

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

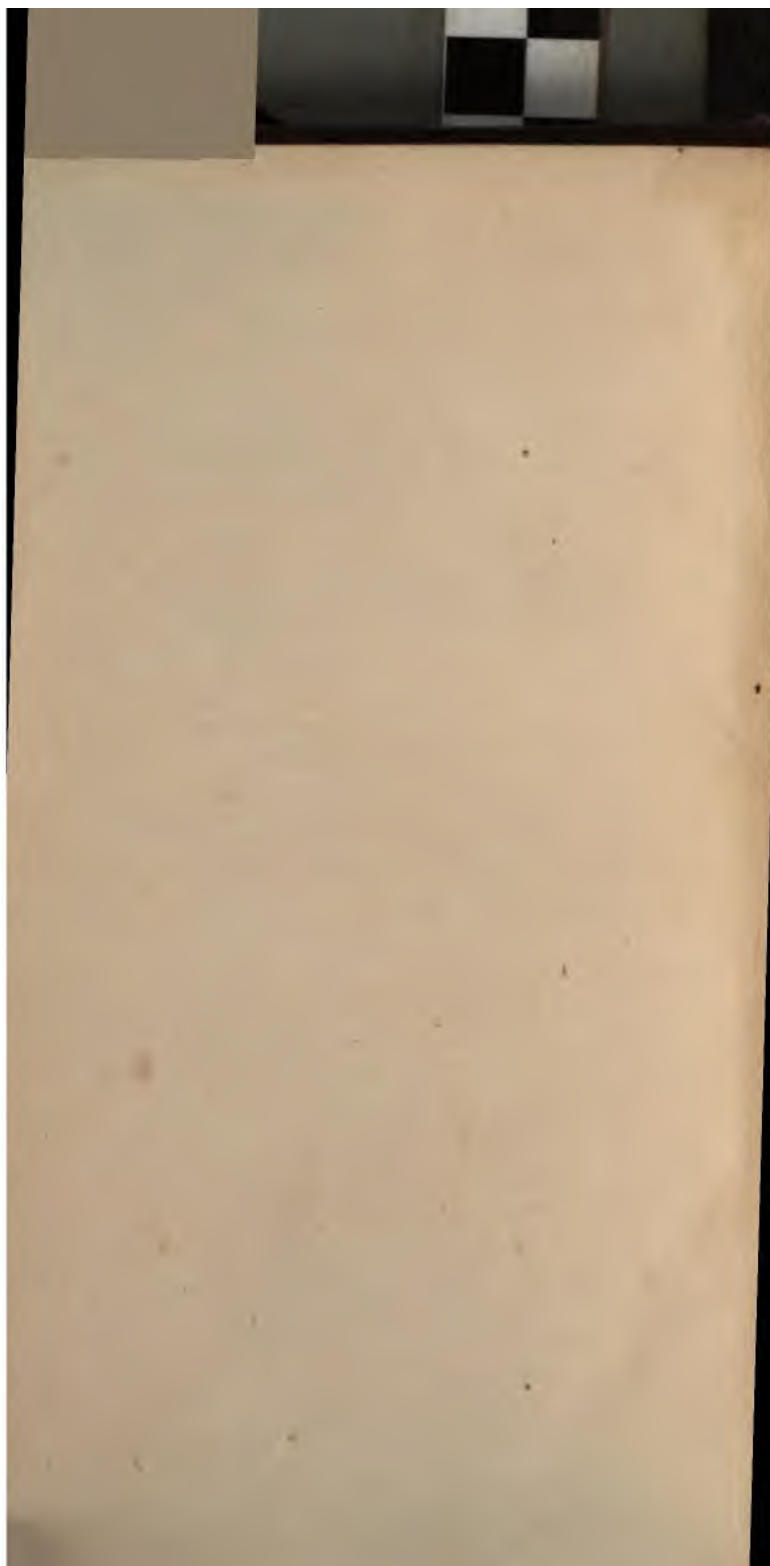

600007973W

34.

749.

17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538

JOHANNIS DEVOTI

DEI ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA

EPISCOPI OLIM ANANIENSIS

H U N C

ARCHIEPISCOPI CARTHAGINENSIS

INSTITUTIONUM CANONICARUM

LIBRI IV.

NOVA EDITIO VENETA

OMNINO AD INSTAR ULTIMAE ROMANAE

Ab Auctore recognita et Additionibus locupletata.

TOMUS PRIMUS

Admittitur JACOB. Card. Patr.

VENETIIS

SUMPTIBUS CAJETANI CANCIANI

MDCCCXXXIV.

*Tunc enim status membrorum integer manet, si Caput
fidei nulla pulset injuria, et Canonum maneat incolu-
mis, atque intemerata semper auctoritas.*

S. Gregorius M. lib. 13. epist. 37. ad Joannem Panormitanum
Episcopum col. 1244. tom. 2. edit. Maurin. Paris 1705.

copiam Scriptorum;
odiarunt literis; sed
us scripta usui pos-
in quos erudiendos
conferre debemus.
et jejuni; ut ossa so-
tradere ecclesiasticae ju-
ut ingeniâ nimia verum
impetivis verbosisque quae-
incipiis absurde confundunt;
plerumque autem ne vix
arto sumendum, quid dubium.
nullum sibi negotium su-
et memoria vetustatis; quidam
studio rapiuntur, ut ad anti-
onem rerum excurrentes originem
recentiorum aetatum. Nos omnes
scopulos, ad quos ceteros offendis-
atum effecerimus, aliorum sit judi-
esse prae nobis ferimus. Nam no-
thus complexi sumus antiquam, mediam,
disciplinam; atque uno in conspectu
tantum vetustas leges, quae Juris cor-
sed etiam Canones Tridentinos et con-
recentiorum Pontificum, et responsa, quae a
Cardinalium Consiliis, quas Congregationes vo-

4
ipsam accedimus, quam pluribus, uti mos est, titulis comprehendimus universam. Quorum in partitione titulorum eum ordinem sequuti fuimus, qui nobis commodior atque concinnior videbatur; quin etiam titulos secum in partes, ut quasi in genera digereremus Ecclesiasticam Jurisprudentiam, deinde eorum generum quasi quaedam membra dispertiremus. Nam nisi adolescentes, qui nunc primum in viam ingrediuntur, accuratam habeant et simplicem, unoque in conspectu positam rerum divisionem, nunquam in suis studiis progressus facere possunt, et saepe fracti ac debilitati metu propter rerum obscuritatem, voluntatem discendi simul cum spe perdiscendi abjiciunt.

Et quoniam ornatur Jurisprudentia eruditionem primum, et quasi colore quodam, et succo suo, idcirco nos rerum origines investigare curavimus, atque hausimus ex fontibus Ecclesiasticae Historiae ea, quae ad rem nostram ita pertinere arbitrabamur, ut non irruisse in alienum locum, sed in suum immigrasse viderentur. Ita scilicet operam dedimus, ut vobis panderemus viam non solum ad forensem peritiam, verum etiam ad omnem interiorem, atque reconditam Ecclesiasticam Jurisprudentiam. Volo enim talibus doctrinis excoli vestros animos, ut habeatis adjumenta, quibus instructi sacram jurisdictionem, ac jura certissima Sedis Apostolicae plane comperta atque explorata habeatis. Obrui-mur copia Scriptorum, quibus duo tantum proposita fuisse videntur, alterum ut vos in errores rapiant, alterum ut in Ecclesiae caput Romanum Pontificem virus evomant acerbitalis suae. Quorum e numero nescio equidem, an post Bohemerum, Thomasium, ceteros haereticos, ullus sit, qui Eybelio anteferendus videantur. Homo videlicet, qui ausus est improbare confessionem, quam aure excipit Sacerdos, ut noscat crimina, de quibus iudicium ferre debet (a), qui gravissimus error merito damnatus (b), facile intelligitis, quantum valeat in rebus Ecclesiasticis, et quas juris Canonici Institutiones scriptitare potuerit. Hujus hominis scripta, et ce-

(a) Vid. Concil. Trident. Sess. 14, cap. 5, de Sacr. poenit.

(b) Deterrimi libelli titulus latine redditus est: *Quid continent documenta antiquitatis Christianae de auriculari Confessione ab Eybel. Vindobone 1784*; eum vero damnavit optimus ac sapientissimus Pontifex Pius VI Apostolicis literis *Mediator Dei* datis die 11 Novembr. 1784. Ipsius autem Eybelii *Introductionem in jus Ecclesiasticorum Catholicorum* damnavit Sac. Indicis Congregatio die 16 Februarii ejusdem anni.

terâ similia, quae merito damnata sunt iudicio verissimo Sedis Apostolicae, vitanda et fugienda vobis sunt diligenter, ne vos admisceatis, atque implicetis erroribus, quibus facile vestra haec aetas infici potest imprudens, et qui postea difficilius ex animis effluunt, cum semel infusi sunt. Horum quoque Scriptorum a nobis facta est interdum mentio in nostris Institutionibus (quod tamen parce et continenter fecimus); sed quidquid in iis erat, quod vobis compertum esse oporteret, id totum nobis hausimus, atque expressimus, indeque in nostra scripta derivavimus. Quod eo mihi praedicendum fuit, ne quis forte vestrum curiosius velit scripta ipsa evolvere damnatorum Auctorum, quorum a nobis injecta mentio est. Principio eos legere nefas est, nisi primum venia à Sede Apostolica impetrata sit; deinde illi etiam, qui hanc facultatem obtinuerant, caveant diligenter, ne iis legendis animum tenerem pravis opinionibus imbuant, hauriantque errores, quibus illi undique referti sunt. Magna nobis, divina ope, copia est librorum optimorum: hos sine periculo legite, atque perlegite, et *per religiosi itineris vias, ac veritatis semites, quas universa tenet Ecclesia, gradientes, magis magisque haereticorum devia, et diabolica calcate figmenta (a).*

Reliquum est, ut aliquid dicam de notis, quibus Institutiones has meas illustrandas curavi: quoniam haec in primis earum scribendarum ratio, et hoc propositum fuit. Nimirum Institutiones tantum certis constare principiis, ac modicis regionibus circumscriptae esse debent, et quaestiones solum in iis locum habent nullum. Quare nos ita Textum conscripsimus, ut in eo, quantum nostrae patiebantur vires, neque aliquid abesset, quod proprium esset Institutionum, neque redundaret. Sed quae Textu strictum exposita sunt, ea in Academiis viva voce Doctores in lucem proferuntur, latiusque explicantur; et tunc res omnis accuratius expenditur, atque etiam attinguntur quaestiones, quae scitu utiliores esse videantur, ut ita una cum seminibus propago quoque studio, atque seges occurrat materialium. Id nos in notis praestitimus, ubi non tantum indicavimus locos, unde sumpta sunt ea, quae in Textu traduntur, sed etiam in

(a) Verba haec sunt S. Maximi Taurinensis *Hom. 9, int. byem.*, eius egregia opera, & reliqua adhuc latentia, ut plus prodessent, diligenter recognosci, splendideque ac magnifice in lucem edidit S. D. P. PIUS VI.

, ut facitis, optimi adolescentes, atque ad
contendite, ut et vobis honori, et Reipubl
esse possitis, ac magis commendemini SS. I
us exquisita doctrina, intelligens iudicium,
ras beneficentia vos ad haec studia cohort

PROLEGOMENA ⁷

CAPUT I.

De Ecclesia, ejusque Natura, et Characteribus.

1. Juris definitio.

2. Divisio.

3. Ecclesiae institutio.

4. Definitio, et natura.

5. Imperium, et administratio.

6. In Republica est et civili distincta.

7. Distinctio ecclesiasticae, et civilis potestatis.

8. 9. 10. Vis, et ratio potestatis ecclesiasticae.

11. Ecclesiae signa. Ea una est.

12. Sancta, Catholica, Apostolica.

13. et 14. Ecclesia Romana.

15. Pseudo — Ecclesiae haereticorum.

§. 1. Juris nomen sive a *justitia* factum est (1), sive a *jubendo*, quoniam Majores nostri jura dicebant *jura*, aut *jussa* (2), quod ea continerent, quae jussisset populus. Ejus autem non una est significatio: nam et quod aequum, bonumque est, ac rationi consentaneum (3), et artem ipsam aequi atque boni (4), et legitimam quid habendi, ac retinendi potestatem (5) jus appellamus. Nobis hoc loco jus est collectio legum, ac regularum, quibus utitur humanum genus, ut justa, es injusta distinguat. Nam ad justitiam recte gerendam leges pertinent, et omnes in commune bonum sunt.

(1) Isidorus Hispalensis *etymol. lib. 5, cap. 3, p. 57, edit. Paris 1601. Leg. 1, ff. de justit. et jur.*

(2) Festus *de verb. signif. lib. 10, verb. jura p. 200, ed. Paris 1681.*

(3) Terentius *Heautontimor. act. 4, scen. 2, vers. 29, pag. 380, edit. Legd. Batav. an. 1657. Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum atque aequum sciunt?*

(4) Leg. 11, ff. de justit. et jur.

(5) Terentius *Adelphor. act. 1, scen. 1, vers. 26 et 27, pag. 443. Non necesse habeo omnia pro meo jure agere. Alia etiam de juris nomine, & significatione habent Menagius *amoen. jur. c. 59, verb. jur. Gentius de jur. bel. et pac. in proleg. §. 12. Scip. Gentilis Orig. Tom. 2, ep. p. 415 et seq. ed. Neap. an. 1763.**

§. 2. Sunt autem quaedam publice utilia, quibus nimirum Reipublicae salus continetur; quaedam vero privatim, quae scilicet ad commodum pertinent, atque utilitatem singulorum. Hinc distinctio oritur publici et privati juris. Publi-

ti nobilior pars est, quæ Sacerdotum jura, et rerum constituit divinarum; quo quidem jure nulla fere gens carere consuevit, quamquam pleraque et superstitionis, et fabularum plenam haberent religionem. Hebraeis Deus ipse leges dedit, quæ a Moyse receptæ, et collectæ Pentateucho continentur.

§. 3. Translato per Christum Sacerdotio, sacra etiam translata sunt et antiquata Hebraeorum. Itaque nova constituta Christianorum Republica nova lex, novique ritus introducti sunt a Christo Domino, qui sacramenta instituit, fidei mysteria explicavit, eaque homines docuit, morum praecepta, naturæque leges confirmavit; cetera autem arbitrio commisit Ecclesiae, hoc est Episcoporum, in primisque Petri, et eorum omnium, qui post eum Pontificatu Maximo fungerentur, quos sui Vicarios, et Ecclesiae supremos Principes esse voluit.

§. 4. Nam hi sunt Rectores Ecclesiae, quæ definitur societas hominum sub legitimis Pastoribus, praesertim vero sub visibili omnium capite, centroque unitatis Romano Pontifice Christianam Religionem profitentium, eorundemque sacramentorum colligatione in unum corpus coalescentium a Christo instituta (1). Ex quo patet, Ecclesiam societatem esse *inaequalem*, in qua scilicet alii sunt, qui regunt atque imperant, alii, qui reguntur et parent (2); esseque *praeterea visibilem*, quoniam animo et corpore constant homines, quibus ea conflata est. Et certe non falsa solum, sed etiam absurda est Protestantium (3) sententia, qui sibi invisibilem confingunt Ecclesiam, societatem scilicet hominum visibilibus, quam ut Dei Filius constitueret, assumpta humana natura, visibilis factus est, quam ipse per Evangelii annunciationem, rem videlicet sub sensu cadentem (4) propagari voluit, quam constrinxit vinculis sacramentorum, quæ visibilibus constant rebus, ac praesertim Baptismo, quo homines in eam cooptantur.

(1) Manca igitur, & minus propria est Ecclesiae definitio, quam post Febronium, & ceteros hujusmodi tradit Dominicus Cavallarius, *Instit. Jur. Canon. par. 1, c. 1, §. 1*, cum inquit, Ecclesiam esse christianorum conventum, qui sub suis pastoribus ad vitam æternam assequendam exercentur. Quid in hac definitione est, quod haeretici non probent, quodque genti catholicæ satisfaciatur? Non enim memorat legitimos pastores, hoc est Episcopos a Spiritu San-

Ho positos gerendarum Ecclesiarum causa; non item Summum Pontificem, qui similiter divinitus est constitutus Ecclesiae caput, & centrum unitatis; non denique sacramenta, quae catholicis omnibus eadem sunt; & in quibus haereticorum longe discrepans ratio est. Non enim, quae nobis sacramenta sunt, in sacramentis numerant; neque vero quae habent, talia quaedam esse putant, qualia nos credimus. Atque illa sane Cavallarii definitio quadrat etiam in Pseudo-Eccl. haereticorum, quae suos habent pastores, quaeque omnes exercere se jactant ad vitam aeternam assequendam.

(2) Ex quo intelligitur, quam falsum, & absurdum sit *systema collegiale*, seu societatis *aequalis*, quod novissime placuit Protestantibus (nam longe aliud eorum Majoribus visum est) ex quo proficere ajunt illa *jura Ecclesiae Collegialia, et Majestatica*, quae Ecclesiae veluti collegio aequali, & Principi tamquam Patrono collegiorum, quae in suo imperio sunt, attribunt. Ipsi etiam saniores Protestantes ineptissimum hoc commentum refutarunt, atque et eorum numero Gasp. Zeiglerus in *praef. ad tract. de superintend.* pluribus ostendit, quam necessaria in Ecclesia sit haec *inequalitas, et subordinatio, quae regendi et parendi partes distribuit* ... *Pares enim, inquit, et aequales ubi esse cupiunt omnes, quid aliud inde sperandum, nisi inordinata confusio, discerptis sententiis, ac praeposteris temporibus omnia pessime disturbans?* Idem habent Carpovius *de jur. eccl. lib. 2, def. 247*, & Voësius *de politica Ecclesiastica*, aliique complures. Vide Vincentium Lupolum *praef. jur. canon. c. 5, §. 4 et seq. t. 1, p. 141*, ubi Justi Enningii Boehemerii ea de re errores refutantur, ac vide in primis Mamachium *op. 2, ad Iustinum Febronium, §. 7, n. 19, p. 285, t. 1*, ubi haec *inqualis societatis ratio adversus Febronium gravissime, accuratissimeque explicatur.*

(3) Confer Melchiorem Canum, *de loc. Tb. lib. 4, c. 1 et ult.*, a quo in primis solide & luculenter refutantur deliramenta eorum, qui invisibilem Ecclesiam fingunt.

(4) Apostolus ad Rom. X. 14 & seq. *Quomodo invocabunt, inquit, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine predicante...* Ergo *fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.* Atque huc etiam spectat illud Matth. 18, 17, *quod si non audieris eos, dic Ecclesiae, si autem non audierit Ecclesiam, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.* Pauli I. ad Timoth. 3, 15: *ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quae est Ecclesia Dei vivi.* Luc. act. 20, 38. *miratus vobis, et universo regi, in quo vos Spirit. S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Num ad Ecclesiam deferri crimen, in ea quis versari, eademque regi possit, nisi aperta omnino esset, atque visibilis?

§. 5. Quod si visibilis est Ecclesia, visibili etiam imperio, et administratione regatur necesse est. Quia in re gravissimus est error illorum, qui putant, Imperium in hominem ita a Deo esse divisum Civilem inter, atque Ecclesiasticam potestatem, ut haec tantum animis, illa vero cor-

potibus imperet, ac jura constituat. Ita scilicet non hominum societas esset Ecclesia, sed animorum, hoc est incideremus in errorem Protestantium de Ecclesia invisibili; neque civilis Respublica hominum, sed corporum societate constaret. Quo quid dici potest absurdius, aut exitiosius non Ecclesiae solum, sed etiam civili Reipublicae? Nam si Ecclesia solis animis praeficiatur, non ei licebit ex. gr. leges de jejuniis constituere, quoniam eorum observatio solo corpore perficitur; civiles vero leges inutiles erunt omnes atque ridiculae, cum imperent corpori, quod sine animo parere non potest (1).

(1) Vide Diatrib. de Eccles. potest. Romae editam an. 1774, ab Hermanno Dominico Christianopulo Ord. Præd. §. 1, c. 1, n. 3, pag. 8 et seq. ubi solide nerveoque refutantur commenta eorum, qui discrimen civilem inter, atque ecclesiasticam potestatem sic statuunt, ut alteram corporibus, alteram vero animis præesse arbitrentur.

§. 6. Est etiam Ecclesiae proprium, ut ea non Collegii, sed Reipublicae rationem habeat a civili distinctae, et ideo proprio eoque summo regatur imperio. Sed Protestantes Ecclesiam in civili Republica collegii instar esse putant, quoniam ea post institutas civitates, atque Respublicas orta est. Et cum summum earum imperium sit, consequens esse ajunt, ut ab iis pendere debeat Ecclesia, ne duo sint summa imperia, unde gravis rerum confusio, perturbatioque oriretur.

§. 7. Sed aliae sunt partes Civilis Potestatis, aliae Ecclesiasticae, et utraque habet suum certum ac definitum genus, in quo summa est. Illa nimirum curat civium commoda, et civilem societatem, altera res sacras atque divinas. Nullum hinc absurdum, et nulla rerum confusio, neque *status in statu* est, quod inquit Protestantes, sed *status* uterque diversi generis est, et habet uterque provinciam suam, quam transilire non debet (1). Atque in eo quidem omnis est posita vera, atque accurata distinctio ecclesiasticae ac civilis potestatis, quod haec est ordinis naturalis, illa supernaturalis (2), altera curat res civiles ac temporalem hominum felicitatem, altera praestit rebus sacris atque divinis, et curam gerit eorum, quae ad aeternam beatitudinem pertinent.

11

(1) Vide Laurentium Valt. *Richer. Syri. confut. 1688. c. 3, §. 56 et*
sq. p. 525, et seq. Aug. Vindell. 1786, & Franciscum Ant. Zaccariam
in Antifebr. t. 1, dissert. 1, et in Antifebr. vindicet, p. 1, dissert. 2, c. 1.
 (2) Vide Librum de *Potentia dei dom. Episcopatus* editum an-
 no 1786, Tom. I,

§. 8. Jamvero multa sunt et praeclara Divisarum Scri-
 pturarum loca, ex quibus manifestum est, Ecclesiam a Chri-
 sto fuisse institutam non iuxta collegii, sed Republicae,
 quae res sacras, divinasque regeret imperio suo. Huc enim
 spectat ampla illa, quae Apostolis, eorumque successoribus
 data est, potestas ligandi et solvendi (1); huc ea lex, qua
 ad Ecclesiam deferri jubentur querae inter Christianos
 exortae, cujus decreto si res non steterit, habendus est
 tanquam ethnicus et publicanus (2); huc denique illud
 Christi; *qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me sper-*
nit (3). Itaque in ipsum Christum peccat, qui Ecclesiae
 non obtemperat,

(1) Matth. XVI. 19. XVIII. 18,

(2) Matth. XVIII. 17.

(3) Luc. X. 16. Joan. XIII. 20.

§. 9. Verum huc potissimum referenda est ea Christi
 oratio, qua in coelum migraturus usus est, cum Apostolos
 ad propagandum in universum orbem Evangelium mitte-
 ret: *Data est mihi, inquit, omnis potestas in coelo, et in*
terra; euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos
in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S., docentes eos ser-
vare omnia quaecumque mandavi vobis (1). Quibus sa-
 ne verbis non solum Apostolis, eorumque successoribus po-
 testas sit ubique gentium, vel invitis civitatum Principi-
 bus, nunciandi Evangelium, civesque quicunque voluissent,
 baptismo initiandi, sed etiam in tradicta doctrina continen-
 di, et confirmandi omnes, qui in Christianam societatem
 essent cooptati. Quod idem est ac praecipisse, ut Christia-
 na institueretur societas, quae leges sibi constitutas obser-
 vando conservaretur (2),

(1) Matth. XXVIII. 18.

(2) Vid. Iudaram Diatrib. de *Ecll. potest. c. 1, §. 2, n. 7 et*
sq. p. 19, & Cl. Martinum Gerbertum Ecclesia Militans cap. 19,
tom. 1, pag. 124 et seq.

§. 10. Neque aliter habere se res ipsa potest. Nam col-
 legium non nisi intra certae civitatis, aut provinciae fines,

veluti in dominationis in loco, constitui potest (1); at vero Ecclesia nullis locorum comprehenditur angustiis, sed omnes complectitur gentes propagata, atque diffusa per orbem universum. Rursum collegium sine venia Principis institui et coire non potest (2); verum Ecclesia invitis ipsis Principibus et instituta, et confirmata est, quoniam Deo potius, quam hominibus parere oportet (3). Denique collegium recte dissolvitur, si quae suboriantur causae, propter quas ipsum dissolvendum videatur (4). Quis autem tam insigniter improbus est, qui id de Christi Ecclesia audeat dicere?

(1) Leg. 1, in princ. ff. de colleg. et corpor.

(2) Leg. 25, ff. eod. tit. Leg. 1, in princ. ff. quod cuiusq. univers.

(3) Unde ad Optimates & Seniores Iudaeorum: *Petrus vero, et Joannes respondentes dixerunt ad eos: si iustum est in conspectu Dei vos potius audire, quam Deum, judicate.* Act. IV 19.

(4) Vide Mamachium ep. 2 ad Justin. Febronium, §. 6 et 7, p. 207 et seq. tom. 1, qui gravissime exagitat Pufendorfi de Ecclesiae collegialitate errorem, quem Febronius sequitur.

§. 11. Satis non erat, quod visibilis, atque ut distincta Respublica Ecclesia, Deo ipso auctore, constitueretur. Necesse etiam erat, eam habere signa quaedam et notas, quibus certo dignosci posset a sectis haereticorum, qui sibi falso decus, nomenque adscribunt Divinae Religionis. Ad ea autem signa cum primis pertinet Ecclesiae unitas (1), quae una fide, eorundem sacramentorum communione, subiectione legitimis Pastoribus (2), et uno visibili capite (3) continetur et cernitur.

(1) Quae unitas saepe ab Apost. laudatur, comparatione humani corporis, quod unicum est, licet pluribus constet membris, quae singula suo funguntur munere, 1 ad Cor. XII 27, et ad Ephes. IV 3 et seq. solliciti, inquit, servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus, et unus spiritus, sicuti vocati estis in una spe vocationis vestrae, unus Dominus, una fides, unum Baptisma; & huc spectat S. August. serm. 103, c. 3 de verb. Dom. edit. Maurin. Venet. 1731, tom. 5, col. 536, & S. Cyprianus in lib. de unit. Eccl. pag. 73, edit. Amstel. 1700.

(2) Matth. XXVIII 18: *euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, et Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis;* quibus verbis comprehenditur unitas fidei, sacramentorum, subiectionis. Atque hanc a Christo datam unitatis doctrinam Apostoli, ubi opus fuit, & magis explicarunt, & sedulo tradiderunt; atque spectat Paulus loc. cit.

(5) Apposite S. Hieron. *epist.* 15, n. 2, ed. Vallarsii Veron. 1754, t. 1, col. 33 ad Damasum P. de hypostasibus: ego nullum, inquit, gerimus, nisi Christum sequens, Beatiudini tuae, idest cathedrae Petri communionem contocior. Super illam petram aedificatam Ecclesiam esse. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus erit. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio ... Noe nosi Vilem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, spargit; hoc est qui Christi non est, Antichristi est. Ex ep. 16, n. 2, ad eund. Dam. col. 41, qua eum iterum rogat, ut sibi significet, cum quo debeat communicare ex tribus, quos inter Antiochena Ecclesia dividebatur. Hinc enim, inquit, praedictis fulsa mundi Ariana rabies fremit: hinc in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat ... ego interim clamito: si quis cathedra Petri jungitur, meus est.

§. 12. Similiter Sancta est Ecclesia ex Conductore suo (1), ex fine institutionis, ex mediis ad finem comparatis; quae sanctitas elucet in doctrina fidei et morum, atque in ipsa disciplina (2), in sacramentis, quae instrumenta sunt divinarum in nos gratiarum, in gloria miraculorum, in praecclaris Ecclesiae membrorum virtutibus: denique Catholica, hoc est universalis, nullis temporum ac regionum finibus definita (3), atque Apostolica tum propter doctrinam, tum propter ordinis, ac jurisdictionis potestatem, ab ipsis Apostolis repetentem originem, ac perpetuo continenti serie propagatam (4).

(1) *Ierus ut sanctificaret per suum sanguinem populum ... passus est*, inquit Apostolus ad *Heb.* XIII 12, atque ex hoc mundo dicamur promissis Apost., sese missurum Spiritum sanctitatis, & veritatis, Joann. XIV, 16, 17, 25, 26.

(2) Etiam in constituenda disciplina Ecclesia regitur a Spiritu S., ideoque unus, idemque semper est disciplinae spiritus, quamquam illa interdum pro temporum ratione mutetur. Confer Jacobum Zallinger *Inst. Jur. Nat. et Eccles. public. lib.* 5, §. 319 et seq. *Arg. Vindelic. ann* 1784, qui omnes Ecclesiae notas & characteres solide, accurateque recenset.

(3) Quare Augustinus *epist.* 52, n. 1, col. 119, t. 2: *Ipsa est enim*, inquit, *Ecclesia catholica, unde catholici graeco appellatur, quod per totum orbem terrarum diffunditur; et sermo de temp.* (si vero est haec ejus sermo, quem PP. Maurini Fausto tribuunt, & rejiciunt ad *app.* s. 5, ser. 242, col. 398. Ecclesiam appellari Catholicam, inquit hoc est, toto orbe diffusam; quia diversarum haereticarum Ecclesia ideo catholica non dicitur, quia per loca, atque per suas quasque provincias continentur, hac vero a Solis ortu usque ad occasum unius fidei splendore diffunditur. Vide etiam eundem Augustinum *ep.* 49, col. 115, et in *lib. de unitat. Eccl.* t. 9, col. 37, qui totus in eo est, ut ex Lege, Prophetis, Evangelio, atque et Actis Apostolorum Catholicam esse Ecclesiam contra Donati-

testantes, *oeuvres* t. 4, à Liege 1766, et *défense de l'Histoire des variations contre la réponse de M. Remage*, tom. 5.

(2) Lutherus tria tantum probat sacramenta : *quamquam si unus*, inquit *lib. de c. Bab. t. 2, opp. p. 260. Iena 1600, Scriptura loqui velim, nonnisi unum sacramentum habeam, et tria signa sacramentalia*. Melanct. tria videtur agnoscere ; Zuinglius matrimonium etiam recenset ; Calvinus baptismum tantum & cœnam retinet, licet etiam ordinationem adicere videatur ; denique Dallacus Minister Calvinianus quæstionem de sacramentis, rem levem ac nullius momenti esse arbitratur.

(3) Varium est apud Lutheranos Ecclesiarum regimen ; Calvinianis nulla est hierarchia, nec pontifex, nec episcopus, nec presbyter, nec diaconus, nec quicquam omnium caput.

(4) Lutheri flagitia 9, *opp. pag. 239, Amstelredamum 1679*, utriusque mores. Natiuitates, ab Urbe Getica ille vero deseruit Romanæ votis suscepit, & qua tres filios procreavit. *in Histor. Variation. lib. 1, cap. 1, de Peresie*

(5) Angli a Calvisio ab Anabaptistis, Atque discretique sunt.

(6) Idem dictum volo de his in Oriente ; nam Æthiopes ab Ægyptiis & Alexandrinis, & hi ab Armenis, Armeni a Constantinopolitanis, & hi a Russis invicem separantur.

(7) Consule Bellarminum *de not. Eccles. lib. 4, c. 8, pag. 88, tom. 2, opp. Venet. 1721*. Habert *Theolog. dogmat. tom. 1, prol. cap. 3, Bertrium de Theolog. disciplin. lib. 30, cap. 13, n. 5, tom. 8, p. 438, edit. Romæ 1745*. Colletum *Enit. theol. cap. 5, de var. ordin. speciebus tom. 9, p. 72, edit. Taurin. 1776*. Petavium *Theolog. Dogmat. de eccles. hierarch. lib. 4, c. 2, n. 5, tom. 6, pag. 178, edit. Ven. 1757*.

C A P U T II.

De Ecclesiae Regimine, et Potestate.

16. Regimen in Ecclesia necessarium.
17. Quale hoc sit.
18. Non Democraticum.
19. Neque Aristocraticum, sed Monarchicum.
20. Monarchiæ nihil detrahit Epi-

- scoporum potestas.
21. Nihil Concilium gener.
- 22 & 23. Quod Summo Pontifici subest.
24. Verum Concilium generale contra Pontificem stare non potest.

§. 16. Hactenus quæ vera Ecclesiae natura sit, et quibus ea notis, signisque noscatur, exposuimus ; nunc de ejus potestate disputemus. Neque enim societas hominum, quali Ecclesia est, stare et consistere potest, nisi imperii auctoritate contineatur, et nisi leges habeat, quibus ea re-

gatur, et quibus omnes pareant. Ex quo intelligitur, ecce in Ecclesia condendarum legum potestatem.

§. 17. Nam Christus cum homines praefecit, qui visibilem Ecclesiam visibiliter regerent, in eos etiam contulit imperium, quo carere non potest quisquis societati praefectus, curare debet, ut ea optimis abundet legibus et iustitiis, atque ut poenis etiam coerceantur, qui non obtemperant legibus, quibus reipublicae salus et incolumitas continetur. Regendae enim societatis summa tota est posita in imperandi, puniendique potestate; eam Christus Ecclesiae dedit, eaque semper Apostoli, ceterique Episcopi, praesertim vero Romani Pontifices usi sunt (1).

(1) Confer Donjat. *trans. canon. lib. 2, c. 2*; praeter ceteris autem confer Mamachium *Origin. & antiqu. Christian. lib. 4, par. 1, cap. 2, §. 5, & cap. 3, pag. 259 & seq. tom. 4*; ubi de Ecclesiae potestate ac regimine graviter, accurateque disputatur.

§. 18. Atque hanc quidem potestatem plerique ex Protestantibus ad Aristocratiam referunt (1); quamquam non desint ex Lutheranis, qui Ecclesiae regimen democraticum esse contendunt, atque hominum voluntate discrimen inter clericos et laicos inductum putent (2). Cujus erroris absurdum noverunt etiam plerique ex Lutheranis et Calvinianis, adeo ut vix dignus sit qui a nobis refutetur. Revela quidquid Christus de Ecclesiae potestate dixit, non plebi, sed Apostolis dixit aut omnibus, aut Petro nominationem (3), legesque omnes de rebus ecclesiasticis non a populo, sed ab Episcopis, ac praesertim a summis Pontificibus sunt perpetuo constitutae. Eorum videlicet est, semperque fuit leges condere, curare diligenter, ut ab omnibus observentur, atque in reos criminum animadvertere (4).

(1) Confer Mamachium *Origin. & Antiqu. Christ. l. 4, par. II, c. 1, §. III, c. 5, pag. 12 & seq.*, ubi horum complures recensentur.

(2) Ineptissimum hunc errorem ipse etiam refutavit Josephus Binghamus, homo videlicet ex Protestantium numero, *Orig. Eccl. vol. 1, lib. 1, cap. 5, pag. 41 & seq. edit. Hala Magdeburg, an. 1751*. Vide Mamachium *loc. cit. pag. 11, not. 1*.

(3) Quo pertinet Matth. XVI, 19. *Tibi dabo claves &c. quodcumque ligaveris &c.* Joann. XXI, 15, *sequ. Pasce agnos meos, pasci oves meas*, Matth. XVIII, 18, *quaecumque alligaveritis super terram &c.* Joannes XX, 23, *quorum remiseritis peccata &c.* Hinc Petrus *epist. 1, c. 5. v. 2*, ita Episc. Ponti, Galatiae, Cappadoc. &c.,
Devoti Tom. I.

quos Seniores appellat, alloquitur: *pascite, qui in vobis est, gre-
gem Dei; pascere autem idem est ac regere, uti patet ex pr. LXXVII,
v. 77 et seq.* ubi David constitutus divinitus dicitur *pascere Jacob
servum ejus, quod est regere*; nisi forte velis ab Regibus non gu-
bernari, regique populum, sed institui, imbuique doctrina; quo
quid fingi potest absurdius? Confer etiam *lib. 11, Reg. c. V, v. 2, &
lib. I. Paralip. c. XI, v. 2.* Hujus vero ab Apostolis, eorumque suc-
cessoribus exercitæ potestatis pleni sunt Sacræ Scripturæ, & Ec-
clesiasticæ historiæ libri.

(4) De hoc Democraticorum errore multa discimus in opere *Jur
Canon. cum universum publicum & privatum tom. 1, cap. 9, §. 5,
not. 1, pag. 186 & seq.*

§. 19. Democraticos sequuntur proxime, qui Ecclesiæ
regimen errore pari Aristocraticum faciunt (1). Sunt autem
catholici, qui puram Aristocratiam respuentes, tamen Mo-
narchiam Ecclesiasticam Aristocratia temperatam volunt.
Verum cum iter Catholicos omnes conveniat. Romanum
Pontificem jure divino praeesse Ecclesiæ universae, et ve-
ro praeesse non solum honore, ac loco, sed etiam potesta-
te et jurisdictione, facile intelligitur Ecclesiæ regimen
monarchica ratione contineri, nam Monarchiæ nomen de-
signat summum imperium, quod apud unum est.

(1) Videndus Nicolaus Coffetæus in *libris IV, apologeticis pro sa-
cra Monarchia Ecclesiæ Catholicae, Apostolicae & Romanae adv.
rempub. M. Antonii de Dominis*; & videndus præsertim *Mama-
chius Orig. & Antiquit. Christi. tom. 5*, quo toto fere volumine Ari-
stocraticos doctissime, copiosissimeque refutavit.

§. 20. Nihil autem Monarchiæ detrahit potestas Episco-
porum, quæ etiamsi non precaria, sed propria, et nativa
sit, tamen cum pendeat a Summo Pontifice, non hujus cer-
te monarchica potestas ex illorum potestate imminuitur (1).
Christus enim cum Episcopalem ordinem instituit, nullos
distinxit fines Ecclesiarum, quibus singuli Episcopi essent
præficiendi; idcirco ea res tota humano jure fieri debuit;
fieri autem non potest, nisi auctoritate ejus, qui universim
Ecclesiis omnibus præfectus est. Accedit quod Episcopalis
potestatis exercendæ modus judicio subest Romani Ponti-
ficis, cui non minus ovium, quam pastorum cura commissa
est, ut Princeps et Moderator totius Ecclesiæ constitue-
ret quidquid ratio temporum, et communis salus postula-
re videretur (2).

(1) In Concilio Tridentino magna univocorum consensus quæsitum est, nemini Episcoporum auctoritas *apertis*; immèdiate à Deo, an potius à Romano Pontifice esse repetenda; sed res in medio relicta est, agente præsertim Cardinali à Lotharingia. Nam inter catholicos erat disputatio, non inter catholicos & hæreticos, quæ de causa conciliorum habebatur. Vid. Natal. Alexandrum *Hist. Eccl. sac. XV & sac. XVI, dist. 13, art. 14, §. 1 & 2, tom. 9, p. 558, ed. Venet. an. 1776*, Pallavicinium *Hist. Conc. Trid. l. 18, c. 14 & 15, & lib. 21, c. 11, & Zacchariam in Anti-Febonio t. 2, dist. 2 c. 6*. Ceterum ut immèdiate à Deo Episcoporum potestas repetatur, nihil id detrahât monarchico Ecclesiæ imperio, quoniam ea subiecta & obnoxia est Summo Pontifici, à quo arctari, amplificari ac tolli etiam potest. Confer. Ballerinium *de potest. eccl. Summæ Pontificis & Concil. gener. c. 1, §. 5 & 6, pag. 16 & seq. ed. August. Vindelic. an. 1770*. Ita etiam si à Summo Pontifice in Episcopos jurisdictionem derivamus, non inde efficitur, eos meros me ipsos vicarios, cum ipsa potestas quoad originem suam à Deo sit instituta. Confer Zallinger. *loc. cit. §. 3, 163*.

(2) Quo referendum illud Conc. Trid. *sess. 14, cap. de réform. passim*: *omnino Pontifici Maximo, pte suprema potestate sibi in Ecclesiis universa tradita, causas aliquas criminum graviorum suo potestati peculiari judicio reservare*. Atque hæc etiam spectat illud Leonis M. *ep. 14, cap. 1, opp. 1, col. 686, ed. Ballerin. Ven. 1753*; Virgilii *ep. 2 ad Eusebium num. 7, v. 5*; Concil. *collect. Labbat, col. 1293, ed. Venet.*, aliorumque complurium, Episcopos in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis esse vocatos.

§. 21. Neque Ecclesiastica Monarchia temperationem aliquam Aristocratiae accipere potest ex Concilio oecumenico, quod in ipsum Romanum Pontificem imperii potestate pollere quidam putant. Ego vero Summo Pontifici præstare Concilium nego, et pugnantia eos loqui intelligo, qui cum ex catholice fidei doctrina ecclesiasticam monarchiam agnoscant, tamen opinionem illam repente, ut equidem puto, sæculo XIV ex medio schismatis incendio (1) ortam, et in aristocratiam denique recidentem sequuntur; id quod non modo à Catholicis reliquis, qui ab eis dissentiunt, sed etiam à Protestantibus (2) animadversum est.

(1) Hæc opinio induci cœpit, meo quidem judicio, an. 1595, cum alia fuisset usque ad eam ætatem sententia Majorum nostrorum, quorum nemini umquam in mentem venit Pontificem Maximum Conciliis potestati subicere. Quadrat in hanc rem aptissime illud Tertulliani *lib. de præscrips. cap. 31, pag. 213, edit. Venet. 1744, id. esse Dominicum, & verum, quod sit prius traditum, id autem extraneum & falsum, quod sit posterius immissum*. Vid. Ballerinium *loc. cit. cap. 5, §. 3, num. 20 & seq., pag. 84 & seq.*, & Veith *Richterii system. conf. sect. 2, cap. 1, art. 3, §. 25 & seq. p. 114 & seq., & art. 3, §. 29 & seq. pag. 143 & seq.*

(2) Joan. Laurentius Moshemius in *diss. de Gall. appellat. ad*

conc. univers. Eccl. unitatem Ecclesia visibilem tollentibus ita scribit: Quod universis, sive singulis Ecclesiis praesse Pontifi. dicunt, non universae Ecclesiae, id tam mihi scitum videtur, ac si quis affirmaret, membra quidem à capite regi, non vero quod ex membris constat corpus; aut urbes quidem omnes, villas, & praedia subesse Regi, non vero, quae hic continetur, ipsam provinciam. Samuel Pufendorfius de habitu Relig. Christian. ad vit. civil. §. 58. habet hæc: Concilium esse supra Papam thesis est... Sed quod isti quoque hanc propositionem asserere velint, qui Sedem Romanam omnium ecclesiarum centrum, ac Papam æcumenicum Episcopum agnoscunt, id quidem non parum absurditatis habet, cum status Ecclesiae Romanae monarchicus sit, ista autem thesis meram aristocratiam oleat.

§. 22. Revera si monarchiae ratio in eo est posita, ut omnes uni subjiciantur, ecquae demum erit monarchia, si Romanum Pontificem Episcopis in unum congregatis subjiciamus? At enim in concilio collecti Episcopi Ecclesiam universam repraesentant, Pontifex vero quamquam singulis Ecclesiis distributive praesit, *collective* tamen, hoc est Ecclesiae universae non praest, inquit, ipse, sed subest. Atqui falsum in primis est, Episcopos una collectos, nisi secum habeant Pontificem, qui eos conjungat, et copulet, universam Ecclesiam repraesentare. Erunt enim Antistites illi quidem singularum Ecclesiarum, sed Ecclesiam, quae necessario una est, referre universam non poterunt, nisi inter eos fuerit Summus Pontifex, hoc est commune unitatis centrum, quo disjunctae illae inter se potestates conjunguntur.

§. 25. Atque illud concedendum nullo modo est, Ecclesiam distributive caput habere, *collective* non habere, et quod caput dispersae erat, idem collectae repente aliud quodvis membrum evadere. Huc enim redeunt, qui Pontificem Ecclesiis omnibus distributive anteponunt, *collective* autem obnoxium faciunt. Atqui in primis universitas, quae ab omnibus in unum collectis conficitur, opus habet capite, à quo regatur; neque unitas Ecclesiae universae, cujus tuendae, et conservandae causa Christus et honoris, et jurisdictionis primatum instituit, conficitur a singulis tantum, sed ab omnibus *collective* sumptis, atque in unum coactis. Hinc supra petram non singuli lapides, sed universa Ecclesia aedificata est; claves Petro sunt datae non unius alteriusve conclavis, sed regni coelorum universi; ipse jussus est praesse toti gregi, non singulis tantum agnis, et ovi-

21
bus; denique si fratres singulos, etiam universos confirmare debet (1).

(1) Confer Ballerinum, *loc. cit. cap. 4, §. 3, p. 56 & seq.*

§. 24. Quamquam tota hac disputatio excogitata est, ut Sedes Apostolica in invidiam rapiatur; cum revera contra summum Pontificem stare non possit Ecclesia, et concilium, quod vere oecumenicum sit. Ecquod enim erit hoc Concilium, aut collectio totius Ecclesiae, cum procul est Romanus Pontifex, hoc est caput, et pars praecipua, ac nobilissima Ecclesiae? Itaque in concilio si plerique Patres cum Pontifice consentiant, haec conspiratio, et concordia sententiarum nullum relinquet controversiae locum; sin vero dissentiant plerique, nihil horum valebit auctoritas, quoniam a capite divulsi, atque sejuncti, Ecclesiam referre ac representare non possunt.

C A P U T III.

De canone Ecclesiae, et primum de Jure Scripto.

27. Jus Canonicum.	37. Canones Conciliorum.
28. Unde ejus nomen ductum.	38. Concilia generalia.
29. Ejus indoles, & fontes.	39. Quid eorum sit.
30. Jus Divinum naturale.	40. Qui iis intersint.
31. Jus fundamentum.	41. Concilia particularia, & eorum divisio.
32 & 33. Jus gentium, & civile.	42. Concilium provinciale.
34. Jus Divinum positivum.	43. Concilium diocesantum.
35. Ejus precepta.	44. Quando, & a quibus habeatur.
36. Jus humanum.	45. SS. Patres
37. Decreta summorum Pontificum.	46. Leges civiles.
38. Ea vel generalia, vel specialia.	

§. 25. **E**sse in Ecclesia jubendarum legum propriam, et nativam potestatem, demonstratum est; consequens ergo erat, ut ipsa potestate hac divinitus accepta uteretur, suisque legibus, et constitutionibus curaret res sacras atque divinas. Hinc conditae leges Ecclesiae, quas *canones* appellamus, unde juris canonici nomen ortum est. Proprie *canon* est architectorum, aliorumque artificum instrumentum, quo lineae diriguntur, atque etiam norma ac regula, ad quam opus omne in mechanicis, atque in liberalibus artibus exigendum est (1).

(1) Vid. Doujat. *prænot. canon. lib. 1, c. 21.*

§. 26. Verum peculiari quadam ratione cum apud Graecos, tum apud Latinos *canonis* nomine morum regula significatur (1). Hoc vocabulum suis constitutionibus accommodavit Ecclesia, sive quod abhorreret ab imperioso legis nomine, quod violentam continet corporis coercionem, sive quod Juris Ecclesiastici dignitas postulet, ut quae mores hominum formant, regulae appellarentur; sive demum quod legis nomen apud Hebraeos legi Mosaicae plane haerens, ut Synagogae succedens Ecclesia alio vocabulo constitutiones suas appellandas putaverit.

(1) Hinc ab Euripide jus naturae *κανων του καλου regula honeste* appellatur, atque a Chrysippo *L. 2, ff. de leg. lex generatim dicitur κανων δικαιων και αδικων regula justorum, & injustorum.*

§. 27. Dicitur etiam Jus Canonicum, *Ecclesiasticum*, aut *Sacrum*, quoniam agit de personis, rebusque sacris, atque ecclesiasticis; item quod Ecclesiastica, hoc est sacra potestate sit latum: dicitur et *Pontificium*, tum quod magna ex parte a Romanis Pontificibus constitutum est, tum ut a Caesareo, sive civili jure distinguatur. Definitur autem jus illud, quod ab Ecclesia per episcopos, praesertim vero per Romanum Pontificem, explicatum, sancitum, vel approbatum est ad rectam Christianorum hominum institutionem. Constat partim divinis, partim humanis legibus, partim scriptum est, partim vero non scriptum.

§. 28. Divinae leges, quae Deum ipsum habent auctorem, vel naturales sunt, vel supernaturales, et positivae. Naturales accepimus ab ipsa natura, hoc est a Deo naturae auctore, iisque discimus, quid Deo, quid nobis ipsis, quid aliis hominibus debeamus. Nimirum Deus ipse per rectam rationem impressit animis nostris amorem, et regulas honestatis, ad quam omnes natura ferimur, cuique perpetuo adhaeremus, nisi abstraheremur vitiis, pravisque cupiditatibus (1).

(1) Hæc lex est *ratio profecta a rerum natura*, inquit Cicero, *de legib. lib. 2, n. 4, tom. 5, pag. 189, edit. Oliveri Geneva 1743, & ad recte faciendum impellens, & a delicto avocans; quæ non tum demum incipit lex esse, cum scripta est, sed tum cum orta est, orta autem simul est cum mente divina. Nemo hinc, qui peccat adversus juris naturæ præcepta communiter cognita, excusare se potest juris ignorance, ut ait Apostolus ad Roman. II, 14 & 15.*

§. 29. Quidquid hoc jure prohibetur malum est per se, quidquid jubetur bonum; proinde jus naturae mutari non potest. Ejus fundamentum est ordinatus amor erga Deum, nos ipsos, aliosque homines. Inde fluunt officia omnia naturalis ordinis, quibus tenetur humanum genus, et quae vel justitiae sunt, sive *absoluta et perfecta*, vel humanitatis et beneficentiae, sive *imperfecta*, vel interdum justitiae, interdum beneficentiae, uti res ipsa sese offert, quae *hypothetica* appellantur.

§. 30. Ex jure naturae efficitur *Jus gentium*, quod fere ipsum est jus naturae, quo reguntur omnes homines societate conjuncti (1). Atque aliquandiu quidem post orbem conditum fuere familiarum societates, quas Deus ipse inchoaverat, sed nullae tamen erant societates Civitatum, et Rerumpublicarum, quas deinceps homines, ratione duce, necessitate madente iniverunt. Quo temporis cursu non exleges erant homines, cum jure naturae uterentur, haberentque etiam jus revelatum, quod est ad aeternam salutem humano generi necessarium; sed nulli erant servi, et nulli item a civili Republica constituti magistratus, quamquam non deessent, qui illis familiarum societatibus cum potestate praeerant, quoniam sine rectore nulla hominum societas stare potest (2).

(1) Quidam jus gentium dividunt in *primarium*, & *secundarium*; illud vocant jus naturae, hoc vero peculiaria pacta, quae inter plerasque gentes conventa sunt, quo referunt jura belli, Legatorum, & similia. Sed non inde aliam juris speciem induci posse ostendit Pufendorf. *de jur. natur. & gent. lib. 2, cap. 3, §. 25.*

(2) Inane, falsumque est commentum illorum, qui tempus fuisse putant, quo homines nulla prorsus societate conjuncti exleges erant, & bestiarum more vitam tradebant. Vid. Joan. Franciscum Finetrum *de princip. jur. nat. & gent. lib. 12, cap. 6, tom. 2, pag. 299 & seq. edit. Venet. an. 1764*, ejusdemque libellum inscriptum *Apologia del genere umano accusato d'essere stato una volta bestia*, atque in primis vide libellum egregium, & praestantissimum Knaio. D. Card. Gerdil, cui titulus *Discours sur l'homme considéré relativement à l'état de nature, & relativement à l'état de société.*

§. 31. Constitutis societatibus civitatum, et rerumpublicarum, ut consociata multitudo recte, apteque regeretur, instituere oportuit, qui ei imperarent. Harum vero societa-

tam fundamentum esse debuit jus commune omnibus, jus nimirum omnium animis impressum, quod deleri, tollique non potest, et quo initio simplices familiarum societates utebantur. Atque hoc est jus gentium, quo omnes gentes utuntur, et quod unum fere, idemque cum jure naturae est. Verum praeter hoc jus, quod non opinio genuit, sed quaedam innata vis inseruit, alias etiam addere oportuit leges, quas et populorum indoles, et rerum ac locorum ratio postulabat. Hinc ortum Jus civile, quod leges continet, quas sibi civitas unaquaeque constituit.

§. 32. Positivae et supernaturales leges a Deo traditae sunt, cum per naturae rationem hominibus compertae esse non possent. Statutae sunt hae leges arbitrio ac voluntate Dei, et continetur Sacrorum Bibliorum veteris, novique testamenti codicibus, et Ecclesiae Catholicae traditione explicantur. Complectitur vetus testamentum *moralia* praecepta, quae ad mores pertinent, *caeremonialia*, quae caeremonias, ritusque sacrorum, *judicialia*, quae judicia respiciunt.

§. 33. *Judicialia* ac *caeremonialia* praecepta adventu Christi sublata sunt; et si qua adhuc vigent, ea servantur, quod ab Ecclesia recepta sunt, non tamquam Mosaicae legis reliquiae, sed tamquam Apostolorum atque Ecclesiae mandata (1). *Moralia* tamen praecepta perpetuo manent: nam ea sunt mandata ipsa juris naturae, quae cum vulgo obscurata essent pravis hominum cupiditatibus, Deus ipse restituit, lapideis tabulis a Moyse propositis, quibus ea continebantur. Et vero si certos tollamus dies festos potissimum Dei cultui dicatos, qui lege Mosaica ad Sabbata pertinebant, cetera moralia praecepta Hebraeorum ab ipsis naturae legibus nequaquam differunt.

(1) Pluribus id ex causis factum est, potissimum quod Ecclesia Apostolorum vestigiis insistens quaedam adoptavit, quae ad rectum Christianae reipublicae regimen conducere videbantur. Cujus rei exempla sunt in Capit. 1 & seq. de injur., cap. 1 & 2 de adulter., cap. 1 de furtis, cap. 2 de homicid., ubi renovantur poenae, quae sancitae fuerant in Exodo c. 21 & 22, contra homicidii, stupri, furti, injuriarum reos. Quaesitum est a viris doctis, utrum Ecclesia caeremoniales Mosaicarum leges excitare potuerit. Qua in re secernamus oportet leges illas, quae mere caeremoniales sunt, uti vestes sacerdotales, altaria, & cetera generis ejusdem, ab iis, quae caeremoniales, & simul typicae sunt, uti est circumcisio, & similes. Illas quidem Ec-

clera renovare potuit, has veto non potuit, quoniam venturi Messie typi ejus adventu sublatis sunt. Vid. orationem S. Amphilo-
chii in *Dominica Circumcis.* in *Bibliothec. Patr.* t. 5, p. 1060, *ed. Lug-*
dun., & Calmet *de circumcis. offit.* inter *dissertationes ejus lati-*
nas, t. 2, pag. 187 ad 193, *ed. Lucæ* 1739. Licuit quidem aliquo
tempore post Christi mortem temporis intervallo caeremonialis He-
braeorum præcepta observare Aët. Apostol. c. XV, ver. 19, 21, &
ideo non statim mortifera evaserunt, donec Evangelium satis la-
te diffusum ac propagatum esset, ut *morsus synagoga cum honore*
sepeliretur. S. Thomas 1, 2, q. 103, art. 4. Quam rem ita explicat
S. August. *epist.* 82, n. 16, tom. 2, col. 195, *indicata editionis Veneta* :
ritus defuncta corpora necessarium officium deducenda erat (lex
vetus) quodammodo ad sepulturam, nec simulare, sed religiose ; non
autem deridenda concinno, vel inimicorum obreclationibus tanquam
canum morsibus, projicienda.

§. 54. Ut a Deo procedit jus divinum, ita humanum ab
hominibus. Ejus autem tres sunt partes: *decreta Summo-*
rum Pontificum, Canones Conciliorum, et scripta atque
sententie SS. Patrum. Romanam Ecclesiam matrem; et
magistram Ecclesiarum omnium, et Summum Pontificem
Ecclesiae universae caput Christus ipse constituit. Quare
si quid ab eo decernitur in commune bonum, id tamquam
a D. Petro decretum (1) tenendum a Christianis est, at-
que esse apud omnes legis loco debet. Feruntur a Pontifi-
ce leges ob commune bonum Ecclesiae vel natu ipsius, vel
adhibito consilio Cardinalium, et Episcoporum, aut motu
proprio, aut aliquo rogante. Quovis modo lata sit Pontificia
lex, ea parendi affert necessitatem.

(1) Frequens illud Patrum & Conciliorum est, quod Petrus
per suos successores loquitur. Ita Philippus S. Caestini Legatus
in Concilio Ephesino, probantibus ejusdem Concilii Patribus, di-
xit hæc: *Petrus ... ad hoc usque tempus, & semper in suis succes-*
soribus vivit, & judicium exercet. Concil. Ephesinum *act.* 3, col.
1154, tom. 3, *conc. collect.* Labbei, *ed. Venet.* In Concilio Chalce-
donensi cum lætæ sunt literæ a S. Leone ad Flavianum datæ,
Patres omnes una voce clamarunt: *Petrus per Leonem ita locutus*
est. Conc. Chalcedonense *act.* 2, col. 1235, tom. 4. Quæ eadem for-
mula uni sunt etiam III Constantinopolitani Concilii Patres. *Per*
Agathonem Petrus loquebatur, *act.* 18, col. 1090, t. 7. S. Prosper
cont. callas. cap. V, n. 3, p. 184, ed. Venet. 1754: Sacrosancta, in-
quit, B. Petri Sedes per universum orbem Papa Zosimi sic ore lo-
quitur. Postremo, ne omnes colligam, quod longum esset, S. Pe-
trus Chrysologus in ep. ad Eutyches. p. xvi, ed. August. 1748: B. Pe-
trus, inquit, qui in propria sede vivit, & præsides, præstat quæren-
tibus fidei veritatem.

§. 35. Prioribus sæculis Romani Pontifices generales re-

gulas plerumque in Concilio edere solebant (1): sed saepe etiam literis ad certas Ecclesias datis, quae deinceps omnibus communes fiebant (2), mandata, legesque suas comprehendebant. Quas literas semper Christiani omnes ea, qua par est, reverentia susceperunt, et semper etiam graviores de fide ac disciplina controversias ad iudicium Sedis Apostolicae detulerunt (3). Pontificum generales sanctiones ad Episcopos, Christianosque omnes datas loquendi usus Bullas nuncupavit. Hodie Pontifex si quid pro universa Ecclesia statuit, Sacrae Congregationis, quae in litteris, quibus illis utitur in praedictis negotiis, sed haec plerumque per Breve

(1) Vid. S. Leo ep.

(2) Cum Summi Pontificis, quibus omnes etiam aliis atque aliis rarius Tarraconensis re ut non solum ad Episcopos Carthaginienses, & Vasicos, sed etiam ad universos, atque Gallicos; vel eos, qui vicinis tibi collimitant hinc inde provinciis, haec, quae a nobis sunt salubri ordinatione disposita, sub litterarum tuarum prosecutione mittantur, uti scriptum est in ejus epist. n. 20, apud Constantium epist. Rom. Pont. col. 657, Paris 1721. Similiter Zosimus in ep. ad Herycium Salonitanum, n. 4. ap. eundem Constantium l. c. col. 970, ne quid meritis, inquit, dilectionis tuae derogaremus, ad se potissimum scripta direximus, quae in omnium fratrum, & episcoporum nostrorum facies ire notitiam, non tantum eorum, qui in ea provincia sunt, sed etiam, qui vicinis dilectionis tuae provinciis adjunguntur. Quod etiam ex pluribus Leonis M. locis manifestum est. Ita ep. 159 ad Nicetam Aquilejen. c. 7, col. 1555, s. 1: hanc autem, inquit, epist. nostram, quam ad consultationem tuae fraternitatis emisimus, ad omnes fratres, & comprovinciales tuos Episcopos facies pervenire, ut in omnium observantia data prosit auctoritas. Hinc quaedam Pontificiae litterae, quae initio ad certos Episcopos, aut ad certas provincias datae erant, cum deinceps ad alios Episcopos, aliasque provincias missae fuissent, in quibusdam manuscriptis illam in epigraphe additionem acceperunt & universas provincias. Ita epist. 4. S. Leonis M. inscripta est non solum omnium per Campaniam, Picenum & Tusciam, ad quos initio fuisse videtur, sed & universas provincias constitutis; quae de re vide notas Fratrum Ballerini in eadem epistolam s. 1, col. 611. Ex quo intelligitur, quemadmodum Pontificiae leges, quae litteris comprehendebantur, omnibus facile innotescerent, quamquam nullus esset publicus earum codex, uti ostendit Petrus Constantius praefat. ad s. 1, ep. Romanor. Pontif. num. 45, pag. XLVII, Paris an. 1721.

(3) Primo Ecclesiae saeculo S. Clemens I. a Corinthiorum Ec-

7, 24, edit. Fr. Ball. Ven. 1753.

em Episcopum decreta mittit, solebant praecipere, ut eaarentur. Quare cum Rimea Siricio accepit, jussus est, incia, sed etiam ad universos

classis conscriptus scriptis, uti narrat S. Irenaeus l. 3, *contr. haer. c.* 3, n. 3, p. 176, ed. Massueti, Paris 1710, *potentissimas literas Corinthiis ad pacem ibi congregatis, & reparandam fidem eorum, & animarum, quam in receptis ab Apostolis accepimus, traditionem.* Quarta epistola S. Dionysii Corinthiorum Episcopus apud Eusebium *Eccles. Hist. lib. 4, cap. 23, pag. 187, edit. Valerii, Cantabrigiae. 1720, S. Epiphanius advers. haer. l. 1, haer. 27, n. 6, pag. 107, t. 1, ed. Piquet, Paris 1822, S. Hieronymus de Vir. illustr. c. 13, p. 839, t. 2, ed. Valartii, Veron. 1734, alique meminerunt, quae extat apud Constantium *epist. Rom. Pont. pag. 9, quo opere etiam reliquae, quae nunc manent, Summorum Pont. decretales epistolae comprehenduntur.* Magna pars harum epistolarum temporis iniuria periit, ut multa perierunt, quae a S. Damaso datae sunt, & in quibus conscribendum multam ei sese operam praebuisse testatur S. Hieronymus *op. 125, n. 10, t. 1, p. 901.* Sed tamen certum est, semper *causis Ecclesiis ad Romanam matrem, & magistram omnium graviores controversias detulisse, quod manifestum est ex omnibus Ecclesiasticis monumentis, atque ex decretalibus epistolis Summorum Pontificum, tum quas memorant antiqui Patres, tum quae nunc etiam extant.* Ac dignae in primis memoratae sunt *litterae SS. Pontificum Innocentii I. & Leonis M., ex quibus intelligitur, quam assidue ex tota Ecclesia negotia omnes ad Sedem Apostolicam deferrent, ut ejus judicio finirentur.* Nam ille scribens ad Patres Concilii Milevitani *epist. 50, apud Constantiam, col. 895, ubi eorum literas accepisse, inquit, inter ceteras Romana Ecclesia curas, & Apostolica Sedis occupationes, quibus diversorum consulta fidelis, ac medica disceptatione trahamus; & paulo post ipsis comperit esse ait: quod per omnes provincias de apostolico fonte patribus responsa semper emanent.* Quod etiam confirmat ipse Inn. *op. 37, col. 910, ubi testatur id semper factum fuisse, scilicet omnium ad nos, quasi ad caput, atque ad apicem Episcopatus referre, ut consulta videlicet Sedes Apostolica ex ipsis rebus dubiis corruptum aliquid, faciendumque pronuntiet.* Leo autem M. *epist. 10, tom. 1, col. 654, edit. Ballerin., ostendit Apostolicam Sedem innumeris esse circumlatam.* Huc quoque spectant litterae datae ab Justiniano Imper. ad Joannem Summum Pontificem, quae descriptae sunt in *L. B. C. de Sum. Trinit. Nec enim, inquit Imperator, patitur, quidquam, quod ad Ecclesiarum statum pertinet, quamquam manifestum, & indubitatum sit, quod movetur, ut non etiam vestra immensae sanctitati, quae caput est omnium sanctarum ecclesiarum.**

§. 56. Et cum Pontificiae leges vel generales sint, vel speciales, quae scilicet ex certa causa, persona, loco, tempore prodierunt, illae omnes generatim obstringunt, hae vero ad illos pertinent, pro quibus editae sunt (1). Speciales constitutiones etiam rescripta dicuntur, quae cum altero rogante emitte soleant, illud semper tacite habere censentur, *si preces veritate nitantur* (2). Quare per subreptionem, atque obreptionem irritum est rescriptum, cum nimirum aliquid falsi narratum est, aut praetermissum veri

quod omnino scire oportebat (3). Sunt autem rescripta vel *justitiae*, quae ad justitiam recte administranda pertinent, vel *gratiae*, quae ex Principis beneficio et liberalitate procedunt. Atque huc spectant privilegia, quae jus singulare concedunt vel certo homini, vel hominum certo generi, modo ad tempus, cujus generis sunt privilegia personalia, modo in perpetuum, quo vocantur privilegia realia, vel quae certo personarum generi perpetuo tribuuntur (4).

(1) *Can. 3, dist. 5.*

(2) *Cap. 2, de rescript.*

(3) *Cap. 6, 8, 10, 20, de rescript. c. 5, de Offic. Vic.*

(4) Proprie in singulas personas confertur privilegium, sed nunc latior huic vocabulo significatio data est. Consule Gujadium *ob-serv. lib. 15, cap. 8, opp. tom. 13, col. 397, edit. Venet. 1758, & Gravina-m, orig. jur. lib. 2, cap. 74, pag. 141, edit. Neapol. 1722.*

§. 37. Partem alteram juris canonici scripti conficiunt canones conciliorum. Quemadmodum conventus hominum deliberandi, vel aliquid decernendi causa instituti Synodi apud Graecos, Concilia apud Latinos dicebantur, ita in Ecclesia utroque nomine appellantur coetus, et consessus Catholicorum Antistitum, qui ecclesiasticis de causis unum in locum convenerunt. Jam inde ab Apostolorum aevo existimatum est, bene Ecclesiae futurum, si graviora negotia, si controversiae, disceptationesque componerentur, ac definirentur ab Episcopis in unum congregatis. Quod non semel fecerunt Apostoli, quos inter se convenisse constat, ut alius sufficeretur Apostolus Judae proditori, ut eligerentur Diaconi, curarenturque viduae, atque ut Christiani Mosai-ca lege, et Circumcisione soluti declararentur (1). Apostolorum exemplum sequuta Ecclesia saepe conciliis est usa, cum magna christianae reipublicae utilitate (2).

(1) *Act. Apost. I. 26 & seq.*

(2) Ad nullam tamen fidei controversiam, quantumvis obscuram, definiendam generale Concilium *absolute* esse necessarium ostendit Laccaria in *Antifebron. tom. 2, dissert. 2, cap. 11, num. 7, & in Antifebron. vindic. pag. 2, dissert. 5, cap. 7*; quamquam valde utile sit, & interdum etiam pro temporum ratione necessarium esse possit.

§. 38. Concilia vel oecumenica, aut generalia, vel topica, aut particularia sunt. Ut concilium generale habeatur, tria servare oportet. I. Concilium indicendum est consen-

su, et auctoritate Romani Pontificis (1), qui per se ipsum, vel per Legatos suos Concilio praesse debet (2). II Omnes vocandi sunt ex toto orbe catholici Episcopi: quamquam nihil referat, quod omnes praesentes non sint (3). III Denique concilii acta a Pontifice sunt confirmanda (4).

(1) *Can. 1 & seq. dist. 17.* Atque id quidem diserte prouidentur Patres Concilii Constantinopolitani I. in *epist. synod. ad Damasum*, quae est apud Theodoretum *Hist. lib. 5, cap. 9, p. 130, ed. Valesii, Taurini 1743*; idemque docent Pelagius II, *epist. 8 ad Episcopos*, quae Constantinopolim vocauerat Ioannes Patriarcha Constantinopolitans apud Labbeum *tom. 6, Conc. col. 633 & seq. edit. Ven. Colini*, quam epistolam probauit etiam Pelagii successor Gregorius M. *op. 46, lib. 4, opp. t. 2, col. 770, edit. Paris 1705*, idem praeterea Nicolaus I. *op. 22, ad Episc. Galliae & German. tom. 9, Conc. Labbei col. 412, edit. ejusd.* atque Hincmarus Rhemensis *opusc. 55, c. 20, t. 2, pag. 451, & seq. edit. Sirmondi, Paris 1645*. Vide Christianum Lupum *schol. in can. 16, distat. S. Gregorii VII, t. 5, opp. p. 234*, qui hoc ius Romano Pontifici late vindicat contra Joannem Launoium; Bianchini, *della potestà e della polizia della Chiesa t. 4, lib. 2, c. 3, §. 8, p. 312*; Bertius *Hist. Eccl. t. 3, dissert. 1, c. 18, p. 31, & dissert. 5, c. 3, n. 2 seq. pag. 183, ed. Bassani 1769*; Ballerinum *de potest. Eccles. Sum. Pontif. & Conc. gener. cap. 6, §. 1, p. 88, edit. Aug. Vind. 1770*; Zaccariam *Anti-Febron. par. 2, lib. 4, c. 1 seq.*, Cerbonium *de jur. & leg. discip. tom. 3, lib. 22*.

(2) Hinc Vitus, & Vincentius Romani Presbyteri, atque, ut plerique sentiunt, Hosius Cordubensis Episcopus nomine S. Siluestri Concilio Nicæno praesuerunt, atque ita in posterum factum est in omnibus conciliis usque ad novissimum Tridentinum.

(3) Consule Melchiorem Canum, *de loc. theol. lib. 5, cap. 3, pag. 149, edit. Patavii 1727*.

(4) De Nicæni Concilii confirmatione videndus Bertius *loc. cit. dist. 1, c. 50, n. 3, p. 50*. De eadem confirmatione testimonium perhibet Synodus Romana, *epist. ad cl. & Mon. orient. apud Labbeum, t. 5, Concil. col. 248*, cujus verba sunt hæc: *trecenti decem & octo Sr. Patres apud Nicæam congregati confirmationem rerum, atque auctoritatem S. Rom. Ecclesiae detulerunt*. Atque id quidem consentaneum est antiquæ regulæ, quam memorat Socrates, *Hist. l. 2, c. 8, pag. 74, ed. Taur. 1747*, inquiens: *canon ecclesiasticus vocat, ne decreta abique sententia Episc. Romana Eccl. sanciantur, & c. 17, p. 83*. Quid vero egerit, & quam potestatem exercuerit Constantinus Imper. in eadem Nicæna Synodo ostendunt Christianus Lupus *schol. c. 9, opp. t. 1, 281, edit. Venet. 1742*, & Bertius *loc. cit. cap. 17 & 18, p. 29 seq.* De Constantinopolitana, deque Ephesina Synodo hoc est II & III œcumenico, fuse agit Bianchini *della potestà e della polizia della Chiesa l. 2, cap. 3, §. 11, num. 3 & seq. t. 4, p. 556 seq.*, qui ostendit, quas in his duabus synodis partes Apostolica Sedes habuerit. Concilii Chalcedonensis œcumenici IV: Patres *in relatione ad S. Leonem M. eorum*, quæ in synodo gesta fuerant *t. 4, Conc. col. 1778, collect. Labbei, edit. Venet.* approbati a Summo Pontifice, confirmarique postularunt ea, quæ ipsi in

Concilio constituerant, & alia quaedam, inquit, pro rerum ipsarum ordinata quiete, & propter ecclesiasticorum statutorum definitivum firmitate, scientes quia & vestra Sanctitas addiscens & probatura, & confirmatura est eadem. Similia scribit Marcianus Imp. ad S. Leonem P. inter epist. S. Leonis 100, opp. t. 1, col. 1114, ed. Baller. Venet. 1753, & Anatolius Episcopus Constantinopolitanus, ib. ep. 101, c. 5, col. 1134, & ep. 132, c. 4, col. 1265, sic, & inquit, gestorum vis omnis, et confirmatio auctoritati vestra Beatitudinis fuerit reservata. Leo M. ius suum agnovit confirmandi Concil. decreta; noluit tamen confirmare privilegia Eccl. Constantinopolitanz, quæ in ea Synodo fuerant stabilita, uti patet ex ejus literis datis ad Anatolium seq., atque Synodum approbationem gestorum declarat tantum ea, & etiam ipsius Leonis, opp. S. Leon. edit. concilium, ut omnem a videri volunt statuta senti. roborata. Syn. Pontifex, uti testatur edit. Taurin. 1748, p. 16, librum t. 6, Concil. Dissertation P. de M. nem ad Agathonem literis apud Labbeum tom. 7, Concil. col. 1114, postularunt ejus Concilii Patres his verbis: *quam ut iterum per honorabilia vestra rescripta confirmetis, vestram oramus paternam sanctitatem.* Mitto cetera œcumenica Concilia, ne longus sim, atque in Tridentino consistam, cujus Patres cum hanc in Romano Pontifice auctoritatem manifesto deprehenderent, dederunt operam, ut quæ in Concilio decreta fuerant, a Pio IV confirmarentur. Pontifex igitur concilii decreta confirmat, atque his etiam recte derogat, quod in primis fit sæpissime in impedimento cognitionis intra quartum gradum, quod est inductum a Concilio Lateranensi IV. Atqui neutrum facere posset Romanus Pontifex, nisi concilio præstaret. Late de hoc argumento disserui in opere *Jus Canonicum universum*, tom. 3, lib. 2, tit. ult.

§. 39. Generalium conciliorum duo sunt potissimum, definire catholicum dogma, atque ecclesiasticam disciplinam constituere. Atque illa quidem, quæ in œcumenicis conciliis de fidei dogmatibus sancita, et a Summo Pontifice approbata sunt, divinam obtinent auctoritatem; quæ disciplinam respiciunt, eorum quoque sancta est auctoritas, tum quod hi canones *Spiritu Dei* conditi habentur, tum quod ecclesiasticam disciplinam moderari semper pastorum fuit proprium, et præcipuum munus. Verum hujusmodi canones, qui de disciplina sunt, uti postulat ratio temporum, non raro immutantur, quo spectat illud Augustini (1): *concilia plenaria priora posterioribus immutari.*

(1) *Confess. lib. 3, c. 7, col. 93, v. 1, de baptis. lib. 2, cap. 8, col. 9, citat. edit. Ven.*

§ 40. Generalibus conciliis, praeter Episcopos, intersunt etiam, atque subscribunt S. R. E. Cardinales, qui certo eo iure usi sunt in conciliis Lugdunensibus I. et II., itemque Moderatores, sive, ut vocant, Generales Ordinum Regularium, et Abbates ab Episcopo benedicti. Principes quoque, et Imperatores vel per se ipsos, vel per Legatos suos adesse consueverunt, sed ut praesentia sua omnes in officio continerent, atque ad exitum perducenda curarent, quae ab Episcopis sancita fuerant, non ut quidquam de rebus sacris, atque divinis constituerent (1). Quin etiam interdum vocatos constat Presbyteros et Diaconos, aliosque Clericos, praesertim ut adversus haereticos disputarent (2).

(1) *Espeus, ut Reges et Principes, inquit, in tract. de reform. Eccles. cap. 6, inter opera Jo. Gersonii, t. 2, col. 915, edit. Antuerpia 1706, Cardinalis Petrus de Alliaco, mittant ad generalia concilia, non ad emendandum et confundendum, sed ad honorandam et confortandam Ecclesiam, et ad ea, quae ibi decreta fuerint, quantum in eis est, exequendum. Ex recte Hosius apud S. Athanasium Hirt. Arian. ad Monach. c. 44, tom. 1, part. 1, p. 293, edit. Maurin. Patavii an. 1777, aiebat Constantio Imperatori: Ne te rebus inmiscas ecclesiasticis; non nobis his de rebus praecepta mandas, sed a nobis potius haec ediscas. Tibi Deus imperium tradidit, nobis ecclesiastica concedidit. Ac quemadmodum qui tibi imperium subripit, Deo ordinanti repugnat, ita metus, ne si ad te ecclesiastica pertrahas, magis criminis reus fias. Vid. Eusebium in vit. Constant. lib. 4, cap. 24, p. 638, edit. Valerii, Cantabrigia an. 1720. Quod Iulianus expressit Marcianus Imperator in Concilio Calcedonensi, an. 451, apud Labbium tom. 4, col. 1473, & Valentinianus apud Socratum lib. 6, c. 7, p. 210, ed. Taurin. 1747.*

(2) Id de Niczna Synodo testatur Eusebius de vit. Constant. lib. 3, cap. 7 et 8, pag. 521 et 522, edit. Valerii Taurin. 1746 & Socrates Hist. Eccles. lib. 1, c. 8, pag. 16, edit. ejusd. & dignus praesertim memoratu est Athanasius, qui adhuc Diaconus huic synodo interfuit, ut adversus Arianos disputaret. Presbyteri & alii clerici interdum etiam ad concilium veniebant tamquam Procuratores absentium Episcoporum, Quia in re magnum inter Orientalia & Occidentalia concilia discrimen erat. Nam in Orientalibus absentis Episcopi procurator eum tenebat locum, quem Episcopus ipse tenere debuisset, in occidentalibus suum post omnes Episcopos locum habet. Vide Christianum Lupum in not. ad can. 7, Concil. Trulani, tom. 3, oper. pag. 64, ed. Venet. 1724.

§ 41. Particularia aut topica concilia alia a Patriarchis, alia a Metropolitibus, alia ab Episcopis convocantur. Patriar-

cha omnes sui Patriarchatus, Metropolita omnes Provinciae Episcopos vocat; atque lex Patriarchalis concilii omnes afficit Patriarchatus ecclesias concilii autem Provincialis ecclesias omnes Provinciae. Si Metropolita aut Primas, vel Patriarcha concilio, totique nationi praesit, concilio nationale appellatur.

§. 42. Provinciale concilium tertio quoque anno habendum est a Metropolita (1), eove impedito, aut vacua sede ab Episcopo provinciae antiquiore (2); convenireque iussu ejus debent omnes Episcopi, Abbates et quotiens etiam Episcopi exempti, cum suis Metropolita, ad cujus provinciae synodu esse coguntur, et eorum remittere, et ea in Concilio provinciali mittenda sunt, ut emendentur, quin etiam interdum Pontifice confirmantur. Verum haec confirmatio non ethcit, ut canones extra provinciam, in qua sunt conditi, vim consequantur (6).

(1) Concil. Tridentin. sess. 24, cap. 2, de reform. Olim vero provincialia concilia bis in annis singulis haberi debebant, can. 2, dist. 18, Canon. Apostolor. 33 seu 30, apud Cotellierium PP. Apostolic. pag. 447, tom. 1, edit. Amstelodami an. 1724, Concilium Nicanum can. 5, tom. 2, col. 35, collect. Labbai, ed. Vener.

(2) Vid. Fagnanum in Cap. 25, de accusat. n. 16, & Benedict. XIV. de Synod. Dioces. lib. 2, cap. 9, §. 8.

(3) Concil. Trident. sess. 24, cap. 2, de reformat. Vocandos etiam esse Canonicos Ecclesiarum cathedralium, non tamen invitos cogendos esse ad veniendum, ostendit Benedictus XIV, loc. cit. lib. 3, cap. 5, §. 1.

(4) Can. 9, et 10, dist. 18.

(5) Sixtus V, in Constit. Immensa 117, t. 3, par. 4, Bullar. postrem. Edit. Roman. p. 596.

(6) Confer Benedict. XIV, loc. cit. l. 3, c. 3, §. 4, ubi etiam aliquot provincialia concilia a Summo Pontifice approbata recensentur.

§. 43. Episcopus autem vocat ad Concilium suum, quod Dioecesanum dicitur, Archipresbyteros, Archidiaconos et ceteros, qui Dignitatem habent, Personatum, Officium, Vicarium generalem et Vicarios foraneos (1), Parochos et omnes, nemine prorsus excepto, qui curam habent animarum (2), praeterea Capitulum Ecclesiae Cathedralis, et Ca-

collegiatarum (3), Abbates saeculares, atque
qui generalibus Capitulis non subduntur
exemptos, qui alioquin, sublata exemptione, con-
venire deberent (5).

Idem Benedictum XIV, *loc. cit. lib. 3, c. 3*. Quin etiam im-
plicita quoque beneficia obtinentes ad synodum venire
ostendit ipse Benedictus, *loc. cit. cap. 6*.

Regulares, omnesque exempti ab Episcopi jurisdic-
tione ad synodum debent, cum habent curam animarum,
ut. *sess. 24, c. 2, de reform.*, eademque lege teneri etiam
Religionis Hierosolymitanæ decrevit S. Pius V, *Con-
st. 4, par. 3, p. 49 Bullar.* & Gregorius XIII, *Constit. 125,
p. 456*.

Benedictum XIV, *loc. cit. lib. 3, c. 4*.
Etiam Abbates, qui dicuntur *nullius diocesis*, ad Epi-
scopum venire compellantur, disputat Benedictus XIV, *loc.
cit. p. 1, §. 16*.

Idem Trident. *sess. 24, cap. 2, de reform.*

habenda sunt haec concilia annis singulis (1), quae
secretata sunt, obstringunt dioecesim universam. Ea
igitur Episcopus electus, et confirmatus, haud verò
Episcopus, antequam pallium acceperit (2), neque E-
piscopus titularis (3), neque Vicarius generalis, nisi petu-
nde re potestatem ab Episcopo impetraverit (4),
Vicarius capitularis, nisi post annum ad proximam ha-
bitum (5), neque demum Vicarius Apostolicus, non
venia a Summo Pontifice (6).

Idem Trident. *sess. 24, cap. 2, de reformatione*.

Benedictum XIV, *loc. cit. l. 2, c. 5 et 6*. Sunt verò qui-
piam, qui a Sede Apostolica pallii usum obtinuerunt, sed
synodum posse, etiam antequam pallium acceperint,
ait Benedictus, *cit. cap. 6*.

Idem XIV, *ib. cap. 7*.

Idem XIV, *ib. cap. 8*.

Idem 9.

Idem intelligendum modo in literis, quibus Vicarius Apo-
stolicus constituitur, non sit expressa facultas, quae ut pluri-
mum solet, habendae synodi; nam si haec expressa fue-
rit, locus esse non potest, quin ei synodum habere li-
ceat, si Vicarius Apostolicus sit constitutus, ut regat Ec-
clesiam vacuam propter Episcopi obitum, aut translatio-
nem cogenda synodo utitur eodem jure, quo Vicarius Ca-
pitularis, Idem Benedictum XIV, *loc. cit. cap. 10*.

Denique tertia pars juris humani scripti Sanctorum
sententiae continetur. Non hae porro sententiae suo
xi. Tom. 1.

jure Christianos obligant, cum SS: Patres non latores legum sint, sed interpretes tantum, atque doctores. Verumtamen scitum est, eos fidem probabilem facere, si complures; certam verò, si plerique omnes in eandem sententiam conveniant. Quin etiam Summi Pontifices plures unius, alteriusve Patris sententias in juris corpus retulerunt; atque hae Pontificia auctoritate vim legis habent. Appellatur autem Sancti Patres pii illi, doctique viri, qui praesertim usque ad duodecimum Ecclesiae saeculum res divinas scriptis illustrarunt, quorum opera ad Ecclesia probata sunt, et magna ex parte ad nos pervenerunt (1).

(1) Sancti Patres nobis sunt, ut inquit S. Vincentius Lirinensis, in *commonit. cap. 59, p. 261, tom. 7, Biblioth. Patr. ed. Lugd.*, qui in fide et communione Catholica sancte, sapienter, constanter viventes, docentes et permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt. Hi enim, ut inquit S. Aug., lib. 2, *contr. Julian. Pelagian. cap. 10, tom. 13, col. 679 et 682, edit. Maurin. Venet. 1768*, quod invenerunt in Ecclesia, tenuerunt; quod didicerunt, docuerunt; quod a Patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt ... et his post Apostolos Sancta Ecclesia plantatoribus, rigatoribus, edificatoribus, nutritoribus crevit.

§. 46. Placuit etiam summis Pontificibus in corpus Juris Canonici referre leges quasdam civiles eductas potissimum ex codicibus Theodosiano et Justiniano, atque ex Capitularibus Regum Francorum (1). Verum haec omnia non suo jure pertinent ad Canonicam Jurisprudentiam, quae tota propria est Ecclesiae, sed tantum legem faciunt, quoniam a Romanae Pontificibus sui juris corpore comprehensa, et proposita sunt, ut legis loco essent.

(1) Capitularia continent leges Regum Francorum, quae hoc nomine appellantur, quoniam *capitularim* fere omnes edicebantur. Proprie leges ipsae capitula, & singula capitulorum editiones capitularia dicebantur. His capitulis intererant etiam Episcopi, ideoque in iis de rebus quoque ecclesiasticis agebatur. Non omnia tamen capitula legis nomine constitutebantur, in quo errat Stephanus Balutius, qui de cetero haec capitularia magna doctrina, magnoque studio, ac diligentia collegit. Vide Diatribam de *Ecclesiast. vit. institut. &c. Romae editam an. 1778* ab Hermanno Dominico Christianopulo, *sect. 3, §. 58, pag. 46*, ubi multa de his capitularibus praecleara observantur.

CAPUT IV.

De Jure non Scripto.

47. Traditio.
48. Divina, vel humana.

49. Utriusque discrimen
50. Consuetudo.

§. 47. Jus non scriptum traditione comprehenditur, et consuetudine. Traditionis nomine intelligimus mandata, quae non scripto, sed viva voce populis nunciata sunt, et Ecclesiae observata consensu quasi per manus tradita ad nos pervenerunt. Maxima semper in Ecclesia fuit Traditionis auctoritas, et qui eam despiciunt, plectuntur poena anathematis a Concilio Tridentino (1). Non enim omnes oportuit Ecclesiae res scripto mandare, satisque fuit, si in pectore Sacerdotum servarentur cum traditione, tum Ecclesiae usu quotidiano. Cujus disciplinae causas viri docti copiose, et diligenter explicarunt (2).

(1) Sess. 4.

(2) Egrege S. Basiliius apud Gratian. *can. 5, dist. 11*, inquit: *Dignatum & Institutionum, quae in Ecclesia servatae sunt, alia quidem habemus ex doctrina, quae literis consignata est, & alia vero ex Apostolorum traditione ad nos transmissa in Mysterio recepitur. Quae utraque eandem vim ad pietatem habens, atque his sane nemo contradixit, qui vel exigua legum ecclesiasticarum pericia sit praeditus. Et paulo post: Non enim iis contenti sumus, quarum Apostolus, & Evangelium mentionem fecerunt; sed alia quoque cum antea, tum post discimus, utpote quae magnum momentum ad ipsum Mysterium habeant doctrina non scripta, sed tradita eruditi. Vid. Tertull. *de coron. c. 5, p. 101 & 102, ed. Venet. 1744. Irenaeum tom. 262; S. Hieronymum in Dialog. advers. Lucifer. c. 8, t. 2, col. 180, ed. Vallarsii. S. Augustinum l. 2, c. 7, contr. Donat. t. 9, col. 102, & contr. Julian. Pelag. l. 5, c. 27 & 24, t. 10, col. 640. Melchior. Canum de loc. Theolog. lib. 3, c. 5. Constantium in praefat. ad epist. Roman. Pontif. par. 2, n. 51, p. LVI. Pertinet etiam ad traditionis necessitatem ostendendam disciplina arcani, quam ab ipsa Christi, & Apostolorum memoria repetit, quamque egregie praeter ceteros illustravit Emanuel Schelestratus peculiari dissertatione, De disciplina arcani.**

§. 48. Traditio vel divina, vel humana est. Divinae auctorem habet Deum ipsum, humana Ecclesiarum Rectores, hoc est Apostolos, vel eorum successores Episcopos, quibus placuit nonnulla decernere voce; et praedicatione (1). Hinc humana traditio vel Apostolica, vel Ecclesiastica appellatur, prout ab Apostolis, vel ab Episcopis proficiscitur.

(1) Multi sunt, qui Apostolicas traditiones in *mere Apostolicas* & *Divino-Apostolicas* dividendas putant: illas vocant, quæ ab Apostolis, tamquam Ecclesiarum Rectoribus, originem repetunt; has contra, quæ a Christo immediate Apostolis, ab his vero Ecclesie viva voce datæ sunt, atque ad nos usque transmissæ. Sed hæc divisio naturam, atque originem confundit traditionis cum modo, per quem ea propagatur. Quidquid a Deo procedit divinum est, neque discrimen aliquod inducere potest modus, quo ad nos delatum est, cum ejus originem divinam esse constat. Quare omnis traditio, quam Apostoli Christi ore, aut Spiritu S. dictante acceptam ad nos transmiserunt ut Christi præcones, & Christi nomine loquentes, divina haberi debet. Ac si aliam traditionum divisionem educere velimus ex modo, quo ea propagatur, etiam traditiones ecclesiasticas *Divino-Ecclesiasticas* appellabimus, quandoquidem etiam Ecclesia divinas traditiones ad nos transmittit.

§. 49. Inter divinas, et humanas traditiones magnum discrimen est. Nam illae ad catholicum dogma pertinent, vim eandem habent, quam habent Sacrae Scripturae, observandae sunt in Ecclesia universa, quae illas abrogare non potest, quamquam ejus tantum sit interpretari divinas traditiones, easque ab humanis scernere. Quo fit, ut ea solum divina traditio haberi debeat, quae talis Ecclesiae judicio existimatur (1). Contra vero humanae traditiones Ecclesiae disciplinam respiciunt, mutantur ab Ecclesia, cum id ejus utilitatis, aut necessitatis ratio postulat (2); denique etsi interdum universales esse possint, pleraeque tamen certis continentur regionibus, neque ad totam Ecclesiam pertinent (3).

(1) Cum unitati Religionis in primis obsit doctrinae christiana incerta fides, hinc constituenda nobis est auctoritas aliqua, cui discernendis traditionibus sine metu erroris adherere possimus. Quae auctoritas uni Ecclesiae data est. Quare omnis traditio, quae hujus judicii caret auctoritate, in pretio haberi non potest, & apposite S. Aug. in celebri illa de rebaptizandis hæreticis controversia, lib. 2, c. 32, *contr. Crescon. t. 12, col. 544, edit. Venet. 1756*: *Non accipio, inquit, quod de baptizandis hæreticis & schismaticis B. Cyprianus sentit, quia hoc Ecclesia non accipit, pro qua B. Cyprianus sanguinem fudit. Habet autem Ecclesia quosdam canones ad cognoscendam vim & naturam traditionis, de quibus late disputant scriptores rerum theologicarum.*

(2) In quo tamen caute semper Ecclesiam rem omnem episcopi docet Innocentius in ep. 17, num. 9, *ad Episcop. Maced. col. 835 & epist. 25, ad Decent. Episc. Eugub. col. 855, apud Constantium Episc. R. Pont.*

(3) Ita ex gr. non eadem ubique est in pervigiiliis Sanctorum jejunandi ratio. Sed ecclesiastica universalis traditionis illustra exemplum est in biâuo ante pascha abique divinarum sacramen-

lorum celebratione transigendo, quam in tota Ecclesia semper observatam Innocent. 1. in epist. 25, n. 7, ad Decret. Episc. Eugubini. ap. Constantium, col. 859, et ap. Gratian. dist. 3, can. 13, de consecr. et Ecclesiae institutione ad Apostolorum imitationem educit his verbis: *Utiq; constat, Apostolorum biduo et in maiore fuisse, et propter maiorem Judaeorum se occuluisse. Quod utique non dubium est, in tantum eos jejunasse biduo memorato, ut traditis Ecclesiae habeat ita biduo sacramenta penitus non celebrari.* Quomodo autem traditio ab Ecclesia Romana ad alias transire princeps possit, Innocentius, loc. cit. 2.

§. 3a. Consuetudo jus est inductum moribus hominum, et non diuturno, quae vim habet legis, modo honesta sit, laudabilis, ab omnibus diu servata, tacito, aut expresso Patrum consensu introducta. Et saepe recedimus a jure scripto, interdum non recedimus; illam consuetudinem contra jus, et hanc praeter jus appellamus. Utriusque consuetudo opus habet frequentia actuum, quibus inducatur (1); voluntate ejus inducendae in illis, qui eam servare debent (2); consensu Legislatoris, qui novum hoc jus observari consentiat (3); diuturnitate temporis, quod in consuetudine contra jus esse debet annorum quadraginta, decem vero in consuetudine praeter jus, quod longum tempus in jure est (4). Cum haec servata sunt, non modo consuetudo legi vim adimit, sed etiam vim tantam habet, ut et recentiori lege non derogetur, nisi id nominatim conscriptum, cautumque sit (5). Decreta tamen Concilii Tridentini contraria consuetudine tolli non possunt (6).

(1) Confer Cajacium, observ. lib. 10, c. 1, tom. 3, col. 525, edit. Mutinae, seu Venet. 1758.

(2) Leg. 35, ff. de legib. Ceterum jus consuetudinis vim nullam habet, si quid populus agat voluntarie, ac sine animo suscipiendae obligationis; quemadmodum pii quidam, diuturnique usus jejunandi, aut orandi, cum desit voluntas populi, nullam obligationem inducunt.

(3) Cap. 18 de preben.

(4) Confer Interpretes in Cap. 25, de verb. signific. cap. 6, de Offic. Ord. in 6, et Leg. 2 et 3, C. qua sit long. consuet.

(5) Cap. 1, de Constit. in 6. Quare Tridentini Patres in decretis innovationis omnes contrarias consuetudines etiam immemorabiles expresse abrogare voluerunt, parique ratione utuntur Legislatores omnes tum profani, tum ecclesiastici, cum novas constitutiones emittunt.

(6) Pius IV, Constit. In Principis 109, in Bullar. Mag. ult. edit. Rom. tom. 4, pars. 2, pag. 214.

De Antiquis Juris Canonici Collectionibus.

<p>51. Origo collectionum canonicarum.
 52. Earum ratio.
 53. Canones Apostolorum.
 54. Collectio lecta in concilio Chalcedonensi.
 55. Collectio Jo. Scholastici.
 56. Ejus Nomocanon, & aliae Graecorum collectiones.
 57. Initium collectionum canonum apud Latinos.
 58. Graecorum Codex latine redditus.
 59. Collectio Dionysii Exigui.
 60. Methodus hujus collectionis.
 61. Collectio Hadriana.
 62. Collectiones Africanæ, Hispani-</p> | <p>cæ, Gallicanæ, & Fulgentii Ferrandi.
 63. Collectiones Martiri Bracarensis, & Cresconii.
 64. Collectio Isidori Mercatoris.
 65. Capitula falso adscripta Hadriano.
 66. Isidori collectionis auctoritas.
 67. Romæ sero cognita.
 68. Falsa sunt monumenta ea collectione comprehensa.
 69. Cur ab Isidoro conficta?
 70 & 71. Tota collectio spectat ad arcendas Episcoporum accusationes.
 72. Canones Pœnitentiales. Collectiones Reginonis, Barchardi, Ivonis.</p> |
|---|--|

§. 51. Patefactis fontibus Juris Canonici, reliquum est ut videamus, quemadmodum ab iis fontibus deducti sint Canones, atque in unum corpus collecti, ne incerto vagarentur, atque ut omnibus facilius innotescerent. Vix ulla initio novas leges condere opus fuit; sed labentibus annis cum multa quotidie inciderent, quæ regulis indigebant, quibus apte componerentur, oportuit, evulgare canones; quod factum ab Ecclesia est, non modo Costantino Imperatore, cum quies, et tranquillitas Ecclesiae data, seu Christianis libere permissa Religio est, sed etiam cum ipsi ethnicorum jugo premerentur. Hinc aucto in dies Canonum numero, visum est eos ex multis Conciliis collectos in unum corpus conferre, idque primum in Orientali, tum in Occidentali Ecclesia factum est.

§. 52. Variæ variis temporibus prodire hujusmodi canonum collectiones; sed non eadem omnium ratio fuit. Aliæ canones integros, aliæ contractos, quaedam solum canones, quaedam canones simul, et leges habent, atque hæc a Græcis *Nomocanones* appellantur. Quod attinet ad methodum, in antiquioribus servata est ut plurimum ratio temporum, in recentioribus materiarum, scilicet ad certa capita, et titulos relati sunt canones, ut materia ipsa postulare videbatur. Nos primum *antiquiores* persequemur Juris Canonici collectiones, postea *recentiores*, quibus hodie in scholis, et in foro utimur, denique explicabimus *jus notum*, quod postremo editum est.

§. 55. Antiquissima, cujus mentio fit in ecclesiasticis monumentis, et collectio *Canonum Apostolorum*, quos Graeci numerant *octuaginta quinque*, Latini tantum *quingenta* (1). Prodiit haec collectio una cum *libris octo Apostolicarum Constitutionum* nomine Clementis Romani Pontificis (2), ac fuerunt, qui eas regulas Apostolis tribuendas putarent (3). Sed cum earum nulla sit mentio apud illos, qui tribus prioribus saeculis res Ecclesiae scriptis illustrarunt (4); cum in iis multa sint, quae cum Apostolorum aetate componi nulla ratione possunt (5), et quaedam etiam, quae Ecclesiae doctrinae adversantur (6); cum demum viri fuerint doctrina et auctoritate graves, qui eos apocryphos judicarent (7); certum omnibus, exploratumque est, eos Apostolis adscribi non posse (8). Unum autem in corpus collecti videntur III, aut forte etiam IV Ecclesiae saeculo potissimum diversis ex synodis, atque ex ea disciplina, et legibus, quibus per tria priora saecula Orientales Ecclesiae regebantur (9).

(1) Revera Dionysius Exiguus tantum quinquaginta retulit Canones Apostolorum, ejus exemplum sequuti sunt in suis collectionibus Cresconius, Isidorus Mercator, alique apud Latinos canonum collectores. Quare in concilio Romano, quod habitum est anno 769. Stephano III Pontifice, *act. 4, collect. Labbai, t. 8, col. 435, ed. Venet.* habentur haec: *non amplius suscipiantur Apostolorum Canonum prolata per S. Clementem, nisi quinquaginta capitula, quae suscipit Sancta Dei Catholica Romana Ecclesia.* Quod etiam constitutum est, *can. 3, diss. 16.* Itaque viri docti in *can. 2, diss. 16* legendum esse animadvertunt *quinquaginta*, non *sexaginta*, quae tamen Decretalis Zephyrino Pontifici attributa ab Isidoro Mercatore conficta est.

(2) Duas huius Pontificis epistolas tamquam veras judicant eruditi: altera integra est, alterius vero tantum fragmenta supersunt. Tum illa, tum haec referuntur a Constantio in *epist. Roman. Pontific. pag. 9 et seq.* & a Cotelerio PP. *Apostolic. t. 1, pag. 143 seq. edit. Ansv. 1698.* Harum epistolarum veritatem late demonstrat Natalis Alexander, *hystor. eccles. saec. 1, cap. 12, art. 12, t. 5, pag. 41, edit. Venet. 1776.* Sed libros octo Apostolicarum Constitutionum, & cetera, quae Clementi tribuuntur, ejus revera non esse, ostendunt Bellarminus, *lib. de Script. Eccles. in Clement. Rom. t. 7, cap. pag. 25, edit. Venet. 1724*, Baronius *Annal. Ecclesiast. ad an. 52, §. 17, t. 1, pag. 93, edit. Luc. an. 1758*, ibique Pagius in *critic. ad an. 110, §. 5, num. 9.* Petronius *Traité du S. Sacrament. lib. 2, du S. Sacrament. de l'Eucharistie, cap. 2*, Petavius *ad Epiphanium Exposit. Fid. l. 3, n. 10, pag. 290, edit. Paris 1622*, Christianus Lupus *Synod. generat. par. 3, incan. 2, Conc. Trullan. t. 3, p. 55, ed. Ven. 1724 opp. De Marca Concord. Sacerdot. et Imper. lib. 3, c. 2*, Natalis Alexander *hyst. Ecc. saec. 1, diss. 19, p. 189, t. 3, cit. ed. Ven., Cotelerius l.c.*

collectio, cuius in Chalcedonensi Concilio mentio est, contineret canones XX, Nicænos XXIV, Ancyranos XIV, Neocæsarienses XX, Gangrenses XXIV, Antiochenos LIX, Laodiceos & Constantinopolitanos III. Verum ea collectio non alios initio comprehendisse videtur canones, quam Nicænos, Ancyranos, Neocæsarienses, Gangrenses; canones autem reliquarum Synodorum deinceps additi videntur.

(4) Quod cum retineatur, facile componi poterunt dissidia, quæ inter eruditos sunt, de antiquissimo Græcorum Codice, quem Chalcedonense Concilium memorat. Nam quidam codices majorem, & quidam minorem habent numerum canonum; atque omnes ex hac codicum multitudine, & varietate eruditorum controversiæ exoriuntur. Ego, codice in Concilio Chalcedonensi lecto, comprehensos arbitror canones quatuor conciliorum, quorum paulo ante facta mentio est, præterea canones Antiochenos. Sed plures deinde huic codici factæ sunt accessiones, eæque dissimiles, uti ferebat ingenium ac studium eorum, a quibus hujusmodi accessiones fiebant. Inde orta est illa codicum diversitas, unde tor inter eruditos turbæ exortæ sunt.

§. 55. Medio sexto saeculo additi sunt canones Ephesini; ac denique Joannes cognomento *Scholasticus*, quod esset ex schola, sive ordine Advocatorum, Presbyter. primum Antiochenus, deinde Justiniano Imperatore Patriarcha Constantinopolitanus novam canonum collectionem tributam in titulos quinquaginta adornavit. Continet hæc collectio Apostolorum canones LXXXV, Nicaenos XX, Ancyranos XXV, Neocaesarienses XIV, Sardicenses XXI, Gangrenses XX, Antiochenos XXV, Laodiceos LIX, Constantinopolitanos VI, Ephesinos VIII (1), Chalcedonenses XXVII, denique canones eductos ex epistolis S. Basilii LXVIII. Postremos hos canones ab aliis emissos primus Joannes in sua collectione descripsit, reliquos omnes ex antiquioribus arripuit (2).

(1) Joannes Scholasticus in præfatione describens ordinem canonum in suo codice exhibitum numerat canones Ephesinos VII, sed tamen in corpore operis *tit. 1* etiam octavum laudat.

(2) Quod diserte testatur ipse Joannes in præfatione suæ collectionis, quæ est apud Voellum & Justellum, *Bibliorb. Jur. Canon. par. 1. 2, pag. 499 & sequ.* Quare vehementer errat Christophorus Justellus, qui primum Sardicenses canones Græco Codici Joannem Scholasticum addidisse arbitratur. Certo quidem statui non potest, num Sardicenses canones habuerit antiquissimus ille codex, qui continenti serie numerorum in Concilio Chalcedonensi lectus fuit; sed tamen dubitari non potest, quin aliis quibusdam Codicibus etiam Sardicenses canones comprehenderentur, quod satis ostendunt Fratres Bellerinii, *loc. cit. par. 1, cap. 6, pag. XXXIV & seq.*

§. 58. Edidit ipse Joannes etiam *Nomocanonem* (1), divinum item in titulos quinquaginta, ac per materias distinctum; hisque adiecit leges eductas praesertim ex Codice, et Novellis Justiniani. Novas quoque additiones accipit Graecorum codex, cum Trullana, aut Quinisexta Synodus habita est (2); neque suus apud Graecos honor defuit collectionibus Photii, qui Graecorum schismatis vel auctor, vel certe pars magna fuit, Simeonis Logothetae, Alexii Arimaei, Arsenii, Harmenopuli, de quibus omnibus singillatim dicere longum est, ac non necessarium (5).

(1) *Nomocanonis* nomine hac collectio appellatur, quoniam continet legem cum canonibus collationem. Harum igitur collectionum, quae ex legum & canonum mixtura *Nomocanones* appellantur, quae apud Graecos plures numerantur, originem ab Joanne Scholastico repetit Fr. Floren. *loc. cit. pag. 50*. Hic etiam Joannis Scholastici *Nomocanon* est apud Voellum & Justellum *Biblioth. jur. canon. tom. 1, pag. 693 & seq.*

(2) Synodus hac, quae Latinis conciliabulum est, Trullana appellatur, quod habita fuit in Trullo palatii Constantinopolitani; dicitur autem Quinisexta, quod ejus Praesules editis de disciplina canonibus videri vellent suppluisse illud, quod V & VI generales Synodi non praestiterant. Romana Ecclesia eos tantum probavit hujus Concilii canones, qui nihil haberent, quod superioribus synodis, probatisque moribus adversaretur, sicuti Humbertus Cardinalis Episcopus Silva candidae, Leonis IX Legatus apud Graecos declaravit. Integram hanc Graecam collectionem cum scholiis Zonarae, & Balsamonis hominum schismaticorum, Oxonii edidit Guillelmus Beveregius an. 1672.

(3) De his omnibus collectionibus agunt Joannes Doujat, *praef. canon. lib. 3, cap. 6 & seq.*, & Joseph Anton. Brunus *Introductione alla Giurisprudenza Canonica par. 4, cap. 1, §. 3 & seq.*; & haec quoque descriptae sunt a Justello & Voello, *Bibliothec. canon. t. 2, pag. 75 & seq.*

§. 57. Serius in Latina Ecclesia canonum collectiones adhiberi coeperunt. Ea enim ante Nicaenam Synodum non aliis usa videtur regulis, quam Sacris Scripturis, et Traditione; ita ut tota fere disciplina moribus, et consuetudine magis, quam jure scripto plerisque in rebus regeretur. Sed post habitam Nicaenam Synodum ejus canones latine redditi sunt, atque iis Latina Ecclesia uti coepit una cum Sardicensibus (1).

(1) Insignis est locus Innocentii I. in ep. 7 ad Cler. & Popul. Constantinopolitanum apud Constantium episc. Roman. Pont. tom. 1, col. 793 ubi inquit: quod autem ad canonum observationem attinet, totis iis parendum esse dicimus, qui Nicena definiti sunt; quos

solos seclarij, & agnoscere debet Ecclesia Catholica. Ipse Innocentius in epist. 5 ad Theophilum Alexandrinum apud eundem Constantium, col. 790 habet hæc: Tu igitur, si iudicio confidis, riste se ad synodum, quæ secundum Christum fuerit, et ibi expositis criminationibus sub testibus Nicæni Concilii canonibus (aliū Canonem Romanæ non admittit Ecclesia) securitatem habebis contradictionis expertem. Cum Nicænos canones Innocentius memorat, intelligit etiam Sardicenses, quoniam hoc concilium tamquam Nicæni appendix habebatur. Locus hic Innocentii satis evidenter ostendit, usque ad eam ætatem Romanam Ecclesiam Nicænos tantum canones agnovisse; non defuerunt tamen, qui ea verba aliter intelligenda esse putarunt, sed eos late refellunt Fratres Ballerinii, loc. cit. cap. 1, §. 1 et 2, pag. LI & seq.

§. 53. Temporum autem cursu evenit, ut Græcorum codex privato studio latine redderetur; ac duæ præsertim ante Dionysium sunt huiusmodi antiquæ versiones totius Græci Codicis canonum, altera, quæ *Isidoriana*, altera, quæ *Prisca* appellatur. Illa forte est antiquior, fuitque vulgata ex collectione Isidori, a quo nomen accepit; Isidorus autem eam ex antiquiori Hispanica collectione transcripsit. Continet canones Nicaenos, Ancyranos, Neocaesarienses, Gangrenses, Sardicenses, Antiochenos, Laodicenos, Constantinopolitanos et Chalcedonenses. Initio fortasse non omnes hos canones comprehendebat, sed novas recentiori ætati aliorum canonum accessiones accepit. *Prisca* Græcorum canonum versio paulo minus antiqua videtur, eaque complectitur canones Ancyranos, Neocaesarienses, Nicaenos, Sardicenses, Gangrenses, Antiochenos, Chalcedonenses, Constantinopolitanos (1).

(1) *Prisca* Græcorum canonum Latina interpretatio ea solet appellari, quam ex antiquo MS. Codice vulgavit Henricus Justellus & Guillelmus Voellus, in *Biblioth. jur. can. tom. 1, pag. 227, Paris 1661*. Eam diligentius cognitam, & emendatam iterum ediderunt Fratres Ballerinii in *append. ad oper. S. Leonis M. tom. 3, col. 481 & seq.* Sunt hæc; *Isidoriana* nimirum & *Prisca*, celeberrimæ Græcorum canonum Latinæ versiones, quæ ante Dionysium in manibus hominum versabantur; sed tamen dubitari non potest, quin alias quoque collectiones Latini habuerint, quæ tamen omnes privato studio perfectæ sunt. Earum quædam, præter Orientalium Ecclesiarum canones, etiam Africanos, & quædam etiam Summorum Pontificum decretales comprehendebant. Nam ante ceteros Occidentales Afri primum collegisse videntur canones suos, qui ita celebres fuerunt, ut e Latinis codicibus græce translati in Græcas etiam collectiones migraverint. His igitur canonibus locupletatas, auctasque fuisse constat aliquas Latinorum collectiones, & alias etiam Romanorum Pontificum decretales accesserunt. Non enim

is auctorior, qui Dionysium primorum fuisse putant, qui illas decretales collegerit. Fuit is quidem primus, qui decretales a canonibus conciliorum discrevit, atque ordine recensuit, cum in antiquis collectionibus omnis permixtum, & confusum describerentur, omnes tamen hae collectiones privato studio absolute sunt, & ideo nulla extrinsece constituitur potuit codicem canonum, qui publica auctoritate receptus jus Latinae Ecclesiae contineret. Codicis loco, ut arbitror, usque ad octavum saeculum Romanae Ecclesiae fuit Bibliotheca, quae dicebatur *Arcipiscopium*, *Serinia*, *Chartarium*, ubi decretalium anthographa, atque acta, & canones conciliorum, ceteraque ecclesiastica monumenta servabantur, quae de re videndi Constantinus praefas. ad epist. Roman. Pontif. n. 44, pag. XLV et seq., & Cajetanus Cennius in dissertationibus Italicis Fistorii editis an. 1773, tom. 1, dissert. 1, pag. 65 et seq. Pontificiae litterae ab certis Ecclesiis initio datae omnibus postea communes fiebant, sicuti demonstratum est in not. a ad §. XXXV, ut omnibus innotescerent, & omnes parerent legibus, quae ipsis literis erant constitutae. Nam anthographum in scriniis, aut archivio Sedis Apostolicae servabatur, & huiusmodi anthographum adhibebatur ad dirimendas controversias, quae forte orirentur. Sic Hieronymus, *adv. Rufin. lib. 3, opp. tom. 2, pag. 549, ed. Vallar. Verona*, Rufinum de literis ab Anastasio I. ad Joannem Hierosolymitanum datis dubitantem, ad *chartarium* provocat. Quare multa molendo faciunt ut nihil agant Van Espenius, & ceteri, qui neminem ante Dionysium Pontificias decretales collegisse contendunt, ut inde illud educant consequens, quod ante Dionysium tantum conciliorum canones, non item Apostolicae Sedis decreta auctoritatem obtinuerint. Fac verum esse, quod certe falsum est, id quod ajunt de Pontificiis Decretalibus primum a Dionysio collectis, id tamen vetustae earum auctoritati nihil detrahit. Cum enim privati codices nihil iis aut addere, aut adimere possent, quid intererat Sedis Apostolicae, sive ejus decretales in iis descriptae essent, sive essent omissae? Vis earum non ex his privatis collectionibus, sed ex Pontificiis potestate, atque ex ipso anthographo in archivio servato repetebatur. Certe Siricius, *epist. 1 ad Himer. Tarracon. apud Constantium, epist. Roman. Pontific. §. 29, col. 637* postquam Himerium hortatus est *ad servandos canones, & tenenda decretalia constituta*, generalem illum sententiam pronunciat, quod *statuta Sedis Apostolice, vel canonabilia definita nulli Sacerdos Domini ignorare sit liberum*. Etiam Leo M. *op. 4, cap. 6, opp. tom. 1, col. 616, edit. Vener. 1753*, memorat *decretalia constituta Decessorum suorum, & Comprovinciales Episcopi Metropolis Arelatensis datis ad Leonem M. literis opp. S. Leonis, tom. 1, epist. 65, cap. 2, col. 995, edit. cit.* non ex aliquo canonum codice, sed ex *seriniis* Sedis Apostolicae decretorum Zosimi Pontificis vim omnem, & auctoritatem repetunt, uti observant Fratres Ballerini *not. 11, in diss. 12, Quernelli opp. S. Leonis, t. 3, col. 697 et 698, edit. ejusd.* quos etiam consule in *append. par. 3, c. 1, §. 2, pag. CLXXVIII, eod. tom. 3*. Cum igitur Ecclesia Romana, meo quidem judicio, usque ad VIII saeculum nullum habuerit codicem canonum, qui publicam auctoritatem obtineret, facile est judicare de codice, quem dedit Justellus in *Biblioth. Jur. Canon. t. 1, pag. 23*, itemque de codice, quem edidit Quesnellus in *append. opp. S. Leonis M.*, quemque ipse existimat antiquissimum esse codicem,

quo Innocentio, Zosimo & Leone Pontificibus Romana Ecclesia utebatur. Omnes privati codices sunt, ac de Codice Quesnelliano graviter, vereque disserunt Fratres Ballerinii, *loc. cit. par. 2, c. 8, pag. CXXII & in adnot. & observ. ad dissert. XII. Quesnelli pag. 685 & seq.* Idem debet esse iudicium de antiquis codicibus, quos memorat Petrus Constantius in *præfat. ad tom. 1, epist. Roman. Pontific. § 2, num. 60 & seq. pag. LXXI*; nam hi similiter Codices privati sunt.

§. 59. *Priscam* hanc versionem indicare videtur Dionysius Exiguus, cum inquit, *se confusione priscae translationis offensum* ad novam versionem animum appulisse. Fuit hic Dionysius instituto Monachus, natione Scythia, moribus et domicilio Romanus, doctrina vero, ac vitae integritate praeclarus (1). Vitam agebant V et VI saeculo (2), ab eoque nostrae vulgaris epochae origo repetenda est (3). Celeberrimum hujus Dionysii opus est collectio canonum, et constitutionum Sedis Apostolicae, quae ab autoris nomine *Dionysiana* appellatur. Ea dividitur in partes duas, quarum altera conciliorum canones, altera Summorum Pontificum epistolas complectitur. Non uno et eodem tempore, sed diverso utraque est edita, utraque peculiare habet literas, quas *nuncupatorias* dicimus.

(1) De hoc Dionysio loquuntur Cassiodorus *divin. literar. cap. 25, pag. 551, t. 1, edit. Roërming. an. 1679*; Trithemius *de Script. Eccl. n. 207, in Biblioth. Eccl. Fabricii circ. med. p. 57, Hamburgi 1718*; Bellarminus *de Script. Eccl. oper. 1.7, pag. 201, edit. Venet. 1728*. Dicitur autem est Dionysius Exiguus, non quod corpore pusillus esset, uti plures existimarunt, cum neque id tradiderint antiqui Scriptores, qui de Dionysio egerunt, neque credibile sit, Dionysium, qui semetipsum *exiguum* appellat, suum hoc corpori vitium praesferre voluisse. Potius sese *exiguum* Dionysius vocasse videtur modestiae causa, quo nomine alii etiam, atque in primis Monachi, quorum e numero ille erat, uti solebant. Sic Anastasius Bibliothecarius sese *exiguum* appellat *Apologia* pro Honorio ad Ioan. Diaconum in *coll. Conc. Labbei, tom. 6, col. 1521*, cuius epigraphe est haec: *Carissimo Fratri Io. digno Christi Leuita Anastasius exiguus in Christo salutem*. Etiam S. Bonifacius Moguntinus sese *exiguum* appellare solebat, uti deprehendi potest ex eius epistolis 9, 11, 15, 18, 20, 25 in *Biblioth. PP. tom. 15, pag. 73, 74, 75, 76, 78, 80, ed. Lugd.*, atque inter has epistolas aliorum quoque exempla sunt, qui se modestiae causa *exiguus* appellabant. Quin etiam pia mulieres sese *exiguas* vocabant, uti patet ex epistola Caesariae Arelatensis, apud Martenium *Thesaur. nov. Anecdor. t. 1, col. 3, Paris 1717*. Atque id etiam sibi vult Hincmarus Rhemensis, cum in *epist. 17 ad Nicolaum I, pag. 246, t. 2, edit. Siromandi, Paris 1645* memorat literas *exiguitati meae directas*; ex quibus omnibus patet, fuisse pluribus commune nomen hoc *Exigui*; & modestiae causa usurpanti consuevisse.

47

(2) Dionysius Romam venit Anastasio II Pontifice, qui Pontificatum tenuit usque ad annum 498. Aut. sub eo, aut. sub Symmacho, qui proxime Anastasium sequutus est, priorem sui collectionis partem Dionysius edidit; sed pars altera certe post Anastasii obitum vulgata est. Nam in ea sunt Anastasii epistolae, nomen Symmachii, & cum Dionysius dicat, *re praeterierunt Sedes Apostolica Praetulum constituta collegium*, manifestum est; hanc partem, quae Anastasii epistolae habet, eo mortuo vulgata fuisse. Val. Doujat: *praenot. canon. lib. 5, cap. 15, num. 21*.

(3) Confer ea de re Doujat: *loc. cit. n. 7*.

§. 60. Primò canonum collectioni Dionysius operam dedit. Nam novam Graecorum canonum versionem absolvit, saepe collectione complexus est L canones Apostolorum, tum sub una numerorum serie canones Nicaenos; Ancyranos, Neocaesarienses, Gangrenses, Antiochenos, Laodiceanos, Constantinopolitanos, deinde Chalcedonenses, quibus ex Latino anthographo subjecti sunt Sardicensis XX, ac tandem Africani distincti in numero CXXXVIII. Pars altera, quae serius in lucem venit, comprehendit epistolas decretales Summorum Pontificum a Siricio usque ad Anastasium II, quibus postea decretales etiam aliorum Pontificum aliena opera accesserunt. Magna hujus collectionis celebritas, et magnus ubique honor fuit (1).

(1) Cassiodorus medio VI saeculo inquit, *loc. cit.* Quos (Graecorum canones a Dionysio latine redditos) *hodie usu celeberrimo Ecclesiae Romanae complectitur*. Solus videlicet intelligendus est usus, qui ei collectioni nullam publicam auctoritatem attribuit, neque eam publicum Romanae Ecclesiae Codicem fecit.

§. 61. Eam quibusdam additionibus locupletatam Carolo M. Francorum Regi Romae tradidit Hadrianus I. Summus Pontifex, atque haec collectio est, quae *Hadriana* vocatur, et quam illae praesertim additiones a Dionysiana distinguunt (1). Non tamen hujus collectionis, siue harum additionum Autor ipse Hadrianus habendus est (2); sed cum ita Summus Pontifex collectionem ipsam probasse visus fuerit, Apostolicam quamdam auctoritatem ea obtinuit, et *Codex Canonum* passim appellari coepit (3).

(1) Hadriano I. Pontifice Carolus M. ter Romam venit, uti observavit Jacobus Sirmondus; ei vero in primo ejus adventu collectionem illam traditam fuisse putat Constantius, *loc. cit.* §. 8, n. 125, pag. CVIII.

(2) Incertum est, quo primum tempore Dionysiana collectioni

Hæc ita dicitur colligere, quædam recedunt ad Gregorium II
 postea. Hæc non sunt Hadrianum jam factis sine certum est;
 Zaccarias Pontifex in synodo ad Episcopos & Episco-
 pos, Adrianus & postea Romanorum, quæ ut et q. 3, in collect. con-
 siliorum, q. 1, ad q. 1, q. 3, canonum aliquot recitat ex Concilio
 Africanorum, alios vero ex Concilio Carthaginensi; quæ Africanorum
 scriptis, & distictis Hadrianæ collectionis pro-
 pria est.

Hæc ita dicitur colligere, quædam recedunt ad Gregorium II
 postea. Hæc non sunt Hadrianum jam factis sine certum est;
 Zaccarias Pontifex in synodo ad Episcopos & Episco-
 pos, Adrianus & postea Romanorum, quæ ut et q. 3, in collect. con-
 siliorum, q. 1, ad q. 1, q. 3, canonum aliquot recitat ex Concilio
 Africanorum, alios vero ex Concilio Carthaginensi; quæ Africanorum
 scriptis, & distictis Hadrianæ collectionis pro-
 pria est.

§ 1.2 Celebrantur etiam collectiones Africanæ (1), Hi-
 spanicæ (2), Gallicanæ (3), quæ plures numero sunt, cum
 bene in utraque natione non desierint, qui de colligen-
 da canonum collectione laboraverint. Atque in his collectionibus vel
 integris, vel parte integra Ecclesiastica monumenta descri-
 buntur, hæc præsertim ratione temporum, quam rerum et
 personarum. Sæpe enim collectiones alie, quæ breviter,
 de utraque natione indicant, aut certos in titulos tribuunt
 ipsa canonum, et rem canonicam universam. Inter eos, qui
 tantum canonum summam dederunt, primum locum obtinet
 Volgentius Perrandus Carthaginensis Ecclesiæ Diaconus,
 qui collectionem suam *Breviationem canonum* vocavit (4).

(1) Africanorum canonum collectionem cum titulo *Codex cano-
 num Pælonia Africana* græce & latine edidit Christophorus Ju-
 cellius, eamque postea descripserunt ejus filius Henricus & Guil-
 lelmus Voellus, in *Bibliob. jur. canon.* tom. 1, pag. 321. Verum hæc
 collectio non alios comprehendit canones, quam eos, quos Diony-
 sius Exiguus excerptit ex synodo Carthaginensi anni 419, ejus
 tantum præva ante oculos habuit. Plures Africanas collectiones
 post Hardulnum memorant eruditi Fratres Ballerini, *loc. cit.* par.
 2, cap. 3, pag. LXXIV & seq.

(2) Plures sunt Hispanorum collectiones, sed una in primis me-
 moratu digna est, quæ Hispanica vocari solet, quæque post Di-
 nysianam ceteris rerum ordine, & copia præstat. Primus tam me-

narravit Ant. Augustinus, *de quibusd. veter. can. coll. c. 17, s. 3, p. 225, edis. Luc. an. 1767*, accuratius exposuit Coustonius, *in pref. ad s. 1, ep. Rom. Pontif. §. 9, n. 152 & seq. p. CXI & seq.* denique Fratres Ballerini, *loc. cit. c. 4, part. 3, p. CXCIV*, qui ceterorum industriam & diligentiam superarunt, quique una cum ceteris Occidentalis Ecclesiae collectionibus etiam Hispanicis copiosissime persequuntur. Hæc collectio vel a S. Isidoro Hispalensi, vel ipsius jussu perfecta est; quæ de re videndus est Cennius *in pref. ad dissertationes ad antiqu. Eccles. Hispan. s. 1, p. V & XI seq. §. IV & XI & seq. Roma 1741*. Ejus vero compendium una cum additionibus, quæ postea factæ sunt, vulgavit Cardinalis de Aguirre initio *tom. III Conciliorum Hispania*, postea vero diligentius illustravit Cajetanus Cennius, atque edidit cum titulo: *Codec veterum canonum Ecclesie Hispanæ*, qui præmissus est operi, *de antiqu. Eccles. Hispan. tom. I. pag. XXXIII & seq.* Sed Cennium reprehendit Cl. Carolus de la Serna Santander, *in veram & genuin. collect. veter. Canon. Eccles. Hispan. §. 111, num. 61, pag. 42, Brænellis an. 7 Reipublicæ*, quod indicem pro ipsa collectione acceperit. Ceterum de Hispanis collectionibus omnium diligentissime agit Cl. Arevalo *in opp. B. Isidori Hispalensis tom. 2, par. 3, c. 91, pag. 155 seq. edis. Roma 1797*.

(3) De his quoque Gallicanis collectionibus, præter Sirmondum præf. *in Concil. Gal.*, videndi Ballerini, *loc. cit. par. 2, cap. 10, pag. CXXIX et seq.*

(4) Fulgentius Ferrandus, qui magistro usus est S. Fulgentio Ruspensi Episcopo, Justino ac Justiniano Imperatoribus floruit. Viden. *Fr. Floren. de orig. art. et auctor. jur. canon. pag. 35*. Descripta est hæc collectio a Voello & Justello, *loc. cit. t. 1, pag. 443*.

§. 63. Eadem, qua Ferrandus, ætate floruit Martinus Bracarensis Episcopus, cujus est omnium sermone celebrata canonum, seu capitulorum collectio, cujus pars una complectitur, quæ ad Episcopos, atque ad universum Clerum, altera, quæ ad laicos pertinent (1). His recentior est Cresconius Africanus Episcopus, cujus duo circumferuntur opera, alterum quod *Breviarium Canonum*, alterum, quod *Concordia*, aut etiam *Liber Canonum* appellatur (2). Alias quoque viri eruditi ediderunt canonum collectiones, quæ circa ea tempora, aut paulo serius lucubratæ videntur, sed nobis propositum non est in omnibus immorari (3).

(1) Pannonius fuit S. Martinus Episcopus Bracarensis, uti testatur S. Gregorius Turonensis *in hist. Fran. lib. 5, cap. 33, col. 247, edis. Ruinartii, Parisiis 1699*, ac pro Hispanica Ecclesia suam perfecit collectionem, in quam contulit Græcos canones latine reditos, & multa etiam ex Latinis fontibus expressit. Sed sæpe antiquos canones ad recentiorem disciplinam accommodavit, & ideo sæpe multa addidit, aut detraxit, quod observant Romani Correctores, *ad can. 18, dist. 18, & Antonius Augustinus, de emend. Græ. Devoti. Tom. I.*

plan. lib. 1, dial. 10, 11, 12, pag. 53, t. 5, edit. Luc. Gratianus multa ista decreto capitula descripsit, quæ extant in collectione Martini Bracarenensis, sed cum hac inscriptione, *ex Concilio Martini Papæ*, non sub nomine Martini Episcopi Bracarenensis, quemadmodum & Ivo Cartonensis multa retulit Martini Bracarenensis capitula cum hac inscriptione, *ex decretis Martini Papæ*, uti observant Antonius Augustinus, *de emendat. Gratian. lib. 1, dial. 10, pag. 53*, & Romani Correctores *in canon. 15, distin. 18*. Extat hæc collectio apud Voellum & Justellum, *loc. cit. in append. pag. VII*.

(2) Vitam agebat Cresconius, sive, ut alii malunt, Crisconius Leontio Imperatore, cum Saraceni Africam occuparunt, hoc est VII Ecclesiæ sæculo. Utrumque opus, tum scilicet *Breviarium*, tum *Concordia* Cresconii revera est, quamquam aliud nonnulli existiment; quos inter est Constantius, *in cit. pref. ad epist. Roman. Pontif. §. 7, num. 124 et seq. pag. CV et seq.*, & utrumque ediderunt Voellus & Justellus, *in Bib. jur. can. tom. 1, pag. 456 et in append. ejusd. tom. pag. XXXIII*. Vide Pagium *in critic. ad Baron. an. 527, num. 14, pag. 387, t. 9, edit. Luc. & Mabillonium, Mus. Ital. par. 1, p. 69, edit. Paris. 1687*.

(3) Hujusmodi sunt collectiones Hibernensis, Herovalliana, Andegavensis, Divionensis, Pithæana, alizque similes, quæ a Sirmondo, Petito aliisque laudantur, quasque omnes accurate describunt Fratres Ballerinii, *loc. cit. par. 4, cap. 7, pag. CCLXXXIII*.

§. 64. Digna tamen est, quæ paulo diligentius exponatur, collectio Isidori *Mercatoris*, aut *Peccatoris* (1), quæ IX Ecclesiæ sæculo in manus hominum pervenit (2). Magnæ ob eam turbæ ortæ sunt, cum Isidorus veris, monumentis, quæ a collectione Hispanica, Hadriana, aliisque a locis (3) arripuit, multa falsa admiscuerit, quorum partem ipse confinxit, et partem aliorum ingenio confictant literis consignavit. Habet hæc collectio, præter quinquaginta canones Apostolorum ex Hadriana collectione descriptos, potissimum epistolas Summorum Pontificum a Clemente usque ad Silvestrum, quæ cunctæ ex ingenio Isidori prodierunt, exceptis duabus Clementis ad Jacobum literis (4), tum canones plurimorum conciliorum (5), postremo Pontificias literas ab ipso Silvestro usque ad Gregorium M., et alias item epistolas ac monumenta, quorum pars aliunde sumpta vera ac germana est (6), pars una cum actis Concilii Romani sub Julio I, et Concilii V et VI sub Symmacho ab Isidoro excogitata et inventa est.

(1) Alii sunt codices, qui *Mercatoris*, & alii, qui *Peccatoris* nomen inscriptum habent. Quod postremum nomen quosdam rapuit in eam opinionem, ut crederent, huius collectionis auctorem fuisse aliquem Episcopum, quoniam ea formula Episcopi utebantur,

ut demissum de se animi sensum testarentur, uti patet, ex concilio *Carpenforatensi* an. 527, t. 5, col. 805, *Varensi III*, an. 529, col. 823, *Parisiensi III*, an. 557, tom. 6, col. 495, *Turonensi II*, an. 567, *ibid.* col. 547, *Collect.* *Labbei*, atque ex monumentis Ecclesie Cenomanensis apud Mabillonium, in *Veter. Anal.* pag. 267 et seq. edit. Paris. an. 1723. Verum Carolus Blascus, qui commentario Neapoli edito, an. 1760, de *collectione canonum Isidori Mercatoris* late de hac collectione disseruit, observat. cap. 6, p. 46 et 47, quod Episcopi sepe semper addebant nomen *Præsulis*, aut *Episcopi* cum illud *Peccatoris* vocabulum usurpabant. Quin etiam & Chorepiscopi eum eodem utebantur nomine, addebant & dignitatem suam, per quam distinguebantur, uti ex epistola Thegani Chorepiscopi Trevirensis ad Haslonem ipse Blascus ostendit. Nomen hoc potius Monachorum proprium erat, & si certum esset, Isidorum potius *Peccatoris*, quam *Mercatoris* nomen prætulisse, inde educi conjectura posset, quod Isidorus Monachus vel fuerit, vel voluerit videri. Sed perdifficile est id ostendere ad veritatem; potius ipsa operis ratio, quæ omnis fere in eo est posita, ut Episcopis consulat, & ab iis arceat accusationes, aliquam probabilem affert conjecturam, propter quam ea collectio alicui Episcopo tribuenda videtur.

(2) Recentius monumentum, quod Isidoriana collectione comprehenditur, est Concilium Parisiense an. 829, quare ante hoc tempus illa edita non videtur. Sunt qui eam serius prodiisse arbitrantur, nimirum citca tempus, quo Benedictus Levita Capitularium libros vulgavit, hoc est circa annum 845, & ideo prima huiusmodi decretalium mentio est in Synodo Carisiaca apud Baluzium in *Capitul. Reg. Franc. tom. 2, col. 82, edit. Venet. an. 1773*. Videntur autem Fratres Ballerini in *cit. append. opp. S. Leonis par. 3, cap. 6, §. 4, pag. CCXXII seq.* Carolus Blascus *comment. cit. de collect. Canon. Isidori Mercatoris, Zaccaria Anti-Febron. tom. 2, diss. 3, c. 5 seq.*, Cl. Arcvaks in *opp. S. Isidori Hispalensis, tom. 2, Isidor. par. 3, c. 91, §. 4, pag. 202 seq., edit. Romæ 1797*. Nullus plane videtur esse dubitandi locus, quin hæc collectio primum Moguntiz prodierit, & doctis viris plerisque persuasum est ejus auctorem fuisse hominem Germano-Francum, cum Francorum Regibus ex veteri Galliarum descriptione Germania subiceretur. Sed quis hic fuerit, incertum est. Cl. Carolus de la Serna Santander, *loc. cit. p. 69, §. 6* putat, eam vix Isidori Hispalensis collectione suam confecisse Isidorum Mercatorem, vera illa corrupta & depravata, additisque monumentis non illis quidem plane falsis, sed falso adscriptis Pontificibus, quorum revera non sunt; idque a Riculpho Moguntino Episcopo, vel ejus auctoritate factum existimat. Equidem non dubito, qui fundus hujus collectionis fuerit verus, & omnis falsitatis expers collectio Isidori Hispalensis, quam Mercator, seu Peccator fœdavit tot falsis monumentis, unde nova collectio facta est. Sed opus a Riculpho conditum atque vulgatum, vehementer nego. Is enim ex hac vita migravit an. 814; contra in Isidoriana collectione Epistolæ quidam sunt, uti Urbani I. & Joannis III, quibus Isidorus inseruit ad verbum sententias aliquot Concilii Parisiensis habiti an. 829; unde intelligimus, Riculphum hujus collectionis auctorem haberi non posse. Si in re tam obscura & incerta dandum est conjectura locus, valde simile veri esse videtur, Mercato-

rem sumpsisse collectionem Isidori Hispalensis, cujus magna celebritas erat, ut sua commenta in vulgus ederet, eamque vulgasse ejusdem Hispalensis nomine, quasi novis additamentis locupletatam, falsis scilicet monumentis, quæ recondita in scrinio Moguntini Episcopi Riculphi sese invenisse affirmavit. Haud revera in hoc scrinio ea delituisse arbitror: sed Mercator hanc fabulam venditavit, ut suæ collectioni auctoritatem conciliaret. Neque me de mea sententia dimovet Hinemarus Rhemensis, qui in *opusc. advers. Hinemar. Laudunen. c. 24, pag. 476, opp. tom. 2, pag. 45, edit. Paris. 1645*, inquit, quod librum collectarum epistolarum ab Isidoro de Hispania allatum Riculphus Moguntinus Episcopus ... obtinuit, et istas regiones ex illo repleri fecit. Nam Hinemarus fraudis nescius sequutus est fidem collectoris, qui cuncta se eduxisse testatus est e scrinio Riculphi Episcopi Moguntini. Forte totius fraudis architectus fuit Benedictus Levita Moguntinus, qui Capitularium libros vulgavit circa annum 845, & forte eadem collectio non est eo anno vetustior. Et quoniam Isidorianæ collectionis mentionem fecimus, omittenda non est ingeniosa conjectura Caroli Blaschi, qui diatriba, quam Neapoli edidit an. 1778 *de Pappia Joanna*, hujus fabulæ originem ab Isidori collectione reperti posse arbitratur. Inquit enim, fortasse aliquem fuisse Isidorianæ fraudis non ignarum, qui cum videret, falsas decretales pro veris haberi, quasi per ænigma fraudem detegere conatus est. Itaque dictitari cœpit, fuisse Papissam Joannam nomine; eam pepelisse &c. Ænigma hoc, in quo dissolvendo plane Oedipo conjectore opus erat, non recte intellectum, primum uti fabula vulgari, ac denique tanquam vera historia haberi cœpit. Ingeniosa, inquam, hæc conjectura, & in illa tam incerta hujus fabulæ origine probabilis divinatio est.

(3) Necesse est fontes noscere, unde Isidorus multa derivavit in collectionem suam; nam quidquid in his non invenitur, id ab ipso confectum haberi debet. Fontes autem præcipui sunt collectio Hadriana & Hispanica, ac vetus collectio a Quæsnello edita, cujus supra facta mentio est. Quædam etiam arripuit ab Historia Tripartita, atque ab aliis locis, quos indicant Bartolus, *Int. Jur. Can. c. 18*, & Fratres Ballerini, *loc. cit. §. 5, p. CCXXV & seq.*

(4) Quinque sunt literæ S. Clementis in Isidori collectione; duæ ad Jacobum jam a Græco aliquo confectæ fuerant, & a Rufino latine redditæ, easque seculo V. laudavit Concilium Vassense, *can. 6, col. 717, t. 4, collect. Labbei, edit. Vener.* Has literas Isidorus excerptis ex Gallicanis collectionibus, sed ipse tamen eas suis additionibus corruptis. Reliquæ tres ex ejus ingenio prodierunt.

(5) Pars hæc, quæ concilia complectitur, habet constitutionem Constantini ad Silvestrum, quæ falsa habetur; reliqua vera & germana sunt omnia, easque desumpta ex auctiori collectione Hispanica originis Gallicanæ.

(6) Multa in hac parte sunt falsa veris admixta; quæ omnia accurate discriminant Fratres Ballerini, *cit. par. 3, cap. 6, §. 5, pag. CCXXV*, & Blascus, *cap. 2, p. 9 et seq.* Hinc omnes Pontificum Siricio antiquiorum epistolæ ab Isidoro decriptæ falsæ habentur, exceptis Sancti Damasi ad Paulinum literis, quas ille secuit in parte tres.

§. 65. Accesserunt ad cetera commenta etiam capitula ascripta Hadriano I. Pontifici et Angilramno Metensium Episcopo tradita, quae certe post falsas decretales prodierunt, et forte ab ipso illarum episcopo confecta sunt (1). Nam haec utraque omnibus compertum exploratissimeque est, quod capitula recentiora esse Isidorianis decretalibus, quam ea tribui possent Hadriano aut Angilramno, cum in illa tantum sint aliena ab utriusque moribus atque institutis, et longe alia sit ratio Hadrianas collectionis, cuius apud facta mentio est.

(1) Pontificum decreta, ex quibus praesertim ea capitula collata dicuntur, non alia fore sunt, nisi falsae Isidori decretales, in quibus eadem sententiae, & eadem saepe verba occurrunt, uti et Augustini Augustini notae in eadem capitula, quae extant, tom. 3, opus oper. ed. Luc. ed. 1767, p. 349 et seq. deprehendi potest. Qui commentum duorum decretalium & capitulorum non obscuro arguuntur est, eundem omnium architectum fuisse. Quare in Isidori collectione hac Hadriani capitula reperiuntur, & in antiquissimo Vaticano Codice 636 in appendice descripta sunt, quoniam, ut observant Fratres Ballerinii, loc. cit. §. 2, num. 8, pag. CCXX et CCXX, hac capitula secundis Isidori curis adiecta sunt, cum abessent a collectione, quam antea vulgaverat. Vide etiam Blascum in Diatriba De Capitulis Hadriani I. Papa vulgo tribus ad calcem commentarii de collect. can. Isid. Mercator. pag. 221.

(2) Hincmarus Rheimensis, in opere. adver. Hincmar. Laudunen. cap. 24, pag. 475, tom. 2, edit. cit., inquit, hac capitula Hadriani nomine fuisse edita, & Angilramno Metensium Episcopo data. Erant igitur Stephanus Balutius, in praefat. ad Dialog. A. Augustinum. 4, par. 6, tom. 3, edit. Luc., & Natal. Alexander, Histor. Eccl. saec. VIII, cap. 1. art. 9, §. 6, p. 11, edit. Venet. an. 1776, cum hac capitula Angilramno ascribunt; cum vera operis inscriptio non Angilramno, sed Hadrianum auctorem praesererat. At neuter revera eorum capitulorum auctor fuit; & certe verus canonum codex, quem Carolo M. obtulit Hadrianus, nihil habet ex puris illis mercibus, sed veras complectitur epistolas summorum Pontificum a Siricio ad Gregorium. Quod late ostendunt Ballerini & Blascus, loc. cit. Id unum addam, quod in antiquo Vaticano codice, n. 1538, vetus extat exemplar collectionis, cuius revera Hadrianus P. auctor est, in eoque post indicem totum, quae codice continentur, habentur haec: *Isse Codex est scriptus de illo authentico, quem Dominus Hadrianus Apostolicus dedit gloriosissimo Carolo Regi Francorum et Longobardorum, ac Patrio Romanorum, quando fuit Roma.* In hac autem collectione nullus omnino locus est falsi Isidori mercibus, sed quidquid ea continetur et veris germanisque fontibus desumptum est. Iam describuntur canones, qui dicuntur SS. Apostolorum (quibus verbis ostendit Hadrianus, quid ipse de his canonibus sentiat); postea Concilia Orientalia, Africana, Gallicana, Hispana

nica; postremo referuntur Decretales Siricii, Innocentii, Zosimi, Bonifacii, Cælestini, iteraque pars illarum Decretalium, quæ a Leone M. editæ sunt. Vera hæc est Hadriani collectio; non ea, quæ multos post annos Isidori ingenio excogitata in lucem venit. Atque hoc quidem loco notanda est confidentia Van-Espenii, qui nihil omittit, ut suum expleat odium, quo fertur in Sedem Apostolicam, & ideo de his capitulis inquit, *in Comm. in canon. et dec. jur. veter. ac nov. pag. 3, sect. ac dissert. 2*; quod ea si ab Hadriano non confecta, probata saltem sunt, ut nova inde jura Romani Pontifices consequerentur. Si ea probata Hadriano sunt, cur eadem neque ipse Hadrianus, neque ceteri Pontifices, qui eum consequuti sunt, per tria pene sæcula laudarunt? Primus enim Summus Pontifex, qui ea capitula laudasse videtur, fuit Leo IX, qui medio sæculo XI vitam traducebat, nimirum postquam ea Burchardus-Hadriani nomine in sua collectione descripserat. Verum omnis nunc ea de sermo conticescat necesse est, cum constet, ea capitula post Hadriani obitum fuisse confecta ab auctore decretalium, quæ Isidori collectione comprehenduntur.

§. 66. Isidori collectio sensim et pedetentim usum, atque auctoritatem habere coepit, cum in illorum temporum caligine nemo esset, qui suspicaretur, vel potius intelligeret, falsa esse monumenta, quæ in ea descripta fuerant. Primus Hincmarus Rhemensis, qui eam antea probaverat, cum sibi adversarias maxime nosceret Isidorianas decretales in causa quam habebat cum Hincmaro Laudunensi, eas coepit respuere, quod in *Codice Canonum* non repõeiebantur (1). Eadem quoque de causa rejectæ sunt ab Episcopis Gallicanis in causa Rothadi Episcopi Svesionensis, qui in Synodo provinciali depositus ad Sedem Apostolicam provocaverat.

(1) Hincmarus epist. ad Hincmar. Laudunen. t. 2, par. 543 et seq. edit. Sirmondi, Paris. 1645. Recte tamen respondit ipse Nicolaus epist. 42, ad Episc. Gall. in Oper. Hincmar. Rhemens. tom. 1, pag. 627, non ideo despiciendas esse decretales, quod in codice canonum descriptæ non essent, quoniam earum auctoritas non ex eodem codice, sed ex earumdem auctoribus, qui Pontifices fuisse credebantur, erat repetenda; quod etiam animadvertit Fleuryus, part. 1, cap. 1, num. 8, de origin. jur. Eccl. Quare Wenilo Archiepiscopus Senonensis cum literis, quæ ejus nomine datæ sunt ad Nicolaum apud Labbæum, collect. concil. tom. 9, col. 153o, ageret de observanda epistola Melchiadis, id tantum querendum duxit, num ea apud Summum Pontificem, hoc est in archivio Romanæ Ecclesiæ reperiretur.

§. 67. Serius Romæ hæc collectio innotuisse videtur et Leo IV, qui Pontificatum obtinuit ab anno 847 usque

ad annum 855, cum responderet Episcopis Britanniae (1), Decretales memorat eorum Pontificum, quibus tunc in Ecclesiasticis judiciis Romana Ecclesia utebatur; sed nullam tamen facit mentionem decretalium, quas Isidorus collegerat, licet harum multae ad haec judicia pertineant. Imo neque Nicolaus I., qui post Leonem Pontificatum obtinuit, laudavit umquam, aut approbavit falsas Decretales, quae Isidori collectione continentur (2). Quod vel unum argumentum plane refellit calumniam eorum, qui aliquas in ea collectione Pontificum Romanorum partes fuisse arbitrantur.

(1) Extat haec epistola apud Sirmondum, t. 3, *Conc. Gall.* pag. 72, *edit. Paris. an. 1629.*

(2) Confer Ballerinius, *loc. cit. cap. 6, pag. CCXV, & Blascum, loc. cit. cap. 4, pag. 31.*

§. 68. Hodie perspicua, non suspiciosa omnibus est falsitas decretalium ac monumentorum, quae ex penu Isidori Mercatoris educta sunt. Nam I. Dionysius Exiguus, maxima cura ac diligentia lustratis, excussisque scriniis Sedis Apostolicae, nullam illarum decretalium invenire potuit. II Scriptores Ecclesiastici, qui per octo priora saecula floruerunt, et Concilia, quae per eam aetatem habita sunt, nullam harum decretalium mentionem faciunt, quamquam plus semel facere debuissent. III Denique multa in iis occurrunt recentiora aetate Pontificum, quibus illa adscribuntur, uti Sacrorum Bibliorum sententiae secundum vulgatam, leges ex utroque Codice petitae, posteriores canones Conciliorum, ac Decretales Summorum Pontificum, et cetera generis ejusdem (1).

(1) Adde & illud, quod hujus collectionis Auctor eam tribuit S. Isidoro, quem Episcopum & Hispanum fuisse significat, qualis non alius esse poterat, quam S. Isidorus Hispalensis. Atqui post eius obitum sunt habita octo Toletana concilia a V ad XIII, & unum Bracarense, quae in ea collectione referuntur; similiter vivo Isidoro habitum nondum fuerat Concilium oecumenicum VI, cujus in praefatione mentio est.

§. 69. Quae praesertim hujus collectionis evulgandae ratio fuerit, facile intelligit quisquis paulo diligentius consideret, quo potissimum tota referatur. Non falluntur egregie homines male animati in Sedem Apostolicam, qui eam

editam putant, ut ejus opifex Romanorum Pontificum auctoritatem amplificaret, atque defenderet. Quamquam enim Apostolicae Sedis amplitudo, et auctoritas pluribus commendetur, non tamen hoc Pseudo-Isidori propositum atque institutum fuit, neque ea Sedes, ejus jura et privilegia certissimis nituntur monumentis, falsis illis decretalibus indigebat (1).

(1) Vide Baronium *ad an. 865, n. 8, pag. 18, t. 15, edit. Luc.*

§. 70. Longe :
monstrat ipsa praet
entis declarat, sese
Episcoporum accusat
tius invehitur in eos
multa proponit, per
mae evadant. Huc
falsa monumenta, in
tis Episcopis cura et

ori consilium fuisse de
operis ratio. Nam in ea
monumenta, ut omnes ab
reat (1), tum vehemen
pos audent accusare, et
di accusationes difficili
pectat collectio, et huc
est semper de accusa

(1) Postquam in praefatione Isidorus documenta indicavit, quibus sua collectio conficitur, hanc eorum colligendorum rationem addit; *Quatenus Ecclesiastici ordinis disciplina in unum a nobis coacta atque digesta, & Sancti Praesulis patris instituta regulis, & obediens Ecclesiae ministri vel populi spiritualibus imbuantur exemplis, & non malorum hominum pravitatibus decipiantur. Multi enim pravitatis et cupiditate depressi, ACCUSANTES SACERDOTES DEPRESSERUNT.* Quod multis persequitur acerbe objurgans illos, qui Episcopos accusant, *ut se per illos excusent, vel eorum bonis ditentur, ac multis hujusmodi judiciorum incommoda describens illud urget, Episcopos accusatos, & rebus suis spoliatos, aut gradu motos, aut e sede pulsos ad dicendam causam cogi non posse, nisi primum fuerint restituti, & quaedam addit de accusationibus, atque accusatoribus rejiciendis.*

§. 71. Atque hoc quidem consilium maxime perspicitur in capitulis Hadriano tributis, quae veluti summam exhibent falsorum monumentorum, unde potissimum excerpta sunt. Nam pleraque eo spectant, ut ne a quolibet Episcopi accusentur, ut ne facile accusatores audiantur, sed ut multis ex causis tum eos, tum iudices liceat recusare. Cum haec summa sit, et hic finis totius collectionis, quis non facile intelligit, id tibi unum falsis illis meritis voluisse Isidorum, ut consuleret Episcopis, qui accusabantur (1)?

(1) Quod late vereque ostendunt Fratres Ballerini, in ea

3, cap. 6, §. 3, n. 10, p. CCXX, & Blasius, *l. c.* cap. 7 et seq. pag. 634.
 Idem etiam ante ipsos observaverat Fleuryus, *lib. 44, n. 22, Hist. Eccles.* La principale, inquit, matière de ces décrétales sont les sentences des évêques : il n'y en a presque aucune, qui n'en soit, et qui ne donne des règles pour les rendre difficiles. Autre chose fait assez voir dans la préface, qu'il avoit cette matière à cœur, & idem similiter Van-Espenius, *Comment. in quas. jur.* 2, ubi de Gratiano disserens inquit: *Hic rursus adducit fragmenta fœlarum decretalium, quæ præcipue ad eximium Episcopos ab omni criminali judicio adornata apparent.* Sed fidem & inconstantiam hominis, quem rapit in Sedem apostolicam virus acerbioris suæ. Adversus hanc, quam nescit, tatem inquit, in *Jur. Eccles. univers.* par. 3, tit. 3, cap. 4, n. 16. etiam collectionem pertinere præcipue ad amplificandam Apostolicæ auctoritatem. Falsitatem monumentorum, quam riam collectio complectitur, præter Hincmarum, ceteros antiquiores, agnoverunt etiam, atque indicarunt ex catholico Antonio Contius, Antonio Augustinus, Bellarminus, Petronius, Petrus de Marca, Cajetanus Cennius, alii complures. Egregie rem hanc universam persequuntur Fr. Ballerini, Blasius, *loc. cit.*, & Franciscus Antonius Zaccardus Febronius, *t. 2, dissert. 3.* Ceterum, ut ipse fatetur David Dellus, his decretalibus infensissimus, omnes fere ex usu eorum, atque ex veris posteriorum aliorumque Scriptis excerptæ sunt, atque in eo fuit fraus Isidori, quod eas sententias iis auctoribus adscripsit, quorum rêvera non & recentioris disciplinam antiquis Patribus attribuit, quam etiam antea viguisset, quod recte etiam observant, attestant Frâtres Ballerini, *loc. cit.* §. 3, *lib. 11, pag. 221, Hist. Eccles. Summ. Pontific. et Concil. general. in vñ. edit.* *Pontific. cap. 5, §. 2, p. 195 et seq. edit. Aug. Vindelic.* Et quibus intelligitur, quam iniusta, vanaque sint querelæ Van-Espenii, Febronii, Kybelli, ceterorum generis ejus, qui per Isidorianas decretales fractos putant ecclesiasticæ discipline nervos, jus novum inductum, perturbata Episcoporum provincialium conciliorum jura, novamque in Sedem Apostolicam potestatem. Quis non intelligit, quam iniusta res sit ista, cum Isidorus his decretalibus comprehenderit jus constitutum, aut jam suæ ætatis more & consuetudine mutatum? Quare perperam, & minus recte Cavallarius eorum, qui nunc memini, aliorumque vestigiis insistent in *Justit. l. 1. tit. 1, §. 2, 6.* Ita partitus est rem canonicam, ut ab Isidoriana collectione novi juris initium repetat. Si novum non est jus Isidorianum, quid illa partitione ineptius dici finique potest? Vera rei partitio est, ut *jus antiquum* constent collectiones, *jus antiquum* sunt, *novum* collectiones, quibus in scholis, *jus antiquum*, *novissimum* recentiores leges ecclesiasticæ, quæ ex his collectiones prodierunt.

72. Plures deinde sequutæ sunt collectiones, quarum eadem methodus omnium fuit. Principio collectio oc-

abulum Conciliorum, ac SS. Patrum operibus exnotensis, qui et *Excerptum*, et *Panormiam* vel et alii, qui suam in colmqe posuerunt; sed deam nos ad se vocant colvetustioribus, corpus ja-

(2) Regino Prumiensis Monasterii Abbas jussu Radbodi Trevirensis Archiepiscopi anno, ut creditur, 906 suam collectionem absolvit tributam in libros duos, quorum primus *de personis agit, rebusque ecclesiasticis*, alter *de laicis*. In ea conficienda usus est collectione Dionysiana, Hispanica, & forte etiam Isidori Mercatoris, decretis Summorum Pontificum, canonibus conciliorum & sententiis Sanctorum Patrum, quibus etiam civiles leges adjunxit petitas tum ex codice Theodosiano, tum ex capitularibus Regum Francorum. Collectionem hanc an. 1671 primus Parisiis edidit, notisque illustravit Stephanus Balutius.

(3) Prodiit hac collectio initio saeculi XI, divisaque est in libros viginti, & vulgo *decretum* appellatur. Multa ex Reginonis desumpsit Burchardus, neque ejus tamen mentionem fecit, ut observat Balutius in *pref. ad Regin.* Reginonis autem erratis multum addidit, praesertim ex falsis Isidori decretalibus, quodam etiam ex veteri Testamento, atque ex libri poenitentialibus accepit.

44) Primum illud opus Anselmo tribuendum non esse suspicari-

ut Antonius Augustinus, Natalis Alexander, Balutius, ceteri, qui eorum eadem opus adscribunt.

(3) Utraque haec collectio pertinet ad exitum saeculi XI, aut initium saeculi XII. *Exceptiones Ecclesiasticarum regularum* ut vulgo appellat decretum, quod divinum est in Libros penultima; *Panormia*, quae dividitur in libros octo, veluti ejus rependitur est, atque ita dicitur quasi omnes comprehendat normis vite ac disciplinae ecclesiasticae. Bellarminus, *de script. eccles.* l. 4. p. 351, edit. Venet. an. 1728, Antonius Augustinus *de stud. collectio. can. cap.* 30, p. 241 & 242, t. 3 edit. Luc. Natal. l. 1. *Man. Eccl. sac.* 1, *append. ad dissert.* 20, n. 9, p. 201, t. 3, ed. an. 1773, Jo. Baptista Bartolus, *Intitut. jur. can. c.* 32, *innot. Malinensis*, qui primum Lovanii an. 1561 decretum edidit, in *profas*, aliisque complures disputavit, num Ivo Panormitanus vera sit. Burchardi & Ivonis fidem sequutus Gratianus Ivoem citatis haesit, in qua ipse pridem inciderant.

C A P U T VI.

De recentioribus Juris Canonici collectionibus.

73. Gratiani decretum.

74. Eius methodus.

75. Decreti laudes.

76. Vicia.

77. Eorum emendatio.

78. De nomine Palaeus.

79. Decreti auctoritas.

80. Collectio Bernardi Circa.

81. Collectiones Gilberti Alani, Joannis Galensis.

82. Collectio Decretalium Inno-

centii III.

83. Decretales Honorii III.

84. Collect. Gregorii IX.

85. Cur Decretalium nomine appelleretur?

86. Eius fontes.

87. Divisio.

88. Collectio Bonifacii VIII.

89. Clementinae.

90. Extravagantes.

91. Glossae.

§. 73. Transgredimur nunc ad recentiores Juris Canonici collectiones; et primum quidem occurrit Gratianus Monachus Benedictinus Clusii natus, qui medio saeculo XII scripsit *Concordantiam discordantium canonum*, quam nunc decretum vocamus (1). Tota haec collectio conflata est ex locis S. Scripturae, ex canonibus quinquaginta Apostolorum, ex conciliis generalibus ac particularibus, ex operibus Patrum, Scriptorumque Ecclesiasticorum, ex libris Juris Civilis Romanorum, Capitularibus Regum Francorum, et rescriptis aliquot Imperatorum, denique ex historia ecclesiastica, gestisque Summorum Pontificum plerumque desumptis ex libro diurno, atque ex ordine Romano.

(1) Decreti nomen, quod nunc Gratianeam collectionem appellamus, in eam quadrare nulla ratione posse, cum non una, sed plura decreta referantur, jamdum observant viri do-

Et, præsertim Antonius Demochares, Antonius Augustinus, Romani correctores. Sed usus fori, & scholarum facit, ut nunc ab omnibus eo nomine Gratiani collectio appelletur. Vide Antonium Augustinum, *de emend. Gratian. l. 1, dial. 1*, & notas in eundem locum, *lit B, pag. 17, t. 3, edit. Luc. an. 1767*.

§. 74. Dividitur autem universa collectio in partes tres, quorum prima de personis præsertim agit, continet distinctiones 101, et sub qualibet distinctione plures canones, qui ita allegantur ex. gr. *can. omnes, dist. 1*, hoc est *can. qui incipit omnes, dist. 1*, vel per numerum canonis ex. gr. *can. 3, dist. 1*. Pars altera judicia persequitur, eaque divisa est in causas, quae sunt numero 56, sub unaquaque causa sunt plures quaestiones, et sub questionibus plures canones. In altera hac parte laudantur numerus, causae et quaestiones, praeterea numerus, vel priora canonis verba, ex. gr. *can. 2, caus. 8, quaest. 2*, vel *can. nemo caus. 11, quaest. 3*. Extat in hac decreti parte, hoc est in *caus. 53, quaest. 3*, tractatus de poenitentia in septem distinctiones tributus. Cum indicatur canones, qui in hoc tractatu referuntur, ne cum canonibus primae partis confundantur (eodem enim modo procedunt), additur de poenitentia et causa nequaquam citatur; ex. gr. *Can. quem poenitet. dist. 1, de poenitent.* Denique ad res pertinet tertia pars, eaque complectitur tractatum, de consecratione tributum in quinque distinctiones, quarum canones laudantur hoc modo *can. tabernaculum dist. 1, de consecr. vel can. 1 de consecr. dist. 1*. Additur de consecratione, ut noscatur, canonem ad partem tertiam pertinere.

§. 75. Dici vix potest, quantis plausibus, et quanta hominum approbatione Gratiani collectio fuerit excepta, adeo ut in scholis publice legeretur, et in foro tamquam pars communis juris haberetur. Magna sane, et illustri laude merito celebratus est Gratianus, tum quia non ordinem sequutus temporum, ut plerique fecerant, sed sub certis titulis distribuit materiam universam, tum quia multo ceteris uberiores, atque ampliores dedit collectionem, qua complexus est quicquid fere pertinet ad rem ecclesiasticam, tum quia magno ingenii acumine, et diligentia, aptaque non scholis tantum, sed etiam forensi exercitationi methodo omnia ad concordiam vocare conatus est, inter quas pugna esse videbatur.

76. Verumtamen illud accidit perincommode, quod
 a vir sedulitate, tamen, quae illius temporis conditio
 , neque satis fuit antiquitatum gnarus et rivos secta-
 plarumque in opus suum derivavit non ipse ex fontibus,
 ex mendosis collectionibus Burchardi, Ivonis, cetero-
 rum. Factum hinc est, ut saepe falsam pro veris usurpet;
 et adjungat decretalibus Pontificum Siricio antiquiorum;
 proinde canones quinisextrae in Trullo synodi cum cano-
 nibus synodi oecumenicae, sententias Patrum cum
 Pontificum Romanorum aut conciliorum, et Patrum
 in quo unum Concilium, atque Pontificem cum alio
 nomine, Concilio, Patre; corrumpat auctorum nomina et
 utque his sententiam adscribat, quam auctorem aut
 conceperunt (1).

(1) Verendum hoc ex de Gratiano iudicium, quod trahit
 Antonius Augustinus, *lib. dial. 1, de emend. Gratiani*. 1. 5, pag.
 , ad. Luca.

77. Cum haec animadvertissent Antonius Contius, &
 Antonius Demochares, de Gratiani emendatione sedulo co-
 rare ceperunt. Primum itaque canones omnes per nume-
 distinxerunt, ut facilius inveniri, laudarique possent,
 inde plures decreto notas, atque emendationes addide-
 rat. Sed cum multa adhuc essent emendanda; Pius IV
 & Pius V selectis quibusdam viris, quos *Romanos Contre-
 versos* vocamus, Decreti emendationem commiserunt, quae
 sub Gregorio XIII Pont. fuit absoluta. Antonius etiam
 Augustinus Tarraconensis Archiepisc. eruditum vulgavit
 suae de Gratiani emendatione (1).

(1) Quod comprehenditur duobus dialogorum libris, qui ex-
 unt, 1. 2 *opus operum*, edit. Luc. 1767. Novissime de Gratiani emen-
 tione summo studio ac diligentia laboravit Sebastianus Be-
 nedi, qui rem totam absolvit quatuor voluminibus, quorum
 et titulus: *Gratiani canones genuini ab apocryphis discreti; cor-
 rupti ad emendationum codicum fidem exacti; difficiliores commoda
 interpretatione illustrati*. Suam in Gratiani decreto emendan-
 aut explicando operam, & industriam posuerunt Pithoeus,
 de Espenius, Diomedes Brava, Boehemerus, Paulus, & I. A. de
 Jeger. Paucis ab hinc annis Le Platius disputatione Lovanii
 ita plane commentitios, ac nullius auctoritatis esse inquit ca-
 ones, quos Gratianus ex Concilio Carthaginensi IV descripsit.
 ante huius Concilii nulla mentio est in Codice Canonum Ec-
 cliae Africanae, nulla item apud Ferrandum Diaconum, Diony-

ziam Exiguum, ceterosque antiquos collectores. Hinc Juste in *pref. ad cod. Ecc. African.* t. 1, *Biblioth. Jur. Can.* p. 3 Conc. hoc Carthaginense IV repudiandum putat. Verum in ex eo canones laudantur ab Egberto Eboracensi, Reginone, Richardo, Anselmo Lucensi, atque alii; & ritus, qui ad ordinationes pertinent, totidem verbis exhibet Sacramentarium Imanum, quod ex Bibliotheca Reginae Christianae edidit Thomasius, qui illud in Gallia saec. VII scriptum putat. Emmaus Schelestratius, *dissert. 5 de Eccles. African.* priores canones ritu ordinationum agentes in Synodo Carthaginensi an. 598 constitutos putat, ceteros autem canones non ea synodo conditos sed a privato homine partim ex Orientalibus, partim ex Occidentalibus Canonibus collectos fuisse arbitrat. Tillemont *art.* 125 *et not.* 29 in *Augustini vit.* t. 15, p. 521 *et* 982, *edit.* V 1752. Synodum hanc defendere, atque objectis difficultatibus satisfacere conatur. Late etiam, & graviter de hujus Carthaginensis Concilii auctoritate disputat Ceillierus, *Histoire générale des auteurs sacr. et Eccles. etc.* t. 10, p. 686 & 687. Sed ut ut vera habetur sententia eorum, qui ad Concilium Carthaginense IV, an. 598 pertinere negant Canones illos 104, qui eidem Concilio adscribuntur; equidem valde dissentio ab iis, qui eosdem canones plane repudiandos ac despiciendos existimant. Constat enim hos canones ante VI saeculum laudari consuevisse, fuisseque auctoritatem eorum auctoritatem, uti ostendit Fratres Ballerini, in *append. ad opp. Leonis M. t.* 3, p. 2, c. 3, §. 4, p. LXXXVIII *seq.* Quare omnia, qui est Gratiani error consistit in titulo, sive inscriptione, quae nimirum Concilio Carthaginensi IV canones adscripsit, qui ei revera non sunt; sed tamen hos canones tamquam commentitios, ac nullius auctoritatis despici & repudiari posse, vehementer nego.

§. 78. In inscriptionibus capitum, quae in Decreto reperiuntur, saepe occurrit nomen hoc *Palea*, quod unde desumptum, certo statui non potest. Quidam ea capita hoc nomine designari putant, quod sub illis incerta, ac nullius pretii, vel antiquata aut etiam repetita contineantur; sed horum opinio vera esse non potest, cum non semper haec capitibus vilia, antiqua, iterata comprehendantur. Similis forte veri est opinio illorum, qui statuunt, *Paleam* nomen esse auctoris, a quo canones utilitate atque auctoritate praestantes adjecti sint, qui canones, initio in margine adpositi, deinceps in libri contextum irrepserint (1).

(1) Observant Romani Correctores, in vetustissimis codicibus paucissima esse capita, quae *Palla* nomen praeserunt; atque eadem in uno codice valde emendato in margine reperiri, in recentioribus autem Decreti exemplaribus plura numero esse quam in antiquis codicibus reperiantur. Ex quo coniciunt, eadem capita deinceps addita fuisse, cum antea in decreto non haberentur. Non tamen unus fuisse videtur eorum omnium et

in melior, neque omnia eodem tempore scripta sunt; & i-
 nteriores codices minorem habent capitum illorum nume-
 rum quam habeant receptiores. Si *Palatinus* auctoris nomen es-
 solum, cum ipse prius hac capitula addere coepit, tri-
 butum est, quod ceteri, qui eum sequenti sunt, suis quoque
 libris nomen ipsum inscripserint. Neque despicienda est
 illa errorum, qui putant, decreti studiosos illas in mar-
 gines additiones cum verbis *post alia*, sive *P. alia*, ut
 dicunt, de capitula esse collocanda post ea, quae Gratianus
 posuit; errore autem librariorum ex iis verbis deinceps
 de quo *palatinus* nomen. Vide Anton. Aug. *de emendat. Gratian.*
lib. 2, p. 26; & notas in eundem locum, ubi *lit. a. Roth-*
manni Glossariorum ea de re iudicium describitur.

§. 39. De auctoritate Decreti sic habendum est omnia,
 in eo referuntur, vim eandem habere, ac si seor-
 im Decreto spectentur. Itaque loca Sacrae Scripturae
 ita Summorum Pontificum & generalium Conciliorum,
 quae sua indole & natura vim habent, eandem in De-
 creto retinent: cetera vero auctoritatem, quae per se carent,
 Decretum translata non consequuntur. Sunt qui Decre-
 tum ab Eugenio III probatum, & publica auctoritate do-
 cta putant; sed haec opinio nullum habet idoneum fun-
 damentum, quo nisi posse videantur (1). Neque enim uni-
 us a Sede Apostolica Decretum approbatum est (2): quin
 a Gregorium XII huic operi emendando licet primum
 io IV & V praepositus fuisset, ei tamen Pontificiam
 auctoritatem tribuere noluit, cum illud se Pontifice ab-
 sentem in manus hominum pervenisset.

¶ Dedit quidem Eugenius III facultatem, ut Gratiani colle-
 ctio publice posset legi & explicari, uti habet Kalendarium Gy-
 mnasii Bononiensis ad an. 1152, Kalend. Novembr. apud Ale-
 xandrum Machiavellium, in not. ad *Sigonium Histor. Bonon.* sed
 non id fieri praecipit, neque auctoritate sua decretum confir-
 mavit.

(1) Vid. Antonium Augustinum l. i, dial. 5, de emend. *Grati-*
an. l. 3, p. 26 & 27, edit. cit.

§. 40. Post editum Gratiani decretum plures prodierunt
 minorum Pontificum Decretales, quibus magnus Canonici-
 Jurisprudentiae cumulus accedebat: Itaque Bernardus
 de Praepositus Papiensis, ac postea Faventinus Episcopus,
 1150 divulgavit *Breviarium Extravagantium*, hoc est
 rectorum, quae extra Gratiani decretum vagabantur,
 in hac collectio non tantum continet antiquiorum Pon-
 tificum decretales, canonesque Concillorum & Patrum

sententias, quæ Gratiani diligentiam effugerant, sed & primis constitutiones Summorum Pontificum post Gratianum editas, nimirum Alexandri III, Lucii III, Urbani III, Clementis III, præterea canones Concilii Lateranensis III; Collectio hæc *Prima Collectio* appellatur.

§. 81. Bernardum Papiensem sequuti sunt Gilbertus Abbas, & Alanus Episcopus Antissiodorensis, qui omissas a Bernardus constitutiones collegerunt; sed horum collectio brevi interciderunt. Quare ex iis novam confecit an. 1120 Joannes Galensis, seu Vallensis, qui ea complexus est constitutiones eorumdem Pontificum, de quibus diximus, tum Cælestini III constitutiones. Atque hæc *Secunda collectio* dicitur.

§. 82. Tum Bernardus Major Compostellanus Archiepiscopus conus ex decretalibus, quas prioribus annis duodecim Innocentius III ediderat, aliam collectionem absolvit, quæ tamen usu recepta non est. Nam ipse Innocentius operam Petri Diaconi Beneventani decretales suas unum in corpus redigendas curavit. Atque hæc collectio, quæ prius ab ipso Innocentio publica auctoritate donata est, *Tertia Collectio* fuit appellata. Hanc vero brevi consequuta est *Quarta Collectio*, quæ *Quarta* dicitur, quæque incertum habet auctorem, & comprehendit posteriores Innocentii III decretales, & canones Concilii Lateranensis IV, quod eo Pontifice habitum est.

§. 83. Honorius etiam III, qui post Innocentium Pontificatus creatus est, suas decretales colligendas curavit, atque *Quinta* decretalium collectio vocata est. Utraque illa Innocentii, & hæc Honorii collectio Sedis Apostolicæ auctoritate evulgata est. Atque hæc sunt quinque veteres decretalium collectiones, quarum priores quatuor Antonius Augustinus, postremam Innocentius Cironius ediderunt notisque illustrarunt (1).

(1) Duas etiam Alexandri III collectiones post Boehemerum commemorat Philippus Hedderichius, *elem. jur. can.* par. 1, tit. 7, §. 92.

§. 84. Denique Gregorius IX, qui post Honorium Pontificatum obtinuit, suam confecit collectionem, per quam absolverunt quinque illæ vetustiores, quarum nunc factio mentio est. Prodiit hæc collectio, quam *Decretales* dixerunt, an. 1254 (1), studio, atque opera Sancti Raymundi de Pennafort ex Ordine Prædicatorum. Quod Justinianus

in Jure Civili præstiterat, ut ex Codicibus Gregoriano, Hermogeniano, Theodosiano, atque ex Novellis Constitutionibus, quæ deinceps prodierant, illis etiam additis, quas ipse emiserat, novum Codicem absolveret, id in Jure Canonico Gregorius præstitit. Justiniani rationem in eo quoque ipse est imitatus, quod ex decretalibus superiorum Pontificum ea sustulit, quæ inutilia erant, quæque inter se pugnare videbantur.

(1) Romam venit Raymundus an. 1230; in eaque Urbe, jussu a Summo Pontifice, trium annorum spatio operam dedit colligendis decretalibus; atque hanc collectionem in manus hominum pervenisse an. 1254 ostendit exemplum a Bremondio edictum epistolæ Gregorii IX, quæ ante ipsas decretales rescripta est, dataque nonis Septembris an. 1254. Vide *Prefationem* §. 5, n. 12, p. VII & *notas* 8 & 9 in *vitam S. Raymundi*, p. XXXII, quæ omnia præmissa sunt *Summa S. Raymundi de Pennaf. ed. Verona, an. 1744*.

§. 85. *Decretalium* nomine collectio hæc appellatur, quod decretales epistolas Summorum Pontificum præsertim complectitur. Sunt autem Decretales epistolæ, quæ etiam absolute *Decretales* & *Decretalia* responsu vocantur, Pontificiæ literæ, quibus consulenti rescribitur; & quæ Decretales dicuntur, propterea quod iis aliquid generatim vim habiturum, re diligenter expensa, decernitur.

§. 86. Depromptæ sunt Gregorianæ Decretales non tam ex constitutionibus Pontificum Romanorum a S. Gregorio I. usque ad Gregorium IX, quam etiam ex locis quibusdam Sacræ Scripturæ, canonibus Apostolorum, decretis conciliorum ab Antiocheno usque ad Lateranense IV, denique ex Patrum, aliorumque Auctorum operibus. Ex quo conficiet fortasse aliquis, huic collectioni minus recte adscriptum fuisse nomen *Decretalium*, cum in ea non tantum Pontificiæ constitutiones, sed & alia permulta referantur. Verum cum maxima pars ejusdem collectionis constituta sit ex Pontificum decretalibus, additis præterea canonibus generalium conciliorum Lateranensium III & IV, quorum auctores Alexander & Innocentius III, facile intelligitur, quam apte in eam quadret *Decretalium* nomen.

§. 87. Dividitur Gregoriana collectio in quinque libros, quorum ordinem, & res, de quibus agitur in unoquoque eorum, exhibet hic versiculus:

Judex, Judicium, Clerus, Connubia, Crimen.
Decret. Tom. I.

Libri autem divisi sunt in plures titulos, quorum singuli plura capita continent; & capita, cum longiora sint, in paragraphos distribuuntur. Ex his quoties aliquid laudandum est, indicantur prima verba capituli, vel numerus, vel utrumque simul, hoc modo, ex. gr. *Cap. Venerabilem de elect. c. 1, de Clerici conjug. Cap. tua nos 26, de sponsal. et matrim. (1).*

(1) In allegandis hujus collectionis capitibus interjici aliquibus solet verbum *extra* hoc modo, *C. 7. extra de elect.*, ut mirum patet, caput illud extra Gratiani decretum reperiri. Sed hæc minus frequens est allegandi ratio.

§. 88. Gregorianæ collectioni deesse aliquid videbatur, cum novæ deinceps prodissent Pontificum constitutiones, dignæ sane, quarum corpus redigerentur, pariterque communis. Itaque Bonifacius VIII anno quarto, Imperatoris Alex. III. legatus, legatus sex creatus fuerat, usus brevidudensis, Berengarii Episcopi Bitterensis, qui omnes postea canones duorum generalium Conciliorum Romanorum, quæ antea fuerant evulgatæ, atque constitutionibus, confecit sextam collectionem. Quare hæc collectio Gregorianæ est supplementi loco, ac totidem, quot ea, libris constat. Ejus capita cum laudantur, in fine additur *in sexto*, ut a capitibus Gregorianæ collectionis distinguantur, hoc modo ex. gr. *Cap. Concertationi de appellat. in 6.*

§. 89. Paulo post Bonifacium VIII, Clemens V, qui Pontifex renunciatus est initio sæc. XIV, collectionem fieri jussit quamplurimum constitutionum, quas ipse emiserat in Concilio Viennensi. Sed cum morte occupatus eam in vulgus edere non potuisset, id perfecit Joannes XXII, qui illam in quinque libros divisam sexto Decretalium adjecit. *Clementina* hæc collectio appellatur ab auctore suo Clemente V, & constitutiones ea comprehensæ citantur hoc modo, ex. gr. *Clement. si furiosi de relig. domib.*

§. 90. Post Clementinas prodire *Extravagantes*, quæ hoc nomine appellatæ sunt, quia vagabantur extra Corpus

Juris Canonici, atque extra collectiones, quibus tunc Jus ipsum constabat (1). Duplex earum genus est. Aliæ nimirum sunt Joannis XXII; aliæ communes dicuntur, quod non unius Pontificis, quemadmodum Extravagantes Joannis XXII, sed complurium continent decretales ab Urbano IV (2) usque ad Sixtum IV, quo Pontifice hæc collectio privato studio perfecta est (3). Ea vero dividitur in libros V, sicut Gregoriana, et ejus loca sic laudantur, *Extr. de. rem. non novam de dol. & contumac. inter commun.* At vero Extravagantes Joannis XXII omnes uno comprehensæ sunt libro, atque ita ejus loca indicantur, *Extrav. cum inter nonnullos Joan. XXII de verb. signif.*

(1) Pontificis omnes constitutiones post Decretum, editæ olim Extravagantes dicebantur; quod extra volumen illud vagarentur, & ideo primam earum collectionem Bernardus Papiensis *Breviarium Extravagantium* appellavit. Sed posteaquam in manus hominum pervenit collectio Gregorii IX, cum Decretales in ea comprehensæ non amplius vagarentur, & tamen extra primum Juris corpus consistere, Doctores ejus temporis hanc collectionem indicantes solum vocabulum *extra* retinuerunt.

(2) Antiquissima decretalis, quæ occurrit in Extravagantibus, ex Urbani IV si vera est inscriptio in *cap. 1, de Simon.*

(3) Decretalis omnium novissima est, in *Cap. 2, de reliqu. et varrat. Sancti.* eaque a Sixto IV, an. 1485 vulgata fuit.

§. 91. Atque hi sunt libri illi, videlicet *Decretum, Decretales, Sextus Decretalium, Clementinae, Extravagantes*, quibus in scholis, atque in foro utimur, & quibus corpus Juris Canonici conflatum est. Sunt in libris singulis *Glossæ*, hoc est commentarii, qui multorum quidem opera exarati sunt, & qui non majorem habent auctoritatem, quam privati Doctoris opinio habere potest in legibus explanandis. Corpus integrum Juris Canonici Gregor. XIII Pontifice editum Romæ est, diligenterque emendatum.

§. 92. Verum editis libris, novae prodierunt, & Summ. Pontificum constituta, atque ad eum perductae stant lae Cancellariae; habitum Concilii Lutheri praesertim, & sed multa etiam ecclesiastica; denique plures etiam alia, praesertim Concilii Tridentinae, emissae sunt. Ex his omnissimum, videlicet jus constitutum quibus corpus Juris Canonici constituitur.

§. 93. Primus Gregorius XIII. Summ. Pontificum IV in lucem prodierant, atque doctis, qui *Septimum decretalium* tuo, cum opus adhuc esset infectum, curavit Sixtus V, quo etiam hunc nique opus integrum absolutum, Clemente VIII Pontifice, qui cum numero illorum fuerat, qui ea in mundum posuerant. Sed obortibus (1), visum

§. 95. Sunt igitur extra corpus Juris Canon., sed tamen ipsius Juris partem efficiunt, posteriores decretales Pontificum Romanorum, quae *Bullae* nuncupantur a *Bulla*, aut *Sigillo* vel plumbeo, vel aureo, quod una ex parte imagines exhibet SS. Apostolorum Petri & Pauli, ex parte altera nomen Pontificis, pendetque ex funiculo, qui interdum sericus, interdum cannabis est.

§. 96. *Bullae* aliae consistoriales sunt, quae expediuntur in Consistorio adhibito consilio Cardinalium, a quibus subscribuntur, & hae aliud praeterea sigillum *ad formam crucis* habere solent. Aliae vero *non consistoriales*, quae extra Consistorium nullis Cardinalium subscriptionibus emittuntur. Sunt etiam *Bullae dimidia*, quae tali hoc vocantur nomine, quod in sigillo impressum non habent nomen Pontificis, atque hae feruntur a Pontifice antequam consecratur.

§. 97. *Bullae* a Brevibus distinguuntur: I. quod haec pro levioribus, illae pro gravioribus plerumque negotiis dari solent; II quod haec Latino eleganti caractere, illae caractere Longobardico, aut Teutonico scribuntur; III Brevia per Cardinalem a Secretis Brevium *Bullae* in Cancellaria Apostolica expediuntur; IV *Bullae* sigillum habent aureum vel plumbeum pro ratione eorum, ad quos mittuntur, Brevia sigillum cerae rubrae, in quo impressa est imago Sancti Petri piscationem exercentis, unde expediri dicuntur *sub annulo Piscatoris*; V denique pro Bullis suboscurae, crassioresque membranae pro Brevibus albae, & subtiles adhibentur (1).

(1) Vid. *Constit.* 145. Benedicti XIV, p. 361, *et ejus Bullar. edit. Romae* 1754.

§. 98. Bullas, sive Extravagantes Pontificum constitutiones a S. Leone M. usque ad Sixtum V primus collegit Laertius Cherubinus JC. Romanus, easque comprehendit uno volumine, quod *Bullarium* appellavit. Auxit deinceps eum hunc librum constitutionibus Pauli V, ac tertiam quoque parabat Bullarii editionem, qua etiam ceterae constitutiones postea latae continerentur. Sed cum re infecta e vita excessisset, susceptum a patre opus absolvit Angelus Maria Cherubinus, qui Romae edidit *magnum Bullarium Romanum* divisum in Tomos quatuor, quibus con-

plexus est omnes constitutiones, quas pater collegerat, & quas omiserat, atque illas in primis, quae post ejus obitum prodierant, usque ad Innocentium X. Quatuor his libris quintum addiderunt Angelus a Lantusca, & Paulus a Roma, qui constitutiones collegerunt, quae superiori tomo praetermissae, quaeque usque ad Clementem X editae in lucem fuerant.

§. 99. Sed ceteris palmam praeripuit *Bullarium Magnum*, quod non multis ab hinc annis editum Romae est a Hieronymo Mainardo divisum in tomos 14, quodque omnes continet Bullas Summorum Pontificum a Sancto Leone M. usque ad Clementem XII. Est etiam Bullarium Benedicti XIV, quod ejus Pontificis constitutiones comprehendit, quodque in 4 tomos divisum est; & sunt item Bullae nondum uno libro comprehensae Clementis XIII, Clementis XIV, & Pii VI, quem diu Deus servet incolummam & Ecclesiae, & nostrum omnium bono (*). Neque defuerunt qui Bullarum summam, sive compendium conficerent, qua in re laborarunt Stephanus Quaranta, & Flavius Cherubinus Laertii filius, & novissime Aloysius Guerra, a quo Tomis quatuor comprehensa est: *Pontific. Constitutionum in Bull. M., & Rom. contentar., & aliunde desumptar. epitome.*

(*) Observandum est quod scriberet auctor. an. 178... Regnante Pio VI. P. M. (*Nota Edit.*)

§. 100. Regulae Cancellariae originem repetunt ab Joanne XXII, qui primus scripto mandari voluit has leges, ut iis Apostolica Cancellaria regeretur. Nam antea non scriptis regulis, sed consuetudine ac viva voce ejus negotia expediebantur. Consequentes Pontifices, ac praesertim Nicolaus V varie auxerunt has regulas, easque perduxerunt ad eum statum, in quo nunc sunt. Hodie Cancellariae Regulae numerantur 72, in quas, praeter ceteros, commentarios scripsit omnium uberrimos atque accuratissimos, & quatuor tomis comprehensos Joannes Baptista Rigantius.

§. 101. Hae regulae vim obtinent, quamdiu sospes est Pontifex, a quo editae sunt, atque ut convalescant, probari & confirmari debent, quod paulo post creationem ab unoquoque Pontifice fieri soles. His vero derogatum in multis est per pacta conventa inter Summos Pontifices,

& potentissimos Europae Principes; quae pacta conventa, sive, ut vocant, *concordata* nos in his Institutionibus suo loco indicabimus.

§. 102. Concilium Tridentinum indictum est a Paulo III, quo Pontifice decem habitae sunt sessiones, octo nimirum Tridenti, & duae Bononiae, quo venerant Concilii Patres fugientes contagionem, qua Tridentum premebatur. A Julio III Tridenti restauratum est, ac sex habitis sessionibus propter bella intermissum. Denique reintegratum est a Pio IV, novemque celebratis sessionibus an. 1563 absolutum. Constat sessionibus vigintiquinque; habet unaquaeque fere sessio partes duas, quarum una comprehendit capita & canones, quibus damnantur haereses, & catholicum dogma constituitur; altera, quae inscribitur *de reformatione*, habet decreta, quae disciplinam respiciunt (1). Sessio XXIV post editos canones de sacramento matrimonii continet decretum *de reformatione matrimonii*, quod in decem capita tributum est, deinceps capita viginti, & unum decreti *de reformatione* generatim; sessio autem XXV, praeter alia reformationis capita, complectitur decretum *de Regularibus & Monialibus*, quod est divisum in capita viginti duo.

(1) Hujus Concilii historiam docte accurateque conscripsit Sfortia Pallavicinius Cardinalis, *Hist. Conc. Trid. contra Petri Snavis narrationem*. Ipsum vero Concilium legitimum, & oecumenicum ab omnibus orthodoxis habendum, colendum & suscipiendum esse praeter ceteros, ostendit Natalis Alexander, *Hist. Eccl. t. 9, diss. 12, art. 16, pag. 586, edit. Venet. 1776*.

§. 105. Denique ad Jus Canonicum pertinent etiam declaratione Sacr. Congregationum Cardinalium. Sunt autem Congregationes coetus Cardinalium, quibus a Summo Pontifice certa negotia noscenda ac definienda commissa sunt. Plures hae sunt, atque earum definitiones vim magnam habent, & cum consulto Pontifice feruntur, legem constituunt (1).

(1) Vid. Bullam *Immensa* 117. Sixti V in Bullar. Magn. tom. 4, par. 4, pag. 392. De Congregationibus Cardinalium late agit Jacobus Cobellius *Notis. Cardinal.*

LIBER I.

TITULUS I.

De Jure Personarum, deque Laicis, et Clericis generatim.

1. Personarum divisio.	5. Clericorum jurisdictio.
2. Baptizati Ecclesiae imperio subji-
ciuntur.	6 ad 8. Eorum Jura et privilegia.
3. Cathecameni.	9. Vita et honestas.
4. Hierarchia ordinis et jurisdictionis.	10. Habitus.
	11 et 12. Tonsura.

§. 1. Ut Civile, ita etiam Jus Canonicum pertinent ad *Personas, Res & Judicia*. Personarum causa reliqua constituta sunt; itaque a Personis exordiemur. Summa personarum divisio est, ut alii hominum Laici, alii Clerici sint (1). Qui divino cultui, & Ecclesiae ministerio ab Episcopo in eorum ordinatione, seu consecratione addicti sunt, Clerici (2), reliqui Fideles Laici appellantur. Clerici dicuntur a graeco verbo κληρος, quod latine *sors* est, quoniam peculiari modo pertinent ad sortem, atque haereditatem Domini (3); *Laici* a graeco verbo λαος, quod latine *populus* significat, quoniam populum & plebem Ecclesiae constituunt. Est & quoddam tertium genus personarum, quas Ecclesiasticas vocamus, cujusmodi sunt Monachi ordinibus non initiati, Moniales, & si qui sunt alii, qui quamquam inter clericos relati non sint, fruuntur tamen privilegiis clericorum ob peculiare vitae genus, quod profitentur.

(1) *Can. 7, caus. 12, quart. 1.* Negligit nunc Jus Canonicum summam illam personarum divisionem, quam proponit Tribonianus, §. 1, *Instit. de jur. personar.*, quod nimirum omnes homines aut liberi sunt, aut servi; sed olim suos Ecclesia servos habuit, quorum mentio est in Concilio Agathensi *can. 7* apud Labbeum *collecl. Conc. t. 5, col. 522*, Aurelianensi *IV can. 9, col. 1365*, Emeritensi *can. 20, col. 522, t. 7*, locisque aliis, & in Decretalibus *cap. 5 et 4 de rer. permutat.* Ecclesiae servos manumittebat Prae-latus, tamquam procurator, non tamquam dominus; quoniam dominium Ecclesiae erat proprium, eaque idcirco *manumittens* dicitur in *cap. 4, de serv. non ordin.*, quia nimirum ejus auctoritate manumissio fiebat, licet actus ipse manumissionis ab Episcopo perageretur. Justa autem causa opus erat, & sine hac causa manumissi in servitutem revocabantur, ne quid Ecclesia caperet detrimenti. Con-

denarium in eo erat posita, ut servus manu teneret
 quem Princeps jactabat, atque excutiebat, uti habet
 usque manumissionis formula apud Pithoeum, *Formul.*
edic. canon. veter. Eccles. Rom. num. 4, p. 437, edit.
in Glos. Leg. Salic. tit. 28, post Balutium Capi-
lulare. t. 1, col. 477, edit. Venet. 1773, & Bignonius.
ibid. loc. col. 614, atque uti constat ex Muratori.
ibid. cap. 22, et in append. cap. 24 apud eundem Be-
ronius. col. 264 & 300, ubi praeceptum, & charta dona-
ti. Genus hoc manumissionis ex lege Ripuaria repeti-
git Dagoberti Regis, n. 57 apud Balutium Capitulari-
t. 1, col. 28, edit. Venet. an. 1772, ex Lego Salica &
ibid. cit., ex quo recte colligit Bignonius in notis ad il-
lum locum, col. 614, manumissionem hanc ex lege Sal-
icam, sed ulterius advenitia generis processisse. Servi hoc
nomine denariales homines, & denariales liberi in Ca-
sa Regum Francorum, atque in Legibus Longobardorum.
Hujus manumissionis exemplum, prater cetera, extat
in Cod. Aneides. t. 1, p. 104, edit. Paris. 1717. Altera ma-
nu Ecclesia fiebat per chartam, ut est in Capit. 6 Caroli
IB, apud Balutium t. 1, col. 152, edit. cit., qui per char-
tam juxta altare dimissi sunt liberi; eaque erat char-
ta, quam Dominus a se scriptam, aut subscriptam, ac-
cessa recitatam manumisso tradebat, aut a se scriptam.
Archidiaconus, si Dominus liberum esse servum ore
bat. Atque hac illa ipsa est manumissio, quam in Sacro-
palatio fieri dixit Tribonianus, §. multis Instit. de Li-
 que memorat Constantinus M. in L. 1 & 2, C. de
 vlos. manumiss., & qui eo modo liberi fiebant, se-
 Romanam manumitti dicebantur, atque ad hanc

a denarialibus, quorum supra est facta mentio. Hujusmodi manumissionis exemplum est apud Martenium, *loc. cit.* pag. 914. Manumissi in Ecclesia patronam habebant ipsam Ecclesiam, manumissi coram Principe ipsum Principem; qui vero per epistolam ita manumittebantur, ut nullum obsequium manumissor retineret, defensionem Ecclesiae, aut Principis aut etiam alterius potentis impetrabant, ut esset qui eorum libertatem tueretur, et ab omni injuria eos vindicaret. Manumissi in Ecclesia ingenui fiebant; ac Romana civitate donabantur ex Constitutione Imperatoris Constantini, *Leg. 1, Cod. Theod. de Manumiss. in Eccles.*, quam memorat Sozomenus, *Hist. l. 1, cap. 9, pag. 21, edit. Cantabrigiae 1720*; sed et manumissi extra Ecclesiam ingenuitatis jura consequabantur: cum ea lege a De Lege Ripuaria, *cap. 5* titum *Capitular. Reg. Eculfo, Formul. lib. 2, ca* apud eundem Balutiu. debat, et forte, uti put *col. 659*, apud Balutium, ingenuorum discrimen su servitute, summa hæc sei men in decretalibus Gre *vis non ordinandis. Ex quilejensis, p. 270, ed* quorum duo pertinent *tertium vero ad annum 1352. Aliud simile, quod est anni 1317, memorat Balutius, ad Capitular. Reg. Franc. lib. 1, cap. 82, t. 1, col. 764.*

(2) *Can. 1, dist. 11.* Eleganter Constantinus M. L. 11, *C. Theodor. de Episc. & cleric.* describit Clericos: *qui addicti divino cultui ministeria religionis impendunt.*

(3) Ad rem Hieronymus, *epist. 52, ad Nepot. n. 5, t. 1, col. 206, edit. Vallarsii, Verona: Ministri Dei*, inquit, *propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus sort, id est pars Clericorum est.* Multa & preclara de origine nominum clericorum & laicorum habet doctissimus Mamachius, *orig. & antiquit. christian. lib. 4, cap. 1, §. VI, t. 4, p. 15 & seq.* Vide etiam Petrum de Marca, *dissert. de discrim. cleric. & laicor.*

§. 2. Spectant Laici ad jus civile, ejusque legibus tamquam reipublicae cives subjiciuntur; sed ad Ecclesiam quoque pertinent, quia Baptismo donati inter ejus filios cooptati sunt. Itaque in eos in rebus spiritualibus imperium exercet Ecclesia, iique gaudent bonis omnibus, quae ex christianae communionis vinculo proficiuntur. Quinimo merita plectuntur poena, et bonis privantur suis, si fidem deserant baptismo susceptam, seque conferant ad castra infidelium; si haeretici fiant, et sequantur errores ab Ecclesia damnatos, neque moniti resipiscant; si tamquam schismatici Ecclesiae, & ejus Capiti Romano Pontifici parere recusent; si ab Ecclesiae sinu fue-

res sacras, agendum nobis est.

sed signum crucis, inquit Augustinus, tract. 11, in Jo. c. 3, v. 2, col. 376, edit. Maur. Ven. 1730, habent in fronte caput de domo magna sunt, sed fiant ex spiritibus filii. Non de domo, qui jam ad domum magnam pertinent. Interdum de domo dicuntur, quo multi referunt canonem 39. Sed non; licet Gabriel Albaspinus, in notis ad hunc canonem, pag. 175, edit. Neapol. 1770, eum longe aliter explicaret. De enthecumenis alius erit agendi locus Libro II, cum hunc disputabimus.

Quamvis igitur sit tractatio de clericis, ex quibus Hierarchia (1), quae constat ex Episcopis, Presbyteris, Ministris (2), quaeque Divina Lege instituta est, est Ecclesia, qui ea praestarent, quae sunt ordinis, et ministerii, et quae sunt regiminis, sive jurisdictionis. Quare universa clericorum potestas vel ad ordinem vel ad jurisdictionem pertinet, et alia est hierarchia, alia, alia, quae jurisdictionis seu regiminis appellatur. Nos persequemur ecclesiasticam hierarchiam, atque omnem ordinis et jurisdictionis potestatem hinc. Sed antequam de singulis dicere aggrediamur, agenda sunt, quae universos clericos generatim attinent.

inquit, *hierarchie nomen inscribitur huic operi, solet appellari Hierarchas Episcopi. Sciendum est igitur, hierarchiam esse principatum, ac velut curam ordinandorum s. Hierarcham vero, qui sacris præest, eaque curat, ac moderatur præter Petavium & Hallerium, qui de Ecclesiastica Hierarchia opera ediderunt, Cl. Mamachium orig., et antiqui lib. 4, par. 1, c. 3, §. 4, r. 4, p. 278.*

(2) *Si quis dixerit, inquit Conc. Trident. sess. 23, de sac. ordin., in Ecclesia catholica non esse hierarchiam ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, Ministris, anathema sit.*

§. 5. Principio soli clerici ecclesiasticam jurisdictionem habere possunt, sacrumque imperium, quo fruuntur illos, quos sibi jure subjectos habent. Hujus potius quam spirituales jurisdictionem vocamus, plura scripta, de quibus suis locis disseremus, cum de juribus ecclesiasticarum, deque sacris Magistratibus videbimus, quæ sacri imperii pars quibusdam clericis aliis sit attributa.

§. 6. Deinde certis fruuntur clerici privilegiis, quæ quaedam personas ipsas, et quaedam res eorum attinent. Quæ ad personas pertinent, ea vel honoris sunt, aut vel personalem exemptionem, et reliqua personalia eorum commoda respiciunt. Honoris ac juris privilegia spectant, ut clerici nobiliorem occupent in templo, et præeant collegiis atque corporibus laicorum, ut ecclesiasticas Dignitates, et Beneficia, ex iisque privilegia habere possint, et soli jus habeant utendi, fruendi in rebus rerum ecclesiasticarum et Beneficiorum.

§. 7. Jura exemptionis in eo sunt posita, ut neque clerici fungi muneribus (1), neque ad laicos iudices compellantur, sed solum ecclesiastico magistratui debeant (2). Reliqua privilegia eo fere vocantur omnia in jus vocati a creditoribus in id solum, quod est decentem eorum tuitionem, condemnentur (3); ut filii familias plenum habeant dominium bonorum alicuius (4); ut qui in clericum violentas manus injecerint expers ecclesiasticæ communionis, sive excommunicatus evadat (5).

(1) Vide Codic. Theodos. tot. fere tit. de Episc. & Cler., clerici immunes confirmantur ab omnibus publicis muneribus, quæ ab iis etiam, quæ honorifica habebantur. Eadem per immunitas a sordidis muneribus, in tit. de extraordin., sive

, & in *Leg. 15 cod. tit. sordida hæc munera enumerantur*, de sancitum est in *Capitularibus Regum Francorum, l. 7, c. 3*; apud *Balutium, tom. 1, col. 711, edit. Venet. an. 1772.*

Cap. 1, de form. compet. & tot. caus. 11, quest. 1. Vide etiam *l. 5, c. 378 et 390, et l. 7, cap. 347, 436*; *alutium t. 1, col. 604, 606, 736, 750, & locis aliis compluribus.*

Cap. Odoardus de solut.

Ausb. Presbyteros, Cod. de Episc. et Cleric.

Can. si quis suadente caus. 17, q. 4.

Ad res Clericorum pertinent realis exemptionis jura, propterea Clericorum bona, quemadmodum et bonarum, immunita sunt ab oneribus, atque a vectigalibus a laicis imponuntur (1). Quam recte, quamque haec sibi clerici privilegia vindicant, non semel Principes declararunt, eaque probarunt suis etiam legibus et constitutionibus (2). Æquum enim est, esse in Civitate gratum, uti et apud ethnicos erant, qui sacris in rebus versant, ac praeterea compensanda sunt onera, quibus in sapientis officiis et ministeriis afficiuntur.

Cap. 4 et 6 de immunitat. Eccl. c. 1, 5 et 4, eod. tit. in 6. Quod videre est praesertim in titulo *Cod. Theodor. de Exemptione Cleric., et in tit. de extraordin. et sordid. muner.*

Tenentur praeterea Clerici peculiaribus quibusdam legibus, cujusmodi sunt, ut in primis morum integritate, castitate vitae, doctrina ceteris exemplo sint (1); ut pariter frugaliter vivant, atque ut opes conferant ad pauperum levamen, non ad inanes sumptus; ut corporis cultum, qui luxu simul carent, et sordibus, ne contemnant, aut invidiam pariant (2); ut non modo sceleris puri, sed omnem etiam aliorum offensionem suspicionemque evitent; ut se absterneant a saecularibus negotiis atque muneribus (3), a foeminis secum in una, et eadem domo morantibus, nisi arcta cognatio omnem suspicionem excludat (4), ab omni turpi lucro, et quaestuosa negociatione (5), a choreis, comædiis aliisque spectaculis (6), a ludis aleatorum (7), a venationibus (8), a saeculari militia (9), a nutriendis nimis eleganter coma (10), ab armis deferendis (11), atque a ceteris ejusdem generis, de quibus agitur in Titulo *de vita et honestate clericorum.* Nam eos servare oportet diligenter leges omnes, quae pro eorum moribus, et disciplina Ecclesiasticis canonibus latae sunt, quaeque aut

in corpore Decretalium extant, aut in Bullis Summi Pontificum, aut in decretis Concilii Tridentini, quætur de reformatione, aut in provincialibus diœcesis constitutionibus.

(1) Vide S. Jo. Chrysostom. de Sacerdot. l. 5, cap. 3, p. 416, et 4, pag. 423, tom. 1, edit. Montfauconii, Paris. an. 1718.

(2) Cap. 5, de vit. et honest. clericor. S. Hieronymus episcopus Nepotian. t. 1, col. 262, edit. Vallarsii, Veron. ita admonebat Numum: vestes pullas aquo devita, ut candidas. Ornatus a pari modo fugiende sunt; quia alterum delicias, alterum redolet. Concilium Lateranense II habitum Innocentio I can. 4, apud Labbeum, col. 1500, r. 12 habet hæc: nec in super scissura aut colore vestium; nec in tonsura, intuentium forma et exemplum esse debent, offendant aspectum.

(3) Tot. Tit. no cleric. aut monach. sæcul. negot. se

(4) Cap. 9, de cohabit. cleric. et mulier. Quin etiam rem sunt & feminas cognatas, quæ pravo habent mores, & aliqua cadit suspicio, Cap. 5, de cohabit. cleric. et mulier. De qui secum domi mulieres retinere prohibentur, est etiam ratione dignus canon 3 Concilii Nicæni, col. 43, t. 2, collect. 1. ed. Venet., ubi statuitur, nemini, qui in clero est, licere introductam, hoc est extraneam habere mulierem, secundum nysii Exigui interpretationem. Quo quidem canone in Basilius, episcopus, pag. 149, t. 3, opp. edit. Maurin. Paris. 1750. rium Presbyterum, quamquam ipse vir esset septuaginta natus, ejicere jussit mulierem quam secum domi retinebat natusque est, si non pareret, depositionis & excommunicationis pœnam.

(5) Can. 9, dist. 88, can. 1, cap. 14, quest. 4, cap. 6, no cleric. monach., Clem. 1, §. adversus de vita et honest. cleric., Nicænum, can. 16, t. 2, col. 39. Concil. Arelat. 1, can. 12, 1452, collect. Labbei, edit. Venet., Concil. Trident. sess. 22, de cap. 1. Quædam tamen sunt negotiationes, quibus clericis interdiciuntur, & quas diligenter expendunt Teophilus Ray in discept. de Relig. Negotiat.; Gonzalez, in cap. 6, no cleric. monach. num. 6, alique Decretalium interpretes in eundem. Ita licet Clerico labore manuum suarum, & honesto artificio victum comparare, præterea vendere res collectas ex prædiis, & carius etiam vendere res, quæ supersunt, ipsi emerunt, pro se, & familia sua, modo se intra finem pretii contineant. Prohibentur tamen clerici etiam sub nominis involucrio cambiæ, uti vocant, activæ contrahere similes questuosas negotiationes exercere, Benedictus XI constituit. Apostolica 13, t. 1 ejus Bullarii 19, edit. Rom. an. 1750. tinent etiam ad eandem materiam Encyclicæ Literæ cum Clementis XIII, datæ die 17 Sept. 1759 ad Patriarchas, Patriarchæ Archiepiscopos & Episcopos, quibus statuitur, ne Clerici & dotes ministri aut procuratores laicorum sint, ipsique præter omni questuosæ negotiationis genere repelluntur. Consule dum, Exposit. Jur. Pontific. part. 1, sect. 342, t. 1, p. 222, 2, t. 2, sect. 75, p. 925 seq.

1) *Can. 37, dist. 5, de canon. cau. 19, dist. 34. Vide Si. Carolum*
macten, in Concil. Provinc. I. par. 2, et. Eccl. Mediol. par. 1,
9, decreta Concilii Bardigalensis, cap. 5, num. 7, col. 1549. Bi-
nals, sit. 25, can. 8, col. 97, Aquasale, sit. de vit. & bonest. cl-
nic. Eabbazum, col. 98, tom. 24.

Can. Apostolorum 35, apud Cotelium, PP. Apost. s. 1, pag.
edit. Antiochensib. 1714, Episcopus, Presbyter, vel Diaconus
& obsecratur vocatur vel dominus; vel deponatur, Subdia-
conus lector, non solum similis facitur vel dominus, vel se-
dit.

Vide Benedictum XII, de Synod. Disc. l. 11, cap. 10, §. 6
habet etiam quæritur, nam clerici quodlibet venationis ge-
neris prohibeantur? Certe duplex venatio est, altera scilicet
humana, seu saltem, quæ fit cum magno tumultu; stre-
itu armorum, et euntem ad occidendos apros, cervos majo-
re ferre; altera quieta, quæ nimirum exercetur solis laqueis,
ut, aut etiam cum arenis, sed paucis adhibitis canibus, sine
stupore ad capiendos volucres, minoresque bellum non fero-
Comitatus sententia est, tantum clamorosa venationem
ab eo vetatam, sed magis est consentanea juri opinio illo-
rum quæ utrumque genus venationis interdictum putant.

2) *Can. Apost. 74 apud Cotelium, loc. cit. p. 453.*

3) *Can. 25, dist. 23, cap. 4, de vit. & bonest. cleric. Hinc*
Agathense, can. 20 apud Labbium, Concil. t. 5, col.
edit. Venet., jubet Archidiaconum, clericos comam nutrien-
diamsi noluerint, invitos defendere.

4) *Cap. 2, de vit. et bonest. Cleric. Verum Clericis iter facien-*
ob necessariam defensionem ex consuetudine armorum ge-
permittitur. Confer Girardum, Exposit. Jur. Pontific. part. 1,
§ 11, pag. 214, ubi plures ea de re Summorum Pontificum
litteras describuntur.

10. Tonsi item clerici esse debent, vestemque ferre
 icalem, quæ duo in illis Ecclesiæ primordiis minime
 abantur (1). Clerici, aequæ ac laici tunicam, togamque
 nam gestabant, neque usus erat ullus tonsuræ cle-
 icæ (2); sed postea sæculo præsertim sexto laici vesti-
 mentum illud brevius a Barbaris in Italiam illatum usur-
 e coeperunt, clerici autem vestem illam retinere ob-
 lorem, propriamque Romanorum.

1) De vestibus clericorum plerique sic statuunt; nullam initio
 clericos, interque laicos fuisse discrimen, atque hoc dein-
 indici coepisse sexto præsertim sæculo, posteaquam Barbari,
 nam occupaverant, vestimentum illud brevius intulerunt.
 ad sextum sæculum pertinent. Gregorius Turonensis, qui in
 Franc. l. 5, cap. 14, col. 214, edit. Ruinar. Paris. 1690, hæc
 lo: Memorabatur cum in custodia a patre retineretur tonsura-
 est, mutataque veste, quæ clericis uti mos est, Presbyter
 natur; Gregorius M. Dialog. l. 4, cap. 40, col. 464, s. 2,
 simil. 4, in Evang. lib. 1, num. 3, col. 1449, s. 1, edit. Mau-

rin. Paris. 705; Concilium Agathense, *can.* 20 apud Labbezum, *concil.* t. 5, col. 524, *edit. Venet.*; Matisconense I. *can.* 5, col. 659, t. 6; Trullanum, *canon.* 27, col. 1359, t. 7, ex quibus omnibus patet, alias ea tempestate fuisse clericorum, & alias laicorum vestes. Ego libenter do & concedo, iisdem initio vestibus tum clericos, cum laicos usos fuisse, & facile etiam assentior iis, qui tantum post Barbarorum in Italiam adventum laicorum vestes a vestibus clericorum brevitate distingui cœpisse arbitrantur. Verum multo antea vestes ipsas clericorum, si non forma, & colore, materia certe, ac modestia distinctas fuisse arbitror. Concilium Charthaginense IV habitum anno 398, *can.* 45, *loc. cit.* col. 1441, t. 2: *Clericus professionem suam, inquit, & in habitu & in incessu probet.* Hieronymus, in ep. 130 ad Demetriadem *de virginis. servand.* n. 5, col. 937, t. 1, *edit. Vallarsii*, quæ epistola scripta est an. 414, Demetriadem ipsam laudat, quod pro gemmis, & serico, & exquisitis epulis appetierit jejunium, laborem, asperitatem vestium; victus continentiam, & quod omnes corporis cultum, & habitum sæcularem quasi propositi sui impedimenta projecerit, ut vili tunica indueretur, & viliori pallio tegeretur. Salvianus scriptor V. sæculi *lib. 4 de gubernat. cap.* 7, pag. 70, *edit. Balutii Pedeponti* 1743 diserte distinguit habitum sæcularem, & *lib. 4, cap.* 1, pag. 282: quidam, ut arbitror, filiorum tuorum, inquit, sub religionis titulo a religione dissentiant, & habitu magis sæculum relinquere, quam sensu. Nec mihi quis objiciat locum Cælestini Pontificis in ep. 4, ad Episc. provinc. Viennen., & Narbonen. c. 1, apud Constantium *epist. Rom. Pontific.* col. 1067, qui reprehendens Gallicanos Clericos, quod pallio & cingulo uterentur, habet hæc: *discernendi a plebe vel ceteris sumus doctrina, non veste, conversatione, non habitu, mentis puritate, non cultu.* Nam hic locus haud certe ostendit, clericales laicasque vestes ea ætate aliquo modo dissimiles non fuisse; tantum conficit, fuisse contra ecclesiasticum morem pallium illud & cingulum, quo Gallicani clerici utebantur, credentes se scriptura fidem non per spiritum, sed per litteram completuros; itemque conficit clericos, quod nemo non intelligit, doctrina præsertim ac pietate a laicis distinctos esse oportere. Satis igitur, ut mihi quidem videtur, compertum exploratumque est, non solum sexto, sed etiam quinto quartoque sæculo aliquod fuisse discrimen inter vestes, quibus laici, quibusque clerici utebantur.

(2) Caput Clericorum, desuper in modum sphaera radi jubet Apicetus apud Gratianum *can.* 21, *dist.* 25, sed hic canon pertinet ad falsas decretales Isidori Mercatoris. Credibile autem non est, clericos ea tempestate, qua se ethnicis ignotos esse cupiebant, sese illis tam perspicua nota patefacere voluisse, & nullus antiquus scriptor tonsuræ meminit, imo eam desertissime excludunt Optatus Milevitan. *de schismat. Donatist. advers. Parmenian.* lib. 1, cap. 25, pag. 46, *edit. Antuerpiæ* 1702, & Hieronymus, in *Ezech.* lib. 13, cap. 44, t. 5, col. 547, *citat. edit. Vallarsii*.

§. 11. Per idem forte tempus clericalis tonsura coepit adhiberi. Triplex in ecclesiasticis monumentis occurrit tonsurae genus, Poenitentium, Monachorum, & Clericorum.

Penitentium tonsura omnium antiquissima, eam sequuta
 Monachorum, qui Poenitentes imitari videbantur, po-
 nens tonsuram Clericorum (1); sed haec longe distat a
 laicis, eaque nunc accipiendis ordinibus tam pueri, quam
 adulti initiantur, non solum tonsis & circumcisis ca-
 pillis ad instar coronae, sed etiam raso summo capitis
 vertice, ut a laicis discernantur (2). Et haec tonsura illa
 sacerdotalis, quae hodie sumitur, antequam ordines suscipian-
 tur, capitisque ritus describuntur in *Pontificali Romano* (3).

(1) Poenitentes primum crines tondere coeperunt, ut populo
 speciei essent, quem usum arripuerunt deinceps etiam Mo-
 nachi, qui poenitentium vitam imitabantur. Denique etiam Cle-
 rici, qui monastica vitae perfectionem imitari capiebant, ton-
 suram adhibere coeperunt; antea tantum brevioris capilli mode-
 stiam secutus, non item caput radere jubeantur. Vide Tho-
 masium, *Varr. et Nov. Ecles. diss. part. 1, lib. 2, cap. 57 et seq.* Qua-
 re cum antiquioribus ecclesiasticis monumentis clerici breviori-
 bus, consueque capillis uti jubentur, id non ita est intelligen-
 dum, quasi summum verticem radere jubeantur. Nam hoc po-
 tuerunt servium induitum est; verum illa capillorum brevitate
 super clerici modestiae causa usi sunt. Clericus, inquit Con-
 ciliium Carthaginense IV, *can. 44* apud Labbæum, *Conc. t. 2, col.*
461, edit. Venet., nec comam nutriat, nec barbam. R. Et Hieronymus
 illud Ezechielis, *caput suum non radent, neque comam nu-
 triant, sed sordentes attondebunt capita sua*, inquit, *l. 13 in Ezech.*
5, col. 567, cit. edit. Vallarsii: Perspicue demonstratur, nec raris
capitibus, sicut Sacerdotes, cultoresque Isidis, atque Serapidis, non
esse debere, nec rursus comam dimittere, quod proprio luxuriosum
est, barbarumque et militantium, sed ut honestus habitus Sa-
cerdotum facie demonstraretur; nec calvitium novacula esse facien-
tium, nec ita ad pressum tendendum caput, ut rasorum similis
non videretur, sed in tantum capillos demittendos, ut opera sit
casta. Ergo Hieronymi aetate clerici non radebant caput, sed
tantum brevioribus capillis utebantur. Hieronymo antiquior
Optatus Milevitanus, lib. 2, c. p. 54, ed. Paris. annis 1676.
Dominus reprehendit, quod catholicis Sacerdotibus per vim
capita raserent: doceto, inquit, ubi vobis mandatum sit radere
capita Sacerdotibus, cum e contrario tot sint exempla proposita,
fieri non debere. Ex quibus intelligitur, olim clericos non ra-
sum habuisse caput, quale nunc habent, sed tamen tonsos ac
breves gerebant crines, atque ita omnes amputata caesarie inter
clericos referebantur. Martinus Bracarensis, c. 66 apud Labbæum,
coll. conc. t. 6, col. 595, edit. Venet. Non oportet, inquit, clericos co-
mam nutrire & sic ministrare, sed attonso capite, patentibus
auribus, & secundum Aaron talarem vestem induere. Gregorius
Turonensis, t. 1, Hist. Franc. Scriptor. And. Du Chesne, Paris. 1656, p.
102, t. 11, Script. Rev. Gallic. Mart. Bouquet, Paris. 1759, p. 197 & sibi
inquit, propria manu capillos incidens clericus factus est. Mar-
cillus, in precept. de clerical. formul. l. 1, n. 19 apud Balutium Cap.

*Reg. Franc. t. 2, col. 265, edit. Venet. 1757; Veniens ille, inquit, ad nostram præsentiam petiit stonitati nostræ, ut ei licentiam tribuere deberemus, qualiter comam capitis sui ad onus clericatus deponere deberet. Quare clericorum tonsura olim consistebat in tonsis brevibusque capillis, eaque est tonsura, quæ sæpe coronæ dicitur, cum ad instar coronæ tonsi essent crines, & clerici coronati vocantur, in Leg. 58, Cod. Theodori: Episc. et Cler., quemadmodum legem ipsam explicat Gothofredus, l. 6, tit. 2, Codic. Theodori. p. 85, t. 6; par. 1, edit. Lipsiæ an. 1743. Hinc coronam pro clero & clericali reverentia accipiunt Hieronymus, ep. 142, col. 1060, t. 1, edit. Vallartii, August. ep. 53, t. 5, col. 63, edit. Maur. Venet. ann. 1729; Sidonius, l. 6, ep. 3, pag. 22 et 29 ad Symmachum. 239. Mos radendi cleri uti putat Hallierus, de 6, t. 3, pag. 518, ed. (2) Joannes Morinus nullos olim fuisse eamque nonnis cum ri solitam, neque ut ea separatim trioni Mabillonius, *Acta SS. Benedicti*, t. 3, part. 1, §. 1, n. ille putat, tonsuram arbitratur. Sane quæ supra descripsimus, præsertim ex Gregorio Turonensi, qui sexto sæculo vita functus est, evidenter ostendunt, ea ætate per solam tonsuram clericos fuisse sacros, neque iis simul cum tonsura ordinem aliquem attributum. Accedit testimonium Pauli Emeritensis Diaconi, qui, l. 1, de Patrib. Emerit. cap. 5, pag. 22, edit. Antwerp. 1658 scribit, Paulum Allatum Emeritensem Episcopum sexto sæculo fidelem puerum sororis suæ filium primum tonderi præcepisse, deinde per singulos gradus eum perduxisse, ac denique Diaconum ordinasse. Sed hæc & alia, quæ Mabillonius collegit, monumenta ostendunt, in Ecclesiis quibusdam, non tamen ubique, citius tonsuram ab ordinibus fuisse sejunctam; ex quo intelligitur, non uno & eodem tempore a cunctis Ecclesiis eandem disciplinam receptam fuisse. Confer Hallierum & Mabillonium, *loc cit.*, ubi plura de tonsura habes. Vide etiam Christianum Lupum in *scholis ad can. 14 Concil. Ecumenic. 7 t. 3 opp. pag. 199 ed. Venet. an. 1424, & Thomassinum vet. & nov. Eccl. discipl. par. 1 l. 2 cap. 57 & seq. (5) Far. 1 lit. de cleric. facien. pag. 90, edit. Catalani, Roma 1738.**

§. 12. Clericalis tonsura nulla tonso tribuit potestatem ad sacrificium spectantem, neque ullum confert ministerii genus; sed tamen eum lata significationem clericum facit, hoc est ita in ordinem refert clericorum, ut inter illos tonsus locum habeat in sacris conventibus, & linteatus divinis officiis intersit. Quo fit, ut privilegia, jura, immunitates clericorum tonsos etiam attingant, si vestes deferant clericales (1), eaque servant, quæ de vita & ho-

nestate clericorum sancita sunt. Haec ad Clericos universos generatim pertinent; nunc de singulis agendum est.

(1) Concil. Trident. *sess. 14, c. 6 & sess. 22. cap. 1 de reformat.* modestas esse jubet vestes clericorum, quæ procul absint ab habitu & consuetudine sæcularium; verum omnes, quæ deinceps habitæ sunt, synodi eas oblongas, negrique coloris esse volunt. Ita statuit S. Carolus Borromæus In Concilio Mediolanensi I. *par. 1. vñ. Eccles. Mediol. pag. 16, edit. Pat. 1754, Concilium Mechliniense an. 1570 tit. de vit. & honest. cler. c. 3, t. 21, col. 597, Rhemense an. 1585, tit. de cleric. in gener. n. 8, col. 701 dist. 1. 21. Burdigalense an. 1585, tit. 21, coll. Labbei, ed. Venet. Extrat etiam ex de re Sixti V. Constitutio Cum sacrosanctam 141, t. 5, part. 1, p. 42; Bullar. Roman. ult. edit., qua omnes clerici, qui beneficia, aut pensiones possident, non modo tonsuram, sed etiam longas, sive talares vestes gestare jubentur, pensionibusque, ac beneficiis privantur, qui huic legi non obtemperant, a qua tamen eadem lege ipse Sixtus V. Constit. Pastoralis, loc. cit. pag. 44, solvit eos, quorum pensiones anno quoque non superant aureos, sive ut vocant, ducatos de Camera 6; præterea quosdam Sum. Pontificis familiares. Accessit Benedicti XII, Constitutio Apostol. Eccl. 61, t. 11, p. 400, cit. Bullar., qua similiter constitutis pœnis provisum est, ne clerici laicorum vestes deferant. Quanquam autem Sixti V. Constitutio & decreta Conciliorum, quorum paulo ante facta mentio est, clericos gestare velint longas seu talares vestes, nunc tamen usu receptum est, ut illi clericalibus quidem non tamen ad ramos productis, vestibus utantur, atque ut has postremas gerere debeant, cum Ecclesiam ingressuri sunt, sive ad Missarum mysteria celebranda, sive ad divina officia & ecclesiastica munera obeunda. Nimirum cum Synodus Tridentina, *sess. 14, cap. 6, de reformat.* Episcopis tribuat facultatem clericalis indumenti formam definiendi, tacito eorum consensu factum videtur, ut clerici per urbem incidentes breviores etiam vestes gerant. Consecutus Benedictum XIV, de Synod. diac. lib. 11, cap. 8 & Instit. Eccles. Instit. 34 & 71.*

TITULUS II.

De Hierarchia Ordinis.

1. Quare a Christo instituta hierarchia ordinis et jurisdictionis?
2. Utriusque vis, ratio.
3. Potestas ordinis.
4. Potestas jurisdictionis.
5. Potestas ordinis a jurisdictionis

- potestate seungi potest.
6. Quid requiritur, ut Episcopus utraque potestatem habeat?
7. De ordinis hierarchia tractatio suscipitur.

§. 1. Duplicem esse diximus hierarchiam, & duplicem clericorum potestatem, ordinis, & jurisdictionis, sive regiminis (1). Christus enim cum Ecclesiam constituit, eges debet societati hominum, quos frui bonis spiritualibus, & quos

optime regi voluit, ut deinceps aeternae felicitatis participes esse possent. Ut homines fruere bonis spiritualibus, creavit ordinis potestatem; ut optime regerentur, potestatem jurisdictionis instituit.

(1) *Duplex est, inquit D. Tho. 22, qu. 29, art. 5, in corp., spiritualis potestas, una quidem sacramentalis, alia jurisdictionalis, Sacramentalis quidem potestas est, quae per aliquam consecrationem confertur et talis potestas secundum suam essentiam remanet in homine, qui nec consecrationem eam est adeptus, quamvis labatur Tamen haereticus & schismaticus licet eis sua potestas non habet in sacralis est, quae ex simplici potestas non immobilitas non manet; unumcare, nec Indulgentia corint, nihil est adunliis locis S. Thom. p. & eandem etiam notat c. 7, ubi in Episcopis dinatio & legitima mitera jurisdictionis potestatem. Quid quod etiam extra Catholicam Ecclesiam haeretici & schismatici, qui rite ordinati sint, ordinis potestatem habere possunt, jurisdictionis autem, quia deest legitima missio, omnino non possunt? Ergo utraque potestas distincta est, neque sola ordinatio facit, ut simul utraque potestas ordinis & jurisdictionis acquiratur. Monenda haec esse volui, ut mature pateat error Canonici Georgii Sicardi, & aliorum generis ejusdem; qui notissimam hanc, receptissimamque potestatis distinctionem falso, & audacter improbant. Eos, praeter ceteros, solide refutavit Bolgenius, *diatrib. sulla giurisdizione ecclesiastica*, Romae edita an. 1791.*

§. 2. Ex quo intelligitur, quid sibi velit vis, & ratio utriusque potestatis & hierarchiae. Scilicet potestas, & hierarchia jurisdictionis omnis est posita in regendis, gubernandisque subditis; ac jurisdictio, quae tota in hoc regimine, ac gubernio consistit, haberi non potest, nisi subditi sint, qui regantur, & gubernentur. Verum hierarchia & potestas ordinis pertinent ad sacrum ministerium, atque ad spiritualia bona Christiano populo tribuenda, maxime Sacramenta, quae sunt hujus vincula societatis; eaque constat Episcopis, Presbyteris & Ministris.

§. 3. Quod attinet ad hanc hierarchiam, unus & idem est ordo, atque una eademque potestas omnium Episcoporum, cum neque Metropolitae, neque Patriarchae, ne-

ut ipse Summus Pontifex ordinem habeant ab Episcopis distinctum. Nam in iis, quae ordinis sunt, in Episcopo est plenitudo potestatis, quae a Deo ipso per sese, sive immediate, ut ajunt, ordinatione tribuitur. Quamquam enim sacramenta hominum ministerio peragantur, vis tamen eorum a Deo ipso procedit; & ideo, cum ab eo, qui habet potestatem, ordo rite confertur, nihil impedimento esse potest, quominus vis impressa sacramento consistat. A qua efficitur, ut qui semel accepit ordinis potestatem, legitimus quidem ejus usu prohiberi multis de causis non possit, sed vis ipsa potestatis semper haereat, adeo ut non possit auferri, coercerive ita, ut non efficiat, quod efficitur a legitimo instituto debet. Quare Episcopus excommunicatus, haereticus, schismaticus, cum rite confert ordinis aut confirmationis sacramenta, impie quidem agit, sed rata tamen confirmatio ordinatioque est.

§. 4. Verum hierarchiae, & potestatis jurisdictionis longe dispar est ratio. Cum enim ea pendeat ab imperio in subditos, neque hoc imperium in omnibus Episcopis unum idemque sit, facile intelligitur, dispares eorum gradus esse portare. Quare alia est jurisdictio Episcopi, qui unam ecclesiam regit, alia Metropolitae, qui provinciae, alia patriarchae, qui pluribus provinciis praeesit; alia denique summi Pontificis, quem Christi toti Ecclesiae praefecit, utique esse voluit ejus caput, & centrum unitatis, a quo cuncta Ecclesiae membra copulentur (1).

(1) Concilio, praeter ceteros, S. Leonem M., *op. 14 in fin. opp. tom. 1, col. 691, edit. Ven. 1755.*

§. 5. Potestas haec, quae jurisdictionis dicitur, aut regiminis, non ita cohaeret ordinis potestati, ut ab ea sejungi non possit. Quamquam enim Christus ad Ecclesiae regimen Episcopatum instituerit, non ex eo tamen efficitur, ut quisque Episcopalem ordinationem accepit, hoc ipso regendi munus possit exercere. Ita haereticus ab haereticis, schismaticus a schismatico ordinatus Episcopus habet ordinis potestatem, cum servata sunt omnia, quae servare oportebat, sed cum nullos habeat subditos, quos jure regere, plane nullam habere potest regiminis aut jurisdictionis potestatem. Similiter Episcopus e gradu dejectus, cum amiserit subditos, quos antea regebat, nullam amplius re-

tinet jurisdictionem, quae sine subditis esse nequit, uti nemo sine servis dominus, nemo sine filiis pater est (1).

(1) Atque adeo verum est, a nomine jurisdictionem per simplicem ordinationem, nisi etiam accedat legitima, missio, exerceri posse, ut id etiam fateantur ii, qui proxime, sive immediate a Deo repetunt Episcopalem potestatem non tantum ordinis, sed etiam jurisdictionis. Nam Episcopi, inquit Thomassinus, vet. & nov. Eccl. discip. part. 2, lib. 1, cap. 45, n. 3, obviunt illi quidem immediate a Christo jurisdictionem suam, sed non ab illo immediate consecuti sunt territorium hoc suum & peculiarem dixerim, cum hac potestaria, nec fieri potest in quo est cardo, & plus, de sacrament. obj. 1 & 3, & Natal. 4, n. 3, tom. 5, pag.

volventibus saeculis ab Episcopis, nisi contentione Capituli, ica unitatis. Sic etiam Jueni spec. quest. 1, c. 1, art. 3 ad tot. eccl., sac. 1. dist. 4, §. 1776.

§. 6. Itaque ut jurisdictionis potestatem, ordinationem et legem assignentur subditi, ordinis habeat, et jurisdictionem exercere debet, scilicet et legem, per quam ei certum territorium exerceat. Quae subditi, sed humani juris est, fierique debet ab eo, cui subsunt Episcopi, et cujus potestas fertur in orbem universum. Quis autem, nisi Summ. Pontif., Ecclesiae caput et princeps, hanc habet in totum orbem a Christo acceptam potestatem? Quare aut ab ipso, aut eo saltem consentiente et probante unicuique Episcopo missio tribuenda est, nimirum certi sunt assignandi subditi, quos regat, atque ita omnes Episcopi jurisdictionis potestatem consequuntur (1).

(1) Ea de re, uti sapienter animadvertit doctissimus Cardin. Gerdil, auctor opusculorum ad hierarchicam Ecclesiae constitutionem spectantium, op. 3 pag. 152, ed. Parme 1789, duo in primis ante oculos habenda sunt catholica dogmata a Trident. Syn. definita, sess. 25, c. 7 & 8 de sacrament. ord. Alterum est: si quis dixerit, eos, qui nec ab ecclesiastica & canonica potestate rite ordinati, nec missi sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi, & sacramentorum ministros, anathema sit. Alterum autem est: si quis dixerit, Episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos & veros Episcopos, sed figmentum humanum, anathema sit. Itaque certum exploratumque est, uti eadem Synodus, cap. 4, sess. ead. diserte statuit, eos, qui tantummodo a populo, aut seculari Potestate, ac Magistratu vocati & instituti ad hac (ecclesiastica) ministeria exercenda ascendunt, & qui ea propria temeritate sibi sumunt; omnes non Ecclesiae ministros, sed fures & latrones per ostium non ingressos, habendas esse: itemque certum & compertum est, legitimos ac veros Episcopos habendos,

que esse reuera, qui a Summo Pontifice Episcopi conſtituuntur. In generaliſ Concilii definitio plane nullis aut loci, aut tempo-
ris limitata ſubſiſtens illuſtre præbet argumentum præſtantiffimæ po-
teſtatis, quam in conſtituendis Episcopis Romanum Pontificem
hæc novæ Synodus Tridentina, decretoque dogmatico confirma-
vit. Conſule Hallierum, *de ſacr. cleſt. & ordin. par. 3, ſect. 5,*
lib. 1, c. 18, tom. 3, pag. 14, & art. 3, §. 6, num. 45 et
ſeq. 94 et 102, ed. Roma 1740.

§. 7. Jam ordinis hierarchiam nunc explicaturi primum
dicemus de Episcopis, quorum in ea ſummus eſt gradus;
de Preſbyteris et Miniſtris, atque ita hæc hierar-
chia nunq. in conſpectu poſita habebitur. De his autem a-
liis explicabimus utramque poteſtatem, quæ in ipsis in-
ſiſtens ordinis ſcilicet et iuriſdictionis: ne, cum alterum per-
grediamur genus eccleſiaſticae hierarchiæ, redire cogamur
ad ea, de quibus ſuperiori loco diſſeruerimus.

S E C T I O I.

De Episcopis.

Episcopi officia.
Variatio Dioceſis.
et 11. Onus in eo reſidendi.
Potestas Episcopalis quæ reſpicit
quæ ordinem.

13 et 14. Vel iuriſdictionem fori in-
terni et externi.
15 et 16. Vel legem dioceſanæ.
17. ad 19. Potestas delegata Episcopis
in exemptos.

§. 8. Episcopus græca vox eſt, quæ latine *inspectorem*
ſignificat, et quæ munus designat Antistiſtis, ut populo ſibi
commiſſo præſiſt, ejusque mores ſpeculetur (1). Hinc Epi-
scopi eſſe debet curare divinum cultum, et Chriſtianam
ſervare Religionem; preces indicere; videre, ne quid
ſciantur in rebus Fidei, in divinis celebrandis officiis, in
ſacramentorum adminiſtratione; animadvertere in eos, qui
turbas excitant in re Chriſtiana: inquirere diligenter in li-
bros, qui in lucem emittuntur, ne qui in iis obrepat error
(2); ſacras in templo conciones habere, quod munus ita
proprium Episcopis eſt, ut illud ceteri clerici ſine ejus ve-
nia, aut conſenſu exercere prohibeantur (3); fidei myſte-
ria, et Sacrorum Bibliorum ſenſum ſecundum mentem Ec-
cleſiæ populo aperire, eumque in officio ſcripto, et ſermo-
ne continere.

(1) Multa de variis, quibus Episcopi appellantur, nominibus

hab. et Mamachius, *orig. et antiqu. Christian. l. 4, c. 4, t. 254 et seq.*

(2) Conc. Trident. sess. 4, Leo X. *Bulla Inter sollicitudin. tom. 3, part. 3, pag. 409, Bullar. ultim. edit. Romanae.*

(3) Conc. Trid. sess. 24, cap. 4, de reformat., & vero cationis munus adeo sui proprium agnoverunt Apostoli, ut illos non dubitarit asserere, se non ad baptizandum, sed ad evangelizandum fuisse missum *1. ad Corin. I. 17*. In Oriente jam ab antiquis temporibus Presbyteros Episcoporum mandato divinum verbum praedicasse constat. Chrysostomus, cum adhuc Presbyter esset, plures Antiochia orationes habuit; quod etiam Hieronymus, & Caesarea in Palestina Originem praestitisse scribitur, *Histor. l. 6, cap. 27, p. 295, edit. Valerii Cantabrig.* Eodem quoque munere Atticum Constantinopoli, alios vero Presbyteros Caesarea in Cappadocia, atque in insula Cypro sanctos se tradit Socrates, *Histor. l. 5, c. 22, p. 297, cit. ed. Valerii*. Tinet etiam ad hanc Orientalium consuetudinem id, quod metipso prodidit ipse Socrates, *loc. cit.*, ea tempestate, qua Arius Iesum perturbavit, Presbyteris Alexandriae sacra praedicatione in usum. In Occidente, ac praesertim in Africanis Ecclesiis, Episcoporum divinum verbum populo nuntiabant; et hinc apud Cyprianum quoque occurrit ea formula *tractante Episcopo*, ut videre est, *l. 52, p. 70, & epist. 56, p. 83 edit. Rigalii Paris.* Qua eadem formula utitur etiam Pontius Diaconus in *vita Cypriani, n. 187, Aët. S. Mart. Sincer. edit. Ruinartii Veron.* Primus vero Hippoensis Episcopus Augustino Presbytero dedit, etiam praesente, divini verbi praedicandi facultatem, uti inquit Possidius in *vita Augustini, cap. 5, col. 260, t. 10, opp. ejusd. Augustini edit. Venet. 1735*. Quod licet nonnulli Episcopi reprehenderent, tamen Valerius Orientalium Ecclesiarum consuetudine factus est, quod postea complures alii sequuti sunt, Possidius *loc. cit.*; ac praesertim Aurelius Carthaginensis, qua de re scriptum ad eum ab Augustino, Alympioque epistola 41, gratulationis causa, *col. 87, t. 2, edit. Maurin. Venet. 1729*. Synodus Tridentina sess. 5, cap. 2, de reformat. prohibuit Regularibus praedicare in ecclesiis non suorum Ordinum sine Episcopi approbatione, vel in aliis suorum ordinum sine Episcopi benedictione; tum sess. 24, cap. 4, de reformat. constituit: nullus autem secularis, sive regularis, in Ecclesiis suorum ordinum contradicente Episcopo praedicare praesumat.

§. 9. Cumque Episcopale munus pertineat ad totam diocesim, inducta est ejus visitatio, quam Episcopus aliquoquoque anno obire debet, aut per se ipsum, aut per alium, ubi justo impedimento tenetur (1). Qua in re Episcopus quidquid ad visitationem, aut ad morum correctionem pertinet, agere debet sine strepitu judicii (2), neque ulla appellatio suspendit vim eorum, quae mandata aut decernuntur (3). Verum si solemniter judicii ritus servare placet, per appellationem vis editae sententiae suspenditur (4).

(1) Concilii Tridentini. sess. 24, c. 3 de reformat. Episcopi Diocesani munera immensa describit his verbis: *Visitationum precipuas sit nuper innotuit orthodoxamque doctrinam, expulsi heresibus, inducuntur bonos mores iudici, praeos corrigere, populum cohortationibus & amonitionibus ad religionem, pietatem innocentiamque ascendere; cura, prout locus, tempus & occasio feret, ex visitatione prodromus ad fidelium fructum constituere.* Hujusmodi sunt curae, ut parentur Ecclesiae, atque ut omnia fiant secundum ea, quae in his legibus sunt constituta. Ceterum visitationem hanc inter alia Episcopi munera recenset S. Jo. Chrysost. *Homil. 2, in ier., ad Titum*, t. 11, p. 737, ed. Monfauca. Paris. 1734, & S. Augustinus, *epist. 56 & 209 tom. 2 col. 144 & 777, qd. Voss. an. 1739.*

(2) Vid. Pagnan. in cap. dilectus de re script. n. 26 & seq. qui late de re disputat, & plura memorat decreta Sac. Congreg. Concilii.

(3) Cap. 15 de offic. Jud. Ordin. Conc. Trid. sess. 24 de reformat. Bened. XIV, *Constit. Ad militantis* 48, de appellat. & *bibition. conced. vel denigan.* §. 21 t. 19. 81, ed. Roma 1754. Datur enim appellatio, ut dicitur, in devolutive, quae scilicet Episcopi verum desert ad judicem superiorem, posteaquam exitum ha-

(4) Vid. Pagnanum, loc. cit., & Barbosa in Conc. Trid. sess. 13, p. 2, de reformat. n. 9.

§ 10. Cuncta quae in visitatione sunt gesta ac reperta aggregationi Concilii significanda sunt, tum ut Ecclesiae patri, cui est a Christo commissae cura et administratio gregis universi, omnium particularium Ecclesiarum status committat sit, tum ut cuncti Episcopi suam cum Sede Apostolica societatem et communionem ostendant (1). Iisdem causis longa consuetudine recepta (2), et scripta etiam lege confirmata est visitatio sacrarum liminum Apostolorum Petri et Pauli, quam omnes Episcopi variis temporibus expedire debent; nimirum unoquoque triennio qui in Italia, insulisque adjacentibus, in Dalmatia, finitimisque praeter eorum regionibus commorantur. Ceteri vero Episcopi, si longius absunt, intra quatuor aut quinque, aut etiam octo annos pro diversa locorum distantia (3). Pari lege ipsi visitationi obstringuntur Abbates, Priores, Praepositi, et quique omnes etiam Cardinales, qui monasteria, aut Ecclesias habent cum jurisdictione quasi episcopali ac territorio separato (4). Qui definito tempore justis de causis suorum mittere fungi nequeunt, causas ipsas jurati decere debent; locumque mittere procuratorem virum ecclesiasticum, qui huic legi satisfaciat (5).

(1) Consule Bened. XIV, in append. t. 1, ejus Bullarii, n. 1,

p. 570, edit. Romæ 1754, ubi de hoc toto negotio instructio ponitur.

(2) *Can. 4, dist. 95.* Qui canon a Gratiano tribuitur Anacleto & Zachariae. Verum Anacleti certe non est, sed potius adscribitur Zachariae, uti putat Sebastianus Berardus, *Gratiani canon genuini ab apocryphis discreti etc. part. 2, cap. 2, pag. 57, Ven. 1783.*

(3) Confer Constitutionem *Romanus Pontifex* 24 Sixti IV, *ter. 4, part. 4, pag. 175, Bullarii Mainardi.*

(4) Benedictus XIV, *Constitut. Quod sancta* 7, *tom. 1 ejus Bullar. pag. 12, edit. cit.*

(5) Vide *cit. Constitutionem Benedicti XIV, §. 6.*

§. 11. Et quia recte suo fungi munere Episcopi non queunt, nisi in diocesi commorentur, sive resideant, idcirco eos residere oportet in Episcopatu suo (1). Hinc Episcopi, qui per sex prepetuos menses absuerint a diocesi sua, privantur quarta parte fructuum unius anni, quae conferenda est in fabricam Ecclesiae, aut in levamen pauperum; absentes sex aliorum mensium spatio amittunt aliam quartam partem eorundem fructuum, tum gravioribus etiam plectuntur pœnis, si diutius absint, non festinante redditum ad diocesim suam (2).

(1) Conc. Trident. expresse definire noluit, Episcoporum suam diocesim residentiam divini juris esse, quae de re multis sputatum est, uti narrat Pallavicinus, *in histor. conc. l. 7, c. 6, c. 4*; sed enumeratis muneribus, quae Episcopi jure divino missa sunt, inquit, *sess. 23, cap. 1, de reformat., ea praestare ab eis, si gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed cenariorum more deserunt.* Vid. *Bened. XIV, de Synod. l. 7.*

(2) Conc. Trid. *sess. 6, cap. 1, de reform.* Pius IV, *in Bulla lute* 12, *pag. 36, tom. 4, part. 2, Bullar. ultim. edit. Rom.*

§. 12. Si quis tamen velit aliquantulum abscedere, ei quoque anno spatium duorum, triumve mensium, id aequa ex causa fiat, ac sine ullo populi detrimentum. Quod si quis aliter absuerit, quam Sacri Canones sinunt, beneficii fructus, donec absuit, suos non facit. de omnibus cautum est generatim, qui curam habent parochiarum. Sunt autem justae causae, quae Ecclesiae Praeae excusant a personali residentia, si nimirum Summo Pontifici probatae fuerint, *christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiae, vel Reipublicae utilitas* (2).

(1) Fieri id debet, ut inquit Synodus Tridentina, *sess. 23*

reformat. aqua ex causa, sine ulla gravis detrimenta, et quibus dies Adventus, Quadragesima, Nativitas, Resurrectio, Ascensio, et Corporis Christi.

Concill. Trident. d. Sess. 23 cap. 1, de reform. Pertinet et ad Episcoporum residentiam Constitutio Sancta Synodus 471 et VIII, c. 6, par. 2, p. 13, cit. Bullar., qua sancitum est, ut Episcopi regens in Urbe creati infra mensem ab ea discedere, atque proprias dioceses migrare debeant, quod tamen tempus per Synodi Romani sub Benedicto XIII, Cardinalis Vicarius hoc quadraginta dies prorogare potest; atque uti Episcopi pontificalium limina accedentes quatuor menses abesse possint, cum citra montes, vel mare sunt; cum veniant ultra, menses septem. Ne quæ vero fraus fieret his deceptis legibus, Benedictus XIV, in Constitut. ad universam per ejus Bullar. pag. 78, edit. Roma 1754, sancivit, ut qui uno mense non est beneficio trium mensium, quod Synodus Tridentina concedit, is altero anno diutius quam tres menses a sede abesse non possit, atque ut tres postremi menses anni suppleturungi nequeant cum tribus primis mensibus anni consecratis, adeo sex perpetui menses efficiantur. In qua quidem constitut. Constitutione multa præclara, & animadversione digna habentur de residentia Episcoporum.

§. 13. Præstat Episcoporum potestas divina institutione presbyteris (1), atque dividitur in ea, quæ sunt ordinis, et ea, quæ sunt jurisdictionis, in ea, quæ sunt legis dicte. Ordinis potestatem consecratione acquirit Episcopus (2), semel acceptam nunquam amittit, eamque alteri delegare non potest, ut recte delegat potestatem jurisdictionis (3). Ab ea manat Regum, Sacrarum Virginum (4), abbatum, ecclesiarum consecratio, ejusque post pollutionem expiatio (5), Abbatum benedictio, collectio ordinum, et Sacramenti Confirmationis (6), confectio chrismatis, et olei infirmorum (7).

(1) Catholicam hanc veritatem contra hæreticos Presbyterianos videlicet Concilium Trident. sess. 23 can. 7, & jampridem S. Epiphanius, lib. 3, hæres. 76, c. 1, p. 904, edit. Petavii Colonia 1784, graviter perstrinxerat errorem Arrii, qui Episcoporum & Presbyterorum potestatem parem esse arbitrabatur. Vide Beveregium, Codic. canon. Eccles. primitiv. illustrat. lib. 2, cap. 11, apud Concilium PP. Apostolic. t. 2, p. 125, ed. Antwerp. 1698, Petavium, t. 6, theol. dogm. l. 1, divers. ecclesiast. cap. 1 et seq. pag. 21, edit. Vind. 1757, Mamachium Origin. et antiquit. Christian. lib. 4, cap. 2, p. 311 et sequent. 4, ubi divina Episcoporum institutio, et omne supra Presbyteros potestas latissime ostenditur.

(2) Cap. 15, de elect.

(3) Cap. 9, de consecrat. Eccles.

(4) Can. 24, distict. 25, can. 1, §. ad Episcopum, distict. 25.

(5) Cap. 9, de consecrat. Eccles. cap. unic. eodem in 6.

(6) Concil. Trident. *sess. 25, cap. 4, de Sacramento Ordinis*.

(7) *Can. perlectis, distin. 25*. Dicam alio loco, quemadmodum interdum Sedes Apostolica quædam eorum, quæ Episcopi prius esse monui, etiam Sacerdoti permittat.

§. 14. Ad potestatem jurisdictionis, quam Episcopus percipitur post electionis confirmationem (1), refertur internum, quod ipse habet in clericos, atque laicos diocesis suae, in illos in universum, in hos vero quantum attinet ad res sacras atque divinas. Quod imperium Episcopi internum respicit, et externum forum. Pertinet ad internum forum potestas ligandi et solvendi in sacramento poenitentiae, tollendi irregularitates et suspensiones, quæ occulto crimine procedunt, excepto homicidio voluntario (2), servandi sibi jus dandae veniae in quibusdam criminibus (5).

(1) *Cap. 15, de elect.*

(2) Conc. Trident. *sess. 24, cap. 6, de reformat.*

(5) Concil. Trident. *sess. 14, can. 11*. Argumentum hoc, quod pertinet ad reservationes, quæ in quibusdam casibus tum a Summo Pontifice, tum ab Episcopis suo jure sunt, solide accipere neque persequitur Christianopolus in anonymo libro nuper edito, cui titulus „*Della nullità delle assoluzioni non riservate all'Autore della lettera stampata in Milano per la nullità delle medesime assoluzioni.*“

§. 15. Spectat ad externum forum potestas legislativa, judicialis et criminalis. Itaque Episcopus leges condit bono regimine suae dioeceseos, vocat ad Synodum diocesanos, beneficia confert, nisi quæ Apostolicae Sedis reservata, nova instituit, et interdum antiqua in usum conjungit (1), Ecclesias visitat, animadvertit in criminum, eosque gradu movet, tribunal habet, in quo dicat causas ecclesiasticas, et mixtas (2), atque etiam civiles, in quibus clericus rei partes sustinet (3), poenam dicit adversus eos, qui sunt poena digni, publicos peccatores arcet ab Ecclesia, eosque restituit (4).

(1) Conc. Trid. *sess. 21, cap. 5, de reformat.*

(2) *Cap. 8 et 11, de for. compet.*

(3) *Can. 15 & 14, cap. 11, quæst. 1.*

(4) Vide Pontificale Romanum, *part. 4, tit. 2, §. 6, p. 21 Catalani.*

§. 16. Ad legem dioecesanam pertinet jus exigendi synodicum, sive cathedriticum, hoc est tributum in honorem

cathedrae Episcopalis praestandum, item jus exigendi pro-
curacionem, quartam funeralium, quartam decimationum, et
cetera, de quibus suis locis disputabimus.

§. 17. Episcopi jurisdictio fertur in totam dioecesim;
sed quidem beneficio Sedis Apostolicae ab ea sunt
exempti, quo privilegio potissimum fruuntur Regulares.
Verum etiam in loca, et personas exemptas suam interdum
Episcopus jurisdictionem exercet tamquam Apostolicae Se-
dis Delegatus. Nam ejus jurisdictioni subsunt exempti in
iis, quae contra haereticos sunt instituta (1); ipse confert
apostolica auctoritate beneficia, quae a Praeclatis Regula-
ribus idoneo tempore collata non sunt (2), animadvertit in
parochos exemptos, qui debitis diebus divinum verbum po-
pulo nunciare nelexerint; atque in omnes, qui haereses
praedicaverint (3); itemque in Regulares, qui ab se non
petratis facultate confessiones saecularium, aut ab se
non approbati Monialium confessiones excipiunt (4); quin-
te praedicant in Ecclesiis suorum Ordinum vel non peti-
ab se benedictione, vel se contradicente, vel sine sua
nra in alienis Ecclesiis (5); et qui graviter delinquant in
ministracione Cujuslibet Sacramenti (6).

(1) Cap. 9, de Haer.

(2) Clement. un. de supplen. neglig. Praelat.

(3) Conc. Trid. sess. 5, cap. 2, de reform.

(4) Vide Bened. XIV. de Synod. diocesan. cap. 15, num. 9.

(5) Gregorius V, Constit. Inscrutabili 50, §. 6, pag. 2, tom. 5,

vol. 5, Bullar. cit.

(6) Gregorius V, cit. Constit. Inscrutabili, §. 4.

§. 18. Similiter visitat, et cum deliquerint, punit et cor-
rigit Regulares extra claustra degentes (1); qui vero intra
claustra degunt Regulares, ac palam extra claustra delin-
quant cum ceterorum scandalo, et offensione, rogatu E-
piscopi, atque intra tempus ab eo definitum a Praeposito
suo meritis plectendi sunt poenis, atque eorum, quae ge-
sta sunt, certior est faciendus Episcopus, cui secus inte-
grum erit in criminosos animadvertere (2). Rursus in cen-
suris, et interdictis Episcopi jussu evulgandis, atque servan-
dis, diebus festis, eorumque ritibus custodiendis, et in ce-
teris ejusdem generis Regulares omnes, quamquam exem-
pti, Episcopo obnoxii sunt (3).

(6) Concil. Trident. sess. 23, cap. 4, de Sacramento Ordinis.
 (7) *Can. perleſtis, diſtin. 25.* Dicam alio loco, quemadmodum interdum Sedes Apostolica quædam eorum, quæ Episcopi propria esse monui, etiam Sacerdoti permittat.

§. 14. Ad potestatem jurisdictionis, quam Episcopus adipiscitur post electionis confirmationem (1), refertur imperium, quod ipse habet in clericos, atque laicos diocesis suae, in illos in universum, in hos vero quantum attinet ad res sacras atque divinas. Quod imperium Episcopi internum respicit, et forum potestas ligatentiae, tollendi in occulto crimine prae (2), servandi sibi iuribus (5).

(1) *Cap. 15, de elect.*

(2) Conc. Trident. sess. 24, cap. 6, de reformat.

(5) Concil. Trident. sess. 14, can. 11. Argumentum hoc, quod pertinet ad reservationes, quæ in quibusdam casibus tum a Summo Pontifice, tum ab Episcopis suo jure sunt, solide accurateque persequitur Christianopolus in anonymo libro nuper Romæ edito, cui titulus „*Della nullità delle assoluzioni ne' casi riservati all' Autore della lettera stampata in Milano per la validità delle medesime assoluzioni.*“

§. 15. Spectat ad externum forum potestas legislativa, judicialis et criminalis. Itaque Episcopus leges condit pro bono regimine suae dioeceseos, vocat ad Synodum dioecesanos, beneficia confert, nisi quæ Apostolicae Sedis sint reservata, nova instituit, et interdum antiqua in unum conjungit (1), Ecclesias visitat, animadvertit in crimina clericorum, eosque gradu movet, tribunal habet, in quo judicat causas ecclesiasticas, et mixtas (2), atque etiam civiles, in quibus clericus rei partes sustinet (3), poenas indicit adversus eos, qui sunt poena digni, publicos poenitentes arcet ab Ecclesia, eosque restituit (4).

(1) Conc. Trid. sess. 21, cap. 5, de reformat.

(2) *Cap. 8 et 11, de for. compet.*

(3) *Can. 13 & 14, cap. 11, quæst. 1.*

(4) Vide Pontificale Romanum, part. 4, tit. 2, §. 6, p. 21, ed. Catalani.

§. 16. Ad legem dioecesanam pertinet jus exigendi synodalicum, sive cathedraicum, hoc est tributum in honorem

58
dam, et nobilissimā potestas Sacerdotum novae legis, qui
non vitulos aut hircos immolant, sed lege a Christo la-
ta Dominicum corpus et sanguinem consecrant, at-
tulerunt in Missae sacrificio:

¶ Sacerdotes a sacris faciendis appellati sunt. Vocan-
tur etiam *Presbyteri* latine Seniores (1) magis tamen sa-
tie, quam aetatis gratia (2). Omnis eorum potestas
ex ordine; vel ex jurisdictione procedit:

¶ Quod summo haberetur in pteio, essetque maxime ve-
nerabilem *apostolorum* Aristoteles vocat, & frequens illud Ho-
merum dea veneranda Dea.

¶ Eodem Presbyteri & Sacerdotis nomine vocabantur etiam
supra, Gyprianus *epist.* 85, pag. 47, edit. Rigalt. Paris 1668,
notandum, in *epist. ad Philipp.* c. 1; *Homil.* 1, pag. 195, 21
edit. Paris 1754. Vide Cotelierum, in *Ignac. ep. ad Magnesi-*
am, i. 2, *FP. Apostol.* p. 17, ed. Amstelad. 1724; & Fabrotum
in *notis Cyprian.* lib. 1, tit. 3, col. 24, tom. 2, par. 1, edit.
Veni. an. 1753. Sed, ut plurimum, nō qui esset
ori locum, Episcopi, aut *Summi Sacerdotes*, aut *Sacerdotes pri-*
ordinis; Presbyteri autem *secundi ordinis Sacerdotes*, aut *Sa-*
cerdotes secundi appellati sunt. Tertullianus, *de Baptism.* n. 17,
20, ed. cit., Ambrosius, sive potius Hilarius, in *ep. ad Ephes.*
4 col. 26, t. 4, *oper. ejusd. Ambrosii*, ed. Maurin. Venet.
51; Leo M. *serm.* 48, *de Quadrages.* tom. 1, col. 181, ed.
cit. Venet. 1755; Vide Calmet, in *epist. Pauli ad Philipp.*
1, pag. 416, t. 8, ed. Lucae 1758; Jacobum Gothofredum, in *pa-*
trist. Cod. Theodor. de Episc. et Cler. t. 6, par. 1, pag. 17, edit. Li-
psiae, an. 1745, & Petavium *de eccles. hierar. lib.* 1, *Theol.*
Doga. t. 12, t. 6, pag. 82, ed. Venet. 1757.

§ 22 Ex ordine trahitur infirmorum unctio, consecratio
divini corporis et sanguinis, divini verbi praedicatio, pote-
stas baptizandi et ligandi, atque solvendi in Sacramento pae-
nitentiae. Trahitur ex jurisdictione actus ipse, et jus exer-
cendi hanc potestatem, quod ab Episcopo accipitur, et
Episcopi arbitrio confertur, aufertur, laxatur, contrahitur,
excepto mortis articulo, quo Presbyteris liberam Ecclesia
in morientem attribuit dimittendi peccata potestatem (1).
Recte hinc eorum munera describit Pontificale Romanum
(2), cum inquit: Sacerdotem oportet offerre, benedicere,
praedicare, praedicare et baptizare.

(1) Conc. Trid. sess. 23, cap. 15, *de reform.*

(2) *Par.* 1, tit. 12, §. 5, p. 126, ed. Catalani, Roma anni
1732

§ 23. Sed non haec omnia a quolibet Sacerdote fieri pos-

(1) Conc. Trident. *sess.* 6, *cap.* 3, *de reform.* Benedictus XIV, *Constit. Pontific.* 7, p. 55, t. 2 *eius Bullarii, edit. cit.*

(2) Vide Constitutionem, *Suscepti muneris* 118; Clementis VIII, *rom.* 5, *part.* 2, p. 95 *Bullarii*, ubi etiam arcetur fraudes, quæ fieri possunt adversus Episcopum loci, in quo Regularis deliquit, cum eum Præpositus mittit in monasterium extra diocesim, ne ipsum punire cogatur.

(2) Conc. Trident. *sess.* 25, *cap.* 12, *de Regular.*

§. 19. Sed et alia sunt capita delegatæ jurisdictionis, quam Episcopus in exemptos habet. Nimirum inquit in obreptionem et in gratiæ, per quam aliquis liberatus est a ab se infligta fuerat (1), & visitat capitula etiam ex canonicis ad consilium adscito, gere extra visitationem in causis exemptorum um debet (2). Denique omnes ecclesie sæculares, quæ in diocesi sunt, etiam exemptæ, monasteria quoque commendata, Abbatiæ, Prioratus, Præposituræ (3), hospitalia, collegia, & sodalitia etiam laicorum ab Episcopis tamquam Apostolicæ Sedis delegato visitantur, exceptis illis, quæ sub immediata Regum protectione sunt (4).

(1) Conc. Trid. *sess.* 15, *cap.* 5, *de reform.*

(2) Conc. Trid. *sess.* 6, c. 4 & *sess.* 25, *cap.* 6, *de reformat.* Vide Benedictum XIV, *de Synod. dioc. lib.* 15, *cap.* 9, *num.* 5.

(2) Conc. Trid. *sess.* 7, *cap.* 8, & *sess.* 21, *cap.* 8, *de reformat.*, ubi etiam observandum discrimen inter monasteria, in quibus viget, aut non viget regularis observantia.

(4) Conc. Trid. *sess.* 22, *cap.* 8, *de reformat.*

SECTION II.

De Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, de reliquis Ordinibus.

20. Sacerdotis officium, et potestas.

21. Unde Sacerdotis, et Presbyteri nomen ductum sit?

22 et 23. Potestas-ordinis, et jurisdictionis.

24. Ministri majores, et minores.

25 ad 27. Diaconi, eorumque institutio et officia.

28. Subdiaconi.

29. Minores Ministri, et eorum institutio.

30. Acolythi.

31. Exorcistæ.

32. Lectores.

33. Ostiarii.

34. Clerici, qui solam habent tonsuram.

35 et 36. Discrimen inter majores, et minores ordines.

37. Clerici minores, etiam episcopati, quanto gaudeant fori privilegio?

§. 20. Ab Episcopis ad Sacerdote pergimus, universum deinde ministrorum ordinem explicaturi. Nobilissimum est

(3) Cyprianus, in can. 25, dist. 93. Diaconus, inquit, *Apostolus* *ibi constituerunt Episcopatus, et Ecclesia ministros.* Quod idem habet Ambrosius, de offic. lib. 1, c. 50, n. 255 et seq. col. 76 et seq. t. 3, edit. Maur. Ven. 1761. *Rovera Diaconos electos legimus: variis plenius Spiritu S., eosque impositis manibus consecratos, quod clara ostendit, eos non tantum mensis, sed etiam altaris ministerio fuisse prepositos.* Fuse ea de re disputat Petavius, Diss. Eccl. l. 2, c. 1, t. 6, theol. dogmat. p. 35, ed. Ven. 1757, Jueninus de Sacrament. dist. 9, de ord. in spec. qu. 4, c. 1, ac Mamachius, in dissert. de septem Diaconis, quæ edita Romæ est anno 1749, atque defensa a Fr. Clemente Chodkiewicz. Ord. Prædic., ubi agitur, copiose de Institutione & officio Diaconorum.

(4) Pan. 1, tit. 11, §. 4, p. 110, edit. Casalani.

§. 26. Debent igitur Diaconi Episcopo, et Sacerdoti sacra facientibus ad aram stantes inservire (1); olim etiam Eucharistiam populo tribuebant, sed hodie tribuere non possunt penitus Presbytero; et nisi id necessitas flagitet (2). Excommunicatum ex baptizare; sed eo jure uti nequeunt, cum aderat Sacerdos, et cum procul est causa necessitatis (3). Denique manus etiam prædicandi proprium est Diaconorum, atque id non solum respicit Evangelium, quod legunt in Missis solemnibus, sed veram etiam divini verbi prædicationem, quæ ad institutionem spectat populorum (4). Verum manus hoc prædicationis, ut Presbyteri, ita etiam Diaconi, sine Episcopi venia, et auctoritate exercere non possunt.

(1) Diaconus, inquit Conc. Chartagin. IV, can. 37 apud Labbeum, t. 2, col. 1440, edit. Ven. ita se Presbyteri, ut Episcopi ministerio novit. Alicubi Diaconi per summam audaciam sacrificium obtulerunt, sed eam compressit Conc. Arelatense I. can. 5 apud eundem Labbeum, t. 1, col. 1452. Nam ipsi ad ministerium, non ad Sacerdotium consecratur, ut recte inquit Conc. Carthaga. IV, can. 3 apud dictum Labbeum tom. 2, col. 1437. At etiam Diaconos Dominicus etiam sanguinem in Latina Ecclesia consecrare videtur tradere S. Ambrosius, De offic. l. 1, cap. 41, a. 214, col. 64, t. 3, ed. Maur. Ven. 1751; nam apud eum Laurentius Diaconus ita Sixtum Episcopum suum ad martyrium provocando loquitur: Quo, Sacerdos Sancte, sine Diacono properis tuos? Nonne sacrificium sine ministro offerre consueveras. Quid in me ergo desinas, Pater? ... Cui commisisti Domini sanguinis consecrationem, et commendatum consortium sacramentorum, huic sanguinis tui ministerium negas? Verum hoc loco sanguinis consecratio est sanguinis consecratus, ut a Jurisconsultis thesaurus dicitur pecunia dei; hoc est pecunia deposita, & Ambrosius Laurentio commendatum sanguinem consecratum, ut eum distribuatur, quod Diaconicum, erat, non ut ipsam sanguinis consecrationem faciat proprium tantum est Episcopi & Sacerdotis. Vide Cardin. Detoti. Tom. I.

Bona Rer. Liturg. *lib.* 1, *cap.* 5, §. 4, p. 304, t. 2, *edit. Taur. an*
& Salam in notis, p. 303, & eruditos Monachos Congre-
 gationis in ipsum Ambrosii locum *cit. col.* 64.

(2) *Cit. Concil. Carthagin. IV, can. 38, t. 2, col. 1440, &*
Arelantese II, can. 15, t. 5, col. 4, Diaconos ipsis Presbyteris
 ausos Eucharistiam coercuit Nicæna Synodus, *can. 13, tom.*
42, coll. Labbei, edit. Venet.

(3) S. Cyrillus Hierosolymitanus, *catech. XVII, n. 35, p. 28*
Maurin. Paris. 1720. Extat ea de re, in *act. Apostol. VII*
 exemplum Philippi Diaconi; sed tamen cum id Diaconus
 bat, Episcopi accedebat auctoritas. Tertullianus, *de Baptiz.*
t. 1, p. 263, cit. ed. Rigaltii; Gelasius P. in *Decret. c.*
Pioborum, Codex Canonic. veter. Eccles. Roman. p. 265, Par.
S. Hieronymus dial. contr. Lucifer. c. 9, col. 182, t. 2, ed.
iii, Verone; Conc. Eliberitanum, *can. 87, col. 100, t. 1, c.*
bai, ed. Venet. Atque ita intelligendus Auctor, *Constitutio*
postolicarum, l. 8, cap. 23 apud Cotelierium PP. *Apostol. t.*
416, cum Diaconum baptizare negat. Consule Martenium
inquis Eccles. ritib. tom. 1, p. 14 & seq. ed. Retomag.

(4) *Can. 1, dist. 25*. Quod Stephanum & Philippum
 qui Apostolis suppres fuerunt, fecisse constat ex *actis A*
rum VI 10, VIII 5, tum etiam Origenem, Chrysostomum
 alios, cum adhuc Diaconi essent, prædicationis manus
 memoriz proditum est. Quod similiter Philostorgius, *Hist.*
lib. 5, cap. 17, p. 499, & lib. 4, cap. 5, p. 504, ed. Valer.
tabrigie 1720, scriptum reliquit de Leontio Antiocheno Ep
 deque ejus successore Eudoxio, quorum alter Actium, alter
 mium designavit ad ordinem Diaconatus, & utrique desu
 num in Ecclesia verbum nunciandi facultatem. Cujus quos
 fortasse exempla præbere possunt sermones S. Ephrem E
 Syri, quos magnis effert laudibus S. Hieron. *de Scriptor.*
cap. 115, col. 929, t. 2, cit. edit. Vallarsii. Recte igitur S.
 nus Balutius, in *not. ad epist. 8*; S. Salviani, p. 416 *ed. F.*
ri an. 1743, illud ejusdem Salviani, *de juvenibus, qui in*
Ecclesiis esse ceperant, ad Diaconos arbitratur pertinere
 niam clerici ad Diaconatum vocati primum ab Episcopo d
 facultatem accipiebant.

§. 27. Omnia hæc sunt munera, quibus nunc Diacon
 guntur. Olim et curam gerebant viduarum, virginum
 phanorum, pauperum, martyrum in custodia detent
 quibus potissimum providere debebant, ne quid dees
 vitam necessarium (1); in vitam moresque populi in
 bant, et crimina Episcopo nunciabant (2); oblatione
 piebant, nominaque offerentium (3), et sacra diptyc
 in Ecclesia recitabant; communes preces indicebant
 increpabant, et corripiebant eos, qui aliquid in Ecclesi
 rent, quod minus decere videretur (6); finitis præ
 sacrisque peractis ab Ecclesia discedere jubebant pop
 qui ad eam venerat (7).

(1) Cyprianus, *ep. 2 p. 9. ed. Rigaltii, Paris. 1666*; Dionysius Alexandrinus apud Eusebium, *Hier. Eccl. lib. 7 cap. 22 p. 348* ed. Valerii Cantabrigiæ 1720; Auctor, *Constit. Apostol. lib. 3 cap. 19* apud Cotelierium; *FP. Apostol. tom. 1 p. 293 ed. Amstelædami 1724*.

(2) Auctor *Constit. Apostol. lib. 2 cap. 44 p. 255 loco indicato*. Accusatio ob causam Diaconi saepe Episcopi acuti aures, et dexteram appellatur, uti patet ex Auctore, *Constit. Apostol. cit. c. 44*; pag. cit.; Clemente, *epist. ad Iacob. 2. 12*; apud eundem Cotelierium, pag. 619 *loc. cit.*; Isidoro Pelusiota, *lib. 1 ep. 28, p. 6, edit. Vindob.* 1725.

(3) Hieronymus, in *Ezech. cap. 18, lib. 6, tom. 3, col. 209, ed. Valartii*. Accipiebat autem Diaconus oblationes, quas tradebat Sacerdoti, a quo illæ super altari Deo offerebantur. Deinceps Diaconus oblationum nomina publice recitabat, quæ recitatio dicebatur *offere nomina*, uti patet ex Cypriano, *ep. 9, pag. 21, ed. Rigaltii, Paris. an. 1666*, atque ut observant ipse Rigaltius, in *not. ad ep. 60, Cyprian. p. 97*, & Bona *Rer. Liturgicar. l. 2, cap. 6, §. 7, t. 3, p. 191, ed. Augusta, Taur. 1753*. Latine de oblationibus agam libro II.

(4) Diptycha erant libri, sive tabulæ sacræ, in quibus erant descripta nomina viventium, & mortuorum, qui ceteris aut generis nobilitate, aut virtute aut dignitate præstarent. Hinc alia dicitur viventium, & alia mortuorum diptycha. Duæ sunt nomina, sive plicis, & ideo tabulæ, quæ duas habebant plicas, *diptycha*, quæ tribus constabant, aut quinque tabulis, *triptycha* & *quartycha* dicebantur, de quibus agit Turnebus *Advers. lib. 9, p. 25*. Diptycha ecclesiastica diversa erant a profanis; nam chartacei aut membranacei codices erant, hæc autem tabulæ æneæ, in quibus aureis characteribus novi Consulis nomen quoties scribebatur, eaque sunt diptycha, quæ consularia appellantur. Sacra diptycha Diaconus ex ambono aut pulpito in ecclesia recitabat, uti patet ex Concilio Constantinopolitano. an. 381 sub Menna habito, *act. 5, r. 5, coll. 1154, collect. Labbæi ad. Font.* Cavebat autem diligenter Ecclesia, ne sacris diptychis inscripta nomina expungerentur errore, vel calumniis hominum, quoniam hæc poena erat, quæ pledebatur, qui propter aliquod crimen ab ecclesie communionem sejuncti fuerant, vel à fide descenderant; atque hæc spectant Cyprianus, *epist. 66, ad Cler. Furnitæ p. 100, ed. Rigaltii, Paris. 1666*; Augustinus, *epist. 77, n. 2, col. 182, & epist. 78, col. 184, r. 2, edit. Maurin. Venet. 1729*; Evagrius, *lib. 4 cap. 33 p. 119 edit. Valerii, Cantabrig. 1720*; Socrates, *l. 7 pag. 265 r. 2, ed. Valerii*; Cyrillus, in *ep. Synodic. ad Domn. in act. 14 Council. Quæd. t. 4 col. 1646*; Justinianus, *epist. in collat. Conc. Constantinopol. an. 553 r. 6 col. 25 collect. Labbæi*. Et notæ sunt disputationes de S. Joann. Chrysostomi nomine in diptycha referendo, cum multi id facere recusarent, quoniam ipse a Theophilo Alexandrino, tamen iniqua sententia, excommunicatus, & non absolutus ex hac vita migraverat. Interdum in homines vel viuentes, vel mortuos excommunicatio injuste ferebatur, & tunc eorum nomina iterum scribebantur in sacris diptychis, unde pridem expuncta fuerant, ut ecclesiastica communioni restituerentur. Ita Alexandrum Antiochenum Episcopum Chrysostomi nomen scripsisse in

tabulis ecclesiasticis, in quibus plures annos omissum fuerat rat Theodoritus, *lib. 5 cap. 35 p. 235* [cit. *ed. Valerii, C. brig.*], & ita Joannes Episcopus Constantinopolit. in Synodo 518 diptychis restituit ea nomina, quæ delata fuerat fraude stasii Imp., qui Eutychianam hæresim sequebatur, uti patet. 3 Concil. Constantin. sub Menna habiti, t. 5 col. 1155. Labbæi, *ed. Ven.* De diptychis, præter Card. Bona. *Rer. Litur. cap. 12, §. 1 & 2*, & Rr. Sala, *in notis ad eundem*, p. 260 & t. 5, *ed. Augusta, Taurin. an. 1755*, late atque erudite di Card. Norisius, *in Dissert. Historic. de Synodo V, cap. 5*.

(5) Communes preces Diaconus indicebat, non tantum eas populum fundere jubebat, sed etiam quod ei præibat rum formula, quam in his precibus adhibere oportebat: S gust. *epist. 55, ad Januar. cap. 18, col. 142, t. 2, edit. M Ven. 1729, Can. 23, dist. 93*.

(6) Auctor, *Constit. Apostol. l. 2, cap. 57* apud Cotelierum *Apostol. tom. 1 p. 163 et 266 edit. Amstelod. 1724*; S. Joann. sostomus, *homil. 24 in act. num. 4 pag. 198, t. 9, edit. Montfauconii Paris.*

(7) Primum Judæos, ethnicos, catechumenos, pœnitentes stea vero fideles Diaconus dimittebat. Nam omnibus hominibus si poteros quosdam peccatores excipias, quique in imo pœnitentium gradu, ac *stentes* dicebantur, in Ecclesia adesse cebat, cum sacræ conciones habebantur, ac psalmodia, lecti scripturarum perficiebatur, uti patet ex Patrum homiliis, pœtim ex Chrysostomo, *hom. 1, in Pelag. n. 4, p. 590, t. 2, in can. n. 2, p. 707, t. 2, in Psalm. 44, n. 1, col. 160, t. 5, ed. Montfauconii Paris.*, locisque aliis compluribus. Nam Ecclesiæ pœ catechumenos, pœnitentes, & omnes, qui *ex diverso* erant, uquitur Synodus Valentina *can. 1* apud Labbæum, *Conc. 100 col. 759, ed. Ven.*, evangelia, sacræque conciones audire vole quoniam, ut ipsa inquit Synodus Valentina, *loc. cit.*, sic *Ec cum prædicatione audita nonnullos ad fidem attractos evidenter mus*, quo etiam spectat Concilium Arausicanum *l. can. 18*, eundem Labbæum, t. 4, col. 704, *ed. ejusd.*, ubi sancitum est, *theccumenis evangelia legantur*. Illa vero publici cultus pars peragebatur præsentibus cathecumenis, dicebatur *missa cathecumenorum*, cujus mentio est in Concil. Carthagin. IV, *can. 84, col. 1444*; Valentino, *can. 1, loco max citato*; Ilerdensi, *can. 752, t. 5*. Ea vero finita Diaconus dimittebat ethnicos, ticos, & qui in altero erant pœnitentium gradu, & *audient* cebantur, dimittebat inquam ea formula, quam habet Auct postol. *Constit. l. 8, cap. 5, pag. 596, loc. cit. Ne quis audientius quis infidelium*. Tum fundebantur preces pro cathecumenis substrati vocabantur, pro energumenis, pro competentibus, scilicet brevi baptismum erant suscepturi, denique pro illis in summo pœnitentium gradu versabantur. His peractis Dia exire jubebat omnes, qui mysteriis interesse non poterant, nique missa fidelium inchoabatur, in qua nonnisi commu tes præsentem esse poterant. Ea vero absoluta Diaconus univ conventum dimittebat ea formula *in pace discedite*. S. Jo. sostomus, *Hom. 39, in eos qui pascha jejunant, pag. 614, t. Montfauconii, Paris. 1718*; sed de his omnibus opportunè

(1) Cyprianus, *ep. 2 p. 9 ed. Rigaltii, Paris. 1666*; Dionysius Alexandrinus apud Eusebium, *Histor. Eccles. lib. 7 cap. 22 p. 348 ed. Valerii Camabrigie 1720*; Auctor, *Constit. Apostol. lib. 5 cap. 19 apud Cotelerium*; *PP. Apostol. tom. 1 p. 293 ed. Amstelodami 1724.*

(2) Auctor *Const. Apostol. lib. 2 cap. 44 p. 255 loco indicato.* Accusantem ob causam Diaconi saepe Episcopi oculi aures, et dexteram appellat, uti patet ex Auctore, *Constit. Apostol. cit. c. 44; mente, epist. ad Jacob. n. 12, apud eundem Cotelerium, pag. 619 loc. cit.*; Isidoro Pelusiota, *lib. 1 ep. 29, p. 6, edit. Ven. 1743.*

(3) Hieronymus, in *Ezech. cap. 18, lib. 6, tom. 5, col. 209, ed. Vallarsii.* Accipiebat autem Diaconus oblationes, quas tradebat sacerdoti, quo illae super altari Deo offerebantur. Deinceps Diaconus oblationes publice recitabat, quae recitatio dicebatur offerre nomina, uti patet ex Cypriano, *ep. 9, pag. 21, ed. Rigaltii, Paris. 1666*, atque ut observant ipse Rigaltius, in *notis* Cypriani, *p. 97*, & Bona *Rer. Liturgicar. l. 2, cap. 8, p. 1, ed. Augusta, Taur. 1753.* Latius de oblationibus

(4) Diptycha descripta nobis in his nobilitate tantum viventes aut psychis, diptycha, quae pentaptycha cap. 25. Illa chartae chartae, in quo anno pellantur. ecclesia recolligitur. ed. Vener. Inscripta quoniam crimen absecratis; niran. p. col. 182. *epist. 75, col. 184, t. 2, edit. Maurin. Vener. 1729*; Evagrius, *lib. 4 cap. 35 p. 419 edit. Valerii, Camabrig. 1720*; Socrates, *l. 7 pag. 391, t. 2, ed. Valerii*; Cyrillus, in *ep. Synodic. ad Domn. in act. 14 Concil. Chalced. t. 4 col. 1646*; Justinianus, *epist. in collat. Constantinopolit. an. 553 t. 6 col. 25 collect. Labbei.* Et nota sunt disputationes de S. Joann. Chrysostomi nomine in diptycha referendo, cum multi id facere recusarent, quoniam ipse a Theophilo Alexandrino, tametsi iniqua sententia, excommunicatus, & non absolutus et hac vita migraverat. Interdum in homines vel viventes, vel mortuos excommunicatio injuste ferebatur, & tunc eorum nomina iterum scribebantur in sacris diptychis, unde pridem expuncta fuerant, ut ecclesiasticae communioni restituerentur. Ita Alexandrum Antiochenum Episcopum Chrysostomi nomen scripsisse in

tabulis ecclesiasticis, in quibus plures annos omissum fuerat Theodoritus, *lib. 5 cap. 35 p. 235* [cit. ed. *Valesii, C. brig.*, & ita Joannes Episcopus Constantinopolit. in Synodo 518 diptychis restituit ea nomina, quæ delata fuerat fraude stasii Imp., qui Eutychianam hæresim sequebatur, uti patet. 3 Concil. Constantin. sub Menna habiti, *t. 5 col. 1155: Labbei, ed. Ven.* De diptychis, præter Card. Bona. *Rer. Litur. cap. 12, §. 1 & 2, & Rr. Sala, in notis ad eundem, p. 260 & t. 5, ed. Augusta, Taurin. an. 1753*, late atque erudite di. Card. Norisius, in *Dissert. Historic. de Synodo V, cap. 5.*

(5) Communes preces Diaconus indicebat, non tantum eas populum fundere jubebat, sed etiam quod ei præibat verum formula, quam in his precibus adhibere oportebat: S. *gust. epist. 55, ad Januar. cap. 18, col. 142, t. 2, edit. M. Ven. 1729, Can. 23, dist. 93.*

(6) Auctor, *Constit. Apostol. l. 2, cap. 57* apud Cotelierum *Apostol. tom. 1 p. 163 et 266 edit. Amstelod. 1724*; S. Joann. sostomus, *homil. 24 in act. num. 4 pag. 198, t. 9, edit. Montfauconii Paris.*

(7) Primum Judæos, ethnicos, catechumenos, pœnitentes stea vero fideles Diaconus dimittebat. Nam omnibus hominibus si protervos quosdam peccatores excipias, quique in imo pœnitentium gradu, ac *stentes* dicebantur, in Ecclesia adhibebatur, cum sacræ conciones habebantur, ac psalmodia, lecturæ scripturarum perficiebatur, uti patet ex Patrum homiliis, & tum ex Chrysostomo, *hom. 1, in Pelag. n. 4, p. 590, t. 2, & can. n. 2, p. 707, t. 2, in Psalm. 44, n. 1, col. 160, t. 5, ed. fauconii Paris.*, locisque aliis compluribus. Nam Ecclesiæ catechumenos, pœnitentes, & omnes, qui ex diverso erant, utitur Synodus Valentina *can. 1* apud Labbæum, *Conc. tom. 1 col. 759, ed. Ven.*, evangelia, sacræque conciones audire volens quoniam, ut ipsa inquit Synodus Valentina, *loc. cit.*, sic *Pa cum prædicatione audita nonnullos ad fidem attractos evidenter mus*, quo etiam spectat Concilium Arausicanum *l. can. 18*, eundem Labbæum, *t. 4, col. 704, ed. ejusd.*, ubi sancitum est, ut *thecumenis evangelia legantur*. Illa vero publici cultus pars, peragebatur præsentibus cathecumenis, dicebatur *missa cathecumenorum*, cujus mentio est in Concil. Carthagin. IV, *can. 84, col. 1444*; Valentino, *can. 1, loco mox citato*; Ilerdensi, *can. 752, t. 5*. Ea vero finita Diaconus dimittebat ethnicos, & quosdam ethnicos, & qui in altero erant pœnitentium gradu, & audiebantur, dimittebat inquam ea formula, quam habet Auctor *postol. Constit. l. 8, cap. 5, pag. 596, loc. cit. Ne quis audientium quis infidelium*. Tum fundebantur preces pro cathecumenis *substrati* vocabantur, pro energumenis, pro competentibus, scilicet brevi baptismum erant suscepturi, denique pro illis in summo pœnitentium gradu versabantur. His peractis Diaconus exire jubebat omnes, qui mysteriis interesse non poterant, & nique missa fidelium inchoabatur, in qua nonnisi communitates præsentis esse poterant. Ea vero absoluta Diaconus universum conventum dimittebat ea formula *in pace discedite*. S. Jo. sostomus, *Hom. 39, in eos qui pascha jejunant, pag. 614, t. 1, Montfauconii, Paris. 1718*; sed de his omnibus opportunio

Asserendi locus in II Libro, cum de Sacramenti disputabimus; ubi etiam videbimus, nūm hæc, quæ certè fuit Ecclesiæ Græcæ, fuerit etiam Ecclesiæ Latinæ disciplina.

§. 28. Diaconis veluti subsidiarii accesserunt Subdiaconi, qui diu fuerunt minorum clericorum numero, sed postea in Latina Ecclesia majoribus adscripti sunt, quod factum videtur undecimo Ecclesiæ sæculo Urbano II Pontifice (1). Munus eorum est Diacono in altaris ministerio opem ferre, parare vinum, panem, sacra lintea et cetera ad sacrificium necessaria, Episcopo et Sacerdoti manus in Sacrificio abluentibus aquam effundere, in Missa epistolam legere (2).

(1) Subdiaconatum inter sacros ordines ab Urbano II fuisse relatum videnter, meo iudicio, ostendit Innocentius III, in cap. 9, de stat. et qualitat. et ord. præfic. Porro dubitari non potest; quia Urbano II Pontifice Subdiaconatus esset inter minores ordines, cum id constet ex eius decreto, quod refert Innocentius, de quod est apud Gratianum, in can. 4, dist. 60. Ejus verba sunt hæc: nullus in Episcopum, nisi in sacris ordinibus religiose videri fuerit fuit, eligatur; sacros ordines dicimus Diaconatum et Presbyterium, hoc siquidem solus primus Ecclesiæ legitur habere. Memorat deinde Innoc. decretum alterum ejusdem Urbani, quo Subdiaconatus inter majores ordines relatus est. Cum bo-
de, inquit, Subdiaconatus inter sacros ordines computetur sicut Urbanus P. II expressit, erubescant etc. Duo igitur sunt inter se pugnantia Urbani II decreta, quorum alterum inter minores, & alterum inter majores ordines Subdiaconatum refert: Quod recte intelligi explicarique non potest, nisi dicamus, fuisse Subdiaconatum inter minores ordines, cum Urbanus II Pontificatum ob-
tinuit, ab eo vero deinceps fuisse relatum inter majores ordines; quo spectat alterum Urbani decretum, quod fortasse editum est post Synod. Benevent. an. 1091. Thomassinus, p. 1, lib. 2, c. 33, n. 2 et 3, cum quo sentit Van-Espenius, jur. Eccl. par. tit. 1, c. 3, n. 2, duo hæc inter se pugnantia Urbani decreta admira-
tur; inquit tamen, revera ab Innoc. III, Subdiaconatum majori-
bus ordinibus adscriptum fuisse. Sed non video, quomodo id com-
poni possit cum auctoritate ipsius Innocentii, qui Urbano tribuit decretum, quo Subdiaconatus inter sacros ordines relatus est. An-
tequam vero Subdiaconi inter majores clericos recenserentur, jam
ipso imposita fuerat lex perpetuæ continentis, uti constat ex S.
Leo M. epist. 14, c. 4, col. 697, l. 1, ed. Baller., ex S. Gre-
gorio, lib. 1, ep. 44, col. 538, et l. 4, ep. 56, col. 716, l. 2, ed.
Maurin. Paris. 1703, atque ex Concilio Romano sub S. Silve-
ro, cap. 8 col. 158, l. 1 collect. Labbai, ed. Venet., & Toleta-
na, can. 6 et 7 col. 420.

(2) Can. clericor. dist. 21 can. non liceat, dist. 23 can. perlestit, c. 15; Subdiaconi officia describit Pontificale Romanum, pag. 1 XI, §. 4 pag. 101 ed. Catalani Rom: his verbis: Subdiacono-

num oportet aquam ad ministerium altaris preparare; Di-
ministrare; pallas altaris, et corporalia abluere; calicem et
nam in usum sacrificii eidem offerre.

§. 29. Majoribus succedunt minores ordines Ministros
atque hi sunt Acolythi, Exorcistae, Lectores, Ostiarii
mina haec et officia, quae his nominibus designantur
ipsum Ecclesiae initium refert Synodus Tridentina
sed cum non definiverit, quo id tempore factum fuerit,
ti existimant, omnes minores ordines una cum Subdi-
tu, procedente tempore, Ecclesiam instituisse (2).
cum initio Diaconorum partes essent, quae labentibus
nis minorum clericorum propriae esse coeperunt, recte
tiunt, qui minores ordines origine sua, hoc est quae
Diaconatu comprehendebantur, ad ipsam hujus ordini
stitutionem referunt. Tum quod Diaconi pares non
omnibus his muneribus obeundis, Ecclesia veluti partes
dam ex Diaconatu decerpserit, ac pro singulis proprios
nes instituit (3).

(1) Sess. 23, cap. 2, de Sacram. ord.

(2) Disputant inter se viri docti, num minorum ordinum
go ab ipsis Apostolis sit repetenda. Afirmant Baronius, ad
n. 88, t. 1, p. 313, edit. Lucæ 1738, & Bellarminus de Cleric. l. 1, c.
seq. p. 122 & seq. t. 2, oper. ed. Venet. 1721; Negant Morinus, de
ordinat. exerc. l. 1, n. 3; Card. Bona Rer. Liturg. l. 1, c. 25 §. 17, p.
263, edit. Augustæ Taurin. an. 1749; Cotelierius, in Constit. Apost.
c. 15, n. 13, p. 241, t. 1, edit. Amstelod. 1724; Goarius, in not. ad
leg. Græcor. p. 238; Juvenin. De sacram. dissert. 9, qu. 6 c. 13 ac
Amalarius, De offic. eccles. l. 2, c. 6 in Bibliot. PP. t. 14, p. 97, ed.
dun.; P. Lombardus, 4 sent. dist. 24. D. Thomas, supp. part. 3, c.
37 art. 2 tradunt eos post ætatem Apostolorum ab Eccl. fuisse
tutos. Vide Arcundium, Concord. Eccler. Occident. et Orient.
c. 9, p. 536 et seq. ed. Paris. 1679; Emanuelem a Scheles
Antioch. Conc. restitut. c. 10. §. 17, art. 2, p. 519 ed. Ann.
1681; Benedictum XIV De Synodo Dioces. l. 8 c. 9 et
rem expendunt, enumeratis argumentis, quæ ab utriusque
tiae defensoribus proponuntur. Sane Cornelius Pontif., qui
III sæculo vitæ usura fruebatur, singulos illos ordines dis-
recensuit, in ep. 9 ad Fabium Antiochen. n. 3 col. 150 ap-
stantium, ep. Roman. Pontific. cum de Novatiano disputan-
tibus, inquit, unum, Episcopum esse oportere in ecclesia catho-
qua tamen sciebat Presbyteros quidem esse quatuor et qua-
ta, septem autem Diaconos, totidemque Subdiaconos, Acoly-
et quadraginta Exorcistas, et Lectores cum Ostiariis 52. S.
idem semper ubique in antiqua Ecclesia minorum ordina-
merus fuisse videtur. Nam Auctor ep. ad Antiochenos, qua
titi nomine circumfertur apud Cotelierium PP. Apostel.

Asia Alexandrina nullo discrimine, uti loquitur Socrates
 2 p. 296 ed. *Valesii Cantabrigiæ* 1720, sive ex fidelibus
 tur, sive ex catechumenis, qui certe clerici non erant, &
 quis ex *Lectoratu* statim ad *Diaconatum* evehebatur :
 2 p. 312 ed. cit.; Palladius in vit. *Chrysostomi*,
 17 ed. *Monisfaucii*, Paris. 1738.
 Gregorius Turonensis Hist. lib. 4 cap. 6 col.
 apud quem Cato Presbyter omnes
 clericatos gradus, in quibus versatus fuerat, memorat
Lectoratum, Subdiaconatum, Diaconatum, Presbyteratum.
De Concord. Eccles. Occid. et Orient. lib. 6 c. 9;
De Sac. Ordinat. part. 2 exerc. 11 c. 31; Thomassi-
er. et nov. Eccles. disciplin. part. 1 l. 2 c. 33 n. 10;
De antiquis Eccles. rit. t. 2 l. 1 c. 8. p. 19 et seq. ed.
 763.

Thomas *Supplem. 3 part. quart. 57 art. 2. Vid. Salam,*
ad Bonam loc. cit. pag. 365 et seq.

Summus inter minores clericos gradus est Acolytho-
 rum (1). Eorum munus est ceroterarium ferre,
 luminaria accendere, vinum et aquam ad Eucha-
 stia ministrare (2).

Acolythi quasi perpetui testes erant, & comites Episcopo-
 rum hinc magna erat eorum fides. Erat autem in Ecclesia
 major Acolythorum, quam aliorum separatim minorum
 numerus, quoniam illorum plura erant officia, & ve-
 nebantur Palatini, qui Sum. Pontif. inserviebant; alii
 urii, qui in templis aderant, in quibus Stationes celebra-
 bantur Regionarii, qui nomen ducebant ab Urbis Regionibus.

die deferret Christi corporis sacramenta, nec vellet ea dicitur
tibus proderet paganis, tandiu est fustibus, et lapidibus ab
enaceratus, quousque exhalaret spiritum. Quin etiam ipsam
charistiam Pontifici ad altare procedenti praeferebant in cap-
quas tenebant apertas, uti recte observat Mabillonius, in
Ord. Roman. p. XXXIX, dum Pontifex sancta adorasset, et
ex eis particulam assumi jussisset in usum sacrificii, quod
ab ipso celebrandum erat. Finito autem sacrificio sacculos
confringendas in Missa oblatas consecratas portabant, et
Sacerdotibus confracturis exhibebant; ideoque in sua ordin-
ne sacculos ab Episcopo accipiebant, ut illud eorum offi-
designaretur. Partes quoque erant Acolythorum manu
tum fistulam, per quam fideles Christi sanguinem ex calice
riebant, quamque tradebant ministro calicem gestanti, cu-
li Christi sanguinem ebibebant; tum patenam supponenda
illorum, qui Eucharistiam accipiebant, ne quid ea in
delaberetur; praeterea scribere
ptorum, & signare catechum-
imponere & symbolum pro in-
explicantur a Martenio, de anti-

(2) Acolytus cum ordinatur
6 apud Labbeum, Concil. t. 2
scopo quidem doceatur, qualiter
Archidiacono accipiat ceroterarium
denda luminaria mancipari; ac
suggerendum vinum in Eucharisti-

ne quid ea in
aptizandorum, &
crutiniis; iisque
scitare, quae omni-
rh. 12. 8 p. 19
ncil. Carthagin.
idit. Venet. 1706
uo agere debeat;
reo, ut sciat se a
t urdolum vati-
uinis Christi.

§. 51. Proximum tenent lo-
daemoniacis manus imponere, quae spiritus
Quae functio communis olim erat omnium pene
norum, quorum adjurationibus daemones urgebantur
cum haec depellendorum daemonum facultas, aliae
tiae gratis datae, quas Theologi appellant, in illis
tis Ecclesiae initiis passim a Deo fidelibus concess-
clesiae statu deinceps constituto, desiissent vulgo
quod pervulgatus earum usus minus necessarius e-
certus ab Ecclesia factus est ordo Exorcistarum (2).
ad malos spiritus adjurandos Sacerdotes adhibentur

(1) Exorcista non ordinatur, inquit Auctor Constit. Ap-
8 c. 26 apud Cotelierium PP. Apost. t. 1 p. 415 edit. A-
1724. Hac enim certaminis laus pendet a libera & bona vo-
& a gratia Dei per Christum, adventu Spiritus S. Verum
non de illis agi videtur, qui ex officio, ac vi ordinis Ex-
munus exercebant. Celebre autem est illud Tertulliani,
n. 23 p. 24 ed. Rigaltii, Paris. 1634 qui ita ethnicos compella-
sur hic aliquis sub tribunalibus vestris, quem daemone
stet. Jussus a quolibet Christiano loqui spiritus ille, tam
nem confitebitur de vero, quam alibi Deum de falso. Huc
fert Originem, contr. Cels. l. 7 n. 4 t. 1 p. 696 ed. Maurin. Paris.

(2) Medio II saeculo Exorcistas inter minores Clericos numerat Cornelius Pontif. in *cit. ep. ad Fabium*; & IV saec. Laodiceana Synodo, can. 26 ex interpretatione Dionysii Exig. t. 1 col. 1545 col. 481. Laikoi sibi. Venet. statutum est, quod hi, qui non sunt ab Episcopo ordinati, tam in ecclesiis, quam in domibus exortizare non possint. Ritus in Exorcistae ordinatione servandos describit Concil. Carthagin. IV can. 7 loc. cit. Primum exorcistae curabant, ut emergenti maximam diei partem in Ecclesia versarentur, tum eis omni die manus imponebant: quae omnia patent ex ipso Concil. Carthagin. IV can. 90 91 92 l. c. col. 1444.

§. 52. Lectores sunt, qui ex sacris libris aliquid in ecclesia legunt (1). Quare olim apud eos sacri codices servabantur, et saepe ethnicis eos postulantes ab Episcopis responsum constat: scripturas Lectores habent (2). Legabant autem epulito, sive suggesto, et antequam initium lectioni facerent, silentium a Diacono indicebatur verbo: attendamus (3).

(1) Concil. Carthagin. IV can. loc. indic. S. Joan. Chrysostomus Hom. 5 in I ad Thessal. c. 2 n. 4 p. 527 t. 11 edit. Momfauconii; August. serm. 155 t. 5 opp. col. 989 edit. Martini de Evangelii lectione Lectori commissa.

(2) Baronius dan. 505 n. 7 12 13 t. 3 p. 339 & seq. edit. Lucé. S. Joan. Chrysostomus Hom. 19 in act. Apost. n. 5 t. 9 p. 159, edit. Momfauconii t. 1731 Lectoris munus, saepe etiam Presbyteri & Diaconi exercebant, ut ostendit auctor Constit. Apost. l. 2 cap. 57 PP. Apostol. t. 1 p. 265 & Hieronymus, ep. 147 t. 1 col. 1085 ed. Vallarii; quin etiam eodem dicit S. August. serm. 356 & 362 c. 22 col. 1385 & 1731, ac Sozomenus, Histor. Eccl. l. 7 c. 19 t. 5

(3) Testatur, quod alicubi in praecipuis festivitatibus Episcopi legunt, ut Constantinopoli primo die paschalis festivitatis; quod factum scribit Nicephorus Callistus; Eccles. Histor. l. 12 c. 34 p. 232. 2. ed. Paris. 1630, addens praeterea, non solum die Paschali, sed etiam Kalendis Januarii Patriarcham Constantinopolitani in Ecclesia Evangelium legere consuevisse. Confer Fratr. Balerii nos. in S. Zenonem, l. 1 tract. 13 nov. t. p. 99 t. 1 ed. Lipsiae Vindelic. 1753.

§. 53. Postremum denique locum occupant Ostiarii, qui, accepit Ecclesiae clavibus, aperiendis, claudendisque januis, et arceis infidelibus, atque excommunicatis praeficiuntur (1). Hodie Ecclesiae fores passim laicorum custodiae committuntur. Jamque ante tempora Conc. Trid. Sanctorum Ordinum & Diaconatu ad Ostiariatam functiones pluribus in locis fuerant intermissae, quas propterea Concilium reverteri in unum juxta sacros canones jubet (2).

(1) Ostiarios ab Ecclesia institutos ea praesertim de causa pu-

tat Binghamus, *Orig. Eccles. l. 5 c. 6 §. 5 t. 2 p. 57. edit. Hale Magdeburg.*, ut scipientibus ethnicis adversus Christianos stata conventuum, & precationum tempora indicerent. Exteriores Ecclesiae portas Hostiarii, portas Sanctuarii Subdiaconi custodiebant, ubi nulli erant Ostiarii utrasque Subdiaconi obtinebant. Saepè etiam Ostiarii vocantur Aeditui, atque ita S. Paulinus Nolanus, *ep. 1 ad Severum n. 10 col. 7 ed. Muratori Verona 1756* Ostiarium vocat: *non testor, inquit, ipsum quia & ab Aeditui nomine, & officio opsavi sacram incipere servitutem.* Quo ex loco intelligitur, etiam Paulini ætate Ostiarii munus primum clericatus gradum fuisse. *Ostiarius cum ordinatur* inquit Conc. Carthagin. *IV can. 9 l. c. col. 1458, tradacens: sic ago, quasi his clavibus recludundorus Hispalensis, et claves ecclesie, ut clau sunt: intus, extraque et infideles ejiciat.* Quod heretici, Judæi in Ecclesiam nunciabatur, aut eo tempore ipsis in Ecclesia ad

voet Ecclesia de altario, dationem pro his rebus, qua explicat Ostiarii munus lsi-Ostiarium, inquit, pertinet templum Dei, & omnia que recipiat, excommunicatos, & endum est, quasi infideles, n possent, cum divinum vericris libris recitabatur. Nam cebat, uti demonstratum su-

(2) Concilium Tridentinum *sess. 23 c. 17 de refor.*

§. 54. Atque hi sunt quatuor ordines, quos *minores* dicimus, reliquos tres *maiores* appellamus. De simplici tonsura quaeri solet, num ea ordinibus adscribi debeat, qua de re inter Canonistas, atque Theologos magna controversia est. Certe qui tonsura donati sunt, vere inter clericos recensentur, et ideo eorum utuntur privilegiis, uti demonstratum supra est, atque iis praesertim, quae *fori et canonis* nuncupantur.

§. 55. Non unum inter majores, minoresque ordines discrimen intercedit. Majores clerici omnino castitatem servare coguntur (1), habentque onus recitandi divinum officium aut publice in Ecclesia, aut privatim domi (2), et qui illis initiantur, habere debent ex beneficio, aut ex paterna haereditate, et patrimonio unde honeste vivant (3).

(1) Siricius P. *ep. ad Himer. Tarracon. n. 8 & seq. col. 629 & seq. & ep. ad Episc. Afric. n. 5 col. 655*, apud Constantium *ep. Roman. Pontific.*; Innocentius I. *ad Viatic. Rotomag. n. 12* apud eundem Constantium *col. 752*; Leo M. *ep. 14 c. 4 col. 687 & ep. 167 Respons. ad inquir. III col. 1421 t. 1 ed. Ballerin.* Vide Thomassin. *vet. & nov. Eccles. discip. par. 1 l. 2 c. 61.* Quæstio autem est, num majores Clerici ex voto, an potius ex lege Ecclesiastica castitatem servare debeant. Obligationem hanc ex mera constitutione Ecclesiae continentiam præcipientis repetunt Scotus 4 *dist. 57 qu. 1. §. dico igitur*; Joann. de Lignano *de cleric. Conjug. cap. 2 Cuxier. qu.*

Canon. l. 2 c. 7 n. 45; Valent., de Celib. c. 2 paulo post princip. contra vero tam ex voto, quod sacris Ordinibus adjunxit Ecclesia, oriri arbitrantur Cajetanus in opusc. t. 1 tract. 27 qu. 44. §. quoad secundum: Waldens. de Sacram. c. 66 n. 2; Bellarminus contrav. l. 1 de matrim. c. 21 paulo post princip. §. impedimenta opp. t. 3 p. 662 ed. Venet. 1721; Sanchez de matrim. l. 7 d. 27 n. 10. alique complures. Synodi Trident. Patres de hac evolvenda, definiendaque questione minime laborarunt; & Card. Pallavicinus Hist. Concil. Trid. l. 23 c. 9 n. 2 ad rem hanc refert, Sedis Apostol. legatum Ostium voto suo declarasse, quod Synodus can. 9 sess. 24 haud voluerit definire, calibatam sacris Ordinibus adjunctum ex ecclesiastica lege procedere, cum nil ea de re disputatum a Patribus esset, sed tantum dammare Lutherum suis ipsius verbis ita conceptis ab eo: Non obstantis lege ecclesiastica, vel voto. Confer qui ea de re late disputant, Schmalzgrueber jus eccles. univers. l. 3 tit. 3 par. 1 n. 18; Laurentium For. Eccles. l. 3 tit. 3 qu. 41, & Amortium Theolog. Tract. de sacram. Ord. §. 14 qu. 1 n. 5.

(2) Cap. 1 et 9 de celebr. miss.

(3) Cap. 16 et 23 de preben. Conc. Trid. sess. 21 c. 2 de reform.

§. 36. Soluti sunt his oneribus minores Clerici; verum cum inquit matrimonium, sive illud ratum sit, sive consummatum, sive vires habeat, sive iis careat, modo consensus clerici non desit, non solum impares fiunt ad ecclesiastica beneficia obtinenda; sed, quae habent, etiam amittunt (1). quamquam recuperent quidquid forte Ecclesiae dederunt e patrimonio suo (2).

(1) Cap. 1 et 8 de Cleric. conjug. (2) Cap. 3 eod.

§. 37. Minores clerici, qui beneficium non habent, ut fori privilegio fruantur, (1), tonsuram, vestesque clericales deferre, atque alicui Ecclesiae mandato Episcopi servire debent (2), vel cum ejus venia in clericorum seminario, aut in aliquo probat gymnasio versari, quasi in via, per quam ad majores ordines perveniant (3). Qui tonsuram, et vestes deseruere clericorum, ad laicum judicem vocari possunt; verum si velit Episcopus, eos vindicare potest, ut adversus ipsos judicium exercent (4). Atque illud quidem fori privilegium obtinent non tantum clerici cœlibes, sed etiam qui uxorem habent, modo unicam, eamque virginem duxerint; adscriptique ab Episcopo alicui Ecclesiae sint, gerantque tonsuram, et vestes clericales (5).

(1) Quantum est, nam Clerici, qui tonsuram, vestesque clericales abiecerunt, non tantum fori, sed etiam Canonis privilegium amittunt, ac praeterea beneficium Cap. Odourus; & eos tantum

fori privilegium amittere, non item cetera, definitum est, uti testatur Giraldus, *Exposit. Jur. Pontif. par. 2 sect. 93 p. 939 & 940*. Neque vero ut hujusmodi clericis fori privilegium adimatur, monitione aliqua opus est, cum il statim cadant jure suo; Innocentio XIII, *Constit. Apostol. ministerii*, §. 8, t. 11, *Bullar. Rom. ult. ed. p. 260*, quam constitutionem confirmavit Benedictus XIII, *Constit. In supremo* 31 p. 350 eod. *Bullar. l. c.* Vide Girald. *l. cit.*

(2) Quamquam Trident. Synod. fori privilegium attribuat clerico, qui *ex mandato Episcopi Ecclesiae servit*, tamen eodem privilegio fruitur etiam qui non illi servit Ecclesiae, sed sibi, ut designavit. Consule Benedictum XIV, *de* *3 c. 6 n. 5 & 6.*

(3) Concilium I

(4) Vide Bened. Giraldum *loc. cit. p. 940*,

(5) *Capit. unic. de*

Sunt qui putant, etiam

tum in causis criminalibus

in causis criminalibus

stare necesse est, res

testatur Riccius, *Decret.*

verb. clericis conjugati quo.

is Biblioth. verb. clericus art. 2 n.

clericos conjugatos, qui ea non praestant, ab Episcopo vindicari posse,

ut adversus eos judicium exerceat, respondit Sac. Congregat.

Conc. in *Alatrina jurisd. 17 Martii 1685*. Vide Giraldum *l. c.*

& Benedictum XIV, *l. c. cap. 3 n. 1.*

3 c. 6 de reform.

acer. l. 12 c. 2 n. 4 & Girald.

de re decretata referuntur.

6, Conc. Trident. loc. cit.

audere privilegio fori tan-

oc frui privilegio oportere

modo ea praestent, quae pra-

ngregatio Immunitatis, uti

Sacr. Congr. Immunitatis

n fori & canonis, & Petra-

et seq. Ceterum etiam cle-

TITULUS III.

De Hierarchia jurisdictionis:

1 et 2. Hierarchia jurisdictionis ejusque Magistratus, et Caput omnium.

3. Divisio dioeceseon.

4. Ex omnibus membris in unum collectis una fit catholica Ecclesia.

5. Episcopi particulares Ecclesias re-

gunt.

6 ad 8. Caput Ecclesiae universae, centrumque unitatis, et necessitas jurisdictionis in hoc capit.

9 ad 11. Minores Magistratum et Ministri Hierarchiae jurisdictionis

§. 1. Demonstrata jam ordinis Hierarchia, hunc Hierarchiam explicabimus, quae jurisdictionis appellatur. Ea pertinet ad optimum Ecclesiae regimen, quod ut recte consistat, suos habere debet Magistratus, sicuti suos habet civilis societas, qui imperium exercent in illam hominum multitudinem, quibus societas constat, ne inter eos, si mini pareant, necessario magna perturbatio, et confusio omnium existat. Ea de causa creati sunt a Christi Episcopi, qui non solum spiritualia bona in homines et

t, sed etiam essent praecipui christianae societatis
tratus.

Sed inter hos Magistratus unus esse debebat, qui
praeesset, societatemque universam regeret, ac mo-
tar. Id postulabat divina sapientia Legislatoris, qui
societati caput et principem daret (1), atque illa uni-
m fidei, qua Christianos omnes convenire volebat,
aritatis, qua cuncta Ecclesiae membra inter se eo-
patis, et communionis vinculo copulari debent (2),
enim esset, haec unitas, nisi unus esset toti Eccle-
raepositus, qui illam tueretur, et custodiret, quique
una fide, una caritate, una demum Ecclesia con-
et? Itaque Petro, ejusque successoribus Summis Pon-
us datus est hic Primatus, ut per unum caput una
Ecclesia, sive, uti loquitur Hieronymus (3), ut ca-
onstituto schismatis tolleretur occasio.

Utar testimonio heterodoxi hominis, sed philosophi pra-
imi Guilliemi Leibnitii, qui ex ratione agnovit Primatus
lesia necessitatem, & in eo etiam necessitatem jurisdictio-
um scribens de R. Pontifice, ep. 8 t. 1 ep. ed. Lipsiae, an.
55 habet hæc: *Cum Deus sit Deus Ordinis, et corpus u-*
eclesiae catholicae et apostolicae uno Regimine, hierarchiaque
illi continentum juris divini sit; consequens est, ut ejus-
juris supremus in eo spirituali magistratus ... directoria
et, omnique necessaria ad explendum munus pro salute Re-
gendi facultate instructus. Utor inquam hoc testimonio,
es intelligant, quid sola possit recta ratio in homine vel
o, sed ingenio præstante; ceterum Catholici omnes agno-
anc Primatus necessitatem, ejusque a Christo factam insti-
tum, quod dogma catholicae fidei est; cuius quidem Prima-
tum egregie inter ceteros persequuti sunt Bellarminus,
et Pontif. l. 1 et 2 fere per tot. p. 251 et seq. t. 1 opp. ed.
721, Mamachius Origin. et antiquit. christian. lib. 4 part.
1 et seq. t. 5 par. 5 p. 1 et seq.; Petrus Ballerinius, de
atione Primatus Romau. Pontific.

Uter Ballerinium, loc. cit. c. 8 et seq.

lib. 1 advers. Jovinian. cap. 26 col. 279 t. 2 ed. Vallarsii

Apostolos misit Christus ad nunciandum Evange-
in universum orbem terrarum, neque inter sin-
provincias, aut civitates distribuit. Sed ipsi dein-
uncto Fidelium numero, divisionem illam institue-
nam necessariam esse existimarunt, ut recta re-
s ratio constaret. Atque hinc prima est repetenda
divisionis dioeceseon, et origo etiam Patriarcharum ac

Metropolitaram. Cuncta haec ab Apostolis adumbrata deinceps ab Ecclesia absoluta, ac definite constituta sunt.

§. 4. Quare illa missio in orbem universum propria et peculiaris fuit Apostolorum, per quos ubique nuncianda erat Christi religio (1); sed ea populis nunciata et patefacta, certi sunt constituti fines, intra quos unusquisque Episcopus jurisdictionem exercent. Hinc Patriarchis plures provinciae, et nationes; Primatibus una natio aut regnum, Metropolitae una provincia, Episcopis dioecesis una data est. Horum quilibet habet in illum terrae tractum, cui praepositus est, his omnibus unum debet effici corpus, quale est ecclesia catholica; effici autem nequit, nisi cuncta in unum coniungantur, conjungi vero non possunt, nisi omnia unum put et unum commune centrum habeant.

(1) Ampla illa potestas, quae in Christo, et in eo men obnoxia Petro omnium capiti & principi, quae in eo regimine Apostolis data est, in uno Petro ordinaria fuit, quoque ad ejus successores delata est, verum in ceteris Apostolis fuit extraordinaria, neque ad successores transiit. Sed illorum obitu expiravit. Audiatur Natal. Alex. *Hist. Eccl. diss. 4 ad saecul. I. §. 4 t. 3 p. 85 ed. Ven. 1776*, cujus haec verba sunt: *summa potestas in Ecclesia non solum data est Petro, sed reliquis etiam Apostolis, et his quidem ut tamquam extraordinario munere, et cum eis interituro fungerentur. Unde omnes illud Pauli merito sibi vindicare poterant; instantia mea quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum. Sancto vero Petro concessa est auctoritas illa suprema tamquam ordinario Pastori, cui perpetuo succederetur, Apostolica tandem auctoritate ad unum revocata. Unde S. Petri Sedes antonomastice Apostolica dicta est a S. Hieronymo etc.* Ita etiam docent Thomassinus, Hallierus, Petrus de Marca, Bossuetius, alique complures, idque confirmat facultas Parisiensis, quae damnavit M. Anton. de Dominis negantem nisi Sac. Script. discrimen potestatis inter Apostolos, eamque propositionem haereticam, atque schismaticam declaravit intellectam, *de jurisdic. Apostol. ordinaria, quae in solo D. Petro subsistebat.* Consule Ballerinum, *de potest. Eccles. Sum. Pontif. etc. c. 1 §. 4 p. 10 & seq. ed. Augustae Vindelic. 1770.*

§. 5. Itaque omnes Episcopi, qui suis praefecti sunt Ecclesiis, seu membris, quae omnia in unum collecta una catholica Ecclesia continet, curare debent, ut particulares Ecclesiae, quas regunt, in unum confluant commune centrum, atque uni capiti subjiciantur. Sic enim Ecclesiarum unitas efficitur, et conservatur, cum omnia membra unum caput agnoscunt, et unum habent centrum, in quo conjunguntur.

§. 6. Commune hoc unitatis centrum, et hoc omnium caput Christus Petrum constituit. Sed cum ipse vita functus deberet, Ecclesia autem usque ad consummationem saeculi esset futura, alius, et mortuus, constituendus erat, qui Ecclesiam universam regeret. Quis enim ovili perperam, cuiusmodi Ecclesiam suam Christus esse voluit, temporariam pastorem datum putet (1)? Itaque ad Petri successores transmissum est munus, et translata potestas, quod, et quante Petro a Christo datum, dataque fuerat. Hi successorum Pontifices, qui ipsum tenent in Ecclesia locum, quem vivens tenuit Petrus; hoc est locum Capitis, et Capitis non otiosi, sed praediti instructique potestate, quam habere debet Caput Ecclesiam regens.

(1) Vlt. Melchiorum Canon, de loc. theol. lib. 6 c. 3.

§. 7. Non enim Christus hoc Caput constituit, ut vacuum, et inane nomen haberet, sed ut totius Ecclesiae unitatem custodiret. Ex quo efficitur, ut ei dederit omnem potestatem, qua opus est, ut suas impleat partes; cum dici nequeat, Christum alicui dedisse munus, et non dedisse facultates, sine quibus munus ipsum exerceri non potest. Cujus rei consequens est, ut Primatus, quem Petrus, ejusque successores a Christo acceperunt, non tantum honoris et dignitatis, sed etiam jurisdictionis esse debeat. Atque errant vehementer, qui cum ignorare non possint, Primatus insinendi causam fuisse unitatem tot hominum, et tot Ecclesiarum, ex quibus una efficitur Ecclesia catholica, aut nullam esse putant caput, per quod illa hominum, et Ecclesiarum multitudo jungatur, aut caput fingunt inane, et otiosum, sine vi et potestate, qua homines ad parendum cogit. Quomodo enim si quis exercitum conficeret sine Imperatore, aut Imperatorem daret, qui umbratile haberet nomen vacuum potestate et imperio, cui milites parerent, et per quod in officio contineantur.

§. 8. Cumque Sum. Pontif. omnes, quae una catholica Ecclesia complectitur, dioeceses, provincias, nationes coeget ad unitatem debeat, in omnes potestatem habeat necesse est. Ita ejus imperium, quod totam comprehendit Ecclesiam, fertur in omnes Patriarchas, Primates, Metropolitanos, Episcopos; quoniam si quis esset eorum non ob-

noxius huic potestati, is impune disrumpere posset unitatem, quae a catholica Ecclesia disjungi non potest. Atque haec ecclesiasticae hierarchiae ratio est, ut Christiani omnes Episcopis, Episcopi Metropolitae, Metropolitae Primatibus ac Patriarchis, cuncti demum Rom. Pontifici subijciantur. Episcopi, Metropolitae, Primates, Patriarchae, et omnium Princeps Sum. Pontif. proprie efficiunt hierarchiam, quae jurisdictionis appellatur.

§. 9. Reliqui Magistratus creati sunt, ut auxilio essent Episcopis, atque in eos derivata est pars jurisdictionis, quae integra ad Episcopum pertinet. Hinc instituti Coadjutores, ut Episcopo impedito opem ferrent; Chorepiscopi, ut praessent oppidis dioecesis; Vicarii, ut Episcopi vices gererent; ceteri demum Magistratus, quibus sub Episcopo certa in populum potestas data est.

§. 10. Quin etiam quibusdam clericis tributum est certum officium sine jurisdictione, quibusdam, praeter officium, etiam honoris praerogativa, et hinc ortae Dignitates, Personatus, officia, quae omnia generali beneficiorum nomine comprehenduntur. Adjunctam habent Dignitatem ea beneficia, quorum Rectores, praesertim in cathedralibus, aut in collegiatis ecclesiis, et quadam fruuntur honoris praerogativa, sive praeminentia, et administratione ac jurisdictione, ideoque tametsi cum reliquis canonicis corpus unum conficiant, ab iis tamen propter hanc administrationem, praeminentiam et jurisdictionem distinguuntur. Personatum habere dicuntur ii, qui solam habent honoris praerogativam sine administratione et jurisdictione (1), officium denique, qui administrationem habent, carent praeminentia et jurisdictione.

(1) Personatus nomen primum in jure canonico adhibuisse Alexandrum III, illudque a Gallis sumpsisse tradit Cujacius in *lit. de praben. et Dignit.* l. 6 col. 932 ed. Mutin. seu Ven. 1778.

§. 11. Generatim statui non potest, quae beneficia inter Dignitates, quae inter Personatus, quae inter officia sint referenda, cum unaquaeque ecclesia suas habeat consuetudines, et quam Dignitatem in una ecclesia obtinet Archidiaconus, vel Archipresbyter, in altera eam Decanus, vel Praepositus, vel Primicerius obtineat. Itaque jurisdictio, praeminentia, inunus in omnibus ecclesiis Dignitatem;

Personatum, Officium facit. Nos de omnibus agemus clericis, qui in ecclesia vel munus habent, vel honoris gradum, vel jurisdictionem. Omnes enim referendi sunt ad hierarchiam jurisdictionis, quoniam omnes pertinent ad optimum ecclesiae regimen, quo hierarchia spectat. Illud tamen inter clericos, qui jurisdictionem habent, interque clericos, qui ea carent, discrimen est, quod hi tantum Ministri sunt, illi vero sunt etiam; post Episcopos, in ecclesiastica hierarchia Magistratus.

S E C T I O I.

De Summo Pontifice.

11. Papa nomen.

12. Primatus honoris et jurisdictionis.

14. Summus Pontifex fidei controversias ex cathedra definiens errare non potest.

17 ad 19. Potestas, et jura, quae ex

Primatu descendunt.

20. Primatus totius Ecclesiae adimi nequit Petri successoribus.

21. Potestas Summi Pontificis Episcopalis, Metropolitica, Patriarchica, et potestas temporalis.

§. 12. **O**rdiamur a Summo Pontif., cujus in ecclesiastica hierarchia supremus gradus, et summa potestas est. Is vocatur Papa a graeco verbo *πάππας* latine *Pater*, quod nomen initio proprium fuit omnium Episcoporum (1); quin etiam saepe ad minores quoque clericos translatum est (2). Sed jamdiu solus Rom. Pontif. eo nomine designatur (3); atque eum etiam Chalced. Conc. Patres *Episcopum universalem* appellarunt. Verum hoc nomen, in quo arrogantia Sedis Constantinopol. audacter invaserat, recusavit S. Gregorius M. contentus modesto nomine *Servi Servorum Dei*, quo ipse primum uti coepit (4), et quo nunc etiam Summi Pontific. utuntur.

(1) Vid. Thomassinum, *veter. et nov. eccl. discip.* p. 1 l. 1 c. 4 et l. 2 c. 3 n. 17. Cennium *dissert.* 5 t. 1 p. 152 seq. ed. Pistorii 1778, & Mamachium, *origin. et antiquit. christian.* l. 4 par. 1 c. 4 §. IX nota 5 et seq. t. 4 p. 297 et seq.

(2) Consule Du-Cangium, *Glossar. med. et infim. graec.* *πάππας* & *πρωτοπαππας*, Mamachium, *loc. cit. et not.* 5 et seq. Atque huc spectare videtur Walfridus Strabo *de rebus Ecclesiast.* c. 7 in *Biblioth. PP.* t. 10 col. 667 ed. Paris. an. 1624. Papa cujusdam paternitatis nomen est, et Clericorum congruit dignitati. Hinc qui modo Archiepiscopus, olim *Protopapa* dicebatur, & Innoc. III, l. 15 ep. 60 ad Archiepisc. Theban. pag. 623 t. 2 ed. Baluzii Paris. 1682 parochiam appellat *Papatum*, secundum usum & consuetudinem Graecorum,

a quibus omnis Sacerdos *Papa* dicebatur. Diverso tamen modo, uti recte est a Mamachio observatum *loc. cit. not. 1*, Graeci flant vocem, cum Pontificem, & Sacerdotem *Papam* appellant.

(5) Jam inde a saeculo V, Summum Pontif. ob eminentem ejus dignitatem *Papam*, nullo alio addito, appellari cepisse ostendit Thomassinus *vet. & nov. eccles. discipl. par. 1 l. 1 c. 30 n. 14*. Sed ea de re vide Christianum Lupum, *schol. in dictat. S. Gregorii VII, can. 11 t. 5 opp. p. 216 ed. Venet. 1725*, & Cajetanum Cennium, *diss. 5 inter ejus dissert. Italicas Futorii edit. an. 1778 t. 1 p. 152 & seq.*

(4) Joannes Diaconus *in vit. S. Gregor. lib. 2 cap. 1 tom. 4 opp. S. Gregorii, col. 45 ed Maurin. Paris. 1705*.

§. 13. Est autem Sum. Pontif. jure divino Ecclesiae caput, et centrum unitatis, Petri successor, Christi vicarius, omnium Christianorum pater et doctor, atque habet in tota Ecclesia primatum non tantum solum, sed etiam jurisdictionis (1). Quare Christianos omnes honore antecedit, atque in eorum jurisdictionem exercet, cum habeat pascendi, regendi et gubernandi universalem ecclesiam plenam potestatem (2).

(1) Concilium Florent. *in definit. collect. Labbei t. 18. col. 527*, quod pridem etiam expresserat Concilio Lugdun. II, *in profess. fid. col. 512 t. 14 ed. lat.* Testimonia celeberrima, quae in primis a Patribus ex Evangelio afferuntur ad Petri, ejusque successorum primatum ostendendum, & ad quae cetera referri commode possunt, sunt apud Matth. XVI 18: Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam; & tibi dabo claves regni caelorum &c.; apud Jo. XXI 15: Pasce agnos meos, pasce oves meas; apud Luc. XXII 32: Rogavi pro te, ut non deficias fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Recte agebat S. Bernardus ad Eugen. III, l. 2 de considerat. c. 8 col. 428 vol. I. ed. Mabilionii, Paris. 1719: Sunt quidem & alii caeli janitores, & gregum pastores ... Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos: Tibi universi crediti, uni unus. Nec modo ovium, sed & pastorum tu unus omnium pastor. Unde id probem queris? Ex verbo Domini. Cui enim non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum sic absolute & indiscrete tota commissa sunt oves? Si me amas, Petre, pasce oves meas. Quas? illius, vel illius populos civitatis, aut regionis, aut certi regni? Oves meas, inquit. Cui non plenum; non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil. Et forte praesentes ceteri condiscipuli erant, cum committens uni, unitatem omnibus commendaret in uno grege & uno pastore ... Inde est, quod alii singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum. Denique Jacobus, qui videbatur columna Ecclesiae, contentus est Hierosolyma, Petro universitatem cedens.

(2) Verba haec sunt Concil. Florent. l. c. Confer etiam Concil. Lateran. IV, *in decret. 5 de dignit. Patriarchar. t. 13, Cons. col. 957*, Constantiense, a quo damnata est propositio 41. Jan.

Vicem agentis: non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter cunctas Ecclesias; t. 16 col. 121: tamenque proposito 9. Joannis Hus, col. 249 ib. Consule præterea dei professionem, quæ apud catholicos ubique gentium obtinet, tamque Clerus Gallicanus a calumniis vindicat hæreticorum, t. 1. *Hist. Cler. Gallican.* p. 93 seq. *ed. Paris. an. 1716*, & Expositionem ab eisdem Clero probatam, *ibid.* p. 190. Videnda etiam sunt Pii I. P. M. literæ gravitatis, dignitatis, veritatis, auctoritatisque plenæ, quæ incipiunt, *Super solitudine*, datæque sunt die 28 Nov. 1786.

§. 14. Multa hinc jura sunt, quibus potitur Rom. Pontif., ut caput Ecclesiæ est, centrumque unitatis, quia Primatam habet ordinis et jurisdictionis, quia regere et gubernare Ecclesiam universam debet. Nimirum cum unitas Ecclesiæ potuisset, et una sit omnium fidei, morum, ac universalium capitum disciplinæ consensio, consequens est, ut hæc regi, administrarique Rom. Pontif. judicio et auctoritate debeant. Itaque earum rerum, quæ ad hæc cuncta pertinent, Sum. Pontif. ab omnibus certior est faciens, quo spectat jus petendarum, accipiendarumque relationum (1), ipseque de his rebus controversia judicat.

(1) *Hæc enim optimam*, Inquiunt Sardicensis Concilii Patres in ep. synodice. ad Jul. I. apud Labbæum t. 2 conc. col. 690 *ed. Venet.*, & valde congruentissimum esse videbitur, si ad caput, idest ad Petri Apostoli idem de singulis quibuscumque provinciis Domini referant Sacerdotes. Consonant Concil. Ephesini PP. in relat., ad Celestinum P. aff. 5 *refut. Concil.* t. 3 Conc. Labbæi col. 1187 *ed. Venet.* Celestini. Sane primo ipso Ecclesiæ sæculo Corinthii Clementem P. de eorum Ecclesiæ statu certiores fecerunt, ab eoque datæ sunt ad illam litteræ, quibus omnia considerata & provisæ sunt, quæque etiam apud Celestinum PP. Apostol. 1. 1 p. 143 *ed. Antwerp.* 1698, & quæ memorat Eusebius *histor. eccles.* l. 5 c. 6 p. 187 *ed. Taurin.* 1745. Valde idem Eusebius l. 4 c. 23 p. 160, ubi ostendit, quæ reverentia Corinthii tum ipsas Clementis, tum Soteris ejus successoris litteras acceperint, & l. 5 cap. 3 p. 183, ubi refert legationem illi Ecclesiæ sæculo missam a Confessoribus Lugdunensibus ad Eleutherium Pontif.; pro Ecclesiarum statu. Confer etiam epistolam Dionysii Alexandrini ad Sixtum II apud Constantium, *Epist. Rom. Pontif.* col. 260. Iulium I. ep. 2 n. 22 *ib. col.* 385, rescriptum Innoc. I. ad Concil. Carthag. & ad Concil. Milevis. apud eundem Labbæum t. 3, Concil. col. 44 & 47; Cyrillum Alexandrin. ep. ad Celestin. P. par. 1 Concil. Ephesin. c. 14, col. 889 *cod. t. 3*; Bonifacium I. ad Episc. Illyric. in collect. Romana Luca Holstenii par. I. p. 69; Basilium ep. 69 n. 1 opp. t. 3 p. 162 *ed. Paris.* 1730; Hieronymum, ep. 123 n. 101. 1 p. 901 *ed. Vallarsii, Verona;* Augustinum ep. 186 al. 108 ad Paulin. n. 2 p. 505 *seq. t. 2 opp. ed. Antwerp.* 1709; Leonem M. ep. 12, ad Anastas. Thersalon. c. 11 & 12 col. 630 *ed. Venet.* 1755. Mitto cetera testimonia, quæ

collegit Mamachius *del diritto libero della Chiesa l. 3 par. 2 c. 3 not. 1 p. 18 & seq.*, & Auctor libri, cui titulus *qui est Petrus?* editi Ratisbonæ an. 1791 *par. 3 coroll. 2 p. 192 seq.*

§. 15. Atque in eo quidem iudicio, quod Pontifex *ex cathedra* emittit, hoc est univesalis Magistri suscepta persona, in definiendis fidei controversiis errare non potest (1). Nam erroris expertem esse oportet, quem Christus Ecclesiae praeposuit, ut Christianos omnes cogat ad eandem secum unitatem, praesertim in *ne*, adeout qui ab ejus doctrina discedit, haec *s* et *smaticus* habeatur.

(1) Videndi Bellarm p. 594 *ed. Ven. 1721*; Hyacinth. Serry *dist. cap. 1 & seq.* Cardin *in definiendis fidei con. rat. Primat. Rom. Pot. delic.* 1770; Veith. *Ricli. antiqu. Christian. t. 5 Florem opuscul. quid est papa? t. 1 ep. 1 n. 14 p. 57 et seq.* & Cl. Vincentinus Lupolus *Episc. Telesiensis Jur. Eccles. praesit. t. 2 c. 2 §. 59 in not.* Quando autem Pontifex aliquid ex cathedra definire, aut potius tamquam privatus Doctor rem agere videatur, explicat Ballerinius *loc. cit. c. 15 §. 6 p. 255.*

if. l. 4 c. 3 & seq. t. 1 ep. 1 de loc. theol. l. 6; Jacobus *if. falli & fallere nescio, irreformabili Romani Pontif. Petrus Ballerinius de vi ac 160 & seq. ed. Augusta Vin. 7. 2 §. 26 p. 121*; Mamachius *t seq. & in lib. contra Au-*

§. 16. Jurisdictionis, & potestatis, quam Sum. Pontif. in universam Ecclesiam habere diximus, multa sunt capita. Nimirum ipse leges ecclesiasticas condit, quibus universa Ecclesia teneatur (1), conditas, cum opus est, relaxat (2), poenis animadvertit in eos, qui legibus non obtemperant (3), judicat graviores causas ecclesiasticas (4), habetque jus appellationum (5). Cum enim recta earum ratio sit, ut ab inferiore iudice ad superiorem provocetur, ac denique ad eum, ultra quem progredi iudicium non potest, facile intelligitur, in rebus ecclesiasticis appellandum demum esse Summum Pontif., qui omnium est Princeps, et cujus iudicium soli Deo subijcitur. Quod si in rebus civilibus semper postrema appellatio ad eum fertur, penes quem est summa earum rerum potestas, cur non etiam in rebus ecclesiasticis postrema haec appellatio dabitur ad Summum Pontif., qui tamquam princeps, et caput Ecclesiae summam in his rebus potestatem habere debet?

(1) Initio Romani Pontif., uti demonstratum supra est *in prolegom. c. 3 §. 35 not. 2 et 3* generales leges ut plurimum in con-

solebant, sed saepe etiam mandata sua comprehendere, quibus omnes parere cogebantur. Plures sunt hujusmodi decretales, atque ex iis, ut omnes norunt, pars maxime juris conficitur. Dionysius Exiguus has decretales collegit sumpto initio a Siricio, sed tamen certum est, ab illis quoque Pontificibus datas fuisse similes literas, quae apud Constantium, *Epist. Rom. Pontific.* Certe ipse Sirichius *Himer. Tarracoen. c. 2 col. 625, apud Constantium loc. erat missa ad provincias a veneranda memoria praedecessoris Liberii generalia decreta.* Atque illa Siricii epistola ad eos, quae Sacerdotes & Diaconi jussi sunt abstinere se ab illis, quas ante sacros ordines duxerant, quot in Hispaniis, ut Blanchius *della potestà e polizia della Chiesa l. 2 cap. 4 p. 458 et seq.*, turbas excitare debuisset, quod tolleretur consuetudo earum regionum, & civili reipublicae damnum inferri videretur? Et tamen omnes Pontificis legi poene Siricii successor Innocent. I. eandem legem observari se voluit datis literis ad Victricium Rotomagensem, & Euxinum Tolosanum apud Constantium *loc. cit. col. 745 seq. et seq.* Dubitari vero non potest, quin haec litera vim legis, uti ostendit sancto, seu poena constituta in eos, qui ea non obtemperarent. Quae eadem sanctione munita sunt verborum Pontificum, uti patet ex Zosimo *ep. 9 ad Heliodor.*; Coelestine *ep. 5 n. 3 apud Constantium loc. cit. col. 674*; Leone M. *ep. 4 c. 5 opp. t. 1, col. 616, ed. Ballerini. 1753* aliisque compluribus, quos omittimus, ne longior. Confer Zaccariam *Anti Febronio par. 2 l. 2 c. 1 et c. noster librum Romae edit. an. 1791 cui titulus Testimonian- Chiese di Francia ec. t. 1 Istruz. Pastorale di M. Versovo ut p. 25 27 31 33 43 49 67 89.*

et relaxare quis possit legem, supra eam potestatem habuisse est. Hanc autem in leges ab universae Ecclesiae contra alius habere potest, quam qui Ecclesiae caput, princeps, cujus in totam Ecclesiam fertur iurisdiclio. Atque idem potestatem propriam Summi Pontificis agnovit ipsa Basileensis, in *ep. Sinod. n. 5 apud Labbeum concil. t. 17*, & agnovit ipse Dupinius *de antiq. Eccles. disciplin. diss. 45*. Sane plenae sunt ecclesiasticae historiae dispensationum, sed Apostolica concessae sunt. Paulo post initium IV saeculi P. decretum edidit de *Episcopis, qui quibuscumque duo essent ordinati, quos dissensio geminasset, is confirmatus fuisset ordinatus prior; alteri autem eorum plebs alia provideretur, & hanc quidem dispensationem laudat An- . 55 ad Glorium et Eleusium n. 16, p. 72 t. 2 opp. ed. 1700.* Eodem IV saeculo ad exitum vergente Siricius, *Himerium Tarracoen. n. 19, apud Constantium, ep. Fontanum. col. 636:* iis, qui ignorantes ad sacram militiam irrepsissent, veniam dedit, ut in ordine, quem tenerent, stare possent; & initio V saeculi Anastasius I. rogatus Episcopus Africa clericis, qui Donatistarum partes sequuti fuerant, ut permittit in ordinibus, quorum munera exercuerant, esse secta versarentur. Confer Codic. Canon. Eccles. Afric. 63 apud Justellum, *Bibliot. Jur. can. t. 1 p. 365, ed. Pau-*

ris. 1661; Coustonium, l. c. col. 753 et 754 & Thomassinum, veter. et nov. Eccles. discipl. part. 2 l. 3 c. 24. Illustris est etiam venia data a Simplicio Pontif. ep. 14, ad Zenon., apud Labbeum, t. 5, concil. col. 110, rogatu Zenonis Imperat., qua firmata est ordinatio Episcopi Antiocheni, qui contra Nicænos Canones creatus fuerat. Synodus Romana VI apud Labbeum, t. 5, Concil. 509, ed. Venet., quæ pluribus constabat tum Italie, tum aliarum provinciarum Episcopis, mirifice approbavit testimonium, quod tulit Symmachus Pontif. de auctoritate Sedis Apostolicæ concedendarum dispensationum, quæ temporum ratio postulare. Consule Thomassinum, veter. et nov. Eccles. Disciplin. par. 2 l. 3 c. 24; Natalem Alexandrum, c. c. 1 art. 8 t. 5 p. 8, et de Photian. schism. dist. 2 v. p. 553 t. 6 ed. Ven. 1775 Mamachium advert. al. t. 1 est Papa? ep. 3. §. 112.1 p. 232, ed. an. 1787; & d. Gerdilium, Confutazione di due libelli contro il breve ate t. 1 p. 55, 115 seq. et 1. 2 p. 129, a quibus & al. onum exempla referuntur. (3) Quæ enim, inquit S. is P. ep. 5 n. 3, apud Coustonium, l. c. col. 1074, tionis auctoritate non corrigi- mur, necesse est per seve- ruerentem regulis vindicemus. Nota sunt omnibus quæ ad decimanos, contra rebapti- zantes, contra alios Pon- tis non parentes a Victore, Stephano, ceterisque Pon- bus gesta sunt. Consule præterea, quæ superiore, not. 1 diximus de pœna adversus eos constituta, quæ Pontificiis legibus non parent.

(4) Jus hoc, in quo qualibet societate potiri debet quisquis in ea supremum est caput, & summam habet jurisdictione, semper Romanos Pontifices exercuisse certum est: atque hinc ad Sedem Apostolicam graviora quæque negotia quæque semper referri consueverunt, ut de iis iudicium ferret. Si majores causa, inquit Innoc. I. ep. 2 ad Victoric. Rotomagen. cap. 3 apud Coustonium, loc. cit. col. 749 in medium fuerint devoluta, ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, post iudicium Episcopale referantur. Sed dignus præsertim cura, & observatu est Bonifacii I. locus, ep. 15, ubi statuitur graviores causas statim, primoque iudicio ad Sedem Apostolicam esse deferendas, ac multis, ut ipse inquit n. 6 col. 1042, apud Coustonium, patere ostenditur documentis, maximas Orientalium Ecclesias in magnis negotiis, in quibus opus esset disceptatione majore, sedem semper consuluisse Romanam, et quoties usus exegit, ejus auxilium postulare. Eadem hæc sententia expressa est in Capitularibus Regum Franc., Capitular. Aquisgran. an. 803, apud Balutium, t. 1 c. 4 col. 270, ed. Venet. 1772, ubi de gravioribus quibusdam rebus ecclesiasticis visum est Apostolicam Sedem consulere, jubente canonica auctoritate, atque dicente: si majores causa in medium fuerint devoluta, ad Sedem Apostolicam, ut sancta synodus statuit, & beata consuetudo exigit, incunctanter referantur. Confer etiam Zosimum, ep. ad Episcop. Gallie apud eundem Coustonium, col. 953; Sixtum III, ep. 8 ad Synod. Thessal. col. 1263, eod. loc.; Leonem M. ep. 56 13 14 t. 1 col. 519 622 678 685 ed. Ballerin. Atque hi omnes, cum de hoc jure loquuntur, semper illud antiquæ consuetudine receptum ostendunt, ut proinde, risum moveant, qui etiam ad hoc jus Sedis Apostolicæ pertrahunt Isidorianas De-

cretales, quæ multo postea prodierunt. Quid? Aliarum insignium Orientalium Sedium hac in re prerogativam quis ignorat? Antiochenæ Sedi, quæ S. Petrum habuit auctorem, hoc jus in toto Oriente ejusdem Sedis Antistiti Alexandro asseruit Innocentius. *L. p. 24, n. 1, apud Constantium, col. 852. Ut sicut Metropolitani auctoritate ordinari singularem, sic et ceteros non sine permissu, consensuque tuo sinas Episcopos procurari.* Et rationem post pauca addit: quo tamen te maxima expectat (hoc est ut explicat Constantius ad te pertinet), cura, præcipue tuum debent mereri iudicium. Quid dicam de Episcopo Constantinop. postquam in eam civitatem imperii sedes translata est? Socrates, *hinc. eccles. hist. l. 7 esp. 23 p. 317, ed. Taurin. 1747, legem memorat, quæ statutum est, ne præter sententiam Episcopi Constantinop. nulla fiat Sacerdotis (idest Episcopi) ordinatio.* Extat quoque Theodosii lex ad Philippum Præf. Prætorio Illyrici, *L. 45, Cod. Theod. de Episc. et Cleric. qua cautum est, ut Illyricanis provinciis si quid dubitatis emeritis, id oporteat non absque scientia viri reverentissimi sacrosanctæ legi antistitis urbis Constantinopolitane, quæ ipsa latatur, consentui Sacerdotali, sanctoque Romano veteris prærogativa reservari.* Profecto si hoc privilegium concessum est Episcopo Constantinopolitano, quod ea urbs Roma veteris prærogative latatur, potiori iure dici debet affixum Romanæ Urbis Episcopo, ut in causis gravioribus nihil sine ejus scientia, & consensu fieret. Ea lex revocata quidem deinceps fuit: sed cum fuerit e medio sublata, ne jura Summi Pontif. aliquid caperent detrimenti, manifestum est eadem jura, quæ ut integra servarentur, lex illa abrogata fuisse.

(5) Jus appellationum, inquit Natalis Alexander, *birt. Eccles. 1. 4. tit. 25, de jur. appellationum etc. t. 4 p. 462 ed. Vener. an. 1776, col. 4. lit. 25.* est appendix Primatus S. Petro, et ejus successoribus a Christo collatus, non est a Synodo Sardicensi, aut quavis alia institutum. Revera complurima sunt exempla appellationum, quæ ante Synod. Sardicensem ad Sedem Apostolic. delatæ sunt. Videnda in primis est dissertatio Romæ edita an. 1768 de appellationibus ad Roman. Pontif. & Joannis Marchetti dissertatio item Romæ ed. an. 1783. Del Concilio di Sardica, e de' suoi canoni su la forma dei giudizi ecclesiastici. Verum de appellationibus ad Sedem Apostolicam agam copiose lib. III.

§. 17. Iose etiam Superioris jurisdictione solvit, quos solvendo judicat (1), plenarias Indulgentias largitur (2), generale Concilium indicit, eique præsidet vel per se, vel per Legatos suos, atque ejus decreta confirmat (3). Quis enim omnes vocavit Episcopos, et eorum cœtui præsidebit, et constituta confirmabit, nisi qui omnium est caput, qui omnes in unum commune centrum unitatis conjungit, et sine quo neque Episcopi universam Ecclesiam repræsentare, neque eorum decreta Ecclesiae universae decreta haberi possunt?

- (1) Consule S. Bernardum *de considerat. lib. 3 c. 4 n. 14 opp. t. 2 p. 192 ed. Venet. 1765*; & vide etiam Natalem Alexandr. *hisor. sac. 11 et 12 c. 7 art. 8 p. 155 t. 7 cit. ed. Venet. et diss. 12 de sacr. Synod. Trid. art. 16 schol. 151. 9 p. 384*. Verum ea de re alius erit agendi locus.
- (2) Concil. Lateran. IV c. 62 apud Labbæum t. 13 *Conc. col. 999 ed. Venet.*, Constantiense in Bulla Martini V *inter cunctas ibid. t. 16 col. 762*, S. Thomas *supplem. 3 p. quest. 26 art. 3*.
- (3) Confer quæ supra diximus in *prolegom. cap. 5 §. 58 not. 1, 2, 3*.

§. 18. Et quoniam Sum. Pontif. non solum ovium, sed etiam pastorum gubernatio, totiusque Ecclesiae procuratio commissa est, curam etiam, et sollicitudinem habere debet Episcoporum, qui particulares Ecclesias regunt. Quare ipse creat (1), ac transfert (2), eorumque arctat, et constringit potestatem (3), etiam hahet (5), eosdem propter crimina Episcopatus amittit (4), atque etiam restituit (5), Episcopatus constituit (6), et plures in unum conjungit, aut unum distrahit in plures (7), cum alterutrum postulat Ecclesiae utilitas, c. sollicitudo Sum. Pontif. incumbit.

(1) A Sixto Pontif. septem in Gallis Episcopos constitutos fuisse narrat Gregorius Turonensis, *Hist. Franc. l. 1 c. 28 col. 23 ed. Paris. 1699*, & Tom. II *Rerum Gallic. & Francic. Mart. Bouquet Paris. 1739 p. 147* ab eodem Pontifice primum in Rhemensem Metropolim directum fuisse Sixtum scribit Hincmarus Rhemensis *Opusc. 33 c. 16 p. 451 Tom. II ed. Paris. 1645*. Primus Scotorum Episcopus Balladius, eoque vita functo Patritius a Cælestino P. creatus est; Prosper in *Chronic. col. 744 ed. Paris. 1711*; Beda l. 1 *hisc. Gen. Angl. c. 13 p. 55 ed. Cant. 1643*. Marianus Scotus l. 2 *etor. 6 ad an. 452*. Alia multa ea de re monumenta habes apud Joannem Diacon. in *vit. S. Gregorii M. l. 3 c. 7 opp. S. Gregor. t. IV col. 86 ed. Maurin. Paris. 1705*, & aliud apud Optatum Milevitan. *contra Parmen. l. 1 p. 28 ed. Paris. 1676*, quem in locum vide Albaspin. in *not. Mitro cetera*, ne nimius videar. Concil. Trident. *sess. 25 can. 8*: Si quis, inquit, dixerit, Episcopos, qui auctoritate Rom. Pontif. assumuntur, non esse legitimos & veros Episcopos ... anathema sit. Itaque si a Concilio tamquam catholicum dogma definitum est, veros ac legitimos esse Episcopos, qui a Summo Pontif. creati sunt, facile intelligitur, legitimam esse Pontifici creandorum Episcoporum potestatem, sine qua illi viri ac legitimi Episcopi haberi non possunt. Confer Hallierum *de sacr. elect. part. 3 lib. 1 sess. 5 c. 4 §. 1 n. 18 & art. 3 §. 6 n. 45 & 55*; Bertium *de theol. discipl. l. 36 c. 13 n. 8* & doctissimum Cardinal. Gerdilium *Confutazione di due libelli diretti contro il Breve Super soliditate t. 1 p. 12 & seq.*

(2) Cap. 2 de transl. Episc. Hinc etiam injusti osores Sedis Apostolicæ in scenam revocant Isidorianas decretales, quasi per eas tantum Summi Pontif. jus transferendi Episcopos obtinuerint. Ut mittam Febronium, Eybellium, ceteros hujusmodi, id audacter prædicat Dominicus Cavallarius, in *Instit. Can. par. 1 c. 22 §. 6*. Sed

menter errant. Nam multo ante, quam Isidori
et, Bonifac. I. uti constant ex ejus *ep.* 4 & 15 apud
col. 1019 et 1039 rogatus a Corinthiis Perigenis
permisit; itemque auctoritate Cælestini I., uti
Histor. Eccl. I. 7 c. 4 par. 390 ed. *eti.* Proclus Cizi
Constantinopolit. Ecclesiam translatus est. Quin etiam
nenses vehementer cuperent suæ civitatis Epi-
Irenæum, qui jam in ejus Diocesis municipio Epi-
nebat, preces ea de re dederunt ad Tarraconensem
vincia Metropolitam. Is habita Synodo probavit
chinonensium, eaque de re literas dedit ad Hi-
ut permitteret translationem, quam Provincia-
toritate fieri non posse sentiebat. Pontifex, re di-
a, probare noluit hanc translationem, & ideo
quamquam ejus magnum esset desiderium Bar-
& magna voluntas Synodi Tarraconensis. Illu-
is translationis exemplum est in S. Gregorii M.
65 t. 2 ed. *Maurin. Paris.* 1705, per quam a Summo
us a Tainatensi Ecclesia ad Saonensem translatus
te fieri secus potest: quoniam opus est auctori-
ntif., a quo relaxentur leges Ecclesiasticæ, quibus
episcoporum translationes, tollaturque vinculum,
Ecclesiæ alligatur. Quin ex Capitular. Regum
stat, Reges ipsos a Summo Pontif. veniam postu-
Episcopum retinere possent; adeo certum ha-
ante editas Isidorianas decretales, sine venia Se-
Episcopum deserere non potuisse Ecclesiam, cui
Nam in Capitulari Francosford. *an.* 794 apud Ba-
col. 195 habentur hæc: *Dixit etiam Dominus Rex*
do, ut a Sede Apostolica, idest ab Hadriano Pontif.,
visset, ut Angilramnum Archiepisc. in suo palatio
is propter utilitates Ecclesiasticas. Quod etiam habet
læcis Carolini, p. 226, t. 1, ed. Cenni, Roma 1760, qua
m. Pontif. Pippino Regi facultatem tribuit apud se re-
gium Episcopum, & Petrum Presbyterum.
ut ea de re Gersonius, qui certe nimii studii in Sed.
aspectus videri non potest, *de Stat. Eccles. consider.* 3,
col. p. 552, t. 2, ed. *Antwerp.* 1706: *Statut, inquit, præ-*
suppalis habuit in Apostolis, & successoribus utrum, vel
in sue potestatis sub Papa Petro & successoribus ejus,
sub habente, vel habentibus plenitudinem fontalem episco-
poratus. Unde & quoad Italia minores Prælati scilicet
sub Episcopis, a quibus usus sue potestatis quandoque
aut, vel arcetur; & sic a Papa posse fieri circa Prælatos
et et ceteris, & rationabilibus causis, non est ambigendum.
x. Ballerinum de potest. Eccles. Summ. Pontif. &c. c. 1, §.
p. 16 inq. ed. Augusta, Vindelic. 1770. et Cl. Card. Gerdilium,
ratione di. libelli 10. t. 1, p. 25 et seq. et t. 2, p. 77.
Secundo Ecclesiæ sæculo Victor Pontif. cum Asianos Epi-
qui Judæorum more ipsa luna 14 pascha celebrabant, sa-
terdicere vellet, ejus potestatem agnovit, atque probavit S.
n, uti patet ex fragmento, *ejus ep. ad Vict. p. 540, opp. ed.*
ri, Paris, 1710, licet de impetranda a Sum. Pontif. pro iis

venia magnopere laboraret. Vide Eusebium, *Hist. Eccl. l. 6* p. 245 ed. Valesii, Cantabrig. 1720. Eadem pœna S. Stephanus baptizantes plectere volebat, neque umquam hanc potestatem Pontif. in discrimen revocavit S. Cyprianus, quamquam tissimum contra Stephanum illam rebaptizantium opinio retur. Quin ipse Cyprianus eandem potestatem agnovit, *ep. 292*, ed. Amstelod., ubi rogat Stephanum P. his verbis: *tur in provinciam, et ad plebem Arelate consistentem a quibus absente Marceliano alius in loco ejus substituatur* ante quam illa Stephanus gereret contra rebaptizantes, S. lius P. eadem potestate usus est contra Novatianum, uti ejus, *epist. 9, ad Fabium Antiochenum*, apud Coustantium, *Pontif. col. 145 et seq.* Pertinent hæc ad II & III Ecclesiæ s. Quarto autem sæc. Julius I. graviter objurgavit Eusebium S. Achanasius in Antiochæno Conciliabulo de Episcopatu fuerat, quod sine auctoritate Sedis Apostolicæ fieri non *An ignoratis*, inquit, *epist. I. apud Coustantium, n. 22, hæc esse consuetudinem ut primum nobis scribatur, et be- justum est decernatur?* Quam consuetudinem ab Julio me- ne quis ad solam Alexandr. Ecclesiam referendam putet, Socrates, *Hist. Eccl. l. 2 c. 17 p. 96 & Sozomenus, l. c. 8 102 et 105 ed. Valesii Cantabr. 1720*, qui illud quod Julius p. generali Ecclesiæ canone receptum ostendunt. Ad hoc idem sum spectat depositio Timothei Episcopi Beriti, quam Ro- solvit S. Damasus, & quam cum postulassent Orientales ig- rum, quæ jam ipse gesserat, respondit, *ep. 14 n. 3 col. 3* Coustantium: *quid igitur depositionem Timothei a me denu- lat, qui et hic judicio Sedis Apostolicæ, præsertim etiam Alexandr. Urbis Episcopo depositus est una cum Magistro pollinario?* Præclarum etiam hujus Pontificiæ potestatis mu- tum occurrit V sæculo in depositione Nestorii Patriarchæ antinopol., quem S. Cælestinus ab Episcop. ejiciendum clavit, nisi intra decem dies ab hujus Conventionis die nos- tras predicationes suas scripta professione condemnaret; quitur ipse Cælestinus, in *ep. 11 ad Cyrillum Alexand. n. 4* apud Coustantium. Sæc. VI Agapetus Antium deposuit, loco Mennam Patriarcham Constantinopol. constituit, de- dem re ita loquitur Natalis Alexander, *hist. sæc. VI c. 2. 344 t. 5 ed. Venet. 1776. Primatum gloriosius exercere non po- manus Pontifex, quam Constantinopol. Patriarcham hæretic- auctorando, et in ejus locum alium ordinando, idque nulla convocata. Vide epist. synodicam Conc. Tricassini ad N. l. P. t. 10 Concil. Labbei, col. 578 et 579 ed. Ven. Celarii, epi- Simplicii P. ibid. t. 5 col. 96; S. Bernardum, *ep. 259 ad Epi- t. 1 p. 102 ed. Ven. 1765.**

(5) Longum esset omnia colligere exempla Episcoporum gradu motos Sedes Apostolica omni ætate restituit; pauca indicabo, ex quibus de hoc jure certissimo Sum. Pontif. judicare. S. Cyprianus, *ep. 68 p. 114 ed. Rigaltii, Paris. 1* Hasilide justas ob causas deposito agens: *Roma pergens Stephanum Collegam nostrum longe positum, ac tacite ignarum fefellit, ut exambiret, reponi se in Episcop- de quo fuerat jure depositus. Ergo restituendi potest-*

col. 578 t. 2 opp. ed. Maurin. Paris. 1705, & confer etiam cariam in *Antifebr.* p. 2 l. 1 c. 7 t. 5, ubi multa, & præclat de re exempla colliguntur.

(7) Vide S. Leonem M. ep. 66 ad Episc. Metropol. Arelat opp. t. 1 col. 999 ed. Baller. Ven. 1753, & S. Gregorium M. l. 1 ad Bacaudum Formien. Episc. t. 7 opp. ed. Ven. an. 1770 l. 2 ep. 45, ad Benenatum Episc. p. 142 ep. 50 ad Ioan. Ep. l. 5 ep. 20, ad Gratianum Episc. p. 178 l. 6 ep. 10, ad Bicium Episc. p. 557 l. 4 ep. 29, ad Januar. Episc. p. 256 & qui quidem Minturnensem diocesim Formiensi, Misenatensē manz, Trium Tabernarum Velitranz, S. Anthemianam Natanz, Carinensem Rhegiensi junxit, Phausanianam autem a ritana divulsit. Recte igitur, vereque scripsit Urbanus II ep. Rainoldum Rhemensem t. 12 concil. collect. Labbei col. 74 stolicæ Sedis esse Episcopatus conjungere, conjunctos dirungere etiam novos construere.

§. 19. Sunt et alia Pontificiæ potestatis capita, quæ omnia pertinent ad amplam illam jurisdictionem, qua utitur Sum. Pontif., atque ad curam et sollicitudinem quam habere debet. Ecclesiæ universæ. Ea sunt, ut viarium et Missale Rom. corrigat, ac mutet (1), ut ilares Ordines approbet, atque confirmet, eosdemque justis de causis e medio tollat (2); ut insignes pietatos albo Beatorum, vel Sanctorum adscribat (3); ut propter amplam, quam habet in tota Ecclesiâ, jurisdictionem ubique terrarum pontificalia exercere solus possit (4) tera, quæ ad Summum Pontificem pertinent, suis opportunis explicabimus.

(1) Olim unusquisque Episcopus suæ diocesis liturgiam mutabatur, quæ tamen a catholicæ Ecclesiæ doctrina non discrevit. Atque hinc orta est diversitas illa cæremoniarum, & precum occurrit in liturgiis Ss. Basilii, Chrysostomi, Ambrosii, & c. ubi agit Card. Bona, *rer. liturg. l. 1 c. 6 t. 1 p. 90 & seq. ed. rin. an. 1747*. Sed denique utilitas concordium precum, & quæ ex crebra rerum mutatione oriebantur, incommoda fecerunt. S. Pius V, in *Const. Quo primum* 147 p. 116 l. 4 part. lar. ed. Mainardi in divinis officiis, sacrisque peragendis ab his servari voluerit ordinem Ecclesiæ Romanæ, quæ aliarum ter & magistra est.

(2) Honorius III Ss. Dominici, & Francisci Ordines confirmavit, quo quidem facto evidenter ostendit, jus esse Romanæ Pontifici, novos Ordines non instituere solum, sed etiam confirmare. Concilium Lugdunense II œcumenicum *can. 25* apud Labbei *concil. t. 14 col. 535 ed. Venet.* sanxit, ut Ordines post Concilium Lateranense instituti, nec tamen a Sede Apostol. confirmari primerentur. Itaque Synodus novorum confirmandorum Ordinum in Sum. Pontif. potestatem agnovit. Pergit eadem Synodus

subique consistere Ordines post Lateranense Concilium in-
culos, atque ab Apostolica Sede confirmatos.

① Alexander II Sedi Apostol. reservavit potestatem referen-
di in Sanctorum numerum eos, qui heroica virtute claruissent.
obigi vero non potest, quin hæc reservatio jure & merito fa-
cienda fuerit; & Synodus quidem Constantiensis *sess. 20 col. 395 s.*
concil. Labbei id jus Conc. œcumen. & Pontif. adscribit. Re-
vera si vetus est regula, quod majores causas ad Apostolicam Sedem
judicium deferantur, uti demonstratum supra est, si Rom. Pon-
t. pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa traditis cau-
sis criminum graviore suo potuerunt peculiari judicio reservare,
et inquit Synodus Trident. *sess. 14 c. 7 de pœnitent.*, quis ne-
get, eos sibi reservare potuisse causam de canonizatione Sancto-
rum, quæ gravissima per se est, & ad virtutem celebrandam, atque
ad rem Christianam cunctam pertinet? Jam inde a sæc. V, vel
ante non multo post acta Martyrum ad Sum. Pontif. ex more
sibi conuertere testatur Mabillonius *Acta SS. Ordin. S. Bene-*
dicti. pref. in sæc. V. n. 93 p. XLVI, edit. Venet., ut vel ab eo au-
thoritatem acciperent, vel ut in Romano Scrinio assererentur,
vel denique ut in *Sac. Rom. Ecclesia* typicis Martyres locum ob-
tinerent. Atque ita quidem scribit Mabillonius, quoniam se in
veteri codice legisse tradit: *gesta B. Martyris, ut moris erat,*
Urbis Romæ Episcopo transmissa fuisse, ut sacris Martyrum me-
morialibus insererentur &c. Ex quo intelligitur, jam inde ab eo
tempore acta Martyrum sacris memorialibus rite indi non po-
tuisse, nisi, ut moris erat, ad Pontificem transmissa, ab eoque
sacris memorialibus indita fuissent. Videndus ipse Mabillonius
c. n. 101 p. LII seq. qui plures refert a Rom. Pontif. inter san-
ctos relatos. Confer etiam Benedicti XIV *de Beatif. & Canoniz.*
SS. l. 1 c. 10 & 11, & Mamachium de Auctior. Opusc. Quid est
Papa? epist. 3 §. 13 p. 264 & seq.

② Sexcenta hujus generis tum antiqua, tum recentia monu-
menta afferre possem, sed operis breuitas impedimento est. U-
num afferam ex Joanne P. L., qui initio sæc. VI die Dominico
Remota in Ecclesia Constantinop. Latino ritu pontificalia exer-
cepit. Confer Pagium in *Baron. ad an. 525 n. 4 p. 340 s. 9 ed.*
Lucæ cæ., & Card. Orsium *Hist. Ecclesiast. lib. 39 num. 23.*

§. 20. Atque ea, quæ diximus, jura sunt Rom. Pontif.
in tota Ecclesia, quoniam in totam diffunditur Primatus,
quem ipse habet tamquam Petri successor, quique a Ro-
mana Sede disjungi non potest. Cum enim Christus Prima-
tum attribuit Petro, atque iis, qui Petro in Episcopatu
succederent, cumque ipse Sedem posuerit Romæ, ubi mor-
tuis est, sequitur, ut tantum Rom. Pontif. Petri successo-
res sint. Quare Primatus adimi Romanis Episcopis, atque
alio Episcopum transferri non potest, quoniam si trans-
feratur, hic non esset Petri successor; at vero non nisi
sui successores voluntate, institutioneque Dei Ecclesiae
principum habere debent (1).

(1) Cum Petrus, ut inquit Bened. XIV de Synod. diace-
 n. 1, Romæ sedem constituerit, eamque usque ad mo-
 tinuerit, sive id evenierit ex divino præcepto, seu expres-
 sione ipsi Petro specialiter a Deo facta, sive ex sola
 Petri, licet divinitus inspirata; inde factum est, ut
 Pontificatus prærogativa ita insita remaneret Romanæ
 qui in hac Petro succedit, necessario succedat in totius
 primatu Petro, ejusque legitimis successoribus a Christo
 Confer, præter eundem Benedictum Ballerinum Vini-
 flor. Pontific. &c. c. 8 §. 2 p. 225 & seq. Augusta Vindelic. a
 Mamachium ad Auctlor. opusc. Quid est Papa? ep. 6 n. 2 p. 6
 Dissertat. Augustoduni editam an. 1782, cui titulus Episto-
 lasipi a Lapide in causa, an Sum. Pontificat. a Romani-
 sia avelli, & alio transferri possit? Bolgenium L'episcop-
 sia della podestà di governare la Chiesa par. 1 c. 5 n. 29 ad.
 & seq., & doctissimum Cardin. Gerdilium Confutazione di
 belli &c. t. 1 p. 175 & t. 2 pag. 75 80 182 et 190. Primus aute-
 tius vir schismaticus, ut animadvertit ipse Cardinalis
 lius l. c. t. 2 p. 81 totius Ecclesiæ Primatum ex cathedra
 Romæ ad Sedem novæ Romæ transferre posse putavi
 errorem antea conclusum, in regionæ schismaticorum
 vit Wicleffus propositione illa, quam Synod. Constans
 damnavit: Non est de necessitate salutis credere Romanæ
 siam esse supremam inter alias Ecclesias.

§. 21. Sed Sum. Pontif. est etiam Episcopus Urbi-
 mæ, Archiepiscopus, et Metropolitæ Rom. Provincie
 Primas Italiae, Patriarcha Occidentis. Nec præter
 potestas temporalis sive politica quam habet in tota
 ne ecclesiastica, more Principum ceterorum, qui summi-
 tiuntur imperio. Potestas hæc sive repetatur ex co-
 populorum, sive ex Principum donationibus, sive e-
 turna præscriptione, sive etiam ex onerosis contra-
 tam justum porro est, tamque legitimum pontificium
 perium, ut nemini potiora jura esse possint (2).

(1) Jus Metropoliticum Sum. Pontif. ultra centesimum
 be lapidem producendum negant Jac. Gothofredus & C.
 Salmasius, quoniam hoc locorum intervallo contineri puta-
 urbicarias Ecclesias, quarum sollicitudinem gerere Pontifi-
 can. 6 Nicano, inquit Rubinus, hist. l. 10 c. 6 int. Auctlor
 eccles. p. 221 Basil. 1528. Sed longe ampliores hujus metro-
 juris fines esse, demonstrat Sirmondus tribus, quos a
 Gothofredum & Salmasium evulgavit, libris, quorum
 inscribitur, Censura conjectura anonymi scriptoris de subur-
 regionibus, et ecclesiis, alter Adventoria causidico Divisionem
 verius Amici ad Amicum Epistola, de suburbicariis regionibus
 ecclesiis, cum censura conjectura alterius anonymi, tertium
 pempricum. Confer Bianchium della potestà e della Politi-
 la Chiesa l. 2 cap. 2 §. 16, & Bened. XIV de Synod. diace-

3. cuius metropolitici Sum. Pontif. explicat copiose & diligenter. Non tamen iisdem terminis Romana provincia omni-
tate definita est, cum eam lapsu temporum ipsi Rom. Pontif. ,
novis constitutis sedibus Metropolitanis, immiuerint. Innocen-
tius III in cap. 5 de Offic. vicar. Romanam provinciam inter
Capuanam & Pisanam sitam dixit. Sed alia deinceps à Summis
Pontificibus facta sunt ejus provinciae distractiones, & ideo quam-
quam et nunc etiam posita dicatur inter Capuanam Pisanam-
que provinciam secundum Innocentii decretalem, tamen revera
provinciam ex illis tantum Episcopis, qui inter utramque illam
provinciam sedeant, ac nulli Archiepiscopo subiecti sunt.

(2) Vid. Card. Orsium del dominio temporale dei Papi, & Mo-
numenti domus Pontificia, sive Codicem Carolinum Edit. &
Censio Roma 1760.

SECTIO II.

De Cardinalibus, et Legatis.

23. ad 24. Cardinalium nomen, ori-

25. Cardinali Episcopi, Presbyteri,

26. Rom. inopia, et numerus.
27. Officium.

28. Jura, et privilegia.

29. Legati Apostolici.

30. Legati a latere.

31. Legati missi.

32. Legati nati.

22. Explicandae, exercendaeque potestatis causa Poti-
stas habet Curiam, et Senatum. Curiam conficiunt Mini-
stri, quorum alii suo funguntur munere in Dataria, alii in
Cancellaria, alii in Foro judiciario (1). Senatum autem con-
stituunt Cardinales, quo nomine appellantur Coadjutores et
Collaterales (2) Sum. Pontif., quorum est cum consilio ju-
vare in Ecclesiae regimine et administratione (3). Hoc
nimirum munus est, semperque fuit Roman. Cardinalium;
quo probe stabilito et fixo, de vera hujus amplissimae
Disputationis origine non obscurum, neque incertum judicium
est (4).

(1) Vid. Gild. de Luca, Relatio Romana Curia.

(2) Ita Cardin. vocat S. Bernardus ad Eugen. III; de Consider.
l. 1. c. 4 col. 444 vol. 1 ed. Paris. 1719 et ep. 237 col. 235 inquit Car-
dinalium esse opem ferre Pontifici in Regim. Eccles. universae.

(3) C. 17 de elect. in 6 Conc. Trid. sess. 25 de reform. cap. 1 in fin.

(4) Confer Centium apud Catalanum in pref. ad annal. Murat.
l. 1. par. 1 p. XXXIII, ed. Roma, & prefat. ad ejusdem dissertat.
l. 1. par. 1 p. XIV, & in not. ad diss. 61 p. 5 & 15 l. 3 p. 2, Santinel-
lum, in dissert. della dignità del Cardinalato, inter opuscula Ange-
li Calcegi 1. 26 p. 397; Card. Bromatum, dissert. dell' antica pre-
minenza del Cardinalato; Cohellium, Notit. Cardinal., Platum, de

Cardinal. dignit. & offic. cap. 2, §. 1 ad 3 p. 23 Roma 1758, & Josephum Tamagnam, Origine e prerogative dei Cardinali.

§. 23. Omnes Ecclesiae suum semper habuere Senatum, et Presbyterium conflatum ex Presbyteris, et Diaconis (1), quorum consilio Episcopus in regenda dioecesi utebatur. Itaque et Ecclesia Romana semper habuit Senatum suum (2), quique eum conficiunt, semper praestare debuerunt Senatibus ceterarum Ecclesiarum, uti his Ecclesiis praestat Romana, cuius *partes, et praecipua membra sunt* (3), quod Cardinalium nomen commune (4), consequensque dignitas Cardinalium Ecclesiarum senatum constituiebant.

(1) S. Ignatius Mar. Ecclesiae saeculo florebat, in omnibus fere epistolis, ad Cotelerium, PP. Apostol. t. 2 edit. Amstelod. 1, t. obsequium, et reverentiam erga Senatum Presbyteri, cum Diaconos etiam memorat, & qui una cum Episc. uas Ecclesiae regimini praeerat. Episcopo, inquit, ep. ad Ephesus. n. 7 p. 146, intendite, & Presbyt., & Diacon. Et epist. ad Smyrn. n. 8 p. 145 Episcopo, ait, sequimini, sicut Iesus Chr. Patrem; Presbyt. sicut Apostolos, Diaconos autem veneramini sicut mandato Dei ministrantes. Vide etiam ejusdem Ignatii, ep. ad Magnesianos n. 6 p. 53, & ad Trallianos n. 7 p. 63 dicit haec: Qui vero foris est, hic is est, qui sine Episcopo, & Presbyteris & Diacon. quidpiam agit. Hinc saepe occurrunt literae datae ad Presbyteros et Diaconos, hoc est ad Senatum Ecclesiae. Confer, ep. Cypriani ad Cornelium, apud Constantium cap. 151, & confer can. 24 Concilii Antioch. an. 341 apud Labbeum t. 2 col. 595 ed. Vener., ubi statuitur quod manifesta sint, quae ad Ecclesiam pertinent cum cognitione Presbyterorum et Diaconorum, qui sunt circa eum, hoc est Episcopum.

(2) Omni igitur affectu ad me perlato, inquit Cornelius P. ep. 6 ad Cyr. num. 2 c. 156, placuit contrahi Presbyterium.

(3) Vide Sixti V, Const. 76 tom. 4 par. 4 p. 279 Bullar.

(4) Cardinales appellati videntur a cardinibus, quia nimirum fixi, & immobiles essent tamquam cardines, & circa eos Ecclesiae, veluti valvae circa cardines, volverentur. Omnes igitur, qui certa Ecclesiae erant addicti, sive incardinati, ut ei semper vel praesent, vel servirent, cardinales dicebantur, iis oppositi, qui certo tantum tempore Ecclesiam regebant, vel ei tamquam auxiliares adiacebantur. Ita Gelasius P. can. 5 dist. 24: Episcopum Cardinalem opponit Episcopo Visitatori, qui scilicet tamquam Visitator ad tempus Ecclesiam curare, non ei perpetuo addictus esse i. beat. Gregorius M. plures memorat Episcopos, & Presbyter Cardinales, quos describit tamquam addictos certae Ecclesiae, quae officium suum explicare debebant. Romani correctores in ca 5 dist. 71 censent, eum, qui de una ad alteram Ecclesiam tran-

e Episcopum, sive Presbyterum, sive Diaconum, in
ordinatum, in altera *incardinatum* a Gregorio dici
 eo sensu idem Pontifex, *can. 1 c. 21 q. 1*, Agnellum
 Episcopum, ab hostibus vastata ejus civitate Cardina-
 Terracinæ constituit, Petro hujus civitatis Episco-
 Idem *l. 1 epist. 83 ad Januarium Episcopum Calari-*
col. 566 ed. Paris. 1705 scribens: *Liberatur*, inquit,
ingi perhibetur officio, si a decessore tuo non est factus
inatis a te Diaconibus nulla debet ratione praponi. A
etoribus dissentire videtur Jo. Diaconus in vit. S.
VI, opp. S. Gregor. t. IV, col. 83. edit. cit., cum inquit
inter in Parochiis ordinatos forensibus in pristinum car-
revocabat. Cum cardinis nomen primæ etiam Eccle-
 nes, manifestum est, tam in altera, quam in pri-
 rdinalem ordinari consuevisse, atque ætate Gre-
 m Correfiores putarint, *cardinandi* vocabulum
 & clerici, qui semper serviebant Ecclesiæ, cui
 natione adscripti fuerant, Cardinales dicebantur.
 æsertim Ecclesiæ Cathedralis, qui inter ceteros
 um, & nobiliorem tenebant locum, medio ævo
 abantur, quod multis datis monumentis ostendit
 e prerogative de Cardinali, p. 1 c. 5. Atque hi
 untur nomine præsertim, quod additi essent ear-
 scopo, & Ecclesiæ cathedrali, quæ proprie car-
 centius Archiepresb. cardinis occurrit in vetusta
 Lucensis, an. 904 apud Muratorium Anti-
 6 col. 407; apud Campium, *Hist. Ec-*
 30, *Andreas Diaconus Cardinis S. Placentina*
 cetera, ne sim prolixitate molestior. Ex quibus
 sias omnes suos habuisse Cardinales, quo no-
 debantur, qui propius Episcopo adhærebant,
 Ecclesiæ cathedrali, ac principem inter cete-
 am obtinebant. At quod non Romanæ solum,
 Ecclesiis commune fuerit Cardinalium nomen,
 potest, quod Romanorum ceterorumque Cardi-
 unus, eademque dignitas fuerit; quemadmodum
 pontif. ceteris Episcopis parem faciat, quod olim
 cebantur. Illi enim erant Sacerdotes, aut Diacon-
 i particularium Ecclesiarum, & erant consilarii
 uberniq. Ecclesiæ suæ; sed Rom. Cardinal. semper
 at Sum. Pontif. in regimine Ecclesiæ universæ.
 ter attendere ad officium, & dignitatem Roman.
 e quis nominis similitudine in errorem raptus eos
 alibus aliarum Ecclesiarum comparandos putet, quod
 atque eorum exemplo facit Dominicus Cavalla-
 ur. *Canon. par. 1 c. 12.* De nomine Cardinalis viden-
 us *Disertazioni sopra le antichità Italiane, diss. 61*
5 ed. Romæ 1753, qui tamen errat vehementer,
 animadvertit Cennius, cum inter Romanos, ceteros
 nullum olim discrimen fuisse contendit; & viden-
 Tamagna, *l. c.* Illud mihi certum, exploratumque
 beri non posse opinionem illorum, qui Cardina-
 nino, ac Parochos fuisse sentiunt. Nam Parochi
 Tom. I.

certe non erant Canonici, qui Cardinales dicebantur, & Cardinales in Civitate fuisse constat, verum nullos in ecclesiis (si Romanam & Alexandrinam Urbem excipimus, cuius consuetudo obtinuit) ante annum millesimum cum Episcopus una cum suo clero omnia tunc parochialia gereret, perspicue demonstrat Marius Lupus Bergom. *scribit ante ann. Chr. Millesimum.*

§. 24. Erat quidem Roman. Cardinalium officium praeessent Locis Sacris, hoc est Titulis, quos S. E. Pontif. in variis Urbis regionibus constituerat (1), quoniam nimia populi multitudo per unum regi, et curari non poterat; ideoque et aliis opus erat Ecclesiis, in quibus Christiani convenirent, ut sacros agerent conventus, a Sacerdotibus sacramenta perciperent (2). Sed quod praeter hoc ipsum officium, etiam Pontifici opem ferre in regimine Ecclesiae universae, dum contra reliquos Cardinales tantum curam cum Episcopo gerebant per Ecclesiam suam, certe Presbyteris reliquarum Ecclesiarum quam maxime praestare debuerunt. Hinc dignitate antelati ipsis Episcopis (3); in quos vacua Sede Apostolica auctoritatem exercuerunt (4); hinc non tantum, ut nomen acceperunt ab Ecclesiis, quibus erant innati, sed etiam, idque potissimum, ab Ecclesia Romana cui erant addicti, quaeque cardo est, centrumque, et put omnium Ecclesiarum (5), hinc demum nunc conferre Ecclesiae deseruerunt hoc nomen, quo desumptissimum Dignitas eorum, et quibus Sum. Pontif. effectus efficitur.

(1) Confer, qui ea de re graviter, copioseque disputavit Nicolaum Antonellium, in *diss. de Titulis, quos S. E. Rom. Presbyt. distribuit*; & vide etiam Jo. Laurent. Berti de argumento dissertatione, *de titoli distribuiti da S. Evaristi ai Preti di Roma*, quae prima est inter diss. Ital. coll. a I. Zaccaria, tom. 6, pag. 1 seq. Rom. 1794.

(2) Romani Cardinales in suis titulis non tantum sacrali potestatem exercebant, verum etiam quaedam gerbant aera, quae tunc ab Episcopi gerebantur, uti animadvertit Antonellius, loco indic.

(3) Vide indicatam Dissertat. Caroli Bromati, & videtur neminem Conc. Romani, *can. 6 dist. 79*, ex quo patet, plures Episcopos, qui Rom. Ecclesiae Card. fieri cupiebant, adeo ut ipsos poenam etiam indicere oportuerit.

(4) Vacua Sede Apostolica propter obitum Fabiani Pont. prae Diacon. Eccl. Rom., qui unius anni spatio totae Ecclesiae praesunt, gravissimas dederunt literas ad S. Cypr. atque ad

Carthag., & Cyprian. ep. 22 eorum quae gesserat ratione reddita, diligenter ipsorum agnovit probavitque potestatem. Quae litterae Presbyter. & Diaconos, h. e. Cardin. Eccl. Rom. ut testatur Cornelius P. ep. 10 n. 25 apud Constantiam, col. 161: per totum mundum missa sunt, & in notitiam ecclesiarum omnibus, et Fratribus perlatum. Audiendus de his Cleri Rom. literis ipse Constantinus, c. Et sapientiam quidem spirant primo Ecclesiae clero dignam. Is tempore nimis potentis suae studio minime percluit, episcopus vicarius ac remotor, qui Romae aderant, secum vocare, eorumque consilio uti non designatur.

(5) Leo IV in oratione habita ad Synodo. Romanam an. 853 s. g. ed. Venet. Anastasius, inquit, Presbyter in titulo B. Marcelli Mart., a quo Pontif. Anastasius inordinatus erat titulo B. Marcelli, & tamen dicitur Presbyter cardinis nostri, quia nimirum non tantum praeerat titulo S. Marcelli, sed etiam erat Card. adherens Romano Pontif. cardini & caeteri Ecclesiae universae. Eodem modo Hadrianus II, cum Legatorum alterum ep. 25 et 26 apud Labbium t. 10 concil. col. 429 et 430 appellat religionum Presbyter. cardini nostri; & Joannes VIII ad Angelbergam Augustam scribens ep. 63 apud Labbium t. col. 66 ad eam mittit literas per eam praeferendum Petrum cardinis nostri Presbyterum, Merito laus Leo IX, ep. 1 c. 22 apud Labbium t. 11 col. 1337: Sicut ratione, inquit, totum regitur ostium, ita Petro, et successoribus eius totius Ecclesiae disponitur emolumentum ... Unde clerici ejus ordinales dicuntur; cardini utique illi, quo cetera moventur, vix adherent. Ex Concil. Basileense, sess. 23 c. 4 s. 17 collect. col. 329 eos vult institui Cardinales, qui sicut nomine, ita officio cardini sint, super quos ostia universalis versentur, et sustineantur Ecclesiae. Ex his autem omnibus, quae diximus, facile colligitur, quantum a veto aberraverint, qui serius ortam putant Cardin. Dignitatem, quorum e numero sunt etiam eruditissimi Monachi Congreg. S. Mauri, in S. Gregor. M. lib. 1 epist. 3 ad Eusebium tom. 2 edit. 501 edit. Paris. 1705.

§. 2. Initio non alii erant Romae, quam Presbyteri et Cardinales. Accesserunt postea viciniore Episcopi. Cardinales dicti sunt, posteaquam Lateranensi Basilica adscripti fuerunt, quique suo non desunt munere, licet Romae commorentur, ut Sum. Pontif. debent in regimine Ecclesiae universae. Hi olim septem numero; nemque Ostiensis Veliterno conjuncti, Portuensis, Albanus, Praenestinus, Sabinus, Tusculanus, et S. Rufinae, seu Silvae Candidae; sed Episcopatu S. Rufinae cum Portuensi conjuncto, sex hodie recensentur (1).

De Episcopis Cardinalibus suburbicariis videndus Andreuch. Mirarch. Eccles. tract. 3, & videndi sunt etiam Panvinius, qui agit, de Episcopatibus, Titulis Diacon. Cardinal., & Tal. l. c. c. cap. 4 art. 3.

§. 26. Ornarunt plurimum Cardinales Innocentius I et Paulus II (1), quorum alter dedit rubrum galerum et rubrum paanum, quo equitantes sternerent et aliaque honoris insignia, quae primum Cardinalibus et saeculari data sunt, deinceps Gregorius XIV (2) Regularibus rubrum pileum attribuit. Denique Urbanus VIII eos titulo *eminentissimi* honestavit. Incertum est et varius eorum numerus fuit (3); nunc septuaginta debent, quem numerus definivit Sixtus V, exemplum septuaginta Seniorum, quos secum assumpsit Moyses (4), quae ex iis quinquaginta oportet esse Presbyteros, Decem quatuordecim, Episcopos sex ex vicinioribus, uti dicitur in Episcopatibus.

(1) Confer Thomass. *Vet. et nov. l. discipl. par. 1 l. 115 n. 7*, & Michaellem Canensium in *vita Pauli II* edita Card. Quirinio.

(2) *Constit. Sanctissimus* 22 pag. 276 tom. 5 par. 1 Bullar.

(3) Vide ea de re Thomassin *loc. cit. cap. 114 n. 13*. Platum *De Cardinalis dignit. et p. 2 §. 5 pag. 58 et seq.* ibique Trium in notis edit. Rom.

(4) *Constit. Postquam verus* 76 tom. 4 par. 4 pag. 279 Bullar.

§. 27. Solus Pontifex creat Cardinales, quorum munus est, uti diximus, consilio juvare Pontificem pro bono Christianae Reipublicae, Ecclesiam regere, donec ipsa illo careat suffragium ferre in electione, quae ab ipsis tantum perficitur, Sum. Pontif. (1), quod jus non habent Cardinales, nisi Diaconatus ordinem acceperint, aut eam facultatem nominatim a Pontifice impetraverint. Suum vero munus exercent Cardinales aut in Consistorio (2) coram Sum. Pontifice aut in Congregat., qui coetus sunt Cardinalium a Pontifice instituti ad certa negotia curanda, discutienda ac definienda. Harum singulis singuli praeficiuntur Cardinales excepta Congreg. Inquisitionis, cujus Sum. Pontif. sibi reservat praefecturam. Earum aliae sunt ordinariae, quae scilicet perpetuo sunt addictae certis negotiis expediendis: aliae extraordinariae, quae pro certis rebus praeter consuetudinem dici solent, quibus absolutis dissolvuntur.

(1) Videtur Mamachium *ad Auctor. opusc. Quid est Pontif. opist. 7 n. 4 tom. 2 et 112 et seq.*

(2) Consistorii nomen in re civili significat Principum Senatum; sed hodie eo nomine comprehenditur consessus Cardinalium.

lium, quæ in Urbe sunt, coram Summo Pontifice. Consistorium vel secretum est, vel publicum; secreto Cardinales cum Pontifice intersunt, ad publicum aliis etiam aditus patet.

§. 23. Habent autem Cardinales in suis Titulis amplam jurisdictionem in iis, quæ ad earum Ecclesiarum servitium pertinent (1); et incompatibilia retinent beneficia, quæ decent eorum dignitatem (2), et testamentum condunt per privatam syngrapham, missis testibus, quos Jus Civile desiderat (3); denique eorum familiarium, ut vocant, beneficia quis impetrare non potest, nisi ipsorum consensus ac cedat (4).

(1) Innocent. XII, Const. Roman. Pontif. 5a §. 9 p. 273 r. Bullar., per quam constitutionem, uti monet Pitonius de Contro Patron. all. 41 n. 31 nunc certum est, Cardinales in suis titulis non habere jurisdictionem quasi Episcopalem. Vid. Giraldum Episc. par. 1 tit. 33 sect. 197 p. 115 & 126 s. 1, & etiam explicatur in Cardin. Titulares habent in Ecclesiis Regularibus.

(2) Sixtus V. Const. 125 p. 417 tom. 4 pag. 4 Bull.

(3) Card. de Luca, de Testam. disc. 1 n. 2.

(4) Vide Regulam 3a Cancellar., ibique Rigantium.

§. 29. Servant etiam Rom. Pontif. Legati, quorum cura sit a Christo commissa, gubernatioque Ecclesiarum universalis, ipse vero adesse ubique non possit in locis, a quibus abest, partes suas per Legatos implere debet (1). Itaque jus mittendi Legatos in Pontificio Præmatu penitus effluxum atque insitum est, & ideo Rom. Pontif. semper apud Christianos Principes suos Legatos (2) & eos quidem jurisdictione præditos (3) habuerunt.

(1) Constat, inter omnes catholicos jus mittendi Legatos Principes annexum esse Primatui, quem ubique habet Sum. Pontif. & cujus gratia curam, ac sollicitudinem habere debet Ecclesia universæ. Id fatentur, atque ex ipsa Primatus ratione, & naturæ repetunt Scriptores Sedi Apostolicæ infensi Febronius Stat. 1 c. 2 §. 10, Pehem præf. in Jus eccles. par. 1 §. 268 c. 269. Daltham in Dis. præv. ad Concil. Salisberg. §. 12 p. 17. Ceterum totum hoc argumentum ita graviter, accurate, solite copiose tractavit P. PIUS VI in opere Roma edito, cui titulus Responsio ad Metropolitanos Maguntiam, Trevirensium, Coloniam & Salisburgensem super Nunciaturis Apostolicis, ut nihil amplius, prorsusque nihil sic, quod in hoc argumenti genere desiderari possit.

(2) Primus S. Leo M. fuisse videtur, a quo apud Imperator

stabilis, ac perpetuus constitutus est, Sedis Apostolicæ Leg-
qui totius Ecclesiæ negotia procuraret, uti patet ex eius Ep.
ad Marcian. ep. 112 ad Pulcher. Aug. & ep. 113 ad Julian.
Coenr. opp. t. 1 col. 1187, 1189 & 1190 edit. Ballarin. V. 1755
que hi quidem Responsales, sive Aprocrisarii dicebantur:
antiquiores sunt Vicarii Apostolici, qui similiter Legati
quos Summi Pontif. in Regnis, atque provinciis constituebant
quibus graviora committebant negotia, quæ ad iudicium Sedis
postolicæ pertinebant. S. Innoc. I. Prædecessores suos, ut
inquit, Apostolicos imitatur, Anysium Thessalonicensem Ep-
pum Vicarium, seu Legatum suum constituit, eique causas on-
commisit, quæ per totum Illyricum orientur, uti patet ex
ep. 1 ad ipsum Anysium apud Constantium col. 736. Quod in-
munus ipse Innocentius, ac Bonifacius contulerunt in Rufum
militer Thessalonicensem Episcopum, Innocentius ep. 13 ad
sum col. 815 & Bonifacius ep. 4 ad eundem col. 1019 loc. in
Sixtum III in Anastasium ep. 8 ad Sinod. Thessalon. col. 1255
indic., Zosimus pro causis Galliarum in Episcopum Arelatensem
ep. 5 & 6 ad Hilarium Episcopum col. 959 & 960 eod. loc., Greg-
rius M. pro causis Siciliæ in Episcopum Syracusanum l. 2 ep.
ad Maximian. Ep. Syracusan. t. 2 col. 573 ed. Maurin. Paris. 1705
Simplicius, & Hormisda in Zenonem, atque in Sallustium
causis Boeticæ & Lusitaniz, in alios denique ceteri Pontifices,
quibus omnibus copiosissime gravissimeque agit PIUS VI, cit. ep.
c. 8 sect. 2 & seq. p. 185 & seq.

(3) Qua de causa S. Leo M. Julianum Coensem Episcopum
suum apud Marcianum Imperat. Legatum constituerit, &
eum potestate præditum esse voluerit, ostendit ipse Leo cit.
111: Vicem ipsi meam, inquit, contra temporis nostri haereticos
delegavi, atque propter Ecclesiarum pacisque custodiam, ut a
tatu vestro non abesset, exegi. Et cit. ep. 113 ad Julian. Sim-
ergo, ait, dilectio tua, frater carissime, piam et necessariam
ram sollicitudini Apostolicæ Sedis impendere ... ut divino fultu
xilio speculari de Constantinopolit. Urbis opportunitate non de-
Sed clarius & luculentius Leone antiquior S. Innoc. I. se in
Thessalonicensem Episc. Vicar. Apostol. constituere decla-
xemplo D. Pauli qui Tito, quæ curet apud Cretam, Timotheum
per Asiam disponat, commisit l. c. col. 816. Hoc exemplo
Innocentius explicat jurisdictionem, quam Apostolico V-
committit: ut cum aliqua ecclesiastica ratio vel in sua,
memoratis provinciis agitanda cognoscendaque fuerit, quæ
Episcoporum scilicet quibuscumque de Ecclesiis assumat tecu-
rum & fide & moderatione quicquid necessitas, causata
verit, optimus dirigas arbiter, & præcipimur, quippe a ne-
ctur, definias intercessor. Tum addit: nam voluntatem be-
stram per utramque provinciam satis ut decebat, ma-
vimur, ib. col. 817. Innocentii vestigiis insistens S. Grego-
ep. 54. Univerf. Episc. Galliar. qui sub regno Childeberti sur-
opp. t. 11 coll. 785 ed. Paris. 1705. Apostolico Vicario Virg-
scopo Arelatensi amplam tribuit auctoritatem, ejusque
describit, quæ sunt, ut sædulo de fidei integritate serva-
boret; ut si inter Fratres, Consacerdotesque nostros aliqua
rui forte contentio, auctoritatis suæ vigore, vicibus nempe

die functus, discreta moderatione compescat; ut si qua controversia, quæ aliorum etiam iudicium postulet, congregata in numero competentis fratribus, & coepiscopis nostris saepe serpens æquitate discutiat, et canonica integritate deducatur, si qua sit causa gravior, quæ Sedis Apostolicæ requiratur, Vicarius rem totam cognoscere debeat, ac ad nostram studeat perducere notionem, quatenus ea congrua sine dubio sententia terminari. An iuristice Vicario concessa clarius explicari potuisset? e iuris Sedis Apostolicæ præclarum exhibet testimonium VII ep. 73 Nobili Viro Lamberto apud Labbæum 60. Porro quia dixisti: quod sine consensu tuo Legationem mittere deberemus, nusquam hic non fuerit, nec a quoquam superstiti umquam fuisse reminiscendo Sedes Apostolica libera semper existens libenter mittit Legationem, habens Domini auctoritatem pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, conversus confirma fratres tuos. Pausis hæc attribueris, gravius accuratius pertrahantur in laudem. 8 scilicet. 3 et seq. pag. num. 46 et seq. p. 205 et seq.

Item Legati vel a latere, vel missi, vel latere sunt Cardinales, quos Sum. Pontif. missos latere, cui semper adhaerere censet Supremos Principes, aut in ditionis ecclesiasticas mittit. Hi supra ceteros Legatos eminent; incipiam adventu silet aliorum Legatorum ponuntur apostolicis insignibus (2), absolvunt expropter violationem clericorum (3), et amittunt potestate, quam describunt Literæ Apostolicas Legationis munus accipiunt (4).

8. *Offic. Legati.* (2) Cap. 23. de Privileg.
9. *Offic. Legat.* (4) Vide Platum de Cardin. dignit. et
10. Giralduum Exposit. Jur. Pontific. par. 1 in. 20 scilicet. 170
11. ubi Legatorum potestas late explicatur.

51. Sunt etiam Legati missi non ex Cardinalium collegio et Nuntii vocantur, quos Sedes Apostolica mittit Supremos Principes, quique in provinciis et regnis, legationis munere funguntur, explicant Pontificiam jurisdictionem. Eorum potestas definitur literis, quibus ipsis Sum. Pontif. officium commissum est, neque Legato mis- adhibetur fides, nisi is primum literas ipsas protulerit (1).

(1) Can. ult. dist. 97.

52. Sunt denique Legati nati, quorum dignitati con-

junctum est legationis officium, ita ut Legati fiant, statim ac dignitatem consequuntur. Eo jure fruuntur Episcopi Cantuariensis, et Eboracensis in Anglia; Remensis, Remensis, Lugdunensis in Gallia; in Hispania Toletanus, Bracaraensis; in Germania Salisburgensis; in Italia Pis-

SECTIO III.

De Patriarchis, Primatibus, Metropolitibus.

33. Origo et nomen Patriarcharum.	37. Patriarchae minores.
34. Divisio Orientis et Occidentis inter majores Patriarchas.	38. Primates.
35. Nunc Patriarchae Orientales tantum titulares sunt.	39. Metropolitae et eorum et
36. Patriarcharum Jus et potestas.	40 et 41. eorum jurisdictio.
	42. Pallium.
	43 ad 45. Ejus usus et auctoritas.

§. 35. Episcopis ordine pares, jurisdictione tamen, et perio superiores sunt etiam Patriarchae, Primates, Metropolitae. Patriarchas quasi *Patrum Principes* interpretatur Isidorus (1); & jus quidem patriarchicum Nicæno concilio antiquius est (2). Sed ejus nominis prima mentio occurrit in Conc. Chlacedonensi (3), illudque primum singulari ratione Sum. Pontif., deinceps etiam Alexandrino, Antiocheno, postque Hierosolym., aliisque nonnullis locis imitatione quadam tributum est (4).

(1) *Can. 1 dist. 21.* Videndus Svicerus ad Verb. *πατριάρχης* ubi ea de re disputatur.

(2) Concil. Nicænum *can. 6 t. 2 col. 1755 collect. Labbei*, cuius verba sunt: *Antiqui mores servantur, qui sunt in Aegypto, Syria & Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus eorum omnium habeat potestatem, quandoquidem & Episcopo Romano hoc est suetum. Similiter & in Antiochia, & in aliis provinciis privilegia, ac sua dignitates & auctoritates Ecclesiarum servantur.* haec antiqui mores servantur satis clare ostendunt, jus patriarchicum, quod habebant Episcopi Romani, Alexandrinus, Antiochenus, ante concil. Nicænum fuisse institutum. Nimirum hasce sedes, non tantum quod essent locatae in principibus Imperii civitatibus, sed etiam, idque potissimum, quod Petro originem repeterent, semper Ecclesiae Patres praecipue dam honore sunt prosecutae. Quae cum ratio sit Patriarchis tribus illis sedibus affixi, haud sane a vero aberrare videtur, qui in summa primatum ejus originem ab ipsis Apostolis repetunt. Vid. Thomassinum *Ver. & nov. eccles. discipl. par. 1. 7 & 8 t. 1.* & Jo. Antonium Bianchium *della Potestà, e degli lixia della Chiesa, l. 2. c. 1 p. 4 & seq. t. 4.* Scio equidem, & quam gravis sit de sexto illo canone concilii Nicæni

quindecim, quæ Oriente continebantur, admini-
m fuisse commissam diserte tradunt Hieronymus *l. contr.*
rosolyt. c. 57 t. 2 col. 447 ed. Vallarsii Verona, & In-
it. 24 ad *Alexandr. Antioch.* apud Constantium col.
Petrarchica etiam esse debuerunt jura Ecclesiarum Rom.,
plum illa componuntur patriarchica jura Episcop.
Antiocheni, uti ostendunt canonis verba: *Quon-*
iam Rom. hoc est consuetum. Difficile est autem
ders, quod Cavallarius putat, Hieronymum & In-
mi non procul astate aberant a Conc. Nicæno, qui-
monum ignorare non poterant, errasse tam gra-
quam quæ esset revera, Nicæno canonis senten-
t. Quid? Cum actum de Patriarchatu Constan-
d aliud adversus eum opposuerunt Romani Pon-
tificationem Nicænum, qui tantum Ecclesiarum Rom.,
Antiochenæ jus patriarchicum agnovit? Ergo jus
m revera agnatum, probatumque est Nicæna Sy-
monstrat Petrus de Marca, *loc. cit.*
Chalcedonense *act. 10m.* t. 1 col. 1167 collect. Lab-
um. Pontif. hæc habet: *Leoni multos annos.* Et
1273 Theodorus & Ischiron Diaconi Alexan-
dri *et universali Archiepiscopo, et Patriarchæ ma-*
1279 Sophronius Presbyt. Alexandr.: *San-*
cti universali magnæ Romæ Patriarchæ Leoni. Pa-
S. Leonem appellavit Theodosius-junior *ep. 62*
& *Leoni M. t. 1 col. 985 et 989 ed. Ballerin.*
modum Chalcedonensem Patriarchas memorat So-
p. 270 ed. *Valerii Cantabrigie an. 1720*; at eos
ordinarios Patriarchas, sed extraordinarios fuisse
stabilendam fidem in singulis diocesisibus a concilio

diocesis, qui cum *Exarchis provinciæ* confundi non debent enim erant Metropolitæ, uniuscuique provinciæ præpositi, atque hos pertinet *can. 6 Concilii Sardicensis p. 662 t. 2 Concil. huius edit. Venet. Coleti*; illi autem præerant diocesi, quæ provincias complectebatur.

(4) Proprie ad præcipuos Exarchos Patriarchæ appellatio net, sed interdum etiam ad Exarchos minorum gentium, ex. gr. erat Episcopus Cæsariensis, traducta est.

§. 54. Post Romanum, qui Sum. Pontif. est, atque clesiae præest universæ, multoque ceteris auctoritas dignitate præstat (1), duos agnovit Nicæna Synodus quos Episcopos, qui recentiori ætate Patriarchæ dicuntur Alexandrinum et Antiochenum. Accessit postea Constantinopol., ac demum etiam Patriarcha Hierosolym. (2) quæ quatuor hodie sunt Patriarchæ Orientales, Constantinopol., Alexandr., Antioch., Hierosol. (3); regiones quæ sunt in Europa, atque in Africae parte Occidentali et in America Sum. Pontif., tamquam Occidentis Patriarchæ subiunguntur (4).

(1) De potestate, quam semper Summi Pontif. in quatuor iores Patriarchas exercuerunt, videndus Carolus a S. Pauli *graphia sacra lib. 1 num. 1 et seq. p. 1 et seq. Paris. 1642*.

(2) Constantinopol. Conc. Patres *can. 5 t. 2 concil. eccl. collect. Labbei edit. Venet.* ejus Urbis Episcopum dignitate patriarchatus ornarunt, quod deinceps probavit etiam Conc. cædonense *can. 28 t. 4 concil. col. 1691 ejusd. collect. N.* id initio ratum habere Summi Pontif., quod esset contra canonem 6; sed postea moti precibus Imperatorum habuerunt. Denique honor etiam Patriarchatus, probatus Apostolica, a Theodosio Juniore datus est Ecclesie Hierosolym. qua de re cum orta essent dissidia inter Antiochenum & Hierosolym. Episc., ea lege composita sunt in Conc. Chalcedonensi ut tres Palæstinæ Hierosolym. Episc., utraque autem Phoeniciæ Arabia Antiocheno subicerentur.

(3) Ordinem hunc dignitatis inter quatuor Patriarchas tales constituit Innoc. III in Conc. Lateran. IV, *Cap. 25*. De quatuor Patriarchis Orientalibus late agit Michael Leunclavius in opere, cui titulus *Oriens Christianus in quatuor Patriarchas digestus*.

(4) De Occidentali Patriarchatu Summi Pontif. pauca sunt, quoniam non desunt qui Patriarchatum ipsum non initio Occidentem comprehendisse contendunt, eaque est opinio Dominici Cavallarii, in *Instit. Jur. Canon. par. 1 t. 1*. Sed quisquis id sentit, ignorat profecto celeberrimam, & sæculo receptam totius Christiani orbis divisionem in Orientales & Occidentales Ecclesias, quam divisionem a veteri consuetudine repetit Pseudo-Synodus Sardicensis a Semi-Arianis habita, *synodic. apud Labbeum t. 2 Conc. col. 740*. Sed ut h

fam achismaticorum hominum testimonium, ipsam hanc divisionem
 dem compertissimam faciunt S. Ambrosius in gestis Concilii
 Aquilejensis, cui ipse præsuit, col. 1165. & 1166 tom. 2 coll. Con-
 cil. Labbei ed. Ven., S. Hieronymus ep. 97 n. 4 col. 577 t. 1 ed.
 Vallarii, Summi quoque Pontifices apud Constantium, nimirum Co-
 nstantinus I. ep. 13 ad Nestor. col. 1113, Liberius ep. 11 col. 444,
 Bonifacius I. ep. 15 col. 1059, præterea Constantinopol. Conc. Pa-
 tres in ep. ad Damas. & Oricid. Episc. apud eundem Constan-
 tium col. 553. Quibus autem terminis Orientales Ecclesie conti-
 nerentur, diserte explicat Conc. Constantinopol. can. 2 apud
 Labbeum t. 2 col. 1125 edit. Ven. Nimirum ejus concilii Patres
 Ecclesias illas intra Dioceses Thracicam, Ponticam, Asianam,
 Orientem, & Aegyptum coercuerunt; ceteras vero dioceses omnes,
 scilicet integrum Illyricum, Italiam, Gallias, Britannias, Hispa-
 nias & Africam Occidenti relinquerunt. Omnes hæc dioceses
 Occidentis Patriarchatus complectebatur, atque in toto Occidente
 non alius unquam Patriarcha, quam Romanus fuit. Itaque Pa-
 triarchatus Romanus (hic tantum loquimur de jure Patriarchico
 Summi Pontif. non de Primatu, quem habet in universa Eccle-
 sia, quique totum Orientem atque Occidentem complectitur) mul-
 to latius patebat, quam singuli paterent Orientales Patriarchatus;
 quam hi nam singuli in Oriente diocesim habebant, illi autem
 omnes Occidentis dioceses commissæ erant, dux nimirum in Ita-
 lia, integrum Illyricum, quod postea sectum est in dioceses duas;
 Gallias, Britannias, Hispanias, Africæ. Atque hæc certe causa est,
 propter quam Arelatensis Concilii Patres in ep. ad Silvesterum t.
 1 coll. Concil. Labbei col. 2449 eum Majores Dioceses tenere di-
 xerint, & vero dioceses nomine ea tempestate plures provincias
 comprehenditas fuisse constat, uti ostendit Emanuel Schelestratus
 Antiquar. Eccles. t. 2 diss. 6 c. 3 n. 2 p. 424 Romæ 1697. Ad hunc
 votus Occidentis Patriarchatum, quem Summi Pontif. obtinebat,
 spectant S. Basilium ep. 239 p. 363 t. 3 opp. ed. Maurin. Paris.
 1750 cum eum Occidentalium Coriphaum appellat; S. August. con-
 tra Julian. l. 1 c. 4 t. 10 col. 505 ed. Maurin. Ven. 1733 cum S.
 Innocent. Pontif. Occidentali Ecclesie præpositum describit; S.
 Hieronymus ep. ad Marcum 17 col. 43 t. 1 ed. Vallarii, qui uti
 Petro Alexandr. Patriarchæ totum Occidentem adscribit, & rur-
 sus contr. Vigilant. n. 2 col. 389 t. 2 edit. cit., ubi in toto Chri-
 stiano orbe non alias agnoscit Ecclesias, quam Orientis, &
 Sedis Apostolicæ, hoc est totius Occidentis. Innocentius ipso,
 quem toti Occidenti præpositum laudabat Augustinus, non solum
 earum, quas supra memoravi, Occidentalium dioceseon principa-
 tum, excepto Illyrico (de quo tamen agit ep. 15 ad Rufum The-
 salonic. apud Constantium col. 815, & in decret. c. 55 apud Pit-
 heum Ed. Can. vet. Eccl. Rom. p. 204 Paris. 1687) Romanæ
 Sedis vindicat ep. 25 ad Decent. Episc. Eugubin. n. 2 col. 856 apud
 Constantium, sed etiam hujus institutionis originem ex eo repe-
 tit, quod Occidentis Ecclesie a Petro, ejusve in Sede Romana
 successoribus fuerint constitutæ. Mitto loca alia sexcenta Patrum
 & Conciliorum, ex quibus patet, Sum. Pontif. Occidentis Pa-
 triarcham ab omnibus semper habitum, atque appellatum fuisse.
 Quid autem Occidentis nomine intelligunt Patres, Concilia, Scri-
 ptores omnes, nisi illæ octo dioceses, quarum supra est facta men-

tio, quæque totum Occidentem conficiebant? Itaque si Summus Pontifex Occidentis Patriarcha est, omnium certe illarum diocesium Patriarcha esse debet. Vide Leonem Allatum *de Eccl. Occid. Orient. perpet. consens.* l. 1 c. 12 p. 188 Colon. Agrippin. 1648, Constantianum Lupum *ad can. 6 Concil. Nicæn.* t. 1 p. 244 *ed. Ven.* 1724. Natalem Alexandr. *Hist. Eccles. ad sæc. 4 diss.* 20 p. 4 p. 406 & *seq. ed. Ven.* 1776, qui de Nicæni canonis 6 interpretatione late agunt; & vide Petrum de Marca *Concord. S. & imper.* l. 1 c. 5, Emanuele Schelestratum *Antiquit. Eccles.* diss. 6 per tot. p. 409, Carolum a S. Paulo *Geographia sacra* n. 8 & *seq. p. 15 & seq. Paris.* 1641, Hallier *de Sac. ordinat.* 2 c. 4 *sect.* 5 art. 3, Morinum *Exercit. eccles.* l. 1 exerc. 6 p. 17 *ris.* 1669, qui omnes de jure Patriarchico Summi Pontificis in totum Occidentem late, ac nervose disputant.

§. 55. Nunc Orientalium Patriarch. sedibus Barbarorum tyrannide oppressis, tamen Sedes Apostolica Patriarcham creat, qui Romae commorantur solo insigniti titulo, nulla praediti jurisdictione, ne insignium Ecclesiarum memoria oblivione deleatur. Quae eadem causa est, propter quam creantur etiam Episcopi Titulares, quos Episcopos in partibus appellamus (1), et quorum est Episcopis operam ferre in iis, quae sunt ordinis Episcopalis, praesertim cum diocesis tam late patet, ut unus Episcopus omnibus ubique muneribus obeundis idoneus non sit (2).

(1) De Episcopis Titularibus videnda in primis est Homilia plena eloquentiae, elegantiae & doctrinae, quam habuit PIUS IV in Basilica S. Pauli die 4 Oct. an. 1565 in consecratione Hieronymi Grivelli Episc. Nepesini, & Sutrin, ac Petri Aloysii Galletti Episc. Cyrenens., & videndus etiam Andreucci *Hierarch. Eccl. tr.* 1.

(2) Erant olim & Episcopi gentium, ex quibus horum titularum Episcoporum origo repetenda videtur. Eos ordinabat Sedes Apostolica, ut mitteret ad gentes, quæ ad Christianam Religionem essent insituendæ. Vide Petrum Coustantium *epist. Rom. pag.* 3 et 6, & Franciscum Blanchinum *tom. 2 Anastasii in ad vit. S. Eleutherii pag.* 142.

§. 56. Potestatem, quam Metropolitae habent in Suffraganeos, eandem fere a Sac. Canonibus habent Patriarchae in Metropolitans. Praecipua eorum jura, & privilegia sunt ut post Summum Pontifex, et Cardines sedeant ordine digni, ut Metropolitans pallium concedant, posteaquam ipsi a Summo Pontifice acceperunt; ut crucem praeseferant per universum territorium sui Patriarchatus, nisi occurrat Summus Pontifex aut ejus a latere Legatus (1); ut a suis Metropolitans eos appelletur (2).

148
(1) Conc. Lateranense IV cap. 5. Conc. Labbei tom. 13 col. 937.
ca. 25 de privileg.

§. 37. Reliqui Patriarchae minores dicuntur, uti sunt Patriarcha Venetus, Indiarum, Ulyssipponensis. Hi non pro-
prii dicuntur; Primatibus, ac medium tenent locum inter
Patriarchas, ac Metropolitas. Eorum potestas tra-
hitur a omnes certi regni, ac nationis Metropolis et
Episcopos; ipsi vero majori Patriarchae subjiuntur, cu-
jus auctoritate Episcopatum tenent.

§. 38. Proximus post eos locus est Primatum, et Metro-
politum; sed illi his antecellunt. Nam Primates omni-
potentes Metropolitae, atque provinciarum regni, aut na-
tionis, ubi primatum habent. Hujusmodi sunt Antistites Bi-
sunt, Lugdunensis, Toletanus, Salisburgensis, Pisanus,
in quibus a Metropolitae concessae appellationes, &
quodammodo crucis datum. Sed hodie tantum Primati
tantum reliquum est jus appellationum, ceteri solam
is, praerogativam retinent (1).

De antiquo Primatum dignitate, ac potestate magna inter
e disputatur. Io est. Sunt enim qui eos Patriarchas, sunt qui
solitas finibus putant, & sunt qui ab utrisque distinguunt.
quod Africani, uti patet ex Conc. Afric. c. 65 apud Pithoeum
et. res. Conc. Roman. p. 160 Paris. 1687. Primates Metropo-
litae; atque hinc Numidia Metropolitam Primatem Augu-
stina vocat op. 219 n. 6 col. 10131. 2, & Antistes Carthaginensis a
August. c. 8 col. 262 t. 10 opp. August. Primas, in
10 aff. 1. 1 col. 1419 coll. Harduini Metropolitae ap-
pellationem confici videtur posse, nullum inter Primatem
Metropolitae discrimen intercedere. Accedit quod Cap. 3 de
e. competens. cautum est, ut orta lite inter Episcopos diversa-
rum provinciarum dentur iudices a Primatem, cujus in provincia
quo disputatur. Cum autem propius Episcopo-
metropolis sit, certe Primas Metropolis videtur.
Ac vnde hoc? III apud Bosquetum in ejus gestis p. 60 inquit:
apud nos hoc duo nomina Primas, & Patriarcha pene penitus idem
tenant, cum Patriarcha & Primas teneant unam formam, li-
cet solum no-
litteris Clementis, sine diversa.
tionem tenent can. 1 & 2 dist. 80, & can. 1 et 2 dist. 99. Denique
qui alium a Patriarcha & Metropolitae Primatem faciunt, nitun-
tur can. 9 Conc. Chalced. apud Labbeum t. 4 col. 1686 ed. Ven.,
quo habentur haec: Si autem cum ipsius provincia Metropolitano
Episcopo, vel clerico controversiam habeat, diocesis Exarchum
alios, vel Imperialis Urbis Constantinopolis ibidem. Primas igitur
ut alius est a Metropolitae, & alius a Constantinop. Episcopo,
hoc est Patriarcha. Pauca de hac controversia dicam. Cum pri-

innum Ecclesia Primatis vocabulum usurpare cepit, eo sig-
 vit Metropolitam. Episcopis Arelatensi & Viennensi de
 tus honore contendentibus Taurinense Concil. *an.* 597
 apud eundem Labbæum *t.* 2 *col.* 1385, ita respondit: *qui ex*
probaverit, suam civitatem esse metropolim, in totius pri-
honorem Primatus obtineat. Ita Africani Primates Metr-
 erant, & ita Primas Metropolita est in *Cap. 3 de For. com.*
 quod ex Africano Concil. desumptum est. Sed postea P-
 vox traducta est ad Patriarchas, & novo hoc sensu vox
 surpari primum cepit in falsis decretalibus Clementis. A
 Anacleti, Lucii, quæ sunt in *can. 1 & 2 dist. 80 & can.*
dist. 99; forte quod Auctor earum decretalium nullum dis-
 fecit inter *Episcopum aut Primatem diocesis*, qui Patriarchæ
 interque *Primatem provincie*, qui est Metropolita. Miru-
 tem videri non debet, quod aliquis a Metropolitæ iudicio
 vocare posset vel ad Primatem diocesis, hoc est Patriarchæ
 vel ad Constantinopol. Antistitem, uti sancitum est *can. 9*
Chalcedon. Nam id peculiari jure, & extra ordinem datum
 Episcopo Constantinop., ut in causis non suorum Metropol-
 rum per Orientem primo iudicio decerneret; quod patet e-
 plo Flaviani Patriarchæ Constantinop., qui iudices ded-
 causa Ibe Metropolitæ Edesseni, qui suberat Patriarchæ A-
 cheno; uti constat ex Concilio Chalcedonensi, *act. 10 col.*
& seq. tom. 4 collect. Labbæi.

§. 39. Metropolita uni præest provinciae, et Episcopi
 qui ea comprehenduntur. Dignitatem hac ante Concil.
 caenum viguisse compertum est (1), multique sunt viri
 et graves, qui ejus originem repetunt ab Apostolo
 quibus hujusce dignitatis et juris non obscura reliqua
 monumenta, ut recte status Ecclesiasticae Hierarchie
 constitueretur (2). Metropolitæ nomen a metropoli pro-
 dit, quæ est urbs provinciae caput. Qui in ea civi-
 Episcopatum gerebant, dicti sunt Metropolitæ, ac
 ceps etiam Archiepiscopi, quod postremum vocabulum
 olim latius pateret, tamen lapsu temporum trans-
 est ad eos, qui provinciae uni essent præpositi,
 Metropolitæ sunt. Itaque ratio et mos hominum fe-
 Metropolitica dignitas haereret civitati, quæ in pro-
 vincia habebat principatum, et ad quam omnes conflue-
 postea a sacris canonibus jura et privilegia dignitati
 sentanea fuere attributa (3).

(1) Fuisse Metropolitæ ante Conc. Nicen., perspicuum est
 ipsius Concil. *can. 6 & 7 t. 2 col. 35 collect. Labbæi.* Idem colligitur
 ex Epiphanio *Advers. Hæres. lib. 2 t. 2 hæ. 48 n. 1 ed. Patavii P.*
1622, Athanasio de Senten. Dionysii n. 5 t. 1 p. 194 ed. Patavii
1777, atque ex Concilio Illiberitano can. 53 apud Labbæum

cel. 229 ed. Fen., ubi memoratur prima cathedra, quæ Metropolitæ est.

(2) Specimen satis clarum, & expressum metropolitæ dignitatis Apostoli dederunt in Tito & Timotheo, quorum alteri omnes in Creta Insula ecclesias, alteri totam Asiam provinciam committunt fuisse constat. Vid. Chrysost. *Hom. 2 in Tit. & hom. 1 in Timoth.* p. 347 & 737 t. 11 opp. ed. Montfauconii Paris., atque Eusebium Hîstor. *Eccles. 1. 3 c. 4 p. 90 ed. Valesii Cantabr. 1720.* Idem de successoribus Timothei & Titi testatur ipse Eusebius 1. 5 cap. 4 p. 163, de Polycrate, qui Asiæ Episcopis, de Philippo, qui omnibus Cretæ Insule Ecclesiis, de Irenæo, qui Galliz, de Palma, qui Ponto, de Theophilo Cesariensi, & Narcisso Hierosolymitano, qui Palæstinæ Episcopis præfuit, 1. 4 c. 23 & 1. 5 c. 25 p. 145 & 190. Ac mox eodem iudicio ita componi videtur posse vetus illa quæstio, nam Metropolitica dignitas ab Apostolis, an post eorum ætatem ibi Ecclesia fuerit instituta. Ejus certe specimen ab Apostolis est elatum; sed demum omnis consecutis temporibus absoluta, & perfecta est. Videndus Usseus de *Orig. Episcop. & Metropol.* can. vindicat. 1. 2 c. 5 n. 12, de Marca *Concord. 1. 6 c. 1 n. 3.* Thomassinus *Ver. & nov. Eccles. disc. 2 t. 1 p. 4 edit. Venet. 1775,* Mamachius *Orig. et l. 4 c. 4 §. 5 n. 4 p. 555 t. 4.* Ceterum Metropolitæ titulus est, & qui deinceps eo nomine appellati sunt in 57 Apostolorum apud Cotelierium *PP. Apostol. t. 1 p. 436.* Amantur, *πρωτοι, & κρηται,* Concilio Sardicensi can. in tom. 2 col. 676 *Episcopi Metropolitæ,* Augustinus 16 t. 9 col. 570 ed. Ven. 1753 *Principes,* atque in III, can. 26 apud citatum Labbæum t. 2 col. 1403 primus Antistes, alio nomine, quam *primæ Sedis* vocatur. Cumque apud Afros hæc dignitas, excepta Ecclesia Carthaginensi, quæ in tota Africa primatum habebat, non haberet, Sedi, sed is provinciam regeret, qui senior oratione hinc est, ut qui provinciæ præerat *Senes* appellarentur. Ita Xantippus Numidiæ Primas semel atque iterum *Senes* appellatur in Conc. Africano cap. 67 apud Pithoeum *Codez Conc. eccl. Rom. p. 161 Paris. 1687,* & pluries etiam eodem vocabulo August. *epist. 64, 65, 141, col. 153, 154, 456, tom. 2, ed. Mæd. Ven. 1729.*

(3) Conc. Antioch. can. 9 apud Labbæum t. 2 c. 590 *Episcopos,* inquit, qui sunt in unaquaque provincia, scire oportet, *Episcopum;* qui prout metropoli, etiam curam suscipere totius provinciæ, eo modo in metropolim undequaque concurrunt omnes, qui habent *negotia.* Et huc etiam spectat Conc. Taurinense can. 2 apud eundem Labbæum t. 2 col. 1385, Concil. Chalcedon. can. 12 et 17 t. 4 col. 1687 *ejusd. collect.,* Concil. Trullanum can. 53 col. 1566 tom. 7.

§ 40. Metropolitica jurisdictionem habet in omnes suæ provinciæ Episcopos, quos suffraganeos vocat. Quare supplet eorum negligentiam (1), eosque vocat ad synodum provincialem (2), inquit in absentiam, atque ad residendum compellit (3), negligentes ad officium cogit, jus dicit inter

eos, qui a Suffraganeorum judicio ad se provocant (4), denique in tota provincia Crucem praesefert, insigne jurisdictionis suae (5).

(1) Synodus VII, in *can. Cum simus c. 9 qu. 5*, Conc. Lateran. III *can. 8* apud Labbæum t. 15 col. 421, *Cap. Licet de Supplen. neglig. praelat. cap. 7 de Offic. ord.*, Conc. Trident. *Sess. 24 cap. 20 de Reformat.*

(2) *Can. 6 dist. 18*, Conc. Trident. *Sess. 24 cap. 2 de Reformat.*

(3) Concil. Trident. *De salute gregis* 12 p. 3 sine venia Summi Pontificis XIV in *Constitut. Bullar. pag. 78*

(4) *Cap. 11 de Offic. tamen ea de re est Curia* 116, Benedicti est definitus appellatus

(5) *Clement. Archiep.*

de Reformat., Pius IV in *Bulla Illar. Hodie tamen Episcopi lesiis abesse non possunt. Be-* 18 *de Residen. epist. tom. 2*

3 de Appellat. in 6. Videnda nis 48, itemque Constit. Rom. ar, t. 1 p. 81. et 286, ubi certus quid ex iis damni oriatur.

§. 41. Majores tamen causae criminales Episcoporum, in quibus de eorum depositione agitur, ad judicium pertinet Rom. Pontif. (1), minores ad Concil. provinciale (2). Olim Metropol. lustrare etiam poterant dioceses Suffragan. suorum (3), nunc non possunt, nisi causa in provinciali synodo cognita et probata sit (4). Atque haec quidem omnia pertinent ad praefecturam, et eminentiora jura, quae supra Episcopos insunt in Patriarchis et Metropolitanis. Nam ipsi habent etiam in dioecesi sua jura Episcopalia, quae sibi cum reliquis Episcopis communia sunt.

(1) Vetus est, sed jam a multis explosa atque ejecta calumnia, quod falsae decretales Isidori majores criminales Episcoporum causam Romani Pontif. judicio servaverint. Haec cantilena est hereticorum, atque eorum omnium, quorum in Sedem Apostolicam insigne odium est; hoc nobis præter ceteros objiciunt Ebronius & Eybelius, & hoc item Institutionibus non multis ab hinc annis editis Cavallarius *part. 1 c. 8 §. 4*. Sed quæ magis frigida & jejuna calumnia excogitari potest, cum exploratissimum sit, ideque etiam fateatur Clondellus, homo videlicet e numero hereticorum, Isidorianas decretales nullum novum jus induxisse, sed omnes esse excerptas ex sententiis Sanctorum Patrum ex veris Sum. Pontif. post Siricium constitutionibus, canon conciliorum, Romanis legibus, & disciplinam comprehensam, quæ iam obtinebat? Revera majores causæ, quæ ad Episcoporum accusationes pertinent, jam ante Isidorum servatæ erant jud. Sedis Apostolicæ, sine cujus consensu definiri non poterant, constat in primis ex S. Leone *ep. 6 c. 5 col. 622 ep. 13 o. et ep. 14 col. 682 t. 1 opp. ed. Ballerin.*, atque ex S. Grego *7 et 36 l. 3 col. 650 et 650 ep. 3 24 et 63 l. 6 col. 794 et*

Maurin. Paris. 1705, & jam ante Zosimus *ep. 1 ad*
Gl. apud Constantium col. 958 graviores Episcoporum
 m. Pontif. iudicio servatas declaraverat, cum scriberet :
 (Patrocli Arelatensis Vicarii Apostolici) *notitiam, si*
negotiorum emerierit, referri censemur, nisi magnitudo
nostrum requirat examen. Quo etiam spectat ejusdem
memoriorum apud eundem Constantium col. 981, ubi
 Cardicensis Canon de appellationibus ad Sedem
 Vide *Notam 4 ad §. XVI, et Notam 4 ad §. XVIII*
 vide Gl. Blascum *de Collect. Canon. Isidor. Merc.*
19., ubi tota hæc materia solide & erudite pertractatur.
Sess. 24 c. 5 de Reform. (5) Cap. 1 de Censib. in 6.
ident. Sess. 24 cap. 3 de Reform., Urbanus VIII
no bis 370 tom. 6 par. 1 pag. 277 Bullar.

ne Patriarchæ et Metropolitæ, præter ce-
 li ornamenta, habent pallium, cujus origo a
 le siasticarum provinciarum videtur repetenda,
 a tempore, quo Sacerdotes a Diaconis, a Sa-
 pi scopi, atque inter eos qui principem obtine-
 ve stibus distingui coeperunt. Neque enim a-
 pallium, videtur occurrere ornamentum genus,
 i inter se discernantur (1). Est autem pallium
 can dida (2), tres circiter digitos lata in modum
 exta, quæ humeros cingit, habetque ab utra-
 nea in pectus, et humeros impendentes cum
 aigrisque crucibus intextis, tribusque aciculis
 nitur et alligatur (3). Sumitur ex altari, ubi
 est B. Petri corpus, idcirco ex eodem Petri cor-
 tum dicitur, ac per ipsum plenior Patriarcha-
 Metropolitæ potestas designatur (4). Olim a
 molica suis Vicariis, ut plurimum, tribuebatur
 ab ea datur omnibus Patriarchis et Metropoli-

tanta originis pallii obscuritate hæc ceteris probabilior
 videtur, quam tradit Carolus Gagliardus *Instit. Jur.*
lib. 17 n. 5, Card. Baronius ad an. 336 n. 65 p. 291 t. 4 ed.
 pallium ab Ecclesia inductum putat exemplo rationalis,
 rameralis, cujus mentio est in Exodo *cap. 28 vers. 4, &*
 tum Summus sacerdos, alius præterea nemo, utebatur.
 uit, in *Christiane Religionis Sacerdotio genus illud indu-*
und pallium dicimus, Summi tantum Pontificis cessit usui,
ora compluribus Episcopis magna ex causa communicatum.
 est a Mamachio animadversum *ad Auctor. opusc. Quid*
ep. 3 n. 10 t. 1 p. 228 jam usque a primis nominis chri-
 storibus Romani Pontif. Metropolitæ dignitatem indi-
 coti. Toni. I.

illis quibusdam firmare ac roborare consueverunt; atque hæc indicia pallium esse, nemo inficiabitur. Præclare S. gorius M. l. 2 ep. 23 ad Univers. Illyric. Epist. p. 117 t. 7 ed. V. de Joanne electo cunctis suffragiis Episcopo Justinianæ præquens: *juxta postulationis vestra desiderium*, inquit, *præ Fratrem, et Coepiscopum nostrum in eo, in quo est, Sacra* dine constituitur, nostri assensus auctoritate firmamus, *et nos ejus consecrationem habere, dirigentes pallium indicamus* pallium firmati a Sede Apostol. Archiepisc. indicium. Quilium Patriarchæ & Metropol. imperatorium fuisse ornamentum atque ab Imperatoribus Ecclesiæ concessum putant, ii nitfundamentis, quæ eruditorum omnium judicio falsa sunt. generis est Constantini donatio, quam apocrypham omnes noitemque rescriptum Valentiniani III., quod habet Agnellus Pont. in vit. S. Maximi. p. 74 edit. Mutin. 1703, & de quodisputant Baronius ad an. 452 n. 94 segg. p. 446 seg. t. Luca, Schelestratus Antiq. eccles. diss. 4 c. 5 n. 7, NorDiss. histor. de Synod. V c. 10, Christianus Lupus Diss. 2 feicane Eccles. Roman. appellat. c. 8 p. 176 et seq. opp. t. 8 ed 1727, Baechinius in præfat. ad laudatum Agnelli Librum n. 12 et seq., et de Eccles. Hierarc. origin. par. 3 p. 378. ed. Mutine an. 1703. Multos in errorem induxit pallii rolum, quod erat generale nomen indumenti, quo omnes uteba& quo totum corpus tegebatur. Sed qui ex eo conficiat, on simile fuisse pallium quod ornamenti loco conceditur Patri& Metropolitis, ut ab Episcopis distinguantur? Hoc quoque lium initio usque ad talos fuisse productum multi tradideru eo quod l. 15 Annal. n. 5 t. 2 p. 108 ed. Paris. an. 1657. Zonaras, Anastasium Germani Patriarchæ vestigiis insistentemophorion calcasse, ut ita eum moneret, ne properaret; recte est a Christiano Lupo in eis. diss. de African. Eccellat. c. 7 p. 174 animadversum; eo loco Zonaras loquit stolâ, hoc est de manicata veste talari, non autem de palliantum intra ecclesiam gerebatur. Contra vero Anastasius mani vestem extra Ecclesiam calcavit.

(2) Die S. Agnetis Virg., qui est dies 21 Januarii, in Agnetis templo in via Nomentana singulis annis duo candelæ offerri, ac benedici solent, cum in Missa imploratur Agnedeincepsque Apostolicis Subdiaconis traduntur, atque insanctimonialium monasterio nutriuntur, donec suo temporeantur. Ex ea vero lana permixta reliquæ lanæ, cum deducta fuerit, pallia conficiuntur.

(3) Antiquam pallii formam describit Innocentius III. Myr. miss. c. 63 t. 1 p. 354 Col. 1576 his verbis: *Fit enim de candida lana contextum, habens desuper circulum huiusmodi strigentem, et duas lineas ab utraque parte dependentes; quæ autem cruce purpureas ante et retro, a dextris et a sinistris, a sinistris est duplex, et simplex a dextris. Similia occurrunt Durandum l. 3 Rational. c. 17 n. 5. Nunc sex cruce sunt, nigri coloris. Vid. Card. Bona Rer. Liturgic. l. 1 cap. 24 §. 112 pag. 272, & Sala in not. 1 pag. 175 Taurin. 1749.*

(4) Cap. 4 de Elect.

(5) Temporis injuria perierunt antiquiora monumenta, quæ

certo possit, quod primum tempore Romani Pontif. Me-
 pallium attribueret ceperint. Hoc certum est, Symma-
 chus VI sæculi Pontificatum gessit, illud concessisse
 Laurentensi, uti patet ex ejus *ep.* 11 apud Labbeum *t.*
1460, cumque illud Pontifex se indulgere dicat *more ma-*
gis intelligitur, pallii a Sede Apostolica obtinendi jam
 morem plane veterem. Virgilius Auxaniò Arelatensi
 7 apud eundem Labbeum *tom.* 5 *col.* 1501 pallium
decessori suo, inquit, *Prædecessor noster sanctæ recar-*
tionis legibus contulisse. Unde intelligimus, & Cæ-
 ciliæ decessor Auxanii, pallium à Symmachio fuisse con-
 cecit VI sæc. Pelagius I. cum Vicarium Apostolicum
 idem Episcopum item Arelatensem literis ad eum
 7 apud eundem Labbeum *t.* 6 *col.* 477 pallium etiam
 se dixit, ut in tanto loci fastigio constitutus præclaro
 decoraretur. Huc etiam referendus est Rabanus de
 . *c.* 25 *t.* 6 *opp.* p. 8 *edit.* Colon. Agrip. 1626 cum ait:
omnia Summo Pontif. propter Apostolicam vi em-
erant. Petrus de Marca *Concord. Sacerd. et Imper.*
 sum de Gallicano pallio a Romano distincto sen-
 tenc, statuit, ætate Gregorii M. solum Arelatensem
 ad in Gallia gestasse. Sed ex vita Desiderii Vien-
 nensis, apud Henschenium & Papebrochium ad die. n
 . SS. p. 252 *Antuerpie an.* 1685 manifestum est, eum
 Archiepiscopus factus est, ex more Romanum initiis-
 de Sedis Apostolicæ pallio. Quibus ex verbis intelli-
 gimus non primum fuisse Viennensem Episcopum, quo
 solica pallium postulavit. Ex eodem loco deprehendi-
 mus ut sententia Petri de Marca *de Concordia Sacer-*
dotis 6c. 6, qui ait, Romanos Pontif. summam in mit-
 tis ad Episcopos Gallic. curam adhibuisse, ut jus Me-
 tropolitani Vicariatu Sedis Apostolicæ oriri videretur, atque ut
 iugum, novaque servitus imponeretur. Non enim pal-
 lium sponte offert Gregorius, ut iugum aliquod imponat, sed
 iugum a Gregorio postulat *de more*, quod indicat antiquam
 iugum; cuius montio est etiam apud ipsum Gregorium
 1612 & clarius *ep.* 11 *l.* 9 *coll.* 957 *t.* 2 *edit.* Maurin. Paris.
 tantum abest, quod rectissime est a Gravesonio Hi-
 stor. IX *colloq.* 6 *t.* 5 p. 202 *ed.* Ven. observatum, ut Sum-
 mam in mittendis ad Gallicanos Præsules pallii adhi-
 buimus ferventibus Regum precibus, et ardentibus Episco-
 pis inducerentur ad usum pallii Episcopis concedendum.
 Romani Pontif. per usum pallii novam servitutem Epi-
 scopis intendens, omni præcui dubio nec Reges in gra-
 vationem suorum unquam istud pallium a Rom.
 Metropolitani novam & insolitam banc
 sibi imponi passi fuissent, nedum ambiissent. Par est
 eorum, qui olim sine Imperatoris auctoritate pallium a
 Pontif. concedi potuisse negant, ex eoque numero est etiam
 in Cavallarius *Instit. Jur. Canon.* par. 1 *c.* 9 *§.* 2. Nam hæc
 dicitur rescripto Valentiniani III, & nititur errore, quod
 illud pallium imperatorium ornamentum fuerit. Vid.
 in Lupum *cit. diss. de African. Eccles. Rom.* appellat. c. 8

p. 176, *Bianchium della Potestà e della Polizia della Chiesa* 2 §. 2, 3, 4 t. 5 par. 1 p. 173 & seq. Bonam *Res. liturgic.* l. 1 c. 2 & Salam in not. 272 & seq. tom. 2 ed. Taurin. an. 1794.

(6) Græcis Episcopis nunc commune pallium est, quod et sibi sæculis ultimis Græciæ cunctos Episcopos arrogasse Goarius *Eucholog. Græc. tit. Episc. Ordinat. pag. 512 ed. Paris* Quomodo autem id evenerit, ut nunc omnes Græci Episcopi utantur, narrat Liutprandus in *Legatione ad Constantinam* 11 *Contestata ad Niephorum Phocam nomine Oibonis apud Maratorem S. Res. Italic. t. 2 p. 488* ubi inquit: *Romanus Imperator filium Theophylactum Eunuchum Patriarcham constituit: cumque Alberici cupiditas non lateret, misit ei muneribus satis effectum, ut ex Papæ nomine Theophylacto Patriarchæ literæ tenerentur; quæ auctoritate cum ipse tum successores ejus Paparum permissu pallii uterentur. Ex quo turpi commercio perandus mos invaluit, ut non solum Patriarchæ, sed etiam secuti totius Græciæ palliis utantur. Quod quam absurdum censere oportet non est. Consule eundem Liutprandum, qui Alberici facinus narrat, de *Reb. Eur. l. 5 c. 12* apud Dachmann *Hist. Franc. p. 595*. Christianus Lupus in *d. can. 27 Conc. VIII* 1799. Jo. Laurentius Bertius l. c. Ceterum dumtaxat VIII sæculo obtinere cepit consuetudo, ut omnibus indiscriminè Archiepiscopis pallium concederetur, & colligi potest ex r. 27 *pothum. Mabillonii*, ubi occurrit dissertatio Theodorici *de Pallio Archiepiscopali c. 11 p. 457*. Multa autem, præter res, quos modo indicavimus, de pallio scripserunt, Petrus de *sa Conc. sacerdot. & imper. l. 6 c. 6 & 7*. Nicolaus de Brillon *de Pallio*, Patres Maurini in *S. Gregorium M. l. 4 ep. 24 col. 518 ed. Paris. 1705* locisque aliis earundem epistolarum, Dom. Georgeus de *Liturg. Rom. Pontif. tom. 1 p. 210 & seq.* alique plures. Ac videnda in primis est Constitutio *Rerum ecclesiasticarum* 60, Benedicti XIV tom. 2 *ejus Bullar. pag. 294 laud.* multa habentur de pallio, quæ ad recentiore pertinetur plinam.*

§. 43. Solus Rom. Pontif., cujus potestas nullam definitam regionem, cujus terminis septa teneatur, ubique utitur, et semper; ceteri non nisi intra fines jurisdictionis, et statis, certisque diebus, cum pontificiis conficiunt, scilicet die natali Christi Servatoris, die Epiphaniæ, S. Joannis, Circumcisionis, Epiphaniæ, Palmæ, feria V in coena Domini, in Sabbato sancto, in Pascha et feria secunda ac tertia post Pascha, Dominica in Ascensione Domini, in Dominica Pentecostes, in Corporis Christi, in nativitate S. Joannis Baptistæ, in festis omnium Apostolorum, ac quatuor diebus festis Barbaræ Virginis, nimirum Purificat., Annuntiat., Assumptæ et Nativit., commemoratione omnium Sanctorum, in dedicatione Ecclesiarum, in præcipuis festi diebus Et

de Archiepiscopalis, in ordinatione clericorum, in consecratione Episcoporum, et Virginum, et in die anniversaria quam Archiepiscopus celebrat, suae consecrationis, diei item anniversaria dedicationis Ecclesiae (1).

(1) Cap. 4 & 6 de Auctor. & usu pallii, ibiq. Gloss. & Pontificalium Romanorum pars. 1 tit. de Pallio.

4. Pallio ita est adjunctum munus Archiepiscopale, ut postmodum accepto ne Archiepiscopi quidem nomen usurpetur (1), neque synodum provincialem indicere, neque chrisma conficere, neque Episcopos consecrare, neque alia obire munera sive Metropolitana, sive Episcopalia (2). Petendum est intra tres menses ab exacta consecratione, et quidem ex his precibus, sive, ut in more est, *instantius; instantius; instantissime* (3), a Sum. Pontif. vel Legationis Cardinal.; petit per se ipsum si in Urbe sit, Archiepiscopus, si absit, per Procuratorem. Antequam debeat, recipitur juramentum fidei, et obedientiae erga Sum. Pontif. (4); praesenti in Urbe datur a primo Diacono Cardinali, absenti ab aliquo Archiepiscopo, cui Sum. Pontif. rem commisit.

(1) Cap. 3 de Auctor. & usu pallii.

(2) Cap. 23 §. Super eo de Elect.

(3) Cap. 1 & 2 dist. 100. Vide Nicolaum de Bralion tit. de Auctor. de Pallio cap. 12.

(4) Formulam juramenti, quod absentis Archiepiscopi Procurator recipere debet in c. Constit. Rerum ecclesiasticarum Benedicti XII.

5. Ita autem pallium adhaeret personae Archiepiscopi, ut neque alteri commodari possit, et secundum neque potendum sit, si quis iterum, at tertio Ecclesiam consecraverit (1). Denique, ubi Archiepiscopus sepelitur, cum eo pallium vel pallia, si plura accepit, humanda sunt (2). Privilegio Cardinalis Episcopus Ostiensis, cum Sum. Pontif. consecrat, pallio utitur (3), et beneficio etiam Apostolicae quibusdam Episcopis pallii usus concessus est (4).

(1) Cap. 4 de Portulat. Prelat., ibique Glossa in fin.

(2) Cap. de Auctor. & usu pal.

(3) Card. Petra s. 5 ad Const. 3 Fi II sac. ultic., & Catala-
(4) Commem. ad Pontific. Roman. p. 1 t. 14 §. 5 n. 3 p. 239.

(4) Ita Aretino Episcopo pallium dedit Clemens XII *Cont. signet* 14 t. 18 p. 105 *Bullar.*, & ita quibusdam aliis Episcopis aliis Sum. Pontif. similiter pallii ipsius usus concessus est.

S E C T I O IV.

De Coadjutoribus.

46. Coadjutorum officium, et ori- | 47 et 48. Eorum species; et
go. | eos constituat

§. 46. De Episcopis nunc pro eorum jurisdictione re-
ret oratio, vel quoniam uno loco comprehendimus univers-
eorum potestatem tum ordinis, tum jurisdictionis, per-
mus ad reliquos Magistratus, atque ad Ministros, quor-
est Episcopis in dioeceseos regimine opitulari. Sit initia
a Coadjutoribus. Senio, aut mala valetudine confec-
Episcopos, aliosque Ecclesiae ministros de gradu dimove-
injustum atque inhumanum visum est. Ergo ab antiq-
temporibus instituti sunt Coadjutores, qui impedito An-
stiti subsidium compararent, ejusque vicem sustinerent.
mum Coadjutorum Episcoporum exemplum praeberet
tur Ecclesia Hierosolymitana, ubi Coadjutor datus fuit
xander Narcisso Hierosolym. Episcopo, qui annos natu-
centum et viginti (1). Sed illustre prae ceteris est e-
plum Augustini, qui Valerio Episc. Hipponensi mala-
letudinis, seniique causa coadjutor accessit (2).

(1) Primum hoc alicujus coadjutoris exemplum esse judica-
ricus Valesius in *Euseb. l. 6 c. 11 p. 263 ed. Cantabrigiae an-*
Sed multa deinceps exempla coadjutorum occurrunt. I-
cenus Episcopus Cæsariensis sibi Anatólium coadjutorem
vit, ac successorem designavit, & ambo communi studio
sue praeferunt, uti testatur Eusebius *Hist. l. 7 c. 52 p.*
Valesii Cantabrig. 1720. Maximum simul cum Macario Ep-
Hierosolym. fuisse scribit Sozomenus *Hist. l. 2 c. 20 p. 70*
Valesii; & Orionem Episc. Palæbiscensem sibi coadjuto-
successorem Siderium elegisse tradit Synesius *ep. 67 p. 2*
Petav. Paris. 1633, Teodoritus l. 5 c. 4 p. 197 tit. ed.
memorat Joannem Episc. Apameæ, qui coadjutorem habu-
phanum, & Ambrosius, sive potius auctor epistolæ *Cassian.*
t. 5. opp. S. Ambrosii col. 1093 ed. Maurin. Venet. 1751.
cionem, qui Basso Episcopo coadjutor fuit.

(2) Possidius in *Vit. Augustin. c. 8 col. 262 t. 10 opp. S. Au-*
stin. ed. Ven. an. 1733. Et Augustinus quidem, vivo adhuc Val-
Episcopus ordinatus est: quamobrem ei scrupulus animo in-

ut ipse ait ep. 215 col. 790 t. 2 edit. cit., adhuc in corpore posito
 beata memoria Patre, & Episcopo meo sene Valerio Episcopus or-
 dinatus sum, & sedi cum illo, quod Conc. Nicano prohibitum
 esse nesciebam, nec ipse sciebat: Hinc Eraclium collegam e-
 git, at Episcopum non ordinavit: Quod reprehensum est, in-
 te, loc. cit., in me, nolo reprehendi in filio meo. Exit Presbyter,
 est, quando Deus voluerit, futurus Episcopus. Spectat Au-
 gustus ad Nicenum canonem 8, quo tantum erat, ne duo in
 urbe essent Episcopi; verum hic canon non obtinebat, cum
 erat causa, propter quam duo in una civitate Episcopi
 fuerentur, uti ostendunt exempla, quae paulo ante indi-

Dantur Coadiutores vel ad tempus, quoadm ac-
 tione, nura inquit Praelatus, quam via adven-
 tura successus suum munus exercere poterit, vel
 qui nimirum mortuo succedunt. Uterque condi-
 tionis a Sum. Pontif. dandus est (1). ceteris
 Rectoribus etiam Episcopi Coadiutores vel
 ad tempus dantur (2).

de Cleric. agrotant. in 6, Concil. Trid. Sess. 25
 de Cleric. agrotant. in 6, Concil. Trid. Sess. 25
 de Cleric. agrotant. in 6, Concil. Trid. Sess. 25

Nunc, qui Episcopis dantur coadiutores sine iure
 successionis, dicuntur *suffraganei*, quales habet
 Episcopus Ostiensis, atque Episcopus Sabinus,
 nam in Germania Episcopi, quorum dioeceses
 patent, ut his adiutoribus opus habeant ad Epi-
 scopum recte exercendum. Hi sunt Episcopi in-
 ter partibus infidelium, uti sunt etiam Episco-
 pi, qui jus habent succedendi. Utrique enim
 ordine Episcopali, ut ea peragant, quae huius
 sunt (1).

Andreuccium Hierarch. Eccl. tract. de Episc. titular.,
 XIV de Synod. dist. lib. 13 cap. 14.

SECTION V.

De Chorepiscopis.

Chorepiscopi officium, et ordo. 50. Forum potestatis.

Quemadmodum Episcopi, cum propter morbum,
 aut agnoscentem aetatem suo recte munere fungi non

poterant, in civitate Coadjutores habebant, ita cum late patebat dioecesis, in pagis, atque oppidis longis habebant Chorepiscopos adjutores, et administrorum suorum. Dicuntur Chorepiscopi, quasi *τῆς χώρας*, est *ruris* Episcopi. De his quaeri solet, num Episcopi tantum Presbyteri fuerint; sed longe probabilior sententia illorum, qui eos meros Presbyteros fuisse trantur (1).

(1) Episcopos Chorepiscopos fuisse putant Henricus I monachus, *diss. 3 contr. Blondell. c. 8, per tot. præsertim, §. 4* 43, p. 164, Londini 1651, Guillelmus Beveregius *Not. in concyran. can. 13 in Pandect. Canon. t. 2 p. 175 Oxonii 1672*, Bingham, *Orig. eccl. l. 2 c. 14 §. 4 t. 1 p. 195*; atque hi quidem sentimuntur Athanasii loco *Apolog. contr. Arian. t. 1 opp. p. 1 Patavii an. 1777*, cujus hæc verba sunt: *Mareotis regio est Alexandria, in qua numquam Episcopus fuit, aut Chorepiscopus: universa illius regionis Ecclesie Alexandrino parent Episcopi Presbyteri autem singuli suos vicos habent maximos, qui circiter sunt, imo plures numero. Apertum hic quidem est, utrum inter Chorepiscopos, & presbyteros constituitur; sed iam equidem video causam, propter quam hoc discrimen per ad ordinem, quam ad officium & jurisdictionem referret videtur. Atqui Athanasius minime adversarius est nobis dicamus unum, & eundem fuisse ordinem chorepiscoporum & presbyterorum, dissimile tamen officium, & dissimile jurisdictionem. Rectius igitur Franciscus Turrianus *Not. in Conc. Nic. Arab. apud Labbium t. 2 Concil. col. 317*. Antonius gustinus *Ep. jur. canon. part. 1 l. 6 tit. 1 c. 3 et seq. p. 259 t. 5 Luc. 1770*, Ludovicus Thomassinus *Vet. ac. nov. Eccles. discipl. l. 2 c. 1, Natal. Alexand. Hist. Eccl. sic. IV Append. 44 qu. un. t. 4 p. 649*; ibique Mansius in *not. p. 655 ed. Ven. 1770* chorepiscopos Presbyteros fuisse contendunt, nixi præsertim Concilii Nicæni *t. 2 col. 58 collect. Labbei*, & can. 10, Concilii cheni *t. 2 col. 590 ejurd. collect. Labbei*, ex quibus manifestum est Chorepiscopos Episcopos non fuisse. Quod etiam, re tæ cognita & expensa, definitum est, uti patet ex Capitulis Regum Francorum apud Balutium *t. 1 col. 235 ed. Ven. an. 1770*. Cum enim Carolus M. ea de re Legatos misisset ad Leonem Pontif., responsum est, Chorepiscopos meros esse Presbyteros, quæ irritum esse quidquid ipsi gesserant proprium ordinis palis. Quod probant Ratisbonensis Concilii Patres apud *Labbium t. 2 p. 239 & seq. Par. 1629*; ac etiam Synodus Parisiensis an. 829 *l. 1 c. 27 loc. cit. p. 6* respondit nihil eorum, quæ ad Episcopalem ordinem pertinerent fieri a Chorepiscopis posse. Interdum vero Chorepiscopi etiam Episcopi, quod recte observant Cabassutius *Notit. con. 8, Petrus de Marca Concord. sacerdot. et imper. l. 2 c. 12* Larminus, *de Cleric. l. 1 c. 17 p. 139 opp. t. 2 ed. Venet. an. 1770* quæ ad hos pertinent canones omnes conciliorum, quibus*

nona Episcopi Diaconos, & Presbyteros ordinant.

Chorepiscopi non unam, ut Parochi, sed plures habent Ecclesias, easque lustrabant (1); dabent episcopus quae erant ex genere *formatarum* (2), quibus in aliam dioecesim abeuntibus; minores conferebant (3). Sed cum intra suae potestatis finibus continerent, et jura invaderent Episcoporum, non est eam Dignitatem extinguere ac delere, sed primum factum est Leone III Pontifice, neminem etiam post Leonis aetatem mentio Chorepiscopi occurrit (5).

Chorepiscopi Dioecesim lustrarent, dicti sunt etiam *circulator* & *visitator*, quos memorat Leo in *can. 57. l. 1 Concil. collect. Labbei col. 1535 ed. 1671* non inde effici potest, Chorepiscopos, & Periodos idem fuisse, quod aliquibus visum est. Vid. *Cajacium in tit. 3 Cod. de Episc. & Cleric. col. 1535 ed. Venet. 1758*. Omnis quidem Chorepiscopus erat non omnis Periodos erat Chorepiscopus, uti patet de Roye *Institut. jur. canon. l. 1 tit. 15*. Verum Binghamus *Origin. eccles. l. 2 c. 14 §. 123. l. p. 201 ed. 1751*, a Laodicensi Synodo *cit. can. 57* Periodos constitutos fuisse Periodos, id nullum fundamentum, quo niti posse videatur.

nam literarum multae erant species. Nam aliae erant *decuriae*, aliae *communicatoriae*, aliae *dimissoriae*. Potestatem ad clericos pertinebant, quibus dabantur, in dioecesim conferebant, ut ibi domicilium conquirent haec literae *dimissoriae*, & interdum etiam *pacificae* quoniam testabantur, clericum pace Episcopi in Ecclesia fuisse dimissum. *Commendatariae* & *communitariae* omnibus tum clericis, tum laicis, qui per alios iter faciebant, eaque testimonium erant orthodoxae communionis illius, qui epistolas ipsas detulit tanta erat concordia, atque inter omnes Episcopos concordia, ut nemo ecclesiasticae communionis in aliena parte fieret, nisi ea dignus proprii Episcopi testimonio esset. Ita per eas literas Ecclesiarum unio ostendebatur. Ita per eas literas Tertulliani *de Praescript. c. 20 p. 206 ed. 1675* *communicatio pacis ... & consecratio hospitum* monstrabatur. Hinc Optatus Milevitanus *l. 2 p. 32 ed. 1702*. *Totus, inquit, orbis commercio formatarum in una societate concordat. Commendatariae* literae dantur, quorum illustrior erat conditio, vel etiam eiusdem, quorum existimatio in discrimen vocata fuerat, vel in externas regiones concedebant: *communicatorias* obli-

cem colebant, ideoque *pacificae* & *ecclesiasticae*, atque interdum etiam *canonicae* dicebantur. Omnes generali nomine *formatae* dicebantur, quod peculiari forma, ac singularibus signis & characteribus scriptae erant, ne quis falsas obtruderet, & omnes Episcopo concedebantur. Ad has autem literas pertinet *Canon Apostolorum* 54 apud *Cotelierium PP. Apostol. t. 1 p. 446 ed. Amstelod. 1724*; itemque *Concilium Carthaginense l. can. 7* apud *Labbeum t. 2 col. 749 ed. Venet.* *Laodicenum Can. 41 col. 1538 t. 1 jurisd. collect.*, *Antiochenum Can. 7 an. 341* apud eundem *Labbeum t. 2 col. 590*, *Agathense col. 38 t. 6 col. 527*, *Chalcedonense c. 11 col. 10 t. 4*, *Barthaginense III Can. 28 col. 1403 t. 2 ejusd. collect.* Quas teras cum in illo persecutionum discrimine dedissent Confessores quidam, quorum magna erat in ecclesia existimatio, ab iis fieri vetuit, atque alias a proprio Episcopo communicarias literas unicuique dari jussit *Concil. Eliberitanum Can. col. 996 t. 1*, & *Arelatense l. can. 9 col. 1452 t. 1 loc. cit.* Non enim duo hi canones, uti putat *Baronius* ad an. 142 n. 9 p. 157 t. 2 *Lucas*, intelligendi sunt de martyrum libellis, quos *lapri* intrare solebant, ut in ecclesiae communionem reciperentur, & recte animadvertit *Albaspinæus in not. ad cit. 25 Concil. Eliberit. p. 167 ed. Neapol. 1770*. Chorepiscopus autem dedisse literas *pacas* seu *formatas*, manifestum est ex *Conc. Antiocheno Can. loc. cit. col. 1538*, cujus haec verba sunt; *ne presbyteri qui in pagis, dent canonicas epistolas, vel ad solos vicinos Episcopos stolas emittant. Chorepiscopi autem nulli reprehensioni obnoxii pacificari.*

(5) *Concil. Antiochenum Can. 10 col. 600 loc. cit.*

(4) *Vid. Capit. Caroli M. lib. 6 c. 121 apud Balutium Reg. Franc. col. 255 tom. 1 ed. Venet. an. 1772.*

(5) *Conc. Parisiense an. 829 l. 1 can. 27 t. 9 coll. Labbe 729 edit. indic. Meldense an. 845 c. 44 c. 975 l. c., Meren 838 c. 8 col. 594 t. 11 collect. ejusd. Vide Thomassin. par. 2 c. 1 et 2, & Morinum Exerc. sac. c. 11 et de Sac. Ord. 5 exerc. 4* Sua jam aetate Chorepiscopus exolevisse testatur *samon in can. 13. Concilii Ancyranum apud Beveregium P. canon. t. 1 p. 336 Oxonii 1672.*

SECTIO VI.

De Praelatis inferioribus.

§1. Praelati inferiores, eorumque divisio | §2 ad §4. Singulorum potestas visio.

§. 51. **M**edium inter Episcopos, atque Presbyteros cum tenent Praelati inferiores, nimirum antiscites, quae pertinet ordinis Episcopalis, in sibi subjectas Ecclesias, atque personas jurisdictionem exercent. Non idem omnium eorum Praelatorum gradus, neque eadem ratio est. Nam alii sunt ab Episcopi potestate subtrahiti, qui certo praes

en personarum intra septa alicujus ecclesiae, aut monasterii vel conventus existentium, quales sunt Superiores lares, et nonnulli Praelati saeculares, qui immediate sunt Sedi Apostolicae una cum Ecclesia ejusque clericisque ministris, quibus praefecti sunt. Alii praesident et populo alicujus regionis, quae tametsi ab Episcopate subtrahita sit, tamen sedet in illius dioecesi qua undique circumscribitur. Alii denique propriam quasi dioecesim a cujusvis Episcopi dioecesi avulso separatam, in qua jurisdictionem obtinent quasi lem (1).

Cardin. Petra ad Constit. 4 Callisti III dist. 1 p. 90 t. 5, l. XIV de Synod. Diocesan. lib. 2 cap. 11.

omnium nobilissimi sunt Praelati, qui separatam dioecesim habent; nam hi proprie et vere Praelati dicuntur, atque inter Ordinarios recensentur. Ceteri quidem sunt ab Episcopi jurisdictione, sed habent quasi dioecesim ab illius dioecesi distinctam, in qua ordinariam jurisdictionem exercent (1). Itaque illi minus proprie vocari possunt, cum reverentia Episcopi dioecesi sint.

Bened. XIV in Constit. Apost. col. 76 t. 1 ejus Bullae et Constit. Inter multa 33 p. 166 t. 2 ed. Romae 1754.

Praelati inferiores vel saeculares sunt, vel regulari beneficio Sedis Apostolicae habent usum Pontificalium, alii vero non habent (1). Omnium potestas oritur ex privilegiis Summ. Pontif., vel ex praescriptione, quae hominum memoriam superat (2). Quare et amplior, et major est, uti ferunt leges privilegii, vel consuetudinis, unde procedit. Generatim Abbates Regulares, qui sacerdos sunt, et solemnem ab Episcopo benedictionem accipiunt, suis subditis regularibus pro jure primam conferunt, et minores ordines conferunt; reliqui vero expresso privilegio opus habent (3).

Idem Giralduum Exposit. Jur. Pontific. pag. 1 tit. 33 tom. 2 de Reg., ubi multa sunt de usu Pontificalium, quem habent Praelati Episcopo inferiores.

Idem Bened. XIV in laudata Constit. Apostol. §. 2 de Reg. et in Constit. Inter multa & sane, pag. 166.

(3) Concil. Trident. *Sess. 25 c. 10 de Reform.* De Subdiaconu, cuius conferendi potestas interdum a Sede Apostol. quibusdam Abbatibus facta est, agit inter ceteros Juenin *de Sacram. diss. 9 qu. 6 c. 3.*

§. 34. Quod vero attinet ad jurisdictionem quasi episcopalem, multa sunt, quae Praelati inferiores, etiam cum discretam et separatam quasi dioecesim habent, exercere non possunt, quamquam in ipsa jurisdictione insita et affixa videantur. Principio vetantur indicere et habere synodum dioecesanam, etiam ea de re facultatem a Sum. Pontif. impetrant, et eaque semper usi fuerint; et simili modo vetantur examinatores ad parochiales ecclesias parochias conferendas (1). Hinc vicinior Episcopus dioecesi, quae nullius reverentiae est, et Episcopus dioecesi exemptae, quae separet parochias confert, servata lege concursus, quae in synodo constituta est. Par est ratio literarum dimissorialium, quas illi dare nequeunt saecularibus sibi subditis pro ordinibus suscipiendis; cum horum omnium ordinationes pertineant vel ad viciniorum Episcopum, si Praelatus quasi dioecesim separatam habeat, vel, si Ecclesia exempta sit, ad Episcopum, cujus dioecesi continetur (2). De causis vero criminalibus & matrimonialibus recte judicant Praelati, quibus sua quasi dioecesis separata est: non item Praelati exempti, nisi hoc privilegium obtinuerint vel a Sum. Pontif., vel per praescriptionem, quae ultra hominum memoriam est (3).

(1) Vide Benedictum XIV *de Synod. dioces. l. 2, c. 11, n. 6 et 7.*

(2) Concilium Trident. *Sess. 25 c. 10 de Reform.* Consule Benedict. XIV loco mox indicato n. 15 et 16, Card. Petram *ad Constit. Apostol. in cons. 4, Callisti III sess. 2, n. 67 et seq. p. 116 et seq. t. 5, & Giraldum Exposit. jur. Pontific., par. 2, tom. 3, pag. 961.*

(3) Confer Card. Petram *loc. cit. n. 37 et seq. p. 109 et seq.*

S E C T I O VII.

157

De Capitulis Canoniorum.

Capitula Canoniorum.
Sunt enim Canoniorum nomen.
Capituli regulares, et regulares.
Capitula vel cathedralia, vel col-
legia.
Canoniorum Officium.
Capitulum in capitulis inest.
Capitulum Capituli cathedralis Sede
est. Vetus Capitularia. A qui-
bus, ut hinc quod tempus eius ele-

ctio facienda sit?
64. Quis eligi debeat, et quam Ju-
risdictionem habeat?
65. Capitulum, ejusve Vicarius nihil
Sede vacante innovare potest, et ni-
hil agere, quod sit ordinis Epi-
scopalis.
66. Quae beneficia conferri possint,
quae contra non possint, et quibus
recte dentur litterae dimissionis.

§ 33. Ecclesiasticam Dignitatem hodie etiam inesse
capitulis Collegiis Canoniorum tum cathedralium, tum
collegiarum Ecclesiarum. Cathedrale templum dicitur,
in quo Episcopus suam habet cathedram, & quod princeps
est caput, quae in civitate aut in dioecesi sunt. Ce-
terae templa, quae post cathedrale collegium habent cano-
nicorum, collegiata appellantur.

§ 34. Omnibus olim clericis commune fuit Canoniorum
nomen, quia scilicet adscripti erant *canonici*, seu *matri-*
culae Ecclesiae, cujus sumptu alebantur (1). Mediis autem
seculis Canonici dicti sunt clerici, qui communem, & se-
cundum propriam regulam vitam traducebant. Hoc sensu
Cyprianus Metensis Episcopus primus, ut videtur, æta-
te Papae Regis Canonicos instituit, clericos videlicet,
quos, nisi omissis votis, in unam societatem coegit, qui-
bus regulam dedit (2). Quod vitae institutum omnes
postea Ecclesiae acceperunt; Synodus vero Aquisgranensis
regulam elidit plenior, quae ad canonicæ vitæ institu-
tionem pertinebat.

(1) Omnis nomine hoc sensu utitur Conc. Nicenum *can. 19*
et 20 *colle. Labbai*, & Antiochenum *can. 1 col. 535 t. 2*.
Quod hinc ex atque illud, quod Canon Apostolorum 14 apud
Constantin PP. *Apostol. 1. 1 p. 444 ed. Amstelod. 1724* *καταλογον*
κληρικων, Concil. Agathense *can. 2 ejusd. Colle. 1. 5 col. 521*,
apud Serrum. 358 n. 14 col. 1390 t. 5 edit. Venet. an. 1731 *τα*
κληρικων appellant. Quare cum omnium clericorum no-
men in canone, sive matricula Ecclesiae essent descripta, Cano-
nicus dicebatur, & hinc Cyrillus Hierosolymitanus *præf. cathec.*
lib. 4 ed. Maurin. Paris. 1820 *κανονικων προσωνια* significat
clericorum praesentiam, Concil. Laodicenum *can. 15 t. 1 col. 1534*

collect. *Λαββαὶ κανονικῶν ψαλμῶν* vocat clericos cantores, & generatim in Conc. Nicæno *can. 16 col. 40*, & Antiocheno *can. 1 col. 588 loc. cit.* per τοὺς ἐν τῷ κανονί Ecclesiæ clerici significuntur.

(2) Præterea Crodogangus certam videtur dedisse regulam clericis communem vitam traducentibus, quæ quidem regula existit apud Holstenium *Cod. Regular. t. 2 p. 96 ed. August. Vindob. 1759*. Verum ante ejus ætatem jam ipsa communis vita clericorum obtinebat. Nam initium habuit in Oriente, ubi eam viguisse testatur S. Basilus *ep. 207 t. 3 opp. p. 310 ed. Maurin. Paris. 1730* & Sozomenus *l. 6 c. 21 p. 264 ed. Valesii Cantabr. 1729*. Ex Oriente in Occidentem præterea Vercellensis, cum ipso ab Athanasio ex Oriente migrasse tradit Ambrosius *ep. 17 t. 1 Venet. 1751*. Eam vero sequitur Arnobius, Paulinus Nolanus, & alii, uti narrat Possidius *ep. 1 t. 1 ed. Maurin. Venet. 1750*. Certum porro est, Augustinum præterea esse vitam, sed iis non aliam. Consule Thomassinum *l. 3 c. 5, Holstenium loc. cit. Benedict. t. 2 l. 23 n. 31 p. 170 ed. Luca 1759*, & Cl. Cassin. Jarampium, *Dist. 9 in Vit. B. Clara Ariminensis*.

§. 57. Ita nati et brevi propagati canonici, qui sub certa regula communem vitam traducebant. Sed cum hæc regula, atque hæc communis vita consequentibus annis pene ubique desiisset, eam instaurare conati sunt viri insignes pietate, et doctrina (1), qui monasticis etiam votis suos canonicos obstringi voluerunt: qua in re novi ab antiquis canonicis differebant, quibus suo se patrimonio non abdicare licebat. Cum vero non omnes clerici communem illam, ac pene monasticam amplecterentur vitam, hinc aditus patefactus est Canonicis, qui sæculares appellantur. Nam Regulares sunt, qui sub Præposito communem vitam, & votis adscriptam agunt; sæculares vero, qui seorsim vivunt, ac perpetuis ecclesiasticis præbendis donati, suæque bona retinentes servant canonicum institutum, quatenus patitur vita singularis.

(1) Quod in Italia præstiterunt Petrus Damiani, in Gallia Ingbertus Carnotensis, in Anglia Eberhardus Eboracensis, atque alii, qui canonicum institutum monasticis etiam votis obligarunt. Atque quidem Canonici sub Augustini regula incluserunt, quod et cet. ejus clerici pari rerum suarum abdicatione æmulabatur quoniam Augustinum nullam specialem suis clericis regulam disse consrat. Confer Thomass. *loc. c. cap. 7 et seq.*, ac Muratori.

mirum cathedrali, aut aliis interioribus Ecclesiis
ant.

Præcipuae canonicorum partes sunt altari, ac di-
mini inservire, & in Ecclesia alternis choris divi-
ni canere, quod, ut inquit Synodus Trident. (1),
ipsi debent, non per substitutos. Cui mu-
ltisfaciant, debent canonici in suis Ecclesiis im-
s, sed tamen iis quoque anno datur spatium trium
m, quo abesse possunt ab Ecclesiis suis (2). Ultra
menses abesse nequeunt, nisi qua justa causa eos pro-
b cogat, veluti, si absint curaturi res Ecclesiae, aut
a (3), aut daturi operam in aliquo probato gymna-
me Theologiae, sacrisve Canonibus (4). Ex iustis
absentes præbendae (5) fructus percipiunt, non item
immas distributiones, quae tantum in choro praesen-
accrescunt (6).

Decr. Trident. Sess. 24 c. 12 de Reformat. Satis autem non
m canonici choro intersint, sed etiam debent elata voce
canere, *Benedictus XIV in Constit. 103 §. 24 p. 226 t. 1*
Bar. et Constit. praeclara decora §. 6 in supplem. n. 4 s. 3 p. 335.
Concil. Trident. loc. cit. Sed hoc beneficio frui nequeunt
s, qui alternis tantum hebdomadibus choro intersunt. Vi-
simum *Exposit. Jur. Pontific. par. 2 tom. 3 pag. 1014*
cap. 9 et 15 de Cleric. non resid. Quod tamen intra duos tan-
micos collibendum esse constat ex cit. cap. 15, ex *Con-*
posito nobis 286. Urbani VIII p. 149 t. 6 par. 1 Bullar.
cap. 12 de Cleric. non resid. cap. ult. de Magistris, Concil.

(5) Vestimenta, alimenta, & cetera, quæ militibus præstentur, præbende neutro genere (ut est a Cujacio animadvertitur. l. 2 c. 23 opp. t. 3 col. 58 ed. Venet. 1758) appellatur. Lib. 19 ff. de testib. Eadem voce apud Ecclesiasticos illa pars designata, quæ datur canonicis, ut ex ea percipiantur ad vitam traducendam necessaria.

(6) Cap. 1um. de Cleric. non resid. in 6. Excipiuntur tamen quos infirmitas, seu iusta, & rationalis corporis necessitas evidens Ecclesie utilitas excusaret, qui absentes etiam canonicas distributiones accipiunt. Sed de his agam copiose Lib.

§. 60. Honorantur autem canonici supra ceteros, maxime si sint canonici cathedralis templi, qui præter quædam habent supra canonicos collegiatarum. Similiter canonici Dignitatem non habent, quamquam ad eam nonne accedant canonici Ecclesie cathedralis, ideoque dum a Sede Apostolica Iudices delegati constituuntur, sed Dignitas est penes corpus universum.

(1) Consule Benedictum XIV, *Constit. Quamvis* 28 §. 41 tom. 1 ejus Bullarii edit. indic.

§. 61. Potestas & jurisdictio Capituli Ecclesie cathedralis sese in primis exserit, vacua Sede Episcopali tunc ad ipsum omnis transfertur Episcopi jurisdictio. Quod non alieno mandato aut delegatione efficitur, potius nativo quodam & proprio jure, quod mortuo Episcopo in Presbyterio reviviscit (2). Ergo omnis ad Episcopatum venit ordinaria Episcopi jurisdictio; atque iudicare, condemnare, poenas imponere, cetera agere, quæ ordinariæ jurisdictionis sunt.

(1) Cap. 11 et 14 de majorit. et obedien.

(2) Episcopali Sede vacante (inquit Card. de Luca Trident. disc. 31 n. 1.) de jure Episcopalis jurisdictio, Ecclesie administratio devolvitur ad Capitulum, non quod aliquo privilegio vel delegatione, sed ex ratione juris reviviscit; quia Ecclesia cathedralis efformatur conjuncta Episcopo et Capitulo.

§. 62. Quam potestatem Capitulum exercet in eligendo Capitularem, quem intra octo dies post mortem Episcopi eligere debet, ne pluribus commissæ negotia minus & difficiliter expediantur. Elapso hoc tempore eligendi transfertur ad Metropolitam, & si Metropolita fuerit vel exempta, tunc antea in Metropolita, & proinde in exempta Vicarium constituit (1).

Concilium Tridentinum Sess. 24 cap. 16 de Reformat.

63. Tum ubi Ecclesiam suffraganeam carentem capitulo una cum metropolitana vacare contigerit, electio Vicarii suffraganei non ad antiquiorem suffraganeum, sed ad metropolitanum pertinebit (1). Quod si omnes eligere neglexerint, eum constituit Rom. Pontif., Secra Congreg. Episcoporum & Regularium, ejusque limites modo angustioribus continentur finibus, modo amplius explicantur, Quinimo cum Episcopo datus est ab ipsius Sede Vicarius, is, etiam illo mortuo, officium suum, neque tunc ob reverentiam Supremae Sedi debitum, neque est Vicarii Capitularis electioni (2).

Concile Benedictum XIV de Synod. dioces. l. 2 cap. 9 num. 2. VI. Gaudemium de Viris. & jurisd. Praelat. tom. 1 cap. 5. Bull. 2 num. 18 & Card. Petram Constit. Apostol. ad constit. 2 de II. 1127. 5 num. 42 tom. 1 pag. 157 ed. Venet. 1741.

64. Eligendus est Vicarius Capitularis ex canonicis, vel inter eos Doctores, Licentiat, Jurisque consulti reputantur (1). Recte etiam eligitur postremus defuncti Episcopi Vicarius vel extraneus, cum nemo est ex canonicis qui ad hoc munus gerendum aptus & idoneus habeatur. Rite constitutus ex officio dimoveri non potest, nisi jure, & Sec. Congregationi Episcoporum ac Regularium probata causa sit (2); totamque accipit jurisdictionem, cum sola omnino partem sibi Capitulum reservare potest (3).

(1) Vicarius capitularis, inquit Synod. Trident. Sess. 24 c. 16. de Reformat., eligi debet, qui saltem in jure canonico sit. Doctor, vel Licentius, vel alias, quantum fieri poterit, idoneus. Cum autem aliquis inter canonicos aptus & idoneus est ad Vicarii officium gerendum, hunc, non extraneum, eligendum esse respondit Sac. Congregatio Concilii, uti testatur Gaudemius loc. cit. n. 10.

(2) Concilium Benedictum XIV de Synod. Dioces. lib. 2 cap. 9 num. 4. (3) Haec olim multorum opinio, quod liceret Capitulo auctoritate contringere Vicarii jurisdictionem, ejusque partem sibi reservare; sed nunc communis omnium sententia est, quam etiam confirmat Benedictus XIV de Synod. Dioces. l. 4 c. 8 n. 10, & Gl. in hunc. Jur. Pontific. par. 2 tom. 3 p. 962 id fieri non posse. Quia etiam multi sentiunt, Vicarium Capitularem propter suum officio potestatem ea quoque recte expedire, pro quibus Vicarius generalis Episcopi speciali mandato opus habet. Vid. Benedictum XIV loc. cit. lib. 2 cap. 9 num. 4.

§. 65. Multa tamen sunt, quae dum vacua est Capitulum, ejusque Vicarius non facit, vel quod bet potestatem, vel quod ei sacri Canones modum tuerunt. Non facit, quae sunt ordinis Episcopalis, quam ad ea gerenda recte exteros Episcopos ad id porro facit, quae ex delegatione aut beneficio Summi Pontificis uni Episcopo concessa sunt (1). Nihil quoque, sede vacante, potest innovare, ac de juribus capitulis diminuere (2); quod proprium est omnium gubernant, quae ad interregnum venit, ut nihil & nihil de juribus detrahant. Itaque, sede vacante, Capitulum conjungere, aut dividere beneficia, atque alienare prohibetur.

(1) Ad cetera, quae Capitulum, ejusque Vicarius facere non potest, referendae sunt etiam Indulgentiae ab ipsis concedi nequeunt, quamquam earum concessio potestas non ad ordinem, sed ad jurisdictionem pertinet. Episcopus quadraginta dierum Indulgentias tribuit, Capitulum vero, ejusque Vicarius non potest. Tres hujusmodi affert Benedictus XIV. *de Synod. Dioces.* l. 2 c. 9 n. quod facultas concedendi Indulgentias non ita necessario regimine Diocesanos, ut aliquid inde oriatur detrimentum crearet qui ad tempus diocesim administrat, altera, quod est facultas extraordinariae cujusdam jurisdictionis est, quae tantum ad dignitatem Episcopalem; postrema, quod universarum Indulgentiarum thesaurus pene Summum Pontificem est, a quo pars in solos Episcopos conferri potuit, non autem in alios, qui non sunt Ecclesiarum sponsi, verique pastores, sed tantum ad tempus diocesim administrant.

(2) Vide Titulum *Ne sed. Vacant. aliquid innovet.*

§. 66. Ad beneficia quod attinet, Capitulum vacante, oblatum a Patrono clericum, recte instituit, recte etiam confert beneficia, quae conjunctim Episcopo conferre deberet (2); non item beneficia libera collatio ad solum Episcopum pertinet (3). Literas dimissorias primo anno vacantis Ecclesiae Capitulum (4) recte concedit iis, quos beneficium vel vel accipiendum ordines suscipere cogit, non ita post annum vero omnibus indiscriminatim.

(1) *Cap. 1 de instit. in 6.*

(2) *Cap. unic. Ne sed. vacan. in 6.*

(3) *Cap. 2. Ne sed. vacan. aliquid innovet.*

(4) Haud tamen Capitulum per se ipsum concedit.

143
ita, sed per Vicarium capitularem, ad quem tota, & c. dicitur
quod iurisdictione defertur. Vide Giraldum Expor. Iur. Pontif.
n. 2. 3 p. 962.

SECTIO VIII.

De Dignitatibus, Personatibus, Officiis.

¶ *Q. 1. Quid Dignitas, quid Per-
sonatus, quid Officium sit?
¶ Canonici Theologi.
¶ Poenitentiarum.*

71 ad 73. Archidiaconi, ministri, et
potestas.
74 et 75. Minori, et potestas Archi-
presbyteri.

¶ *67.* Sunt e Canonici, qui Dignitate, Personatu, Of-
ficio a ceteris distinguuntur. Hujusmodi sunt Archidiao-
ni, Archipresbyter, Primicerius, Decanus, Praepositus,
alique, qui non solum habent canonicatum,
sed quae ceteris Canonici communia non sunt, aut
minori, aut honoris praerogativam, aut cum hono-
rificationem; & Officia, Personatus, Dignitates ap-
tuer. Non idem est in omnibus Ecclesiis Cathedrali-
& Collegiatis eorum numerus, & ratio; ac longum es-
et omnia singillatim dicere.

¶ *68.* Totum in his rebus conficit usus, & consuetudo
eiarum. Quare videndum est, quid cuique in singulis
sit muneris, quid honoris, quid jurisdictionis, et
quaeque quae sibi sunt commissae, partes implere de-
bit. Italia primam Dignitatem plerumque obtinent Ar-
chidiaconi, in Hispania et Lusitania Decani, in Germania
ratiarii (1). Nos de duobus nominatim agemus Officiis,
quae omnes habent Ecclesiae Cathedrales, ac de duobus
dignitatibus, quibus, summam post Episcopum auctorita-
tem Decretales attribunt.

(1) *Vid. Rigantium ad Regul. Cancellar. IV §. i num. 20 et seq.*

¶ *69.* Officia sunt Canonici Theologi, et Poenitentiarum.
Hec instituit Concil. Lateranense IV, quod habitum
est Innoc. III Pontif. (1), utrumque probavit Synod. Tri-
dent. (2), & utrumque omnes Ecclesiae Cathedrales, &
Collegiatae in aliquo insigni oppido existentes habere de-
bent. Est autem Canonici Theologi, quem Theologiae lau-
da donatum esse oportet (3), Sacras Scripturas explicare,

aut clericos res Theologicas edocere (4); quo munere cum fungitur, præbendæ fructus, & quotidianas distributiones precipit, perinde ac si choro interesset (5).

(1) *Cap. 4 de Magistris.*

(2) Concil. Trident. *Sess. 5 c. 1 de Reform.* non modo Theologorum officium retineri voluit in iis Ecclesiis, in quibus jam erat institutum, sed etiam addit quod in Ecclesiis Metropolitanis, Cathedralibus, si civitas insignis, vel populosa, ac etiam collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido, etiam nullius diocesis, si ibi clerici numerosus fuerit, ubi nulla præbenda, aut præbendium, seu stipendium huiusmodi deputatum reperitur, præbendam, quomodocumque, præterquam ex causa resignationis, primo vacante, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ad eum ut ipso facto perpetuo constituta et deputata, intelligatur. Similiter de fieri poterit, cum unione præbendæ proxima vacatura ab scopo institui iussit Synod. Trident. *Sess. 24 c. 8 de Reform.* statuit autem Van-Espenius par. 1 tit. 12 c. 3 §. 13, quod iis quibusdam Pœnitentiarius non merum Officium sed Dignitas habeatur, ita tamen ut novissimum inter Dignitates locum neeat. Similiter Theologum inter Dignitates recenset ipse Van-Espenius l. c. tit. 11 c. 6. Verum id vel foundationis peculiari locorum consuetudine factum est; nam Theologum Pœnitentiarium merum esse officium respondit Sac. Congreg. Concilii in Romana 12 Aprilis 1699 & in Sententia Penitentiarum 16 Aprilis 1691.

(3) Consule Benedictum XIV *Instit. Eccl.* 59 n. 5.

(4) Benedictus XIV *de Synod. Dioces.* l. 13 c. 9 n. 17. Cum Theologum suo muneri satisfacere animadvertit, sive in Scriptura, sive in Theologia scholastica explicanda versetur, bus autem diebus lectio Theologalis habenda sit, expresse dixit Synodus Tridentina: verum qua hora, quibusve tum super quo Sac. Scripturæ libro conficienda sit lectio scopi arbitrio relictum voluit Sac. Congreg. Concilii apud Giraldum *de Benef. par. 3 c. 7 n. 155.* Multa etiam de Theologia habet Giraldus *Exposit. Jur. Pontific. part. 1 lib. 5 tit. 2 pag. 595 & seq.*

(5) Vide Benedictum XIV *Instit. Ecclesiast.* CVII §. 9 Giraldum *loc. cit. par. 1 lib. 3 sect. 353 pag. 244 & seq.*

§. 70. Suppar est institutione Theologo Pœnitentiarius, cuius est audire confessiones, atque is similiter, agit, tamquam præsens in choro habetur. Sit autem Sacrae Theologiae, aut Juris Canonici laureatus, et annos saltem quadraginta natus, nisi alio titio, et necessitas, aut utilitas Ecclesiae postulet, ter eorum habet Dignitatem aut Personatum, quisque sedet in choro, servato ordine collationisque antiquioris, nisi quid aliud consue-

et utrumque officium, concursu adhibito, conferendum est (2).

(1) Concilium Tridentinum *diſt. Sess. 24 cap. 8 de Reformat.*

(2) Benedictus XIII in Constitut. *Pastoralis Officii* 69 s. 11 *pag. 414 Bullarii*, quæ constitutio pro Italia insulisque adjacentibus edita est.

§. 71. Decretales recensent potissimum inter Dignitates Archidiaconatum et Archipresbyteratum, quibus post Episcopum summam auctoritatem tribuunt. Archidiaconi ex ordine Diaconorum erant, sed eorum Principes, et ratione habita meritorum (1), ab Episcopo, ut plurimum, eligebantur (2). Ordine inferiores erant Archipresbyteris, jurisdictione tamen superiores (3). Sed cum absurdum videretur, non Presbyteros Presbyteris praestare, iis demum est imposita necessitas Presbyteratus (4).

(1) Male Salmasius Archidiaconum dictum putat, qui ordinatione esset antiquior; nam ille eligebatur, quem Diaconi *inductum moveant*, uti loquitur Hieronymus *Epist. 148 n. 1 col. 1076 s. 1 ed. Vallarii*, & vero Theodorus *l. 1 c. 16 p. 59 edit. Valerii Cantabrigia 1720*. Athanasium Diaconum, etsi junior esset, principem ordinis Diaconorum appellat.

(2) A Diaconis Archidiaconum electum videtur tradere Hieronymus *l. c.*, sed complurima sunt exempla eorum, qui ab Episcopis Archidiaconi sunt constituti. Ita Laurentium Sixtus, & Serapionem Chrysostomus Archidiaconum elegerunt, Ambrosius *l. 1 de Off. c. 14 t. 3 p. 64 edit. Maurin. Ven. 1751*. Somozenus *l. 8 c. 9 p. 557 cit. ed. Valerii*. Vid. Selvagium *Antiq. Christ. l. 1 par. 2 c. 2 §. 4*.

(3) Isidorus apud Gratianum *Can. 1 dist. 25: Archipresbyter vero*, inquit, *se esse sub Archidiacono, ejusque praeceptis, sicut Episcopi sui, sciat obedire*. Observant Romani Correctores verba hæc non extare in ipsa Isidori epistola, neque apud Burchardum *l. 5 c. 41*, ubi hæc epistola refertur. Extant tamen in decreto Ivo-
nis *par. 6 c. 20*, ex quo forte Gratianus ea desumpsit, atque in decretum transtulit. Atque ex hoc Gratiani loco desumptum fortasse est *c. 1 de Off. Archipresbyt.*, quod tribuitur Concil. Teletano, & tamen nullum est Toleranum Concil., in quo illa occurrant verba de Archidiaconi supra Archipresbyter. potestate.

(4) Celebres sunt literæ Hincmari Remensis ad Archidiaconos Presbyteros.

§. 72. Amplissima olim erat potestas Archidiaconi (1), qui Episcopi Vicarius erat a jure constitutus, et ejus etiam vultus dicebatur (2), propter latam administrationem, et in rebus gerendis potestatem, quæ omnia fere, exceptis sacramentalibus muneribus, comprehendebat. Is enim col-

lector olim oblationum, reddituum, atque universae pecuniae ecclesiasticae, praebendas, partesque suas tribuebat clericis, pauperibus, Ecclesiae fabricae; mittebat in possessionem eos, qui beneficia acceperant; quos nosset idoneos ad ordines, et beneficia, Episcopo offerebat: atque omnes fere noscebat, definiebatque causas fori episcopalis (5). Et licet initio Archidiaconi haec fere omnia gererent mandato, arbitrioque Episcopi, tamen deinceps eo usque progressi sunt, ut propriam, atque ordinariam obtinerent jurisdictionem, quae pridem ac jura etiam invaderent, quae propria erant (4).

(1) Isidorus Hispalensis describit Archidiaconum diu perseverasse, lapsi Decretalium titulus 4.

(2) *Can. diaconi* 6 a. *Reform. Archidiaconus* in omnibus, scriptum est.

(3) Confer Thomassinum *par. 1. tit. 1 cap. 17 & seq.*

(4) Synodaticum, procurationes, aliaque id genus Archidiaconi capiebant. Petrus Blesensis *Ep. 51 pag. 257 ed. Paris. 1607, Concil. Lateranense in cap. 6 et 23 de Consi.*

st. 25 & can. 20 dist. 65 late
etate obtinebant. Ea vero
aucta etiam fuisse, ostendit
ic.

Trident. cap. 12 Sess. 24 de
sciat se vicarium ejus esse
c. Archid.

§. 73. Tantam hanc Archidiaconorum potestatem Episcopi tollendam, aut minuendam curarunt, et nunc vix ejus umbra, et imago superest. Synodus Tridentina Archidiaconis, aliisque inferioribus Praelatis judicium ademit causarum matrimonialium et criminalium, quas Episcopo reservavit (1); ipsis vero reliquit jus visitandi Ecclesias, quas antea visitare consueverant, modo id faciant per semetipsos, et cum consensu Episcopi, cui debent intra mensem rationem reddere peractae visitationis, atque integra acta exhibere (2).

(1) Tridentinum c. 20 sess. 24 de *Reform.*, quo decreto etiam beneficiales, majoresque causas comprehendit, omnes fere arbitrantur. Eadem Synodus cap. 14 sess. 25 de *Reform.* speciatim vetuit Archidiaconos clericorum de impudicitia causas cognoscere.

(2) Tridentinum cap. 3 sess. 24 de *Reform.*

§. 74. Nunc omne Archidiaconi munus eo redactum est, ut adistat Episcopo cum generales ordinationes conficit, vocetque eos, qui ordines suscepturi sunt (1). Cumque Archidiaconi nunc amplius non sint vicarii nati Episcopi tanta hodie in singulis inest auctoritas, quanta vel Episcopi

pi mandato, vel Ecclesiae statuto, vel diuturna consuetudine data est (2). Diaconatus autem ordine insignitos esse oportet Archidiaconos (5), eosque Synodus Tridentina (4) in omnibus Ecclesiis, in quibus fieri potest, Magistros in Theologia, seu Doctores, seu Licentiatos in jure Canonico esse jubet.

(1) *Benedictus XIV in Constit. Ex quo dilatus 25 cap. 107 t. 2 ejusd. Bullar. indicat. edit.*

(2) *Cap. 4 et 5 de Off. Archid. Conc. Trid. cap. 5 sess. 24 de Reform.*

(5) *Can. 1 dist. 60.*

(4) *Conc. Trident. cap. 12 sess. 24 de Reform.*

§. 75. Archipresbyter est princeps Presbyterorum, eaque dignitate donabantur interdum qui aetate, interdum qui sapientia praestarent (1). Si suo fungatur munere Archipresbyter in cathedrali, sive in civitate, urbanus dicitur; si in minoribus oppidis, ruralis appellatur. Urbani Archipresbyteri officium respicit sacramentorum administrationem, forique interni jurisdictionem; atque ejus praesertim est praesentis Episcopi curam levare, et vices agere absentis in iis omnibus, quae sacerdotalis officii sunt (2).

(1) Antiquiores ordinatione apud Latinos Archipresbyteros constitutos fuisse constat ex S. Leone M. *epist. 19 col. 733 et seq. t. 1 ed. Baller. Ven. 1753*, apud Gracos eos, qui virtute praestabant, ostendit Thonassinus *part. 1 lib. 2 cap. 3 num. 3*. Sed idem interdum etiam a Latinis factum est. Unaquaeque Ecclesia suum habebat Archidiaconum & Archipresbyterum, uti docet S. Hieronymus *Ep. ad Rusticum Monac. 125 col. 956 tom. 1 opp. edit. Vallartii Veronae 1754. Singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi.*

(2) *Cap. 1, 2, 3 de Offic. Archipresbyt.*

§. 76. Ruralis est imperiti vulgi sollicitudinem gerere, et Presbyterorum, qui per minores titulos, hoc est Ecclesias habitant, puta Parochorum, vitam jugi circumspeditione custodire, et qua unusquisque industria divinum opus exercent, Episcopo renunciare (1). Nunc omnis Archipresbyteri auctoritas pendet ex mandato Episcopi, ex statuto ecclesiarum, ex consuetudine. Et cum plerumque Archipresbyter adjunctam habeat curam animarum, hinc hujusmodi beneficia, in quibus hoc unum inest, nemo consequi potest, nisi saltem vigesimum quintum aetatis attigerit, atque idonea scientia, et morum integritate commendentur (2).

(1) *Cap. 4 de Offic. Archiepiscoporum. Synodus Regiaticina an. 850*
cap. 15 apud Labbæum tom. 9 col. 1070 ed. Venet.

(2) *Cap. 7 de elect.*

SECTIO IX.

De Vicariis.

77. Vicarius generalis, ejusque origo.
 78. Quomodo ab Episcopo constituatur.
 79. In Italia unus constitui solet Vicarius, alibi Vicarius
 80. Quae jurisdictio sit
 ralis?

81. Qui Vicarii munere fungi possint
 82. Quomodo expiret Vicarii jurisdictio?
 83. Vicarii foranei.
 Vicarii Parochorum.
 Vicarii nati.
 Vicarii Apostolici.

§. 77. Cum Arch-
 stas, quam pridem a
 carios, quorum auctoritas a-
 deret. Id vero factum est in
 Gregorianam & Bonifacianam
 Est autem Vicarius, qui vices gerit Episcopi, & genera-
 lis dicitur, quoniam ejus potestas fertur in dioecesim uni-
 versam.

pta est ampla illa pote-
 , Episcopi elegerunt vi-
 bitrio & voluntate pen-
 illo tempore, quod inter
 llectionem excurrit (1).

(1) Vicarios tantum constitui cepisse saeculo XIII ex eo con-
 ficit Thomassinus *par. 2 l. 2 c. 8 t. 1 p. 152 edit. cit.*, quod nulla sit
 eorum mentio in Gratiani decreto, & nulla in decretalibus Gre-
 gorii IX. Itaque eorum originem repetit a Conc. Lateran. IV,
 ubi Innoc. III, & ceteri Patres hortantur Episcopos, ut si et-
 pedire nequeant per se negotia universa, eligant Presbyteros,
 quorum in his vicariam supponant fidem. Tandem addit, exau-
 te sac. XIII ubique receptos vicarios generales, & hinc in VI
 decretalium libro titulus est *de Officio Vicarii*, in quo totum ejus
 munus explicatur.

§. 78. Vicarius non habet beneficium, sed habet munus,
 et muneri adjunctum honorem cum jurisdictione, cujus fi-
 nes Episcopi arbitrio constituuntur. Nam ut Vicarius ab
 Episcopo eligitur, ita omnem ab eo accipit jurisdictionem
 (1). Itaque Episcopus suo lubitu potest aut electum Vica-
 rium remove, aut unum, vel plures, vel etiam nullum
 eligere, cum ipse sine aliena ope suo per se munere fun-
 gi potest (2). Ubi plures constituti sunt, itaque *in solidum*,
 antefertur potestas ejus, qui primus negotium aliquod oc-
 cupavit; ubi inter singulos divisa sunt, officia, intra eorum
 fines continere se unusquisque debet.

(1) Num ordinaria, an delegata sit Vicarii generalis jurisdictio, verus questio est, quæ ingenia canonistarum exercet. Qui eam ordinariam esse arbitrantur, his fere argumentis nituntur: quod Vicarius numquam delegatus in decretalibus appellatur; quod potest causas nonnullas alteri delegare, cum id delegato non liceat; quod denique semel constitutus suo jure exercet eas, quæ sunt Episcopalis jurisdictionis. Sed multa tamen argumenta sunt, ex quibus confici videtur posse, Vicarii jurisdictionem delegatam esse, non ordinariam. Tota enim pendet ab arbitrio, utroque Episcopi, qui suo lubitu vicarium constituit, & remouet, in eamque vel minorem, vel majorem confert potestatem. Rursum Vicarii tribunal unum, idemque est cum tribunali Episcopi; eoque mortuo, transit jurisdictionem, quæ proinde alia non est, quam ipsa delegata jurisdictio. Verum si Vicarii jurisdictionem ordinariam dicimus, quod ipse eam exercet propter officium, quod jure probatum est, & ideo jurisdictionem eam non tam ab homine, quam a jure habere videtur, hoc idem sensu eam ordinariam appellari posse, non inficiabor.

(2) Si Episcopus suum recte munus per se ipsum obire potest, nullam habet necessitatem eligendi Vicarium, quod & res declaratur, & ostendit historia eorum temporum, quibus Episcopi ipsi per se solos Episcopatum gesserunt; habet omnino rationem satisfactionis muneri, si ei solus impar sit. Ita paucis expressitur posse vetus controversia, in qua plerique canonici, & Theologorum otio ac tempore abusi sunt.

19. In Italia unus constitui solet Vicarius, cui committitur administratio rerum spiritualium, et simul etiam officii jurisdictionis (1). Sed in Gallia, aliisque ultramontanis regionibus Officialis a Vicario distinguitur. Vicarii officium complectitur, quæ voluntariæ jurisdictionis officii Officialis autem, quæ sunt jurisdictionis conditiones.

1) Sequitur hanc Italiz consuetudinem Synodus Tridentina 1. c. 14. 15 de Reform., ubi officialem cum Vicario confundit.

6. Scilicet Italiae more transit in constitutum Vicarium officium Episcopi jurisdictionis, sed non transit potestas gerendi ea, quæ peculiare mandatum postulant, et quæ soli Episcopo servantur. Propterea sine speciali mandato Vicarius cognoscit causas criminales, in quibus in reum criminis gravior est animadvertendum (1); non item, ut plerique sentiant (2), causas matrimoniales; non confert beneficia (3), neque iis permutandis, uniendis, erigendis conditionem impertitur (4), sed instituit praesentatos a patronis, et iudicat causas beneficiarias de jure patronatus, deque

eius quasi possessione (5), non visitat dioecesim, neque nodum cogit (6), excepto Vicario Rom. Pontif., cui habere synodum dioecesanam Cleri Romani (7); non gerere collegium Canonicorum, eique interesse, ac fructum frugum potest, non absolvit a casibus Episcopo reservatis (9), neque tollit irregularitates, quae ex occulto procedunt (10); non denique concedit literas dimissionis nisi Episcopus in longinquis regionibus diu commoretur (11). Eoque minus Vicarius generalis aliquid attingere potest est eorum, quae sunt ordinis Episcopalis.

(1) *Cap. 2 de Offic. Vicar. in 6.* (2) Confer *Barbosam ad Trident. sess. 4 c. 20 de Reform. n. 47*, ubi plures, qui uti tuentur sententiam, afferuntur. (3) *Cap. de Offic. Vicar. in 6.*

(4) *Cap. 5. de Res. permut.*

(5) *Cap. 3 de instit.*

(6) Ita respondit Sac. Congreg. Concilii die 4 Decembris, uti patet *ex lib. 19 Decretor. p. 545 a tergo*. Confer *Altissimam Vindic. Eccles. juridict. l. 7 c. 5*, *Vagnanum in c. Sicut olim. m. Accusat., Laurentium tract. 1 de Potest. Vicar. Episc. c. 5 qu. 1.*

(7) *Benedictus XIV de Synod. dioecet. lib. 2 c. 3 num. 3 & 4.*

(8) *Conc. Trident. sess. 25 cap. de Ref.*

(9) *Cap. 2 de Remission. in 6.*

(10) *Conc. Trident. sess. 24 cap. 6 de Reformatione.*

(11) *Cap. 3 de Tempor. ordinat. in 6.*

§. 81. Vicarii munus recte obeunt omnes clerici initiati; sed ab eodem arcentur clerici conjugati, annis vigintiquinque (1), Parochi, Canonici Poenitentiae et ceteri, qui curam habent animarum, demum inchoant et ideo necesse est, quod Vicarius generalis vel Theologiae, vel Juris Canonici lauream obtinuerit aliunde viri peritia manifesto constet (5).

(1) *Vid. Barbos. de Jur. eccles. lib. 1 cap. 15 & seq.*

(2) Plura ea de re sunt decreta Sac. Congregationis Regularium & Regularium apud *Pellegrin. par. 1 cap. 1 num. 9.*

(3) *Conc. Trid. sess. 24 cap. 25 de Reform.*, ubi cautum est, Vicarium tam Episcopi, quam capituli saltem in jure *Canonici Doctorem, vel licentiatum, vel aliam, quantum fieri poterit.* Vide *Card. de Luca disc. 31 ad Conc. Trid.* ubi decretum Sac. Congregationis Episcoporum & Regularium.

§. 82. A Vicario generali ad Episcopum provocari licet, cum utriusque tribunal unum, idemque sit. Eius autem Vicarii jurisdictio, vel si ipse eo munere se secuset, vel si ab Episcopo removeatur, vel si ipsa Episcopalis jurisdictio aut, obitu, aut poena, aut alio quovis modo extinguatur,

¶ **Solent Episcopi foraneos etiam habere Vicarios** in suis diocesis suae, qui mandata ab Episcopo potestantur, quae loco circumscribitur, et plerumque sunt ad res peculiares. Hi propter locorum distantiam non habent ab Episcopo discretum, et separatum; ideo ab eo ad Episcopatum recte provocatur. Eo munere solent olim Chorepiscopi (1), Archidiaconi (2), Archipresbyteri, et Decani rurales (3); sed translata Archidiaconi potestate ad Vicarium generalem, instituti videntur. Vicarii foranei, quos memorat Innocentius IV in Lugdunensi (4), et Clemens V in Viennensi (5).

Vide Iuvénin. de Sacramen. dissert. 9 quest. 2 cap. 4. Episcopus in Chronica de Damaso II, qui Pontificatum tenuit. II scribens: Damascus, inquit, Papa decrevit, qui archiepiscopi, id est villarum & regionum Episcopi. Conc. Lateran. cap. 1259 can. 21, 15 col. 1401 collect. Labbei decrevit, ut in suorum Decanatum conventibus sacerdotes magis discant erudire, docentes eos, qualiter circa baptismum, eucharistiam, & matrimonium debeant se habere. Thomassinum par. 1 l. 2 n. 1 & 2 t. 1 p. 130 ed. cit. Innocent. III in c. 7 de Off. Archidiacon. memorat Decanos rures gerentes vel Episcopi, vel Archidiaconi urbani, vel archiepiscopi vel alteruter, vel uterque suo lubitu constitueret, ut ait Emanuel Gonzalez in notis ad hunc locum verbi interpretatur, eos esse Archipresbyteros. de Offic. ordin. in 6. (5) Clement. 2 de rescriptis.

¶ **Sunt et Vicarii, qui vel perpetuo, vel ad tempus animarum curam administrant, quae habitu, uti etiam alios est propter ecclesiam parochialem, quae in ecclesiis, monasteriis, collegiis, locisque piis constituta est (1). His certa fructuum portio ex ipsius Ecclesiae redditibus detrahenda Episcopi arbitrio tribuitur (2). Episcopus etiam Episcopus, cum simili fructuum portione, constituit Vicarios vel ad tempus, vel perpetuo, qui Parochiam absentis, impediti, imperitive vices gerant (3). Vicarii perpetui propriam interdum habent Ecclesiam, quae vicariatus dicitur, respectu habito ad matrem Ecclesiam, quae est vicarius Parochi, cui subjiciuntur.**

(1) A capitulis, & monasteriis, uti monet Benedictus XIV de Synod. discipl. l. 12 cap. 1 num. 2, constitui solent vicarii temporarii, ad nomen amovibiles, qui animarum curam exercent in parochiis, quae iisdem capitulis, sive monasteriis unitae sunt, a quibus tamen secundum jus commune etiam sine causa removeri possunt, modo procul sit dolus, & omnis odii causa.

(2) Concil. Trid. *Sess. 7 c. 7 de Reformat.* Arbitrium hoc Episcopi archavit S. Pius V in *Constit. Ad exequendum* 63 pag. 401 t. 6 par. 2 *Bullarii*, sed illud postea pro ratione locorum, & temporum restituit Benedictus XIV *Constitut. Cum semper* 103 §. 10 pag. 224 tom. 1 *ejus Bullarii ed. Romæ 1754.*

(3) Conc. Trident. *Sess. 21 cap. 6, & Sess. 25 cap. 16 de Reform.*

§. 85. Nec prætereundi Vicarii nati, quorum potestas non ab arbitrio pendet Episcopi, sed a lege, quæ illorum beneficiis illam perpetuo coniungit. Archipresbyter & Archidiaconus sunt Episcoporum; & Vicarios perpetuos, quorum creatio est, vicarios natos Parochorum possumus.

§. 86. Sunt denique Vicarii Apostolici, quos constituit Sedes Apostolica (Sedes Apostolica) metus est, ne diutius Ecclesia pastore careat, & turbas & dissidia fore proportionem, vel cum Episcopus senio, aut alia de causa e munus gerere non potest, vel denum cum Episcopus ab administratione suspenditur, aut etiam removetur. Eliguntur autem hi Vicarii interdum charactere Episcopali, atque hi creantur Episcopi in partibus infidelium, interdum sine hoc charactere; eorum vero potestas noscenda est ex literis Apostolicis, quibus suum officium acceperunt.

(1) Sixtus V in *Constit.* 117 t. 4 par. 4 p. 599 *Bullar.* Sacra Congregat. Episcoporum & Regularium facultatem dedit eligendi Vicarios Apostolicos, quando eos Ecclesiarum necessitas postulare.

S E C T I O X.

De Parochis, et reliquo Clero.

87 ad 89. Paroeciarum institutio.

90. Parochorum officia. Missa pro populo.

91. Divini verbi prædicatio.

92. Sacramentorum administratio.

93. Officium reliquorum clericorum.

§. 87. Inter eos, qui Episcopo opem ferunt in procuratione diœceseos, nobile in primis est officium Parochorum, qui semel ab Episcopo constituti, jure proprio concedi sibi populi curam exercent (1). Per tria fere priora: Ecclesiæ sæcula nulla in Ecclesiasticis monumentis eorum mentio est (2). Una in principe diœceseos civitate erat Ecclesia, ad quam Christiani omnes non modo urbis, &

potestas tamen ipsis potestate, Ecclesiam regerent, quod
opinio est; & id quidem demonstrari vellet libro, qui
est in Italicum sermonem conversus Florentia prodit
cum titulo: *L'istituzione divina de' Parrochi, e loro*
potesta generale della Chiesa. Eadem est sententia Pa-
pae in libro, cujus titulus: *Vera idea della S. Sede.*
Sed hac opinio sit, satis ostendit ipse Parochor-
um certe III saeculo antiquior non est. Imo in ch-
ristianum Christi millesimum nullos fuisse Parochos
Lupus Bergomensis, *De Parochiis ante annum*
Christi. Certe antiquiori aetate nulli erant hujusmodi
qui proprium haberent officium regendi populum,
aut alterum eligebat Sacerdotum, cui mo-
do alteram populi partem committebat, & cui ad-
diderat eodem arbitrio, quo dederat. Nemo enim, uti
tunc erant, certo erat addictus populo, quem perpetuo
regere; aut; dabat Episcopus subditos cuivis Presby-
tero, & quos vellet, neque nulla erat injuria
a quo Episcopus repetebat subditos suos, quos vel
regere, vel alteri Presbytero regendos committe-
re maluerunt Episcopi parochos eligere, hoc
quo quibusdam certam populi partem perpetuo regen-
dere; atque ita Parochorum potestas ab Episcopali
potestate a fonte procedens, instituta est; sed ita ta-
men, ut hujusmodi Presbyteri in rebus omnibus ab-
sisterent, ac nihil agerent sine mente, aut consensu
hinc inquit Conc. Laodicenum *can. 57* apud Labbeum
l. 1559 ed. Venet., & Toletanum l. can. 20 col. 1474 t. 2,
ipsa est Patrum regula, Presbyteros in rebus omnibus
subditos esse oportere, neque eorum, quae ad Eccle-

docent Tertullianus de Baptism. c. 17 p. 250 ed. Venet. 1744. S. prianus Ep. 27 de lapsis. col. 95 ed. Ven. 1758, S. Hieronymus advers. Luciferian. n. 9 opp. 1. 11 col. 181 ed. Vallarsii Verona, S. Iustinus I. Ep. 27 ad Episc. Galliæ. c. 1 apud Constantium 1186, demum cuncti Patres. Confer etiam Canonem Apostolorum apud Cotelerium loc. cit. pag. 443, Concilium Gangrense 6 apud Labbæum 1. 2 Concil. col. 422 ed. Venet., Antioch. can. 24 ib. col. 603. Qui divinitus Parochos institutos putarum originem repetunt a 72 discipulis, quos Christum Sacerdotes fecisse arbitrantur. Verum hi discipuli missi quidem sunt in omnem locum & civitatem, quo Christus erat venturus, ad eos ejus adventui præparandos, sed neque erant sacerdotali ræctere insigniti, neque ipsis erat tributa potestas regendi eos, neque electi ad sacramenta administranda, cum potestatem non nisi in Petrum, & Apostolos a Christo collata. Itaque procul aberant Discipuli ab iis, quæ proprie Parochos constituunt. Sane ex septuaginta duobus discipulis septem electi sunt, quos Apostoli manuum impositione Diaconos constituerunt Aët. Apostolor. cap. 6. Quomodo igitur iidem a Christis sacerdotes creati esse poterant? S. Epiphanius Hæres. 20 n. 1. p. 50 ed. Colonia 1682 id rectissime animadvertit inquit præter hos (Apostolos) 72 alios ad eandem functionem allegantibus septem illi fuere, qui ad viduarum obsequium electi sunt, Simeon, Philippus &c., qui quidem Philippus ad Christi fidem convertit Samaritanos, diuque post Christi Ascensionem ad cælum unus erat, Dionysius Petavius de Ecclesiast. hierarch. lib. 5 n. 2 t. 6 Theolog. dogmat. p. 171 ed. Venet. 1757 loquitur de electione, quam septuaginta duo Discipuli a Christo acceperunt, iam autem in hac missione ordinis, aut jurisdictionis potestatem agnoscit. Prior ista missio, inquit, nullam aliam quam potestatem de penitentia, ac tam doctrina, quam miraculis præparandi Christi fidem populi facultatem illis indidit; non regendi mandive jus ullum, aut potestatem sive ordinis, quam ultimum contulisse creditur, sive jurisdictionis, quam potestatem suam reipsa, & ut loquuntur, actu tradidit. Petrus de Caus. immediat. Eccles. potest. latissime ostendit discipulos haud fuisse Sacerdotes a Christo constitutos; eo præsertim conficit, quod illi ab Apostolis Diaconi fuerunt ib. art. 3. Facile ex his intelligitur, quam levem sit fundamentum, quo nititur opinio eorum, qui eos, ac præsertim Parochos 72 Discipulorum locum substituant, unde repetunt jura Parochorum, quos penes paros faciunt. Late hoc argumentum persequitur Corgneti hanc dissertationem, quam descripsit tom. II operis, quo defendit Episcoporum; & vide etiam Colgenium Examen dell'idea della S. Sede, p. 7 & seq., atque auctorem operis de l'origine des deux puissances 1. 2 par. 5 c. 1 par. 5. Ad hæc & quæ dixi, adverti diligenter volo, ut omnibus pateat, quæ sit animi mei sententia de Parochorum origine & jurisdictione quam ipsis committi arbitror ab Episcopis, quos Christus Ecclesie Rectores constituit. Nam Scriptores Annalium Ecclesiæ Florentiæ, quod superiore loco scripsi, Presbyteros inter appellari Sacerdotes secundos aut secundo ordinis, ut distinguant

sensu Patres *Sacerdotes secundos Presbyteros* vocant. In Epistolis Ignatii ac Cypriani, in epistola Dionysiorum Episcopi ad Soterem P. apud Eusebium *Histor. eccl. 23 p. 159 ed. Taurin. 1746*, in epistola, quam Corneli-
Fabianum Antiochenum dedit apud Constantium *col. 146*, Stationibus Apostolorum tantum maximarum urbium designantur. Si quando *Parochia* vox occurrit, ea ditione comprehenditur; quoniam antiquitus *παροικία*, & eundem significationem habebant, Eusebius *Histor. eccl. 75 ed. Taurin. 1746*, Alexander *Epist. encycl. apud Soter. eccl. l. 1 c. 6 p. 9 edit. Taurin. 1746*, Epiphanium *ep. Hierosolym. opp. t. 2 p. 515 ed. Colonia 1642*, Conc. Ancyran. 18 apud Labbeum *concil. tom. 1 col. 1491 ed. Venet.*, & in *can. 6 ibid. tom. 2 col. 590*. Justinus M. *Apol. 1. n. 67 p. 83 ed. Maurin. Paris. 1742*.
 Nec tamen Presbyterio suum etiam Diaconi habebant loca gerebant, quæ sui ordinis propria erant, uti observatur in *Vet. & Nov. Eccl. disciplin. par. 1 l. 2 c. 22 n. 2*.

Cum aucto Christianorum numero, plures in una Ecclesiæ conditæ sunt, ad eas Episcopus diebus mittebat ex Ecclesia Cathedrali Presbyteros, rat sacra obire munera, & praeesse populo, quæ illas confluebat. Verum hi Presbyteri non perpetui Rectores harum Ecclesiarum, cum Episcopo uno, modo alteri committeret ex clericis Cathedralis, eorumque officium finiretur tempore, illo constituebatur (1). Itaque una tantum in singulis civitatibus erat Ecclesia, quæ proprie Parochia, uti

p. 727 ed. Colonia 1682. Quotquot, inquit, *Alexandri* communionis Ecclesiae sunt, uni Archiepiscopo subiecti, quae praepositus est Presbyter, qui ecclesiastica munera administrant, qui circa Ecclesias illas habitant, eorumque consuetudinem vici, seu laura ab Alexandrinis vulgo nuncupantur. nysius Petavius *Animadvert. in d. loc. Epiphan. t. 2 p. 2* tantum Alexandriae, sed in aliis quoque maioribus urbibus consuetudinem vici, seu laura ab Alexandrinis vulgo nuncupantur. clesiae, quibus certi Presbyteri affixi erant. Henricus V. Not. in *Sozomen. l. 1 c. 15 p. 31 edit. Taurin. 1747* a Petavio tunc, & morem illum addicendi in civitate Presbyteros certis clesiae, quam separatim regerent, proprium ac peculiarem se putat Ecclesiae Alexandrinae. Ego vero Petavio non assentiens, quod in cunctis maioribus urbibus Presbyteri censcriberentur Ecclesiae, quam perpetuo regerent; sed tamen quam supra memoravi, consuetudinem non tantum Alexandriae, sed etiam Romanae Ecclesiae propriam fuisse arbitror. te Romanos Presbyteros titulis quos S. Evaristus distribuit fixos fuisse censeo, & Biton Presbyter Romanus, cuius praeponit S. Athanasius *Apol. advers. Arian. n. 20 opp. t. 1 p. 111 ed. vici. Patav. 1777* additus firmiter erat Ecclesiae, in qua praecolligebat. Locus autem Innocentii I. *Epist. 25 ad Decentian. c. 5 n. 8* apud Constantium col. 860 meo quidem iudicio nime ostendit, ut Valesius putat, quod aetate Innocentii I. ni Presbyteri suis titulis, sive Ecclesiis affixi non essent quidem Innocentius, hos Presbyteros reliquis diebus recitari venire solitos, sed in eo pugna est, quod illi aliquando praesent Ecclesiae, & quod reliquis diebus, excepto die dominico, cum Pontifice in Ecclesia maiori convenire deberent certum, quod iidem Presbyteri die Dominico propter plebem creditam suis titulis praesent praesent debent, quod mihi tantum drare videtur posse in eos, qui certam plebem certamque clesiam perpetuo regendam haberent. Quod autem addicentius de fermento a se confecto, quod ad hos Presbyteros mittebatur, id tantum indicat vinculum communionis, & niores Ecclesiae cum maiori conjunctae esse debebant, ut declarat Innocentius inquit: *idecirco fermentum a nobis non per acolythos accipiunt, ut se a nostra communione, maxime die, non judicent separatos,*

§. 89. Constitutae sunt Parochiae primum in villis, quarum incolae cum ad civitatem commode possent, eorum gratia ibi conditae sunt Ecclesiae, praepositi Sacerdotes, qui populum illum regerent, &que ecclesiastica exercerent (1). Serius in civitate sunt Parochiae (2), neque ubique omnes eodem tempore initium habuerunt. Cum enim ea res tota ab Episcopi arbitrio penderet, alii citius, serius alii Parochos civitate constituerunt, uti major, minorve numerus Choro- rorum, eorumque utilitas, atque necessitas postulabat.

parochiz nomen, quo nunc etiam civitatis Eccles.
 cedunt, proprium initio erat ruralium Ecclesiarum. Concil.
 can. 17 apud Labbium t. 4 Concil. col. 1687 ed. V.
 inquit, in unaquaque provincia rurales, vicariarum
 & inconvensar manere apud eos, qui illas
 Parochias. Vide etiam Socratem *Histor. Eccles.* t. 1 c. 27
 ed. Turin. 1747, Severum Sulpicium *Dial.* t. 1 n. 8 cap. 1.
 Constantium 1741, Innocent. I. Ep. 25 ad Decret. Eugubini.
 Concilium col. 860, qui quidem diserte distinguit Ecclesias c
 ab Ecclesiis ruralibus, sive parochiis, atque ad illas se die Do
 co fermentum per Acolythos mittere declarat, quod per pari
 inquit, fieri debere non puto, quia nec longe portanda sun
 trumenta. Parochia vocabulum a rusticanis ad urbanas Ecc
 crastulum deinceps est. De origine Parochiarum disputant
 tavius in Epiphani. *heret.* 69 Arian. t. 2 p. 276 edit. Colon. 1
 & de Eccles. *hierar.* l. 2 theol. dogm. c. 12 n. 2 seq. t. 6 p. 128 seq
 Venet. 1757. I. Thomassinus *Veter. & nov. Eccles. discipl. par.* t. 1
 21 & 22, Muratori *Dissertationi sopra le Antichità Italiane diss*
 74 pag. 324 tom. 5 par. 2 edit. Roma.
 (2) Ante annum Christi millesimum nullas, ut supra dixi,
 civitate Parochias fuisse, ostendit Marius Lupus *de Parochiis a*
 10 annum Christi millesimum.
 (3) Binghamus *Origin. ecclesiast. lib. 9 cap. 8 §. 2 tom. 3 pa*
 595 & 109. ed. Hala Magdeburg. 1758.

§. 50. Praecipua Parochorum munera sunt sacrificium
 pro populo offerre, divinum verbum nunciare, sacrament
 administrare. (1). Debet enim unusquisque Parochus siv
 dives, sive pauper, pro populo sibi commissio cunctis dominici
 festisque diebus sacrificium offerre. Licet tamen Parochis
 qui gravi inopia laborant, cum Episcopi venia festis diebu
 accipere, quod a pio aliquo homine datum est, et pro e
 Missam offerre, modo infra hebdomadam pro populo ren
 divinam conficiant, quam festis diebus conficere debuis
 sent (2).

- (1) Conc. Trident. *Sess. 25 cap. 1 de Reformat.*
- (2) Benedic. XIV in *Constitut. Cum semper* 103 t. 1 ejus Bulla
 p. 223 ed. cit. Vide Ubaldum Giraldum ad *Institut. Canon. Remi*
 gi Martini *Elenc.* VI t. 1 p. 451. Atque hoc quidem onere offe
 rendi pro populo Missam dominicis, ac festis de præcepto diebu
 tenentur Vicarii Generatim omnes, qui curam habent animarum, etiam
 Vicarii amovibiles, ac temporarii & regulares, uti declaravi
 Benedictus XIV *cit. Constit. §. 4.* Num teneatur etiam Episco
 pos, cui potiori jure, quam Parocho, animarum cura commiss
 est, disputant Ferraris *Biblioth. verb. missa art. 5 num. 11,* & G.
 raldus *Expos. Jur. Pontific. par. 2 tom. 3 pag. 915.*

§. 91. Debent etiam Parochi non solum pueros, rudes
 & homines Christianae Religionis rudimenta edocere (1)
 Devoti. Tom. 1.

sed etiam cunctis saltem dominicis diebus, et in festis solemnibus sermonem ad populum habere de rebus divinis eique explicare, quae ad aeternam salutem omnibus suis necessaria (2). Huc etiam refertur munus nunciandi festis, indulgentias, jejunia, et cetera, quae emergerint, Ecclesiae praecepta, ne populi ignorantia violentur (3).

(1) Vide Benedictum XIV *Constit. Et si minime* 42 *tom. 1 et Bullar. pag. 67 edit. cit.*

(2) Concil. Trident. *Sess. 5 c. 2 de Reform.* Quae concio a Parocho habenda est inter missarum solemnias, recteque ostendit Card. Bona *Rer. liturgic. l. 2 c. 7 §. 7 p. 159 & seq. t. 5 ed. Taurin.* 175 morem hunc semper obtinuisse, ut proxime post Evangelium idem sive homilia, vel tractatus ad populum haberetur. Vid. *Constitutionem Apostolici ministerii* 54. *Innocentii XIII p. 253 t. 11 Bullar.* editam pro Regnis Hispaniarum, quam postea confirmavit Benedictus XIII *Constit. In supremo militantis* 31 *pag. 550 cod. L.* ubi animarum pastores suas has partes implere jubentur, quamquam exiguum habeant populi numerum, & quamquam per novos concionatores satis huic rei consultum videatur.

(3) Concilium Trident. post *Sess. 25 de Reform. in decreto de lecta ciborum, jejuniis, & diebus festis.*

§. 92. Denique eorum etiam est administratio sacramentorum. Quare Lateranense Concilium (1) non modo vit, ut Christiani omnes in Paschate a proprio Parocho poenitentiae et Eucharistiae sacramenta suscipiant, sed Tridentinum (2) monuit, ab eo solo, exceptis confirmacione et ordine, generatim licite suscipi sacramenta. Sed cum privilegia Regularium, et frequentes Episcoporum concessionibus quamplures extra ordinem sacramentorum ministros induxerint, ab iis etiam, modo se continere fines concessionis, ea probe suscipiuntur, et jus eorum redactum est ad Paschalem communionem, tunc, ad extremam unctionem.

(1) Concil. Trident. *cap. 12 de Penit. & remiss.*

(2) *Cap. 13 Sess. 25 de Reformat.*

§. 93. Ceteri Clerici generatim satisfacere debent quod conjunctum est beneficio, quo fruuntur. Quidam praepositi sunt sacellis, hospitalibus aliisque locis, hi curam gerunt praefecturae, quam exercent, suae fruuntur juribus ac privilegiis, et Capellani, Rectores, & gubernatores appellantur. Quidam autem nullum habent praeter quotidianam recitationem divinarum precum,

nomine comprehendimus, et hi simplex ben-
dicuntur.

TITULUS IV.

Quibus modis Potestas Ordinis acquire

Ordinis potestas conservatione, vel ordinatione acquiri

Omnes clericorum gradus, et Officia, atque uni-
singulorum potestatem sumus persequuti; proxi-
ut videamus, quemadmodum ipsi hanc potesta-
te sequantur. Initium capiemus a potestate ordinis,
erici acquirunt vel consecratione, vel ordinatione.
tio ad Episcopos, ordinatio ad sacerdotes, ceteros-
icos pertinet.

SECTIO I.

De Consecratione Episcoporum.

in Episcopi consecratione | 4. Quando facienda sit consecratio,
edii. | ejusque vis.
episcopum consecrat?

Episcoporum consecratio manibus impositis, et
invocato Spiritu maxime perficitur, quamquam et
Ecclesia ritus, ac caeremoniae adhibeantur (1). Nam
initio literis Cancellariae Apostol. de collato Epi-
scopo consecrandus praestare debet Rom. Pontif. jura-
mentum obedientiae et fidelitatis, cujus formula in Pon-
tific. Romano descripta est (2); deinde examen conficitur;
super electi humeros, atque cervicem imponuntur codices
angelorum; recitantur preces; funditur benedictio; ca-
put et manus sacro chrismate unguntur (3), tum benedi-
cuntur (nisi haec omnia primum benedicta fuerint) bacu-
lus Pastoralis (4), annulus (5), mitra (6), chirothecae (7).
accipit etiam Episcopus, antequam consecratur, crucem,
pectus gestat (8).

Pontificale Rom. tit. 13 de Consecratione electi in Epi-
169 t. 1 ed. Catalani Roma 1758, ubi cuncta haec, quae
ordine referuntur, ritusque omnes describuntur con-

secrationis ; & vide etiam canonem Concilii Carthag. IV apud Gratianum *can. 7 dist. 25*, ex quo hodierna consecrationis forma profertur.

(2) Vetus juramenti formula, quæ a S. Gregorio VII ordinem ducit, habetur in *can. 4 de Jurejur.*, eaque comprehendit septem articulis, sed nunc iis duo alii adduntur. De huius sacramenti antiquitate & æquitate videndus Catalanus in *Pontif. Rom. par. 1 tit. 13 §. 9 t. 1 p. 179 seq. ed. Roma 1753, Zaccaria Diss. de Reb. ad histor. atque antiq. Eccles. part. diss. 15 t. 2 p. 264 & seq.*

(3) Sacra unctio neque in Episcoporum consecratione, in presbyterorum ordinatione nunc a Græcis adhibetur, licet adhibita fuisse videatur. Confer Menardum in *l. Sacrament. S. not. 777 & 784 col. 516 & 526 t. 3 opp. S. Greg. ed. Maurina 1705, Hallier de Sac. elect. par. 2 sect. 8 c. 10 art. 1 & seq. Catalanus in Pontific. Roman. t. 1 tit. 12 § 1 p. 122 & tit. 13 § 202. Est tamen Decretalis Innoc. I. p. univ. de Sac. qua etiam Græci unctionem hanc jubentur ; sed v. & vide Giraldus p. univ. de Sac. 72.*

(4) Baculi pastoralis meminit antiquissimum Concilium Toletanum IV *can. 28. t. 6*. Et hinc animadvertit Joannes Morin *exerc. 2 c. 2 n. 5* ritum hunc esse a Goar. in *Not. ad Ritual. Gregor. p. 5.* hic animadvertendum, quod Sum. *De sac. storali tum propter historiam, tum p. quæ Innoc. III in cap. univ. de Sa. historiam quam narrant Innocent. Petro & Paulo, ac Petrus Cluniacen*

quem ajunt baculum tradidisse S. Eusebio primo Trev. Antistiti, a quo per illum S. Maternus ejus socius ad vicatus est. Vid. Cironium in *Paratitl. ad Decretal. Gregor. de Sac. unct. §. 6* Baculi significationem explicat Innocent. I. *l. 1 c. 62 Myster. Miss. t. 1 opp. p. 353 ed. an. 1575* jurisdictionem significat, & ideo Marinus Romanæ Ecclesiæ & Legatus in Synodo VIII Constantinopol. *act. 7 t. Labbei col. 568* de Photio inquit : tollite baculum de m. signum est enim dignitatis pastoralis, quod hic habere nullate

Atque in chronico Novaliciensi apud Duchesnium *Hist. 3 l. 6 de Abbate* exauctorato habentur hæc : *deterrabilis baitam cepit, baculum fregit, atque superbum de sede dejecit.* In lo pastoralis fuscæ scripserunt Joseph Vicecomes de *Appar. M. c. 41*, Andreas Saussajus *Panopl. Episc. lib. 2*, Ciampinius *V. numen. part. 1 c. 15 p. 121 & seq.*, Georgius Liturg. *Roma tific. l. 1 c. 29*, Catalanus *Prolegom. ad Pontif. Rom. tom. 1 cap. XXVII & tit. 13 §. 26 de Consecrat. e. e. in episc. pag. 2*

(5) Annuli etiam usum antiquissimum esse observat M. loc. cit., quoniam ejus mentio est in vetusto Ordine Roman. *can. Concilii Toletani IV*, apud Surium in vit. S. Bori *3 Decemb. apud Isidorum Hispalensem l. 2 de Offic. c. 5 in B. Patr. t. 10 pag. 205 ed. Paris. 1624.* Et licet Alcuinus, Amalari. Rabenus nihil de annulo dicant, tamen eorum silentium hoc tum ostendit, non eandem ea de re fuisse omnium Ecclesiarum

consuetudinem, quod recte observant Bona *Rer. liturg. l. 1 cap. 9. 13 p. 248 t. 2*. Vid. Martenium *t. 2 de Antiqu. Eccles. rit. p. 542*.

(6) De Mitra Episcopalis origine & antiquitate non una omnium sententia est. Sunt qui eam antiquissimam, sunt qui circa seculum inductam putant. Ego dubitari vix posse arbitror quae sententia est Cardinalis Bona *Rer. liturg. l. 1 c. 24 §. 14 pag. 1. 2 ed. Taurin. 1749* quin semper Episcopi, si non omnes, sem aliquis ornamentum aliquod capitis habuerint, cujus lococentiori aetate mitra, qualis hodie est, adhiberi coepit. Vide *ram loc. cit.*, & Salam *in Not. Menardum in Not. ad Sacros. Gregorii* *not. 947 col. 557 t. 3 opp. S. Gregorii ed. Maurin. 1705*. Martenium *de Antiqu. Eccles. rit. l. 1 c. 4 art. 1 n. Mabillonium* *Tras. in sac. 4 benedict. part. 2 n. 152 t. 9 p. 1 ed. 1705*. Rite tamen observat Alexius Symmachus *in 15 not. 3* ab. de sancti. Neapol. *Eccles. Episc. cult. par. 3* se oblongior, uti nunc adhibetur. Plures huiusmodi Mitrae cum antiquissimo Baculo Pastoralis in hac mea Cathedrali Ecclesia Ananien. servatur. Confer Hermannum Dominicum Christopolium *De S. Exuperantio Cingulanorum Episcopo cap. II §. num. 67*.

(7) Vide Innocentium III *l. 1 de Myster. missae cap. 10* *ed. Coloniae 1575*. De antiquitate chirothecarum *radice disputat Cardin. Bona Rer. Liturg. lib. 1 cap. 24 §. 13 p. 247*. *not. 2*, & Robertus Sala *in Notis ad eundem*. Innocentius Cironius *Paratitl. in Decret. Gregorii 1. 1 tit. 8*. Episcopos in Concil. Constantinopol. VIII a crucem gestant, *evangelistas* fuisse appellatos, Innocentius III *in de Myster. missae cap. 53 pag. 351*, inquit, Pontificem crucem gestantem in pedore pro lamina, qua Hebraeorum Pontifex frontem exornabat. Vide Bonam & Salam *loc. cit. §. 10 pag. 243*.

§. 3. Olim Episcopum Metropolita consecrabat, Metropolitam senior Episcopus provinciae, ceteris tan-
tiusque consecrationis causa ad Synodum vocatis,
que in principe vacantis Ecclesiae templo congregat
ibi enim coram populo, atque clero consecrationem
solvere oportebat (1). Hodie posteaquam Summo Pon-
tifice reservatae Ecclesiae cathedrales vel ab ipso, vel e
mandato sunt Episcoporum consecrationes (2). Episco-
pi Romae consecrationem accipiunt, aut ab aliquo Car-
dinali, aut ab aliquo ex quatuor majoribus Patriarchis,
in Urbe commorantur, mandato Summi Pontif. consecr-
di sunt. Ceteri vero Episcopi, qui extra Urbem consecr-
tur, suo arbitrio Episcopum eligunt, cui datur mani-
tum Apostolicum, ut eorum consecrationem absolv-
vel in ipsa, cui praesse debent, Ecclesia, vel saltem in p-
vincia (3).

(1) Vide Gratianum *dist.* 64, 65, 66, & *Decretales in cap. 9 de Tempor. ordinat.*

(2) Confer Christianum Lupum *dist. An. Rom. Pontif. possit omni- bus Ecclesijs consecrare, aut consecran. jubere Episc.* opp. t. 6 p. 363 sequ. edit. Venet. 1726, & Zaccariam in *Anti-Febron. tom. 2 lib. 1 cap. 4 & 5, & in Anti-Febron. indic. par. 3 dissert. 8 cap. 1 & 2.*

(3) Consule Benedict. XIV in *Constit. In postremo* 64 §. 16 p. 368 tom. 4 ejus Bullarii ed. Roma 1753, & Pontific. Roman. tit. 13 §. 2.

§. 4. Tres adhibentur Episcopi in consecratione (1); ea peragenda est die dominico, aut aliquo die festo Apostolorum post actum super [] iato jejunium effusasque preces (2), hora tertia, [] us, Spiritum Sanctum e coelo in Apostolos delaps[] us consecrationi praefinitum est trium mensium, [] s elapsis si Episcopus consecrari neglexerit, pe[] tus amittet, atque etiam Ecclesia privabitur, si [] ultra menses consecrationem protraxerit (3). Consecratus vero acquirit ordinis potestatem (4), quam tamen Metropolitae et Patriarchae solum post acceptum pallium exercere possunt, ejus matrimonium cum Ecclesia consummatum efficitur (5); et vacant beneficia, quibus ipse antea fruebatur (6).

(1) *Cap. 6 et 7 de Tempor. ordinat.* Num ad vim consecrationis necessaria sit praesentia trium Episcoporum, magna inter Theologos & Canonistas disputatio est. Morinus *de Sacr. ordinat. par. 3 exerc. 4 c. 2, & Tournely de Sacram. Ordin. p. 455 ed. Paris. an. 1729*, consecrationem sine tribus Episcopis absolutam plane irritam esse arbitrantur. Sunt qui eam firmam, ratamque habent, si unus tantum adhibitus est Episcopus cum venia Sum. Pontif., eaque est opinio Aurelii Piette *Theolog. qu. de Sacram. Ordin. par. 6 qu. 13 §. 1 & 2*, contra sunt alii, qui consecrationem ab uno Episcopo absolutam illicitam quidem, non tamen irritam existimant, atque ita sentiunt Cabassutius *Notit. Eccles. sec. IV in not. ad can. 4 Nican.*; Juenin *de Sacram. dissert. 9 de Ordin. in qu. quass. 1 de Episcopat. c. 4*, Christianus Lupus *Append. ad can. 4 concil. Nican. t. 1 opp. p. 241 & seq. edit. Venet. an. 1724*, Thomassinus *Veter. & nov. Eccles. discipl. car. 2 l. 2 c. 12 per tot.*, Bocat *t. 5 de Ordin. institut. disp. 6 sect. 6 punct. 2 p. 443*, Van-Espen *in Jus Ecclesiast. par. 1 tit. 15 de Consecr. Episcop. c. 1 n. 7 & seq.*, Hallier *de Sacr. ordinat. par. 2 sect. 5 c. 2 art. 2 per tot.*, & praesertim §. 3, Cardin. Gortus *Theol. t. 15 qu. 5 de Episcopat. dub. 4 §. 1 & 2*, Catalanus *ad Pontific. Roman. t. 1 tit. 13 p. 198 & seq.* Quae postrema opinio similior veri esse videtur; & certe in sacra antiquitate non desunt exempla Episcopatum consecrationum, quae ab uno Episcopo factae sunt, & hae quidem illicitae, non tamen irritae judicantur. Neque vero Sedes Apostolica interdum ex justa causa hujusmodi consecrationes ab uno tantum Episcopo absolvi permitteret, praesentibus duabus, tribusve Dignitatibus, si ad earum vim

episcopos omnino necesarios esse arbitraretur. Consule in XIV de Synod. dioces. l. 13 c. 15 n. 2 & seq., & in Constitut. Apostol. l. 3 c. 19 t. 1 PP. Apostol. p. Amstelodam. 1724.

illis tamen Ecclesiae primordiis Episcoporum consecrabitur die fieri consuevisse tradit Pagius in Baronium 18 p. 649 t. 1 edit. Lucae. Certe disciplinae, quae nunc iniquitas educi non potest ex Decretali, quam Gratianus dist. 75 adscribit Anacleto Pontifici, & qua sancitum Episcopi consecratio die Dominico peragatur. Nam haec prodit ex officina Isidori Mercatoris.

Concilium Tridentinum Sess. 25 cap. 2 de Reform.

l. 15 de Elect.

2 de translat. Episcop. Fallitur Van-Espenius in Gratianum l. 11 c. 7 qu. 1, & falluntur ceteri, quorum animis ea sententia, quod Innocent. III in cit. cap. spirituale hoc Episcopi cum Ecclesia sua ex falsa Decretali Evaristi in laud. can. 11 arripuerit. Nam hujus maxime meminerunt antiqui Patres, nimirum S. Cyprianus, Concilii Alexandrini anni 559, S. Siricius, seu S. Inno- centius, S. Ambrosius, S. Hieronymus, atque alii, quos enumerat de Collect. canon. Isidor. Mercator. c. 8 n. 2 p. 77. eundem Blascum loco indicato not. 6, & c. 10 n. 2 p. 120 qui solide, vereque defendit Innocent. III, qui hoc vinculum fortius, quam carnale esse dixit.

l. 7 §. Cum vero de Elect.

SECTION II.

Presbyterorum, et aliorum Clericorum Ordinatione.

Presbyterorum, aliorum-
rum ordinatione obser-

re locus ordinum confe-

rum saltum promovendus.

interstitia.

Titulus.

11. Episcopum alienum solidum ordi-
nare prohibetur sine literis dimis-
soriis proprii Episcopi.

12. Poena Episcopi ordinantis, et
clerici ordinati sine his dimissoriis.

13 et 14. Qui Episcopus ordines
conferre debeat.

15. Aetas ordinandorum.

Presbiteros etiam caeremonias adhibet Ecclesia in Pres-
byterorum ordinatione. Praecipuae sunt ordinandis manus
super preces recitare, divinum Spiritum in-
ferre manus oleo catechumenorum inungere, va-
sas tradere pro sacrificio. Diaconis quoque, dum
ordinatur, manus imponit Episcopus (1), funduntur pre-
sentium libri traduntur. In ordinatione Subdia-
conorum, ceterorumque clericorum tradun-
tur vestimenta, quae ordinis cujusve sunt propria (2),
precibus eorum ordinatione perficitur (3).

quisit, ut dominico die, qui stata quatuor temporum jejunia, quibus ordinis sacramentum administratur, antecedit, Parochi aut unusquisque eorum Parochiali Ecclesia supplicationes, litaniasque pie, ac religiose vel intus habeat, vel prosequente fidelium multitudine foris Ecclesiam, sicut moris, obeat; ut Dei, Sanctorumque ope implorata, tum Episcopus in eorum delectu, quibus ordines confert, Spiritus S. lumine illustretur, tum illi, quibus conferuntur, in vita sanctitate, doctrina, religionisque pietate proficiant. Idemque habetur in Concilio Mediolanensi IV tit. Qua pertinent ad Sacram. ordin. Hinc putarunt aliqui, jejunia quatuor temporum primum a S. Carolo in Ecclesia Mediolanensi fuisse instituta; sed eos late refellit Justus Fontanus Dissert. de Coron. ferrea Longob. c. 8 n. 5 p. 69 & 70. Porro in Ecclesia Romana quinto saltem sæculo generatim obtinere jejunium quatuor temporum, ostendunt sermones S. Leonis, præsertim sermo 86, & seq. de Jejuniis septimi mensis col. 540 sermo 12, 13, 19 & 20 de jejuniis X mensis col. 59, 43, 59, 62, t. 1, ed. Ballin. Venet. 1755. Alia bene multa S. Leonis testimonia refert Card. Cozza de Jejuniis par. 2 art. 9 n. 7 p. 104 & seq. In jejuniis tunc, Junio videlicet, Septembri, Decembri, eadem erat omnium Ecclesiarum ratio & consuetudo; sed dissimilis erat disciplina in hebdomada designanda, uti post Sirmondum ad Ep. 23 l. 3 Gessit Vindocin. in Bibl. PP. t. 21 p. 105 edit. Lugdun. observat Card. Bona Rer. liturg. l. 2 c. 16 §. 4 t. 3 p. 543. Solemnis erat enuncianda jejunii formula; aliam habet Card. Bona loc. cit., & item Meratorius in Liturg. Rom. vet. t. 1 p. 365 ed. Neapoli 176.

Quovis die Apostolos ordinationem absolvisse putat Hallier. Sac. electi. & ordin. tit. de Tempor. sacr. ordin. art. 2 n. 6. Quibus vero sunt, qui olim a Rom. Pontif. tantum mense Decembri has ordinationes putant; sed eos refellunt Bagius in Breviar. Pontif. Roman. t. 1 in vit. S. Simplicii, Hallier loc. cit. par. 2 sect. art. 2 c. 1 §. 3 n. 6. Porro S. Leo M. apud Gratianum can. 4 & dist. 75 tradit disertissime, vetustam esse, atque a Patribus acceptam consuetudinem, quod ordinationes non passim diebus omnibus expellantur, sed die dominica resurrectionis (qualis olim dicebatur quilibet dies Dominicus) cui a vespera Sabbati initium conestit. Primus Gelasius I. apud Gratianum can. ult. dist. 5 constituit, ut ordinationes fierent jejuniis quarti (hoc est Junii, quoniam olim Christiani exemplo Romanorum a mensis Martii annum inchoabant) septimi, hoc est Septembris, decimi hoc est Decembris, & quadragesimalis initii, hoc est prima hebdomada quadragesimæ ac mediana hebdomada, idest Sabbati ante Dominicam Passionis quintam quadragesimæ, quæ mediana quoque Dominica dicitur; quia in ejusdem lectionibus commemoratur tertia quadragesima & quintadecima, quæ sunt medietas periodi luparæ. Quamquam vero in hac epistola nulla sit mentio Sabbati sancti, tamen eo quoque die a Gelasio permissas Presbyterorum & Diaconorum ordinationes putat Christianus Lupus in cal. Schol. ad decret. S. S. Leonis IX in respon. ad 2 qu. 1. 4 p. 299 ed. Venet. Sed etiam deinde Alexander III ordinationis tempora constituit in c. 5 de Tempor. ordin., cum inquit quod ad Subdiaconatum, & ceteros majores ordines, nisi quatuor temporibus, aut Sabbato Sancto

et in calidato ante electionem de passione nulli Episcoporum, praeter Romanum Pontificem, licet aliquos ordinare.

(4) *Cap. 2 & c. 8 de Tempor. ordinat.* Potest tamen Episcopus ordinatum ab ea poena post actam poenitentiam liberare, uti in c. 16 *cod. sis.* sancitum est a Gregorio IX, emendata ea in re Decretali, quae est in *cit. cap. 8*, per quam haec clerici restitutio Sedi Apostolicæ fuerat reservata. Et quamvis Sixtus V *Constit. Sanctorum & salutare* 140 p. 40 r. 5 par. 1 *Bullarii* eam rem similiter Sedi Apostolicæ reservasset, tamen huic Constitutioni derogavit recentior Constitutio *Roman. Pontif.* 121 Clementi VIII p. 97 r. 5 par. 2 *Bullarii*.

(5) *Cap. 2 de Tempor. ordinat.* Quemadmodum autem Summus Pontifex, extra tempora a Jure constituta sacros ordines conferre potest, ita Episcopus conferendi tribuit facultatem, quod praeter literis Apostolicis in forma Brevis, quas vulgo *extra tempora* appellamus. Quae facultas conceditur justis causis, quas numerat Innocentius III Pontifex, apud *cap. 2 de Tempor. ordinat.*

(6) *Cap. 3 de Tempor. Ordinat.* Quae Decretaliter ligenda, ut Episcopus eadem die uni clericis conferat, nullis servatis interstitiis, quod ordinibus servari jubet Synodus Tridentina, nisi aliud Episcopo magis expedire videatur, non pertinet clericum, sed ad plures qui atque id sibi voluit Pontifex ut plures eadem die, sed uni clerico unus, alteri alteri, ut quidam putant, huic Decretali in re a Tridentina Synodo derogatum est.

§. 7. Gradatim praeterea conferendi sunt ordines, qui ad majorem ordinem, neglectis mediis, ascendit, per saltum promotum dicimus (1), is, si dolo careat, diu suscepti ordini munus exercere prohibebitur, quae habatur tempus necessarium ad ordinem, quem omisit, si non ministraverit, poterit cum eo Episcopus, ut in Synodus Tridentina (2), ex legitima causa dispensare.

(1) Vox haec *per saltum promotus*, quae habetur etiam in Decretalium *de clerico per saltum promotus*, est sane vetus Ecclesiasticos Scriptores, extatque in decretis Siricii *cap. 1* Pithoeum *Codex canon. Eccles. Roman.* p. 190 Paris. 1687. Iam Alexander II in *can. 1 dist. 52 praepositorum cursus* vocat est inversum cursum, atque ordinem ab antiquis canonibus institutum, quem *προκοπή*, hoc est progressum vocat Constantiensis Synodus *can. 10 t. 2 col. 665 collect. Labbei*. Mandat autem Alexander Constantiensi Episcopo, ut eum, qui, omisso ordinis diaconatus negligentia potius, quam superbia, Diaconatum, quod iteratumque susceperat, ab officio sacerdotali prohibeat, donec proximo quatuor temporum jejuniis Subdiaconatus ministerium sibi imponas, & sic deinceps ad majora officia eum redire concedas. Haec recentior disciplina ab antiqua distat, quod nunc nullus a

inferioribus ordinibus omitti potest, antequam superiores accipiantur; sed olim minor aliquis ordo impune omittebatur, si quis adeo ut superiore ordine dignus videretur, ut *Sacr. Ordinat. par. 3 exercit. 11 cap. 2 & 3.* Quod tamen ita est intelligendum, ut tum ordinem, quem omisit, facultatem tribuat per saltum suscepto, nec qui est ordinatus, ordinem omissum suscipiat, ad superiorem am *Clemen. VIII cit. Constitut. Roman. Pon-* restituta est facultas ea in re dispensandi, quam reservaverat *Sixtus V cit. Constitut. Sanctum*

Sed et certa intervalla temporum, quae *interstitia* inter unum atque alterum ordinem debent inter, ea que non tantum in majoribus, sed etiam in ordinibus servanda sunt. Vetus in Ecclesia est *ratio* (1); & licet olim aliqui interdum mino- *is in* impune omitterentur (2), nunquam tamen re- *ster* rat, nullo interjecto spatio pluribus ordinibus. *H*odie minorum ordinum interstitia Episcopi *missa* sunt (4): quod arbitrium tam late pate- *bet*, ut sine justa causa nulla adhibeantur. Quod *in* interstitia majorum ordinum; saltem unius an- *in* ter unum atque alterum ordinem debet in- *ni* si aliud Episcopo videatur ob Ecclesiae utili- *nec* necessitatem (5).

Ad 2^{am} esse epistolam Caji Pontif. apud Gratianum *c. 77*, jam pridem animadverterunt viri eruditi; sed ta- *ratio* tionum mentio est apud Siricium ac Zosimum *dist. can. 2 & 3*, in Concilio Sardicensi *can. 10 col. 66*; *t. Labbei ed. Venet.*, in VIII Synodo œcumenica *can. 5* *dem Labbzum t. 10 col. 655*, & in capitular. *Reg. s. 1. c. 42*, apud Balutium *t. 1 p. 693 ed. Venet. an. 1772*. Vero de interstitiorum tempore Ecclesie disciplinam *ant* diligenter Thomassinus *Veter. ac nov. Eccles. discipl. l. 2 c. 35 & 36*, Hallier *de Sacr. elect. & ordinat. tit. de sac. ordinat. sect. 7 c. 2 art. 7*, Juenin *de Sacram. Dis-* *t. 89. c. 5 de Sacrament. ordinat. in commun.* *(2) Vide S. Th. in Supplem. qu. 55 art. 5 n. 50*, Juenin *de Sacram. c. 4*, Morinum *de Sacram. Ordinat. par. 3 exerc. 11 c. 2*. *(3) Vide Thomass. Veter. ac nov. Eccles. disciplin. par. 1 l. 2*

(4) Concilium Tridentinum *Sess. 25 c. 11 de Reformat.* satis *explicite* declaravit, etiam in minoribus ordinibus interstitia es- *servanda*, cum eos conferri jussit *per temporum interstitia*; *nam* nullum certum eorum tempus definivit, remque totam Epi- *scopi* arbitrio permisit.

(5) Concil. Trident. *Sess. 23 c. 11, 15, 14, de Reformat* tamen Episcopo licet plures uno die majores ordines. Certum hic interstitiorum annus, qui inter unum atque majorem ordinem debet intercedere, est annus ecclesiasticus, quæ ordinatus Diaconus in quatuor temporibus Quadragesimæ ordinatus Sacerdos in quatuor temporibus Quadragesimæ consequentis, licet Pascha celerius advenerit, uti i sententiam Sac. Congregationis Concilii monet Fagnoli *Cap. Litteras n. 2 de Tempor. ordinat., & in Cap. Ad num. 18 vers. & confirmatur de Regular.*

§. 9. Ne autem clericus, cum dedecore sui ordinis stipendium quaerere, aut sordidum aliquod munus accipere cogatur, nemo sacris est initiandus ordinibus, exceptis regularibus (1), nisi beneficium (2) habeat, aut peritiam aut patrimonium (3), quod suppetat ad cultum, studium, quodque nullis subijci oneribus, neque alienationi est, nisi clericus aliunde habeat, quod suppetat sustententem ejus tuitionem (4). Qui decepto Episcopo obtulit aut simulatum patrimonium, suspenditur a sacris ordinibus, donec illud integrum atque legitimum habeat (5); et Episcopus, qui sciens prudens clericum beneficio aut patrimonio ordinavit, cogitur ei per necessaria ad vitam honeste transigendam, donec atque conveniens beneficium consequatur (6).

(1) Regulares paupertatis titulo ordinari compertum habemus, cum eos, qui professionem non emisissent, vel exire, aut in claustrum possunt, titulo hoc paupertatis ordinari vetuit. V. in *Const. Romanus Pontifex* 102 t. 4 par. 3 pag. 46.

(2) Nullum absolute ordinari, inquit Concilium Chalcedonense *can. 6* apud Labbæum t. 4 col. 1635 *ed. Venet. nec Presbyterum, nec Diaconum, nec omnino aliquem eorum, qui sunt in saeculo, nisi specialiter in Ecclesia civitatis, vel pagi, vel provincie, vel monasterio is, qui ordinatur, designetur.* Eos qui absolute ordinantur, decrevit S. Synodus irritam ac inane haberi ejusmodi manuum impositionem, & nusquam esse operari posse ad ejus, qui ordinavit, injuriam. Eadem Concilium Francofordiense *Can. 28 col. 105* *ed. loc. absolute ordinare idem erat atque ordinare sine titulo, hoc facta designata Ecclesia, cui perpetuo addictus esse, ac se haberet. Nam titulus eandem atque Ecclesia significationem habet.* Baronius *ad an. 112 n. 5 t. 2 p. 68 ed. Luc. an. ius nominis rationem offert hujusmodi. Quemadmodum Piscus imposito titulo, hoc est velis quibusdam, in quo peratoris Imago, aut nomen, inscripta, inscriptumque sem sibi addicebat, ita Christiani crucis imagine, a Christi nomine Ecclesiae inscripto locum aliquem divino ei dictum significabant. Sed credibile non est, Christ*

non desistere non poterant, nisi ad Episcopum dimissa
quo spectabant veteres *literæ dimissoriae*. Quare clericos,
Episcopi venia a suis Ecclesiis discesserant, ad eas redi-
ti, & penis etiam coercent, S. Leo M. Ep. 1 c. 5 col.
p. ed. Ballerin. Venet. 1755, S. Gregorius M. l. 9 Ep. 65 col.
d. Maurin. Paris. 1705, Concil. Arelatense can. 21 col.
p. Francofordiense Can. 27 ejusd. Colletti. Labbei. Quod
est Novel. 3 c. 2, & in Capitularibus Reg. Fran-
cis. l. 1 c. 1 an. 789, c. 24 col. 163 Capit. an.
1095 Capit. 1 incerti an. c. 11 col. 351 Capit. Caroli
8. l. 475 ed. Venet. an. 1772. Ordinatorum titulos popu-
li Archidiaconus ea formula, quam describunt Romani
in Can. 5 dis. 70. Ab Ecclesie titulo non procul
Monasterii. Quidam enim ordinabantur, ut sacra
in sacellis, quibus erant additi, ut ceteri clerici
non desunt tamen exempla quorundam, quorum
fides, atque doctrina, propter quam Ecclesie universa
beneficiantur, ab Episcopis impetrare potuit, ut in ordinatio-
ne Ecclesie adscriberentur. Ita Paulinus Ep. 6 p. 7
de ordinatione, qua insignitus est a Lampio Car-
dine: *Ex conditione in Barcinonensi Ecclesia con-*
stitutus sum, ut ipsi Ecclesia non alligarer in Sacerdotium
summi, non etiam in locum Ecclesia dedicatur. Eadem-
modum a Paulino Episc. Antiocheno ordinatus est.
hæc exempla præter communem consuetudinem, a qua
Episcopi putabant posse, ut morem gererent illis,
quod universa utiles fore prospiciebant. Verum ea disciplina,
quo ordinabatur, nisi certæ adscriberetur Ecclesie,
addictus esse deberet, generatim obtinuit, eaque vi-
de sac. XI, uti patet ex Concilio Placentino apud
162 a. d. 1023. Clementine Can. 13. et al.

tionem certæ Ecclesiæ adscribantur, quod quidem i-
tum a Concilio Trident. *Sess. 23 c. 16 de Ref.*
XIII Constit. Apostolici ministerii 34 §. 5, *Bulla*
edit. t. 11 p. 259, a Benedicto XIII *Constit. In*
tanti 31 §. 2 *loc. cit. p. 250*, & in *Concil. Roman. 2.*
11. & qualit. præficiend. Atque hæc adscriptio
omnia efficit, quæ a Conc. Chalcedon., vetustis
sancita erant, sed tamen Clericus servire debet Ec-
ordinatione adscriptus est, præsertim si ea Paroch
clericus susceptos ordines in ea debet exercere, tur-
cho operam præbere, cum pueros rem christianam
eris in Ecclesia muneribus fungitur, cum ad agro
tissimum Eucharistiæ sacramentum. Omnis clerici
sese præstitisse demonstraverit, non est ad superio
ducendus.

(5) Patrimonii titulo occasionem dedisse videtur
Cap. 4 de Præben., cum Episcopum, qui clericum sine
dinaverat, liberat a pœna eidem suppeditandi nec
ecclesiasticum beneficium obtinuerit, quo sese ale-
sit; nisi forte talis qui ordinatur existerit, qui de
hereditate subsidium vitæ possit habere. Si recte A-
tem inspicimus, non hic profecto ipse patrimonii
tuit, sed tantum proponit casum, quo Episcopus ab-
retur. Veruntamen Canonistæ hoc freti decreto A-
scrimationem ordinari putarunt clericos, vel benefici
nii titulo; sed Conc. Trident. *Sess. 21 c. 2 de Refor*
quis clericus secularis ad sacros ordines promoveatu
gine constet, eum beneficium ecclesiasticum, quod
honeste sufficiat, pacifice possidere Patrimonium
sionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi
scopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel ex
cleriarum suarum. Quibus ex verbis manifestum es-
tum a Sac. Congreg. Concilii apud Fagnanum in
ben. n. 24 ex sententia Synodi Trident. beneficium
timum, atque ordinarium esse, titulum vero patri-
monis extraordinarium, ac veluti ex dispensatione ad-
mirum Episcopus pro Ecclesiæ utilitate, aut neces-
ordinandum esse iudicaverit.

(4) Synodus Trident. *loc. cit.* tantum in maiori
titulum postulat beneficii, pensionis, aut patrimonii
compluribus, sive lege, quam multi cum Glossæ re-
de Præben., ubi ea in re nullam inter maiores, mi-
nes discrimen constituitur, sive consuetudine rece-
etiam in minoribus ordinibus titulus requiratur. Co
Exposit. iur. Pontif. par. 1 l. 3 tit. 5 sect. 560 tit. 1 p. 2

(5) Cit. *Constit. Romanus Pontifex S. Pii V.*

(6) *Cap. Cum secundum de Præben.* Hæc autem po-
Episcopus clerico sine titulo ordinato alimenta præ-
eum tantum liberari, si ipse Clericus obtineat bene-
item si ex bonis patrimonialibus obtineat unde vive-
sit, secundum ius novissimum Conc. Tridentini, os
ad Regul. 24 §. 5 num. 192.

§. 10. Utque ordo clericalis turpitudine onu-

nis, quæ ethnici imperio potiebantur, signa illa in suis
 ante omnium oculos ponere voluisse; nisi forte dica-
 e signa tantum Christianis nota fuisse. Rectius Mabil-
 le *in ordin. Roman. c. 3, & Certius Hist. Eccles. II*
lir. 1 m. 5 p. 40 ed. Bassani 1769. Titulos fuisse observant
 consecrata, quæ sacerdotes, & ministros sibi addictos
 Narn & lapis erectus, & Deo consecratus a Jacob in-
 titulus dicitur *Genes. c. 28 v. 18 & 22*, atque ara simili-
 labra Idolorum *Lev. c. 26 v. 1, & Numeri c. 33 v. 52*, Ti-
 antur. Pauca hæc de titulis dicenda putavi; nunc ad
 Omnes igitur in ordinatione certæ adscribebantur Ec-
 deserere non poterant, nisi ab Episcopo dimissi
 so spectabant veteres *littera dimissoria*. Quare clericos,
 pscopi venia a suis Ecclesiis discesserant, ad eas redi-
 & penis etiam coercent, S. Leo M. *Ep. 1 c. 5 col.*
Ballerin. Venet. 1755, S. Gregorius M. l. 9 Ep. 65 col.
Maurin. Paris. 1705, Concil. Arelatense can. 21 col.
Francfordiense Can. 27 ejusd. Collect. Labbei. Quod
est Novel. 3 c. 2, & in Capitularibus Reg. Fran-
alutium t. 1 c. 1 an. 789, c. 24 col. 163 Capit. an.
95 Capit. 1 incerti an. c. 11 col. 351 Capit. Caroli
475 ed. Venet. an. 1772. Ordinatorum titulos popu-
 Archidiaconus ea formula, quam describunt Romani
Can. 5 dist. 70. Ab Ecclesiæ titulo non procul
 Monasterii. Quidam enim ordinabantur, ut sacra
 sacellis, quibus erant addicti, ut ceteri clerici
 as. Non desunt tamen exempla quorundam, quorum
 tas, atque doctrina, propter quam Ecclesiæ universæ
 antur, ab Episcopis impetrare potuit, ut in ordinatio-
 rtæ Ecclesiæ adscriberentur. Ita Paulinus *Ep. 6 p. 7*
 1736 de ordinatione, qua insignitus est a Lampio Car-
 habet hæc: *Ea conditione in Barcinonensi Ecclesia con-*
fectus sum, ut ipsi Ecclesia non alligarer in Sacerdotium
meum, non etiam in locum Ecclesia dedicatur. Eadem-
 Ieronymus a Paulino Episc. Antiocheno ordinatus est.
 in hæc exempla præter communem consuetudinem, a qua
 sedere Episcopi putabant posse, ut morem gererent illis,
 as universæ utiles fore prospiciebant. Verum ea disciplina,
 nemo ordinabatur, nisi certæ adscriberetur Ecclesiæ,
 so addictus esse deberet, generatim obtinuit, eaque vi-
 te sæc. XI, uti patet ex Concilio Placentino apud
Can. 2 dist. 70, & Claramontano Can. 15 apud Lab-
col. 831. Eodem autem redibat Ecclesiæ, ac Beneficii
 in qui certæ adscribebatur Ecclesiæ, ei de ipsius Ec-
 titibus alimta præstabantur; quæ præstationes beneficii
 . Nunc, ut recte animadvertit Benedictus XIV *de*
testano lib. 11 cap. 2 num. 8 & sequente cum institu-
 tificia simplicia, quorum Rectores residentiz onere non
 stur, cum item patrimonialia ordinationis titulum præ-
 o ea potest retinere generatim Chalcedonensis Concilii
 licet nullius ordinatio habeatur, nisi mancipetur certæ
 ecclesiæ ministerio, quod ipse deserere nusquam possit.
 ac etiam eo jure utimur, ut omnes clerici in ordina-

les. Dabantur olim hae literae, ut clericus dimitteretur ab Ecclesia, cui erat addictus, atque ut alteri Ecclesiae adscribi posset (2); nunc dantur, ut ordinetur ab Episcopo non suo, sed is tamen, ut antea, pertinet ad suum Episcopum, cum hodie tantum suscipiendorum ordinum gratia clerici dimittantur (5).

(1) De ordinatis a Sum. Pontif. illud est animadvertendum, quod qui ab eo minicipere non potest, quidem Pontifex facultat. *In portremo* 1758, ubi ea de re accepit, majorem ab alio Pontifice, aut ab Episcopo, confer Benedicte XIV in 4 ejus Bullarii ed. Rome diligenter.

(2) Huc spectaba & formata dicebant. *Titul. III sect. 5* §. nomen esset generis, quod & dimissorias literas ordinatione certae Episcopo poterant, nisi primum *Concil. Carthagin. I. Can. 5 col. 749, & Trullanum Can. 17 apud Labbæum t. 7 col. 1355 ed. Venet.* quo decernitur, ut nullus omnino clericus, in quocumque sit gradu, potestatem habeat sine proprii Episcopi scripta dimissoria in alienam Ecclesiam catalogum referri. Ex qua evidens est, datas literas dimissorias, non ut clericus ordinaretur, sed ut referri posset in alienam Ecclesiam catalogum, quod fieri non poterat nisi primum ab Ecclesia, cui erat addictus, dimitteretur. Duas literarum dimissorialium formulas proponit Gratianus *Can. 1 & 2 dist. 73*, sed hae commentitiae sunt. Clerici peregrini, qui sine Episcopi literis vagabantur, graviore afficiuntur poena a Conciliis Arelatensi I. *Can. 2 col. 1454 t. 1*, Nicæno *Can. 16 col. 39 t. 2*, Taurinensi *Can. 7 col. 1386 t. 2*, Chalcedonensi *Can. 20 col. 1690 t. 4*, Arelatensi II *Can. 15 col. 4 t. 5 apud Labbæum edit. Venet.* atque a Canone 15 Apostolorum apud Cotelerium PP. *Apostol. rom. 1 pag. 444 ed. Amstelodami 1724*, ubi hujusmodi clericus ulterius ministrare prohibetur, & tamquam laicus communicare jubetur. (3) *Cap. 8 de Offic. Archid., cap. 3 de Tempor. ordinat. in 6.*

§. 12. Episcopus, qui sine literis dimissoriis alienum subditum ordinavit, anni spatio ordinum collatione interdicatur; ipse autem clericus susceptos ordines exercere non potest, nisi primum a suo Episcopo veniam obtineat (1). Diu in utraque Ecclesia proprius Episcopus in tantum fuit, qui aliquem primum clero adscripserat. Nulla enim habebatur ratio originis, aut domicilii (2); et cum clericus relinquere non posset Ecclesiam, cui adscriptus in ordinatione fuerat, ab ejus Episcopo reliquos etiam ordines suscipiebat.

Trid. Sess. 23 cap. 8 de Reform. Vide Rigant. ad Re-
cel. §. 4 num. 59 & seq., ubi etiam explicatur pœna,
ut Episcopus, qui aut extra tempora constituta, aut an-
te ætatem ordines contulit.

Hallier de Sacr. ordinat. par. 2 sess. 5 c. 3 art. 5 §.
is exemplis ostendit, olim vetitum fuisse solum alie-
non autem alienos laicos ordinare. Revera tantum de
illa de laicis mentio est in vetustis canonibus Conc.
Can. 18 et 19 col. 679 apud Labbæum ed. Venet. t. 2,
sis III Can. 21 col. 1402 t. 2 ejusdem collect. Quod
tiant S. Leo M. Ep. 14 can. 9 col. 639 t. 1 ed. Bal-
1753, & S. Augustinus Ep. 64 col. 153 t. 2 ed. Venet.
radit disertissime, Carthaginensi canone de solis clericis
on etiam de laicis. De Orientali Ecclesia testatur Bal-
leptens. ad Marcum apud Leunclavium Jur. Græco-
82a & 583 edit. Francofur. 1596 primum in Synodo
op. Michaelis Anichali Patriarchæ actum fuisse de a-
non ordinandis. Atque huc spectant exempla Orige-
nismi, Augustini, aliorumque complurium, qui omnes
po sunt ab Episcopis, quorum in diœcesi nati erant, aut
habebant. Quin Demetrius Episc. Alexandr. licet O-
tensissimus, tamen ei numquam vitio vertit, quod
Episcopo ordinatus fuisset, ac tantum objecit volunta-
pius mutilationem, cuius causa eum irregularem con-
nihil namque aliud habebat, quod ei obiceret, uti nar-
tus lib. 6 Hist. c. 8 p. 250 ed. Augustæ Taur. 1746.

Sed deinceps non amplius prioris ordinationis, ve-
ntis et beneficii ratio haberi coepit (1). Accessit
æetate titulus domicilii (2), ac denique titulus
miliaritatis (3). Itaque certo Episcopo nunc om-
cti sunt aut propter beneficium, quod aliquis habet
cecesi, aptum et conveniens ad decentem ipsius tui-
ti, aut propter originem, cum nimirum ipse in
cesi natus est non fortuito, sed domo pridem a
constituta (5); aut propter domicilium, quod
diœcesi perpetuum fixumque posuit (6): aut
miliaritatem, cum per triennium Episcopo fa-
it, et cum eo commoratus est (7).

de Tempor. ordinat. in 6. (2) Cap. 5 sed. tit.

Trid. Sess. 23 cap. 9 de Reform.

Idemodum olim ipsa ordinatio clericum certæ Eccle-
bat, ita hodie beneficium ecclesiasticum clericum
rum Ecclesiæ, in qua habet beneficium, & subje-
po, cujus in diœcesi illud situm est. Quare hæc
opter beneficium omnino est consentanea antiquæ
iplinæ; uti ostendit Hallier de Sacr. ordinat. par. 2
t. 5 §. 1. Ut vero omnes amoverentur fraudes, quæ ex
Tom. I.

in re fieri possent, statuit Innocentius XII in Bulla *res* 96 t. 9 p. 374 Bullarii ult. ed., ut illud satis esse debeat centem Clerici tuitionem. Qua quidem Bulla accurate sentur, atque explicantur quatuor illi tituli *beneficii*, *domicilii*, *familiaritatis*, quorum causa quis certe Episcopo jicitur, & alia in conferendis ordinibus servata necessarii ponuntur.

(5) Episcopum originis memorat Clemens IV in c. 1 de *ordinat.* in 6, sed ita memorat, ut facile constet, disciplina jampridem fuisse constitutam. Et licet *originis* nomen secus Jus civile in Leg. 6 §. 1 ff. *Ad Municip.* non tantum ipsius ordinandi, sed etiam patris originem comprehendit, men in ordinatione nulla habetur paternae originis ratio tantum spectatur locus originis aut nativitatis ejus, quonibus initiatur; modo ipse eo in loco casu natus non putatur cum pater in itinere esset, aut ibi mercaturae ex officinae causa temporalem moram duceret.

(6) Innocentius XII in cit. *Const. Speculatores* legem tenuit, per quam domicilium acquiritur, ut quis ejus loci po subiciatur. Inquit enim, domicilium ab eo tantum qui illud adeo stabiliter constituerit in aliquo loco, ut *decennium saltem in eo habitando*, vel majorem rerum, ac suorum partem cum instructis aedibus in locum hujusmodi tendo; ibique insuper per aliquod considerabile tempus do, satis superque suum perpetuo ibidem permanendi monstraverit, & nihilominus ulterius utroque casu se verter animum hujusmodi habere jurejurando affirmet. S. jurandum requiritur, cum filius propter suum, non propter patris domicilium ordinari cupit, uti demonstrat *Regul. 25 Cancell. §. 3. n. 51.*

(7) Ut Episcopus ordinare recte possit illum, quod spatio secum habuit familiarem, necesse est etiam quod *cium, quacumque fraude cessante, statim re ipsa illi* inquit Synodus Tridentina *Sess. 25 cap. 9 de Reform.* statim ita explicat Innocentii constitutio l. *ad hoc: sit saltem intra terminum unius mensis a die facta* l. Et quamquam Synodus Tridentina, atque Innocentii constitutio tantum beneficii titulum memoret, tamen Episcopo nare posse clericum familiarem suum etiam titulo per patrimonii, modo id postulet utilitas, aut necessitas ecclesiarum, eundemque illis adscribat, monet *Giraldi Jur. Pont. par. 2 sect. 97 p. 958 t. 2.*

§. 14. A quolibet Episcopo, cui quis subest *proficium*, aut *originem*, aut *domicilium*, aut *familiaritatem*, ordines suscipere potest, quin etiam, modo absit, ordo unus ab uno Episcopo, et alius ab alio suscipitur (1). Verum cum Episcopus ordines conferre *beneficii* aut *familiaritatis*, necessariae sunt literae testimoniales Episcopi originis et domicilii, per quas certa sit vita, aetas, natales, mores clerici, qui ordi-

est (2). Regulares autem exhibitis literis dimissus superioris ordinandi sunt ab Episcopo, cujus in lrum est coenobium, in quo commorantur, non illo Episcopo, nisi certis monumentis ostendant, abesse, vel ordinationes non habere (5).

ad unum ab Episcopo originis ordinem accepit, alium p. domicilii vel beneficii accipere potest; atque ita ut sit fraudis causa, responsum est a Sac. Congreg. *Randano Ordinum* 23 Januar. 1666 l. 25 Decret. p. *Spadina. seu Clausura Diaconatus* 15 Novemb. 1717, *Idem. seu Ferrarum. Ordinationis* 14 Novemb. 1733 t. 6 l. Card. Petra *ad Const. Apost. t. 1 p. 196* 1668. l. 1 n. t. 1741.

Const. Speculatores § 5. et 6.

abus XIV Const. Impositi 27 t. 2 *ajus Bullar. p. 109* 1554. Exciipiuntur tamen Regulares, ut ipse docet Be. a Sede Apostolica privilegium impetrarunt suscipien- quovis catholico Antistite, modo hoc privilegium i- lrum; & post Concilium Tridentinum contestum sit.

Certa etiam pro singulis ordinibus aetas requiri- re varia fuit antiquae Ecclesiae disciplina (1): tura, et minores ordines ante exactum septi- tatis annum non conferuntur (2); Subdiaconus au- to esse potest, nisi vigesimum secundum, Diaco- vigesimum tertium; Presbyter, nisi vigesimum aetatis annum attigerit (3). Qui ante hanc aeta- impetrata venia Sedis Apostolicae vel ab alieno sine literis dimissoriis Episcopi sui, ordinibus i- est, susceptorum ordinum munera exercere pro- si exercuerit, irregularis efficitur (4).

aetate ordinandorum non eadem semper fuit Ecclesiae quod late ostendit Thomassinus *Ver. ac nov. Eccles. t. 1 l. 2 c. 67* & *seq. p. 251 t. 1 edit. cit.* Diu viguit ut parentes Ecclesiae offerrent infantes filios, qui in stabantur, ac suo deinceps tempore per gradus ad su- nes evehebantur, cum antea singulorum minorum officia exercuissent. Quo fiebat, sicuti observat Cardi- *Rev. liturgic. l. 1 c. 25 §. 13 t. 2 p. 374, edit. Taurin.* *num Ecclesiasticarum peritissimi essent, in quibus fue- la pene infantia nutriti.* Quam parentum oblacionem ne multi putant, ut filii etiam cum puberes evaserant, ea possent illud vitæ institutum, cui parentes eos vel el impuberes addixerant. Certe in Conc. Chalcedon. *atione Dionysii Exigui oan. 7 t. 4 Concil. Labbei col. Ven. indic.* habentur hzc: qui semel in clero deputati monachorum vitam expetiverunt, statuimus, neque ad

inilitiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundana
ros autem a parentibus oblatos in ipsa infantia tonsos
Lectoratus ordine insignitos, adeo ut revera in clero
dicerentur, non obscure tradit Conc. Toletanum II *Can. 2*
collect. ejusd. cum inquit, hos pueros, mox fuisse de mona-
nisterio electorum contraditor. Quod etiam ostendit Cyri-
topolitanus in *Vit. S. Euthymii abatis: Analeclor. Græcor.*
& 9 Paris. 1688, ex quo intelligimus, ipsum Eutymium
Otrejo Militinensi Episc. oblatum fuisse, qui susceptum
baptizavit, & totodit, commisitque sibi ecclesia Lector
atque in Episcopio accepit & nutrit. Quibus ex le-
judicio, perspicuum est, pueros a parentibus oblatos sta-
deri, ac Lectoratus ordine donari consuevisse; quamq;
ignorem, plures esse viros doctos, quorum in animis
det opinio. Utut ea de te sit, profecto si hæc parenti-
tio efficiebat, ut hi pueri revera clerici fierent, non i-
ciebat, ut perpetuam castitatem servare cogerentur. *P.*
integrum erat, posteaquam adoleverant, aut uxorem
aut suscepto subdiaconatu sese perpetuæ continentiz lege-
gere. Rem omnem explicat disertissime laudatus *Can. 1*
Toletani II, cujus hæc verba sunt: *De his, quos vol-*
rentum a primis infantia annis clericatus officio mancip-
uimus observandum, ut mox cum de tonsi, vel minit-
rum contraditi fuerint, in domo ecclesie, sub episcopali
a praposto sibi debeant erudiri. At ubi octavum decimum
sue compleverint annum, coram totius Cleri, plebitque
voluntas eorum de expetendo conjugio ab Episcopo per-
Quibus si gratia castitatis Deo inspirante, placuit
Subdiaconatus ministerium habito probationis sue vige-
suscipiant. Quod casum erat de omnibus, qui se cle-
psierant, ut cum ab pubertatis annos venissent, vel ex-
cerent, vel continentiam proficerentur, uti loquitur Conc-
gin. III Can. 19 t. 2 col. 1401 collect. indic. Poterant
minores clerici uxorem accipere, sed non poterant a
professione recedere, quod late ostendit Thomassinus *Vet.*
eccles. discipl. par. 2 l. 1 c. 11 t. 2 p. 24 ed. cit. Dic-
post de pueris, quos parentes monasterio offerebant. Hujus
discipline de filiorum oblatione *moderationem paucis ab-*
culis inductam esse monet Benedictus XIV in literis dat-
Hieronymum Guglielmi 15 Decembr. 1751, quæ extant
Bullario t. 3 Contr. 54 §. 3 p. 240 edit. an. 1754. Con-
rinum de Sacr. ordinat. par. 5 exerc. 13 de Tonsur. cle-
Bosquetum in Notis ad Ep. 136 Innocentii III l. 2 reg. 1
Martenium de Antiq. Eccles. ritib. l. 1 par. 2 c. 8 art. 1
2 p. 6 edit. cit., Thomassinus Vet. & nov. eccles. disciplin-
lib. 1 cap. 23 & 24 pag. 41 ibid.

(2) Nullam pro tonsura, & minoribus ordinibus ætate
se constituit Synodus Tridentina; sed ea res Episcopi
relinquitur, qui pueros ordinare poterit ea ætate, qua ip-
munus aptos & idoneos judicabit. Generatim tamen pos-
nium minores ordines conferuntur. Vide Catalanum in *F-*
man. tit. 2 §. 1 num. 9 par. 1 pag. 28, & Fagnanum in cap.
dinata de Præben. num. 27 ad ult.

(3) Conc. Trident. *Sess. 23 c. 12 de Reform.* De Subdiaconorum et non eadem semper & ubique fuit antiquæ Ecclesiæ disciplinæ. Concil. Toletanum II *loc. cit.*, & Trullanum *Can. 15 col. 1554* *7 cu. collect.* *Labbei* ætatem constituunt annorum viginti; Concilium Melphitanum *Can. 4 col. 781 r. 12 collect.* ejusd. anno decimo quarto aut decimo quinto Subdiaconos ordinari permittit. Hucusque S. Vettore *de Sacram. l. 2 c. 21 p. 614 r. 3 opp. ed. Retomag.* præstat adhuc ætate ante quartumdecimum ætatis annum Subdiaconatum dari non consuevisse testatur; & Clemens V in *Constitutione Generale de Ætat. & qualis. ordin.* annum decimum octavum definit. Diaconos vero ante annos 25, Presbyteros ante annum 30 ordinari vetat, *cap. 5 & 6 dist. 77.*

(4) Ita sancitum est a Pio II, *Constit. cum ex sacrorum 9 tom. 5 p. 109 Bullarii ed. ult.* Gravior, quam quæ hac constitutione comprehendere pœnas indixit Sixtus V in *cit. Constit. Sanctum* *10 p. 40 r. 5 par. 1*, sed eas sustulit, & antiquiorem Pii II constitutionem, cujus nunc facta mentio est, servare voluit Clemens VII *cit. Constit. Roman. 112 p. 97 r. 5 par. 2 Bullarii edit. cit.* Piana Constitutio tantum memorat ordines sacros, ex quo conficit Rigantius ad *Regul. 24 Cancell. §. 4 n. 22*, ea pœna tantum illos esse plebendos, qui majores, non item, qui minores ordines extra legitimam ætatem, vel extra tempora a jure constituta, vel sine literis superioris proprii Episcopi susceperunt; quamquam *n. 24* fateatur, eos etiam clericos, cum absit bona fides, a susceptorum ordinum beneficio esse suspendendos. Verum id quidem est, quod dicitur in Piana Constitutione; sed Innocent. XII in *cit. Constit. Speculatori*, eo ipso suspensos a susceptorum ordinum executione deoratus clericos, qui sine literis testimonialibus proprii Episcopi fuerant, atque ordines susceperunt.

TITULUS V.

Quibus modis Potestas Jurisdictionis, et omnia Ecclesiastica beneficia acquirantur.

1 Potestas jurisdictionis acquiritur vel ecclesiastico Magistratu, vel delegatione.

§. 1. Potestatem jurisdictionis acquirunt clerici vel ecclesiastico Magistratu, vel delegatione. Qui jurisdictione præter suam, et insitam beneficio, quo fruuntur, ii proprie dicuntur gerere ecclesiasticum Magistratum: qui non propria et nativam, sed ab alio acceptam jurisdictionem habent, ii delegationem habent, uti sunt Vicarii, de superiori loco actum est. Ecclesiasticum Magistratum clerici consequuntur per electionem, postulationem, nominationem, institutionem, quæ nimirum pertinet ad beneficium jurispatronatus. Eisdem etiam modis omnia ecclesiastica beneficia acquiruntur.

S E C T I O I.

De electione.

1. Quid electio sit?	a Bened. XII, a Regulis Ca
3 et 4. Electio Summi Pontificis.	12. Concordata.
5. Romani Pontifices initio Episcopos constituiebant.	13. Electiones Praelatorum ram.
6. Quomodo deinceps electiones delatae ad Synodos provinciales, ad Metropolitans, ad Clerum, ad Canonicos?	14 ad 16. Qui eligere, et possint.
7 et 8. Vetus Episcoporum eligendorum ratio.	17. Intra quod tempus Electio faciendā sit?
9 et 10. Episcoporum electiones Secdi Apostolicae iustis de causis reservatae.	18 et 19. Electio per scripta
11. Reservationes inductae a Clem. V,	20. Per compromissum.
	21. Per quasi inspirationem
	22. Electionis confirmatio
	23 et 24. Vis confirmatio
	eius concedendae modus

§. 2. Electio est idoneae personae ad eccles. Magistratum, aut Dignitatem vacantem canonice factio. Ea proprie pertinet ad majores Ecclesiae Dig. ad Sum. Pontif., ad Episcopos, ad Praelatos sive res, sive regulares, qui aliis praeficiuntur.

§. 3. Romanum Pontif. ab antiquis temporibus Cardinales, de quo multae sunt editae Constitutiones quas servare oportet diligenter, ut res tanti momenti recteque expediatur. In hac electione praecipua sum post soluta iusta funeri defuncti Pontificis per diem, Cardinales die decima conclave ingrediuntur, quam Missa Spiritus S. solemniter celebrata est. Per autem die inchoatur electio, neque Cardinales, qui clavi sunt, absentes expectare coguntur, neque abs licet suffragium suum alteri committere.

(1) De electione Summi Pontif. celebres in primis sunt tutiones Alexandri III in cap. 6 de elect., Gregorii X in Lugdun. cap. 3 de Elect. in 6., Clementis V Clement. 2 de c. praeterea missis ceteris quae multae sunt, duae Gregorii X stitut., quarum altera est constitutio Decret. Roman. Pont. 1. 5 par. 5, altera Constitutio Aeterni 41 p. 400 t. 5 part. 4 Bon. cit., in quibus Pontificis electio accurate describitur. Omnes antiquiores de Summi Pontif. electione constitutiones cavit Clemens XII in Constit. Apostolatus 76 p. 302 t. 15 Bon. cit., ubi plura de conclavis regimine, ac de rebus gerendis Apostolica vacante, decreta sunt. De iure autem Cardinales eligendo Sum. Pontif. videndus in primis Mamachius ad apurc. Quid est Papa? ep. 7 n. 1 & seq. p. 96 & seq. t. 2.

4. Can electio sit per scrutinium (nam fieri potest per compromissum, et quasi inspirationem, quos eligendi modos paulo post explicabimus) non tantum per scrutinium, sed etiam *accessus* adhibetur. Nimirum cum per scrutinium, nemo electus deprehenditur a duabus eligentium partibus, quas postulat electio Summi Pontificis (1), novam in *accessu* suffragium ferre possunt, et ita conficere justum numerum suffragiorum, quod est, ut canonice electio absolvatur. Omnes, qui sunt, Cardinales, exceptis iis, qui in sacris conditionibus sunt (2), jus habent ferendi suffragii, neque reprobis potest, quod excommunicatus sit, suspensus, inter (3).

Cap. 6 de Elect. (1) Pius IV in *Constit. In eligendis* § 5. *not. 2 p. 1* 28 Bullari *ad. cit.*
Super. 2 de Elect., Pius IV in *cin. Constit.* *In eligendis* §. 29. *not.* quas ad Romani Pontif. electionem pertinent, adscriptae sunt in laudatis Constitut. Gregorii XV, atque in cuius titulus *Cerimoniale electionis Rom. Pontif.*, ubi et habentur constitutiones, quas Cardinales initio conclavis servaturus promittunt.

Episcopos in illis Ecclesiae primordiis Apostoli ipsi erant, in primis autem Petrus caput, et princeps, a quo praesertim Occidentales Ecclesiae originem trahunt (1). Verum ampla illa, quae in Apostolis inerat, regiminis, aut jurisdictionis cum ipsis Apostolis, non ad eorum in Episcopatu successores translata, sed tantum Petri potestas, cui ceteri suberant, ordinata, atque ad ejus successores deferri debuit. Itaque actis Apostolis tantum Petri Successores Romani, Episcopos constituere potuerunt eodem jure, quo ipse constituerat; atque haec sane fuit vetustissima Ecclesiae disciplina (2).

Celebre est illud, quod repugnante nemine testatus est Innocentius I. Ep. 25 ad Decent. Eugubin. apud Constantium col. 556. *not.* cum sit manifestum, in omni Italia, Gallias, Hispaniam, Africam, atque Siciliam, Insulasque adjacentes nullum in Ecclesiis, nisi eos, quos venerabilis Petrus, aut ejus successores constituerunt Sacerdotes.

(2) Confer quae scripsimus tit. 3 sect. 1 §. XVIII not. 1.

§. 6. Lapsu temporis constitutis Episcopatibus, et amplius eorum regionibus factaque provinciarum divisione,

S E C T I O I.

De electione.

2. Quid electio sit?	a Bened. XII, a Regulis Cancellariar.
3 et 4. Electio Summi Pontificis.	12. Concordata.
5. Romani Pontifices initio Episcopos constituebant.	13. Electiones Praelatorum inferiorum.
6. Quomodo deinceps electiones delatae ad Synodos provinciales, ad Metropolitae, ad Clerum, ad Canonicos?	14 ad 16. Qui eligere, et qui eligi possint.
7 et 8. Vetus Episcopo dorum ratio.	17. Intra quod tempus Episcopis electio faciendae sit?
9 et 10. Episcoporum electiones ad Apostolicam iustis de causis reservatae.	18. Electio per scrutinium. Per compromissum. Per quasi inspirationem. Electionis confirmatio.
11. Reservationes inductae a	19 et 24. Vis confirmationis, atque eius concedendae modus.

§. 2. Electio est idoneae personae ad ecclesiasticum Magistratum, aut Dignitatem vacantem canonice facta vocatio. Ea proprie pertinet ad majores Ecclesiae Dignitates, ad Sum. Pontif., ad Episcopos, ad Praelatos sive saeculares, sive regulares, qui aliis praeficiuntur.

§. 3. Romanum Pontif. ab antiquis temporibus eligunt Cardinales, de quo multae sunt editae Constitutiones (1), quas servare oportet diligenter, ut res tanti momenti rite recteque expediatur. In hac electione praecipua sunt, quod post soluta iusta funeri defuncti Pontificis per dies novem, Cardinales die decima conclave ingrediuntur, posteaquam Missa Spiritus S. solemniter celebrata est. Postero autem die inchoatur electio, neque Cardinales, qui in conclavi sunt, absentes expectare coguntur, neque absentibus licet suffragium suum alteri committere.

(1) De electione Summi Pontif. celebres in primis sunt constitutiones Alexandri III in cap. 6 de elect., Gregorii X in Concil. Lugdun. cap. 3 de Elect. in 6., Clementis V Clement. 2 de election., praeterea missis ceteris quae multae sunt, duae Gregorii XV Constitut., quarum altera est constitutio Decret. Roman. Pont. 51 p. 5 r. 5 par. 5, altera Constitutio Aeterni 41 p. 400 t. 5 pars. 4 Bullar. ed. cit., in quibus Pontificis electio accurate describitur. Omnes autem antiquiores de Summi Pontif. electione constitutiones confirmavit Clemens XII in Constit. Apostolatus 76 p. 502 t. 13 Bullarii ed. cit., ubi plura de conclavis regimine, ac de rebus gerendis, Sede Apostolica vacante, decreta sunt. De jure autem Cardinalium in eligendo Sum. Pontif. videndus in primis Mamachi ad Aust. opusc. Quid est Papa? ep. 7 n. 1 & seq. p. 96 & seq. r. 2.

hinc vero ad clerum delatis Episcoporum electio-
nis potius eligebat, seu potius aliquem designabat,
et testimonium dicente populo (1), ne Episco-
patus in iustis, atque in omnibus essent comperti
qui eligebatur (2). Praecipue tamen erant
duae partes Metropolitae, et Episcoporum provin-
ciae, qui proprie eligebant Episcopum, et qui sua la-
tuerant postulatum aut nominatum, ubi minus ido-
neum.

In Episcoporum electionibus unum dedisse testi-
monium Bellarminus *de Chic.* l. 1. c. 6 p. 258 t. 1.
Bernardus Senensis l. 5 *Biblioth. adnot.* 118 p. 625 ed.
Petrus de Marca *Concord. Sacror. et imper.* l. 8 c. 2.
Thomassinus *Vet. et nov. Eccl. disc.* par. 2 l. 2 c. 1.
Quod testimonium initio dabatur a populo universo,
et procul essent dissidia, & confusio multitudinis, ab
Primaibus civitatis dari coepit. Si aliis unquam po-
pulus ab his partibus habuit, id factum est per abusum, &
disciplinam.

inquit Cyprianus *Epist.* 67 p. 289 edit. Amstelod.
et plene praesente, qua singulorum vitam plenissime
sciret, et de eius conversatione prospiceret. Et
288 sacerdotales ordines fieri ait, ut plebe praesen-
tiorum crimina, vel bonorum merita prae-
sentis iusta et legitima, qua omnium suffragio
examinata. Saep tamen hoc populi testimo-
nio despiciebatur; quoniam ut inquit Coelesti-
Episcop. *Apul. et Calabr.* apud Constantium col.
is populus, non sequendus; neque, si nesciunt,
quid non liceat, commonere, non bis consensum

licentiam *Can. 4 tom. 2 col. 72 collect. Labbei ed.*

Ecclesiis compluribus, potissimum si quod erat
ne qua in electione dissidia essent futura, Me-
viduatam Ecclesiam mittebat Episcopum Visi-
cujus erat edocere populum, quid esset de eli-
Episcopis a canonibus constitutum, & motus com-
morum, qui contrariis studiis raperentur. Ita Cle-
machi, laici cum Episcopo Visitatorem certum ho-
landabant, atque inde decretum conficiebatur. Re-
ad Metropolitam, is, accitis provinciae Episcopis,
om, de quo canonicum decretum factum fuerat, Epi-
consecrabat, aut si quid ei officere & obstaré ani-
betteret, alium Episcopum eligebat (1). Saeculo tamen

XII jus eligendi Episcopos ad solos viduatæ Ecclesiæ canonicos migravit, quod jus est Decretalium Gregorii IX (2).

(1) Episcopi Visitatoris crebra mentio est in epistolis Gregorii M., præsertim l. 1. Ep. 78 col. 562, Ep. 41 l. 4 col. 721, Ep. 11 l. 6 col. 808, Ep. 17 l. 10 col. 7052, et Ep. 13 l. 13 col. 12271. 2 edit. Paris. 1705. Operæ pretium est verba ipsa describere ipsius Gregorii cir. Ep. 13 l. 19, ut pateat, quod munus esset Episcopi Visitatoris, & quas in Episcoporum electionibus partes clerus, & populus haberent. Ideo *Dilectio tua*, inquit Gregorius, *ad prædictam Ecclesiam ire properabit, & assiduis adhortationibus clerum plabemque ejusdem Ecclesiæ admonere festinet, ut remoto studio, uno eodemque consensu talem sibi definiendum expetat Sacerdotem, qui, et tanto ministerio dignus valeat reperiri, et a venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus cum solemnitate decreti omnium subscriptionibus roborati, et Dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat.* Hisdem verbis conceptæ sunt reliquæ Gregorii epistolæ, quibus Visitator constituitur. Ex his autem intelligimus, clerum & populum tantum laudasse, aut postulasse Episcopum, sed veram propriamque electionem ad eum pertinuisse cujus erat postulationem rejicere, aut approbare, & Episcopum consecrare. In multis quidem Ecclesiis, cum de eligendo Episcopo agebatur, a Metropolita Visitatore mitti consuevisse constat; sed non idem in omnibus generatum Ecclesiis factum videtur, quamquam ubique præcipue fuerint Metropolita partes in Episcoporum electionibus. Plures autem formulæ decreti, quod a clero & populo fiebat, extant apud Balutium *Formul. antiq. promot. Episc. num. 7, 10, 21 l. 2 cap. 418, 420, 433 edit. Venet.*

(2) Consule titulum Decretalium de Electione.

§. 9. Tandem post Clement. V, Benedict. XII ceteræque Pontifices, Episcoporum electiones Sedi Apostolicæ reservatæ sunt. Avertenda nimirum erant mala complurima, quæ in ipsis electionibus ex ambitione hominum, ex dissensione, studiisque partium oriebantur. Quibus rebus cum remedium adhibere oporteret Rom. Pontif., factum est, ut ipsi servarent sibi Episcoporum electiones, ut Ecclesiæ consulere, ut dissidia tollerent, ut favorem et gratiam arcerent, ut ratio haberetur una meritorum (1).

(1) Plenum est corpus Juris canonici dissidorum, quæ in electionibus oriebantur. Leo X in *Constit. Præmissa* §. 6 t. 5 par. 3 p. 434 *Bullar.*, quæ complectitur concordata Gallix, ex his causis repetit Episcopatum reservationes, & apposite Innocentius apud Thomassinum t. 2 l. 2 c. 53 n. 5 in fin. inquit, *ne si denuo restitueremus vobis licentiam eligendi, denuo Apostolica licentia abuteretur Rbemeniem scindere ecclesiam.* Atque hæc quidem dissidia, & hæc turbæ, uti ostendit Thomassinus loco mox indicato, ex populi factionibus oriebantur, & interdum etiam in eadem triumphabant.

adeunt in Ecclesiis quibusdam Episcoporum electiones intermittere oportuerit, quod in Ecclesiis Bituricensi, Lugdunensi, Burdegalensi, Carnotensi evenisse constat. Rom hanc testatissimam facit can. i Concil. Bituricensis an. 1276 col. 574 r. 4 collect. Labbei, cui praeiit Legatus Pontificius a quo anathematis poena indicta est adversus tantorum facinorum auctores: *Multitudo populi per iniuriam faciente, electiones ipsa* in nonnullis ecclesiis impediuntur *scilicet &c.* Alias quoque poenas constituit hae Synodus contra eorum criminum reos, quae poena in Concilio Auscensi an. 1279 renovata sunt, col. 602 r. 14 collect. Labbei.

§. 10. Neque vero Sum. Pontif. aliquid de alieno jure usurpant; uti jactant homines in Sedem Apostolicam male animati, sed potius repetere jus suum, quod Ecclesiae sollicitudo ac ratio temporum repetere cogebat. Nam *hinc* jus constituendi Episcopos, uti demonstratum supra est, *proprium* erat Pontif. Romanor., qui deinceps eligendi potestatem concesserunt Synodis Provincialibus, Clero, Metropolitae, Capitulis Canonorum. Cum hi omnes concessa sibi potestate abuterentur, cum leges in electionibus observandas despicerent, cum in iis ambitio, simonia, studia partium, cetera hujusmodi dominarentur, consequens erat, ut creatio Episcoporum ad eum rediret, in quo jus hoc semper haeserat, et quo potestas omnium in inferiores derivata fuerat (1). Ita *jure devolutionis* (2), justissimisque de causis integrata est vetus disciplina, per quam Summus Pontifex suo jure Episcopos constituebat.

(1) Consule Benedictum XIV Const. In postremo 64 §. 15 ejus Bullar. tom. 4 pag. 305 ed. Venet. 1758.

(2) *Jus devolutionis* secundum receptam ubique doctrinam declarat Thomassinus Respons. ad not. Script. anonymi praemiss. tom. 1 opus. de Veter. & nov. Eccles. disciplin. „ Ubi jus, inquis, ab inferiori ad Superiorem devolvitur, verbi gratia a Capitulo ad Episcopum, ab Episcopo ad Metropolitanum, a Metropolitano ad Primatum, non accipit ab inferiori, non usurpat in inferiorem Superiorem, non facit injuriam inferiori Superior, non repetere potest a Superiore inferior Ratio porro ista potiunda potestatis aliquis oppido magnificentissima est. Solemne est enim, jura omnia ad Superiores ab inferioribus devolvi, & omnium prorsus spiritualium Potestatum jura ad Sum. Pontif. devolvi posse, quia summus omnium vertex est. Nec flocci ergo facias jus devolutionis, quo splendidius aliud vix fingi potest. Si autem hae jura a Conciliis provincialibus ad Rom. Pontif. devolvuntur, quia summus omnium vertex est; perperam ergo inde inferitur, quod ea ex se non habeat, quod ea usurpet, quod contrario usu possit amittere “. Scripserat autem paulo supra : „ non ergo eam potesta-

tem a Conciliis provincialibus vel accepit, vel extorsit Pontif. ; sed quam semper habuerat, semper alicubi exercuerat supersedentibus Conciliis provincialibus cepit ubique territorius exercere."

§. 11. Initio Clemens V Sedi Apostolicae reservat ecclesias, quarum Episcopi in Rom. Curia decedunt Benedictus XII, praeter Episcopatus in Curia vacantes etiam fecit reservationes (2). Denique post editas Cancellariae generatim Sum. Pontif. servata est electio collatio omnium Cathedralium Ecclesiarum.

- (1) *Extrav. Etsi in temporalium de Praeb. int. comm.*
(2) *Extrav. Ad regimen eod. tit.*

§. 12. Ob hanc rem turbae in Ecclesia factae sunt sustulerunt concordata, hoc est pacta conventa inter Apostolicam, et potentissimos Europae Principes. Ita cum natione Germanica rem composuit, ut in omnia Episcopi a Canonicis eligantur, servata Sum. Pontificum confirmatione (1). Leo X, abrogata pragmatica sanctione, quam ediderat pseudo-consilium Basileense ad usus Pontificias reservationes, Galliarum Regi permissionem idonei viri, qui tamen a Summo Pontifice Consistorio creandus esset Episcopus Ecclesiae, ad quem nominatus (2). Denique alia etiam inita sunt pacta, concessa indulta, et privilegia Regibus Hispaniarum, Sittaniae, Pannoniae aliisque Principibus, qui nunc ad cathedrales Ecclesias ditionum suarum vel nominationem, vel praesentationem, vel supplicationem, ut Iuratici loquuntur, pro viris idoneis, Episcopatu dignis

- (1) Concordata Germaniae a Nicolao V probata fuerunt in 1a *Ad Sacrament.* 1 tom. 3 par. 3 pag. 61 Bullar.

- (2) Vide Leonis X Bullam *Pastor aeternus* 21 t. 5 par. 5 p. & seq. Bullarii *ed. cit.*, qua abrogatur Pragmatica sanctio, et iam *Primitiva* pag. 455, qua comprehenduntur pacta conventa inter Leonem X & Franciscum I. Galliarum Regem.

- (3) Consule Rigant. *Ad Reg. a Cancell.* §. 2 per tot., ubi inter Sedem Apostolicam, atque Europae Principes pacta conventa, eisque concessa indulta, & privilegia accurate recensentur.

§. 13. Pertinent haec ad Episcoporum electiones. Latius autem ceteri vel saeculares, vel regulares, aut emanantur a Principibus, ut eos Pontifex confirmet, vel eliguntur a collegio illorum, quibus praeficiuntur.

§. 14. Electio canonica esse debet, ut vim habeat; atque ut canonica sit, duo praesertim spectare decet, primum, qui eligere, alterum, qui eligi possint. Omnibus, qui sunt e gremio capituli, jus est eligendi, et cunctos, qui jure frui possunt, vocare decet (1), ne si aliquis praeterea est, querelam proponat suam, ut electio irrita retur (2). Absentes vocantur per literas nisi in remotis commorentur (3); nemo invitus interesse cogitur (4), et qui interesse nequit propter justum impedimentum, recte suffragium suum committit uni ex aliis, etiam extraneo, si capitulum consenserit (5).

§. 55 de Elect. (2) Quod si absens ratam habeat electis verbis, vel silentio suo, ea minime vitatur (3) Cap. 18 et 28 de Elect.

Cap. 6 de Privil. Verum si intersit Ecclesiae, vel statuto inductum sit, quod omnes non impeditionem venire debeant, eos omnes venire oportet. Jus eccl. lib. 1 part. 2 tit. 6 §. 2 num. 22.

Illud autem de Elect. Quin etiam plures constitutores, ut tamen unus eorum tantum suffragium conferat, §. 6 de Elect. in 6. Verum eligens nomine alterius, et anticipi conscientia dividere suffragia in duas partes debet in unum conferre, nisi ad certam partem fuerit constitutus, Cap. 46 §. Porro de Elect.

§. 15. Eligendi jure furiosi, et amentes, in sacris (1), suspensi (2), qui personali interdicto majori excommunicatione tenentur (4), canonici (5), carentes aetate, quam statuta postulant, denique prohibetur quis semetipsum eligere (7). etiam ad tempus amittunt eligendi potestatem, qui inter eligentes laicorum suffragia admiscere, quae electio nullius momenti est (8), praeterea neque eligere intra tempus a jure definitum, et canonice in eligendo formam contemnentes (9), et indignum est eligentes. Quae potestas, pro ea vice, qua ii decesserint, devolvitur ad reliquos canonicos non delinquentes, et si omnes deliquerint, statim delabitur ad Summum Pontificem, si tantum neglexerint, ad proximum superiorem (10).

Invent. 2 de Elect. et qualitat. et ordinat. praefic. confer Schmalzgrueb. loc. cit. §. 1 n. 9 et Pirhing Jus Can. l.

§. 21. Denique per quasi inspirationem electio al-
 vitur, cum electores omnes quasi divino spiritu affla-
 eum repente feruntur, de quo antea vix cogitaverant

§. 22. Electio rite absoluta electo mox offerenda
 ejusque consensus petendus, quem intra mensem, ne
 jure suo, debet emitte (1), et praeterea intra
 tres a Superiore petenda est confirmatio (2). Sed
 pi, et ceteri, qui a Summo Pontifice confirmandi
 intra mensem iter arripere debent ad Sedem Apost
 et ab ea petere confirmationem vel per se ipsos,
 idoneum procuratorem, sumpto tempore ad itine
 ginitatem necessario (3).

(1) Cap. 6 de Elect. in 6. (2) Cit. cap. 6 de Elect.
 (3) Cap. 16 de Elect. in 6, Clem. 2 §. ult. eod.

§. 25. Ideo vero desideratur confirmatio, ut in e
 rationem, in mores, atque in merita electi sedulo
 ratur (1). Nam per eam Episcopus consequitur juri
 nis potestatem (2), quam si exerceat ante confirmati
 jus amittit ex electione quaesitum (3).

(1) Cap. 19 22 43 de Elect. (2) Cap. 15 eod. tit.
 (3) Cap. 17 eod. Cap. 5 eod. in 6. Vide etiam Const. Rom. P.
 6 Julii II. t. 3 par. 3 p. 165, Bullarii ult. ed. Roman., qua, con
 tis superioribus ea de re constitutionibus, cautum est,
 Episcopatum adepti sunt, in Curia Romana literas Apo
 intra annum impetrare debeant, atque ut ante eas imp
 Ecclesiae administrationem suscipere nequeant.

§. 24. Olim confirmatio a Metropolita fiebat, &
 eam, ut plurimum, statim exciperet consecratio, v
 altera distinguebatur, adeout Episcopus utramque
 potestatem & jurisdictionis, & ordinis acquirere
 tur. Verum confirmatio, et consecratio duo semper
 cta fuerunt, ac semper firmum, immotumque fuit,
 lam jurisdictionis, per hanc vere ordinis conferri p
 tem. Nunc primo Episcopi ab aliis electi, aut nom
 Sum. Pontif. confirmantur, postea eorum consecrat
 ficitur, uti demonstratum supra est. Cum extra
 Romanam electi mores, & cetera scitu necessaria ex
 duntur, processus conficitur vel a Nuntio Apostolico, v
 Ordinario, vel si hic desit, a vicinioribus Ordinariis
 & inde ad Urbem transmittitur, ubi, cunctis diligentia

me perpensis, in concistorio refertur ad Sum. Pontif., quae
 preconizatio dicitur, deinde in alter Consistorio iudicium
 fertur, quae dicitur *propositio*, quam statim sequitur de-
 cretum, quod consultis Cardinalibus, a Sum. Pontif. emitti-
 tur (2). Episcopi Italiae atque Insularum adjacentium co-
 ram Sum. Pontif. a Cardinalibus, Praelatis atque aliis Sa-
 crae Theologiae, et Juris Canonici peritis viris diligenti,
 atque improvviso examine probantur, eorumque processus
 in Urbe conficitur, antequam Episcopatum obtineant (3).

(1) Conc. Trid. Sess. 22 c. de Reform. et Sess. 24 c. 1 de Reform., ubi
 accuratius rei totius conficiendae methodus, & ratio declaratur.
 (2) Vid. cit. Constit. Onus Apostolicae Gregorii XIV, et Instru-
 ctionem editam ann. 1627 ab Urbano VIII, quae est in *Bulle-
 tum* 6 par. 1 pag. 75 Constit. 254, ubi etiam traditur ratio, quam
 rite oportet, cum Regulares Episcopatum consequantur, &
 additur, quae tenenda sit methodus cum extra urbem, quam
 cum in urbe processus conficitur.
 Vide Bagnanum in cap. Nisi cum pridem n. 63 de Renunciat.

SECTION II.

De Postulatione.

postulatio sit? 27. In quo cum ea conveniat
 quae differat ab electione.

Cum aliquis eligendus est, qui canonico impedi-
 laborat ita, ut ejus electio rata, firma haberi non
 potest, oportet eum, cui jus est dandae veniae, ut
 illud & impedimentum removeat. Quod fit per
 petitionem, quae est petitio a collegio electorum apud
 Potestatem facta ejus, qui ob aliquod canonicum
 impedimentum eligi non potest; ea vero respicere debet
 illud, quorum tolli impedimentum solet, et pot-
 est, cum inutiliter postulantur (1).

(1) Conc. 1 de Postulat.

Differt ab electione postulatio, quod haec gratia
 offertur, illa juri; hac Superiori offertur, qui idoneus
 est, ut ab eo vitium & impedimentum avertat, illa qui
 idoneus, ut electus confirmetur; in electione, quae rite
 facta est, electores consilium mutare non possunt, possunt
 in postulatione, antequam ea Superiori offeratur (2);
 Devoti. Tom. I.

electus consentire in suam electionem potest, postulatus non potest, nisi sub conditione, si eadem rata habeatur; denique electio a majori suffragiorum parte perficitur, postulatio, ut probetur, duas saltem eorum partes desiderat (5).

(1) *Cap. 53 de Elect.* (2) *Cap. 4 de Postulat.* (3) *Cap. 3 de Postulat.*

§. 27. In ceteris eadem est electionis et postulationis ratio, et qui eligendi, ii etiam postulandi jus habent. Præstat tamen electio postulationi, et ideo si pars capituli aliquem elegerit, pars vero postulaverit, tunc postulatio electioni præfertur, cum postulantium numerus duplo majori est numero eligentium. Postulatio autem, ut electio, examinanda est, et postulantes adire debent Superiorem, qui jus habet confirmandæ electionis. Sed hodie generatim omnes, quibus vel ætas, vel alius Episcopatus, vel quidvis aliud impedimento est, quominus eligi possint, a Sede Apostolica veniam, sive, ut pragmatici vocant, *indultum eligibilitatis* impetrare solent.

SECTIO III.

De Collatione.

28. Quid sit collatio?
29. Episcopus collator beneficiorum suæ Diocæses.
30. Summus Pontifex collator beneficiorum omnium.
31. Apostolicæ reservationes.
32. Reservationes clausæ in corpore juris.
33. Reservationes Extravagantium.
34. Reservationes comprehensæ Bal-

- lis Summorum Pontificum.
35. ad 37. Reservationes Regalæ Cancellariæ.
38. ad 40. Reservationum diocæsanarum.
41. & 42. Annatæ, & earum tas.
43. & 44. Cardinales & Legati latere quæ beneficia conferantur.
45. & 46. Collatio quomodo diatur?

§. 28. Collatio est modus alius, quo Ecclesiastico ministratus, et beneficia adipiscimur. Definitur beneficantis ab habente potestatem libere facta concessio. Quod jure collatio dupliciter differt ab electione. Primo quod electio locum habet in beneficiis, quæ vacua faciunt Ecclesiam, uti Episcopatus, Abbatia, collatio ceteris; deinde quod electio fit a pluribus, uti summa collatio Canonorum, collatio ab uno solum rectissime abbatitur. Sed moribus hominum et consuetudine factum est, ut quibusdam in locis Dignitates etiam capitulorum ele-

ctione tribuantur, atque interdum electio dicatur ea beneficii concessio, quae ab una conficitur.

§. 29. Collator est omnium beneficiorum suae dioeceseos Episcopus; sed lex aliqua saepe impedimento est, quominus ipse certa beneficia conferre possit. Atque haec spectant Apostolicae reservationes, per quas certorum beneficiorum collatio pertinet ad Sum. Pontif.; huc leges, consuetudines, fundationes, per quas certa beneficia vel ab Episcopo cum Capituli consensu, vel conjunctim cum eo, vel alternatim, vel a solo Capitulo conferuntur. Quas fundationes, consuetudines, leges, quae in unaquaque Ecclesia vigent, tenere, ac servare diligenter decet.

§. 30. Sed Summus etiam Pontifex, cujus potestas fertur in quatuor dioeceses, omnium beneficia conferre potest; et ideo sibi merito quorundam collationes reservavit (1). Eo jure certe usus est S. Gregorius M. (2), quem suspicari non licet jus alienum invadere, et rem non suam arripere voluisse. Saeculo praesertim XII jus hoc explicabatur pro triplici genere literarum (3), quae conferendi ratio cum minus commoda videretur, satius visum est literis consignare certas beneficiorum reservationes, ut omnes intelligerent, quorum collatio ad Summum Pontificem, quorum ab Episcopos, atque ad ceteros pertineret.

(1) *Papae jure potuit*, inquit Petrus Aliacensis *de Eccles. Cont. Grav. Rom. Pontific. auctor. par. 2 c. 1 §. unde alterius 1. 2 opp. Germ. 1745 ed. Antwerp 1706*, ordinationes majorum & electionum dignitatum, ac collationes aliorum beneficiorum sibi, & admodum Sedi reservare, quid haec antiquissimo jure sibi competebat. Haec etiam non solum jure universalis administrationis Papae jure competere, sed etiam ex speciali causa ratione majoris utilitatis: utpote quia inferiores in suis electionibus & ordinationibus in beneficiorum collationibus abutebantur, & per potentiam laicalem saepe jure suo non libere uti permittabantur, sed alia speciali ratione ... Ex quo subinfertur, quod cum Seder aliquando in praemissis praescripserit; supposito quod Sum. Pontif. in hoc abuti fuerint, vel excesserint, non propter hoc eis ab eis beneficiis jura tollendum, sed abusus tollendus, & excessus restringendi sunt. Confer Paulutium *Jurisp. sac. 1. 2 l. 6 traet. 10 c. 4 & Thomassinum *Vet. et nov. Eccles. discipl. par. 2 l. 1 c. 43 et seq.**

(2) Vide S. Gregorium M. *ep. 8, 79, 80 l. 1 col. 495, 553, ep. 13, 24 l. 1 col. 577, 587 et 599 seqq., et ep. 14 l. 4 col. 694 opp. 1. 2, edit. Hav. 1705*, ubi multa hujus rei exempla sunt. Nullum vero indubitanter, & nulla conjectura est, unde colligi possit, S. Gregorium primum fuisse, qui eo jure uti coeperit. Quinimo cum ipse antiquum regularum studiosissimus esset, certe dicendum me-

ruto est, eum nihil novi induxisse, sed illud tantum egle
quod ab aliis Pontificibus superiori ætate actum fuerat. Re
ante Gregorium M. Innocentius I. anno circiter 413 ab Ep
po Naissitano restitui fuisse Presbyteros a Bonoso, antea
damnarentur, ordinatos, qui Naissitana diocesens Ecclesia
ministrabant, *epist.* 16 apud Constantium *col.* 821 *seq.* Cæle
an. 430 *aperte Sedis Apostolicæ auctoritatem* sanxisse scribi
clerici de dignitate dejecti locum suum recuperare debe
ep. 14 *ad Cler. et Popul. Constantinop.* n. 7 *col.* 114 *ib.* Leo M. an
Anatolio Constantinopol. Antistiti jussit, ut Ætium de
diaconatu ejus Ecclesiæ dejectum restitueret, jiceretque An
qui ejus locum injuria occupabat, *ep.* 113 *cap.* 2 *col.* 1190
c. 2 *col.* 1262, & *ep.* 135 *c.* 2 *col.* 1278 *opp.* 1. 1 *ed. Bailar*
not. 1753. Simplicius anno circiter 475 Gaudentium Aufi
Episcopum ob illicitas ordinationes, munere sacerdotali,
gna ecclesiasticorum reddituum parte multavit *epist.* 3 *ad*
apud Labbæum 1. 5 *Concil.* *col.* 96 *ed. Ven.* Neque multo p
lasius I. de redditibus Ecclesiarum universæ constituit,
que indixit in Episcopos, qui secus facerent, *Ep.* 9 *ad Ep*
ean. *c.* 27 & 28, & *ep.* 10 *ad Episc.* *Sic. ead. loc. col.* 321. Conf
eundem Gelasium in *Fragmen. Episc.* *loc. cit. col.* 340 *seq.*,
macum *ep.* 5 *ad Cæsar. Arelaten.* *cap.* 1 *ib. col.* 425. Mitt
generis ejusdem, ex quibus manifestum est, semper Rom.
ecclesiasticorum bonorum arbitrium & potestatem habuisse
(5) Dabantur primum literæ *monitoriæ*, quibus nisi par
piscopus, adhibebantur *præceptorie*, & si neque iis mos ger
mittebantur *executoriæ*, & simul cum iis *Executor*; cujus et
rare, ut pontificia mandata exitum consequerentur. Earum
est in decretalibus præsertim Innocentii III & Honorii III
50, 57, 58 & 40 *de Rescript.* Non inde tamen confici poter,
ceptorias atque executorias literas primum ab his Pontificib
tas fuisse, quasi superiores Pontifices rem omnem egerint h
solum, ac precibus, quæ deinceps in mandata conversæ fun
Nam ante hoc Pontifices non preces, sed *mandatum*, hoc em
ceptorias literas adhibuerant, Hadrianus IV *ep.* 11 *ad The*
Episc. Paris. *ep.* 14 *ad Canon. S. Crucis Ayrelian.* *ep.* 11
Godefrid. *ep.* *Aireb.* *col.* 25 *et seq.* 1. 13 *concl. collat.* Le
ed. Venet., & Alexander III in *cap.* Si quando de *rescrip.*
ejus quidem ea in re potestatem non solum nemo in disc
revocavit, sed etiam Rex ipse, atque Episcopi agnoverunt.
ep. 167 *ad Decanum, et capitul. Parisien.* *col.* 224 *cit.* 1. 1
cil. Nepoti Meldensis Episcopi Beneficium aut dignitatem
tulit *precibus*, ut ipse loquitur *carissimi in Christo filii i*
Francorum Regis, Regine quoque, et aliorum magnarum p
rum precibus inductus. Quid opus verbis est? Quanta, &
late patens antiquissimis temporibus potestas fuerit Sum.
in administratione, cura & distributione reddituum E
rum, ostendit S. Gregorius M. non solum literis quarun
facta mentio est, sed etiam *ep.* 12 l. 5 *col.* 757 *ib.*, qua ju
Visitatori, quem ipsi miserat ad Ecclesiam Agrigentinam
ta pars reddituum ejusdem Ecclesiæ unoquoque anno trib
itemque Casarius Arelatensis *ep. ad Symmat. P.* 1. 5 *concl.*
Labbei col. 424, S. Leo M. *ep.* 17 p. 85 *par.* 2 *ed. Roma* 1755, a *fip*

(1) Præter jus reservationis, confert etiam Summus Pontifex alienarum dioceseon beneficia *jure devolutionis*, cum scilicet eum collatio devolvitur, & *jure præventionis*, cum primus collationem occupat.

§. 52. Reservationes aliae *juris corpore clausæ*, et a *extra corpus juris* esse dicuntur. *Juris corpore* continetur reservatio, quam sancivit Clemens IV (1), beneficiorum quæ per obitum in Curia vacua sunt. Quæ reservatio Bonifacio VIII traducta deinceps est etiam ad beneficia quæ obtinent Legati, aut Nuntii Sedis Apostolicæ, ceteri omnes ad Romanam Curiam venientes, vel ab ea recedentes, si in locis Curiae finitimis, hoc est duorum milium in itinere distantibus ex hac vita migraverint: itaque ad beneficia Curialium, qui se in locum contulere Curiae finitimum, ibique decesserint, aut Curiam committentes, dum ea transfertur, in itinere mortui sunt (2).

(1) *Cap. 3 de Præben. in 6.* (2) *Cap. 34 eod. tit. in 6.*

§. 53. *Extra corpus juris* sunt reservationes, quæ Extravagantibus, quæ item Bullis Summ. Pontif., quæ deinde Cancellariæ Regulis comprehenduntur. Principio Innocentius XXII (1) confirmavit, latiusque explicavit reservationem, quam fecerat Clemens V; tum Sedi Apostolicæ reservavit collationem beneficiorum vacantium per proportionem eorum multitudinem, sive pluralitatem (2). Benedictus XII superiora confirmans, reservata esse voluit beneficia, quæ vacua sunt, ubi quis Episcopus est assequutus, ubi alio translatus, ubi motus dignitatis, ubi addictus Curiae decessit, postremo beneficia, quæ a Romano Pontifice resignantur (3). Atque hæc reservationes quæ Extravagantibus continentur (4).

(1) *Extravag. Ex debito 5 de Election. in communet.*

(2) *Extravag. Execrabilis 4 de Præben. inter communes.*

(3) *Extravag. Ad Regimen. 15 eodem tit. int. communes.* Rigant. *Regul. 1 Cancellar. § 1 num. 38 et seq.*

(4) Extravagantes tum communes, tum Joannis XXII corporis Juris Canonici partem faciunt; sed quoniam extravagantium nomine huic corpori insertæ sunt, pristinam auctoritatem suam retinere videntur, ideoque iis comprehensæ reservationes Juris corpore clausæ non dicuntur. Confer Rigant. *num. 44 et seq.*

§. 54. Bullæ Pontif. Romanor. multas habent

nam ad eas spectant beneficia vacantia propter crimen haereseos (1); beneficia recepta contracta fiducia, sive, ut vulgo ajunt, *in confidentiam* (2); beneficia vacantia Sede Episcopali (3); Ecclesiae parochiales, quae necesse est debita non fuerint (4); beneficia eorum, qui offendant litigantes, judices, causidicos Curiae Rom. (5); beneficia eorum, qui simulato nomine subeunt e-
tiam, ut pro aliis beneficium obtineant, aut pensiones velut beneficii obtinendi causa (6); denique beneficia vacantia ex resignatione, in qua observatum non fuit prae-
scriptum, quod de ea publicanda a Gregorio XIII dictum est (7).

Lab. S. Pius V Bulla, Cum ex Apostolatus 44 t. 4. par. 2 p. 548
Bulla. ind. ed. ab.

6 S. Pius V. *Bulle Intolerabilis* 117 tem. 4 par. 3 pag. 67.

3) S. Pius V *Bulle Santissimus in Christo* 77 1. 4. par. 3 pag. 7.

(4) S. Pius V *Bulla in conferendis* 51 tom. 4 par. 2 pag. 565

5 Alexander VI *Bulla in eminenti sedis* 151. 3 par. 3 p. 255.

(6) **Paulus IV** *Bulle Inter ceteras* 17 tom. 4 par. 1 p. 340.

(17) Gregor. XIII *Bulla Humano vix iudicio* 155 t. 4 par. 4 p. 41.

§. 35. Magnus quoque est reservationum numerus in Regalis Cancellariæ. In I. renovantur reservationes duarum, quas memoravimus, *Extravagantium ad regimen*, et *exce-
trabili*; præterea reservantur beneficia, in quibus con-
ferenda non ea servata est ratio, quam Synodus Tridentina
constituit. In II reservantur omnes Ecclesiæ Cathedrales,
& *Monasteria* consistorialia majoris redditus quam 200 flo-
renorum auri, et omnia beneficia, quæ vacua sunt Sede E-
piscopali vacante. In III ampliantur reservationes *Extrava-
gantibus ad regimen*, et reservantur beneficia, quæ aliquis
reservavit, aut dimisit intra tempus vacationis, et conces-
sionum aliorum incompatibilium beneficiorum. In IV reser-
vantur majores Dignitates post Pontificales in Ecclesiis Ca-
thedralibus, et principes Dignitates in Ecclesiis Collegiatis
excedentes redditus decem florenorum auri, non quidem o-
mnes, sed quæ prima sit, sive Decanatus, si Præpositura, si-
ve alio quovis nomine appelletur; præterea Dignitates con-
ventuales, Regulares, quæ in commendam dantur, et per-
petuæ sunt; præceptorum quorumvis Ordinum non milita-
rium; denique beneficia Cardinalium (1), et eorum qui vel

Sum. Pontif., vel ipsis Cardinalibus familiares famularentur.

(1) Vide Constitut. Julii III editam die 12 Decembr. an. 1555, impressam post ejus Regulas Cancellariæ, qua declaratum iam Cardinales tamquam Pontificis familiares habendos

§. 36. In V omnia beneficia collectorum, et suorum fructuum Cameræ Apostolicæ. In VI omnia beneficia Curialium in itinere decedentium, dum Curia fertur. In VII beneficia omnia cubiculariorum, atque sorum Summi Pontificis. In VIII Canonatus, Præbendæ, Dignitates, Personatus, Officia, quæ sunt in tribus Ecclesiis S. Joannis Lateranensis, S. Petri in Vaticano et S. Mariæ Majoris (1), itemque beneficia, quæ, ab ipsis Cardinalibus, in eorum titulis vacaverint.

(1) Verum Regula hæc non comprehendit minora beneficia, quorum collatio privilegiis Summorum Pontificum ad Cardines, Archipresbyteros, atque ad Capitula pertinet, uti observatur Regula ad eand. Regulam §. 1. num. 15 et seq.

§. 37. Denique in IX regula reservantur cuncta beneficia, quæ vacaverint in octo mensibus Januarii, Februarii, Aprilis, Maji, Julii, Aug., Octob., Novemb. Hodie Episcopis, qui in suis Ecclesiis commorantur, beneficii, remunerationis loco libera (quam tamen postulare debent) sex mensium collatio permittitur, eo quidem tempore, quo resident, ita ut alternis mensibus cum Pontifice dividantur collationem, nisi ea beneficia vacent, quæ ex aliis capitulis ad Pontificem pertineant. Relinquuntur autem his Episcopis Februarius, Aprilis, Junius, Augustus, Octob. et December; menses reliqui Summo Pontifici reservantur.

§. 38. Inter reservationes harum Regularum, ceteræque reservationes, quæ aut juris corpore, aut Extravagantibus, aut Bullis continentur, magnum discrimen est. hæc perpetuam vim habent, illæ autem vim omnem tunc, decedente Pontifice, sed paulo post creatione unoquoque suscitantur. Quod non ita intelligendum est, ut vacua Sede Apostolica liceat Episcopo conferre beneficia omnia, quæ in Reg. Cancell. reservantur.

§. 39. Nam videndum est, cujus generis sit reservatio. Cum adhaeret rei, hoc est beneficio, cujus generis sunt Reg. I. II, III, IV et VIII, cum item pertinet ad cer-

tam personam, cujus officium reservationem inducit, quo
 spectant Reg. V, VI, VII, etiam mortuo Pontifice manet
 reservatio. Itaque nullum ex his beneficiis conferre potest
 Episcopus, exceptis illis, quae curam habent animarum,
 quaeque vacua Sede Apostolica ab Episcopo recte confe-
 rantur, ne quid interim, dilata collatione, populus accipiat
 detrimenti (1).

(1) Cap. 35 de Præben. in 6.

§. 40. Quare propter obitum Pontificis tantum reserva-
 esse desinunt beneficia, quae ad tempus conferendi per-
 ent, quaeque Regula IX continentur. Verum haec et
 beneficia ut recte ab Episcopo conferantur, expedien-
 est collatio, cum vacua est Sedes Apostolica; nam e-
 Pontifice, confirmatisque Regulis amittit Episcopus
 iandi facultatem, eaque redit ad Summum Pontifi-
 (1).

Regula LXXVII Cancellaria.

§. 1. In conferendis beneficiis exigit Sedes Apostolica
 anni reditus, si beneficia sint majora, sive consisto-
 Archidiaconatus, Episcopatus, et similia; dimi-
 autem fructuum unius anni, si beneficia minora sint,
 reditus singulis annis summam superent 24 ducata-
 singulorum, quos vocant de Camera, quae annatae
 annuatim nuncupantur (1). Earum usus in Eccle-
 antiquissimus est (2); sed quo primum tem-
 Romana Ecclesia uti coeperit, non satis explo-
 (3).

(1) De annatis agitur in Bulla Decretum Romanum 7, Pauli II s. 3
 in Bulla Innocentiana 126, in Bulla Apostolica 4, Innoc. VIII, s. 3 p. 200,
 in Bulla Incumbentia 16, Pauli IV s. 4 par. 1 p. 339, in Bulla Apposita
 s. 4 par. 4 p. 213, in Bulla Porquam 82, Clementis X s. 7 p. 146.

(2) Consule Thomassinum Vet. et nov. Eccles. disciplin. par. 3 l. 2
 s. 3 p. 267 ed. cit., & Natalem Alexandrum Hist. Eccl.
 Farlei. diverti. 9 de annatis art. 1 pag. 487 s. 9 ed. Venet. an. 1776, a
 quibus multa ea de re exempla afferuntur.

(3) Multi sunt viri docti & graves, qui annatas indolitas pu-
 tant exemplo Legis veteris, qua Levitis summo Sacerdoti deci-
 marum decimarum solvere jubebantur Num. XVIII. Nam quemad-
 modum lege nova Rom. Pontif. Summus Sacerdos est, ac totius

Ecclesiae caput, ita æquum est, quod ei ab Episcopis & tribus aliquid persolvatur, quo ipse consulat decenti cultu atque omnes agnoscant primum, quem habet in Ecclesia. Ita sane Legatis Principum Germaniae, qui de antiquerebantur, responsum scribit Pallavicinus, *Histor. Conc. 2 c. 8 n. 4.* Confer D. Thomam 2; 2 qu. 87 art. 4; Petrum sem in tract. de Auctor. Eccles. &c. par. 2 tom. 2 opp. Ger. 945 ed. Antuerpiæ 1706; Baronium ad an. 1156 n. 19 p. 103 Luca; Raynaldum ad an. 1539 n. 12 p. 50 t. 8 ed. Luca. A usum in Ecclesia Romana antiquissimum esse constat, primum tempore induci cœperit, certo definiri non potest mente V narrat Matthæus Westmonasteriensis *Flor. Kise 1306 par. 434 ed. Francofurti 1601*, & Thomas Wals *Ypodigm. Neutrie in Anglie. Hibernie. &c. p. 497 & 498. cosurti 1602*, eum ad duos tresve annos beneficiorum, quæ glia vacarent, annatas reservasse. Similiter Joan. XXII didit de annatis ad certum tempus solvendis ex omnibus ciis *Extrav. 10 et 11 de Preben., et dignit. inter communes* obitum Gregorii XI Cameræ Apostolicæ magna vis pec non solutas annatas debebatur, uti tradit Thomassinus p. c. 59 n. 5. Denique Bonifacius IX perpetuam ea de re leg dit, modumque constituit, qui nunc pro solvendis annatis atque hinc ipse Pontifex annatarum auctor a quibusda tur, licet eæ revera multo antiquiores sint, uti ostendat danus ad an. 1599 num. 1, & Raynaldus ad eundem a 12 pag. 50 t. 8 ed. Luca.

§. 42. Hoc unum constat, pervetustum esse an usum in Ecclesia Romana, atque earum exigendar sas esse justissimas, ac prope necessarias. Nam a Pontif. multa et gravia ferenda sunt onera, ut o rant Principibus adversus hæreticos atque infide rei monumenta certa in historiis extant, ut in lo regiones mittant viros ecclesiasticos amplificandæ c ligit, ut pauperibus, atque ad Christi fidem ven opitulentur, ut denique rebus consulant Ecclesiæ sae (1). Hinc cum sæpe de annatis acrum, quæs fuerit, nihil adversus eas constitutum est, sed immotæque sunt relictæ, omniaque explosa et quæ contra ipsas proponebantur (2).

(1) His de causis, quas nemo non intelligit esse justas guntur annatæ; ex quo patet, quam gravis sit error illi aliquid simoniaci vitium in his latere existimant, quasi præ tionum confirmationem, aut beneficiorum collationem ex In hoc errore refutando frustra a nobis opera tereretur, muli præstiterint graves & intelligentes viri, quos ne sing censeamus, indicabimus Thomassinum *Vet. et nov. eccles. d par. 5 l. 2 c. 53 n. 5*, & Natalem Alexandrum *Histor. eccles.*

XVI. *de annatis* art. 3 p. 490 t. 9 *ed. Venet.* 1776. *Tours*
Théolog. in tract. de loc. Théolog. t. 3 art. 2 p. 293 *seq.*
Venet. Neapoli. 1765. Berthienum *in dissert. de annatis* t. 15 *Hi-*
st. Eccl. Gallican. præmissa, et in Anti-Febron. vindic. diss. 7 c. 6.
 etiam Fagnanum *in Cap. Præerea* 1. No. *Prælati pices suas*
de Zaccariam in Anti-Febronio par. 2 l. 5 c. 5 n. 3 *et seq.* t. 4,
 de annatis agunt copiose & diligenter.
 Alium de annatis fuit in Concilio Constantiensi, cum qui-
 essent, quibus ex minime probarentur. *Nationis Gallicanæ*
 ut inquit Natalis Alexander *d. diss.* 9 art. 3 n. 5 p. 490
 notam annatis affixerant errore facti, quia propter
 electionum, & promotionum ad ecclesiasticas di-
 illud tributum exigunt sunt arbitrati. Sed nemo
 Ecclesie tribuat, quod nationis Gallicanæ Deputati
 apud Constantiense Concilium scripserunt, cum
 illam Ecclesiam sufficienter non repræsentarent, nec
 Aliaco & Joannes Gersonius, præclara ejusdem Eccle-
 lamine lamina, alique præsules, & Doctores annatas
 narent. "Illæ de annatis querelæ ad Concilium dela-
 et *Sess.* 40 etiam annatæ describerentur inter cetera,
 Pontifici emendanda proponebantur. Martinus V, qui
 Pontifex creatus est, multa emendavit *Sess.* 45, sed ni-
 annatas constituit, imo vero declaratum est, quod cer-
 factum, uti patet ex ipsa *Sess.* 45 col. 721 s. 16
ed. Venet. Quin in Ms. codicibus Cardinalis Capra-
 dobonensis, qui appendicis loco Constantiensis Con-
 cili sunt *ib. col.* 725 *decr.* 4 et col. 728 *decret.* 15 ha-
 Romano Pontifici, et S. R. E. Cardinalibus pro
 natione, rebus Romæ Eccles. stantibus; ut sunt,
 iter posse provideri, quam huc usque factum est,
 beneficia et communia servitia, quæ vacantibus nuncu-
 Conc. Basileensi *Sess.* 12 t. 17 *concil. collect.* Labbzi
 est Summus Pontifex, ut annatas tolleretur, cum
 concilii Patres, se se daturos operam, ut aliud
 oblineret. Sed cum deinceps nihil ea de re præ-
 concilii Patres, Summus Pontif. annatas retinuit, quas
 ebat. Ejusdem concilii Patres cum male animati es-
 Pontif. Eugenium IV, a quo Synodus revocata fue-
 sustulerunt *Sess.* 21 *ib. col.* 317, sed postea *Sess.* 42 *ib.*
 annatas, quas in legitimo Pontifice condemnaverant, de-
 pseudo-Papæ Felici V, cujus partes tuebantur. Aliæ ad-
 editæ sunt leges in Sanctione Pragmatica; sed ea
 conventis inter Leonem X & Franciscum I. Gal-
 leg., cautum est, ut irritæ essent collationes beneficio-
 rum veri redditus designati, ac patefacti non fuissent.
 ad Concil. Trident. querelæ contra annatas delatæ sunt;
 concilii Patres omnibus satisfecerunt, atque annatarum
 clarissime demonstrarunt, uti narrat Cardinalis Pal-
 latus in *Histor. Conc. Trid.* l. 2 c. 8 n. 3 *et seq.* Confer etiam
 Responsa ad Germanorum de annatis querelas apud Ray-
 mad an. 1563 n. 44 t. 15 p. 370 *ed. Luca* 1756.

3. Etiam Cardinales, et Legati a latere fruuntur ju-

re conferendi beneficia, quae vacaverint in eorum
atque Episcopatibus suburbicariis, aut in provinc
legationis munus exercent. Atque hi beneficia,
quovis mense cum non obstringantur alterna illa
divisione, quae profluit ex regula IX Cancellaria
gatus quidem *a latere* in provincia sua primus
potest collationem beneficiorum, quae ad Episco
tinent, ita ut si ab utroque idem beneficium coll
potior habeatur collatio, quae antiquior est (1).

(1) *Cap. 6 de Offic. Legat., Cap. 31 de Præben. num. 6.*

§. 44. Omnes Cardinales habent a Sum. Ponti
tatem, sive, uti vocant, indultum (1) conferendi
quibusdam exceptis (2), quae vacua fiunt in suis
Ecclesiis Cathedralibus, Dioecesibus, Abbatibus et
riis sibi commendatis, laxato vinculo Regularum
lariae. Verum ut in suis Titulis atque Episcopatib
bicariis conferre ipsi beneficia possint, in Curia
commorari debent (3), quoniam absentes eo jure
nisi illud peculiari beneficio Summi Pontif. imp
(4). In tribus autem Basilicis S. Joannis Lateran
Petri in Vaticano, et S. Mariae Majoris, quae int
nalia titulos minime recensentur, Cardinales Arc
teri minora conferunt beneficia, etiamsi absentes
reperiantur (5).

(1) Indultum, quod singulis Cardinalibus a Sum. Pon
solet, late explicat Riganus *ad Regul. 8 Cancell. §. 1. fr*

(2) Excipiuntur majores Dignitates in Cathedralibus,
pes Dignitates in Collegiatis Ecclesiis, aliaque beneficia
collatio ad unum Pontificem pertinet, & de quibus lat
gant. *ad Regul. 1 Cancell. §. 4 num. 13, & seq. ad Re*
num. 38, et §. 3 num. 24 et seq.

(3) Vide Rigan. *ad Regul. 8 Cancell. §. 1 n. 44 et seq.*
et seq., ubi ostenditur, quæ proprie Curia Romana sit
Cardinalis commorari debet, ut beneficia conferat, quæ i
tulo, aut Episcopatu suburbicario vacua fiunt.

(4) Quædam hujus generis exempla numerat Riganus
num. 142.

(5) Vide Rigan. *loc. cit. n. 57 et seq.* Verum collatio min
neciorum in tribus Urbis Basilicis pertinet etiam, uti d
capitula; qua de re videndus ipse Riganus, *loc. cit. n. 13*

§. 45. Collatio, sive ab Episcopo fiat, sive a Sum
tis, sive ab ejus Legato, aut Cardinali, non viv

284
 scripto sui debet. Pontifex dat diplomata, quae Bal-
 latur, quaeque a pluribus Datariae, et Cancellariae
 obsignantur. Earum aliae dicuntur *in forma gra-*
tis aliae *in forma dignum*, aliae demum *in forma Com-*
missaria. Literae *in forma gratiosa* dantur ad clericum,
 cui Episcopi exhibito testimonio beneficium obtinuit,
 ut veram secumferunt beneficium collationem. Literae
in forma dignum, quae ita appellantur, quod ab eo verbo
 dantur, locum habent, cum illud Episcopi testimo-
 nio, ex quo pateat idoneum esse clericum, in medium
 adducitur; propterea mittuntur ad Episcopum, cu-
 jus debet certo clerico beneficium attribuere, post-
 quam, facto periculo, dignus et idoneus repertus est.
 Literae *in forma Commissaria* conceduntur literae, cum
 Episcopus quidem dedit Episcopi testimonium, sed mul-
 tius de eo narrata Summo Pontif. ut beneficium con-
 cedere demonstrare debet coram designatis *Exequutori-*
bus omnibus, quorum interest. Atque hae literae
 collationem continent, sed tantum *mandatum*,
 non *de conferendo*.
 Episcopus etiam publico instrumento, eoque ab e-
 llario obsignato complectitur beneficium collationem.
 mentio fit de natura, atque redditibus beneficii, de
 ac modo, quo illud vacaverit, de meriti ejus,
 et postulat.

S E C T I O IV.

De Institutione, et Jure patronatus.

1. Beneficium definitio. 2. Patronatus. Unde dictum Pa- tronatus? 3. Patronatus concedendi cau- sa origo. 4. Patronatus vel eccle- siasticus, vel laicalis, vel mixtus.	52. Reale, vel personale, itemque hereditarium, vel gentilitium. 53 & 54. Quomodo acquiratur? 55 ad 57. Quomodo transferatur, & quomodo a pluribus praestatio fiat? 58. Quomodo amittatur?
---	--

4. Postremus modus, quo Ecclesiasticos Magistra-
 et beneficia consequimur, est Institutio, quae defi-
 nitur beneficium concessio facta ad praesentationem ejus, qui
 est ius patronatus (1). Quare duo hic necessaria sunt, ut
 beneficium obtineat, Institutio, et Praesentatio. Haec
 Patronum pertinet, cujus est designare et offerre cle-

ricum; illa ad Episcopum, cujus est designato clerico-
necium tribuere, modo nihil obstat, cujus causa repe-
tus videatur (2).

(1) Institutionis vocabulum latius interdum accipitur, et
etiam collationem comprehendat; eaque est institutio, quae
appellatur. Proprie tamen, ac stricte institutio pertinet ad
ficia juris patronatus, ac de ea nos hoc loco disserimus.

(2) *Cap. ult. de Instit. in 6, Conc. Trid. Sess. 7 cap. 13, et S. cap. 9 de Reform.*

§. 48. Est autem juspatronatus jus praesentandi
cum institui, vel beneficium v
Quae praesen- m facit ac praecipuan
patronatus pa- a ipsum et minora qu
jura compreh- ura alimentorum, sepu
sedis, proces- cetera, quae honorifi-
pellantur (1). fruitur Patronus dicit
ve quod patri e praestare debet, sive
olim dominu- rum, ex quibus Eccle-
dificata est (—)

(1) Cuncta haec jura ut una definitione comprehendat
sens de Roye in *Prolegom. ad tit. jurepatron. cap. 1*, jus-
tus definit jus, quod fundatori alicujus ecclesiae in ea co-
Verum, & in jure Civili juspatronatus, quod manumissio-
bertum habet, multis constat, puta successione, operis obse-
que officiis; & tamen jus successionis, quod praecipua
per eminentiam juspatronatus appellatur. Ipse l'franciscus
ye peculiari libello *de Juribus honorificis Patronorum*
disputat.

(2) Originem hujus nominis quidam referunt ad aetate
gorii VII, quidam etiam ad ea tempora, quibus Gregori-
tio edita est. Sed eam antiquiorem esse demonstrat l'franciscus
Roye in *Prolegom. ad tit. de Jurepatron. cap. 1*.

§. 49. Propterea Sacri Canones templorum, altarium,
necium fundatores, eorumque liberos, et haeredes pra-
cipuis quibusdam juribus, honoribus et privilegiis donant
ut erga illos se gratos praeberent, ceteri autem pari
bene de Ecclesia merendum voluntate excitarentur (1).
Hinc nomina et elogia Fundatorum in Ecclesiis recitant
sacrisque dyptichis inscripta fuisse constat (2): hinc eor-
nomina Ecclesiis imposita (3); hinc datum jus designandi
et offerendi clericum, qui beneficium adipiscatur; hinc
liqua concessa jura, quae honorifica appellari diximus
Omnium tamen maximum ac praecipuum est jus offer-

225
de praesentandi Episcopo clericum, qui institui, et
canonice debeat Rector templi seu beneficii, ad quod prae-
sentatus fuit; de quo quidem jure agendum nobis hoc
loco est.

(1) Integer Canon 38 Conc. Toletani IV apud Labbzum t. 6
c. 16 ed. Veron. quem mancum & mutilum Gratianus habet in
c. 30 caus. 16 q. 7, satis aperte significat, Ecclesiam iura illa
bonis concessisse, ut se erga ipsos gratiam praeberet. Nam de
bonis ad inopiam redactis inquit: *praebendum est Sacerdotibus
solentibus indigentibus, et maxime his, quibus restituenda vicis-
sido est. Et in fine: quanto magis his consulendum est, quibus
magis iuxta debetur. Justa haec retributio et vicissitudo, prae-
sertim juris patronatus inducendi ratio.*

Concil. Emeritense Can. 19 coll. 522 apud citat. Labbzum
S. Paulinus Ep. 32 col. 194 ed. Veron. 1738, Sidonius Apol-
l. 10. et lib. 4 Ep. 18 pag. 1086 et 1097 tom. 6 Biblioth.
1677.
Titulus Equitii, Titulus Damasi, Titulus Lucinae, alia-
rum Ecclesiarum suis a fundatoribus nomen acceperunt.
Florentis tract. de Jurapatr. in praefat. pag. 524 tom. 2
Wittenbergae 1756.

praesentandi concessum est fundatoribus a Concilio
I. col. 703 t. 4 Collect. Labbzi canonem non multo post
ant. II Arelatensis Concilii Patres Cin. 36 t. 5 col. 7. ibid.
colans II utrumque renovavit apud Gratianum Can. 1
c. 3. Ipsius quoque juris meminit Zeno Imperator in L.
Iacror. Eccles., atque etiam Justinianus. Nam Novella 57
bonis constitutionem, & Novel. 127 c. 18 confirmat ido-
neam praesentationem ac nominationem, sicut & Pelagius
in Can. 31 c. 16 q. 1, et in Can. 4 c. 18 q. 2. Haec etiam
bona sunt a Concilio Toletano IV & IX in Can. 30, et
q. 7, ac Patrono ad inopiam redacto ex Ecclesiae bonis
tributa sunt. Postremo honorem quoque processionis ad-
dicens III in c. 25 de Jurapatr. Neque enim audiendi sunt,
qui hoc Patronis multo ante tributum putant a Gelasio Pon-
tifici in Can. Frigentius, et Can. Pia mentis c. 16 q. 7, quoniam hi
loco longe aliud significant, uti ostendunt Fr. de Hoya de
ibid. lib. 1. c. 7, Baronius ad ann. 455 n. 23 t. 8 p. 180 ed.
qui memorat piam mulierem Bassam, quae Andream accersivit,
patronum officio, et praefectum monasterii, quod ab eo fuerat, a-
pposuit.

§ In Juris patronatus vel est ecclesiasticum vel laicale,
mixtum. Ecclesiasticum est, quod Ecclesia, vel clericus
habet titulo ecclesiastico; laicale, quod ex bonis laicorum
mixtum est, quodque ad aliquem pertinet laicali titu-
lo, gr. agnationis, hereditatis; mixtum, quod ex ec-
clesiasticis, et laicalibus bonis conflatum est; atque ita ad
Ecclesiam pertinet, ut non alternatim, sed si-

mul ab utrisque fiat praesentatio. Laicus ad praesentandum habet quatuor menses, ecclesiasticus menses sex, terque a die cognitae vacationis (1). Laicus, cui breviter conceditur temporis intervallum, quo praesentatio expediat, potestatem habet variandi, offerendique alium. Ecclesiasticus ea facultate caret, quoniam in eligendo rico, quem offerat, et laico peritior esse censetur, et priori deliberatione accuratius ferre iudicium debet (2).

(1) *Cap. 22 & 27 de Jurepatr., Cap. un. §. ult. eod. in 6.*

(2) Quae variandi potestas, quam Laicus habet, in eo est ta, ut ipse facta praesentatione alium similiter idoneum clericum nominare possit *cumulative*, ut ajunt, non *privative*, hoc est adungere illi, quem pridem nominaverat, non ut eum revocet. *cap. 5, & 24 de Jurepatr.* Tunc autem cum aequae idonei summi-ricis, quis eorum alteri praefertur, iudicio Episcopi relinquitur inquit Lucius III in cit. c. 24. Verum cum ecclesiasticum esse patronatus, in quo patronus variandi facultatem non habet, primo praesentatus est, modo sit idoneus, institui debet. Si vero si laicus Patronus clericum obtulit non idoneum, propter quam habet, variandi facultatem, alium offerre potest; sed ecclesiasticus, qui sciens prudens id fecit, pro ea vice amittit ius variandi. Confer Benedictum XIV de Synod. Dioces., l. 1. tit. num. 6, & Giraldum Expolit. jur. Pontif. par. 1 lib. 5 tit. 579 tom. 1 pag. 593.

§. 51. Lapsa tempore, quod ecclesiastico, aut laico trono concessum est, neque exacta praesentatione fit ad Episcopum potestas conferendi beneficium tratu (1). Mixtum autem juspatronatus naturam sequitur, ac semper illud sibi vindicat, quod in laico est optimum. Itaque est in eo tum variandi potestas, tum spatium sex mensium ad faciendam praesentationem alterum laicalis, alterum jurispatronatus esse proprium est.

(1) *Cap. 3 de Jurepatr.*

§. 52. Est item juspatronatus reale, quod inhæret praedio scilicet aut castro, et cum re defertur ad hereditatarios possessorem; et personale, quod non rei est adjunctum, sed certis adscriptum personis, hoc est patrono, ejusque heredibus, aut descendentibus. Denique juspatronatus est haereditarium, quod simul cum haereditate sive legitime sive testamentaria ad haeredes defertur, et agnaticum sive familiare, quod transit ad eos, qui sunt ex familia, sive

intelligendum esse ostendit Fagnanus *in cap. Quoniam de Juspatron. n. 49*. Ceterum illud est animadvertendum, quod, quantum tantum Ecclesiam ædificat non acquirit juspatronatus, nisi suam quoque dotem habeat. Neque enim sine dote Ecclesia ædificanda est quinimo constituendam esse dotem, antequam ædificetur, traditur Fagnanus *loc. cit. n. 54*. Quare cum Summi Canonici fundatores juspatronatus habere statuunt, eos intelligi fundatores, qui necessaria quæque dederunt, si plures hi omnes *in solidum* juspatronatus obtinebunt, si unus cuncta stitit, is unus patronus habebitur. Et quamquam conjunctim ædificanda & dotanda sit Ecclesia, tamen dotatio, quæ deinceps cum Episcopi consensu, valet etiam ad acquirendum juspatronatus, traditur Fagnanus *loc. cit. n. 48*.

(4) Sola fundatione, quæ secundum ecclesiasticas regulas sit, acquiri juspatronatus, quamquam illud expresse reter non fuerit, docet Glossa *in Can. 6 de Consecrat. dist. 1*; idem te demonstrat Franciscus de Roye *in Proleg. ad tit. de Juspatron. c. 15*. Quod non obscure videtur significare Clemens III *25 de Juspatr.* cum rogatus *num aliquis efficiatur sola constructione patronus*, respondit: *quod si aliquis ecclesiam assensu Diocesani construxit, ex eo juspatronatus acquirit*.

§. 54. Acquiritur etiam juspatronatus privilegio Pontifici (1), et præscriptione. Quæ præscriptio si Ecclesiam libera sit, debet esse temporis, quo memoria excedat, et cum pluribus sociata præscriptionibus, quæ exitum habuerint (2), potissimum si suspicio, illud a viro potente usurpari potuisse. Tum præter quasi possessionem temporis antiquissimum initium in tenebris lateat antiquitatis, necesse probare titulum, et evincere præsentationes perpetuam per annos quinquaginta, quæ omnes ad exitum fuerint (3).

(1) Privilegium hoc tantum a Summo Pontifice concedi ab Episcopo vero non potest, *Cap. 2 de Reb. Eccl. non ali*.

(2) Concilium Tridentinum *Sess. 25 cap. 9 de Reforma*.

(3) Conc. Trid. *loc. cit.*, ibique Barbosa *n. 52*: Atque hanc de probando jurepatronatus Concil. Trid. decretum ad petitorium, sed etiam ad possessorium iudicium perducit Fagnanus *in Cap. Consultationibus de Juspatr. n. 9*. pro obtinet, cum adversus ecclesiam probandum est juspatronatus si inter duos queratur, qui habere debet juspatronatus contra verum patronum præscribendum necessarium, tres præsentationes, ostendit Franciscus de Roye *in Prolegom. de Juspatr. cap. 16*.

§. 55. Transfertur juspatronatus cum re, cui inhaerens si reale sit (1), & transfertur etiam contractu, aut sec

cessione. Contractus donationem respicit, ac permuta-
 nem; quoniam juspatronatus, nisi qua lex impedimento
 (2), donari, permutarique potest. Donatio in privatum
 animum collata indiget Episcopi auctoritate; collata in
 clesiam aut Monasterium non indiget (5). Quod etiam
 cum volo de permutatione, quæ similiter cum pri-
 vum absoluta opus habet Episcopi auctoritate (4); at
 hinc præterea rem aliam spiritualement, aut spirituali annexa
 desiderat, ut recte perficiatur (5). Vendit tamen juspa-
 tronus nequit (6), nisi forte vendatur fundus, aut castrum
 cui adheret, quia tunc etiam juspatronatus in emptorem
 transfertur (7). Verum ex jurepatronatus, quod fundo ad-
 ret, nulla præterit fieri debet accessio; quia tunc res spiri-
 tualis, vel spirituali annexa, quod fieri nequit, tacite
 deretur (8).

(1) Ita Juspatronatus beneficio, aut dignitati conjunctum
 beneficio, aut dignitate, adjunctum castro, aut cum prædii
 castro transferitur.

(2) Sic dicitur in gentilitium Juspatronatus vetat lex fundatio-
 que ad illud ear certæ familie agnatos aut cognatos, prout
 gentilitium vel cognatitium juspatronatus est.

(3) Cap. 8.

(4) Cap. 6.

(5) Cap. 7.

(6) Consue.

(7) §. 53.

(8) §. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

§. 53.

cessione transfertur juspatronatus ad hære-
 des, sive testamentarios (1); et vero transfe-
 ritur quamquam hæreditas inæqualiter divida-
 patronatus dividi non potest (2). Quæ succe-
 stirpes, hoc est jure repræsentationis; & i
 patronis decedentibus, quorum alter duos
 rederet reliquerit, alter unum, duo illi hæredes unum
 bebant suffragium ad faciendam præsentationem, quon-
 ambo unicuique tantum patronum repræsentant (3).

(1) Quod de Juspatronatus hæreditario intelligendum
 cum gentilitium deferretur ad successores cum iis legibus,
 in foundationem sunt constituta.
 (2) Cap. 1 de Juspatr. (3) Clem. 2 eod. tit.

§. 57. Cum autem inter plures patronos, aut unius
 omni hæredes facile dissidia, litesque oxoriantur, mer-
 ta hæc removeantur, constitutum est eos recte posse

§. 57. Cum autem inter plures patronos, aut unius
 omni hæredes facile dissidia, litesque oxoriantur, mer-
 ta hæc removeantur, constitutum est eos recte posse

§. 57. Cum autem inter plures patronos, aut unius
 omni hæredes facile dissidia, litesque oxoriantur, mer-
 ta hæc removeantur, constitutum est eos recte posse

§. 57. Cum autem inter plures patronos, aut unius
 omni hæredes facile dissidia, litesque oxoriantur, mer-
 ta hæc removeantur, constitutum est eos recte posse

§. 57. Cum autem inter plures patronos, aut unius
 omni hæredes facile dissidia, litesque oxoriantur, mer-
 ta hæc removeantur, constitutum est eos recte posse

se se alternis vicibus dividere jus praesentandae alternae divisioni nisi facta fuerit, quoties faciendae praesentatio, omnes patroni suum habebunt suffragium et vocem ad eam expediendam (2), et cum omnium consensus non fuerit, ille erit antefereendus, quia numero suffragia praesto sunt, nisi quod forte tunc, propter quod repulsam ferre debeat; cum autem fuerint omnia, itemque cum orta inter patronos dissensio, si per menses quatuor composita non fuerint, Episcopus iudicium conferet suo arbitratu (3).

(1) *Cit. Clem. de Jurepatr.*

(2) Praesentatio interdum spectat ad collegium, & tunc omnes, qui collegium constituunt, vocandi sunt ad ferendum suffragium, & praesentatio collegialiter, ut inquit, fieri debet, adeoque a collegio facta non valeat. Interdum vero pertinet ad singulos, sive uti singulos, & tunc separatim praesentari potest, neque necesse est, quod omnes eodem tempore coe-

(3) *Cap. 5 & 27 de Jurepatr., cit. Clement. 2 eodem.*

58. Amittitur juspatronatus, si patronus Ecclesiam negligere, et conservare recuset (1), si eadem incendio consumpta fuerit, vel motu terrae, vel vetustate, aut alio modo corruerit; si patronus suo se jure abdicet, aut alii cedat (2), vel Ecclesiam, nulla sui juris facta reservatione, collegiatam fieri patiatur (3); vel praedium vendiderit, juspatronatus adhaeret; si in haeresim inciderit (4), vel Ecclesiae Rectorem, aut clericum vel per se, vel per alium, occidere, seu mutilare ausus fuerit (5), vel jura ecclesiae spaverit (6), vel separatim juspatronatus vendiderit, si praescribi permiserit.

(1) *Bened. XIII Const. Pius, & misericors 59 §. 7 p. 398 t.*

(2) *Cap. un. de Jurepatr. in 6.*

(3) *Cap. 25 de Jurepatr. (4) Cap. 10. de Haeres.*

(4) *Cap. 12 §. Sacris de Panis.* Atque haec quidem per se non modo patronum comprehendit, sed ejus etiam filios usque ad quartum gradum, modo post homicidium.

Nam qui nati sunt, antequam Ecclesiae Rector in-

ter, nullum dependunt poenam, sicuti ostendit Benedictus.

Synod. dioces. l. 13 c. 24 n. 21. (6) Conc. Trid. Sess. XIV.

Reform. (7) Cap. 6 de Jurepatr., Conc. Trident. loc. cit.

TITULUS VI.

Quibus Ecclesiastici Magistratus, et Beneficia recte tribuantur.

7. Aut ordinem.
8. Aut doctoris gradum, quem beneficium postulat.
9. Leges fundatorum in conferendis beneficiis.
10. Statuta, et consuetudines Ecclesiarum.
11. Quod ius obtineat in Delegatis

videamus quibus Ecclesiastici Magistratus, recte tribuantur; deinceps ostendamus, quae sint, quominus rite et recte ordines suscipiuntur. initio testandum est, vacua esse oportere beneficia, ut ea recte concedantur. Nam collatio promissio beneficii non vacantis, nisi fiat, nulla est (1), et qui sciens prudens ad vacuum institui se passus fuit, is ab ecclesiae communionem pellendus est (2). Deinde collatio idcirco hoc est intra sex menses est expedienda (3), eo tempore ius conferendi devolvatur ad priorem (4); eaque non pretio fieri debet, non venale, non alternatim; non impetrari per vim et per obreptionem et subreptionem.

in 7 de Concess. probent. Conc. Trident. Sess. 24 c. 19 ubi sublatæ sunt gratiae, quae dicuntur expectatiae, et mentales, et alia quaecumque gratia ad vocaturam de Concess. prob. Vtd. etiam Regul. XXI Cancellar. Sed.; atque hoc tempus numeratur a die cognita (4) Cap. 2 eod.

2. Post haec singulorum merita scrutanda sunt, et ceteris praestat, beneficium obtinere debet. Parochiae conferendae sunt per concursum, qui expeditur a tribus aliorum Examinatoribus Synodalibus, et coram Episcopo, vel ejus Vicario generali (1), ac beneficium ab Episcopo deferendum est ad eum, qui moribus, aetate, prudentia, doctrina cunctis antecellit, adeo ut irrita habeatur collatio, si minus dignus ceteris sit antelatus (2). Reliqua beneficia, quae adjunctam non habent curam animarum, tribuenda

sunt etiam magis aptis et magis idoneis clericis; sed humana firmas habent hujusmodi collationes, quas idonei clerici impetrarunt.

(1) In hoc examinatorum judicio nullæ sunt partes Episcopi aut Vicarii generalis, qui ejus loco præsens est, nisi fortia aut singularia sint Examinatorum suffragia, quia ruregrum erit Episcopo aut Vicario, cui voluerit, accedere, perspicue statuit Conc. Trident. *Sess. 24 Cap. 18 de Reform.* ita respondit Sac. Congreg. Concilii *lib. 1 Decret. pag. 158.*

(2) Concil. Trident. *Sess. 24 c. 18 de Reform.* Debent Examinatores renuntiare quotquot idoneos judicant *etate, moribus, doctrina, prudentia, et alijs rebus ad vacantem Ecclesiam gerendam opportunis.* Episcopus vero debet *ex his, qui renuntiaverint, magis idoneum eligere,* atque ita a Sac. Congreg. Constitutum fuisse testatur *Garcias de Benefic. par. 5 c. 7 n. 11.* autem deessent muneris Examinatores Synodales, ut recte monuit Benedict. XIV *de Synod. Dioces. l. 4 c. 8 n. 5,* si tantum de alicuius doctrina, literarumque peritia judicium ferrent, non item de rerum probitate, ceterisque dotibus quæ sunt ad recte obeundi Parochi officium necessariae. Confer eundem Benedictum *Cont. Cum illud, C. 10.*

§. 5. Legem concursus editam a Synodo Tridentina, ejus cursum atque exitum facerent expeditiorem, clarare et ampliare censuerunt Summi Pontif., praesens S. Pius V (1), Clemens XI (2), et Benedictus XIV. Quamobrem qui a minus aequo judicio Episcopi et Examinatorum provocat ad Metropolitanam, aut ad Summum Pontificem, is impedimentum inferre non potest, nus alter parochiae possessionem obtineat; quamque pellationis beneficio delere possit. repulsæ notam, novo experimeto virtutem ostendere (4).

(1) S. Pius V in *Bulla In conferendis* 51 tom. 4 par. 2 *Bulla Apostolatus* 62 tom. 4 par. 2 pag. 31 Bullarii ed.

(2) Clemens XI per literas Sac. Congreg. Conc. dat. Januarius. 1721, quæ referuntur a Benedicto XIV in *Constitutum illud* 83 Bullar. sui pag. 133 t. 1 edit. Rom. 1752.

(3) Benedictus XIV in cit. *Cont. Cum illud.*

(4) S. Pius in cit. *Cont. In conferendis,* ubi appellatio in devoluto, ut ajunt, non item in suspensivo conceditur.

§. 4. Solutæ sunt hac lege concursus Ecclesiae jurisdictionis laicorum. Nam oblatum a Patrono instituere debet Episcopus, si eum, facto experimento sine concursu cum examinatribus in synodo designatis, idoneum inveniat (1). At patroni ecclesiastici inter approbatos ab iisdem e-

renuñtatoribus, qui in concursu periclitati fuerunt ingenium & virtutem suam, debent digniorem eligere, atque eum Episcopo offerre, ut ab ipso deinceps institutur (4). Episcopus autem iudicium patroni ecclesiastici in delectu, & presentatione dignioris omnino sequi debet, cum nullae sint aliorum querelae; at vero inquit in iudicium patroni, si quis de eo conqueratur (5).

(1) Conc. Trident. *sess. 24 cap. 18.*

(2) Quod obtinet, cum institutio ad Episcopum pertinet. Vetus cum institutio, inquit Synodus Tridentina *loc. cit.*, ab alio, quam ab Episcopo, esse faciendam, tunc Episcopus solum ea dignis eligat digniorem, quem patronus si praesentet, ad quem institutio spectat.

(3) Benedictus XIV in *Constit. Redita nobis* § 1. 2 p. 15 Bullarum sui. Quod si aliquis sit, qui de Patroni iudicio conqueratur, in iud. Episcopus inquirere debet; illique etiam appellationis beneficium conceditur. Quae appellatio datur in suspensione, si Episcopi iudicium a Patrono dissentiat; si cum eo consentiat, datur tantum in *decretis*, ubi sanctum est in *cit. Constit. 4 Benedicti XIV.*

§. 5. His accedunt, quae a jure, et quae ab hominibus constituta observari necessario debent, ut ecclesiastica beneficia recte tribuantur. Jure cautum est, ut qui beneficium consequuntur, I. nullo canonico impedimento teneantur. Hinc a beneficiis repelluntur baptismo, aut tonsura carentes; illegitimi, quibus tamen potest Episcopus veniam dare minorum obtinendorum ordinum, & simplicium beneficiorum (1); haeretici, eisque faventes, & illorum filii ad secundum in linea paterna gradum, in materna tantum ad primum, si parentes in haeresi decesserint (2); conjugati, bigami, excommunicati, suspensi, interdicti, irregulares.

(1) *Cap. 1 de Fil. presbyt. in 6.* (2) *Cap. 2 & 15 de Haeret. in 6.*

§. 6. II. Ut habeant aetatem necessariam, quae pro simplicibus beneficiis est annorum 14; pro dignitatibus et beneficiis, cum quibus conjuncta est cura animarum, annorum 25; pro reliquis dignitatibus, quae nullam habent animarum curam, annorum 22; pro Episcopatu, annorum 30 (1).

(1) Concil. Trident. *sess. 23 cap. 6, & sess. 24 cap. 12 de Reform.*

§. 7. III. Ut initiati sint ordine, quem dignitas, aut beneficium postulat. Ita Sacerdotium adjunctum habent episcopatus, Abbatia, Praepositura, Parochia, et dignitates quae secumferunt curam animarum, & quae Canonico collegio praeficiuntur (1). Generatim tamen, nisi secus constitutum sit vel statuto, vel lege foundationis, sancitum est, ut quilibet intra annum suscipiat ordinem, quem cum beneficio conjunctum esse oportet (2).

(1) *Cap. 1 de Aetat., et qualis., et ordin. praefic.* (2) *Clemen.*

§. 8. IV. Denique ut ea sint praediti doctrina, qua opus, ut recte obeant munus, quod in beneficio inest, utque insigniti sint laurea Sacrae Theologiae, Jurisve Canonici, si eam postulat beneficium, quod consequuntur. ea decoratos esse oportet Vicarium generalem et capitulum, Archidiaconum, et ceteros, qui primas habent cathedralibus aut in collegiatis ecclesiis dignitates (2).

(1) *Cap. 7 de Elect.* (2) *Conc. Trid. Sess. 24 cap. 12 de Ref.*
Sed Archidiaconos, & ceteros, qui primas obtinent in cathedralibus, aut in collegiatis ecclesiis dignitas, quique curam animarum, neque aliquam jurisdictionem habent, et minime teneri, atque id plus semel a Sac. Congregatione concilii definitum ostendunt: *Garcias De Benef. part. 7 c. 7 n. 9.* *Monacellus Consult. can. 114 n. 44 t. 9.* *Monacellus Formular. tom. 1 in append. pag. 281 num. 15 et 16.*

§. 9. Sunt haec jure tradita, quibus parere, et qui debent, qui beneficia conferunt. Sed et observandaeque sunt leges a Fundatoribus constitutae, meritis et qualitatibus beneficiatorum, quae inde regula canonum non quidem tollatur omnino, paulo lenior, vel etiam severior evadat. Quare vana sit lex, quae ecclesiastica beneficia laicis ea tamen retinenda est lex, per quam simplices pellaniae, et Canonicatus beneficia fiunt sacerdotibus, per quam beneficia quaedam, quae jure essent sacerdotalia vel diaconalia, minoribus clericis conceduntur.

§. 10. Atque haec, quae de Fundatorum lege dicta etiam volumus de constitutionibus singularum ecclesiarum. Nam eas pari modo spectare et servare debemus, quae praecipunt de canonicorum et ceterorum beneficiatorum qualitatibus.

§. 11. Illud postremo decet animadvertere, quod non tantum in conferendis beneficiis, sacrisque magistratibus inspicere oportet gradum, aetatem, mores, doctrinam singulorum, sed etiam in ecclesiasticis officiis, quae jure delegato mandantur. In quo tamen multum valet mandantis voluntas, atque potestas; praeterea necesse est indolem atque naturam jurisdictionis, quae commissa fuit, diligenter expendere.

TITULUS VII.

Qui promoveri non possint.

1. Quid irregularitas sit, et unde procedat?
et 3. Irregularitates ex crimine procedentes
ad 6. Irregularitas ex defectu, aut vitio corporis
et 8. Irregularitates ex defectu animi.
Irregulare servi, et indocti.

10 et 11. Et qui alicum habent alienitatem animi.
12. Et qui sana mente non sunt, atque infames.
13 et 14. Item nati extra nuptias.
15 et 16. Et bigami.
17. Irregularitates quomodo, et cujus auctoritate tollantur?

§. 1. Non aditus datur omnibus ad ordines suscipiendis, sed his intercluditur, qui canonico impedimento laerant, et quos irregulares vocamus. Quem recentior Ecclesiae novo vocabulo irregularem dixit, eum Nini Patres (1) *alienum a regula* appellarunt. Est autem alienus a regula, cui ecclesiastica regula impedimento est, quominus aut clero adscribatur, aut evehatur ad ordinem superiorem, aut in suscepto ordine ministret. Ex quibus facile educitur irregularitatis definitio. Non unum semper pro varia Ecclesiae disciplina fuit irregularitatis genus (2); sed hodie irregularitates omnes vel ex crimine, vel ex vitio aliquo, aut defectu procedunt.

(1) Can. 17 cap. 331 som. 1 collect. Harduini.

(2) Vid. Thomass. *Vet. & nov. eccles. discipl. par. 2 l. 2 c. 17 ad gr.*

§. 2. Criminis puros Ecclesiae ministros Apostolus, omnesque Graeci et Latini Patres esse voluerunt (1). Quare olim quisquis pro crimine publicam egerat poenitentiam, cum non careret justa reprehensione, quae dedecet sacrum ministerium, quo clericos fungi oportet, ab ordinibus repellatur. Nunc laxata severitate antiquae disciplinae,

ea dumtaxat crimina irregularitatem inducunt, quæ infamiam afferunt, ob maculam, qua inde criminosis adigitur, vel quæ nominatim expressa sunt. Hujusmodi criminosi, qui nominatim a Jure designantur, sunt scilicet baptisum iterantes, et qui palam baptismi rationi ministerium impenderunt (2); simoniaci (3); nati per saltum (4); qui in ordine non suscepto ministrant (5); qui ad suscipiendos ordines non approbati, vocati obrepserunt (6); qui ordines susceperunt, aut etiam susceptorum exercuerunt munera, cum majori excommunicatione, aliave censura tenerentur (7); qui voluunt, atque injustum homicidium patraverunt (8).

(1) Apostolus ad Titum l. 6 et 7, I. ad Timoth. III 2 et 10. Nicæno. Can. 2 et 9 col. 71 et 75 t. 2 collect. Labbei Can. 53, 59, 60 dist. 50, S. Gregor. M. l. 3 ep. 49 col. 660, et l. 4 ep. 1. 2 col. 690 edit. Paris. 1705, S. Petrus Damian. in Gomorrh. et seq. p. 64 opp. t. 3 ed. Paris. 1665. Atque olim quodlibet crimen, etiam illud, quod eluebat poenitentia, irregularitatem inducebat. Origines contra Celium l. 3 c. 51 opp. t. 1 p. 1. Paris. 1755 tradit, lapsos, qui resipuissent, in communionem poenitentiam recipi consuevisse, sed quia lapsi sunt, ab omni hac dignitate, et prefectura in Ecclesia Dei arcentur. Hi Conc. Carthagin. IV Can. 63 apud Labbeum t. 2 col. 1. Venet. ex poenitentibus (quamvis sit bonus) Clericus non fit. Consentiant S. Siricius Episcopus 1 ad Himerium Tarracensem apud Constantium col. 636, Zosimus Decret. c. 3 apud Cod. can. vet. Eccles. Roman. p. 215 ed. Paris. an. 1637, S. Isidorus Hispalensis de Eccles. Offic. l. 2 c. 5 p. 597 opp. ed. Paris. 1601. Gravissima crimina non tantum publica & manifesta, sed etiam irregularitatem inducebant. Sed orta deinceps inter publica & occulta crimina distinctione, quam probavit Gratianus dist. 32 dist. 50, omnibus firmus ratum esse cepit, quod ex publicis non autem ex occultis criminibus irregularitas exoritur, die non nisi crimina occulta, quæ in jure expressa sunt, liqua crimina publica, quæ infamiam afferunt, irregularitatem secumferunt, Synodus Tridentina Sess. 24 c. 6 de Reformatione ex occultis criminibus irregularitates, & suspensiones ex crimine provenientes sustulit, excepto homicidio voluntario.

(2) Can. 65 dist. 50 cap. ult. de Baptismo. cap. 2 de Apost.

(3) Can. 2 dist. 35. Sixtus V Const. Sanctum 140 t. 5 pag. 40 Bullar. ult. ed. (4) Cap. un. de Cleric. per saltum.

(5) Cap. 1 de Cleric. non ordinat. ministr. (6) Cap. 1, 2, 3 de eo qui furiv. ordin. suscep. (7) Cap. 52 de Sentent. excom.

notis tamen excommunicationis violatorem irregularem non fecit decrevit Gregor. IX in c. ult. de Cleric. excom. depor. interd. m.

(8) Cap. 1 & 10 de Homicid. volunt. vel casual.

§. 3. Quod pertinet etiam ad eos, qui animatum mu

abegerunt, sive id medicamentis, sive alio-
effecerint (1); itemque ad eos, qui co-
n, opem alicui dederunt, ut hominem interficeret
aitum vero homicidium, quod admissum est ab
rei licitae operam dabat (3); quemadmodum &
am, quod servato, ut inquit, *moderamine in-*
tutellae, aliquis patrare coactus est, sui ipsius de-
causa (4), aut quod commissum est ab amente, fu-
dante, irregularem facit neminem (5).

de Homicid. Sixtus V in Constit. Effrenat. 154 par.
25 Bullarii ed. cit. eadem poena plecti voluit illos, qui
artum adhuc anima carentem abegissent; verum hac in re,
circumstitione abrogata, ius antiquum servari jussit Gregor. XIV
de Apostol. 10 tom. 5 par. 1 pag. 275 Bullar. d. ed.
6 tom. 1, Cap. 2 de Cleric. pugnan., can. 23 dist. 1 de
can. 80 dist. 50.

13, 14, 15, 25 de Homicid. At vero irregularis est, qui
luntatem hominem interfecit, non adhibita diligentia,
bere oportet, cap. 7, 8, 12 de Homicid., quique fortui-
dium admisit, cum rem vetitam, sive illicitam gereret
Qui autem rem medicam, aut chirurgicam exercue-
recte periti artis essent, omnemque in curandis æ-
ac diligentiam adhibuerunt, si paulo accuratius
canonicam jurisprudentiam, irregulares non sunt,
aliquis decesserit. Physiçi, vel Chirurghi, si periti sint
et omiserunt de contingentiis, habuerint super hoc
eritiam, poterunt promoveri, si causa eorum aliquid in-
eris, inquit S. Petrus Cælestinus in Opusc. 7 part. 4
25 Biblioth. PP. ed. Lugdun. p. 822. Nihilotamen
ni ordinibus initiantur, quoniam certo non sciunt,
ia. XIV de Synod. dioc. l. 13 c. 10 n. 4, semper utos
et ab arte præscriptis regulis ad expellendum morbum
intererit, sibi tutius consulere cupientes, rescriptum,
penationis ab irregularitate ad cautelam satagunt ob-
et olim clerici non prohiberentur medicam artem
anc tamen id ipsis vetitum est: Concilium Lateranen-
9 col. 1499 l. 12 Concil. collect. Labbei t. 5 c. 10. Ne
monach. 5, ideoque Apostolica venia, sive indulto opus
artem illam exercere possint. Quæ venia conceditur
his legibus, quas numerat Benedictus XIV de Synod.
5 cap. 10 num. 8.

nihil intererat, num quis dolo malo, an ob sui tute-
m interfecisset *Can. 8 dist. 50*; quæ vetus disciplina
etur usque ad tempora decretalium, ut colligi potest
de *Homicid.*, sed Clemens V in *Clem. unic. eod. tit. ir-*
on esse respondit eum, qui mortem aliter vitare non
occidit, vel mutilavit invasorem.
un. de Homicid. volunt, vel casual.

fectus, sive vitium vel est corporis, vel animi.

Vitio corporis irregulares sunt, qui non habent ætatem quam pro singulis ordinibus Sacri Canones constituunt quam superiori loco descripsimus (1).

(1) Vide *Tit. 4 rect. 2 §. XV.*

§. 5. Sed potissimum ad hunc locum pertinent irregularitates eorum, qui insigni aliqua deformitate notantur qui propter corporis impedimentum ordinis ministerium exercere non possunt. Ob deformitatem ordinibus prohibentur, qui ita deformes sunt, ut risum, aut stomachum moveant, uti sunt illis, quibus abscissæ sunt nares, ciliarius erutus (1), qui lepra laborant (2), qui ridiculi, atque ita claudi sunt, ut sine fulcro incedere nequeant (3); non tamen illi, quorum leve vitium est, ut maculam habeat in oculo, aut ungulam digiti amiserint.

(1) *Can. ult. dist. 55.* (2) *Cap. 4 de Cleric. agrot.* (3) *Can. 4 Cap. 2, & Corpor. vitiat.* Irregularitatis, quæ ex corporis deformitate procedit, vestigia sunt in veteri testamento Levitic. ad 29, ubi excluditur ab altaris ministerio, si quis claudus, si parvo, vel grandi, vel torco naso, si fracta manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si scabiem, si impetiginem in corpore, vel berniosus. Verum nialia hæc veteris legis præcepta desierunt. Antiqui Episcopes potius vitia mentis, atque animi, quam corporis luerunt, & huc spectat Canon 77 & 78 Apostolorum Concilium PP. Apostolic. t. 1 p. 474 & 475 ed. Amstel. facit etiam id, quod Sozomenus l. 6 *Histor. eccl.* 50 p. 263 *leiii Cantabrig.* 1720 narrat de Anachoreta Ammonio, qui scissa esset auricula, tamen Episcopatu dignus est habitus Iulius in *Histor. Lausiac.* c. 12 apud Rosweydam *Vit. PP. Antuerpie* 1615. Episcopum memorat, qui profitebatur, se ordinare virum bonæ vitæ etiam naso amputato. Vitio corporis ordinibus excludebantur, qui eorum munera obire non poterant vel qui sibi sponte, ac sine causa partem aliquam corporis amiderant. Sed sæc. V jam disciplina vigeat, per quam corporati ab ordinibus repellebantur, ut patet ex *Can. 3 dist. 5.*

§. 6. Ob impedimentum corporis irregulares habentur surdi, muti, cæci utroque oculo, vel sinistro solum, oculum canonis appellamus; vel qui eundem ita habent, ut, nonnisi indecore conversa facie, Missam legere possint; paralytici, comitiali morbo laborantes aliquo membro, puta manu aut pede (1), etiam digito ad frangendam Hostiam necessario, pollicem, atque indice (2); qui pedibus stare, & con-

parent (3); quibus volentibus virilia sunt secta (4),
sua medicorum, aut in cunabulis factum sit (5).

- (1) *Can. 6 de Corpor. vitiat. ordinam.* (2) *Cap. 2 eod.*
 (3) *Can. 57 Sess. 1 de Consecr., ibique Glossa verb. cum baculo.*
 (4) *Can. 4 & 5 dist. 55, cap. 5 & 4 de Corpor. vitiat. ordin., Con-*
Nicenum can. 1 & 2, Conc. collect. Labbzi col. 53 ed. Venet.
 (5) *Cap. 5 & 5 eod.* Sunt etiam irregularitatis expertes qui vel
 natura, ut Dorotheus apud Eusebium *Eccles. Histor. l. 7 cap.*
a p. 36 ed. Valesii Cantabrig. 1720, Melitho, & alii; vel a vio-
lentia, quales olim fuerunt Germanus & Ignatius, eunuchi facti
sunt. Ivo Carnotensis Ep. 231 opp. par. 2 p. 93 ed. Paris. 1647 lo-
quitur de Monacho Cluniacensi, qui propter languorem eunuchus
factus fuit, neque irregularis evasit; multa huiusmodi exempla
refert Theophilus Raynaud. opp. De Eunuchismo. Quare Nicæ-
num Can. 1. ad eos pertinet, qui se ipsos absciderunt, ut Origenes
& Leonius, quos imitati sunt Valesii, seu Valesiani hæretici a-
pud Epiphanium Advers. hæret. lib. 2 hæret. 58 t. 1 opp. p. 499
ed. Parisi Paris. 1622.

§. 7. Vitium, aut defectus animi irregulare efficit illos,
 qui baptismum non acceperunt; & horum quidem ordina-
 tio irrita est, quia cum Ecclesiæ januam ingressi non fue-
 rint, apti non sunt ad suscipiendos ordines, et capessenda
 officia, quæ sunt Ecclesiæ filiorum propria (1). Qui carent
 sacramento confirmationis ordinibus initiari non debent (2);
 verum si initiati fuerint, ordinatio rata firma est. Huc
 quoque referuntur neophyti, hoc est nuper baptizati, qui
 a maioribus ordinibus repelluntur, quoniam eos cita ordi-
 natio in superbiam raperet (3); item in ægritudine bapti-
 zati, nisi, postquam convaluerint, suis operibus ostendant,
 se non metu mortis, sed studio pietatis et religionis ba-
 ptismum suscepisse (4).

- (1) *Can. 1 & 5 de Presbyt. non baptiz.*
 (2) *Can. Trident. Sess. 23 cap. 4 de Reform.*
 (3) *Can. 1 dist. 48 & Concil. Nicenum Can. 2 col. 55 t. 2 collect.*
 Quotum vero temporis sit necessarium, ut neophytus
 in suscipiendis ordinibus satis probatus habeatur, inter Juris
 interpretes non bene exploratum est. Alii annum unum
 arbitrantur, quia miles in Jure Civili, ex æto militis
 annus dicitur; alii biennium postulant, quoniam Gre-
 gorius M. l. 10 ep. 24 opp. t. 2 col. 1056 ed. Paris. 1705 eos, qui Chri-
 stianum complexi fuerant, ordinari vetuit, priusquam biennium
 præterire complerent; alii decennium requirunt, quod hoc
 in longum tempus est; alii demum, cum nullum ea de re
 tempus a jure definitum sit, rem totam relinquunt ar-
 bitrio Episcoporum, cujus est videre, num recens baptizati tanta sint

virtutis, atque in fide constantiæ, ut his ecclesiastica committi possint.

(4) *Can. 1 dist. 57.* Idcirco Cornelius P. *ep. 9 ad Fabien. n.* apud Constantium *col. 151* irregularem habuimus, qui in lecto decumbens baptismum acceperat. homines *nisi* dicebantur a græco verbo *κλινε*, quod significat.

§. 8. Pertinet etiam ad animum libertas, doctas, sana mens, fama integra, vacuitas ab omni que ab omni incontinentiæ nota. Sunt hæc bona quæque his adversantur, faciunt aliquem irregularem.

§. 9. Itaque irregulares habentur servi (1), nisi in no libertatem fuerint consequuti, ordinati autem domino in (2); præterea, qui ad se videntur accedere, curatores, & ceteri, qui nentur onere rationis, inendarum, nisi eas antea diderint, atque ita omnem fraudis suspicionem excusent (3); item illiterati & in i (4), denique qui alienam ecclesiasticam munia declaraverint.

(1) *Cap. 1 ordin.* (2) *Can. 10 de ration.*
(3) *Cap. unic. de corpore vitiatis c. 1.*
(4) Illiteratos & in i *viciorum literarum Synodus*
Pontif. in Can. 1 *IV Can. 5 dist. 51.* *qui prorsus ignari sunt literarum, non item eos qui*
quia sunt præditi, uti respondit Innoc. III in cap. 19 de
Quantam autem in singulis ordinibus debeant Episcopi
exquirere, tradit Synodus Tridentina Sess. 22 cap. 26
cap. 4, 11, 13 de Reform.

§. 10. Nam ministros suos, exemplo Christi, *lenes* voluit Ecclesia, atque hinc inter Episcoporum *mores* illud postremum fuit, ut pro reis crimine damnatis incederent apud magistratus (1). Itaque irregulares *sancti* aliquid conferunt ad necandum aut mutilandum hominem, quamquam is alterutra poena merito plectatur, veluti *sancti* ces, qui sententiam proferunt mortis, aut mutilationis, *sancti* do eadem sententia ad exitum perducatur (2); item *sancti* sator, fisci patronus, testes in causa sanguinis, & *sancti* omnes, qui sententiam exequentur (3), cunctique *sancti* qui alienæ mortis, aut mutilationis participes fuerint (4).

(1) S. Augustinus *ep. 153 ad Maced. opp. t. 2 col. 514 edit. M. Venet. 1729*, S. Ivo Carnotensis *ep. 246 opp. par. 2 p. 106* "

7. Conc. Sardicense *Can. 7 & 8* t. 2 col. 662 et 663 coll.
 Conc. Toletanum IV apud Gratianum *can. 29 caus. 23 qu. 8.*
Cap. 5 et 9 Ne Cleric. vel Monach.
can. 50 cap. 25 quart. 8, cit. cap. 5 et 9 Ne Cleric. vel Monach.
Cap. 24 de Homicid. volunt. vel casual.

11. Quod si clericus, qui civile habet imperium in criminales causas alteri committat, eumque *justitiarum* exequi jubeat, irregularis non est, quamquam a cæ mortis sententia proferatur (1). Ne quis autem an habeat ad vexandos impune clericos, statuit Bonifacius VIII (2), eos irregulares non esse, cum illatas sibi a laicis injurias persequuntur, modo vere, atque ex animo deprecantur, se non ultores injuriarum agere, ut sanguis effundatur.

(1) *Cap. ult. Ne Cleric. vel Monach.* (2) *Cap. ult. de Homicid. in 6.*

12. Sunt etiam, uti dicebamus, irregulares ii, quorum *sanctio* non est, & huc vocantur amentes, furiosi, enervati, & quotquot vel natura, vel morbo mente sunt debiliores (1); præterea qui bona fama non sunt, & huc ferendi hæretici, schismatici, apostatæ, atque ii, quorum *sanctio* ter, unusque hæretici sunt, vel hæretici decesserunt (2), atque adulteri, perjuri, falsi testes, lenones, & rei ce-
 torum criminum, quæ alicui infamiam inferunt (3). Crimi-
 na hæc aut nota omnibus, aut judicio probata eorum
 non ab ordinibus repellunt (4).

(1) *Can. 5, 4, 5 dist. 33. Vid. Conc. Aurelianense III can. 6 col. 793.*
 Conc. Toletanum II *can. 1 et 5* apud Labbeum t. 5 col. 879 *ed.*
not. d. Gregor. M. Dialog. l. 2 c. 19 t. 2 col. 240 ed. Paris. 1705.

(2) *Cap. 15 de Hæret. in 6.* (3) *Can. 17 cap. 6 qu. 1.*
 (4) *Cap. 4 et ult. de Tempor. ordinat. ubi statuitur: Si proposita
 prima ordine judiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint;
 & delicta præter reos homicidii, post penitentiam in jam susceptis;
 iustitiam ordinibus impediri.*

13. Vacuitas ab omni sorde eo spectat, ut ordines
 puri nullum dedecus, nullasque sordes ex nativitate
 gerant. Ea de causa ab ordinibus arcentur illegitimi
 si postea nuptiæ inter eorum parentes rite concilien-
 ti, aut nisi religionem professi monumento hoc pieta-
 tum sordes eluerint, quia tunc recte ordinibus in-
 licet a sui Ordinis præfectoris, nisi primum ea le-

ge soluti fuerint, abstinere se debeant (3). cum venia Episcopi, aut Summi Pontificis ore re potest illegitimus, atque consequi ecclesiastriatus. In minoribus, et beneficiis simplicibus Episcopi (4); in ordinibus sacris, parochiis, Sum. Pontif. venia desideratur.

(1) Hujus irregularitatis nullam antiqui canones buisse videntur. Nam *Can. 8 Nicephori Confessorii Eccler. Græc. monum. t. 3 p. 146 Paris. 1686* qui ex concubina, aut bigamis, vel trigamis nati tam exhibuerint sacerdotio dignam, ordinantur. Cui Patres, quorum testimonia Gratianus describit late demonstrat Christianus Lupus in *Synod. Genev. t. 4 c. 12 Diss. 1 proem. p. 36 ed. Venet. 1725.* hanc, quæ ex natalium vitio procedit, memorat Innocentius in *cap. 1 de Fil. Presbyt. t. 1 p. 460 ed. Paris. 1632*; & ejus etiam auctoritatem decretum Urbani II *can. 1 dist. 56*, & canon Synod. in *cap. 1 de Fil. Presbyt.* Tam canon hic, quam pertinent ad exitum fere sæculi XI.

(2) *Cap. 1 & 7. Qui fil. sint legit.* Necesse tamen ut parentes consistere potuerit matrimonium, cui sunt, ut postea per illud legitimi efficiantur. Vide dicti XIV datas ad Archiepiscopum S. Dominici, ejus *Bullario t. 1 pag. 276 Constit. 113*, ubi ea de re seque disputatur.

(3) *Cap. 1 de Fil. Presbyt.* Quæ autem servare oportet regulare institutum recte suscipiant, explicat XIV *Constit. Circumspecta 5 p. 252 t. 5 par. 1*, & *Constit. In suprema 268 p. 409 t. 5 par. 2 Bullarii*; tiones mitigant, & relaxant severitatem constitutionum a Sixto V edictarum.

(4) *Cap. 1 eod. in 6.* (5) *Cap. ult. eod., cap. 1 eod.*

§. 14. Atque hæc quidem venia non latius sed certos intra fines cohiberi debet, et ideo pia est suscipiendorum ordinum, non ei data tur copia obtinendi beneficii, nec cui permittitur beneficium, licet plura obtinere (1). Decet autem nunc cupidum cuncta narrare, ac patefacere Summi & potissimum significare oportet, num beneficium illegitimus petit, situm sit in eadem ecclesia ubi ter ejus ministrat, vel ministravit. Difficilius ecclesia illegitimo beneficium permittitur; canones, ut omnis a beneficiis imago hæreditaria arceatur, & nulla sit reliqua memoria beneficium potiri illegitimos vetent, aut aliquod ob-

la, in qua eorum pater dignitatem aut beneficium ob-
(2). Imo nec filius Presbyteri legitimus, scilicet ex
matrimonio susceptus ante ordinationem, sine venia Se-
natorum proxime succedere potest in beneficio pa-
tri media persona intercesserit, in quam illud post
in collatum fuerit (3).

Cap. 1, & c. 2 de Fil. Presbyt. Vid. Rebus. in Franz. benefic.
de dispensat. super defect. natal. num. 47 & seq.
Cap. 15 & 16 de Fil. Presbyt. Conc. Trid. Sess. 23 c. 15 de Re-
form. VII. Constit. Ad canon. 57 s. 4 par. 1 p. 92 Bullar. ed. ind.
Cap. 7, 11 & 17 de Fil. Presbyt. At filius Presbyteri illegitti-
mus quidem intercedente persona, ac nunquam omni-
bus potest beneficium, quod ejus pater obtinuit, uti de-
claravit Clemens VI in cit. Constit. Ad canonum.

15. Quam notam et suspensionem, quam praebuerunt, in-
continentibus (1), ab ordinibus arcentur bigami, qui scilicet
nuptias contraxerunt. Triplex autem est bigamia
interpretativa & similitudinaria. Vera bigamia est,
modo descripsimus, nempe duplex conjugium; inter-
pretativa, in qua non re, sed interpretatione quadam du-
plex matrimonium consideratur, veluti si quis ducat ux-
orem alio marito viduatam (2) aut ab alio corruptam, ante-
quam se immisceret conjugii (3); similitudinaria est,
in qua solenni castitatis voto devinctus uxorem accipit,
antequam ea liberis dat operam (4).

(1) Cum hoc irregularitatis, ex nota incontinentiae repetunt
etiam Patres, quibus & Latinorum quidam assentiuntur. S. Jo.
Chrysostomus. *Homil. 2 in ep. ad Titum opp. t. 11 p. 753 ed. Paris. 1734*
Interpretativa illa Apostoli verba, oportere Episcopum esse unius ux-
oris, habet haec: eademque opera impudicos castigat, non si-
cut ut post secundas nuptias ad Ecclesiam regimen assumi. E-
tiam S. Hieron. in eadem ep. ad Titum c. 1 col. 696 opp. t. 7
ed. Paris. 1737. Confer etiam Tertullianum *Ad uxorem. l. 1 c. 7 p.*
ed. Paris. an. 1744. Esse autem ab ordinibus tamquam biga-
mum reputandum eum etiam, qui ante baptismum uxorem unam
habuit, alteram post baptismum, docent Innoc. I. *ep. 17 ad Mace-*
donium. c. 2 apud Constantium col. 851, Leo M. ep. 6 ad Anastasium.
Epist. c. 5 opp. t. 1 col. 621 ed. Ven. Ballerin., Ambrosius de Of-
ficiis. l. 1 c. 50 opp. t. 5 p. 78 ed. Venet. 1748, licet alia Hi-
eronymi faciat, aliorumque sententia. (2) *Can. 59 dist. 50.*
(3) *Can. 2 dist. 55, Can. 11 & 12 dist. 34 c. 1 de Bigam. non ordin.*
(4) *Cap. ult. eod.*

16. Verum hoc irregularitatis genus vulgo repetimus
in conjunctione Christi cum Ecclesia, quam significare non
Devoti. Tom. I.

potest bigami matrimonium (1). Propterea bigamus non
betur, qui alienam viduam, sed non compressam a vi
cepit uxorem (2), nec qui plures feminas in incestu
in stuprum illexit (3).

(1) Primi hanc irregularitatem ad effectum significationis
menti retulisse videntur S. Augustinus *de Bon. conjugat.* c.
6 col. 331 *ed. Maurin. Venet. 1751*, ac S. Leo *ep. 12 c. 5 opp.*
660 *ed. Venet. Ballerin.* Eadem sententia est Innocentii III
5 *de Bigam. non ordin.*, & ceterorum Pontificum in decreta
ideo nunc hujusmodi irregularitas ex hac ratione repetitur.

(2) *Cap. 5 de Bigam. non ordin.*

(3) *Cap. 6 de eod. Can. 7 dist. 34.*

§. 17. Irregularitates perpetuæ sunt, — q
temporariæ, & hæc quæ em statu, desinunt, sublat
unde procedunt. Ita qui caret ratione scientia, ætat
tate, cum liber est factus, cum ætatem et scienti
ptus est, recte ordinibus initiatur. Perpetuæ irreg
tes, quas induxit Jus Ecclesiasticum, tolluntur ven
Apostolicæ: verum in homicidio voluntario venia
solet, neque ei locus est, cum quis animi aut corpo
non est aptus omnino ad suscipiendos ordines, at
obeunda munera, quæ eorum propria sunt. In
criminibus solvit lege etiam Episcopus, excepto
voluntario (1).

(1) *Conc. Trid. Sess. 24 cap. 6 de Reform.*

TITULUS VIII.

*(Quibus modis Potestas Jurisdictionis et Ecclesiastica
Beneficia amittantur.*

1 & 2. Potestas jurisdictionis, & ecclesiastica beneficia vel pœ
vel voluntate nostra amittuntur.

§. 1. Amittunt sæpe clerici ecclesiastica bene
amittunt jurisdictionem, quam acceperunt. Ord
stas semper in iis fixa hæret, uti hæret in animo
qui semel impressus deleri non potest; licet i
liquis hujus potestatis usu prohibeatur. Verum
risidictionis, quæ tota pendet ex imperio in su
tollitur & extinguitur, cum quis non amplius
in quos illam exercent.

§. 2. Simili modo etiam ecclesiastica beneficia amittuntur. Cum enim ea consistat in jure percipiendi fructus bonorum ecclesiasticorum, in officio, in honoris gradu, in jurisdictione, facile intelligitur, hæc omnia tolli posse; iis vero sublati beneficia amittantur necesse est. Duobus autem modis beneficia, & potestatem jurisdictionis amittimus, voluntate nostra, hoc est per renunciationem, translationem, permutationem, atque extra voluntatem nostram, ac pænæ causa, scilicet per depositionem aut degradationem.

S E C T I O I.

De Renunciatione.

<p>1. Duplex renunciatio; qualis tacita?
 4. Qualis expressa est?
 5. Auctoritas superioris, ut renunciatio valeat.
 6. Jure renunciationis causæ.
 7. Discrimen inter renunciationem locorum tantum, ac renunciationem loci et dignitatis.</p> | <p>8. Beneficia coram quo dimittantur?
 9. Renunciatio pura, ac sub conditione.
 10. Quæ in renunciationibus observanda?
 11. Renunciatio fit etiam per procuratorem.</p> |
|---|---|

§. 3. Renunciatio, quæ & resignatio dicitur, definiri potest ecclesiastici magistratus, et beneficii ex auctoritate superioris sponte ac legitime facta abdicatio. Ea vel tacita, vel expressa est. Tacita oritur ex facto ipso, atque a jure inducitur, cum beneficiatus uxorem ducit (1), cum Regularis Instituti professionem emittit (2), cum beneficium consequitur, quod priori repugnat, sive, ut inquit, *incompatibile* est (3). Tunc enim vacant beneficia, quæ simul cum nuptiis, cum Regulari instituto, cum altero incompatibili beneficio stare non possunt.

- (1) *Cap. 1. & 3 de Cler. conjugat.* (2) *Cap. de Regul. in 6.*
 (3) *Cap. 25 de Prabon.*

§. 4. Expressa est, quæ fit verbis dimittendi animum clarantibus, sive ea ore sint prolata, sive comprehensa in conceptis formæ, quæ a jure præscribitur. De his renunciationibus agendum nobis est, quæ olim probatæ sacris canonibus in more esse cœperunt, postquam Alexandro III Pontifice, justis allatis causis (1).

Cap. 20 de Renunc.

§. 5. Magistratibus, et beneficiis se abdicare cuiuslibet, etiam Pontificatu Maximo, uti Cælestinus declarat, suo exemplo, & constitutione quam probavit Bonifacius VIII (1). Sed tamen vires non habet renunciatio, nisi quis abdicatione sua beneficium amittit, nisi se ab auctore eo, a quo illud obtinuit, excepto Summo Pontifice, qui supra se ex hominibus habet neminem. Episcopi recte haud renunciant, nisi renunciatio Sedi Apostolicæ probata fuerit (2), ac nisi justas habeant renunciandi causas.

(1) *Cap. de Renunc. in G.*

(2) *Cap. 2 §. sicut de Translat., cap. 1, & tot. tit. de Renunc.*

§. 6. Causæ sunt imbecillitas corporis, ob quam Episcopus munera episcopalia exercere non potest; imperitia, ut regere nequeat Ecclesiam; conscientia criminis, propter quam etiam post actam pœnitentiam munere carere debet; personæ irregularitas; pervicacia plebis, quæ cogi ad parendum nequeat; gravis offensio, sive scandalum, quod nonnisi dimissa Ecclesia removeri potest (1).

(1) Omnes has causas enumerat, atque explicat diligenter Benedictus XIII in cap. 10 de Renunc., unde illa tracta sunt carmina:
*Debilis, ignarus, male conscius, irregularis,
Quem mala plebs odit, dant scandala, cedere possit.*

§. 7. Episcopus interdum loco tantum renunciat, inter alia loco & dignitati. Qui loco tantum renunciavit, hoc non retinet & dignitatem episcopalem, licet jurisdictionem exercere non possit, quoniam nullos amplius habet subditos. Si rogatus ab alio Episcopo recte exequitur in ejus diocesi, quæ sunt ordinis episcopalis. Qui loco simul et dignitate se abdicavit, quamquam retineat ordinis characterem, delevi non potest, nihil tamen agere potest eorum, ejus ordinis propria sunt (2).

(1) *Cap. 1 de Ordinat. Episcop. qui renunc.*

§. 8. Prælati Episcopo inferiores, qui sacrum habent imperium, & Sedi Apostolicæ immediate subjiciuntur, non minus habent veniam Summi Pontificis, qui eis copiam renunciandi faciat (1). Dignitates, Canonatus, Parochiæ, et beneficia, quorum collatio ad Episcopum pertinet, et

eo dimittuntur. Curandum tamen est, ut intra unum mensem renunciatio rata habeatur, et simul ab Episcopo beneficii collatio fiat; nam nisi eo temporis spatio totum illud negotium expediatur, ad Summum Pontificem jus conferendi transfertur (2).

(1) *Cop. ult. de Renunc.* (2) *Gregorius XIII Constit. Humano vix iudicio 155 §. 7 & 8 pag. 42 tom. 4 par. 4 Bullar.*

§. 9. Beneficio renunciamus aut pure, ac sine ulla reservatione, aut sub conditione, hoc est cum nobis, aut aliis certam ex beneficio pensionem quovis anno servamus. Hujusmodi renunciaciones his obstrictæ legibus & conditionibus fieri nequeunt coram Episcopo, sed Pontificiam auctoritatem postulant (1).

(1) *S. VII V. Constit. Quanta 80 t. 4 par. 3 p. 10 Bullarii ubi late statuitur, quæ ab Episcopis resignationes admitti debeant, & Episcopi ipsi resignata beneficia aut suis, aut resignantium consanguineis, vel affinibus conferre prohibentur. De his resignationibus, quæ reservata pensione sunt, est etiam in primis observatum in Concilio In sublimis 30 Benedicti XIV p. 431 t. 1 ejus Bullarii ed. Romæ 1754 edita adversus resignationes, quæ sunt reservata pensione, & arcano pacto eam extinguendi per certam vim pecunie, quæ resignanti persolvitur. Hæ autem reservationes extinctionesque pensionum irritæ declarantur; præterea statuitur, ut intra sex menses a capta beneficii possessione pensiones deleantur.*

§. 10. Multa vero in his renunciacionibus quæ alterius commodo emittuntur, observanda sunt, ut eæ vim, atque exitum obtineant. Præcipua sunt, ut qui beneficium resignavit, non decedat infra viginti dies post factam renunciacionem (1); ut si beneficium sit jurispatronatus, patronus assensuat; ut beneficium non sit litigiosum, quia tunc tantum in alterum litigantem conferri potest, neque item aut conjunctum vel unitum, etiam antequam unio exitum consequatur (2); denique ut beneficiorum Episcopatu inferiorum resignatio publicetur intra certum tempus, certisque in Ecclesiis, cum populus magno numero ad eas concurrat secundum formam, quæ a Gregorio XIII constituta est (3).

(1) *Regula XIX Cancellariæ, quæ de viginti inscribitur.*

(2) *Conc. Trid. Sess. 21 cap. 5, & Sess. 25 c. 18 de Reform.*

(3) *Gregorius XIII Constit. Humano vix iudicio 155 t. 4 par. 4*

Bullar. Quam constitutionem confirmavit, atque
avertendas fraudes explicavit Benedictus XIV in Co
stica 10 pag. 57 t. 2 ejus Bullar.

11. Renunciamus tam per nosmetipsos, quam p
atorem, sive clericum, sive laicum, sive unum, sive
odo literis consignetur peculiare mandatum, quo
signandi, & beneficii demonstratio contineatur (1). Facit
robata renunciatione, frustra renunciantem pœnitet
quæ gessit (2); cum omne amiserit jus in beneficio, qu
abdica vit, & quod non nisi nova electione aut collatione
cuperare potest (3).

(1) *Clam. unic. de Renunc.* (2) *Cap. 3 de Renunc.* (3) *Cap. 1*

SECTIO II. De Translatione.

12. Translationis definitio.

13. Translationes sine iusta causa ve
ritatæ.

14. Episcoporum translationes sine

auctoritate Summi Pontificis
nequeunt.

15. Juxta translationis

§. 12. Translatio est modus alter, quo volunt
beneficium amittimus. Definitur ecclesiastici Mag
una in aliam Ecclesiam facta mutatio.

§. 15. Episcoporum translationes, quasi spiritu
rium, improbant antiqui canones (1); sed hoc
ligendum est, nisi iusta adsit causa (2); & it
fuit in Synodo Romana habita ab Joanne IX, *Do Episc*
dicata est memoria Formosi Pontificis, qui reli
patu Portuensi Romanum acceperat. Neque enim de
exempla Episcoporum pietate & doctrina præstantium, q
ob utilitatem aut necessitatem Ecclesiæ Episcopatum m
tarunt, & in ipsa Nicæna Synodo Eustathius Berez
scopus ad Sedem Antiochenam translatus est (3).

(1) Concilium Nicænum *can. 15 col. 59 t. 2*, Antiochen. *can. 15 col. 594 cit. t. 2*, Sardicense *can. 1 & 2 col. 653 & seq. apud Labbe*
t. 2 mox relato ed. Venet., & alia permulta concilia, quorum
nes ex parte refert Gratianus in *caus. 7 qu. 1. Apposite S. The*
onymus ep. 66 ad Oceanum n. 3 col. 415 t. 1 opp. ed. Verone 1736.
hoc, inquit, in Nicæna Synodo a Patribus decretum, ne de al
aliam Ecclesiam Episcopus transferatur, ne virginis paupercu
litate contempta, ditionis adultera querat amplexus.

Conc. Carthag. 4 can. 27 tom. 2 col. 1459 ed. Labbei.

Vide Pagium *Critic. in Baronium ad an. 524 n. 62 t. 4 p. 73*
Luce 1729. Similiter S. Gregorius Nazianzenus, relicto Episcopo, quem pridem habebat, Theodosio M. Imperatore, ad Constantinopolitanum, & alii etiam Episcopi ad alias Ecclesias transiunt. Ex quibus intelligitur, Episcoporum translationes, quas habebant causam, permissas fuisse.

14. Episcopi nonnisi Summi Pontif. auctoritate ad aliam Sedem transferuntur (1). Et adeo quidem pendet a Summi potestate translatio, ut si quis, eo ignaro, mutet Ecclesiam, non novam modo, sed etiam veterem, quam relictam, amittat (2); & si Pontifex Episcoporum ad maiorem Ecclesiam transferri permiserit, ad parem, aut ad minorem transire non possit (3).

(1) Cap. 2 de *Translat. Episc.*

(2) Cap. 5 de *Translat. Episc.*

(3) Cap. 4 *cod.*

15. Transfertur Episcopus vel utilitatis causa, si alius Ecclesiae regimini utilior habeatur (1); vel necessitas, si ipse populo in odium acerbissimum venerit, si instum ejus loci aerem ferre non possit, si praesens Ecclesia hostibus eversa sit (2). Minorum beneficiorum Rector transfert Episcopus, cujus in loco ea sita sunt, facta translatione vacat beneficium, cum Sacri Canones alii pluribus Ecclesiis adscribi vetent; qua de re alius erit erudi locus.

(1) Can. 34 cap. 7 q. 1.

(2) Can. 42 & 44 c. 7 q. 1.

SECTIO III.

De permutatione.

Permutationis definitio.

Quid in permutatione observandum?

18. Quae beneficia recte permutablentur?

16. Renunciationi & translationi affinis est permutatio, quae definitur mutua beneficiorum dimissio seu relictio, ut alter alterius dimittentis beneficium consequatur Episcopatus sine auctoritate Summi Pontificis, cetera beneficia sine venia Episcopi, cujus in diocesi sunt, perferri non possunt (1). Qui secus facit, sententia Judicis cium amittit (2).

ap. 5 de *Rer. permut.*, & c. unic. *cod.* (2) C. 7 de *Rer. permut.*

§. 17. Episcopi esse debet, antequam permu-
ri sinat, cognoscere causas, propter quas petitu-
qua fraus lateat (1); exigere consensum eorum
bent conferendi, eligendi, præsentandi; curare
tio publicetur, eaque servantur, quæ Gregori-
tione præscribuntur (2).

(1) Confer Bened. XIV *de Synod. Dioces. l. 13 c.*
qui plura habet, quæ ad permutationes beneficiorum
Quærit autem, num etiam permutationes compre-
Const. Quanta Po S. Fii V, per quam Episcopi resig-
suis, aut resignantium consanguineis & affinibus
bentur, & eas comprehendere negat, modo fraus omni-
mutationibus procul absit.

(2) *Cit. Const. Humano vix judicio* Gregorii XII

§. 18. Dum spirituale cum temporali non pe-
omnia beneficia permolari possunt (1), etiam cur-
plicibus; exceptis beneficiis unitis, quæ scilicet
in incrementum alterius Ecclesiæ, reservatis Su-
cujus consensu opus est, ut eorum permutati-
diatur, denique litigiosis (2).

(1) *Cap. de Rer. permut.* (2) Vid. Pirhing. *l. 3 tit.*

SECTION IV.

De depositione et degradatione

19. Quid degradatio sit?

20. Simplex depositio differt a de-
gradatione.

21. Degradatio verbalis, et realis.

22. Quibus præse-
fiat?

23. Quæ sint crim-
degradationi faci-

§. 19. Pœnæ causa ecclesiastica beneficia, &
jurisdictionis amittimus per depositionem & de-
Exemplo militaris exauktionis, quæ detra-
quod erat insigne militiæ, solvebatur, etiam
rum militum, hoc est clericorum exauktionis
quam degradationem vocamus, & in qua cleric-
infimum singulorum ordinum insignia detrahun-
lum olim inter depositionem atque degradationem
fuisse videtur (1); sed hodie magnum inter
scrimen est (3).

(1) Vetus est mos detrahendi insignia, quæ
sunt, cum quis deponitur. Adversus Iræneum Ep-

heologi, & Canonistæ complures degradationem cum
 confundunt; quod quidem secundum veterem Eccle-
 siam dici vere recteque potest, secundum disciplinam
 non potest, uti observat Du-Cangius *Glossar. med.*,
 ubi verb. *degradatio*. Nunc enim depositis a degrada-
 tione. Jam vero non una, atque eadem erat degradatio-
 nis interdum clerici omnino degradabantur, hoc est o-
 lebantur juribus & privilegiis clericorum, & prorsus
 tur. Interdum ex parte tantum degradabantur, quod
 fieri solebat. Quidam enim sui ordinis honorem
 retinebant, sed ejus munera exercere prohibebantur.
 Concilio Ancyrano *can. 1 & 2 col. 1466 & seq.*
 huius constituta est adversus Presbyteros & Diaconos,
 nam lapsi novo certamine confessores evaserant, &
can. 8 col. 58 s. 2 ejusdem coll. adversus Epi-
scopos, qui ad catholicam communionem redierunt,
 non est honor Episcopi, sed ipsi tamen ad ordinem
 restituti sunt; denique a Concilio Agathensi *c. 9*
 Eademque poenam memorant Socrates *l. 1 c. 1*
etiam l. 1 c. 24 p. 42 ed. Cantabrig. 1720, Basilius
Implicat. c. 27 p. 294 opp. 1. 3 ed. Paris. 1730. Qui-
 bus, quem habebant, ad inferiorem dejiciebantur. Conc.
can. 10 s. col. 1517 ibid. Diaconum impudicum ad
 diaconorum detrudi jussit, & Concil. Toletanum *l.*
al. 147 coll. indicat. subdiaconum, qui defuncta uxore
 non, ostiarii vel lectoris gradum obtinere voluit. In-
 his quidam tantum sui ordinis munera adimebantur,
 relinquebantur, uti patet ex Concilio Neocaesariensi
 517, & Carthaginensi IV *can. 68 col. 1442 s. 2 ibid.*,
 nam ultimi inter clericos sui ordinis sedere coge-
 rena erat eorum, quos ambitio, atque arrogantia ra-

& omnino deponi, & omnino de proprio gradu dejici, et de
 et ab ordine cleri amoveri, et a clero cessare, et ad Laic
 munionem redigi dicebantur. Conc. Carthagin. IV. can.
 50 t. 2 col. 1441, Antiochenum can. 5 col. 587, Ephesi
 5 col. 1527 t. 5, Arelatense I. can. 15 col. 1452 t. 1, I
 can. 2 col. 54 t. 2, Tarraconense can. 10 col. 699 t. 1
 Labbai. De clerico, qui ad laicam communionem redigebat
 nodus Agathensis can. 50 t. 5 col. 529 laudata colle
 huc: ab officii honore depositus in monasterium descendat
 quamdiu viixerit, laicam tantummodo communionem accipi
 autem laica communio genus pœnæ, qua pleſtebantur el
 gradati, & qua ipsi in conditionem laicorum redigebantu
 patet ex Conc. Aurelianensi III can. 7 et 8 t. 5 col. 1
 Labbai ex Martino Bracarenſi coll. can. 26 apud Juste
 bitor. Jur. can. t. 1 in append. p. 20 ed. Paris., ex
 can. 52 dist. 60, et can. 16 dist. 55. Ita sentiunt Petrus
 ca in Distert. select. Interpr. cap. clericus qu. 4 n. 11
 lutium ad Dialog. Anton. August. de Emond. Gratian.
 gius in Glossar. verb. Communio laica, Rigaltius in Cy
 32 p. 69 ed. Paris. Albaspinus Observ. l. 1 c. 4 per tot.
 Bona Rer. liturgic. l. 2 c. 19 §. 5 t. 3 p. 416 ed. August. Tan
 Graveson. Histor. Eccles. IV sæcul. colloq. 6, Bellot. C
 rij. Eccles. Laudun. p. 639, Franc. de Berlendis de Obla
 §. 5 noviss. edit. p. 77 et seq. Neque vera esse potest
 larmini de Euchar. l. 4 c. 24 opp. t. 3 par. 357 ed. Venet
 tantis, laicam communionem fuisse communionem sub
 specie, cum certum sit, olim laicos sub utraque spec
 etiam accepisse. Similiter Lindanus Panopl. l. 4 c. 5
 de Rit. Eccles. l. 2 c. 55 n. 5, Vossius Theol. Theolog. ad
 5, Pithæus Glossar. ad lib. capitul. verb. communio
 apud Balutium Capitular. Reg. Franc. t. 2 p. 494 ed. Ven
 qui laicam communionem explicant communionem, qu
 extra sanctuarium accipiebant, non satis clare ejus vim
 ramque declarant. Erat & id proprium laicæ communi
 clerici ad eam redacti extra sanctuarium una cum laicis
 ristiam acciperent; verum in isto solum nequaquam posi
 omnia. Nam si laicæ communionis vocabulum tantum
 mus ex loco, quo Eucharistia dabatur; etiam Presbyter
 tantes, cum ad eos in lecto decumbentes Eucharistia
 tur, laicam communionem accepisse viderentur. Eamde
 pœnam memorant Can. 15 Apostolorum apud Cotel
 Apostol. t. 1 p. 444 ubi Presbyter, atque Diaconus, qui a
 po vocatus ad suam Ecclesiam redire noluerit, tamqu
 communicare jubetur, & S. Gregor. apud Gratianum can
 5, ubi agitur de clerico criminoso damnato ad recipiend
 laicos communionem. Hinc aliquem laica etiam commu
 vare idem erat, ac excommunicare, sacrisque interdicere,
 dare. Quare S. Athanasius Histor. Arianor. ad Monach
 p. 234 opp. t. 1 par. 1 Patavii 1777 de Leontio primum P
 mox & Episcopo Antiocheno, hominē Ariano inquit:
 i te cartratus, qui ne laici quidem nomine ad communi
 mittendus erat, quod se ipse cartraret, ut libere cum qu
 istelia dormiret, revera quidem ejus mulier, virgine aut

lam vero clerici per laicam communionem redigebantur
 sitionem laicorum, ita per communionem peregrinam
 iure clericorum peregrinorum, qui sine licentia forma-
 tur, et qui suorum ordinum muneribus, uti scriptum est
 in *libro* apud Cotelierium PP. Apost. 1. 1 p. 446 lau-
 sand neque ad communionem admittebantur, neque or-
 dines exercere poterant, eo fere modo, quo nunc extra-
 neis sacerdotibus non permittitur rem divinam confice-
 re, suae ordinationis ostendant. Quare, sicut laici
 et poena omnis in eo erat posita, ut clerici non am-
 pli laici haberentur, ita poena *communio peregrina*
 erat; ut clerici non peregrini eodem quo clerici in-
 ter. Uno verbo *peregrina communio* non plena erat &
 laici, qualis erat *communio laica*; sed temporaria se-
 laicorum, qui post actam poenitentiam, quae privata ex-
 tra publicam poenitentiam spem nullam restitutionis da-
 re non reperebant. Ita Albaspinus *Obser.* 1. 1 c. 3,
 in *Histor. public. panis. cap. ult.* quorum sententiam re-
 que Card. Bona *Rer. Liturgic.* 1. 2 c. 19 §. 6 p. 421 ed.
 Paris. 1633, *Not. in Synodii ep.* 67 c. 3 p. 78 ed. Paris. 1633,
Not. in cap. clericus ad calcem Baluzii de emend. Gra-
phed. Paris. 1681, Schelestr. *Not. in Conc. Antioch.* p. 397
 art. 3, Bencinus in *dissert. 1 de Liter. enciclic.* §. 20 n. 11
 301, 304, 308, quibus etiam assentitur Josephus Bingha-
 m. *Ecclesiast.* 1. 7 c. 3 §. 7 t. 8 p. 17 edit. Hala Magdeb.
 equam explicant communionem peregrinam, licet alii
 aliter eam alio modo explicandam putent. Nam Bi-
 conc. *Hardensis* c. 757. 5 conc. Labbæi ed. *Parisi.*, Bellar-
 mi, Gratiani Glossator in *can.* 11 c. 13 qu. 2 inter laicam
 am communionem nullum discrimen fuisse arbitrantur,
 maximum erat, cum clerici ad peregrinam commu-
 niæ post actam poenitentiam gradum suum & munera
 sed clericis in laicam communionem concessis nulla
 esset restitutionis. Idem Gratiani Glossator *loc. cit.*
 communionem intelligi posse existimat communionem,
 in exitu vitae suscipit, cum recedit, vel peregrinatur de
 Verum vita, non mors peregrinatio est, & Conc. Aga-
 21. 5 col. 521 coll. Labbæi diserte statuit, quod hi cle-
 ricam poenitentiam gradum suum dignitatemque susci-
 quo intelligitur, poenam hanc fuisse clericorum, quos
 sanos habebat, adeo ut suum gradum & dignitatem
 possent. Nullo demum antiquitatis monumento nitun-
 te Gabriellæ Henao de *Sacrif. Missæ* par. 3 disp. 28 §. 49,
 communionem fuisse putat peregrinationes sive
 sive temporarias, quas clerici criminosi poenæ causa sus-
 cebantur, & Gregorii Cassandri de *Commun. sub utra-*
 p. 1029, atque aliorum qui communionem peregrinam
 tur oblationem Eucharistiae, quæ extra statos dies pe-
 ciosa fiebat. Memorat hanc poenam Conc. Regense *can.*
 34, Agathense *can.* 2 & 5 col. 522 t. 5 coll. Labbæi, & Ca-
 post. apud Cotelierium PP. Apost. 1. 1 p. 446, ac
 ihagin. 1. *can.* 7 t. 1 col. 686 coll. Harduini præsertim

explicant, quo jure peregrini vagantes sine Episcopi literentur.

(5) Discrimen hoc agnovit Cælestinus III *in cap. 10 d.*

§. 20. Simplex depositio clericum perpetuo quicet aut ab exercitio ordinum susceptorum, aut ab usuque ecclesiasticæ jurisdictionis, aut a beneficio, nique ab ordinis exercitio simul, & officio, & bene sed non ei fori & canonis privilegium adimit, id est, ut antea, subest ecclesiastico imperio, non lajicitur. At vero degradatio non tantum clericum tuo privat ecclesiastico ministerio, officio, beneficio eum etiam obnoxium facit laicæ potestati, a qua degradationem judicatur, atque in carceres detrudi laicorum more sustineat pœnas, quæ sunt ejus se jure constitutæ.

§. 21. Duplicem degradationem distinguit Bon VIII (1), *verbalem*, quæ etiam *depositio* dicitur, *actualem* sive *actualem*, quæ proprie *degradatio* appellatur. *Verbalis* est ipsa sententia, per quam Judex Ecclesiasticus clericum de gradu dimovet, & laico foro addicit; autem est tristis ipse actus seu funesta cæremonia piscopus clerico, contra quem est lata degradatio sententia, detrahit insignia ordinum singulorum, eum curiæ puniendum tradit (2); adjunctis tamen rebus, ut quam mitissime tractetur. Tum vero omnia amittit ordinis privilegia, & quamquam ejus potestatem, quæ tolli non potest, eam tamen exercuit; amittit item omnia ecclesiastica officia, jurisdictionem, & pœna plectitur, quam criminis socius Judex putat.

(1) *Cap. 2 de Penit in 6.*

(2) De clerico qui Curia traditur, mentio fit in *L. Theod. de Episc. & Cleric., in L. 55 §. 1. cod. tit. Cod. Justin in Novell. 125 c. 14.* Ex his locis evidens est, clericum Cædri consuevisse, ut ei adscriberetur, atque ut *in posterum ministraret*, ut loquitur Justinianus *in cit. Leg. 55 §. 1.* Item ut puniretur. Eodem modo rem explicat falsa de quam Fabiano Isidorus adscribit, quæque extat *in can. 5 qu. 1.* Verum antiquitatis ignoratio fecit, ut hæc formulæ aliter intelligeretur, atque apud Canonistas aliquem traditæ sæculari idem esset, ac puniendum dare. Serius tamen ducta est sollemnis illa clerici degradati traditio judici; quæ nunc adhibetur, quæque in eo est posita, ut graviter

nis teus poena coerceatur; ac mihi quidem persuasum est, eam
 aequiorem non esse Innocentio III, qui eandem discrete con-
 tinet in *c. 8 de crimin. falsi*. Regula erat Ecclesie, quod cleri-
 ci, qui ab ecclesiastico iudice propter crimen gradu motus fue-
 rint, non aliam deinceps a saculari magistratu poenam toleraret,
 duplex irrogaretur poena, secundum Canonem Apostolicum
 ad Gratianum *can. 12 dist. 81*. Quam regula proposita est in con-
 versis de ecclesiastica immunitate, qua orta sunt Alexandro
 III Pontif., quasque sustinuit S. Thomas Cantuariensis, uti nar-
 rat vetus scriptor apud Baronium *ad an. 1164 n. 36 p. 252*, & Pa-
 rum in *not. n. 2 p. 218 t. 19 ed. Luca*. Eandemque ipse Alexan-
 der III *c. 4 de Judic. Salernitano Episcopo proposuit: sed non de-
 bet quilibet depositum pro suis excessibus (cum suo iis fundus
 officii, ne duplici debeat ipsum contritione conterere) iudici tra-
 dere seculari*. Nihilotamen minus Alexandri successor Lucius III,
 et graviore poena persequeretur hæreses, quam tunc late grassaban-
 tur, huc aliud constituit in clericos, qui in hæresim lapsi fue-
 rant *cap. 99. presentis de Hæres. si clericus, inquit, est, vel cuiuslibet
 non quibus ebumbratione fuscatur, totius ecclesiastici ordinis præ-
 rogativa videtur, et sic omni officio et beneficio spoliatus ecclesia-
 sticus, secularis relinquitur arbitrio potestatis animadversione debi-
 ta puniendus*. Atque hæc prima, meo quidem iudicio, ecclesiastica
 lex est, qua clericus degradatus arbitrio relinquitur secularis magi-
 stratus, ut poena afficiatur; & in hac ipsa Lucii constitutione
 animadvertendum est, quod clericus non traditur Curie, sed tan-
 tum relinquitur seculari arbitrio potestatis. Qua in re nihil ipsa
 agere Ecclesia, tantum impedimento non est quominus secularis
 magistratus in hunc clericum animadvertere possit. Urbanus III,
 qui post Lucium Pontificatu maximo functus est, in *c. 5 de Cri-
 min. falsi* clericos, qui *falsaverunt sigillum Reg. Francor.* ab Episcopo
 populi voluit poena, modo per eam neque mors inferretur, ne-
 que membrum aliquod amputaretur, iussitque præterea, ut iisdem
 degradatis in signum maleficii characterem aliquem imprimi fa-
 ceret; verum eos seculari Curie puniendos tradi noluit. Clemens
 III, ut, ut alii putant, Cælestinus III, in *Cap. 10 de Judic. cle-
 ricum in furto, homicidio, perjurio, aliove crimine deprehensum
 deponi voluit, tum excommunicari, si incorrigibilis fuerit, deinde
 excommunicatio crescente, anathematis mucrone feriri, postremo, si in
 profundum, inquit, malorum veniens contempserit, cum Ecclesia
 non habeat ultra quid faciat, ne possit esse ultra perditio plurimo-
 rum, per secularem comprimendus est potestatem*. Ex quibus ma-
 nent, laicos in clericos criminosos nullam exercere juris-
 tudinem, etiam posteaquam hi depositi ab Episcopo
 sunt, et si post depositionem adhuc in criminibus versari
 non excommunicantur, deinceps anathematis mucro-
 ne feriuntur; tantum cum in profundum malorum venerit, & Ec-
 clia non habeat ultra quid faciat, tum demum per secularem
 potestatem comprimitur. Itaque usque ad exitum sæc. XII, qua
 tunc erat Pontificatum tenuerunt Alexander, Lucius, Urbanus,
 Cælestinus, nullum exemplum est clericum degradatum, qui
 seculari magistratui puniendus tradatur. Tantum Lucius clericum
 in hæresim lapsum seculari potestatis arbitrio relinquit, sed non
 Ecclesie tradit, ut poena afficiatur. Similiter Clemens seu

Cælestinus clericum criminosum deponi jubet, deinceps excommunicari, & anathematis mucrone feriri, postremo eum coprimi magistratu sæculari, sed non eam præscribit solemnem tamen, quæ nunc degradationem sequitur. Primum, ut documentum clerici degradati, qui sæculari judici traditur, *Cap. 8 de Crimin. fals.* Nam Innoc. III, ut severius animaret in clericos, qui falsi crimen commiserant, sancivit, ut *in his officiis & beneficiis perpetuo sint privati, ita quod quæ falsitatis vitium exercuerint, postquam per ecclesiasticum fuerint degradati, sæculari potestati tradantur, secundum rationes legitimas puniendi.* Constitutionem hanc ipse Innoc. III. clarius explicavit in *Can. 27 de Verb. signific.*, ut controversias, quæ de recta ejus interpretatione ortæ sunt, Atque ita factum est, ut deinceps clerici propter gravissimam degradationem sæculari Curie traderentur, & clericum Curie dare idem haberetur, ac dare puniendum sæculari potestati. Nunc nobis eorum vocabulorum significatio est, quamquam uti supra demonstravimus, longe aliud iis verbis intelligitur. Formam autem, quæ adhibetur in reali degradatione Clerici, scribit Bonifac. VIII in *cit. cap. 2 de Tanis in 6, & Pontificale Romanum par. 5 tit. 7. & seq. p. 158 & seq. edit. Romæ 1744*

§. 22. Olim Episcopi degradatio postulabat duodecim Episcopos, qui præsentessent, Presbyteri sex, Diaconi sex (1); sed hodie criminales causæ Episcoporum, quæ de privatione sunt, aut privatione dignæ, ab uno Rom. Pontifice terminandæ, finiendæque sunt (2). Reliqui autem clerici gradu dejiciuntur ab Episcopo, ad consilium æcclesiasticorum loco, totidem Abbatibus usum mitræ atque culti habentibus, sive aliis in Ecclesiastica Dignitate constitutis, qui & sint ætatem graves, & Juris scientia commendentur (3). Minores autem clerici sola Episcopi sententia degradantur.

(1) *Can. 4, 5, 6, 7, c. 15, qu. 7.* (2) *Conc. Tr. Sess. 24 c. 5 de Reformatione.* (3) *Conc. Trid. Sess. 15 cap. 4 de Reform.*

§. 25. Degradatio gravissimum pœnæ genus est, & non infligitur ex omnibus criminibus, sed tantum gravioribus, quorum causa reus, sæculari curiæ puniendus traditur. Hujusmodi sunt crimen hæresis, & apostasia, pertinacia (1); falsationis literarum Apostolicarum (2); assassinii, ut vocant (3); aversæ veneris plus semel commissa (4); sollicitationis ad turpia in sacramentali confessione (5); celebratæ Missæ, auditæque confessionis sine sacramento (6); patrati abortus (7); falsæ, aut vitiosæ monetæ aureæ vel argenteæ (8); furti sacrilegi San-

istitue, sive cum sacra pixide, sive sine
tiam surripiat, & apud se retineat, aut a

et 15 de Heret., c. 1 et 4 eodem in 6. Paulus IV *Con-*
firmam 5 t. 4 par. 1 p. 522, & Clemens VIII *Confr.*
1598 t. 5 par. 5 p. 1 Bullar. ed. cit., quibus duabus Con-
spiciatim degradationis pœna plectuntur negantes
Sanctiss. Trinitatis, vel Christum Dominum sola Spi-
ra conceptum, vel ejus mortem, vel semper inte-
ra virginitatem. (2) Cap. 7 de crimin. falsi, c. 27
nific. (3) Cap. 1 de Homicid. in 6. (4) S. Pius V
1567 t. 4 par. 5 pag. 55 Bullarii d. edit.

IV constit. Cum citat 57 t. 4 par. 2 p. 77, Gregorius XV
1623 t. 5 par. 5 p. 54 Bullarii ed. Mainard. citat., Bene-
dictus XI. Sacram. 20. t. 1 p. 30 ejus Bullarii ed. Roma 1754.
t. VIII constit. Et si alias 260 t. 5 par. 2 p. 395, Urba-
nus VIII. Apostolatus 253 t. 6 par. 1 p. 113 ed. citat., Benedi-
ctus XI. Sacerdot in aeternum 97 pag. 208 t. 1 ejus Bullarii.
usu fori vigeret opinio damnandi ad triremes, aut
in perpetuum illos, qui in carceres conjecti statim
in confitebantur, Benedictus XIV hoc beneficio frui
qui crimen aperiunt carceribus detenti, & coram
tituti, ne Curia seculari tradantur, uti patet ex con-
171 p. 552 tom. 4.

V constit. Effrenatam 154 t. 5 par. 1 p. 25. Sed cum
hac constitutione animati, & non animati partus
sem jure censeret, Gregorius XIV constit. Seder Aposto-
5 par. 1 p. 275. Sixtinam illam legem tantum ad
tus animati pertinere voluit.

us VIII constit. In suprema 249 tom. 6 par. 2 p. 95,
itione comprehenduntur omnes qui in Italica duni-
cils aureas vel argenteas monetas tondere, fabricare,
alias adulterare, seu etiam quomodolibet adulteratas
are aut exponere præsumpserint. Atque hanc degra-
am ab Urbano Indictam Benedictus XIV constit. Ad
510 t. 4 ejus Bullar. ampliavit ad eos, qui idem
admittunt in syngraphis, vulgo cedole, Sac. Montis
is, aut mensz nummariz S. Spiritus, quique eo in
dolose operam prestant.

ander VIII constit. Cum alias 37 t. 9 p. 97, qua confr-
ustior constitutio Innoc. XI, & utraque postea con-
ed. XIV constit. Ab Augustissimo 93 p. 190 t. 1 ejus
r graviora crimina, propter quæ clericus degradationis
dere debet, quidam recensent etiam concupiscentiam
calumniam adversus Episcopum, vel conspiratio-
necem. Scriptum id quidem est in can. 18 c. 111 p. 1
S. Pii Pontif., sed hic canon eductus est ex falsis
idori Mercatoris. Eo vero excepto canone, cuius
fides & auctoritas est, alius non extat Juris Pontif-
io adversus reum hujus criminis degradationis pœ-
atur. Quidam etiam maleficium seu sortilegium,

cujus causa mors hominum evenerit, degradationem arbitrantur, idque se colligere posse censent *ex constit. potentis Dei* 101, Gregorii XV 1. 5 par. 5 p. 97; constitutio nullum de clericorum degradatione verbi uti observat Cardinalis Albitius *de Inconstan. in fide. par. n. 150*. Quidam denique etiam polygamiam degradat puniendam existimant, cum quis videlicet simulato uxore sua, aliam ducit: quoniam huius criminis re Curiae tradi iussit Urbanus VIII *in constit. Magnum par. 2 p. 107*. Sed hæc Constitutio non pertinet ad e que ulla degradationis mentio in ea est. Sola igit speciatim expressa degradationis poena plebuntur; cetera crimina eidem poenae subijci possunt, cum eorum emendari nequeunt, & postquam alias gradatim sustinuerint, per quas moniti resipiscere, & aliud sequi vitæ possent; quæ communis est sententia omnium, qui hanc rem scriptis illustrarunt.

TITULUS IX.

De Monachis et Regularibus.

1. Ascetæ a Monachis diversi.	pressa.
2 et 3. Monachorum origo.	14. Vis professionis.
4. Monachi Orientales, et Occidentales.	15. Quemadmodum ad professionem reclamant.
5 et 6. Quæ initio, quæ tractu temporis fuerit Monachorum regula?	16. Renunciationes ante faciendæ.
7. Canonici Regulares, Dominicani, Franciscani.	17 et 18. Moniales, et supra.
8. Reliqui ordines Regulares deinceps instituti.	19 et 20. Monialium tractu scopi commissum.
9. Monachi initio laici erant.	21. Virgines sacrae Moniales.
10. Privilegia, et iura Regularium.	22 et 23. Viduae ecclesiasticæ.
11 et 12. Eorum regula.	
13. Professio regulæ tacita, vel expressa.	

§. 1. Hactenus de clericis, quos *sæculares* dicimus, agemus de Regularibus, qui nimirum, solemnibus votis, Regulare institutum amplexi sunt. Fuit inter Christianos, qui durius quoddam & asperius genus sequerentur vacantes jejuniis, precibus, & muneribus rerum divinarum. Hi ab hac exercitatione abdicati sunt, quos semper habuit Ecclesia, & qui cum clericis confundi non debent.

(1) Ascetæ nomen tractum est a græco verbo *ασκησις* significatione significat. Quisquis durioribus abstinentiis, et regulis sese exercebat, Asceta dicebatur. Quare Augustinus qui se a carnibus & vino abstinebat, ut corpus verum non contraheret. *Cels. l. 5 n. 49 opp. t. 1 p. 615 ed. Paris. 173*

otelerium PP. *Apostol.* t. 1 p. 419 *ed. Amstelod.*
 ivino cultu, atque in assiduis precibus tempus im-
 c. Cyrillus Hierosolym. *Catech.* 10. n. 19 p. 146,
 Annam Prophetissam ἀσκητρίαν *ascetiam* vocat
 ebat vitam voluntariam amplexa paupertatem, &
 i, & hinc Hieronymus *de Vit. illust.* c. 76 opp. t. 2
 p. 1734, Pierium *ascetam*, et appetitorem pauper-
 ianasiū, si vere est auctor *Synopicos Scripturæ* n. 77
 l. *Parav.* 1777, Lucianum martyrem μεγάλον ἀσκη-
etam appellat propter duritiem, cui sese in carcere
 iudam ex his ascetis duos, tresve dies jejunii
 prorsus ibi sumentes, & horum exempla sunt
 enzo apud Eusebium l. 6. c. 24 p. 256 *edit. Cantabrig.*
 ysio Alexandrino Ep. *ad Basilidam* Episc. apud Be-
 n. t. 1 p. 3 Oxonii 1672, & Epiphanio *Advers. heret.*
 d. n. 22 t. 1 opp. p. 1104 *ed. Paris.* 1612. Memorant
 Apostolicæ Constitut. l. 8 c. 13 p. 409 apud Co-
postol. t. 1 *ed. indic.*, atque iis ad sacram mensam
 am tribuunt statim post Lectores & Cantores: *Post*
nat, et communicet. Episcopus; deinde Presbyteri,
coni, Lectores, Cantores et Asceta. Erat autem hoc
 proprium & marum, & feminarum, illi *Asceta*
ria dicebantur, illudque omnium ordinum homi-
 mittebatur. Non igitur cum Scriptores, qui tri-
 Ecclesiæ sæculis floruerunt, Ascetas memorant,
 e Monachi, qui serius institui cœperunt, sed intel-
 mium ordinum homines, qui in ipsis civitatibus,
 hominum societate austeram illam vitæ rationem
 recte observarunt Valesius *Not. in Euseb. de*
in. c. 11 p. 452 *ed. Cantabrig.* 1720, Cotelerius
Apostol. loc. cit. p. 408, Pagnus *Critic. in Baron.*
seq. t. 3 p. 645 *ed. Luca* 1738, Holstenius *Præfat. ad*
monach. cap. 1, Papebrochius *Com. in acta Pacho-*
3 act. Sanctor. p. 295.

instituti sunt Monachi, & prima eorum ini-
 ad ætatem Decii Imperatoris (1). Nam ea
 alti hominum, ut declinarent impetus eorum,
 superstitione in rem Christianam agebat, rece-
 montes, atque in vicinas solitudines, ut ibi
 ut perfugium a vexationibus, & liberius pie-
 tionique, & contemplationi rerum divinarum
 possent. Genus hoc vitæ quibusdam eorum
 m fuit, ut etiam pace Ecclesiæ reddita, mal-
 is vivere, quam redire ad civitates, unde di-

omassinum *Vet. & nov. Eccles. discipl. par.* 1 l. 3
 etiam Baronium *ad an.* 328 t. 4 p. 209 *ed. Luca,*
 brochium, Holstenium, *loc. cit.*

§. 5. Ex eorum numero fuere Paulus & Antonius, rum alter a Hieronymo anachoretarum vitæ auctor, illustrator dicitur (1). Nullæ tamen coaluerant societates hominum, qui suam ad certas regulas vitam conformaret, & nullum conditum erat cœnobium (2), sed pauci tantum & singulares homines huc illuc in disertis Ægypti discessit vitam traducebant, donec, pacata & tranquilla Ecclesia Pachomius quædam in Ægypti Thebaide monasteria instituta curavit (3). Ita Monachi (4) eo sunt adducti, ut communem, certisque obstrictam regulis vitam agerent, antea non fecerant.

(1) Hieron. ep. 22 ad Eustoch. c. 36 t. 1 col. 119 ed. V. siii Veron. 1734.

(2) Cœnobium a Laura differt. Nam Cœnobium est unum micilium, quod plures comprehendit in societate viventes, & omnia habentes communia; at vero Laura nomine intelligitur similitudinem, in qua plures sunt divisæ omnes ac discreta cellæ, quibus singuli separatim vivunt. Lauram memorant Eragria t. c. 21 p. 276 edit. Valesii Cantabrig. & Epiphanius Hæret. t. 2 n. 1 p. 727 t. 1 opp. ed. Paris. 1622.

(3) Illustre est testimonium auctoris vitæ S. Pachomii apud Henschenium & Papebrochium die 14 Maji t. 3, nam ita S. Antonius Saccharum S. Pachomii discipulum alloquitur: Quo tempore monachum capi agere, nullum uspiam exibat cœnobium, postea pater vester Pachomius tantum bonum, Deo adiuvante effecit.

(4) Monachi ita sunt appellati, quia solitariam vitam agunt, nam vocabulum tractum est ex græco verbo *monos* quod solum significat. Hinc illud Hieronymi ep. 58 ad Paulin. c. 3 col. 320 ed. Verona 1734. Sin autem cupis esse, quod dicitur monachus id est solus: quid facis in urbibus & castellis, quod non sunt solorum habitacula, sed multorum? Qui societatem minimum fugientes privatis in cellulis vitam traducebant, Anachoretæ; qui in Cœnobio, Cœnobitæ dicti sunt. Alia multa sunt monachorum nomina, de quibus omnibus singillatim dicere longum est, ac non necessarium.

§. 4. Pachomii exemplum aliæ in Oriente regiones imitatae sunt (1); ac denique S. Basilii monasticum institutum perfecit, deditque regulas, quibus deinceps omnes re Orientales Monachi paruerunt (2). In Occidentem institutum detulit Monachorum S. Athanasius, qui cum Romam venisset Romanis proposuit S. Antonii vitam, ut eam sequeretur (3). Multa deinceps in Occidente condita sunt monasteria (4), sed denique sexto sæculo S. Benedictus primum Societatis, quod est Æquorum oppidum in Latio, deinde in

monasteria posuit, & certam constituit regulam postea cuncti fere Occidentales Monachi sequuti sunt.

Hilarion Antonii discipulus primus fuit Monachus, qui in vixit, nec ante eam ullum in Palaestina monasterium ut scribit Hieronymus in *Vit. Hilar. c. 14 col. 19 opp. t. 2 edit. 1755. Apud Armenos, & Papblagonas, & ecclesas Ponticinas Sebastianus in Armenia Episcopus monastica conversatio- nis fuisse dicitur, inquit Sozomenus lib. 3 c. 14 p. 115 edit. 1720. Consule Holstenium *præfat. in Cod. Regul. cap. 2 s. 9 ed. August. Vindelic. 1759.**

4) Basilus non novum aliquem ordinem instituisse videtur, potius suis legibus perfecisse, atque ordinasse, quos jam instituisse invenit. Sed cum ipse præcipuus monastici instituti propagator fuerit, ejusque regulæ fere ubique probatæ in Oriente fuerint, vulgo habetur Orientalium Monachorum pater, uti Occidentum S. Benedictus. Non desunt tamen, qui *asceticos libros de vita, & Monastica vita* non Basilio, sed Eustachio Sebastiano in Armenia Episcopo tribuendos putant.

5) Marcellam nobilem mulierem primam Romæ monasticam amplexam fuisse, atque institutam ab Athanasio, qui Romam venerat, ut Arianorum insidias declinaret; ex viris autem Romæ Monachum fuisse Pammachium senatorem, narrat Hieronymus *Ep. 66 col. 593, & ep. 117 col. 947 t. 1 ed. Vallarii Venet. 1729. Vide Baronium ad an. 340 n. 7 t. 4 p. 342 edit. Luca 1739,* in perperam reprehendit Muratorius *Antichità Italiane diss. 65,* in primam Mediolani monasterium a S. Martino Turonensi institutum putat, antequam ullum Romæ conderetur. Verum quidem quod de monasterio a Martino Mediolani condito dicitur, id aperte testatur Severus Sulpicius *de Vit. B. Martini n. 6 p. 113 opp. ed. Verona 1741, & Augustinus etiam Confess. l. 8 c. 6 opp. col. 150 edit. Venet. 1729* memorat monasterium Mediolani plebem suam fratribus extra urbem monia sub Ambrosio nutritore. At certum quoniam illud monasterium constituit, posteaquam deseru- miltium, qua functus fuerat sub Juliano Apostata, qui Imperator creatus est anno 361. Verum ante hoc tempus monasteria non institui ceperunt, scilicet posteaquam ad eam urbem accessit Athanasius, quod evenit an. 340. Si verum esset, quod asserit Ferdinandus Ughellius *Ital. sacr. t. 4 col. 40 ed. Venet. 1719* an. 1513 a Mirocle Mediolanensium Antistite monasterium conditum fuisse, nullum foret in tota Italia antiquius monasterium. Ambrosius *ep. 65 ad Vercellen. Eccles. n. 66 opp. t. 6 p. 4. Maurin. Ven. 1781.* Eusebio Vercellensi Episcopo eam instituit, quod primus in Occidentis partibus diversa inter se utitur, ut & in civitate postea instituta Monachorum tenores, vitam regeres jejunii sobrietate. Verum Ambrosius nullum illud monasterium institutum memorat, tantum dicit, eam exemplis Elias, Eliaz, ac Baptista in suis clericis monasticam cum clericali conjunctam voluisse. Martinus, qui Mediolani monasterium instituerat, posteaquam Turonensis in creatus est, non procul a civitate sibi monasterium con-

stituit, uti narrat Severus Sulpicius in *ejus vit.* p. 17 t. 1 ed. in
ejusque opera ita brevi propagatum est Monachorum institutum
ut ad ejus funus fere duo millia illorum convenisse scribit
Sulpicius *Ep. ad Bassulam cit. tom. 1 pag. 56.*

(4) Multa hæc monasteria in Galliis, in insula Capraria, in
diolani, atque alibi memorat S. Augustinus *Confess. lib. 8. c. 11*
150; de *N. rib. Eccles. c. 51* & *seq. col. 710 t. 1 opp. ed. Venet. 1733*
S. Ambrosius *ep. 5 n. 19 col. 800 opp. t. 3 ed. Maurin. Venet. 1733*
Cassianus de *Instit. cœnob. l. 2 c. 2 p. 13 edit. Francofurti 1722*
sius *Histor. l. 7 c. 36 p. 564 edit. Lugduni Batav. 1733*, Severus
tius in *Vit. S. Martini loc. cit. Romæ ætate S. Hieronymi, ubi*
inquit *ep. 12 t. 1 edit. Venet. 1786*, crebra
virginum n. innumerabilis multitudo. In
ca nullum opatum monasterium fuisse
dit Christian. Tertullian. de Præscript. c. 2 p. 13
t. 9 ed. Venet. is, quæ ante S. Benedictum
cidente erant illonius Annal. Benedictin. lib. 1
1. n. 9 par. 739.

(5) Vide a Joanne Mabillonio conser-
Quatuor autem legul. *Monach. c. 1* apud Hober-
nium *Cod. ed. Augustæ Vindelic. an. 1759*
stinguit Mo- *enobitas, Anachoretas, Sarabaitas*
& Gyrovagos. Quod hæc posteriora genera, tamquam Ecclesiæ
decus & opprobrium vehementer improbat, ac de *Sarabaitis*
dem prorsus dicit, quæ S. Hieronymus *ep. 22 ad Eustochium*
t. 1 opp. col. 116 ed. Ver. 1754, & Cassianus *Coll. PP. coll. 18 t. 7 p.*
521 ed. Francofurti 1722; his vero omissis sese ad *Constitutionem*
fortissimum genus accedere declarat.

§. 5. Præcipua monastici instituti ratio erat, ut Mo-
nachi, rerum omnium tractatione et cogitatione relin-
quendo, animum ad divina intenderent, atque ut procul a popu-
tumultu viventes (1) Præpositis obedirent (2), sibi que mu-
nuum labore victum quærerent (3), & corpus castigare
(4). Habebant tamen singula monasteria propriam ac pec-
liarem regulam; quædam scriptis legibus utebantur; quib-
dam regulæ loco erat vivendi ratio probata Majorum
suetudine ac traditionem, quibusdam autem Abbatis vol-
tas, quæ explicabatur, uti se se dabat occasio (5). Sed
etiam omnium regularum unum erat propositum, ut sci-
Monachi procul a cura & sollicitudine rerum humanarum
divinis vacarent, idcirco Rectorum arbitrio nova etiam
uno monasterio regula interdum recipiebatur, et inter
plures in uno eodemque cœnobio obtinebant regulæ, au-
ditis aut demptis, quæ temporum ac locorum ratio post
videbantur (6).

(1) S. Hieronymus *ep. 125. ad Rustic. c. 8 t. 1 opp. col. 951*

reprehendit Monachos, qui in civitate vivere cupiebant. *desideramus, inquit, urbium frequentiam, qui de singulari-
monemus? Antonium dicere solitum tradit Sozomenus l. 1 c. 15
Valesii Cantabr. 1720, pisces quidem aqua nutrir, mo-
tuo vero ornameto esse solitudinem; & quemadmodum illi,
atque terram attigerint, vitam amittunt, sic ibi, cum ad
m accidunt, monasticam gravitatem perdere. Agitur etiam es-
te in *Leg. 1 Cod. Theod. de Monachis, in L. 26 cod. Justin. de E-
& Clirie, & Novell. 115 c. 42.**

1. Prima apud eos, inquit Hieronymus *ep. 22 ad Rustic. c. 85
opp. col. 117 ed. Veron. 1734, confederatio erat, abbas majoris
& quicquid iussissent facere. Quare Monachi, qui hac Pra-
torum iussa despexissent, Eucharistia, sacrisque omnibus inter-
ceduntur, ac censuris, aliisque ecclesiasticis poenis pledebantur.
monemus de *Instit. Canob. lib. c. 16 p. 27, l. 4. c. 16 & 20 p. 58 et
collat. 2 c. 5 p. 240 editi Francofurti 1722, Socrates l. 4 c.
c. 238 it. ed. Valesii.**

2. Laborem hunc manuum, in quo sese Monachi exercebant,
ut ut sibi victum compararent, tum ut aliis opem ferrent, tum
enique ut omne otium procul haberent, memorant Cassianus *In-
stit. l. 10 c. 23 d. 169 ed. indic., Hierony. ep. 125 ad Rust. c. 11 i. s.
opp. col. 913 ed. Veronae 1734, et epist. 22 ad Eustorb. l. c. Epi-
stolas *Heris. 80 n. 6 p. 1072 opp. t. 1 ed. Paris. 1622, Sozomenus
S. c. 23 p. 257 Lugd. ed., Augustinus de Morib. Eccles. c. 51 col.
100 p. 1 ed. Maurin. Venet. 1729.**

(4) Hinc Hieronymus *Advers. Vigilantium c. 16 col. 401 opp. t. 2
ed. Vallart Veron. 1735 monachi institutum vitam plangentis ap-
pellat, & Refat. in Regul. Pachonii col. 53 cit. tom. 2 Insulam Ca-
pani, ubi Tabentenses Monachi vitam agebant, vocat Insulam
penitentiae, hoc est Insulam poenitentiae.*

(5) Testatur Cassianus *de instit. canob. l. 2 c. 2 p. 13 ed. Fran-
cofurti 1722, quod tot. propemodum typi, ac regulae erant quos colle-
re monasteria.*

(6) Vide Mabillonium in *Prefat. ad Annales Benedictin. n. 18
p. XXXIV ed. Lucae.*

S. 6. In tanto hoc regularum discrimine magna tamen
inter omnes monachos consensio animorum, una socie-
tatis unumque corpus, nulla prorsus vestium diversitate
cretum (1). Quare facilis, ac promiscuus erat ex uno in
monasterium transitus, non modo Latinorum inter se,
etiam Latinos inter & Graecos, quibus satis erat in
monasterio stabilem, firmamque moram constituere.
S. Benedictus Monachos suos obstrictos perpetuo
regula, quam semel essent amplexi, atque ita su-
est Rectorum arbitrium, & Monachis adempta li-
quam pridem habebant, mutandi regulam, & mona-
i (2).

rum illo aro, inquit Mabillonius *loc. cit. n. 19, cum unus*

esset monasticus ordo, necdum in varias classes divinis-
larum diversitas, qua uniformes contebantur, nullam *Indi-*
dinum diversitatem, uti nec modo diversæ in eandem *regu-*
stitutiones, quas variæ uniut, ejusdemque Ordinis Congregati-
bi præscribunt, unitati Ordinis baud efficiunt.

(2) S. Benedictus *Regul. c. 58 t. 1 p. 131 ed. cit.* Vide
Mabillonium *cit. n. 19, & n. 28 p. XXXVIII*, ubi adversus
Holstenium demonstrat, S. Benedictum non tantum dedisse
lam Casitensi Cœnobio, sed etiam Ordini universo; & videt
eundem Mabillonium *Acta Sanctor. Ord. S. Benedicti. pref.*
loc. 4 par. 1 t. 5 n. 52 et seq. p. XVII et seq. ed. Ven. an. 17

§. 7. *ti fuerunt Canonici Regu-*
quorum *, sed celeberrimi sunt, q*
Lateranensi *exandro II recepti, Later*
sium ne *t Canonicis Regularibus pro*
S. Don *instituit Praedicatorum ad*
minanda *um, publicisque concionibus*
vos homi *es corpi piendos, quem Ordinem po*
vit Innocentius III & Honorius item III confirmavit.
dem tempestate suum etiam creavit Ordinem cum
summæ paupertatis, exemplo Christi, atque Apostolorum
S. Franciscus Assisiensis, & eum etiam idem Honorius
approbavit.

§. 8. Annis autem consequentibus alii instituti
Ordines regulares, ut certa charitatis officia præstarent
atque ut clericis opem ferrent in iis, quæ clericis
neris propria sunt. Nec prætereundi Ordines equestris
militares, qui præsertim a cruciatis atque expeditis
in Saracenos ortum habuerunt, & quos inter celeberrimi
sunt equites Hierosolymitani, qui Rhodo pulsus habens
Melitam acceptam a Carolo V, & in quos potissimum
stasius IV multa contulit privilegia.

§. 9. Monachi olim ordinibus initiati non erant (1)
ideo si quis eorum gravioris criminis reus esset, plebs
tur pœna excommunicationis, non suspensionis aut de-
dationis, quæ ad Clericos pertinebant (2). Sed inter
eorum aliquis Episcopi beneficio inter clericos referretur
præsertim ut in sacello monasterii rem divinam conficeret
(3). Denique propter utilitatem Ecclesiæ receptum est
Monachi sacris initiarentur ordinibus (4); & ideo non
sim monachi clerici sunt, exceptis illis, qui famulatur
vilibus ministeriis reservantur, quos vulgo *laicos* appel-

(1) *Alia*, inquit S. Hieronymus ep. 14 c. 8 t. 1 opp. col. 43 ed. 1734, monachum sit causa, alia clericorum. Idem habent S. Leo M. ep. 94. 6 par. 2 opp. p. 361 ed. Roma 1755, Conc. Chalcedon. can. 2 & 4 apud Labbium t. 4 col. 1682 & seq. edit. Venet. & Trullanum can. 24 ed. 1558 t. 7 ejusdem collect. ubi Monachi a Clericis distinguuntur. Verum eos non meros laicos fuisse, constat ex c. 5 Chalcedon. ubi Monachi, aequae ac clerici, secularia negotia exercere prohibentur.

(2) Conc. Chalcedonense l. c. can. 2. Si quis, inquit, sequestror, & interitor adeo turpibus, & nefariis lucris apparuit, hic quoque, si sit quidem clericus, proprio gradu excidat, si sit autem laicus, vel monachus, anathematizetur.

(3) Monachos Clericos memorant Cassianus Collas. 5 c. 1 p. 254 apud. 4 t. 1 p. 267 cit. ed. Francof., Sozomenus l. 2 c. 23 p. 74 cit. edit. Casaub., Liberatus Breuiar. c. 11 p. 61 ed. Gannarii Paris. 1675, S. Athanas. Ep. ad Dracont. c. 7 & 8 opp. s. 1 par. 1 pag. 110 ed. Patavii 1777, S. Augustinus ep. 60 col. 143 opp. t. 2 ed. Maurii. Ven. 1729, S. Epiphanius Exposit. fid. n. 21 t. 1 opp. p. 1104 ed. Patavii Paris. 1622, Zozimus in Decret. c. apud Pithonum Cod. can. Eccl. Roman. p. 314 Paris. 1677, Concilium Agathense can. 27 col. 526. s. 5, & Ilerdense can. 32 col. 511. 5 apud eundem Labbium. Praesertim cum monasterium sua liberat ab Episcopali aut Parochiali Ecclesia, ut Monachi ad illam commodè accedere non possent, unus aut alter eorum ordinabatur Presbyter, qui divina perageret in sacello monasterii, & saepe Episcopi vocatos ex eo monachos in Ecclesia ministerium ordinabant, & huc spectat L. 32 Cod. Theod. de Episc. & Clericis, quam in Legem consule notas Jacobi Gothofredi Cod. Theod. l. 13 tit. 2 t. 6 par. 1 p. 76 ed. Lipsia 1743. Quin etiam exempla Monachorum, qui ad Episcopatum delati sunt, habet Theodosius l. cit., Severus Sulpicius in Vit. S. Martini n. 10 opp. t. 1 p. 27 edit. Veron. 1741, & Jo. Moschus c. 124 p. 893 apud eundem Vit. PP. Antwerp. 1615. Ita Basilius Ep. 218 ad Amphylachium p. 551 opp. t. 5 ed. Paris. 1750 meminit Alexandri archidiaconi in Lycia, qui ex Monacho Episcopus factus est; uti etiam Severus ex Monacho Episcopus evasit, sicuti narrat Marcellinus in Chronico indic. VI Clement. & Prob. corr. p. 529 t. 9 apud PP. edit. Lugd.

(4) Quod ad ampliationem divini cultus perpetua lege constituit Clemens V in Clem. l. de Stat. Monach.

§ II. Regulares omnes, quatenus clerici sunt, habent communia clericis communia; propterea fruuntur clericis privilegiis, iis praesertim quae fori, & canonis nuntiant. Quatenus vero sunt Regulares, habent ea, quae Regularium propria. Eorum quaedam peculiaria sunt, propria cujusvis Ordinis, quaedam communia universis. 1. Propria sunt ordinum singulorum privilegia, quae praesertim Romani Pontif. contulerunt. Est etiam vis Ordinis proprium institutum, & regula, quam se-

mel rite susceptam quilibet servare ac retinere de communia autem non pauca sunt.

(1) Primus S. Benedictus mutandæ regulæ licentiam adempta Monachis libertate deserendi institutum, quod susceperant; atque eum vel primum, vel inter primum qui professionis formam modumque præscripsit, inquit Ionius *cis. Pref. in 1 par. sec. 4 Benedictin. n. 55 p. x*

§. 12. Primum est, ut præter peculiarem quam profitentur, castitatem (1) etiam, obedientiam & paupertatem servare debeant omnes Regulares, quæ sese voto obstringere (4); alterum, ut quisque fiteatur Ordinem ab Apostolica Sede approbatum; tertium, ut domus quæque Regularium suos ministros habeat, & præfectos omnesque uni capiti, tamquam moderatori, subjiciantur; quartum, ut quælibet Regularium familia propriam habeat Ecclesiam, seu, ubi non solum illi preces Deo fundant, sed etiam privilegio Sedis Apostolicæ liturgiam celebrare, sacra facere possint, quæ propria sunt Ecclesiæ cathedralium & Parochialium: quintum, ut Regulares omnes sint exempti ab Episcopi potestate, & sedis Apostolicæ subiecti (6), quod intelligendum secundum Concilium Tridentinum, & recentiores constitutiones Pontificis Romani. (7). Ac præsertim Episcopi jurisdictionem in Regulares animarum curam exercentes, qui in hac ad hanc curam & sacramentorum administrationem continent, illius jurisdictioni, visitationi & correctioni diate subsunt (8).

(1) Castitatis votum non tantum in eo positum est, ut lares domitas habeant libidines, quod Christianis omnibus commune est, verum etiam ut se a nuptiis abstineant. Agatur copiose in Libro II.

(2) Tria potissimum in Monachorum obedientia de Benedictus *Regul. c. 5* apud Holstenium *Cod. Regular. t. 1. August. Vindelic. an. 1759.* scilicet ut Monachi parentis potestati sine mora, non repide, et cum bono animo.

(3) Paupertatis, quam præterentur, causa, nihil proprium possunt Regulares, & si quid tale aliquis habuerit, invidiam præposito, fracti voti reus utriusque suffragii interprivabitur, & aliis etiam pro criminis gravitate pœnitentur, moriens autem, nisi res omnes numerato dimiserit extra commune cœmeterium *Cap. 4 de Stat. monach. Sess. 25 cap. 2 de Regul.* Atque huc spectat regula, quod quid acquirit Monachus ad monasterium pertinet.

955 *ed. Venet. an. 1719, Mabillonium Annal. Bened. t. p. 345, et in Append. 3 ejusdem t. n. 17 et 18 p. 655*
aca 1759, et Acta SS. Benedictin. in Vit. S. Bertulfi,
51 ed. Venet. 1733, et de Re diplomatica l. 1 c. 3 n.
no vero; easque plurimas exemptionum conticendas
monerat Petrus Blesensis Ep. 68 ad Alexand. III p.
1007: Scitis, inquit, quod de quibusdam monasteriis
superiorum tyrannidem has exemptiones plerumque Ro-
is indultorant. Earundem querelarum contra Episco-
lares vexabant, unde harum exemptionum origines
Vin-Espanlus par. 3 lib. 12 c. 2, mentio est in Consti-
IV Can. 51 r. 6 Concil. coll. Labbzi col. 1463, & in
IX cap. 2 s. 7 col. 466 ed. Vindob. Sed ea de re
II Libro, cum de Monasteriis agemus. Graviter au-
tem, prater eos, quo supra descripsi, de Regularium
disputant Mamachi Contra Auctor. opus: Quid est
14 s. 1 pag. 272 et seq.; & Zacharia in Anti-Febr-
3 c. 1 n. 5 et seq., et in Anti-Febron. vindic. Dissert.

lib. II Sect. I. §. XIII et seq. ubi omnem explicavi
jurisdictionem, quam Episcopus in Regulares habet.
Trident. Sess. 25 c. 11 de Regul., Gregorius XV Consti-
to 6 4 t. 5 p. 1 Bullar. Qua Tridentina lege Capel-
lacionis Hierosolymitanae curam animarum exer-
cus declaravit S. Pius V Const. 104 et 187 p. 69, &
4 Bullar. ed. tit., & Gregorius XIII Const. 125 eodem
tenore Parochos Regulares Indiarum Orientalium, &
Benedictus XIV Const. Quatuor 1 t. 2 ejus Bullar.
nam Constitutionem Firmandis ejusdem Bened. XIV
lib. 1 t. 1 p. 163, in qua describitur quidquid prastari
Episcopo visitationem obeunte in Ecclesiis Regularium,
arum cura conjuncta est.

petuum, gestato habitu, actaque vita toto illo temporis casu intra claustra designati monasterii, in quo tyrones instituendi sunt (5); debet esse libera, non extorta vi metusque gravi (6), facta ab homine, qui suæ voluntatis habeat arbitrium, non a servo, invito domino (7), non ab Episcopo ignaro Summo Pontif. (8); non a viro, qui sospitem uxorem, ea dissentiente (9), denique Regularis institutione accipienda est ab eo, cui jus est accipere, ratum habere professionem (10).

(1) Diu viguit disciplina, quam memorant Hieronymus *Epist. ad Letum n. 5 et 6 col. 647; et 673 opp. t. 1 ed. Vallar. sive* & Salvianus *Advers. avarit. l. 1 §. 4 p. 251 ed. Pedepertii* parentes infantes filios non modo clericatui offerrent, ut stratum supra est, sed etiam monasterio: pro qua acerrime propugnarunt Petrus Damiani *Opusc. 16* & Maurus singulari libello, quem composuit adversus qui eidem disciplinæ resistebant: idque argumentum quitur Gratianus *caus. 20 qu. 1*. Atque hi quidem patribus monasterio oblatis, cum puberes evaserant, discederant ab eo vitæ instituto, cui semel addicti fuerant Toletani Concilii, quod etiam memorat Clemens III *Regular., monachum aut paterna devotio, aut propria cit;* & Concilium Wormatiense anni 868 *Can. 22 beum t. 10 col. 459 ed. Venet., si pater, inquit, vel filiamque intra septa monasterii in infantis annis tradiderint disciplina, non liceat eis, postquam ad puberem annos, egredi, & matrimonio copulari*. Et *Caribum* ergo, ait, aut paterna devotio, aut propria pro Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde hunc dum reverti intercludimus aditum, & omnes ad regredimur regressus. Solemnis formula ejus oblationis ex *S. regula cap. 59 apud Holstenium Cod. cit. Regul. t. 1 August. Vindelic. 1759* erat, ut manus pueri oblatis in la involveretur; quæ erat mappa altari superimposita; stimonium erat oblationis, qua sic involutus puer De addicebatur. Gratianus *Can. 4 caus. 20 qu. 2* Lambertidam oblatum memorat, qui tum propter non servatam hanc formulam oblationis, tum propter alias causas vocatus declaratus fuit; & S. Bernardus *ep. 1 n. 8 opp. t. 1 1765*. Robertum consanguineum suum ob neglectos solennitatis oblatione parentum obstrictum negat. Rothardus in *Bened. Delect. actor. col. 318 t. 2 ed. Lugdun. 1706* descriptulam, in qua Pater dicebat: volo tradere filium meum omnipotenti ad serviendum sibi in hoc monasterio; tum Absentibus aiebat *auditis, fratres, & videtis quid iste dicat* spondebant: *audimus, & videmus*. Abbas benedictione oblato, qui ita cooptatus censebatur in ordinem monasterii in quo deinceps vitam omnem traducere debebat. Confessum Maurum in eadem *regul. c. 59 opp. t. 6 p. 321* ed.

que ad ætatem Cælestini III Pontificis, qui eam moderaverat, dicta lege, ut puer monasterio oblatus, cum ad cretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit monasterio ad hoc induci nequiverit, non est ullatenus compellendum est c. 14 de Regular., & consentit Innocent. III p. 644 s. 2 ed. Baluzii Paris. hic enim Cælestinus huic disciplinæ modum imposuerit, nec statuit, aut abrogavit; quinimo nunc etiam, si impediant peculiæ leges, quibus Regularia Institutum, aut recentiores Pontificis constitutiones, quæ illis etiam ætatem nati sunt, in monasterio pernoctare eandem jus Decretalium vetitum non est offerre filios apostolicæ vitæ instituto, integro semper jure, quod et tempore Tyrocinii, & Professionis a Synodo Tridentinum est. Quæ oblatio efficit primum, ut filius populi recipi possit; deinde ut pater in ipsum patriam amplius uti nequeat, ut cum ad ætatem revocari ex ætatis filio impuberi ante annos pubertatis monasteria deserere non liceat (quod tamen ipse facere potest cum pervenit ætatem, in qua plenum habet suum votum) potest tamen Religio proprio jure uti, ut cum ante annos pubertatis, nisi forte se onere obstrinxerit, donec pubes evadat. Confer Benedictum prædictis datis ad Petrum Hieronymum Guglielmum, quæ Bullar. Const. 54 s. 3 p. 239 ed. an. 1754, & cons. Magagnotti dissertationem de antiquo ritu oblationis ad hoc impuberes præsertim sub regula S. Benedicti leuryum Disciplina populi Dei s. 3 dist. 48 p. 259 ed.

23 de Regular., c. 1 eod. in 6. Tacita professionis exemptio, per quinquennium tacuit, cum irritam emisisset professionem, vel quia vi, metuque coactus, vel quia non-

Vide Pallavicin. *Histor. Conc. Trident.* l. 24 c. Verum Triden-
tini Patres cum aetatem constituerunt annorum ^{exdecim minime}
improbarunt peculiares quorundam Ordinum co- ^{scriptores,}
bus major aetas requiritur, quod & Sacram ^{reg. Concilii de}
clarasse testatur Fagnanus in c. Nullus de Regul. n. 13.

(4) Monasterium ingressi apud Orientales in eo per triennium
manere debent, antequam professionem emitterent, quod in-
tur Justinianus *Novell.* 5 c. 2, idque a S. Pachomio institutum
se scribit Palladius in *Lausiac.* c. 38 p. 736. cit. ed. Antwerp. Iam-
jus in Occidente interdum obtinuisse constat ex Can. un. *Can.*
& *Can.* 3 c. 17 q. 2, puta si non satis explorati essent mores
qui professionem ^{amittere debent.} Interdum vero requiritur
biennium, ut
annum præh

(5) Clemens
Urbanus VIII
Religiōis 363
sec. 2 §. 3.

(6) Cap. 1 de
cap. 18 de Reg-
rem cogunt, p-
diendum Mona-

Religionis, vel ad ^{emissionem} professionem, quique in eo facient
opem, consilium, auctoritatem, consensum præbent.

(7) Concilium Chalcedonense, *Can.* 4 col. 1683 t. 4 ^{canon. coll.}
Labbæi edit. *Venet.*, *Can.* Si quis cap. 17 quart. 2.

(8) Cap. 18 de Regul., cap. 10 de Renunc.

(9) Cap. 12 de *Convers. conjugat.* Confer S. Basilium *Regul. tra-*
tract. c. 12 opp. 1. 2 p. 354 ed. Paris. 1722, S. Hieronym. *Ep.* 112
ad Rusticum c. 4 opp. t. 1 indic. ed., S. August. *Epist.* ^{et ad de-}
mentar. 4 & *Paulin.* col. 573, & *Ep.* 262 ad *Ecdiciam* c. 1 & *101.* 289
opp. 1. 2 ed. citat. *Venet.* Hinc S. Paulinus *Ep.* ad *Celantium* l. 2 in
append. opp. c. 741 ed. *Verone* 1736 vehementer improbat mulieres,
quæ viros sine ipsorum consensu deseruerant. Conjugum vero, qui
mutuo consensu voverunt castitatem exempla sunt apud *Socrum*
Histor. l. 4 c. 23 p. 236 ed. *Valesii Cantabrig.* 1720, *Heribertum Bo-*
vveydum Vit. PP. 11 c. 9 p. 158, l. 6 n. 3 p. 652, & l. 10 c. 101 p. 681
Antwerp. 1615, *Victorem Uticen.* de *Fersec. Afric.* l. 1 p. 678 t. 8
blijorb. PP. ed. *Lugd.* (10) Cap. 16 de Regul.

§. 14. Cum hæc omnia servata sunt, prohibetur quis
posterum deserere institutum, quod semel amplexus est
nisi aut arctius amplectatur (1), aut a Sum. Pontif. veniam
obtineat (2). Præterea nihil amplius acquirere sibi potest
& amittit beneficia, si quæ habet; dirimitur matrimonium
ratum, non consummatum; tollitur patria potestas (3),
vis extinguitur simplicium votorum, quæ ante professionem
emissa sunt (4).

(1) Cap. 18 de Regul., *Extrav.* 1 eodem tit. inter *commun.* in
Bernardus ep. 382 n. 3 opp. 1 p. 348 ed. *Venet.* 1765. *Thomas*

Si Andamaro a Benedictinis ad Clauvallepos transire volente
 non esse prohibendum docet, quod *potum paratum* (qui filium
 in monasterio obtulerat) *integrum* *manet, et obligatio eorum non*
est eximenda, sed cumulata. Quid autem servari debeat, ut quis
 meliorem regulam rite ac recte suscipiat, explicat Schmalzgrueb.
in suis. univ. l. 3 par. 4 tit. 51 §. 8 n. 225 et 226. Nunc ut ea
 exitum habeat celeritatem, Regularibus, qui in *et cetera* Reli-
 gionem conferte se cupiunt, postquam *voluntatis sua causis*, ut
 ait Giraldus Exposit. Jur. Pontif. *par. 2 tit. 50 p. 865 et 866*, co-
 mpetentibus Apostolicae Sedis Tribunalibus exponerent, et quo-
 terini, baud egre a Romano Pontifice indulgentur opportuna fa-
 voris in quibus derogatio super *consensu Superioris Ordinis la-*
includitur.

Summum Pontificem Regularibus tribuere posse facili-
 terendi Institutum suum, ac *recedendi ad hominum com-*
munem vitam, sive, ut inquit, ad *saeculum, inter omnes con-*
familia, qui, auctore prae-
Thomas 2, 2 qu. 88 art. 11, negant, eum solvere Regularem pos-
semissibus votis, quae emisit; sed *contra hoc disputant Schmalz-*
grueb. loc. cit. §. 7 n. 211, & Pirhing in eadem. l. 3 tit. 51 ibid. 5 §. 8
et cetera. (3) *Auth. Ingressi C. de Sacros. Exteri. Auth. Priores et*
Episcopi. 2 et Clerici. (4) Cap. 4 de Voi. et vot. redempt.

15. Quod si aliquid praetermissum est eorum, quae ser-
 vatebat, irrita est professio, & qui eam emisit, re-
 quere intra quinquennium potest (1), elapso quinquennio
 potest, nisi ex justa causa fuerit a Pontifice restitu-
 ti. Nemo autem audietur, qui Regularem habitum
 et, nisi primum eum denuo suscepit, ac redierit ad
 priorem, unde discesserat (3). Nam qui habitum, &
 priorem sua sponte deseruit, tamquam Apostata habe-
 re punitur poenis, quibus puniuntur Apostatae (4), quales
 sunt, qui prorsus retinendae Religionis animum abjece-
 runt.

(1) Conc. Trident. Sess. 25 cap. 19 de Regul.
 (2) Vide Constitutionem Si datam 49 Benedicti XIV p. 256 l. 2 et
 Bullar. ubi etiam accurate praescribitur iudicii ratio, quam ser-
 vare oportet, cum quaeritur de nullitate professionis.
 (3) Conc. Trid. loc. cit., & cit. Constit. 47 Benedicti XIV.
 (4) Apostatarum poenas diligenter enumerat Lucius Ferraris
 Biblioth. vrb. Apostata n. 50 et seq.

§. 16. Et quoniam Regulares, antequam vota suscipiant,
 nisi esse bonis abdicare solent, eaque in alios conferre,
 idcirco constitutae sunt certae leges, ut eorum renunciatio-
 nes recte expediantur. Nimirum eorum obligationes ac re-
 nunciationes non valent, nisi emittantur cum venia Epi-

scopi aut ejus Vicarii generalis intra duos menses proxime ante professionem, & tantum post eandem editam viam que exitum habent, ita ut nullius momenti sint, nisi professio absolvatur (1).

(1) Conc. Trid. Sess. 25 cap. 16 de Regul.

§. 17. Monachorum instar sunt Moniales seu Sacerdotales, scilicet, quæ solemnibus votis emissis se Deo consecrarunt; & quæ certa obstrictæ regulam ducunt in Monasterio sub regimine Episcoporum interdum etiam Regularium. Eadem tempestate monachorum, etiam Monialium cœnobicia instituta (2). Præcipua earum est clausuræ lex, quales egredi prohibentur e septis monasterii, nisi care vis major, quæ superat legum potestatem, ut incendium, vel morbus lepræ, aut epidemiarum; quæ præter Superiorem, cui Monialis subest, etiam cognitus, scriptoque probatus esse debet (3).

(1) De solemnibus hisce votis, quorum originem aliqui a S. Ambrosio repetunt, adeundus est Orsius *Historia Ecclesiastica* l. 17 n. 82 p. 528 seq. tom. 7 ed. Rom. 1752.

(2) Vide Tomassinum p. 1 l. 3 cap. 44 & seq., Muratori *Dissert.* 66 pag. 106 tom. 3 par. 2 ed. Romæ, Ballerinius *in dissert.* 3 cap. 1 p. cxxvii tom. 1 ed. August. 1754.

(3) *Can. 1 de Stat. Regul. in 6, S. Pius V Constit. Canonialis* 13 p. 293 t. 4 par. 2, & *Constit. Deori* 159 p. par. 3 *Bullarii*. Cum autem S. Pius V tres hasce causas serit *magnum incendium, lepram, epidemiam*, hoc est morbum contagiosum, quo ceteræ Moniales infici possunt, quæsitum est ab iuribus Juris canonici num alia etiam possit esse causa, propter Monialibus exeundi e monasterio facultas concedatur. Late re disputat Benedictus XIV *De Synod. Dioces.* l. 13 c. 12 n. 26 ubi ostendit, alias etiam ob causas cum venia Sedis Apostolicæ Moniales exire posse e septis monasterii, puta si qua earum vi correpta morbo suavis medicorum locum mutare debeat, ut valeat. Quod autem de incendio dicitur, id etiam pertinet ad aquarum inundationem, hostium impetum, monasterii ruinam, similia, quæ subitam fugam postulant, cum ab omni lege necessitas sit exempta, ut inquit Pontifex in *Cap. 5 §. pref.* verb. signific. in 6.

§. 18. Ceteris vero eadem ingredi claustra vetitum est, sine venia Episcopi, & regularis Superioris, si cui iudicet monasterium (1); atque hæc venia concedenda est ex iustis & necessariis causis, puta propter commune servitium,

ant valetudinem, aut salutem animarum (2). Quæ salus ut
bene considerata atque provisæ sit, præter communem &
ordinarium Confessarium, debent Moniales bis aut ter in
anno extraordinarium obtinere, cui liberius intimos animi
sensus patefaciant (5).

(1) Concilium Trid. Sess. 25 c. 5 de Regul. licentiam postulat
Episcopi vel Superioris, & ideo quantum est, num ingressuro mo-
nasterium Regularibus subiectum satis sit veniam regularia Superi-
oris. Sed cum ejus, tum Episcopi veniam desiderari, ut quis hu-
modi monasteria ingrediatur, nisi diuturna consuetudo unius
Episcopi veniam postulet, plus semel responsum est a Sac. Congre-
gatione Concilii, uti patet ex l. 14 Decretor. p. 300 l. 15 p. 14 &
16 p. 86 & 109. l. 17 p. 520 & 109.

Ad hanc clausuræ legem diligenter custodiendam pertinent
Ubi gratia 44 Gregorii XIII Bullar. t. 4 par. 5 p. 508,
Facultatem 117, Pauli V p. 245 t. 5 par. 3, ejusdem Con-
cilio 203 p. 102 t. 5 par. 4 Constit. Apostolatus 198,
is X p. 350 t. 7, & Constit. Salvare 40 Benedicti XIV
Bullarii edit. Romæ 1754.

Trid. Sess. 25 c. 10 de Regul. Vide Constit. Parto-
Benedicti XIV p. 281 t. 2, ubi multa habentur de ex-
traordinario Confessario, qui non solum universis Monialibus, si-
monasterio dandus est, sed etiam singulis, quæ illum ex-
traordinarium petant; præterea Superiores Regulares jubentur saltem
Monialibus sibi subiectis concedere extraordinarium
Confessarium, vel ex altero Regulari Insti-
tuto; iisque id negligentibus, Episcopus efficere debet,
ut Regularis Superior præstare debuisset.

Monialium regimen, quod præsentem custodiam
totum est permissum Episcopis, vel ut Ordina-
rio Sedis Apostolicæ Delegatis, si monasteria e-
xtra sunt, & Sedi Apostolicæ immediate subiecta, nisi
a certis Capitulis, vel ab aliis Regularibus gubernen-
(1). Verum in his quoque monasteriis, quæ Regulari-
bus subeant, Episcopo una cum Regulari Superiore quovis
modo tollenda est gestæ administrationis ratio, & Episco-
po ipso malum administratorem ab officio dimovet, nisi
eo monitus Superior id pridem fecerit, atque etiam
admonuit in Regulares, qui in bonorum monasterii ad-
ministratione deliquerunt (2).

(1) Conc. Trid. Sess. 25 cap. 9 de Regul. (2) Gregor. XV
Bullar. Interstabili 50 t. 5 p. 1 Bullarii ed. cit.

§. 20. Atque hæc Episcopi cura & sollicitudo in Monia-
li non tantum sese explicat in illa, quam diximus, bon-

rum administratione, atque in clausura diligenter c
dienda, quæ tota est ejus juri commissa, ordinario in
nasteriis sibi subjectis, delegato in exemptis (1).
recte puniat ipsos quoque Regulares, qui peccant i
ram Monialium sibi subjectarum (2); sed etiam in
Abbatissarum, quæ monasterio præficiuntur. Na
po nunciandus est futuræ electionis dies, etiam
nasteria subsunt Regularibus, & ipse una cum
Superiore interesse, ac præesse electioni potest

(1) Conc. Trid. *Sess. 25 c. 5 de Regul.* Vide *Constit. Gr.*
Benedicti XIV t. 3 p. 57 *ejus Bullarii*, ubi multa h
iis, qui ad monasteria accedunt, ut cum Monialibus co

(2) Gregorius XV *cit. Constit. Inscrutabili* §. 4. Atque
spectat *Constit. Felici* 492. Alex. VIII t. 6 par. 6 p.
qua sancitum est, ut Superior Regularis semel tantum
sitationis causa monasterii septa ingrediatur; quod
eum pluries ingredi cogat, id ei tantum licet, pr
scopo, aut aliquo ecclesiastico viro, quem Episcopus
constituit.

(3) *Cir. Constit. Inscrutabili* Gregorii XV §. Monet ta
tus XIV *de Synod. dioces. l. 5 c. 12. n. 4*, satius esse Ep
in synodo declarare animum suum, quod ipse se
velit Abbatissarum etiam exemptarum electionib
quam id præstare singulis vicibus, quibus electio fac

§. 21. Monialibus tempore præeunt virgines
rum origo vel ab ipsis Ecclesiæ primordiis est

(1). Eadem pene intra domesticos parietes illar
di ratio, quæ postea Monialium fuit. Eas Episc
aliquis ejus mandato Sacerdos (2) præcipuo aliquo
(3) solemniter in Ecclesia consecrabit, eisque impo
stem quæ sacrarum virginum propria erat (4).

(1) Quemadmodum fuerunt in Ecclesia Ascetæ,
essent Monachi, ita fuerunt mulieres, quæ palam, a
sto virginitatem vovebant, antequam Moniales insti
Atque hæ sunt virgines sacræ, quas sæpe memorant
ac Tertullianus, & quas Sozomenus l. 8 c. 23 p. 355
abr. 1720 appellat *virgines ecclesiasticas*, Socrates aute
17 p. 47 *ejusd. ed. Cantabrig. virgines in matricula Ecc*
scriptas, quoniam descriptæ erant in Ecclesiæ libris, *ed. Valen*
atque hinc interdum etiam *Canonica* dicebantur. Vide
Not. in Sozomen. l. 8 c. 23 p. 355 ed. Cantabrig. 1720, Albe
pinzum Not. in Conc. Illiberit. Can. 13 p. 165 ed. Neapol. 1778
Cotelerium Not. in Constit. Apostol. l. 8 c. 13 p. 403 ed. Amst
lod. 1724.

(2) Etiam Presbyterum mandato Episcopi virgines consecra
æ, ostendit Concil. Carthagin. III *Can. 56 s. 2 col. 1404 coll. Lab*

i, cum inquit Presbyter inconsulto Episcopo Virgines non conse-
 et, quod quidem habet Fulgentius Ferrandus Breviar. Canon.
 91 apud Pithæum Codex can. vet. Eccles. Rom. p. 508 Paris. 1687.
 (3) *Devotis* quoque virginibus, inquit P. Gelasius in Decr. c. 12
 ad Pithæum loc. cit. p. 167, nisi aut in Epiphaniarum die, aut
 albis parochialibus, aut in apostolorum natalibus, sacrum mi-
 ne velamen imponant, nisi forsitan, sicut de baptismo di-
 um est, gravi languore correptis, ne sine hoc munere de seculo
 eant, implorantibus non negetur. Vide S. Ambrosium de Virgin.
 c. 1 col. 20. 8, & de Laps. virgin. c. 5 col. 385 opp. t. 5 ed. Venet. 1751.
 (4) Concilium Cartaginense IV Can. 11 col. 1458 tom. 2 collect.
 abbi. Atque hunc sacrarum virginum habitum memorat etiam
 4 C. de Episcop. audien. ubi mima, & quæ ludibrio
 re peris querunt, faciunt, prohibentur uti publice habitu earum
 ginum, quæ Deo dicatæ sunt. Erat hujus habitus pars una
 rum velamen; unde velata virginis, apud Innocentium Ep. 2
 Vistric. c. 13 apud Constantium Epist. Roman. Pontific. col.
 i. sunt virgines Deo consecratæ.

22. Ut virgines, ita etiam ecclesiastica viduas (1) ha-
 it Ecclesiastica, antequam Monachorum & Monialium in-
 tutum agnosceret. Ex his autem viduis, ut plurimum,
 gebantur Diaconissæ (2); quamquam sæpe etiam perpe-
 s virgine eo munere functas fuisse constat (3). Earum
 go ab ipsa Apostolorum ætate repetenda est (4).

(1) Hieronymus Ep. 53 c. 4 col. 173, & Ep. 69 c. 7 col. 499
 i. 1 ed. Verona 1734, Conc. Arausicanum Can. 27 t. 4 col.
 coll. abbi, Auctor. Constit. Apostol. l. 8 c. 25 apud Cotele-
 ri PP. Apostol. p. 414 t. 1 ed. Amstelod. 1724, ubi tantum coe-
 mari in & vidualem jubetur, quæ jamdiu virum amisit, &
 arse & late vixit, & domesticorum diligenter curam habuit.
 (2) Interdum Diaconissæ viduæ dicuntur, et earum of-
 ficiū appellant Tertullianus l. 1 Ad uxor. c. 7 p. 165,
 (3) virgin. c. 9 p. 178 ed. Ven. 1744, S. Epiphanius Hæres 79
 n. 4 p. 10, 1 opp. Paris. 1622, S. Ignatius Ep. ad Smyrn. n. 13 apud
 Cotelier PP. Apostol. t. 2 p. 38 ed. Amstelod. 1724, S. Hierony-
 mus, Ep. 123 ad Ageruchiam de monogam. c. 6 col. 905 t. 1 opp. eam-
 que ob causam eas Epiphanius loc. cit., & Concil. Laodicenum
 Can. 11 t. 1 col. 1554 & 1551 collect. Labbæi præfatus
 viduas seniores vocat. Sunt tamen distinguendæ Diaconissæ a vi-
 do ecclesiasticis, quarum paulo ante facta mentio est. Non enim
 hæc viduæ erant Diaconissæ, quamquam plerumque ex il-
 lorum corpore eligerentur, quæ Diaconissarum munus exercerent.
 (5) Virgines, quæ Diaconissæ factæ sunt, memorant S. Ignatius
 loc. cit. ibique Cotelierius, S. Epiphanius Exposit. fid. n. 21 p. 1104 ed.
 Paris. 1722, Auctor Constit. Apostol. l. 6 apud Cotelierium t. 1 p. 350
 ed. cit., Justinianus Novell. 6 c. 6, Sozomenus l. 8 c. 25 p. 355 indic.
 imabrig., Zonaras & Balsamon. ad c. 19 Nican. apud Beve-
 o Pandec. canon. t. 1 p. 82 & 83 Oxonii 1672, ac Torregius de
 igypt. Vatican. par. 2 p. 557 ed. Romæ 1639 memorat S. Marti-
 virginem & Martyrem, quæ Diaconissa fuit.

(14) S. Paulus ad Roman. XVI i memorat Phaben, quam & *ministra* Ecclesie Cenchrensis appellat. Etiam Plinius *ministra* ad Trajanum p. 287 ed. Oxonii 1703 loquitur de *ministra* Christianis feminis, quas ministras vocat; qui magis *necessariam* credidi ex duabus ancillis, quam *ministra* dicam quid esset veri, & per tormenta quærere.

§. 23. Nonnisi viduis unius viri, quæ jam erant provectæ (1), inter Diaconissas dabatur locus. earum erant Sacerdoti fœminas baptizanti præstare ut sexus pudori consuleretur ea ætate, qua baptismi immersionem conferebatur (2), catechumenas christianam domi instituere (3), fœminas ægrotas (4), opem ferre martyrentis, cum ad eum Diaconissas ad januas per quas mulieres ad eum intro-
tur (6), & suum in ea locum neriis addicebantur Diaconissas (8), quæ tamen non sacramenti remonia, ad instar benedicebant (9).

(1) De ætate Diaconissarum Apostolus I. ad Timoth. hac: Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fœ-
viri uxor, in operibus bonis testimonium habens ... si
bonum subsecuta est. Ad hunc Pauli locum respexit
Imper. in L. 27 Cod. Theod. de Episc. et Cleric., con-
Nulla, nisi ementis sexaginta annis, cui votiva domi pro-
cundum præceptum Apostoli ad Diaconissarum consortiu-
ra. ur. Ipsam hanc ætatem annorum 60 memorant
de Virg. velant. c. 9 p. 178 ed. Venet. cit., & S. Basilii
2 ad Amphiloc. Can. 24 t. 3 opp. p. 293 ed. Paris. 1750, &
Comm. in Isaiam l. 2. c. 3 t. 4 col. 55, et Ep. 69 ad Salvin-
col. 495 et 500 t. 1 ed. Verona 1754. Sed labentibus annis
Conc. Can. 15 col. 1707 et 1726 t. 4 coll. Labbei sancitum
concessæ quadraginta annorum eligi possent, quam æta-
vit etiam Conc. Trullanum can. 14 t. 6 col. 1354 coll.
Ven., & Justinianus Novella 123 c. 13. Ipse Iustinianus
6 in Diaconissis ætatem requirit annorum 50, quam
tem definit in L. 9 Cod. de Episc. et Cleric., si vera
qua vulgo traditur. Nam Contingentiæ nota liberat Tribu-
60, atque ita ab erroris & negligentie nota liberat Tribu-
qui certe liberari non potest, si retineatur vulgata lectio
his est concepta verbis: Nulla, nisi ementis 50 ann.,
præceptum Apostoli ad Diaconissarum consortium transferat
enim præceptum Apostoli annos quinquaginta, sed sexaginta
stituit. Contra sub Nectario Patriarcha Constantinopolita-
se Olympiadem Diaconissam quadraginta annis minor
bit Sozomenus l. 8 t. 9 p. 337 ed. Valerii Cantabrig. 1720

bus intelligitur, non unam semper eandemque regulam fuisse, & multum et in re Episcopi arbitrio datur. Quæ olim in Diaconissis requirebantur, explicat Jacobus Gothofredus in *Comment. ad cit. L. 27 C. Theod. de Episc. et Cler. 2. 6 par. 1 p. 68 ed. Lipsiæ 1743.*

(2) Justinianus *Novell. 6 cap. 6, & Auctor Constit. Apostol. lib. 3 cap. 16*, ibique Cotelierus *PP. Apostol. 2. 1 p. 291.*

(3) Auctor Commentariorum in epistolas sub nomine Hieronymi *Comm. in Ep. ad Rom. XVI 1 col. 898 opp. Hieronym. s. 11 ed. Veron. 1742, Conc. Carthag. IV Can. 12 col. 1495 s. 2 coll. Labbei ed. Venet.*

(4) S. Epiph. *Harer. 79 n. 3 p. 1060 s. 1 opp. ed. Paris. 1622, S. Hier. Ep. ad Neposian. c. 5 col. 253 s. 1 opp. ed. Vallartii Ver. 1754. Auctor Constit. Apost. 1. 3 c. 15 p. 290 l. c. & Jacob Gothofredum loc. c.*

(5) Vide Cotelierum *not. in Constit. Apostol. lib. 3 cap. 15 pag. 290 loc. cit.*, & Jacobum Gothofredum *loc. cit.*

(6) Auctor Epistolæ ad Antiochenos, quæ Ignatii nomine circumfertur, n. 12 apud Cotelierum *PP. Apostol. 2. 2 p. 152, Auctor Constit. Apostol. 1. 2 c. 57 p. 266, et l. 8 c. 28 p. 416 loc. cit.* Per januas autem intelligendæ sunt portæ interiores, per quas aditus patebat ad ligneos parietes, quibus mulieres a viris in Ecclesia dividebantur.

(7) Auctor *Constit. Apostol. lib. 2 cap. 58 p. 270 loc. cit.*

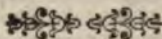
(8) Diaconissas nullam manuum impositionem accepisse quidam ex eorum numero sunt Baronius *ad an. 54 n. 283 d. Luca, & Valesius Not. in Sozomen. l. 8 c. 9. p. 337 ag. Moventur Can. 19 Conc. Niceni col. 42 t. 2 coll.*

hæc verba sunt: *Diaconissarum autem meminimus, quæ quidem censentur, quoniam nec ullam habent mentionem, ut omnino inter laicos ipsæ connumerentur.* non hunc canonem paulo diligentius expendat, faciendo, eum non ad omnes generatim Diaconissas per ad eas tantum, quæ habitum sine ulla manuum impositione Paulianistas acceperant. Ceterum ipse Canon non larat, reliquis Diaconissas manuum impositionem habere observarunt viri eruditi, præsertim Jo. Gaspar *hesaur. Diaconissa num 5 p. 867 Amstelod. 1682, Ar. ord. Eccles. occid. & orient. l. 6 c. 10, Christianus Lopus eund. can. Nicæn. opp. 1. 1 p. 265 edit. Venet., Gabriel Not. in eund. can. p. 193 ed. Neap., Carolus Balsam. collect. constit. 1. 3 tit. 1 apud Justellum in Jur. Can. 2. 2 p. 1417 Paris. 1661, Gaspar. Juenin. de Sac. commun. qu. 5 c. 1 p. 552, Natal. Alex. *Histor. Eccles. art. 6 n. 21 par. 2 p. 145 t. 5 ed. Venet. 1776.* Revera Concilia, & Scriptores, qui de Diaconissarum ordinatione loquuntur, mentionem impositionem diserte memorant. Earum ordinatione *can. 15 Concilii Chalcedon. col. 608 s. 2 coll. Harduini vocatur xep-rovia, & xep-rovia, manuum impositio; quon eodem vocabulo utitur Concil. Trullanum Can. 14 col. 1685 s. 3 ejusd. collect., & Sozomenus l. 8 c. 9 p. 337 ed. Cantabr., cum de Olympiæ ordinatione disputat. Auctor Constit. Apost. 1. 8 c. 19 p. 412 l. c. Diaconissas ab Episcopo ordinari jubet cum manuum impositione, certaque oratione, quæ ibi describitur.**

Apud Latinos etiam hujus manuum impositionis meminit Concilium Wormatiense *Can. 76 col. 747 t. 3 collect. Harduini & Fortu-*

natus in Vit. Rudegund. apud Surium 15 Augusti l. 1 c. 61 ed. Colon. 1579 de Medardo Episcopo dicit hæc: *de manu ta consecravit Diaconam*. Confer Cotelierum in *Constit. loc. indic.* Erat tamen hæc manuum impositio non sacra sed Ecclesiæ ceremonia, quæ nullum imprimebat ordinem, ad quem suscipiendum mulieres aptæ, & idoneæ Apposite S. Epiphanius *Heret. 79 Collyrid. n. 3 p. 106 edit. cit.* Quamquam vero, inquit, *Diaconissarum in Ead. cit.* non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam administrationem institutus; sed ut mulieribus sexus consulatur, sive ut baptismi tempore adit; sive ut in quid parva sit, aut molestiæ pertulerit; sive ut cum nudæ mulieris corpus, interveniat, ne virorum, qui sacris operæ spectui sit exposita, sed a sola Diaconissa videatur. Costellum *Biblioth. Jur. Canon. t. 1 not. in Conc. Nicen. c. 75 Paris. 1661, Natalem Alexand. loc. cit. Jueninium de diss. 8 de Sacram. ordin. in commun. qu. 5 c. 1, Salas ad Bonam l. 1 c. 25 §. 15 p. 558 t. 2 opp. ed. Taurin.* tum a Græcis observatum in Diaconissarum ordinationibus Jacobus Goarius in *Eucholog. Græc. de Diaconissis Paris. 1647.* De ordinandis autem tum Latinorum, tum Græcorum conissis agit Morinus de *Sacr. Ordin. pat. part. 3 exerc. 10 de Diaconissarum consecrationes sac. XI memorat Joannes. ris datis ad Episcopum Silvæ Candidæ apud Mabillonius Ital. Ord. Roman. XI p. 156 t. 2 Paris. 1724.* Extat et Syros Diaconissarum ordinatio, quam una cum earum potestate accurate describit Assemanus in *Dissert. de Monum. 10 tom. 2 Biblioth. Orient.*

(g) Duo postremo sunt observanda, antequam hanc de sis tractationem absolvamus. Primum est, quod non uno tempore earum usus ubique sublatus fuit, qua de re vid. Bona *Rer. litur. l. 1 c. 25 §. 15 t. 2 p. 553, ibique Rol. la in Not. p. 559. Murinus de Sac. ordinat. part. 3 ex. 3, Thomassinus Vet. & nov. Eccles. discipl. p. 1 l. 3 c. Juenin. de Sacram. de ordin. in spec. dissert. 9 q. 5 c. 2* est, quod interdum Diaconissæ etiam dicebantur Diaconæ ante Diaconatum ductæ, eodem modo, quo illæ, quæ Presbyterorum fuerant, Presbyteræ, quæ Episcoporum, vocabantur; atque huc spectat Concilium Turonense II 19 col. 557 & 559 t. 5 collect. Labbæi, & Antisiodoriensis col. 644 eod. loc. Vide Robertum Salam in *Not. ad Can. loc. cit.*

APPROBATIONES.

a Reverendiss. R. Magistro Sacri Palatii Apostolici le-
onum Institutionum Canoniarum Cl. Viri Joannis De-
 Advocati, & antecessoris Romani, nuper ad Episcopatu-
 num a *Pio Sexto P. M.* eveſti; quod opus, exempla-
 ris cito distractis, iterum typis evulgatur nonnullis
 bus, & additamentis doctissimi Auctoris. Nihil adver-
 ſi dei, aut bonis moribus invenire est in hoc primo
 am vero omnia, quæ in eo tradita sunt, omnigena
 juris ecclesiastici peritia redundant, adeo novit Lit-
 tlica, ut meis laudationibus celebratissimi operis ſa-
 ix posse credam. Romæ ex Ædibus Magnæ Curie
 III Non. Jul. MDCCXCII.

N. Riganti Majoris Præſidentis Abbr.
 & AC. in Civilibus Locumtenens.

juris ecclesiastici V. Cl. Joannis Devoti nunc Epi-
 ſani cum primum in lucem prodierunt typis Romanis
 tanta omnium acclamatione exceptæ fuerunt, ut au-
 requirentium numero, brevi exemplaria defecerint, &
 necesse visum fuerit: id vero accidit percommode
 cisionem arripuit Præſul præclarissimus opus suum
 pluraque sparsim adjiciendi uberiori adolescentium
 eruditione opportunissima. Quæ porro in vulgatis
 tribus continebantur, præstantissimorum virorum ju-
 tum publico testimonio celebrata, meo certe calcu-
 lent ut iterum imprimantur: quæ vero nova hæc pri-
 aspersa sunt, mandante Reverendissimo Sacri Pala-
 tii Magistro, cum attente perlegerim, ea ex purioris
 ſcribitibus hausta, & selectissima eruditione reſerta mihi
 proindeque dignissima quæ publicis juris fiant. Datum
 Idus Septemb. anni MDCCXCII.

D. Coppola Proton. Apostolicus,
 & Rit. C. Secretarius.

R E C E N S I O

CAPITUM, TITULORUM, SECTIONUM

T O M I I.

PROLEGOMENA.

- Caput I. De Ecclesia, ejusque natura, et characteribus. P
 Cap. II. De Ecclesiae regimine, et potestate.
 Cap. III. De Canone Ecclesiae, et primum de Jure scripto.
 Cap. IV. De jure non scripto.
 Cap. V. De antiquis Juris Canonici collectionibus.
 Cap. VI. De recentioribus Juris Canonici collectionibus.
 Cap. VII. De Jure novissimo.

L I B E R I.

T I T U L U S I.

De Jure personarum, deque Laicis, et Clericis generalia.

T I T U L U S II.

De Hierarchia ordinis.

Sectio I. De Episcopis.

Sect. II. De Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, et reli-
 quis ordinibus.

T I T U L U S III.

De Hierarchia Jurisdictionis.

Sect. I. De Summo Pontifice.

Sect. II. De cardinalibus, et Legatis.

Sect. III. De Patriarchis, Primatibus, Metropolitibus.

Sect. IV. De Coadjutoribus.

Sect. V. De Chorepiscopis.

Sect. VI. De Praelatis inferioribus.

Sect. VII. De Capitulis Canonicorum.

Sect. VIII. De Dignitatibus, Personatibus, Officiis.

Sect. IX. De Vicariis.

Sect. X. De Parochis, et reliquo Clero.

T I T U L U S IV.

Quibus modis potestas Ordinis acquiratur.

Sect. I. De consecratione Episcoporum.

Presbyterorum, et aliorum Clericorum ora.

Pag. 183

TITULUS V.

his potestas jurisdictionis, et omnia Ecclesia-
eficia acquirantur.

197

Electione.

198

Postulatione.

209

Collatione.

210

Institutione, et Jurepatronatus.

221

TITULUS VI.

eclesiastici Magistratus et Beneficia recte tribuan-

229

TITULUS VII.

eri non possint.

235

TITULUS VIII.

is potestas jurisdictionis, et Ecclesiastica Be-
nitiuntur.

242

Renunciacione.

243

Translatione.

246

Permutatione.

247

Depositione, et Degradatione.

248

TITULUS IX.

et Regularibus.

256

FINIS TOMI PRIMI.

REIMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiss. P. Magistro Sac. Palatii Apostolice

Candidus Maria Frattini Archiepisc. Philipp. Vicesgerens.

REIMPRIMATUR,

Fr. Thom. Dom. Piazza O. P. Mag. & Socii
Rev. P. Mag. S. P. A.

JOHANNIS DEVOCTI

DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA

EPISCOPI OLIM ANANIENSIS

N U N C

ARCHIEPISCOPI CARTHAGINENSIS

INSTITUTIONUM

CANONICARUM

LIBRI IV.

NOVA EDITIO VENETA

OMNINO AD INSTAR ULTIMÆ ROMANÆ

Ab Auctore recognita et Additionibus locupletata.

TOMUS SECUNDUS

Admittitur JACOB. Card. Patr.

VENETIIS

SUMPTIBUS CAJETANI GANCIANI

MDCCCXXXIV.

*Sicut a persona B. Petri Apostoli. Episcopatus un-
tium, ita necesse est, ut disciplinis competentibus
tas Vestra singulis Ecclesiis, quid observare
evidenter ostendat.*

S. Cyprianus Arelatensis Ep. ad Symmach. P. tom. 2 C
col. 956 Collect. Harduini edit. Paris.

LIBER II.

TITULUS I.

De rerum divisionem.

1 et 21 Res Ecclesiastica quid? ejus particio:

§. 1. Alter hic liber pertinet ad res ecclesiasticas, quæ latissime patet nomen. Nam quidquid est in Ecclesia personarum, & judicia, id rei nomine comprehendimus. Autem res ecclesiasticæ, quas jus Canonicum respicit, spirituales vel temporales. Spirituales sunt, quæ ad animarum salutem, æternamque earum beatitudinem, tantum ad finem & terminum, totæ referuntur; atque huc pertinent sacramenta, preces, jejunia, dies festi, indulgentiæ cetera generis ejusdem. Pertinent etiam ad spirituales sacræ, quæ scilicet Deo & Religioni sunt consecratæ, ut divinus cultus exerceatur; veluti ecclesiæ, sacra vasa & ornamenta, itemque res religiosæ, domus & loca, in quibus vel Regulares vitam traducunt, pauperes atque ægroti curantur, vel fidelium cadaverum sepeliuntur. Res temporales ecclesiasticæ sunt redditus & fundi ecclesiarum, quibus aluntur clerici & pauperes, omniaque ad Religionis usum necessaria comparantur.

Ecclesiastica quidem prædia aliquando spiritualia dicuntur, quod ea revera sint, quæ nobis hoc loco spiritualia esse dicuntur, sed quod spiritualibus inserviunt, & eo referuntur.

De spiritualibus agentes non dicemus de gratia, fide, caritate, ceterisque virtutibus, quæ sunt animæ Christianæ, quoniam ad Theologos pertinet hæc disputatio. Nos de iis agemus, quæ propria Juris Canonici sunt; nempe a Sacramentis, quæ Christus Dominus ad salutem hominum instituit.

TITULUS II.

De Sacramentis.

1. Sacramentum quid?	11. Quae sacramenta char-
2. Vis et natura sacramenti.	primant?
3. Antiquorum sacramentorum a no-	12. Sacramenta alia nec
vis diversitas.	singulis non necessaria
4. Divisio sacramentorum. Legis veteris.	13 et 14. Sacramentorum
5. Sacramentorum novae Legis numerus.	15 et 16. Ejus intentio
6 et 7. Eorum materia et forma.	debeat?
8. Gratia et character.	17. Intentio suscipientis
9. Gratia ex opere operato procedit.	tum.
10. Sacramenta vivorum, et mortuo-	18 ad 20. Ritus et caer-
rum.	emoniorum.

§. 1. Sacramenti in re cum Civili, tum Ecclesiastica multiplex significatio est. Nam & jusjurandum (1) cunctis, quam olim litigantes apud Pontificem, aut sacra deponebant (2), & arcanum (3) atque mysterium & interdum etiam sacer quilibet ritus ac caeremonia appellatur (5). Nos hoc loco sacramentum invisibilis gratiae visibile signum ad sanctificationem divinitus institutum (6).

(1) *Auth. Sacramenta puberum Cod. Si advers. vincti* jusjurandum, quo milites suam Imperatori fidem obligant, mentum militare, & milites ipsi sacramento obstricti sunt. *Leg. 7 ff. de Accusation. Leg. 11 ff. ad L. Jul. de Vi Publica. Leg. 15 ff. de Re militari., L. 14 ff. de His, quae ut in d. 9 §. 1 Cod. ad L. Jul. majest.*

(2) Litigantes initio judicii certam pecuniae vim apud Pontificem, aut in aede sacra deponebant ea lege, ut victor, periculum, suam repeteret, victus autem poenae causa arario foret. Unde & haec pecunia deposita, & inita super ea sacramentum dicebantur. Confer Jacobum Gutherum de *juris. lib. 4 cap. 21.*

(3) Apostolus *ad Ephesios IX 11* ut notum faceret, in sacramentum voluntatis suae; *Tob. XII 7* sacramentum condere bonum est; & *Daniel c. 11 v. 18* ut quaeerent cordiam a facie Dei celi super sacramento isto.

(4) Apostolus *ad Coloss. I. 27* incarnationem Christi appellat sacramentum. S. August. *Serm. 227 col. 975* t. 5 ed. *Venet. 1751* memorat exorcismi sacramentum, & *l. 2 de merit. & remiss. c. 26 col. 62* t. 10 panem benedictum, & catechumenis dari solitum sacramentum vocat; quo codicem Concilium Chartag. III *Can. 5* apud Labbaeum 1400 ed. *Venet.* Similiter S. Paulinus *Ep. 50 n. 4 & 15* c. 294 ed. *Muratorii Verona* mysterium sacramentum appellat.

(5) Ita orationis Dominicae sacramenta dixisse videtur prius de *Orat. Domin. p. 189* ed. *Rigaultii Paris. 1666.*

statuorum preces in divinis celebrandis officiis similiter a
his dicta sunt sacramenta; & huc spectat S. Ambrosius l.
I. p. 1. c. 2 col. 212 ed. Maurin. Venet. 1751.

Definitionem huic simillimam Augustini nomine proponit
hinc in Can. 32 dist. 2 de Consecr. sacramentum, inquit, est
gratia invisibilis forma: quæ definitio his concepta verbis
Augustinum nusquam extat, sed tamen, ut in eum locum
Romani correctores, ex Augustini verbis in libro de Ca-
p. 26 col. 293 s. 6 ed. indic. desumpta est. Explicatio
Rom. par. 1 c. 1 n. 11. Sacramentum definit, rem sen-
sibilem, quæ ex Dei institutione sanctitatis, et justitiæ tan-
tam vim habet.

Tria igitur sunt, quæ ad sacramentum pertinent,
institutio, visibile signum, & invisibilis gratia, quæ
in illo signo confertur, & designatur. Nam summus
opus & artifex rerum, ut quæ occulta ejus virtute
facilius imbecillitas, fragilitasque humani gene-
ris, eam ipsam virtutem declaravit signis, quæ
cadunt (1), eaque esse voluit quasi pignora di-
visionis promissionum (2), & remedia ad animarum sa-
lutem vel tuendam, vel recuperandam (3), & vincula chri-
stianæ societatis, notasque, & symbola, quibus ejus fidem
testari faceremus (4), quibusque fideles internoscere-
nt.

Præclare S. Jo. Chrysost. Hom. 82 in Matth. n. 4 p. 787 s. 7
ed. Maurin. Paris. 1727. Si incorporeus, inquit, es, nuda tibi
corpora dona tribuisset; sed quia corpori conjuncta est anima,
et spiritualia tibi largitur.

De Catechismo Rom. par. 2 c. 1 n. 14: Quomodo
in veteri testamento Deus fecerat, uti magni alicujus pro-
phetiam signis certificatur; ita etiam in nova lege
salvator noster cum nobis peccatorum veniam, celestem
spiritus Sancti communicationem pollicetur; quædam
enim & sensibus subiecta instituit, quibus cum quasi præ-
dicatum haberemus, atque ita fidelem in promissis fu-
turi æterni numquam possemus.

Quæ S. Ambros. de Sacr. opp. 1. 3 p. 440 ed. Maurin. Venet.

Sacramentis enim fidem nostram in hominum conspectu de-
monstrare, atque omnibus illustrem ac manifestam facere videmur;
speciat Apostolus ad Roman. X. 10 Corde creditur ad ju-
stificandum, confitendo fit ad salutem.

Nullam nomen religionis, inquit S. August. Contra Fau-
l. 19 c. 11 col. 319 s. 8 ed. indic., si verum, seu falsum,
si homines possunt, nisi aliquo signaculorum, vel sacra-
mentorum visibilium consortio colligentur. Utrumque igitur præ-
ceptum legis sacramenta; scilicet & fideles ab infidelibus

distinguunt, & ipsos fideles inter se sancto quodam vinculo jungunt.

§. 3. Sua etiam sacramenta habuit vetus Testamentum; eaque umbræ & figuræ erant venturi Servatoris; sacramenta novæ Legis Christum jam natum exhibere. Scilicet tantum fide in Christum servari homines potest (1). Itaque, ut hanc fidem sustineret, abundans misericordia & clementia Deus instituit sacramenta, quæ vel venturum Christum adumbrarent, vel jam natum ostenderent. vero tum ante, tum post Christi adventum fides in Servatorem illustrius excitari, foverique non poterat, quam externis signis, quibus homines fidei suam manifestam facerent.

(1) *Sacramenta novi testamenti*, inquit S. August. in *Psalm.* col. 769 t. 4 opp. cit. ed. Venet. *dant salutem, sacramenta veteris testamenti promiserunt Salvatorem.*

(2) Apostolus *II ad Corinth.* V 19, & *ad Galat.* II 16: *in principio generis humani*, inquit S. August. *Ep. 102 ad Drometum* col. 277 t. 2 indic. ed. *quicumque in eum (Christum) crediderunt, & utcumque intellexerunt, & secundum ejus præcepta et justè vixerunt, quandolibet, ut ubilibet fuerint, et per ipsum Christum salvi facti sunt.* Confer eundem S. August. *ad Bonifacium contr. duas ep. Pelagian.* l. 3 c. 4 col. 450 t. 10, et *de Natura et concupiscentia* l. 2 c. 11 col. 313 eod. t. 10, S. Ignatium *Ep. ad Magnes.* apud Cotelierium p. 153 t. 2 *PP. Apostolicorum* Amstelod. 1724, S. Justinum *Dialog.* n. 64 p. 161 ed. Paris. 1703, S. Thomam in *Sum. part. 3 quest. 61 art. 3.*

§. 4. Sacramentorum legis Mosaicæ multiplex erat pars: quædam enim pertinebant ad consecrationem, sive initiationem populi, aut ministrorum in cultu Dei, ut *circumcisio & Sacerdotum consecratio*; quædam sacramenta in usu constabant, ut *agni Paschalis in azymis comestio* quoad populum, *oblatio victimarum, esus panum propitiis &c.* quoad sacerdotes; quædam denique erant, per quæ divini cultus impedimenta removebantur, nimirum *legis sordes, & crimina, ut purificationes, ac lustrationes, sacrificia piacularia*, præsertim *vaccæ rufæ & hirci missarii* (1). Verum hæc sacramenta Hebræis tantum vana lege erant necessaria, non item reliquis gentibus, etiam sine his externis signis æternam salutem consequi poterant, modo cum aliqua mediatoris fide legem Dei observarent (2).

(1) Divisionem hanc sacramentorum antiquæ Legis tra-

9
n. 12 p. 102 art. 5. Consule Natalem Alexandr. *Hierom.*
in *IV mundi orationem diss.* 3 art. 4 s. 1 p. 361 ad *Vener.*
De hircp emissario vide Levit. c. 17 v. 9 & seq. itaque
in *Comment.*

Ubi S. August. *de Civit. Dei* l. 18 c. 47 col. 450 v. 7 opp.
in *Vener.* 1732, Theodoretum *Interrog.* 68 in *Gener. opp.*
3 ed. Paris. 1642, S. Gregor. M. *Profr.* in *lib. 1.6 col.*
71 pp. ad *Maurin.* Paris. 1705. Iisdem tamen iudeis sa-
cra tenebantur etiam Proselyti *Exod.* XII 48, advena qui
ex gentibus ad Iudaeos transiverant.

Abolatis Christi morte sacramentis, et caeremoniis
eorum, quoniam cessare oportebat umbras adventu
Christi figurabant (1), christiana sacramenta, jam novi
testamenti symbola, Christus Dominus instituit. Ea vero
in numero sunt, scilicet Baptismus, Confirmatio, Pœni-
tentia, Eucharistia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium
quae singula vera esse Catholicæ Ecclesiæ sacramenta,
itaque, quam septem hæc, a Christo esse instituta,
vera fidei doctrina est (3).

Prima sacramenta, inquit August. *Contr. Faustianum* l. 19 c.
1. 501. 8 laud. ed., quæ celebrabantur & observabantur ex le-
gum institutione erant Christi venturi. Itaque hæc sacramenta ideo
abolata, quia ea suo adventu Christus implevit, uti pergit
in *be. cit.*, quæ cum suo adventu Christus implevisset, ab-
olata, et ideo ablata quia impleta et alia sunt instituta
magis, utilitate meliora, actus faciliora, numero paucio-
ra. Quod etiam tradit *lib. de Vera Relig.* c. 17 s. 1 col. 40.
l. 1. 2 col. 124.

Conc. Trid. Sess. 7 can. 1 de Sacram.

De hoc catholicæ fidei dogmate contra Lutheranos,
et alios, ceterosque hæreticos disputant Jueninius *de Sacram.*
l. 1 de sacram. in gener. qu. 2 c. 4, Drouvenius *de re Sa-*
cram. l. 1 qu. 3 c. 2, alique Scriptores rerum Theologicarum.

Et jam duabus veluti partibus constant sacramenta,
sensibili, quod sensibus subijcitur, et re invisibili, quæ
in se fuit. Signum sensibile constat ex materia, hoc est
ex qua conficitur sacramentum, et ex forma, nimirum
verbo, quæ in eo conferendo adhibentur (1). Atque in
ita, qui ex rebus et verbis divina auctoritate confici-
sacramentum consistit, cum res a verbis sejunctæ
sacramenta non sint, sed per verba ad sacrum usum deter-
minantur (2).

Voces materia & forma ex Peripatetica philosophia ar-
runt, atque eas primus usurpasse videtur Guillelmus An-

tisiodorensis, qui sæc. XIII vitæ usura fruebatur: ei sequuti sunt Alexander de Hales, Albertus M., D. T. denique Ecclesia universa. Ante hoc tempus in Sacram & verba distinguebantur. Ita Tertullianus de *Præscript. c. ed. Venet. 1744* ait dæmonem in suis idolorum mysteriis sacramentorum divinorum æmulari. Dicebantur etiam cetera mystica symbola, sacra signa, Religionis initia, sectiones, & sacramenta. Paulo distinctius interdum designatur per elementum, & verbum; quo sensu August. in *Can. 54* aiebat; *accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum* primum Latinos, postea Græcos vocabula illa materiam usurpasse ostendit Morinus de *Sacrament. ordinat. exerc. 1 c. 3.* (2) *Detrahe verbum*, inquit August., in *c. 1 q. 1, & quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum, & fit sacramentum.*

§. 7. Materia vel remota, vel proxima est. Re dicimus rem ipsam, quam in conferendo sacramentum habemus, quali est aqua, oleum &c.; proximam vero ipsum rei usum, uti est ablutio, unctio &c. Forma pura, sive absoluta est, aut conditionalis. Haec in ministerio adhibetur, quæ iterari non possunt, cum minister est, recte collata fuerint, an secus (1).

(1) Conditionalis formæ expressa mentio primum VIII sæculo in statutis S. Bonifacii Episc. Moguntini, edita sunt circa an. 745, extantque apud Dacherium *Scripta c. 28 p. 508 ed. Paris. 1723*, itemque in Capitularibus Caroli Balutium l. 6 c. 184 t. 1 col. 638 *ed. Venet. 1772*, unde idem excerpit, suæque canonum collectioni tit. 11 c. 17 Isaac Episcopus Lingonensis apud Harduinum *collect. Can. col. 447 ed. Paris.* Ex quo recte colligit Edmundus Mart. *Antiquis Eccles. Ritib. t. 1 l. 1 c. 1 art. 16 n. 10 p. 59 ed. Ant. Venet. 1763* quantum a vero abetraverint, qui conditionale formam primum a Scholastici inventam, atque in Ecclesiam investam putarunt, cum ea revera multo ante Scholasticæ ætatem adhiberetur. Ante sæculum VIII sacramenta, quæ nequeunt, nulla adjecta expressa conditione repetebantur plane incertum erat, collata ne, & an recte collata. Non inde tamen confici potest, quod aliquibus visum est, quædam Ecclesiam sine ulla prorsus conditione conferre visse sacramenta, quæ iterari non possunt. Non erat discretis verbis concepta conditio, quæ tantum VIII sæculo esse cœpit, sed erat tamen conditio tacita, quæ redibat; & Ecclesia, quæ semper rebaptizantium hæresim vitæ, baptismum repeti voluit, quatenus non constaret, numquam aut num recte collatus fuisset. Nam non monstratur, quod non certis indicis ostenditur rite peractum, uti loquitur Gregorius M. *Ep. 17 l. 14 ad Felic. col. 1729 opp. t. 2 edit. Paris 1705.* Quod ante Gregorium docuerat S. Cyprian. *ad Magnum p. 297 edit. Amstelod. 1700*, cum de vi baptis-

interpretatur *repetitionem*, quasi omnis conditio a Chris-
 tus Patribus reiecta fuerit. Trepidatio & dubitatio Pa-
 incertus, ancepsque animus, propter quem illam ad sy-
 xroversiam detulerant, qui dubitabant, num in illo re-
 mine baptismum repetere deberet. Evellunt hunc scrup-
 ulti Patres agentes, baptismum esse repetendum, *no ists*
 (quod certe de conditione intelligi nequit) *eos facies*
inter purgatione privari. Idem quoque de *Madem infan-*
 Gregor. II *Epist. 2 n. 9 col. 1859 s. 3 collect. concil.*
 ecclesia igitur, cum eorum baptismum repeti volebat,
 dam dabat haresim rebaptizantium, non aliter il-
 ligi, quam cum tacita animoque retenta conditione: *si*
rebat. Quæ conditio, uti dixi, sæc. VIII verbis ex-
 cepit, eamque disciplinam sua jam ætate multis in lo-
 probavit, & ubique servari jussit Alex. III *in cap. 2*
 ac denique confirmavit Joannes XXII apud Raynal-
 1333 *n. 42 t. 5 p. 566 ed. Luca 1750*. Nunc igitur con-
 ditione adhibetur in sacramentis, quæ iterari non pos-
 et non temere, & inconsulto adhibenda est, sed cum
 dubitatio, ac re primum cognita, & quæ sita dili-
 genter Catechismus Rom. *par. 2 c. 2 n. 57*. Confer Be-
 qui ea de re late disserit *in Instit. Eccles. Instit. 8*
cond. Disc. 1. 7 c. 6. Disputant Theologi, num etiam
 po penitentia conditionalis absolutio tribui possit,
 incertum est, num minister necessaria verba pronun-
 nom is, qui absolutionem obtinet, ad eam suscipien-
 Monens sit. Hujus conditionalis forma in sacramen-
 initium plerique repetunt a sæc. XVI, sed revera
 mentio apud Joannem Gersonium, qui ineunte
 agebatur *in tract. de Schismate p. 69 de unit. Eccl. p.*
interrogat. Charturian. p. 461 n. 2 opp. edit. An-
 3. Vide Jueninium *de Sacramen. diss. 1 de sacram. in*
6.5 art. 2, Tournelyum Prælect. theol. t. 7 de Sacram.

tem non solum peccata remittit ; sed justificat & vivat interiorem hominem, qui ex injusto fit justus, inimico amicus Dei, ut sit hæres secundum spem eternæ, uti docet Synodus Tridentina (1).

(1) *Sess. 6 de Justificat. cap. 7.*

§. 9. Gratiam sacramenta conferunt suapte vi & natura, sive, ut inquit Theologi, *ex opere operato* (1), que non ex meritis suscipientis, aut conferentis sacramenti vis ejus æstimatur, sed ea tota profuit a Christo per ipsum opus, quod Minister rite conficit, divinam gratiam hominibus tribui voluit (2). Qua in re sacramenta novæ Legis valde differunt a veteribus, quæ tantum mentis fidem sustinebant, cum salus esset a fide suscipiendum, aut parentum, neque sua vi gratiam conferebant.

(1) Conc. Tridentinum *Sess. 7 de Sacram. Can. 8.*

(2) S. August. *l. 4 Contra Creicon. Cap. 16 col. 493 opp. t. 9 p. 1755 non eorum meritis, docet, a quibus ministratur, tantum primum, sed propria sanctitate, atque veritate propriam, esse institutum est. Eadem habet Anastasius P. Ep. ad Antioch. *l. 1 c. 8 p. 274* apud Pithæum *Cod. Can. Paris. 1687. Consecratio* ci & Latini PP., quos cumulat Drouvenius *De re Sacram. c. 1. Ecclesia*, ut hæc catholica veritas planius proponeretur, invenit vocabulum *operis operati*, quo *Carolus D. Thomæ Aquinatis* uti cæpit. Disputant vero inter *Scotistæ* de modo, quo sacramenta gratiam elargiuntur, *li nimirum sacramenta causam physicam gratiæ esse* *hi vero tantum causam moralem*, hoc est non ipsis velut inditam esse gratiam, sed per ea moveri Deum elargiendam ; excepta Eucharistia, quæ ex se gratiam quoniam ipsum gratiarum fontem Christum continet.*

(3) Apostolus *ad Galat. IX 9* vetera sacramenta *infirma elementa* vocat.

§. 10. Non eodem modo sese gratia explicat in sacramentis. Nam quædam hominem mortuum *venæ* catorum excitant, & revocant ad vitam spiritualem sunt Baptismus & Pœnitentia, quæ conferunt gratiam, & mortuorum sacramenta appellantur. *Re* sacramenta *vivorum* dicuntur, quod dantur iis qui vivi gratiæ, eaque superfundunt gratiam secundam, *P* incrementum & robor.

§. 11. Præter gratiam, quæ communis est omnibus mentis, quædam sunt, quæ conferunt etiam charactere hoc est notam quamdam impressam & insculptam an

quæ deleri non potest (1). Hujusmodi sunt Baptismus, Confirmatio, Ordo, per quæ sacramenta fixa certaque nota efficiuntur aut Dei filii, aut Christi milites, aut christianæ religionis ministri ac sacerdotes. Et quia character semel animo impressus semper manet, idcirco tria hæc sacramenta nefas est iterare; iterantur cetera quæ non imprimunt characterem.

(1) Conc. Trident. Sess. 7 Can. 9 de Sacram. Hujus signi & characteris satis perspicue meminit Apost. II ad Corinth. 1. 21 & 22. *Qui vult nos Deus, ait, qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris; & ad Ephes. 1. 14, IV 40. In quo & crederemur, inquit, signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriam ipsius.... Nolite contristare Sp. S. Dei, in quo signati estis in redemptionis. Apostolicam hanc doctrinam explicatius tradiderunt antiqui Patres, præsertim S. Hermas Pastor l. 3 Simil. 9 n. 16 apud Cotelerium PP. Apostol. p. 120 t. 1. edit. Amstelod. 1724, S. Cyrillus Ep. 68 p. 258 ed. Amstel. 1700, S. Cyrillus Hierosolym. *Method.* 37 n. 35 p. 282, et *Procathec.* n. 16 p. 12 ed. Paris. 1720, ubi primus baptismum sigillum filii Dei, alter signum Dei, tertium signaculum sanctum, & indelebile appellat. Diserte etiam S. Epiphanius *Harer.* 8 l. 1 n. 6 t. 1 p. 19 ed. Colonia 1642, S. Iulius in *Exhort. ad Baptism. born.* 13 t. 2 c. 117 ed. Montfaucon. *ir.* 271, S. Jo. Damascenus *de Fid. orthodox.* l. 4 c. 9 opp. t. 1 p. 148. *Lequienii Venet.* 1748, S. Ambrosius *de Spir. S. l. 1 c. 6 n. pp.* 2. 4 col. 22 ed. Maurin. Venet. 1751, & S. August. *de Baptismo.* 1. 1 col. 79 & l. 6 c. 1 col. 161 l. 2 contr. *epist. Parmenion.* 44 & 45, & in *Sermon. ad Casarean.* *Eccler. plebem* n. 4 opp. t. 9 ed. Maurin. Venet. 1753 memorant characterem sacramentalem, seu sacramentalem, per quem Christiani distinguuntur. *Palas* igitur est Van-Espenius *par. 2 luv. Eccles. tit. 1 de sacram.* in *gener. c. 1 n. 11 & 13*, cum apud Patres, aut in antiquis canonibus de hoc characterē nihil solidi occurrere asseverat, sicut antiqui scholastici, cum pro characterē pugnauerunt, tantum nisi potuerint Decretali Innocentii III in *cap. 5 de Baptismo*, quæ expresse definitum est, Baptismo imprimi characterem.*

§. 12. Rursus alia sacramenta singulis sunt necessaria vel omnino, & necessitate medii, ut inquit, ita ut sine illis nemo æternam salutem consequi possit, qualia sunt Baptismus, qui necessarius est omnibus, ac poenitentia, quæ est necessaria iis, qui post Baptismum crimen aliquod perpetrarunt; vel sola necessitate præcepti, quo fit ut contemni quidem, aut oblata refutari sine animæ detrimento nequeant, at, eorum suscipiendorum non oblato loco, impune omittantur. Hujusmodi sunt Confirmatio, Eucharistia & Extrema Unctio. Reliqua duo sacramenta, Ordo scilicet

& Matrimonium, necessaria quidem sunt universo pori Ecclesiæ, non tamen singulis, cum nulla necessitas singulos homines aut ordines suscipere, aut nuptias celebrare (1).

(1) Conc. Tridentinum *Sess. 7 Can. 4 de Sacram.*

§. 13. Omnia sacramenta ministrum postulant, & jectum, illum scilicet, qui ea conferat, & illum, qui suscipiat. Utrumque soli homines præstant (1); sed omnis homo ea conferendi habet potestatem, vel tantum, quibus id munus divina & ecclesiastica auctoritate datum est (2). Generatim sacramenta conferuntur episcoporum est, & Sacerdotum. Quædam tamen ministrum consecratum, quædam ministrum qui habere possunt (3). Consecratum ministrum sacramenta omnia postulant, excepto Baptismo, qui a quocunque collatus valet (4), & excepto matrimonio, si veritas opinio illorum, qui putant, ejus ministros esse ipsos habentes (5).

(1) Quæsitum est in scholis, num soli viatores homines sacramenta conferant. Atque Angeli Sacramentorum ministri viatoribus tantum hominibus id munus a Christo datum literæ ostendunt, quod præ ceteris animadvertit Chrysostomus *Sacerdot. l. 3 n. 5 opp. 1. p. 585 ed. Montfauconii Paris.* que ab eo ministerio Cælestes, atque Angelos exclusos habemus; quamquam, uti docet D. Thomas *par. 3 qu. 64* sit Deus, ubi velit, etiam Angelis extra ordinem hoc nunc committere.

(2) Concilium Tridentinum *Sess. 7 Can. 10 de Sacram.*

(3) Discriminis ejus causas accurate, cum primis, et que nuper illustravit V. Cl. Fr. Hermanus Dominicus *Conopolus Ord. Præd. in libro della Nullità delle assoluzioni eati riservati cap. 2 section. 1 §. 3 p. 142 seqq.*

(4) *Can. 21, 23, 24 de Consecr. dist. 4.*

(5) De hac questione suus erit agendi locus paulo post de matrimonio disputabimus.

§. 14. In conficiendis sacramentis Ministri media tantum salutis exhibent, & tractant, neque suam gerunt personam sed Christi, qui eadem instituit, & a quo vis eorum procedit (1). Quare sive bonis, sive pravis imbuti sint moribus, sacramenta conficiunt, & conferunt, modo id faciant, quod sacro illo explendo munere catholica Ecclesia fieri jubet. Hinc mali ministri sibi quidem æternam perniciem &

tem afferunt, cum sancta tractant impure, sed impedire non possunt fructum gratiæ, qua donantur, qui sacramenta recte accipiunt (2).

(1) Concil. Trident. Sess. 7 de Sacram. Can. et Sess. 7 de Baptism. Can. 4: *Mignum quidem est baptisma*, inquit S. Jo. Chrysostomus Hom. 3 in 1 ad Corinib. n. 2. p. 18 t. 10 edit. Paris. 1732, *sed non illud magnum facis is, qui baptizat; sed qui in baptismo invocatur*. Confer etiam S. August. de Baptismo contr. Donat. l. 5 c. 10 col. 113 & contr. Crescon. l. 3 c. 8 col. 439 t. 9 ed. Venet. 1735, & S. Gregorium Nazianz. Orat. 40 in S. Baptisma p. 656 t. 1 opp. edit. Paris. 1830. Atque huc spectat S. Joannes I. 33, & S. Paulus I ad Corinib. I. 11 & seq. III 4 et seq.

(2) Memento ergo, ait August. l. 5 Contr. litt. Petil. c. 47 col. 253 t. 9, sacramentis Dei nihil esse moris malorum hominum, quod illa vel oratione non sint, vel minus sancta sint. Et tract. 5 in Joann. n. 18 t. 3 par. 2 col. 328 opp. edit. Venet. cit. Dedit Baptismum, inquit, Judas, et non baptizatum est post Judam, dedit Joannem, et baptizatum est post Joannem. Quia si datus est a Judas, Christi erat: qui autem a Joanne, datus est, Joannis erat; non Judam Joanni, sed baptismum Christi, etiam per Judam daturum, baptismo Joannis, etiam per manus Joannis dato, reponimus. Atque hæc causa erroris fuit Novatianis, Donum sacramenti opus humanum ab interno effectu divino, existimarunt, effectum sacramenti necessarium ab hoc ministrante, non a sanctificante Deo procedere, uti observat Augustinus de Baptism. contr. Donatist. lib. 6 cap. 1 col. 16 t. 9 edit. indic.

15. Quamquam autem sacramenta opus non habeant ministri sanctitate, postulant tamen ejus intentionem, hoc deliberatam voluntatem id quod agitur, conficiendi. Quam intentionem scholæ triplicem faciunt, *actualem*, præsto est, cum ad id, quod agimus, animum impelamus, & nihil omnino aliud cogitamus: *virtualem*, quae adesse dicitur, cum ad aliquid primum animum adjunximus, neque postea voluntatem hanc revocavimus, sed adhuc in ea perseveramus, licet aliud cogitemus, cum rem ipsam agimus: denique *habitualementem*, quam habet, qui nulla animi deliberatione, sed tantum consuetudine proclivis ad sacram ministerium, atque alio distracto animo sacramentum administrat. Sane *actualis* voluntas efficacissima est, *virtualis* sufficit ad vim sacramenti, *habitualis* autem plane inutilis est (2).

(1) Concilium Tridentinum Sess. 7 Can. 11 de Sacrament.

(2) S. Thomas par. 5 qu. 64 art. 8: sufficere ait *habitualementem* in-

tionem ad perfectionem sacramenti; sed ei voluntas huius est quam nos hodie *virtualem* appellamus.

§. 16. Nam sacramentalis actio humano modo fieri debet, scilicet non modo pecudum, sed certo ac deliberato modo quod est proprium hominis, qui particeps rationis est. Alio modum humanum non præstat habitualis intentio, ut habent etiam amentes, dormientes, ebrii, qui certe non humano agunt modo, nec cum iudicio rationis, quidquid agunt. Ferri voluntas debet in ea, quæ Christus iussit, et quæ facit Ecclesia (1), eaque in hoc opere conficienda certa ac deliberata esse debet (2). Nam sacramenta minime & per jocum, aut dicis causa administrata, nulla & inane sunt.

(1) Concil. Florent. in Instruēt. ad Armenos apud L. t. 18 Concil. col. 547 edit. Venet., Concil. Trident. Sess. 7 de in gener. can. 11. Hinc inter ceteras propositiones ab A. proscriptas illa etiam refertur: *Valet Baptismus collatus a nullo, qui omnem ritum externum, formamque baptismi recipiat, immo vero in corde suo apud se resolvit, non quod facit Ecclesia.* Quamquam vero Minister sacramenti faciens debeat intendere, quod facit Ecclesia, necesse est, eum etiam intendere id quod ipsa intendit Ecclesia per illum actum verum conferri sacramentum, & sacramentalem docet. Scilicet si quis improbus Minister inclusa cogitatione putet, sacramentum non eam vim quam habere censet Ecclesia, sed tamen serio velint quos Ecclesia adhibet, externos ritus peragere, hæc intendendi id, quod facit Ecclesia, non quod ea intendit quidem habetur ad vim sacramenti: Audiendus est de materia in Sum. par. 3 qu. 64 art. 6 cuius hæc verba sunt: *patitur fidei defectum circa ipsum sacramentum, quod exteri credat, per id quod agitur exterius, nullum sequi interius defectum, non tamen ignorat, quod Ecclesia catholica intendit per huiusmodi, quæ exterius aguntur, præbere sacramentum; non obstante infidelitate, potest intendere facere id, quod facit Ecclesia, licet animet id nihil esse, & talis intentio sufficit ad sacramentum.* Ita Ecclesia ratum & firmum habuit Baptismum collatum a Paganis; licet ipsi non cogitarent de delendo originali peccato, quod negabant; & ita S. Pius V approbavit baptismum Calvinianum, licet ipsi intentionem non haberent baptizandi in remissionem peccatorum. Nam ad sacramenti integritatem nihil inter docet August. de Baptism. l. 7 c. 55 col. 201 opp. t. 9 cit. ed. net. quæ sit fides ministerorum. Confer etiam eundem August. epist. 98 ad Bonifac. n. 5 col. 265 t. 2 edit. Venet. 1723. Probrius Catharinus e Dominicanorum familia in eo, quem inquisitio edidit, cum Trident. Synodo haberetur, libello de intentione externa sufficientia, contendit, ad sacramentum rite & recte

eam nunc modo proscriptam, atque improbatam
& hi præsertim sunt Hyacinthus Serry in *Vindic.*
nius *de Sacram. dissert.* 1 qu. 5 art. 5, Drouvenius
1 qu. 7 cap. 3 sect. 2 §. 1 & 2.

ib. de Captivis. Babylonic. cap. de Baptismo, qui
notæ sequutus est, Kemnitius *par. 2 Exam. Cons.*
per jocum collatum sacramentum valere existi-
visimum errorem damnavit Leo X in *Bulle*
6 art. 12 p. 489 t. 3 *Bullar. Rom. ed. vti. indit.*,

Sess. 14 de Sacram. panit. can. 6. Quod de S.
Socrates Hist. eccles. l. 1 c. 15 p. 44, & Sozo-
p. 67 ed. Vales. Cantabrig. 1720 id vel falsum est,
m sit, baptismus ab Athanasio non per jocum sed
utur haberi debet, sicuti observant PP. Maurini
i t. 1 p. 9 *ed. Patavii 1777. Fabulosum est etiam,*

Genesisii ac Dioscori baptismo narratur; quæ de
2 *de Sacram. Dissert. 1 qu. 6 c. 1 de Sacram.*

intum dantis, sed etiam accipientis sacræ
io est necessaria, ut illud valeat. In infan-
etua amentia laborantibus nulla voluntate
hi in fide, in voluntate Christi, & Eccle-
m recte suscipiunt (1). Adulti, qui inte-
s habere debent intentionem sacræ in Ec-
ciendæ (2); iis vero, quo ratio defecit, vel
re morbi opprimuntur, sacramenta tribuit
in vitæ discrimine versantur, modo, cum
sacramenti suscipiendi voluntatem significa-

opp. ed. Romæ 1755, S. Thom. *Opusc.* 65 §. de *Extrem. unct.* in *Sum. par.* 5 qu. 68 art. 12, Catech. Rom. *par.* 2 c. 2 §. 53, Rituale Pauli V *Tit. de Baptism. Adultorum.* Quod si voluntas, quam idem habebat æger, aut amens, ita incerta sit & obscura, ut tamen ea testimonium ferre possit, tunc morienti danda potius, quam neganda sacramenta, censet Augustinus de *Conjug. adulterii* l. c. 26 col. 403 opp. 1. 6 ed. Vener. 1751; licet alii id quidem agere ex illo Christi præcepto apud Matth. VII 8: *Nolite sanctis animalibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos.*

§. 18. Sacramentorum omnium, uti diximus, auctoritas (1), ipseque constituit singulorum materias & iura, quæ *substantiales* dicuntur (2). Quæ a Christo sunt constituta mutari ab Ecclesia nequeunt; sed tamen ipsa potest salva sacramentorum substantia, quibusdam addere certas conditiones, quas omnino servare oportet, ut sacramentum valeat (3). Ritus etiam, & cæremonias sacramentorum præcepta a Christo potestate Ecclesia constituit (4), & hi ritus aut cæremoniæ sine piaculo omitti non possunt; quamvis si omittantur, valeat sacramentum, quoniam intimam naturam non attingunt (5).

(1) Si quis dixerit, inquit Synod. Trident. *Sess. 7. Can. Sacram. in gener. omnia sacramenta novæ legis non fuisse a Christo Domino nostro instituta, anathema sit.* Quibus modus catholicum dogma stabilivit, sed expresse non re, mediata ne, an immediata omnium sacramentorum ratio a Christo sit repetenda. Nam Alexander de Ha a S. Victore, Petrus Lombardus, aliique nonnulli Theologi Trident. antiquiores putarunt confirmationis, & eucharistionis immediatum auctorem non esse Christum, quia nullus est Scripturæ locus, quo hæc divina institutio referenda inquam Synodus id expresse noluit definire, sed multa sparsim constituit, ex quibus patet Christum esse omnium sacramentorum auctorem esse habendum; in primis *Sess. 14 cap. 1 de extrem. unct.* expressis verbis declaratur sacramentum extreme unctionis fuisse a Christo Domino institutum, & a B. Jacobo Apostolo promulgatum. Quibus ut Christo institutio, Jacobo tantum promulgatio tribuitur. Alii omnes quidem, qui post Conc. Trident. floruerunt, Theologi immediatum omnium sacramentorum auctorem Christum esse defendunt, & contrariam sententiam vix jam temeritatis ratione effugere posse sentiunt. Consule Tournelyum *Prælect. theol. Sacram. in gener. qu. 5 art. 1.* Jueninium de *Sacram. dissert. 1. 4 de Sacram. in genere*, & Drouvenium de *re Sacram. l. 1 qu. 6 tot.* Neque obstat silentium Scripturæ, cum id doceat divina institutio, ac verbum Dei sive scriptum, sive traditum parem habere auctoritatem, & huc referendus D. Th. in *Summa par. 3 qu. 72 art. 2 ad 2.*

(2) Atque hæc quidem, quæ a Christo stabilita est materia

ramentorum, quæ *substantialis* dicitur, mutari non potest. Baptismo alia nequit adhiberi materia, quam aqua namque aliis verbis hoc sacramentum conferri potest, quam Christus constituit, scilicet *in nomine Patris, et Filii, et Sancti*. Modo tamen integra sit materia, & forma, veritati sacramenti nihil detrahit mutatio, quæ acceditur. Ita in baptismo nihil refert, num aqua sit frigida, aut in Eucharistia tum azymum, tum fermentum. Similiter Græci in quibusdam sacramentis præcæcivam formam, quæ Latinis indicativa est; sed eam vim eandem habet, & utraque eodem redit, licet differant. Confer Jueninium *de Sacram. diss. 1 qu. 3 c. 1* & *de Sacram. l. 1 qu. 1 c. 1 §. 5*.
Concilium Tridentinum Sessio 21 cap. 2 de Communione

Sanctorum sacramentorum rituum instituendorum potestatem habere, manifestum est ex Paulo I. *ad Corinth. XI*, ubi multa de Eucharistia institutione, ejusque celebratione accepta præcipit: *cetera*, inquit, *aper. 36 c. 1*. Ipsa hæc verba expendenti August. *epist. 54 ad Romanos. Januar. c. 6 col. 127 l. 2 opp. ed. Maurin. Ven. 1729* Justinus ideo non præcepisse, quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis per quos Ecclesiam dispositurus erat, *huc locum*. Atqui potestatem a Christo datam Apostolice regimine legitima successione ad Ecclesiam transmissam, inter omnes constat. Atque hanc sibi quæ potestatem Ecclesia & declaravit, & factis demonstrationibus Trident. Sess. 21 c. 2 declarat hanc potestatem Ecclesia fuisse, ut in sacramentorum dispositione, *saltem substantialia*, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipiendi seu ipsorum sacramentorum venerationi pro rerum, *et locorum varietate*, magis expedire judicaret. Quam habere se Ecclesia verbo declaravit, eandem quovis ostendit, uti ex antiquis Scriptorum Ecclesiasticorum conspectum est. S. Justinus M. *Apol. 1 n. 65 p. 82* & *Paris. 1742* caeremonias memorat ab Ecclesia præscriptas Eucharistia conficienda, ac distribuenda. Baptismi ritus Tertullianus *de Baptismo n. 7 et seq. p. 226 ed. Ven. 1742* Hierosolymitanus in suis mystagogicis catechesibus, quæ apud Orientales vigeant, catechumenos doctrinæ non semel explicat vim exorcismorum, qui ante adhibebantur. Mittit ceteros Patres. Tantum indicat Tertulliani, qui *lib. de Corona cap. 3 p. 102 ed. 1742* necessitatem vindicat, exemplo rerum multarum, quæ Ecclesia observabat, quamquam scriptæ non essent, *qu. 8 c. 3*. Idem quoque confirmant Eucharologia Græco-Latinæ libri Latinorum, ex quibus intelligimus, multas caeremonias ab Ecclesia institutas, earumque obsequium legem ministris impositam. Confer Cl. Zaccariam *hal. diss. de jur. liturgic. tom. 1*, Jo. Laurentium Bertholm. *discipl. l. 30 c. 25 l. 6 & Salam in not. ad Roman. l. 1 c. 18 §. 1 p. 21. 1 edit. Taurin. 1749*, ubi plura etiam not. Tom. II.

describuntur testimonia hæreticorum, qui hanc veritatem mel fateri debuerunt.

(5) Conc. Trident. *Sess. 7 de Sacram. in gener. c. 1* techismus Romanus *par. 2 cap. 1 §. 18*. Quid tamen agcum necessitas non omnes adhiberi sinit cæremonias præscriptas, rituales libri demonstrant.

§. 19. Ab ipsa sane Apostolorum ætate sacramentis intrinsecus accesserunt solemnes quidam ritus, & cæremoniæ, quibus major ipsis adjungitur reverentia, sanctitas altius in hominum animis imprimitur, sarius in Ecclesia ordo sustentatur (1). Earum cæremoniarum non eadem omnium antiquitas est. Quædam ipsis Apostolis originem repetunt (2); atque hanc auctoritatem, unde manarunt, ubique retinet, ac custodit Ecclesia, quamquam sacramenti naturam constituant. Sic ex. gr. signum crucis in omnium adnominibus sacramentorum ubique præscribitur (5), & ubi sacramentorum materiæ mysticis benedictionibus utuntur.

(1) Confer Conc. Trident. *Sess. 22 c. 5 de Sacrif. Atechismus. Rom. l. 2 c. 1 §. 18*, & confer Drouvenium *de ritibus l. 1 qu. 7*, & Gagliardum *Instit. Canonic. l. 2 tit. 5*, quibus his ritibus & cæremoniis late contra hæreticos disputatur.

(2) Protrita est Augustini *ep. 54 ad Januar. n. 1 opp. ed. Venet. cit.* regula, quod ab Apostolis repetenda sunt semper in Ecclesia observata esse constat, & quorum monstrari non potest. Atque huc refert Tertullian. *de bapt. p. 102 ed. Rigaltii Paris. 1675*, S. Basil. *de Spiritu S. p. 55 ed. Paris. cit.* S. Cypr. *ep. 65 ad Cæcilium. p. 10 tit. Paris. 1666*.

(5) Quod signum nisi adhibeatur, inquit August. *T. Joann. col. 801 opp. t. 5 edit. Maurin. Venet. 1750*, baptis creditur, sive ipsa aqua, qua regenerantur, & Chrismate unguuntur, sive sacrificio, quo aluntur, nihil te perficitur.

§. 20 Quasdam autem cæremonias consequenter adjunxit Ecclesia, & hæc quidem non eadem sunt. Nam suos habent peculiare ritus Latini, Græci, & alii; quin & in Occidente non una omnium est. ea in re consensio est. Non enim in omnibus sunt ritus Ecclesiæ Romanæ, Mediolanensis, Gallicanæ, quod in ceteris etiam Orientis atque alijs partibus evenire, ex omnium ritualibus com-

esia reliquarum mater & magistra per
ne rituum diversitatem, quæ non of uni-
, quæ omnibus una est, licet dissimiles sint
ores & consuetudines (2).

Idem nihil officit Sanctæ Ecclesiæ consuetudo diversa,
M. ep. 45 ad Leandr. l. 1. col. 552 t. 2. opp. ed.
1705. Ad hunc locum pertinet etiam August. ep.
um c. 9 col. 77 t. 2. indic. ed. Venet. cum ait: O-
bricudo filiæ Regis intrinsecus; illæ autem observa-
ia celebrantur, in ejus veste intelliguntur. Unde ibi
bris aureis circumamicta varietate. Vide etiam S.
71 ad Lucinium Boeticum n. 6 col. 452 opp. t. 1
Verona 1634.

is, qui Latinis, subjecti Episcopis in Italia, finiti-
commorantur, multæ sunt editæ Summorum Ponti-
fices, per quas ipsis sui ritus permittuntur, ac præ-
ut neque Græcus ad Latinum ritum, neque Lati-
n sine auctoritate Sedis Apostol. transire possit.
celeberrima est Constitutio Etsi pastoralis 57; Bene-
di ejus Bullar. pag. 101 ed. Romæ seu Ven. 1754,
æ ad hanc rem pertinent, accurate explicata ac

S E C T I O I.

De Baptismo.

annis.	30. Audientet.
us Christi, et ejus	31. Genuflectentes et Compotentes
proxima ablutio,	32. Catechistarum officium.
na.	33. Catechumeni ad Baptismum ac- cedentes.
tam infantes, quam	34 et 35. Cæremoniæ in Baptismo adhibitaæ.
um gradus	36. Sponsores seu Patrini: 37. Qui eo munere fungi possint &

nus ex Christianis sacramentis Baptismus est;
ar a græco verbo βαπτίζω, latine *mergere*;
ue Baptismus ablutio est. Prophetarum ul-
Baptista ante Christum missus, ut baptiza-
(1), prædicavit Baptismum pœnitentiæ, &
tebantur crimina, baptizavit in remissionem
proxime futuram in Christo Jesu (2). Verum
neque gratiam conferebat, neque imprimen-
m (3), neque erat per se sacramentum, sed
m sacramentale disponens ad Baptismum

Christi (4); cui decebat homines assuefacere, eosque ad sacramentum rite & recte suscipiendum per penitentiam præparare (5).

(1) Joan. I. 33, Marc. I. 8.

(2) Agebatur itaque a Joanne, inquit Tertull. *de Baptismo*, cap. 10 p. 225 ed. Venet. 1744, Baptismus penitentia, quasi remissionis & sanctificationis in Christo subsecutiva. Non enim predicabat Baptismum penitentia in remissionem delictorum futuram remissionem enuntiaturum est: siquidem penitentia ante remissionem subsequitur, & hoc est viam præparare: qui autem præparat, non idem ipse perficit, sed alii perficiendum procurat. V. S. Hieron. ep. 69 ad Oceanum n. 6 opp. t. 1 col. 418, & Cyr. Luciferian. n. 7 col. 179 t. 2 ed. Vallartii Veronæ 1755, & Chrysost. in Matth. Hom. 11 c. 4 t. 7 p. 154 ed. cit. S. Cyr. Alex. in Joan. c. III vers. 22 & c. IV v. 1 opp. t. 4 p. 175 ed. Paris. 1657, S. August. in Enchirid. c. 49 col. 214 ed. 6 ed. Venet. 1751, S. Ambros. in Luc. l. 2 n. 79 & l. 1 n. 140 p. 794 & 1095 opp. t. 2 ed. Maurin. Ven. 1748.

(3) Ego quidem, inquit ipse Joannes apud Matth. III 11 baptizo vos in aqua in penitentiam; qui autem post me veniet, fortior me est, cujus non sum dignus calcareamenta pedum: ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igni. Eadem habetur apud Marc. I. 8. Luc. III 16. Jo. I. 26 seq. Quare Paulus apostolus eos, qui Joannis Baptismum acceperant, denuo baptizatos a nomine Christi voluit Ag. Apost. XIX 1 & seq. Itaque non moriebantur, inquit August. loc. cit., qui Baptismo Joannis baptizabantur, sed Christo, in quo solo renasci poterant, parabantur.

(4) S. Th. in summa pars. 5 qu. 38 art. 1 ad 13; ac vide etiam qu. 38, ubi de Joannis Baptismo solide disputatur.

(5) Petilianum Donatistam, qui unum Christi, & Joannis Baptismum esse putabat, cujus tres faciebat gradus, cum ipse a Joanne, Spiritum Sanctum a Christo, ignem a Spiritu Sancto accepisset, acriter refellit S. August. *Contr. liter. Petilian.* l. 2 c. 12 & seq. col. 259 opp. t. ed. Ven. Bucerum autem, Melancthonem, Lutherum, Calvinum, ceteros hæreticos, qui utriusque Baptismi eandem esse arbitrabantur, profligavit Synodus Tridentina. *Decret. de Baptismo can.* 1 his verbis: Si quis dixerit, baptismum Joannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi, anathema sit. Confer Tournelyum *Prælect. theol. de Sacram. Baptismi* cap. 5, ac vide etiam Drouvenium *de re Sacram.* l. 2 qu. 56, ubi quæritur, num Baptismus Joannis peccata dimitteret.

§. 22. Verum ac proprium sacramentum est Christus Baptismus, a quo incipit omnis fidei origo; & ad vitam æternæ salutaris ingressio (1). Definitur in can. primo Romano (2) sacramentum regenerationis per aquam in verbo. Triplex baptismus distinguitur, aquæ, sanguinis & flaminis seu desiderii. Baptismus aquæ vere sacramentum est; reliqui duo, flaminis scilicet, atque sanguinis

huius præstant, & ideo per similitudinem ejus
erunt. Nam qui pro Christo martyrium pati-
tuus, baptizatus est, & qui moriens, ubi copia
est, peccata dolet, ac baptismum desiderat,
& baptizatus dicitur, ipse sacramenti fructus,
sacramento, consequuntur (5). Remota baptizati-
onis naturalis, quæ cum ubique præsto sit, ma-
lonea ad sacramentum omnibus necessarium,
monstrat ejus virtutem, per quam animæ ser-
(4). Quævis autem aqua naturalis, quæ mix-
tificatio in aliam naturam non migraverit, apta
est, sive ea maris sit, sive fluvii, sive putei aut
fontis (5).

10. ep. 7^a ad Iubaianum, p. 125 ed. Rigaltii Paris. 1668;
Rom. par. 2 §. 5. Quid est Baptismus Christi?
1. Tract. 15 in Joan. n. 4 col. 408 r; 3 opposit. part. 1.
Ven. indic. Lavacrum aquæ in verbo. Tolle aquam,
mur; tolle verbum, non est baptismus.
11. Trident. Sess. 6 de Justificat. c. 4, S. Ambros.
Vita Valentini. Imperat. n. 51 col. 265 opp. n. 3 edit.
S. August. de Baptismo. contr. Donatist. l. 4 c. 22 vol.
1 ed., S. Basilius de Spiritu S. c. 1 p. 30 r. 3 opp. edit.
Cyprian. de Exhortat. martyr. p. 118 opp. edit. Amstel.
omnes in Summa par. 3 qu. 66 art. 12.

12. Romanus loc. cit. §. 10.
13. Schismus ibid. §. 7. Quod si Joannes Baptista apud
Christi Baptismus Spiritu. S., & igne constare
non de materia hujus sacramenti intelligendum est,
tamen Spiritus S. effectum, ut inquit idem Catechi-
s. 8, col. certe ad miraculum referri debet, quod
apparuit, cum Spiritus S. ex celo in Apostolos ignis-
pass. Synodus Trid. Sess. 7 de Baptismo Can. 2;
4 inquit, aquam veram & naturalem non esse de no-
mini, atque ideo verba illa Domini nostri Jesu Chri-
stus fuerit ex aqua, & Spiritu S., ad metaphoram
veris, antithesis sit. Quibus verbis Synodus extra-
qui ad metaphoram detorquebat ea, quæ de aqua
raro dicta sunt, ac Lutherum, qui vinum etiam
mi putabat. Neque ulla habenda ratio est cujusdam
editum ferunt a Stephano III Pontif. apud Sir-
is. Gallia t. 2 p. 16 ed. Paris. 1629, & quo pro-
us, qui in vino datus fuerat puero, qui in vita di-
batur. Nam falsum hoc rescriptum esse omnes no-
quod nullus Patrum ejus rescripti meminit, deinde
& non est, Summ. Pontif. in re proposita tam gravi-
uisse, postremo quia de ejus rescripti auctore non
illud duo Mss. Codices Stephano II, tertius Siricio
sule. Anton. Augustinum de Emend. Gratian. l. 1.

dial. 18 oppoſ. t. 5 p. 90 *ed. Luca* 1767, ſibiſque Balutionis, & Natal. Alexand. *Hiſtor. Eccleſ. ſæc. 8 cap. 1 art. edit. Venet.* 1776.

§. 25. Aquam benedicti vetus Eccleſiæ diſciplina & atque hæc quidem eſt benedictio, quam Patres aquæ ſanctificationem & conſeerationem appellarunt (2). Duobus a Latinis, nempe ſabbatis ſancto, & Pentecoste Græcis autem in ſingulis baptiſmibus aquæ benedicuntur ſigno crucis (4), & certæ ab Eccleſia inſeruntur preces, in ea benedictione adhibentur (5); quod utraque antiquiſſimæ conſuetudinis eſt. Aquæ adſcitur chriſma magis explicat vim ſacramenti; ſed tamen hoc valet collatum in aqua naturali, quæ nihil aliud admixtum (6). Multitudo baptizandorum sæpe olim faciebat, ut omnes abluendos ſatis aqua non eſſet, & ideo nova canales in baptiſterium infundebatur (7).

(1) S. Baſilius de Spiritu S. c. 27 p. 55 t. 3 opp. *ed. lauda.* S. Gregorius Nyſſenus de Baptiſm. Chriſt. p. 803 opp. t. 2 *ed. Paris.* 1624. Cyrillus Hieroſol. *Catech.* 4 n. 3 p. 40 & ſeq. *ed. Paris.* 1700. S. Ambroſius de Sacram. l. 1 c. 5 col. 443 & 444 opp. t. 5, & de Sacram. l. 1 c. 7 n. 83 col. 25 *ed. Maurin. Venet.* 1751, Theophilus *paſch. I Biblioth. PP.* t. 5 p. 846 *ed. Lugdun.*, Viſtor. Vita. de ſecut. Vandal. l. 2 p. 683 t. 8 *indic. Biblioth.* Neque vero ſum neceſſitatis conferre licet Baptiſmum cum aqua communem, ea, quæ pro luſtrationibus benedicuntur, Benediſtus XIV *Conſtit. omnigenas* 89 §. 20 t. 1 *ejus Bullar. p.* 186 *ed. Roma* 1754.

(2) Tertull. de baptiſm. c. 4 p. 225 *ed. Venet.* 1744. S. Cyprianus ep. 70 p. 500 *edit. Amſtelod.* 1700, S. Ambroſius de ſter. c. 5 n. 8 col. 409 opp. t. 3 *laud. ed.*, S. Auguſt. de *l. 6 c. 25 col.* 175 opp. t. 7 *indic. ed.*, Auctoꝝ operis de *eccleſ. c. 2 §. 7 p.* 253 opp. t. 1 *ed. Antwerp.* 1654.

(3) Conſer. S. Carolus Borromæus *Inſtruct. de Baptiſm. Eccleſ. Mediolan. part. 3 t. 1 p.* 421 *ed. Patavii* 1754.

(4) Auctoꝝ operis de *Eccleſ. hierach. l. c.*, S. Auguſt. *Sermon. 3 col.* 1364 opp. t. 5 *ed. Maurin. Venet.* 1751.

(5) Preces ad ſanctificandam aquam olim adhibitas de Auctoꝝ *Conſtit. Apoſtol. lib. 7 c. 43* apud Cotelierium *PP. Apoſtol. p.* 584 *ed. Amſtal.* 1724. Hinc deprecari ſuper aquam Baptiſm. Auguſt. l. 5 c. 20 de Baptiſm. col. 155 opp. t. 9 *ed. A. Van. indic.*

(6) Catechiſmus Romanus par. 2 cap. 2 §. 11.

(7) Conſule Martenium de *Antiqu. Eccleſ. rit. l. 1 c. 14 §. 3 t. 1 p.* 48 *ed. Antwerpia ſeu Venet.* 1763. Atque conſuetudinem aquam vivam blando murmure decurrentem memorat S. Zeno *Tract. 55 l. 2 p.* 245 t. 1 *opp. ed. Vindelici. an.* 1753 referendam putant Fratres Ballerini &

Proxima materia est ipsa ablutio, cujus triplex
 est, *aspersio, effusio, immersio*. Fuerunt olim, qui
 ut de vi Baptismi per *aspersione*m, aut *effusio*-
 ni (1); sed eum valere certum est, cum *immersio*,
 & *effusio* diversi quidem sint ablutiois modi, re-
 men nihil distent (2). Dubitatio hæc de Baptismo
 asersionem, effusioneve collato satis claro argumen-
 tum Baptismum per immersionem conferri consue-
 rit certe fuit hæc vetus Ecclesiæ disciplina, ut Ba-
 ptizandus, sive mares essent, sive foeminae, sive
 infantes, vestibus exuti, atque omnino nudi (3)
 in aqua toto corpore mergerentur, & inde educeren-

Under Cornelium Pap. *epist. 9 ad Fabium Antiochenum*
 col. 154 & 155 apud Constantium *Epist. Roman.*
 Cyprianum *epist. 76 ad Magnum* p. 363 & seq. ed.

Vide Catechismum Roman. *par. 2 c. 2 §. 17*. Antiquitus
 Baptismus immersione dari solet, tamen interdum effusio-
 nis, atque asersionem adhibitam fuisse constat; quod
 primo argumento est, Ecclesiam semper firmum ratum
 Baptismum, sive per immersionem, aut asersionem, aut
 effusione fieret. Ita cum Petrus, ceterique Apostoli
 vixit millia baptizarunt, sicuti narrat in Act. Apostol. II
 videtur dedisse baptismum per asersionem aut ef-
 fusione, cum verisimile non sit, tantam hominum multitudi-
 nem brevi tempore in aquam immergi potuisse. S. Cypria-
 nus multis ostendit, valere baptismum, quem agri asper-
 sione effusione suceperant; quam sententiam veluti sua
 approbat, & sequitur S. Augustinus *de Baptismo*
lib. I. c. 7 col. 165 opp. t. 8 ind. ed. Venet. Eadem
 Concil. Neocæsariensis *can. 12* apud Labbæum *t. 1.*
col. 1516 ed. Venet., Antisiodorensis *can. 18 t. 6 col. 644,*
can. 3 col. 674 dict. t. 6, Parisiensis *VI can. 7*
 & idem *sxc. IX* tradidit Walfridus Strabo *de Reb.*
col. 692, Bibl. PP. t. 10 ed. Paris. 1624. Huc etiam
 S. Laurentii apud Surium *de Vitis Sr. mensis Au-*
g. edit. Colonia 1718, ubi agitur de baptismo per effusio-
 nis, & huc similia exempla, quæ refert Martenius *de antiq.*
t. 1. c. 1 art. 14 §. 5 t. 1 p. 49 edit. Amstærp. seu Venet.
 quibus manifestum est, etiam Baptismum asersione aut
 effusione collatum semper validum habitum fuisse: licet antiqui-
 us conferendo immersio ad adhiberetur.

Joan. Chrysost. *Homil. 6 in Coloss. n. 4 opp. t. 11 p. 369 ed. Pa-*
trillius Hierosolymitan. Catech. Mistagog. 2 pars. 311 edit.
720, S. Ambrosius, seu potius Auctor Serm. 19, n. 3 t. 4
mbros. col. 514 ed. Ven. 1751, S. Zeno Tract. 35
249 1 edit. Ballerin. Augusta Vindelic. 1756. Vetus

ne quid in rei tam sanctæ administratione aspiceretur, duo præsertim erant antiquis regulis constitutum erat, ut viri ac mulieres separatim baptizarentur vel in baptisteriis duo erant conclavia, alterum pro viris pro feminis, vel alio tempore mares, alio femine suscipiebant: S. August. *De civit. Dei* l. 22 c. 8 col. 7 *edit. indic.*, Hugo Menardus in *S. Greg. Sacrament.* t. 3 *ed. Maur. Paris.* 1705; Albinus Paccus de *Divi Sabb. S. Pasche* col. 258 *Bibl. PP. t. 10 ed. Paris.* 1616, erat, ut Diaconissæ præsto essent feminis baptismum super eas muliebri verecundiæ consuleretur. S. Epiphanius 59. sive 79 *advers. Collyrid.* n. 3 t. 1 p. 1060 *ed. C.*

(4) Triham hanc immersionem memorant omnes tres, inter ceteros Tertullianus de *Coron. cap. 3* p. 101 *Praxeam cap. 27* p. 510 *ed. Rigaltii Paris.* 1675, S. Ios. Hom. 25 in *Joan.* n. 2 *opp. t. 8 p. 146 ed. Paris. cit.*, S. Cyrillus solym. *Catech.* 20 n. 4 p. 312 *ed. Paris.* 1720, S. Greg. I *Baptism. Christ.* p. 804 t. 2 *ed. Paris.* 1615, S. Ambrosius l. 2 c. 7 n. 20 col. 452 *opp. t. 3 ed. Maurin. Venet.* 1751, aquam aliquantulum calefactam fuisse, ne qui toto et gebantur ac præsertim pueri, aliquid ex nimio frigo detrimenti, non obscure demonstrat S. Zeno *Tract.* 3. *ind. ed.*, cum memorat aquam in baptisterio igne dulcoratam. In unaquaque immersione non integra baptis pronuntiabatur, sed unius personæ nomen appellabatur gitor ex Tertulliano *lib. advers. Praxeam t. 27* p. 516 1744, ex S. Ambrosio de *Sacram.* l. 2 c. 7 *opp. t. 5 Maurin. Venet.* 1751, & ex Rit. Rom., ubi præscribitur baptizet dicendo: Ego te baptizo in nomine Patris, & mergat, & Filii, et secundo immergat, et Spiritus Sancto immergat. Idem patet ex Euchologio Græcorum

§. 25. Quæ immersio, &eductio repræsentat mortem, & resurrectionem (1); eaque triplex et duana Christi sepultura, fideique professio in Sacramentum indicarentur (2). Erat tamen hæc trino præcepti ecclesiastici, cuius violati pœnas dabantur neglexisset (3); verum ad vim, ac necessitatem non pertinebat (4). Græci nunc etiam in baptismo immersionem retinent; sed Latini post effusionem adhibere cœperunt, cum illa nudata immersio, præsertim infantibus, gravis, & periculosa videretur (5). Abluendum est autem præsertim ac tanta effundenda est aquæ copia, quanta optime baptizandus vere ablutus dici possit.

(1) S. Ambrosius *loc. cit.* n. 25, S. Ios. Chrysost. *Hom. Corinth.* n. 1 p. 79 t. 10 *edit. Paris. cit.*, Concil. Toletanum apud Labbeum t. 6 col. 1452 *ed. Venet.*

Cyillus Hierosol. *Catech.* 2 mistag. n. 4 p. 312 *ed. ind.*,
M. l. 1 ep. 43 opp. t. 2 col. 532 *ed. Paris. cit.*
 non. Apostol. 50 p. 449 apud Cotelerium *FP. Apostol.* t.
telod. 1724, D. Thomas in *Summa* par. 3 qu. 86 art. 8.
 cum in Hispania nonnulli unam tantum immersionem
 ent, ne Arianos imitari viderentur, qui triplici immer-
 sionem in Trinitate substantiam indicabant, eorum fa-
 vorit S. Greg. *M. l.* 1 ep. 43 *ad Leandr.* t. 2 opp. col. 532
 ad Gregorii decretum cum laude memorant Patres Con-
 cilii IV, can. 6 loco mox ind. Præclare S. Thomas *loc.*
quo licite fieri potest, Inquit, scilicet & semel, & iterum
quod unica immersione significatur unitas, morsis Christi
Deitatis; per trianam autem immersionem significa-
re sepultura Christi, et etiam Trinitas personarum. Vnde
Wilephonsus Adm. de Cognis. Baptism. c. 117 apud
Wetst. sacr. t. 2 p. 34 ed. Luca 1761.
 XIII, quo D. Thomas vitæ diuina fruebatur, jam in
 iudam apud Latinos immersio desuere coeperat, & ipse
 nec, uno aut altero ex tribus illis modis recte bap-
 tismi, quamquam totius esse dicat, eum dare per immer-
 sionem adhuc ætate communior erat baptismi conferendi
 quoniam in *Summa* *loc. cit.* art. 7. *Ablutio autem fieri po-*
est, non solum per modum immersionis, sed etiam per
aspersione vel effusionis; et ideo quomodo tutius sit ba-
ptismi modum immersionis (quia hoc habet communior usus)
per se fieri baptismus per modum aspersione, vel etiam per
effusionis. Quo ex loco perspicuum meo quidem iudicio est,
ætate, quæ D. Thomas florebat, communior quidem fuit
immersionis, sed tamen quibusdam etiam usitatam fuisse
aut effusionem. Guilelmus Beveregius in Not. ad cano-
nic. 472 apud Cotelerium PP. Apostol. t. 1 ed. Amsterdam.
 loci immersionis loco aspersione, sive profusionem aquæ,
 locali præsertim Ecclesia, plusquam mille abhinc annis,
 videlicet 1. ætate, substitutam esse. Sed certa desunt anti-
 quæ, quibus hæc Beveregii opinio niti posse videat-
 ur, tamen animadvertam, quod etiam antiquior aspersione
 fuit, & eo quidem solemniori, ut videtur, adhibita mentio
 in *Ecclasiast. Dogmatibus*, quod inter opera falso
 adscripta PP. Maurini rejiciunt *ad Appendic. s. 8.* &
 tribuunt Gennadio Massiliensi Gallicanæ factionis, contra
 Imper. & Hilarius Augustino scripserunt. Nam c. 41 ejus-
 dem s. 8 opp. *Augustin. ed. Maurin Ven. indic.* Baptismus,
 tum inter se comparantur, atque hæc habentur: Bapti-
 smus fitur fidem suam coram sacerdotibus, et interrogatus res-
 pondet: Ille post confessionem vel
 in aqua, vel in sanguine; et hic vel in sanguine,
 vel in igne. An non hic locus argumento esse potest, quod
 ione in qua Gennadius scripsit, immersionis loco asper-
 sione? Utut ea de re sit, certe generatim tum apud La-
 tinos obtinuit immersio, quæ alicubi vigeat sæc. XIV,
 sit Codex membranaceus, qui cum aliis compluribus ex-
 ceo Alberti fratris mei Canonici Basilicæ S. Mariæ trans

Tyberim, & in quo habentur hæc : *et baptiza infansem in nomine Trinitatis sub trina immersione dicent etc.* Codex hic literalis est, neque certe est antiquior sæc. XIV uti demonstrat, quæque in eo describitur, oratio S. Thomæ de Aquino tantum sæc. XIV ab Jo. XXII SS. albo adscriptus lu-
monet Chardonius *Histor. sacram. l. 1 c. 9* immersionem sæculo XV obtinuisse.

(6) Carhechismus Rom. par. 1 cap. 2 §. 19.

§. 26. Baptismi formam constituunt verba, quæ Latinos sunt: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Spiritus Sancti*; apud Græcos: *Baptizatur* (1) *Serva Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Vetus est hæc formula, quam Græci usurpassent, ut occurrerent Novatianis, quorum error latente diffusus, scilicet ad vim sacramenti ministerii esse (2). Utraque forma vim eandem habet (3); quæ ministri suæ Ecclesiæ ritum servare debeant: & que continet expressam invocationem trium Personarum Sanctissimæ Trinitatis, atque actum ipsum baptismi, invocatio illa Trinitatis divinæ institutionis est, vim sacramenti necessaria (4); sed & verba *et baptizatur* ommissa nullum baptismum reddunt (5).

(1) Ita habet Arcudius *Concord. Eccles. Orient. & Occident. l. 1 c. 5 & c. 8 p. 9 & 14 ed. Paris. 1672*, & Græcorum apud Goarium p. 558 *ed. Paris. 1647*, quamquam nonnulli Græci sermonis ignari legendum putent *baptizetur*. Amen Græcos verbo indicativo in prima persona usurgi potest ex S. Gregorio Nazianz. *Or. 40 n. 51 p. 670 Colonie 1690*: *Baptizo te*, inquit, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*.

(2) Verbum illud Ministri *ego te baptizo* quosdam induxit, ut crederent vim sacramenti ex ministerii per se mandam; quo multi referunt illud Corinthiorum *discipulum Pauli, ego Cephe &c.* quasi a ministro vim repementum, qui error non tantum in Græciam, sed & pervaserat.

(3) Eugenius IV *Instruct. pro Armen. tom. 18 Conc. v. bzi col. 547 edit. Vener.*

(4) Matth. XXVIII 19. Confer S. Justinum M. 80 *opp. ed. Paris. 1740*, Tertullianum *Advers. Praxean. 561 ed. Rigaltii Paris. 1675*, Origenem in *c. 6 ep. ad 5 p. 561 t. 4 opp. edit. Maurin. Paris. 1759*, S. Cyprianum 73 p. 123 *ed. Rigaltii Paris. 1666*, S. Aug. de *Baptis. contr. l. 3 c. 15 & l. 6 c. 25 col. 15 & 176 opp. t. 9 ed. Maur. Ven. Innocent. Pap. ep. 17 ad Episcop. Macedon. c. 5 col. 836 tantum ep. Rom. Pontif., S. Basilium de Spiritu S. c. 12 p. 1. 3 *opp. edit. laudata*, S. Thom. in *Summa par. 3 qu. 66 ad**

hoc loco quæstio, num aliquando valuerit, ac revera ab A-
 solo Christi nomine, sine mentione Trinitatis, baptismus
 erit. Nam Aët. Apostol. *II* 38, X 48 *et seq.*, *et XIX* 5 tradi-
 apostolos in solius Christi nomine baptizasse. Ea de re
 inorum contentione nostro hoc sæculo inter se disputa-
 celeberrimi Theologi ex Dominicanorum familia, Rena-
 tus Drouvenius *de re sacramentar. l. 2 qu. 3 c. 2 &*
Orsius Cardin. edita an. 1733 Medionali dissertatio-
nis in nomine Jesu Christi: atque hic quidem Apo-
 quando in solo Christi nomine baptismum contulisse de-
 rouvenius autem negat. Verum si aliquando Apostoli in
 ei nomine baptizarunt, *id Spiritus S. afflatur*, inquit Ca-
 Rom. *par. 2 c. 2 §. 15 et 16, eos fecisse exploratum*
debet, ut initio nascentis Ecclesiæ Christi nomine
 illustrior fieret, divinaque & immensa ejus potestas
 edicaretur; aut potius iis verbis Apostoli baptismum a
 institutum significare voluerunt, sed tamen retinuerunt
 qua distincta continet trium personarum nomina. Ec-
 le Christi ad baptizandum Apostolos mittentis eam for-
 te comprehendunt; atque ita loca illa Sac. Scripturæ
 S. Cyprianus *ep. 73 ad Jubajan. p. 123 ed. Paris. 1666,*
rep. ad Rom. l. 3 p. 561 t. 4 ed. Paris. 1759, S. Athanasius
7 p. 775 t. 2 opp. ed. cit., S. Basilius de Spiritu S. c. 12 p.
ed. Maurin. Paris. 1750, S. Jo. Damascenus de Fid. Or-
9 opp. t. 1 p. 260 ed. Le-Quenii Paris. 1712, S. Augusti-
4. aximin. Arian. Episc. c. 17 l. 2 col. 715 opp. t. 8 ed. Mau-
audat. Locum auctoris libri de Sacram., seu verius S.
Spiritu S. l. 1 c. 5 n. 24 col. 12 seq. t. 4 ed. cit., & Ni-
24 de consecr. dist. 4 ubi probatus videtur baptismus
 ti nomine collatus, diligenter explicat Carolus Gagliar-
 Fur. *Canonic. l. 2 tit. 4 §. 20 et seq.* Vide etiam Na-
 rum *Histor. Eccl. dist. 13 t. 4 p. 101 seq. ed. ind.*
 Cantoris, Præpositivi, atque aliorum opinio fuit, omit-
 tere ea verba: *Ego te baptizo*, quoniam illis Christi
 antes *eor in nomine Patris, & Filii, & Spiritus San-*
 antes factum ipsum ministri designat. Sed hæc verba,
 mento, omitti non posse, rescripsit Alexander III in
 priusmo. Alexander VIII die 7 Decembr. anno 1690 in-
 propositiones hanc quoque damnavit n. 27: *Valuit ali-*
bismus sub hac forma collatus, in nomine Patris &c.
& illis, ego te baptizo, uti patet ex *Bullar. Roman. t.*
t. edit. Consule Martenium de Antiq. Eccl. rit. l. 1 c.
n. 14 seqq. Verum constat sacramenti ratio, si desit
 is, cujus vis in verbo *baptizo* continetur. Catechismus
 par. 2 c. 2 §. 14, S. Thomas in *Summa par. 3 qu. 66*
1 et 2.

Ordinarius baptismi Minister est Episcopus, &
 ; extra ordinem etiam Diaconi cum Episcopi, aut
 is concessu hoc sacramentum administrant (1).
 necessitate, omnes, & mares, & fœminæ recte
 : (2); verum neque mulier præsentem viro, neque

laicus præsente clerico, neque clericus, cum adest dos, sibi sumere hoc munus debent (5). Recte, in hoc est sine culpa; ceterum, etiam absente necesse baptismus a laicis collatus valet, sed ne ii contra sacra disciplinam peccant (4). De Baptismo ab hæreticis infidelibus dato magna olim disputatio fuit, num valeat, sed eum valere certum est, si tamen id efficere potuerit eis fuerit, quod catholica Ecclesia facit (5).

(1) Confer Catech. Roman. par. 2 c. 2 §. 27, & S. Thom. 1^a par. 3 qu. 67 art. 2. Quod si a Tertull. de Baptism. c. 17 p. Rigaltii Paris. 1673, S. Hieronymo Dial. advers. Luciferum col. 182 opp. 1. 2 ed. Veronæ 1755, aliisque Patribus scriptum baptismum sine auctoritate, aut iussione Episcopi a Presbyteris esse conferendum, id referri debet ad solemnem baptismum certis anni diebus administrari consueverat. Non omnes Presbyteri, sed tantum proprii, hoc est Parochus, iure baptizant.

(2) Can. 21 dist. 4 de Consecr., Tertullianus loc. cit. p. August. Contr. epist. Parmen. l. 2 c. 15 col. 44 opp. 1. 9 edit. indic., Concil. Eliberitanum can. 38 apud Labbeum t. 1 ed. Venet. Quo in canone videtur excludi bigamus, etiam si cogente, a baptismi administratione. Statuit enim, *quod si quis lapacrum suum integrum habet, nec sit bigamus, non est in necessitate*. Mirum id videtur Dionysio Petavio 7 Epiphani. t. 2 p. 541 ed. Paris. 1722, quod bigamis tanta necessitate non licuit. Verum, uti observant Alb. Noi. p. 175 edit. Neap. 1770, canon non omnino excludit bigamum a baptismi administratione, sed in eo munere baptizari præferri laicum, qui bigamus non sit.

(3) Vide Catechismum Romanum loc. cit. §. 25.

(4) Apposite Augustinus Contr. epist. Parmen. citat. c. 10 inquit, *necessitate si fiat, alieni muneris usurpator est*.

(5) Concil. Trident. Sess. 7 can. 4 de Baptism. Prior Carthagenensis Episcopus in exitu sæc. II hæreticis baptismum irritum iudicavit, S. August. de Baptism. Cont. Iulian. l. 2 c. 7 col. 102 opp. 1. 9 ed. Maurin. Venet. indic. centius Litinensis Commonit. c. 6 p. 506 Baluzii Pædog. Agrippini sententiam sæc. III, S. Cyprianos, atque alios, tum in Africa Episcopi sequuti sunt. Consule Natal. Alexandrum Hist. Eccl. sæc. 5 dist. 12 p. 92 ed. Venet. 1776. Stephanus Pontifex ratum habuit baptismum hæreticorum, in collatus secundum catholicæ Ecclesiæ leges, atque hoc Benedictum universa Ecclesia sequuta est in plenario, hoc est in eo Concilio, quod mortuo Cypriano, se tamen nondum nato testatur Augustinus de Baptism. l. 2 c. 4 & 9 col. 98 & 99 opp. ed. Venet. cit. Spectat Augustinus (quod mihi quidem similis videtur, licet non eadem omnium sententia ea sit ostendunt Tournelyus Freleth. theolog. de Sacram. in 7 art. 2 concil. ult., & Joeninius de Sacram. dist. 2 art. 2 ad Nicenam Synodum, quæ, uti loquitur Hieronymus l.

29
 ritibus inscriptis (can. 8) exceptis Pauli Samaritanæ disci-
 pulis quibus agitur can. 16 quoniam hi præscriptam ab Ecce-
 nam non observabant. Probavit, inquam, Stephanus hære-
 ticismum, modo secundum catholicæ Ecclesiæ ritus con-
 siderat. Nam calumnia est, quam inter ceteros refellunt Na-
 dex. *Histor. ecclesiast. Sæc. 5 diss. 14 art. 1 r. 4 p. 104 ed.*
 & Tournelyus *Prælect. Theolog. de Sacram. in genere qu. 7*
 Blondelli Basnagii, & aliorum agentium, Stephanum pro-
 prium baptismum hæreticorum, Catholicæ Ecclesiæ ritus non
 tium. Infidelis qui in eo conferendo leges ritusque ecclesiæ
 , inque id velit facere, quod illa facit, ejus quoque bapti-
 smi, respondit Nicolaus I. in can. 24 de *Consecr. 4. Aum-*
 ta in re ancipiti contentione distractus nihil affirmandum
Amor. ep. Parmen. l. 1 c. 13 col. 43 r. 9 opp. ed. Ven. cit.
 auctoritate tanti concilii, quantum tanta rei sufficit.

ad Baptizantur tam infantes, quam adulti; in illis
 peccatum tollitur, in his universa. Infantes ra-
 tione carentes baptismo donandos non esse, hæreti-
 corum opinio fuit: sed eos recte in fide Ec-
 clesiæ baptizari, certum est (1). Ut vero eorum bapti-
 smus valeat, ex utero matris in lucem editi esse debent;
 si inutiles est baptismus eorum, qui cum intus in
 inclusi lateant, aqua tingi non possunt (2). Quod
 eo non totum corpus, sed ejus partem eduxerint,
 abluatur (3), cum mors imminet, atque in pri-
 mo, si prodierit. Infantes filios infidelium bapti-
 zari vetat Ecclesia, nisi vel mors immineat, vel a
 us expositi ac relicti sint, vel saltem eorum al-
 minatur (4).

can. Trident. *Sess. 7 can. 12 & 13 de Baptism.*, Catech.
 c. 2 §. 32 & apposite Origenes *Herm. 8 in Levitic.*
 230 edit. Paris. 1733 secundum Ecclesiæ observantiam
 an parvulis dari inquit. Anabaptistarum error, qui par-
 tizari posse negabant, jam explosus, atque relictus ab
 ecclesia lateque adversus illos disputant scriptores rerum Theo-
 præsertim Drouvenius *de re Sacrament. l. 2 qu. 6 c. 2*
 in baptisum recentiori ætate inducunt putant, ac ne-
 cessariam duobus prioribus sæculis baptismum infantibus da-
 re. Sed eos late refellit Binghamus *Origin. Eccles. l. 11*
 c. 1. 4 p. 192 ed. Hala Magdeburg. 1755 testimoniis Cle-
 mentis Romani, Hermæ Pastoris, Justinii Mart., Irenæi, Ter-
 tulliani, Origenis, Cypriani, omnium denique Patrum, qui duo-
 tribusque prioribus ecclesiæ sæculis floruerunt. Constat
 ecclesiam semper certam ac fixam habuisse doctrinam de
 suo originali, atque ejus delendi causa baptismum infantibus
 dare.

1) Vide S. Augustinum *Contr. Julianum l. 6 v. 5 n. 13 col. 666*

opp. t. 10 ed. in 8. S. Thom. in *Summa* par. 3 qu. 63.
 Quæstio tamen est, num recte baptizetur infans adhuc in
 utero matris, cum ejus corpus aqua per ostium uteri immi-
 gi potest. Late ea de re agit Bened. XIV de *Synod. dioces.*
 ac puerum in eo rerum discrimine ita baptizandum me-
 conditione, sub qua similiter baptizandus erit, si in lucem
 deat. Ceterum non ambigitur, quin recte baptizetur
 qui secto matris utero in lucemeductus est, quin etiam
 tua matre, ejus uterum reserandum esse per sectionem
 ream, ut inde extrahatur infans, ac baptizetur, docent S.
loc. cit. Rituale Rom. tit. 7 de *Baptizandis pueris* §. 3. In-
 edita a S. Carolo Borromæo pro recta administratione
 tit. de iis, quæ Parochus curet, cum timetur de partu, *Al-*
cl. Mediolan. par. 4 p. 502. Multa enim sunt exempla infan-
 tum qui ex mortuæ matris utero vivi prodierunt, qui adoleverunt
 qui etiam ad senectutem ætate processerunt. Confer The-
 Raynaudum de *Orat. infant. per section. cæsar. c. 2* opp. t. 1
 Ætorem *Lexici universalis rei medicæ verb. Cæsarea sectio*
 Heisterum *Inst. chirurgic.* par. 2 rect. 5 c. 3 s. 3, & Franciscum
 manuelem Cangiamilam, qui peculiari libro Panormi edito
 1745 materiam hanc fuse pertractavit.

(3) *Exspectanda est*, inquit S. Thomas *cit. qu. 68 art. 1*
totalis egressio pueri ex utero ad baptismum, nisi mors im-
minet. Si tamen primo caput egrediatur, in quo fundantur omnia
semina, debet baptizari, periculo imminente, & non est postea
reversus, si eum perfecte nasci contigerit. Et videtur idem
esse, quæcumque alia pars egrediatur, periculo imminente
tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita
perditur, sicut in capite; videtur quibusdam, quod proprie
quæcumque alia parte corporis abluta, puer post perfe-
ctam sit baptizandus sub hac forma: si non est
ego te baptizo. Consentiunt Rituale Rom. tit. de Baptizandis
vul.: & Instrucl. S. Caroli Borromæi Aclor. Eccles. Med.
p. 422 §. Si vero fatus, t. 1 ed. Patavii 1754. Consule B.
qui ea de re copiose disputat de Synod. Dioces. l.
& seq.

(4) Quod de parentibus dico, idem etiam dictum
 est de tutoribus, qui cum parentum locum obtineant, eorum
 consensus requiritur, ut Hebræorum infantes baptizari
 situm est, num avus paternus puerum hebræum, in
 matris, baptismo offerre possit. Constat id recte fieri
 si matrem amiserit, ac matrem habeat dissentientem;
 multi sunt, qui idem fieri posse defendunt, cum ambo
 matres sospites sunt, & ambo dissentiant. Gravior de
 hac controversia fuit, quam definiivit Bened. XIV
 ad Petrum Hieronymum Guilelmum, quæ extant in
lario constit. 54 t. 3 p. 239 ed. Romæ seu Ven., & quibus statu-
ta aviam paternam puerum hebræum baptismo offerre posse,
quæ mater, tutoresque dissentiant. Vide laudatam Constit.
et aliteram ejusdem Benedicti Constitut. 28 p. 115 ejus Bul-
indic. edit., ubi de baptismo Hebræorum tum infantum
adultorum late agitur, & omnia, quæ ad hanc materiam
pertinent, accurate evolvuntur.

Adulti baptismo non donantur, nisi illum sua sponte, quoniam nemini ad credendum vis inferenda; neque cum petunt, statim baptismum obtinent, sed fidei rudimenta edocentur; unde factum catechumenorum nomen a græco verbo *κατασκευαζω* docere, a Vetustis hæc est Ecclesiæ consuetudo, ut adulti baptismum accedant, posteaquam in re Christiana erudit, eorumque animus diligenter cognitus atque exploratus. Ea de causa instituta est catechesis, divinitus rectius procederet, in gradus tres aut quatuor, scilicet *audientes, genuflectentes & competentes* (2).

Paul. Toletanus IV *can.* 57 t. 3 *colloq.* Harduini, S. Grægorii l. 1 *op.* 47 *col.* 542 t. 2 *opp. ed. Paris.* 1705.
 In Ecclesiâ, nulla interposita mora, baptismus dari videtur, cum cum suscepturus suum jam satis perfectum pietatis, & religionis plenum, fideique mysticis præparasset. Ita a Petro & Philippo factum constat ex Act. VIII 38, X 47. Verumtamen cum experimento plane incertum esset, non satis tutam esse fidem eorum, qui sine baptismo donati fuerant, institutus est catechumenatus ita singulorum fides & vita diligenter probaretur. Hanc catechumenatus certos gradus, quos singillatim exproportebat, ut ita catechumenos ad rem christianam dirigere institueretur. Græci canonum interpretes Theodoros, Alexius Aristinus, Joannes Zonaras in *Not. ad Concil. can.* 3 apud Berveregium *Pandect. canon.* t. 1 p. 405 & 406 ubi 1672, duos fecere gradus catechumenorum, alterum quos *κατασκευαζομενοι* imperfectiores, alterum eorum, quos *κατασκευασμενοι* perfectiores vocant. Duos etiam fecere gradus Bevenensis, Caveus *Frimit. Christ.* l. 1 c. 8, Svicerus *Thesaur.* t. 2 c. 1, Basnagius *de Reb. Sac. & Ecclesiast. cons. Baron. & Ultraject.* 1692. Sed eos plerique rejiciunt, quod ex ecclesiasticis monumentis compertum est, tres aut quatuor catechumenorum gradus. Confer Ducangium *Glossar. verb. Latini*, Cardin. Bonam *Reb. liturgic.* l. 1 c. 15 §. 4, ibique *Sacram.* p. 343 & *seq.* t. 1 c. 1 art. 6 t. 1 p. 12 *edit. Antwerpia* 1705 aliosque complures. Thiersius tamen *Exposit. Sacram.* *partem loc. cit. a competentibus elector* discriminant; sed *de Paris.* l. 6 c. 1, quem plerique sequuntur, unum & idem facit *competentium*, atque *electorum* gradum. Forte non una, nec semper una & eadem obtinuit disciplina. Certe unum gradum, alius videlicet eorum, qui proprie *catechumeni* & alius eorum qui *competentes* vocabantur, hoc est *imperfectiores, & perfectiores*, memorantur ab Origene *Contr. Cel.* l. 2 p. 487 n. 69 & *seq.* t. 1 *ed. Paris. indic.*, S. Zenone l. 2 *tract.* 1 *ed. Aug. Vindelic.* 1758, S. Isidoro *de Offic. Eccl.* l. 2 s. 20 & 21 p. 610 *ed. Paris.* 1601, Rabano *de Instit. clericor.* l. 1 c. 26 *opp.*

1. 6 p. 9 ed. Coloniae 1662, Leidrado Lugdunen. de Sacram.
c. 1 apud Mabillonium *Veter. analect.* p. 78 ed. Paris. 17
plerique ecclesiastici scriptores passim recensent tre
tuor catechumenorum gradus; quæ diversitas ad re
locorum usus referenda videtur. Probari tamen ne
Josephi Binghami, qui l. 10 *Orig. Eccles.* c. 2 §. 2 p. 17
Magdeburg. 1755 alium invenit gradum catechumen
cum in imo catechumenorum gradu peccassent, ab e
pellebantur, quos ipse *ἐκδομεύουσ* vocat, sumpto voc
cilli Neocæsariensis *can. col.* 5824 t. 1 *collect.* Harduin
ubi sancitum est quod si audiens peccaverit *ἐκδομεύου*
rat hic catechumenorum gradus, sed erat expulsio &
omni gradu catechumenorum, quæ eadem de poeniten
peccassent, disciplina obtinebat. Hoc tamen erat disci
catechumenos, & poenitentes, quod ii suum etiam habi
dum extra ecclesiam, quo loco erant *stentes*, sed catech
lum huiusmodi gradum obtinebant, & ideo cum ab e
pellebantur, arcebantur a Catechumenatu, mittebanturq
quos Ecclesia ab se prorsus alienos habebat. Simili rat
dus Eliberitana catechumenas, quæ haberent *τομαίος*,
κινεράριος, arceat a *communione*, videlicet ab Ecclesia,
chumenatu, uti eum canonem recte explicat Alaspina
ed. Neap. 1770.

§. 30. In imo gradu erant *Audientes*, ii nim
in ecclesia sermones, sacrasque scripturas audiel
eorum nomen factum est. Qui se Baptismi de
neri significaverant, signabantur signo crucis (1)
num impositione (2), certisque precibus (3) ca
fiebant. Hi praesentes non erant, cum sacrifici
batur: sed finita Scripturarum explicatione cu
abibant, clamante Diacono: *ne quis audientium*,
fidelium (4).

(1) Augustinus de *Catech. rud.* c. 25 op. t. 6 col. 295
tit., Theodoretus *Hist. Eccles.* l. 4 c. 18 p. 169 ed. V
brig. 1720. In antiquo Codice Monasterii Bobiensis, q
lonius dedit in *Mus. Italic.* t. 1, tum in fronte, tum
gnum crucis fieri iubetur. Alius est ritus Missalis Gotici
sépho Thomasio. Utrumque cum aliis libris ritualibus des
tenius de *Antiq. Eccles. ritib.* l. 1 c. 1 art. 7 t. 1 p.
tuerp. seu Venet. 1765. Illud in Bobiensi Codice, qu
nius edidit, animadvertendum est, quod non tantum
eis fieri, sed etiam *symbolum dici* iubetur: quod est et
ni disciplinam, quæ symbolum coram catechumenis re
bat. Forte illæ preces ad catechumenos non pertineban
mos generatim obtineret baptizandi pueros, qui simul
ni fiebant, & baptismum accipiebant.

(2) Severus Sulpicius *Dial.* 2 de virt. S. Marini c.
1 ed. Veronæ 1741, Eusebius in *Vit. Constantini*, l. 4 t.

Castabrig., Conc. Arelatense I. *can.* 6 apud Labbeum 451 *ed. Ven.* Ex hoc ritu explicandi sunt *can.* 59 Concilii rom. I. *col.* 997 *can.* 7 Concilii Constantinop. I. *t.* 1. *can.* 95 Trullani apud *citas.* Labbeum *s.* 7 *col.* 1337, & *Christianum facere* idem est atque aliquem manuum, certisque precibus in imo catechumenorum gradu collocat Hugonem Menardum in *Sacram. S. Gregorii M.* pp. 1, 5 *col.* 361 *seq. ed. Maurin. Paris.* 1703, a quo et ad hanc materiam pertinent, accurate describuntur. *ide Martenium loc. cit.*

har Constit. Apostolic. l. 8 *cap.* 5 apud Cotelerium *PP.* tom. 1 *pag.* 369 *ed. Amstelodami* 724.

Proximus erat locus *Genusflectentium*, quibus in genibus imponebantur manus; atque hi proprie catechizabantur, quaeque ad eos perinebat liturgiae pars, minorum oratio vocabatur (1). Ad eos referebatur et proclamatio: *Quicumque catechumeni discedite.* Erat gradus eorum, qui cito baptismum erant et, quique appellabantur *Competentes*, quod iam peterebant (2), & *Electi*, quod ad baptismum propiciendum eligerentur (3). Hi sua dabant baptismo quae Diaconus viventium diptycis inserebat (4); & certae fundebantur preces, posteaquam reliqui veni e templo discesserant (5).

acti. Nicænum Can. 14 apud Labbeum *t.* 2 *col.* 39. Post exomologem catechumenorum oratio peragebatur, uti patet *Laodicensi Can.* 19 apud eundem Labbeum *t.* 1 *col.* 1000 autem precationum formulae *Constitutionibus Apostolicis* *ind. c.* 6 *p.* 599, atque a Chrysostomo *Hom.* 2 in 2 *t.* 2 *p.* 440 *t.* 10 *ed. indic.* recitantur.

August. de Fide & oper. c. 8 *col.* 169 *t.* 6 *opp. ed. Maurin. Ven.* 1703. 215 *col.* 853 *t.* 5, S. Hidelfonsus *Adnot. de cognit.*

apud Balutium Miscellan. sacr. p. 221. 2 *ed. Luca* 1761.

Leo M. Ep. 16 *ad Episcop. Sicul. c.* 5 *opp. t.* 2 *p.* 80

1755. Extat in Constitut. Apostolicis l. 8 *c.* 8 *p.* 599

oratio pro his catechumenis, hui *βαπτισμῶν*, hoc est baptizandi appellantur.

August. de Cur. gerend. pro mort. c. 12 *col.* 525 *opp. t.* 6

Vener. Auctor operis, quod Dionysii nomine circumfer-

Barab. eccles. c. 2 §. 5, ibique Pachimeres *p.* 753 &

ed. Amst. cit., Conc. Constantinop. sub Menna ha-

t. 5 *col.* 1325 *t. collect.* Harduini.

etiam Ecclesiam certas pro catechumenis, energumenis

etiam preces habuisse constat, quae quidem diverso tem-

plebantur; sed non ita exploratum est, num eadem etiam

etiam Ecclesiae disciplina. Eandem prorsus fuisse, verisi-

mi observat Binghamus *Origin. eccles. l.* 14 *c.* 5 *t.* 6 *p.*

adit.

noti. Tom. II.

in *Orat. 21 de Laud. Athanasii* n. 30 p. 387 opp. t. 1 Colonia
ex quo magnam tum catechumenorum, tum ethnicorum fusa
fensionem, constat ex Athanasio de *Synodis* n. 2 opp. t. 1 p.
573 ed. Patavii 1777. Ex quibus intelligimus, cur in publico
trum concionibus, præsertim cum de sacramentis agitur, fre-
ter occurrat ea formula: *norunt initiati, norunt fideles, quid*
tur; atque etiam intelligimus, quanta sit ad Religionem
necessitas traditionis, per quam multa accepimus, quæ, si
nis paterent, Ecclesiæ Patres literis consignare noluerunt.
tici scriptores Dallæus de *Scriptis Ignat. l. 1 c. 22*, & Bingham
Origin. lib. 10 c. 5 §. 3 t. 4 p. 123 seq. ed. Hale Magdeburg. 1753.
disciplinam Apostolis ignotam, multoque serius in Ecclesiam
ductam putant. Sed eos refellunt, quæ de Christo & Apostoli
moræ sunt prodita; refellit Basilius de *Spiritu S. c. 27 p. 53*
opp. ed. cit., qui eam disciplinam ab Apostolis, atque antiquis
tribus servatam tradit; refellit Tertull. *loc. cit.*, qui eam re-
Christi præcepto: *nolite sanctum dare canibus, neque mitti-
garitas vestras ante porcos.*

(5) Confer Pagium in *Baronium ad ann. 120 n. 4 & seq.*
& seq. ed. Lucæ 1758 t. 2.

§. 35. Cum satis erant probatis, & satis in re christi-
eruditi (1), appropinquante solemnī die (2), catechumeni
baptismum petebant; & ideo sua dabant nomina (3),
quæ sese quasi candidatos baptismi declarabant. Ergo
cipiebant symbolum, & orationem dominicam (4);
confitebantur crimina (5), agebant pœnitentiam (6);
num impositioni, exorcismis, exsufflationibus (7), quibus
subjiciebantur; atque etiam sal benedictus in
os inserebatur (8). Baptismus etiam antecede-
nes duæ, altera capitis, altera pedum (9), præterea
catechumeni sacro oleo ungebatur (10). Sed Ecclesia
primis curabat, ut qui baptismum petebant, tanto
re essent digni; & ideo post data a competentibus
na, plura adhibebat scrutinia, per quæ eorum corda
tabatur, videbatque, quanta vigilantia convenienti
studio ferrent, qua cura penderent (11).

(1) De tempore catechumenatus non una, atque eadem
fuit ecclesiæ disciplina. Synodus Eliberitana *Can. 42* apud
bæum t. 1 col. 997 ed. Ven., & Justinus *Novel. 144 cap. 5* apud
nysium Gothofredum biennium; Auctor *Constit. Apostolic.*
32 p. 418 t. 2 apud Cotelerium *loc. ind.*, & Nicæni Patres *Ca.*
t. 2 col. 59 apud citatum Labbæum triennium constituunt;
dus Agathensis *Can. 34 t. 5 col. 527*, menses octo Judæis; S.
Eliberitana *Can. 4 col. 992 loco mox citato*, annos tres Flavianus
præscribit. Si quis in catechumenatu peccaret, tempus proci-
tur, ac de superiore ad inferiorem gradum catechumenus

cum in imo erat pradu, extrudebatur. Concilium Neocæsarense *Can. 51. t. col. 1514* apud eundem Labbeum. Interdum ipsum contrahabatur, cum id iusta aliqua causa postularetur ita S. Greg. *M. l. 8 ep. 25 col. 912 t. 2 ed. Paris. cit.* Episcopo permisit, ut Iudæos in Agro Agrigentino baptizantes, post indictum quadraginta dierum jejunium, baptizaret.

Ieiunium Baptismi tempus erat olim Pascha, & Pentecostes. Iulianus *de Baptism. c. 19 p. 252 ed. Paris. 1673*, Siricius *ad Himer. Tartason. c. 2* apud Constantium *loc. cit. col. 626*, Ep. 16 *ad Episc. Sicil. c. 5 p. 80 opp. t. 2 ed. Romæ 1755*, *Decret. c. 10* apud Pithæum *Cod. Can. p. 266 Paris. 1687*. Dies Natalis Christi, alique festi dies accesserunt. Græci Epiphaniæ, Galli quinque quotannis diebus, Hispani etiam festis Apostolorum, ac Martyrum solemnem baptismum consequeruntur. Quæ omnia pluribus collectis antiquis moribus accurate explicat Martenius *de Antiq. eccl. rit. l. 1 c. 1 t. 1 p. 1 ed. Antuerpiæ Venet. 1763*. Verum non hoc ita indultum est, quasi non omni die baptismum conferre liceret, cum id iusta aliqua causa postularet. Augustinus *Sermon. 2. col. 927 t. 5 opp. ed. Maurin. Venet. 1731*; & Siricius *Episc. ad Himer. Tarracon. c. 2 col. 627 Episc. 10 ad Gal. E. 4 col. 692* apud eundem Constantium.

Semper ante baptismum, sed non uno ubique tempore catechizandi sua dabant nomina. Novum sumebant ethnici nomen; paganorum liberi ante baptismum nullum, ut plurimum, habebant, ac si haberent, plerumque mutabant. Socrates *Histor. l. 7 c. 363 ed. Cantabrig. cit.*, Gregorius Turonensis *Histor. Franc. 22 col. 395 & Vit. Patr. c. 8 n. 1 col. 1184 ed. cit.*, Bollandus *an. 259 n. 11 p. 69 col. 1184 t. 3 ed. Lucæ*. Consule Conc. *Gen. IV Can. 85* apud Labbeum *tom. 2 col. 1444 edit. Venet.*, Nysus *in Orat. advers. eos qui differunt baptismum p. 956 ed. Paris. cit.*, S. Cyrillum Hierosolym. *Catech. 1 p. 18 n. 4*, S. Augustin. *Confess. l. 9. c. 6 col. 162 t. 1 ed. Venet. cit.* Catechizandi definitum non potest, quia die competentibus symbolizabatur, cum in ecclesiis quibusdam id fieret Dominicalium, in aliis feria quarta post quartam Dominicam sequente; in aliis denique aliis ante Pascha diebus; quibusdam aliis bis, ter alii symbolum tradebant, sicuti observat *loc. cit. art. 11 §. 10 & seq. p. 23*. Antequam symbolum Episcopus, aliquem ab eo tractatum habitum fuisse, in obscuris S. Ambrosius *ep. 20 n. 4 coll. 901 opp. t. 3 Vin. Venet. 1751*. Dominica quoque oratio tradebatur, uti S. August. *Serm. 58 coll. 337 opp. t. 5 ed. Venet. ind.*, Romana quidem Ecclesia eadem die Symbolum, ac Dominicum tradebantur.

Iulianus *de Baptism. c. 20 p. 132 ed. Paris. 1776*; Gregorius *Orat. 40 de Baptism. n. 26 opp. t. 1 p. 657 ed. 1690*, S. Cyrillus Hierosol. *Catech. 1 p. 18 n. 5 edit. Pat. Eusebius de Vir. Constantin. l. 4 c. 61 p. 661 ed. Valerij 1720*. Non erat tamen hæc confessio ad baptismum necessaria, sed eam catechumeni emittebant, ut antiquam vitam in exponentes, quærent, quid desorere, quid sequi, & quod

vitz institutum amplecti deberent, ut se vere christiani essent. Hujus confessionis rationem non obscure indicat *Flor. Sermon. in psalm. 41 ad Neophytos in app. t. 6 ni col. 287 edit. indic.*, cum de catechumenis dicitur: *mnem quadragesimam vacaverunt orationi, atque jejuniis cinere dormierunt, futuram vitam peccatorum suorum querentes.*

(6) Consule Martenium *loc. cit. art. 10 p. 28*, ubi re testimonia colliguntur. Ab hac pœnitentia solos munes fuisse docet August. *Sermon. 351 c. 2 col. 1351; c. 1 col. 1363 opp. t. 5 p. 2 ed. Ven. cit.* negat ac Christi, in quo omnia peccata delentur, quemquam nisi agendo pœnitentiam de vita pristina. Eius autem quidam repetunt a Petri præcepto, qui constat ex epistola Rhemensis ad Wintonem Rotbomagensem c. 6 *Biblia p. 243 ed. Lugdun.*, ubi Clodoveum aliquot ante baptismum commemoratum tradit, ut pœnitentia, secundum Apostoli præceptum, prius ablueretur lacrymis, dicente B. Petro Apostolorum: *pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque.* Auctor *Recognitionum l. 3 c. 67 & l. 7. c. 56 p. 557 Cotelierium PP. Apostolic. ed. ind.* jejunium memoris primum suscepturi vacare debebant; & hujus quidem ratio etiam est apud Justinum M. *Apol. 1 n. 61 p. 79. Paris. 1742*, in Conc. Carthaginensi IV *Can. 85 col. 14 Labbzi*, apud Tertull. *de Baptismo. c. 20 p. 232 ed. Ven. gust. de Fid. & oper. c. 6 col. 169 opp. t. 6 ed. M. 1751*, ubi & cetera, quæ Catechumenos præstare oportebat, describuntur.

(7) S. August. *loc. mox cit.* Apud Latinos exsufflatio catechumeni fiebat, uti constat ex Libris Rituum Græcos etiam in aures. Concil. Constantinop. I. *Canon. 2 collect. 1129.*

(8) S. August. *Confess. l. 1 c. 11 collect. 75 opp. t. 1 Ven. cit.*, quem salem August. *de Baptismo. contr. Donat. c. 133 t. 9, & de Peccat. merit. l. 2 c. 16 collect. 62 t. 1* tum catechumenorum appellat. In *Can. 65 Consecr. dist. 1. celestis sapientie.* Vide etiam Conc. Carthagin. III. quæ Alaspinzum in *Not. p. 226 opp. var. ed. Neap. 1770*

(9) Capitis lotio die Dominica Palm. absolutebatur, dies in antiquo Ordine Romano Capitulum dicitur *etymol. l. 6 c. 18 de Eccl. Offic. l. 1 c. 27 p. 80 et 539 1605*, Rabanus *de Instit. Cleric. l. 1 c. 35 opp. t. 6 p. 25 ed. Pedum lotionis, præter ceteros, mentio est apud August. 34 ad Januar. n. 10 opp. t. 2 col. 127 ed. Venet. brosius de Sacram. l. 3 c. 1 n. 4 t. 3 col. 455 edit. ria v. in cœna Domini peragebatur. In quibusdam post baptismum hanc lotionem fieri consuevisse mone *Histor. sacram. l. 1 c. 18.**

(10) Unctionem hanc capitis, quæ baptismum antea alia erat ab unctione verticali, quæ illum sequebatur. Auctor *Recognit. l. 3 c. 67 apud Cotelierium PP. A. 557 ed. indic.*, Ambrosius *de Sacram. l. 1 c. 2 opp. edit. Paris. citat.*, Chrysostomus *Homil. 6 in Ep. a*

col. 369 *ed. cit.*, Sirleus P. Ep. 10 n. 11 apud Constantinus. *Rom. Pont. col. 693*. Ungebatur autem initio in Ecclesia tantum caput, deinde etiam inter humeros, ac supra unctio fieri coepit. Græci totum corpus ungebant, uti ostendit *Eccles. Hierarch. c. 26. 7 p. 253 ed. Antwerp. 1654*. Oleum, quo ungebatur, *unguentum* vocant, ac distinguunt ab oleo ante baptismum adhibebatur. Auctor *Constit. Apostol. c. 22* apud Cotelierum *loc. cit. p. 371*, & Auctor, qui Justinus scripsit *herp. ad Orosium. qu. 137 p. 501 in append. 2. edis. Paris. 1742*.

August. *de Fide et oper. c. 6 col. 169 t. 6*, atque hinc Patricius de *Symb. l. 2 c. 1 col. 155 d. 1. 6* scrutinium appellat. Theodulphus de *Ordin. baptism. c. 8 in Biblioth. Hipp. 10 ed. Lugdun.*: Hunc enim morem, inquit, Ecclesia contraxit, ut per aliquot dierum spatium hi, qui in solemnitate paschali baptizandi sunt, scrutentur, ut instructis, et domesticis corde ad fidem veram venientibus viis sacramentum acciperent. Plura ante baptismum scrutinia adhibebantur, ut late agit Martenius *loc. cit. art. 11 p. 29*, S. Zeno *l. 2 c. 253 opp. t. 1 edis. August. Vin'el. 1755*, memorat lectionem, aut scrutinii numerum, quibus verbis intelliguntur scrutinia, quæ fiebant, antequam competentes baptizarentur. De his Amalarius Archiepisc. Trevirensis, seu Alcuinus in *Epist. ad Carolum M. c. 12* apud Canisium *Theodulphus de Eccles. t. 2 par. 1 p. 545 ed. Antwerp. habet* *scrutinium finitur sabbato ante Pascha. Ipro die facimus baptismum, sicut in Romano Ordine invenimus scriptum*,

4. Solemni adveniente die, catechumeni ad Baptismum adducebantur (1), qui locus, ut plurimum, erat Ecclesia distinctus ac separatus (2); atque ibi tria mandabantur, antequam baptismum acciperent. Scilicet renuntiabant Satanæ, pompisque & operibus ejus (3), et renuntiationem ter emittebant conversi ad Christum (4), atque in Satanam tamquam præsentem accipiebant, & expuebant, aliasque edebant aversantis ascriptiones (5). Deinde versa ad Orientem faciem adscribebant Christo, cui deinceps sese perpetuo serpsimittent (6). Denique manibus, oculisque ad cœlestis fidem profitebantur, secundum verba symboli, baptismum accepturi ter solemniter repetebant (8).

Initio baptismum nullo certo loco datum ostendit exemplum Kunuchi, quem Philippus Diaconus in via, & custodis domus, quem Paulus domi suæ baptizavit. Tertull. de *Baptismo. c. 25 ed. Rigobertii Paris. 1675*, & Auctor *Recognitionum* sub nomine Clementis Romani *l. 4 c. 52, & l. 6 c. 15* apud Cotelierum *Apostol. p. 546 & 558 t. 1 ed. ind. multus in fluminibus, stagnis, & baptizatos memorant. Constantinus in memoriam Christi*

si Servatoris baptismum in Jordane accipere vehementer ebat, uti narrat *Eusebius de Vit. Constantin.* l. 4 c. 62 p. 132, & doretus *Histor. lib. 1 c. 52 p. 64 ed. Cantabrig.* 1720. Plures in Bethabaræ, ubi Joannes baptizabat, trans Jordanem baptizari voluisse, tradit S. Hieron. *de loc. hebr. col. 182 t. 3 ed. Vallar.* Sed deinceps pace Ecclesiæ reddita, constituta sunt baptisteria quæ erant sacræ ædes juxta ecclesiam, in quibus unicuique bueretur baptismus, nisi qua necessitas facere secus apud Justinianus *Novel. 58* priscis legibus sancitum inquit, ut in ni liceat, quæ sacratissima sunt, domi agere; & Concil. Constantinopol. sub Menna *Aff. 1 col. 1194 & 1205 t. 2 collect. Har.* ni *ed. Paris.* Zonaram Monachum reprehendit, quod domi baptismum administrasset. Hujusmodi baptismi domi collati non conciliis nomine *παρὰ βαπτιστηρίων* improbantur. Novo jure tum est, ut in cathedralibus & parochialibus Ecclesiis intextet fons baptismalis, ut a suo quisque Parocho in Ecclesia baptizetur, nisi aliud postulet vel necessitas, vel magna dignitas ejus, qui baptismum suscipere debet, *Clem. univ. de Bap.* *simo, Rituale Romano de Baptism.*

(2) Consule Martenium *loc. cit. art. 2 p. 5.*

(3) Auctor *Constit. Apostol.* l. 7 c. 41 apud Cotelierum *loc. cit.* p. 383 describit formulam, qua catechumenus renunciabat *Satanæ, & operibus ejus, & angelis ejus, & inventis ejusdem omnibus, quæ sub eo sunt.* Ejusdem formulæ sententiam habet Hieronymus in *Matth. l. 1 c. 5 opp. t. 7 c. 28 ed. Vallarii Veronæ* Tertullianus de *Spectac. c. 4 p. 74 edit. Paris. cit.,* Cyprinus *Eccles. p. 16 ind. ed. Paris.,* Ambrosius de *Myster. c. 2 n. 7 opp. t. 5 ind. ed. indic.* Interdum etiam spectacula in hac renunciatione diserte momorantur, ut in illa Salviani de *Gubernat. l. 2 c. 6 n. 6 p. 121 ed. Pedeponti 1743.* Abrenuntio diabolo, pomis, spectaculis et operibus ejus. Atque hujus quidem renunciationis tantam vetustum facit *Basilius de Sp. S. c. 27 n. 66 p. 55 ed. Bas.* 1730, ut ejus originem ab Apostolica traditione repetat.

(4) Occidentem spectare idem erat atque ipsum spectare Satanam, qui princeps dicitur tenebrarum, ut inquit Cyrillus Hierosolym. *Catech. 1 myitag. p. 307 n. 4 ed. cit.* Trina est renunctio uti testatur Auctor de *Eccles. hierarch. c. 2 §. 3 & seq. t. 1 ed. tuerppie 1634.* Hujus autem trinx renunciationis mysteria etiam Vicecomes de *Rit. Baptism. l. 2 c. 20.*

(5) Vide Auctorem de *Hierarch. Eccles. loc. cit.* Hæc autem renunctio in porticu, seu vestibulo emittebatur. Nam baptismi duo, ut plurimum, habebant distincta conclavia, porticum aut vestibulum, in quo catechumeni Satanæ renunciabant, fidemque confitebantur; atque interiorem domum, in qua baptismi cæritate peragebantur.

(6) In mysteriis, inquit Hieron. in *Amos l. 5 c. 6 col. 52 t. 6 edit. Vallarii Veronæ 1736,* primum, renuntiamus ei, qui in cidente est, nobisque moritur cum peccatis; & sic verri ad eam partem inimus cum sole justitiæ, & ei seroitiros nos promittimus. Eadem habet S. Ambrosius *lib. mex indic.*

(7) Sponsionem, qua catechumenus sese Christo perpetuo vire promittebat, promissum, pactum & votum a Latinis appellatur. Formulam tradit Auctor *Constit. Apostolic. cit. t. 41.*

renuñtationem vero, dum adscribit se, dicat: & adscribor Christi, & ordo, & baptizor. Similem habet Chrysost. Homil. 6 in Epist. ad Coloss. n. 4 opp. t. 11 p. 369 ed. Par. Augustini aetate quidam fuerunt, qui fidei in Christum, non vero universalis obedientiae professionem emittere perati erant; & tamen baptismum petere non dubitabant. Contra hos ipse Augustinus scripsit egregium librum de Fide & operibus, quo Christiano homini tum fidei, tum bonae opera necessaria esse demonstravit.

(5) Plures quidem catechumeni traditum symbolum reddere debebant; sed cum instaret baptismus, ter, ac solemniter, & coram multis testibus, manibusque, & oculis ad caelum sublatis fidei professionem emitebant, & rogati respondebant. Cyrillus Alexand. 12 in Joan. c. 21 p. 1119 ed. Par. 1639, Auctor Eccl. hierarch. 2 p. 258 t. 1 edit. Antwerp. cit., Leo M. Serm. 23 in Nativ. Domini 4 c. 6 p. 54 t. 1 ed. Roma 1753, August. de Fid. & oper. c. 9 172 opp. t. 6 indic. edit., Ambrosius de Spiritu Sancto l. 2 col. 70 opp. t. 4 ed. indic. Narrat autem August. Confess. l. 8 c. 2 143 t. 1. Roma ex edito loco in conspectu populi, nisi nimia catechumeni verecundia obstarat, hanc fidei professionem emitti con-

55. Baptizati in vertice ungebantur (1), tum albis induuntur vestibus (2), eorum capiti mysticum velamen imponebatur (3), iisque tradebantur cereae faces. Porro dabatur Confirmatio, & Eucharistia (5), porro & mel benedictum ad infantiae significationem non omnes, qui olim in usu erant, ritus & caeremoniae ab Ecclesia retinentur. Desiit sollemnis illa catechumeni antiqui desierunt gradus catechumenatus; sed etiam adulti, antequam baptismum suscipiant, in fidei operibus instituendi sunt, ne rudes & ignari, recte probati sanctissimam religionem amplectantur.

Innocent. I. Epist. 25 ad Decent. Eugubinum Episc. cap. 5 apud Constantium Episc. Roman. Pontif., Ambros. de 1. 2 c. 7 n. 14 col. 453 opp. t. 3 indic. ed., Isidorus de Offic. 1. 2 c. 25 & 26 p. 615 & 614 ed. Par. 1601. Huius unctio-nem a Silvestro Pontif. repetunt Amalarius de Eccl. off. l. 1 in Biblioth. PP. t. 14 p. 957 ed. Lugdun., Walfridus de Reb. c. 25 p. 690 t. 10 in Bibl. PP. Par. 1642, Rabanus de Instit. cler. l. 1 c. 28 s. 6 p. 9 ed. Colonia 1626, ex quo colligit Hugo Me-merius in Not. ad l. Sacrament. S. Gregorii M. not. 334 col. 385 opp. t. 3 ed. cis., scriptores omnes Silvestro antiquiores, qui unctio-nem memorant, de sacramento confirmationis intelligendos esse. Alii tamen vetustissimum quidem hanc unctionem faciunt, sed non, ullo tamen monumento confici posse, eam a Silvestro fuisse institutam. Illud inter omnes constat, quod hae verticalis unctio sacro chrismate peragebatur, eaque diversa erat ab unctio-ne Pontificis, hoc est a sacramento confirmationis. Illam Sacerdoti per-agebat, hanc vero uni Episcopo servat Innocentius I. in Epist. ad

Decent. Eugub. c. 3 col. 858 apud Constantium. Atque ad hanc unctionem pertinet. Auctor *Constit. Apostol. l. 3 c. Cotelierum laud. l. c. p. 291*. Verisimile autem est, veritatis ministerium alium fuisse a ministro baptismi, cum sacerdos tantam illam hominum multitudinem baptizare, ungere non posset. Ante unctionem Sacerdos baptizati dabat, quem ritum memorant S. Cyprianus *Epist. 59 p. 95 ed. Rigaltii Paris. 1666*, & S. Joan. Chrysost. *de gen. scriptus. opp. t. 5 c. 6 p. 81 c. ed. Paris.*

(2) S. August. *Serm. 223 qui 5 est in vigil. Pasch. col. 1, & Epist. 34 n. 2 opp. t. 2 col. 64 edit. Maurin. cit.*, S. A. Myster, *c. 7 n. 34 col. 417 opp. t. 3 ed. indic.*, Eusebius *in constantin. l. 4 c. 62 p. 662 ed. cit.*, S. Gregorius M. *in Sacra 3 col. 73 ibiq.* Menardus *in Not. col. 336 ed. ind.* Gereb vestes per dies octo; quo factum, ut dominica post pascha in albis diceretur, quoniam usque ad eam diem baptizati albas gerebant. Usurpatur hodie etiam ritus albae, & ea neophyti eodem tempore induuntur, atque exiuntur, bus, qui vestitu non utuntur, album sudariolum datur, smus Rom. *par. 2 c. 2 §. 37.*

(3) S. Jo. Chrysost. *Catech. 1 ad illuminan. opp. t. 2 n. 1 p. Paris.*, Theodulphus Aurelianensis *de Ordin. Baptismi. t. 1 14 Bibl. PP. ed. Lugdun.*, Rabanus *de Instit. cleric. l. 1 c. 29 ed. Coloniae 1620*. In Ecclesiis quibusdam etiam lorio pangebatur, de qua vide Martenium *loc. cit. art. 15 n. 8 p. 3.*

(4) S. Greg. Nazianz. *Orat. de Baptism. 40 p. 672 ed. Cuij.* S. Ambros. *de Lapsu virgin. consecr. c. 5 col. 386 n. 1 t. 5 ed.* Gregorius Turonensis *Hist. Franc. l. 5 c. 11 p. 213 ed. cit.* Dabantur autem catechumenis extincti cerei, quos ipsi ante fine Litaniarum accendebant. Nunc baptizatis datur cereus de quo vide Catechismum Romanum *loc. cit. n. 74.*

(5) Confer Martenium *loc. cit. 11 & seq. p. 55.*

(6) S. Hieronymus *in Isaiam c. 55 col. 644 opp. t. 4 ed. Venet. 1735*, lac tantum, non item mel nominat, quod *Dialog. contr. Luciferian. n. 8 t. 2 col. 180* utrumque memorat alia, inquit, quae per traditionem in ecclesiis observantur, et floritam sibi scripta legis usurpaverunt, velut in lac caput mergitare, deinde egressos lactis et mellis propter concordiam ad infantiam significationem. Quae verba lactis concordiam evidenter ostendunt, non lac & mel duntaxat, mel cum lacte commixtum catechumenis dari consuevit, milititer & Tertullianus *de Coron. Milit. c. 3 p. 102 et Adicion. l. 1 c. 14 p. 372 ed. Paris. 1675*, lactis et mellis concordiam vocat, atque hinc in libris ritualibus una eademque & lactis benedictio, & una item utriusque traditio. Lac etiam una cum vino baptizatis in Occidente ostendit Hieronymus *in Isaiam cap. 55 col. 644 cit. t. 4* quamquam Ethnici etiam vix natos pueros lacte & melle, quod ex pluribus antiquis Scriptoribus manifestum deri potest apud Cotelierum *in Epist. Barnabae c. 5 an. 29 t. 1 ed. Amstelod. 1724*, non tamen ex iis consuetudinem suam Christiani arripuisse videntur, sed ex veteri more, ubi repromissionis terra lacte & melle saepe recipitur

baptizati) inchoantes tamquam parvuli lacte nutriuntur & ut inquit Joannes Diaconus in *Epist. ad Senatorium rom. uni Ital.* p. 75.

56. Plures hodie etiam, antequam suscipiatur, cum suscipitur, cum denique susceptus est baptismus, adatur cæremoniæ, quæ in libris Ritualibus atque in chismo Romano (1) describuntur. In primis autem bandus ter Satanæ abrenunciat, fideique professionem atit; tum in baptismo nomen accipit, quod Parochus cum ceteris baptizatorum nominibus peculiari libro debet (a). Dum datur baptismus, adsunt *Patrini*, hoc est *Prosores* aut *Fidejussores*, qui pro baptizato spondent ac jubent, unde eorum nomen ductum est (3). In antiquis documentis sæpe etiam vocantur *susceptores*, quod ex ea prodeuntes suscipere. Eorum est baptizandos ministris offerre, eosque ex sacro fonte suscipere, pro infanti ministro interroganti respondere, adultos edocere, quid sacro respondere ipsi debeant, curam gerere eorum, & susceperunt, atque ipsos in re christiana erudire (4).

Part. 2. cap. 2 §. 60 & seq.

Nomen sumendum est ab aliquo, qui propter excellentem pietatem & religionem in Sanctorum numerum relatus est quæ Catech. Rom. 166. cit. §. 75, reficiendaque falsarum religionum idolorumque nomina. Confer Benedictum XIV *Consensum consuetudinum* 107 §. 5 & 14 ejus *Bullar. t. 1 p. 243* ed. Rom. seu Ven. 1754. Describitur hoc nomen una cum de ac nominibus parentum, & patrinorum in libro, quem quique parochus habere debet, Rit. Rom. tit. de Baptism.

Patrinorum seu Sponsorum origo ab ipsis fere Ecclesiæ inbulis repetenda est, uti monet Martenius de *Antiq. Eccles. rit.* t. 1 art. 16 n. 11 t. 1 p. 53 ed. Antwerp. seu Venet. Eorum origine Tertull. de *baptism. c. 18 p. 251* ed. Venet. 1744, Auerp. ad *Ortod. qu. 56 inter opp. S. Iuveni M. p. 460* ed. 1742, Auctor *Eccles. hierarch. c. 2 §. 2 t. 1 p. 168* ed. 1755, Auctor *Apostol. Const. l. 3 c. 16* apud Cotelerium *PP. d. p. 291 t. 1* edit. Amstelod. 1724, S. Augustinus multis in aliisque coplures.

Officia sponsorum describit Augustinus, seu potius Auctor *nis* 168 n. 5 in *append. t. 5 opp. Augustini col. 295* ed. cit. & Hildefonsus *Adnotat. de ordin. Baptism. c. 114* apud Ba-Miscell. *sacr. t. 2 p. 54* edit. Luca 1761. Quod infantes per os non possent, pro iis sponsos respondere voluit Ecclesia, ut Alexand. in *Joan. c. 11 v. 26 opp. t. 4 p. 853* ed. Paris. Auctor *Serm. 267 n. 5 col. 441* in *append. t. 5 opp. Augustini. edis. Maurin. Venet.* Adultis etiam morbo impeditis

vocem suam commodare inquit Cyrillus Alexand. *loc. cit.* Verum pro ipsis etiam adultis, qui per se respondere poterant, sponsores adhiberi voluit Ecclesia; sed ipsi tamen respondere debent. Augustinus de Baptism. l. 4 c. 24 col. 141 t. 9 ed. ind. Primum exemplum sponsores, qui his adultis dati sint, præbere videtur Rufinus Præfectus Prætorio, qui anno 395 cum a sacro fonte eundem fuisset, traditus est Ammonio, qui magna pietatis fama flamm. Confer Tillemontium *Hist. Ecclesiast. vie de S. Greg. de Nyss.* art. 22 t. 9 p. 593 ed. Ven. 1752, & Orsimum *Hist. Eccl.* l. 22 88 t. 9 p. 241 ed. Rom. 1752.

§. 57. Unus tantum in baptismo patrinus adhibendus est, aut ad summum vir unus unaque mulier (1); neque id munus unicuique committi indiscriminatim debet, sed ei, qui sit catholicus, & sana doctrina, bonisque moribus imbutus; maximeque convenit, eundem saltem puberem, & confirmatum esse (2). Repelluntur ab hoc officio infideles aut hæretici, publice excommunicati aut interdicti, publice criminosi aut infames, & qui sana mente non sunt, & qui fidei rudimenta ignorant, ita ut ea docere non possint, quem e sacro fonte susceperunt (3). Vetantur etiam parentes offerre filios suos propter spirituales copulationem (4), quæ inter patrinum ac baptizatum contrahitur, et vetantur etiam hoc munus gerere monachi quæ solitudini addictos esse oportet (5).

(1) Concil. Trident. Sess. 24 cap. 2 de Reform. matrim. hæc quidem disciplina Tridentino Concilio antiquior est. Nam patres numero patrilinos excludere videtur Auctor Apostol. *Cor. 15 cap. 16 cit.* cum statuit, ut vir a Diacono, mulier a Diaconissa suscipiatur, sed explicatius, atque desertius unum patrinum constituantur. Leo P. in *Can. 101 de consecr. dist. 4*, Concil. Metensis an. 680 *Canon. 6 t. 11 Concil. col. 594 collect. Labbei ed. Venet.*

(2) *Can. 102 dist. 4 de Consecr. Rituale Rom. tit. de Patrinis* Confer Giralduum *Exposit. Jur. Pontific. par. 1 sect. 719 t. 2 p. 304*

(3) Confer *Rituale Roman. loc. cit.*, & Martenium de Antiq. *Ecles. rit. l. 1 c. 1 art. 16 n. 14 p. 60 ed. ind.*

(4) Olim parentes infantes filios offerebant. S. August. *Ep. 9 ad Bonifac. n. 6 col. 266 opp. t. 2 laud. ed.* Sed deinceps patres id præstare vetiti sunt. Conc. Maguntinum an. 815 *Can. 1 col. 1016 t. 4 collect. Harduini.* Quod factum videtur ob copulationem spirituales, quæ inter susipientem, & suscepti parentes duci cæpit. (5) *Can. 103 dist. 4 de Consecr.*

S E C T I O II.

De Confirmatione.

in sacramento confirmationis,
in huius sacramenti,
et Minister.

41. Qui confirmationem suscipiant?
42. Huius sacramenti conferendi tem-
pus, et usque ritus.

Qui baptizatus est, novæ virtutis robore firmior, electus Christi miles efficitur per confirmationem. Confirmatio sacramentum est (1), quo homines ro- virtutem accipiunt tum ad firmiter credendum, tum fortiter propugnandum pro fide, quam in baptismo erant. Nimirum qui per baptismum Christiani eva- quasi infantes pueri sunt, quos corroborare oportet mentis, ut comprimant impetus hostium, cum qui- pugna est, quamdiu hæc vivitur vita, et firmitus hæc adhærescant. Itaque Christus confirmationis insti- tramentum, quo id in nobis confirmat quod bapti- ficatur, imo vero non confirmat solum, sed etiam ratione quadam admirabili et singulari (2). Vocatur hoc sacramentum *chrisma*, *unctio*, & *signaculum* i, & *manuum impositio*.

Decret. Trident. Sess. 7 de Sacram. in gen. Can. 1 & Sess. 7 innot. Can. 1: Si quis dixerit, inquit, confirmationem ba- tum otiosam caremoniam esse, & non potius verum & pro- sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quam cateche- tizandum, qua adolescentia proximi fidei sua rationem coram Episcopo exponant, anathema sit. Quibus verbis a Synodo da- hæreses Lutheri & Calvinii, quorum alter meram care- moniam non sacramentum confirmationem habebat, alter cate- chizatos baptizatos, ineunte adolescentia, fidei suæ rationem Episcopo exponant. Cum Lutheri & Calvino sentiant de Confirm. l. 1 c. 8 & l. 3 c. 13, ac Binghamus Orig. eccl. l. 4 & 5 p. 350 & seq. t. 4 edit. Hala Magdeburg. 1755, qui tionem Sacramentum a Baptismo distinctum esse negant, ut meram esse caremoniam, quæ baptismum aqua inchoa- ficat. Sed horum, aliorumque hæreticorum commenta late ut a Theologis, ac præter ceteros a Natali Alexandro Hi- cles. sac. 2 dist. 10 p. 378 s. 5 edit. cit. Card. Orsio Dissert. de s. confirmat. cap. 2 & seq., Drouvenio de ro sacrament. l. per sos.

Manuale Catechismus Romanum par. 2 cap. 3 §. 21 & 22.

3. De materia huius sacramenti non eadem omnium corum sententia est. Sunt enim qui eam in ma-

nuum impositione constituunt; sunt qui materiam rem tam statuunt unguentum, quod ex oleo et balsamo totius Episcopi consecratione conficitur (1), proximam ipsius frontis unctionem; sunt denique, qui manuum impositionem, et frontis unctionem confirmationis materiam esse arbitrantur (2). Chrisma ab Episcopo consecrari, veteris Latinæ et Græcæ Ecclesiæ consuetudo (3): et veteris ab eo quotannis efficitur feria V in cœna Domini (4), sed Latinorum chrisma ex oleo tantum, et balsamo, Græcorum ex aliis præterea triginta quinque aromatibus conficitur (5). Est et hoc inter Græcos Latinosque discrimen, quod hi solam frontem, illi etiam aures, nates, pectus, oculos et pedes ungunt (6).

(1) Catechis. Rom. par. 2 c. 3 §. 8 et seq., S. Th. in Summa 3^a qu. 72 art. 2. Ut chrismatis quidem usum in confirmando non phytis ab ipsis Christianæ Religionis primordiis esse repetendum contra Basnagium, ac ceteros ostendit Cardinalis Orsius per suam dissertationem de Chrism. confirm.

(2) Confer Jueninium de Sacr. diss. 5 de confirm. qu. 3, Ursinum de re Sacram. l. 3 qu. 3, & Tournelyum Prælect. Theol. de Sacram. confirm. qu. 1 art. 3.

(3) S. Basilii de Spirit. S. c. 27 p. 55 t. 3 opp. edit. Paris. 1763. Cyrillus Hierosol. Catech. 3 p. 19 n. 4 ed. cit., S. Gregorius de Sacram. col. 67 opp. t. 3 ed. Paris. 1703. Nullum autem in antiquis hujus disciplinæ vestigium extat, sed eam per magnum tantum inquit Basiliius, cumque ejus initium ignoretur, ab antiquis repetenda est secundum Augustini regulam epist. 54 col. 113 a. cit. edit. Venet.

(4) Conc. Toletanum I. can. 20 col. 992 t. 1 collect. Harduini Paris. statuit Episcopo omni tempore literè chrisma confirmari: ex quo patet, ea ætate nondum obtinuisse disciplinam, quæ tunc obtinet, conficiendi quotannis Chrisma feria V in cœna Domini. Verum hæc antiquissima est, atque ejus origo a sæc. V repetenda videtur. Nam ea ætate Episcopus feria V in cœna Domini Missas celebrabat, quarum una erat pro reconciliatione poenitentium altera pro conficiendo chrismate, tertia serotina de ipsa die solemnitate. Id ex vetustis sacramentariis sese deprehendisse testatur Menardus in Not. ad lib. sacrament., S. Gregor. not. 265 t. 3 S. Gregor. col. 327 ed. Paris., Bona Rer. liturg. l. 1 c. 18 §. 6 t. 2 ed. Taurin. 1749, & Martenius de Antiq. eccles. rit. l. 1 c. 5 §. 8 104 t. 1 laud. ed. Fabiani P. ea de re epistola in can. 18 Consecr. dist. 5 ab Isidoro Mercatore confecta est.

(5) Græcorum ritum in preparando unguento chrismatis et aromatibus in vino decoctis describit Goarius in Eusebiog. Græcorum p. 637 et seq. ed. Paris. 1647.

(6) Confer Goarium loc. cit. p. 365. Sed S. Cyrillus Hierosol. Catech. 3 mystag. c. 4 p. 317 ed. Paris. cit. tantum memorat frontem, nates, pectus, ex quo patet, has tantum partes ea ætate Græci ungi consuevisse.

44

Quæ de materia, eadem de forma hujus sacra-
 mentis disputatio est. Nam alii eam ponunt in oratione,
 Episcopus neophyto manus imponens invocat Spiritum
 in verbis: *signo te signo crucis, & confirmo te
 in nomine Patris, & Filii, & Spiritus*
 (1); alii denique tum in his verbis, tum in illa o-
 rationis formam ipsam positam esse arbitrantur (2). Ord-
 inarius minister non nisi Episcopus est (3); extra ordinem,
 præsupremæ ecclesiasticæ Potestatis delegatione et-
 ra Presbyteri hoc sacramentum recte administrant (4).
 Sacerdotes omnes generatim habent hæc de-
 legatam potestatem, per quam sacramentum confirmatio-
 nis et recte conferunt (5).

Chrysostomus Romanus *par. 2 cap. 3 §. 12 et 13.*
 Drouvenum *loc. cit. qu. 4 per tot.* Quamquam autem
 hoc sacramentum ab Ecclesia sit definita, tamen certissimum est,
 quod certis quibusdam verbis hoc sacramentum administra-
 ri solet, ut proinde in hoc etiam locum habeat illud Au-
 gustinus *ad Gal. c. 3 §. 12* *verbum ad elementum, et fit sacramentum.* Sane
 hoc verbis usus esse testantur sacra Litteræ Aët. VIII 15,
 et in annis consequentibus ab Ecclesia factum fuisse, con-
 spicimus Patrum testimoniis, ac inter alios id disertis-
 sime Innocentius I. in *Epist. 25 ad Decent. Eugubinum c. 3*
apud Constantium Ep. Roman. Pontific., quamquam ob
 disciplinam non ipsa describat verba, quibus confirmatio-
 nis constabat. Varias hujus sacramenti formas habet Mar-
 tinus *Antiq. eccles. rit. l. 1 c. 2 art. 3 §. 11 p. 91 indic. edit.*
 et Joannem Apostolos missos legimus in Aët. VIII
 et ut a Philippo baptizatos confirmarent. Conc. Trid.
 in *Confirm. can. 3: Si quis dixerit, inquit, sancta confir-*
mationis minister non esse solum Episcopum, sed
et simplicem sacerdotem, anathema sit. Confer etiam S.
 Cyprianum *ep. 9 ad Fabium Antiochenum c. 4 col. 153* apud Cou-
 stantium *Ep. Rom. Pontific.*, S. Cyprianum *ep. 73 ad Iubajan.*
ad Paris. 1666, Innocentium I. ep. ad Decent. Eugubin.
c. 3 col. 858 apud eundem Constantium, S. Hieronymum
Luciferian. n. 9 col. 181 opp. t. 2 edit. Venet. 1755, S.
Gregorium M. l. 4 epist. 9 col. 699 opp. t. 2 ed. Paris. indic., In-
 III in *c. 4 de Consuet.* Quæ hæretici objiciunt, refellun-
 tur Theologis, præsertim Jueninio *de Sacram. diss. 3 de Con-*
f. 5 art. 2, & Drouvenio de re sacram. l. 3 qu. 7 per tot.
 Ita Gregorius M. *l. 4 ep. 26 col. 705 laud. ed. s. 2.* Presbyteris
 linea degentibus extra ordinem confirmandi tribuit facul-
 tas (Consule S. Th. in *Summa par. 3 qu. 72 art. 11 ad 1, & Be-*
 IV *de Synod. dioces. l. 7 c. 7*, qui de hac Summi Pontificis
 potestate copiose disserit, & diligenter. Verum chrismatis be-
 neficium adnumerata semper fuit inter propria Episcopalis ordi-
 neris; & ideo confirmandi privilegium a Sede Apostolica

Presbyteris concessum adjunctam legem habere solet, modo christmate utantur ab Episcopo consecrato. Disputat Bened. X l. c. n. 1 & 2, num Summus Pontifex etiam chrismatis concedendi facultatem Sacerdoti tribuere possit. Quasitum est ita num Episcopus Sacerdoti concedere possit confirmandi facultatem; sed cum Sedes Apostolica, quæ arctare potest Episcoporum jurisdictionem, sibi uni hanc facultatem reservaverit, hæc est confirmatio, quæ per solam Episcopi delegationem a futuro collata est. Confer Bened. XIV loc. cit. n. 3 & seq.

(5) Græcorum Sacerdotes ante Photianum schisma confirmationis sacramentum conferre solitos fuisse, ostendunt Menestr. Diss. 2 de Sacram. confirm., & Lucas Holstenius Diss. 1 de Ministr. confirm. apud Græcos. Dubitari autem non potest, quin illud validè, sed etiam licite confirment ex tacita saltem delegatione Sedis Apostolicæ, quæ hanc eorum consuetudinem non habet, uti observant Arcudius de Concord. Eccles. Occid. et Orient. l. 2 de Confirm. c. 15 p. 96, & Bened. XIV loc. cit. t. 8 Concilio Florentino t. 9 Coll. Harduini col. 430. Eugenius IV, inter alia quæstiones, hanc ordine sextam Græcis proposuit: *quæritur si Presbyteri non inungerent sacro chrismate, sed Sacerdotes, cum beatis significibus sit datum?* Verum ut habetur in actis ejusdem Concilii loc. cit. hæc a Latinis objecta. Mitylenensis Episcopus tam legitimeque dissolvit. Confer Holstenium de Ministr. confirm. apud Græcos. Ex quo patet, a Græcis canonicas suas declarationes allatas fuisse, per quas Latinis satisfactum est, atque rationes Concilio fuisse probatas. Sacerdotibus tamen apud Græcos confirmare vetitum est a Clem. VIII. Constit. Sacramentum 107 Bullar. ed. ult. t. 5 par. 2 p. 72, & a Bened. XIV Constit. 57 §. 3 p. 104 et Constit. 129 §. 4 p. 322. et ejus Bullar. ed. ult. t. 1 Ven. 1754. Unus hic amovendus est hex. Innocent. III de Consuet. Presbyteros, qui apud Constantinopolim per baptismum confirmabant, confirmare in posterum vetat; ex quo concluditur posse, Græcis Presbyteris vetitum esse Confirmationis sacramentum administrare. Verum Innocentius loquitur de Latinis Presbyteris qui Constantinopoli morabantur; & vetitum in eadem decreta, quæ extat apud Balutium t. 1 Ep. Innocent. p. 480, nominatim agitur de Latinis Presbyteris, sed vetitum illud Latinis in decretalium collectione Raymundus omisit.

§. 41. Nonnisi baptizati confirmandi sunt, cum fieri possit, ut adolescat, qui nondum natus est (1). Suscipi confirmationem possunt omnes tum infantes, tum ad ætatem & diu quidem viguit consuetudo, ut statim post baptismum confirmatio tribueretur (2). Græci nunc etiam servant hanc consuetudinem (3); sed ab ea jampridem deservunt Latini (4), apud quos pueri ante septimum annum non confirmantur (5). Et quamquam hoc sacramentum non ejusmodi habeat necessitatem, ut sine eo quis esse non possit, tamen qui illud negligunt, aut temnunt, salutem suam in discrimen adducunt, grav

rei sunt, quoniam omnes eniti debent, ut christi perfectionem acquirant (6). Adultri, qui hujus gratiam & dona consequi cupiunt, non solum impietatem afferre, sed etiam graviora, quæ admittunt delere ex animo debent. Quare elaborant ut primum peccata confiteantur, ac jejunia, aliamque opera suscipiant, curentque, ut jejuni ad hoc sacramentum accedant (7).

Confer D. Thom. in *Summa* par. 3 qu. 72 art. 6. Presbyterum Scotum, Samsonem nomine, qui non baptizatos confiteri putabat, damnavit Zacharias P. *episc.* 10 ad Bonifacium Labbzum *Collect. Concil.* t. 8 col. 255 ed. Venet. Iis, qui vitam flagitiosam vitam duxerant, ac morientes confiteri prebent, denegatum hoc sacramentum ex *can.* 59 Martiani colligit Alaspinzus in *Not.* p. 175 edit. Neap. Jueninius sequitur de *Sacram.* diss. 3 qu. 6 c. 2. *de Baptismo.* c. 7 p. 226 ed. Rhodii Paris. 1675, S. 70 ad Januar. et ep. 73 ad Iubannum p. 117 et 124 1666, S. Cyrillus Hierosolym. *Catech.* 3 *myrtagog.* p. 166, S. Dionysius seu potius Auctor libri de *Eccl.* c. 2 p. 254 opp. t. 1 ed. Antwerp. 1634, Conc. Laodice. 48 col. 789 t. 1 *collect.* Harduini. Consule Leonem Allatum de *propos. concens. eccles. occident.* t. 1. 3 c. 18, Goarium in *Not. ad Ritual. Græcor.* p. 367. *Exempl. cathol.* fid. p. 2 c. 3, Vanslebium *Histor. eccles.* t. 2 c. 21.

Sacramentum est, quo primum tempore confirmatio multo post conferri cœperit; & forte id factum est, cum rarior esset adulterorum. Confer Martenium de *antiq. eccles.* t. 2 art. 1 §. 3 p. 86 t. 1 *laud.* ed. Ceterum nunc etiam baptizantur, Latine Ecclesie sententia est, confirmatio baptismi, si fieri commode potest, non esse separandam. *Ann. tit. de Baptismo. adultor.*

Catech. Rom. p. 2 c. 3 §. 19. Sed quamquam ipse catechismus impedire dicat, quod pueris confirmatio ante septennium fieri, non tamen id ita est intelligendum, quasi numquam hoc sacramentum conferri possit. Nam pueri, qui in matris utero versantur, etiam ante septennium sunt confirmati. S. Th. *loc. cit.* art. 8 ad 4, & alia similiter iusta causa sunt, propter quam pueris ante illam ætatem hoc sacramentum datur. Consule Catalanum in *Pontific. Roman.* tit. 21 c. 19 & 22 t. 3 p. 227 ed. Rom.

Consule Catechismum Romanum *loc. cit.* n. 17 & 18, & eundem in *summa* par. 3 qu. 72 art. 1.

Quoniam nonnisi jejuniis dabatur hoc sacramentum, quod multis monumentis ostendunt Martenius *loc. cit.* art. 2 p. 88, *de Sacram.* diss. 3 de *Confirm.* qu. 9 c. 2. Verum hæc ratio ætate D. Thomæ cœperat oblonguere, uti ipse testatur *l. art.* 12 ad 2. De hac laudabili antiquæ Ecclesie consuetudine Christianos moneri jubet Catech. Rom. *loc. cit.* §. 20, & re-
voluti. Tom. II.

Et ubi congrue observari potest, inquit D. Thom. *loc. cit.* convenientius est, ut a jejuniis (confirmatio) deus et accipiantur.

§. 42. Confertur hoc sacramentum potissimum in Pentecoste, quoniam hoc maxime die Apostolos Sp. S. vivum roboratos & confirmatos fuisse constat (1). Offertur autem confirmandi a sponsoribus, sive patrinis, quos prius christianos & confirmatos esse oportet (2): debentque sacri chrismatis reverentia frontem eluere, decedentesque in eam capillos attondere. Episcopus confirmato alapam percutit (3), ut discat, se paratum esse oportere ad omnia adversa pro Christi nomine invictio animo toleranda, cuius pacem impertitur (4); denique ejus frons bombyce diligenter abstergitur (5).

(1) Catechismus Romanus *loc. indic.* §. 26, S. Carolus Borromeus in V Concil. Mediolan.

(2) Proprios confirmationis patrilos adhibuit Ecclesia ex seorsum a baptismo dari coepit hoc sacramentum; atque hoc antiquioribus Patribus soli baptizatorum patrini memorantur. Eodem fere de utrisque sunt constituta, & qui in baptismo patrini esse nequeunt, iidem etiam in confirmatione hoc munus prohibentur.

(3) Hujus alapae nulla mentio est in sacramentario S. Gregorii M., ut in iis, qui IX & X saeculo de ritibus scriptum est, forte eam memoravit Durandus Mimatensis Episcopus, qui vero mysteria explicat S. Carolus Borromeus *Instruct. de sacra confirm. p. 4 adl. Eccles. Mediolan. t. 1 p. 432 ed. Patavina*.

(4) Catechismus Romanus *loc. cit.* §. 26.

(5) Olim confirmandorum frontes bandellis, seu vitulis cingebantur, quas usque ad saeculum XII gestabant per dies paucos. Amalarius de Divin. Offic. l. 1 c. 4 in Biblioth. PP. t. 14 ed. Lugdun. Deinde in nonnullis Ecclesiis obtinuit, ut bandellae tantum per triduum gererentur.

S E C T I O III.

De Eucharistia.

quid?

panis.

calicem vini,

et minister.

Eucharistia tribuitur.

Quomodo sumitur?

Quomodo celebratur?

Quomodo conferatur?

Quomodo recipitur?

Quomodo conservatur?

Quomodo communicatur?

Quomodo celebratur?

Quomodo conferatur?

Quomodo recipitur?

Quomodo conservatur?

Quomodo communicatur?

Quomodo celebratur?

Quomodo conferatur?

Quomodo recipitur?

Quomodo conservatur?

Quomodo communicatur?

Quomodo celebratur?

Quomodo conferatur?

Quomodo recipitur?

Quomodo conservatur?

Quomodo communicatur?

Quomodo celebratur?

Quomodo conferatur?

Quomodo recipitur?

Quomodo conservatur?

Quomodo communicatur?

Quomodo celebratur?

Quomodo conferatur?

Quomodo recipitur?

Quomodo conservatur?

Quomodo communicatur?

Quomodo celebratur?

Quomodo conferatur?

Quomodo recipitur?

Quomodo conservatur?

Quomodo communicatur?

Quomodo celebratur?

Quomodo conferatur?

Quomodo recipitur?

Quomodo conservatur?

Quomodo communicatur?

Quomodo celebratur?

Quomodo conferatur?

Quomodo recipitur?

Quomodo conservatur?

Quomodo communicatur?

Quomodo celebratur?

Quomodo conferatur?

Quomodo recipitur?

Quomodo conservatur?

Quomodo communicatur?

Quomodo celebratur?

Quomodo conferatur?

Quomodo recipitur?

Quomodo conservatur?

Quomodo communicatur?

Quomodo celebratur?

Quomodo conferatur?

17. Quibus diebus olim Missa celebraretur?

18. Plures olim Missae ab uno sacerdote celebratae.

19. Qua hora celebrarentur?

60. et 61. Missa publica et privata.

62. Quo loco Missa celebranda sit.

63. Dominicis, festisque diebus fideles Missae sacrificio interesse debent.

64. Mos antiquus offerendi panem et vinum.

65. Missae honorarium.

66. Pro eo, qui honorarium dedit, sacrificium specialim offerendum est.

Sacramentum omnium nobilissimum est Eucharistia, quod ipsam Christi corpus & sanguinem sub panis ac vini sumptibus, Deique gratia miris modis modo illud rite recteque suscipiamus. Eucharistia Græcum est, quod Latine reddi potest gratia sive gratiarum actio, quod nomen huc sacris tributum est, tum quod ipsum gratiarum omnium continet, tum quod in ejus institutione Christus agens egit. Communionis nomine, quo sæpe appellatur conjunctio fidelium cum Christo, cui nos sacramentum copulat, & vinculum charitatis, quo nos in eodem Christo conciliamur, & jungimur (1). Eadem cœna, quod in illo novissimæ cœnæ salutari Christo Dominus hoc sacramentum instituit (2).

Paulus I. ad Corinth. X 16, S. Joan. Damascenus de Fide. l. 4 c. 13 opp. 1. 1 p. 2 275 ed. Le Quienil Paris. 1712, & Dionysius potius Auctor operis de Eccles. hierarch. c. 5 n. 1 s. 1 l. Aduerp. 1654. Consule Albaspinzum Obispo. l. 1 c. 1 & seq. 1770, & de Eucharist. l. 2 c. 4 p. 380. Quibus Eucharistia appellatur, nomina vide apud Bonaventuram. l. 1 c. 3 s. 1 p. 17 & seq. ed. Taurin. 1747, Drouet de Re Sacram. lib. 4 qu. 1 §. 1 aliosque complures. Codex Ballerini Nos. 6 in tract. 38 S. Leonis 1. 1 p. 251 ed. Vindelic. 1758.

Duplicem habet materiam, panem & vinum quod Christus corpus, alterum sanguis efficitur, con-

versione mirabili, quam *transubstantiationem* vocamus Vinum ex uvis esse debet, panis ex tritico; azymo uti Ecclesia Latina, Græca fermentato (2). Utrumque non consecrari non ambigitur (5); sed propriæ ecclesiæ consuetudo ab unoquoque servanda est (4).

(1) Catholica Fides docet, verum Christi corpus & sanguis in Eucharistiæ sacramento confineri, inque eo neque panis, neque vinum remanere, sed hoc totum in Christi sanguinem, illud similiter in corpus converti. Sunt hæc catholica dogmata Syn. Triden. *Sess. 2 de Sacram. Euchar. Canon. 1 & 2* datæ adversus Calvinum & Lutherum, quorum alter veram ac realem Christi præsentiam in Eucharistia negabat, alter unâ cum Christi corpore & sanguine panis, vinique substantiam in eo sacramento remanere contendebat. Similiter catholica veritas docet Christum in Eucharistia esse per veram transubstantiationem, quam totus panis Christi sanguis efficitur, non per impactionem quæ esset unio hypostatica Verbi Divini cum substantia panis, per consubstantiationem, quæ esset conjunctio substantiæ panis vini cum substantia carnis & sanguinis Christi, adeo ut Eucharistia non solum Christi corpus ac sanguinem, sed simul etiam panem vinumque contineret. Late catholicam veritatem docuerunt Theologi, quos inter consule Drouvenium *de R. Sacram. l. 1. qu. 6 c. 4 sect. 2.*

(2) De usu azymi, atque fermenti magna est inter antiquos disputatio, cum certo statui non posse videatur, num Latini semper azymo, Græci autem fermentato pane semper uti solent. Antiquiores Theologi Scholastici putarunt, Latinam Ecclesiam ab initio azymum panem adhibuisse usque ad hæresim Ebionitarum, quæ anno Christi 74 erupit; sed cum ipsi Ebionitæ antiqua legalia simul cum Evangelio servanda esse contulerint Ecclesiam, ne hæreticos imitari videretur, rejectis azymis tantum instituisse, ac vero extincta hæresi ad azymum rediisse, nimirum sentiunt Joannes Scotus *in 4 dist. 11 qu. 5*, Alexander Alensis *qu. 5a membr. 3 ad ult. & par. 4 de Sacram. Euchar. qu. 10 membr. 4 art. 1 §. 5*, S. Bonaventura *in 4 dist. 11 qu. 1*, S. Th., *ibid. qu. 2 art. 2*. Verum hæc opinio nullum habet idoneum fundamentum, quo niti posse videatur, neque rei verbum unum est apud antiquos scriptores, qui per decem saecula res Ecclesiæ scriptis illustrarunt. Nechites Archiepiscopus Nicomediæ apud Anselmum Havelbergensem *Dial. 1. 5 c. 13 legii Dacherii t. 1 p. 200 ed. Paris. 1725*. Melchiadem ac S. Pontif. fermentum apud Latinos instituisse; verum hæc sententia ducta est ex libro Pontificali Damasi Pont., cujus, ut norunt, suspecta fides est. E recentioribus tres potissimum de re doctorum hominum sententiæ circumferantur, videlicet Sirmondi, Joan. Mabillonii, Joan. Bonæ Card. Cois. Sirmondus *in Disquisit. de Azymo*, Latinos ab initio fermentum consecrasse usque ad sæc. IX, deinceps vero medio illo tempore excurrit inter Photianum schisma, & Michaelæm Cæræ hoc est inter annum circiter 867, & 1054, azymum adhibuisse. Contra vero Mabillonius *Prefat. 1 ad sac. III.*

54 p. XXVIII edit. Venet. 1754, & *Dissert. de Azymorum* perpetuum in Ecclesia Latina azymorum usum Apostolorum atate fuisse arbitrantur. Quæ eadem sententiam Cabassutii in *Notis Eccles. sac. 2 diss. 12*, Christophi Schol. in *Canon. Concil. diss. de actis Leonis IX cap. opp. t. 4 p. 312 seq. ed. Ven.*, Edmundi Martenii de *Anecdot. rit. l. 1 c. 5 art. 7 §. 5 & seq. p. 114 t. 1 edit. An. Venet. 1763*, Antonii Sandinii *Diss. 11 de perpetuo azymu in Eccl. Latin.* & Joan. Ciampini de *Azym. & fermentis*, qui tamen in hoc a Mabillonio dissentit, quod Azymum indiscriminatim utriusque panis usum tribuere videtur. Sed a Bona *Res. liturgic. l. 1 c. 25 per tot. p. 150 & seq. t. 2 ed. 1759*, quasi mediam sequitur viam inter has duas Sirmondi & Mabillonii opiniones. Nimirum late demonstrat, Latinos per octo saltem Ecclesiæ sæcula nullum posuisse discrimen azymum, atque fermentum, sed modo unum, modo alterum utriusque delectu consecrare solitos fuisse. Sententia hæc ceteris illius esse videtur, eaque firmissimis nititur argumentis, quæ de ipsa Bona *loc. cit.* exponuntur. Eam vero, præter ceteros, citatur Gravesonius *Hist. Eccles. t. 5 sæc. 9 colloq. Sp. 99 ed. Aur. Vindelic. an. 1756*, Tournelyus *Præf. Theolog. t. 9 in 4 de Sacram. qu. 4 art. 5 concl. 3*, Jueninius de *Sacram. diss. 4 qu. 2 c. 4 §. 2*, Drouvenius de *Re Sacram. l. 4 qu. 2 c. 1 §. 5*. Atque Maronitæ Latinorum more azymum consecrant; sed a Orientalibus fermentum adhibetur. Michael Cerularius Patriarcha Constantinop. duabus literis quarum alteram dedit ad Transensem in Apulia Episcopum, alteram ad Petrum Patriarcham Antioch., Latinos increpare consecrationem demonstratam est. Sed insanum, atque impium hominem refutato IX præclara epistola, & Cardinalis Humbertus Silvanus Episcopus egregio Dialogo, quæ quique extant *tom. 17 opus Bavarii pag. 92 & seq. ed. Lucæ*. Florent. in *decr. Eugenii IV col. 986 t. 9 coll. Harduini*. Catechismus Romanus *par. 2 cap. 4 §. 14*.

§. Prioribus Ecclesiæ sæculis panis a Fidelibus oblatuscumque molis, ac figuræ consecrari, reclususque in populo tribui solebat. Sed pacē Ecclesiæ data, diliora paratus est (1), atque in modum coronæ comæ, eique impressæ cruces & characteres, qui Chrihiberent, licet non iidem semper & ubique fuerint tunc autem panis non ita tenuis, ut deinceps esse cœque tantæ magnitudinis, ut ex uno, qui consecraturane cuncti fideles sacramentum acciperent (4). At oblatæ in tenuem abierunt formam ad instar dentium apud Latinos plures oblatæ consecratæ sunt, una pro sacerdote, minores aliæ pro populo, quæ oblatæ adhuc *particulæ* appellantur. Vino aliquantulæ admiscetur (5), idque ex Apostolica traditione

& exemplo Christi, qui vinum cum aqua commixtum præbuit (6).

(1) Concil. Toletanum XVI c. 6 t. 8 col. 62 collect. Labbii Venet. Explicat autem Martenius de Antiq. eccl. rit. l. 1 t. 5 c. 23 & seq. p. 116 laud. edit., quoritu, qua diligentia, & quibus conficeretur panis, quam Sacerdos consecrabat.

(2) Epiphanius in Ancorato n. 57 opp. t. 2 p. 60 ed. Paris. Cæsarius & S. Greg. Nazianzeni frater dial. 3 de Fid. can. 797 Bibl. PP. t. 5 edit. Lugduni 1677, Greg. M. Dial. l. 4 c. 34 404 opp. t. 2 ed. Maurin. Paris. 1705. Hinc a quibusdam oblatulus, & rotula panis appellatur. De forma panis, quo Græci, videndus Leo Allatius de Consensu Occident. & Orient. cl. l. 3 cap. 15 n. 18.

(3) Consule Goarium in Not. ad Eucholog. Græcor. p. 137 & studium de Sacram. l. 3 c. 33, Card. Bonam Rev. liturgiæ l. 1 c. 13 p. 209 & 210 ed. Taur. 1749.

(4) Confer Iueninium de Sacram. dist. 4 qu. 2 art. 5.

(5) Aliquantulum, inquam, aquæ vino admiscendam est, quoniam multo plus vini, quam aquæ calici infundere oportet, de Celebr. miss. Concil. Triburiense can. 19 t. 6 collect. Hageni col. 445, duas ex vino partes, unam ex aqua esse jubet, cetera Concilia modicum aquæ infundi volunt, ne vinum immutetur, neque definiunt, quanta pars calicis ex aqua immutetur. Causas autem commiscendæ aquæ cum vino explicat Trident. Sess. 22 c. 7 de Sacrific. miss., & Catech. Rom. l. 1 c. 16.

(6) Nullum quidem est in sacris literis expressum testimonium, quod Christus aquam vino admiscuerit; sed ita tamen est scriptum esse Conciliorum auctoritate, inquit Catech. Rom. l. 1 c. 4 §. 14 & S. Cypriani testimonio comprobatur. Revera in antiquis Liturgiis Ss. Basilii & Cyrilli hujus a Christo factæ commiscionis, diserta mentio est; eamque etiam memorant & Irenæus Contr. heres. l. 4 c. 53 n. 2 p. 270 ed. Paris. 1610, S. Cyprianus ad Concil. p. 100 ed. Rigaltii Paris. 1669, S. Hieron. Contra Jovinianum l. 4 c. 14 Marci col. 823 opp. t. 11 ed. Vallarsii Verona, S. Cassiodorus Helatensis Hom. 7 in Biblioth. PP. t. 8 p. 826 ed. Lugdun. 1677, Carthagin. III can. 24 t. 2 col. 1403, Aurelianense IV can. 1 col. 1363, Trullanum can. 52 t. 7 col. 1362, apud Labbeum ed. Paris. 1677. Ex quo intelligitur, quam graviter desipiant Calviniani & Lutherani, qui hunc ritum aquæ vino admiscendæ in Eucharistia humana commenta, ac recentes traditiones referunt. Quoniam tamen aquæ cum vino commixtio sine mortali peccato præstiti non possit, ea tamen si desit, constare sacramentum dicitur Catech. Rom. loc. cit. §. 17. Ceterum questio est, quæ sac. Christi cœpit, num aqua in Christi sanguinem converteretur. Drouvenium de Re Sacrament. l. 4 qu. 2 c. 5 §. 4.

§. 46. Verba, quibus consecratur panis, hæc sunt: *est corpus meum*; vinum autem consecratur his: *hic est calix sanguinis mei, novi, & æterni testamenti mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundet*

non peccatorum (1). Munus Ministri, qui Eucharistiam administrat, in ea consecranda ac distribuenda potest. Eucharistiam consecrant soli Sacerdotes, non inferiores clerici, multoque minus laici, quoniam hanc potestatem tantum Apostolis, eorumque in eis successoribus concessit (2). Num plures simul consecrare Eucharistiam possint, ab antiquis Scholasticis disputatum est; sed id diu a Latinis factum, & quicquid a Græcis fieri constat (3). Quin apud nos maneat potestas antiquæ consuetudinis in Presbyterorum, Episcoporum ordinationibus.

Item in forma, qua consecratur calix, ad vim sacramenti necessaria sint verba *hic est calix sanguinis mei*, an etiam mutetur, vetus questio est, de qua vide Iuvenium de *Eccl. 4 qu. 3 c. 3*, Drouvenium de *R. sacram. l. 6 qu. 3*. Quamquam autem Christus voluntatis imperio Eucharistiam facere potuisset, revera tamen evangelicis verbis ex pane & vinum corpus & sanguinem consecratis docet D. Th. in *sum. 2 qu. 78 art. 1 ad 5*, quem Theologi fere omnes se-

quit. Lauterananse IV c. 11. 7 col. 16 collect. Harduini, in *Sess. 22 c. 1, ex can. 2 de Sacrif. miss.* Lutheri vocat omnes præsertim cum id necessitas postulat. Eucharistia non habere potestatem. Absurdam hanc doctrinam & qui ab ea dissimiles non sunt, errores Gnosticorum, Manichæorum, Collyridianorum, Waldensium, Calvinianorum resutant Theologi, atque inter ceteros Drouvenius *loc. cit. 4 c. 1*. Celebrem Tertulliani locum, in quo omnes Christifideles esse, & omnes offerre dicuntur, accurate interpretatur Albaspinus de *Administrat. Eucharist. l. 1 c. 8*, *opus de Sacram. 1. 2 c. 19*, Bened. XIV de *Sacrif. miss. l. 13*.

Itaque sane hac erat Latina & Græca Ecclesiæ consuetudo pluribus monumentis confirmant Morinus de *Sacr. par. 3 exerc. 8 c. 1*, Card. Bona *Rer. liturgic. l. 1 c. 186. 9 p. 21*, Tourin. 1749, Martenius de *Antiq. eccl. rit. l. 1 c. 3 art. 8*, *9 p. 119 s. 1 ed. Antwerp. seu Venet. 1763*. Eam apud Latinos suspicatur Bona *loc. cit. p. 22*, cum late diffusis Ormendicantium, multiplicata sunt onera missarum, atque visse fuit singulos Sacerdotes, ut iis satisfacerent, singulis vicatim celebrare. Nimirum ea res tota pertinet ad divinam, quam, salva fide, ab Ecclesia mutari posse, nemo usque inficiabitur. Vide etiam Dominicum Georgium de *Roman. par. 1 tit. 12 §. 17 p. 140 & seq.*

7. Eucharistiam a Sacerdote consecratam etiam Diaconi distribuere possunt. Quamquam enim jus ordinarium distribuendi sit penes ipsum, qui consecrat, non id ta-

men ita necessario pendet ab ordine sacerdotali, ut etiam aliis committi possit. Et olim quidem Diaconi Eucharistiam populo tribuebant; verum id in Occidente præstabant, si necessitas urgeret, atque abesset Presbyter, ac juberet (2). Nunc soli Sacerdotes Eucharistiam administrant, & ejus aliquem rei jus proprium, atque ordinarium Episcopi ac Parochi est, ceteri Sacerdotes ex alterutrius delegatione id præstant (3). Sed jampridem eo jure utimur, ut omnes Presbyteri Eucharistiam præbeant, atque ita jus Parochorum ad viaticum & paschalem communionem redactum est.

(1) S. Justinus *Apol. 1. n. 63 p. 83 ed. Paris. 1742*, Concil. Nicænum *can. 18 t. 1 c. 1351 coll. Harduini*.

(2) Auctor *Constit. Apostol. l. 8 c. 28* apud Cotelierum *PP. Apostolic. t. 1 p. 16 ed. Amstel. 1724*, Conc. Carthagin. IV *can. 57 ecl. 1440 t. 2*, & Arelatense II *can. 15 col. 4 t. 5 coll. Labbei*, Celsius *l. ep. 9 ad Episc. Lucan. c. 8 col. 316 eod. t. 5*. Quin præter gravem aliquam necessitatem minores quoque clericos, atque etiam laicos Eucharistiam tribuisse constat ex martyrologiis Bedæ, Aldonis, Usuardi, atque ex Eusebii *Hist. l. 6 c. 4 p. 318 edit. Vindob. Cantabrigiæ 1720*. Ac formidolosis illis temporibus, quibus Maximi imperio potiebantur, laicos consecratum panem in domos detulisse, ut eo clam sumpto sese contra tyrannos instruerent, testantur Tertullianus *l. 2 c. 5 p. 169 ed. Rigaltii Paris. 1675*. Quod morem etiam post pacem Ecclesiæ redditam obtinuisse monstrant S. Hieronymus *ep. 48 ad Pammachium n. 15 col. 225 ed. Vallarsii Verona 1754*, S. Basilius *ep. 93 ad Cæsariam p. 186 opp. Maurin. Paris. 1750*, S. Zeno *l. 1 Tract. 5 p. 60 t. 1 ed. Augustin. delic. 1759*. In suas autem domos Christiani deferabant Eucharistiam aut linea syndone, vel saculo involutam, aut aranea gnea inclusam, quod observant Fratres Ballerini in *S. Zeno l. 1 tract. 14 p. 115 t. 1 cit. edit.* Nunc apud Latinos non modo Dominicum corpus, sed sacra etiam vasa laici contrectare prohibetur. Nemo tamen dubitat, quin nunc etiam laicis hæc facula dari ab Ecclesia possit: & certe S. Pius V Mariæ Scotorum Reginae, cum ab Elisabetha Anglorum Regina calholicis infensissima carceribus detineretur, concessit ut manu propria Eucharistiam sumeret.

(3) Hinc in *Clement. 1. de Privileg.* excommunicantur Regularia qui sine speciali Parochorum venia Eucharistiam præbent.

§. 48. Suscipere Eucharistiam possunt Christiani omnes qui justī, ac digni habentur; & olim quidem tum apud Latinos, tum apud Græcos obtinuit consuetudo, ut etiam infantibus post Baptismum Eucharistia tribueretur (1). Sed quamquam id probabili ex causa factum fuerit, numquam tamen Ecclesia infantibus rationis usu carentibus Eucharistiam necessariam indicavit (2); & Latini jampridem ab

metudine recesserunt (3), quam tamen Græci adhuc
 & (4). Nunc igitur Latini Eucharistiæ participes
 ciunt pueros, nisi ea mente, atque ætate sint, ut
 intelligant sacramenti; quod Episcopi & Parochi judi-
 candum est (5). Perpetuo amentes Eucharistiam
 sumunt; at si ante amentiam piam & religiosam volun-
 tatem, in exitu vitæ eo sacramento donantur,
 solum vomitus, vel alterius indignitatis & incom-
 modatur (6).

Coryanus de Lapsis p. 94 ed. Amstelod. 1700, *Auctor*
Apostol. l. 8 c. 13, apud Cotelerium *FP. Apostolic.* t. 1 p.
Amstelod. 1724, S. Dionysius, seu potius *Auctor Eccl.*
 t. 7 §. 11 p. 417 ed. Antwerp. citat., S. August. *Ep.* 93
 t. 1. 2 col. 265 de *Peccator. moris.* l. 1 c. 20 col. 15 et
Serm. 174 cap. 6 col. 834 t. 5, ed. Maurin. Venet. 1751,
 I. *epist.* 30 ad PP. *Conc. Milevitan.* n. 5 p. 898 apud
Epist. Rom. Pontif.

Trident. *Sess.* 21 cap. 4 de *Communione, et can. 4 ejusd.*
 decretum impudenter hæretici carpunt, atque abu-
 sive Augustini & Innocentii locis, ut ausdeant,
 minus necessariam Eucharistiam agnovisse. Ex horum
 numero sunt Joannes Dallæus, quique ejus errorem
 Josephus Binghamus *Origin. eccles.* l. 15 c. 4 §. 7
 t. 6 ed. Hale Magdeburg. 1759, & Petrus Zornius *Histor.*
Infans. Berolini edita an. 1756. Sed horum commenta
 accurate sunt a catholicis, doctisque viris refutata.

Thom. *lect.* 7 in c. 6 S. *Joan.*, Card. Toletum ad
 par. 28, Natalem Alex. *Histor. Eccles. sac.* 5 c. 4 art. 3 §.
 ed. Venet. 1776, Card. Norisium *Vindic. Augustin.* §. 4.
 hæc consuetudo apud Latinos etiam XI sæculo,
 Hugone a S. Victore de *Sacram.* l. 1 c. 20 p. 1576 *Bibl.*

Paris. 1754, qui duo scriptores ea ætate floruerunt.
 suo antiquum morem desinere cœpisse, ipse Hugo
 solum Infantes statim post baptismum, sed & o-
 mnes pueri, tum in Oriente, ac præsertim Constanti-
 ni in Occidente, potissimum vero in Galliis, Eucharis-
 tiam sumebant, si quando multæ Dominici corporis partem
 essent. Evagrius l. 4 *hystor. Eccles.* c. 36 p. 416 ed. Va-
 rieg. 1720, Nicephorus Callistus *Hist. eccles. lib.* 17 c.
 772 ed. Paris. 1630, Gregorius Turonensis de *Glor. Mur-*
10 collect. 732 ed. Paris. 1699, Concilium Matisconen-
 se apud Labbeum t. 6 *collect.* 675 ed. Venet.

male Arcudium de *Sacramento Euchar.* l. 5 c. 11, &
 Erythræum *ep.* 24 l. 7.

ch. Rom. par. 2 c. 4 n. 62 & 65. Consule Benedictum
 t. *Essi minime* 42 §. 9 p. 68 t. 1 ejus *Bullar. ed. Ro-*
monet. 1754, & *Synod. Dioces.* l. 7 c. 11, qui ea de re
 putat.

ch. Rom. l. c. n. 64, S. Th. in *Summa* part. 3 qu. 80 art. 9.

§. 49. Eucharistia nonnisi a jejunis sumenda ceptis ægrotis, quibus non jejunis datur viaticum in vitæ discrimine versantur. Nullum quidem vinum præceptum est: quin Christus Apostolus suum corpus & sanguinem dedit. Verum id ipse licentibus, gravibusque de causis, neque Ecclesie facultatem stabiliendi jejunii, quod stabilivit aliquem solvere unus Romanus Pontifex justus potest (4).

(1) De hoc jejuniis, quod a dimidia nocte usque ad Eucharistia sumitur, servandum esse constat, late agitur *XVI de Synodo diocesis. lib. 6 cap. 8.*

(2) Viaticum ab antiquis Scriptoribus Ecclesiasticis quicquid Christianos munire posset, cum ex hac vita idcirco eo nomine non Eucharistia solum, sed etiam Confirmatio, Absolutio, Extrema unctio continebatur dicit Albaspinæus *Observ. lib. 1 c. 11 p. 27 & seq.* 1770. Ita in Conc. Nicæno *can. 13 t. 1 col. 520 col. ni ultimum, & maxime necessarium viaticum*, quod ex vita exeuntibus tribuitur, est absolutio, non Eucharistia. Conc. Vasense *I. can. 2 t. 1 col. 1787 collect.* Harduinus memorat generatim sacramentorum viaticum. Sed etiam cabuli significatio angustior est, ac designat Eucharistiam morientibus datur.

(3) Late hoc argumentum prosequitur Augustinus *Januar. c. 6 col. 126 t. 2 ed. cit.* ubi postquam inquit parer, quando primum acceperunt Discipuli corpus Domini, non eos accepisse jejunos: postremo addit, *men propterea calumniandum est universæ Ecclesiæ, nisi semper accipitur?* Ex hoc enim placuit Spiritui sancto tantum sacramenti in os Christiani prius Dominum intraret, quam ceteri cibi. Vide etiam S. Th. in *1. qu. 80 art. 8*, Nicolaum I. in *Respons. ad consult. 1 t. 5 Concil. col. 375 collect.* Harduini, Card. Bonifacii. *l. 1 c. 21 §. 1*; ibique Salam in *Not. t. 2 p. 108 ed.*

(4) Confer Bened. XIV *Constit. 55 t. 4 ejus Bull. Romæ seu Venet. 1758*, ubi Jacobo III M. Britannicum cibum valetudinis causa sumptum facultas Eucharistie conceditur. Ceterum in Sacramentario S. 75 *opp. t. 5 ed. Paris. 1705* pueris, qui lac obnixerant, Eucharistia permittitur; quod etiam habet Ecclesia Apamiensis apud Martenium *de Antiq. Ecc. art. 181. 1 p. 75 ed. indic.* Ordo autem Romanus ascriptus *t. 2 Musei Italici n. 46 p. 28*, lactentes pueri unam horam, quam Eucharistiam capiant, jejunos etiam feria V in cœna Domini Eucharistiam in Ecclesia ad non jejunis sumi consuevisse, constat ex *Carthagin. III apud Labbeum t. 2 col. 1405 ed.* et rogatus S. August. *ep. 54 ad Januar. c. 5 col. 12*

et, appendens eum locorum sequentium. Verum non ita de morte Eucharistiae, simpliciter antiquatus est, & illa, immorari, oppositudo quamdam Ecclesiarum, danda non Eucharistia scripta in cunctis Domini, Ecclesia lege subleata de hominibus de Sacramento. *dis. 4 qu. 8 an. 2 §. 1.*

Olim fideles, qui sacrificio intererant, quotidie (1), ut plurimum, sub utraque specie panis & vini, Eucharistiam accipiebant (2). Sed nullum unquam ea de re factum fuit; & certe sub una tantum specie integrum sacramentum suscipi, catholica fides docet (3). Immutata est Christianorum charitate, quotidiana illa communio cessavit, ac denique necessitas suscipiendae Eucharistiae quibusdam anni diebus ab Ecclesia imperatum primum ter in anno, hoc est in Natale Domini, Pascha, in Pentecoste (4), postremo semel, hoc est in Paschate, Christiani omnes Penitentibus & Eucharistia accipere iussi sunt (5).

Quod ostendit illud Lucas *Act. II 41* de primis Christianis autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communione fractionis panis, & orationibus; quod de Eucharistia communione Patres intelligunt. Omnes qui sacris mysteriis interesse, Eucharistiam suscipiebant. Justinus *Apol. 11 n. 65 p. 83 ed. Paris.*, Cyprianus *de Orat. p. 192 ed. Paris. 1666*, Aurelius *Eccles. hierarch. c. 5 §. 12 p. 290 t. 1 ed. indic.*; & canon Apostolorum apud Cotelerium *PP. Apostolic. 443 t. 1 cit. ed. Paris. fideles, qui ingrediuntur Ecclesiam, & scripturas nuntiusque autem perseverant in oratione, nec sanctam communionem recipiunt*, quem canonem explicans de frequenti communione loquitur Reverendus in *Cod. can. Eccles. primit. l. 2 c. 5 p. 1* quod eundem Cotelerium *loc. cit.* Quia sua etiam aetate quotiens communionem Roma viguisse testatur Hieronymus *Ep. ad Marcellinum n. 15 col. 225 opp. t. 1 ed. Vallarsii Verona 1740*, ipse inquit, non reprehendo, nec probo. Hieronymus autem Didymus Alexandrinus *de Trinit. l. 5 c. 21 p. 398 ed. Bonn. 1769*, morem eundem memorat Ecclesiae Alexandrinae, non Eucharistiam desideratissimum Pascha, quoniam fideles hoc tantum summo desiderio appetebant. Augustinus autem *ep. L 125 t. 2 ed. Ven. cit.* variam ea de re ecclesiarum consuetudinem demonstrat.

Antiquitus Christianos, ut plurimum, sub utraque specie Eucharistiam accepisse patet ex Apostolo I. *ad Corimb. XI 26 seq.*, Mart. *loc. cit.* Cypriano *ep. 57 p. 253 ed. Amstelod.*, Cyrillo *. 323 n. 21 & 22 p. 532 ed. Paris. 1720*. Chrysost. *Hom. 82 in p. 789 t. 7 ed. Montfaucon. Paris.*, Leone M. *Serm. 416. 5 p. 17 t. 1 ed. Roma 1753*, Zenone *l. 2 Tract. 33 p. 251, & tract. 53 p. 280 tit. August. Vindelic. 1758*, aliisque compluribus. Ut plurimum, nam saepe sub una tantum specie Eucharistiam constat, unde intelligitur, id semper Ecclesiam ratum ha-

buisse, quod nullum sit præceptum, quo laici & clerici sacrificium non conficientem Eucharistiam sub utraque specie accipere compellantur. Revera ad ægrotos in lecto decumbentes sub tantum specie Eucharistia plerumque deferabatur; atque eam Serapionem & Ambrosium accepisse tradunt Dionysius Alexandrinus apud Eusebium *Histor. eccl. lib. 6 c. 44 p. 318* & *Isid. Cantabrig. 1720*, & Paulinus in *Vic. S. Ambros. n. 47 ep. brot. t. 4 col. XIII ed. Venet. indic.* Similiter pueris infirmis, ut plurimum, sub una specie dabatur sacramentum, & filii, qui, ethnicis dominantibus, Eucharistiam domi servabant, eam accipiebant panem, quem unum memorant Patres, & n. minatum Tertullianus *l. 2 c. 5 ad Uxor.* non autem vinum, quod facile corrumpitur. Quin etiam in publicis conventibus deinde sub una panis specie Eucharistiam suscepisse die Patres, ex Ordine Romano manifestum est. Fusc ac diligenter de re contra Protestantes disserit Bossuetus duobus libellis, quarum alteri titulus est *de Communione sub utraque specie*, alteri *sententia traditio de Communione sub una specie.* Vide etiam *Seleucus Antiquit. Christ. l. 5 c. 9*, Drouvenium de *Re Sacrament. l. 1 c. 2*, Jueninium de *Sacrament. diss. 4 qu. 9 art. 2.* In primis autem consulendus est doctissimus Cardinalis Garampinus, qui in gregio opere, cui titulus *Memorie della B. Chiara di Rimini* & *5 p. 177 & seq.* cum de quotidianæ communionis, tum de Eucharistia sub utraque specie accipiendæ usu copiose & præclarè sputat. Ac gravissimas quidem habuit Ecclesiæ causas, propter non communicandi consuetudinem sub altera tantum specie non solum approbaret, sed etiam decreti auctoritate firmaret, caput merat *Catech. Rom. p. 2 c. 4 §. 66.* Etate S. Thomæ quibusdam Occidentis Eccl. consuetudo accipiendi sub utraque specie Eucharistiam perseverabat; uti patet ex ejus *Summa. 2. qu. 80 art. 12.* Græci tamen hanc consuetudinem nunc continent, atque eam permittendam censuerunt Conc. Florentinus Leo X in *Const. Accipimus*, & Clemens VII in *Const. Præmissa nostra* apud *Guerram Pontif. Const. epist. t. 2 pag. 509.* Confer laudem Allatium *Adnot. 1 de Eccl. Occid. atque Orient. convent. Arcudium Concord. Occid. & Orient. lib. 3 c. 4* Italo-Græci consuetudo integra relinquitur e Bened. XIV in *Const. Fissi patet 57 §. 6 p. 106 n. 15 t. 1*, & *Const. Allata sunt 47 §. 25 t. 4 Bullar. p. 183 ed. Roma seu Venet. 1758.*

(3) Conc. Trident. *Sess. 21 c. 1 & 2 de Commun.* Quod etiam te docuerat Synodus Constantien. *Sess. 13* apud Labbeum *Conc. col. 318*, quæ jam ante istud tempus diuissime illam consuetudinem communicandi sub una specie, ab Ecclesiâ obierat fuisse testatur.

(4) Conc. Agath. habitum VI sæc. *can. 18 col. 1000 t. 2 Hard. ed. Paris. Sæculares*, inquit, *qui Natale Domini, Pascha & Pentecoste non communicaverint, catholici non credantur inter catholicos habeantur.* Eadem habet Synod. Turonensis habitum IX sæc. *can. 50 col. 1030 t. 4 coll. Harduini.* Falsotianus Agathensem canonem Conc. Eliberitano, ac Turone Fabiano Pont. adscribit *can. 19 & 21 dist. 2 de Convent.* hæc disciplina multo ante per Eliberitanum Conc., ac Fabianum Pontif. inducta est.

Concil. Trident. *Sess. 13 can. 9 de Eucharist.*, quo decreto
 tus est canon Concil. Lateranensis *in c. 12 de Penit.* &
 Hic autem canon omnes utriusque sexus fideles saltem
 anno proprio Sacerdoti sua peccata confiteri, & Eucha-
 risticipere jubet. Quasitum est, quis proprius Sacerdos
 ebeat, & omnes fere consentiunt, proprium Sacerdo-
 sua quisque crimina semel in anno aperire debet, &
 sacramentaliter absolvendus est, esse Parochum; salva
 um. Pontif. in toto orbe Christiano, & Episcoporum in
 eibus auctoritate, qui & eam exercere ipsi possunt,
 sacerdotibus exercendam committere. Quare non tan-
 proprio parochi, sed etiam qui aliis Sacerdotibus a-
 mif., aut Episcopo delegatis sua confitentur crimina,
 precepto satisfaciunt. Confer Nat. Alex. *Diss. de Sensu*
Utriusque sexus in Ther. Theol. t. 21 opp. 9 p. 548 seq. Quod
 citur ab omnibus Christianis Eucharistiae sacramentum
 te esse accipiendum, id de hebdomada sancta, & octava
 accipiendum est, Eugenius IV *in B. Fide digna 24 p.*
par. 3 Bull. ed. Rom. ult.

Certis autem verbis ab ipsis Ecclesiae primordiis
 istia dari consuevit, uti nunc etiam datur (1). Pri-
 piscopi, tum Presbyteri, deinceps Diaconi, ceteri-
 eriores Clerici, Monachi, Diaconissae, Virgines, ac
 laici, primum viri, postea mulieres (2); & clerici
 intra, laici extra sanctuarium (3): atque omnes non
 enibus, uti nunc, sed stantes, prono tamen capite,
 is oculis (4), Eucharistiam accipiebant. Cuncti lo-
 libus, & facie accedebant (5); manuque excipiebant
 corpus (6), sanguinem aut calamo sugebant, aut
 te ori admoto ebibebant, quin etiam interdum cor-
 guine intinctum porrigebatur (7).

Const. Apost. *lib. 8 cap. 13* apud Cotelierum *PP. A-*
log. t. 1 ed. Amst., & S. Ambros. de Sacrament. l. 4 c. 5 n.
 ibant formulam, quae ea tempestate adhibebatur, eaque
 quae Christi: sanguis Christi. Aetate S. Gregorii, uti te-
 annes Diac. *in ejus Vit. l. 2 c. 41 opp. S. Greg. t. 4 c. 58 ed.*
 95, formula his erat concepta verbis: C. D. N. J. C. *con-*
tinuam tuam. Denique aeo Alcuini, ut ipse tradit *de Sabb.*
e coll. 259 Bibl. PP. t. 10 ed. Paris. 1724, facta est for-
 hunc modum: C. D. N. J. C. *custodiat te in vitam ater-*
 non eadem omnino ubique fuit. Recitata a ministro for-
 eucharistiam accipientes respondebant, amen. Auctor *Const.*
lib. cap. Cornelius Pont. apud Euseb. l. 6 c. 43 p. 315 ind.
ustin. Contr. Faust. l. 12 c. 10 c. 251 t. 8 ed. Ven., Leo M.
c. 3, Cyrillus Hierosol. Cat. 23 n. 21. Sed jampridem apud
 prum est, ut fideles Eucharistiam taciti accipiant.
 auctor *Const. Apostolic. loc. cit.*

(5) Conc. Tolet. IV *Can.* 18 *t.* 5 *c.* 584 *coll.* Hanc *est ut Sacerdotes & Levita ante altare communicent, clerici, extra chorum populus.* In Africa etiam laici ac qui chorum a populo separabant, Eucharistiam accipere colligitur ex August. *Serm.* 392 *c.* 5. Neophytis tamen stat ex eodem *Serm.* 224 *t.* 6 *c.* 969 *t.* 5 beneficii locubatur, ut ad altare accederent. In Mediolanensi Ecclesia sanctuarium communicasse, demonstrat factum Antheodosium Imperat. sibi intra illud locum arroganter prohibuit. Neque dissimilis fuit Græc. consuetudo, tunc ex Conc. Laodic. *Can.* 19 apud Labb. *t.* 1 *col.* 1. Imperatori datus est intra sanctuarium locus. Conc. Trull. *c.* 1579 *t.* 7 apud eund. Lab. Galli tamen etiam laici communionem permiserunt, uti ostendunt Conc. Turres. *t.* 536 *t.* 6 ap. eum., Gregorius Turron. *Hist. Franc.* Cesarius Arelat. *Serm.* 289 in App. S. August. *n.* 3 opp. *par.* 2 *col.* 482 *ed. Venet. indic.*

(4) Hanc quidem fuisse, & nunc etiam esse Græcorum consuetudinem, manifestum est ex Cyrilli *Catech.* 123 *n.* 22 *ed. Paris.* atque ex libris ritualibus. Idem de Latinis affirmare Card. Bona *Rer. liturg.* l. 217 §. 8; tantum missa solemniori Summi Pont. Diaconum stantem comminino ex veteri ritu. Sed verisimile est, eandem Latini disciplinam. Confer Habert. in *Not. ad Pont. Græcor.* p. 125 in *Not. ad Euseb. hist.* l. 7 *c.* 9, Thiersium in *6 de Altaribus*, Salam *ad Bonam* l. c. *not.* 3.

(5) S. Jo. Chrysost. *Hom.* 3 in Ep. ad Ephes. p. 22 *t.* 11 S. August. *Serm.* 17 *c.* 5. Eadem ratione mundissimas vestes sumebat, cum ad Eucharistiam suscipiendam accedebat in re singulare est illud, quod legitur in vita S. Iosephi apud Bollandum 11 *Feb.* *t.* 2 p. 250, quod scilicet per angustia quinquaginta mundam servavit vestem, qua tantum Eucharistiam susceperat induebatur.

(6) Dionysius Alexandr. in Ep. ad Xirum Pont. apud *Histor. eccles.* l. 7 *c.* 9 Cyprianus de *Lapris* p. 176 *ed. Paris.* Iulius Ep. 93 ad *Cesarium Patric.*, Chrysost. *Hom.* in diem *min.* n. 7, Damascenus de *Fid. orthodox.* l. 4 *c.* 13, Augustinus *litter. Petilian.* l. 2 *c.* 25, Ambrosius apud Theodoret. *Histor. eccles.* 18 1720, Cyrillus *Catech.* 23 *n.* 21 concava manus dexteræ subiecta Christi corpus suscipi iubet. Hoc autem inter, atque mulieres discrimen intercedebat, quod manibus, mulieres linteo Eucharistiam excipiebant, ex Casario Arelatensi *Serm.* 229 in *Append. August.* *n.* 3 *gustin.* *t.* 5 *par.* 2 *col.* 376 *cit. edit.* & ex Concilio Antiocheno *Can.* 36 apud Labbeum *t.* 6 *col.* 645 *edit. Venet.* Atque *can.* 42 eiusdem Concilii Antisiodorensis referendum per *dinalis Bona Rer. liturg.* l. 2 17 §. 3 p. 369 *t.* 3 *edit. cit.* de *Antiq. Eccles. rit.* l. 1 *c.* 4 art. 10 p. 156 *t.* 1 *ed. Antwerp.* *cit.* aliique complures. Nam eo canone sancitum est, ut quæque mulier, quando communicat, dominicalem suam linteam autem dominicalem interpretantur linteam munda subiecto mulieres Eucharistiam accipiebant. Sed cum Antisiodorenses Patres satis egissent *can.* 36, neque

tum agere voluisse *can. 42*, recte Balatius in Gratian. *us. 25 qu. 3* ostendit, *dominicalem*, cujus in eo concilium est, fuisse tegmen, quo mulieres ad Eucharistiam caput operiebant. Porro non uno, & eodem tempore desit mos Eucharistiae manu excipiendae. In Ecclesia jam inde a saec. VI in os injectam Eucharistiam ex eo, quod narrat S. Gregorius M. *Dial. l. 3 c. 3 col. 2 ed. Paris. 1705*. Ibi enim refertur communico cuidam modo distributa a S. Agapito, qui anno 535. Summus fuit, ac dicitur corpus Dominicum in os misisse. Iohannomagensi concilio sanctum est, ut nulli laico, aut *excharistiam in manibus ponant* (Sacerdotes), sed *sanctus*. Integrum hujus concilii canonem describit Mabillon. *l. 12 p. 1. saec. 5 Benedic. obser. 11 n. 76 p. XXXVI* *ms. 1754*, quem editum putat circa annum 940, quo exigit, abrogari coepit mos ille Eucharistiae manu excipienda tamen Diacono & Subdiacono Dominici cordi faculrate. Verum in Romana Ecclesia ante hanc huius corpus in os mitteri consuevisse, demonstrat Gregorium paulo ante descripsi; nisi quis forte hoc singulare ducat, unde generalis consuetudo educi non potest. Franciscum de Berlendis *de Oblation. ad altar. commun. 7*.

remum hunc modum rejecit Synodus Bracarenensis IV d Labbaum *l. 7 col. 579 ed. Venet.* probavit autem Concilium Burchardum *Decret. l. 5 c. 9*. Et vero mos hic saeculo fere ecclesiis communis erat, uti patet *ex epist. 2.ensis Episc. ad Lambertum* apud Dacherium *Spicileg. edit. Paris. 1723*. Confer Martenium *de antiq. eccles. ms. 10 §. 13 p. 157 t. 1 ed. cit.*

Eucharistia omnibus necessaria, qui eam suscipere itaque in primis eos, qui ex hac vita migrant, ut viatico instructos et munitos esse oportet (1). praesertim de causa, ne quis subita vi morbi corpore hoc sacramento decedat, ejus in Ecclesia servatus ab antiquissimo tempore inductus est (2). Laetissima Ecclesia nova voluit accedere nostrae venerationis adversus admirabile sacramentum, quod contineat gratiarum fontem uberrimum Christum modo, quo Deum, colere, ac revereri debemus. tutus est peculiaris dies festus Corporis Christi, actionis genus, quod *processionem* dicimus, & mos ut Eucharistia publice fidelibus adoranda propo-

ex eis modis, inquit D. Th. in *Summa par. 3 qu. 80* *excipiendi hoc sacramentum, spiritualis & sacramentalis.* *ut eis autem, quod omnes tenentur, saltem spiritualiter,*

manducare ; quia hoc est Christo incorporari. Spiritus manducatio includit votum, seu desiderium percipiendi mentum ; & ideo sine voto percipiendi hoc sacramentum est homini esse salut. Confer etiam Drouvenium de l. 4 qu. 8 c. 1.

(2) Samuel Basnagius Calvinianus homo *Annal.* t. 2 p. 255 n. 5, consuetudinem Eucharistiae in Ecclesia secentiorem esse arbitratur. Sed Basnagium solide, refutat Robertus Sala *ad Bonam Rer. liturg. lib. 2 c. 2 p. 579 & seq. t. 5 ed. Taurin. 1753* ; atque hujus quidem consuetudinis antiquitatem ipse etiam agnovit hæret Josephus Binghamus *Origin. eccles. l. 15 c. 4 §. 11 p. 1 Hale Magd. 1754*. Mitto antiqua testimonia, quæ pent sunt, quæque viri docti collegerunt ; tantum indicabo præcura Cyrilli Alexandrini Ep. *ad Calosyrium Advers. Amicitas p. 365 ed. Lutet. Paris. 1636* : Porro, inquit, *audito*, qui *missicam benedictionem* (hoc est consecrabil ad sanctificationem juvare dicant, si quid ex eo qui in alium diem. Insaniant vero qui hæc asserunt. nim alteratur Christus, neque sanctum ejus Corpus (dum species manent), sed benedictionis eis, ac fa vivificans gratia perpetuo in ipso existit. Erat autem lum spiritualis alimentum, hoc est Eucharistiae, uti loquibrosius Ep. 4 *ad Felic. opposit. t. 5 col. 792 ed. cit.*, vas alumbæ, vel turris ut plurimum, elaboratum, quod accipuo, aut peculiari altari servabatur. Greg. Turonensis *martyr. c. 83 col. 818 ed. Paris. 1699*. Concil. Constantiniana *Act. 5 col. 1519 t. 2 collect. Harduini edit. Paris. Inter Eucharistia penes majus altare ad summum Ecclesiæ ara non supposita, in vasculum patente retinebatur. Ita 22 ad Sever. col. 197 ed. Murat. Verone in Baptisteriis sed in pixide, quæ columbam representabat, servatam doctistiam, quam recenter baptizati accipiebant. Consilium *Comment. ad ordin. Rom. c. 20 p. 159 t. 2 edit. Paris. tenium de Antiq. Eccles. rit. l. 1 c. 5 art. 5 p. 251 ed. laud. nium Histor. sacram. l. 3 c. 13*. Supra altare autem Eucharistia non imaginario ordine, sed sub crucis titulo, ut inquit Turonensis II *can. 5*, apud Labbeum *t. 6 col. 536 ed. V. rum non quovis loco & cujusvis arbitrio, sed in medio sub crucis titulo posita esse debebat*. Sic enim interpret canonem, qui eruditorum torquet ingenia, doctissimis mondo & Mabillonio, qui alias hujus canonis interpretdiderunt. Illud hoc loco animadvertendum est, Eucharistia Ecclesiis non parochialibus sine venia Sedis Apostolri non posse, Bened. XIV *Constit. Quamvis juxta 7 §. t. 3 ed. Romæ seu Venet. 1754*. Confer Cardinalem *Constit. Apostol. ad Constit. Urbani IV sect. un. 29 t. 5*. Facta mentio est antiquissimæ consuetudinis Eucharistia clesia servandæ, pauca dicenda videntur de celebri, multis ab hinc annis exarsit, controversia, num scilicet administraretur Eucharistia ex præconsecratis, an omni cunctis cum præsentibus communicandum sit. Nam anticum Cremonæ Episcopatum teneret Cardinalis Calixtus,*

cathedralis Ecclesiæ Canonicus contendere cœpit, Fide-
Missam post Sacerdotem Eucharistiam accipere oportere
andam autem esse consuetudinem accipiendi extra sa-
communione ex præconsecratis. Ut omnis hæc contro-
meretur, a Bened. XIV *dis 13 Novemb. an. 1742 edita*
no Certiores 64 tom. 1 ejus Bullarii pag. 129 edit. Romæ 1742
14. In ea declarat Pontifex, quod pridem expresserat
ident., optandum quidem esse, *ut in singulis Missis Fi-*
ntes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam
e perceptione communicarent, quod ad eos sanctissimi
ificii fructus uberior perveniret; statuit tamen, nullam
itatem, qua Sacerdotes Missam celebrantes Sacram Eu-
omnibus petentibus infra ipsam actionem ministrare
neque improbari posse consuetudinem communicandi ex
atis, cum id pro tempore, loco, & personis opportu-
etur. Nihilotamen minus Michael Maria Nannaronius
us an. 1770 Neapoli catechismum edidit, quo Guerrierii
defendere conatus est; sed eum refutavit Dominica-
Josephus Maria Elephantes, edita Neapoli an. 1744 de
benti genere peculiari dissertatione. Nannaronius tan-
t in bonam mentem; sed adhuc adversus consuetudinem
di fidelibus Eucharistiam præconsecratam an. 1779 Pa-
rationem edidit *de incruenti novæ legis sacrificii com-*
parolus Maria Traversarius Ordin. Servor. B. M. V. Hanc
dissertationem, & Nannaronii catechismum damnavit
is Congregatio. Totum hoc argumento accurate pertra-
medius Vulpus libro Venetiis edito an. 1799, cui titu-
della celebre controversia di Crema sopra il pubblico di-
alla Comunione Eucaristica nella Messa, con una
e sullo stesso argomento. Consule Franciscum de Ber-
dilation. commun. §. 5 n. 8 p. 153 *ed Venet.*, R. Salam in
loquar *Rev. Liturgic. l. 2 c. 20 §. 2 not. 2 p. 130, Et seq. 3*
Laurent. Bertium *Theologic. discipl. l. 35 in App. c. 21*,
Gatricum de *Orator. domest.*

ta festum corporis Christi instituit Urbanus IV in Bul-
lariis 19 t. 3 par. 1 Bullarii p. 414 *ed. Romæ ult.* Morem
emittere circumgestandi Dominicum corpus memorant
Turonensis de *Glor. marty. l. 1 c. 86 cit. col. 818*, & Con-
carensis IV *can. 6* apud Labbæum t. 7 col. 532 *ed. Ven.*
e accurate persequuntur Jueninius de *Sacrament. diss. 4*
iersius de *Exposit. Venerabilis*; Chardonius *Hist. 3. t.*
c. 14, 15, 16; Confer etiam Martenium de *Antiq. Eccles.*
19 t. 3 p. 196 ed. Antwerp. seu Venet. 1764; Bened. XIV
les. 5, Muratorium *Liturgia Romana diss. de Reb. li-*

Non sacramenti solum rationem habet Eucharis-
etiam sacrificii; imo unum novæ Legis sacrifi-
Nam quoties illud Sacerdos conficit, tories Chri-
stinus sine cruore immolatur, reditque memoria
charitatis ejus, qui pro nostram salute Deo Patri
in ara crucis obtulit. Differt sacramentum a
ti. Tom. II.

sacrificio, quod illud consecratione perficitur, et sacrificii vis in eo est, ut offeratur (1). Deinde tum, præter ceteras utilitates; meriti causam qui illud recte suscipiunt; sacrificium vim habereendi solum, sed satisfaciendi (2). Nam quemadmodum Christus Dominus in passione sua pro nobis meruit, cit; ita qui hoc sacrificium offerunt, quo nobis communicant, Dominicæ passionis fructus merentur, ciunt (3).

(1) Catechismus Romanus par. 2 c. 4 §. 71.

(2) Concil. Trident. Sess. 22 c. 2, & can. 5 de Sacr. Hinc catholica veritas de sacrificii, quod vere propitiæ oblationem non solum pro vivis, sed & pro defunctis nondum ad plenum purgatis. Quarto sæculo Aetius prefunctis fundendas esse negavit, quam nefariam hæresiteret S. Ephrem Syrus, S. Basilii discipulus, multas odas, cantus, & carmina, officia scilicet defunctorum inquit Abraham Ecchellensis ad Catal. Ebedjeru p. 45, de quibus vide Assemanum in Bibl. orient. t. 1 p. 152. rorem illum Aetii renovarunt Protestantes: verum ecclesiæ doctrina ita certa est, atque omnium Patrum auctoritate firmata, ut plane desipiant, qui eam in divocare conantur. Nam ipsam testatissimam faciunt Ep. 66 p. 109 ed. Paris. 1666, Tertullianus de Coron. c. 5 castit. c. 11 de Monagom. c. 10 p. 102, 525, 551 ed. No. Zeno l. 1 Tract. 16 p. 153 t. 1 ed. August. Vindel. 1758, Hierosolym. Catech. mystag. 5 n. 9 & 10 ed. Paris. 1720, de Exposit. fid. n. 25 t. 1 opp. p. 1106 ed. Petav. Paris. 1708, Ep. 59 ad Faurtin. n. 4 oper. t. 3 col. 1014, & in Theodor. col. 293 t. 4 edit. Venet. cit., S. Augus. Confess. 163 t. 1 de Civit. Dei l. 21 c. 24 col. 641 t. 7 de Cur. gerem. 1 col. 515 t. 6 ed. Venet., Cassianus Collat. 19 c. 1 p. 747 1628, alique complures, quos longum est referre. Aut Apostol. l. 8 c. 41 & 42 PP. Apostol. t. 1 p. 425 & 424, in ind. orationem describit pro defunctis cum sacrificio. Confer Card. Bonam Rer. liturgic. l. 1 c. 15 §. 4 p. 50 que Salam in Not. 1 ed. Taurin. 1747, Drouvenium de t. 5 qu. 7 c. 1, Jueninium de Sacram. dist. 5 qu. 5 c. 1 & dist. XIV de Sacrific. Miss. sect. 1 c. 17 §. 1. Atque ex catholice Ecclesiæ doctrina de divino sacrificio, quod tantum vivis, sed etiam mortuis, qui nondum plane pie Missarum foundationes repetendæ sunt. Quarum præclarum monumentum occurrit in testamento S. Remensis apud Flodoardum Histor. Eccles. Remen. l. 1 ed. Duaci 1617, qui in Agricola Presbyt. nepotem suum: vineam, quam Bebrimodus fecit, tibi eatenus decem diebus festis & omnibus diebus dominicis sacris altaribus de offeratur oblatio. Ad hunc locum advertens Christi Schol. in Canon. 69 Concilii Trullani opp. t. 3 p. 126 ed. adeo antiquum est, inquit, pro anima sua missas f

tales sunt ejusdem rei antiqua monumenta; qui etiam
 quædam sæculo mutas societates pro vivis, ac præser-
 tis commendandis institutæ sunt, & perpetua anniver-
 saria fieri cœperunt. De his societatibus insignis est
 Ven. Bedæ, qui in mercedem vitæ S. Cuthberti a se
 hæc rogat in l. Prologo ad Eadfridum Episcopum &
 Lindisfarnensem s. 5 *præf.* p. 152 *edit. Colon. Agrippæ*
in funulo pro redemptione anima mea, quasi pro familia-
bus vestris, orare, et Missas facere, et nomen meum
in scribere dignemini. Nam et tu, sanctissime Antistes,
et promissis jam retinet: in cujus etiam testimonium
receptionis religionis Fratri nostro Godfrido mansionario
in albo vestra sacra congregationis meum nunc quo-
modo apparet. Plures ea de re extant epistolæ S. Bonifacii
ad Cantuari, quas inter digna præsertim est, quæ legatur
ad Optatum Abb. p. 150 ed. Mogunt. 1605 opp. edit.
 præstiterunt etiam anniversaria perpetua, non quod ea
 instituta fuerint, sed quod ea frequentissima facta
 quidem multa collegit exempla Mabillonius *Ann.*
Benedicti præf. in sac. III par. 1 obiter. 27 n. 101 p.
1734. Frequentissima, inquam, octavo præsertim
 perpetua anniversaria facta sunt; verum anniversariorum
 antiquior est, atque a primis Ecclesiæ temporibus re-
 ferunt ostendunt Patres, quos paulo supra commemoravi.
 non viris haud plane compertum exploratumque est, per-
 tinerent, an semel anniversaria officia, quorum antiqui
 meminere. Ego assentior illis, qui hæc anniversaria
 a parte perpetua fuisse arbitrantur, & hujusmodi esse po-
 tuerunt, cujus meminit Tertullianus *de Monogam. c.*
ad Ven. 1744, cum inquit: *Enimvero, & pro anima*
& refrigerium interim adpostulat ei, & in prima re-
conversionis, & offert annuis diebus dormitionis ejus. Si
annuum officium persolutum fuisset, unum tantum
officium, non plures Tertullianus indicasset.
 Benedictus Romanus *loc. cit.*

6. *Sacrificium Eucharistiæ Missa* nuncupatur, quod
 non Græcum aut Hebraicum, sed Latinum
 nomen, num a mittendis, seu transmittendis ad Deum
 precibus atque oblationibus, an potius a mitten-
 dis dimittendo populo, ea formula, quam Diaconus
 præ, *ite missa est*, non satis constat (1). Certæ in
 preces, ac cæremoniæ adhibentur; atque ille ea-
 rum vocatur Liturgia, quod Græcum est verbum,
 imò redditur publicum ministerium. Semper hi ri-
 tique hæc preces, in quibus verba Christi Eucharis-
 tæ instituentis principem locum obtinent, adhiberi
 verunt: sed non eadem fuit ea de re Ecclesiarum
 disciplina (2). Hinc plures pro varia temporum,

ac locorum ratione exortæ sunt Liturgiæ (Oriente quidem celebriores fuerunt Liturgiæ ac S. Joannis Chrysostomi, in Occidente Romaniana, Galliæana, Hispanica, quæ etiam Mozarabatur (4).

(1) Confer. Card. Bonam, qui de Missæ nomine, et ne late disputat *Rer. liturg. l. 1 c. 1 p. 1 & seq. t. 1 ed. 1* præterea Benedictum XIV *de Sacros. Missæ sacrific. l. 1* lem Alex. *Histor. Eccles. sæc. 13. & 14 diss. 13 n. 40 t. 89 met. 1776*, Gerbertum *Princip. Theolog. Liturg. 1621. t. 1*

(2) Apostolos recitata oratione Dominica, & formulationis rem divinam confectis scribing Gregor. M. *ad Ioan. Syracus. col. 490 t. 2 ed. Maurin. Paris. 1705*. Hugustodunensis in *Gemma anim. c. 86 in Biblioth. PP. t. 1 ed. Paris.*, Walsfridius Strabo *de Reb. eccles. c. 22 col. 680*. Beruo Augiensis Abbas *de Quiburd. ad mss. spectant. bljorb. t. 10 col. 697*. Contra Proculus Constantinopol. *vin. liturgic. p. 159 ed. Lugd. Batavor. 1617 fusissime*, laborum ambitu missam decantasse tradit, atque eos p. *mnos* adhibuisse testatur Chrysostomus *Rom. 27 in 1 opp. t. 10 col. 248 ed. cit.* Has quæ inter se pugnant sententias conciliat Card. Bona *loc. cit. c. 5 §. 3 p. 75*, item illa formulam Apostolos adhibuisse, cum gravis iusta alia urgeret causa, longiorem autem, cum per te cupationes licebat.

(3) Nullus quidem ambigendi locus esse potest, ipsis Apostolis aliquis fuerit Liturgiæ usus & plerumque precibus quæ in conficiendo sacrificio fundebantur, ut patet in *Act. Apostol. c. 2 v. 42*, fuisse Apostolos in *communicatione fractionis panis & orationibus*, & *ad Timoth. c. II v. 1* vult fieri *obsecrationes, orationes, & gratiarum actiones pro omnibus hominibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt*. Hæc autem orationes sacrificio peragebantur, uti testatur Justinus Martyr *A p. 82 ed. Paris. 1742*, & huc etiam spectant Tertullianus *pulam n. 2 p. 69 ed Ven. 1744*. Morem hunc ab Ecclesia circa annum 349 describebat S. Cyrillus Hierosolymitanus *teches. 23 n. 8 p. 327 edit. Venet. 1763*, inquit: *super tationis hostiam (en sacrificium propitiatorium, ausi sunt impii homines, qui Missam abrogarunt) Deum pro communi Ecclesiarum pace, pro recta institutione, pro Imperatoribus, pro militibus & sociis, pro firmis laborant, pro his, qui afflictionibus per universum pro omnibus, qui opus indigent, precamur & hanc victimam offerimus*. Propterea S. Augustinus *ep. lin. n. 16 opp. t. 2 p. 663 ed. Maurin. Venet. 1759* considerat vetustis temporibus in Ecclesia ageretur, *obsecrationes, quas Paulus memorat, interpretatur quas celebratione Sacramentorum, antequam illud, quod est mensa, incipiat benedici. Orationes etiam significari a benedictis, & sanctificatis, & ad distribuendum co*

nam petitionem facit omnis Ecclesia Dominica orationem habes hic paucis expressum Missae canonem, qualis n. a nobis adhibetur. Praefationis nunc quoque usitata sententia est apud S. Cyprianum de Orat. Dominic. col. 1758, cum nimirum dicimus *Surgam corda, & Pontifices adoramus ad Dominum*. Evidens igitur, apertum, etiam Ecclesiae temporibus certum fuisse ordinem, praefatum, qui in re divina conficienda adhibebatur. Verum, quae Apostolorum Petri, Jacobi, Matthaei, Marci praefationes, eorum revera non esse demonstrat Natalis de Eccles. sac. t. 1 c. 12 art. 2 t. 5 p. 8a edit. Vener. de Liturgiis Petri, Matthaei & Marci sententia est in *Rev. liturg. lib. 1 c. 8 p. 122 & seq. i. ipse Sa. 1710. edit. Taurin.* Sed tamen ipse Jacobi liturgiam in *loc. cit. §. 3 p. 128*. Petrus Le-Brun *Explicat. Mirr.* 1. contendit, ante quinquagesimum saeculum nullam aut Graecam Liturgiam scripto fuisse mandata, sed preces tantum memoria tradi consuevisse, Sed Le-Brunio adversatur Liturg. Raman. de Rob. Liturgic. c. 1, cujus argumentum. Illud praefatum ab ipso Card. Bona lib. 1. 1. animadversum est, quod *discors concordia in e-* manifestum facit, ordinem sacrificii ab Apostolis, atque in omnem terram diffusum. Quamvis enim sine verba omnium Liturgiarum, neque in omnibus partibus eodem modo locatae sint, tamen omnes *omnibus coalescunt, quae sunt peccatorum ante omnia con-* *secrationis, sive quoddam quasi proemium, deinde Psal-* *terium Sac. Scriptura, & petissimum Evangelii, Symbo-* *licum, laus manuum, commemoratio & invocatio Sanctorum,* *commissio vivis & defunctis, gratiarum actio & benedi-* *ctio ea, quae essentialia sunt, oblationem scilicet, conse-* *cratio communionem.* (Qui sane Ecclesiarum omnium consensum a Sp. S. esse potest; & certe singularis est insensum, qui Missae sacrificium Romanor. Pontif. in-
terpretatur. Late hoc argumentum, praeter scriptores omnes huiusmodi, persequitur Robertus Sala in *Noi. ad Bo-* *ron. c. 4 p. 165 & seq.*, quin etiam saniores Protestan-
tium veritatem confiteri, ac literis mandare non dubi-
taverunt numero, praeter ceteros, sunt Ernestus Grabi-
eromann l. 4 advert. *barer. c. 52*. Thomas Brettius in
his., quae extat in *collect. praecipuar. liturg. Eccles. Christ.*
Londini 1710, & Samuel Jebbii in *Justin. Dial. p. 215*
2719. Hi omnes cum catholicis fatentur, Apostolos, cum
Ecclesiae Patres Eucharistiam pro novi testamenti sacri-
ficium, & sub speciebus panis & vini illud Deo Patri in
honorem docuisse demonstrat.
Tempore ab Arabibus Hispania, Christiani quod essent
mixti commixti, *Mixtaraber*, & corrupta voce *Mozara-*
bici. Confer Rodericum *Rev. Hispanie. l. 3 c. 23,* & Pa-
Baron. ad an. 714 n. 7 p. 200 t. 12 ed. Luc. Inde Hispanica
Mozarabica appellata est, quam antiquissimam esse con-
tingit Mozarabicis servatis in Hispaniis fuisse usque ad 12o
saeculo ad exitum vergente abrogatus; ejusque locum

Romanus suffectus est. Denique Cardin. Franciscus X ne tanta antiquitatis ritus omnino interiret, eum novis quibus in lucem emitti voluit, & collegium instituit Sacrorum quibus quotidie divina officia, & Missarum sollemnia celebrarentur in sacello, quod in majori Ecclesia Toletana vit. Sunt etiam Toleti aliquot Paræciæ, in quibus hic ritus adhuc viget, idemque fit Salmantica in sacellis Talabricensis. Confer Alvarum Gomezium *de Rer. Ximenii l. 2*, Eugenium Roblesium in *Vit. Card. Ximenii Card. Aguirrii l. 3 Concil. Hispan. post conc. Burgen. & seq.*, Cennium *Antiquit. Eccles. Hispan. t. 2 diss. 7*.

§. 55. Plures autem hi ritus, & hæc cæremoniæ quibus late agunt Scriptores rerum liturgicarum (1) que ex Apostolica aut Ecclesiastica traditione, & de procedunt. Omnia sunt instituta, ut majestas tantæ commendetur, & mentes fidelium per hæc visibilia nis & pietatis signa, ad rerum altissimarum, quæ sacrificio latent, contemplationem excitentur (2). I sticæ benedictiones, lumina (3), thymiamata, sacra (4), in sacrificio adhibentur; similiter receptum quædam pronuncientur (5).

(1) Confer in primis Cardin. Bonam *Rer. liturg. lib. 1* & Petrum Le-Brun *Explicatio Missæ*.

(2) Concil. Trident. *de Sacrif. Missæ sess. 22 cap. 5*.

(3) Joannes Henricus Ottius Calvinianus homo, quædam Cardinales Baronii examen instituit, irridet hunc ritum cendendi in Ecclesia lumina, eumque ætate Hieronymi obtinuisse arbitratur. Sed eum solide refellit Muratori. *Roman. diss. de Reb. Liturgic. c. 20, & Dissert. 16 in Sæculum p. 855 ed. Verona 1736*. Dicam ea de re paulo post, mo de Ecclesiis habebitur.

(4) De sacris vestibus suo loco opportunius agam.

(5) Si quis dixerit (inquit Concil. Trident. *Sess. 22 de Missæ can. 9*) Ecclesiæ Romanæ ritum, quo submissa voce nonis, & verba consecrationis proferuntur, damnandum est lingua tantum vulgari Missam celebrari debere ... atque Nihilominus tamen minus post hunc Tridentinum canonem insertum, tamque perspicuum, fuere aliqui qui elata voce ut a populo intelligi possent, partem illam canonis, consecrationis proferenda esse censuerunt. Novum hoc rem superiori sæculo compressit Maturinus Savary Sagæ piscopus edito die 16 Martii an. 1698 decreto, quo eos, qui secus facerent, suspensionis pœna sancivit, ut verba, prout in Romano Missali notatum præscriptumque creto, submissaque voce pronuncientur. Quod simili die 22 Januar. an. 1710 à Cardinali de Bissy Meldensi constitutum est. Arnaldus & ceteri, qui Arnaldi sequuntur, non exiguam dederant operam, ut Christiani

ius a quo animo ferrent, quo Missæ canon secreto recitari. Sed Claudius de Vert Monachus Cluniacensis audacter, et aperte caput extulit adversus hanc secretam celebrationem opere, quod primum evulgavit an. 1706. Adhuc hominem Vallemontius theologicam, atque historiam dissertationem opposuit Parisiis editam an. 1710 *des secrets de l'Eglise, ou Apologie de la Rubrique des Missales*; sed cum istas, gravissimæque refutavit Languetus tunc Episc. Sues. *Evaf. Instr. Pastor.* 8 Septemb., quæ iterum edita deinceps a J. Vallemontii dissertationem impugnavit Anonymus tractatus Bruxellis edito an. 1717 cum titulo: *Apologie de Vert, ou Remarques critiques sur le Livre de Mr. Vallemontius des secrets des Mystères*; sed cum accurate copioseque de his Le-Brun *Diss.* 15 t. 4 operis cui titulus *Explicatio huius quidem dissertatione solide graviterque ostenditur, quod Ecclesiis Occidentalibus canonem secreto recitari contra Dignum in primis sunt, quæ legantur ea de re dissertatione, in quibus cuncta habes, quæ ad hoc argumentum explicata diligenter. Altera nimirum est dissertatio de iure paulo ante facta mentio est, altera vero cum titulo Legittima disciplina de observari nella pronuncia della Messa &c.* an. 1737. Romæ edita est a Francisco Mondellio viro erudito, & Auditore olim meo in Academia.

6. Apostoli eorumque successores in singulis provinciis officia persolverunt eo sermone, qui tunc ipsis committatur (1); atque ita Hierosolymis Hebraice (2); Antiochie, Alexandria, atque in aliis Græcorum civitatibus; Romæ, atque in toto Occidente Latine rem confecerunt (3). Labentibus annis licet hæ linguæ desuerint, ac tantum doctis viris innotescerent, Ecclesia eas in divinis celebrandis officiis retinere, tum ne frequens verborum mutatio sensim etiam sententiarum induceret (4). Interdum tamen illi, qui novissime Christi Religionem susceperunt, Sedes illa liturgias permittit, quæ vernaculo eorum sermone fieri solent (5).

Apostolos eorumque successores usque ad ætatem Hadrianæ. Hebraicum sermonem adhibuisse, tum deinceps Ecclesia usurpare cupisse putat Joannes Echius *de Sacrif. Missæ* s. Verum hac opinio nullo nititur idoneo fundamento. Hebraicum idioma, quo usi sunt Apostoli rem divinam agere, non illud erat antiquum idioma, quo veteris testamenti Patriarchæ usi sunt, & quod Apostolorum ætate ne quidem vulgo Hebræorum erat. Nam eo temporis curia ipsi Babylone captivi fuerunt, Hebraici sermonis, quem illis acceperant oblivisci, & Chaldaicam linguam addiscere

scere coeperunt, qua deinceps usi sunt, aliquid tamen et patrio sermone, quem pridem adhibebant. Hinc orta lingua ex Hebraica antiqua & Chaldaica mixta, quae Syriaca dicta est, quaeque deinceps Hebraeis vulgaris & Hebraica vulgo appellata, tum quod commixtas huiusmodi Hebraico sermone voces, tum quod eam Iudaei usurpant lingua Christus Dominus usus creditur, & eandem Evangelium ac S. Pauli Apost. epist. ad Hebraeos dantur. Atque hic est sermo Hebraicus, vel potius aut Syro-Chaldaicus, qui Christi & Apostolorum in hac lingua erat sermo Hebraeorum, & quo Apostoli res confecerunt. Confer Petittlerum in *discr. critic. in S. scriptur.* 7 p. 83, & Renaudotium *Diss. de Liturg. Orient. antiqu.* c. 6, in primis autem videndus est V. Clar. Joannes de Rubéis opere Parmae edito 1772, cui titulus *De propria di. Cristo, e degli Ebrei nazionali della Palestina di Maccabei.*

(3) Consule Card. Bonam *Rer. Liturgic.* l. 1 c. 56. Negat Papebrochius in *Conat. chron. Hist. diss.* 15, & de *Aniq. Ecclesiae rit.* l. 1 c. 3 art. 12. 1 p. 101, his tamen divina mysteria ab Apostolis celebrata fuisse, ac referunt monumenta, ut conficiant, initio omnes gentes verum suum rem divinam confecisse. Sed eos graviter refellit Robertus Sala in *not. ad Bonam, loc. cit.* not. 6, etiam eundem Bonam in *Appendic.* t. 1 p. 419, ubi et ratio Honorati a S. Maria, qua ostenditur, Apostolos tribus linguis, nimirum Hebraica, aut Syro-Chaldaica, Latina, rem divinam confecisse.

(4) Concil. Trident. *sess. 22 de Sacrific. Miss.* c. 8: inquit, *magnam continent populi fidelis eruditionem, expedire videtur ut Patribus, ut vulgari passim lingua.* Tum retineri jubet *ubique cujusque Ecclesiae antiquae Romanae Ecclesiae, omnium Ecclesiarum matris & matri batur ritum; & can. 9 ead. sess. 2: Si quis, inquit, di. quo tantum vulgari Missam celebrari debere ... an.* Porro de Missa vulgari sermone non celebranda plures sanctorum hominum lucubrationes, quas omnes simul colligiori saeculo jussu Cleri Gallic. Parisiis edidit an. 1661 Vitreus, quibus apertissime ostenditur, quam recte quam ter id ab Ecclesia constitutum fuerit. Late etiam ea pluresque laudat qui hoc ipsum argumentum egregie Bened. XIV *de Sacrific. Miss.* cap. 6.

(5) Ita Sclavis saec. IX a Joanne VIII permissa vernaculo sermone, uti constat ex ipsius Joannis Ep. *scutopulcrum* apud Labbæum *conc. t. 11 col. 170 ed. V.* dem facultatem postulanti Uratislao Bohemorum Reg. noluit S. Greg. VII *ep. 11* apud Labbæum *t. 12 Conc. ed. Venet.* Confer Bened. XIV *de Sacrific. Missa* l. 2 c.

§. 57. Primis Ecclesiae saeculis non omni die mysteria peragebantur. Solum diem Dominicum memorat; sed tamen ab Apostolis ternos dies

madam, hoc est Dominicam, & quartam sextamque constitutos fuisse, Epiphanius (2) tradit. Accessit princeps Sabbatum (3), qua die ab omnibus, ex Alexandrinis atque Romanis, sacra mysteria celebraverunt (4). Etate Augustini variae erant Ecclesiarum consuetudines, cum alibi quotidie, alibi Sabbato & Dominico, alibi tantum Dominico, die res divinae celebrantur (5). Sed jamdiu Latini cunctis diebus, excepta sexta ac Sabbato majoris hebdomadae, sacrificiis funguntur. Graeci illud omittunt per quadragesimae exceptis Sabbatis, Dominicis & die festo Annuntiationis, & cum non celebrant adhibent Missam praesentium, hoc est corporis Christi ante consecrati, quae a Latinis feria sexta majoris hebdomadae adhibetur (6).

Epiphanius I. *ad Corinthes. XVI.* 2 quod etiam habet Justinus *Apolog. 2 n. 67 p. 83 ed. Paris. 1742.*

Epiphanius. *Expositio. fid. n. 22 p. 1105 t. 1 opp. ed. Patav. Pat.*

Basiliius *ep. 93 ad Caesar. Patric. p. 186 opp. t. 3 ed. Maur. 1750.*

Socrates *Histor. l. 5 c. 22 p. 295 ed. Valerii Cantabrig. 1790.* Ve-

rum malto post etiam Romana Ecclesia aliarum consuetudi-

rum. S. Hieronymus *ep. 71 n. 6 col. 442 t. 1 ed. Vallarsii*

2. In Oriente Pascha (quo nomine Eucharistia designatur).

hebdomada, nonnumquam etiam quater, vel potius quater-

ter soluerimus, celebratum testatur S. Joann. Chrysostomus.

Joann. *Judas opp. t. 1 p. 611 ed. Montfauconii Paris. 1718.*

Augustinus *ep. 54 ad Januar. col. 124 & seq. c. 2, & 100.*

dominic. *ad competens. col. 339 t. 5 cis. ed. Ven., Hie-*

ronimus. *ep. 71.* Haec autem ad solemnem tantum missam

tantum dicunt, pertinere monet Martenius *loc. cit. art. 3*

1765. Ipse S. Augustinus *Confess. l. 5 c. 9 opp. t. 1 col. 153 ed.*

1756. Monicam matrem suam quovis die sacrificio

consecuisse testatur, & *de Civit. Dei lib. 10 c. 20 t. 9 col.*

1747. Martis sacramentum appellat quotidianum Ecclesia sacrifi-

cius. Ambrosius etiam quotidie sacrum faciebat *ep. 20 ad Soror.*

opp. t. 3 col. 905 ed. Maurin. Venet. 1751: Vos quoque ipsos,

quibus bonus filius gestiebat eripere, pro quibus ego quotidie

pro sacrificio.

De Missa praesentium vide Card. Bonam *Rer. liturg.*

15 §. 5 t. 6, & Salam in Not. p. 317 edit. Taurin. 1747,

in Allatum in Prolegomen. ad Gabrielem Naudaeum de mis-

sanctificat. n. 1 p. 1531, & Bened. XIV in Const. Allata

31 p. 189, & const. Ex quo primum 54 §. 32 p. 234 t. 4 ejus

ed. Roma seu Venet. 1753, quibus duabus constitutioni-

bus Graecorum ritibus late diseritur.

scere ceperunt, qua deinceps usi sunt, aliquid tamen retin-
 patrio sermone, quem pridem adhibebant. Hinc orta
 lingua ex Hebraica antiqua & Chaldaica mixta, quae
 Syriaca dicitur, est, quaeque deinceps Hebraeis vulgaris
 & Hebraeis vulgo appellata, tum quod commixtas
 Hebraico sermone voces, tum quod eam Iudaei usurpa-
 lingua Christus Dominus usus creditur, & eandem
 evangelium ac S. Pauli Apost. epist. ad Hebraeos
 duntur. Atque hic est sermo Hebraicus, vel potius
 aut Syro-Chaldaicus, qui Christi & Apostolorum
 naclus erat sermo Hebraeorum, & quo Apostoli
 confecerunt

*divert. 7 p.
 antiq. c. 6.
 dus de Ru.
 propria di
 pi de Matthei*

*in disc. critic. in S.
 Diss. de Liturg. Orient.
 endus est V. Clar. Joan.
 o 1772, cui titulus Della
 nazionali della Palestina*

(3) Consule
 Negat Papebro
 de Antiq. Eccle.

*Liturgic. l. 1 c. 58. 4 p.
 ionic. Hist. diss. 15, & M*

quis divina mysteria ab Apostolis celebrata fuisse, ac
 ferunt monumenta, ut conficiant, initio omnes gentes ve-
 mone suo rem divinam confecisse. Sed eos graviter,
 fellit Robertus Sala in not. ad Bonam, loc. cit. not. 6
 etiam eundem Bonam in Appendic. t. 1 p. 419, ubi e-
 ratio Honorati a S. Maria, qua ostenditur, Apostolos
 tribus linguis, nimirum Hebraica, aut Syro-Chaldaica
 Latina, rem divinam confecisse.

(4) Concil. Trident. Sess. 22 de Sacrific. Miss. c. 8: —
 inquit, magnam contineat populi fidelis eruditionem,
 expedire videtur Patribus, ut vulgari passim lingua
 Tum retineri iubet ubique cujusque Ecclesiae antiquum
 Romana Ecclesia, omnium Ecclesiarum matre & mag-
 batum ritum; & can. 9 ead. Sess.: Si quis, inquit, dis-
 qua tantum vulgari Missam celebrari debere anathema
 Porro de Missa vulgari sermone non celebranda plures
 eorum hominum lucubrationes, quas omnes simul colle-
 riori saeculo iussu Cleri Gallic. Parisiis edidit an. 1661.
 Vitreus, quibus apertissime ostenditur, quam recte quamque
 ter id ab Ecclesia constitutum fuerit. Late etiam ea de
 pluresque laudat qui hoc ipsum argumentum egregie illu-
 Bened. XIV de Sacrific. Miss. cap. 6.

(5) Ita Sclavis saec. IX a Joanne VIII permissa est
 vernaculo sermone, uti constat ex ipsius Joannis Epist.
 Centopulcrum apud Labbeum conc. t. 11 col. 170 ed. Ven. &
 dem facultatem postulanti Uratislao Bohemorum Regi con-
 noluit S. Greg. VII ep. 11 apud Labbeum t. 12 Concil. u
 ed. Venet. Confer Bened. XIV de Sacrific. Missa l. 2 c. 3 n. 1

§. 57. Primis Ecclesiae saeculis non omni die sacra-
 steria peragebantur. Solum diem Dominicum Paulus
 memorat; sed tamen ab Apostolis ternos dies in sa-

habet distantes Ecclesias, cum in unam universus populus non potest, neque alius est sacerdos, qui rem divinam et diebus festis, impetrata primum legitima facultate duas celebrare possit. Bened. XIV in *Cons. Declarati* 3 p. 9 s. 2 *Harvii ad. cit.*

1. Initio sacra mysteria noctu, & vero etiam post cœ-
regebantur, tum ut fideles Christum imitarentur, qui
palem cœnam primum obtulit sacrificium, tum ut
laterent conventus, quos in latebris habebant (1).
2. Ecclesiæ data est, confici res divina per diem
sed tamen etiam post ea tempora Ecclesia retinuit
in consuetudinem certis quibusdam temporibus, ni-
in nocte Natalis Domini, in pervigiis Paschatis, &
æstis, atque in diebus ordinationum (2). Nunc sola
Natalis Domini noctu celebratur. Privatæ missæ qua-
seebant, uti nunc omni hora recte frunt ab aurora
ad meridiem (3); sed pro publicis, ac solemnibus
tertæ erant constitutæ horæ, nimirum tertia, sexta
(4).

Hæc Christiani ab Ethnicis appellati apud Minutium Fe-
l. *Oflav.* p. 552 *ed. Paris.* 1705 *natio latebrora & lucifu-*
ne hinc *nocturna convocationes, & cæcus antelucani* apud
enon *Apolog.* c. 2 p. 3 *de Coron.* c. 3 p. 102 & *ad uxor.* cap. 4
ed. Paris. 1675.

Atque ea de re disputat Card. Bona *Rer. liturg.* l. 1 c. 21
114 *et seq.* ibique Sala in *Noctis* s. 2.

Beaule Martenium *loc. cit.* art. 4 §. 3 *et seq.* p. 107.

Amalarius de *Rit. Eccles.* l. 3 c. 24 in *Biblioth. PP.* s. 14 p. 1000
du. Honorius autem de *Gemma anima* l. 1 c. 113 col. 1215
PP. t. 10 *edit. Paris. citat.* ita rem explicat, ut in festis
in privatis diebus sexta, in quadragesima, vel in diebus
bona hora Missa peragatur, idemque tradit Durandus
l. 1. 4 c. 1. Certe diebus festis hora tertia sacrificium of-
fuerisse, manifestum est ex Concilio Aurelianensi III
2 col. 1426 *coll.* Harduini, Gregorio M. *Hom.* 37 in *Evang.*
1632 t. 1 *ed. Maurin. Paris.* 1705. Gregorio Turronen-
s. *Patr.* c. 8 n. 11 col. 1196 *ed. Paris.* 1699. Reginone
discipl. l. 1 c. 33 p. 10 *ed. Vien.* 1765. Atque ita intel-
lunt Epiphanius *Exposit. fid.* c. 23 p. 1106 t. 1 *ed. Paris.*
Walfridius Strabo de *Reb. Eccles.* c. 25 in *Biblioth.*
ed. Paris. col. 685, quorum alter *matutinis horis*, al-
meridie rem divinam conficiendam statuunt.

Nam Missa alia publica, alia privata est. Missa
apud veteres ea præsertim erat, ad quam populus
in suo Pastore conveniebat, atque in precibus &

oblatione communicabat: aulerant autem clerici qui suorum ordinum muneribus fungebantur (1). Quae missa dicebatur *collecta & synaxis*, quod ad offerendum atque ad communicandum multitudo fidelium colligeretur (2). Verum lapsu temporum cum illa desiit frequens communio Christianorum, missa *publica*, sive *conventualis & canonica* pellata est, quae cum cantu ritumque solemnem peragitur quaeque in omnibus, cathedralibus, collegiatis & conventualibus ecclesiis pro benefactoribus quotidie celebranda est (3). Parochialis quoque missa, quam omnes Parochi saltem diebus festis pro populo, cui praesunt, offerre debent, publica dicitur (4); ut distinguatur a privatis sacrificiis, quae pro quovis homine privato ac bene de ea Ecclesia offeruntur.

(1) Non tantum clerici Missae praesentes erant suorum munera exercentes, verum etiam Presbyteri ad Sacerdoti sacra facienti, cum eoque communicabant, & sacrificii participes erant, quem ritum late explicata *de Sacr. ordin. p. 5 exerc. 8 c. 11 et seq.* Certe Auctor *Apostol. l. 8 c. 11 et seq. p. 401 lib. ind.* Episcopum describit, qui nam agit cum Presbyteris abstantibus, offerentibus & nicantibus. Verba etiam consecrationis ab adstantibus Presbyteris prolata fuisse tradit Amalarius *de Eccles. offic. l. 1 c. 2 lib. 1. PP. t. 14 p. 945 ed. Lugdun.*, idemque patet ex vetustissimi Ecclesiae Rothomagensis apud Menardum in *Not. etiam. S. Gregor. not. 282 col. 537 opp. S. Gregor. t. 5 ed. Maur. 1705.* Antiquae hujus consuetudinis apud Latinos vestigia in Episcoporum, & Presbyterorum ordinationibus; sed apud eos concelebratio adhuc viget.

(2) S. August. in *Breviar. coll. diei tertiae c. 17 col. 575 opp. ed. Venet.* distinguit *collectam a Dominico*, veluti species, necne, uti nos publicam solemnemque Missam a sacrificio distinguimus.

(3) Confer ea de re Bened. XIV in *Constit. Cum semper l. §. 11 et seq. p. 225 t. 1 Bullarii.*

(4) De Missa Parochiali vide laudatam *Constit. 103 Bened. XIV §. 2 & seq. p. 225.*

§. 61. Privata Missa est quae sine cantu, ac solemnibus caeremoniis a solo Sacerdote celebratur, uno tantum ministrante: sive pauci alii, sive nulli intersint, sive solus Sacerdos, sive alii etiam Eucharistiam accipiant (1). Privatae Missae usus perpetuus in Ecclesia fuit, ut proinde esse deridendos praebeant recentiores haeretici, cum renovam, & contra Missae oeconomiam praedicant id, quod

i Ecclesiae sententia, longaque vetustate firmatam

ea privata differt a solitariâ, quam nimirum solus Sacerdos ministrante ac presente nemine, celebrat. Id Missæ genus instituerunt Monachi sæc. IX, deinde etiam seculares arripuerunt. Verum hanc Missam vetuerunt sacri canones præsertim absurdum esset in ea Sacerdotem dicere *tributum, sursum corda, gratias agamus, oramus*. Concil. an. 813 *can. 43 col. 1015*, Parisiense VI *lib. 1 c. 43 col. collect.* Harduini, Nannatense apud Ivonem *par. 5 c. 7 Consecr. dist. 1*, qui canon sæculo IX antiquior non est, ac Soterii, aut Anacleto attribuitur.

Concil. Trident. *Sess. 22 can. 8 & c. 6 de Sacrific. Missæ. XIV in Const. Cæterores 64 p. 129 s. 1 ejus Bullar. edit.*

Vener. 1754. Et sane gravis est insaniam, atque error horumque hæreticorum, qui privatas missas, atque eas, solus Sacerdos sacramentaliter communicat, abrogandas. Nam etiam privata Missa quamquam caret externo ritui, qui intimam ejus naturam non attingit, verum tamen, atque in ea similiter sicut in Missa solemnâ, verum corpus & sanguis consecratur. Atque hæc quoque Missæ inquit Synod. Trident. *loc. cit. verba communes con-* *partim quod in iis populus spiritualiter communicet & quod publico Ecclesia ministro non pro se tantum, sed multis fidelibus, qui ad corpus Christi pertinent, celebrantur* ea de re Ecclesiæ usum, pluribus collectis ecclesiarum monumentis, fuscè demonstrant Card. Bona *Rer. liturgic. 1 & seq.*, ibique Sala *in Nos. p. 276 & seq. s. 1*, Natalis *Hist. eccles. sæc. 4 c. 6 art. 19 §. 1 n. 5 s. 4 pag. 300, sæc. 11 diss. 13 p. 476 seq. s. 8, & sæc. 15 ac 16 diss. 12 n. 5 p. Vener. an. 1776, Tournelyis *Prælecl. theol. de Sacrific.**

B. Drouvenius *de Re Sacram. l. 5 qu. 9 per tot.* & eam agunt, petitis ex liturgiis argumentis, Muratorius *diss. Rom. c. 16 seq.*, & Assemanus *in Diss. Cod. liturgic. l. 6 diss. 188. 2 art. 1, 2, 3*. Videndus est etiam Emanuel Schæfer *Ad. Eccles. orient. contr. Lutheran. c. 1 de Missis priores. Græc. circ. fin.*, ubi narrantur conatus Lutheranorum Orientales ad suam sententiam perducere, ad Hieronymum Constantinop. Patriarcham miserunt Augustanam confessionem, qua privata Missæ tolluntur. Sed responsum est ab eis, sicut ab Occidentalibus, damnari prævum morem illic improba obtinendæ elemosinæ cupiditate ab altare accipere autem illos, qui ea, qua decet, pietate & religione assidue celebrant, ut Deo sacrificium offerant.

Omni etiam loco, ethnicis dominantibus, sive privata domus, sive carcer, sive cæmeterium, sacrificarebatur (1). Cum ad Christianos Imperatorum delata est, eam ob rem publica templa sunt; & vero nunc tantum in Ecclesiis consp-

cratis, aut jussu Episcopi benedictis res divina conficitur, nisi secus postulet necessitas, quia tunc ea recte si quovis commodo & decenti loco (2). Cum venia Secula Apostolicae etiam in privatis sacellis sacra mysteria celebrantur (3).

(1) Act. Apostol. XX 7, Auctor *Const. Apost.* l. 6 c. 50 p. 3 apud Cotelierum *loc. cit.*, S. Cyprianus *ep. 4 ad Presbyt. & Diacon.* p. 12 *ed. Paris.* 1636, Philostorgius *Hist. eccles.* l. 2 c. 13 p. 44 *Valerii Cantabrig.* 1720.

(2) Confer Bened. XIV *Constit. Inter omnigenas* 89 §. 21 l. 1 p. 180 *Bullar. edit. Romae seu Venet.* 1754.

(3) Vide Bened. XIV *Constit. Magno* 48 p. 216 t. 3 *Bullar.*

§. 63. Jam Ecclesiae lege Christiani dominicis festisque diebus Missae sacrificio interesse debent. Ac vetus eadem Ecclesiae disciplina fuit, ut iis diebus singuli accederent ad Ecclesiam parochialem, ibique interessent sacrificio, quod a Parocho conficiebatur (1). Verum haec disciplina jampridem antiquata est; & licet deceat Christianos diebus festis ire ad Ecclesiam parochialem, nulla tamen esse re necessitas est, & qui extra eam sacrificio interesse Ecclesiasticae legi satisfaciunt, neque alicujus criminis rei sunt (2).

(1) Concil. Sardicense *can. 14 col. 648 t. 1, Quini-Sextum* 80 *col. 1690 t. 3 collect.* Harduini *ed. Paris.*, *can. 2 de Paen.*

(2) Leo X *Const. Intelleximus* 28 p. 462 t. 5 *part. 3 Bullar. Romani*, S. Pius V *Const. Etsi* 58 n. 8 p. 376 t. 4 *part. 2, Confer Benedictum XIV de Synod. dioces. l. 11 c. 14 §. 7 & seq.*

§. 64. Mos in Ecclesia fuit, qui quidem diu servatus est, ut fideles omnes, qui ad Missam convenirent, suam sacrificii partem, hoc est panem & vinum, offerrent (1). Hoc pane ac vino Christi corpus, & sanguis conficiebatur, & quod supererat (supererat autem plurimum, quoniam satis laetae & copiosae oblationes erant) id totum alendis clericis, & pauperibus inserviebat (2). Labentibus annis loco panis & vini pecunia offerri coepit, quae initio dabatur Ecclesiae, atque omnibus generatim clericis; deinceps autem data est certo Sacerdoti, ut privatim pro certis designatisque sacrificium offerret (3).

(1) Late ea de re disseram paulo post, eum de oblationibus agendi locus occurret.

infer Christianum Lupum *Schol. in can. 13 Conc. Rom. V*
. 101 & seq. ed. Venet. 1726.

ipsis Ecclesiarum primordiis in omnibus Christianorum tem-
 ple arcam, in qua fidelium pecunia inferebatur, constat ex
 no *Apolog. c. 39 p. 31 edit. Paris. 1675; & Justino Apolog.*
no. Pium n. 67 p. 84 edit. Paris. 1742. Eandem consuetud-
ne IV & V sæculo perseverasse ostendunt Augustinus
lt. 5 part. 2 opp. n. 13 col. 1589 ed. Maurin. Ven. 1731,
aus ep. 71 n. 3 col. 431 opp. t. 1 ed. Vailarsii Verona 1754, &
ep. 54 sive Serm. de Gazophylacio col. 213 edit. Verona 1736.
 primum tempore pecunia in arcam inferri desierit, at-
 que altare offerri cœperit, certo definiri non potest.
 quidem Augustinus *ep. 12 ad Aurelium primat. n. 6 col. 29*
 tempore oblationis, seu Missæ pro defunctis fuisse si-
 mios oblatos, sed eos oblatos fuisse constat ex lege, ut
 tribuerentur. Honorius Augustodunensis, qui sæculo
 nit, in *Gemma anima lib. 1 c. 60 in Biblioth. PP. t. 10*
ed. Paris. tunc pecuniam ad altare loco panis offerre cœ-
perat, cum fideles, qui sacrificio intererant, sacrorum
nam participes esse desierunt: verum non ipsum designat
quo id factum fuerit. Illud vero compertissimum est,
se animadvertit Thomassinus Ver. & nov. Eccles. discipl.
1 c. 7 n. 8, semper olim sive panem, sive denarium Ec-
que omnibus generatim clericis offerri consuevisse, non
o Sacerdoti, ut privatim rem divinam ageret pro eo,
ionem fecerat. Morem offerendi eleemosynam certo Sa-
re ejus largitor exuberantem sacrificii fructum in se alios-
et, tantum sæc. VIII inductum, ac sæc. XII passim
ceptum putat Mabillonius Prefat. 1 in sæc. 5 Benedi-
te p. XXVII ed. Vener. 1734, sec tamen eum longe anti-
esse contendit Franciscus Berlendius in diss. Historico-
de Oblation. part. 2 §. 2. Certe sæc. VIII ad exitum ver-
eam consuetudinem fuisse receptam, ostendit Chro-
Metensis Episcopus in regula, quam ea ætate pro suis
scripsit, & in qua c. 32 de Eleemosynis apud Holste-
Regular. t. 2 p. 107 ed. Augusta Vindelic. an. 1759. Ca-
um cuique permittit accipere, & in quemvis usum con-
elemosynam, quæ pro sua sibi Missa offerebatur. Sæculo
I mos hic tam late patebat, ut etiam pueris notus er-
ti patet ex eo, quod de S. Petro Damiani memoriz
Joannes Monachus in ejus Vit. c. 2 p. 3 opp. Petri Damian.
Paris. 1664, quem narrat repertum nummum tradidisse
pro, qui Deo pro ejus patre sacrificium offerret. Confer
ium del Diritto libero della Chiesa etc. t. 2 par. 1 not. 1
199. et t. 3 p. 1 not. 1 p. 66 seqq.

. Quæ pecunia offertur Sacerdoti rem divinam con-
 non quasi pretium sit consecrationis Eucharistiæ,
 arte simoniz crimen esset; sed quasi stipendium
 n Sacerdoti, qui cum altari serviat, habere ex eo
 quas suppeditent ad cultum & ad victum (1). Et

quoniam Episcopi est judicare, quid singulis Pre in unoquoque loco sit necessarium, ut vitam hone ducant, hinc ejus est definire, quid ipsis rem divi cientibus tribuendum sit (2). Sacrificium pro eo s oblatum, qui stipem dedit, non ei solum, sed et prodest Ecclesiæ; verum ille fructum ex eo capit rem, modo ad capiendum sacrificii fructum aptus neus sit (3).

(1) Lutherani & Calviniani improbant morem dan niam Sacerdoti rem divinam acturo, quasi ea pretium sit. Sed hanc calumniam jampridem anteverterat S. Th. 2^a art. 2^a ad 2^a, inquit: *Sacerdos non accipit pecuniam, q tium consecrationis Eucharistia aut Missa decantanda; p esset simoniacum, sed quasi stipendium sua sustentationis. dist. 25 qu. 3 art. 2 quæstionc. 1 ad 4: Facere passionem de Missa celebranda est simoniacum semper. Si tamen n alior sumpstus, et non tenetur ex officio Missam cantare, pot re danarios, sicuti conducti Sacerdotes faciunt; non quasi Missæ, sed quasi sustentamentum vitæ. Huc etiam spect sonius in opusc. de Sollicit. Ecclesiast. t. 2 part. 19 p. 603 zuerp. 1706, cum ait: sufficere in primis debet ad contentu veritatis usus totius communis Ecclesiæ, qui sic habet, et cui si quis detrahât, imprudenter se decipit. Et part. 6 p. 84 hil equius, inquit, secundum omnem legem esse deductu lus 1 ad Corint. 9 quam qui altari decervit, de altari. Hæc eadem, quæ a D. Thoma aliisque pietate, ac doctri stantibus viris de honorario Missarum adversus hæreticos versa sunt, quadrant etiam in libellum Neapoli editum, tulus: *Dissertazione sull' onorario delle Messe*, de quo libe ditionum ediderunt veritatis ac sapientiæ Scriptores An Trivultiensium ad Menses Januarii et Februarii an. 1749. libello eadem pene dicuntur, quæ contra Missarum hono dicta & a pluribus refutata sunt, tum potissimum reco mala & incommoda, quæ ex eo propter sacerdotem ex oriri dicuntur. Sed huic rei satis provisum est a Syno dent. Sess. 22 in decr. de observand. et evitand. in celebr. cum sancivit, ut Episcopi cujus generis mercedum conditiones et quidquid pro missis novis celebrandis datur: nec non i nar, atque illiberales elemosynarum exactiones potius, qu stulationes, aliæque bujismodi, quæ a simoniaca lake, vi turpi quæstu non absumt, omnino prohibeant: atque a Sumo tif., præsertim Bened. XIV, cujus præclara ea de re est titio 22 p. 34 t. 1 ejus Bullar. ed. Rom. seu Venet. 1754 sunt Sacerdotes, qui saluberrimis hisce legibus non obtent non ideo tollendum est Missarum honorarium, uti nem da dicat beneficia, quoniam interdum simoniæ causant bent; itemque cetera bona, quoniam iis sæpe hominum utuntur.*

(2) Consule Bened. XIV de Synod. dioces. l. 5 c. 9 c Eccles. 56. Atque in omnibus quidem, quæ ad Missarum

t, Episcopus tamquam delegatus Sedis Apostolicæ
os jurisdictionem exercet, Bened. XIV in *Const.*
2 Bullarii p. 78 ind. edit.

is Strabo de *Reb. eccles.* c. 22 col. 635 *Bibl. PP.* t. 10
isus est improbare consuetudinem, per quam sa-
in offertur pro illo, qui eleemosynam dedit, non
desse rarus, quam cœtui fidelium universo. Sed
erta persona sacrificii oblationem expresse docet S.
B ad *Cler. & Pleb. Furn. consisten.* col. 272 ed.
753, S. August. *Confess.* l. 9 c. 12 n. 32 opp. t. 1
et. 1756, & in *Respons.* ad 2. *Dulcitii qu. n. 41.* 11
Charthagin. III *Can.* 29, & IV *Can.* 79 apud Lab-
col. 1403 & 1445 edit. *Venet.*, aliique complures;
umachius del *Diritto libero della Chiesa* &c. t. 3
seq. not. 2, ubi ea de re graviter copioseque agi-
sacrificium, si rem ipsam, ac præcipuum offeren-
christum spectemus, vim infinitam habeat, tamen,
volente, ejus effectus finitus est, & ideo plus ei,
n offertur, quam ceteris prodesse manifestum est.
cium tamquam propitiatorium, seu satisfactorium
e pro illo speciatim satisfacit, cujus debiti dissol-
o exhibetur; aut tamquam impetratorium habe-
Deum movet ad uberiora beneficia ei conceden-
erdos offerens sacrificium Deum ipsum nomina-
omnem explicat diligenter D. Thom. in 4 *diss.*
et 2. Hinc triplex Missæ fructus distinguitur, *Ge-*
lit, *Specialissimus*. *Generalis* ad totam Ecclesiam
is ad eum, pro quo nominatim sacrificium offer-
no solus Sacerdos fruitur, præterea nemo. Qui
cii oblationem respuunt, ii ne probandas quidem
preces, quæ pro aliquo funduntur. Sed alia est
riani, qui se pluries his precibus commendavit,
Patrum, alia Conc. Constantiensis, quod damna-
i Wiclefi agentis, quod *speciales orationes applica-*
per Fratres vel Religiosos non plus prosunt ri-
rales, cæteris paribus, t. 16 *Concil.* col. 756 col-
Venet.

iamquam Missæ, quæ pro uno nominatim
iversam quoque Ecclesiam attingant, ta-
pro eo speciatim offerre sacrificium debet,
ynam accepit, nec licet Missam unam ce-
o pluribus stipendium accipere. Nam suam
lem Sacerdotes, ut pro uno rem divinam
terea cavendum est, ne quis divinum illud
um vertat, si pro pluribus stipendiis Mis-
ebrare liceret (1). Hinc qui propter benefi-
ellaniam, qua fruitur, tenetur onere cele-
e, non potest pro eadem Missa eleemosynam

(1) Confer proposit. damnatas ab Alex. VII n. 8, 9, 10 in Bull. 1. 4 part. 6 *Constit.* 520 p. 85, & Bened. XIV *Constit. Demandatum* §. 10 p. 178 t. 1 *Bullar. ejus Bullar.*

(2) Vide Decr. Urbani VIII in *Bullar. Constit.* 132 p. 355 t. 5 p. 5 præsertim ad 4 dubium d. 540, & Innoc. XII in *Constit. Nuper* p. 464 t. 9 *Bullar. ult. ed.* Consule etiam Bened. XIV in *Instit. eler.* 36, 56, 92, & de *Synod. dioces.* l. 5 c. 9, & Gagliardum in *l. Canon.* l. 2 tit. 7 n. 36 & seq. ubi de his omnibus, quæ pertinet ad missarum eleemosynas, late disputatur.

SECTIO IV.

De Pœnitentia.

67. Effectus et necessitas sacramenti pœnitentiæ.	79. Vetusti solemnis Pœnitentiæ ritus antiquitati.
68. Ejus quasi materia.	80. Absolutio quando danda?
69. Confessio peccatorum.	81. Forma Sacramenti Pœnitentiæ.
70. Qualis confessio esse debeat?	82. Minister huius sacramenti.
71. Satisfactio, seu pœnitentia.	83. In ministro requiritur potestas ordinis et jurisdictionis.
72. Ea vel publica, vel privata.	84. Unde sumitur potestas reservationis.
73. Antiqui Pœnitentium gradus seu stationes.	85. Casus Episcopo reservati.
74. Flentes et Audientes.	86. Casus reservati Summo Pontifici.
75. Substrati et Consistentes.	87. Omnia crimina Ecclesiæ pœnitentiæ subiecta.
76. Stationum Pœnitentiæ tempora.	
77. Pœnitentium vita.	
78. Pœnitent restitutorum tempus.	

§. 67. Dei gratiam baptismo quaesitam, ac per peccata nostris criminibus amissam per sacramentum Pœnitentiæ recuperamus (1). Itaque quantum ad æternam salutem necessarius est baptismus nondum regeneratis, tantum necessaria pœnitentia iis qui post baptismum criminibus facti sunt, et recte hoc sacramentum, *secunda post baptismum fragium tabula* appellatur (2), quoniam in eo spes salutis posita, ac salus eorum, qui se contagione scelerum comminuarunt. Dicitur etiam hoc sacramentum *conciliatio* & *absolutio*, & *manuum impositio reconciliatoria* (3), a Graecis autem Μετανοια et Ἐξομολογησις (4) nuncupatur. Venit a Theologis sacramentum, quo lapsis post baptismum contritis, confessis, ac satisfacere proponentibus absolutio a peccatis tribuitur.

(1) Concilium Tridentinum *Sess.* 14 cap. 2 de *Sacram.* pœnitentiæ.

(2) S. Hieronym. *ep.* 84 ad *Pammach.* n. 6 col. 524 t. 1 *Veron.*

(3) Conc. Arausicanum l. *Can.* 5 apud Labbeum t. 4 col. 114 *ed. Venet.* Sed in Concil. Carthaginensi IV *Can.* 76 col. 114 apud eundem Labbeum dicitur simpliciter *manuum impositio*.

Ex omniologesi vocabulum & confessionem, & criminum pos-
 signat, quod late ostendunt Fratres Ballerini Nos.
 in S. *Confessionem* l. 2 tract. 14 p. 197 r. 1 ed. August. Vindel. 1753.

68. Hujus sacramenti quasi materia sunt actus Po-
 nitentis. **Contritio**, **Confessio**, **Satisfactio** (1). Qui actus
 in Pœnitente sunt necessarij, ut integrum sit sa-
 cramentum, atque ut ipse plenam perfectamque suorum
 criminum veniam consequatur, et ideo pœnitentiæ partes
 dicuntur. **Contritio** est animi dolor, ac detestatio de
 peccato commisso cum proposito non peccandi de cete-
 ro (2); eaque duplex est, altera *charitate perfecta*, quæ
 pœnitentiæ voto conjuncta hominem Deo reconciliat,
 priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur; altera
 imperfecta, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpi-
 tudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœna-
 rum metu communiter concipitur, eaque si voluntatem
 peccandi excludat cum spe veniæ, peccatorem ad Dei
 gratiam in sacramento Pœnitentiæ impetrandam dispo-
 nit (3).

(1) Eugenius IV in Decreto Concilii Florent. col. 440 t. 9 collect.
 Harduini, Concil. Trident. Sess. 14 c. 3 de Sacram. Pœnit.,
 Catechismus Romanus part. 2 c. 5 §. 13.

(2) Concil. Trident. sess. cit. cap. 4. (3) Concil. Trident. ibid.

69. **Confessio** est peccatorum accusatio, eo susce-
 ptæ, ut virtute clavium veniam impetremus. Accusatio,
 inquam, quoniam nostra scelera non ita commemoranda
 sunt, quasi ociosis auditoribus rem gestam narraremus,
 sed accusatorio animo ita sunt enumeranda, ut ea etiam
 nobis vindicare cupiamus (1). Omnibus post baptismum
 integre peccatorum confessio jure divino necessaria
 est, quoniam Christus Dominus ad cœlos migraturus Sa-
 cerdotes sui ipsius Vicarios reliquit, tamquam praesides
 et judices, ad quos omnia Christianorum mortalia crimina
 deferantur, ut pro clavium potestate remissionis aut re-
 tentionis peccatorum sententiam proferant. Quod judicium
 ferri, et justæ quæ facinoræ debetur, pœna imponi non pot-
 est, nisi omnia singillatim ac perspicue crimina aperian-
 tur (2).

(1) Consule Catechismum Romanum part. 2 cap. 5 §. 58.

(2) Concilium Tridentinum Sess. 14 de Sacram. pœnit. cap. 5

§. 7. Itaque omnia mortalia peccata, quae potest excussas animi latebras diligenter cogitanti occurrere Sacerdoti aperire oportet, ac praeterea patefacientia circumstantiæ quæ speciem peccati mutant (1) haec apud solius Sacerdotis aures secreto deponunt. Publicae confessionis multa extant in antiquis monumentis, eaque justas habuere causas, quas laudentini patres; sed nulla unquam Ecclesiae lege confessionis necessitas imposita est (2). Olim sedebat confessus (4), qui nunc etiam mos Graecorum (5); hodie Latini genua flectunt, quam consuetudo Monachis, ut videtur, arreptam saeculo XIII coeperunt (6).

(1) Confer Concilium Tridentinum *loc. cit.*

(2) De sacramentali Confessione, quæ apud Sacerdotem absolvitur, quamque semper agnovit & approbavit Ecclesia inter ceteros agit Jueninius *de Sacram. Diss. 6 qu. 5* et lectis unoquoque saeculo Patrum testimoniis aliisque monumentis, unde intelligitur, illam semper fuisse, quæ ea de re Ecclesiae sententiam. Quare, ut recte monet Juvencius Selvagijs *Antiquit. Christ. lib. 5 c. 12 §. 42* *tius, quam solida confutatione excipiendum est commentum qui contendunt, Innocentium III auricularem confessionem gloriæ vetustati prorsus inauditam. Ac multi quidem catholicam de auriculari confessione doctrinam semperque fuerunt impetus, & conatus hæreticorum, qui easus modo peccandi licentiam coerceri vellent. Ut mendenses, Albigenenses, Wiclefianos redivos, Joannes Calvinianus Minister libros quatuor contra auricularem confessionem in lucem edidit. Sed ejus, ac ceterorum hæreticorum deliramenta late refutavit Natalis Alexander *Hist. Eccl. & 14 tom. diss. 14 p. 501 & seq. t. ed. Venet. citat.*; ejusdem Dallæi ratiunculis, atque commentis satisfacit peculiari & responsione Dionysius Sanmarthanus Monachus & tione S. Mauri. Videndi etiam sunt Emmanuel Schell *Concil. Antiochen. tom. cap. 9 a p. 251 usque ad 307, N. Pref. ad sac. 5 Benedic. n. 80 seq. p. XXXVIII t. 3 ed. 1734*, Jueninius *de Sacram. qu. 5 diss. 6 art. 2 c. 1*; *De re sacram. lib. 6 qu. 5 c. 1*, Journelyus *Praef. theol. Paris. qu. 6 art. 2*, Selvagijs *cit. cap. 12 per tot.*, aliique, qui catholicum dogma de auriculari confessione laudant. Dallæi, ac ceterorum hæreticorum errore non novavit Eybelius libello edito Vindobonæ an. 1784, cui latine redditus est: *Quid continent monumenta antiqua de auriculari confessione?* quo quidem Libello nonnulli labor, & totum ingenium est in recoquenda cramba cocta, atque in alienis erroribus describendis. Determinatum homine hæretico librum merito damnavit sapi-*

de optimus Pontif. PIUS VI Apostolicis literis Medinof
 die 11 Novemb. 1784. Illud non omitam, etiam ho-
 trimentalis confessionis experiundo discere, ac lateri debuis-
 m utilis, quamque necessaria ea sit non tantum ad salutem
 um, sed etiam pro communi Reipublicæ bono ad vitia
 menda, virtutesque inducendas. Hinc, uti narrat Sotus ocu-
 ntis in 4. dist. 15. qu. 1. art. 1., cum propter abrogatam a
 o sacramentalem confessionem virgines Deo dicata ex mō-
 ereptæ, furta, raptus, adulteria aliæque multa, æque gra-
 mala erupissent, Norimbergensis Civitas Carolum V Im-
 publica supplicatione exoravit, ut ibi sacramentalis confes-
 sueretur, quoniam tot, ac tantorum scelerum copia non-
 eus abrogatione processerat.

Confer S. Leonem M. *epist.* 140. *opp.* t. 2 p. 493. *edit. Rom.*
 & Concil. Trident. *loc. cit.* (4) Consule Mattenium *de*
Eccles. rit. l. 1 c. 6. art. 5 §. 5 p. 265 t. 1 *cit. ed. Venet.*
 Vide Leonem Allatum *de Consensu Eccl. Occid. & Orient.*
 9 n. 6. (6) Vide Martenium *loc. cit.*

1. Satisfactio est pœna, quæ pœnitenti arbitrio Sa-
 tis imponitur. Per sacramentalem absolutionem re-
 tur quidem culpa, remōventurque pœnæ in inferis
 tute; sed tamen sæpe remanent peccatorum reli-
 quæ quæ criminibus debetur, pœna certo tempore
 in (1). Nam omnis æqui ratio postulat, ut pro illa-
 in injuriis aliquid persolvamus; et consentanea est
 clementiæ compensatio; quam ipse postulat, ut ea
 in frenum, quo diligentius contineamur in officio
 in criminibus, pravaque consuetudine abstrahamur
 que necessaria est satisfactio, per quam eluatur
 in ardium propter peccati maculam in anima rese-
 in vulvamur pœnis temporariis, quibus tenebamur (3).

Concilium Tridentinum Sess. 14. *de Sacram. pœnit. Cœn.* 12;
 15. Catechismus Romanus *part.* 2 *cap.* 5 §. 63.

Concilium Tridentinum Sess. 14. *cap.* 8 *de Sacram. pœnit.*
 Catechismus Romanus *loc. cit.* §. 62 & 66.
 Catechismus Romanus *loc. cit.* §. 64.

1. Hæc satisfactio passim dicitur pœnitentia; eaque
 ulla est, quæ publice, & coram Ecclesia, vel pri-
 up clam & privatim absolvitur. Mortalia peccata
 admissa publica pœnitentia expianda esse, constans
 Ecclesiæ doctrina fuit, ut ita publicæ offensionī sa-
 1). Sed & publica pro gravioribus criminibus, licet
 , pœnitentia frequens olim erat (2); quin etiam se-
 is illis Ecclesiæ temporibus multi erant, qui sceler-
 i publicam pœnitentiam sponte suscipiebant.

(1) Apost. 1 *ad Timoth.* V 10, Conc. Trid. *Sess. 24 de Re*

(2) Frequentissimam fuisse olim publicam occultorum
que graviorum criminum poenitentiam, inter omnes co-
rum magna inter eruditos disputatio est, num hujus,
criminibus, publicæ poenitentiae necessitas aliqua unqua
imposita fuerit. Joannes Morinus *de Poenit.* l. 5 c. 8, A-
lexander *Hist. Eccles. sac.* 3 diss. 6 p. 54 t. 4 *ed. Ven.* 1
complures, Ecclesiae lege sancitum putant, ut rei gra-
minum, qualia erant idololatria, homicidium, adulterium
his affinia, licet ea essent occulta, publicam poenite-
cogerentur.

c. 14 *opp. i.*

c. 2 & 3

Theodor. C

tinus Ron

alii bene

occulta e

Longum ex

nelyum

tum Sa

4 p. 386 et 39.

nl.

licet

larminius in *Controv. de*

1721, Sirmondus *Hic.*

7. *ed. Paris.* 1696, Jacobus

2 *ad calcem* p. 61 et seq.

Natal. Alexander. *loc. cit.*

e putant Ecclesiae legem,

ima, publica poenitentia

one immorari; confer t

Sacram. Poenit. qu. 8 art.

Bonam rer. liturg. l. 1 c.

in. 1747, qui de ea multi

§. 73. Publica poenitentia nullis certis definit

atque solemnibus initio peracta est, eaque tota
sita in ejectione ab ecclesia, laboriosisque operib
rei criminum suscipere cogebantur (1). Sed post
Novatianum, quod medio fere tertio saeculo em
ta, atque solemnina agenda poenitentiae spatia sunt
tuta; ut ita vel externis ritibus Ecclesia occurrer
tianis, qui dimittendi graviora peccata post baptism
missa in Ecclesia potestatem esse negabant (2). Om
solemnitas, atque omnes hi ritus consistebant in
gradibus sive stationibus, quae quatuor numero
Fletus, Auditio, Substratio, Consistentia (3).

(1) Consule Martenium *loc. ind. art.* §. 1 p. 266. Sane ab
primordiis usque ad aetatem Montani, & vero etiam
nullum fuisset solemne tempus agenda poenitentiae com-
patet ex silentio Tertulliani, qui nusquam ejus rei memi-
quam de poenitentia egerit, itemque ex silentio eorum,
Tertullianum floruerunt. Idem jus fuisse a Montano ad
num, eorum, qui per ea tempora scripserunt, ac praesertim
ni silentium ostendit. Quin etiam constat ex eorum tem-
monumentis, rem hanc totam Episcopi arbitrio gestam fuisse
cet post Montanum diuturniores quam antea, poenae dari co-
verint, quae omnia late persequitur Jueninius *de Sacram. de*
4 art. 4 §. 1 & 2.

(2) Confer Card. Bonam *Rer. liturg.* l. 1 c. 17 §. 5 ibique
in *Not.* p. 363 t. 1 *ed. Taurin.* 1747, Morinum *de Poenit.* l. 4
3, Alaspinzum *Obsev.* l. 2 c. 23 p. 111 *ed. Neap.* 1770.

tuor hos poenitentiae gradus, ut observat Natalis Alexander. *Eccl. sac. 3. lib. 8. c. 4. p. 77. ed. Venet. 1776*, prius latum, ac distincte S. Gregorius Neocastariensis cognominatus *Can. ult. epistola canonica* memoravit: Neque hunc canonem revera Gregorii esse: sed eum refellit Alexander *loc. cit.* Eorumdem graduum mentio est apud *Epist. 199. can. ad Amphilocho. 2. can. 22. & Epist. 217. can. 55. & seq. 64, 75, 77, 80, 81, 83. opp. 1. 3. p. 295. & 325. Maurin. Paris. 1750.* Concilium Ancyranum *Can. 6, 16, 17. Harduini col. 273. & 277, & Trullanum Can. 87. col. 161.* Apud Latinos jam inde a IV saeculo Poenitentium divisione, ostendunt Ecclesiae per ea tempora adhibitae, ut praetiquissima Basilica S. Clementis, de qua videndi Joann. Pinus *Ver. Monum. Mar. p. 1.*, & Philippus Rondininus, peculiarem librum edidit. Hos etiam poenitentium gradus in vetustis Urbis Basilicis extitisse Ciampinus *loc. cit.* Consule Morinum, Albaspinaum, Martenium *loc. cit.* quoque Christianum Lupum *in Schol. ad Can. 11. concil. Nic. 1. p. 254. ed. Venet. 1724.* & ceteros recentiores sacrarum scriptores, qui singulos Poenitentium gradus accurato de-

. Primo gradu erant *Flentes*; qui scilicet extra in porticu commorabantur, ac lugubri indutu parvisque crinibus, & cinere ac cilicio sorditati, sua publice consistebantur, & flentes, saepeque et pedes provoluti fideles, qui Ecclesiam ingredierogabant, ut sibi a Deo, atque ab Episcopo poenitentiam impetrarent (1). Hi potius candidati poenitentiam veri poenitentes erant. Proximum tenebant *loquentes*, qui scilicet Ecclesiae narthecem ingressi in Scripturam, sacrasque conciones audiebant, quibus, cum reliquis audientibus, sive ethnicis, sive christianis ab Ecclesia exire jubebantur (2). Erat hic & beneficii, & opprobrii loco; beneficii inquam, iterum mittebantur, opprobrii autem, quod iterum ad audienda fidei rudimenta, quae, quod gravitassent, vix didicisse videbantur.

Idem Cyprianum *de lapsis p. 77. cit. edis. Paris. & epistolam* man. ad Cyprianum *ep. 51. p. 45.* ubi flentium status describitur, Ambros. *de Penit. l. 1. c. 16. opp. col. 525, & Virg. cap. 8. col. 392. s. 3. Concil. Agathense can. 5. s. 2. col. chinonense l. can. 6. col. 1454. s. 2. Toletanum III. can. 12. 3. collect. Harduini. Apud Basilium *ep. 217. ad Amphilocho. 55. opp. 1. 3. p. 325. edis. Paris.* de voluntario homicida, ter flentes per triennium esse jubet, habentur haec: *quando desistere statim extra foris domus orationis; hac autem**

can. 75 p. 382 de incesto, qui sororem vitiavit triennio defleat ad fores domus orationis. Antiqua monumenta Ecclesiastica morant etiam *Hyemantes*, qui *Fletibus* inferiores erant, qui extra tectum Ecclesie pulsati sub dio pœnitentiam agere coguntur. Præsertim Ancyra Synodus can. 17 apud Labbeum t. 149. Gentiano Herveto interprete *ed. Ven.*, eos qui ratione *peritiam animantia inierunt, & qui leprosi sunt vel fuerunt*, inter hyemantes orare. Verum hic gradus aut a *Fletibus* differebat, ut quidam putant aut erat veluti extra ordinem, in quo rei gravissimorum quorundam criminum reus erat, quoniam ordinarius pœnitentiæ cursus conficiebatur et tuor illis gradibus, quos recensuimus. Erant inter Hyemantes majori excommunicatione percussi, ac plane ab Ecclesia pro quo etiam in loco, procul scilicet a porticu, iussi sunt stare, si, ne ceteros inficerent, & qui cum brutis, aut contra naturam luxuriabantur, quos monstra, & furias appellabant. Confer Bonam *loc. cit.* §. 5, ibique Salam *Not.* 2 p. 574 & 577. Albaspinzum in *Not. ad cit. can.* 17 Ancyran. p. 205 *id.* 1770, & Selvagium *Antiq. christ.* l. 3 c. 11 §. 21 *not.* 1770, & de hyemantibus, deque leprosis, qui in loco erant, latetur.

(2) Memorant *Audientes* S. Greg. Thaumaturgus *loc. cit.* 3 silius *cit. epist. can.* 57 p. 516, Conc. Nicænum *can.* 19 *ed. Harduini*. Harduini. Similiter S. Greg. Nyssenus in *ep. can. ad Episc. Miletanen.* can. 4 et 5 p. 951 et seq. t. 1 *ed. Paris.* 1704 hæc adversus homicidam voluntarium post novem annos exactos statuit: *tot annos in auditione permaneat, sola Dei et Scripturarum auditione dignus habitus.*

§. 75. In tertio gradu erant *Substrati* seu *Genuflectentes*, qui stabant intra Ecclesiæ ambitum usque ad altare; ubi post ejectos *Audientes* in genua prostrati manuum impositionem sub certis precibus accipiebant, & de etiam ab Ecclesia exibant; interim vero jejuniis, precibus, durisque & laboriosis operibus exercebantur. Quartus denique gradus erat *Consistentium*, qui ita exhibebantur, quod post ejectos Catechumenos, ceterosque pœnitentes cum fidelibus in Ecclesia consisterent preces funderent (3). Hi participes quidem erant precum, & fidelium dicebantur, sed non item corporis & sanguinis Christi, neque eorum oblationes recipiebantur: quo fit ut quarta hæc poenitentium statio interdum *Separatio*, & *Separatio* diceretur.

(1) Illud quasi prætereunt animadvertemus, non solum pœnitentes Presbyteris atque Episcopis præsertim advolvi fuisse, sed & ceteros fideles in obsequii genus adversus illis primis Ecclesiæ sæculis præstare consuevisse. Hinc illa oratio

calumnia apud Minucium Felicem *Octavius* p. 553 *op.*
Christiano Antistiti ac Sacerdoti, quasi parentis sui, ado-
rationem. Unde intelligitur, quam graviter desipiant, qui
ad genua ad geniculationes seu genuflexiones ad Rom. Pontif. Chri-
Vicarii pedes irrident: cum exploratissimum sit, hanc reve-
ntiam ab antiquis Ecclesiæ sæculis etiam in Episcopos & Sa-
cerdotes semper adhibitam fuisse. Et Summo quidem Pontifici
semp obsequii genus Christianos adhibuisse, ejusque pedes
seculari solitos fuisse, compertum est. In aëlis antiquissimis S.
Joann. & Virg. & Mart., quæ recitat Cardinalis Baronius *ad an.*
11. 10 p. 271 l. 5 *ed. Luca de Præpedita* (Claudii uxore nar-
ta, quod *audita viri tanta a Deo facta mutatione repente ad*
se Papam se contulit, ad pedesque concidens, eos ex more
deprecata, aque si fidem recipi postulabat. Cum autem id. *ex*
factum dicatur, perspicuum est ab ipsis Ecclesiæ primordiis
hi consuevisse; quod & paulo post confirmatur in iisdem aëlis
de eodem Cajo Pont. dicuntur hæc: *ad cujus adventum qui*
congregati in domo Gabinii, in terram prostraverunt se
ex more. Eadem etiam de Maximo occurrunt. Vetustus
Ordo Romanus, qui Gelasio tribuitur apud Mabillonium *Ord. I.*
2. 11 Ord. II n. 8 *Ord. III* n. 10 p. 9, 45 et 56 *ed. Paris. 1789.*
Discorum inducit osculantem pedes Pontificis, antequam Evan-
gelium legat. In vitis Romanor. Pontif., quæ Anastasio tribuun-
ur, pluries mentio est obsequii, quo Imperatores Sum. Pontif.
exceperunt. Cum Joannes I. ann. 525 Constantinop. adire, eum
honor prosequuti sunt, sed præsertim Justinianus Augu-
stus dante honorem Deo humiliavit se pronus, & adoravit Beatis-
Papam Joannem. Vide Baron. *ad an. 525 d. VI* r. 9 p. 541 *ed.*
Luca 1741. Non multo post Agapitus simili honore exceptus
est, quoniam piissimus Augustus Justinianus gaudio repletus hu-
milioris se S. Sedi Apostolica, & adoravit Sanctiss. Papam Aga-
pitum. Etiam Justinianus II ineunte VIII sæc. hoc ipsum obse-
quium præstitit adversus Constantinum Sum. Pontificem: *in die*
autem qua se invicem viderunt Augustus Christianissimus cum re-
gno in capite sese prostravit, pedes osculans Pontificis, deinde in
complexum mutuum corruerunt. Anastasius Biblioth. in *Vitis Sum.*
Pontific. t. 1 *secl.* 88 p. 95 *secl.* 96 p. 102 & *secl.* 173 p. 160 *ed.*
Rome 1755. Mitto cetera, quæ fusius & uberius explicat Cajetanus
Annus Cennius Diss. 7 inter eius dissertationes Pistorii editas *an.*
1778 t. 1 p. 171 & *seq.* Vide Thomassinum *Ver. & nov. Eccles.*
discipl. par. 2 l. 3 c. 65, & Dominicum a SS. Trinitate *Biblioth.*
Tholog. 1. 5 part. 2 l. 4 secl. 11 c. 42.
 (2) Vide Concilium Ancyranum *can. 16* apud cit. Labbæum
 t. 1 col. 1491 *ejusd. edit.*, ubi potissimum de substratis agitur.
 Erat Substratorum statio intra Ecclesiæ ambitum a portis usque
 ad ambonem, videlicet parvum illud, atque aliud adificium, ex
 quo legebantur Epistolæ & Evangelium, Dyptica recitabantur,
 atque ad populum conciones habebantur. Ahuc Romæ extant ve-
 tusti quidam Ambones in Ecclesia S. Clementis. SS. Nerei &
 Achillei, aliisque Ecclesiis, ac de iis late scripserunt Du-Cangius
 in *Not. ad Pauli Silentarii descript. Templi S. Sophia* n. 75 &
seq. ac in Glossar. med. & inf. latinis. verb. Ambo; Thiersius in
Diss. eccles. n. 3 Rondininus de Eccles. S. Clemen. p. 95.

(3) Concil. Nicænum *can. 11 col. 528 t. 1 Collect.* Harduini gradum vocat *communicare cum populo orationibus* *non sine oblatione*, & *can. 46 seq. col. 27 t. 1 Collect.* Harduini in his formulis: *communicent sine oblatione: sola oratione communicent: communionem ad preces assequantur.* Quæ formulæ apud plures Latinos Patres occurrunt. Consistentiam in Eodem loco fuisse ab Ambone usque ad Altare, inter omnes constat: non ita exploratum est, num permixti cum fidelibus, nulloamine, an potius ab iis loco disjuncti fuerint. Verisimilius est, eos fuisse seiunctos: nam secus ad cancellos sanctuarii accedere potuissent, a quibus non offerentes & non communicantes arcebantur.

§. 76. Certa erant stationum spatia pro singulis criminibus constituta; sed ea tamen pro gravitate delicti longiora, aut breviora erant (1): & vero rei gravissimorum quorundam criminum toto vitæ curriculo poenitentiam accogebantur (2). Episcopus stata tempora pro vario poenitentium studio contrahebat, aut producebat arbitratus: & hoc quidem Episcopi arbitrium interdum tam late patebat, ut posset poenitentes ex Auditione ad Consistentiam omissa Substratione traducere (3). Longius, ut plurimum erat tempus substructionis, quoniam hæc statio ad emundandas animorum sordes proprie erat instituta, & in anno decimoquintoolvebatur (4).

(1) Conc. Ancyranum *can. 5 col. 275 t. 1 collect.* Harduini S. Basilii *ep. 217 ad Amphil. fere per tot. opp. t. 5 p. 524 n. 1 ed. Paris. cit.*

(2) Hujusmodi poenitentiam Conc. Eliberitanum *can. 5 col. 2 t. 1 collect.* Harduini constituit adversus eos, qui Flaminii ethnici Sacerdotis officium suscepissent, & *can. 15 col. 250* adversus mulierem duobus fratribus nuptam: Arelatense I. *can. col. 265 t. 1* adversus eos, qui falso fratres accusaverant; Ancyranum *can. 16 col. 277*. Valentinum in Gallia *can. 5 col. 794 t. 1*, Ilerdense *can. 5 col. 1065 t. 2* adversus aliorum criminum. Confer Muratorium *Antiq. Italic. medii ævi 5 dist. 68.*

(3) Concil. Nicænum *can. 11 col. 528 t. 1 col.* Harduini.

(4) Concil. Ancyranum *can. 16 loco mox laud.*

§. 77. Toto illo temporis cursu, quo Poenitentes in stationibus versabantur, multas edere debebant dolorum animi significationes, seque etiam a multis, quæ eolicebant, abstinere. Et vero cinere aspersi, & operiticio (1), ac mares vel raso capite, vel tonsis capillis, lieres autem aut sumpto poenitentiae velo, aut passissive crinibus poenitentiam accipiebant (2). Prætere

unius cruciabant, eleemosynas dabant pauperibus, iis
 debus, quibus ceteri fideles stantes orabant, flexis
 precēs fundebant, seque a balneis, convivii, ipso-
 rumq; usu abstinabant (3).

Etiam eras vestis aspera ex pilis animalium contexta,
 corpus operiebat. Ambros. *de Laps. Virgin. c. 8 n. 55* pp.
 164 *ed. Moutin. Vems. 1751.*

Eccl. Agathinse *cat. 15 col. 990 t. 2 Collect. Harduini, To-*
rsuud. Ambrosius loc. cit.
can. 12 col. 481 t. 3 Collect.
ep. 77 n. 4 col. 438 opp. t. 1 ed. Vallarii Veron. Velum
quod mulieres sumebant, memorat Opratus Mile-
ti 2. contra Parmenian. p. 53 ed. Paris. 1676.

haule Martenium *de Antiq. Eccl. ris. l. 1 c. 6 art. 4 t. 1 p. 266*
ed. ch., a quo hac omnia accurate describuntur.

Quartus erat poenitentium restituendorum dies (1),
 si redderet causa, propter quam id celerius facien-
 daretur. Nam citius restituebantur ii, quos mar-
 tyri commendarent, qui ad martyrium erant com-
 muni qui illustrem Christo pii & obsequentis animi si-
 gnificum edidissent, qui in vitæ discrimine versaren-
 dem denique fiebat, si quid inde mali ab Ecclesia
 retur, aut si quid boni in eam redundaret (2). Quinti
 multi erant, qui sua crimina privata poenitentia
 unt, neque publicam subire cogebantur, quamquam
 a flagitia admisissent. Huiusmodi erant iuvenes pro-
 latis fragilitatem (4), & mulieres adulteræ quorum
 poenitentia, quæ certum erat earum criminis mo-
 dum, iis mortis causa esse poterat (5); & conju-
 gi conjugis consensus accederet (6); & clerici ma-
 gni clam in monasterio sua crimina deflebant, nisi
 poenitentiam sponte suscipere (7).

Per V in cena Domini olim poenitentes reconcillari con-
 demonstrat Innocentius I. *in Ep. ad Decemium Raga-*
7 col. 862, apud Constantium Ep. Roman. Pontif. Hac qui-
busmodi erat Ecclesie Romanae, aliorumque Occidenta-
cclesiasticarum, quas ejus ritus susceperant. Verum in Medio-
Ecclesia poenitentes reconcillari solebant feria sexta ma-
eddomada, uti patet ex S. Ambrosio ep. 20 ad Marcellin-
ur. n. 26 col. 905 t. 3, & in Hexamer. l. 5 c. ult. col. 130 t. 1
temp. indis. Eandem quoque consuetudinem viguisse in
is, atque in quibusdam Gallicanis Ecclesiis, ostendit
ius de Antiq. eccl. ris. l. 1 c. 5 art. 5 §. 10 t. 1 p. 21.
Jonfer Alaspinzum in. can. 25 Concil. Eliberit. p. 167 ed.
1740, & Natalem Alexandrum Histor. Eccl. sac. 5 t. 4
d. Vems. 1676.

§. 79. Solemnes illi, quos numeravi, publicæ
tiae gradus jampridem antiquati sunt (1); & nu-
tentia arbitrio Sacerdotis imponitur. Quod eo sp
non certæ, sicuti olim fiebat (2), pro singulis c
constitutæ a canonibus poenæ infligantur; verus
dotes debent *salutares, & convenientes satisfact*
jungere (3), quæ scilicet apte convenient ad novæ
stodiam atque ad peccatorum castigationem. Hinc
tentia ministri, ut suo recte munere fungi possit
debent canones poenitentiales, ut inde criminum
tem, et dignam crimine poenitentiam noseant (4)

(1) Solemnes publicæ poenitentia gradus Constantinop
It. Nestarius Patriarcha Constantinop, cujus exemplum
liquæ Græcorum Ecclesiæ brevi sequutæ sunt. Consule
A. Zachariam, qui rem totam diligenter explicat *Dissert.*
Constantinop. sublata a Nestario in Thesaur. Theol.
290. In Occidente vetus illa disciplina diutius obtinuit.
tini octavo exeunte, nonoq; ineunte sæculo gradus ille
retinebant, uti pater ex capitularibus Caroli M. & Lu
l. 5 c. 136 apud Balutium *Capitul. Reg. Francor. t. 1*
dic. Vener. 1772. Medio sæc. IX. solemnes poenitentia
rat Nicolaus I. *ep. ad Rivoladrum Episcopum*, apud L
7. *concil. col. 503 ed. Vener.*, & *ep. 24 ad Hinomar. R*

interdum saepe sunt jussu arum capere contra haereticos
his; & communis prope Theologorum ejus aetatis sen-
sui, poenitentiam in foro conscientiae Sacerdotis arbitrio
relinendam, quae omnia late enarrat Morinus *de Poenit.*
cap. 16 et 25.

Haec erat veterum Patrum cura & diligentia ut propria
& iuxta pro unoquoque crimine poenitentiae tempora con-
stituerent. Ea de re agebatur in conciliis, ubi plures conditi-
ones consulebantur etiam primarum sedium Episcopi, &
pro pietate ac doctrina praestarent; & hi mas dabant li-
beram aptam & idoneam ad singula crimina poenitentiam,
proque tempus stabiliebant. Hinc collecti sunt *canones*
& ex quorum auctoritate poenitentiae imponebantur: &
Episcopi synodum habebant inter cetera monebant Pre-
sbyteros, ut non ex corde, sed sicut in poenitentiali scriptum est,
fletus darent, apud Regionem *l. 1 c. 98.* Similiter Episco-
pi successum lustrabant, illud in primis quaerebant, num pre-
staret librum poenitentialem, & num secundum ejus le-
gementiam imponeret, ut patet ex Burcardo *l. 1 c. 94.* &
l. 1 c. 95. Multi adhuc extant hujusmodi libri Poeniten-
tiales a viris eruditis, quos memorat Bened. XIV *de*
poenit. lib. 1 cap. 11 n. 3.

Concilium Tridentinum *Sess. 14 cap. 8 de Poenitent.*
Causale S. Carol. Borrom. in *Praefat. ad can. poenit.* &
Aguirre *ad can. 11 & 12, Conc. Toletani. III tom. 2*
maxim. Concil. Hisp.

1. Absolutio primis Ecclesiae saeculis, ut plurimum,
tam poenitentiam concedebatur (1). Verum cum ea
disciplinam pertineat, nullaque sit necessitas prae-
stare poenitentiae, ut integrum sit sacramentum la-
tis annis invaluit usus tribuendae absolutionis, ante
poenitentiam peragatur. Quin & vetusta aetate quam-
vis, qua memoravi, disciplina obtineret, tamen sae-
pe temensa poenitentiae spatia absolutio dabatur, si
belli martyrum commendarent, si quis praeclarum
significationem edidisset, si qua gravis urgeret cau-
sa, mitiorem disciplinam postulare videretur (2);
obtinuit, ut statim post confessionem dimitterentur
pena, quae publica poenitentia expiare non oportet.
Merito hinc damnatae & proscriptae sunt durio-
rioresque sententiae illorum, qui Christi lege in-
im ferunt, ut poenitentia absolutioni praeceat, ac
probant eam, quae nunc viget, disciplinam, per
absolutio poenitentiam antevertit (4).

Gregorius ep. 10, 52, 60 p. 23, 66, 94 edit. Paris. 1666
& ep. 1 ad Sympronian. p. 307, Bibliothec. PP. t. 4 ed.

Lugd.; Ambrosius *de Penit.* l. 2 c. 9 col. 549 t. 5 cit. *ed. Ven.* Innoc. I. *ep.* 25 *ad Decent.* col. 862 apud Constantium *ep. Presb. Roman.*; Leo M. *ep.* 84 *ad Theodor. Forojulien.* *Episc. ep.* p. 528 *ed. Romæ.* cit.; Concil. Toletanum III *cap.* 11 col. 1 tom. 3 collect. Harduini.

(2) Cyprianus *ep.* 18 & 19 *ad Caldon.* 52, 54 col. 71, 73; *ibid.* *ed. Ven.* 1758; Cornelius *ep. ad Cyprian.*, quæ inter Cyprianicas 46 col. 147; Innoc. I. *ep.* 25 *ad Decent.* n. 10 col. 862 apud Constantium; Leo M. *ep.* 108 *ad Theodor. c.* 4 col. 1175 *opp. t.* 1 *ed. Edm. Ven.* 1753; Conc. Nicænum *can.* 25 apud Labbeum t. 2 Concil. *ed. Ven.*; Carthaginense IV *can.* 76 col. 1443 *ibid.*; Ancyrana 5 col. 1487 *ib.*; Arausicanum I, *can.* 3 col. 702 t. 4; Epacensis 56 col. 716 tom. 5 *ibid.*

(3) Consule Morinum *de penit. lib.* 9 *cap.* 14.

(4) Sæc. XV Petrus Oxoniensis Theologiz in Salmaricensi academia professor docuit, satisfactionem absolutioni omnino præmittendam, isque a Sixto IV damnatus est. Superiori hunc errorem aliqui renovarunt, contententes, differendam absolutionem sacramentalem, ut prius aliqua saltem laborum opera a Sacerdote imposita Pœnitentes absolverent; sed cum damnarunt Alex. VIII n. 16, 17, 18 in *Bullar.* p. 97 t. 9 *ed.* & Clem. XI in *Constit. Unigen.* 187 p. 540 t. 10 *episc. Bullar.* Eundem hunc errorem, quem scripto mandarat Theophilus Brachet, S. Facultas Paris. die 25 Jun. an. 1644 damnavit.

§. 81. Formam hujus sacramenti conficiunt verba absolutionis, quæ Sacerdos profert, non nudum prædictum ministerium pronunciandi, remissa esse peccata prædicta iudiciale exercens: Ego te absolvo &c. quibus *de Exorc.* sic more preces quædam laudabiliter adiunguntur ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, quæ ad ipsius sacramenti administrationem sunt necessariae (1). Indicativa hæc forma antiquissima certe est (2) Latinos (2); de Græcorum forma non eadem omnibus sententia est (3).

(1) Conc. Tridentinum *Sess.* 14 *de Sacram. penit. cap.* 7.

(2) Joannes Morinus *lib.* 8 *de Administrat. penitent.* in capitulis defendit deprecativam fuisse formam sacramenti penitentiz, qua usque ad sæc. XII Latini uti sunt. Morinum et plures sequuntur, licet fateantur, nunc tantum indicativam formam, quam Synodus Florentina ac Tridentina proposuit. Contra Latinorum formam & nunc esse, & semper fuisse indicativam contendit Edmundus Simonetus *de forma Sacram. Penitent.* *Theolog. t.* 11 *Opusc.* 9 p. 485 & seq. Etate S. The. quæ pertinet ad sæculum XIII indicativa forma jamdudum ista erat, de eaque loquitur ipse Thomas *Opusc.* 25 *alias* 22 tamquam antiquissima, & ubique recepta, imo potius existi videtur, nullam aliam unquam obtinuisse. Martenius *aut.*

Aniq. Eccl. rit. 1 c. 6 a. 5 §. 12 in quatuor antiquissimis libris ritualibus sese indicativam formam deprecatorie testatur.

⑤ Simonetus loco mox laudato art. 5 p. 555 & 199. Gracorum formam non deprecativam, sed indicativam esse arbitrat. Sed alia sententia est Morino loco cit. c. 12, Jueniplo de Sacram. dist. 4 quest. 7 cap. 2 art. 1 aliisque compluribus.

§. 82. Minister sacramenti poenitentiae est Episcopus, aut Sacerdos (1). Si quando a Diacono datam absolutionem constat (2), non id deferendum est ad sacramentalem absolutionem, quae rei crimen tollit, quaeque ordinis propria est; sed ad caeremonialem absolutionem, quae poenitentem, soli vit legibus publicae poenitentiae, quaeque etiam Diacono committi poterat, cum tota jurisdictionis sit (3). Similiter si quem laico sua interdum patefecisse criminis scriptum esset (4), factum id fuit poenitentiae, et deumissionis causa, non quod laicus per sacramentum poenitentiae solveret quemvis in posset (5).

Conc. Trident. Sess. 14 de Pœnit. c. 6, Eugenius IV in Decretis Armen. t. 9 collect. Harduini col. 440, Leo X. Const. 5 par. 3 Bullar. p. 489, ubi inter ceteros damnatur Lutherus, quod videlicet in sacramento poenitentiae, ac remissionis non plus facit Papa aut Episcopus, quam infimus Sacerdos; ubi non est Sacerdos, aque tantum qualibet Christianus, et si mulier aut puer esset. Quo in loco ante Lutherum haeserant Wicleffius, Flagellantes & Hussitae, qui spreto Sacerdotio Tribunali sua apud laicos crimina confitebantur, atque ab iis absolutionem obtinebant, ut videre est in l. 5 de Gestis Balduini de Luczenburch. c. 9, apud Balutium Miscellan. Historic. t. p. 324 edit. Luc. 1761. Quamquam, uti in ceteris, ita etiam hoc errore Lutherus inconstans & varius de Captivis, Babylon. dum Baptismum Sacramentum habeat: quo factum est, ut quaedam familiae proleminatae sint Lutheranorum, quorum alii Poenitentiam Sacramentum esse affirmant, alii negant. Adeo verum nonnisi in Ecclesia catholica unam semper & eandem esse

(2) S. Cyprianus ep. 12 p. 25 ed. Paris. cit., Constitutiones Odo Parisiensis Episcopi c. 56 s. 6, par. 2 col. 1946 collect. Harduini, Cap. Fures de Furtis, si vera est lesio quam vulgo traditur, Presbytero vel Diacono confessi fuerint. Nam Antonius Augustinus Not. ad prim. Collect. Decretal. l. 5 tit. 26 c. 4 p. 326 ed. 1769, legendum esse monet Presbytero vel Deo, uti est in 51. Conc. Triburensis col. 459 s. 6 collect. Harduini; unde caput dequptum est.

Confer Cardinalem de Aguirre Concil. Hispan. t. 1 p. 729, Alex. Histor. Eccles. sac. 3 diss. 4 s. 4 p. 49 ed. Ven. 1776, Benedictum XIV de Synod. Diacon. l. 7 c. 16 n. 5 ad 8 Late etiam, ac solide hoc argumentum persequitur Carolus Blaschus Dissert. 1 & contra Basnagium, Launojum, atque alios ostendit, nun-

quam Diaconos etiam urgente necessitate, pœnitentiæ sacramentum administrasse.

(4) *Can. Qui vult, de pœnitent. dist. 6* Multa hujusmodi exempla colligunt Morinus *de Pœnit. l. 8 c. 24*, Jucinius *de Sacram. dist. 6 qu. 5 c. 4 art. 2*, Martenius *de Antiq. Eccles. rû. l. 1 art. 6 §. 8 pag. 274 tom. 1 cit. ed. Venet.*

(5) Vide D. Th. in 4 *dist. 17 qu. 5 art. qu. 2*, & videtur Bened. XIV *loc. cit. n. 9 & seq.*

§. 85. Ut autem valeat absolutio, in ministro requiritur non tantum potestas Ordinis, per quam ei ex eius institutione committitur iudicium animarum in foro pœnitentiæ, sed etiam jurisdictionis. Potestas ordinis efficitur Presbyter iudicium hoc sacramentaliter exercere potest, sed frustra id exerceret, nisi haberet subditos, in quos suam explicet potestatem. Atque hæc est potestas jurisdictionis, quæ tota pendet ex imperio in subditos, adeoque sine subditis nulla sit. Cetera sacramenta sine hac potestate conferre non licet, sed tamen valet collata cum subditi ordinis potestate; verum sacramentum pœnitentiæ utrumque desiderat; quoniam opus est ministro, per quem et conferatur gratia, et feratur sententia, quæ tantum valet lata in eos, qui iudicis jurisdictioni subiecti sunt (1).

(1) Concilium Tridentinum *Sess. 14 de Sacram. pœnitent. cap. 6 & can. 9* & Catechismus Romanus *par. 2 cap. 5 §. 11*.

(2) Consule Cl. Christianopolim in libro *della Necessità della astoluzione ne' casi riservati cap. 2 §. 109 p. 158 et seq.*

§. 84. Jurisdictio penes Episcopum in omni diœcesi est, et ideo nisi quis eam ab Episcopo obtineat, in ejus subditis exercere iudicium, ac sententiam ferre non potest. Parochi cum animarum curæ præficiuntur, sui officii jure obtinent hanc potestatem, quia cum Parochi fiunt, accipiunt ab Episcopo subditos, quos regant, et in quos jurisdictionis exercent. Ceteri Sacerdotes, quibus nulli cum bene subditi dati sunt, opus habent venia Episcopi, a quo a munus apti et idonei judicentur; ac munus gerendi jurisdictionem accipiant (1). Itaque Parochi posteaquam rite constituti sunt, jure proprio, reliqui Sacerdotes sive ex secularibus, sive ex regularibus, jure delegato pœnitentiæ sacramentum administrant (2).

(1) Concil. Trident. *Sess. 23 c. 15 de Reformat. Consue.*

in XIV *Inter. Eccles. Inter.* 36; ubi multa sunt, quæ ad eam pertinent.

Illius ita sic temerarius, inquit Patres Gallicani in conciliaribus ann. 1625, 1635, 1645, ut ingras se audiendis iudicibus, quia ad id facultatem, scripto gradiam ab Episcopo Vicario generali obtinuerit; et Religiosi, quamvis ex illius jurisdictione, excipere non poterunt confessiones, ut examen subirent, ab eoque aut ejus Vicario generali optineant ex quorum nutu penderit, ut indefinitam aut ad tempus facultatem concedant. Hinc Pius IV *Constis. in Primatuum* 109 *Bullar. Roman. ult. edit. s. 4 pars. 2 p. 214*, Pius VIII *Const. Cum sicut accepimus* 279 s. 6 *par. 1 ejusd.* 142, sustulerunt privilegia omnia concessa Regularibus, quibus audiendi secularium confessiones, non impetrantur ab Episcopo facultate. Alias eadem de re propositio Regularibus quibusdam Andegavensibus Episcoporum potestatem Clerus Gallicanus in comitiis generalibus ann. Alex. VII die 24 Septembris 1665 *Constit. 120 ejusd.* 109 s. 6 *par. 6 pag. 84*.

Hæc autem ab Episcopo data potestas modo antea coercetur finibus, et modo latioribus explicatur. Res pendet ab Episcopi arbitrio, qui ut jurisdictionem attribuit, ita eam arctat, constringit, explicat suo iure. Ex quo patet, posse Episcopum suo lubitu tantum homines, atque in certa crimina potestatem concedere, unde intelligitur, quamobrem Sacerdotes nequeant potentiam in certos homines, ac judicare de quibuslibet criminibus, quorum sibi iudicium Episcopus reservavit. Hæc oritur *casuum*, quos *reservatos* vocamus, quod sit Sacerdos, excepto mortis articulo (1), nihil possit in rebus, quarum potestatem Episcopus non manet (2).

Mortis articulus a periculo differt. Est namque mortis periculum, inquit Melchior Canus *de Penitent. part. 9*, in his dumtaxat moribus frequenter solet accidere At articulus mortis est, cum regulariter certa mors sit. Non solum in articulo in gravi mortis periculo, cum abest Parochus, aut ab Episcopo approbatus confessarius, quemlibet Sacerdotem idoneum impartiri posse, ostendit Carolus Blachius in *Apud Divi. 2 de Penit.*

Concil. Trident. *Sess. 14 de Sacram. penitent. c. 7 & can. 11*. Hæc autem ipsa Synodus *cis. c. 7* quod nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo omnes Sacerdotes quolibet penitentes suis peccatis & censuris absolvere possunt. Quæ verba necesse amplissime, ac nullum Sacerdotem excipiant, omnes fere scriptoribus Juris Canonici argumento sunt, quod ut necessitate, absolvere possit quivis Sacerdos etiam excommunicatus. Tom. II.

inunicatus, suspensus, degradatus, hæreticus, modo abbi-
lica offensio, ac periculum subversionis. Graviter & c.
in hoc argumenti genere versatur Carolus Blaschus *Dis-
Pœnitent.* Verum autem adeo est, quod supra dixi, ne
sine Episcopi venia absolvere quemquam posse a casibus
Episcopo reservatis, ut id etiam ad eos pertineat qui ab-
di a casibus reservatis Sedi Apostolicæ facultatem obtin-
Et habentes, inquit Clemens X. *Const. Superna* 10 §. 7 p. 3
*Bullar. Roman. ult. edit., facultatem absolvendi ab omni-
bus Sedi Apostolicæ reservatis, non ideo a casibus Episcopo
vatis posse absolvere.* Consule S. Carolum Borromæum
*Provinc. III tit. de iis quæ ad pœnitent. Sacram. pert., et
Provinc. V eod. tit. Act. Eccles. Mediolan. par. 1 p. 73
ed. Patav. 1754.*

§. 86. Quod autem Episcopus in sua diœcesi, id est
Sum. Pontif. supremo jure, cui subsunt omnes in Eccl.
universa. Nam per totam Ecclesiam ejus propagata
diffusa jurisdictio est; & ideo nulla est aliorum pot.
in iis, quæ huic uni Summæ Potestati servata sunt (1).
quidem et merito graviora quædam crimina Sum. Pontif.
aut Episcopo reservata sunt, ut ea difficultate absolvi
cohiberentur, et gravioribus peritiores medici remedia
adhiberent (2).

(1) Concil. Trident. *Sess. 14 de Pœnit. c. 7,* & mirabili-
tissimus atque optimus Pont. PIUS VI literis doctrinæ
dignitatis auctoritatisque plenis, quas edidit die 28 Nov. 1786,
1786, Eybelium damnavit ausum in libro *Quid sit Pœnitentia*
monari reservationes absolutionum, quæ ad Sedem Apostolicam
pertinent. De casibus a Sum. Pontif. aut ab Episcopo reservatis
deque nullitate absolutionis, quæ contra reservationum legem
ta est, copiose disputat Cl. Christianopolus libro *Roma* edito
1785, cui titulus: *Della nullità delle assoluzioni ne' casi riservati.*
Vide etiam Cl. Bolgenium in egregio libello *Macerata* edito
1785, cui titulus: *Esame della vera idea della Santa Sede*
133 & 134 p. 208 et seq. Falsi autem sunt Van-Espen
eccl. univers. t. 1 par. 2 tit. 6 c. 7 n. 9, & Dominicus
vallarius *Instit. Jur. Can. par. 2 cap. 16 §. 7 in* m.
graviora crimina Sedi Apostolicæ tantum reservari capi-
tant post sæc. X & initio quidem potius Episcoporum
Summor. Pontif. auctoritate. Nam Romanos Pontifices
sæc. quosdam sibi casus, ut dicimus, suo sibi jure re-
solitos fuisse, demonstrat S. Gregorius M., quem nemo
abfuisse quam maxime a violandis jurbus Episcoporum.
tem ep. 7 l. 3 col. 531 z. 2 opp. ed. Paris. cit. Joannem La-
sem Metropolitam, si quid ageret contra quam a Sede Ap-
ca præscriptum fuisset, privandum statuit communione sac-
quam non recuperaret, *excepto ultimo vite sue tempore, a
sessa Romani Pontif. jussione.* Vide etiam S. Leonem M.

Thessalonicen. c. 1 & ult. p. 49 seq. & 55 seq. Hoc autem ante annos circiter nongentos, quod vere observat *de antiq. eccles. rit. 1. 1 l. 1 c. 6 art. 6 n. 6 p. 725*, veniæ tandæ causæ ad Sum. Pontif. missos fuisse constat *ex l. 3 de Sanctior. Rotanus. c. 1 sac. IV Benediclin.* Cum autem hominum esset ex genere eorum criminum, quæ in quibusdam suis veniæ locum non relinquebant, fortasse, cum hæc di-
na austeritas emolliri ac mitigari cœpit, id retentum est, utrum graviorum criminum rei nonnisi a Sede Apostolica consequerentur. Nam ea semper ipsius lenitas benignitas fuit, ut etiam cum antiqua vigeret disciplinæ severitas, ipsa ex iustis de causis veniam interdum daret in criminibus, quæ ubi ordinaria lege uni Dei iudicio relinqui, non autem ab hominibus dimitti solebant. Ita Tertullianus, posteaquam in Montanos incidit, Zephyrinum Pontif. reprehendit, quod non daret mœchis, quibus illam aliz Ecclesiæ antea denegare solebant.

Concil. Eliberitanum *can. 52 c. 1 Concil. collect. Labbei* *Apud Presbyterum, inquit, si quis gravi lapsu in ruinam incidit, placuit agere penitentiam non debere, sed potius ad Episcopum.* Ergo gravius crimen jam tunc Episcopo reservatum erat. Sed & nota cunctis est antiqua Ecclesiæ disciplina de publica penitentia, quæ dohæc vixit, publice poenitentia reconciliatio ab Episcopum pertinebat, eademque obstat Sum. Pontif. & Episcopi potestatem absolventi acribus quibusdam criminibus, extra mortis periculum, si errarent. Quinimo non tantum Episcopis, sed etiam Majoribus Sedibus ab atrocioribus quibusdam criminibus absolutio reservari consuevisse jam inde ab ineunte sæculo V ostenditur *Ep. 67*, unde constat, Theophilo Alexandrino Patriarchæ, cui Synesius suberat, Lamponiani cujusdam absolutio-
nis servatam. Inquit autem ipse Synesius *tit. ep. 67 p. 1633*: *Sed ego in illi perseveravi, quæ semel decreveram; idcirco juri & auctoritatem ad Pontificiam Sedem rejeci.*

67. Nullum esse scelus, quod Ecclesiæ potestati non ciant, contra Montanistas et Novatianos definitum et vero hanc potestatem initio Ecclesiæ, nullo discrimine, exercuisse demonstrant Paulus (1), et Joannes Evangelista (2) quorum alter incestus in novercam reo, alter homicidium veniam dedit (3). Quoniam vero Christus dimittens neque ac retinendorum criminum jus Ecclesiæ fecit, *esperatine indulgentiæ, sed rigore disciplinæ* (4), *facit, ut alicubi venia, et cum Ecclesiæ reconciliatio daretur reis graviorum quorundam criminum, quibus tamen veniæ in una Dei misericordia relinquebatur* *ferum disciplina hæc non diu obtinuit* (6), *propria fuit parva quorundam Ecclesiarum* (7), non totius Ecclesiæ hæc, quæ reis criminum poenitentia fundis, præsertim

in vitæ exitu, numquam pacem aut sacramentalem communionem denegavit (8).

(1) *Epist. II ad Corinth. cap. 2.*

(2) Eusebius *Hist. Eccl. l. 3 c. 23 p. 112 ed. Vallartii Cantabrigiæ.*

(3) Consule Hermam Pastorem *l. 2. Mandat. 4 et Audomartii Apostolic. t. 1 p. 88 et 236 cit. ed. Amstelodami.*

(4) Augustinus *ep. 185 ad Bonifac. n. 65 col. 661 opp. t. 2 ed.*

(5) Graviora hæc crimina, quæ in iis locis cum Ecclesie conciliationis spem adimebant, erant idololatria, homicidia, adulterium.

(6) Zephyrinus Pontif. mœchis veniam dedit; quæ de acerbe carpit Tertullianus *de Pudicit. c. 1 p. 555 edit. Venet.* posteaquam in Montani hæresim lapsus fuerat. Verum Zephyrinus non novam aliquam disciplinam induxit, sed potius inductam confirmavit. Confer etiam Cyprianum *ep. 52 col. 100 edit. Penet. 1753*, qui mirari se ait, quosdam ita obstinatos, ut dandam non putant lapsis penitentiam, penitentibus tamen veniam denegandam, postremoque addit, neminem minus a fructu satisfactionis, et spe pacis arcendum. Concil. Romanum *can. 19 col. 466 t. 1 collect.* Harduini, nemini mortis sacramentalem absolutionem, quam viatici nomine appellat, denegandam statuit; qui canon ostendit, adhuc ea ætate quodam fuisse, qui reis quorundam criminum veniam denegabant. Hæc enim ejus condendi canonis causa defuisset. Concilium Sardicense, quod non multo post Nicænum habitum est, *can. 637 t. 1 collect.* Harduini, Prælati Ecclesiarum, qui per ambitionem sedem mutaverant, ne in exitu quidem communionem habere permittit; quod decretum ita mitigavit Damasus Pontifex in *Ep. ad Paulin. Antiochen. apud Holstenium Coll. Rom. par. 1 p. 183*, ut illi a communione alieni haberentur, quamdiu ad eas redierint civitates, in quibus primum excommunicati sunt. Quam Pontificiam sanctionem memorat etiam Tertullianus *Hist. Eccl. l. 5 c. 11 p. 210 edit. Cantabrig. 1710.* Sed ante Damasum Julius I, quo Pontifice Sardicense Concilium est, reum animarum dixit Presbyterum, qui morientibus veniam denegaret *can. 12 caus. 26 qu. 6 Cælestinus I, qui Sancti Pontif. creatus est an. 423 ep. 4 ad Episcopos provinc. Viennens. Narbonen. c. 2 col. 1067, apud Constantiam Ep. Roman. Pontif. viter reprehendit Gallicanos Præsules, qui morientibus tamen veniam denegabant, ac denique sic concludit: quovis tempore non est neganda penitentia postulanti. Eadem sententiam est Innocentius *25 ad Decent. Eugubin. c. 7 col. 862*, apud eundem Constantium & eadem Leonis M. *Ep. 84 c. 3 opp. t. p. 529 ed. Roma 1753*, qui ait in dispensandis Dei donis non debemus esse difficiles.*

(7) Fuit hæc disciplina quarundam in Africa Ecclesiarum, uti testatur Cyprianus *ep. 55 ad Antonian. p. 247 ed. Amstelod.* et quidem apud Antecessores nostros quidam de Episcopis in provincia nostra dandam pacem mœchis non putaverunt, totum penitentiarum locum contra adulteria clausurunt. In his graviorum quorundam criminum reis etiam in exitu vite communionem denegatam ostendunt plures Eliberitani Concilii, nemini tamen unquam penitentiarum copia denegata est.

Eliberitano Concilio *can. 22 s. 1 Concil. collect.* Labbzi
ed. Ven. cautum expresse est, ut hæretici ad Ecclesiam
 ne a penitentia non repellantur: *Si quis*, inquit, *de Ca-*
Ecclesia ad hæresim transitum fecerit, rursusque recurrerit,
hæc penitentiam non esse denegandam, eo quod cognoverit
periculum. Constat Natalem Alexand. *Hist. Eclési. sæc. 3*
cap. 2 s. 4 p. 72 ed. Venet. 1776.

Similius Petavius *Animadvrs. ad Epiph. hæres. 59 s. 2*
Parisi. 1622. Gabriel Albaspinus *l. 2 Obier. 7 p. 90 ed.*
1690. Jacobus Symondus *Hist. penit. public. s. 4 c. 1 col. 484*
p. 1696. Edmundus Martenius *de Antiq. eccles. rit. l. 1*
s. 1 p. 261 ed. indic., alique putant, tribus prioribus,
 II & III sæculo, Ecclesiam idololatris, homicidis, a-
 nimam denegare consuevisse. Contra Morinus *de Pœni-*
tentiis et seq., Natalis Alexander *loco supra laudato,* Car-
 penterius *in select. qu. theol. p. 51.* Tournelyus *Pro-*
posit. de Sacram. penit. qu. 9 art. 2. Balthasar Francolinus
Præfation. par. 1 disp. 2, alique complures ostendunt,
 Ecclesiam eo severitatis venisse, ut reus atrociorum
 criminum in vite exitu veniam non concederet. Præ-
 ter Cardinalis Orsius peculiari ea de re edita dissertatio-
 ne *Histor. Catholica Ecclesiam tribus prioribus sæculis*
in criminibus reus pacem et absolutionem nequaquam deneg-
avit in Ecclesiis quibusdam aliquandiu viguit severior illa
quam ea ætate retinere licuit, cum adversus eam nullâ
causâ lex esset. Verum Catholica Ecclesia sententia
 est, nulla esse crimina, quorum rei vere penitentes veniam
 absolutionem aliquando non obtinerent. Hinc quemadmodum
 ab Ecclesie communione reject, ejusque nitium se-
 pressis Zephyrinus, Novatianus, qui criminum reus im-
 mense inextinguibilemque præbebât, Cornelius desinensque
 ita duritiem & asperitatem Episcoporum aliquot
 Celestinus, & postea similem aliorum duritiem Leo M.
 quos & alii Romani Pontifices usque ad hanc no-
 tam sequuti sunt, ex recentioribus S. Pius V, Grego-
 Urban. VIII, Innoc. X, Alex. VIII & Clem. XI,
 Montanistas, Novatianos, Encratitas, Eustachianos
 in Michaeli Bajo, Cornelio Jansenio, ceterisque
 multos, nimiam, atque a Christi & Ecclesie benigni-
 tatem severitatem præferentes damnarunt, & rejecerunt.
 Cardin. de Aguirre *Concil. Hispan. s. 2 diss. 7, 8 et 9 in*
12 Conc. Tolitani II, vulgo III, an. 589 p. 358 et seq., ubi
de antiqua Hispaniarum in re disciplina, et in Not.
2, 3 et 7, Concil. Eliberitani, s. 1 p. 353 et seq., qui Eli-
 canones valde torquent eruditorum ingenia, cum duriores
 neque videantur. De his ipsis canonibus agit etiam Cas-
 tralis *laud. Diss. 4 c. 1 digest. 5 et c. 3 n. 4.*

S E C T I O V.

De Extrema Unctione.

88. Effectus sacramenti Extremæ Unctionis.

89. Eius materia remota.

90. Materia proxima.

91. Forma.

92. Minister.

93. Parochus Minister est.

94. Quibus datur hoc sac.

95. Græcorum unctio.

96. Quando datur sacramentum Extremæ Unctionis.

§. 88. **E**xtrema unctio, quæ & *Oleum Sanctum*, *seu infirmorum* appellatur, sacramentum est, quod vita migrantibus tribuitur (1). Propterea dicitur *Extrema Unctio*, quoniam hæc omnium sacrarum unctionum Christus Dominus Ecclesiæ commendavit, ultimo a stranda est. Hujus sacramenti vim expressit Jacobus apostolus his verbis (2): *Infirmatur quis in vobis? misce presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei.* Quibus ex verbis facile est intelligere materiam, ministerium hujus sacramenti; atque iis prout, in cuncta explicet, Synodus Tridentina (3).

(1) Conc. Trid. Sess. 14 de Extrema unct. can. 1. (2) Iacob. apost. 5. v. 14. (3) sess. 14 de Sacram. extrema unct. c. 1.

§. 89. Materia, unde conficitur Extrema Unctio, est oleum olivarum (1), & oleum quidem merum; quoniam sola permixtionis mentio in libris ritualibus, atque in quibus monumentis occurrit (2). Oleum ab Episcopo dictum esse debet (3), atque hæc quidem vetus Ecclesiæ consuetudo est (4). Apud Latinos solus Episcopus infirmorum consecrat feria V cœnæ Domini (5), atque illud quotannis accipiunt singuli, quibus opus est apud Græcos etiam Presbyteri; & vero non semel in anno, sed singulis vicibus, quibus illud adhibere oportet.

(1) Concil. Trident. Sess. 14 de Extrema unct. c. 1, Concil. de Sacram. extrema unct. par. 2 n. 5.

(2) Innocent. I. in Ep. 25 ad Decent. Episc. Eugubina. can. 893 apud Constantium Ep. Rom. Pontif. hujus sacramentum esse inquit *oleum Chrismatis*, qui locus Suarezium in 3 par. Disp. 40 sect. 1 n. 10, aliosque Scholasticos in eam

uxit, ut crederent, olim balsamum cum oleo misceri con-
 Verum saepe apud Ecclesiasticos Scriptores chrisma me-
 um infirmorum est. Confer Jueninium *de Sacram. diss.* 7
 1, & Tournelyum *de Sacram. extrema unct. qu. 1 art. 3.*
 gen. IV in *Decreto pro instruct. Aem. Conc. Florent.*
 1. 9 *Concil. collect.* Harduini, *Concil. Trident. Sess. 4*
tm. Extrema unct. can. 2. Episcopus autem oleum bene-
 dicentibus Presbyteris, aliisque clericis, de quibus agit Pon-
 tificum *tit. de Offic. in fer. V cœna Domini §. 3,* ibi-
 dè *in Not. 4 r. 5 p. 57,* unde, ut putat Martenius *de*
Eccl. rit. l. 4 c. 22 n. 5 §. 3 p. 87 edit. cit., factum est, ut
 Presbyteri sibi olei consecrandi potestatem adscriberent;
 testis Conc. Carth. II *can. 3 col. 1245 r. 2,* & Toletanum
 id. apud Labbæum *cit. r. 2 col. 1474 ed. Venet.* Quæstio
 est inter Theologos, num ex Christi Domini institutione,
 um ex Ecclesiæ præcepto Episcopi benedictio sit necessa-
 um ut ex Christi institutione consecratio aliqua requiri-
 oleum fiat apta materia sacramenti extremæ unctionis, cum
 illud ex delegatione Summi Pontificis sive tacita, sive ex-
 nam a Presbytero benedici possit, tantum Ecclesiæ lege
 est, ut oleum infirmorum ab Episcopo benedicatur. Con-
 ned. XVI *de Synod. Dioces. l. 8 c. 1 n. 4.*
 anoc. I. *loc. cit.,* Greg. M. *Sacram. col. 67 opp. t. 3 ed.*
Paris. 1705.

Disciplinam conficiendi quotannis chrismatis feria V in cœ-
 ninj memorat Fabianus P. in *can. 18 de Consecr. diss. 3,*
 hic canon pertinet ad falsas Isidori decretales. Hoc cer-
 uti observat Van-Espenius *Iur. eccles. par. 2 tit. 3 cap. 3*
 disciplinam illam sæc. VII obtinuisse, quoniam eam me-
 Sacramentarium S. Gregorii, vetustus Ordo Romanus, at-
 nes, qui per tempora *de divinis officiis* scripserunt. Consti-
 tute fuit etiam olei conficiendi locus, scilicet Ecclesia
 is in *cap. 12 de Celebr. Missæ.*

Unctio a proprio Episcopo sacra olea, hoc est chrisma, &
 achumenorum, ac infirmorum accipiendum est *can. 122*
de Consecr. diss. 4, neque exemptionis privilegium aliquam
 t, quod late ostendit Passerinus *de Stat. homin. t. 3*
tit. 10 inspect. 10 n. 910 et seq. Quotannis autem sacra
 menda sunt; nam vetus, quod superest, ponitur, ut in-
 tole Rom. 1. 1 *Comm. tit. 2 c. 1 §. 34 n. 3 p. 71 ed. Rom.*
 lampadibus Ecclesia ante sacramentum, ut comburatur; reli-
 ptum, quod est in pyxidibus, sive capsulis cum bombice igni-
 tur; & novum deinde cum novo bombice in pyxidibus, si-
 lis imponitur. Vide etiam Concil. Provinc. IV Mediola-
 S. Carolo habitum *Act. Eccles. Mediolan. p. 1 t. 1 p. 113*
n. 1754.

Confer Goarium in *Eucholog. Græc. p. 436,* Arcodum I. 5
 Hæm de *Consens. utriusque eccles. c. 18.* Quam Græcorum con-
 tum ritum habuit Clem. VIII *Instruct. seu Const. 107 Bullar.*
pp. 72, et Bened. XIV Const. 57 §. 4 t. 2 ejus Bullar. p. 104

. Consecrato oleo ægrotus inungitur; quæ unctio ma-

teria proxima appellatur. Quoniam vero Jacobus, Ap-
 lus nulla certam indicavit corporis partem, quam in-
 oporteret, hinc varia ea de re fuit Ecclesiae discip-
 Olim una pars corporis, puta pectus, inungi consue-
 videtur (1). Placuit deinde plures partes inungere, ap-
 ter ceteras alicubi partem morbo affectam (2), quod
 rebant verba Jacobi: *& alleviabit eum Dominus*. Nun-
 tini ungunt quinque organa sensuum, videlicet oculos, na-
 nares, os, manus, itemque pedes, & renes: verum re-
 unctio in foeminis propter honestatem omittitur, & co-
 titur etiam in viris, cum ea morbi vis est, ut infirmus
 mode moveri non possit (3). Græci Sacerdotes ungunt
 gri frontem, mentum, ambas genas, deinde pectus, tra-
 tramque manum, postremo pedes (4).

(1) Consule Mabillonium *Præfat. ad sac. I. Benedictine*, n. p. XXXVI ed. Venet. 1733. (2) Vide Menardum in *Sacram.*
S. Gregorii M. col. 540 et 541 t. 3 opp. 5 Gregor. ed. cit.

(3) Confer Rituale Rom. t. 1 in *Comm. tit. 5 c. 2 §. 3* et
edit. cit., et Decret. Eugenii IV pro instruct. Armen. col. 101
collekt. Harduini. Constat inter omnes, pedum ac renum
 nes necessarias non esse ad vim sacramenti. Verum inter
 logos queritur, num reliquæ quinque unctiões omnes
 requirantur, ut integrum sacramentum sit. Plerique sic
 valere hoc Sacramentum collatum per unicam unctiõem
 lata tamen formula universali, quæ sensus omnes comprehendit,
 quod tamen facere non licet, nisi id summa necessitas
 let. Late ea de re agit Benedictus XIV *de Synodo dioces.*

(4) Vide Arcudium *lib. 5 cap. 7*.

§. 91. Formam comprehendunt preces, quas Sacer-
 fundit, cum ægrotum ungit: *per istam sanctam unctiõem*
& suam piissimam misericordiam indulgent tibi Do-
nus &c. (1). Et quoniam Jacobus Apostolus non designat
 verba, quibus Sacerdotem ungentem uti oportet, hinc
 ecclesiae variis orationibus & formulis, iisque conceptis
 bis tum precantibus, tum directe usæ sunt (2). Syn-
 Tridentina precativam formulam proposuit; sed cum
 expresse rejecerit indicativam, hinc factum videtur, ut
 iam post Synodum aliquæ Ecclesiae eam formulam reti-
 rint (3). Nunc omnes Latini deprecativa formula utur
 forma Græcorum non iisdem est concepta verbis, sed
 men eodem redit, ac similiter deprecativa est (4).

(1) Concilium Tridentinum *Sess. 14 cap. 1 de Extrema*

Albertus M. in IV diss. 25 art. 4, plures vetustos Germani-
 cos libros se legisse testatur, qui indicativam formam de-
 sacramentalis Venetum a Leone X, ut fertur, approba-
 tivam habet formam, quod Arcudius refert l. 5 c. 5.
 Item describit Morinus, de Sacram. panis. l. 8 c. 16, alia-
 rum formam, quas conceptas sunt verbis aut indica-
 tivis precibus intermixtis. Vide Menardum in Not. ad Sa-
 cr. Gregor. nos. 925 col. 537 & seq. t. 3 opp. S. Greg. ed.
 175, & Martenium de Antiq. eccl. rit. l. 1 c. 7 art. 3
 p. 501 edit. cit.

Per Benedic. XIV de Synod. dioces. l. 8 c. 2, ubi quæ-
 ritur propter formam directis verbis prolatam sacramen-
 talis (4) Vide Arcudium loc. cit.

Minister huius sacramenti jure divino est Episco-
 pus, quoniam uterque *Presbyter* est, quem
 commemorat (1). Et quoniam Jacobus plurali numero
 eos nominant, plures olim Sacerdotes apud Latinos
 erant (2), uti nunc etiam plures a Græcis vocan-
 tur hoc sacramentum administrandum. Sed jamdiu
 in tali Ecclesia universa tantum Sacerdos unus ad-
 ministrare eum solum recte ægrotum inungere certo
 est (4). Non enim pluralis numerus, quem Ja-
 cobus expressit, divinum aliquod præceptum continet; cum
 in sacris libris sæpe pluralis numerus singularis
 contineat (5).

Eccl. Trident. cit. Sess. 14 c. 5, Innoc. I. cit. Ep. ad Decons.
 c. 8, quem in locum vide Petrum Constantium in not.
 ubi omnem evellit scrupulum, quem forte alii ipsius
 verba de ministro extremæ unctionis injicere viden-

multis collectis monumentis ostendunt Menardus in Sa-
 cr. Greg. nos. 909 col. 534 loc. cit., & Martenius loc. cit. § 3.
 Testis adhuc in Galliis vigeat sæc. XII, uti patet ex
 testimoniis Odonis Episc. Parisiensis apud Harduinum Col-
 lect. t. 6 par. 2 col. 1941, imo vero eam deinceps etiam con-
 statate obtinuisse, demonstrant synodalia Statuta Eccle-
 siæ Eduensis, Cadurcensis, Rutenensis, & Tutelensis apud
 eum c. 17 t. 4 Anecdotes. Recte tamen animadvertit ipse Mar-
 tenius Latinæ Ecclesiæ consuetudinem non ita firmam at-
 que constantem fuisse, ut non interdum ab uno tantum Sacerdo-
 te ungeretur. Nam Artemium febre correptum ab unico
 oleo visitatum, atque oleo sancto perunctum narrat S. Gre-
 gorius in lib. 1 Histor. c. 41 p. 31 edit. Ruinartii Paris 1699,
 item S. Eugendum ab uno de fratribus inunctum legimus
 circa apud Bollandum 1 Januar.

adhibent autem Græci Sacerdotes septem, uti patet ex eo-

rum Euchologio, atque testantur Simeon Thessalonicensis
Saintebeuvium de Sacram. extrem. unct. Disp. 6 art. 2, &
dius l. 5 c. 3. (4) Cap. Quævis de Verb. signif.

(5) Confer S. August. *de Consensu Evangelist. l. 3 c. 16 opp.*
2 col. 128 ed. Venet. 1730, & S. Thomam l. 4 contr. Gent. c. 7

§. 93. A quovis Presbytero collatum hoc sacramentum valet; sed tamen soli Parocho illud conferre licet, si ordinarius ejus minister est, aut ei, cui suam Parochiam jurisdictionem commisit (1). Quod si mors instet, ac Parocho præsens esse non possit, cuivis Sacerdoti licet jam juncturum inungere (2).

(1) Catech. Rom. par. 2 cap. 6 §. 13. Hinc in *Clemt. 1 de*
vetatur Presbyter sine Parochi venia hoc sacramentum ad-
strare, ac si Religiosus sit, excommunicationis pena plectitur.

(2) Consule S. Carolum Borromæum in *concil. Mediolan. l. 1*
actior. Mediolan. p. 190 ed. Patav. 1754.

§. 94. Datur hoc sacramentum infirmis de quorum morte
 timetur (1); sive mortis periculum proxime imminet, si-
 ve absit longius; modo ea sit vis morbi, ut in gravi
 discrimine versari videantur (2). Decet autem ægrotum
 ungere, cum integris adhuc sensibus utitur, non cum
 no fractis viribus, ac omni spe salutis amissa, cum
 incipit. Nam ita salus corporis facilius restituitur, cum
 ita infirmus integra adhuc mente, & ratione valet, ut
 ac religiosam animi voluntatem afferre, ac sacramentum
 etiam percipere uberius potest (3); pueri, qui nullum
 miserunt peccata, quorum reliquis hoc sacramentum
 leat, sacro oleo non unguuntur; similiter & amentes, qui
 terdum rationis usum habuerint, atque eo potissimum
 pore suscipiendi sacramenti voluntatem significaverint

(1) Eugen. IV in *Decret. apud Harduinum coll. Cons. 1. 9 c. 1.*

(2) Concil. Trident. Sess. 14 de *Extrema unctione, Canon*
Romanus cit. cap. 6 §. 9.

(3) Catechis. Rom. par. 2 de *Sacrament. extr. unct. §. 9.*
rolus Borromæus Concil. provinc. I. & III. Auctor. Patav.
diolan. par. 1 p. 11 & 79 edit. Patav. 1754. Circa sæc. X
hoc sacramentum ad extremum vitæ tempus: quem morem
xit falsa opinio; quod eo sumpto non amplius liceret uxorem
gnoscere, & carnes comedere, ac condere testamentum. Palat.
opinionem evellere curarunt synodi ea ætate habitæ, præsertim
gorniensis c. 19 col. 337. & Elxoniensis c. 6 col. 108
Collect. Harduini. Consule Thiersium de Superstit. c. 7 l. 1.

23 *Prefat. in sat. v Benedic. n. 100 p. XXXVII*

Vide Catechismum Romanum *loc. mox indic.*

3. Græci non eos tantum ungunt, qui corpore
qui mente ægrotant, quales sunt peccatores, qui
peccatorum confessione pœnitentiam agunt (1). Nam
eos feria V in cœnâ Domini, postquam Episcopus
oleum solemni ritu consecravit, non illud
subet, ut suo tempore ad ægrotos deferatur, sed
assumit inungendo illos, qui præsentes sunt. Verum
Græcorum unctio sacra tantum cæremonia, non ve-
sacramentum est (2).

Confer Allatum de *Constanti Eccles. Occident. & Orient.*
Goarium in *Not. ad Eucholog. Græcor. p. 432 & seq. ad. Euch.*
Arcodium *Concord. l. 3 c. 4 et ult.* Quam Græcorum
tolerandam statuit Innoc. IV *Epist. 16 ad Ottonem*
loc. apud Labbeum p. 114 Concil. col. 17 ed. Venet.

Confer Benedicium XIV de *Synodi divines lib. 3 c. 5 n. 6 et*
si graviter, & copiose ea de re disputat adversus Arcodium,
sum, Saintebeuvium,

96. Sacramentum extremæ unctionis in veteri disci-
cum pœnitentia, ut plurimum, conjungebatur, ut per
eque sacramentum omnes eluerentur animæ sordes,
tione expiatus homo Eucharistiam acciperet (1). Desiit
eodem hæc disciplina, & nunc post acceptum viaticum
suis inungitur (2). Toties autem sacra unctio repetitur,
ies aliquis incidit in morbum, a quo in vitæ disci-
adducitur (3); verum in uno eodemque morbo, cum
in eodem vitæ periculo versatur, semel tantum un-
des est (4).

Hæc quidem disciplina antiquitus generatim obtinebat, ut
in primum Extrema Unctio, deinceps Eucharistia tribueretur.
late ostendunt Hugo Mepardus in *Sacr. S. Greg. n. 915*
6 *opp. S. Gregorii t. 3 ed. Paris. cit.*, Mabillonius *Pref. ad sat.*
dictum. n. 98 p. XXXVII ed. Venet. cit., Pongetius *Instit. eccl.*
cap. 3 sect. 1. c. 6 §. 4. Verum contraria consuetudo alicubi
et, neque unquam aliquis hanc consuetudinem improbare
bet, quasi Extrema Unctio ante Eucharistiam omnino dan-
dum sit. Sane Casarius Arelatensis *Serm. 265 in appendic. opp.*
cap. 2. Spar. 2 col. 437 ed. Venet. cit. Eucharistiam ante Ex-
tremam Unctionem agnito concedi jubet: *quasi, inquit, aliqua*
est supererogatio, corpus & sanguinem Christi ille, qui a-
ccipias, & inde corpusculum suum ungas, idemque ha-

bet. *Serm.* 279 col. 465. Concinit id quod scriptum est in *Eligii Episc. Noviomensis l. 2 c. 2 Spicileg. Dacheri* p. 97. *ris.* 1723, quodque ipse tradit *Eligius de Reclit. cat. versat. n. 6 in Append. opp. S. Aug. l. 1. 6 col. 263 indic. ed. terea consentiunt Isaac Lingonensi Episcopus in Capit. c. 23 apud Harduinum Collect. Concilior. t. 5 col. 425 ed. P. rardus Turonensis Archiepiscopus in Capitulis n. 21, 22 b. 10 Concil. col. 62 ed. Venet., Prudentius Trecentus in *Sermon. de vit. & morte S. Mauri* apud Camus *Prompt. antiquit. Tricassin. diacer.* p. 47 ed. Augusta 1610. deri potest in vita B. Roberti de Arbrissello n. 2 & 28 a landum 23 Febr. c. 5 p. 615 *ed. Antwerp.* 1658, in vetusto B. Florentino apud Mabillonium *Itiner. Italic.* p. 164, & in libro Rituali Eugubino, quem vidit Cl. Card. Garampius que ipse memorat in libro *Memorie della B. Chiara di dist.* 5 p. 187 in not. l. 6. Ex quibus intelligimus, neque se, neque minus probandam videri posse disciplinam, quæque justissimas habet causas, dandi ægrotis Extremam nem, posteaquam Eucharistiam acceperunt.*

(2) *Rituale Romanum tit. de Extrem. Unct.*

(3) *Concil. Trident. cit. Sess. 14 c. 3 de Extrema Unct., Rom. par. 2 c. 6 §. 11, S. Thomas in Supplem. 3 qu. 33 art.*

(4) *Consule Benedic. XIV de Synodo Dioces. l. 8 c. 8 ea de re agit, atque etiam refert falsam opinionem illam hoc Sacramentum aut nunquam, aut tantum post certum iterari posse putabant, & illorum etiam, qui illud in ægrotatione, eodemque vitæ periculo repetebant.*

SECTIO VI.

De Ordine.

97. Quid Ordo, & quot Ordines sunt? 100. Minister ac subje-
98 & 99. Materia & Forma Ordinis. nis

§. 97. **O**rdo sacramentum est, quo solemniter inauguratur spiritualis potestas ad sacra obeunda munera committitur. Proprie ipsa potestas data ordo est; sacra autem cuncta, per quam illa datur, ordinatio dicitur. Ordines numero septem, Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolytatus, Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus horum priores quatuor *minores*, posteriores tres *maiores* appellantur (1). Presbyteratum, seu Sacerdotium, quod est sacramentum, & sacramentum esse certum est: verum non inter Theologos, num Episcopatus ac Diaconatus sacramenta sint a Sacerdotio re ipsa distincta; & num Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolytatus, itemque Subdiaconatus Ordines tantum sint, an etiam sacramenta

109
Concil. Trident. Sess. 25 de Sacram. ordin. cap. 2, Catechis-
mus par. 2 cap. 7 §. 12.
In ea de re disputant Theologi & Canonisti, quos o-
mnino longum esset. Satis erit indicare Benedic. XIV de
Sacros. lib. 8 c. 9, & Robertum Salam in Not. ad Card. Be-
nignis. l. 1 c. 25 §. 17 not. 1 t. 2 p. 365 ed. Taurin. 1749. De
causa questio est inter Theologos & Canonistas, num
uti animadvertimus l. 1 tit. 2 sect. 2 §. XXXIII p. 153.

De materia & forma ordinis Eugenius IV (1) ha-
c materia est illud, per cujus traditionem confer-
ritur sicut Presbyteratus traditur per calicis cum
patena cum pane porrectionem: Diaconatus vero per
Evangeliorum dationem: Subdiaconatus vero per
vacui patena vacua superposita traditionem; et si-
milis aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium
traditionem. Tum pergit Eugenius, ac forma, inquit,
talis est: accipe potestatem offerendi sacrifici-
um vivis & mortuis in nomine Patris, & Filii, &
Sancti, & sic de aliorum ordinum formis; prout
inicali Romano late continetur. Locus hic Eugenii
est radix est controversiarum, quae inter homines do-
cti ordinis forma & materia sunt.

¶ Decreto Concil. Florent. col. 440 s. 9 Concil. Collect. Harduini.

¶ Nam plurimi sunt praestantes ingenio & doctri-
na, qui trium majorum ordinum, quos hierarchicos
dicunt, Episcopatus videlicet, Presbyteratus, Diacona-
tus materiam faciunt manuum impositionem (1), formam,
scilicet, quam Episcopus manus imponens recitat. Et
haec Graeci materiam, et hanc formam agnoscunt;
namque de vi harum ordinationum Latina Ecclesia
testatur. Accedit, quod illa instrumentorum traditio recen-
ditur disciplinae est; quoniam Apostolos atque antiquos
sanctos Patres per manuum impositionem majores illos
constituisse, memoriae proditum est. Eugenius autem,
cum memoravit instrumentorum traditionem, verbaque
scripsit, non ordinis materiam & formam definivit, un-
de sacramenti penderet; sed tantum proposuit Romanae
Ecclesiae ritum, quem manuum impositioni Armenos adun-
ctabat, ut ita cum Ecclesia Romana communis ha-
beretur ritus, atque ad eam firmitus adhaerescerent. Omnis
disputatio propria Theologorum est (2).

(1) Ceteros tamen ordines diaconatu inferiores per solam traditionem conferri, inter omnes constat.

(2) Summi & alii, qui tertiam sequuntur sententiam, etiam in utroque ritu, scilicet in illa instrumenti traditione, atque in manuum impositione. Totam hanc nem, præter ceteros, graviter & copiose pertractat Bened. de Synodo liaces. lib. 8 cap. 10.

§. 100. Episcopus ordinarius est Minister huiusmodi; extra ordinem, et cum venia Summi Pontificis, Presbyteri subdiaconatum, ceterosque inferiores ordines conferre possunt. Quæ factæ ab Episcopo excommunicato, schismatico, heretico valent, modo cum legitima potestate, materia, forma, intentione perficiantur. Ordines suscipere possunt, etiam item foeminae, ut in Ecclesia loqui, ac docere. (5). Cetera sacramenta pertinent, superius libro explicata.

(1) Confer ea, quæ diximus lib. 1 tit. 5 sect. 6 §. LIII ad pag. 251.

(2) Anglicanas ordinationes, ceteris etiam missis, nullas omnino, atque irritas esse facile deprehendet quisquis ad solam advertat formam, quæ secundum Eduardi VI Rituale jam usurpatur. Nam ea Christi Domini institutioni, & Apostolicæ Traditioni adversatur, apertasque hæreses complectitur. Hinc merito Romana Ecclesia ceterarum mater & magistra sancivit, ut quoties Minister aliquis Anglus ad Catholicam Ecclesiam venit, si dignus sit, qui in Clerum cooptetur, tamquam merus laicus omnes ordines suscipere debeat secundum Ritualis Romani leges.

(3) Apostolus I. ad Corinth. XIV 34, & I. ad Timoth. II 12.

SECTIO VII.

De Matrimonio.

101. Matrimonium novæ legis sacramentum.	105. Consensus in matrimonio necessarius, & quomodo delectus.
102. Eius definitio.	106. Matrimonium legitimum, & consummatum.
103. Materia Contractus Christiani unus, et idem ac Sacramentum.	107. Verum, præsumptum, putativum.
104. Forma, & minister Matrimonii.	108. Matrimonium concubinæ.

§. 101. Matrimonium etiam novæ legis sacramentum est (1). Cum enim Christianus homo Christianæ mulieris et recte nubit, utrumque divina virtute donari vel Christus Dominus ad perpetuam unius vitæ societat

dam, atque ad filios instituendos sapienter educatione,
que Christiana. Recte ab Apostolo (2) matrimonium
incomparabile connubium; quoniam in baptizatis signum
unionis Christi cum Ecclesia, propter quam Do-
ctorem suum Deum reliquit, & venit ad terras,
Romane dictum est: relinquit homo patrem suum
& adhærebit uxori suæ (3). Matrimonii nomine
aut cum ipse contractus inter virum ac mulierem
vinculum, quod ex contractu oritur, et quod
potest (4).

Illud Tridentinum Sess. 24 can. 1 de Sacram. matrim.
ad Hebr. XIII 4. (3) S. Hieronym. in c. 5 ad E-
ph. 5 vers. 3a tom. 7 ad. Veron. 1757.
canon IV in Decr. pro Armen. apud Harduinum Collect.
9 col. 440. Ita sola vocis explicatione dirimenda est quæ-
stio Scholasticis de matrimonii essentia proponitur. Hanc
eternam matrimonii firmitatem ex jure divino procedere
idque docent Bonifacius VIII in c. unic. de Ver. &
in 6, & Concil. Trid. in Decr. de Sacram. Matr.

Est autem matrimonium viri et mulieris maritalis
inter legitimas personas, quæ individuum continet
consuetudinem. Ex quo intelligitur, quam procul absit
matrimonii ratione conjunctio non maritalis, neque indivi-
duum continens vitæ consuetudinem, uti est concubinitus
alterius, stuprum, itemque conjunctio duarum perso-
narum, quas dirimens impedimentum nuptias inire vetat
matrimonialis autem conjunctio non in corporum præcise,
sed in animorum præcipue copulatione consistit (3); et
in dominio in corpus utriusque conjugis ab usu se-
parari potest (4).

Concubina proprie est mulier, quam quis non mariti ani-
mum concubitus tantum causa domi retinet, atque hæc con-
cubitus, sive concubinitus, individuum non continet vitæ con-
suetudinem, & procul abest a matrimonio, quod dissolvi non por-
test tamen animadvertere, quod concubina interdum dici-
tur uxor, ducta tamen sine dote, & nuptiali solemnitate, uti
notatur ex L. 144 ff. Verb. signific. l. 52 ff. de Donat. & No-
ta, easque a vera uxore tantum dignitate differebat, quia sci-
pue concubina, etsi vera esset uxor, non transibat in familiam
neque, uti uxor legitima, ejus jurium, privilegiorum, ho-
noris particeps fiebat, quod ostendunt Merillus Obseru. l. 3 c. 16,
Ius Augustinus de Emendis. Gratiani l. 1 Dial. 15 opp. 1.
p. edit. Luca. Du-Cangius in Glossar. verb. Dor. De his con-

cubinis, quas a pellicibus sedulo distinguere oportet, legimus antiqui canones, qui concubinas ad Baptismum, & concubinos ad communionem admittunt: & has porro spectant Auctor *Constitutio* portolici. l. 8 c. 52, apud Corelerium PP. *Apostolicæ*. p. 418. *Amstelod.* 1724, Patres Concilii Toletani I. & Isidorus apostolicum *Can. 4 & 5 dist. 34*. Ad hoc sane concubinatus prout adverterunt Van-Espenius & ceteri, qui Gratianum repræsentant, quod Toletanum illum canonem in decreto descripserit. Unde & mentio concubinarum, quas viri accipiebant non solum in tabulis nuptialibus, sed etiam cum vinculo, quod solverunt cum his quidem viri individuum servabant. vitæ conjugales, sed eas tamen suo lubitu dimittebant. Genus hoc concubitus non infrequens olim fuit, neque deerant, qui licere putarent sibi fœminam jungere, quam a se abicerent suo arbitratu: solliciti semper hujusmodi conjunctiones extra matrimonium impetravit. De concubinato discrimine late agunt Bened. XIV *de Synod. dioces.* lib. 9 c. 12, & Carolus Blascus in *Epistola de interpretatione can. Fraternitatis dist. 34 inter ejus opuscula Neapoli* ta an. 1758 pag. 1 & seq.

(2) Consule Catechismum Romanum par. 2 cap. 8 §. 3.

(3) Vide S. August. *Serm.* 51 c. 13 col. 259 t. 5 cit. ad Rom. S. Ambrosium *de Instit. Virgin.* c. 5 & 6 opp. t. 5 col. 518 & ed. Maurin. Ven. 1751. Unde illud apud Patres, & in canonicis frequenter occurrit: non concubinato, sed consensu matrimonii existere.

(4) Hinc verum matrimonium fuit inter Beatissimum Virg. & S. Josephum, quamquam immaculata semper Virgo ad perpetuo servandam virginitatem sese voto obstrinxisset. B. Vesp. inquit S. Thomas in 4 *Sent. dist. 3 qu. 2 art. 1 ad 1* cum S. Josepho matrimonium contraheret, divinitus inter eos, quod Joseph in simili proposito erat, & ideo non se contra vinculo nubens, nec tamen propter hoc aliquid veritati deest, illud propositum non fuit conditionaliter in consensu apponit, sed licet enim conditio cum sit contra matrimonii bonum, rationem procreandam, matrimonium tolleret. Ceterum quod dixi traditionem dominii in corpus utriusque conjugis ab usu secerni, id ita est intelligendum, ut uterque in alterius corpus dominum habeat, quamquam nihil referat, quod eo jure non utatur. Scilicet cum initur matrimonium, expresso pacto caveatur, ut non vir in corpus mulieris, neque vicissim mulier in viri corpus dominium habeat, hoc pactum irritum matrimonium facit, quia illud ejus bono adversatur. Consule Benedic. XIV *de Synod. dioces.* l. 13 c. 22 n. 10 & seq.

§. 105. Materia sacramenti matrimonii est contractus per quem vir et fœmina suam obstringunt fidem, ac perpetuam coeunt vitæ societatem. Hunc contractum Christus Dominus in Lege Gratiæ ad sacramenti extulit dignitatem ita ut quisquis inter Ecclesiæ filios cooptatus rite et legitime hunc contractum perficit, sacramentum suscipiat. Neque enim fieri potest, ut in hac lege contractus a sacramento

tar, ita ut haec duo diversa & dissimilia sint. Ille contractus, in quo Christus in prima institutione mystificavit signum copulationis suae cum Ecclesia, in lege promissum esse voluit; idemque hinc contractus, cui fecerit, et gratia sacramenti, ab eodem Christo reposita ad primam institutionem suam, quae fuit, ut non posset (1). Sic matrimonium, quod in lege naturalis contractus erat naturalis, post societatem, atque in legibus approbatum, civilis etiam contractus, etiam factum quoque sacramentum, postquam illi Dominus in Lege nova sacramenti gratiam et vim adjuavit. Unus et idem semper est contractus, sed, neque novae occasionis ejus naturam perversam gerunt, ita ut in tres scinderetur, atque alius, et Christianis esset contractus juris naturalis, alius alius, alius juris evangelici.

Non ignorat ex prima sui institutione eam esse matrimonium, ut solvi non possit, quod apertissime docet Christus Matthaeum c. XIX v. 4 & seq., ubi Hebraei repudiatio a Moyse permissam objicientibus respondit, id a Moyse in duritiam cordis eorum, ab initio autem non fuisse sic, ut libello abrogato pristinam sui naturam solvi neciam non revocavit. Vide etiam eundem Matth. V 32, Marcum VI 18, Paulum I. ad Corinthios VII 10. Pauculationum modus patiebatur, attingi hoc argumentum, magis vitam dederit Deus, latius persequar I. 4 Juris publici & privati. Videndus interim est egregius Cardinalis Gerdilii, cui titulus: *Trattato del Matrimonio*.

De forma vero, et ministro magna disputatio est. Qui Sacerdotem benedicentem nuptiis ministrum, eundem benedictionem sacramenti formam esse arbitrantur. Sed plerique sacramenti ministros ipsos contrahentes formam in verbis aut signis, quae consensum declarant esse sentiunt (1).

Scholiorum de his rebus sententias, quae variae sunt, atque expendit Bened. XIV de Synodis dioces. l. 8 de etiam eadem de re Carolum Blascum *Diascrib.* 5 p. 231, cum sacramenti matrimonii late disputatur.

Matrimonium mutuo consensu contrahitur, quoniam est, neque sine consensu jungi societates possunt. *oti. Tom. II.*

(1) vide *Catechismus Romanum par. 2 cap. 5 § 9*
(2) *Cap. ult. de Procurator. in 6.*

§. 106. Dividitur matrimonium in legitimum consummatum. Legitimum secundum gentium habitur cum solo naturali consensu, caret Ecclesiae ac sacramenti dignitate; et huiusmodi sunt vniculium. Ratu est, quod contrahunt fideles ex Christianae Religionis; et est quidem ratum, donec corpora commixta non sunt. Cum haec accensio conjunctio, matrimonium consummatum efficitur; conjunctionem Christi cum Ecclesia, cujus causa perfectum et consummatum dicitur. Nunc sacramentum, quod gratiam confert, itemque iugum, etiam ratum perfectum censetur.

§. 107. Est item matrimonium verum, praesumptivum. Verum dicitur quod rite et recte contractum virum et mulierem, quorum uterque ad nuptiationem aptus et idoneus est. Praesumptum eduxit ex juris presumptione; puta si post consensus inchoando conjugio vir cum muliere concubuisse re novo Concilii Tridentini nullum hoc matrimonium (2). Putativum vocamus, quod re quidem est latens impedimentum, sed specie valet; quia

nam Ecclesia contrahitur, ea lege, ut semper occurrat. Matrimonium hoc, ut cetera Christianorum mala palam ac rite inita, verum est sacramentum conjungitur coram Parocho, ac duobus testibus, qui secum silentii lege obstringuntur (2); sed a reliquis, palam contrahitur omissis tribus denunciationibus (3), contrafactum describitur in libro, quo Parochus omnium malis describit (4). Non omnes inire suo habitu possunt matrimonium quod, cum occultum sit, gravis mala potest, sed ab Episcopo ex justa gravique causa licet (5). Hujus simile est matrimonium *ad Morgage* (6), quod in Germania praesertim contrahunt viri cum post obitum nobilis mulieris, quam pridem habebant, ac genitos ex ea filios, aliam ducunt humiliorem. Uxor haec, atque ex ea suscepti liberi a patris dignitate excluduntur; quod in matrimonio licet secus est (7).

Artus, Willembergius, alique Protestantes ita explent matrimonii naturam, ut vix illud a concubinato differant. Sed certum est inter catholicos, verum esse ac legitimum matrimonium, & ideo sacramenti rationem habere. Videntur in primis sunt encyclicae litterae *Satis vobis Benedixit* Bullario t. 1 n. 33 p. 54 edit. Rom. seu Venet., in quibus, quae ad hoc matrimonium pertinent, accurate explicataeque regulam praebent Apostolicae Pœnitentiarum, cum matrimonium agitur, uti patet ex ipsis Bened. XIV *Constit.* 199 *loc. cit.*

De re de re disputat V. Cl. Franciscus Mazzeus in Roma, Venetus, qui de *matrimonio conscientia* singularem librum scripsit an. 1765 cap. 9.

Quaerem solvendi aliquem lege proclamationum totam Patriarcho commisit Synodus Trident. Sess. 24 c. 1 de *Reform.* De harum proclamationum origine paulo post dicam.

Synod. Trident. *loc. cit.* Habeat, inquit, *Parochus librum, conjugum, & testium nomina, diemque & locum contracti huius describat, quem diligenter apud se custodians.* Eadem Episcopi arbitrio non committit hanc legem, ut comminationes; sed cum hodie Episcopus, secundum encyclicas Bened. XIV, permittere possit matrimonium conjugum, dubitandi locus esse non potest, quin etiam cum ejus usus matrimonii descriptio in ordinario matrimoniorum libris possit.

Bened. XIV in laudatis encyclicis mala commemorat, quae hoc matrimonio oriri solent, ideoque statuit, illud non esse licitum *sine causa gravi argenti & urgentissima.* Unam pressit causam, si videlicet vir & mulier in occulto concubant, neque ulla apud homines huius criminis suspicio

sit. Tunc enim permittendum est matrimonium consue-
recte addidit ipse Pontifex: *banc praxim vobis dux-*
nendam, non quia dispensatio præmisso casui solum co-
alii similes, & fortasse urgentiores esse possint, in qui-
sare expediat; sed quia vestri pastoralis officii partes
bent in sedulo investiganda legitima, & urgenti causa-
nis, ne matrimonia occulte celebrata luctuosior habeam
intimo cordis mæore recensuimus.

(6) De origine matrimonii ad *Morganaticam*, de qua
significatione late disputant Heineccius *Elem. jur. Ge-*
iii. 13 per tot., & Henricus Coccejus de *Leg. morgana-*
quorum alter ex lege Salica, & alter moribus hoc m-
obtinuisse putat. Ita autem describitur in l. 2 Feudor-
dam habens filium ex nobili conjuge post mortem ejus
continere, aliam minus nobilem duxit, qui nolens exis-
cato eam desponsavit ea lege, ut nec ipsa, nec filii ej-
habere de bonis patris, quam dixerit tempore sponsali-
gratia decem libras, vel quantum voluerit dare, quam
sponsavit, quod Mediolanenses dicunt accipere uxorem a-
ticam, alibi lege Salica: hic filiis ex ea susceptis dece-
proprietas non succedunt aliis extantibus; sed nec i-
am aliis non existentibus, qui licet legitimi sint, tam-
ficio minime succedunt. In proprietate vero succedunt
ribus non existentibus; succedunt etiam fratribus sine l-
le decedentibus, secundum usum Mediolanensium. Q-
facile intelligitur, quæ hujus matrimonii natura sit, &
gibus regatur. Est autem Morgengap, unde ductum vo-
morganaticam donum matutinum, quod a viro uxori
concubinatum, cum adhuc nuptiarum solemnia peragu-
lud quidem erat voluntarium, magis scilicet lautum
tenue, pro cuiusque amore & charitate in uxorem;
Longobardorum lib. 2 tit. 1 c. 8 gratuita donatio
gratuitam donationem, idest Morgengap. Sed cum quoru-
mulieris illecebræ deliniebant, ea in re dissolutior es-
tas, Rex Longobardorum Liutprandus anno quinto regi-
tulit, qua sancivit, ut nemo propter Morgengap uxori
quarta partem bonorum suorum, l. 2 Leg. Longobar-
Hinc Papias in suo Vocabulario inquit Morgengap i-
part in Lege Longobardorum. Multa de hoc Morgeng-
monumenta afferuntur a Balutio in Not. ad Capitular-
cor. verb. Morgangeba, s. 2 col. 668 edit. Vener. 1773.
Du-Cangium Glossar. verb. Morgangiba.

(7) Pactum præsertim, quo cavetur, ut uxor, &
contenti bonis, quæ data sunt, a viri ac patris hære-
ditate arceantur, matrimonium ad *Morganaticam* a
matrimonio distinguit.

B E C T I O VIII.

De Sponsalibus.

et
contrahant;
utalia fiant.

112. Eorum vis, & obligatio.
113 & 114. Quomodo solvantur.

mod veteribus in more fuisse scribit Ulpianus
Et spondere sibi uxores futuras, id etiam a
per fieri consuevit; tum quia comparare se
ad gratiam sacramenti, tum quia periculi
rese perpetuo vinculo temere implicare. Ita-
rimonium fiunt sponsalia, quae a *spondendo*
quaeque sunt futurarum nuptiarum facta, et
ta promissio (3). Sponsalium nomine proprie
asensus in futuras nuptias, sed interdum etiam
ar consensus in praesens matrimonium, quae
r^{es}enti appellantur (4).

Spons. (2) Confer A. Gellium *Noct. Attic.* l. 4. c. 6
Basov. 1666, & Brissonium *de Formul.* l. 6 *form.* 125
e 1751. (3) *Cap. 51 de Sponsal.* (4) Sponsalia
r^{es}enti memorat Greg. IX in c. 31 *de Sponsal.*
r^{es}enti ridet Hotomanus *Disp. de Sponsal.* c. 7 &
Sanud. ad jus canon. lib. 2 tit. 6. Sed ut rectissime
anormitanus in d. c. 31, matrimonium ratum spon-
salia appellare solemus, non propter conjugale vin-
um colligatum est, sed propter ejus *exequutionem*,
conjunctio est. Hanc sane loquutionem in vulgus
gares loquendi modos ipsis Romanis jurisconsultis
t. Adde & illud quod ipsi veteres Romani sponsa-
qualis canones agnoscunt, haud ignorasse viden-
tradit Huberus *Obierv. jur.* l. 2 c. 8.

salia consensu perficiuntur, eaque recte con-
es, qui in futurum matrimonium consentire
si, amentes itemque pueri, qui nondum esse-
terunt, eadem contrahere vetantur (*); sed
n annis, qui suo consensu futuras nuptias pro-
recte illa conciliant; modo, si sint filii fami-
assentiantur, aut saltem non dissentiant; quae
everentia, qua filios prosequi decet parentes
niam vero impuberi lubrica aetas, atque in-
accepts consilium est, ideo potest a sponsali-

bus resilire cum pubertas adveniet (5). Ipsi quodammodo pro filiis impuberibus dare possunt futuri maritum in fide; at ea filii ipsi non obligantur, nisi expresse tacite consenserint, postquam puberes evaserunt & pro filiis puberibus parentes sponsalia contrahere possunt; verum ut ea vim habeant, illorum consensus est (5).

(1) *Leg. 8 & Leg. 14 ff. de Sponsal. Cap. 13 de Desponsalibus*

(2) *Leg. 7 ff. de Sponsalibus Can. 1 & 5 caus. 50 qu. 5.* sponsalia quidem a filiis familias initia parentibus insciis, vel vitis etiam si jurata sint, nullius momenti esse, demonstrat ciscus M. Mascettula *Diss. de Sponsal. & Matrim. quod familias contrahuntur parentibus insciis, vel jure iniuriarum* n. 145 & seq. p. 107 & seq. edit. Rom. 1766.

(3) *Cap. 8 de Desponsat. impuber.*

(4) Vetus disciplina erat, ut parentes pro filiis impuberibus sponsalia contraherent, eaque filii ipsi, cum ad pubertatem venerant, servare cogebantur, uti patet ex *Cap. 1. de Impuber. Verum hoc jus abrogavit Bonifacius VIII in Uti de Desponsat. impub. in 6, statuitque, ut his sponsalibus teneantur, nisi ea post pubertatem suo consensu probarentur* sive Bened. XIV *const. Probe 54 § 8. & ejus Bullar. p. 1. Rom. seu Venet. 1754.* (5) *Cit. cap. unic. §. ult.*

§. III. Confirmantur sponsalia donationibus & aliisque solemnitatibus; imo & adhibentur etiam & matrimoniales tabulae conficiuntur, ut ea jam contrahi fuisse constet (3). Sed tota eorum vis posita est in consensu contrahentium, qui modo sit certus, nihil refert, an quis assentiatur, an verbis sive ore prolatis, sive scriptis comprehensis; neque etiam refert, per se quis contrahat, an per procuratorem. Quin etiam sponsalia si conditione, quae pendet ab incerto futuro eveniendi, si honesta & possibilis sit, vim contractus suspendit, non existat, & si non existit, contractum solvit. Turpe atque impossibiles conditiones rejiciuntur, ac firmae sponsalia; quae tamen infirmantur, si conditio in bono adversetur (4).

(1) Munera haec, quae *arrae & pignora* vocantur, a Cicerone etiam usurpata memorat Gregorius Turonensis *de vit. p. 1252 edit. Paris. 1699.* Inter munera, quae in sponsalibus debantur, eminebat praesertim annulus, qui a viro ferebatur ante nuptias, Tertullianus *de Cultu faminar. l. 1 c. 1 & Apolog. c. 3 p. 7 edit. Paris. 1075.* Hujus annuli Christiani quoque retinebant, memorant etiam Clemens

11 p. 287 t. 1 edit. Oxon. 1715. Annulus aritha nobis sponsionibus a Romanis saepe adhibebatur, cura iuniam, vel annulum, ut pignoris loco esset, Plin. 6 Hist. Natural. t. 5 p. 16 edit. Paris. 1685: L. 11 §. 11. ult. ff. de Leg. commiss; L. 3 §. 15 ff. hinc ad firmandam sponsionem, quae in sponsalibus adhiberi consuevit, quem ferreum ac sine gemma sua estatur Plinius loc. cit. Sed Tertulliani aetate, uti us Apologetic. c. 3 p. 7 edit. cit. aureus erat. Antiqui dum, ex denarium secundum Legem Salicam sponsabant, uti pater ex formula 5 Rigoni, & ex formula 21 apud Balutium Capitular. Reg. Francor. t. 2 col. 1. 1773. Nimirum arrha erat & denarius, & annulum, utra sponsalia contraherentur. Sunt qui annuli causa ad sponsalia, sed ad ipsas nuptias referendam purge aliud ostendunt Gregorius Turorensis loc. cit., & in Respons. ad consulti. Bulgar. c. 3, apud Hardutium il. t. 5 col. 354, Isidorus Offic. Ecclesiast. lib. 2 c. 19 vir. 1601, annulum a sposo sponsae dati inquit ut & fidei signum, vel propter id magis, ut eadem pignora jungantur. Unde & quarto digito annulus idem in eo vena quadam, ut fertur, sanguinis ad cor usque

numero testes in sponsalibus adhiberi solerent, non tum est; adhibitos tamen fuisse testes decem colligit abrosio de Laps. Virg. c. 5 opp. t. 3 col. 533 edit. indic. necessaria est praesentia testium, ut sponsalia valeant, it Bened. XIV de Synod. dioces. l. 12, c. 5, n. 1, ent. nihil innovavit circa sponsalia, eaque reliquit ut juris communis, juxta quod, etiam remotis arbitrarentur.

le Martenium de antiqu. eccler. rit. l. 1 c. 9 art. 3 t. 9 res. 1763, & Jacobum Gothofredum in Leg. 3 Cod. Theod. t. 1 p. 321 edit. Lips. 1736, a quibus omnes sponsaliter scribuntur. Praeter ceteros ritus, etiam osculum, & conjunctio adhibebatur. Osculi quidem sponsaliter Christianis, apud quos nihil osculo sanctius & usitrepetendam putat Jacobus Gothofredus in L. 5 Cod. spons. et ante nupt. donation. l. d. 308 ed. ind., & Mazo- res. ad Muscellula Dissert. de Spons. et matrim. etc. 3 et seq. p. 227 et seq. edit. Roma 1766. Meminit Tertullianus de veland. Virgin. c. 11 p. 179 edit. Paris. ninie Constantinus in L. 16 Cod. de Donat. ante nupt. institutio est Lex 5 mox indicata Codicis Theodosia- ur Basilicis l. 24 tit. 3 c. 16. Hac porro sponsalia oscu- consuetudo vixit, & nunc etiam viget in Ecclesia ex Crusii Turcografia colligit Mazochius loc. cit. not. l. Latina Ecclesia Graeca severior & austerior, cum grandiore aetate differri coeperunt, atque homi- desit antiqua simplicitas, rituale illud osculum omitt- avit. Postrema ejus osculi mentio est in Palea Can. cap. 27 qu. 2, quisquis tandem sit auctor hujus re- l vntgo Benedicto. tribuitur.

(4) *Cap. ult. de Condit. apposit.*

§. 112. Contracta sponsalia obligationem contrahendi matrimonii pariunt; adeo ut renuens implere fidem non tantum monendus, sed etiam metu pœnarum, atque ecclesiasticis censuris cogendus sit (1). Verum coactioni, atque in quibus nervus inest ecclesiasticæ potestatis, non in hoc dandus est locus, quoniam tristes habent exitus coactionis matrimonii: & ideo vel levis causa procul esse jubet coactiones, atque ab iis plane abstinendum est, cum sponsus voluntate obstinata pergit matrimonio resistere. Quod si qua gravis causa urgeat, puta si mulier a sponso deflorata sit, ipse omnino ad nuptias cogi debet.

(1) Lucius III in *Cap. 17 de Sponsal.* sponsam monendam pœnitentiam, quam cogendam esse statuit, cum coactiones difficiles exitus frequenter habere. Contra Alexander III in *cap. 10 de Sponsal.* sponsum non tantum moneri, sed etiam ecclesiastica censura percellitur jubet, ut ipsam, nisi rationabilis causa obstiterit, in penam recipiat. Ita componendus videtur uterque locus Jur. Canonici vel levissima causa faciat soli monitioni locum; contra rescribenda sit coercitio, cum eam gravis causa postulat.

(2) Confer *Muscottulam laud. Diss. de Sponsal. & Martin. dub. 4 n. 134 & seq. p. 100 & seq.*, ibique *Mazochium not. 34*.

§. 113. Solvuntur sponsalia mutuo consensu eorum, quibus contracta sunt, etiamsi jurata sint; quia sacramentum sequitur naturam actus, cui adjectum est (1). Impubes vero dissentire non possunt, nisi puberes facti sint, & a corporum conjunctione abstinuerint (2). Quod si alter impubes suam obligavit fidem, atque dissentiat, sponsalia dissolvuntur, etiam invito altero, qui ea contraxit, cum impubes evaserat (3).

(1) *Cap. 25 de Jurejur.* (2) *Cap. 8 de sponsal. impubes.*

(3) *Cap. 7 eod.*

§. 114. Sed & solvuntur sponsalia per matrimonium quod sponsorum alter injuria quidem, sed valide cum aliove contraxit, per sacros susceptos ordines (1), aut etiam in approbata religione professionem (2). Quia etiam interdum unus liberatur, sed alter adhuc manet obstrictus sponsione sua; si nimirum ipse dolo rem egit, si in bigamia proficiscatur sine alterius consensu (3), si magis atque constantem post sponsalia pertulit mutationem animi

artunarum (4); si fidem fregit, hoc est sum cum re commiscuit (5). Qua in re Canonici juris invirum liberant, etiamsi mulier ante sponper vim quoque stuprata sit; verum mulier itur, tantum si vir post inita sponsalia in fide

unic. de Vet. in 6. (2) Qui ingreditur religionem manet, donec professionem emittat, sed alterius obligam illius ingressum tollitur. (3) *Cap. 6 de Sponsal. ult. de Conj. lepro.* Nam in omnibus pactentibus, le sponsalibus, inesse censetur conditio, *rebus in eodem mibus.* (5) *Cap. 25 de Iurejur.*

SECTION IX.

De Matrimonii impedimentis.

qualia sint matrimonii
ta?

vincere, & laxare Eccle-

ssi sacramentum a con-
i non pendet.

Summo Pontifici, non
opis laxandi dirimentia
ta potestas est.

hmentorum dispensatio
l occulta.

Divisio impedimento-
rium.

Impotentia.
cer.

129. Vorum solemne.

130. Ligamen.

131 ad 135. Cognatio naturalis.

136. Cognatio civilis.

137. Cognatio spiritualis.

138. Affinitas.

139. Publica honestas.

140. Crimen.

141. Cultus disparitas.

142. Error.

143. Ignoratio servilis conditionis.

144. Vis.

145. Raptus.

146. Turpis conditio.

147. Matrimonium clandestinum.

Dum ineuntur nuptiæ, illud in primis conside-
t, num aliquid interveniat, quo illæ vel prorsus
non laudabiles, neque honestæ sint. Quæ irritum
am faciunt, impedimenta dirimentia; quæ mi-
bile & honestum, impedientia appellantur. Im-
pedientia verant, ne nuptiæ contrahantur,
ollunt, evertuntque contractas; dirimentia vim
limunt matrimonio, & ideo non tantum contra-
apediunt, sed etiam contractum dirimunt.
impedimentorum constituendorum & laxandorum
unam Ecclesiam est (1). Id ostendit & natura
i, quod cum apud Christianos sacramentum sit, ci-
ibus subesse non potest, ac perpetua traditio &

consuetudo, quam semper Christiani omnes rahabuerunt (2). Civilibus quidem legibus effici qui certas nuptias conciliarunt, potiri non ribus & privilegiis, quibus reliqui cives potius Ecclesiae est leges constituere, quae vi nii respiciunt.

(1) Concil. Trident. *Sess. 24 Can. 3 de Sacram. ma* inquit, *dixerit, eos tantum contranguinitatis & a* *dur, qui in Levitico exprimuntur, posse impedire* *contrahendum, & dirimere contractum, nec posse* *nonnullis illorum dispensare aut constituere, ut p* *et dirimant, anathema sit. Idemque habet Can. 1* *primum, postea Lutherani & Calviniani, tum A* *nus de Dominis Archiepiscopus Spalatensis, & A* *lus Sarpus & Joannes Launojus nullam esse pa* *clesiastica hierarchia impedimenta illa constituendi* *Errorum hunc jam prope senescentem ab oblivio* *atque silentio non multis abhinc annis vindicant* *Aloysius Litta, Thomas Nestius, Petrus Tambur* *dam alii; qui etiam absurde detorquent Tridenti* *quorum supra facta mentio est, ne in illum ipsum* *deantur errorem, quem Synodus contra Lutherum* *haereticos damnavit. Inquiunt videlicet, canones n* *maticos. Tridentinis Patribus, Ecclesiae potestatem t* *Ecclesiae, sed ei a Principibus concessam, denique* *men Patres ipsos usurpasse, non ut ecclesiasticis* *sed ut saeculares Principes significarent. Verum si* *nodus hanc de matrimonio doctrinam non aliquo* *titulo, sed comprehendit canonibus, quibus sempe* *dogma stabilire solet; si initio sessionis 24, in qu* *illi canones de matrimonii impedimentis, se decl* *matizare omnes haereses, & errores qui de sacra* *monii orti sunt; si inter has haereses, & errores a* *etiam eos, qui negant jus esse Ecclesiae constit* *laxandorum impedimentorum matrimonii, nonnisi* *cavillandi licentia hos canones dogmaticos esse* *Quod vero ajunt de prava illa interpretatione vo* *sae, id argumentum est, quo nullum illustrius* *esse potest, perdita ac desperata causa, quam t* *enim putet, Ecclesiam, quae omnibus, atque ipsi* *Patribus semper est Ordo Ecclesiasticus, duobus ill* *esse potestatem saecularem; Patres ipsos, qui cum* *priis, germanisque vocabulis explicant studio* *singulari, eo tantum loco a proposito discessisse, p* *vocabuli significationem, ut facerent disputationi* *mul integrum relinquerent errorem Lutheri, cujus* *tus omnes in ecclesiasticam potestatem; Principu* *qui concilio intererant, cutabantque diligenter, ne* *aut factis eorum potestati detraheretur, permittere v* *haec potestas, quae suo & proprio vocabulo clarissima*

comprehenderetur vocabulo, quod tantum violenter detor-
 minatus proprie eam significare poterat? C. 1 *Sess. 16*
de Matrim. Synodus irrita facit clandestina ma-
 trimonia, quae rata firma fuisse dicit, *quandiu et Ecclesia irri-*
toris. Ergo Tridentinis Patrib. Ecclesia, quae dirimentia
 matrimonii impedimenta constituit, & ipsa Synodus, hoc est
 ecclesiasticus, cujus decreto factum est, ut clandestina
 matrimonia, quae pridem *Ecclesia lege* irrita non erant, aliis
Ecclesia lege irrita habeantur, & sine. Eodem sensu
 deinde Ecclesia vocabulum Synodus usurpat ex. gr. *Can. 15*
de Penitent. *Can. 12 Sess. 24 de Matrim. Sess. 25 in Decret.*
 quibus locis omnibus Ecclesia nomine intelliguntur
 non solum Pastores, in quibus inest regendi ac pascendi
 potestas. Quid? Novalla Synodo constituta impedimenta;
 ipsorum oratorum preces, illaque de his impedimentis stu-
 dium partim Synodi Patres probarunt, partim rejecerunt ar-
 gumentis, nonne evidenter ostendant in eo negotio Ecclesiam po-
 testatem? Neque his precibus, & officiis rem egissent *Delegatos*
delogato; nihil illis ab se postulantibus Synodus recusare
 potest; non tunc, ac certo statuere *Can. 5 & 4*, (additis quoque
 anathematis in eos qui id negarent) non solum athen-
 sed etiam in posterum Ecclesiam posse matrimonii im-
 pedimenta constituere; non pari anathematis poena plectere *Can.*
11 dicerent, *causas matrimoniales non spectare ad Judices*
laicos, si eo negotio Ecclesia delegato tantum jure utere-
 tur proprio, & suo. Denique cum Trident. Patres impedi-
 menta tribuere dicant *Ecclesiam, et Sanctam Synodum*, quibus il-
 lis verbis catholicum dogma constituunt; aut in utroque, aut
 utroque potestas delegata ponenda est. Quis autem dicat, Sy-
 nodum oecumenicam in constituendo dogmate potestate delegata in-
 posse? Paucis haec attigi, quae multo fusius & uberius explicari pos-
 sent ita instituti mei ratio postulabat. Praclare in hoc ar-
 ti genere versatus est Cl. Auctor operis editi *Hierapoli an-*
tiq. cui titulus *Defensio Tridentinorum Canon. de Ecclesia*
que in dirimentia matrimonium impedimenta adversus Lau-
rentium Tamburinium, Nestium, aliosque recentiores, auctore Pe-
trone Nicopolitano. Confer etiam ejusdem Auctoris opus e-
 ditum 1788, cum titulo: *Nuova difesa dei canonici III e IV*
Sess. 24 del Conc. di Trento scritta da Pietro Diodato, item-
que opus quod extat in Supplem. Diarii Ecclesiast. Romani
Septembre. et Octobre. 1791, atque evulgatum est a V. Cl.
lo Cuccagnio cum titulo Del Matrimonio Cristiano, e della
immediata potestà della Chiesa di apportare ad esso l'im-
pedimenti, che si dicono dirimenti; praterea Les vrais principes
du mariage, opposés au rapport de Mr. Durand de Maillane
abbé Barruel.

Id ostendam paulo post, cum de unoquoque impedimento
 meum disseram. Iterum, ut mittam cetera ejus rei monu-
 menta, quorum magnus est numerus, quaque a Gerbasio recen-
 sat, satis est legere duas canonum collectiones, quas VII &
 saeculo ediderant Theodorus Contuariensis, & Egbertus
 cens, ut pateat, quot iam essent ea aetate matrimonii im-
 pedimenta ab Ecclesia constituta. Ille enim apud Dacherium spi-

ig. tom. 1 C. 23, 24, 50, 51, 52, 63, 92, 93, 108, 159.
 5, p. 487 ad 490 edit. Paris. 1723, multa hujusmodi in-
 nta describit, & multa item habet Egbertus in collectione
 ulus *Exceptiones a c. 128 ad 138*, apud Speimanum Con-
 nnic. t. 1 p. 271 et seq. edit. Londini 1639. Vide Jueni-
 scram. qu. 6 de Matrimonii impediment. in gener., Ger-
 traité du pouvoir de l'Eglise, & des Principes sur les empê-
 lu mariage, quo quidem opere tota parte I. apertissime ostendit
 Ecclesiam jus proprium haberi constituendi impedimenta mat-
 monii, atque omnium atatum collectis monumentis, hanc esse
 monstrat perpetuam traditionem & consuetudinem, quam etiam
 sculares Principes sapissime ratam habuerunt; quamquam p. 2,
 minus vere jus constituendi impedimenta matrimonium diti-
 mentia etiam laicæ Potestati adscribere conetur. Vide etiam Le-
 noii sophismata refellentem Auctorem operis *De l'Autorité des*
deux puissances c. 3 §. 8 t. 2, & Jacobum Clementem *Traité du*
pouvoir irrésistible et inébranable de l'Eglise sur le mariage
des Catholiques.

§. 117. Neque vero quod in matrimonio inest etiam ci-
 vilis contractus, exinde effici potest, quod forte civiles le-
 ges contractum tollant, matrimonium quoque tollatur; quo-
 niam materia eripitur, in qua consistit. Nam sacramentum
 materia non civilis, sed naturalis est contractus, qui simul
 est hinc quidem contractus civilis, illinc vero sacramen-
 tum; quoniam ab eo perficitur, qui simul civis & Chris-
 tianus est. Atqui nec contractus civilis a sacrame-
 ntum a civili contractu pendet, quæ div-
 rerum genera certae Civitatis, Christianae religioni, utrius-
 que per se constans, non alterne necessario nexa inter se;
 eum sit tamen utrumque singillatim innexum cond-
 tioni na-
 turali hominis, atque ab hac pendeat. Itaque, subla-
 to etiam
 civili contractu, integrum tamen est sacramentum, quod
 ab illo non pendet, & quod suam habet materiam contra-
 ctu naturali (1).

(1) Gravis est error illorum, qui cum in matrimonio civi-
 lem contractum fieri animadvertant, ita ab hoc contractu sacra-
 mentum pendere arbitrantur, ut illo sublato, alterum etiam
 tolli, evertique debeat. Inquiunt enim, in matrimonio inesse
 & civilem contractum, & sacramentum, sed primum contra-
 ctum existere, postea sacramentum, quod ab illo sumit mate-
 riam, in qua consistat. Quemadmodum vero civilibus legibus
 ceteri contractus subjiciuntur, ita etiam iis subesse contendunt
 contractum matrimonii; & ideo cum civiles leges contractum
 perimunt, ipsam tollunt materiam, sine qua sacramentum sta-
 re non potest. Verum materia sacramenti matrimonii non ci-
 vilis, sed ipse est contractus naturalis, qui certe obsoletæ cepit,

te quam ullæ civiles societates constituerentur. Naturalis contractus materiam præbet tum contractui civili, tum naturali. Cum contractus ab eo perficitur, qui tantum est naturalis, matrimonium tantum civilis contractus esse potest; sed eo genere sunt conjugia, quæ ab infidelibus contrahuntur. Sed quando nuptias conciliat, qui simul civis & Christianus est, matrimonium simul efficitur contractus civilis, & naturalis; quia non primum a cive, deinde a Christiano, sed simul a cive, & simul Christiano contrahitur. Quare ut non impedimenta constituent adversus civilem contractum, naturalis potest constitui adversus sacramentum; neque illud per se tollitur, perinde ac non amplius habeat materiam, sed consistat. Hæc enim est posita in contractu naturali, cuius fundamentum utriusque communi, & proximo, tum contractus civilis, tum sacramentum incumbit. Certe Christus Dominus instituit Ecclesiam ex omnibus gentibus, quibus erant mores, legesque civiles, omnibus, qui ad hanc pertinerent, matrimonium sacramentum esse voluit. Quare materiam constituere debuit, quæ ante ullas conditas leges fuit, matrimonii institutionem appellavit. Atqui naturalis contractus unus, idemque erat omnibus, non civilis, sed aliis legibus Romani, aliis Hebræi, aliis reliquæ gentes habebant. Equidem peto ab iis, qui civilem contractum materiam faciunt, quorum populorum civiles leges respexerit, ut in iis sacramenti materiam poneret? An Romanorum, an reliquarum Gentium? Si Hebræorum leges spectavit, negabimus sacramentum fuisse matrimoniorum, qui ex reliquis gentibus ad Ecclesiam veniebant: non iisdem, quibus illi, legibus utebantur. Eadem commentatio redit, si in contractu civili Romanorum, aut in gentium sacramenti materiam a Christo collocatam. Adde, quod nullæ tunc erant civiles leges de matrimonio non Christi legi adversarentur. Hebræorum leges repetmittebant, leges Romanorum ac gentium reliquarum illi facultatem dabant, & plenæ superstitionem ac vitiorum. Quis dicat Christum fecisse sacramenti materiam has legibus Divina, quæ ab eo ferebatur, Lex adhorrebat? præterea materiam vagam & incertam, qualis est contractus civilis, qui a populorum moribus, a temporum ratione, ab ipsorum voluntate, arbitrioque pendet? In reliquis sacramentis quæ eadem cunctis gentibus materia est. Quis illud sibi in inducat, solius sacramenti matrimonii Christum fecisse materiam tuam variam, tamque dissimilem, quam varii sunt, & dissimiles mores, ac leges civiles quibus populi reguntur. Confer Jacobum Clementem *l. c. cap. 3.* & Auctorem *P. Autorité des deux puissances c. 3 §. 8. t. 2.*

8. Cumque Ecclesiam repræsentent vel ejus caput Pontifex, vel œcumenicum Concilium, sequitur, ut utroque tantum dirimentia matrimonium impediri possint (1), & constituta removeri possint (2). nam justis de causis aliquis lege solvitur; solven-

us est autem potestate pari, qua adstrictus est. Episcoporum potestas infra Summi Pontificis, atque recurre Concilii potestatem est; & ideo, quæ superiori lege lata sunt, impedimenta perfringere, & labefactare non sunt. Quare ut Summi Pontifices jus illud exerceant, semper exercuerunt, laxandi dirimentia matrimonii impedimenta, nihil sibi præcipue reservare debuerunt, ut aliquid de juribus episcopalibus diminuere ac detrahere portuit. Res ipsa vetat, inferiorem abrogare legem, superioris imperio sancita est.

(1) Impedimentorum matrimonii, quæ a Sum. Pontif. constituta sunt vel probata, & tunc generalis Ecclesiæ legis vim tinerunt, antiquissima exempla suppeditant Innoc. I. *ep. 1. Viatic. Rothomag. c. 13* apud Constantium *Ep. Rom. Pontif. 756*, Siricius *ep. 1. ad Himer. Tarracoen. c. 4* apud eundem Constantium *col. 628*, Leo M. *ep. 2. ad Rustic. Narbonen. 133 ad Nicet. p. 11 & 443* *opp. 1. 1. ed. Roma, Gregorius I. 1. 1. 7 ep. 64 l. 11 ep. 17 l. 14 & in Decret. 6 opp. 1. 1. 845, 1154, 1179, 1295* *ed. Paris.*, Gelasius *Decret. c. 23* apud Pithæum *cod. Canon. Eccles. Roman. Paris. 1678 p. 168*, Gregorius II. *Decret. 1, 2, 3*, apud eundem Pithæum *l. c. p. 300*. Igitur auctor libri *Sopra il diritto di stabilire impedimenti matrimoniali, e di dispensare*, a Rom. Pontif. constituta negat matrimonii impedimenta. Sane eorum quædam Conciliis particularibus stabilita sunt: sed ea tantum post Sum. Pontif. in Ecclesia universa vim legis habere cupimus.

(2) Sæc. VI Gregorius M. Anglorum genti, quæ recentiori fidei amplexa fuerat, matrimonia permisit in tertio sanguinitatis gradu, in quo jam tunc irrita conjugia erant. *Idem, inquit ipse Gregorius ad Augustinum ep. 54 l. 11 n. 3 col. 1. ed. Paris. cit., necesse est, ut jam tertio aut quarto gradus fidelium licenter sibi jungi debeat; nam secunda, quam deinceps a se omnino debeat abstinere.* Quæ indulgentia Pontificis complacuisse Felici Episcopo Messanensi, ipseque ea de re mentiones ad Gregorium literas dedisset, respondit Pontifex *17 l. 14 col. 1277* se non omnibus universe, sed tantum illis hanc veniam justis de causis concessisse. Et *dispensationes matrimonialium*, ut vocant, quæ ab Sede Apostolica data sunt, monumentum luculentissimum ac vetustissimum. Scio, quædam esse qui has literas Gregorii esse negant; sed & stylus, & ratio de quibus agitur, ratio, & cetera argumenta, meo iudicio, evidenter ostendunt, ea omnino Gregorio adscribas esse. Adeundi sunt eruditi Monachi e Congregat. S. M. *in not. ad utramque ep.* Hujus simile exemplum suppeditat sæc. VIII Gregor. II, qui Germanis facultatem dandi post quartum gradum, quo quidem gradu nullum impedimentum matrimonium erat, uti patet ex *eius Ep. 13 ad Reginum Megunt. apud Labbæum col. Concilior. 1. 8 col. 177* *ed. 1*. Alia multa eadem de re monumenta collegit Auctor

ulginei prodit an. 1784 cum titulo : *Le mari- idq. vol-*
 e c. 3. p. 89 & seq. Interdum etiam a Synodis provincia-
 lata sunt matrimonii impedimenta, quando scilicet Ponti-
 Constitutionibus, aut totius Ecclesie lege novum probat
 t. Multa enim impedimenta primum a Conciliis provin-
 constituta sunt ; & tunc ea tolli poterant eadem au-
 stabilita fuerant. Sed posteaquam jus illud totius Ecclesie
 ait, ei certe non amplius derogare potuit Synodus provin-
 cuius potestas infra illam potestatem est. Certe matrimo-
 causas inter causas majores, quas Romano Pontifici ser-
 verunt Innocent. I., Leo III. & ceteri, quorum loca indica-
 tit. 3 sect. 1 §. 14 not. 6 p. 159 recenset Celestinus III ep.
 Archiepisc. Senonens. apud Labbeum t. 15 Concil. col. 698 col.
 Sigefridus Moguntinus Ep. ad Alexand. II T. 3 Conc. Ger-
 mal. t. 2 l. 18 §. 193, Synodus Tridentina sortam testam-
 it potestatem, qua semper Apostolica Sedes una fuerat re-
 di dirimentia impedimenta, ideoque regular in materia dis-
 omis, ac signanter super impedimentis matrimonii prescriptas
 Pontificem precipue direxit ; uti post Du-Cangium de
 eccl. t. 1 c. 10 §. 5, observat Van-Espenius Jus eccl.
 tit. 1 tit. 14 c. 1 n. 10. Imo cum disputatum esset Patribus,
 tius esset Sum. Pontifici facultatem laxandi impedimenta
 re, potissimum Pius IV æquo animo assentiebatur consan-
 s in quarto gradu, quia frequentior, a Pontificiis reserva-
 s tolleretur, & Episcoporum arbitrio permetteretur. At Sy-
 agis placuit sententia M. Antonii Bobba Augustani E-
 & Sabaudie Ducis Legati, qui animadvertit, fore, ut da-
 copis hac facultate multo facilius & frequentius, quod
 studio & proposito adversabatur, hujusmodi venia conce-
 ur. Confer Paleotum in Aft. Conc. Trid. ad diem 17 Aug.
 Pallavicinium Hist. Conc. Trid. l. 23 c. 9 n. 17. Neque ve-
 ut aliqui iputant, Tridentinam Synod. sess. 25 c. 18 de
 dispensandi necessitatem imposuisse, cum revera cano-
 ab omnibus & indistincte observari voluerit. Tantum
 si interdum canones justis de causis laxentur, id non-
 cognita, ac summa maturitate fiat. Quibus verbis non
 necessitas constituitur, sed modus præscribitur, quem
 oportet cum venia datur. Haud multo post Tridentinam
 jus removendi impedimenta matrimonii tantum Romani
 proprium agnoverunt Concilia Turonense tit. 9 de Ma-
 & Tolosanum par. 2 c. 8 col. 1405 & 1804 t. 10 Collect. Har-
 Merito igitur optimus sapientissimusque Pontif. Pius VI li-
 titis die 29 Novemb. 1798, præter ceteros, damnavit erro-
 belli aientis dispensationum reservationes indebitas, atque
 is iniurias esse. Consule doctissimum Mamachium ; qui
 dispensationum quod in Rom. Pontif. inest, graviter, so-
 xurate disputat in libro, quem nuper edidit Fissi Alabini
 contra auctorem opusculi Quid esset Papa? ep. 3 §. 9 p.
 1, & Cl. Auctorem dissertationis, qua defenditur Ro-
 pontificis auctoritas in impedimenta matrimonium dirimen-

§. 119. Verum si quid etiam ex juribus Episcoporum detractum, si ipsorum ea in re arctata jurisdictio videatur; quis neget, id suo jure factum a Sum. Pontifice pro suprema, quam habent, in tota Ecclesia potestate? (1) *Primigenia* quidem, ut vocant, sint jura Episcoporum, quæ ad jurisdictionem pertinent, eaque jurisdictioni a Christo repetatur (2). Sed hæc ab ipso Christo ita instituta esse, ut uni summo omnium capiti & moderatori subesset (3); neque Christi, cum eam Episcopis dedit, divisit directos, & singulis commisit, in quos jurisdictionem ab Ecclesia est, & ab Episcopis, & ab e Sum. Pontifice, sine quo non. Itaque jurisdictio Episcoporum hujus jurisdictionis

(1) Conc. Trid. *de Sacram. Pœnitentiæ*. *Medius* inquit, Pontifici *potestate sibi in Ecclesia universa tradita causas aliquas criminum graves suo potestate peculiari judicio reservare*. Qua in re illud in primis animadvertere oportet, quod si quæ potestas Episcopis jure divino concessa integra relinqui debet, ea certe est potestas absolvendi a quacunque peccatis, quam amplam, ac nullo modo cohibitam a Christo Apostolis, & episcopis eorum successoribus datam fuisse constat. Quod si tanta hæc, tamque late patens potestas ita (id quidem divino jure) Pontifici auctoritati subest, ut prærogativa Romanorum Pontif. potestate per reservationes coerceri & arctari merito potuerit; an non ceteræ Episcoporum facultates, simili prorsus jure ac suprema potestate, cum id expedire videretur, arctius astringi poterunt?

(2) Ne quis obtrudat, niti me principiis minus exploratis minusque probatis omnibus, tamquam certum pono id quod incertum controversumque est. Non enim cerro constat, num Episcoporum potestas a Christo *quædam immediate* sit repetenda, an potius in eos per Petrum, ejusque successores transierit: neque Synodus Tridentina questionem hanc definire voluit, ut ostenditur *1. cap. 2. not. 1. pag. 19.*

(3) Episcoporum jurisdictio primigenia quidem sit, & a Christo immediate procedens: sed primigenius etiam sit, essentialis, & a Christo institutus Primatus non dignitatis solum, sed etiam Jurisdictionis in Ecclesia universa. Utraque potestas primigenia est; sed utriusque ex lege divina propria esse, atque intima natura, ut altera subsit, altera præsit. Christus & Petrus ejusque successores toti Ecclesiæ præfecit non solum dignitate, sed etiam imperio, & simul Episcopis jurisdictionem subiectam superiori potestati, in qua Principatum posuit: *Jesus Christus ipse*, inquit Clerus Gallicanus in comitiis extraordinariis diei 8

728, *sua institutiones limiter præscripsit huic potestati Epi-*
quam subiecit Sedi Petri, in qua posuit plenitudinem Apo-
potestatis. Reservationes causarum matrimonialium, & ce-
 liusmodi non tollunt, evertuntque primigeniam & essentia-
 piscoporū jurisdictionem, quæ divinæ institutionis est ;
 exercendæ constituunt modum, qui a Christo definitus
 est. Et vetustiori quidem ætate ea res tota fere pendebat a
 provincialibus, Metropolitīs, Patriarchis, quos humanæ
 rationis esse, inter omnes constat : adeo verum est, primi-
 geniali, & a Christo datæ Episcopis potestati non adver-
 sum, qui in ea exercenda superiori imperio stabilitur. Quod
 et modum constituit potestas, quæ tantum humana est, non
 multo magis poterit præstare potestas Summi Pontificis, hoc
 quæ divinitus instituta ? Si magis intrare volumus, potius
 reservationes ad jus divinum referri possunt ; quatenus
 iure jure divino Sum. Pontif. in omnes Episcopos jurisdic-
 tio est, & quatenus Christus ordinem inter potestates omnino
 modum constituit. Cujus quidem ordinis ea vis & natura est,
 inferiores subiecti sint superioribus, uti docet Petrus Ep. 2 c. 2
Subditi igitur estote omni humane creature propter Deum,
qui quasi præcellenti, sive ducibus &c. & Paulus ad Roman.
 13. 1. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit ;*
et enim potestas nisi a Deo, quæ autem sunt a Deo, ordina-
ta sunt. Ex ordinem inter Potestates a Deo constitutum, ut in-
 ferantur in omni potestate aliqua præditi, sublimioribus subesse
 &c. Consule Ballerinum *de Potest. Ecclæs. Summæ Pontif. c.*
46 & doctissimum Mamachium egregio opere quod pau-
 lo indicavi, *epist. 1, 2, 3 fere per tot.*

20. Cum Episcopo certi adimuntur subditi, non
 primigenia illa jurisdiction, quæ divinitus data est ;
 arctatur, & constringitur usus jurisdictionis, quæ
 exerceri non potest in subditos, qui ab Episcopi
 jurisdictione subtracti sunt. Ita Synodi particulares sæpe ar-
 cant usum jurisdictionis Episcopalis ; & id quidem ju-
 recte factum, omnes facile concedunt ; quia cum
 di Episcopis auctoritate præstarent, potuerunt Epi-
 scopalium facultatum usum, pro Ecclesiæ utilitate, præ-
 (1). Quod si hæc facta, & rite fieri potuerunt a
 dis particularibus, quæ tantum jure ecclesiastico pro-
 te, aut regioni, ejusque Episcopis divinitus instituti
 ant ; id certe multo magis concedendum est Petri suc-
 cibus (2), qui non humano, sed divino jure omnibus
 opis, ipsisque Synodis particularibus præfecti sunt (3).

Episcopalis potestatis, quæ a Synodis, Metropolitīs, Patriar-
 chibiliba fuerit, innumera propemodum & omnibus comperta
 pla sunt. Præclarum est illud Concil. Chalcedon. *act. 4 c. 1.*
2 Collecta. Harduini ubi sancitum est, *ut nihil absque ipso*
Devoti. Tom. II.

(Antistite Alexandrino) *ageretur ab aliquo subiectum* Hippo.
Hoc quidem loco ita ardeatur Episcoporum potestas, ut nulla
re non pendeat a Patriarcha, ac *nihil* Episcopus agere possit
ne venia Patriarchæ, cui subest. Divino quidem jure ad Episcopos
pertinere ordinationes eorum, quos suarum Ecclesiarum op-
mini utiles & multo magis necessario agnoscant, quis igno-
rabit? Africanæ autem Ecclesiæ in exitu sæculi quarti, & initio
magna sacrorum ministrorum inopia laborabant, adeo ut multi-
rum plebes essent desertæ; & alicubi ne unus quidem Deus
reperiretur. Huic malo remedium adhibere oportebat; & res-
ciberi facile poterat, tum si in suis reciperent gradibus, tum si
Donatistis a
bus donaret
nis usu præ-
dicta edita
Africana c.
Itaque ut e-
eos, a quibus
loc. cit. p. 143.
tem in re tam
an non idem
non humano
est?

(2) Si antiquis temporibus Episcopatum facultatem deinde
 rum modus a Patriarchis, Metropolitibus, Synodisque provincialis
 totus fere pendeat, non idcirco Pontificio juri, quod ex primatu
 descendit, quidquam detractum videri potest, cum enim omnia
 lorum, quæ tandem cumque illa esset, in Episcopos, & Episcopos
 tus jurisdictio tantum ex ecclesiastico jure procedere; primatus
 quidquid ecclesiasticæ institutionis est juri ordinario, & primo
 Primatus detrachere nihil potuit. Consule Ballerinum & Tost.
Ecclesiast. cap. 1 §. 4.

(5) Equidem nescio, qui teneat error, aut miserabilis ratio veri eos, cui propria & nativa Episcoporum jura a summa superiori potestate tolli, ac minui posse incipiant. Ipsis Ecclesiæ incunabilis luculentissima sunt monumenta, longe aliud ostendunt. Episcopi erant Timotheus & Titus Ephesi, alter Cretæ, ad quos Apostolus literas dedit, & a Spiritu Sancto positi erant regere Ecclesiam Dei in suis conciliis, & omnem cum Episcopatu conjunctam potestatem tinebant. Ergo quemlibet Christianum hominem ordinare poterant, quoniam ampla Episcopis ea de re data a Christo potestas fuerat, & tamen Paulus arctat et restringit potestatem, dicta lege, ut neque bigami, neque neophyti essent. *I. ad Timoth. c. 5 v. 2, 6, 12.* Similiter jure divino Presbyteri Episcopis suberant, atque hi suo lubitu poterant adsumere illos eam servare methodum judiciorum, quæ magis modica et opportuna videretur, quoniam hæc methodus ab eo divino jure constituta non fuerat, & tamen Paulus Episcopo imperat, ne adversus Presbyterum accusationem recipiant, *ad Timoth. c. 5 v. 19.* Materiam similia, quæ sunt a Paulo constituta, & quibus nativa Episcoporum potestas arctata est. Priora Ecclesiæ sacula potestatem

eadem rei monumenta impeditant. Sane Christus his ver-
 tamque *ligaveritis &c.* Apostolis & Episcopis ampliati-
 ficaverat facultatem ligandi, & solvendi in sacramento
 &c. Verum huic Episcopis iuxta & innatis potestati ve-
 teris antiquitas modum imposuit, constitutis legibus, quibus
 ligandi sunt quodam criminum reos tantum solvendi post an-
 tiquamque poenitentiam, quodam vero baptizatum, cum ad
 vitam properarent. Hæc eo demum venit, ut œcumenici Con-
 cilia & auctoritate opus fuerit, ut liceret *Episcopo humanius*
quædam statueret, qui luculentiores dederant dolentis animi
 significaciones. Concil. Nicænum *can. 12 r. 2 Concil.*
Constantin. col. 58 ed. Venet. An non ligandi, & solvendi
 potestas ac nativa Episcoporum est? Attamen hæc pote-
 tas modis pluribus, neque Episcopus suo jure, licet pro-
 priè, uti potest, nisi œcumenica Synodus nominationem
 tribuat. Idem esto iudicium de ordinis sacramen-
 ti Episcoporum ac nativum est jus Episcoporum ordinandi
 Christianos homines, quos ad ecclesiasticum ministerium
 idoneus judicant. Verum hoc jus imminuunt antiqui ca-
 nones, qui vetant, ordinibus initiari eos, qui titulo carent, qui
 hæretici, qui in hæresim fuerunt, qui certam non attigerunt æ-
 tatis baptismum in ægritudine acceperunt, qui sibi virilia
 præter, qui graviora quadam crimina admiservunt. His de
 re sunt constituta a canonibus, qui dicuntur Apostolo-
 Concil. Eliberitano, Nicæno, Carthaginensi III, Antio-
 chæ Chalcedonensi, ceterisque conciliis, quæ antiquissimis Ec-
 clesiis habitata sunt. Nec leviora sunt de matrimonii
 ministerio monumenta. Christus nullam dixerat legem, per quam
 ministerium suum exercere prohiberentur in matrimonii
 ministerio cum infidelibus, cum hæreticis, schismaticis, item
 in matrimonii, quæ inter affines copulantur. Attamen hæc
 re fieri vetat Synodus Eliberitana *can. 15, 16, 17, 61 r. 1*
ed. Labbzi col. 994, 999 & seq. ed. cit. Venet. atque ita in hu-
 manæ rationis sacramento Episcoporum potestas cohibetur,
 præter in Conc. Laodicensi *can. 10 & 30 r. 1 r. 1* *ed. col.*
155, Carthaginensi III can. 11 r. 2 ejusd. collect. col.
Chalcedonensi can. 11 r. 4 col. 1687. Quid dicam de ceteris
 rebus quas arctata potestas Episcoporum est? Trans mare
 præstentur Episcopi, non consulto prima Sedis Epi-
 scopi est Metropolitæ: Concilium Carthaginense III *can. 28*
165, Econotam constituere jubentur, sine quo res Ec-
clesiasticas administrare non possunt: Concil. Chalcedonense can. 26
1681, Gentilium libros legere nequeunt, hæreticorum autem
scripturas, & scripturas, gubernationem viduarum & pupillo-
rum gerentem per Archipresbyterum aut Archidiaconum
faciunt; prohibentur suscipere institutionem testamentorum:
Carthagin. IV c. 16, 17, 18 c. 1458 & 1459 r. 2. Extant & in
 libris Pontif. Roman. plures hujusmodi leges, per quas
 cohibetur Episcoporum. Vetat Innoc. I. *ep. 2 ad Viterb.*
quod Constantinum c. 748 & 750 Episcopum extra consen-
sum metropolitanum aliquem ordinare, pluresque a sacris ordini-
bus jubet, quod etiam facit episc. 3 ad Episc. in Toletan.
ensis. c. 6 col. 770, ceterisque literis, quæ a Petro Constan-

rio descriptæ sunt, & in quibus similiter plures feruntur leges per quas Episcoporum potestas arctatur. Id vero etiam factum est a Siricio, qui Innocentio antiquior fuit. Ne omnes per litteras ejus literas, quod esset operæ, scriptionisque longioris, tunc indicabo *ep. 1 ad Himer.* qua *c. 4* statuitur, ne quis sponsam uxorem accipiat; *c. 5* ne Eucharistia tribuatur in peccatorum quorundam criminum; *cap. 8* ne bigami ordinentur; *6 & seq.* alia stabiliuntur, quæ ad ætatem & qualitates clericorum pertinent, apud Constantium *col. 628 652 seq.* Per hæc omnes Episcopi non amplius exercere poterant amplius illam, quam pridem habebant propriam & nativam potestatem administratione sacramentorum. Confer *S. Leonem ep. 5 c. 51 618, ep. 7 col. 622, ep. 9 c. 1 & 2 col. 629 seq. ep. 10 col. 655 ep. ad Baller. Venet.* postremo fere omnes ejus epist., in quibus Episcopis certæ præscribitur leges, quas eos servare oportet in negotiis ecclesiasticis, atque in sacramentorum administratione. Gelasium I. *ep. 9 ad Episc. Lucan. c. 3 & 4* apud Labbeum *c. 54 col. 315*, S. Gregorium M. *ep. 10 et 11 l. 4 ep. 7 l. 5 ep. 43 l. 7 ep. 1. 9 ep. 2 l. 10 opp. 1. 2 col. 649, 690, 755, 890, 986, 1064* aliis locis compluribus, ubi plures dicuntur leges, quibus Episcopi jura imminuantur. Infinitus essem, si omnia colligere vel exempla aut ex conciliis tum provincialibus tum generalibus petita, aut ex decretalibus Pontificum Romanorum, quibus Episcoporum jura propria & nativa cohibita, atque imminuta

§. 121. Hoc sane primigenium jus est Pontifici Romano, quod abrogari nequit, nisi abrogetur, quod salva fide non potest, Primatus jurisdictionis, cui Christus dominus subjecit, & cui Episcoporum jurisdictionem obnoxium tulit (1). Eo jure Sum. Pontif. recte potuerunt Episcoporum jurisdictionis modum constituere, ac sibi tantum castitatis criminum veniam, ac laxandi dirimentia matrimonii impedimenta facultatem reservare. Atque hæc quidem antiquissima consuetudo est, quin omnium ætatum consensu comprobavit; ut Sum. Pontif. dirimentia matrimonii impedimenta constituat, & tollat constituta, cum id de causis faciendum est (2). Episcopis permessa tantum facultas laxandi impedimenta impediencia exceptis hæc & sponsalibus, in quibus non licet fidem fellere, invito cui data est; & voto simplici aut perpetuæ castitatis ingrediendi Religionem, quod cum purum fuerit, nulli conditioni obnoxium, tantum Romano Pontifici reservatur (3).

(1) Consule præstantissimas, gravissimasque litteras datas a VI P. Max. die 28 Novembr. 1786 adversus auctorem opusculi *Quid est Papa?* & vide etiam Cl. Mamachium *l. max indic.*

(2) Auctor libri *Sopra il diritto di stabilire impedimenti*

in il matrimonio, & di dispensare, novum excogitavit genus
dispensationum, quas vocant, suoque hoc invento efficere se pos-
 suet, ut etiam Episcopi laxandorum impedimentorum po-
 tem habere videantur. Inquit enim, impedimenta laxata
 in initio fuisse ex gratia & beneficio, sed frequentem la-
 xi consuetudinem, quasi legis exceptionem induxisse, ita ut
 dispensationes quæ initio *gratiæ* tantum erant, lapsu temporum
 evaserint. Quare Episcopus suo jure removet impedi-
 menta, quorum vetu est, & longo usu firmatus removendorum
 est; & tunc quidem judicat, num locum habere debeat exce-
 ptio legis, quæ jam vetustate consuetudinis inducta est. Sed
 non nego, ex repetitis actibus fieri posse, ut quod semper
 gratia & beneficio conceditur, justitiæ actus evadat. Longa
 tamen parere quidem potest exceptionem legis cum ei po-
 tuerint mores, & consensus legislatoris ita derogant vel omni-
 vel ex parte, ut jus ea lege constitutum non amplius vigeat,
 & nullam parendi afferat necessitatem. An quisquam super-
 iorem rogat, ut eum lege solvat, quæ contraria consuetudine
 evadit? Imo legis loco est ipsa consuetudo, quæ antiquo
 adversatur, eique tantum parere omnes debent. Sed dispen-
 sationum, quas vocant, longe dissimilis ratio est. Non enim
 ea, ut sæpe concedantur, diuque concessæ fuerint, jus no-
 inducitur. Imo vero ea, quæ petitur & quæ conceditur
 confirmatio, vigentis, & confirmatæ legis monumentum est.
 Si quisquis superiorem rogat ut lege solvatur, necessario fa-
 ctum integram esse legem, qua stulte & inutiliter solvi vellet,
 & cunctis antiquata; & superior quoties aliquem solvit, ejus
 gratia legi derogat, sed legem ipsam confirmat, qua ob-
 obtinere vult esse ceteros, quos ipse simili beneficio ac privi-
 legio non solvit. Quod si specialis dispensatio non legem gene-
 rem abrogat, sed confirmat, Oedipo opus est conjectore, ut
 liquitur, quomodo *justitiæ* actus evadere possit, ut quis pa-
 non debeat legibus, quæ fixæ, certæque sunt atque omni-
 constitutæ. At enim frequens usus beneficii, quod superior
 det in unum, aut alterum, quem lege solvit, quasi vim con-
 tinentis obtinet, ita ut omnes ad simile beneficium obti-
 dum jus consequi videantur. Falso. Nam omnis dispensatio
gratiæ & beneficio est: justitia postulat, ut lex quæ viget ob-
 stet; sed superior justis de causis hanc justitiam silere ju-
 ut in unum, aut in alterum beneficium conferat. Itaque
 quot numero esse poterunt dispensationes, cum semper ex
 & beneficio concedantur, semper *gratiæ ac beneficii* actus
 neque unquam *justitiæ* actus evadent; imo semper justitiæ
 obtemperatio legibus, nisi beneficium accedat supremæ
 potestatis, per quam aliquis lege solvatur. Sed esto; fac sane
 qui semper gratiæ ac beneficii sunt, ex longa consuetu-
 dine actus justitiæ converti, ita ut omnes ad beneficium ac-
 cipium obtinendum jus consequantur. A quo beneficium
 impetrandum erit? Ab eo, qui semper dedit, quique lon-
 ga consuetudine hanc sibi legem imposuit, ut quod semper lar-
 det, jam amplius nemini denegare possit. Itaque totum
 eventum *dispensationum*, quas vocant *justitiæ*, eo demum
 fit, ut Sum. Pontif. jam omnibus concedere debeat benefi-

cium, quod longa consuetudo iustitiæ actum facit; non efficiet, quod jus concedendi beneficium amittat qui illum semper dedit, acquirat autem qui nunquam poritus est. Si princeps certum aliquod beneficium conferat, si cunctos lege solvat, si longo usu fiat atque qui pridem erat *gratia* & beneficii; an ideo magisterior sibi etiam jus arrogabit exercendi actum, quem nus Princeps exercere consuevit? Sunt hæc plane nuntate S. Anselmi jam obtinebat usus dispensationum, Apostolica concedebantur, uti testatur Paschalis II *Pont. Anselm. col. 1003*, apud Labbæum *Collect. Concil. t. 12*, & tamen nullus unquam fuit Episcopus, qui sibi edandorum potestatem arrogaret. Imo ipse Anselmus, prius erat, eas a Summis Pontificibus Urbano II & I impetrandas curavit, uti patet *ex loco mox laudato*; Gregorius V in Concil. Rom. Robertum Regem de Bertam consanguineam suam, quam in matrimonium sacrisque interdixit Erchembaldum Archiep. Turonensisque Episcopos, quorum consensu nuptiæ illæ contraxerant, apud Labbæum *Collect. Concil. t. 11 col. 1029* *edit. indic. Sæc. XII* tam crebro dispensationes a Summis concedebantur, ut S. Bernardus *de Consid. lib. 3 c. 4* *op. edit. Venet. 1781*, Eugenium III discipulum olim suum putarit, ne quem tam facile lege solveret, & tamen Episcopus propter eam dandam veniæ consuetudinem, ubi debitum contendebat. Imo cum frequentior esset huiusmodi usus, omnis earum potestas Sedi Apostolicæ in Concilio Lateranensi IV *Can. 19, 20, 57, 58 col. 42, 43* *ed. Harduini*, ac tantum absuit quod Summi Pontifices illo dispensationum usu jus aliquod, aut aliquam tatem inductam putarint, ut plus semel rejecerint, qui veniam postulabant. Ita Alexander IV a Galliarum Rege rogatus legem solverat de conjugibus, Waldemaro Svecorum Regi veniam dandam quam nuberet Sophiæ suæ ex fratre nepti; sed postibus expensis causis hanc ipsam veniam dedit, & ita conciliatæ sunt, ut narrat Raynaldus *ad an. 1258 n. 19 p. 27 et 59 t. 2 ed. Lucæ*. Clemens IV apud *Mar. doct. t. 2 p. 557*, lege solvit ex iustis causis filium filii non item filiam Alphonsi Regis, quam pater filii Imperatoris in matrimonio habere cupiebat, licet quod *larga* esset *retroactis facta temporibus diversis gratiarum*. Ejusdem generis exempla suppeditant Innoc. IV apud Balutium *Miscellan. diplomat. t. 1*, itemque Joannes XXII, qui veniam, quam propter impedimentum Arragoniæ Rex ab se postulaverat, contulit apud Raynaldum *ad an. 1329 n. 83 seq. t. 5*.

(3) Consule Benedictum XIV *de Synod. dioces.*

§. 122. Sunt tamen graviora quædam in quæ tametsi divino aut naturali jure inducta tamen a Sum. Pontif. laxari non solent; &

agnitas in primo gradu, quæ videlicet est inter
 am et sororem (1), affinitas in primo item gradu
 vitricum et privignam, publicum impedimentum
 nis ex occisione conjugis cum adulterio (2). In certis
 dimentis, quæ Ecclesiastici Juris sunt, Summus Ponti-
 ex justis gravibusque causis veniam tribuit. (3). Quæ
 sive dispensatio, ut vocant, vel publica, vel occult-
 illa pro utroque foro datur per *Datariam*, vel
etariam Brevium; hæc per *Sacram Penitentiariam*
 anterno tantum foro conceditur,

) Non convenit inter Theologos, iterque peritos juris Ca-
 si, an matrimonium inter fratrem & sororem jure naturali
 vel humano prohibeatur. S. Thomæ, Gonzales, Pen-
 ali solam juris positivi prohibitionem agnoscunt.

) Confer Benedictum XIV. in ep. ad Ignacium *Realem de*
oratione Missæ a sedente, quæ extat in Append. II t. 4 ejus
lib. 13, 14, 15 p. 7 et 8 ed. cit.

) Ita fidei catholice utilitas, timor apostasie, bonum pu-
 studium avertendi mali, angustia loci, inopie mulieris
 ite justam præbent causam, propter quam dispensatio con-
 tur. Sunt & aliæ similiter graves causæ, quorum judicium
 et ad Sum. Pontif., a quo venia tribuitur. Dataria solet
 nem dispensationes publicas concedere super consanguinitate
 & affinitate, & spirituali cognitione, & publica honestate,
 crimine adulterii, modo nulla fuerit in necem conjugis ma-
 ratio. Ceteræ dispositiones super aliis publicis dirimentibus
 edimentis raro, atque ex causis gravissimis per secretariam
 am concedantur. Ex Cancellariæ Reg. 49 in litteris dis-
 nationum super aliquo gradu consanguinitatis, vel affinitatis
 allicitur clausula seu conditio, *si mulier rapta non fuerit.*
 igitur scienter nuptias cum rapta contraxerit, ac veniam po-
 la, tunc alia adjicitur, *ex quaterno conditio, ut separentur*
omni delicti, quoadusque arbitrio commissarii seu excusatoris
sociali congruam egerint penitentia. Confer Rigantium *ad*
idem Regulam 49 Cancellar., & confer etiam Gagliardum
tit. jur. Canon. lib. 2 tit. 11 §. 5 num. 93 & seq.

125. Jamvero dirimentia impedimenta nuptiarum ad
 summa capita revocari commode possunt. Nuptiæ
 nullius momenti sunt, vel quod aliquis ad eas con-
 tendas aptus & idoneus non est; vel quod eas deceptus
 re contraxit; vel quod in iis conciliandis non eum
 wit modum, quem servare oportebat.

124. Primum caput duplex est; nam quis vel ab
 ibus universe, vel a certis tantum nuptiis arcetur. Ir-
 sunt generatim nuptiæ impedimento vel corporis, vel

animi. Corporis impedimento tenentur, qui non satis progressus ætate est, et qui venerem exercere non possunt. Quorum vitiorum alterum *defectum ætatis*, et alterum *impotentiam coeundi* vulgus appellat. Impedimentum triplex est: ordo sacer, votum, ligamen. Quædam nuptiæ fieri non possunt propter cognationem, affinitatem, honestatem, delictum, cultus disparitatem. Caput aliorum impedimentorum est error, siquidem personæ sit conditionis. Tertium modus, quo frustra ineuntur nuptiæ, si nimirum vi, si raptu, si clam, si cum iniqua conditione perficiantur. Singula partite, atque ordine expendenda sunt.

§. 125. Omnes, uti diximus, generatim nuptias propter corporis impedimentum inire prohibentur, quibus vel ætate tenera, vel imbecilla natura, vitiumque corporis cum conjugio liberis operam dare non sinit. Fiunt maturæ mulieres anno decimosecundo, mares autem anno decimoquarto idoneam ad procreandos liberos ætatem consequuntur. Ante hoc tempus initum matrimonium irritum est, nisi malitia suppleat ætatem, hoc est impuberes dare operam liberis possint, et rem uxoriæ intelligant (1).

(1) *Cap. 6, 10, 11 de Dispensat. impuber.*

(2) *Cap. 9 eod.* Recte tamen animadverit Bened. XIV. *Constitutione Magnæ nobis 51 t. 2 ejus Bullar. p. 249 edit. cit.*, Apostolica dispensatio venia opus esse, ut recte matrimonium contrahat impubes, quod propter ætatem nondum corporum conjunctioni maturum est, sed tamen ita rationis usu valet, ut matrimonii contrahendi vim et naturam intelligat. Potest enim Episcopus judicare num malitia suppleat ætatem, sed non potest ei conjugium permittere, quod rem uxoriæ exercendam nondum aptus & idoneus est.

§. 126. Vitium corporis procul a matrimonio esse jubet adultos, qui vel natura, vel morbo ita sunt comparati, ut suum cum scæmina corpus nequeant commiscere; præterea ea mulieres, quæ ita habent obstructam viam, ut vitæ conatus excludant. Quisquis tali hoc laborat vitio, non perpetuum sit, et contractum ante matrimonium, firmum inire conatur nuptias, quæ jure ipso naturæ irritæ sunt (1). Stat enim vis matrimonii, quando impedimentum præterea ortum est (2); et quando illum tolli humana opus ac sine vitæ discrimine potest, et periculo est faciendum (3).

Cap. 1 & 3 de Frigid. & malefic.
Cap. 5 de Frigid. & malefic.

(2) *Can. 25 c. 52 qu. 7.*

7. Ut hoc impedimentum dirimat matrimonium, atque exploratum esse debet; ubi dubium sit, male experimentum confugiendum est. Scilicet spatio simul conjuges agere vitam debent, nixu venerem periculum facere virium suarum. Lapeo si omnes conatus inutiles fuerint, matrimonium, accedente jurejurando conjugum, ac septem annorum (1). Præsertim vero, cum de alterutrius corporibus controversia est, inspicienda sunt corpora, viris fit per chirurgos, in mulieribus per honeste dignas obstetrices (2). Omnes hi jurati confirmant, sese novisse mulieris, aut viri corpus minus rem uxoriæ gerendam.

Cap. 2 cap. 53 qu. 1, Cap. 5 & ult. de Frigid. & malefic.
Cap. 4 & 14 de Probat.

8. Animi sive voluntatis impedimento irritæ sunt nuptiæ, si quis ante illas vel sacro ordine, vel professione, vel altero matrimonio sese obligavit. Quidem ordines, vel ex voto, vel ex lege ecclesiæ impedimento esse, quominus valeant matrimonia eo- rum illis obstricti sunt, inter catholicos omnes constat non continentes esse oportere majores clericos, ex apostolica traditione intelligimus (2): et certe iis non licuit uxores accipere (3). Verbum initio nullis poenæ, quarum formidine clerici servare cogentur officium, in quos eos prisca vivendi ratio, pura et intacta satis sua sponte retinebat. Constitutæ sunt ea poenæ annis consequentibus, cum depravati et corruptiores clericorum hoc officium comminuere, et violaverunt (4).

Concil. Lateranense II can. 7 & 8 s. 12 Concil. Colloq. Labbai
51 ed. Ven. & Trident. Sess. 14 de Sacram. matrim. can. 9.

De origine ac sanctitate celibatus, quem Majores Clerici debent, copiose disserint V. Cl. Franciscus Antonius Zaccaria duobus libris, quorum alter *Storia Polemica del Celibato Sacro* est an. 1774, alter *Nuova giustificazione del Celibato Sacro*. editus Fulginæ an. 1785. His duobus libris egregie, ac dilucide expenditur quidquid ad hoc argumentum pertinet, ac pla-

ne evertuntur commenta, & sophismata liberculorum qui adversus Sacrum Cœlibatum paucis ab hinc annis, nia, atque alibi prodierunt.

(5) Canon Apostolorum 27 apud Cotelierium PP. A p. 445 edit. Amstelod. 1724, quem canonem, & simul l. 6 Apostolic. Constit. p. 350 l. c. Græci corrumpunt, & de detorquent, ut observat Cotelierius in *Notis ad uicium*, S. Epiphanius *Exposit. fid. catholic. c. 21*, & *Henri. l. 2 p. 496 ed. Paris. 1622*, Justinianus *Novel. 22 c. 42 coll. Hieronymus Contr. Vigilant. n. 2 opp. t. 2 col. 589 ed. V. non*. Quibus ex locis intelligimus, eandem initio fuisse, atque Occidentalis Ecclesiæ sententiam, quod scilicet Clerici post sacros susceptos ordines matrimonium haberentur, quodque se in posterum matrimonii usu abberent, qui uxorem habebant, antequam sacros ordinerent. Vetustissimam hanc disciplinam Græci relaxarunt sæc. VII, cum scilicet Synodus Trullana seu Quinisexta est. Nam hæc Synodus *can. 6* ratam quidem firmam voluit antiquam disciplinam, per quam majores sacros ordines nuptias conciliare prohibentur, sed tamen Subdiaconis, Diaconis, Sacerdotibus, non item Episcopis misit usum matrimonii cum uxoribus, quas antea. Hæc autem novitati Trullani Patres præsidium quædum dederunt in antiquiori Canone Carthaginensi, in quo nihil tale statutum est; sicuti post Fleuryum animadversissimus Zaccaria in opere *Nuova giustificazione del sacro Eccl. Dist. 2 cap. 2 p. 88*, Canonem hunc nunquam Romani Pontifices, neque ut probarent, Græci Imperatores, aut minis, aut blanditiis, & pollicitationibus efficere, uti ostendit ipse Zaccaria *Storia Polemica del Celibato* 159 & seq., sed tamen eum postea tolerandum putarunt, cederent causam schismatis, ad quod Græcorum animi res esse videbantur. Optandum vehementer esset, inquit XIV, *Const. 57 n. 26 t. 1 ejus Bullar. p. 103 edit. Venet. 1754*, ut Græci in sacris ordinibus constituti, ac Latini, castitatem servarent: *nihilominus ut totum Subdiaconi, Presbyteri uxores in eorum ministerio retinere modo ante sacros ordines, virgines, non viduat, neque duxerint, Romana non prohibet Ecclesia*. Inritum tamen matrimonium apud Græcos a Diacono vel Sacerdote, & Sacerdos, qui uxorem habeat antea ductam, perdam, vel per triduum abstinere se ab usu matrimonii antequam ad sacrificium conficiendum accedat, Benedict. cit. n. 28, Clemens VIII *Const. 107 §. 5 t. 5 par. 2 Bullar. tinet etiam ad hunc locum Constitutio 129 ipsius Benedict. in cit. Bullar. t. 1 p. 512*, ubi multa sunt de uxoribus, qui in sacris ordinibus versantur. Ceterum de continentia non eadem semper fuit Ecclesiæ disciplina Apostolorum, Justinianus, Epiphanius locis paulatim dicatis eadem, qua ceteros majores clericos, continere obstringunt Subdiaconos; verum Hieronymus *lib. c. piscopos, Presbyteros, Diaconos, non item Subdiaconos*, qui matrimonii usu prohiberentur. Idem de Sub

in Decretalibus Siricii & Innocentii, atque in reliquis monumentis. Primus omnes Subdiaconos continentiam de S. Leo M. *ep. 14 c. 4 col. 687 s. 1 ad Ballerin.* & decretalis non ubique obtinuisse videtur. Nam Conc. I., quod postea habitum est, *can. 2 col. 794 s. 2 Collect.* clericos Diaconis inferiores continentiam lege non obnoxil. Aurelianense III *can. 2 col. 1425 mox laud. rom. 2* vult esse Subdiaconos, ac Concil. Aurelianense IV 1431 *ibid.* tantum Presbyteros & Diaconos, non item eos, quorum nullam mentionem facit, Roma, cum Pontifices Gregorius M., Subdiaconi continentiam servare, atque ipse utitur exemplo Sedis Romanæ *l. 1 ep. 44 s. 1 538 ed. Paris. 1705*, ut Subdiaconos Siculos eodem legebat.

Ita ea de re decretum latum a Siricio an. 386 *in ep. 2 ad Terracon. c. 6 & 7 apud Constantium Episc. Pontific. col. 626 seq.*, atque hoc decretum postea confirmavit Innocentius *ep. 6 ad Ruper. Tolosan. c. 1 col. 790 seq. apud eundem ibid.*

Votum, quod matrimonium dirimit, solemne est, conjunctum scilicet cum professione, quae in Religione emissa fuit. Quod votum ab eo distincto quo quis extra Religionem sese obligavit, quod simplex castitatis dicitur (1). Hoc enim minus licet non item irritum matrimonium facit (2); uti irritae nuptiae eorum, qui religiosae professionis voto, is ordinibus impediti ac devincti sunt (3). Sed Religio differt ab Ordinibus sacris, quoniam ea etiam matrimonium antea contractum, modo ratum, non consummatum (4); verum sacer ordo tantum facit nuptias, quae post eum conciliatae sunt (5).]

Aliique sentiunt, distinctionem voti *simplicis ac sollemnis* aetate primum inventam fuisse, deinceps ubique receptam, nam ab eo descripta in Decreto fuit. Ego dabo non gratia vocabula *simplicis & sollemnis* ea tempestate primum coepisse; sed certe res ipsa, hoc est distinctio eorum, qui et castitatem voverant, multo antiquior est. Mitto testificationem, Augustini, ceterorum, quae Gratianus habet 22, 41 c. 27 qu. 15 & *Canone 2, 4, 5, 9 dist. 27*, & ex intelligimus, jam IV saeculo aliud fuisse votum, quod irritum aliud, quod non irritas nuptias efficiebat. Utriusque votum tunc inculcentissime mihi quidem videtur proposuisse Siricio, qui IV Ecclesiae saeculo Pontificatu Maximo functus est. *ep. 10 c. 1 col. 688*, apud Constantium Episc. Romanum. primo agit de *Virgine velata jam Christo, quae integritate testimonio professae a sacerdote prelo fusa benedictionis accepit*. Hic sane locus pertinet ad professionem, quam

solemnem dicimus. Pergit continuo Pontifex, deque hæc: *si incestum commiserit furtim, seu volens protegere adultero mariti nomen imposuerit, tollent mestis, faciens membra meretricis &c.* Sane si hæc velat conjunctio incestum & adulterium, si ipsa mulier non meretrix appellatur, manifestum est, ejus nuptias irritas. Hæc de virginibus velatis, quæ publicam aut solemnem nem emiserant, Siricius constituit; sed longe aliud habet virginibus non velatis, quæ scilicet privatam castitatem. Eas quidem pœnitentiæ subjicit, quod fidem fregerint, *vam* vocat earum conjunctionem, sed eam tamen verè ac nuptiarum nomine appellat. Inquit enim: *Item pœnitenda velata est, proposueras sic manere, licet non esset velata, tamen quia proposuit, & in conjugio velat furtive nuptiæ appellantur, ex eo quod matrimonii cultum non servaverit.* Hic quidem locus meo judicio indicat discrimen voti simplicis & solemnis, quorum alterum licitum, alterum vero irritum matrimonium efficit. hoc loco intelligimus, quam graviter errent, qui non quinque priora sæcula irritas fuisse nuptias illorum, quæ ter castitatem voverant. Nam eas Siricius avertissime dicat, & consentit Innocentius I. *ep. 2 ad Victorium* 754 & seq., quem Innocentius locum Constantius ingeniter expendit.

(2) *Cap. 4 & seq. Qui cleric. vel vover. Concil. Trid. 24 can. 9 de Reform. matrim.*

(3) *Cap. un. de Vor. in 6.*

(4) *Cap. 2 de Convers. conjug.*

(5) *Extrav. un. Joannis 22 de Vor.*

§. 150. Pertinet etiam ad generalia impedimenta matrimonium antea cum alia muliere, virove contractum impedimentum ligamen dicitur. Nam qui obstringit culo primi matrimonii novis se nuptiis obligare non cum divino jure vetitum sit plures simul habere (1); ideoque apud Christianos novæ nuptiæ contractæ possunt, nisi primum de conjugis morte certus natus sit (2).

(1) *Conc. Trid. Sess. 24 can. 2 de Sacram. matrim.; & Stat. Decretal. titul. de Sponsa duorum.* (2) *Cap. 19.*

§. 151. Nunc a generalibus impedimentis ad particularia veniamus. Sunt igitur qui non omnes, sed aliquas nuptias inire prohibentur, atque id quinque de eorum prima est cognatio, quæ triplex est, naturalis seu civilis, spiritualis. Cognatio naturalis vinculum sonarum, quæ per generationem ab eodem prop-

procedunt. Stipes est ille, a quo procedunt ii, de quo generatione quaeritur.

132. Distribuitur cognatio in lineas, lineae in gradus. Linea est personarum sanguine junctarum; gradus intervalla harum personarum, quibus tamquam lineae conficitur, & quibus noscitur, quae persona propinquior sit. Linea vel recta est, quae genitores continet; vel transversa & obliqua, qua componitur, qui ex latere juncti sunt. Cum hi pari distant a stipite, linea transversa aequalis est: cum gradu dispari, nimirum alter altero remotior est, inaequalis dicitur. Ita fratres & sorores, qui aequaliter a patre distat, itemque horum filii, qui similiter paribus in latere ab avo sejunguntur, in linea aequali sunt; patruus & avus filius in linea inaequali versantur; quoniam alter alterius alter deorsum fertur, & ille ad communem stipitem prius accedit.

133. Jure civili una & perpetua regula in omnibus gradus numerantur, scilicet *generata persona gradus adjicii* (1), sive tot gradus, quot generationes sunt. Sed hanc eandem regulam S. Canones in linea recta, ad generationum loco personas usurpant, & ita, quot a stipite, personae sunt, totidem gradus numerant. Filius patri est primo gradu junctus, quoniam una generatio, sive una, dempto stipite, persona est, nepos distat secundo gradu, quoniam duae generationes, sive, sublato stipite, personae sunt. Sed in numerandis in linea transversa alia est Juris Civilis, & alia Canonica ratio. Nam jus civile subjicit iisdem legibus & rectam & transversam lineam; & ideo lateris utriusque generationes numerat.

§. 7 Inis. de Gradib. cognat.

134. At canones tot gradus constituunt, quot personae a tantum latere reperiuntur; & in linea aequali collaterales inter se sunt eo gradu, quo distant a stipite. Communes in inaequali eo gradu, quo a stipite remotior distat. Nimirum canones ex uno latere ascendunt ad stipitem, collaterales originem ducunt, atque hic subsistunt; sed leges descendunt etiam ad aliud latus, & in utro-

que colligunt generationes omnes quotquot sunt, atque singulis singulos gradus efficiunt. Itaque secundum eam etiam cognatio collateralium incipit a primo gradu, et que sunt fratres, & sorores; verum hic gradus iure secundus gradus est. Ecclesiastica illa ratio numerandi graduum obtinet in matrimoniis, at in hæreditatibus ex iure civili gradus æstimantur (2).

(1) Initio canones in numerandis gradibus lineæ tamen Juris Civilis regulam retinuisse, putat Cujacius *ad tit. de sanguinit. & affinit. opp. t. 6 col. 1084 ed. Mutin. an. 1771*. Est sane vetus Ecclesiastica illa regula a civili distincta, que diserte memorat Gregorius M. qui certe (ut ut alla quidam sententia sit) auctor est *ep. 64 ad August. l. 31 c. 1 col. 1150 edit. Paris. 1750*, quæ descripta est in *Can. 101 c. 21 & 5*. Inquit enim, *terrenam legem in Romana Republica* consobrinorum permittere: sed ipse vetat has nuptias, tam in secunda generatione contractas, atque Anglis matrimonia in tertia aut quarta generatione permittit. Ergo Gregoriano tunc consobrini erant in secundo gradu, quæ omnino Justinonici regula est; neque ipsis licebat nuptias inter se contrahere. Atque hac quidem ætate editum jam erat jus Justinianum quod nuptias inter consobrinos permittebat *§. 4 Inst. de n. n.* Non enim assentior iis qui hoc Institutionum loco adferunt putant negantem particulam, quoniam ita sensum reddere philosophus, qui jus expressit, quod post Justinianum in hoc inductum est. Et certe vulgata lectio, quam veteres *Interd. & Glossa* sequuntur, legit *affinitive*; sicut & editiones *Barb. d. Russardi, Contii, Carondæ, Cujacii*. Atque hoc quod de nuptiis consobrinorum comprehensum Institutionibus communis est Arcadii & Honorii constitutioni in *L. 19 C. de n. n.* si integra hæc lex illorum revera est, quod negat *Contius civ. lectio. l. 1 c. 9 p. 12 ed. Neap. 1725*, per quam legem abrogata est antiquior Constitutio Theodosii M., qua vetabatur consobrinos matrimonia. Sed de civilibus legibus, quæ ad hoc pertinent consobrinorum, deque illa, quam memoravi, Theodosii constitutione disputant *Consilius loc. cit. lib. 2 c. 1 p. 19*, *Barb. Gothofredus in Cod. Theodos. Leg. 1 tit. 10 & Leg. 5 tit. 12 l. 1 p. 350 & 341 ed. Lipsiæ 1756*, *Harprechtus in Institut. l. 1 §. 4 Fl. Florens*, cujus ea de re peculiaris disputatio est de *prohib. consobr. prohib. opp. t. 1 p. 389 ed. Norimb. 1756*. Nunc redeamus, unde discessimus. Post Gregorium Zacharias Pontifex *can. 4 c. 35 qu. 5* similiter ecclesiastica regula utitur in numerandis gradibus cognationis; denique Alexander II in *can. 5 qu. 5 novum & inauditum* vocat errorem illorum, qui per fratres ac sorores in secunda generatione esse asseverant, ait, in Lateranensi Concilio *diu ventilatum*, legibus & rationibus deprehensum fuisse, ob *aliam*, atque *aliam* *causam*, *nam fieri canonum computationem*. Quæ Alexandri constitutio se ipsam refutat Van-Espenium *Jur. Ecclesiast. par. 2 tit. 13 c. 10*, qui Ecclesiasticam illam regulam numerandi gradus sicut

deque receptam, nec extra quatuordecim fuisse arbitrat. qui unam, eandemque esse aiebant juris utriusque respondere legum et canonum imperitor vocat, & facere in sacros canones et ecclesiasticum morem, eorumque errorum esse & inauditum. Ex quibus facili intelligitur, jam ecclesiasticam illam regulam exploratissimam ac receptissimam. Cum Van-Espenio sentit Dominicus Cavalarius *Canon. part. 2 c. 21 §. 8.*
Can. 2 cap. 34 qu. 5.

Jam vero inter illos, qui in linea recta sunt, sive paratos & genitos, matrimonium esse nunquam potestumque vel remotissimo gradu inter se distent. enim ab hujusmodi nuptiis abhorremus, & officia non bene congruunt cum officiis, quas liberos tribuere oportet (1). Sed in linea transversa cum nuptias vetat usque ad quartum gradum, gradum comprehenso (2); Jus Civile ad quartum quoque gradum incit interdictum suum; sed gradum ipsum exclu- Itaque Jus Civile nuptias probat consobrinorum, locat in quarto gradu. At Canones improbant has non solum quod & quartum gradum interdicto continent, sed etiam quod revera ipsi consobrini in secundo sunt (4).

ascendentium, & descendantium nuptias jure ipso naturae ferme inter omnes constat. At in linea transversa vero ecclesiastico interdictas nuptias multi sentiunt; consilii etiam primum gradum lineae transversae ad juris naturalis pertinere arbitrantur, quoniam naturalis pudor inter sorores & fratres vetare videtur.

In cognitionis impedimentum ad septimum usque gradum *can. 1 et 19 c. 35 qu. 2, Nicolaus II Decret. 15, apud Miscellan. sacr. 2. 2 p. 119 edit. Luca 1761.* Sed cum patens impedimentum sine gravi incommodo observari, Innoc. III in c. 8 de *Conanguinis*, illud coercuit ad gradum, eoque jure nunc utimur.

§ Tercis. de Nuptiis.

Haec est regula canonum de nuptiis inter consobrinos vetera eam, praeter Gregorium M., cujus paulo ante indicavi memorat etiam Concil. Apathense an. 506, *can. 61 t. 5 collect. Labbei col. 531 ed. Venet.*, Turonense II an. 567, *6 Concil. col. 544, Gregor. II Decret. 8 apud Pithaeum Eccles. Roman. p. 300 ed. Paris. 1687.* Atque ea quidem demonstrarum supra est, Jus Civile consobrinorum nuntiabat. Abrogat tamen hoc jus Ecclesia, & ita declarandi dirimentia impedimenta ad se pertinere. Non hic omittere praclarum Ennodii Ticinensis locum, ex jam inde a V & VI saeculo (nam Ennodius obiit an.

521) omnes de matrimonio, deque cognatione controversum Sum. Pontif. deferri consuevisse. Ipse enim *ep. ad l. 5 in l. PP. 1. g. p. 345 edit. Lugdun.* inquit: *Divinis tamen legibus cognitionem indiculo comprehensam in Matrimonio licere tota dubitatione noveritis. Sed continuo ad Urbem Romanam meos dirigo, exalturus a venerabili Papa super hac potestatem, ut unum vestrum potioris præcepti firmes auctoritas*

§. 156. Præter cognationem ex sanguine, etiam & spiritualis cognatio irritas nuptias facit. Civilem cognitionem a Jure civili inventam probarunt, atque runt Canones (1), eaque ex adoptione oritur, tri est. Prima diffunditur per lineam rectam ascendens descendentem adoptantis, & adoptati (2); altera in linea transversa inter adoptatum, & filias legitimas adoptantis sub patria potestate manentes impedimentum tollitur, vel soluta adoptione, vel filio adoptato, quoniam his modis solvitur vinculum, unde impedimentum oriebatur (3). Denique affinitatis similiter oritur etiam impedimentum nuptiarum inter adoptatum & uxorem adoptati, similiter inter adoptatum & adoptantis (4).

(1) *Can. 1 c. 50 qu. 3 cap. unic. de Cognat. legal.* Inter pre civili Ecclesia hoc impedimentum accepit, neque immutavit, hinc Cujacius in *Tit. Decretal. de Cognat. legal. col. 1075 ad. Muin.* 1778 monet, nunc etiam civilem cognitionem nuptias dirimere.

(2) §. 2 *Instit. de Nuptiis.*

(3) *L. 55 ff. de Rit. nupt.*

(4) *Leg. 14 ff. de Rit. nupt.*

§. 117. Spiritualem cognationem parit Baptismi confirmatio (1). Vetus est Ecclesiæ doctrina, qua venerat, qui aliquem Baptismo donaverat, aut instituerat, & de sacro fonte susceperat. Sed nunc impedimentum initio oriebatur, adeo ut ipsi patres suos de fonte susciperent (2). Lapsu temporis impedimentum inductum est, & late etiam parit, adeo ut ad instar consanguinitatis, adoptionis, susceperat de sacro fonte, ejusque filii, neque cum suscepta, neque ejus cognatis nuptias conciliare possent (3). Videntur Patres, quod experti didicerant, nimis late cognitionis spiritualis impedimento sæpe per evenire matrimonia contra jus fieri, quæ nec sine peccato

ne offensione dirimebantur, statuerunt, cognationem
 ualem tantum comprehendere susipientem, & ba-
 ptum, huiusque patrem ac matrem, itemque bap-
 tism et baptizatum, atque huius patrem ac matrem, præ-
 a neminem. Quod jus etiam obtinet in Confirmatio-

Solum Baptismum memorat Justinianus in *Leg. 6 Cod. de Nu-*
Concil. Trullanum can. 5, apud Labbeum t. 7 col. 1371 edit.
Nicolaus I. in can. l. c. 50 qu. 3. Verum Confirmatione con-
cognationem ponit Concil. Compendiense an. 757 can. 12
tandem Labbeum t. 8 col. 452, non Vermeriano, seu apud
Mar, uti habet Gratianus can. 2 cap. 50 qu. 1, qui quidem
Compendiense Concilii canon extat etiam in Capitularibus Ca-
W. & Ludovici Pii l. 5 c. 7, apud Baluzium t. 1 col. 555 ed.
1772. Diserte autem Bonifac. VIII in c. ult. de Cognat. spiris,
 hoc impedimentum memorat. Interim ex iis, quæ mox
 monumentis intelligimus, antiquissimum esse, & mul-
 te quam in Decretalibus describeretur, ab Ecclesia agnatum,
 cognatum spiritualis cognationis impedimentum. Quod etiam
 Gregorius II *Decret. 4, apud Pichæum loco mox in-*

S. August. ep. 93 ad Bonifac. t. 2 col. 365 r. 6 ed. Venet. 1729.
Consule Gratianum can. 50 quest. 3 & 4.
Concilium Tridentinum Sess. 24 cap. de Reform. matrim.

33. Est & alia nuptiarum prohibitiæ inducta ex ma-
 trimoniae conjunctione, per quam duæ cognationes co-
 nectuntur, & inde affinitas oritur (1). Leges civiles tantum
 affinitati, canones etiam ex vetita conjunctione affinita-
 tem prohibent (2). Quod affines ab affinis non generan-
 tur, proprie gradus inter eos sunt (3). Verum exem-
 tionis etiam affinitatis gradus recepti sunt, & ideo
 quis est cognatus viro, eodem est affinis uxori,
 & vice versa (4). Affinitas orta ex nuptiis matrimonium im-
 pedit eo modo, quo cognatio; perpetuo scilicet in linea re-
 pendentium & descendentium, in linea transversa us-
 que ad quartum gradum (5); orta vero ex vetita corporum
 conjunctione tantum primum, atque alterum gradum com-
 pedit (6). Contrahit autem affinitatem sola uxor cum
 consanguineis, & solus vir cum consanguineis uxoris;
 nulla inter utriusque consanguineos affinitas inter-
 venit (7).

Affinitatis impedimentum ecclesiastica lege constitutum ini-
 tus sæculi IV habet in Concilio Neocasariensi *Can. 2, apud*
Devoti. Tom. II.

est. Labbæum s. 1 col. 1511. Huius quoque impedimenti mentio est in *can. 61. Concilii Eliberitani*, quod habitum est 305, apud Labbæum s. 1 col. 999. Itaque vehementer errant huius impedimenti originem repetunt a Jure Civili, nisi *L. 2 Cod. Theodor. de Incest. nupt.*, apud Gothofredum s. 1 quæ quidem lex lata est an. 555.

(2) *Can. 10 c. 35 qu. 2 Cap. 8 & 10 de eo qui cogn. consang.*

(3) Consule Cujacium *ad tit. de Consang. & Affin. opp. 1. 6 edit. cit.*

(4) *Leg. 10 ff. de Grad. & affin.*

(5) *Cap. 1 de Consang. & affin.*

(6) *Conc. Trident. Sess. 24 c. 4 de Reform. matrim.*

(7) *Cap. 5 eod. Jus civile vetat etiam conciliari nuptias vitricum, & uxorem privigni Leg. 15 ff. de Rit. Nuptiar.* huic legi derogatum est a Jure Canonico in *Cap. 8 de Consang. & affin.*, uti ostendit Bened. XIV *de Syn. diacer. l. 9 c. 13* fer etiam Cujacium in *tit. de Consang. & affin. opp. 1. 6 edit. Mutin. seu Venet. 1778.*

§. 139. Tertium particulare impedimentum est honestas, hoc est reverentia certis personis debita, facit, ut si quis cum aliqua matrimonium ratum, non summatum, aut etiam sponsalia contraxit, quæ certæ pura, hoc est sine conditione, & valida sint (1), cum sanguineis uxoris usque ad quartum gradum, cum consanguineis sponsæ usque ad gradum primum, matrimonio, gi veretur, ac si jungatur, nihil agat (2).

(1) Etiam sponsalia irrita, modo non deesset consanguinitas, honestatis impedimentum parere Bonifacius VIII tenuit in *Cap. un. de Sponsal. in 6. Verum Concil. Trident. de Reform. matrim. cap. 3*, sustulit impedimentum honestatis sponsalibus quavis ratione nullis; quam Tridentinam legem tum ad sponsalia de futuro pertinere, declaravit S. Pius in *lit. ad Roman. 85 in Bullar. Rom. ult. s. 4 par. 5 p. 13*

(2) Publicæ honestatis impedimentum tamquam recensatum hæretici reprehendunt, atque eorum e numero Hæreticorum Brouverus *de Jure connub. l. 2 c. 14* plura de hoc impedimento præter verum atque honestum, dicit, atque illud prius Bonifacio VIII excogitatum putat. Verum multo ante hunc cium huius impedimenti diserta mentio est in *can. 14 & 15 qu. 2*, quin etiam IV sæculo Siricius *ep. 1 ad Himer. cap. 1* Constantium *col. 628*, vetat generatim, ne quis alterius uxorem accipiat: ac plane falsum est, sciuti Iuvenius *de Sacram. diss. 10 qu. 7 c. 9*, decretum, quod ex Benedicto tifice Brouvetus recitat. Quin impedimenti publicæ honestatis vetus origo est, non obscure expressa in Jure civili, ostendit Alexius Symmachus Mazochius *Diatrib. 1 in Can. rit. 54 n. 15 & Not. 6 p. 235 et seq. edit. Roma 1766*. Et sane vir doctus *Leg. 12 §. 1, Leg. 14 §. 4, Leg. 40 ff. de Rit. nupt. Insti. ut de Nupt.*, additque præterea Alexii Compeni eo

3 & 4, apud Gothofredum in *Corp. jur. civ.*, quibus in lo-
publica honestate agitur disertissime. Itaque hoc impe-
um in remotissima Ecclesiæ antiquitate fixas habet radi-
no nunc etiam magna ex parte mitigatum est, cum an-
artum gradum comprehenderet, nunc a Synodo Triden-
percitum sit intra primum gradum, si ex sponsalibus; in-
artum, si ex matrimonio rato procedat; tantum abest, ut
ri Brouvverus, alique hæretici possint, inventum hoc
mentum fuisse ambitu et cupiditate Summ. Pontif., ut
latius jurisdictionem, potestatemque explicarent.

140. Sequitur impedimentum criminis, quod duplex
adulterium, & homicidium. Adulteram nubere adul-
vetat Jus Civile Romanorum (1); quod quidem jus
etiam Ecclesiæ fuisse videtur (2). Sed nunc adulte-
tantum matrimonium dirimit, si adulter & adultera,
eorum alter in innocentis uxoris, vel mariti mortem
piraverint, ut nuptias inter se conciliarent, vel vivo
alterius conjuge, patratum sit adulterium, ac simul mu-
tata futuri matrimonii fides, cum alter alterius nuptias
ignorat (3). Homicidio quoque dirimitur matrimonium;
si quis alterius conjugem interfecerit, nuptias ini-
potest cum altero conjuge, qui superstes est, modo
in hanc mortem conspiraverit (4).

Leg. 11 §. 11, et Leg. 40 ff. ad Leg. Jul. de Adult., Novel. 254
Cap. 9 tit. 9.
Can. 1 cap. 31 qu. 1, qui canon a Gratiano tribuitur S. Leo-
vel revera desumptus est ex Conc. Triburiensi *an. 895*
apud Labbæum *t. 11 Concil. col. 655*. Idemque habet Conc.
Romane apud eundem Gratianum *can. 3 ibid.* Canon autem 2
c. 11 qu. 1 excerptus est ex S. Augustino *de Nupt. et concu-*
sa. c. 10 t. 13 col. 555 edit. Maurin. Venet. 1768, longe aliam,
interpretum vulgus putat, habere significationem, ostendit
arianus Berardus *Gratiani canones etc. par. 3 c. 19 p. 310 edit.*
t. 1753. Porro solum adulterium initio irritum fecisse vide-
matrimonium; sed Gratianus antiquos canones arctavit iis
tionibus, quas descripsit post *cir. can. 3*, si adulter nihil in
in viri machinatus fuerit, vel si vivente viro fidem adul-
teram dedit, ut sumpturum eam sibi in conjugem, si viro ejus
propter. Jus idem hoc constitutum est in *c. 6 et pen. de Eo*
lux. in matrimon. quam polluit per adult. Conditiones illas a
tuo descriptas minime necessarias habuisse videtur Alexan-
in *c. 1 eod.*, uti intelligitur ex eo, quod utitur verbo *ma-*
ut necessarias agnovit Innoc. III in *d. c. 6*. Quare
rium sine conspiratione in conjugis necem, aut
matrimonii fide dirimens impedimentum non indu-
Bened. XIV in *Constit. Reddita 113 t. 1 ejus Bullar.*
174. pag. 279 edit. Rotmæ seu Venet. 1754.

(3) *Cap. 1 et 7. De eo qui dux. in matris. quam p[er] adulter.*

(4) *Cap. 1 de Convers. infidel.*

§. 141. Cultus disparitas matrimonio jungi vetatus, & non baptizatos. A primis Ecclesiæ sæculis interdictæ fuerunt Christianorum nuptiæ cum Judæis infidelibus, quoniam eas contrahere idem videbatur prostituere membra Christi cum gentilibus (1). Christiani, qui tales nuptias conciliabant, tantum disciplinæ rei erant, pœnisque subiciebantur: at ecclesiæ lex erat, quæ illas infirmaret. Quin talium occurrit exempla celeberrima, qualia sunt S. cæ & S. Clotildis, quarum altera Patricium, altera Theodoricum Francorum Regem, utrumque ethnicum habuit. Postremo consuetudine, ut videtur, inducta lege ecclesiastica sancitum est, ut fidelium conjugia infidelibus irrita habeantur (2). Matrimonia Catholicorum cum Hæreticis improbat Ecclesia, sed ea tamen sustinet; quin etiam interdum a Sede Apostolica et causa, certisque adjectis legibus permittuntur (3).

(1) S. Cyprianus *de Laps.* p. 88 edit. Amstelod. 1700. *Verba Concil. Eliberitanum can. 15, 16, 17 col. 25 a t. 1, Chalcedonense can. 14 col. 607, Agathense can. 67 col. 1005 t. collect. Balth. Gratianum tot. c. 28 quest. 1. Neque cum infidelibus, sed etiam cum hæreticis Catholicorum matrimonia damnat *Ant. in can. 15 c. 23 qu. 1, Synodus Agathensis in can. 16 in. 1. scerri vetat connubia cum hæreticis: nisi profiteantur, Christiani esse futuros & catholicos.* Jus Græcorum in his matrimoniis constitutum explicat Synodus Trullana *can. 72, quem in loc. de Balsamonem & Zonaram apud Beveregium Pandect. c. p. 241 seq. ed. Oxon. 1672.**

(2) In sacris literis nihil est, ex quo necessario inferri jure divino, ac præcepto positivo verita esse fidelium cum infidelibus matrimonia; secluso subversionis periculo, quilibet eorum hujusmodi conjugium inire prohibetur. S. Augustinus *l. 1. & oper., c. 19 opp. t. 11 col. 550 ed. Maurin. Ven. 1757.* Cyprianus inter malos Christianorum mores recensere testatur *gere cum infidelibus vinculum matrimonii, quod nihil aliud asserebat, quam prostituere gentilibus membra Christi; quæ temporibus, pergit ipse Augustinus, jam non putantur esse Christiana, quoniam revera in novo testamento nihil inde præceptum est, & ideo aut licere creditum est, aut voluit dubium derelictum.* etiam confirmat *de Conjug. adulterin. lib. 1 c. 25 t. 8 col. 10.* Non enim, inquit, tempore testamenti revelati novi, in Epistolâ vel ullis Apostolicis literis sine ambiguitate declaratum est

*Domini prohibueris fideles cum infidelibus iungi. Itaque impedimentum ex vetusta consuetudine, ac lege. licetiam videndum. Consule Tournelyum *Præf. lib. de Sacram.* qu. 2 art. 2, & Inasium *de Sacram. matrim. dist. 10 art. 2.**

de re agit Bened. XIV in Contr. Matrimonio. 54 l. 1. & in Consist. Magna 51 l. 2 p. 247 ed. Rom. seu ubi etiam antiquiores Sum. Pont. constitutiones in-

caput alterum impedimentorum, uti supra diximus est. Non omnis error, qui in nuptiarum contractum, eas irritas facit, sed ille, qui *personam* dicitur, scilicet is, cum quo contrahitur, alius reuera est ab auditu (1). Quo naturali rationi consentaneum est, id, quod ignorat, consentire nemo possit. Error, si *fortuna* aut *qualitatis*, nihil officit, cum non ad vim intimam, sive ad substantiam contractus error qualitatis in personam redundet (2). Itaque nuptiarum, cum quis uxorem accepit inopem, ignobilis inegantem, quam divitem, nobilem, elegantem

de contr. 28 qu. 1.

de Sponsal. & Matrim., Leg. ff. de Contrab. empt. Consule S. Thom. in 4 sentent. dist. 29 & 30 quæst. 1 art.

Sed & ignorata quoque servilis conditio nuptiis vitio est; & ideo non valet matrimonium ab homine contractum cum ancilla, quæ libera habebatur. Leges nullas servorum nuptias, sed tantum contraxerunt (1); & canones initio desiderasse videmur dominorum, ut nuptiæ ille ratæ firmæ haberentur (2). Sed nunc valent matrimonia servorum, invitis contracta (3); & etiam valet matrimonium liberæ cum ancilla, modo ipse ejus servitutem non ignoret.

de conj. servor.

de C. de incert. & inutil. nupt. Consule Harprechtum, & interpretes in his. institut. de Nups.

de cap. 29 qu. 2.

de conj. servor.

de 1, 4 & seq. c. 29 qu. 2 c. 2 de Conj. serv. Van-Espeyris, ira in fingendis epochis confidentis est cum pari ferum

ignoratione conjuncta, *Ius eccler. par. 2 tit. 13 c. 3 n. 6* non dubitat, Gratianum nixum falso Decreto Julii *P. can. 1 c. 20 qu. 2*, primum adhibuisse distinctionem inter, & ignoranter cum personis servilis conditionis eam accepisse Summos Pontifices, cum ea de re Deciderunt, atque ita inductum fuisse hoc impedimentum ad causam, quo circa conditionem servilem error interbatur. Sed ut paucis me expediam, atque hominis effectui refaciam, dabo Concilia duo, quæ multo antiquiora sunt, scilicet Vermeriense, quod an. 752, & Conquod an. 757 habitum est. Duobus his Conciliis præsertissime ea distinctio, quam Van-Espenius a Gratianitatem putat. En Vermeriensis Concilii verba *can. Labbæum t. 8 Concil. col. 403*. Qui scit uxorem suam esse, & accipit eam voluntarie, semper postea permanet. Clariora sunt etiam Compediensis Concilii verba *Can. ibid.* Si Francus homo accipit mulierem, & sperat quod sit, & postea invenit, quod non sit ingenua, dimittit eam, & accipiat aliam. Similiter si femina ingenua erat tunc quod servus erat, habeat interim quo visus est viris & feminis. Habes hic disertissime propositumque discrimen inter scienter, & ignoranter cum personis conditionis contrahentes. Eadem jurisprudentia est in Reg. Francorum *l. 5 c. 20 t. 1 col. 554 edit.* Baluzii & eadem apud Burchardum *l. 9 c. 27* & eadem apud *l. 8 c. 52 & 65*. Vides igitur Van-Espenii errorem; sed milibus, atque gravioribus refertum est indigestum illud, equidem non intelligo, quomodo a quibusdam tantum possit.

§. 144. Postremum caput impedimentorum per formam atque rationem, qua nuptiæ conciliantur, nullo est matrimonium; quod vi adhibuitque metu contractum fuit; cum omnem consentientem postulet nuptialis consociatio, quæ semel amplius dissolvi non potest. Verum ut vis, inde metus irritum matrimonium faciat, debet esse, quo vir fortis & constans afficiatur (1); prætermine injuste illatus esse debet, quia si quem libere cogat nubere puellæ, cui stuprum intulit, hic metus est a legis imperio procedens, & id consistunt (2). Est autem Judicis metum expendere ne sit, an levis & inanis (3); ac sæpe novo, libere sensu convalescit matrimonium, quod irritum erat (4).

(1) *Cap. 6, 15 et 28 de Sponsal., Cap. 2 de eo qui vim. quam poll. per adulter.*

(2) *Cap. 1 de Adulter. et stupr., C. 10 de Sponsal.*

Fagnanum in *c. Consultation. de sponsal. n. 12.*
Sponsal. et matrim. Vide Fagnanum in *c. Is qui*
n. 44, ubi habes ea de re editam a S. Pio V de-

lem est causa raptus, qui vetat consistere ma-
 nod inter raptorem, & raptam contractum fuit.
 per vim abducta, ac raptoris imperio, aspe-
 perterrita, non videtur sponte in nuptias con-
 e antiquis quidem legibus nunquam ipsa rapto-
 & conjungi poterat (1); sed nunc potest, si a
 ata, atque in loco tuto constituta libere assen-
 rocul est metus, qui suum mulieri arbitrium
 oluntatem adimebat (2).

c. 36 qu. 2. Vide etiam Codicem Theodosianum *l. 9*
virgin. vel viduar., *Leg. 1, et Leg. unie. Cod. Justini*
& Capitularia Regum Franc. l. 6 c. 69 r. 1 col. 627
vers. 1752. Concilium Chalcedonense *Can. 27 r. 4*,
Labbaï col. 1691 ed. Venet. *Eor, qui nomine con-*
rapiunt, vel opem ferunt, ac consensuunt iis qui ra-
videm clerici, proprio gradu excidere jubet; sin au-
thematizari.

Trident. *Sess. 24 c. 6 de Reform. matrim.*, *c. 7 de*
n porro est, raptum violenter patratum dirimens
 Inducere; sed non ita exploratum omnibus est,
 edimentum oriatur etiam ex raptu *seductionis*, ut
 ilicet mulier dolo, aut illecebris decepta est. Af-
 elyus *Præleſt. Theolog. de Sacram. matrim. qu. 8 art.*
111. theolog. s. 9 tract. de Matrim. c. 7 §. 2, & alii
Gallicis scriptoribus; sed alii tamen negant, & ho-
 & *communioſiorem* vocat Giraldus *Exposit. Jur. Ponti-*
. 840 p. 663. Illud animadvertere oportet, raptum,
 & non tantum consentiente, sed etiam potulante,
 ella, impedimento non esse, quominus raptor cum
 matrimonium, sicuti a Sac. Congreg. Concilii re-
 testatur Giraldus *l. c., et par. 2 p. 1251 et par.*

pes & iniquæ conditiones faciunt irritum ma-
 nodo ejus bono adversentur. Ita si quis nubat
 ut mulier suum corpus in quæstum conferat,
 rigat, ut matrimonium dissolvatur, faciunt hæc
 te nulla vis matrimonii sit (1). Ceteræ condi-
 turpes & iniquæ sint, modo cum matrimonii
 nent, haud illud vitiant, sed potius ipsæ vitian-
 ciuntur, quasi adjectæ non fuerint (2).

(1) *Cap. 7 de Condit. apposit.*(2) *Cap. 1 ead.*

§. 147. Denique irritum est matrimonium non con-
in facie Ecclesiæ; quod clandestinum dicitur. H
di matrimonia etiam ante Synod. Tridentin. p
Ecclesia, quæ semper exegit præsentiam Parochi
stium, sed ea pridem subiciebat pœnis, non item
bat (1). Conc. Trident. cum adverteret ad damna
ma, quæ ex his matrimoniis oriebantur, ea irrita
vit (2); & ideo nunc nuptiæ non valent, nisi cor
prio Parocho, aut alio vel ejus, vel Episcopi man
cerdote, ac duobus, tribusve testibus concilientur (3)
non pertinet ad eas regiones, in quibus Trident. Co
ceptum non est; nam ibi adhuc valent clandestina
nia, nisi quis tantum ut clam nuberet, eo se con
relicto loco, in quo Tridentina lex obtinebat (4).
tinet ad ea matrimonia, quæ temere sunt contract
sis tribus denunciationibus (5), ea vetita quidem, &
honestas, non tamen irrita sunt.

(1) Disputat ea de re accurate & copiose Benedictus
Synod. Diacer. lib. 8 cap. 12.

(2) Concil. Trident. *Sess. 24 de Reform. matrim. c. 1.*
Pallavicinium Histor. Concil. Trid. l. 22 c. 4 et leg. 23
accurate explicatum habes, quam diligenter expensa sit
antequam illud evulgaretur decretum, quo clandestina ma
irrita declarata sunt.

(3) Modo autem Parochus præsens sit, atque id, quod
intelligat, matrimonium valet, etiam si casu repertus,
ob causam vocatus sit. Vide Benedictum XIV *de Synod.*
r. 13 c. 23, ubi & alia multa habes, quæ ad hanc rem
Confer etiam Schmalzgrueber *Jus eccles. univers. l. 4*
3, ubi etiam late ostenditur, qualis, & quomodo Parochus
esse debeat. Similiter necesse non est, quod testes ex
vocati, ut præsentibus matrimonio sint; sed etiam teste
periti apti & idonei sunt. Consule Schmalzgrueber
num. 234 & seq.

(4) Vide Bened. XIV *l. c. l. 13 c. 4 n. 10*, ubi ha
rationem ea de re editam a Sac. Congreg. Conc., quam
VIII confirmavit.

(5) Vetus est lex Ecclesiæ confirmata a Synodo
Sess. 24 c. 1 de Reform. matrim., per quam omnium m
antequam coniungantur, tribus continuis diebus festis i
publice inter Missarum solennia nuntianda sunt, ut ita
forte latet, impedimentum detegatur. Concilium Late
c. 3 de Clandestin. desponsat. hac edicta, sive demu
repetit ex speciali nonnullorum locorum consuetudine,

servandam esse constituit. Cujacius in c. 27 de Sponsal., et
 5 de Clandest. desponsat. opp. 1. 6 col. 1041 et 1055
 Maurin. 1778, præsertim apud Gallos hujusmodi consue-
 tem viguisse tradit; sed ea revera & aliis locis obtinebat.
 Illas Papiensi Ecclesia adhibitas testatur Gonzalez ad c. 17
 Bannis de Sponsal., & in Africa etiam usitatas fuisse, ex
 Illiano monet Bohemerus ad c. 3 n. 21 de Clandest. despon-
 satione primæ Apostolorum institutione eam semper fuis-
 se disciplinam, ut nuptiæ non clam, sed publice in facie Eccle-
 siæ testibus, & de Episcopi sententia conciliarentur, fa-
 cile colligitur ex S. Ignatio Ep. ad Polycarpum, n. 5, apud Co-
 lum PP. Apostolic. 1. 2 p. 41 ed. cit.; & Tertulliano l. 2
 de Virg. n. 8, et de Pudicit. n. 4 p. 171, 557 ed. Venet. 1744.
 Hæc est disciplina in can. 2 c. 50 qu. 5, quem canonem exem-
 tum Burchardi & Ivonis Hormisdæ P. falso Gratianus adscri-
 psit eadem in Capitularibus Regum Francorum l. 6 c. 133 et
 179 t. 1 col. 632 et 709 ed. Balluzii Venet. 1773; & in
 libris Isaac Episcopi Lingonensis tit. 5 c. 6, apud Labbeum
 Concil. col. 46 ed. Venet. Quanta vero sit harum denun-
 tiationum utilitas, ipsi etiam Protestantes noverunt, qui eas suis
 non pluries confirmarunt, uti ostendunt Menckenius de Omitt.
 canon. sacerdotal. lib. 1, & Bohemerus Jur. Parochial.
 l. 1 cap. 3 §. 2.

SECTION X.

De Impedimentis impediētibus.

148. Antiqua impedimenta impediētia plura numero.

149. Hodie quæ sint?

148. Impedimenta impediētia esse diximus, quæ con-
 tractum matrimonium non dirimunt, sed tantum contrahen-
 dum impediunt. Sunt igitur cum his impedimentis minus
 graves, & minus honestæ nuptiæ; irritæ vero non sunt.
 Hæc olim horum impedimentorum numerus. Nam reus
 criminis, & qui publicam agebat poenitentiam, a
 nuptiis arcebatur (1); nec puellæ nubere poterat, qui eam
 Christianam religionem instituerat, qui patrinus catechi-
 zabatur.

Can. 5 12 et seq. c. 53 quart. 2 c. 2 de Penitent. et remiss.

149. Nunc impedimentis impediētibus irretiti sunt spon-
 si, cum sibi futuras nuptias promiserunt, nequeunt fidem
 hanc, & cum alio, aliave inire matrimonium; filii fami-
 liales sine parentum consensu nubere prohibentur (2);
 cū voto simplici castitatis, quale est votum extra sa-

cross ordines, aut extra religiosam professionem emisso
ignorantes elementa christianæ religionis (2); catholici
jungentes nuptias cum hæreticis (3); nubentes denunti-
ationibus, aut extra tempus permissum, hoc est a prima
nica Adventus usque ad diem Epiphaniæ, & a festi-
ta Cinerum usque in octavam Paschatis *inclusive*, etiam
quo toto temporis cursu publicæ ac solemnes
interdictæ sunt (4); vetiti a summo Pontifice (5),
Episcopo aut Parocho certas inire nuptias ob latens
dimentum, quod subesse creditur, donec ejus suspicio
veatur (6).

(1) Concilium Tridentinum *Sess. 24. de Reform. matrim.*
Qua in re Jus Canonicum abrogat Jus Civile, quod
consensum necessarium statuit ad vim matrimonii *Int. de
in princ. Leg. 2, 10, 11 ff. de Rit. nupt. Leg. 7, 12, 20 de
Nupt.* Sed obstat locus Pauli J.C. *Recept. sentent. l. 2 §. 1
2*; qui etiam ex Jure civili valere inquit matrimonia, qua
liis familias sine parentum consensu contracta sunt. De hoc
li loco multæ sunt doctorum virorum Cujacii, Gothofredi,
nii, Grotii interpretationes, quas vide apud Antonium
gium *ad eund. loc. n. 6 Jurisprud. vti. ante Justinian. l. 1
300 ed. Lipr. 1737*, & Alexium Symmachum Mazochium in
*Muscettula de Sponsal. & matrim. dub. 1 not. 5 p. 21 et
ma 1766*. Ecclesia autem, cujus tantum ea in re lege
bemus, hæc quidem matrimonia inita a nliis familias
verentiam, qua eos prosequi decet parentes suos, semper
ta est, sed ea tamen rata norma habet. Multi putant, Gaii
jure uti, ut apud ipsos parentum dissensus impedimentum
mens inducat. At longe alia Gaii plerisque mens est, et
sententia defectus patris consensus secundum mentem Regum
nissimorum *non attingit contractus substantiam, sed an
etur civiles*; uti ex Jueninio tradit Mazochius *l. c. no. 123*.
Argumentum hoc late & diligenter pertractavit Francis-
ria Muscettula peculiari dissertatione *De sponsalibus & ma-
nit, que a filiis familias contrahuntur parentibus incurr,*
ste inviti, quam dissertationem Alexius Symmachus Mus-
doctis, copiosisque notis illustravit.

(2) Consule Rituale Romanum *tit. de Matrim.*, S. C.
Borromæum in *Concil. Provinc. Mediol. V par. 3 act. Eccles. 8
par. 1 p. 237*, Bened. XIV, *Const. Et si minime 42 §. 11 et
Bullar. p. 63 ed. Rom seu Venet. 1754*, & de *Synod. dioces. l. 8*.

(3) Concil. Laodic. *Can. 10 t. 1 collect. Harduini col. 74
16 c. 23 qu. 1 c. 14 de Heret. in 6*, Bened. XIV *Con-
trimenta 34 §. 5 t. 1 ejus Bullar. p. 50 cit. ed. Quædam
autem, & quibus legibus interdum a sede Apostolica cau-
rum cum hæreticis matrimonia permittantur, late explicat
XIV *cit. const. 34 & const. Magna nobis 51 p. 247 t. 2*.
etiam eundem Benedictum XIV *de Synod. Dioces. l. 8 t.**

de matrimoniis, quæ inter catholicos & hæreticos, inter hæreticos contrahuntur, late dissertitur.

can. 8 & 11 c. 53 qu. 4. Concil. Trident. Sess. 24 de matr. c. 10. Vide etiam Fulgentium Ferrandum in can. n. 210, & Crisconium in Breviar. can. c. 188, et apud Pichpium cod. can. Ecclæs. Roman. p. 515 & 522. Et autem erat olim hoc tempus, quo publicas ac solennes nuptias non licebat, uti patet ex can. 10 caus. & qu. cit., propterea Gratianus tribuit Concilio Salgunstadiensi can. Sabbatum 2. 11 col. 1131 ed. Venet. Sed nunc a Concilio Latino ita, uti diximus, æstatum est. Hoc autem tempus publicas ac solennes nuptias veritas, non item veritas matrimonium, quod sine solemnitate conjungitur, æterique sentiunt. Quare non datur sollemnis benedictio, non celebratur missa pro sponsa & sponso, in qua eadem benedictio tribuitur, neque sponsa solemniter in viri domum trahitur, neque demum ceteræ sollemnitates peraguntur. Confer Pichpium Jur. Canon. libror. & præf. l. 3 c. 20 q. 8, & Bened. de ecclesiis. 80 num. 3 seq.

Summus Pontifex, cum matrimonium vetat, etiam eluere potest, per quas irritum fiat, si contrahatur, et sponso. duar. Episcopi & Parochi interdictum tantum sine impedimento inducit, donec in latens malum & immutatum inquiratur.

Cap. ult. de Claustrin. desponsas., Cap. 1 & 5 de Matrimon. contr. interd. ecclesiis.

SECTIO XI.

De Divortiis.

Quomodo solvatur matrimonium consummatum?	153 & 154. Quibus de causis thorum separatio fiat?
Quomodo ratum?	155 & 156. Quomodo, & quibus sollemnitatibus expedienda sit?

150. **M**atrimonium interdum solvi contingit, idque non modis, vel quoad ipsum vinculum, quo conjuges obli tenentur, vel tantum quoad thorum, & mutuam habitationem. Jure Romano ipsa vinculi solutio divortium dicitur, & hoc facit potestatem novas ineundi nuptias, cum eas solvantur. Differt divortium a repudio, quod hoc & ore, & in sponsam cadit, illud tantum in uxorem; sed non recte dicitur sponsa divertere, cum divortium non dicatur, quod in diversas partes eunt, qui discedunt. Canonico & ipsa vinculi nuptialis solutio, & separatio, atque habitationis, quæ fit integro vinculo, divortium dicitur.

præneat (2). Quia si conjugis, qui Christi nomen est molestus non sit infidelis, divortium fideli notur, ut nimirum alter alterius salutem procuret. autem conjugio per Christianam Religionem absciptam, si deinceps etiam infidelis Christianus, quam alter novas nuptias concillet, matrimonium gratur (3). Verum matrimonii vinculum non solus fidelis conjugio juncti sint, atque alter divorcedat (4).

(1) Apostolus I. *ad Corinth.* VII 39. Non despexit Montanistas, atque alii, qui contra Ecclesie doctrinam nuptias vetitas dixerunt. Confer Jueninum *de Sacram.* qu. 4 c. 1 art. 2.

(2) Apostolus I. *ad Corinth.* VII 15 & seq., can. 4 20 qu. 1 c. 7 *de Divort.* Monendus est autem conjugum & ipse Christi Religionem amplecti velit, ante matrimonium dissolutum habeatur. Consule, qui ea disputat, Bened. XIV *de Synod. dioces.* l. 1 c. 21 n. 1.

(3) Cap. 8 *de Divort.*

(4) Cap. 1 *quod.*

§. 151. Ratum matrimonium, præter alterius infidelis conjugis conversionem, solitur etiam a Sum. Pontificis, qui ea tamen usi non solet, abrogata (1), & Religionis professione. Nam ut can.

ur, quomodo, & quo ritu matrimonium ratum a Sē-
a dissolvatur.

2, 7, 14 *de Convers. conjug.* Concil. Trident. *Sess. 24*
latrim. Tridentinum hunc canonem, & Pontificis il-
libus statutum est, matrimonium ratum, non odiosum
ni per solemnem Religionis professionem, carpere au-
as Suavia, sive Paulus Sarpius, aut Marcus Antonius
quisquis sit auctor historia Concilii Tridentini. Sed
scriptoris commenta, & sophismata, præter ceteros,
lesque refutavit Carolus Blaschus *Diatr. 4 p. 295*
lign Tournelyum *Præleç. theol. de Sacram. matrim.*

thori, seu habitationis separatio minorem quoque
cultatem; quoniam & mutuo consensu conjugum,
invito fieri potest. Mutuo consensu fit, cum uter-
castitatem vovet, aut approbatam Religionem
(1). Altero autem invito plures sunt divortii causæ;
i alter conjugum in hæresim, aut in idololatriam
(2); si ea conjunctio peccatum parere, aut disjun-
lationem afferre possit (3); si gravem in uxorem
maritus adhibeat (4); si alter conjugum adulterium,
veneris scelus commiserit (5).

1 & 4 *de Convers. conjug.* Quæ in re illud decet uni-
non cogi uxorem religiosam professionem emittere,
state est, ut sine suspitione in communi hominum
uari possit, modo extra religionem castitatem vo-
utem omnino, cum florens ætas facit huic suspitioni

2, 6, 7 *de Divort.*, *can. 5 capitul. 23 qu. 1.*

3 *de Divort.*, *cap. 3 de Adulter.*

1 & 13 *de Restit. spoliat.*, *can. 6 c. 31 quest. 1.* Ve-
nus caveat de non vexanda uxore, neque tanta sit ejus
non satis caveri posse videatur, eam ob causam thori
m conceditur.

debet maritus uxorem adulteram, nisi penitentiam
e remove *can. 4 & 6 c. 52 qu. 1*, sed post ætam pen-
am recipere potest *can. 7 eod., c. 3 de Adulter.* Vide
nam Pastorem l. 2 *Mandas. 4*, apud Cotelierum *PP.*
1 p. 87 *ed. Amstelod. 1724.*

Verum propter adulterium separatio non permit-
ulier invita fuerit compressa (1); aut vir deceptus,
a mulierem uxorem putaverit (2), vel si uterque
eodem criminis reus sit (3); vel si vir aut operā,
a causa adulterii fuerit (4), vel si crimen remi-
i, cum qua concubuerit, licet ejus culpam non
(5).

(1) *Can. 3 c. 52 qu. 5.*

(2) *Can. 6 c. 34 qu. 1 ibique Glossa.*

(3) *Cap. 6 et 7 de Adulter.*

(4) *Cap. 6 de Eo qui cognov. consanguin. uxer.*

(5) *Can. 4 c. 52 qu. 1.*

§. 155. Quæcumque autem fuerit causa, non p
aribrio, sed re primum diligenter cognita, & eccles
judicis sententia conjuges separantur (1). Quod facie
in primis est, cum agitur de vinculo matrimonii, quod
facile, nec temere dirimendum est. Quare ob impedimen
dirimens matrimonium solutum haberi non potest, ni
mum ea de re sedulo quæsierit Judex Ecclesiasticus
atque edita sententia solutum declaraverit.

(1) Confer Bened. XIV *de Synod. diæcat. l. 9 c. 9 n. 4.*

(2) Conc. Trident. *Sess. 24 c. 20 de Reform. matrimonial*
sas Episcopi iudicio commisit, Prælati inferioribus genera
clulis. Hinc Benedictus XIV causas matrimoniales extra
subsunt Capitulo Veronensi, non ab ipso Capitulo, sed a
scopo Veronensi judicandas esse decrevit *in constit. Regi.*
59 §. 29 l. 4 *Bullarii sui p. 283 edit. Rom. seu Venet. 1738.*
admodum & similes causas non ab Abbate Cryptæ Ferrat
Ordinario, sed ab Episcopo Tusculano cognosci voluit *in*
Inter multos 33 §. Tertium tom. 2 p. 170.

§. 156. Quod iudicium certo ritu expediendum est
quid in re gravissima inconsiderate ac negligenter
Nimirum in omnibus his controversiis publicis mat
Defensor esse debet, sive uterque conjux, sive alter
solutionem postulet, eoque citato gerenda sunt om
iudicium valeat. Si Judex ratum firmum habendo
definiaverit matrimonium, neque quis ab ea sententia
laverit, etiam matrimonii Defensor abstinere se a
progressu debet: verumtamen ejus est provocare ad
superiorem, cum sententia contra vim matrimonii l
Altera sententia si matrimonium similiter irritum dec
necesse non est longiori iudicio experiri, & tunc e
conjuges, qui interim, dum fervebat iudicium, novas
inire prohibebantur, ad eas transire libere possunt.
tamen integrum est, etiam postquam duabus sente
firmatum est matrimonium, redintegrare iudicium,
hæ sententiæ vim nunquam accipiunt rei judicatæ.

(1) Cuncta hæc, quæ pertinent ad cognoscendas causa
moniales, earumque iudicia expedienda, accurate lateque

med. XIV in *Constit. Dei misericordias* 23 t. 1 ejus Bullar. ed. Roma seu Venet. 1753, quam constitutionem ipse Benedictus memorat in *Constit. Si datum* 47 t. 2 Bullar. p. 236, et c. Et si matrimoniales 51 t. 4 p. 213.

TITULUS III.

De Indulgentiis et Remissionibus.

eorum fons, & effectus.
de plenaria vel partiali.
concedendarum potestas po-
tatem.

4. Variæ earum species.
5. Indulgentiæ pro vivis & defunctis.

Habet Ecclesia thesaurum inexhaustum conflatum ex Christi meritis, Sanctorumque satisfactionibus (1), promittit Indulgentias, quibus remittit poenas temporales poenitentes subire & quibus sua scelera expiunt. Sacramentalis absolutio veniam peccati trahit, Indulgentiæ reum criminis liberant a poenis temporalibus quas æternæ vi sacramenti commutantur (2). Utravestas a Christo data Ecclesiæ est (3), et ea usitis utis veniam peccati dedit; et poena solvit Corinthium, pridem ab Ecclesia ejecerat (4).

Interrog. 2 de Poenitent. de remission. int. Communior. Vide med. XIV in Constit. Peregrinantes 17 §. 4 t. 3 ejus Bull. p. 75. Non desunt Theologi, qui per indulgentias tolli posse peccata, etiam quoad culpam, existimant, sed hæc valde dubia est, neque sanæ theologiæ rationibus convenit, quod Passerinus de *Indulgent. qu.* 7 n. 82, Theodorus a Spiritu sancto t. 1 c. 5 §. 1. Hinc si quæ occurrunt indulgentiarum, quibus qui a culpa et a poena liberati dicitur, eis vel fieri debent, uti monet Benedictus XIV de *Synod. diocet.* 18 n. 7, vel tribuendæ sunt elemosynariis quæstoribus, rapat Clemens V in *Clem. 2 de Poenitent. et remiss.* Si vero reperiantur indulgentiæ, in quibus ex. gr. quattuor, aut pars venialium peccatorum remittitur, qualis est indulgentia ab Urbano III, apud Du-Cangium *Glossar. med. et astut. verb. Indulgentia.* ex referendæ sunt ad remissionem temporalem, & huc illa spectat Urbani indulgentia, ex eius verbis, quæ describit Lucas Dacherius *tom.* 3 p. 3 ed. Paris. cit.

novell. Trident. *Sess.* 25 in *Decret. de Indulg.* Confer Theologum inter ceteros, Juveninum de *Sacram. Diss.* 13 qu. 1, de Indulgentiarum, deque earum concedendarum a Christi data potestate, contra Lutherum, Zuinglium, Calvini etque hæreticos copiose disputat; & consule Amoræ de *Indulgentiar.*, & Theodorum a Spiritu S. de *Indulg.*

qui latissime de indulgentiis agunt. Videnda præterea *Conferences de Lucon. t. 7*, ubi multa & egregia de iis occurrunt, & hic porro tractatus nuper in Italicum conversus descriptus est in *Diario Ecclesiastico Romano* *plemento dell' anno 1790 per i mesi di Marzo, Aprile & Giugno.*

(4) Apostolus II *ad Corinth. 2*, quem in Pauli Chrysostomum *Hom. 4 in 2 ad Corinth. opp. t. 10 p. 454* edic., Ambrosium, Anselmum, Thomam, aliosque alium a Lapide in *Paul. Ep. 2 ad Corinth. c. 2*, qui cum indulgentia plenaria interpretantur. Præclarum illius exemplum reliquit Joannes Apostolus, qui juvenem & homicidam Ecclesiæ restituit, ut narrat *Euseb. Eccles. l. 5 c. 25 p. 99 ed. Taurin. 1746.* Confer etiam *cit. c. 2*, qui illum Pauli locum diligenter expendit.

§. 2. Indulgentia vel integram relaxat poenæ partem, & ideo vel plenaria, vel partialis est. dendi indulgentias a Christo datum est Apostoloque successoribus, quibus potestas ligandi & solvendi qua illud continetur, concessa est. Sed quoniam illius potestas subest Rom. Pontif., qui illius modum constituit (1), jure suo Pontifices Maxima potestate sibi in Ecclesia universa tradita; rias indulgentias reservarunt, ac tantum partialibus permiserunt (2). Quare unus Rom. Pontifex indulgentias tribuit, Episcopi tantum partiales; ipsis in Ecclesiæ dedicatione unius anni, in certis temporibus quadraginta dierum indulgentia tribuitur. Jure extraordinario & delegato etiam Presbyteri inferiores clerici indulgentias clargiuntur; quindum Sum. Pontif. Vicariis Apostolicis plenarias permittit (4).

(1) Confer quæ scripsi in *Prolegomenis c. 2 §. 20 p.* quem eo loco laudavi, Petrum Ballerinum. Atque redeunt ea, quæ supra dixi de Summi Pontificis in Ecclesia universa; deque jure, quod habet, archiepiscopalem jurisdictionem. Ex his autem & ceteris harum locis satis patere arbitror, quid ego reverentia Primatu Summi Pontificis, deque ejus in tota Ecclesia. Sed Scriptores Annalium Ecclesiasticorum nonnumquam me immerito reprehendant, quod nimis late jura explicaverim; deinde aliam mihi sententiam bunt, meque immerito similiter laudant, quasi hæreticorum *l. 1 tit. 5 sect. 1 prim. ed.*, Primatus jura archiepiscopalia præsertim vero appellant *§. 14 not. 6 ejusd. ed.*, ubi ciaria Summi Pontif. potestate, atque ita hunc

negarim, etiam ommissis mediis iudiciis ad Pontificari possit. Sed ego eo loco ne attigi quidem hanc distinctionem, quam integravi servari lib. III, ubi ostendam, et iudice prætermisso, recte ad Primatem totius Ecclesiæ. Ordinarius quidem iudicii cursus est, ut gradatim fiat, ac medius iudex non negligatur, antequam ad deferatur ad Summum omnium Rectorem, cuius iuri Deo subicitur; & hac referendus est Innocentius I., descripsi locum. Sed non inde efficitur, quod Summus iure, quo arcibus Episcoporum jurisdictionem, exhibet certos subditos, eodem inquam vocare ad se non possit, & ita de iis rebus agere prohibeantur nec cui Primatis, cui subsunt, imperio parere debent. De re copiose *Libro III*, ut annalium Scriptores intellexit de his appellationibus ad Summ. Pontificem interpositam esse certamque sententiam. Primatus autem iura, ut ostendi harum Institutionum locis, patere confirmo, & prorsus assentior Bellarmino, Baronio, Müllerio, ceterisque similibus doctissimis viris, quorum opera laudavi.

Illum Lateranense *can. 62*, qui canon descriptus est in *Juris canonici c. 14 de Penitent. & remiss.*, Martinus quoque incipit *Inter cunctas*, quæque approbante Concilio edita est contra errores Wiclefii & Joannis tunc s. 16 *concil. col. 751, coll. Labb. ed. Venet. Consuetudinem de Indulgent. l. 1 c. 11 contrav. t. 2 opp. p. 684 ed. & Bened. XIV de Synod. Dioces. l. 2 c. 9 n. 7*. Multa præsertim de Indulgentiis, deque Summi Pontif. in iis potentate habet Mamachius *Contra Auctorem opusc. Quid Ep. 56. § 1. 2 p. 48 & seq.*, & doctissimus Cardinalis Gettonius *de duobus libelli contro il Breve Super soliditate l. 1 seq. (3) Cap. 14 de Penit. & remiss., cap. 5 ed. in 6. ed. XIV Const. Apostolicum 16 §. 25 p. 66 t. 4 Bullarii in-* etiam Cardinalibus de latere Legatis qui jussu Summi pro Jubilæi aperiunt, clauduntque portas sanctas, plenarie permittuntur. Bened. XIV *Const. Nemo 22 §. 9* *Noviss. 25 p. 151 t. 5 cit. ed.* Solent quoque Episcopi, ut in *modis XIV de Synod. dioces. l. 5 c. 1 n. 5*, saltem cum agunt Synodum, plenariam a Summo Pontif. indulgentiarum illis, qui una ex tribus diebus Ecclesiam cathedrales fuerint. Quod etiam a Sede Apostolica concedi solet in anno ea die, qua Episcopi jussu generalis communis Ecclesiæ Cathedrali; cum sacra, ut vocant, *Missionis* cum Episcopus prima vice Pontificalia exercet in Cathedrali, & in insignioribus diocesis Ecclesiis ea die, a vice cathedralem Ecclesiam, vel aliquam ex Ecclesiis insignioribus diocesis visitat, similiter ab eadem apostolica Episcopis bis in anno facultas tribuendi populo sua benedictionem cum plenaria indulgentia conceditur.

Indulgentias ii tantum consequuntur, qui ab omni peccati labe expiati satisfaciunt universis operibus. Tom. II.

ribus, quæ præscripta sunt ab eo, qui illas elar
(1). Fuisse semper penes Ecclesiam potestatem co
di indulgentias certum est, sed usus hujus potes
totus ab Ecclesiæ judicio pendet, pro rerum, re
personarum ratione multiplex, variusque fuit (2)
justæ concedendarum indulgentiarum causæ era
martyrum (3), reditus hæreticorum ad Ecclesiam
nens in Christianos persecutio, ferventius agend
tentia studio (4).

(1) Vide Benedict. XIV *Constit. Accepimus* 6 t. 2 p. 1
larii laud. ed. Proponuntur Indulgentiæ contritis & co
craque communionem refectis; hinc quæsitum est, num
confessio, & sacramentalis communio necessaria sit, u
dulgentiâ consequatur. Ea de re variz sunt intelligen
minum opiniones; sed omnem dubitationem sustulit
XIV *Constit. Inter præteritos* 21 §. 2 ad 7 p. 99 & u
jur Bullar., qua definitum est, necessariam esse confe
sionem, & sacramentalem communionem, ut acquirat
gentia, quæ pro confessis, & sacra communionem refectis
sa est.

(2) Consule Papebrochium in *Responsionib. ad P. Scl*
a S. Paulo respons. ad artic. 14 n. 22.

(3) Ferventibus persecutionibus confessores, qui carceri
nebantur, libellos dabant ad Episcopos, quos rogabant, u
pœnitentiam, vel ejus partem remitterent, pacemque de
terullianus *ad Martyres* c. 1 p. 137 *ed. Paris. 1675, Cypr*
11, 21, 22, 23 p. 24, 33, 34 *ed. Paris. 1666*, & alibi præ
de Lapsis. Videndus ea de re Morinus *de Administr.* 9
8 c. 26. Magna vis erat eorum libellorum, qui valeba
jam sedata persecutione, mortuisque martyribus, ut re
Albaspinaeus l. 1 *Obsev.* 20 p. 52 *ed. cit.*

(4) Integrum erat Episcopis pœnitentibus, quorum
erat in agenda pœnitentia fervor, & studium, tempus c
ac *de ipsis aliquid humanius cogitare*, uti loquitur Syn
na *can. 12 ecl.* 350 t. 1, idemque habet Synodus Ancy
et 5 *cod. t. 1 col. 271, 272 collect. Harduini.*

§. 4. Labentibus annis invaluit redemptio po
rum eleemosynis, quæ aut in pauperum subsidium
ædificandas, reparandasve ecclesias convertebas
etiam data indulgentia per Missarum sacrificia, ali
fragia, vel sacras peregrinationes, aut pia opera,
Ecclesiarum Prælati imponebantur (1). Sæculo 1
simum in Ecclesiæ dedicatione Indulgentiæ conce
(2), eademque ætate tributæ sunt illis, qui cap
contra infideles Hierosolymitanum iter suscipe

ae Bonifac. VIII plenam indulgentiam attribuit iis, quibus vicibus Apostolorum ecclesias visitarent (4) quae indulgentia Jubilaei (3), centesimo quoque anno initio instituta; deinceps vero a Clemente VI vocata ad annuaginta, ab Urbano VI, ad annos tres, ac triginta Paulo II ad annos viginti quinque.

Hujusmodi poenarum redemptiones memorat Concilium Tridentinum an. 895. *Can. 56 col. 455 s. 6 col. Harduini, Rotherius de Synodis Orat. synodicae ad Presbyteros. n. 9 col. 416 ed. Veron.* atque alii bene multi.

Benedictus IX, ut tradit Mabillonius *Prof. in sac. V Bened. t. 109 p. LV s. 7 ed. Ven. cit.*, an. 1040 indulgentiam omnibus, qui se ad Ecclesiam S. Victoris Maxillensis redierant contulisset; eamque indulgentiam concessit Alexander II in Cassinensis Ecclesiae dedicatione tum illis, qui tunc ibi erant, tum reliquis omnibus, qui per octo continuos dies convenirent, uti patet ex *Chron. Cassinensi. l. 3 c. 51*. Similis venia est an. 1098 ab Urbano II visitantibus Ecclesiae Nicolai Andegavensis, quam ipse dicaverat: eodemque Galistus II an. 1120 dedicata Maurianensis prope Stampas, uti narrat Duchesneus *Hist. Francor. t. 4 p. 369*, an peccatorum remissionem in dedicationis anniversario die dedit, quod & consequentes Pontifices praestiterunt.

Alexander II, ut tradit Malaterra *de rebus gestis a Roberto Rege Calabriae Ducis aliisque l. 2 c. 53 in Schotti Hispan. t. 3*, contra Infideles in Sicilia pugnantes an. 1063 veniam largitus est, deinde Urbanus II in Concilio Cleromontensi an. 1095 *can. 2 apud Labbeum t. 10 Concilior. col. 507* plebiscitavit veniam omnibus, qui captis armis contra infideles Terram Sanctam, ut eam recuperarent. Quam indulgentiam, quae plenaria sunt, antiquissimam putat Cardinalis *de Commentariis de Concess. Indulgent. oper. t. 7 p. 136* quam accuratè & etudite perficiendam curavit Antoniosus Collega olim meus in Romana Academia, vir ingenio, doctrina, pietate singulari, mihi quoque dum vixit, carissimus. Sed aliae plenariae, ut videntur, Indulgentiarum

Urbanus II antiquiora sunt apud Schelestratum in *Aët. Orient. t. 2 diss. 1 c. 5 p. 761 et seq.*, & Amortum *Hist. Francor. t. 108. 2 p. 48 ed. Venet. 1087. 4 p. 105 et 1087. 7 p. 108* Indulgentiae similem, quam S. Bernardus *Ep. 426 l. p. 319 ed. Mabillonii Venet. 1781 largissimam veniam*, Eugenius III iisdem Crucesignatis impertivit, uti patet in *Bernardi Ep. 383 p. 276*; quod exemplum & alii Summi Pontifices sequuti sunt.

Antequam hanc indulgentiam, quae Jubilaei nomine appellatur, a Bonifacio VIII institutam fuisse, plerique errant; verum ejus aetate antiquiorem esse, ostendit Jazetanus Diaconus Cardinalis S. Georgii ad velum aureum in *de Centesimo seu Jubilao anno in Biblioth. PP. t. 25 p. 1* Lugdunensis. Omnium accuratissimo copiosissimoque de an-

no jubilæi, sive anno Sancto peculiari opere Romæ edito 1775 scribit Cl. Zaccaria.

(5) Hebræi quinquagesimo quoque anno habebant annum jubilæi *Levit. c. 25*, & hic porro annus in sacris literis appellatur *annus remissionis, sanctificationis & quietis*. Annus hic aliquando imago fuit jubilæi, quem postea Romani Pontifices imitauerunt. De origine hujus vocis Jubilæi late disputat Calaneo *Levit. loc. cit.*

§. 5. In concedendis indulgentiis adhibenda est moderatio, quoniam nimis effusa liberalitas pœnitentiam enervat. Quæque ante oculos habentur exempla veterum Patrum, qui respectu habito, atque ad lacrimas pœnitentium inclinabant (1). Quavis vero causa certe largitur Ecclesiæ, sed ut nostram imbecillitatem erigat, Itaque non desides nos, & ignavos esse. Ita enim accipiendum est, ut dignos pœnitentiæ fructus facientes, Deoque pro nostris criminibus satisfacientes studio obsecundemus Ecclesiæ, quæ omnem nobis opem ferre conatur, ut æternam gloriam consequamur (3).

(1) Concilium Tridentinum *Sess. 25 in decret. de indulg.*

(2) Concil. Trident. *ad an. Chr. 1703 n. 721. 17 p. 57. ed. Luca, Pallavicinum Histor. Concil. Tridentin. l. 24 c. 12 n. 6, Bellarminum de Indulg. l. 1 c. 12 §. Ad tertium opp. t. 2 p. 597 ed. Vms.*

(3) Consule Jueninium de *Sacram. diss. 12 qu. 5 c. 5 n. 6 c. 1 et 2, Baronium ad an. 1073 n. 71 r. 17 p. 571 ed. Luca, Pallavicinum Histor. Conc. Trident. l. 24 c. 12 n. 6, & Bened. XIV Instit. tit. eccles. 53 §. 11.*

§. 6. Prosunt Indulgentiæ tum vivis, tum illis, quos vita defecit, sed his per suffragii, illis vero per absolutiæ modum (1). Nunciandæ autem sunt ab Episcopo cum debitis Canoniciis, & oblatae a Fidelium pietate eleemosynæ nulla prorsus accepta mercede, colligendæ sunt. Quod sanctissime & providentissime sancitum est a Synodo Tridentina (2), ut omnes intelligant, hos cœlestes Ecclesiæ thesauros non ad quæstum, sed ad pietatem exerceri. Idem sublatis sunt eleemosynarum Quæstores, qui suo sæpe abusu si munere gravissima Ecclesiæ mala attulerunt.

(1) Confer Bened. XIV *Constit. Apostolica 19 §. 14 p. 67 ed. ejus Bullarii*, & confer etiam quæ eodem loco laudatur, Leonii Constitutionem.

de Trid. Sess. 21 de Reform. c. 9 et in decr. de Indul.

TITULUS IV.

De Divino Officio.

Quid Officium? & diver-	cium persolvendum sit?
simia.	8. Olim etiam laici ad Divinum Of-
canicaz.	ficiam conveniebant.
& vespertinae preces	9. Qui nunc illud persolvere co-
monitarum distributio.	gantur.
ut ubique inducta?	10. Quomodo persolvendum sit; &
in tempore Divinum Offi-	quis ejus ritus, ac formulas con-
	stituit?

certus ille, ac sollemnis numerus, ritusque psal-
morum, lectionum aliarumque precum Eccle-
siatate institutus, atque in statas diei horas distri-
te continenter Deo laudes offeramus, *divinum of-*
ficium appellatur. Nam officium significat id, quod ratio-
na locorum, temporum, personarum, efficere omnes
funde tractum est nomen divini officii, quoniam in
prehenditur, quod erga Deum quotidie prestare de-
bet. Dicitur etiam divinum officium *sacra synaxis*,
hoc est conventus, & congregatio fidelium, qui
ad preces conveniunt, & *cursus ecclesiasticas*,
ordinem & cursum constituat, quem singulis diebus con-
tinget (2); & *Breviarium*, quasi summa cæremo-
niarum precum, quas servare, & quas fundere oportet
divinum officium recte persolvatur (3).

Confer Cardinalem Bonam de Divin. Prælat. c. 2 §. 1. An-
thro sæc. XI Breviarium introduceretur, ad recitandas
canonicas in Ecclesiis Occidentalibus adhibebantur Psalteria,
Lectura, Hymnaria, Passionaria, Antiphonaria, Hymnaria,
Martyrologia, de quibus omnibus doctissime accuratissime
V. Cl. Franciscus Zaccaria Biblioth. vatic. lib. 1 cap.
20. p. 95.

Alterius Veronensis in Orat. synodic. ad Presbyter. n. 6
ed. Verona 1765. Confer etiam Regulam S. Columbani
[Holstenium Cod. Regul. 1. 1 p. 171 edis. August. Vin-
ty, & vitam S. Senerici apud Mabillonium Act. SS. Or-
mediet. sac. II p. 532 ed. Ven. 1755.

Breviarium ita appellatum est, nimirum *breve horarium*,
ut epitoma & compendium, ut inquit Gavantus Thesaur.
s. 2 par. 1 167. 2 c. 1. Primus autem divinum officium
S. Gregorius VII, qui ab an. 1073 ad an. 1085 Pon-

dulphus; inde est quod Breviaria eorum, & libros
cundum consuetudinem Romanæ Curie. Nimirum ci
scus eorum institutor præcepisset, ut Divinum offic
ordinem Romanæ Ecclesiæ peragerent, rati illi, quo
tificio sacello servabatur, mos esset Ecclesiæ Romanæ
rea cum Missionibus Apostolicis destinarentur, co
viarium, quo Pontificum sacellum utebatur, suscep
rium porro hoc cum mala digestum esset. Haymo
nister Franciscanorum illud emendandum suscepit,
approbante Gregorio IX, sicut narrat Waddingus
r. 3 ad an. 1244. Hoc postea Breviarium ab Hay
tum Nicolaus III in omnibus Romæ Ecclesiis reci
jussit, sicut Radulphus narrat. Sed Radulphum &
Minores male animatum, vel deceptum putat Fra
Junior in Vita Nicolai III n. 22, propterea quod
polegetica, quam adversus S. Bernardum scripsit
dus circa ann. 1140, nimirum ante annos fere c
Franciscanus ordo approbaretur, constat, quod ea te
Romæ Ecclesiæ contra illo officio utebantur. Ita
officium Franciscanis tribui posse negat Pagius,
tamquam suo Ordini inimicum reprehendit. Sed null
reprehendendi causa. Nam si ante Franciscanos
contra illo officio utebantur, hoc deinceps ab H
datum jussu Nicolai III ab omnibus Romæ Ecclesiis
Vere igitur Radulphus scripsit Breviarium Ecclesi
ma esse Breviarium Franciscanum, quoniam tale
viarium ab Haymone Generali Ministro Francis
datum, quod Nicolaus III in cunctis Ecclesiis ad
Verum Breviarium hoc ita contractum, seu potius
& emendatum brevius adhuc redditum est hortatu

Frequens quoque est *horarum canonicarum* nomen divinum officium appellamus. Omnes Christiani, totum clericus prece & obsecratione humili advertebantur continenter uti deberent; sed quoniam id neque sanctorum patitur vires, neque negotia, quibus impleta sapienter Ecclesia constituit, ut certis saltem horis preces fundamus, atque ita nunquam intermittamus quod erga Deum præstare debemus. Inde proinde *horarum canonicarum*, quoniam in eas divinum officium statis horis persolvitur: pluribus constat quod omnia simul conjuncta ecclesiasticum cursum præstat. Hæc vero officia ex recepta ecclesiæ disciplina matutinum cum laudibus, hora prima, tertia, sexta, nona & completorium (1).

Attentionem hanc certis saltem horis debitas Deo laudes præstare ab ipsis Apostolis repetendam esse, atque ad nos per traditionem delatam, ostendit Martenius de *Antiq. ecclor.* l. 1 c. 1 et seq. s. 3 p. 1 et seq. et de *Antiq. Monach. rit.* l. 1 c. 1 et seq. s. 4 p. 1 et seq. ed. ind., ubi cuncta fere habes, quæ ad hoc prædicti generis pertinent.

Verum hæc officia non omnia ejusdem antiquitatis, sed præterea vetustiora, alia recentiora sunt. Apud priscos Latinos celebres sunt matutinæ & vespertinæ preces. Quotidie Christiani ante ortum lucis in Ecclesia conveniebant, ut preces funderent, laudarentque divini conventus quod ante lucem haberentur; *contus* *matutini*, & *vigilie*, & *horæ nocturnæ* dicebantur (1). Vespere, cum Sol ad occasum vergeret, in solemnibus conventibus preces fundebantur (2); atque hæc duo tempora, matutinum et vespertinum, quotidie erant prædicti antiqui ministerii tempora.

Tertullianus ad *Uxor.* l. 2 c. 4 p. 163, et de *Coron. milit.* c. 3 p. 167. Hinc Christiani apud Minucium Felicem *de laet. vanit.* in l. *Octaviar.* p. 332 ed. Paris. 1605 appellati *pernoctantes* & *insufla nocte*; & Plinius ep. 97 l. 10 ad *Trajan.* p. 7 ed. Lipsiæ 1711, ex ore quorundam apostatarum de Christianis se accepisse scribit, quod *scato die ante lucem conventus fieri solet*. In his conventibus adhibitam psalmodiam continuè inchoatam a psalmo LXII tradit Auctor *Constit. vel. l.* 2 c. 59, apud Coelerium *PP. Apostol.* s. 1 p. 270 ind. Matutinum hoc officium plures psalmos, precesque comprehendit; sed non illam habebat distinctionem nocturnorum, & laudum, quæ recentiori ætate a Monachis initium habuisse videtur.

Hi tribuerunt officium antelucanum, seu matutinum in tria æterna atque in laudes. Tria nocturna tribus primis noctibus seorsim celebrari solebant; quod S. Thomas in *ep. 1 ad Cor. c. 14 l. 6*, & Marcellus Francolinus *de Hor. canonicis* observarunt. Quin in quibusdam Occidentalium Monachiculis expresse sancitum est, ut nocturna seorsim celebrentur, que ita porro habet regula Columbani *c. 7*, apud Haimonem *Cod. Regul. p. 171 t. 1 ed. August. Vindelic. 1759*. Laudes distinctum a nocturnis officium constituerunt, ut ostendit Bona *de Divin. psalmod. c. 5 §. 1*. Primus S. Benedictus nocturna conjunxisse videtur; saltem ita fert ipsius *regula p. 121* apud Holstenium *Cod. Regul. t. 1 ed. laud.*, ut tunc porro tria nocturna celebrentur. Longo post tempore in Italia Romana etiam laudes nocturnis conjunctæ unum continuum officium nocte persolvendum constituerunt, uti testatur Harsdörfer *de Offic. eccles. l. 2 c. 2 col. 1389 in Biblioth. PP. ed. Paris*. Rem totam, præter Card. Bonam *de Divin. psalmod.* explicant Thomassinus *Vet. & nov. eccles. disciplin. par. 1 c. 71 & seq.* Martenius *de Antiq. Monachor. rit. l. 1 c. 2 §. 4 p. 4 & seq. edit. Venet. 1764*, & Binghamus *Origin. Eccl. 15 c. 9 §. 7 et seq. p. 299 et seq. t. 5 edit. Hale Magdiburg.*

(2) Matutinas & vespertinas preces omnium apertissimè laudavit Auctor *Constit. Apostol. l. 8 c. 55 p. 421 laud. edit.*, & Concilium Laodicenum *can. 18 t. 1 col. 784 Collect.* Harsdörfer rat tum preces vespertinas, tum eas, quæ ad noonam sunt, eandem in utriusque liturgiam servari jubet. Vespertinum officium initium sumebat a psalmo CXL. quem Auctor *Constit. l. 8 c. 55 p. 241* vocat *τον επιλυχνιον ψαλμον*, lucernalem psalmum, quod nebatur eo tempore, quo lumen accendi solebat: & Chrysostomus *Homil. in psalm. 140 t. 5 n. 1 p. 427 ed. Paris. 1724* pluribus, quam apte hic psalmus in vespertino officio adhiberetur, laudat eundem Auctorem *Constit. l. cit. c. 56 et 57 p. 421* *ἐπιλυχνιον, εὐχαριστία ἐπιλυχνις, precatio, et gratiarum actio natalis*. In hoc quoque vespertino officio psalmi, hymni, & canticæ aliz adhibebantur, atque in matutinis & vespertinis officiis Christianis dies in orationibus Dei incubantur, dies *ἐννομιᾶς* dicebantur, uti loquitur Hilarius in *Psalms. 64 n. 12 col. 169 Paris. 1695*. Quod etiam tradit Hieronymus *ep. 22 ad Famul. 37 p. 119 t. 1 edit. Verona 1754*.

§. 4. Accessere deinceps horæ, quæ dicuntur canonicæ, eæque ex monachorum instituto repetendæ videntur. Egypti monachi, qui omnium antiquissimi sunt, et a quibus monasticæ vitæ initia ducuntur, præter vespertinos et antelucanos conventus, nullas canonicas publicarum precum habuerunt, videntur habuisse; cum reliquum diei spatium tribuerent operi manuum, cum quo tamen continenter miscebantur preces, psalmos, ac meditationem rerum divinarum (1). Multo post monasteria Mesopotamiæ, ac Palestinæ consuetudinem induxerunt, ut monachi hora tertia, sexta et nona

convenirent, ut preces funderent, psalmosque canerent. Sed nondum erat novum aliquod matutinum minus, distinctum ab antiquo, quod ante lucem peragebatur. Hoc primum in monasterio Bethleemítico institutum, ne monachi post laudes usque ad horam tertiam somnulosi in cellis jacerent, cum eos nulla necessitas ad preces vocabat (5). Denique completorium vocatur, ut distinctum a vespertino, seu luminis ministerio, instituit S. Benedictus, ut monachi, finitis precibus, in unum collecti preces, laudesque complerent, et rite absolverent (4).

Cassianum *Instit. Canob. l. 3 c. 2 p. 50 ed. Francof. 1722.* Cassianus *loc. cit. l. 3 p. 52 edit. cit. Tertullianus de Jejun. c. 10 p. 180 ed. Paris. 1675, & Cyprianus de Orat. domin. p. 180 ed. 1700,* memorant horas tertiam, sextam, nonam; verum horas pro publicis ecclesiasticis conventibus constitutas habent. His quidem horis Christiani privatim preces fuderunt, deinceps vero illæ a Monachis, ut plerique sentiunt, publicis conventibus additæ sunt. Vide Josephum Meuschen & Joannem Pearsonium *Prælect. 2 in Act. Apostol. 4.* Certe antiqui Patres Hieronymus, Basilus, Gregorius, alique sæculi IV scriptores cum memorant horas tantum monachos respiciunt. Chrysostomus *Serm. IV de temp. s. 4 p. 737 ed. Paris. 1721* de tribus diei horis pro conventibus constitutis loquitur, verum præter matutinam, sextam, quæ alia fuerit hora, non indicat. Fortasse jam nona in Ecclesia Constantinopolitana inducenda erat, & jam discrete commendat ipse Chrysostomus *Hom. 2 de temp. Apost. op. t. 5 n. 4 p. 67 edit. Paris. 1721,* atque *Laodiceum can. 18,* Gentiano Herveto interprete *canonum t. 1 col. 1554 edit. Venet.* Sed cum de Monasterio Chrysostomus *Hom. 14 in 1 ad Timoth. opp. 169 n. 3* expresse memorat matutinas, ac vespertinas, sextamque tertiam, sextam, nonam. Negari tamen nequit, in Oriente in quibusdam Ecclesiis jam inde a VI sæculo recepta illa pro publicis conventibus horarum distributio, uti ex Auctore *Constit. Apostolic. l. 8 c. 54 p. 420 laud. ed. qui monet fieri jubet mane, & tertia hora, ac sexta & nona, & atque in gallicis.* Mabillonius *de Curr. Gallican. §. 5 p. 425 edit. Paris. 1685,* ex Gregorio Turonensi demonstrat, & nonam horas circa initium sexti sæculi in Galiliis fuisse, eademque ferme ætate similem consuetudinem in Hispania deletam, constat ex Isidoro Hispalensi *de Regul. Monach. 37 t. 2 ed. Matrii 1778.*

Cassianus *loco cit. l. 3 c. 4 p. 56 ed. cit.* Hinc hora prima dicitur officium matutinum novum, ut distingueretur a matutino veteri, quod semper ante lucem celebrabatur.

Completorium, ut distinctum a vespertino ministerio, antiquitate plane ignotum fuisse, contra Bellarminum ostendit

Cardinalis Bona de *Psalm.* c. 11 §. 1 n. 5. Eius origo a S. Benedicto repetenda est, uti patet ex eius *Reg. cap. 17* l. 1 p. 113 ed. *Augustæ Vindelicorum an. 1759*, ac brevis illa lesio qua completorium antevertit, sine dubio illam representat, quæ semis præmitti voluit Benedictus *Reg. c. 42 p. 127* *ibid.* Videri nium de *Aniq. Monach. rit. l. 1 c. 12 t. 4 p. 12 ed. ind.*

§. 5. Singulæ hæc horæ e monasteriis serius omnines ecclesias translatae sunt. Quod factum est opus monachorum, qui ad Episcopatum evecti divina officia suis ecclesiis ad exemplum vitæ monasticæ componere vel clericorum, qui monachorum instituta, & consuetudines in clericatu amplexi sunt (1). Potissimum verò ad vitam communi, datisque canonicis regulis, quæ et in Monachorum magna ex parte decerptæ sunt, ubique valuit ea partitio divinorum officiorum, quam prius monachi instituerant. Hodie igitur divinum officium cum his septem partibus, matutino cum laudibus, horis prima, tertia, sexta & nona vespere, & completorio. Matutinum cum laudibus faciunt officium, quod nocturnum dicitur, quod olim noctu celebraretur (2), uti nunc in quibusdam celebratur; reliquæ horæ diurnum officium constituunt.

(1) Consule Selvagium *Antiquit. Christian. l. 3 c. 9* Martenium *loc. cit. cap. 1 et seq.*, & Thomassin. *Vet. et novæ disciplin. par. 1 lib. 2 c. 71 et seq.*, a quibus omnia, quæ ad officium pertinent, fusius & uberius explicantur.

(2) De antiqua consuetudine divinum officium nocturnum multa & præclara habes apud Cl. Cardinalem Garzanti *morie della B. Chiara di Rimini diss. 20 pag. 315 et seq.*

§. 6. Omnia hæc officia non solum intra spatium quatuor horarum, sed etiam suo quæque tempore ordine celebranda sunt. Matutinum officium cum laudibus a clericis sæcularibus (1) mane illucescente crepusculo celebrandum est, prima jam lucis orto sidere, tertia, sexta & nona horis respondentibus (2), vespere decima, vel undecima hora diei, completorium post solis occasum. Sed pro more ecclesiarum matutinum cum laudibus, hora prima, tertia, sexta & nona eo temporis spatio, quod inter auroram & meridiem recte persolvuntur, vel circa horam nonam aut decimam, quin in quadam ecclesia circa meridiem, completorium autem statim post vespere celebratur (3).

palms choro additi nocturnum officium, quod tamen
utinum vocatur, vel media nocte, vel hora secunda
nam noctem; id vero, quod re ipsa matutinum est, il-
lud aurora persolvunt. Sed in ea re peculiares singulorum
esse oportet.

Ita hora apud Romanos respondet nostra hora nona
hora; sexta hora duodecima, unde verbis, *splendore sua-*
mor, & *ignibus meridianis*; nona veritas hora nostra po-
meridiana, & ideo non ante, sed post meridiem persolvenda est.
Et qui a matutino, & laudibus primam, sunt qui omnes
legunt, sunt qui simul conjungunt omnia officia, quae
persolvantur. Haec res tota pendet ex moribus, ut-
que ecclesiarum.

Haec quoque haec quidem pertinent ad publicam & so-
divini officii celebrationem. Privata etiam ut sta-
tutur, curandum est, quoniam ea mens est Ecclesiae,
innum officium in certas horas distribuit, ut in o-
diei partibus ad Deum animum revocemus, eumque
laudibus, & honore prosequamur (1). Ex
men causa, non serbato horarum intervallo, divinum
rite persolvitur (2); verum curandum est, ut
, & completorium pomeridianis horis recitentur,
quadragesima, in qua fisione canonica vespere
meridiem celebrantur. Sed & matutinum sequentis
et elapsum dimidium tempus, quod est a meridie
nam solis, privatim recitari potest (3).

De Card. Bellarminum de Bon. oper. l. 1 c. 18 opp. 1: 4
Sed quidquid sit, & seq. edit. Venet. 1721. Statu autem
huius officii varia tribuuntur mysteria, quas tradit Card.
Divin. psalmod. c. 2 §. 2 & seq. Sed illud in primis
quod horae canonicae divinis additis laudibus mysteria
nostrae redemptionis, & has quidem mysticas rationes
Apostolic. Constit. l. 8 c. 34 p. 420 l. c.

Itaque ea in re duriores, asperioresque quorundam opi-
ac sequimur sententiam, quam & sequitur Benedictus
v. eccles. 24 §. 9, S. Thomas qui in quodlibet 5 qq. 14
libet haec: *consideranda est intentio eius qui praevenerit som-*
natinitis dicendis, vel in quibuscumque verbis canonicis. Si
facit propter laeticiam, ut scilicet quietius somnolentia,
aut vacet, non est absque peccato. Si vero hoc faciat
necessitatem licitarum et honestarum occupationum, puta
re, aut magister debet videre lectiones suas de nocte, vel
liquid huiusmodi, licite poterit sero dicere matutinas, et
horis canonicis tempus praeveneri, sicut etiam hoc in so-
ecclesiis fit; quia melius est Deo utrumque reddere, scilicet
laudes, et alia honesta officia, quam quod per
ind impediatur.

(5) Adeundus Bened. XIV *Instit. eccl.* 24 §. 10 et *Instit.* 107 n. 21.

§. 8. Initio non solum clerici, sed etiam fideles laici ad divinum officium celebrandum quotidie conveniebant, & cum clericis psallebant, & canebant. (1). Verum id veteres Christiani faciebant sponte sua, & incitati studio pietatis, quo fervebant, cum nulla lex esset, quæ laicum occupatum assiduis laboribus ad vitam sustinendam, quotidie interruptis, e horis ad ecclesiam ire compelleret (2). dominicis, & præcipuis festis legis necessarii laici ad divinum officium convenire, ut si festos (3); in qua quidem sanctificationem nunc est, quæ semper amplius laici ad divina officia convenire coguntur.

(1) Consule Thomassinum *de nov. eccl.* disciplin. par. 1 lib. 2 cap. 79 & seq.

(2) Vide S. Joannem Chrysostomum cit. *Homil.* 6 de *Ambr.*

(3) Confer Van-Espenium *de Hor. canon. dist.* par. 1 c. 51 2 & 5.

§. 9. Præcepti necessitas cogebat clericos ad ecclesiam quotidie convenire, ut divinum officium persolverent; vero nullum ea in re inter majores minoresque discrimen erat. Omnes enim in ordinatione certæ ecclesiæ adscribebantur, ut ei perpetuo servirent; ideo ea divinum officium celebrabant, quæ pars erat ipsius ac nobilissima servitii, quod præstare debebant cum desiit hæc disciplina, & clerici in ordinatione amplius adscribi cœperunt certæ ecclesiæ, cui semper obire desierant. Nunc igitur divinum officium quotidie debent Regulares choro adstricti, beneficiati & clerici in sacris ordinibus constituti (1). Canonici & ceteri clerici, qui in chorum conveniunt, debent officium sollemniter in choro persolvere, aut quotidie, aut alternis diebus, hebdomadibus, mensibus, ut ferunt instituta, moresque ecclesiarum (2).

(1) Vide *Const. Eccl. quævis tempore* 129 Bened. XIV §. 5 & 44 tom. 1 ejus *Bullarii* cit. ed. pag. 517.

Præces, cæremonias, ritus in divino officio adhi-
 constituit Sedes Apostolica (1); quod rectissime
 est, ut amoveantur mala & incommoda, quæ
 diversis divini officii formulis oriebantur (2). Quis-
 que ejus persolvendi lege obstringitur, sive priva-
 te, sive publice in ecclesia, id *reverenter, distincte*
facere debet; & quisquis illud sine juxta causa
 omittit, non solum lethalis criminis reus evadit, sed
 beneficium habeat, pro ea parte, quam omisit,
 fructus restituere debet.

ex diversitate formularum, quibus divinum officium
erat, magna rerum confusio & gravis damna ori-
entum est in Concilio Tridentino de breviario emen-
dando certa proponenda formula, quam omnes in po-
sequerentur. Sed Concilii Patribus *Sess. 26 in decret. de
liberum, & catechismo, breviario & missali* satius vi-
rem totam Summi Pontificis judicio committere, atque
Pius V Pontif. id negotii dedit selectis quibusdam vi-
re opere absoluto adidit Bullam, *Quod a nobis* 87 t. 4
Bullarii p. 22, ubi certam proposuit breviiaril formulam ab
observandam, illis tantum exceptis, qui ab ipsa pri-
vatione a Sede Apostolica approbata, vel consuetudine,
multos annos superaret, aliis breviiariis uterentur. Pia-
Bullam confirmavit Clemens VIII *Cons. cum in Eccle-*
6 par. 2 Bullarii p. 422, deinceps vero Urbanus III *Cons.*
749 t. 6 par. 2 p. 580 hymnis quibusdam auxit, atque
Ac recte & jure Romanos Pontifices. omnem semper
operam, ut Occidentales Ecclesia traditiones, & ritus Ec-
clenans in celebranda Missa, in Sacramentis administran-
Paulmoda, in ceteris ad publicum cultum pertinentibus am-
tentur, ostendit Cl. Zaccaria *Bibl. Ritual. t. 1 diss. 1 c. 4*
XXIX & seq.

Concilium Tridentinum Sess. 24 de Reformat. cap. 12.
Cecitas, aut gravis infirmitas, quæ officium recitari non
ex causa est, propter quam illud impune omittatur. Qua
scilicet oportet medici, aut superioris, aut prudentis viri iu-
dicio. Similiter si quis sine culpa breviario careat, atque in lo-
cetur, in quo illud invenire non possit, item si quis admi-
nistrare debeat sacramenta, neque moram ferre possit, legitimam
causam habere censetur. Possunt & alia hujusmo-
di causa, de quibus late agunt scriptores qui in hoc argu-
menti genere versantur. Confer inter ceteros Lucium Ferraris in
verb. *Officium divinum aris.* 5. Illud tamen est animad-
vertendum, quod qui matutinum & laudes ob aliquod necessarium

impedimentum recitare non potest, reliquas tamen partes
vere debet, uti constat auctoritate Innocentii XII qui
riam sententiam proscripsit. *Propos. 64 in Bullar. Cont.*
pag. 82.

TITULUS V.

De Festorum Celebratione.

1. Festorum celebratio apud Chri-
stianos antiquissima.	tota Ecclesia, quidam pa-
in certis locis.
2. Festi dies vel mobiles, vel im-
mobiles.	5. Summus Pontifex non
diminuit festos dies tra-
dia observandos.
3. Paschatis Celebratio.	
4. Festis dies quidam generales in	6 & 7. Festorum tractatus

§. 1. Omnes ferme gentes habuere dies festos,
suos Deos honore prosequabantur, & in quibus
religiosi cultus partem constituiebant. Apud Chi-
jam inde ab Apostolorum ætate festi sunt adii, &
ti dies. Antiquitate ceteros vincunt omnes dies Do-
Pascha, Ascensio, Pentecostes (1). Postmodum alii
accesserunt, videlicet Natalis Christi Servatoris (2),
mnitates B. Mariæ Virginis, Apostolorum, Martyrum
fessorum, aliæque complures (3).

(1) Festivitates dierum Dominicorum Paschatis, Ascen-
Pentecostis ab Apostolis celebratas tradit S. Augustinus
opp. t. 2 col. 124 edit. Venet. 1729. Verum Ascensionem Do-
mino, & eodem ubique ritu, sicuti observabatur Dies na-
mini, Pascha, Pentecostes, observatam fuisse monet Mart.
Antiq. eccles. rit. l. 4 c. 28 §. 1 t. 3 p. 192 ind. ed. Venet.

(2) Certo statui non posse videtur, quod etiam diem
Natalis Christi Apostoli instituerint; & vero Augustinus
nunc demonstratum est, cum memorat dies festos ab A-
institutos, nullam hujus diei mentionem facit. Primum hu-
disertam mentionem multi referunt ad exitum sæculi III,
ad ætatem Diocletiani Imperatoris, quem Nicephorus His-
7 p. 545 *ed. Paris. 1650* narrat ingentem Christianorum
rum natalem Christi noctu celebrantem igne injecto com-
Hoc certum est, in Occidente ab antiquissimis inde festum
festum hunc diem celebrari consuevisse. Testatur id Ch-
mus Hom. *in diem Natal. Christi t. 2 n. 1 p. 355* edit.
1718, inquit quod hic dies jam inde a primordio ab ip-
cia Gadis usque incolentibus manifestus, & celebris fuit.
rat etiam hanc solemnitem tamquam ubique receptam, &
diu pervulgatam Augustinus Ep. 55 c. 10 t. 2 c. 167, &
287 t. 7 col. 282 & 52 *edit. Manni. Venet. 1756.* Quia non
qua solemnitas, sed etiam constitutus solemnitatis dies, ha-

isis Decembris in antiquis monumentis designatur. Kalen-
 ium Bucherianum, quo anno 354 scriptum fuisse sentiunt,
 hoc festo initium ducit *VII Kal. Jan. Natus Christus in Betleem*
re; eundem diem servant Ptolemeus Silvius, & auctor Ka-
 darii Carthaginensis, uterque proximus eorum temporum;
 idem quoque constitutiones. Apostolica l. 5 c. 13, apud Cote-
 um *PP. Apostol. t. 1 p. 312 ed. Amuerp. 1598*. Verum in Oriente
 na Chrysostomi ætate nondum hæc solemnitas obtinebat,
 id manifestum facit ipse Chrysostomus homilia, quam prima
 Natali Christi Antiochiæ habuit postquam inter Presbyteros
 ptatus fuerat an. 356. In ea enim diserte inquit *loc. cit.* quod
idem quidem decimus annus est, ex quo hic ipse dies manife-
st nobis innouit. Nam antea in Oriente unum erat festum
 talis Christi, & Epiphania. At Constantinopoli, exemplo
 xidentis, jampridem hæc solemnitas recepta fuisse videtur,
 id testimonio Joannis Chrysostomi & Gregorii Nazianzeni
 tendit Cl. Morcellus *Kalend. Constantinopol. ad d. 25 Decembr.*
t. 1 p. 281. Tanta autem religione festum hoc Natalis Christi
 lebratum fuisse constat, ut clerici ea die gravibus constitutis
 is a suis Ecclesiis abesse prohiberentur, Concil. Agathense
64 s. 5 Collect. Labbæi col. 531 ed. Ven. Quin etiam laici eo die
 Episcopos communionis, ac benedictionis gratia convenire
 untur. Concilium Agathense *can. 63 l. c.*, Aurelianense *l.*
23 col. 547, & Epæonense can. 36 col. 716 d. t. 5 conc. Confer
 Concilium Toletanum *XIII can. 8 col. 247 s. 7 conc.* De
 festi celebritate multa habet Card. Baronius *Appar. ad*
es circa fin. n. 25 p. 475 ed. Luca, & multa etiam Franciscus
 rentinius in vetustissimo suo *Martyrologio exerc. 2 p. 195*
 qui & p. 201 & 228 de Epiphania seu apparitione Do-
 quitur, atque hunc diem tum in Orientali, tum in Occi-
 ecclesia semper celeberrimum fuisse demonstrat.
 Martyrum solemnitates antiquissimas esse, & jam sæc. II
 constat. Jam enim ea ætate S. Polycarpi memoria festi-
 tur, ejusque festus dies agebatur, uti patet ex Smyrnen-
 istola ad Philomelienses apud Eusebium *Hist. Eccles. l.*
6 p. 171 ed. Valerii Cantabrig. 1710. Memorant etiam has
 solemnitates Tertullianus *de Coron. milit. c. 3 p. 102 ed.*
375, & Cyprianus op. 34 p. 43, atque op. 57. p. 51 ed. Paris.
 dat clero suo, ut diligenter notetur dies, quo martyres
 vita migrant, ibisque significetur, ut, inquit, *celebrentur*
his oblationes et sacrificia ob commemorationes eorum. De
 tyrum veneratione loquitur etiam Augustinus *de Civit.*
c. 27 opp. t. 7 n. 1 col. 217 et contr. Faustum Manichæum
col. 1346 t. 8 edit. Venet. 1733; ubi refutat Manichæo-
 mnias, qui non verebantur falso accusare catholicos,
 tuos adorarent. Quod autem de martyribus dico, idem
 Apostolis dictum volo, cum eorum solemnitates ab Ec-
 brarentur, potissimum quod pro Christo martyrium per-
 in his solemnitatibus legebantur passionum martyrum,
 is festus agebatur. Concilium Carthaginense *II can. 47*
1 Collect. Harduini, atque forte ea de re causa dicta
 e, quod publice in ecclesia legerentur. Habebantur et-
 um laudem orationes, quarum sexcenta sunt exempla

apud Chrysostomum, Basilium, Nazianzenum, Nyssam, Augustinum, Ambrosium, Leonem, Chrysologum, atque alios. Patet rursus instituta sunt confessorum solemnitates, atque hic et illic solis martyribus publice dicata Ecclesie sunt, & in summo pontificum in formula petitionis dedicationis Ecclesie cap. 28. 42 martyris tantum, non confessoris mentio est. In Quinto saeculo Hilarionem celebrasse diem mortis Antonii, scribitur in *Vit. Hilar. c. 30 opp. t. 2 col. 51 ed. Veron. c. 11*. Menus *Histor. Ecclesiast. l. 5 c. 14 p. 114 ed. Valentii Canonicus* narrat a Palestina ecclesia celebratam fuisse solemnitatem confessorum, nimirum Hilarionis Gazzi, Aurelii Leonii, Alexionis, & aliorum. Primus in Occidente ex cultu publico cultu honorari cepit S. Martinus Turonensis, p. an. 403, atque hunc cultum probavit Concilium Turonense *can. 18 col. 560 t. 5*, & Matisconense *l. can. 9 col. 402 t. 5*. Harduini, eique S. Benedictus in Monte Cassino monasterium dedicavit. Contra Jacobus Laderchius edito ab se libro de re conatus est, SS. Confessorum, ac mulierum cultum a usque aetate perpetuum in ecclesia catholica fuisse. Equidem inficior, ab ipsis ecclesie primordiis privatim cultum fuisse cultum Sanctorum Patriarchis, Prophetis, Confessoribus, Viribus ac Viduis; cum catholica Ecclesia id semper ratum habuerit, non solum martyres, sed etiam ceteros, qui servum dei preceptis in ejus dilectione mortui sunt, eternam gloriam sequi, eosque etiam colendos & invocandos esse; atque a primis usque saeculis Patrum omnium sententia semper publicus, de quo hic tantum loquimur, cultus citius monasteriis autem confessoribus datus ab ecclesia est. Concilium Bellarminum de *Missa l. 6 c. 8 p. 429 §. Tertia objectio* *net. 1721*, Card. Thomasium *Prefat. ad Codicem sacramentalium cler. Rom. n. 5*, & ipsius Thomasia vindicias Panormi *1723*, praesertim *c. 4 p. 52 & seq.*

§. 2. Festi dies vel mobiles, vel immobiles sunt. Mobiles dicuntur, qui non eodem die quovis anno celebrantur; immobiles, qui certis semper diebus haerent; atque sunt Natalis Domini, Circumcisio, Epiphania, dies festi Mariae Virginis & Apostolorum. Dierum festorum celeberrimus est Paschalis, a quo omnes reliqui mobiles pendent. Pascha antecedit jejunium quadragesimae ad quod praeparantur animi tribus hebdomadibus, proxime anteverunt; & quarum prima septuagesima altera *sexagesima*, postrema *quinguagesima* est (1). Pascha sequitur Ascensio Domini post dies quadraginta, quinquaginta Pentecostes. Reliqui Dies Dominicarum ad Adventum, & ab Epiphania usque ad Septuagesimam numeris distinguuntur. Ergo in figendo Paschate paucus labor.

(1) Plures olim, ac præsertim Monachi sese a carnibus abstinentes ad Quadragesimam preparabant; & vero Greci hanc abtinentiam inchoabant a die, qui Dominicam Sexagesimam proximam sequebatur; post Dominicam vero Quinquagesimam non solum a carnibus, sed ne lacte quidem, atque ovibus vescerentur. Ita a Græcis hebdomada Sexagesima dicitur *Αβυσσος*, hoc est *abis primum*; quo vocabulo non raro utantur medii ætatis scriptores, ut designent tempus bacchanalium, quoniam tunc Christiani carnibus privabantur. Inde ortum forte est vocabulum *Carnevale*, quia tunc Christiani carni valedicebant: & hinc a colledis, deserendisque carnibus hoc idem tempus *carnevale*, & *Tempus lazari* appellatum ostendit Muratorius *Antiq. Ital. diss.* hinc etiam vocabulum *carnevale* effici potuit.

§. 3. Est autem celebrandum Pascha die Dominica, post æquinoctium vernalis proxime sequitur Lunam Martii, hoc est plenilunium, sed non illa ipsa die xiv, Christus postridie Paschatis Hebræorum ex inferis surrexit. Itaque nostrum Pascha cum Paschate Hebræorum convenire nunquam potest. Vetus est hæc de celebrando Paschate Ecclesie Romanæ repula, quam Nicænum Concilium probavit contra Asianos, qui festum illum agendum ipsa luna xiv, Hebræorum more (1).

Magna olim de celebrando Paschate fuisse controversiam præsertim ab Asianis, qui antiquam traditionem proponentes luna xiv, more Iudaico, pascha celebrandum esse contendebant. Contra Summi Pontifices nisi traditione, quam a D. Petro accepissent, hanc solemnitatem differerebant ad diem Dominicum, æquinoctium vernalis ipsam lunam xiv proxime sequitur. Quam de re venit Polycarpus, ut cum Aniceto Pontifice conferret; sed nihil tunc perfectum est, & Asianæ Ecclesie sententia permanserunt, sicuti narrat Irenæus in *op. ad Eusebium Hist. eccles. l. 5, c. 24, p. 245* & seq. *Ant. Cantabrig. 1720*. Recruduit controversia Victore Pontifici Asianis Episcopis ecclesiasticam communionem interdicens Pascha eodem, quod Iudæi, tempore celebrare pergentes. Quæ sententia Nicæno Concilio probata, confirmataque est, Romanis Pontificibus statutum fuerat. Atqui hi, qui Pontificis Nicæni sententiam de celebrando Paschate pervacius ausi sunt, hæretici & schismatici habiti sunt, & Quartani, Tessaradecatriæ, Audiani appellati. Sed quamquam eorum Ecclesie de celebrando Paschate in die Dominico essent, non una tamen, eademque erat omnium sententia Dominico die constituendo. Nam interdum eveniebat, ut quædam una hebdomada, vel mense citius, quam reliquæ diem agerent; & Ambrosius quidem *op. 25 n. 13* *ol. 94 t. 3 edit. Venet. cit.* testatur, ann. 387 pascha istis temporibus celebratum fuisse, ab aliis xii Kal. Aprilis xiv Kal. Majas, ab aliis vii Kal. Majas. Similiter *op. 110 t. 2 c. 1 p. 401 ed. Rom. tradit ann. 435* *iti. Tom. II.*

octo dierum intervallum inter Romanorum Pascha, & Pascha Alexandrinorum intercessisse. Tanti hujus discriminis ratio erat, quod non omnes uno, eodemque cyclo uterentur. Priscos Christiani Hierosolymitanos adhibuisse constat cyclum Judaicum 84 annorum, quo Judæi aliquanto ante ad constituendam anniversariam paschati sui celebritatem usi fuerant. Cyclum hunc per ducentos fere annos Christiani adhibuerunt, quamquam Pascha suum die dominico, non quartadecima luna cum Hebræis observarent, ut adversus Josephum Scaligerum *de Emendat. tempor. l. 2* ostendunt Guillelmus Beverynensis in *can. 7 Apostol.*, & Jacobus Uterius *Prolegom.* *ap. 18 ed. Amstelod. 1724.* Porro sublatum Christiani adhiberent Judaici cycli error, non anteferebant, adeo ut et. Hypolytus Portuensis cyclum composuit annorum 532, post dedit Dionysius Alex. viginti annorum *532 p. 286, 344* omnia narrat Eusebius *532 p. 286, 344* *stor. eccles. l. 6 c. 22* *Cantabrig. 1720.* Sed cum res annua incerta maneret, Nicæna, quæ die tantum dominico pascha celebrandum creverat, omnem hanc curam Alexandrinis Episcopis ut reliquos Episcopos quoque anno certiores faceret de nico, quo pascha celebrare oporteret, sicuti testatur *ep. 96 ad Marcian. opp. t. 2 p. 453 ed. Roma 1758* hoc Nicænum decretum vel non ubique obtinuit, vel temporis antiquari cœpit. Nam Cyrillus Alexandrinus *schol. apud Bucherum de Doctrin. tempor. p. 481 seq.* 1634 de gravi queritur confusione, quæ de tempore paschatis ubique dominabatur, cum Romanorum & Alexandrinorum rationes una quandoque hebdomade, vel mense interscreparent. Romana enim Ecclesia adhuc vetusto cyclo annorum 84, non autem novo Alexandrino annorum 532. Denique rem perfecit Dionysius Exiguus anno 525 manam Ecclesiam induxit canonem Alexandrinum, atque inter Romanos & Alexandrinos ea de re controversæ sunt. Sed adhuc magna erat confusio ob discrimen, quod inter annum astronomicum & civilem, quo utimur, neque vilunia constabant; ideo Gregorius XIII fastos emendavit, & nunc post Gregorianam emendationem ex fastis petuis, & Kalendaris, quæ singulis annis evulgantur, deprehendimus ordinem anni tum civilis, tum ecclesiastici. Ne hoc seculo hujusmodi argumentum, quod pertinet ad Gregoriani Kalendaris emendationem, atque ad tempus celebrandi Paschatis, late pertraxit Jacobus Bettazzius Pratensis, qui in 1732 Florentiæ librum edidit, cui titulus *Epitome operis Pauli proferens necessitatem emendandi correctionem Gregor. opportuna ejusdem Gregor. emendationem sine Kalendaris martyrologii variatione: cujus exhibens dissertationes IV & pendices II ad materiam de cycli Paschalis constitutione dandam.* Cujus operis deinde ipse Bettazzius defensionem edidit

4. Ex festis diebus quidam sunt omnibus per totum em christianum, et omni tempore sacri, ut cuncti dies minici, Pascha, Pentecostes et ceteræ majores solennitates; et quidam sunt non ubique, sed a certis tantum locis, aut provinciis, aut nationibus observati. Ita quæque fere civitas suum habet patronum, cujus festum diem agit cum venia Sedis Apostolicæ (1); atque provinciis quibusdam certi sunt festi dies antiquissima majorum traditione constituti. Rursus quidam sunt festi dies, in quibus ubique Christiani et Missæ sacrificio interesse debent, et ab omnibus se abstinere operibus, quæ servilia vocantur; et quidam sunt minus solemnes, in quibus alicubi Christianis posteaquam divino sacrificio fuere vacantes, integrum est suis rebus vacare, ac pauperibus victum sibi ex suis laboribus comparare.

De eligendo S. Patrono alicujus civitatis aut provincie, ab universo populo festus agatur dies, habes apud Lucium in *Biblioth. verb. Festa n. 4* decretum Sac. Congregat. quod jussu Urbani VIII editum est die 23 Martii an. 1630. Summa decreti est, ut ii tantum eligantur Patroni Sanctorum albo adscripti sunt, non item qui tantum vocantur; ut hæc electio fiat per secreta suffragia ab universo populo, cum Episcopi & Cleri consensu: ut hujus electionis c. Rituum Congregationi aperiantur, ab eaque noscantur, abeantur.

- Dies festos, quos de præcepto omnes in toto orbe christiani observare debeant, constituit Sum. Pontifex. Hæc auctoritas et potestas in Ecclesiam universam semperque deminuit numerum minorum festorum (2): Non multis abhinc annis factum est a Benedicto XIV, sanctis Episcopis et conquerentibus, quod propter multitudinem, vetitosque labores pauperibus erit occasio sibi parandi victum, et universa pene festiva religiose observarentur, diebus festis minus sollemnis, integro præcepto audiendi missam, laborandem attribuit (3).

Urbanum VIII *Const. Universa* 270 *Bullar. t. 6 p. 1* copus in sua diocesi dies festos præcipere posse quidam ad mibi e Synodo Tridentina *Sess. 25 c. 12 de Regular. c. 1* Episcopo perspicue concedi videtur; & Urbanus VIII Constitutione *Universa* §. 3 monet quidem Episcopus, vis festis præcipiendis abstineant, ne nimia eorum co-

pia mali aliquid pariat, non tamen ipsis admittit hanc sententiam. Consule Gonzalegium in *cap. ult. n. 17. de feriis*, & *Yamæ Biblioth. verb. Festa in nov. addit. n. 2.* Sunt autem etiam singularibus, ceterisque exemptis servandi dies festi, quos hinc in sua diœcesi servari jussit. Concil. Trident. l. c. Vides dum *Expor. Jur. Pontif. par. 2 sect. 106. p. 1042.*

(2) Extant inter epistolas selectas Cardinalis Bonæ literarum, nimirum 258 & 259, datæ ad Joann. Baptistam Tassum auctorem operis *de Dierum festorum imminutione*, atque extrema ipse reprehendit Thiersium, qui putaverat, Episcopos posse in sua diœcesi tollere dies festos in universa ecclesia servatos, atque id tantum a Sum. Pontif. fieri posse animadvertit. Confer ea de re peculiarem dissertationem editam a Bened. XIV. quæ descripta est in ejus opere *de Canonizatione Sanctorum* part. 2 cap. 16.

(3) Adeundus est Benedictus XIV *Const. Non multi Bullar. tom. 2 p. 303 ed. cit.*

§. 6. Sed reliquos dies festos integros Deo et Religioni tribuere oportet, eaque est, quæ dicitur, festorum sanctificatio, quæ in eo est posita, ut non tantum sacro Missæ sacrificio præsentemur, sed etiam divinis laudibus, in precibus, in ceteris religionis officiis transigamus (1). Justum enim est, ac rationi consonum, quod vacui reliquis curis, atque negotiis quosdam dies habeamus, quos totos divino cultui immemus, Deumque immortalem, a quo summa et inestimabilia beneficia accepimus, cognoscamus, colamus & amoremur. Si enim jussisset, nos quotidie religionis cultui tribuere, nonne pro innumeris, quibus ab eo sumus, beneficiis, omni ope & opera eniti nos oportet, ut ei prompto alacrique animo pareremus? Nunc paucis ad ejus cultum institutis diebus, non socordes negligentes nos esse oportet in hoc officio persolvendo, quod sine gravissima culpa prætermittere non possumus (2).

(1) Catechismus Romanus par. 3 præf. 3 cap. 4 §. 25.

(2) Catechismus Romanus loc. cit. §. 26.

§. 7. Itaque his diebus, qui toti Deo ac Religioni dicti sunt, Christianis abstinendum est ab omnibus, quæ a Deo abstrahunt, quæque impedimento sunt, quin ipsi ad Ecclesias convenient, rebusque religionis munus adjungant. Hinc vetita sunt opera servilia, quæ apud Romanos præsertim a servis gerebantur; & ideo

ntur (1). Similiter nefas est agere mercatus re-
lium, quamquam nundinae longo usu receptae cum
ibus tollerentur (2), et nefas judicialia acta exer-
e si gesta fuerint die festo, irrita sunt (3). Urgen-
necessitate, veluti si fruges ingenti periculo sub-
praecleara sit occasio piscandi, quae alio die ha-
possit, Episcopus metendi & piscandi tribuit
(4).

*servilia, quae diebus festis expedite nefas est, nomen
Ferraris Biblioth. Canon. verb. Festa n. 12 & seq. Vi-
Benedictum XIV Instit. Eccler. Instit. 43 & 63.
iale Benedictum XIV Constit. Ab eo tempore 144 ejus
n. 1 pag. 555 ed. Venet. seu Roma cū.
& 5 cod. de Feriis, cap. 1 & c. 6. de Feriis.
3 de Feriis. Catechismus Romanus par. 3 par. 3 cap. 4
le etiam Benedictum XIV th. Constit. 144 §. 26 & 27,
r. 65. Editio S. Caroli Borromaei spectacula etiam, ad
interdicuntur; de quo editio vide ipsam Benedi-
de Synod. lib. 11 cap. 1 num. 7.*

T I T U L U S VI.

De Jejunii.

minum, & abstinencia?
Quadragesimae, Quatuor
Vigiliarum.
quarta, ac sexta feria.
in finit.

6. Abstinencia a carnibus, lacte,
ovis.
7. Et unica comestio in diebus Je-
junii.
8. Jejunium a quibus, & quomodo
observandum sit.

t celebratio dierum festorum, ita jejuniorum
pertinet ad religiosa officia Christianorum, qui
pus castigant, atque in officio continent. Jeju-
rie sic dictum distinguitur ab abstinencia, quae
rs est. Nam abstinencia propria est eorum, qui
comedunt, sed quavis diei parte cibum sumere
ejunare autem dicuntur ii, qui non modo absti-
carnibus atque a delicato convivio, sed etiam
certam statamque horam differunt, atque non
in die sumunt. Hoc porro est Jejunium, quod
rum dicitur, quod cum naturali confundi non
in hoc nihil cibi, potusque permittit, adeout
servetur ab iis, qui plane jejuni sunt, hoc est

nihil cibi, aut potus in stomachum immiserunt, quale jejunium eorum, qui Eucharistiam accipiunt. Vel jejunium ecclesiasticum (1) potum, cibumque penitus modo stato tempore, & vero talis capiatur, qualem capi potest.

(1) Jejunium ab Ecclesiasticis Scriptoribus etiam statum pellatur. *Hermas in Pastor. lib. 3 simil. 5 m. 1* apud *Cassian. PP. Apostol. t. 1 p. 107* ed. *Antwerp. 1698: Respondi, Domine, stationem habeo. Quid est, inquit, statio? Et jejunium. Et dixit, quid est illud jejunium? Sicut solentem, sic jejuno. Eodem sensu stationis vocabulum accipiant *Irenaeus de Coron. c. 11 p. 106, de Anima c. 43 p. 300, de Resur. 10 p. 550* edit. *Vener. 1744*, *Cassianus, de Conob. inst. lib. 2 & 24 p. 125 & 129, & col. 21 c. 29 p. 804* ed. *Armen. Isidorus Orig. liber 6 caput ult. p. 83* edit. *Parisi. 1631*. Aliter stationem a jejunio distinguunt. Nam *Rabanus liber 2 de Cleric. caput 18 p. 17 t. 6* edit. *Colon. Agrip. 1656: Ipsi inquit, est indifferenter cujuslibet diei abstinencia, non dum legem, sed secundum propriam voluntatem. Statio est observatio statutorum dierum ut quartæ & sextæ festivitatis ex veteri lege præceptum; temporum autem, ut quartæ, quintæ, sextæ & decimæ mensis, & observatio Quadragesimæ, quæ in universo orbe institutione Apostolica observatur, autem statio dictam sit jejunium explicat *Auctor S. exstat in Append. opp. S. Ambrosii t. 4 col. 517* ed. *Neap. 1751*. *Castra enim nobis sunt nostra jejunia, quæ ecclesiastica oppugnatione defendunt. Denique stationes ecclesiasticæ stantes, & commorantes in eis inimicorum insidias repellunt. Verum Cotelierius in Herman. loc. cit. not. 56* inter stationem hoc tantum discrimen fuisse contendit, quod statio pro jejunio quartæ & sextæ ferie acciperetur, & jejunium, & idem utrumque fuisse putat. Similiter observatur, sicut diebus jejunii conventus, sive stationes Christianæ Ecclesia longiores erant, quam Dominicis, festisque diebus, forte factum est, ut jejunium stationis nomina vocaretur.**

§. 2. Religiosa jejunia apud Christianos (1), alia per Ecclesiæ lege sunt constituta, atque omnes observantæ statoque tempore quotannis, redeunt, ut jejunium quadragesimæ, quatuor temporum, vigiliarum; et alia tantum homines attingunt, qualia sunt jejunia, quæ continentibus imponuntur, quæ suscipiuntur ex voto, & Episcopo in diœcesi, propter sollicitudinem, curamque ecclesiasticam, indicuntur (2). Inter stata, et sollemnia maxime sacrum est jejunium ante Pascha, quod dragesima appellatur, et quod licet a Christo præceptum affirmari non possit (3), tamen ab Apostolica tradi-

est (4). Hoc jejunium nunc completitur dies
atque ejus initium fit a die cinerum (5);
et sex hebdomadibus, hoc est diebus triginta
die dominico Christiani de veteri more in
dominicæ resurrectionis non jejunabant.

ini, atque in primis Joannes Dallæus *l. de Jejun.*
contendunt de veteri Ecclesiæ more Christianos
non, non autem ex necessitate, jejunia observasse.
jejuniorum disciplinam, quæ a Catholica ecclesia
non abesse a sententia Montanistarum; quoniam
ta catholicæ ecclesiæ sunt stata jejunia, quæ ex
ervari debeant. Sed putidæ hæc calumniæ sunt, quas
c catholici, quos inter videndus est Natalis Alexan-
cles. *sac. 2 diss. 4 t. 3 p. 304 sqq. ed Venet. 1776.*
ecclesiæ jejunia non ex hominum voluntate & ar-
legis necessitate Christiani observarunt; & Mon-
inia Ecclesia rejecit, atque damnavit, quod ea il-
figmento novarum revelationum, quas se a Pa-
nus accepisse jactabat. Egregie etiam de catholi-
contra hæreticos doctissimi Cardinales Baronius,
Doria, Gortius disputarunt.

enedictum XIV *de Synod. dioces. l. 15 c. 4 n. 6*, ubi
num exempti observare debeant jejunium, quod
ro tota diœcesi indictum est.

Ludovicum Thomassinum *in tract. de jejun. par. 1*
n. in Isai. l. 16 t. 4 c. 58 col. 688, & in Jonam c.
416 ed. Vallar. Verona 1756, quadragesimæ jeju-
videtur ex jejunio, quod per dies quadraginta Moyses,
us Dominus observarunt. Verum id ita intelligendum
Christus de quadragesimali jejunio disertum, at-
mandatum dederit, sed tantum quod proposuerit
i insistens Ecclesia quadragesimæ jejunium instituit,
ustinus *ep. 55 ad Januar. c. 15 opp. t. 2 col. 159 ed.*
tque ita etiam intelligendi sunt Basilius, Theophilus,
ndrin., Petrus Chrysologus, ceteri Patres, qui hoc
vinam institutionem referunt. Vide Bertium *Histor.*
ss. 6 n. 51.

st. de Baptismo contr. Donatist. l. 4 c. 24 opp. t. 9 col.
Hieron. *ep. 41 ad Marcellam. opp. t. 1 n. 5 col. 187 ed.*
Serm. 43 de Quadrages. c. 2 opp. t. 1 p. 117 ed. Rom.
s observasse constat jejunium *autepaschale*, quod nume-
uadragesimali differt, quoniam complectebatur tres
inter Christi mortem, atque ejus resurrectionem in-
intepaschale hoc jejunium ipsa fortasse ætate Apo-
ificatum deinceps est, atque ita quadragesima insti-
cum hæc institutio retenta semper in universa ec-
tque ejus origo ignoretur, nonnisi Apostolica au-
ta haberi debet, quæ celebris est Augustini regula.
em Alexandrum *cit. Diss. 4 art. 4 p. 313, & Sel-*
Christian. l. 2 par. 2 c. 7 §. 4 & 5. Porro qua-
mquam ubique observatam, ac jampridem receptam

am producebatur, uti ostendit ipse Rathedius *Orat. Syno- Presbys. n. 15 col. 420 ed. Veron. 1765.* Sed etiam post eam vetustam disciplinam alicubi stetisse, monent Fratres *Cal- ibid. not. 48.*

Orientales unum Sabbatum post Parasceven jejuni- con- ent, ceteris vero totius anni Sabbatis non solum non je- nt, sed eodem fere solemni ritu, quo diebus dominicis, conventus & synaxes celebrabant, uti testantur Athana- . *de Semente t. 3 n. 1 p. 45 ed. Patav. 1777, Socrates . Eccles. l. 5 c. 22 & l. 6 c. 4 p. 295 & 313 ed. Valetti . 1720, Cassianus Instit. l. 3. c. 2 p. 30 ed. cit. Quini- e Sabbati vetitum ipsis erat jejunium, uti patet *can. 56 . apud Corelerium loc. cit. p. 450, & Auctore Const. loc. . quod a Catholicis Orientalibus factum est, ne assentiri vi- ur errori Marcionis, qui Sabbati jejunium suæ fecerat hæ- partem, uti demonstrat Epiphanius *Hæres. 22 vel 42 l. 1 . 504 ed. cit. Quæ disciplina magis magisque apud Orientales . est, cum hereses eruperunt Marcianistarum, Lampetia- , Chorentarum, Adelphianorum, qui superstitiosa & vana . ratione Sabbato jejunabant. Orientalium consuetudinem . am damnavit Ecclesia Romana, imo a Bened. XIV *Const. . pastoralis 57 §. 9 n. 8 & seq. Bullar. t. 1 p. 110 cit. ed. . adur dicitur apud Græcos esus carniū die Sabbati, si si- . udalo fieri potest; in locis autem ipsorum, & inter eos tan- . Gabriel Albaspinæus *Observ. l. 1 c. 13 p. 50 ed. Neap. . putat, olim etiam in Ecclesia Romana die Sabbati carnes . nuovisse. Verum sæculo IV jam Sabbatum inter esuriales . cretebatur, uti ostendunt Hieronymus *ep. 71 ad Luci- . Bet. n. 6 col. 432 t. 1 ed. Veron. 1754, Augustinus *ep. 56 . vulan. c. 13 not. 31, & *ep. 82 ad Hieronym. c. 2 n. 14 . t. 2 c. 108 & 256 ed. Maurin. Venet. 1759. Vide etiam . lum Eliberitanum *can. 76 t. 1 Conc. Labbæi col. 995 ed. . Neque vero hoc Sabbati jejunium, ut quidam putant, . in institutum est ab Innocentio I. *ep. ad Decent. Eugubin. . 7, apud Constantium col. 859; nam Innocentius non no- . quod constituit, sed confirmavit, quod jam constitutum, . umque erat. Vide Berthum *Histor. Eccles. t. 2 diss. t. 1 n. . tat etiam de jejunio Sabbati dissertatio Paschasii Quesnel- . e ex diss. 6 in opp. S. Leonis t. col. 1069 ed. Baller. Venet. . In Africa ætate Augustini, ut ipse testatur *cit. Epist. ad . num n. 52 c. 108, quædam Ecclesiæ erant, quæ Sabbato . bant, quædam, quæ non jejunabant; item in Ecclesia Me- . ensi Sabbati jejunium non observabatur, uti narrat ipse . tius *loc. cit., & Ambrosius de *Elia & jejun. c. 10 n. . t. 1 col. 655 ed. Ven. 1748; similiter in Hispaniis Ro- . Ecclesiæ consuetudinem non obtinuisse, constat ex Conc. . mi c. 11 t. 6 par. 1 *Collect. Harduini col. 1028. Laben- . anis jejunium Sabbati fere ubique antiquari cæpit, & ideo . gorius VII in Conc. Rom. c. 31 *dist. 1 de Consecrat. non . antiquam disciplinam integram restituere, satius putavit . s commonere, ut ea die sese ab esu carniū abstineant . ent. III in cap. 2 de *Observ. jejun. cum a Bracharensi . po de Sabbati jejunio interrogatus fuisset, respondit, quæd*****************

super hoc consuetudinem tuam regionis faciat observari. Hoc communis Doctorum opinio est, licere die Sabbati carnes comedere ubi earum usus a recepta consuetudine non est interdictus. Lausle Glossam in cit. can. 51, S. Antoninum in Summa Theol. par. 1 tit. 16 cap. unic., Fagnanum in cit. c. 2 n. 19 & 20. Observant. jej., Pirhingium Sur Eccl. tit. 46 l. 5 n. 1.

§. 4. Quatuor temporum jejunia initio Quadragesimae post Pentecosten, ac mensibus Septembris, & Decembris quarta ac sexta feria, & Sabbato quotannis celebrantur (1). Exemplo Judaeorum, qui quater in anno quatuor temporum jejunia recepit Ecclesia, quae in saeculo V obtinebant (2); quamquam non Judaico ritu Christiano animo observarentur (3). Quibus jejuniis ubi vult Ecclesia, ut pro acceptis beneficiis Deo gratiam agamus, ut divinam opem exoremus, atque his poenitentibus operibus nostra crimina expientur, ut denique bonis viris ministros divinitus impetremus. Nam his temporibus uti superiori libro demonstratum est, solemnes devotionis ordinationes peraguntur.

(1) Trium temporum jejunia ab Apostolis instituta sunt. Callistum autem Sum. Pontif. addidisse jejunium sancti scriptum est in Ep. ipsius Callisti; verum haec epistola Mercatoris figmentum est. Ab Apostolica traditione provenire hoc jejunium tradunt Baronius ad an. 57 n. 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

(2) Consule S. Leonem M. de decimi mens. jejun. Serm. 1 p. 32, et Serm. 8 c. 2 p. 38 de Jejun. Pentecost., Serm. 2 p. 251, et Serm. 4 capit. 4 p. 235 de Jejun. mens. sept. Serm. 4 et 9 opp. t. 1 p. 256 et 270 ed. Roma 1753.

(3) S. Leo Mag. cit. Serm. 4 de Jejun. sept. mens. t. 1 ed. cit.

§. 5. Sed & in vigiliis Natalis Domini, Pentecost.

etis B. Virginis, multorumque Sanctorum per
junia observantur. Vigiliae erant nocturni coe-
Christiani in Ecclesia habebant ante praecipuum
festum diem, ut divina officia persolverent. Hae
ant a communi nocturno, seu matutino officio,
non nisi post mediam noctem circa gallicinium
et, vigiliae autem longiores erant, quod costum
sa per maximam noctis partem detinebant, unde
nationes, & Pervigiliae dicebantur (1). Nunc cum
his fideles noctu ad Ecclesiam conveniant, vigilae
jejunio agenda sunt.

endi sunt in primis S. Joannes Chrysostomus *Homil. 1*
& *Homil. 4* p. 121, *Homil. 30 in Genesim* s. 4 n. 6 p. 303,
Terramotu s. 2 p. 718 *ed. Paris. cit.*, S. August. *Confess. 1.9*
p. col. 162 *ed. Ven. 1729*, Socrates *l. 1 c. 37* p. 73, & Sozo-
c. 6 & 29 p. 55 & 88, uterque *ed. Vallerii Cantabrig. 1720*,
Apollinaris *l. 5 ep. 17* p. 148 *ed. Paris. 1652*.

um vero duabus veluti partibus jejunium constat:
ia a carnibus, ovis, lacte, aliisque cibis delicatio-
unica in die comestione. Nam institutum est, ut
penitentiam, & corpus affligamus. Et abstinencia
carnibus, cibisque delicatioribus semper ecclesia-
sae pars fuit, atque etiam antiquis canonibus con-
) . Cibi quoque delicatiores, vinique potus erant
(2), ac multi addictos jejunio dies fructibus, herbis,
bus transigebant; multi quoque ad duos, tresve,
sor dies jejunium producebant, neque deerant, qui
lomade prorsus jejuni vitam agerent (3). Quin ab
e potu, nisi legitimun advenisset solvendi jejunii
rese majores nostri abstinebant (4).

clarum quadragesimalis abstinentiae monumentum est
Gregorium Turonensem *l. 5 c. 4* p. 205, *ed. Paris. 1609*,
is, quod Rucculenus, licet agrotus & miles, quadragesi-
re carnes non comederet. Eandem hanc abstinentiam
Epiphanius *Exposit. fid. c. 23 t. 1* p. 1106 *ed. Paris.*
Capitulatione de partibus Saxoniae *c. 4* apud Balutium
Reg. Francor. t. 1 col. 181 ed. Ven. 1772 statutum est,
sanctum quadragesimale jejunium pro derelicto Chri-
contemperis, et carnes comederis, morte moriatur. Ex
l. ep. ad Offam Regem Merciorum apud eundem Balu-
cit. col. 108, graviter reprehendit Scotum quemdam
um, quod carnem diebus quadragesimalibus comedisset.
salem Alexandrum *cit. Diss. 4 art. 2* p. 305 et seq.,

(3) Confer Augustinum *de Morib. Eccles. Cathol.* col. 712 t. 1 *ed. cit.*, & Auctorem *Constit. Apostolic.* l. que Cotelerium *Not.* 18 p. 235, qui multis allatis nstendit, quousque jejunii austeritas apud majores nosretur. Intendebatur autem jejunium potissimum in made, quo temporis intervallo veteres Cristiani subantur *ξηροφαρα*, hoc est arido victu, qui constabatsale cum aqua, uti tradit Epiphanius *Exposit. fidei* 1103 *edit. Patavii Paris.* 1622, aut pane, aqua, saluti eum describit Auctor *Constit. Apostolic. loc. cit.* victum per totam Quadragesimam adhiberi jubet *Condicenum can. 50 t. 1 Concil. Labbæi col. 1559 ed. diceno Concilio recentior Epiphanius l. c. legem hurgiorum tantum in majori hebdomade ab Ecclesia uvatam fuisse testatur. Ipse enim triplicem jejunii foquit, alteram illius Quadragesimæ partis, quæ septemtis, seu majorem hebdomadam præcedit, hæc mitiore xerophagiis minime adstricta; alteram majoris hebdomade illa severior erat, ac xerophagiorum lege tenebatur utraque asperiorem, quoniam hujus hebdomadæ pars sine cibo traducebatur. Prima & altera universæ *Ecclisæ* populis in more erat, & ideo vim legis habuvero iis tantum, qui plus pietate servebant, merumque non præceptum fuit. Hinc ipse Epiphanius majorem *της ξηροφαρίας εβδομυδα* appellat. Epiphanio antiqui *Ep. ad Victor. P. opp. t. 1 p. 540 ed Venet. 1754*, Alexandrinus *Ep. ad Basil.* apud Labbæum t. 1 *Coned. Venet.* ostendunt plures etiam ea atate fuisse dectione antepaschalis jejunii controversias. Consule *M. Irenæum Diss. 2 art. 1 n. 52 et seq. p. 76 et seq. ed. cit.* Ceterum qui plures continuos dies jejunium*

retur, neque adhuc ejus solvendi tempus advenit, ea de re habet Bailletus t. 3 de *Vit. Sancti. in Hierog.* §. 4 & 7, ac Manfichius *Costumi de primis* l. 2 cap. 5 §. 20 & *leg. p.* 109 189.

ica etiam in die comestio, quæ ex cibis esurialiter (1), atque hora legitima, hoc est circa medietate, jejunii partem constituit (2). Nunc jejuniæ cœnula permittitur, quæ *collatio* dicitur et constare debet ex eo cibo, eaque potione, quibus jejunantes rectæ & meticulosæ conscientiæ uti

in illa unica comestione, ciborum copia, modo vel communes excedit limites, si minus præceptum ecclesie ipsa violat, tamen immunis non est ab intemperie, sicut docet S. Thomas in 4 *dist.* 15 q. 3 art. 4 q. 3 et norma quædam, sicuti inquit Bened. XIV. *Instit.* 15 *ciborum genere, copia, modoque statuendo ex piis, moderis* sumenda est. Ipse Bened. XIV post editas Institutiones emisit, cum Cardinalis esset, postquam Pontifex Constitutionibus suis, quas paulo post indicabo, edidit, jejunio ciborumque genere observandum sit. Idem est a Theologis, num duæ illæ partes quibus necat, abstinencia a certis cibis, & unica comestio, conjunctæ & conglutinatæ sint, ut una sublata, alteri necessario tolli debeat. Sed inutilis est hæc disputatio Bened. XIV. *Constit.* 19, 27, 55, 99 *ejus Bullar.* l. 100 216 *ed. ind.* jussit Episcopis, ne cui valetudinis in quadragesimæ carnibus vesci permittant, nisi adjeperint alteram jejunii partem, quæ in unica comestione. Confer ipsum Benedictum *cis. Instit.* 15 n. 19 & *mod. diacon. lib. 7 cap. 3 num. 1.*

Collatio, sive cœnula vespertina originem ducit a monachis ob laborem manuum, in quo tota die versati fuerant, jejunii diebus post sumptum suæ hora cibum haustus crebatur, cui deinceps frustulum panis adjunctum est, aqua noceret. Erat autem proprie collatio lectio spiritus sancti horis, maxime post cœnam quotidie absolute in clauastro, vel in capitulo fieri solebat, die jejunii fiebat in refectorio, ne scilicet tempus regulæ destinatum illa cœnula tereretur, *Mox ut sursum cana*, inquit Regula S. Benedicti *cap. 43* apud Holste-Regul. t. 1 p. 127 *ed. Aug. Vindelic.* 1759, *sedens omnes & legens unus collationes, vel vitas Patrum, aut certe adificos audientes.* Eodem sensu collationis vocabulum Isidori Regula c. 8 p. 192 *ibid.* Semper autem vespertina refectio aditus esurialibus diebus significabatur *ire ad collationem*, aut *accedere ad lectionem collationem* hoc collationis translatus est deinceps ad cœnula sive refectio vespertinam, quemadmodum illud

& ministros sibi addictos habebant (7). Si quam in riam Prophetæ, aut Apostoli, aut Martyris ecclesia cabant, eam *Propheteum*, *Apostoleum*, *Martyrium* ni appellabant (8).

(1) Quamquam certo affirmari non possit, Apostolos habuisse Ecclesias, quales certe eorum discipuli habuerunt exploratum est, eis certa fuisse loca, in quibus opera impenderent. Quod enucleate in primis, & copiose docet Mamachius *de Costumi de primitivi cristiani* l. 1 c. 48. p. 295 seq. Videndus est etiam Medus, peculiari disquisitione veluti compendium dedit Binghamus *Orig. eccles.* l. 13 t. 3 p. 141 & seq. ed. Hala Magdeburg. 1758, qui & dam adiecit, eaque gravia argumenta adversus eos, qui *gularum*, & *novam sententiam*, ut inquit, *evulgarunt*, & *tribus prioribus seculis istiusmodi distincta cultus dei habuisse*. Præcipua sunt, quod Paulus I. ad Corinth. verbis: *nunquid domos non habetis ad manducandum? aut Ecclesiam Dei contemnitis?* sine dubio Ecclesie designat locum sacrum, atque ita Paulum explicat nus, Basiliius, Chrysostomus, Sedulius, Theophilactus; stoli semper in certum locum ad fundendas preces in ne convenerunt, qui fuit hyperoon, sive conaculum, cu Etis Apostolorum toties mentio est; quod Ignatius *episcopus* n. 7 apud Colelerium *PP. Apostol.* t. 2 p. 19 ed. 1724, diserte memorat *ναον Θεου templum Dei*, & *Εκκλησιαν* n. 4 p. 51 loc. indic. *unum altare*, quæ altaris ostendit, Christianos certum pro sacris conventibus habere; quod Therapeutas jam inde a Marci temporibus ad divinum cultum secreta habuisse scribit *Russet* l. 2 c. 17 edit. *Canabrig.* 1720; quod denique *Alexandri cum Christiani quemdam locum, qui publicus fuerat, contra popinarii dicerent, sibi eum deberi, rescriptis apud* idium p. 219 n. 30 ed. *Frankfurti* 1634: *melius esse, cumque illic Deus colatur, quam popinariis dedatur*. quidem, uti observat Card. Orsius *Histor. eccles.* l. 6 fuisse videtur publica Ecclesia, quam Christiani habere antea nonnisi privatas & occultas haberent.

(2) Hinc Origenes, Minucius Felix, Arnobius, Laquint, christianos templa non habuisse; quod ita esse multis ostendit Medus, eos talia non habuisse regentes habebant.

(3) Oratorium appellata est Ecclesia, hoc est *domus*, idque nomen primum publicæ Ecclesiæ, uti testatur *Hist.* l. 10 c. 5 p. 464 & *de Laud. Constantin.* c. 1. Socrates *Hist.* l. 1 c. 18 p. 49 edit. *Canabrig.* 1720, tamen oratorii proprium fuit. *Oratoria* tamen, sive *ad Ecclesias* distinguunt Didymus Alexandrinus *de Tri-* p. 200 edit. *Banon.* 1769, Socrates *Hist.* l. 5 c. 1 *Taurin.* 1747, Theophilus Antecessor *Instr.* l. 2 tit. 1 1751. Proprie oratoria minores quædam Ecclesiæ erant.

(4) Hieronymus *Chron. Olimp.* 277 opp. t. 8 col.

van. indic. auctor est nobis, celebrem Ecclesiam Antiochie
 Martino edificari coeptam, & a Constantio absolutam Do-
 minicum appellatam fuisse. Eodem vocabulo ad designan-
 dum utitur Hilarius *ad Constant. l. 1 num. 8 opp. tom.*
ad Veron. 1730.

Idem hoc frequens est apud Ambrosium *Ep. 20 ad Mar-*
tin. & ep. 40 n. 13 opp. t. 3 col. 960 & 1621 ed. Venet.
Justin. Serm. 356 n. 9 opp. t. 5 part. 2 col. 1589 ed. Voh.
Idem. ep. 107 ad Latam. 1 cap. 9 s. 1 col. 670 laud. edit.,
& 7 ep. 17 p. 1416 opp. Poetarum Latinorum t. 3 edit.
 1735, aliosque seculi quarti & quinti scriptores.

Nullus est Chrisolanus scriptor, qui tribus prioribus sz-
 gnandas Ecclesias templi nomine usus fuerit. Sublata,
 ethnicorum superstitione, tum demum Christiani scri-
 ptor hoc adhibere coeperunt. Magis autem abhorruerunt
 vocabulo, eoque utebantur, ut indignationem, atque animi
 contumaciam adversus quendam conventiculum hereticorum,
 qui, quo ethnicos, habebant loco, uti patet ex Ambrosio
Thyodos. n. 16 opp. t. 3 col. 1021 ed. cit.

Simile *l. 1 tit. 5 1687. 2 §. 9 not. 2 p. 284, ubi de tithe-*
est.

Martyrium memorat Eusebius *De Vit. Constant. l. 3 c. 43 p.*
118. Haec de causa Eusebius *de Vit. Constantin. l. 4 c.*
597 & 648, alique martyrium Salvatoris appellant ec-
clesiam Constantinus edificavit in honorem Christi Salva-
toris, quod fuit martyr eorum, qui divinae religionis cau-
sa pertulerunt, cujus rei ampla narratio est in epistola
Valerii, quae est ad calcem historiz Ecclesiasticæ Eusebii.
Idem martyrii hujusmodi ecclesiam vocant memoriam mar-
tyris constat ex Augustino de Civit. Dei t. 32 c. 8 n. 17 &
609 & 673 s. 8 ed. cit., atque apud eos martyrium de-
notat Ecclesiam in honorem alicujus sancti, qui martyr
fuit patet ex S. Hieronymo in Vit. Hilarion. c. 31 opp.
Idem ed. Verona cit. Apostolei mentio est apud Sozomenum
p. 322 ed. Taurin. 1747, Prophetæ in Concilio Constans
sub Menna acti. 3 col. 1245 s. 2 Collect. Harduini.
 Idem ipse Sozomenus *Hist. l. 2 c. 3 p. 45 edit. cit.*
Michaelium, hoc est Ecclesiam, quam in honorem S.
Arcangelii Constantinus M. in Hestis extra Constanti-
Deo erexit.

Primæ Christianorum Ecclesie simplices & modice
 sentur, quales videlicet fidelium paupertas & pau-
 formidolosorum temporum ratio patiebatur. Sed
 libus, atque oblationibus Ecclesia, & extincta
 i nominis invidia, multæ, eæque splendidissimæ æ-
 icatorum sunt (1). Accesserunt edicta Imperatorum de
 ethnicorum in Ecclesias convertendis (2), & eorum
 rtim Constantini munificentia, qua sumptu vere re-
 sistentissima templa excitata sunt (3).

(1) Baronius *ad an.* 571 *n.* 82 p. 445 t. 1 *ed.* demonstravit, ecclesias pluribus, iisque ditissimis ornatas fuisse refertas. Joannes Henricus Ortius Calvbro, cui titulus: *Examen perpetuum historico theologicum Baronii annales*, eum refellere conatus est, Sed ea in errorum & ineptiarum plenum refutavit Muratorius *calc. opp. S. Paulini* p. 852 *seq. ed. cit.*, ubi late omnia magna & quam magnifica fuerint antiquarum Ecclesiarum monumenta. Confer etiam Cl. Mamachium *del Virito libro di acquistare, e di possedere beni temporali* l. 3 par. 6 *seq. p.* 408 *seq.* Monumentis, quæ ab his duobus viris allata sunt, addam Didymum Alexandrinum seculi, qui l. 2 *de Trinit. c.* 7 p. 200 *edit. Bonon.* sua ætate Ecclesias fuisse auro, argento, & ebore decoratas.

(2) Plures ea de re leges extant in Codice Theodosiano l. 17 & Leg. 2 *Cod. de Sepult. violat.* & idque et non Christiani solum Scriptores Eusebius *de Vit. Constantini* c. 51 & 53 p. 606 & 613 *ed. cit.*, aliique sed etiam Hieronymus *Vit. Aed. pag.* 33 *ed. Colonia Allobr.* 16 *Orat. Apolog.* 25 p. 591 t. 2 *edit. Paris.* 1627, Julius Capitolinus l. 1 *ed. Lips.* 1696.

(3) Constantinus nullis pepercit sumptibus, ut in orientis partibus, ex. gr. Hierosolymis, Antiochiæ, & ceteris, præterea quæcum Mambre, Hieliopoli in Phœnicia, aliis compluribus splendidissimæ Ecclesiæ ædificarentur, Eusebius *de Vit. Constantin.* lib. 3 c. 50 & 51 p. 101 & 102 *ed. cit.* Socrates *Histor.* l. 1 c. 16, 17, 18 p. 45 *et seq. ed. cit.* fundamenta jecit celebratissimæ Ecclesiæ, quæ S. Sophia dicta, quæque annis triginta tribus post a Constantino ædificata est, uti Socrates l. 2 c. 16 p. 95 *ed. Cantabrig.* 1720, & Nicephorus Alexandrinus *ad an.* 360 memoriam prodiderunt; Ecclesiam incendio consumptam iterum Justinianus ædificavit. Ejus autem descriptionem habes apud Eusebium, Agathiam, Paulum Silentiarium.

§. 4. Vetus Ecclesiæ forma & situs non semper eadem fuit. Interdum oblonga erat, ac navi similis; interdum quadrata, aut plurium laterum, aut ad formam crucis, & cetera. De re non unus semper, nec ubique mos fuit, sed ut plurimum, ad Occidentem spectabat, & ad Orientem, quoniam versus Orientem Christiani fundebant (2). Sed sæpe neque Orientem, neque Occidentem respiciebat; & vero ab antiquis monumentis & situ Ecclesiæ exhibentur (3).

(1) Auctor *Constit. Apostolic.* l. 2. c. 57, apud Constantinum *Apostolic.* t. 1 p. 263 & 264 *cit. ed.* Ecclesiam vult navi similem. Verum Ecclesiam a Constantino in navem ædificatam rotundam fuisse, ostendit autem laterum laterum in Antiochiæ tradunt Eusebius *in Vit. Constantin.* lib. 3

cit., & Strabo *de Reb. ecclor. c. 4* in *Biblioth. FP. t. I. Paris*. Alias fultæ ad formam crucis, scribunt *Ecl. t. c. 14 p. 268 edit. Valossi Cantabrig. 1720*, & *Cellini in compend. histor. s. 1 p. 390 n. 168 ed. Paris. 1647. Causis Apostolic. loc. cit.*
ostendit Binghamus *Origin. ecclor. l. 8 c. 56. 1 & 2 l. 68.*

istæ vocabulum latius, & angustius accipitur. pceptum significat sacras ædes, ad quas populus nûs, sacrisque rebus operam daturus; & huc templa cathedralia, parochialia, collegiata, Cathedralis Ecclesia est, quæ fixam habet sedem, & mater ac princeps est Ecclesiæ in diocesi sunt. Parochialis Ecclesiæ proprium pterum, qui sub Episcopo curam animarum lata collegium canonicorum. Denique conveniunt sunt, quæ a Monachis, & Regularibus ad. Latius acceptum Ecclesiæ nomen communi oratoria, sacella, capellas, quæ privatis præsertim vero mittendis ad Deum precibus

unum templum non temere, & cujusque arbitrio est, sed causa cognita, & cum Episcopi auctoritate. Causa sunt populi commoda, & necessitate si tanta sit populi distantia, viarumque difficultas sine magno incommodo aut periculo accedere nequeat, novum templum excitandum nova etiam Ecclesia conceditur leprosis, aliis morbo laborantibus, ubi suos agant ceteri fideles inficiantur (4). Sed & Episcopo sibi sepultura novam Ecclesiam ædificare eique ex propriæ Ecclesiæ redditibus dotem (5).

de Consecrat. dist. 1, Concil. Chalcedonense can. 6 col. Cellest. Harduini. (2) *Can. 10 dist. 1 de Consecr., de Ecclor. edific.* (3) *Concil. Trident. Sess. 21 c. 4 de* (4) *Cap. 2. de Ecclor. edific.* (5) *Can. 74 cap. 12 de Donat.*

nova fabrica inchoanda est, Episcopus desideres fundit; & crucem humi defigit, ubi locari debet (1). Ante ædificationem curan-

maticus in *Vit. Michael. Imper.* p. 466 edit. Paris. 1655, tam rem insolentem & indignam animadvertit, quod ipse Imperator cum venisset ad portas regias, coronam non deposuisset, ut facere consueverant.

(3) Omnes ecclesiasticarum antiquitatum scriptores suis stratis adscribunt locum a ceteris discretum, auctoritatem Tertulliani de *Pudic.* c. 13 p. 564 edit. Paris. 1675, & 2221
meni *Histor.* l. 7 c. 16 p. 300 ed. Cantabrig.

(4) Mares a feminis per ligneos parietes scernebantur consuetudinis testimonia sunt apud Cyrillum Hieronymum *Prefat. in Catech.* p. 14 p. 10 ed. Paris. 1720, Augustinus *Civit. Dei* l. 2 c. 28 et 8 n. 5 col. 57 et 665 t. pp. Ambrosii. 1. 47 ed. Cantabrig. minae a maribus in *Matth. opp.* quas mulieres in *portulic.* l. 2 c. 37 p. 258. *orum introitus,* e ex eodem Augustino discretas, quod 22 et 24 col. 57 et 665 t. 37 et 665 t. 3 ed. Ven. 1751.

(5) Concil. Laodicensem can. 30. 784 t. 1 *Collect.*

(6) Cyprianus *epist.* 54 p. 49 ed. Paris. 1666.

(7) Conc. Constantinop. V sub Menna *act.* 5 t. 2 col. 153 t. Harduini.

§. 11. Tertia, & intima antiquarum Ecclesiarum erat sanctuarium, quod Græci Bema appellabant hic septis, sive cancellis muniebatur (1), uti nunc nitur, ne laicis ad eum pateret aditus (2), cum in sacrificia peragebantur (3). Cancelli erant portulis pertulatas autem, & spatia cancellorum vela quaedam obtegabant (4). Suprema pars Sanctuarii Apsis dicebatur, ædificium scilicet semicirculi formam exhibens, ubi thronus Episcopi sedesque erant, seu throni Presbyterorum (6).

(1) Eusebius *Histor. eccles.* l. 10 c. 4 p. 419 ed. Taurin. 1746. Memorat etiam altare cancellis septum Zeno Veronensis l. 2 t. 30 t. 1 p. 2, 141 ed. Aug. Vindelic. 1758.

(2) Confer Conc. Trullanum can. 63 t. 7 *Collect.* Labbæi col. 153 Concil. Laodicensem can. 19 col. 155 t. 1 ejusd. *Collect.* solis operis in sanctuario communicare permittit, quo nomine alii superiores tantum clericos, Presbyteros & Diaconos, alii etiam inferiores intelligunt.

(3) Pars hæc Ecclesie adyta seu inaccessa dicebatur, quoniam ad eam populo accedere non licebat. Quamquam non una res, neque eadem omnium Ecclesiarum consuetudo sub

cap. 2 et 3 cap. 10 qu. 3.

cap. ult. de His que sunt a majori par. cap.

Concil. Trid. Sess. 21 cap. 6 de Reformat.

3. Jamvero Ecclesiæ, præsertim ampliores, pluribus aut partibus, quarum aliæ interiores, hoc est intra tes sunt, aliæ exteriores, quæ parietibus non inclu- r. Partes interiores, ex antiqua disciplina, erant nar- sive *ferula*, *templum*, sive *navis*, et *bema*, sive *uarium* (1). Narthex erat pars oblonga, et angusta star *ferulæ* e transverso frontis Ecclesiæ, ibique, dum : conciones habebantur, infideles, hæretici, catechu- , & pœnitentes *audientes* diſci consistebant (2).

In has quidem partes tres plerumque Ecclesiæ divideban- Torinus tamen *Panis. l. 6 c. 1 n. 20* & *Le-Brunius Explicat. r. t. 2 diss. 1 art. 8 p. ed. Venet. 1770* monet, primis tem- s Ecclesiæ in duas tantum partes fuisse tributas, in aulam, rium laicorum, & in Sanctuarium, in quo consistere Epi- Presbyteris, & Diaconis tantum licebat; divisionem autem in partes tres serius a Monachis initium habuisse.

De antiqua Ecclesiarum forma copiosissime, accuratissime- putat Cl. Mamachius *de Consumi de primitivi cristiani l. 6. 2 n. 3 et seq. t. 1 p. 506 seq.*

o. Narthecem excipiebat pars illa Ecclesiæ, quæ e *templum* ac *navis* dicebatur. Hæc, ut plurimum, ita erat (1), eamque a narthece separabant lignea m repagula pervia portis, quas portas *regias*, & *as* appellabant (2). In inferiori hujus partis loco, atim ingredienti occurrebat, stabant pœnitentes *ti* (3); in superiori, qui erat Sanctuario propin- *onsistentes*, & fideles communicantes; & hi suum habebant locum, mares discretum a fœminis, a nuptis, monachi a sæcularibus (4). In media na- *Ambo*, hoc est locus editus, ad quem per gradus ascensus; in eoque stabant cantores (5) & lecto- epistolæ atque evangelia legebant (6), & in eo tyca recitabantur (7).

: in constitutione Theodosii, & Valentiniani, quæ extat *Theodosiano post Leg. 4 lib. 9 tit. 45 t. 3 p. 397 edit.* Ecclesiæ navis *quadratum populi oratorium* appellatur. r, seu speciosæ dicebantur navis portæ, quod per eas ad palatium, hoc est Ecclesiam patebat accessus, vel quod mplum ingressuri coronas deponebant. Hinc Leo Gram-

net., Paulinum in *Vit. Ambros.* n. 11 opp. *Ambros. net.* 1751, Socratem *Histor.* l. 1 c. 17 p. 47 *ed. Cam* & ligneos quidem parietes, per quos fœminæ a mari bantur, nominat Chrysostomus *Hom.* 74 in *Matth. q* *ed. Paris.* 1727. Aliæ erant portæ, per quas mulier ingrediebantur. Hinc Auctor *Constit. Apostolic.* l. 2 p. 1 *ed. sic.* Quia prius stare jubet ad virorum introitus *dicens, Disquiratur ad mulierum.* Atque ex eodem A intelligimus virgines, & nuptas fuisse discretas, quod ex Ambrosio de *Lapru virgin.* c. 6 n. 22 et 24 *col.* 3 *ed. Ven.* 1751.

- (5) Concil. Laodicenum *can.* 15 *col.* 784 r. 1 *Collect*
- (6) Cyprianus *epist.* 56 p. 49 *ed. Paris.* 1696.
- (7) Conc. Constantinop. V sub Menas. *act.* 5 r. 2 Harduini.

§. 11. Tertia, & intima antiquarum Eccles erat *sanctuaryum*, quod Græci *Bema* appellab hic septis, sive cancellis muniebatur (1), ut nitur, ne laicis ad eum pateret aditus (2), cur ficia peragebantur (3). Cancelli erant portulis tulas autem, & spatia cancellorum vela quaed bant (4). Suprema pars *Sanctuarii Apsis* tur, ædificium scilicet semicirculi formam ext thronus Episcopi sedesque erant, seu throni forum (6).

Dionysius Alexandrinus *op. ad Basilidem can.* 2, apud *1. Concil. col.* 858 *ed. Venet.* mares & feminas ad altaria memorat, cum Eucharistiam accipiebant, atque ita explicat Valesius in *Euseb. Hist.* l. 7 c. 9 p. 530. Idem *coll. Turonense II can.* 4 *col.* 358 c. 5 *coll. Harduini.* Hæc memorant Athenasius *op. ad salutar.* 1, 1 p. 298 n. *op.* 1777, Hieronymus in *Epitaph. Nepesian.* *opp.* 1. 1 *col.* *Hærs. Veron.*, aliiq; complures. Hæc Synesius *op.* 67 *ad* *12ed. Paris.* 1655, vocat vela myrtina, sæpe autem eburnata, uti testatur Evagrius l. 6 c. 21 p. 489 *ed.* Vavrig. 1720, Confer Du-Cangium in *Glossar. græc. barb.*

Græcum verbum est *αρκ*, quod latine significat arcum, Pars illa Ecclesie, in qua majus altaris collocatum habebat fornitem, aut arcum, quo tegebatur, sic appellata est. Hieronymus l. 2 in *Ephe.* c. 4 *opp.* 1. *ed. Vallart. Veron.* In summo, inquit, cæli fornice, & hoc *αρκ*, apside. Vide Du-Cangium *verb. Aprida.*

Presbyterorum sedes proprie *secundi throni* dicebantur, quos Hieronymus *Carm. jamblic.* 23 s. 2 p. 244 *ed. Colonia* 1690, Constantinus apud Eusebium l. 10 c. 5 p. 485 *ed.* *Constantin.* Syracusanum Episcopum ad Arelatensem Concillium *secundi throni*, hoc est duos Presbyteros secum de-

In medio sanctuario a pariete sejunctum erat altare etiam ara, mensa sacra, sancta sanctorum dicta. Initio lignea, ut plurimum, erant altaria, deinde facta sunt (2); erantque etiam in locis communi argenteo cooperta (3). Unum in Græcis erat altare, uti nunc etiam est (4); sed Latini ab antiquissimis temporibus plura in una Ecclesia habere consueverunt (5). Altare obtegebat linum (6) atque ornabat ciborium (7), & crux in eo stabat prope crucem ex utroque latere candelabra, quasque, dum sacra peragebantur (9).

Altare semper Christianos habuisse, in quo rem divinam agebant, certum est; ut proinde inscitia sit, aut impudentia illis Calvinianorum, qui verum Christi corpus in Eucharistia negantes vocem *Thysiatsterion*, seu *Altare* per tria priora vero ac proprio significato usurpatam non fuisse censent. Videndus ea de re Cardinalis Petronius de *Sacrosanct. Eucharistia. adversus Philippum Mornauum de Plessis*, l. 2 p. 129q., ubi id late demonstrat; & ipsi etiam videndi sunt illi a communionis alieni Scriptores Guillelmus Beveregius *Canon. Eccles. primitiv.* c. 10 n. 3, Joannes Clericus apud *FP. Apostolic.* 1. 2 p. 188 *ed. indic.*, Josephus Bingham *Orig. & antiq. eccles.* l. 8 c. 6 §. 12 et 13. 3 pag. 222 *seq. c. de Magdeb.* 1758.

Taurin. 1749, *Tournelyum Praelect. theol. de Sacrific. Misc. q.*
 8. art. 15, *Casalius de Veter. sacr. Christianor. rit. c.* 41 p. 184,
Durantum de Rit. eccles. cathol. lib. 1 c. 8, *Ciampinium de Sa-*
cr. edific. Constant. M. c. 10 p. 134; *Dominicum Georgium de*
Liturg. Rom. Pontif. disquisit. de Sacr. ministr. cap. 8 et seq. In
 antiqua inscriptione Eugenii Notarii apud *Aringhium Rom. subter.*
t. 1 l. 2 c. 10 p. 340 mentio fit redituum quorundam ex hortis
 transtiberinis ad *Luminaria*. Accendebantur autem lumina non
 solum noctu, sed etiam die, quem morem cum reprehenderet Vi-
 gilantius, ei graviter, nervoseque respondit Hieronymus *Contr. Vi-*
gilant. t. 1 c. 594, inquit eam esse Ecclesiae consuetudinem, ac-
 cendique luminaria *in tenebras, sed ad signum le-*
gis utitur Isidorus Orig. l.
1 l. 1 c. 12 p. 100 ed. P. *vetustissimum esse*
esse debet. Mitto
litis in Ecclesiis
Vit. Constantin. I.
sus in not., S. G
304, & Orat. 42
Tract. 58 t. 1 p. 25
 videndi sunt Fratres
 funere S. Cypriani *ammones tract. sunt in Actis ejus partem*
opp. S. Cypriani col. CXLVI ed. Ven. 1758; in funere autem S.
 Paulae memoriae prodidit S. Hieronym. *ep. 27 seu 108 ad Eustoch.*
t. 1 col. 716 n. 29 ed. Vallarsii Veron., quae demum supra demon-
stravimus. 2 sect. 1 §. 35 de cereis facibus catechumenorum. Mitto
 inquam haec: nam luminum, quae noctu & interdum in Ecclesiis
 ardebant, disertissimam mentionem faciunt S. Paulinus Nolanus
Poem. 14 de S. Felic. vers. 99 & seq. p. 285 edit. Veron. 1756. S.
Epiphanius Ep. ad Ioan. Hierosol. opp. t. 2 p. 327 ed. Colonia 1821.
Prudentius apud Ruinart. in Act. prim. Mart. Hymn. 2 de Marty-
ria S. Laurent. p. 190 ed. Amstelod. 1715, S. Leo M. Serm. 14 t.
2 f. 1 col. 434 ed. Ballerin. Venet. 1755, Concil. Carthagin. IV c. 6
t. 2 Concil. col. 1437 Collect. Labbei. De canone 34 Concil. Elibe-
ritani, qui cereos per diem in cœmeteriis incendi vetat, multae
 sunt doctorum hominum interpretationes, quas vide apud Carde-
 nalem de Aguirre *Concil. Hispan. t. 1 p. 537 & seq. Confer etiam*
Albaspinaum in Not. ad eund. canon. p. 172 ed. Neap. 1770.

§. 13. Vix ullus in antiquissimis Ecclesiis sacrarum
 imaginum usus fuisse videtur (1). Nom enim eas adhiberi
 patiebatur & prisca Christianorum paupertas, & veterum
 formidolosorum temporum ratio, & petulantia ethnicorum,
 qui illas facile deridere, & contemnere poterant. Acce-
 dit & alia ratio, quod illae imagines aliquam sorte offen-
 sionem afferre poterant ethnicis, qui Christi religionem
 amplectebantur. Sed eversa idololatria, lateque diffusa et
 constituta Christiana Religione, sacræ imagines aut picturae
 aut statuis expressæ adhiberi cœperunt (2).

esia altaria memorant S. Ambrosius *ep. 20 ad Marcellin.* 3 & 28 c. 908 t. 3 *ed. Venet. 1751*, S. August. *Serm. 5* *de Civit. Dei* l. 8 c. 27 *ed. Ven. 1732*, Prudentius *lib. Peristeph. seu de Coron.* 5, S. Paulinus *Poem. 19* col. 471, et *Epist. 51* et 199, 202 et 471 *ed. Verona. 1736*, S. Gregorius Turo-
lor. *martyr. l. 1 c. 54* col. 760 *ed. Paris. 1699*. Simili-
ter Diaconus Scriptor vite S. Gregorii M. *ep. ad Sena-*
Mabillonium *Mirr. Italic. t. 1* p. 74 a Majoribus, qui
antiquiores erant, decretum testatur, quod Romæ
nichis septem in Ecclesia altaria consecrarentur. In cœ-
tem plura erant altaria, atque unum ex iis describit
Rom. subterr. lib. 3 c. 22, in quo non pauca marty-
superposita altaria observantur. Cœmeteria autem
erant Ecclesiæ, cum ethnici imperio potirentur. Recte
Nish. *Eccl. Dissert. 10 n. 5* p. 40 *ed. Lugduni*
de *Sacram. Diss. 5 qu. 7 cap. 3*, Muratorius in
Poem. 19 col. 471, PP. Maurini in S. Gregorium cit. p.
colligunt, plurimum in una Ecclesia altarium usum
antiquissimum esse. Ex quo intelligitur, quam falso,
imperite hæreticus homo Claudius Salmasius in *Solin.*
p. 1215, & ceteri, qui Salmasii errorem sequuntur, tam-
novam reprehendant hodiernam Latinæ Ecclesiæ di-
per quam plura in uno, eodemque templo altaria reti-
Non inficior, in quibusdam etiam Occidentis Ecclesiis
altare in unoquoque templo; atque hanc fuisse qua-
Africa Ecclesiarum consuetudinem, intelligimus ex Opta-
tano l. 1 p. 22 *ed. Paris. 1676*, sed certe in reliquo Oc-
tinebat ea, quæ nunc obtinet consuetudo plura in una
altaria retinendi.

Idè Optatum Milevitanum l. 6 p. 113 *ed. cit.*, & Viso-
tensem de *Persecut. Vandal. l. 1 in biblioth. PP. t. 7 p. 896*
pau.

mensa ciborium imminabat, hoc est umbraculum, ut
Fresnius *comment. in Paul. Silent. p. 569 n. 57* *ed.*
eductum, quo universa sacra mensa tegebatur. Confer
Pauli Silentiarum, & Du-Fresnii locum; consule etiam A-
Bibliothecarium in S. Gregorio I, in Honorio, in Leo-
p. 135, 122, 285 *ed. Rom. 1718*, quibus locis ciborii mentio
vide etiam vetustum ordinem, ubi ciborii benedictio extat,
lartenium de *Aniq. eccl. rit. l. 2 c. 19* t. 2 p. 294 *ed. cit.*

Utrum crucis, quæ in altari locatur, ab Apostolica traditio-
endere putat Card. Bona *Rer. liturgic. l. 1 c. 25 §. 8 p. 317*
Taurin. Variæ autem erant crucis figuræ, quas describit
Aucod. t. 1 *diss. 21 de Cruce Nolana* p. 210 *ed. Mediola-*
7. Consule Robertum Salam in *Notis ad illum Bonæ locum*,
de *Cruce l. 2 c. 13*.

Candelabra, aliaque vasa affabre facta ex auro, argento,
metallo, quibus fixe candelæ, vel ellychnia oleo imbuta
stantur ad præbendum lumen, ab ipsa Apostolorum ætate
testa adhiberi consuevisse, ostendit Baronius *ad an. 58 n.*
109. p. 515 t. 1 *ed. Luc.* Confer etiam Card. Bonam *Rer. li-*
t. 1 c. 25 §. 7, ibique Salam *Not. 4 t. 2 p. 314 et 316* *ed.*

Taurin. 1749, *Tournelyum Praelect. theolog. de Sacrific. Min.* p. 8 art. 13, *Casalius de Veter. sacr. Christianor. rit. c. 41* p. 10, *Durantus de Rit. eccles. cathol. lib. 1 c. 8*, *Ciampini de Liturg. Rom. Pontif. disquisit. de Sacr. ministr. cap. 8* n. 1, antiqua inscriptione Eugenii Notarii apud Aringhium *Rem.* t. 1 l. 2 c. 10 p. 340 mentio fit redituum quorundam eorum transyberinis ad Luminaria. Accendebantur autem luminaria non solum noctu, sed etiam die, quem morem cum reprehendunt vigilantius, ei graviter, nervoseque respondit Hieronymus *Cont. Jovinian.* t. 1 c. 594, inquit eam esse Ecclesiae consuetudinem accendi luminaria non ad fugandas tenebras, sed ad ignem veritatis demonstrandum, quibus isdem verbis utitur *Ludov. De* 7 c. 12 p. 100 ed. *Paris.* 1601. Sane qui luminum in Ecclesia vetustissimum esse negat, is plane rudis pervigilio Paschatis amicus esse debet. Mitto quæ de cereis in pervigilio Paschatis amicus litis in Ecclesiis Christianorum scriptum reliquerunt *Basiliensis Vit. Constantia.* l. 4 cap. 22 p. 575 ed. *Taurin.* 1746, ibique *Isid. in not.*, S. Gregorius Nazianzenus *Orat.* 19 n. 51 ep. 1 304, & *Orat.* 42 n. 4 p. 676 ed. *Colonia* 1790, S. Zeno *Venerabilis Tract.* 38 t. 1 p. 250 ed. *Augusta Vindelic.* 1758, quem in die videndi sunt Fratres *Ballerinii Not.* 5; quæ item de luminibus funere S. Cypriani adhibitis tradita sunt in *Aët. prim. Mart.* opp. S. Cypriani col. CXLVI ed. *Ven.* 1758; in funere autem Paulæ memoriæ prodidit S. Hieronym. ep. 27 seu 100 ad *Paulin.* t. 1 col. 716 n. 29 ed. *Vallarsii Varon.*, quæ demum superstravit. 2 sect. 1 §. 35 de cereis facibus catechumenorum inquam hæc: nam luminum, quæ noctu & interdum die ardebant, disertissimam mentionem faciunt S. Paulinus *Poem.* 14 de S. Felice vers. 99 & seq. p. 285 edit. *Ven.* 1758, *Epiphanius Ep. ad Ioan. Hierosol.* opp. t. 2 p. 327 ed. *Compt.* 1758, *Prudentius* apud *Ruinart.* in *Aët. prim. Mart. Hymn.* 2 de *Paula* r. 10 *Laurent.* p. 190 ed. *Amstelod.* 1715, S. Leo M. *Serm.* 2 p. 1 col. 434 ed. *Ballerin.* *Venet.* 1753, *Concil. Carthage* 1 t. 2 *Concil.* col. 1437 *Collect. Labbæi.* De capone 34 *Concil. Carthage*, qui cereos per diem in cæmeteriis incendi vetit, sunt doctorum hominum interpretationes, quas vide apud *Cassianum* de *Aguirre Concil. Hispan.* t. 1 p. 537 & seq. *Colect.* ed. *Albaspinaum in Not. ad eund. canon.* p. 172 ed. *Neap.* 1770.

§. 13. Vix ullus in antiquissimis Ecclesiis secretum imaginum usus fuisse videtur (1). Nom enim eas adhibere patiebatur & prisca Christianorum paupertas, & veterum formidolosorum temporum ratio, & petulantia ethnicorum qui illas facile deridere, & contemnere poterant. Accedit & alia ratio, quod illæ imagines aliquam forte offensionem afferre poterant ethnicis, qui Christi religionem amplectebantur. Sed eversa idololatria, lateque diffusa constituta Christiana Religione, sacræ imagines aut picturæ aut statuis expressæ adhiberi cœperunt (2).

idem est, quod ego sciam, antiquum monumentum possit, tribus prioribus sæculis in Ecclesiis adras imagines, uti nunc adhibentur. Hoc tantum iam temporibus non plane ignotum fuisse certum. Nam Pastoris suis humeris ovem gestantis, imaginem in calice extantem memorat Tertullianus. 27 p. 559 *Paris.* 1675, & Lucianus *Dial. Phil.* 97 *edit. Amstelod.* 1745 satis clare indicat imaginem ipse viderat, & quam petulantes irritat. uliere Syrophœnissa scribit Eusebius *Hist. eccl.* cit., eam ex sanguinis fluxu a Christo Domino honorem æream statuem erexisse, quæ Bonæ Philippi visebatur. Quam statuem exhibet Imperator confregissent, Christiani ejus frusta in Ecclesiis collocarunt, sicuti narrat Sozomenus p. 212 *cip. ed. Cantabrig.* Adde etiam antiqua virioribus quoque sæculis sacrarum imaginum usus, quod illæ in ecclesiis adhibitis non fuerint, nec idolatriam adhiberi coperunt, mutari non potest, non temporum rationem animo comprehensam &

fere sunt monumenta IV, V & VI sæculi, ex quibus tempestate sacras imagines in omnibus fere consuevisse. Seligam quædam, sed disertissima Pastinus de *Consens. Evangelist.* loc. 1 p. 10 *opp. t. I cit.* memorat imaginem Christi pictam cum Petri & Pauli effigies ibidem as refert Ambrosius & Hieronymus, quos laudat Christian. loc. 2 c. 4 §. 4. Similiter Gregorius in imaginum usum vehementer laudat in *Orat.* op. t. 1 p. 1011 *ed. Paris.* 1615, & huc etiam refert Asterii Amaseæ in Ponto Episcopi *Panobem.* apud Ruinart. p. 490 n. 1 *edit. Amstelod.* vol. 9 & 10 *Felic.* p. 641 *vars.* 511 & 109. *ed. Venedæ in Vit. S. Benedicij & Jacobi Abb.* apud M. S. *Benedicij. cap. II loc. 1 n. 6 & 9 p. 964 & 966 & Theodoriti Hist. relig. vit.* 26 p. 882 t. 3 *ed.* refert S. Simeonis Stylitz imagines frequentissime, ut tantum, tamque Deo carum hominem multum. Illud tamen animadvertit Petavius de *Incar.* n. 3 *theol. dogmat.* t. 4 par. 2 p. 589 *ed. Paris.* 1656, idcirco, quam statuas fuisse. Locum autem Episcopi Joann. Hierosolymit. t. 2 p. 317 *ed. Paris.* 1622 & cillij Eliberitani, quæ duo antiquo usui sacrarum videntur, late explicant Albaspinus in *qss. ad* p. 174 *edit. Neap. cit.*, Bona *Rerum liturg.* loc. 1 p. 528, ibique Sala *Not.* 6 & 109. p. 351 *edit. Tauus de Discipl. arcan.* c. 7 art. 3 p. 122 & 109. *edit.* us in Baron. *ad an.* 57 n. 113 t. 1 p. 455 *ed. Luca,* *eccl.* *reuerent.* & *asyl.* art. 5 p. 59; Natalis *Ale-* *teles. sac.* 3 *Dir.* 21 art. 2 et c. 6 art. 28 t. 4 p. 139 *iz. Ven.* 1776. Consule eundem Natalem Alexan-
sus antiquiores Iconomachos, præsertim adversus

Joannem Dallæum Calvinianum hominem late disputat de eorum sacrarum imaginum *Dissert.* 6 *sec.* 8 *c.* 6 p. 94 *et seq.*, atque recte animadvertit, imaginum usum in templis rem esse ceremoniæ, sed earum usu semel constituto, rem esse fidei honoris earum venerationem.

§. 14. Exteriores Ecclesiæ partes erant ædificia quæ ad eam pertinebant, sed Ecclesiæ angustiori sensu optæ parietibus non includebantur. Talis erat *exterior thes.* qui vestibulum, et atrium sive *arcem* comprehendebat. Vestibulum erat primus aditus, inter quem, et Ecclesiam angustius acceptam media erat area, sive *templum* locus scilicet, cujus medium sub dio erat, latera versuorum porticibus cingebantur. Erant in medio aquæ fontes, seu putei, et canthari aut conchæ, ubi Christiani templum ingressuri manus, et os lavabant (1); unde *anathema benedictæ* repetendus est (2).

(1) Eusebius *Histor.* loc. 10 cap. 4 pag. 473 *cit. ed.*, S. Paulus 32 *ad Sever.* p. 205 *edit. cit. Veron.*, S. Jo. Chrysost. in *Luc.* 10 n. 3 p. 453 t. 8 *ed. Paris. cit.* Vide etiam Variorum *Notæ* in *Epistol.* ep. 13 num. 41 pag. 882 *et seq. edit. citat.*

(2) Usus aquæ benedictæ ab Apostolica traditione semperque in Ecclesia observatum docent Baronius *an.* 5 t. 2 p. 122 *edit. Lucæ, et Bona Rer. liturgic. loc.* 1 *c.* 20 p. 77 *ed. Taurin.* Auctor *Constit. Apostolic.* loc. 8 *c.* 29 apud *Com. PP. Apostolic.* t. 1 p. 411 *ed. Antwerp.* 1698 benedictæ usum describit. Memorant etiam aquam sanctificatam, et benedictam Tertullianus *de Baptism.* c. 4 p. 225 *edit. Venet.* 1714 prius ep. 70 *ad Januar.* colon. 300 *ed. Ven.* 1758, Epiphanius *1 Heret.* 50 n. 12 p. 137 *ed. Colon.* 1632, Ambrosius *De Sacram.* c. 5 n. 15 opp. t. 3 col. 443 *ed. Venet.* 1751, Theodorus *Interpret.* loc. 5 c. 21 p. 197 *ed. Taurin.* 1758, aliique Patres. Decretum *men Alexandri I.*, quod a Gratiano descriptum est *Can.* 20 *de Consecr.*, pertinet ad falsas decretales Isidori Mercatoris. Quæ retici obijciunt adversus usum aquæ benedictæ, solide locum teros expedit, atque refellit Robertus Sala in *notis ad c.* locum pag. 78 *et seq.*

§. 15. Cetera ædificia circum Ecclesiam generali *nomine* vocabantur, eaque erant *Baptisterium, Secretarium* sive *Diaconicon, Pastophorium, Schola, Palæstra.* Baptisterium erat satis amplum ædificium, ac divisa constabat partibus, vestibulo, in quo catechumeni pronuntiationes emittebant, ac domo interiori, in qua ablutio, ritusque ceteri in baptismo adhibiti peragebantur. (1). *Secretarium* sive *Diaconicon* locus erat, in quo

enta, vasa ac reliqua Ecclesiæ supellex servabantur
astophorium generale nomen est, quo multa signifi-

(3). Sed ut plurimum designat ædificia, quæ sta-
 b utroque Ecclesiæ latere ad extremitatem orienta-
 ti; & custodum, ac ministrorum templi domicilium
chola & Bibliotheca locus erat, in quo animi literis,
 doctrinis excolebantur (6).

Baptisterium separatum ab Ecclesia locum fuisse, ostendit
de Antiq. eccles. rit. l. 1 c. 1, 2 n. 7 t. 1 pag.
 idque etiam observant Fratres Ballerini in *Zenon. loc.*
54 p. 241 t. 1 edit. Augurs. Vindelic. Saculo tamen VI
 Ecclesiam Baptisteria constitui coepisse, ex Gregorio Taro-
 meto durando *de Rit. eccles. loc. 1 cap. 19.*

Ipse hoc quidem *Diaconicon magnum* erat, de quo vide-
 ri in *Glossar.*; nam quod dicebatur *Diaconicon Be-*
ni erat intra Ecclesiam, eoque Diaconi ea, quæ erant
 in liturgiâ necessaria, ex *Diaconico magno* deferre-
 re ad manus essent. Auctor *Chronic. Alexand. pag. 590*
fr.

astophorium generali nomine usurpatum comprehendebat
Diaconicon, & Gazophylacium, videlicet locum illum, in
 nebantur populi oblationes, quæ super altare ponenda
 erant, sed potius Episcopi domum mittenda iudicabantur.
 Memorat Pastophoria Auctor *Constit. Apostolic. loc. 2 c. 57*
ad. cis., quo ex loco intelligimus, ea fuisse loca *ex usua-*
desim parte versus orientem. Ipse Auctor deinceps *loc. 8*
409 eorum locorum usum explicat, cum illuc Eucharis-
 tiam, post omnium communionem, deferri iubet.

Annale Schelestratum in *Concil. Antioch. p. 106.*

Sanctis exterioribus antiquarum ecclesiarum partibus
 meminit Binghamus *Origin. eccles. loc. 8 c. 7 t. 3 p. 252 et*
æ. edit., & Selvagus *Antiquit. christian. loc. 2 cap. 3.*

SECTION I.

De Consecrandis, et Reconciliandis Ecclesiis.

consecratio Ecclesiarum, & ejus ritus. qui nunc obtinent. consecratio ad Episco-	pum pertinet. Ea non iteranda. 19. Ecclesia violata, aut polluta. 20. Ea reconcilianda est.
---	---

Ædificata Ecclesia, ut primum fieri potest, con-
 sacra, vel saltem benedicitur; nam secus in ea rem
 a conficere nefas est. Antiquissimus est Ecclesiarum
 sacrandarum usus (1); sed non iidem semper ritus,
 quæ cæremoniæ adhiberi consueverunt. Ex veteri

disciplina vicini Episcopi vocabantur (2); & interdum etiam concilia celebrari solebant (3). Episcopi sermones habebant (4), cuncti fundebant preces, ac denique divinis sacrificiis, mysticis oblationibus, hymnis, aliisque pietatis operibus summo omnium gaudio, & celebritate consecratio peragebatur (5). Martyrum quoque reliquias, ritu saltem Romano, adhibitas fuisse constat (6).

(1) Ecclesiæ tantum IV sæculo, pacato Constantini imperio, consecrari cœpisse multi arbitrantur. laudantque Eusebium *Hist. eccl. 10 c. 5 p. 464 edit. n. 17 & 18 opp. t. 1* facile assentior, si intelligunt, quæ tar- iis valde dissentio, ac plane omnem i Ecclesiæ divino cutionem e veteri testam. eorum successores tri- ac servatam arbitror. r-
 tio toto illo temporis spatio, quo ethnici homines imperio potiebantur, incertum est; & forte initio consistebat in solemn- gratiarum actione, certisque precibus, quas tunc eorum tempor- rum usus postulabat, quæ est simillima veri conjectura Josephi Aloysii Assemani, præstantissimi olim in Romana Academia Collegæ mei, mihiq; dum vixit, amicissimi, in *Tract. de Eccl. reuer. et aryl. art. 6 p. 64*, & Laurentii Selvagii in *Antiquit. Christian. loc. 2 c. 5 §. 1* Consule Bonam *Rer. liturgic. loc. 1 t. 19 §. 3 tom. 2 pag. 71 et seq. ibique Salam in Nor.*

(2) Vide Eusebium *Hist. eccl. 10 c. 5 p. 464 et de Vit. Constant. loc. 4 c. 43 p. 650*, Socratem *loc. 1 c. 28 p. 65*, Sozomenum *loc. 2 c. 26 p. 81*, Theodoretum *loc. 1 c. 31 p. 64 omnes edit. Valerii Cantabrig. 1720*, Augustinum *ep. 259 ad Nobilem col. 902 opp. t. ed. 2 Venet. cit.*

(3) Hinc propter dedicationem Ecclesiarum frequentes habita- sunt Synodi, qualis fuit Antiochena an. 341, quæ inde in *en- niii* dicta est.

(4) Plures huiusmodi sermones apud Ambrosium, Augustinum, atque alios extant.

(5) Eusebius in *Vit. Constant. loc. 4 cap. 45 p. 651 ed. cit.*

(6) Ambrosius *ep. 22 col. 931 n. 15 opp. t. 3 ed. Ven. cit.*, Paulinus *ep. 32 ad Severum col. 199 n. 7 ed. Verona 1756.*

§. 17. Ritus, qui nunc servantur, describit Pontificale Romanum (1), cuius decreto diei consecrationis antecire debet jejunium, et vespere canendæ coram reliquiis, quæ subtus altare collocantur. Deinde Episcopus mane ter p- psant Ecclesiam exterius circumit, & aqua benedicta ad- spersit; tum Ecclesiam ingreditur, delineato duplici græ-

latino in ipso templi pavimento alphabeto, ac una in porta, duodecim vero in interioribus parietibus crucibus, iisque sacro chrismate linitis, psalmis, precibus, aliisque ritibus consecrationem perficit; Missam celebrat, quæ tamen ad vim intimam, con- quis non pertinet. Altaria etiam consecrantur, & tam ob eam rem habent ritus & cæremonias (2).

Can. 1 tit. 2 pag. 52 ed. Catalan. Rom. 1759.

de Pontificale Romanum loc. cap. tit. 3, 4, 5 pag. 157

Consecratio Ecclesiæ actus est sacer & sollemnis, in ea divino cultui addicitur (1). Tantum Episcopus consecrat diocesis suæ, neque hæc Presbyteris est (2). Quovis die fieri potest consecratio, quamvis fieri soleat die festo (3), & sollemnia sacra dedica- quovis anno celebranda sunt (4); semelque facta non iteratur, nisi tota pene collapsa aut exusta in- tur Ecclesia, vel nisi de illius consecratione dubite- r. Altaris etiam consecratio non repetitur, nisi fran- aut nisi evellatur e basi, ubi affixum fuerat (6).

Ecclesiæ consecratio & dedicatio passim confunditur, quasi consecrare ac dedicare unum idemque sit; sed revera consecratio, & alia dedicatio est, quod observat Matochius *de Ampbit. c. 3 Diasc. de Consecrat. et Ep. de Dedicat. tit. cap. 1*. Dedicatio proprie est *εναγία*, hoc est initia- litas rerum usus, consecratio autem potius ad care- re pertinet, quibus ecclesiis consecrantur. Sed quoniam hæc conjunctim perficitur, factum est, ut duo hæc vocabu- lorum discriminationem accipiantur.

Can. 9 et 25 de Consecr. dist. 1 Cap. 1 de Relig. domih.

Cap. 2 de Consecr. eccles.

Can. 16 et 17 de Consecr. dist. 1.

Can. 16, 18 et 20 de Consecr. dist. 1.

Can. 19 de Consecr. dist. 1, Cap. 1 de Consecr. eccles.

19. Consecrata Ecclesia, si violetur aut polluitur, violari debet, quoniam in ea res divina fieri non pot-). Polluitur autem injuriosa humani sanguinis effu- & homicidio, quod, etiam non effuso sanguine, in sia patratum est (2); item humani seminis volunta- ffusione (3); denique infidelis, aut excommunicati li sepultura (4).

- (1) *Cap. ult. de Consecr. eccles.*
 (2) *Cap. 4 eod.*
 (3) *Cap. 4 et ult. eod.*
 (4) *Cap. 7 eod., Can. 27 de Consecr. dist. 1.*

§. 20. Reconciliato fit ab Episcopo, missis præ adpersione aquæ, cum qua vinum & cinis commiscetur (1). Quæ ceremonia designat peccatorum reconciliationem, eoque videtur spectare cinis, qui in publica sententia adhibebatur. Si Ecclesia benedicta tantum erat consecrata, etiam Presbyter lustrali aqua reconciliat facit (2). Cum pollutio facta est ob sepulturam et communicati aut infidelis, ante omnia cadaver, si effodi possit, effodiendum est (3). Reconciliata autem Ecclesia reconciliantur etiam altaria, eique conjuncta crimina quæ duo simul cum violata Ecclesia violantur (4).

- (1) *Cap. 4, 7 et §. 9 de Consecr. eccles.*
 (2) *Cap. ult. eod. ibique Gloss.*
 (3) *Can. 27 et 28 de Consecr. dist. 1.*
 (4) *Cap. unic. de Consecr. eccles. in 6.*

SECTIO II.

De immunitate Ecclesiarum.

21. Sacrorum locorum reverentia apud omnes gentes.	exercendi.
22. Christiani suarum reverentia Ecclesiarum cunctis præstare debent.	26. Jus asyli.
23. Quanta fuerit veterum Christianorum reverentia.	27. Unde repetendum?
24. Unde orta Ecclesiarum immunitas?	28. Regendum legibus Ecclesiarum.
25. In Ecclesia profani actus non	29. Quæ loca asyli jure possident?
	30. Quorum criminum rei a sacro asylo excludantur?
	31. Quomodo hi ab Ecclesia excludantur?

§. 21. Omnes gentes, quæ templâ habuerunt, habuerunt autem cunctæ, quibus erat religio (1), ædes suæ addictas, & consecratas præcipuo quodam honore ac reverentia prosequi consueverunt. Hinc nefas erat violatum, aut quidquam in eo facere aliter ac deceret, ipso armorum strepitu, ac tumultu militaris licentia plorum jura sancta & inviolata servabat. Hebræorum templum quantam venerationem haberet, omnibus compertum est; & certe nemo non intelligit, quam venerandum colendus esset locus, quem ipse Deus sanctum se

erat, quem suam domum elegerat, & sponderat, eorum preces, quæ in eo funderentur (2).

ut res obear, inquit Plutarchus, invenire potis arbes, Regibus, domibus, opibus, numismate carentes: utis, diisque carentem nemo aspiam vidis. Ita videlicet homo loquitur.

Ex VI 7, Genes. XXVIII 17, Exod. III 5, Machab. Reg. III, VIII 13, & seq. et IX 3.

Christiani suorum reverentia templorum non Hebræis reliquis gentibus concedere, imo vero cunctis abstinuerunt. Nam in eorum Ecclesiis non hircorum sanguinis offertur, sed ipse Christus sine macula, atque ipse adest Deus reali præsentia sua re Hebræos vincunt; ut cultu etiam vincunt gentes, quæ non verum, ut ipsi, colebant effectum dominatorem rerum omnium Deum, sed Deos voluntate confictos, & omnium scelerum contagio-minatos.

Hinc Ecclesiæ a Christianis semper pro sacris cultuque Religionis adhibitæ, exclusaque omnia, aliquo modo ad pietatem tenderent, vel proxime essent referenda (1); Episcopi mori maluerunt, Ecclesias ab hæreticis violari sinnerent (2); Reges inaccessum diadema deponere, atque extra illas relinquebant (3); cuncti autem fideles manus lavabant, ut significarent innocentiam ac puritatem, quam omnes in illo tam pleno reverentiæ, ac pietatis loco præferre oportebat (4), calceosque deducunt (5); in ipso vestibulo caput ac genua flectebant, adorabantur, & circumplicabant amplexu januas ædificatas (6); denique Ecclesia tutissimus erat rerum locum & perfugium miseris, quos eo vocaverat pietas & metus publicæ calamitatis (8).

Ne quod in Ecclesiis scelus latenter admitteretur, sunt summa in iis vigilas agere. Concilium Eliberitanum. 35 col. 254 s. 1 Collect. Harduini. Eademque de causa sunt in Ecclesia convivia, Concilium Carthaginense. 3 coll. 664 s. 1 collect. Harduini, itemque vetitæ aut minutz agapæ, scilicet convivia illa caritatis, quæ instituebant, quæque Apostoli instituerant. Concilium Laodicenum. 26 col. 785 s. 1 collect. Harduini. Hinc Synodus Nicæna edidit canones, videlicet can. 5 et 6. col. 534 et 535. Tom. II.

536 t. 1. *collect.* Harduini adversus hæreticos Eustathianianos atque alios, qui inter Ecclesias privatasque domus non faciebant, quæque in Ecclesia peragebantur, ea officia, etiam domi peragi posse existimabant. ignorat factum Christi Servatoris, qui e templo empetidores, & ceteros negotiationem exercentes ejecit? Mi & 15 Joann. II 14 et seq.

(2) S. Ambrosius ep. 17 n. 13 col. 869 et seq. t. 5 ed.

(3) S. Joan. Chrysostomus Orat. post redit. ab ex. 428 Idemque habetur in Serm. 1 in Pentecost. int. 791 edit. Paris. 1721, vide etiam Edictum Theodosii 4 Cod. Theodor. de iis, qui ad Eccles. confug. tem. edit. Lipsiæ 1738.

(4) Hujus consuetudinis crebra mentio est apud Cyprianum, Eusebium, Tertullianum, Synesium, Paulinum & ceterorum supra testimonia descripsi.

(5) Memorat hanc consuetudinem Joannes Cassianus canob. l. 1 c. 10 p. 12 ed. Francofurti 1722, non tamen ubique videtur obtinuisse.

(6) Quamquam nulla certa hujus consuetudinis dari possit, tamen eam valde probabilem esse, ostendimus Origin. ecclesiast. l. 8 c. 10 §. 7 t. 3 p. 344 cit. ed. Chrysostomi testimonium, unde intelligimus, candlemi procidere, seque in genua projicere consuevisse, ceterum pristerium accedebant.

(7) Ambrosius ep. 20 n. 26 col. 908 t. 5 ed. cit., Paulinus l. p. 433 vers. 250 ed. Verona 1735, Prudent. Hymn. 21 vers. 530 p. 131 ed. Paris. 1687, Cassiod. Histor. ripari. 344 t. 1 ed. Rotomagi 1679, Auctor Eccles. hierarch. t. p. 250 ed. Antwerp. 1633.

(8) S. Augustinus de Civit. Dei l. 1 c. 1 col. 3 ap. Venet. cit., S. Hieronymus ep. 127 ad Princip. n. 13 t. 1 edit. citat., S. Gregorius Turonensis Histor. l. 5 edit. Paris. cit., Orosius l. 7 c. 39 p. 573 edit. Logarum 1738 Cassiodorus Par. liber. 12 c. 20 p. 197 t. 1 ed. cit., S. Hieronymus Histor. l. 9 c. 10 p. 576 edit. Valentii Cantabrig. 1720. hostes eos, quibus parcere volebant, ad Ecclesias ducere essent ab aliis, qui ipsis vim & injuriam inferre potuissent.

§. 24. Ipse sensus Religionis impressus, atque in hominum animis fecit, ut Christiani ita venerarentur Ecclesias suas; atque hic ipse est originis ecclesiasticæ immunitatis origo, et fundamen- Non enim Ecclesiarum immunitas inducta est ut quidam putant, sed inducta est a Religionis reverentia, qua in Religionem ferri debemus. Ecclesiasticæ Potestatis, cujus est moderari munus, ejus est etiam de ecclesiastica immunitate statuere.

§. 25. Duæ sunt immunitatis partes, quarum pri-

profanus actus, qui minus decet loci sanctitatem, in
perceatur. Quare procul ab ea iudicia criminalia;
civilia, quæ ad Forum sæculare pertinent (1);
theatrales, convivia, comedie, choreæ, et cantus
sed oblectationis causa instituti (2); procul ci-
viles, et profana concilia, procul nundinæ, con-
tortationes (3). Acta in Ecclesiis sæcularia judi-
cia sunt; criminalia non tantum irrita, sed etiam
excommunicationis (4): contractus tamen

4 Et 5 de Immunit. Eccles.

5. dist. 92, cap. 12 de Vir. & honest. cleric. Concil.
Sess. 22 decret. de Obsequ. & visit. in miss.

6 de Immunit. in 6.

7 Et 7 de Immunit.

ars altera immunitatis eo spectat, ut debitores,
minum ad Ecclesiam confugientes tuti sint, ne
divelli possint; quod jus asyli appellamus. Quem-
homines cum in periculis versantur, a Deo
auxilium postulant, ita ad Ecclesias confugiunt,
in illo precis et obsecrationis loco se facilius a
quod optant, consequi, atque illi tutum habere
sperant, quod loci sanctitas et reverentia polli-
cetur ipsa, atque in animis impressa vis Religio-
vocat ad hoc commune præsidium, per quod
Dei tutelam recipiunt; & unde eos non viden-
ceteri homines, qui Ecclesias reverentur.
theisticum asylum pars est reverentiae quæ Ec-
betur, atque hanc reverentiam ipsa vis Religio-
nit.

Ita natum est Ecclesiarum asylum, & vero an-
que de eo sunt, leges non asylum constituunt,
antea constitutum; & ubique receptum ostendunt
ut publice Christiana Religio nominari in ci-
atque in provinciis cepit, is statim habitus a
honor Christianorum Ecclesiis, ut qui ad eas
loci sanctitate; ac reverentia defenderentur.
est, nullis opus fuisse humanis legibus, quæ
hanc jus asyli, quod jam affixum Ecclesiis, & earum
tioni, communis omnium consensus agnoverat.

536 t. 1. collect. Harduini adversus hæreticos Eustathianos, Massilianos atque alios, qui inter Ecclesias privatasque domos duarum non faciebant, quæque in Ecclesia peragebantur ecclesiastica officia, etiam domi peragi posse existimabant. Quia vero ignorat factum Christi Servatoris, qui e templo emptores et venditores, & ceteros negotiationem exercentes eiecit? Matt. xxi 12 & 13 Joann. II 14 et seq.

(2) S. Ambrosius ep. 17 n. 13 col. 869 et seq. t. 3 ed. Ven. 1730.

(3) S. Joan. Chrysostomus Orat. post redit. ab exil. t. 3 p. 428 Idemque habetur in Serm. 1 in Pentecost. int. spur. t. 3 p. 791 edit. Paris. 1721, vide etiam Edictum Theodosii post leg. 4 Cod. Theod. de iur. eccles. confug. tom. 3 pag. 30 edit. Lipsiæ 1738.

(4) Hujus con- mentio est apud Chrysostomum, Eusebium, Tertullianum, Paulinum & ceteros, quorum supra testii-

(5) Memorat hanc canon. l. 1 c. 10 p. 12 ed. ubique videtur obtinuisse.

(6) Quamquam nulla certa consuetudinis demonstrari possit, tamen eam valde probabilem esse, ostendit Binghamus Origin. ecclesiast. l. 8 c. 10 y. 7 t. 3 p. 344 cit. ed., laudans Chrysostomi testimonium, unde intelligimus, candidatos baptismi procidere, seque in genua projicere consuevisse, cum ad baptisterium accedebant.

(7) Ambrosius ep. 20 n. 26 col. 908 t. 5 ed. cit., Paulin. Not. 6 Febr. p. 455 vers. 250 ed. Verona 1735, Prudent. Hymn. 2 in S. Laurent. vers. 530 p. 131 ed. Paris. 1657, Cassiod. Histor. ripari. l. 9 c. 50 p. 344 t. 1 ed. Rotomagi 1679, Auctor Eccles. hierarch. c. 2 §. 4 t. 1 p. 250 ed. Antwerp. 1633.

(8) S. Augustinus de Civit. Dei l. 1 c. 1 col. 3 opp. t. 7 ed. Venet. cit., S. Hieronymus ep. 127 ad Princip. n. 13 col. 954 opp. t. 1 edit. citat., S. Gregorius Turonensis Histor. l. 5 c. 4 col. 200 edit. Paris. cit., Orosius l. 7 c. 39 p. 573 edit. Lugduni Batavorum 1738 Cassiodorus Par. liber. 12 c. 20 p. 197 t. 1 ed. cit., Socrates Histor. l. 9 c. 10 p. 576 edit. Valerii Cantabrig. 1720. Ac sæpe ipsi hostes eos, quibus parcere volebant, ad Ecclesias ducebant, ut illi essent ab aliis, qui ipsis vim & injuriam inferre potuissent.

§. 24. Ipse sensus Religionis impressus, atque insculptus in hominum animis fecit, ut Christiani ita colerentur et venerarentur Ecclesias suas; atque hic ipse sensus immensus ecclesiasticæ immunitatis origo, et fundamentum est. Non enim Ecclesiarum immunitas inducta est a legibus, ut quidam putant, sed inducta est a Religione, sive a reverentia, qua in Religionem ferri debemus, et proinde Ecclesiasticæ Potestatis, cujus est moderari res Religionis, ejus est etiam de ecclesiastica immunitate leges constituere.

§. 25. Duæ sunt immunitatis partes, quarum prima est, ut

m illud ab ejus beneficio & auctoritate profectum
 eros errores, quibus hic libellus abundat, & quos
 ephus Aloysius Assemanus de *Eccles. reverent. Et
 vers. in discurs. p. 79 & seq.*, ac Jacobus Pistoriz-
 uliari. Tantum dico, quod si Christianorum asylo
 tionis arguitur, propterea quod illud etiam ethnicis
 et etiam superstitione Christianis habere templa, & cultum
 igionis, quoniam etiam ethnici utrumque habuerunt,
 od hæc reverentia templis ethnicorum, & statuis
 liberetur, multo magis eam immortalis, ac præpoten-
 e domui a Christianis exhibendam esse, ostendunt
 Respons. ad consult. Bulg. c. 95 col. 332 r. 1 col-
 i, Concilium Matisconense II can. 8 col. 462 r. 5
 ini, & Theodosius Junior in celebri edicto quod
 g. 4 Cod. Theod. de his qui ad Eccles. confug. t. 3
 t. Præclare Isidorus Pelusiota ep. 174 p. 35 ed. Venet.
 am, certumque esse vult ecclesiasticum asylo, ut
 non solum crudelitatis, sed etiam impietatis esse di-
 si ita Ethnici colebant, ac venerabantur Deos, quos
 nt, superstitione erit Christianis colere, ac venerari
 unum verum esse certo sciunt? Nihil hoc magis
 magis impium dici potest. Quod de intercessionem
 Episcoporum Anonymus scriptor addit, id ab ipsa
 odosii lege, cujus supra est facta mentio, & quam
 quissimam esse dixi, quæ de Ecclesiarum asylo dis-
 terba sunt hæc: *Publicos debitores si confugiendum
 reddiderint, aut illico extrahi de latebris oportebit ;
 uos, qui occultare probantur, Episcopo exigi.* Lex hæc
 rtissime debitores ad Ecclesias confugientes, & me-
 orum extraxionem, quæ verba referri certe non pos-
 oporum & Clericorum intercessionem. Neque vero,
 Theodosii constitutio emitteretur, Episcoporum in-
 sed verum ac germanum, quale nobis est, ecclesia-
 memorat Nazianzenus, l. c. cum narrat, Basilium
 luam, quæ contra vim sibi a Præfeto Ponti illatam
 fugerat. Similiter Altaris, atque Ecclesiæ asylo,
 rum intercessionem habet, Ambrosius ep. 20 n. 8
 du. cit., & Ammianus Marcellinus l. 15 n. 5 p. 51 &
 35 ed. Lips. 1773. Atque eadem semper fuit sententia
 m, qui post hanc ætatem floruerunt. Cyriacus,
 Joannis Jejunatoris factus est Patriarcha Constan-
 te anno 595, pro asylo, ne templi sanctitas violare-
 a Phocam ipsum Imperatorem stetit, nec passus
 et Theophanes in *Chronograph. p. 246 ed. Paris. 1655*,
 educi Constantinam Mauritiū, & tres ejus filias
 nocas eas salvas fore juratus confirmasset. Confer
 gorium M. ep. 37 l. 1 & ep. 38 l. 10 opp. t. 2 col. 527
 Paris. 1705, Concil. Aurelianense I. can. I. et II
 45 et 1368 t. 5 Concil. Labbei ed. Ven. & Matisconen-
 6 col. 675. Non igitur Episcoporum intercessio cum
 asylo confundi debet; intercessio obsecratio erat,
 bat in venia, atque in misericordia Principis, sed
 atur reum jure sanctitatis loci & reverentiæ, qua

Christianos Dei domum prosequi oportebat. Den-
 citur, ecclesiasticum asylum niti beneficio Prin-
 civilibus legibus esse profectum, id salum est
 mus, cum illud induxerit ipsa vis Religionis, et
 clesialis debita, legesque civiles jam communi or-
 stabilitum demonstrent asylum, multo ante qua-
 civilis lex ederetur. Quod si non a civilibus legibus
 cedit, sed a sensu ipso Religionis, atque a
 Ecclesiis debetur, manifestum est, ejus curam
 ad Civilem Potestatem, sed ad eam pertinere,
 cura, et Ecclesiarum regimen commissa, et
 Quod si interdum laici Principes pietate prae-
 siarum asylo leges tulerunt, non id ab ipsis factum
 mum asylum stabilirent, aut quod eorum legibus
 sia, ut haberet perfugium, quod dabat ejus sancti-
 tia, atque ipsa vis Religionis; neque ideo dici potest
 esse debeat de asylo leges constituere. Civiles illae
 stant, ut asyli jura sancte custodiantur, & earum
 & auctoritate templorum veneratio firmetur, atque
 quoque civilis coercionis a sacrilega violatione deter-
 dissimiles Imperatorum leges extant in utroque Co-
 vellis, de Fide & Sacramentis, de Religione ipsa
 haereticis, apostatis, excommunicatis; neque tame-
 sam Catholicus homo dixerit, jus Religionis, ac Re-
 Christianam, ac Fidem a Principum auctoritate &
 dere. Certe inter civiles leges, quibus ecclesiasticum
 firmatur, celebre est Edictum Theodosii Junioris, o-
 te facta mentio est, & ibi quidem Imperator asylo
 pridem erat constitutum, repetit ex vi ipsa Religio-
 naturali, & omnium animis insita reverentia Eccle-
 aliud ferri debet judicium de antiquis Patribus, quo
 Principes ivisse constat, ut de Ecclesiarum asylo
 rent, unde in *Codice* c. 56 apud Justellum *Biblioth.*
 i p. 154 *ed. Paris.* 1661 scriptum est: *ut pro con-*
Ecclesiarum quocumque reatu involuti legem de glori-
cipibus mereantur, ne quis audeat eos extrahere, h-
 illos legasse scimus Epigonium & Vincentium ad-
 peratorem, ut concederet asylum Ecclesiis Africani
 firmata est a Justiniano *Novel. de Eccles. confug.* in
 Nam eorum Patrum consilium fuit, ut Imperatoris
 sia ac Religionis honos & cultus defenderetur, at-
 tores ipsi sacrorum Canonum decreta auctoritate,
 ad exitum perducenda curarent. Similiter Episcopi
 peratorem confugerunt, ut de Christiana Religione
 marer, ut ecclesiasticam libertatem adsereret, ut ea
 vindicaret; & multam harum rerum monumenta a
 Canonum Africanorum, tum in Codice Justiniani
 atque in Novellis Constitutionibus. Sed non ideo
 rit, sanctissimos illos Episcopos potestatem in res sa-
 glonis Ecclesiaeque regimen, & curam laico Prin-
 voluisse. Saeculo IV Eutropius eunuchus Arcadium
 impulit ad tollendum jus asyli lata lege, quae est
de His qui ad Eccles. confug.; sed postea confugere

lebuit, ut vitam tueretur suam, atque ita suomet facto, ut Chrysostomus *Hom. 1 in Eutrop. opp. t. 3 col. 583 edit. 1721, legem suam primus abrogavit.*

18. Quod si Ecclesiarum asylum ex ipsa earum sancte & reverentia procedit, consequens est, ut regauctoritate ejus, cui regimen ecclesiasticarum rerum commissum est. Certe ecclesiasticis legibus & ampliati, clari sunt asyli fines, uti rerum ratio postulare videretur. Naturalis reverentia in Ecclesias fecit, ut ex jure fruenterentur, deinceps illud traductum est etiam ad ea quæ visa sunt reverentia & obsequio digna vel proprium, cui sunt addicta, vel propter dignitatem eo qui in illis habitant.

19. Hodie igitur asyli jure fruuntur omnes Ecclesiæ, quæ consecratæ non sunt, earumque porticus & atri; quin & locus, in quo, primo lapide solemniter Ecclesia ædificanda est (2); itemque oratoria Episcopalis auctoritate constituta ac perpetuo divinis addicta, non oratoria, quæ sunt in domibus privatorum, quamvis in iis cum venia Sedis Apostolicæ res divina peragantur; similiter palatium Episcopi; domus, quæ ad parochiam pertinet, & in qua parochus habitat; domus canonicorum, & sodalitorum, quæ eorum ecclesiis conjunctæ sunt; turris campanaria, quæ intra passus triginta ab Ecclesia distat; xenodochia, & cœmeteria (3); domus Religiosorum; denique etiam sacerdos Eucharistiam deferens ad confugientibus asylum præstat (4).

Can. 8 q. 20 36 cap. 17 qu. 4, Cap. 5 et 9 de Immunit. Eccl. Quin etiam Can. 6 et 55 caus. 17 qu. 4 jus asyli traducitur usque 40 extra Ecclesiam cathedralem, ad passus 50 extra Ecclesiam inferiorem; verum hujus loci asylum nunc antiquarum esset. Card. de Luca Disc. 12 n. 27 Miscell., ac solum obiter ostendit Pignattellus Consult. 426 s. 1 ubi consuetudine receptum est.

Sac. Congregatio Immunitatis in Januen. 5 Octobris 1688. Cap. 10 de Immunit. Eccles. Consulto Fagnanum in Cap. Ecclesia 9 de Immunit. eccles. et. t. 3, Ferrarium Biblioth. verb. Immunitas art. 2, Giral-Exposit. Juris Pontif. par. 1 1687. 637 p. 471, a quibus hæc etiam, quæ ad asylum pertinent, ecclesiarum, latissime explicantur.

30. Publicas tamen ob causas factum est, ut rei gratiam quorundam criminum ab asyli beneficio excludan-

tur. Atque hi quidem sunt qui publice impudenter
bona diripiunt; qui agres depopulantur; qui homines
Ecclesia, vel ejus cœmeterio interficiunt, aut ei membra
amputant: sicarii, qui scilicet alieno jussu alicui
inferunt; & qui tanti facinoris causa, eorum opera
ducunt, aut eos domi excipiunt; homicidæ, nisi vel
vel justa sui defensio homicidio causam dederit; hi
qui susceptam ante christianam religionem deseruit
reticus, nisi ad Ecclesiam confugerit ob aliud
quam hæreseos; læsæ majestatis reus; qui vim
confugientibus ad Ecclesiam, atque eos inde violem
cunt; qui in literis Apostolicis falsi crimen admiserunt
montem Pietatis, aut alia similia loca administrantes
aut furti patrato crimine, ita publicam arcam min
pœnæ mortis subjiciantur; qui aureas, & argenteas
tas privatim cudunt, aut vitiant & corrumpunt; qui
tito Curia nomine sese in alienas domos inferunt &
dunt, atque ibi rapinas faciunt, & homines truci
membra cædunt (1).

(1) Late de his in omnibus agitur in c. 6 et 10 de Immu-
nitas, in Bulla cum alias 17 Gregorii XIV Bullar. 1. 11
271, in Bulla Ex quo 75 Benedicti XIII t. 12 p. 1, in Bulla
primo 171. Clementis XII t. 14 p. 17, & in Bulla Offici-
nediti XIV t. 3 p. 160 ejus Bullarii ed. Romæ seu Venet.
sule Bened. XIVs Instit. Eccles. Instit. 41 §. 5 et seq.
dum Exposit. Jur. Pontif. par. 1 l. 3 sect. 635 p. 464 & 53, ubi
tem animadvertit Benedictus XIV loc. cit. §. 3 n. 53, quod
ea scelera, quibus omnis immunitas jure negatur, si com-
que gravia sint, vel sæpius admittantur auctoritate Summi
tificis, vel Sac. Congregat. immunitatis, in carceres Eccles.
Judicis ex loco immuni rei detrudi possunt nomine Ecclesie,
saque ipsorum cognita poena constitui paulo quidem magis
simul & rei poenam perferant, & ecclesiastici asyli ratio
beatur.

§. 31. Qui se criminibus inquinaverunt tantorum delictorum, ac tam atrocium, dimovendi ab Ecclesia sunt meritis plectantur poenis. Qua in re certa est adhibenda ratio, ne quis imprudenter & temere privetur beneficiis quod ad se confugientibus Ecclesia præstat. Nimirum Ecclesiastico Judice videndum est, num reus patris criminum, propter quæ immunitate prorsus indignus habeatur ejusque auctoritate ac præsentis viro ecclesiastico, quem ipse designavit, reus de asylo dimovetur (1).

(1) Benedictus XIII *et*, *Const.* *Ex quo.*

S E C T I O III.

De Cappellis, Oratoriis.

32. Quid Cappella & Oratorium?

33. Publici et privati Oratorii distinctio.

34. Altare portatile.

§. 52. Cappellæ (1) & Oratoria sunt sacella, quæ in agris sedent, aut in civitatibus aut in magnarum domibus, quæque sacris extraordinariis addicta sunt. Duplex Oratorii genus, publicum & privatum. Publicum est, quod publicam habet januam, & quod cuiusvis e populo patet; privatum, quod in privatis domibus, & quod domini arbitrio constituitur.

(1) Du-Cangius in *Glossar. med. & infim. latinis. verb. Cappella* hoc nomen repetit a *cappa*, hoc est parva veste S. Martini, quæ in Oratorio Regis Galliarum servabatur. Contra alii *Cappella* nomen factum ostendunt a *cappa*, hoc est theca reliquiarum S. Martini, & aliorum, quam Galliarum Reges in oratorio habebant, & quam secum deferre solebant, cum ad bellum proficiscerentur. Nimirum *cappella* orta est a *Cap* sive *Cappa*, & *Cap* vox Celtica est uti tradit Leibnitius *Collect. ethymolog. par. 2*, usque origine significat capitis tegmen, ac generationem quodvis corporis tegumentum, ampliorique sensu rerum pretiosarum thecas, & conditoris. Evidius l. 1. de *Miracul. B. Scephani cappella argentea*, inquit, in qua erat reliquiarum portio. Consule Pithæum *Gloriar. ad lib. capitular. verb. Cappella*, & Bignonium in *not. ad Marculf. formul. 48 l. 1*, utrumque apud Baluzium *Capitular. Reg. Francor. t. 2 col. 491 & 626 ed. Ven. 1733*.

§. 53. Publicum oratorium Deo semel dicatum in profanos usus converti nequit (1); quod de privato oratorio non est ita (2). Neque tantum in publicis oratoriis preces ad Deum mittuntur, sed etiam divinum sacrificium super altari rite consecrato peragitur. Hinc ea cum Episcopi auctoritate ædificari, ac benedici debent (3), & campanam habent, per quam populus ad rem divinam atque ad fundendas preces publice vocatur (4).

(1) *Cap. 51 de Regul. jur. in 6.*

(2) Vulgatum est illud, quod post Glossam, & ceteros Juris Canonici interpretes tradit Fagnanus in *Cap. Auctoritate 27 de Censib. n. 6* quod hodie privatum oratorium est, *cras poteris fieri camera, cum non sit locus Deo dicatus*. Videndi in primis sunt lo. Baptista Gatticus, Josephus de Bonis & Fortunatus a Bri-

xia, qui peculiaribus operibus *de oratoriis, publicis et domesticis* late ac diligenter agunt.

(5) *Can. 10 cap. 18 qu. 2.*

(4) *Cap. 16 de Excess. Prælat.* In privato tamen oratorio publicam campanam retineri vetat Celestinus III *in c. 10 de Privileg.*

§. 54. Privatum oratorium domi habere unusquisque potest, sed in eo Missam celebrare non licet, nisi hæc facultas a Sede Apostolica impetrata sit (1). Verum Episcopi eo privilegio fruuntur, ut ad rem divinam faciendam non tantum domi suæ oratorium habeant, sed etiam altare *viaticum*, seu *portatile*, erigere possint in alienis quoque domibus, vel visitationem obeuntes, vel iter facientes fruuntur, quin etiam in aliis domibus, in quibus cum probatis de causis absunt a diocesi

(1) *Can. 53 de in Decret. de Obs. in cit. cap. 27 de censu.* ..

Concilium Tridentinum *Sess. 22 lebr. Miss.* Confer Fagnanum in hoc Concilii decretum dis-

(2) *Cap. 15 de Privileg. in 6.* Quod quidem Episcoporum privilegium a Tridentina Synodo minime fuisse sublatum, eoque petiti Episcopi electos & confirmatos, quamvis consecrati non sint, ostendit Fagnanus *in cap. Quod nonnullis n. 6 & seq. de Privileg.* Cum autem Bonifacii Decretalis *in cit. cap. 12* comprehendat Episcopos, eorumque superiores, manifestum est, idem privilegium etiam ad Cardinales pertinere, qui præmitentia & dignitate, non tamen ordine, sunt Episcopis superiores. Consule Fagnanum *loc. cit. n. 5 & 10 seq.*, & Passerinum *in cit. t. 12.* De jure altaris portatilis, quo fruuntur Episcopi, videnda in primo est Innocentii XIII. Constitutio *Apostolici ministerii* 34 §. 24 p. 255 t. 11 Bullar. Roman. ed. Mainardi, qua quidem constitutione declaratum est decretum ea de re editum a Clemente XI die 15 Decembr. an. 1703, illamque confirmavit Bened. XIII, atque descripsit in Appendice Concilii Romani, ut ab omnibus observaretur. Confer etiam Bened. XIV literas *Magno* datas ad Prælatem, Archiepiscopos, Episcopos Poloniæ, atque in ejus thesaurio descriptas n. 48 t. 5 p. 216 ed. Venet. 1754.

Rom. c. 6. Card. Bona l. 1 c. 5 §. 2, & Sala in Nat. p. 70 & seq. in Appendic. p. 409 cit. ed., Thomassinus
Eccl. discipl. par. 1 l. 2 c. 43, Suassajus Pancol. par. 1 lib. 6 de Casula cap. 6, Benedictum XIV
Missa rest. 1 c. 38 & Inst. 21 n. 4, Gregorius de Li-
pus. Pontif. l. 1 c. 5 n. 7 & c. 5. Hæc autem sacra in-
 præsertim post Constantinum, serica, atque auro ar-
 contexta, ut plurimum fuisse observat Cardinalis Bona
 l. 1 c. 1 p. 211, & antiquissimis quoque temporibus
 is erant, uti nunc sunt, quod late ostendit Robertus
 l. 1 ad illum Bona locum n. 3 p. 213, ubi etiam refuta-
 tus Dallius Calvinianus homo, qui illam in sacris vesti-
 bus diversitatem amonam quidem, sed antiqui Christia-
 nissimam esse, impudenter affirmat.
 Nec omnes Episcoporum, Sacerdotum, Ministrorum Inter
 pretate describit Card. Bona loc. cit. cap. 24.
 l. 1 c. 1 p. 211, S. Thom. par. 3 qu. 83 art. 5.
 Hospinianus, homo videlicet hæreticus, de Orig. de-
 c. 4 hunc sacrum benedictionis ritum tantum sæculo IX
 potest, tamen ejus rei sæc. IV certissima sunt monumen-
 ta, uti narrat Sozomenus Hist. l. 2 c. 26 p. 81 ed. cit., cum
 Constantinum regali munificentia Hierosolymitanum tem-
 plum consecrasset; Episcopi Hierosolymam delati Ecclesiam conse-
 craverunt, simulque ornamenta & donaria ab Imperatore transmissa.
 l. 1 c. 1 p. 211, §. Unigitur de Sacr. unct. De harum vera conse-
 cratione, ac benedictionum antiquitate late agit Dominicus
 l. 1 c. 1 p. 211, Rom. Pontific. lib. 2 cap. 1.
 Unde Benedictum XIV Instit. Eccl. inst. 21, ubi etiam
 de benedictione cinguli, pluvialis, & pyxidis.

Pertinent etiam ad Ecclesias campanæ (1), seu
 tubæ, per quæ populus ad templum vocatur, atque
 adandas preces excitatur. Antiquissimus est campa-
 næ nomen (2), atque earum etiam benedictio sane perve-
 nit (3). Spectat hæc benedictio ad Episcopum, qui eam
 in certis quibusdam ritibus in Pontificali descriptis;
 tunc autem, cum benedicitur, alicujus Sancti nomen
 datur, sive ut ea quasi ejus tutelæ commendetur, si-
 populus quodammodo cœlitum voce ad templum vo-
 cideatur (4).

Campanæ nomen grandioribus tintinnabulis circa finem sæc.
 positum fuisse suspicatur Card. Bona Rom. liturgic. l. 2,
 l. 5 p. 155 r. 2, ac deinceps octavo nonoque sæculo ab omni-
 bus usurpatum affirmat. Sed ipsum campanæ vocabulum
 ante antiquius faciunt Martenius de Antiq. eccl. ritib. l. 4
 c. 11 p. 6 r. 3 ed. Antwerp. seu Ven. 1764, & Pagius Brev. gest.
 c. in vit. Sabiniani P. n. 2. Antequam vero tintinnabula ad-
 coepissent, Christiani ad templum vocabantur per tubam,
 bulas ligneas, id quod pacatis tantum Ecclesiis rebus fieri

potuit. Nam ethnicis dominantibus credibiles est, Christiani creto monitos per Diaconum, aut per alium ab Episcopo creatum virum, ut ad Ecclesias convenirent. Cuncta hac haec canit Martenius *loc. cit.* §. 7 et seq. p. 5, Bona similiter *loc. cit.* et seq. p. 126 et seq. ibique, Sala in *not. n. 2* p. 127, Baronius *ad* 58 n. 103 tom. 1 pag. 527 edit. Luca.

(2) Angelus Roeca de Campan. c. t. originem campanarum petit a S. Hieronymo; quoniam earum mentio est in *Revel. machorum*, quæ Hieronymi nomine circumfertur. Verum regulam Hieronymi revera non esse, inter eruditos constat, eam ex illius scriptis compositam a Lupo Olivetano, & a Romano V Pont. post an. 1417 approbatam scribit Guillelmus de Script. Ecclesiast. in Hieronymo. Multi sunt, qui tintinnabulum usum tribuunt S. Paulino Nolano Episcopo, qui medio saeculo vita functus est; verum cum Paulinus Ep. 52 ad Sirm. ad h. seq. edit. Verone, in qua diligenter Ecclesiam ab se adhibere, ac singulas ejus partes describit, nihil de tintinnabulo, vel turri dicat, non obscurum inde educitur argumentum, non vera tintinnabula non adhibuisse, sicuti animadvertunt Joannes Raynaudus t. 1 punct. 7 p. 141 ed. Lugduni 1665, & Card. Bona *loc. cit.* §. 3 p. 130, Polydorus Virgilius de Invent. rer. lib. 1, nuphrius Panvinus in Epist. de Rom. Pontif. l. 1 n. 71, Campanius, alique complures tintinnabuli usum referunt ad Salustianum Pontificem, qui initio saec. VII Pontificatu maximo fuit, sed cum Anastasius in Sabiniani vita nullam ejus rei mentionem faciat, plane non intelligitur, quomodo hæc opinio probetur. Illud dici potest, saec. VI in Ecclesia Occidentali tintinnabulum usum fuisse receptum, quoniam in vita S. Columbi prius tunc Hyensis, qui obiit an. 599, quam vitam edidit Martinus *loc. cit.* Benedictin. p. 349 t. 1 ed. cit. scriptum est c. 22, ubi die nocte, pulsante campana, ad Ecclesiam ivisse, ut t. 2 punctum illum quadam die ministro suo campanam subito pulsantem cepisse, cujus sonitu Fratres excitati Ecclesiam protinus ingressi. Confer Martenium & Pagium *loc. cit.*

(3) Baronius *ad* an. 968 n. 93 t. 16 p. 192 ed. Luca tradit Joannem XIII campanæ benedictionem tribuisse, eamque cancrasse, antequam in turri Lateranensis Ecclesiæ collocaretur. *ritus*, inquit, in Ecclesia perseveravit. Verum Capitulari Card. M., quæ ducentis fere annis Joannis XIII ætate antiquior est, anno 789 capitul. 2 n. 18, apud Balutium t. 1 col. 173 ed. cit. campanarum benedictionem memorat; atque in libris recentibus Joanne antiquioribus expresse describitur campanarum benedictio, uti ostendit Hugo Menardus in *Not. ad Sacrament. S. Gregor. not.* 587 opposit. S. Gregor. t. 5 col. 453 ed. Paris. ex quo manifestum est, campanarum benedictionem non ab Joanne VII esse repetendam, sed multo vetustiore esse. Consule Bonam *liturg. l. 1 c. 22* §. 7, ibique Salam in *not. n. 1* p. 137 et seq. t. 2, Pagium in *Brev. Roman. Pontific. in vit. Joan. XII* n. 12 t. 1, Roccham de Campanis c. 6 §. de Campan. consecr., Theophilus Raynaudus *Heteroclit. spiritual. opp. t. 16* 1667. 2 punct. 9 p. 141 ed. Lugduni 1665, Martenium de *Antiq. eccles. rit. l. 2 cap. 212* 2 p. 295 et seq. ed. cit. Campanarum autem benedictio Baptismi dicitur, quod vocabulum non adoptavit Ecclesia, sed tantum in

altorum fidei ac simplicitati indulgeat. Quod Baptismi ex eo profectum est, quod populos in campanarum bene-
 aquam adhiberi, momenque imponi videat, aliaque feri
 ministrando Baptismo sunt, sicuti observat De Cangiano
ed. et infim. latinis. verb. campana. Sed minus propriis
 vocabulum cum benedictione confunditur, eo *sap. modo*,
par. 2 Serm. 4 de Sacr. dedic. p. 269 ed. Paris. 1647
 dixit Ecclesiam, quæ propriis consecratur. Quare et de-
 præbent Hæretici, cum id Catholici vitio vertunt, quæ
 in Baptismum campanis conferri arbitrantur. Confer Dur-
loc. cit. Coccium 1. 2 l. 5 art. 6. Durantum de Sacr.
l. 1 c. 22 n. 6. Suarezium l. 2 Defens. c. 16. Gretserum
libed. c. 45 et 46. Del Rio Disquisit. magic. l. 6 c. 3 sect.
Card. Hostium l. 5 contr. Brenium. Et certe in vetusto
 itque in Pontificali Romano, cunctisque libris ritualibus
 um, quos Thiersius *de superstition. l. 1 c. 7* diligenter
 nunquam Baptismi, sed benedictionis nomina campana-
 secratio appellatur.
 dendus P. Petra Sancta *de Rit. et clis. catholis. l. 2*, Mar-
 el Rio *Disquisit. magic. l. 6 c. 3 sect. 4 qu. 6. Poyet In-*
foliæ. 1. 2 c. 8 §. 6 p. 905 ed. Paris. 1725.

TITULUS VIII.

De Reliquiis, et veneratione Sanctorum.

I. Intercessio Sanctorum.

II. Sacrarum Reliquiarum veneratio.

Sacræ res sunt etiam Reliquiæ Sanctorum, quibus
 et reverentiam haberi jubet Ecclesia, quoniam
 sepe, ac precibus multa homines a Deo beneficia
 untur. Quare bonum atque utile est eos suppliciter
 re, atque ob beneficia impetranda a Deo per ejus
 Christum Dominum ad eorum orationes, opem su-
 pe confugere, & honoranda sunt monumenta illo-
 ros in cælis cum Christo regnare scimus (1).

concilium Tridentinum Sess. 25 in Decret. de Invent. et
 reliq. Sanctor. & sac. imagin.

Sacrarum reliquiarum veneratio ab ipsis Ecclesiæ
 illis est repetenda (1). Sæpe enim sacræ reliquiæ
 rant Ecclesiæ dedicandæ (2), sæpe altaria super
 rum corpora erigebantur (3), & iis imponebantur
 e thecis inclusæ (4), easque fideles ad os, oculos,
 que sensus admovebant, & osculabantur (5). Sed

præsertim antiquissima & ubique recepta consuetudo fert, ut Martyrum reliquiæ in Ecclesiarum consecratione adhibeantur (6). Eosdem nunc retinet Ecclesia venerationis justæ ritus; sed nullæ colendæ sunt novæ reliquiæ, nisi à S. Apostolica approbatæ fuerint (7).

(1) Mortuo Polycarpo, uti constat ex ejus actis apud Eusebium *Histor. Eccles. l. 4 c. 15 p. 171 ed. Cantabrig. cit.* urgebant Judæi, ut ejus corpus combureretur, ne Christiani ejus reliquias afferrent ac venerarentur. Addit Auctor eorumdem actuum post narratum Polycarpi *gemmis pretiosissimis tollentes, ubi deceri poterit, conveniunt, tum in memoriam, tum ad posteritatem. Ex quo inter ceteris initio ipso colebant, tam splendentibus aut pretiosissimæ gemmæ iussu, decore loco ponebant; itaque cum gaudio anniversarium martyrii diem celebrabant. Atque illud his solemnitatibus erat eis propositum, non tantum ut Sanctorum memoriam colerent, verum etiam ut fideles exempla ad imitandum haberent. Eadem nunc est, quæ semper fuit, Ecclesiæ mens, cum sanctorum cultum venerationemque proponit. Hujus quoque venerationis in sacras reliquias illustrata sunt monumenta in actis S. Cypriani, in ejus vita a Pontio Diacono conscripta, & apud Cyprianum ipsum. Hic enim *Ep. 6 p. 176 ed. Amstelod. 1700* declarat lætitiâ incredibilem, quâ perfunderetur, si amplius posset Martyrum corpora, & eorum ora osculari. Præclara etiam sunt acta martyri ipsius Cypriani, quæ extant ante opera ipsius Cypriani *p. 15 ed. Amstelod. 1700*, & ex quibus constat, fideles ante eum linte anima misisse, ne ejus cruor defluens a terra absorberetur. Denique Pontius Diaconus, qui ejus vitam conscripsit, narrat, quemdam Cypriano suas obtulisse vestes, cum ipse multo sudore madidus sederet, ut illas commutaret: qui *inquit Pontius in ejus Vit. opp. Cyprian. pag. 10 ed. cit. nihil aliud in rebus oblati ambiebat, quam ut proficiscenti ad Deum Martyris sudores jam sanguineos possideres. Late sacramentum reliquiarum venerationem tuentur & laudant Ecclesiæ Patres; atque inter ceteros Augustinus de Civit. Dei l. 8 c. 27 s. 7 c. 217 ed. Venet. cit., Hieronymus contra Vigilantium n. 5 s. 2 c. 591 ed. Verona, Isidorus Pelusiota contra Hieracem l. 1 Ep. 53 p. 17 ed. Paris. 1658, Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 18 p. 295 ed. cit. ostendunt, quam merito, quam recte, quam catholice fideles sanctorum reliquias venerentur. Quinimo ipsa reliquiarum conditoria majores nostri summa reverentia prosequerentur, & illorum contactum esse credebant, sanctificationem ac benedictionem, ut inquit Gregorius Nyssenus Orat. in S. Theod. opp. 1. 3 p. 1012 ed. Paris. 1615, quod etiam testatur Chrysostomus Orat. ad S. Ignat. nam. 5 p. 600 & seq. tom. 2 ed. Paris. Curabant**

potissimum, ut essent ornata eleganter; atque magnifice-
 tia, quæ sacra λειψαῶν, seu reliquias continebant. Serico
 pere, aut argenteo, aut auro sæpe conficiebantur, quo
 Prudentius *Gymn. 3 de S. Eulalia p. 244 vers. 195 seq.*
 1687. Et reliquias, quas thecis inclusas, colloque appen-
 datiani gestabant, memorat Gregorius Turonensis *de Glor.*
c. 83 & 84 p. 816, 817 ed. indic.; Chrysostomus vero
 sua ætate fuisse indicat sepulchrorum martyrum magnifi-
 cæ, ut ea ipsis principum palatiis anteferre non dubitaverit
in Ep. 2 ad Corinth. n. 5 opp. 1 p. 625 ed. Paris. cit.
 hinc intelligitur, quam absurdus sit, ac semper ab Eccle-
 siæ error Vigilantii, Eunomii, Eustachii, & aliorum,
 citati sunt recentiores hæretici Zuinglius, Calvinus, Luthe-
 reri similes, qui sacrarum reliquiarum venerationem im-
 p, supersticiosam ducunt. Hortingerus præsertim, Dallæus,
 Juræus, Basnagius, omnes ex grege hæreticorum homines,
 absurda, falsa, plenaque impudentia scripserunt adversus
 venerationem sacrarum reliquiarum, sed eos copiose refutant, &
 veritatem tuentur Natalis Alexander *Hist. eccles.*
Diis. 25 t. 5 p. 311 ed. cit., Card. Gottus *Ven. Christ.*
t. 2 par. 2 art. 15 t. 16 Theolog. qu. 7 de Cult. Sanctior. dub.
verit. Relig. Christ. c. 50 §. 2 n. 11 t. 7, Ludovicus Rusca *Jud.*
confirm. t. 5 c. 5 art. 8 p. 410, Bossuetus *Hist. variat. Eccles.*
t. 3 l. 13 n. 25 & seq.

Consule Augustinum *contr. Faust. Manich. l. 20 c. 21 opp.*
347 ed. cit., Gregorium M. *l. 8 Ep. 4 l. 9 Ep. 25 opp. t. 2*
& 947 & l. 1 Dialog. c. 10 eod. t. 2 col. 193 ed. Paris. 1705,
 etiam *Hist. l. 5 c. 9 p. 192, & l. 8 c. 16 p. 331 edit. Valerii*
132, 1720.

Augustinus seu potius Auctor *Serm. 221 de Sanct. seu 4 de*
m. in App. t. 5 col. 365 & in Apocalyp. Homil. 9 col. 1150
 2, Ambrosius *Ep. 22 ad Marcellin. n. 1 col. 927 et Exhortat.*
c. 2 n. 10 col. 348 t. 3 ed. cit., Paulinus *Poem. 19 et 26 p. 417*
 7 *ed. Veron.* Id autem Felice I. Sum. Pontif. constitutum
 Anastasius *in ejus vit. ut supra sepulera, ad memorias*
et Missæ celebrarentur. Verum Baronius ad an. 275 n. 2
 192 *ed. Luc.* Felicis ætate antiquiorem esse inquit, quam
 etiam præ ceteris sequuntur Bollandistæ *act. SS. April. t. 1*
 & Tillemontius *Hist. eccles. t. 4 p. 564 ed. Paris. 1696.*
 Leo IV *Homil. ad Presbyter. et Diacon. apud Labbeum Con-*
 8 p. 33 *ed. Ven.*, Ratherius *Orat. Synodic. ad Presbyter. n. 6*
 14 *ed. Veron. 1765.* Reliquiarum aut ex cruce pendentium,
 super altaribus impositarum antiqua monumenta habes etiam
 Martenium *de Antiq. monach. rit. l. 3 c. 14 §. 36 c. 15*
 14 *& c. 1 t. 4 p. 138, 141 & 178 ed. cit.* In Regula S. Benedicti
 apud Holstenium *Cod. Reg. t. 1 p. 151 ed. Aug. Vindelic.*
 memorantur reliquæ in oratoriis Monachorum.

Dignus est, qui describatur, S. Gregorii Nysseni locus
 S. Theodor. p. 1012 opp. t. 2 *ed. cit.* Nam ipsas attri-
 buas, inquit, si quando aliqua ejusmodi prospera fortuna
 , ut id facere liceat, quam optabile sit, & summis vo-
 cupetium munus, norunt quicumque sunt experti, & hoc mo-
 vris petiti sunt. Hi enim tamquam vivum suum corpus, &
 Devoti. Tom. II.

florens videntes osculantur, et ad oculos, ad os, ad omnes omnes sensus admovent.

(6) S. Ambrosius *Ep. 22 ad Marcellin.* §. 9 col. 950 *ed. cit.* Evagrius *Histor. l. 1 c. 16 p. 271 ed. Cantabrig.* Paulinus *Ep. 51 ad Sever. col. 189 ed. Veron. cit.* Consule Ferrandum *Disquisit. reliquiar. lib. 1 cap. 3 sect. 2, & Don Georgium de Liturg. Roman. Pontific. lib. 3 cap. 9 n. 9 & (7) Cap. 1 & 2 de Reliq. & Venerat. SS.*

TITULUS IX.

De Sepulturis.

1. Cæmeterium unde dictum	6. Jus Parochi in defunctis ad sepulturam.
2. Fidelium cadavera primum extra Ecclesiam, postmodum in Ecclesia sepulta.	7. Jura funera.
3. Cæmeteria loca religiosa.	8. Quarta funeraria.
4. Sepulturæ electio.	9. Quibus ecclesiastica sepultura negetur?
5. Sepultura gentilitia, & parochialis.	

§. 1. **L**oca sepeliendis Christianorum cadaveribus nata jam inde ab antiquis Ecclesiæ temporibus sunt cæmeteria, quasi fidelium corpora jacerent dormitionis, unde Christo adveniente excitarentur. hæc initio erant extra mœnia civitatis, cum Leges, quibus etiam Christiani paruerunt (2), ubi iis inerat, quod eorum Religioni adversaretur, intra Urbem sepeliri permitterent (3).

(1) Apostolus I. *ad Thessal. IV 12* nolumus, inquit, *rare, fratres, de dormientibus*, quem in locum inquit *Hieronymus Ep. 75 n. 1 opp. 1. 1 col. 448 ed. Veron. cit. Unde & beatus Augustinus de dormientibus contristari, ut quos dormire non scitari posse credamus.*

(2) S. Joannes Chrysostomus *Hom. de Fide, & lege ad 1. 2 p. 289 Hom. 57 al. 38 in Matth. n. 5 p. 424 t. 7 & Expositio 5 n. 5 p. 36 t. 5 ed. Paris., L. 6 Codic. Theod. de Sepulcr. ubi vera in Urbis suburbanis erant Romana cæmeteria, quæ quadraginta tria numerat Baronius ad an. 226 n. 9 t. 3 p. 475, eorumque nomina singillatim Panvinus describit de c. 12 per tot. Similiter extra civitatem erant Neapolitanæ teria, de quibus agunt Gilbertus Burnetus *Ep. 4, Mabillon Ital. t. 1 p. 14, & Mazochius in Kalendar. Consule Paulum de Rubeis Rom. subterr. lib. 1 cap. 1 num. 9.**

(3) Jus hoc erat XII Tabularum, quod sæpe novis legibus firmatum fuit ac traductum ad omnes civitates primum mentione Hadriani L. 5 §. *Divus ff. de Sepulcr. violat.*, id est ut Capitolinus scribit, deinde ceterorum. Vide Paulum

§ 11. § 1. 2 ibique Schultingium in *Not. 8 & seq. Jurispr. Justinian. t. 1 p. 261 & seq. ed. Lipsia 1757.*

postea temporum quorundam cadavera intra civi-
tatem tamen intra Ecclesiam (1) humo tradi corpe-
ris privilegio potiti sunt Imperatores & Reges, qui,
nam, in Ecclesiae atrio & porticibus sepelie-
rentur. Postea loca hęc patuerunt etiam populo uni-
versis & interim illis una cum Abbatibus, ac viris pie-
tatis intra Ecclesiam sepultura concessa est
(2). Eisdem Episcopi antea ceteros habuerant (3). De-
inde in Ecclesia permissus sepulturae locus (4);
et hęc est, qua jamdudum utimur, disciplina.

Concil. Bracratense II *can. 18* apud Labbeum *t. 6 col. 101.*, & Auctorem *Vita S. Fulgentii* apud Bollandum *t. 1 p. 2 Cod. de Eccles.* Atque hęc quidem erat consuetu-
dine obtinebat; non tamen desunt, uti paulo postea
videtur, hac etiam aetate exempla aliquorum, qui in Eccle-
siam habuerunt.

Constantino narrat Eusebius *Vit. Constant. l. 4 c. 7 t. 1*
Cantabrig., & S. Joannes Chrysostomus *Homil. 26 in*
ep. n. 5 opp. t. 10 p. 625 ed. Paris., de Theodosio Senio-
re ac Theodosio Juniore Nicephorus *l. 14 t. 58 p. 581 t. 1*
p. 1630.

Regillum Nannetense *can. 6 t. 7 par. 1 col. 358 collect.* Har-
loguantiacum *can. 52 col. 1016 t. 4 ejusd. collect.*, unde il-
la videtur regula, quę est in Capitularibus Caroli M. l.
Balutium *t. 1 col. 493 ed. Venet.*

Gregorium Francorum Regem, qui vita functus est *an. 511*,
S. Petri sepultum fuisse testatur Gregorius Turonen-
sis *l. 3 c. 43 col. 100 ed. cit.* Evagrius autem *Hiisor. l. 4 c. 1*
ed. Valerii Cantabrig. 1720 narrat, a Justiniano Im-
peratore fuisse templum SS. Apostolorum, in quo Im-
peratores sepeliri mos est. Vide etiam Concil. Mo-
nacho *an. 813 cit. can. 52 t. 9*, & Triburiense *an. 895 can. 17*
cap. t. 11 col. 638 ed. Venet. Eodem honore etiam Ec-
clesiasticos effecti sunt, quod demonstrat Sozomenus *Hi-*
st. eccl. t. 2 p. 366 ed. Cantabrig.

Ambrasi, hoc est IV sæculo, Episcopus in Eccle-
sia solitus fuisse, constat ex ipso Ambrosio, qui Mediola-
nensem sibi sepulturam paraverat, ac eo illatis Gervasio
et reliquis, *hunc, inquit, ep. 22 n. 13 opp. t. 3 col. 931*
et reliqui locum predestinaveram sed cedo sacris vi-
vis portionem. Eandem quinti sæculi fuisse discipli-
nam Pulcherie Augustę epistola ad S. Leonem M., quę
de Pontificis Epistolas extat *post 59 p. 244 t. 2 edit.*
t. 1, unde constat Flaviani Episcopi Constantinop. corpus
in Basilica Apostolorum, in qua consueverat pre-
ter Episcopi sepeliri. Similiter corpus S. Joannis Chrysosto-

mi, qui hæc vivens dixerat *Orat. quod Christus sit Deus* 570 t. 5 *ed. Paris.*, Constantinopoli Reges nostri magnam putant, non si prope Apostolos, sed si vel extra eorum vestibula sua sepeliantur, fiantque piscatorum ostiarii Reges, Cuius inquam mortui corpus Constantinopolim delatum, apud ecclesia SS. Apostolorum sepultum fuisse, scribit Socinus l. 7 c. 45 p. 393 *ed. Cantabrig.* Alia permulta ea de rementa collegit Martenius de *Amiq. Eccles. rit.* l. 5 c. 1 & seq. t. 2 p. 372 *ed. cit.* Haud tamen desunt antiquior ætate exempla laicorum quorundam pietate præstantia in Ecclesia sepulti sunt.

(6) Kepperus, hæreticus videlicet homo, *Polit. eccles.* ritum sepellendi Christianos in Ecclesia superstitionis atque hanc consuetudinem ex Monachorum & Sacerdotum ritia, ac laicorum ambitione repetit. Eadem fere habet Ghamus *Origin. eccles.* l. 23 c. 1 §. 9 t. 10 *cit. edit.*, & Van der *Jus. eccles. univers. par. 2 tit. 38 c. 2 §. 33 et 34.* Fateri Christianos olim extra sacras ædes sepeliri consuevissent; ea res tota sit disciplinæ, quæ Ecclesiæ voluntate mutata video, quamobrem Ecclesia non potuerit decernere, ut intra sacras ædes sepeliantur. Ceterum nova non est, ne quis ignota Patribus consuetudo sepeliendi in Ecclesia, eaque procul abest a superstitione, ceterisque vitiis, quæ guntur. Mitto tria priora Ecclesiæ sæcula, in quibus templorum loco erant cœmeteria, ibique suos agebant & rem divinam conficiebant. Scio, formidolosis illis Christianos non quovis loco vellent rebus sacris, operam dare potuisse; sed certe si aliqua fuisset superstitione rem divinam, precesque fundere, ubi mortuorum cœmcebant, alio potius quocumque loco, quam in cœmeterio christiani præstitissent. Sed mitto hoc nascentis, & incipiat Ecclesiæ tempus; quamquam hoc quidem gravissimum omnem plane, quæ fingitur, superstitionis notam absterge vix data Ecclesiæ pace, Constantinus, uti narrat *Eusebius Constantini* l. 4 c. 71 p. 663 *edit. cit.*, juxta Apostolos vehementer cupiebat, eaque de causa illorum nominibus tam Basilicam excitavit. An hoc desiderium pius Imperator setulisset, si quid in ea superstitionis inesse putasset? *Poem.* 19 col. 475 *ed. Veron. an. 1756* memorat cellas, quidem intra Basilicam, ep. autem 52 *ad Sever.* n. 12 cubicula Ecclesiæ, seu cappellas, in quibus defunctorum condebantur. Ambrosius, qui, ut mox narravi, sibi in ecclesia subtus altare sepulturam paraverat, Satyro fratri suo, licet in Ecclesia secus tumulum S. Victoris sepulcrum ponit *Sancti Taurinensis Ecclesiæ consuetudinem fuisse testator S. Hieronim.* 61 col. 261 *edit. Romæ 1784*, Africanæ autem S. Augustinus l. 2 *Retract.* c. 64 col. 65 t. opp. *edit. cit.* Ita consiliarius Gregorii Nazianz. frater, ac Paula in Ecclesiis sepulta habuerunt, quod ostendunt Gregorius Nazianz. *Orat.* 10 pp. & Hieronymus ep. 108 n. 29 col. 717 opp. t. 1 *cit. edit. Veron.* Quibus adde exempla, quæ supra descripsi, Episcoporum, & ceterorum, qui in Ecclesia sepulti sunt, & facile intelligitur, nil superstitiosum, nihil non religiosum urbana in Ecclesia

in omnium iudicio, continere. Veram autem causam, inducta est consuetudo fideles in Ecclesia sepeliendi indicant S. Maximus & S. Augustinus, uterque Hic enim inquit: *quod vero quisque apud memoriam sepelitur, hoc tantum mihi videtur prodesse defuncti, ut eum etiam Martyrum patrocinio, effectus protectionis angeatur.* Ille autem habet: *Ideo hoc a maiore est, ut Sanctorum ossibus nostra corpora sociemur... ergo Martyribus quiescentes vadimus inferni tenebras.* Desiderium patrocinii Sanctorum, quibus se fideles & quibus morientes suum quasi credunt corpus, ut vadant, quo in eos feruntur, vera causa est propter sepelirentur, & nunc Christiani in Ecclesia semper autem superstitio, aut hominum ambitio, aut errorum. Consule Muratorium *Diss. 17 ad calc. opp. 1756 et seq. ed. Veron. 1756*, qui illos, quos indicavi, illustrat, ac de antiquis Christianorum in Ecclesiis copiose & accurate disputat.

ut quamquam Christianis omnibus in Ecclesia permittatur, tamen in multis locis cœmeteria bus mortuorum corpora humo teguntur (1). cœmeteria loca religiosa, solemnibus Episcopis (2), humandis fidelium cadaveribus addita, ipsas Ecclesias sita esse solent. Ubi nulla sunt in ipsis Ecclesiis sepeliuntur; nefas autem est in loco profano sepulturam habere (3).

et antiqua consuetudo, inquit Rituale Rom. edit. tit. de Exequiis, sepeliendi mortuos in cœmeterio, si fieri potest, restituatur. Vide etiam Concil. Meppar. 2 cap. 61.

Filio cœmeterii jam vigeat aetate S. Gregorii Turonensis ex loc. de Glor. Confessor. cap. 106 col. 986 edit. ronis ritus descriptos ex antiquis libris Ritualibus eius de Antiq. Eccler. tit. lib. 2 cap. 20 t. 2 p. 299

de Sepultur. ibique Gonzalez.

rum cuique est sibi Ecclesiam eligere, in qua sepeliatur; modo Ecclesia sepeliendi jus habere gaudent Ecclesie Cathedrales ac Parochiales illud consuetudine aut privilegio adeptæ sunt etiam uxor, invito marito, & filius pubes, tamen in patris potestate, liberam sepulturæ optinent (4). Sed filio impuberi ob inopiam consilii sepulturam, si id loci consuetudo patiat (5); aut in sepulcro maiorum, aut in Parochia-

li Ecclesia conceditur (4). Similiter neque Regulari qui suo carent arbitrio, sibi eligere sepulturam potest, si procul a suis monasteriis decedant, ita ut ad eam ferri commodè nequeant (5).

(1) In *Clem. 2 de Sepult.* Dominicanis & Franciscanis datur sepeliendi privilegium in eorum Ecclesiis, quod et aliis quoque Regularibus concessum fuisse observat *Paroch. Canon. l. 3 tit. 23 n. 30.*

(2) *Cap. 5 et 4 de Sepultur. in 6.*

(3) *Can. 7 de Sepultur.*

(4) *Cap. 4 eod. in 6.*

(5) *Cap. ult. de Sepultur. in 6.*

§. 5. Si quis sibi sepulturam non elegit, eum bene in sepulcro majorum, vel si eo careat, in Ecclesia parochiali (1). Mulieres autem, si non elegerint sepulturam, corpora suis sepeliendæ sunt (2), & si plures habuerint, cum eo sepeliuntur, cui postremo nupserunt (3). Clerici etiam & Regulares humanantur in Ecclesia, vel eorum sui monasterii, quod ipsis parochiæ loco est (4). Similiter canonici ac beneficiati in Ecclesia sui beneficii sepeliuntur. Cadaver, quod contra regulam extra propriam Ecclesiam humo traditum fuit, restitutum effodiendum est, ac propriæ Ecclesiæ restituendum.

(1) *Can. 2 c. 15 qu. 2, c. 1 de Sepultur. c. 2 eod. in 6.*

(2) *Can. 2 et 5 c. 13 qu. 2.*

(3) *Can. 3 cit., c. 3 de Sepultur. in 6.*

(4) *Cap. ult. eod. in 6.*

(5) *Cap. 5 de Sepultur.* Neque cadaver solum, sed etiam omnia emolumenta propriæ Ecclesiæ restituenda sunt. Idem si quis cum habet, sive alienæ Parochiæ hominem quis in sua Ecclesia sepeliverit, sive etiam hominem Parochiæ suæ, qui sibi in Ecclesia sepulturam elegit. Videsis Giraldum *Expos. sup. Paroch. l. 3 Decret. sect. 437 p. 319.*

§. 6. Cum cadaver extra parochiam sepelitur, ante domo educatur, a paracho benedicendum est, et remitte ad sepulcrum deferendum. Hæc quidem consuetudo est, quæ ubique in Italia viget, sed in ultramontanibus regionibus exequiæ in parochia celebrantur, jus Decretalium est (1).

(1) Confer interpretes *ad cap. 9 de Sepultur.*

§. 7. Vetus est disciplina, per quam oblationes pro

tuis fiunt (1), easque Ecclesia recipiebat, si christiani in ejus communione decessissent. Hujusmodi oblationes initio ex sola fidelium voluntate procedebant; sed postea conversæ sunt in laudabiles consuetudines; & nunc hæredes cogi possunt ad præstandas oblationes, quæ populorum moribus receptæ sunt (2). Atque hæc sunt jura, quæ *funeraria* dicuntur, quæque ob curam animarum parochæ debentur.

(1) Oblationes, quæ pro defunctis fiunt, memorat Tertullianus *de Exhort. carnis*. c. 11, et *de Monogam.* c. 10 p. 523 et 531 ed. Ven. 1744, et *de Coron.* c. 5 p. 102 laudat oblationes pro defunctis, et alia quæ in Ecclesia observabantur, postremo dicit hæc: *bonorum et aliarum ejusmodi disciplinarum, si legem expostules, nullam invenies. Traditio tibi prætondatur auditrix, consuetudo confirmatrix, et fides observatrix.* Videndi sunt etiam S. Cyrillus Hierosolym. *Catech.* 23 *myriag.* 5 n. 9 seq. p. 323 ed. Paris. 1720, S. Ephr. *Expos. Fid. Cathol.* n. 23 t. 1 opp. p. 1106 ed. Colon. 1682, S. Jo. Chrysost. *Hom.* 21 in *act. Apostol.* n. 4 opp. t. 9 p. 175, et S. August. *Serm.* 172 de *Verb. Apert.* c. 2 n. 5 opp. t. 7 col. 828, de *serm. pro mort.* c. 18 col. 1075 t. 8, in *Enchirid. de Fide,* et *char.* c. 110 col. 620 t. 11 ed. Ven. 1756, S. Ambrosius *ep.* 9 n. 4 opp. t. 3 col. 1014 ed. Ven. 1751, ceteri demum Patres, quos collegit Leo Allatius *de utriusq. Eccles. Occid. atque Orient. dogm. in dogmat. de Purgat. consens.* p. 43 et seq. et p. 536 seq. ed. Rom. 1655.

(2) Cap. 42 de *Simon.*

§. 3. Quod si aliquis extra Ecclesiam parochialem tumulo mandetur, ex iis rebus, quæ ad aliam Ecclesiam *funeris* causa delata sunt, pars aliqua detrahatur, quæ *detrahatur* quarta funeraria seu canonica, et parochiæ tribuitur. Nam justum visum est aliquid ex iis rebus dare Ecclesiæ parochiali, quæ defuncto curam spirituales impendit (1). Hæc autem portio non eadem ubique est, sed alibi quarta, alibi tertia, alibi major, aut minor pro gentium moribus (2); verum, quantacunque sit, semper quarta appellatur; atque ex consuetudine, pactisque conventis determinatur, quibus ex rebus detrahenda sit. Generatim tamen a detrahatur ex donationibus inter vivos, neque ex levis missarum & anniversariorum, atque ex ceteris, quæ a relictis dicuntur (3).

(1) Cap. 1 de *Sepultur.* Plures sunt Romanorum Pontificum constitutiones, per quas Regulares, quorum in Ecclesiis fidelium

cadavera sepeliuntur, ab hujus quartæ solutione liberantur, & easque memorat Gaudentius a Janua *de Viis. Ital.* cap. 7 c. 7 *dub. 20 sect. 5 n. 35 §. 1.* Sed Concil. Trident. *Sess. 13 de Reform.* sancivit, ut ii Regulares, qui annis antea Concilium quadraginta quartam solvere consueverant, eadem in posterum solvere deberent, ceteri, qui ante hoc tempus quam solverunt, eodem onere non tenerentur: hoc Decretum Tridentinæ declararunt S. Pius V *Const. Etsi Mendicantium Bullar. t. 4 par. 2 p. 375*, Gregorius XIII *const. In tantum t. 4 par. 3*, Paulus V *Const. Decent. 6 p. 150 t. 5 par. 3*, Benedictus XIII *Const. 2 Romanus 51 p. 594 t. 1* omnia privilegia post *Clement. Dudum de Sepultur.*, & post *Clementin.* concessa Regularibus, qui sunt in Italia, atque illis ad eam pertinentibus, de non solvenda quarta parochiarum eorum, qui in eorum Ecclesiis sepeliuntur. Hodie igitur lege Benedicti XIII reguntur monasteria Regularium, quæ has regiones commorantur, & Tridentinæ, quam memorata subiiciuntur.

(2) *Cap. 9 eod.*

(3) *Cap. 10 eod., c. ult. de Testam.* Confer S. Pium V *Const. Etsi Mendicantium*, & Benedictum XIII *cir. const. Roman.*

§. 9. Ecclesiastica sepultura pars est christianæ communionis, quæ etiam post mortem manet: ideoque repelluntur, qui viventes ea communione carebant, & ab Ecclesia sejuncti ex hac vita migrarunt (1). Quæ ecclesiastica sepultura privantur judæi, ethnici, omnes atque etiam infantes mortui sine baptismo (2); statæ, hæretici, schismatici manifesti (3); nominatim interdicti (4); excommunicati vitandi, qui nimirum palam clericum violentas manus injecerunt, & quos Judæi ecclesiasticus nominatim excommunicatos declaravit (5); qui bi mortem consciverunt, nisi eos furore actos id esse constet (6); qui in singulari certamine (7), aut in tumultu mentis, quæ mortis periculum habent (8), interfecit, qui in paschate Pœnitentiæ & Eucharistiæ sacramenta voluntarie omiserunt (9); usurarii manifesti (10); rapti mortui cum peculio (11); fures, & latrones in crimine deprehensi & occisi (12); raptores Ecclesiarum, non satisfecerint (13); denique omnes publici peccatores qui sine pœnitentia decesserint (14). Quod si horum quis in loco sacro sepulturam habuerit, ejus cadaver, do internosci possit, e sepulcro educendum est, atque loco profano collocandum (15).

(1) *Cap. 12 de Sepultur.*

- 27 & 28 de *Consecr. dist. 1*, Ritualement Roman. *tit. de*
Quib. non lic. dar. eccles. sepult.
 24 *quæst. 1 per tot.*
 20 de *Sepult. cap. 17 de Verb. signif. c. 20 de Sentent.*
 Clem. 1 de *Sepultur.*
 Communicati vitandi, secundum celebre decretum Mar-
 tiani in Concil. Constantiensi, si tantum habentur,
 & Ecclesiasticus palam excommunicatos pronuntiavit,
 & tales speciatim & expresse declaravit. Eodem e ge-
 neros ob manus in clericum injectas ita certum, atque
 omnibus est incidisse in sententiam latam a can. Si
 diabolo, ut eorum factum neque celari, neque excu-
 satione possit. Quibus Benedictus XIV. in *Const. De-*
 5. 9. 2. 4 *ejus Bullar. p. 22 ad. cit.* addidit decedentes
 singularem, vel etiam procul a loco certaminis, sed
 in accepto vulnere, quamquam vitandi declarati non
 omnes tamquam excommunicati vitandi nunc ab ec-
 sepulture excluduntur.
 11 & 12 *cap. 25 quæst. 5.*
 Trident. *Sess. 25 cap. 19 de Reform.* Vide etiam *ch.*
Monasterium Benedicti XIV.
 1 et 2 de *Torneament.*, Gregorius XIII *Constit. Ad*
 140 *Bullar. s. 4 par. 4 p. 19*, et Clemens VIII *Constit.*
 30 s. 5 *par. 1 p. 385 cit. Bullar. ed. Rom. ult.*
 12 de *Pœnitent. et remiss.*
 3 de *Usur.* *cap. 2 eod. in 6.*
 2 et 6 de *Stat. monachor.*
 2 de *Furtis.*
 2 et 5 de *Raptor.*
 16 *cap. 15 quæst. 2.*
 12 de *Sepultur.*

TITULUS X.

De Monasteriis.

1. Monasterium quid?
2. Quid in novo erigendo monasterio observandum?
3. Exemptio monasteriorum.

Monasterium proprie significat locum, in quo
 vitam agunt, & vero monasteria initio erant do-
 mibus eorum, qui e civitate in solitudines discedebant.
 Postea visum est in urbes vocare Monachos, ut Chri-
 stianam Religionem tuerentur, & amplificarent (1); lapsu
 temporum multi Regulares in mediis urbibus initio
 instituti, ut in procuranda salute animarum clericis
 essent ferrent. Hodie igitur monasteria dicuntur omnia lo-
 ca in quibus plures habitant, qui certa obstricti regu-

communem vitam ducunt; & qui pro diversa ratione Monachi, Mendicantes, Canonici Regulares Regulares appellantur.

(1) S. Basilium monasteria in urbe constituisse, contra Arianos catholicam fidem tuerentur, narrat *Stor. l. 4 c. 26 p. 247 ed. Cantabrig.* Cum vero Monachos deducti sunt, ut subsidio essent Clericis, novum quod suscipere debebant, eos deserere coegit laborum quo pridem vitam transigebant, cum omnibus solatilitudine versabantur. Non enim se amplius poterant in re exercere, qui suam in totius Christiani populi utilitatem collocare debebant. Accedit quod priscis monachis, erant ad vitam agendum reditus, necessarius erat namque ut per eum sibi ad vitam necessaria compararent. Sed pro Christiano populo operam impendere cuperunt, factum, & omni juri consentaneum fuit, ut necessarii ab iis, quibus sua erat addicta opera & occupatio. Ut uti par erat, hujus operæ remunerandæ causa bonæ, Monachi vitam traducerent, & ita sua sponte desisterent, cui non amplius Monachi aliis distenti curis essent, & quem vitæ necessitas non amplius postulabat. Item illi sese dederunt studiis atque laboribus, qui in reipublicæ utilitatem redundarent, quique non solum in officia, sed etiam ad studia literarum pertinere autem ad nos delata sint bona ex his Monachorum laboribus, ignorat nemo, idque, ut ceteros mittam, Mabillonii opus *de Studiis Monasticis*, demonstrant per Maurinorum, aliorumque complurium, quorum occupatione magna omnibus utilitas allata est. Neque in qua nunc Monachi versantur, occupatio eorum in statu adversatur, quod ipse fatetur Eybelius *Introduct. t. 4 l. 2 c. 11 §. 335 Not. 1*; nec certe aliquis reprehendit, quod pro commodo atque utilitate Christianam operam dederunt. Consule P. G. Ziebrecht *c. 4 §. peculiari libro Bassani edito an. 1785* refutavit Raut qui opere, cui titulus *Septem capita de Religiosis*, in priscum vitæ institutum, manuumque laborem revocat. Ceterum falsum est, quod omnes Monachi initio nisi sibi victum quaererent, cum Monachorum, qui per studiis vacarent literarum, multa sint exempla apud *ep. ad Dracont. opp. t. 1 p. 207 ed. Paris. 1777, Hist. Eccles. l. 6 c. 28 et 29 p. 256 seq. c. 30, 31, 32 ed. Taur. 1747; & Concil. Constantiense propositio cleffi agentis: Fratres tenentur per labores manuum vivere, et non per mendicitatem*, damnavit in prima per scandalosam et presumptuosam assertam, pro quanto et indistincte loquitur, in altera tamquam erroneam asserit, mendicitatem fratribus non licere, *tom. 16 col. 757 ed. Venet.* Vide sis Mamachium *Del diritto t. 1 c. 2 p. 326, 327, 370.* Atque id quidem pertinet Monachos, qui initio ea lege instituti sunt, ut in so

ac manuum labori vacarent. Nam ineptum esset, contrariis legem ad solitudinem ac manuum laborem vocare Regulares, quos recentiori aetate pii homines longe aliis instituerunt, & quos in mediis civitatibus versari voluerunt Christianis auxilio sint. Visum est hac monere & edicere. Quia factum sit Scriptoribus Annalium Ecclesiasticorum, qui mihi sententiam adscribunt, a quo longe absum. Quod harum Institutionum *lib. 1. tit. 1. §. 9. nov. 5.* Clemens dixi labore manuum suarum, & honesto artificio sibi comparare, ita hanc meam sententiam interpretati sunt, ut videar assentiri, qui monachos revocari vellent ad magistrum, in quo sese olim solitariam agentes vitam exercebant. Omnes facile intelligunt, quam longe alia ac diversa vita agentis, quod licet clerico labore manuum suarum, & artificio sibi victum comparare, ac sententia illorum, negant, Monachos ad hunc laborem omnino esse cogens. Adversus Annalium Scriptores monenda esse duxi, ut intelligant, quam valde dissentiam ab his opinionibus, qui contra omnem recti verique speciem assentiuntur. De monachorum causa me reprehendendum putarunt, non laboro, sed mihi non molestum, sed gloriosum est, a quibusdam reperi, quod omnibus comperta esse volo jura certissima Summi Pontificis, quem Christus Dominus non solum honore ac dignitate, sed etiam imperio & jurisdictione præesse voluit Ecclesiae.

Novum monasterium sine venia Episcopi, ac Sedis Apostolicæ excitari non potest (1). In primis autem cavendum est, ne novum opus in grave aliorum detrimentum incidat. Quare Episcopus veniam non concedit, nisi prius vocaverit, atque audiverit Præfatos vel Procuratores antiquorum monasteriorum, quæ sunt in locis circumscriptis per quatuor millia passuum, atque etiam Parochum, cujus parocciæ fines novum monasterium erigitur (2). In area nullum extruitur novi monasterii ædificium, nisi in duodecim saltem Monachi seu Religiosi habitare, & ex redditibus & consuetis fidelium eleemosynis sustentari possint (3). Denique Monialium monasteria non nisi in urbibus sita esse debent, ne obnoxia sint prædæ, ac cessant pravorum hominum cupiditatibus (4).

Novæ monasteria sine Episcopi consensu ædificari non possunt Concil. Trident. *Sess. 25 c. 5 de Regul.* Tridentinam legem explicarunt Clemens VIII *const. Quoniam ad Institutum Bullar. t. 5 par. 5 pag. 14*, & Gregorius XV *const. Cum a quo t. 5 par. 5 p. 47*. Verum cum Tridentina Synodus, ac Romani Pontifices Episcopi veniam postulant, ut novum monasterium stat, nihil detrahunt de antiquo jure; quod etiam Sedis Apostolicæ veniam requirit in *cap. unic. §. Confirmatos de Relig. de-*

lib. in 6, & in cap. unic. de Exces. Prælat. in 6. Quæ dicta est ab Innoc. X. Constitutio Instauranda 157 Bullar. 3 p. 255, quæ sancitum est, ut sine venia Sedis Apostolicæ monasterium excitari nequeat, atque ut primum Congregatorum & Regularium diligenter videat, num præsentia, quæ requiruntur, ut rite monasterium ædificetur, constitutio quamquam ad Italiam atque ad ejus insulas pertinet etiam extra Italiam ubique servatur. Quare in monasterio erigendo & Episcopi, & Sedis Apostolicæ venia est. Confer Benedict. XIV de Synod. dioces. l. 9 c. 1 n. 2.

(2) Clemens VIII *cir. const. Quoniam*, & Gregorius *const. Cum alias Bullar. ed. Rom. ult.*

(3) Vid. Greg. XV *loc. cit.*

(4) Conc. Trident. Sess. 25 de Regul. cap. 5.

§. 5. Regularium monasteria de Episcopi potestate tracta sive exempta, & uni Pontifici subiecta sunt exemptio antiquissima in Ecclesia est (1), eaque re ex amplissima potestate, per quam Summus Pontifex totos Episcopo subditos adimere potest, eosque vel a sibi met uni subicere. Etiam Patriarchæ Orientales Exarchatus monasteria amplissimum habebant imperium & nunc etiam apud ipsos viget *jus stauropegii*, & idem non fraude, ac violenter arreptum, sed immemore consuetudine acquisitum (2), quod in eo positum est monasterii fundatione Patriarcha, si velit, crucem eoque actu novum monasterium ab Episcopi jurisdictione subtrahat, sibi que uni obnoxium faciat (3). An quæ Orientalibus Patriarchis, multo magis non licebit Pontifici, qui non tantum habet jura Patriarchatus Occidente, sed etiam divinitus constitutus est Primus Caput, Gubernator omnium Christi Ecclesiarum, etiam in monasteria exempta interdum Episcopus jurisdictionem exercet, qua de re copiose egimus libro superiore. Id unum nunc monemus, Episcopo subiecta esse monasteria in quibus duodecim Religiosi non habitant (5).

(1) Confer ea, quæ dicta sunt *lib. 1 tit. IX §. 12 not.*

(2) Consule Thomassinum *loc. cit. l. 1 c. 9 n. 15 et c.*

(3) Vide Christianum Lupum *Dirr. de S. Leon. IX aff. opp. tom. 4 pag. 457 ed. Venet. 1725.*

(4) Confer Benedictum XIV *const. inter præfatas 98 Bullar. p. 214 ed. cit.* Immo non Patriarcharum modo, sed etiam Metropolitanorum, qui certos ex Episcopi jurisdictione subtraxerunt, atque eos sibi tantum subiectos voluerunt, Christianisticis monumentis luculentissima exempla sunt. Ecce Primates Carthaginenses quædam sibi monasteria sub

Episcoporum jurisdictione extemerunt. Confer an. 525. in quo veneranda Patrum constituta Carthaginensis memorantur t. 2 *Concil. col.* 1071 duini, & confer etiam Mabillonium *Annal. Be-5 n. XIII seq. t. 1 p. 38 seq. edit. Luca 1759.* Cum prima Sedis Byzacenæ Episcopus Monasterium in- tum sibi subdicere tentasset, S. Bonifacius Primas octa synodo graviter conquestus est, quod idem *injustissima querela occasione, privilegia S. Car- lesia subtrahere moliretur.* Episcoporum autem, conveniant, una fuit sententia, & vox una, orter jura primæ Sedis Africanæ, ab se autem *& antiquitas ejus prædecessoribus desulisset.* Conc. laudatum *col.* 1084 *seq. ed. ind.* Vide etiam Con- sub Reparato Carthaginensi an. 534, quod me- illonius *loc. cit. n. XVIII p. 40,* & quod sanctum umotque essent, quæ sub S. Bonifacio in uni- gesta fuerant, Mabillonius *ibid. n. 19.* Quid? Cum Episcopus jure Primatus, quem in Africa habebat, ordinabat, nonne eos subtraherebat ex suorum E- dictione, eosque sibi submittebat? Atque in Cone. us Carthaginensis Episc. quæri voluit, num sibi *mem,* quam gerebat *censurarum* in Africa *Eccle-* subditos, etiam proprio Episcopo invito, ordinare autem ex Episcopis, qui aderant, fuit, qui non id ginensi Episcopo licere fateretur, etiamsi illi sub- *unum tantum habere Presbyterum,* quique non a- semper fuisse superioris etatis legem & consuetu- Concil. Africanum c. 22 apud Pithæum *Cod. ca- nan. p. 148 ed. Paris. cit.* Quod licuit Carthaginen- im tantum Jus Ecclesiasticum Africæ Primatem magis licebit Summo Pontif., quem Christus ipse Primatem constituit?

X *const. Instauranda 157 & in Decret. Us in parois* t. 2 p. 233 & 270 e medio sustulit, & extinxit monasteria, in quibus sex saltem Religiosi non adhuc extarent hujusmodi monasteria, Episcopo, Apostolica delegato, subiecta esse voluit. In- XII apud Giraldum *Exposit. Juris Pontif. par. 2* 18. Episcopo subjecit monasteria, in quibus duode- non habitant. Innocentii XII Constitutio com- i conventus seu domus regulares, quæ a præcipuo io pendent, quæque Granciz latiori significatione ad illi conjuncta sunt, atque ejus veluti prædia bentur. Nam Granciz propriæ sunt domus rura- tistica, quæ ad monasterium pertinent, & in qui- bi, sed tantum conversi pro colendis agris com- te hæ Granciz neque Ecclesiam habent, neque rium Episcopi auctoritate constitutum, & loca religiosa, sed temporalia ac profana sunt. Viden- us in *Discept. de Granciis post tit. de censib. ex- illud Exposit. Jur. Fomific. par. 1 lib. 3o tit. 3 p.*

TITULUS XI.

De Seminariis Clericorum.

1. & 2. Semi *horum ortus, & progressus.*
 3. Qui in s *minario recipiendi, & quibus studiis hi dare operam debent.*
 4. & 5. Sen *rii Deputatorum electio, & Officium.*

§. 1. Nihil est, quod magis pertineat ad publicam utilitatem, quam quod optime regantur juvenes, atque ad omnem sapienter maiore. Recte igitur, atque sapientissimis usque temporibus Episcopalia curarunt, in quibus sub Episcopum cura educarentur, atque in optimis imbuti moribus doctrinisque eritiari ordinibus putant in Synodo Nicæna (1); sunt qui primam eorum originem ab Augustino repeti posse arbitrantur (2). Illud compertum exploratumque est, sexto sæculo constitutas jam fuisse communes domus, hoc est seminaria, in quibus clerici communem vitam traducere, atque ad omne clericalis officii munus instruerentur (3).

(1) Si certa esset fides Nicænorum Canonum quos et Ambrosio in Latinum sermonem converso primum Franciscus Turrianus, deinde Abrahamus Ecchellensis evulgarunt, merito statui posset, in Conc. Nicæno non obscura extare vestigia huiusmodi seminariorum. Nam in can. qui apud Turrianum est 55 apud Ecchellensem 59 s. 2 Concil. Labbæi col. 517 et 541 ed. Venet. jubentur Chorepiscopi instituere Ministros, eosque distribuere per Ecclesias, et monasteria, et providere, ut discant; ut reddant apti et idonei ad edificationem Monasteriorum et Ecclesiarum, et aliorum locorum, quæ horum opera indigebant. Quæ quidem verba considerans notarum Auctor scribit hæc: Cernitur in hoc canone ratio quedam seminarii Ministrorum Ecclesiæ, seu conventus quoddam seminariorum, quæ nuper, secundum decretum Concilii Tridentini, instituta sunt. Verum hujus Canonis nulla certa fides, quoniam non pertinent ad illos viginti canones, quæ revera a Nicæna Synodo editos fuisse, inter omnes constat.

(2) S. Augustinus, uti ipse testatur præsertim *Serm. 355* ep. 1. 7 par. 2 col. 1579 edit. Venet. 1765, in Episcopali domo monasterium habuit clericorum. In eo clerici communem agebant vitam, atque ita Episcopus de illorum indole, moribus, vocatione & progressu certior fiebat, neque aliquem ordinabat Augustinus qui mecum, inquit loc. cit. n. 6 col. 1583 vellet manere, ad

descendere a proposito, velle illi tollere clericatum, quia sancta societatis promissum, capiumque consortium. Hoc monasterium Clericorum veluti seminarium erat; verum hi a se bonis abdicare, neque proprium aliquid habere. Benvenutus in *Vit. S. August. lib. 4 c. 2 n. 7*, lata diversa ratione, quam ipse Augustinus servabat in illis, quibus erant ecclesiastica officia committenda. Vide-
minum *Vet. et nov. Eccles. discipl. par. 1 lib. 3 cap.*

II. Toletanum II an. 531 c. 1 s. 5 *Conc. Labbei col.*
tantum IV an. 633 c. 24 s. 6 col. 1459, Conc. autem
an. 529 c. 1 col. 821 s. 5 *en.* non unum tantum in
licecesi, sed in cujusvis Parochi domo clericorum se-
esse jubet, idque in totius Italiz moribus positum esse
De seminariis episcopalibus copiose agit Joannes de
Seminar. clerical., quo quidem opera horum or-
gressum late explicatum habes.

Abentibus annis negligi cœperunt Episcopalia Cle-
seminaria, quia forte satius visum est Episcopis,
ire ad scholas Monachorum & Academicarum,
tempestate auctæ propagatæque sunt (1). Sed
inceps in Academiis tantum scholarum pompa &
literarum in pretio haberentur, pietas autem pene
languesceret, neque amplius inter Episcopos &
res vigeret arcta illa, quæ antea fuerat, conjunctio
um, de Episcopalibus seminariis restituendis adum
ginaldus Polus Cardinalis cum de instaurando emen-
Anglicano Clero cogitaret, animum etiam adje-
venes, qui instituerentur in seminariis, quorum
rationemque proposuit (2). Sed rem omnem ab-
modus Tridentina, lata lege, qua Episcopi jussi
Ecclesiam Cathedralē, aliove idoneo loco col-
unt seminarium instituere, in quo Clerici ad stu-
arum atque ad rem ecclesiasticam instruantur (3).

Monachi scholas ubique habebant, in quibus pueri erudie-
verum aliz erant scholæ exteriores & canonica, quæ pa-
clericis secularibus, aliz interiores seu claustrales, in qui-
monachi & pueri monasterio oblati versabantur. In his sz-
clericis nullus erat locus. Videndus Mabillonius *Ad. SS.*
Bened. Pref. ad sac. III §. 4 n. 40 p. XVI ed. Ven.

Informationis capita a Cardinali Polo proposita extant
Pardolipum *Concil. t. 10 col. 408*, seminarii autem forma
Decret. 11.

Concil. Trident. *Sess. 23 de Reform. c. 18*. Videndi sunt et-
Bened. XIII *const. Credita nobis* 67 p. 409 s. 11 *Bullar. ult.*

ed. Benedictus XIV. *const. Ubi primum* 2 §. 2 t. 1 ejus Bala-
ed. Rom. seu Vener. 1754, & *Inst. Eccles.* 59, & S. Carolus
mus *Conc. Provinc. I. Aet. Eccles. Mediolan. par. 1. c. 1. p. 1.*
Patav. 1754. Secundum Trident. Concil. legem Plurimorum
seminaria Romæ, aliisque in urbibus excitanda, uti
narrat Raynaldus *ad an. 1564 num. 55 tom. 15 pag. 1.*
dit. Lucæ.

§. 3. Itaque omnes Episcopi habere debent, in quo recipiantur, qui ad minimum duodecim ex legitimo matrimonio nati sint, ac legere & novoverint, & quorum indoles atque voluntas eos perpetuo ecclesiasticis ministeriis addictos fore iis juvenes in seminario addiscere debent grammaticum, tum gregorianum, computum ecclesiasticum, theologicam aliarumque bonarum artium disciplinam, sacros ritus, remonias, cetera, quæ ecclesiasticos viros callere debent (2). Nam hoc seminarium locus esse debet, unde sacris accipiat sacros ministros, quibus opus habet, & in pluribus Diœcesibus seu lege, seu consuetudine præceptum est, ut nemo sacris initiatur ordinibus, nisi triennio, vel saltem definito temporis spatium in seminario traduxerit (3).

- (1) Concilium Tridentinum *loc. cit.*

- (2) *Benedictus XIII cit. const. Credite & Postremo*

- (3) Consule Concil. Romanum *tit.* 50 c. 2, Bened. XVI° *mod. dicces. lib.* 11 c. 2 n. 11, Joannem de Joanne Histon, *rom. tit. vic.* c. 6 n. 15 & seq.

§. 4. Seminarii administrandi, beneque gerendi omne est Episcopo impositum, quod ipse sustinere, et que diligentissime debet (1). Sed ut res gravissimæ gentiori gubernatione regatur, Episcopus eligere debet nonicos duos, quorum consilio in iis utatur, quæ ad ipsum ejusdem seminarii institutionem, disciplinam, et que pertinent. Duo item sumendi sunt e Capitulo, alterum Episcopus, alterum Capitulum ipsum eligit, item e Clero civitatis, & horum alter similiter ab Episcopo, alter a Clero constituitur. Horum est adhibendum consilium in iis, quæ temporalium rerum administrationem ac rectam seminarii procuracionem respiciunt.

- (1) Videndus S. Carolus Borromaeus *Conc. Provinc. V. Aet.*
elst. Mediolan. par. 1 pag. 200 tom. 1 ed. Patav. 1754.

aque his consultoribus uti debet Episcopus
 ministrationis rationem postulat, quæ a
 stratoribus unoquoque anno reddenda
 seminarii egestati consulturus legem, et
 solutionis, quæ ex redditibus Mensæ Episcopi
 tituli, atque omnium, quæ in diocesi sunt.
 in seminario quotannis tribuenda est (2).
 adhibendum est consilium, quod tamen
 Episcopus, cui integrum est ea
 ac prudentia potiora judicat (3).
 commissio munere sine justa

cilium Tridentinum *loc. indic.*
 nunquam propter reddituum inopiam seminaria pereant,
 ne a Concilio Tridentino *cod. loc.* statutum est, ut ex
 Mensæ Episcopalis & Capituli, omniumque beneficio-
 in diocesi sunt, certa vis pecuniæ detrahatur, quæ Se-
 gulis annis solvenda est. Hujus solutionis lex, & mo-
 discopo constituitur. Quin etiam eadem Tridentina lege
 r, ut simplicia quoque beneficia ab Episcopo semina-
 r sive conjungantur. Quomodo autem hæc unio fa-
 late explicat Bened. XIV *de Synod. dioces. l. 9 c. 7.*
 Gualdus *Expos. Jur. Pontif. par. 2 sess. 109 &*
83 seq.
 ndus Giralduus *loc. mox indic.*, a quo etiam cuncta de-
 in quibus duo illi ex Capitulo, duoque ex Clero electi
 sunt.

TITULUS XII.

De Hospitalibus.

apud Christianos anti- 3. Hospitalia Episcopus subiecta
 species. 4. Loca pia.

Ignam sibi semper Ecclesia curam assumpsit
 ac recreandorum pauperum, qui aliena ope-
 re, & in ipso quidem Christianæ Religionis initio
 morum pretium Apostolis offerebant, ut illud
 res distribuerent (1). Sed data Ecclesiæ pace,
 tiam ædes Christiani ædificare cœperunt, quibus
 exciperentur hospitio, ac necessaria quæque ob-
 sertim vero Christiani Occidentales ea de
 1. II.

re laborarunt octavo & nono sæculo; qua tempora
omnia fere monachorum & canonicorum monasteria
etas habebant ædes, quæ præsidio erant pauperibus
tis, peregrinis. Alia etiam ejusdem generis diversimodè
stituta sunt, potissimum ut hospitalis domus fere
pateret iis, qui sacras peregrinationes suscipiebant.

(1) Act. Apostol. IV 37.

(2) Sæculo IV jam plura ædificata fuisse hospitalia
Unum certe hospitium in 530. Constantino
Zoticus Senator, *ius ad an. 330 n. 2*
ed. Luca, cuius *tiam mentio fit in*
Episc. & Cleric. *alium genera memoratur.*
gorius Nazianzenus *p. 102 opp. t. 1 ed. Caba.*
Julianum Apostatam *infidelibus Christianorum*
plum proponens eos hor *licitanda xenodochia*
καὶ ξενώνας. Ipse Grego *o pag. 359 procotrophia a S.*
silio extra Urbem Episcopo *nificentissime extructa mem-*
Celebre est etiam xenodi *oria a Pammachio, &*
mium a Fabiola erectum, *at Hieronymus ep. 66 ad Pa-*
machium n. 11, & ep. 77 ad Ocean. n. 6 opp. t. 1 col. 599 &
ed. Vallarsij Veronæ. Denique Theodoretus *Histor. l. 5 t. 1 p.*
219 *ed. Cantabrig.* narrat, Flacillam Augustam Theodosii M. *re-*
rem in Ecclesiæ xenodochiis abjecta quæque munera *exercuit.*
Confer etiam S. Joan. Chrysostomum *l. 6 ad Siagyr. a demon.*
æc. n. 13 p. 215 t. 1 opp., & Homil. 45 in act. Apostol. n. 5 p. 14
t. 9 edit. Paris. 1718, S. August. Tractat. 97 in Evangel. S. Ios.
n. 4 opp. t. 4 col. 976 ed. Venet. 1760, Concil. Chalcedon. act. 5
col. 1275 act. 11 col. 1606 et can. 8 col. 1686 t. 4 Concil. Labbei
edit. Venet. ubi & aliorum hospitalium mentio est.

(5) Consule Thomassinum *Ver. & nov. Eccl. discipl. par. 1. c. 89 & seq., & Muratorium Antiq. Italic. diss. 57.*

§. 2. Loca hospitalibus, ac peregrinis excipiendis *desti-*
nata proprie hospitalia dicuntur; at eo nomine vulgo *ro-*
cantur omnia loca, quæ alendis, educandis, sustentandis
quibusvis hominibus ope egentibus addicta sunt. Hinc *pla-*
ra sunt hospitalia, quæ propriis nominibus designantur, *re-*
luti *xenodochia*, quibus hospites excipiuntur, *orphano-*
phia orphanis educandis, *nosocomia* ægrotis curandis, *pro-*
chotrophia pauperibus sustentandis, *gerontocomia* *ale-*
senibus, *brephotrophia* nutriendis infantibus comparata.

§. 5. Omnia hæc loca subjiciuntur Episcopo diocesano, *in*
qua sita sunt, nisi exempta probentur, aut aliud postulante
leges, quæ in eorum foundatione constitutæ sunt. Quin *et-*
iam exempta poterit Episcopus, ubi opus fuerit, visitare
atque corrigere, exceptis hospitalibus militarium ordinum.

Religiosorum, quibus antiqua institutionis decreta servantur (1), itemque exceptis hospitalibus, quæ sub Regum protectione sunt (2). Verum & horum quatenus a laicis regantur, Administratores reddere Episcopo debent gestæ administrationis, nisi aliter in eorum fundatione cautum sit, et si lege aliqua, privilegio aut consuetudine hæc reddenda sit, tamen cum iis etiam Episcopus attendendus.

cap. 2. §. *Præmissa de Relig. domib.*

Concil. Trident. Sess. 22 cap. 8 de Reformat. Vide Gualdum de Pœn. par. 2 rect. 82 r. 2 p. 922, ubi explicatur, quæ sint, quæ sub immediata Regum protectione esse dicantur, quæ Episcopi visitationi non subsint.

Concil. Trident. Sess. 22 cap. 9 de Reformat.

Quod de hospitalibus dico, id etiam dictum volo de aliis piis locis, uti sunt confraternitates, quas vo-
legia, cetera similia, quæ cuncta Episcopo subsunt, non a laicis administrantur. Ac de Confraternitatibus etiam decet animadvertere, eas erigendas esse a Episcopi, qui earundem etiam statuta cognoscere et approbare debet (1).

Innocentius VIII const. Quacunque 350 Bullar. t. 5 par. 3 p. 85.

TITULUS XIII.

De rebus temporalibus Ecclesie.

Nulla bona omni hominum
necessaria.
communis bona Ecclesie
faciunt?
non sub Christianis modo,

sed etiam sub ethnicis Imperato-
ribus Ecclesia habuit bona immo-
bilia.
& 7. Distributio bonorum eccle-
siasticorum.

Ventum est ad res temporales Ecclesie, quæ sci-
entificis usibus addicte sunt. Nulla enim univer-
sa bonis communibus stare potest; cum necessario
faciendæ sint impensæ, ut ministri stipendium ha-
uerint, ut agantur conventus, ut omnia societati necessaria
fiant. Ecclesia hominum societas est, ideoque, ut
societates, communibus his bonis carere non potest.

fideliū oblationibus (1), habuitque loculos (2) a fidelibus oblatum positum dicitur *εὐ τῷ γλωσσίῳ* supio, quod *fiscum Reipublice Domini* appellat Augustinus in *psalm. 146 n. 17 opp. t. 4 col. 1684 ed. cit.*

(1) *Euntes emamus ducentis denariis panes*, scribitur Marcum VI 37, apud Lucam IX 13 *seq. eamus, & omnem hanc turbam escas*, apud Joann. IV 8 *discipuli in civitatem, ut cibos emerent. An emi aliquid potest Christus, aut cum ejus consensu Apostoli ab officium acceperint?*

(2) Joannes XII 6, XIII 29 Vulgata habet *loculos* textu a fidelibus oblatum positum dicitur *εὐ τῷ γλωσσίῳ* supio, quod *fiscum Reipublice Domini* appellat Augustinus in *psalm. 146 n. 17 opp. t. 4 col. 1684 ed. cit.*

(3) *Actor. II 44, IV 54, V 1 seq.* Confer Tertullianum *persecut. C. 12 p. 542 ed. Ven. 1744*, Origenem *Hom. 15 p. 673 seq. t. 3*, S. Cyprianum *Testimon. ad Quirinum de Opor. & elemosyn. p. 144 ed. Amstelod. 1709.*

(4) S. Iustinus M. *Apol. 1 n. 67 p. 85 ed. Par. 1742, Theopolog. c. 39 p. 31 ed. cit.* Adeundus doctissimus Maffei in *libro della Chiesa di acquistare e possedere l. 2 c. 2 §.* quo hæc omnia copiose, diligenterque explicantur. Confer Anselmum Desing in opere, cui titulus *Se le ricchezze sono utili sieno alla Repubblica.*

§. 3. Hæc aut bona non aliqua hominum laici voluntate & exemplo Ecclesia acquisivit.

ignoverint Apostoli & eorum successores, qui hæc
sive bona esse voluerunt, cum eadem esse vetarent
ethnicorum, quorum tunc dominatu omnia tene-
(1).

Consule Mamachium *loc. cit.*

Donec ethnici rerum potiti sunt, Ecclesiarum bona
fuerunt res mobiles, quæ in illis ærumnis facile
transportari ac distribui poterant. Verum & hæc tem-
per non defuerunt bona immobilia; & sane edicto Con-
stantini ac Licinii ethnici jussi sunt Christianis restituere,
quæ temporis intervallo rapuerant (1). Data Christianis
a Constantino, Ecclesia bonis immobilibus abundavit,
& multa ei per contractus inter vivos tributa
testamento relicta sunt. Ipsi etiam Christiani
certam pecuniæ vim ex publico ærario Ec-
clesiæ solvi voluerunt (2): quam liberalitatem a Juliano
sublatam Marcianus restituit (3), & sæpe etiam
eorum templa, eorumque redditus Ecclesiis adscri-
bit (4).

Confer Eusebium *Histor. l. 10 c. 5 p. 482, & de Vis. Con-
stant. l. 2 c. 39 p. 555 ed. Cantabrig. cit., & Laetantium de Mort.
Constant. c. 48 p. 244 opp. t. 1 ed. Paris. 1748*. Hos autem Eusebii
locos solide, ac diligenter expendit Cl. Mamachius
in suo libro Eccl. lib. 2 cap. 2 §. 8 pag. 358 & seq.

Vide Eusebium *Histor. l. 10 cap. 6 pag. 186, & Sozomenum
lib. 5 c. 5 p. 186 ind. ed. Cantabrig.*

Leg. 12 cod. de Sacros. Eccl.

Leg. 20 cod. Theodor. de Fagan.

5. Scilicet ut Gentes Christianæ Religionis lucem as-
sumerent, consequens erat, ut Ecclesia, quam E-
thnici inter vetita collegia recensebant, & ideo nihil ei
relicti, aut testamento relinqui sinebant (1), civilibus quo-
que legibus sanctissima, & omni jure instituta societas ha-
beretur. Cur igitur frui non debebat juribus societatum,
legibus probatarum erant, quibus aut per contractum in-
ter vivos, aut per testamentum quidquid acquirere licebat?
Cum civiles leges hoc jus Ecclesiæ cognoverunt & con-
cederent (2); quin etiam actum est de conservandis bonis
Ecclesiæ, quorum est vetita alienatio (3); deque ac-
quirendis bonis clerici aut monachi sine hæredibus, ac sine

testamento morientis, quæ adscripta sunt Ecclesiæ aut monasterio, qui vivens additus fuerat (4).

(1) *Leg. 8 cod. de Hæred. instit.*

(2) *Leg. 1 cod. de Sacror. Eccles.*

(3) *Leg. 14 cod. de Sacror. Eccles., Auth. de non alien. ut permus. cap. 1 & 3 collat. 2.*

(4) *Leg. 1 cod. Theodor. de Bon. clerico.*

§. 6. Initio omnium Ecclesiæ bonorum cura & administratio erat penes Episcopum, qui illam Œconomus aut Archidiacono committebat. Episcopus vero officio gestæ administrationis rationem Episcopo debebant (1). Unus erat eorum bonorum curam habebantur Episcopus, & clerici, qui Ecclesiæ, pauperes opem accipiebant, detrahebantur, suas pro Ecclesiæ fabrica, ornatu, supellectile rebus facere oportebat. Postea visum est bona ecclesiastica in certas veluti partes dividere, & sua Episcopo, sua clericis, sua item pauperibus, sua denique Ecclesiæ fabricæ pars attributa est (2).

(1) *Can. 21 cap. 1 quest. 7.*

(2) Hanc in quatuor partes divisionem bonorum ecclesiæ memorent Simplicius P. ep. 5 ad Florent. apud Labbæum *Concil. l. 5 col. 96 ed. Venet.*, Gelasius P. ep. 9 ad Episc. *Lucan. c. 27 col. 521 cod. loc.*, & Gregorius M. ep. 11 l. 4 col. 691 ep. 12 l. 5 col. 77, ep. 7 l. 8 col. 900, ep. 64 l. 11 col. 1150 & 1151, & ep. 44 l. 15 col. 1143 opp. t. 2 edit. Paris. cit. Verum Synodus Bracarenensis I. can. 7 col. 351 r. 3 coll. Harduini tantum constituit partes tres, quarum unam Episcopo, alteram clericis, tertiam ædificiis, & Ecclesiæ luminariis adscribit. In hac autem partitione Episcopo hospitalitas extendenda relinquebatur.

§. 7. Denique certi redditus Parochialibus Ecclesiis adscripti sunt; & clericis, qui pridem ex Ecclesiæ, cui erant additi, redditibus alebantur, certa concessa sunt Ecclesiæ bona, quorum curam gererent, & ex quibus perciperent necessaria ad vitam honeste traducendam. Hodie igitur sunt bona clericis, & sua item Ecclesiis, quæ utraque separatim administrantur. Bona hæc temporalia dicimus, quod eorum redditus impenduntur in temporales usus Ecclesiarum & clericorum; verum cum semper ecclesiastica sint, eo censenda sunt jure, quo censentur bona Ecclesiarum, quæ sine legitima venia distrahi nequeunt, & quibus nemo, tamquam profanis bonis uti & abuti potest suo arbitratu.

TITULUS XIV.

De Praebendis, et Beneficiis.

Beneficium?
 aliorum inter clericos distri-
 na a praebendis distinguatur.
 eorum indoles.
 nam clericorum officium.

7 & 8. Beneficia residentiarum, &
 non residentiarum.
 9. Maiora, & minora.
 10. Secularia, & regularia.
 11. Collativa, electiva, patronata.

Beneficii nomen apud Latinos scriptores signifi-
 cium fiscale, quod ducibus ac militibus optime
 publica meritis ab Imperatoribus concedebatur, ut
 perciperent necessaria ad vitam traducendam, suo-
 ceptis sumptu stipendia facerent (1). Prædia hæc
 Ecclesia tribuere coepit clericis de ea bene meri-
 tis fruerentur, dum ipsis vita suppetaret, eaque
 beneficia, beneficiati autem dicti sunt clerici, qui
 optinuerant. Rarè initio erant huiusmodi conces-
 siones, atque, ut plurimum, breve temporis intervallum
 comprehendebant (2), quo finito vel mortuo clerico, cui
 fuerant prædia, ad Ecclesiam revertebantur (3).

Consule Du-Cangium *Glossar. med. & infim. Latinit. verb.*
Baronium ad an. 552 t. 9 §. 23 p. 20 ed. Luca, Tho-
mas Ves. & nov. Eccl. discipl. par. 3 lib. 2 cap. 13 n. 5.
Concilium Agathense can. 7 & can. 22 col. 999 & 1000 t.
2. concil. Harduini, Aurelianense l. can. 25 col. 1011 ibid.,
Gregorius P. ep. 5 ad Caesar. Arelat. c. 1 col. 425 t. 5 Conc. Lab-
aud. Venet.
Can. 61 cap. 16 quart. 1.

2. Verum lapsu temporum huiusmodi concessiones
 mentissimæ evaserunt (1), & eo denique res venit, ut
 Clerici non amplius ex communi Ecclesiæ ærario alimen-
 tarentur, sed peculiares haberent præbendas suas in
 ecclesiis sive beneficiis, quæ ipsis concedebantur, donec
 vitam agerent. Ita factum est, ut jus percipiendi redditus
 ecclesiasticos, quod olim affixum erat ordinationi, per
 clericum certæ adscribebatur Ecclesiæ, cuius ex æra-
 rio alebatur, nunc hæreat beneficiis unde clericus redditus
 percipit, quibus honeste & decenter vivat. Nimirum
 propter clericis jus fuit, propter ecclesiasticum officium,
 altari vivere. Modus autem, quo clericus ecclesiasticis

bonis frui debet, pertinet ad disciplinam, quæ non eadem omni ætate est.

(1) Primum parochialibus Ecclesiis, & iis quidem ruralibus ascriptæ videntur oblationes, quæ ad altare fiebant, salva tertia aut quarta parte, quæ ad Episcopum pertinebat *can. 7. 10 qu. 1.* Paulo post iisdem ruralibus ecclesiis certi etiam ex huiusmodi redditus tributæ sunt. Concilium Aurelianense III. *can. 5. 1424 t. 2 concil. coll. Harduini.* Certe IX. sæculo omnis ruralis Ecclesia suas proprias decimas & fundos obtinebat *can. 25. c. 11 qu. 8.* Urbane quoque parochiæ eandem disciplinam postea acceperunt; & tunc notissimum. inducta partitione bonorum, curæ clericis data sunt; administrarent, & ex quibus ad vitam necessaria

§. 3. *Propria* enim tantum præbenda distinguitur. hæc enim tantum fructus, redditus & emolumenta, quæ clericis, ecclesiasticorum officiorum & beneficiis eam sæpe etiam beneficii dotem administrantibus, consistat in prædiis rusticis aut urbanis, sive in pascuis, silvis aut similibus, sive in illis juribus, quæ fructuum vicem obtinent, & rebus immobilibus æquantur, uti sunt census & reliqua generis ejusdem. At vero beneficii nomen latius patet, quoniam non ea tantum, quæ præbenda, comprehendit, sed etiam ecclesiasticum officium & magistratum. De magistratu & officiis, quæ beneficiis adjuncta sunt, superiore libro dictum est. Nunc in beneficiis potissimum spectamus redditus; quoniam hi redditus non nisi propter ecclesiasticum officium & magistratum percipiuntur.

§. 4. Beneficium est perpetuum jus percipiendi fructus de bonis ecclesiasticis, officii causa ecclesiastica auctoritate institutum. Perpetuum, inquam, hoc est donec beneficiarius vitæ usura fruitur, beneficium esse debet; quia per hoc certo in Ecclesia obeundo muneri addicitur, quod cum perpetuum sit, perpetuum quoque jus ad redditus esse debet.

§. 5. Præterea ecclesiastica auctoritate, videlicet Summi Pontificis aut Episcopi, opus est, ut beneficium constitutur. Cum enim ecclesiastici redditus, & multo magis sacra ministeria, quæ duo beneficium complectitur, sine Ecclesiæ auctoritate dari nequeant, manifestum est, sine hac auctoritate nullum esse, & haberi beneficium posse. Quare omnes redditus, licet perpetuo clericis ob spem

aliquod officium attributi, uti legata pia, cappellanæ, cia non sunt, nisi Episcopi accedat auctoritas, sed mendicia, aut eleemosynæ censentur.

6. Denique beneficium propter spirituale officium est. Non enim clericos otiosos, & nihil agentibus ecclesiasticis redditibus vivere oportet. Præcipuum officium positum est in altaris ministerio, atque precibus, quas ad Deum mittere pro cunctis debet, & vero Ecclesia certas constituit preces, quæ unoquoque die a beneficiariis fundendæ sunt, ut eo, quo tenentur in primis, fungantur munere. Atque hæc sunt honorificæ, quas omnes beneficiarii quotidie recitare debent, & quæ divini officii ac breviarii nomine appellantur.

7. Sed præter hoc officium, quod omnibus beneficiariis commune est, quidam sunt qui & aliud habent ministerium, personatum, dignitatem aut curam animarum. Hæc beneficia duplicia; cetera, in quibus illa non habent, simplicia appellantur. Ex simplicibus beneficiis quædam sunt, quæ adjunctam habent legem residentiarum, uti Canonatus & Cappellanæ perpetuæ ecclesiastica potestate constitutæ; & hæc beneficia *residentiaria*; cetera, in quibus onus illud abest, proprie *simplicia*, & non *residentiaria* dicuntur. Verum Canonatus quamquam simplicia beneficia recenseantur, tamen accedunt ad eas (1), ideoque in odiosis simplicium beneficiorum esse non continentur. Neque vero hæc beneficia tam otiosa & otiosa habenda sunt, quod eorum Rectores peculiare officium exercent. Nam rem præclaram præstant, qui preces pro populo fundunt, & illi sint clerici, qui omnibus funguntur muneribus, pro Christianorum regimine & salute sunt necessaria, Ecclesia quosdam alios clericos, quorum occupatio in aliis precibus, & altaris ministerio defixa est (2).

Cap. 2 de Rescript. in 6.

Hujusmodi clericorum, quorum tantum erat altari servire, precibus & orationi vacare, jam III sæculo habebat Ecclesia, ut quidem mentio est apud Cyprianum *epist. 1 pag. 169* *Amstelod.* 1700.

¶ Cuncta olim beneficia residentiarum lege tenebantur, pro temporum redditibus imminutis beneficiorum, a-

deout ex iis clerici necessaria percipere non possent, consuetudine inductum est, ut beneficio donati fructus haberent, licet in beneficii loco non morarentur, ut etiam alibi compararent (1). Nunc igitur qui his beneficiis fruuntur, tantum deferunt tonsuram, ac vestes clericales, horas canonicas quotidie persolvunt.

(1) Consule Gonzalez in c. conquerente n. 2 de cens. resident.

§. 9. Rursus alia beneficia sunt, quæ majora, alia minora appellantur. Majora sunt, quibus hæretur pæpes in Ecclesia gradus cum cura animarum & jurisdictione, qualia beneficia obtinent Summus Pontifex, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi & Abbates cum episcopali jurisdictione. Reliqua, quæ infra hæc minora beneficia dicuntur. Ceterum majora illa beneficia communi beneficii nomine non comprehenduntur, ne dignitatis quidem vocabulo, cum potius sint insignitatum.

§. 10. Dividuntur etiam beneficia in sæcularia & regularia. Sæcularia sunt, quæ non nisi sæcularibus conferuntur, unde eorum nomen tractum est. Hinc abbates, que officia claustralia suis propriis donata redimuntur, beneficia sunt regularia, ac talia generatim censentur, quæ a regularibus regi consueverunt. Beneficia regularia addicta demonstrantur vel fundatione, cujus nimirum cautum est, ut ea regularia haberi debeant; vel locatione, cum monasteriis adnexa sunt; vel prescriptione annorum quadraginta, cum eo temporis intervallo per a regularibus administrata fuerunt.

§. 11. Denique sunt beneficia collativa, quorum latio ad eos pertinet, quibus conferendi jus est. Etia, quæ per electionem; patronata, quæ ad patroni presentationem conceduntur. De his omnibus superius actum est.

S E C T I O I.

De vetita Beneficiorum multitudine.

cui duabus Ecclesiis non ad- scribitur beneficia compatiblea, et incom- patiblea. vetus Concilii Lateranensis.	15. Et Tridentini.
	16. Pœna retinentiam plura incom- patiblea beneficia.
	17. Quæ beneficia plura numero si- mul retineri possint?

2. Omnes Clericii, ex veteri disciplina, cum ordi-
nati, certæ adscribebantur Ecclesiæ, cui servire de-
bent, & a qua necessaria quæque accipiebant. Cum
autem unus idemque clericus eodem tempore duabus Ec-
clesiis servire non posset, consequens erat, ut neminem
duabus Ecclesiis adscribi vetus disciplina pateretur (1). Hæc
regula generatim obtinebat regula canonum, cui tamen
non erat, cum aliud Ecclesiæ utilitas aut necessitas
esset. Non enim antiquiori etiam ætate exempla de
clericis, qui pluribus uno eodem tempore Eccle-
siis erant (2).

Concilium Chalcedonense *can. 10 & 20 col. 606 & 610 t. 1.*
H. Harduini, & Nicænum II *can. 15 col. 495 t. 4 coll.*

Concilium Emeritense *can. 19 t. 3 col. 1005 coll. Hardui-*
lebre est autem, quod de Euphronio narrat Basilius *ep.*
t. 1. p. 551 ed. Paris. 1750, qui ab Episcopatu Coloniensi
Metropoli Nicopolitana translatum utrasque deinde Eccle-
siis ministravit.

5. Postquam beneficia ab ordinatione sejungi cœpta
fuerunt, interdicitur est, ne cui plura simul beneficia
concederentur, cum unus clericus simul gerere non possit plu-
ra, quæ beneficiis conjuncta sunt. Sed imminutis, ut
dictum est, lapsu temporum beneficiorum redditibus,
et residentiarum lege solvere clericos, qui alibi quære-
bant victum, quem a beneficio habere non poterant.
Ut uni clerico concedi cœperunt plura beneficia,
cum unum non dabat, haberet ex pluribus; eaque dicta
beneficia *compatiblea*; quoniam non residentiam, nec
habebant adjunctum onus, quod alterius beneficii pos-
set impedire. Quibus beneficiis opponebantur *in-*
compatiblea, quæ scilicet plura numero, ob onus singulis
clericis, ab uno eodemque clerico simul retineri non pot-

§. 14. Sed lapsa disciplina, plura simul incam-
beneficia uni clerico data sunt; quod malum longe
serpens plura, quæ ea tempestate habita sunt,
removere studuerunt. Præsertim Synodus Lateranensis
ea de re laboravit, edita lege, ut nemo duas
aut duas parochias simul deinceps habere posset,
sanctionem, ut accipiens secundum beneficium
dans autem largiendi potestate privaretur (1). Vi
adhuc avulso malo, Innocentius III in Concilio
si IV de eo plane tollendo acriore studio laboravit
sancitum est, ut nemo duas simul parochias, digni-
personatus obtineat, ipsoque jure cadat primo
qui alterum sine venia Sedis Apostolicæ adeptus
utroque privetur si forte illud velit retinere (2)
quoque ratione præbendarum coacervatio vetita

(1) *Cap. 3 de cleric. non resident.*

(2) *Cap. 28 de Præbend.*

(3) *Cap. 9 de concess. Præbend.*

§. 15. Denique Tridentini Patres alias ediderunt
quæ a Lateranensibus Conciliis fuerant constituta
ter observarentur. Itaque vetitum est uni clerico
titulo, etiam *unionis* aut *commendæ*, plures sim-
re Ecclesias cathedrales, aut beneficia curata, &
quæ *incompatibilia* dicuntur, jussique sunt prin-
cio cadere, qui alterum consequuntur. Ex reliquis
beneficiis, quæ *compatibilia* dicimus, uni clerico
ferri possunt, quando unum satis non est, ut
decenter vivat (1).

(1) Conc. Trident. *Sess. 7 c. 2 & 4, & Sess. 1
Reform.* Extat etiam de incompatilibus beneficiis
Joannis XXII in *Extrap. Execrabilis de Præben.*, de
fuit l. 1 tit. 5 *sess. 3* p. 526, & qua sancitum est, ut
beneficium curatum, vel secundum dignitatem acci-
statim primum dimittat, utroque privetur, atque in
sacris ordinibus & a beneficiis repellatur, atque ultra
collatio Summo Pontifici reservetur. Late ea de re d
gantius *ad regul. 1 cancellar. §. 8 per tot.*

§. 16. Hodie igitur iis utimur legibus, quæ
tina Synodo constitutæ sunt. Duo *incompatibilia*
cia, qualia sunt generatim omnia (1), quæ habe

rum, quæ officium, personatum, dignitatem, onus
 atque, quæ *sub eodem tecto uniformia* dicuntur (2),
 nec concedi non possunt, & si concedantur, pri-
 mo ipso jure vacuum efficitur. Quod si utrumque si-
 ne beneficio retinere quis velit, utroque privandus
 Vacatio autem ipso jure inducitur non collatione,
 sed sine alterius beneficii possessione, qualis ea cen-
 setur, quam quis sine ulla molestia apprehendit, aut ap-
 prehendere potuit. Ideo post acceptam alterius beneficii
 collationem datur adhuc spatium duorum mensium,
 ut beneficiarius primum etiam beneficium retinere pot-
 erit interim noscatur, num aliquæ de altero benefi-
 cii molestiæ exoriantur (3).

Quæstio est, num altero impetrato beneficio generatim in-
 ter incompatibilibus beneficiis vacatio ipso jure inducatur.
 Quædam sunt, qui hanc ipso jure vacationem tantum refe-
 rent ad beneficia, quæ propter titulum incompatibilia existunt,
 ut duo Episcopatus, duæ parochiæ, duo sub eodem tecto
 uniformia beneficia; non item ad ea, quæ tantum retentione
 incompatibilia habentur, uti sunt duo canonicatus in diversis
 locis, & alia beneficia, quæ adjunctam habent residentiam
 sed sine animarum cura, dignitate, personatu vel officio.
 Inter beneficia tantum sententiam judicis vacare arbitrantur.
 Conc. Trident. omnium generatim incompatibilium benefi-
 ciorum ipso jure vacationem induxisse, ostendit *Garcia de Benefic.*
cap. 6 n. 79 & seq.

Beneficia *uniformia sub eodem tecto*, sive in eadem Eccle-
 sia, quæ ad eundem finem, idemque ministerium insti-
 tuta sunt, habentque idem onus ac officium eodem tempore per-
 tinent. Hujusmodi sunt duo canonicatus, duæque ejusdem
 ecclesiæ cappellaniæ.

Consule *Rigantium in Regul. 1 Cancell. §. 8 num. 154*

In ceteris beneficiis, quæ compatible dicuntur,
 hæc regula est, eorum plura ab uno eodemque cleri-
 co haberi posse, cum unum non tantum præstat, quantum
 cultum & ad victum necessarium. Si unius redditus
 sufficiunt, ut clericus honeste ac decenter vivat, nefas est
 in eo beneficia coacervare; & vero primum amittit,
 postquam necessitatem alterum beneficium adeptus est.

ex consuetudine ubique recepta nemo in foro
 versari patitur, quod duo possidet beneficia, etiam-
 in satis præbeat ad vitam honeste traducendam, mo-
 dumque residentiam non requirat. Et licet Tridenti-

na Synodus non definiverit, quosnam redditus ad decem clericis tuitionem sufficiant, tamen in comperto est, & totam Episcopi arbitrio, respectu habito ad locorum consuetudinem, atque ad statum clerici, æstimandas de finiendam esse. Interdum Sedes Apostolica, cujus est in re veniam concedere, justis de causis plura clerico etiam incompatibilia beneficia retineri permittit, cujus quidem rei sunt exempla præsertim in Germania, ubi uni plures Episcopatus conceduntur, ut firmius munitus præsidii hæreticorum conatus retundat.

SECTIO II.

De conjungendis et dividendis Beneficiis.

18. Beneficiorum unio quotuplex?

19. Juxta unionis causæ quæ?

20. Solemnitates in ea faciendæ necessariæ.

21. Qui unionem recte recipiat?

22. Divisio Beneficiorum, & causæ & solemnitates.

§. 18. **P**lurium Ecclesiarum, vel beneficiorum unio, quæ a legitimo Superiore justa ex causa facta, beneficiorum unio appellatur. Ea vel temporanea, vel realis, vel perpetua ac realis est. Personalem, quæ veluti pallio, ad beneficiorum multitudinem obtegenda abutebantur, Synodus Tridentina (1) rejecit; personalem, quæ rite, atque ex justis causis fiat, ecclesiasticis approbatur. Hæc autem conjunctio tribus modis fieri potest: confusione, cum duæ, pluresve Ecclesiæ aut beneficia coagmentantur, ut ex pluribus una Ecclesia, aut unum beneficium fiat: subjectione, cum unum beneficium alteri subjicitur, ita ut ei quasi fundus accedat, & eius prærogativa, consuetudines, naturam assumat; denique æque principalis unio, quæ dicitur *æque principalis*, cum neutrum beneficium alteri subjicitur, neque duo beneficia in unum si corpus coalescunt, sed utraque integra manent, utque retinent gradum ac titulum, sed ab uno eodem ministro reguntur. Hoc modo cathedrales præsertim Ecclesiæ conjungi solent.

(1) *Sess. 7 cap. 4 de Reform.*

§. 19. Ecclesiarum, & beneficiorum conjunctio

causa, atque adhibitis solemnitatibus fieri
 causa est evidens Ecclesiæ necessitas
 si duo beneficia tenues habeant reditu
 re duo clerici nequeant (2), si valde sit
 li numerus (3), si Ecclesiæ temporis, vel
 astatæ sint (4), si reditus necessarii sint ad acole-
 n seminariis educandos, vel alias ad Dei cultum
 um (5). Graviore autem requiruntur causæ, ut
 quam ut simplicia beneficia jungantur; quin et-
 eficia sunt, quorum plane vetita conjunctio est.
 ersarum beneficia dioceseon coagmentari nequeunt
 e item licet conjungere beneficia curata Mona-
 Abbatis, Dignitatibus, Præbendis Canonorum,
 ibus, aliisque collegiis (7), beneficia autem liberæ
 is beneficiis jurispatronatus, ne & ipsa jurispatro-
 noxia evadant (8).

23 cap. 1 an. 7.

Gregorius M. l. 2 ep. 50 ad Ioan. Episc. Velitern.
 col. 614 ed. Paris. indic. Concil. Trident. Sess. 51 c.
 12.

Gregorius M. cis. ep. 50, Concil. Toletanum XIV can.
 1. 3 coll. Harduini.

2 de Relig. domib.

Concil. Trident. Sess. 23 cap. 18, & Sess. 24 cap. 15 de

re. Trident. Sess. 24 c. 9 de Reform.

re. Trident. Sess. 24 c. 15 de Reform.

re. Trident. Sess. 25 cap. 9 de Reform.

Solemnitates pertinent ad vocandos audiendosque
 quorum interest, atque ad legitimam ecclesiastici
 is auctoritatem. Principio audiendus est Episco-
 as dioceseos beneficia jungenda sunt, vocandique
 ndi sunt Abbates, Prælatique inferiores, & Pa-
 ve ecclesiastici, sive laici, quorum est collatio
 entatio, item beneficiorum uniendorum possessores,
 alium Ecclesiæ cathedralis, sine cujus consensu E-
 graviora negotia expedire non potest (1).

Ituli tamen consensum supplere solet Sedes Apostolica,
 Congreg. Concilii. Consule Carolum Gagliardum de
 ap. 6 num. 54.

Legitima unionum faciendarum potestas penes

Summum Pontificem, atque Episcopum est. Ecclesias tantum conjungit Summus Pontifex, cetera beneficia conjungendi amplam habet potestatem. Episcopus beneficia consociat suæ dioceseos, ex quibus ab ejus jurisdictione exempta sunt, quæque apostolicæ immediate sunt subiecta aut perpetua (1). Cavere autem in primis Episcopus debet mensuræ beneficia conjungat, propter lucrum suum quod abhorreere debet (2).

(1) Beneficia quæ Sedi Apostolicæ perpetuo reservantur ab Episcopis uniri posse, modo hæc unio fiat actionem, tradit Garcia de Benef. par. 12 cap. 2 n. 1. a Sac. Congregatione Concilii definitum testatur granum ad cap. 8 de Exces. Prælat. n. 22 & se. Exposit. Jur. Pontif. par. 2 sect. 57 p. 878; consule, qui et de re accurate disputat, Bened. diacer. l. 9 c. 7. Episcopi vero Italia ac finitimarum cum Beneficia Sedi Apostolicæ reservata seminaribus servare debent legem ea de re editam a Benedicto XIII in Credita nobis collatus 67 tom. 71 p. 409 Rom. ed. 1794.

(2) Clement. 2 de Reb. ecclæs. non alien.

§. 22. Conjunctioni Ecclesiarum, ac beneficiorum apponitur eorum divisio; per quam ex una Ecclesia, seu beneficio duo efficiuntur. Divisio hæc generatim est recta, si eam postulet justa causa utilitatis & necessitatis. In ea perficienda vocandi audiendique sunt omnes, quorum interest ac necessaria est auctoritas ejusdem, a qua conjunctio decernitur. Imo si non amplius existat causa, propter quam conjunctio facta est, puta quod carenti paupertas aut vastatio, illa recte dissolvitur. Tunc beneficia recuperant naturam suam, eorumque cultus aut præsentatio ad illos redit, quorum ante unionem fuerat; nisi forte aliud constitutum sit.

(1) Cap. 8, 26, 56 de Præben.

SECTIO III.

De Commendis Beneficiorum.

23. ad 26. Commendarum origo, & earum concedendarum causæ.	28. A quo dentur commende, & qualis nunc earum natura sit.
27. Varia de iis decreta.	29. Clerici Commendatarii.

§. 23. Beneficia interdum clericis commendantur, ortæ beneficiorum commendæ, quarum origo sanctæ

nda erat custodia aut administratio
quæ tamdiu obtinebat, quamdiu ea care-
no regeretur (1), simili modo commen-
e & monasteria; atque hæ commendæ
quoniam certo tempore cessabat causa,
titutæ fuerant.

*ep. 2 col. 789 ed. cit. t. 5 Commendo tibi, fi-
am, quæ est ad Forum Cornelii donec ei*

Aurelianense III. *can. 18* apud Labbæum *t. 5*
S. Gregorium M. *ep. 58 l. 2, Et ep. 21 l. 6 opp.*
3 *edit. indic. can. 16, 17, 18, 28 dir. 61.*

e dabantur commendæ, cum eas perpetua
Ita cum hostium impetu vastatæ fuissent
esiæ, atque illinc Episcopi discedere de-
i Pontifices vel illos aliis præficiabant ca-
siis, quæ tunc vacarent; vel etiam ipsi
commendabant, ut ex earum redditibus
t, ac simul Episcopalem potestatem exer-
& alia commendarum, quæ quidem per-
empla, potissimum cum clericus non tan-
o haberet, quantum ei esset necessa-
justis de causis commendæ institutæ sunt,
are quis potest, cum Episcopatus, paro-
commendantur Episcopis, & clericis or-
nem beneficium postulat.

M. *ep. 15 l. 5 col. 635 opp. t. 2 ed. Paris. 1705*
m Episcopum; vastata ab hostibus ejus civita-
ecclesiæ Episcopum constituit, ita ut, inquit,
Episcopus esse non desinat, nec curam, guber-
neturæ. Itaque duplex uni Episcopo Ecclesia,
altera in commendam data est. Similiter cum
Sicilia Episc., post civitatem barbaris vasta-
essisset, ibi ei monasterium a Gregorio M. com-
p. 40 *col. 528 opp. t. 2 ed. indic.*

rei exempla sunt apud Joannem Diaconum
M. *l. 3 c. 22 l. 4 c. 86, 90, 95, 97 col. 95, 177;*
Gregorii. Monasterium etiam S. Martini Epi-
m fuisse, tradit Anastasius Bibliothecarius. Ita
Episc. Narniensi, & Abbati cœnobii S. Marti-
i P. exilio historiam in *Biblioth. PP. t. 12 p. 840*
it: quia cum Episcopatus apice Præpositura san-
itum summa religionis, B. Martini monasterii
est a Summis Pontificibus delegata. Beda quo-
1. II.

que *Histor. l. 4 c. 18 p. 502 ed. Cantabrig.* 1645, memorat Joannem Archicantorem Ecclesiæ S. Petri, & Abbatem carobii S. Martini Romæ, quem Aghato Sum. Pont. in Angliam misit. Quin etiam cathedrales Ecclesias interdum Abbatibus commendatas constat, atque hujus rei, præter ceteros, monumenta sunt apud Du-Chesnium in *Vit. S. Leodegarii p. 604 & 618: Histor. Franc. ed. Paris. 1656.*

§. 25. Verum lapsu temporum laici ecclesiastica vel invadere cœperunt, potissimum vero Principes ea nobis commendabant, ut opes ad gerendum bellum haberent (1). Præter hunc morem, quem, invita Ecclesiæ jurisprudentia, turbulenta illa ætas induxerat, prius collere studuerunt concilia ea tempestate habita; præterea vero Rom. Pontifices diligentem dedere operam, ut ad Ecclesiam redirent, quæ violenter a laicis occupati fuerant (2). Ita factum est, ut sua denique Ecclesiæ restituerentur bona, & tunc potissimum clericis multa sunt commendata eorum, quæ pridem laici arripuerant, præterea cum graves essent causæ, propter quas commendæ non permittendæ solum, sed etiam probandæ viderentur.

(1) Consule Thomassinum *Vet. & nov. Eccl. discipl. p. 213. 12.*

(2) Latè hæc omnia persequitur Thomassinus *loc. cit. l. II ad 21.*

§. 26. Scilicet ab infidelibus iterum occupatis locis, & inde ejectis Episcopis, opportunum visum est, ut ipsis in Italia, & alibi Episcopatus, aut Abbatis commendare, ut his redditibus vitam ducerent. Accessit etiam restaurandæ monasticæ disciplinæ, quæ in pluribus monasteriis pene sublata extinctaque erat, & plures etiam clerici sibi commendata monasteria acceperunt, ut ea defenderent atque defenderent. Neque vero Summi Pontifices, aut Concilia factum suum improbari unquam posse existimabant, cum Episcopis aut aliis clericis dabant redditus, & fundos, qui ad Regulares pertinebant. Illud ipsis curæ erat, ut laici Ecclesiæ bona non diriperent; sed semper amplam Ecclesiæ potestatem esse putarunt tribuendi ecclesiastica bona inter clericos, quibus ea magis pro temporum, locorum ac personarum ratione concedenda videbatur (1).

(1) Commendæ neque laudari, neque improbari generaliter possunt, uti animadvertit Rigantius in *Reg. 43. Cancellar. p. 161.*

illæ sunt causæ, quæ illas non tantum utiles; sed etiam
 ias faciunt. Synodus Tridentina rem omnem ex pruden-
 pietate Romani Pontificis, atque ex temporum ratione
 voluit. Hinc Sedes Apostolica nonnisi ex iustis causis,
 e ac locorum habita ratione commendas concedit; quin
 epæ ab eo rejectas constat preces ipsas Principum, qui
 das postulabant: adeo falsum est Romanos Pontifices,
 aliqui calumniantur, facile ac sine delectu regularia be-
 lericis sæcularibus commendasse. Cuncta hæc late expen-
 untius *loc. cit. n. 49 & seq.* Multa etiam de commendis ha-
 alis Alexander *Histor. Eccles. sac. 15 & 16 t. 7 art. 4*
seq. & Dissert. 12 art. 9 p. 552 t. 9 ed. cit.

r. Aliquando tamen valde auclus sine justa causa
 ndarum numerus mala intulit, quæ oportuit re-
 . Itaque Clemens V commendas sustulit, quæ non
 ognitis, expensisque rebus datæ fuerant (1), &
 us XII ac Leo X commendas abrogarunt, quas in
 eni monasteriorum, atque ecclesiasticæ disciplinæ
 ire animadverterunt (2). Synodus Tridentina monaste-
 osterum vacatura tantum spectatæ vitæ Regulari-
 cedi jubet, eaque monasteria, quæ sunt capita, ac
 s Ordinum, jure commendæ aliquem retinere pror-
 at; reliqua vero monasteria jam commendata, quæ
 bent conventus, Romano Pontifici committit, ut iis
 pietate & prudentia Regulares præficiat, quantum
 mpōrum ferre potest (3).

etavog. 2 de Præbend. in. commun.

ide Raynaldum *ad an. 1355 n. 67 & ad an. 1555 n. 51*
99 & 590 t. 25 ed. Luca, & Bullam Reformationis e-
Leone X in Conc. Lateranensi V t. 9 Conc. col. 1747
rduni.

oncilium Trident. *Sess. 25 cap. 21 de Regul.*

Hodie iustis de causis commendæ dantur, & dan-
 uno Romano Pontifice, cui tantum potestas est
 di canones, qui regularia beneficia clericis sæcu-
 concedi verant (1). Verbis autem potius, quam re
 beneficiis Commendæ differunt, quoniam & hæ in
 um dantur, & titulum præstant ad ordines susci-
 (2), & clerici commendatarii iisdem ferme præro-
 ac juribus, quibus beneficiarii, fruuntur. Quare li-
 habent reddituum administrationem, & jus præ-
 i, eligendi, conferendi; verum monasteria visitantur
 aribus superioribus, quibus subsunt, atque ad eos
 & cura pertinet regularis instituti (3).

- (1) *Cap. 27 de Elect. cap. Cum de Beneficio de*
 6, *Consule Tridentinum Sess. 14 cap. 20 de Refor*
 (2) *Consule Giraldum Expor. Jur. Pomific. par*
 7 p. 874.
 (3) *Concil. Trident. Sess. 25 c. 20 de Regu*
Constitution. Pastoral. 185 Innocentii X in Bu
 p. 281, & *Constitutionem Exponi 29, Alexandri*
Bullar. p. 31.

§. 29. Clerici commendis aucti, ut plurimum, habent mensam a conventuali distinctam (1), & ejus partem in Ecclesiæ necessitates aut in pauperum alimenta conferre debent (2). In Gallia coguntur ordines suscipere; similiter in Italia, aliisque regionibus ad sacros capiendos ordines, & ad assiduam quoque curam adiguntur, ubi commendis animarum cura vel sacrorum chorum, vel sæcularium adjuncta sit (3). Semper beneficia commendata pristinam retinent naturam, quamquam longo usu iis concedantur, qui ejusdem ordinis atque iustituti ac veri titulares non sunt (4).

(1) *Gregorius XIII Const. Superna 26 §. 9 Bullar. 1. 4. p. 375.* Quæ constitutio quamquam loquatur de monasterio Cisterciensis: tamen conveniens est, inquit Fagnanus *recept. script. n. 2, ut servetur etiam in aliis ordinibus monasteriorum.*

(2) Id vero pertinet ad monasteria commendata, quæ non habent separatam; nam cum communis mensa ex, quæ tertia pars omnium fructuum monasterii commendati partibus illis oneribus supportandis, & sustentatione monasterii inquit *Leo X Const. Superna 8 §. 10 Bullar. 1. 3 p. 396 ejusd. edit. sæpe cit.*

(3) *Consule Fagnanum in c. 1 de Cappel. monachor. n. 1* recte animadvertit, quod residentie lege tenetur, sacros ordines suscipere debet commendatarius, cum ad ipsum, non cum ad monasterium & conventum cura animarum pertinet. Vide etiam *Gallebart. Adnot. ad Concil. Trid. Sess. 64, 2 de*

(4) *Vid. Fagnanum loc. cit. num. 16.*

SECTIO IV.

De pensionibus Ecclesiasticis.

30. Pensio quid?

31. Quis pensionem constituat?

32. Pensio realis, & Personalis.

33. Quibus de causis pensiones imponantur?

34. Quæ beneficia pensionibus subiciantur, & quæ non possit?

35. Quomodo pensio canonicè imponatur?

§. 30. Pensio in re canonica est certa pars redditus, qui ex alieno beneficio detrahuntur, atque alicui

usa, & legitima auctoritate assignatur. Anti-
st origo pensionum, & earum in Chalcedo-
atque Ephesino Concilio (2) exempla sunt.
m judicarunt Patres, ut clerici pauperes, qui
usis Ecclesiæ suæ non deservirent, ex ecclē-
ais alimenta obtinerent.

Chalced. *act.* 10 t. 2 *Concil.* col. 544, 562 *Coll. Har-*

Ephesinum *act.* 7 *ep. ad Synod. Pamphil.* t. 1 *Con-*
coll. ejusd. Alia etiam occurrunt exempla pensio-
necessæ sunt Episcopis vel senio confectis, vel ho-
Sede pulsis, vel clericis in monasterium ad agendam
confectis apud S. Gregorium M. l. 5 *ep.* 55 l. 5 *ep.*
5 *col.* 665, 737, 1218 *opp.* t. 2, & apud Joan. Diaco-
Vit. l. 3 c. 27 et l. 4 c. 39 *col.* 97 et 152 t. 4 *opp. ejusd.*
d. cii.

itio pensiones detrahebantur ex Ecclesiæ re-
i in unam arcam confluebant; ideoque Episcopus
um justa adesset causa, ex communi ærario horum
artem decerpere, eamque clericis non servienti-
re. At institutis beneficiis, & singulis adscriptis
nais, jus constituendarum pensionum ad unum
Pontificem delatum est. Cum enim per pen-
eficia scindantur, aut iis onus imponatur, quod
sacris canonibus vetitum est (1); necessario re-
uctoritas Summi Pontificis, qui relaxatis canoni-
nes constituat.

de *Præben.*, cap. 7 de *Contrib.*

unc igitur ab uno Romano Pontifice pro ampla
i Ecclesia pollet auctoritate, pensiones imponi
and tamen desunt, qui etiam Episcopo hanc
atdribunt (1); sed omnes inter pensionem a
atque ab Episcopo impositam magnum discri-
nt. Nam pensio Pontificis ipsi hæret beneficio,
ransfertur ad omnes ejus possessores; at Epi-
b solum afficit beneficiarium, cujus obitu extin-

e Vallensem de *Benefic.* par. 1 tit. 2, *Garciam de Benefic.*
2 & Fagnanum in cap. 21 de *Præben.* n. 14 et seq., qui la-
ner totum hoc argumentum persequitur.

supersint redditus, cum quibus vitam traducere præterea beneficii onera sustinere. Hinc in be quibus pensiones detrahuntur, sola tertia aut di ctuum pars a Pontifice reservari solet (3).

(1) *Cap. 21 de Præben., cap. 5 de Transact.*

(2) *Cap. 4 de cleric. agrot. vel debilit., cap. 6 de Res.*

(3) *Consule Fagnanum in cap. Nisi essent de Præben.*

§. 34. Cathedrales Ecclesias, quæ annuos d le, & parochiales, quæ centum suis fructibus n Tridentina Synodus pensionibus onerari vet nunc in parochiis omnibus indiscriminatim pe imponuntur, ut Parochus integros habeat reditu bus pauperibus opem ferre possit (2). Quamq pensiones proprie beneficia non sint, tamen be sunt, quoniam ex ecclesiasticis bonis decerpunt nonnisi clericis dantur (3), ac per matrimonit tur, nisi quem Sedes Apostolica lege solverit clerici pensione ditati officium B. Virginis quo re debent (5).

(1) *Concil. Tridentinum Sess. 24 cap. 15 de*

(2) *Benedictus XIII const. Quanta apud Fer verb. Pensio, qua porro constitutione confirmatus quod pridem Innocentius XII ea de re emiserat.*

qui ea vivens fruebatur, nisi ipse a Sede Apo-
n alium transferendæ pensionis facultatem obti-
Quo privilegio fruuntur Cardinales & alii, qui-
d a Summo Pontifice datum est; & hi quidem non
n pensionem, sed dimidiam ejus partem in alium
re possunt (1). Tollitur etiam pensio per redem-
a, quæ fit repræsentatis, hoc est mature factis ali-
nuis pensionum solutionibus; sed ea in re Summi
is auctoritas necessaria est (2). Denique pensio amit-
eligionis professione, matrimonio, degradatione, cri-
eresis aut læsæ majestatis, ceteris fere modis, qui-
eficia amittuntur (3).

Innocentius XI *const. Circumspecta* 5a t. 8 Bullar. pag. 45.
erum intra sex menses post captam beneficii possessionem
ac deleri pensiones vetat Benedictus XIV *const. In tu-*
t. 2. & ejus Bullar. p. 45 edit. Romæ seu Venet. 1754.
nfer Cabassut. *Theor. & prax. jur. Canon.* c. 14 n. 15 et seq.

SECTION V.

De adipiscenda Beneficiorum possessione.

Beneficii possessio capienda.

Beneficium a Beneficario præ-

38. Regula de annali possessione.

39. Regula de triennali possessione.

Satis non est, aliquem beneficium obtinuisse, ni-
am ejus possessionem adipiscatur, ut fructus capiat,
faciat. Generatim qui beneficium conferendi, is
possessionis tradendæ jus habet; sed hoc plerumque
committi solet, & olim quidem ad Archidiaconum
bat (1). Cum possessio traditur, externa quædam
tur signa, quibus ea significatur. Ita ex. gr. Cano-
epto libro, pulsato tintinnabulo ceterisque simili-
is; Parochi autem possessionem capiunt, cum Ec-
ingrediuntur.

p. 7 de Offic. Archidiac.

Qui possessionem tribuit merus minister est, qui
am gerit collatoris jussu & auctoritate. Quare hoc
curat, ut collationis literæ exitum consequantur;
jus est judicare, num clericus beneficio donatus eo
ra dignus, an secus, nisi hoc forte negotium ei

commisum fuerit, quia tunc nonnisi re cognita beneficii possessio danda est (1). Capta possessione, qui beneficii obtinuerunt cum cura animarum, intra duos saltem menses coram Episcopo, aut ejus Vicario generali professionem per semetipsos emittere debent (2), si vero Canoniatu aut Dignitate in Ecclesia catholica solum coram Episcopo aut Vicario generali, sed etiam Capitulo idem præstant (3). Nisi id fiat, inessio est, neque fructus quis facit suos.

(1) Huc spectant literæ *in forma dignum* aut *informis*, de quibus actum est tit. 5 sect. 2 §. XXXXII etiam Garciam de Benefic. par. 6 cap. 2 num. 1 et 19.

(2) Fidei professio per procuratorem emitti non potest emendandus est error illorum, qui id per procuratorem posse arbitrantur. Consule Benedictum XIV Inait. & Giraldum exposit. jur. Pontif. par. 2 sect. 136 p. 1.

(3) Conc. Tridentinum Sess. 14 c. 12 de Reform. P. In Sacrosancta 102 et contr. Injunctum 105 Bullar. 204. Canonici collegiarum Ecclesiarum hujus faciendi nulli nulla lege obstringuntur; sed tamen etiam hi plures vel peculiari lege, vel consuetudine hanc professionem. Sic in locis, ubi obtinet Concil. Romanum habebat nedito XIII ann. 1725, multi sunt, qui ea lege tenentur fer Giraldum loc. cit.

§. 38. Illud in primis efficit capta possessio, ut anni spatio retinuit, is inde dimoveri, aut beneficii teri, qui illud impetrarit, adscribi nequeat, nisi illis petitoria judicio finita sit. Quod jus constituitur 35 Cancellariæ, quæ vulgo dicitur *de annali possessionis* & quæ duabus constat partibus. Nam sancitum est, ut qui beneficium impetrat, quod alter per tranquillo & quieto animo retinuit, significare de tempore & gradum possessoris; proferre causam apertam perspicuam, propter quam ei retinendi beneficii negat; temporis, quo in ea possessione versatus est, sum ostendere; deinde ut intra sex menses possessionem in judicium vocet, & causam intra annum usque actionem tiam persequatur (1).

(1) Consule Rigantium *ad hanc Regul.* 55.

§. 39. Est & alia regula de triennali possessione inter regulas Cancellariæ est 36 numero, atque beneficiaria quadragenarii præscriptionis vice fun-

n est ut qui procul a labe vitioque simonice
io beneficium obtinuit quovis titulo, etiam co-
ocant, is nullis amplius molestiis affici, neque a
limoveri possit, atque omnes ejus beneficii im-
quas dicunt, irritæ habeantur. Quæ triennalis
tantum valeat, pacata esse debet, eaque ut
, satis est ostendere possessionem, quam quis
us est. Nam qui illam semel apprehendit, ac post
etinet, in ea semper perseverasse censetur,
stendatur (1).

iam Bigantium *ad Regul.* 36.

TITULUS XV.

sisibus, Exactionibus, et Procuracionibus.

1. ab Episcopo con- 2.	4. Subsidium charitativum. 5. ad 8. Procuratio. 9. Portio canonica.

n solis aluntur Clerici beneficiorum fructibus sed
ent emolumenta, aliasque obventiones, quibus
; honeste ac decenter vivant. Eorum quædam
s, quædam ad ceteros clericos pertinent. Pro-
coporum census, quorum nomine hoc loco intel-
vis pecuniæ, quæ ex redditibus ecclesiasticis sol-

o Episcopus in Ecclesia recens fundata & do-
am consecrat, censum constituere potest, cõn-
ente fundatoris (1), vel patrono reservare (2),
de præstat, cum annuente Capitulo Ecclesiam
ncedit, aut subtrahit a jurisdictione sua (5). Ge-
ren ædificata & consecrata Ecclesia, nefas est
i augere censum, aut novum imponere; nisi pri-
olicæ Sedes venia impetrata sit (4).

o cap. 18 qu. 2, c. 16 *de Censib. exaction.* ibique

de Jurapatr.

de Relig. Domib.

quod etiam mortuo Beneficiario maneat, sine venia
ificis imponi nequit. Eandem hanc veniam pro one-
requiri, tradit Giraldu*s* 1.3 c. 39 *sest.* 584 p. 397.

§. 3. Præter census, alia etiam Episcopi tributa exigunt a clericis, & ecclesiis suæ dioceseos, quæ tributa vel ordinaria, vel extraordinaria sunt. Ordinarium tributum est Cathedralicum aut Synodaticum, quod a singulis Ecclesiis quotannis solvitur in signum subjectionis, & honorem cathedræ Episcopalis (1). Penditur in synodo cathedralica, unde factum est Synodatici nomen (2), & penduntur solidi (3) ab Ecclesiis omnibus, & clericis, qui Episcopo subiecti sunt (4).

(1) Cathedralicum, de quo hoc loco agimus, confundi non debet cum eo munere, tributo seu pastello, quod olim in ordinatione dari solebat, quodque vehementer improbat Gregorius M. in Synodo Romana t. 3 *Collect.* Harduini col. 497, & Concilio Tridentinum Sess. 21 c. 1 *de Reform.* Hoc quoque interdum dicitur cathedralicum, uti observant Gonzalez in c. *Conquerente de Offic. Ordin. in fin.* & Christianus Lupus in *Schol. & not. ad can. Concilior. t. 2 c. 3 p. 39 ed. Venet. 1724.* Quæ nominis similitudo quosdam in eum errorem induxit, ut crederent generatim cathedralicum a sacris canonibus improbari. Verum certa illa pars, quam propriæ cathedralicum dicimus, quæque Episcopo singulis annis persolvitur non propter ordinationem, sed in subjectionis signum & honorem cathedræ Episcopalis, numquam a sacris canonibus vetita fuit, imo ejus antiquissimus est, & Ecclesiæ probatus usus. Id testatissimum faciunt Concil. Bracarense II Can. 2 Toletanum VII c. 4 t. 3 *Collect.* Harduini col. 586 & *seq. tit. Paris.* Alexander III in c. 9 *de Censib.* Honorius III in c. 15 *de Offic. judic. ordin.*, Arnoldus Abbas Lubecensis, qui in *Chronico Sclavorum l. 3 c. 21 p. 670 inter Scriptores Bransvicens. t. 2 ed. Hannover. 1705* narrat, Hartwicum Archiepiscopum Bremensem, cum gravi premeretur inopia, ex solo cathedralico vitam tradidisse. In concilio Ravennatensi an. 997 *Can. 2 t. 6 Concil. col. 735 Collect.* Harduini sancitum est, ut quovis anno, die S. Vitalis, omnes Archiepiscypiteri census Episcopo solverent duorum solidorum, atque hunc census fuisse cathedralicum, ostendit Thomassinus *Vet. & novæ Eccles. disciplin. par. 3 l. 2 c. 54 n. 5.* Mirro cetera monumenta quæ multa sunt, & ex quibus patet, antiquissimum esse cathedralicum, ac semper sacris canonibus preteritum fuisse. Concil. Trident. Sess. 24 c. 3 *de Reform.* quamquam novas exactiones Episcopis interdixit, non ideo sustulit hoc cathedralicum, modo non in visitatione, ubi quidvis exigi concilium vetuit, sed vel in synodo, vel alio tempore solvatur; atque ita respondit Sac. Congreg. Concilii, cujus decretum late excipit Fagnanus in c. *Conquerente n. 48 & seq. de Offic. Ordin. & in Cap. Venerabili n. 18 et seq. de Censib.* Hinc S. Carolus Borromæus, qui Trident. concilii decreta diligentissime custodiebat, firmitatem esse voluit cathedralici solvendi legem *Ad. Eccles. Metropol. par. 2 p. 346*; atque idem constitutum est a Synodo Bituricensi an. 1534 *tit. 3 Can. 7 t. 10 Collect.* Harduini col. 1492.

(2) Synodaticum Episcopo, cum diocesim lustrabat, interdu-

(5) *Datus solidos propter cathedralicum unquoque anno solvi iubet Conc. Bracarense II., & Toletanum VII loc. cit.*, atque *Honorius III in cit. c. 16 de Offic. judic. ordin.* Verum cum solidi pretium non semper idem, nec ubique fuerit, uti late inter ceteros ostendunt *Jacobus Gothofredus in Cod. Theodor. Leg. unic. l. 7 s. 24 s. 2 p. 459 Greg., & Leg. l. 12 tit. 7 s. 4 p. 597 ed. Lips. 1637, & PP. Maurini in Addit. ad Glossar. Du-Cangii verb. Solidus*, cum item incertum sit, aureus ne, an argenteus esset, & quanti valeret solidus Lucensis, quem memorat *Honorius III in cit. c. 16*, hinc quæsitum est, quæ nunc propter cathedralicum moneta pendenda sit, Synodus Romana habita an. 1725 a Bened. XIII singulis solidis pretium attribuit unius aurei monete Romanæ, & ideo propter cathedralicum solvi jubet viginti julios ejusdem monete, quamquam non integri solidi a singulis beneficiariis pendendi sint, sed ratione habita reddituum beneficiarum, servatoque modo, qui in ea Synodo constitutus est. Verum provinciale hoc concilium tantum in Romana provincia legem facit. Itaque cum nihil certi ea de re sit a Jure constitutum, ex receptis populorum moribus, & locorum consuetudine cathedralicum Episcopo solvendum æstimandum est.

(4) Pendendum est cathedra-
ticum a quibuscumque parochiis, be-
neficiariis & Ecclesiis secularibus, non item regularibus, quæ mo-
nasteriis conjunctæ sunt, in quibus regulares divina officia peragunt.
Nam hæ solvendi cathedra-
tici onere non tenentur *Can. inter cruce*
8 c. 10 qu. 3 et Can. Quam sit c. 18 qu. 2. Sodalitæ vero laicæ,
quæ confraternitates dicuntur, Episcopi auctoritate instituta, si pro-
priam habeant Ecclesiam, non item si tantum cappellam, aut domum
in aliena Ecclesia habeant, cathedra-
ticum pendere oportere re-
spondit Sac. Congreg. Concilii in *Firmana Cathedra-
tici 24 Mart. 1754, et in Urbeveterana Cathedra-
tici 20 Mart. 1745.* Similiter in
*Maceraten. Cathedra-
tici 29 April. 1751* definitum est, ex omnibus
quotquot sunt, beneficiis, etiam simplicibus, solvendum esse ca-
thedra-
ticum, exceptis tantum cappellaniis laicalibus, & ad rem
amovibilibus. Quod si plures clerici, qui uni & eidem Ecclesie ad-
dicti sunt, communem habeant massam, non singuli discretam ut-
que distinctam præbendam, unum tantum ex ea massa cathedra-
ticum esse solvendum, statuit Concilium Romanum an. 1721
tit. 8 cap. 4.

§. 4. Extraordinarium tributum est subsidium charita-
tum, scilicet pensio, quam Episcopus charitatis nomine
exigit a clericis, & ecclesiis sibi subjectis (1) ad periculum
aliquod depellendum, gravemque necessitatem evitandum
(2). Justa autem et gravis causa requiritur, ac præterea
capituli consensu opus est, ut recte hoc subsidium ab Ep-
iscopo indicatur (3). Sed nunc, saltem in Italia, jus rig-
it ab Innocentio XI constitutum, quo sancitum est, ut ni-
mel tantum Episcopus, videlicet in primo ingressu suo, hoc
subsidium exigit, & vero tantum accipiat, quantum antea
per annos quadraginta dari consuevit (4). Quare si quæ
postea gravis exoritur causa, quæ subsidium flagitet, Sec-
 Apostolicæ venia opus est (5).

(1) Subsidium hoc, uti etiam cathedra-
ticum, ex lege diocesana
procedit, & ideo regulares ac ceteri, qui exempti sunt, illius sol-
vendi onere non tenentur, uti ostendit Giralduſ *Exposit. loc.*
Pontific. par. 1 lib. 3 Decretal. sect. 585 p. 397.

(2) Concilium Lateranense III *Can. 4 r. 6 par. 2 Concil. lat.*
1675 collect. Harduini, cap. 16 de Offic. judic. ordin.

(3) *Cap. 6 de Censib. exaction. Consule Giralduſ loc. cit.*

(4) Innocentius XI *Const. 45 §. 10 Bullar. tom. 8 p. 617. Vi-*
de eundem Giralduſ loco mox cit.

(5) Confer Gaudentium *r. 1 de Visit. Prælat. eccles. dist. 6 n. 18.*

§. 5. Pertinet quoque ad Episcopum procuratio, quæ ei
tribuitur alimentorum nomine, cum diocesim visitat (1).
Debent enim Episcopi singulis annis vel per se ipsos, vel
legitime impediti per vicarium generalem, aliumve virum

diocesim visitare, totumque negotium saltem in biennium absolvere; cum ita late patet diocesis, ut anno universa lustrari non possit. Quo munere curanda est diligenter, ut ubique Christiana religio integra servetur, pravique emendentur mores, & quidquid mali avertatur (a).

(a) *Cap. 6 & 23 de Censib. exaction.*

(b) *Concilium Tridentinum Sess. 24 cap. 3 de Reform.*

§. 6. Cum autem æquum sit visitationem fieri sumptibus tantum, qui visitantur, indulta est procuratio, quæ comprehendit hospitium, alimenta, cetera necessaria (1), ut etiam certam vim pecuniæ, quæ nunc sponte data illorum loco accipi potest; modo sit una procuratio, cum loca eadem die loca lustrata sunt (2). Cavendum vero est Episcopis, ne inutilibus sumptibus graves sint Ecclesiæ, quas visitant, & ideo modesto comitatu contenti esse debent (3); & si pluries intra annum eandem Ecclesiam visitaverint, nonnisi unam procurationem accipiunt (4).

(1) *Cap. 6 & 23 de Censib. exaction.*

(2) *Cap. 2 & 3 de Censib. in 6.* Ita a Bonifacio XIII abrogatum est jus antiquum in c. 1 *ead.*, quod procurationis causa pecuniam accipere vetabat. Eadem hæc optio dandi pecuniam loco victualium permissa est a Concilio Tridentino *Sess. 24 c. 3 de Reform.*

(3) *Concil. Lateranense in C. 6 de Censib. exact.* præfinit numerum equorum, quibus Episcopi diocesim visitantes pro suo comitatu uti possunt; sed eo nunc indiscriminatim uti nequeunt, quod recte monet Giraldu *Exposit. Jur. Pontif. par. 1 l. 3 tit. 39 Decretal. sect. 583 p. 396*. Synodus Trident. *Sess. 24 c. 5 de Reform.* generatim statuit, ut Episcopi modesto equitatu, & famularum contenti visitationem quam celerrime expediant. Et licet definitus non sit evectionum ac dierum numerus, intra quem visitationem perficere oportet tamen Sac. Congreg. Concilii id totum visitantium conscientiæ; & prudentiæ reliquit, uti ostendit ipse Giraldu *l. c.*

(4) *Consule Benedictum XIV de Sinod. dioces. l. 10 c. 10 §. 6.*

§. 7. Danda est procuratio non solum Episcopo aut alteri, qui ejus loco diocesim lustrat, sed etiam vicario capitulari, cui post annum a die postremo habitæ visitationis diocesim visitare licet (1); & datur ab omnibus, qui visitantur, non tamen ab Ecclesiis civitatis, in qua Episcopus assidue commoratur (2), neque item ex privatis

oratoriis, quæ in monachorum grangiis sita sunt (3). Sed sunt autem Episcopi visitationi Ecclesiæ omnes, etiam exemptæ, atque etiam regulares, quæ conjunctam habent curam animarum (4), itemque commendata monasteria etiam Abbatia, Prioratus, Præposituræ; ubi non observantia regularis; præterea beneficia tam curam quam non curata; sæcularia & regularia, qualiter commendata etiam exempta (5); Parochiales animarum curam habentini Hierosolymitano (6), hospitalia, nisi sub Regum protectione sint (7). Nam quæ Episcopo non jure visitare non potest, qualia sunt loca etiam visitat jure delegato.

(1) Vide Benedictum XIV loco mox ind.

(2) Consule Fagnanum ad c. 15 de Censib. exactionem dum Exposit. Jur. Pontific. p. 1 l. 3 Decretal. c. 59.

(3) Cap. 27 de Censib. exaction. Quæ decretalis omnium interpretum Juris Canonici ad quæcumque privilegia traducitur, uti testatur Fagnanus in cit. c. 27.

(4) Concil. Trident. Sess. 25 de Regul. c. 21, Gregor. Const. Insuperabili 50 §. 4 Bullar. t. 5 par. 5 p. 1.

(5) Conc. Trid. Sess. 7 c. 8 & Sess. 61 c. 8 de Reformatione ea de re decretum Ut in parvis 184, Innoc. X Bullar. par. 3 p. 270.

(6) S. Pius V Const. Exposit 187 Bullar. par. 5 p. 1.

(7) Conc. Trid. Sess. 22 c. 8 de Reformatione.

§. 8. Visitantur etiam ab Episcopo quotannis monasteria monialium (1), sed tunc nullam ipse procurationem capit, nisi quod in earum Ecclesiis beneficium sit.

(1) Clement. 2 de Stat. monachor., Concilium Trident. 25 c. 9 de Regul. late hoc argumentum persequitur Gregor. Exposit. Jur. Pontific. par. 1 l. 3 Decret. tit. 35 Sess. 25 c. 2 & seq.

(2) Sac. Congreg. Concilii in Volaterrana 12 Novembris 16 Decretal. 106.

§. 9. Denique Episcopus jure decretalium habet portionem canonicam, scilicet quartam partem eorum, quæ Ecclesiæ, aut alii pio loco relinquuntur. Sed hodie fere ubique hæc portio consuetudine est, cum non amplius Episcopi gravi illa prematura, cujus gratia initio ea concessa fuit. Si quæ regio est, in qua portio canonica adhuc obtinet, etiam pendunt loca pia & monasteria exempta, quoniam sunt lege diocesana, unde illa procedit (2); neque

x piis legatis, quæ pro anniversario, pro Ecclesiæ
, ceterisque similibus relicta sunt (3).

p. 14 de Testam.

consule Giraldum l. c. 27 sect. 481 p. 315.

p. 20 de Testam.

TITULUS XVI.

De Decimis.

am obventiones, & emo-	5. Earum dissimulatio.
quo jure apud Christia-	6. Consuetudo præsertim in decimis
nos? spectanda.	7. Cui solvendæ decimæ?
solvi cæptæ?	8. Decimæ an a laicis accipi possint?
personales, mixtæ.	9. A quibus solvendæ decimæ?

Nunc ad ea transgredimur, quæ ceterorum cleri-
cipria sunt; & huc spectant decimæ, primitiæ,
quotidianæ distributiones, quæ ordinariæ, quæ-
ordinariæ vocantur; voluntariæ denique & hono-
rificationes pro benedictionibus, sacrificiis, sacramentis,
his Christiano populo tribuendis. Non omnibus
clerici fruuntur, sed alii aliis, per emolu-
clericorumque discrimine.

Unde Hebræos, Levitis & Sacerdotibus divina lege
esse decimas, hoc est decimam partem fructuum
pecudum, inter omnes constat (1). Jure E-
ad alendos clericos nullæ indictæ sunt decimæ;
Christiani jubentur Ecclesiæ ministris præbere
ad vitam honeste, ac decenter traducendam (2).
Vini quidem juris est, quod his, qui altari mini-
steria vitæ subsidia præbeantur; non item, quod
ita detur decima pars fructuum terræ, & hoc
modo decimæ ad jus divinum referri non possunt
Ecclesia constituit modum, quo ejus ministri
ut; nihil autem interest sive id per decimas, sive
præstationes fiat.

Item, quæ in sacris libris occurrunt, decimarum exempla,
Abrahami decimæ e manubiis omnibus devictorum ab eo
Abraham ipse sacerdoti Melchisedecho persolvit. Gen. XIV 20.
Hanc avi pietatem Jacobus omnium, quæ sibi in Mesopo-
tamiâ quærenda essent, decimas Deo offerendas vovit Genes

XXVIII 22, quam fidem ab itinere reducem liberasse nemo dubitat. Denique Mosaica lege in *Levit. XXVI* 30 jussi sunt Hebræi decimas persolvere; & tunc quidem decimæ *Levitis* & sacerdotibus Dei mandato deberi cæptæ sunt.

(2) *Matth. X* 10, *Lucas VIII* 5, *X* 7, *Paul. I. ad Corinth.* 13, 9, 10, 11, 13, 14.

(3) Divinum præceptum solvendarum decimarum morale esse, nonnulli existimant, unde conficiunt nunc etiam divina legem a Christianis decimas esse solvendas. Rectius *S. Thom. 2. 2. qu. 87 art. 1*, decimas divino jure a Christianis deberi affirmat, si earum nomine comprehendimus alimenta, quæ clericis debentur; negat autem, si eo vocabulo decimam illam partem fructuum, & reddituum intelligimus. Sic ex se patet, inquit, quod ad rationem decimarum homines tenentur partim quidem ex jure naturali, partim etiam ex institutione Ecclesiæ. Quæ tamen potius opportunitatibus temporum & personarum potest aliam portionem assignare. Et merito a Concilio Constantiensi *Sess. 8 c. 5*, *Harduini* damnatus est articulus 18 Joannis Wiclef aïentis, quod decimæ sunt pars elemosynæ, & Parochiani possunt propriam partem suorum Prelatorum ad libitum suum eas auferre. Nam decimæ, tamquam alimenta Ecclesiæ ministris debita, ab ipso divino jure procedunt. *Consule Bellarminum de Cleric. l. 1 c. 25 §. Quod rati sunt de opp. t. 2 p. 557 ed. Venet. de 1721 Gonzalez in t. 5a §. 2 de Decim., Cotelierum in Constit. Apostolic. l. 2 c. 35 not. 11. (p. 248) Amstelod. cit.*

§. 3. Hinc prioribus Ecclesiæ sæculis neque Christiani decimas solvebant, neque ulla lex erat, quæ hanc actionem imperaret (1). Clerici vivebant ex oblationibus, quas fideles sua sponte in Ecclesiam conferebant; adeo nihil opus esset decimas indicare, ut ex iis clerici vitam & cultum obtinerent. Imminuta fidelium largitate, non omnia Ecclesiæ, ejusque ministris sponte a fidelibus præberentur, institutæ sunt decimæ tum Patrum homagionibus (2), tum Ecclesiæ legibus (3), quibus eas Christiani solvere jussi sunt.

(1) *Cyprianus de Unit. Eccles. p. 85 ed. Amstelod. 1700* disertè statuit, nullas suæ ætate decimas fuisse solutas: & *Ep. 1* 13 de Hebræorum decimis disserens, Quæ nunc ratio, inquit, forma in clero tenetur, ut qui in Ecclesia Domini ad honorem clericali promoventur, in nullo ab administratione divina excentur, nec molestiis ac negotiis sæcularibus alligentur, sed in honore sportulantium fratrum, tamquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari, & sacrificiis non recedant. Quo ex hac perspicuum est, ætate Cypriani sportularum decimarum locum obtinuisse. Idem etiam deprehendi potest ex *Origene Hom. 11 in Numer. n. 2 p. 305 opp. t. 2 ed. Paris. 1753*. Adde alterum, quod tribus prioribus sæculis de solvendis decimis, ubique silentium est.

(2) Adeundi sunt *Auctor Constit. Apostolic. l. 7 c. 29, & l. 8 c. 20*.

rium PP. Apostolic. t. 1 pag. 375 et. 416 ed. cit.,
 in Malach. c. 3 versic. 7, 8 et seq. col. 974 et seq.
 Veron., Augustinus Comment. in psalm. 146 n. 17
 l. 1648 ed. Venet. cit., Chrysost. Hom. 4 in Ep. ad
 r. 11 p. 51 ed. Paris. 1734.
 l. Matisconense II can. 5, apud Labbeum t. 6 Conc.
 Cabillonense II can. 19 t. 9 col. 563, Turonense an.
 251 ib. Moguntiacense an. 888 can. 15 t. 11 col. 536.
 in Capitularia Regum Francor. capit. de Part. Saxon.
 , apud Balutium t. 1 col. 183, et Capitul. an. 804 c.
 d. Venet. 1772.

1 vero decimæ vel prædiales, vel personales,
 sunt. Prædiales debentur ex fructibus, sive re-
 diorum tum urbanorum, tum rusticorum; &
 lem aliæ majores, aliæ minores & minutæ, aliæ
 vellantur. Majores sunt, quæ ex frumento, vino,
 que uberioribus fructibus; minores, quæ legu-
 leribus; novalis (1), quæ penduntur ex præ-
 recenter ad culturam redacta sunt, cum antea
 on essent. Personales (2) solvuntur ex rebus,
 uisquis acquirit opera & industria sua, veluti ex
 stæ negotiationis, militiæ, venationis. Mixtæ
 rtim prædiales sunt, & partim personales, quip-
 rebus quidem ipsis, sed nonnisi adhibita indu-
 niuntur. Hujus generis sunt fortus pecorum, lac,
 1 similia.

precisa, quæ anno cessavit, vel silva, quæ evulsis ar-
 ulturam relacta est. terra novalis dicitur *Leg. 53 ff.*
ific. Leg. 5 §. 2 ff. de Termin. mot. Memorat hanc
 interpretationem Innocent. III in cap. 21 de Verbor.
 statuit, novalem esse intelligendum agrum de novo
 ductum, de quo non extat memoria, quod aliquando

Augu-tini nondum decimæ fixa, ac perpetua lege
 isse videntur: sed ipse tamen Enarrat. in psalm.
 col. 1648 t. 6 ed. cit. vehementer Christianos hor-
 les ac personales decimas solvant. *Prædiale*, inquit,
pays: aliquid fructus vel ex annuis fructibus, vel ex
vestris vestris. Sequenti tamen sæculo, quo vixit
 latensis, non reales solum, sed etiam personales de-
 ant; nam *Idem*, *Serm. 277 inter opp. Augustin. in Ap-*
t. 5 par. 2 inserit memorat decimas ex quotidiana-
 , item de *negotio, de negotio, de negotio*. Falsus igitur
 nius *Jus eccles. univers. par. 2 tit. 53 c. 1 n. 5*, &
 onalium decimarum originem Celestino III adscri-
 ; et insignis est calumnia Justi Henningii Boel-
 Tom. II.

Instit. jur. Canon. l. 4 tit. 3 §. 3, reprehendentis Romanorum Pontifices, quasi ipsi jus decimarum plus æquo explicaverint, et personales decimas instituerunt.

§. 5. Inter prædiales, ac personales decimas non est discrimen est. Nam prædiales debentur, non deducta impensis, & vero debentur Parocho, cujus in parochia sunt prædia, unde illæ percipiuntur (1); cumque ipsi prædiis adhæreant, ab omnibus, qui prædia habent, etiam fidelibus solvendæ sunt (2). Verum decimæ personales tantum a Christianis solvuntur Parocho, a quo ipsi decimæ accipiunt, ex iisque impensæ in rebus parandis detrahuntur (3). Illud commune est utrisque decimæ, quod non deducitur, quod necessario ad res conservandas impenditur (4).

(1) *Cap. 7, 15 de Decim.*

(2) *Cap. 16 eod.*

(3) *Cap. 20 & 28 eod.*

(4) *Cap. 28 mox laud.*

§. 6. Leges hæ sunt Decretalium jure generatim constitutæ. Sed recepti populorum mores sæpe has leges abrogarunt, & hinc spectandæ sunt singularum Ecclesiarum consuetudines, ut noscatur, a quibus eas solvere oportet. Nimirum posteaquam clericis aliis bonis, atque redditibus prærata sunt ea, quæ suppetant ad cultum & ad victum, prælatim decrevit solutio decimarum; & nunc multis in locis neque decimæ prædiales ex prædiis urbanis, neque personales solvuntur (1). Quin ne ex omnibus quidem terrarum tribus detrahuntur decimæ, neque solvitur decima pars, licet adhuc decima appelletur, & multæ etiam regiones sunt, in quibus decimæ prorsus exoleverunt.

(1) Consule Girald. *Expos. Jur. Pont. p. 1 Decret. l. 3 c. 503 p. 351.*

§. 7. Decimæ debentur Parocho (1), sed tamen etiam quoque clericis, aut Ecclesiis acquiri possunt vel privilegio Sum. Pontificis (2), vel præscriptione annorum quadraginta cum titulo, sine titulo vero præscriptione temporis quod hominum memoriam superet (3). Novales vero minutæ, ubi hæ vigent (4), decimæ semper Parocho tantum vatae censeantur; ne is, cui animarum cura commissa est, graviore damno afficiatur. Et quamquam laici jure

li. decimas, quod proprium clericorum est, potiri
 it, tamen res ipsas, quæ decimarum nomine pen-
 , habere possunt (5); modo justa causâ præsto sit,
 n. Pontific. accedat auctoritas (6):

Concilium Cabillonense II *can. 19* apud Labbeum *t. 9 col.*
Venet., & *Menson an. 888 can. 2 t. 11 col. 693*:

Multa extant exempla decimarum, quæ a Sede Apostolica
 priis & Capitulis concessa sunt: eas memorant & probant
 Damian. *t. 3 opusc. 53 cap. 5 p. 252 ed. Paris. 1664*,
 Sensis Ep. *192 p. 83 ed. Paris. 1647*, S. Thomas *2. 2. qu.*
 Vide etiam regulam Templariorum *c. 66* apud Holste-
Regul. 1. 2 p. 440 ed. t.

cap. 4 & 6 de Præscript. in Cap. 1 eod. in 6.

Sicut decimæ plerisque in locis obsoleverunt.

S. Thomas *2. 2. quæst. 86 art. 3.*

Interdum Summus Pontifex ad tempus imponit decimas
 rum propter aliquam necessitatem, vel publicam Ecclesiæ
 em, atque eas solvi mandat alicui Principi, qui Ecclesiam
 t. Tunc autem constituuntur collectores, qui has decimas
 at. Vide *Clem. 2 de Decim.*, & *Extravag. un. int. communi.*
 vide etiam Gonzalez in *c. 19 de Decim. n. 4*, ubi memo-
 rias a Sede Apostolica concessas Regibus Hispaniarum.

Verum mediis sæculi in summa rerum confusio-
 ni, ut multa ecclesiastica bona, ita etiam decimas
 runt, easque jure feudi retinuerunt, adeout com-
 i essent, & in hæredes transirent (1). Interim Pæro-
 rebant suis redditibus, quibus semetipsos & pauperes
 larent, neque decimarum possessores ea, quæ de-
 Ecclesiæ servitia præstabant. Itaque actum est,
 præda ex laicorum manibus extorqueretur; sed
 tum id erat, neque convenire visa sunt extrema re-
 quibus illi exasperarentur. In Concilio Lateranensi
) prohibiti sunt laici novas decimas acquirere, anti-
 quas habebant, in laicos transferre, tum generatim
 i, eos sine animarum suarum periculo decimas reti-
 non posse, sed adversus illos, qui eas retinerent, nul-
 na indicta est. Denique usu potius ac silentio, quam
 illa scripta toleratæ sunt decimæ, quas antea laici
 iudi obtinebant, novarum tamen acquisitio prorsus
 , & hodie recepta sententia est, eas tantum deci-
 mendas a laicis recte detineri, quæ ant Lateranense
 an acquisitæ sunt (3).

Oportet a laicis bona, ac decimas Ecclesiæ & Altaris di-

que integras laicis remque decimas, in quibus
ne versabantur. Hinc orta communis opinio, laicos
infeudatas decimas, quas ante illam Synodum obti-
reè observat Ludovicus Thomassinus *Vet. et not.
scipl. par. 5 l. 1 c. 11 n. 7 et seq.*, Concilium La-
nunquam laicis antiquas decimas permisisse, cum sa-
cat, eas laicos sine *animarum periculo detinere* non
Odo de Saliaco Parisiensis Episcopus viginti circite-
quam Lateranense Concil. habitum fuerit, in suis
Synodalibus *n. 18 Delect. aFlor. 1. 1 col. 1257 Frequ-*
moneantur laici, ut non retineant decimas, quas in
animarum suarum retinent. In Concil. Lateranensi
cimis sancita sunt, præsertim contra illos, qui eas u-
nullum decretum est, quod laici restituere cogantur
tunc obtinebant. Imo Innocent. III, quo Pontifice I-
lud Concil. habitum est, non improbasse videtur de
laicis jure feudi retinebantur, uti patet ex *Prima c.*
p. 565 et 566 ed. Baluzii Paris. 1682. Cum enim Ca-
sionense earum decimarum redimendarum facultatem
eam dedit Pontifex adjecta lege, ut Capitulum ea,
bant vetusti decimarum possessores, Ecclesiæ servit-
Non hic Ecclesiæ restitui jubentur decimæ infeudat-
probatu contractus, per quem illas capitulum a lai-
rat, & confirmantur servitia, quæ antea laici præ-
præstabant, & quæ in posterum Capitulum præstan-
rius ipse Innoc. III *in c. 25 de Decim.* memora-
feudum concessas, neque eas improbat. Ita cum omi-
rebantur, leges novas tantum decimas a laicis acqui-
sed decimas jam infeudatas non improbarent, in-
quod laicis vetitum esset novas decimas acquirere,
illæ essent permittendæ, quibus jam tunc fruebantur
XIII Alex. IV *in can. 2 §. Sane de Decim.* in-
statuit, regulares posse cum Episcopi consensus dec-
detentas accipere, *illas autem, inquit, decimas in*

ant, quod & ex Trident. Synodo confirmari potest. Quam-
 nimo statuat, ut qui decimas impediunt, aut subtrahunt
 unicuique, Sess. 25 c. 12 de Reform.; tamen Sess. 25 c. 18
 vni. agens de redditibus idonei Episcopali seminario para-
 quid conferri iubet a laicis, qui Ecclesiam decimas obtinent:
 & decimis quacunque ratione ad laicos, ex quibus subsidia
 nica solui solent, pertinentibus.

Solutio decimarum omnes generatim obstringit;
 tiam excommunicationis poena constituta est ad-
 vs, qui decimas subtrahunt aut impediunt (2).
 tatem eo onere soluti sunt vel privilegio Summi
 s (2), vel praescriptione annorum quadraginta cum
 ine titulo vero praescriptione temporis, quod supra
 a memoriam est (3); vel pactis conventis, & volun-
 tatione, quae cum perpetua est, Summi Pontificis
 tem postulat (4). Clerici decimas pendunt ex
 az haereditate, legato, donatione, aut simili con-
 quisiverunt, non item ex bonis, quae habent titu-
 tali, puta beneficii (5); Regulares autem ex praer-
 pridem suberant oneri decimarum, antequam ad-
 enirent (6).

an. 5 caus. 16 qu. 7, C. 5 de Decim., Conc. Trident. Sess. 25
 Reform.

D. 24 ibique Glossa verb. *Exemptus de Decim.*

p. 15 de Privileg., c. 4, 6, 8 de Praescript. Cap. 1 cod. in 6.

2. 8 de Transact.

an in Cap. 2 de Decim. Paschalis II decimas a clericis
 solvendas negat, ac deinceps assermet, hinc variae editae
 interpretibus explanationes, ut omnis, quae forte in hac
 inesse videtur, pugna removeatur. Verior, & ab omni-
 recepta interpretatio est, quam tradit Glossa, videlicet
 non teneri decimis ex bonis spirituali titulo acquisitis,
 efficii, teneri autem ex bonis, quae testamento aut con-
 tinuerunt, & ex quibus, antequam ea venirent ad cleri-
 cos solvebantur, quamquam eorum bonorum titulo pro-
 nis fuerit, nisi aliud legitima consuetudine inducitur sit,
 avit Congregatio Concilii in Maricano 12 Augusti 1651
 XIX p. 143, et in Ursulen. 11 Maii 1653 l. XXI p. 248. At-
 generationem obtinet, etiamsi clerici ab ipso Parocho sacra-
 on accipiant, ut respondit eadem Congregatio Concilii in
 19 Ianuar. 1636 l. Decret. XV p. 510 et in Hortana De-
 25 Sept. 1694 l. 44.

tant in Cap. 10 et 11 de Decim. privilegia Sedis Apo-
 stolicae quae Regulares liberantur ab onere solvendarum deci-
 marum praeiis, quae propriis manibus, atque impensis cole-
 ram Innocentius III in Conc. Lateranensi IV Cap. 34 de

Decim. sancivit, ut cuncti Regulares decimas solverent diis deinceps acquisitis, ex quibus antea decimæ solvebantur quam ex ipsorum Regularium labore & sumptibus fructibus. Secundum hanc Decretalem a Congregatione Concilii Tridentini. *Decimarum* 21 Aug. 1728 in *Thesaur. Resolut.* t. 6 p. 29 et seq. responsum est: quod Regulares non habent privilegium expressam derogationem Cap. Nuper teneantur integras decimas, exceptis bonis, et rebus præscriptis in Cap. 10 de *Decim.* Hodie igitur Regulares omnes soluti sunt buendarum decimarum tum personalium, tum realium, debent ex fructibus hortorum suorum, nutrimentis atque ex novalibus, quæ sunt ex terra prorsus inculta, proprio labore, sumptuque colunt: non item ex fundis, qui ad eos cum tali onere delati sunt, nisi etiam privilegium obtinuerint, uti etiam declararunt Alex. in cap. 2 §. Ceterum de *Decim.* in 6, Innocent. X Const. parte 53 Bullar. t. 6 par. 3 p. 78. Consule Passerinum C. 1. 3 Sexti Decretal. tit. de *Decim.* qu. unic. artic. 15 per Petram ad Const. Apostolic. t. 4 in Constit. 8 Martini & Gaudentium a Janua de *Visit. cujuscumq. Prælat.* t. 12 dub. 13 sect. 6.

TITULUS XVII.

De Primitiis, oblationibus, ceterisque temporariis bonis Clericorum.

1. & 2. Primitiæ quomodo apud Hebræos, quomodo apud Christianos debentur? 3. Oblationes quid? 4. ad 6. Earum distinctio. 7. Cui adscribendæ oblationes?	8. Distributiones quotidianæ. 9. De his Tridentini Concilii. 10. Qui distributiones accipiunt? 11. Portio congrua.

§. 1. Primitiæ sunt rerum primi fructus, qui colliguntur. Apud gentes omnes vetustissimi instituti primitias Deo offerre & consecrare. Hebræi vero dicitur in lege primitias dabant, quarum tamen modus potius moribus, quam lege ipsa erat constitutus. Inter Christianos primitiæ ante ipsas decimas obtinebantur; & vero antiquissima sunt monumenta, quibus intelligimus, Christianos primitias rerum suarum consuevisse (2).

(1) Consule Hieronymum in *Ezechiel.* t. 45 vers. 15 tom. 5 col. 565 ed. Vallarsii Veron.

(2) Origenes *Contr. Cels.* l. 8 n. 54 p. 776 t. 1 ed. Paris. Irenæus l. 4 *Contra Hæreses* c. 17 p. 219 ed. Paris. 1710 Canon. *Apostolor.* Can. 5 & *Constit. Apostolic.* l. 8 c. 4.

abantur primitiæ non tantum ad agnoscendum
n, sed etiam ad ministros Ecclesiæ sustentandos
tque præsertim ex uvis & frumentis (2), certa-
bat precum formula, quæ in earum benedictione
tur (3). Nunc fere ubique primitiæ desierunt (4),
regio est, in qua adhuc eæ ex consuetudine tri-
ex eadem noscitur, quid, & quantum dari de-

yn. Gangrensi in *Fræfat. Collect.* Harduini t. 1 col. 550
avissime reprehenduntur hæretici Eustachiani, quod pri-
quum Ecclesiæ olim datas sibi vindicassent, suisque ad-
t; & hinc duo emittuntur canones, quibus sub pœna a-
s omnes prohibentur eos fructus Ecclesiæ oblatos accipe-
re extra Ecclesiam, præter Episcopi sententiam, *Can. 7*
555 l. c. (2) Concil. Africanum *can. 4*, apud Pi-
d. Canon. Eccles. Roman. p. 144 ed. Paris. cit., S. Gre-
zianz. *Ep. 80 p. 833 opp. t. 1 ed. c.* (3) Habes hanc
apud Auctorem *Constit. Apostolic. l. c.* (4) Post sæ-
ix ulla amplius mentio primitiarum occurrit; tantum
in Concil. Hispalensi apud Ivonem in *Decret. par.*

oblationes sunt manera, quæ a fidelibus Deo, &
sponte offeruntur. Antiquissimus earum usus est,
ipsa Apostolorum ætate repetendus (1). Nemo
gebatur, sed turpe erat, eum non offerre, qui pos-
& illorum, quorum præclara erant munera in Eccle-
nina publice recitabantur (3). Neque vero omni-
re licebat; quoniam oblationes, præsertim Eu-
e, ecclesiasticam communionem ostendebant, &
ciebantur oblationes eorum, qui in Eucharistia non
cabant (4). Ipsi Consistentes, qui scilicet in sum-
tentium gradu versabantur, quamquam communium
essent participes, tamen ab altare offerre prohibe-
5); & sæpe restitutas constat oblationes eorum,
seps in hæresim inciderant (6).

pas, sive sacra convivia Apostoli instituerunt, atque ho-
erat, ut singuli Fideles panem ac vinum, aliaque etiam
iam offerrent, e quibus panis vinique parte consecrata,
quam erat, in commune illud convivium conferebatur.
& referendum illud Apostoli 1 *ad Corinth. XI 21 Unus-*

pu^d Labbæum t. 6 col. 674 ed. Venet. cunctis die^b
panem & vinum ab omnibus offerri jubet; & Capit^u
Francorum l. 6 c. 170 apud Balutium col. 636
quotidie oblationes fieri mandat, et si quotidie non
dominica die. Quo loco autem oblationes fierent laⁱ
ad altare accedere non licebat, diligenter ostendu^m
liturgic. l. 2 c. 9 §. 1 p. 199 t. 3 ed. Taurin. cit., & s^e
eundem locum, et ad cap. 8 §. 4 et 6 p. 183, 191 et 20
de Antiq. Eccles. rit. l. 1 c. 4 art. 6 §. 7 t. 1
tuerp. seu Ven. 1763.

(3) Cyprianus Ep. 60 al. 62 ad Episcop. Numi^a
Hieronymus in Jerem. l. 2 c. 11 vers. 15 et 16 opp.
Verone c., Innoc. I. Ep. 25 ad Decent. Episc. Eugubiu^m
stantium Ep. Pontific. Roman. col. 857, Auctor Coⁿ
Ep. Pontific. Roman. col. 857, Auctor Constit. Apost.
fic. Rom. in. col. 557, Auctor Constit. Apostol. l. 3
cit., quem in locum vide Cotelerium, & vide et
nam Rer. liturgic. l. 2 c. 8 §. 7 t. 3 p. 191 seq. ibique
ac Selvagium Antiq. Christian. l. 2 c. 1 §. 8, ubi mo^{do}
nominibus recitandis.

(4) Auctor Constit. Apostolic. l. 3 c. 8, apud Cotele^r
Concilium Eliberitanum can. 28 quem in canon
spinæum p. 169 ed. Neap. cit. Quin etiam fratrum
dentium oblationes recipi vetat Concil. Chartagiⁿ
col. 984 t. 1 coll. Harduini ed. Paris. cit. In Caⁿ
roli M., & Ludovici Pii l. 7 c. 442 col. 751, et in Addi^t
t. 1 ed. Balutii Venet. 1772, rejiciuntur oblationes
bi mortem consciverunt, quique pro suis criminib^{us}
pudiabat etiam Ecclesia oblationes datas ab illis,
primebant, uti patet ex eodem Concilio Carthagiⁿ
cit., cum quo consentit Auctor Constit. Apostolic. l. 4 c.

am oblatione aliarum ad altare fiebant, cum sacrificabatur; & tunc quidem fideles offerebant panem, thus etiam, atque oleum pro luminaribus, Sabbato S. qui dies erat sollemnis Baptismi, lac quo recens baptizati vesci solebant (1). Ex oblatis vino Eucaristiæ elementa desumebantur; quod reerat, clericis, ac pauperibus tribuebatur (2). Cum panis ac vini oblatio, coepit offerri pecunia, unde honorarium ortum est (3).

Can. Apostol. 3, 4, 5, *apud Costalerium loc. cit. p.*
il. Carthaginense III canon: 24 *apud Labbium s. 2 col.*
vil. Africanum c. 4, apud Pithoeum loc. cit. p. 144. Sed
ullanum can. 57, apud eundem Labbium s. 7 col. 1374,
offerri vetat.
Iacinius M. Apol. 1 n. 66 et 67 p. 85 ed. Paris. 1742,
ius Apolog. c. 39 p. 31 ed. Paris. 1676.
fer Mabilonium Praefat. ad par. 1 sac. 3 Benedictin. n.
VII ed. Venet. 1734 Franciscum de Berlemdis Dissert. de
ul. G. 2, & R. Salam in not. ad Bonam Rev. liturgic. l.
3 et Nos. 4 tom. 3 pag. 180 et 196 edition. Turin. cit.

liaz eram oblationes, quæ pro arbitrio in Ecclesia
antur, ut cederent in ipsius Ecclesiæ usum, aut in
m & pauperum alimenta. Nam inde a primis sæ-
t in Ecclesiis arca, quæ *Corbona* dicebatur, & in
eles stipem inferebant, undè pauperes opem ac-
oti. Tom. II. 19

ciperent (1). Inde institutum est Gazophylacium, hoc scilicet in exedris Ecclesiæ, quo illæ fidelium oblationes deferrebantur (2).

(1) Memorat hanc *corbonam* Cyprianus *de Oper. et elemos.* p. 141 *ed. Amstelod.* 1700, cum reprehendit opulentam famulam, quæ nihil obtulerat, his verbis: *Locuples et dicit ei, et cum celebrare te credis, quæ corbonam omnino non respicias in Dominicum sine sacrificio venis; quæ partem de sacrificio pauper obtulit, sumis.* Basnagius *Exerc. Histor. crit. ad ex. l. n. 67*, *corbonæ* nomine non arcam pecuniariam, sed potius ipsas oblationes designari arbitratur, quoniam hebraicum hoc vocabulum donum significat. Verum & ipsum *Corbon* hebraicum locum commendæ pecuniæ destinatum notat Matthæus xxvii 6 *nonne in argenteos mittere in corbonam.* Adde quod verisimile non est, Cyprianum latine scribentem aliter, ac Latini explicantes, intellexisse vocem, quæ latini juris ac significationis erat. Vide etiam Justinum Martyrem, & Tertullianum *loc. cit.*, qui memorant hanc stipem a fidelibus in Ecclesia depositam, ut ea pauperibus auxilium præberetur.

(2) Duplex Gazophylacium erat, alterum intra & alterum extra ecclesiam; utrumque describit Binghamus *Origin. eccl. l. 8. c. 1. §. 22 t. 5 p. 248 ed. Hale Magdeburg.* 1758. In Gazophylacio quod erat intra ecclesiam, servabantur priores illæ oblationes, quarum antea memini; ad Gazophylacium, quod erat extra ecclesiam, alterius generis oblationes deferrebantur.

§. 6. Denique aliæ erant oblationes, quas Christus pro sua pietate dabant cum justa funeris solvebantur, tum sacramenta suscipiebant, cum alia sacra officia peragebant. Sane quarto sæculo aliquid in Baptismo dari solebat. Hæ oblationes initio voluntariæ erant, sed temporis causa in laudabiles consuetudines abierunt; & vero Concilio lateranensi IV sancitum est, ut libere sacramenta ceteraque sacra officia administrentur, sed ut fideles oblationes præstent, quas præstare consueverunt, & recusantes etiam cap ab Episcopo possint (2). Non enim dantur tamquam preciorum sacrarum, sed tamquam præmium laboris, et tamquam alimenta, quæ Jus Divinum Ecclesiæ ministris tribuit. Atque hæc sunt jura, quæ ad Parochum pertinent, & ideo parochialia adicuntur.

(1) Gregorius Nazianz. *Orat. 40 de Baptism.* p. 672 t. 1 *ed. Paris 1690.*

(2) *Cap. 42 de Simon.*

§. 7. Oblationes omnes, etiam quæ sponte, quæque à cappella inferiori, aliove loco intra fines Parochiæ fieri

ad Ecclesiam parochialem, nisi aliam esse contrarium voluntatem. Nimirum fideles oblationes factur propter curam animarum, quam Ecclesia nec presumptio locum non habet, cum alia offertitas patefacta est. Tunc enim oblationes dandæ, cui quis eas adscribi voluit (1). Similiter ad parochialem non pertinent oblationes, quæ alii tudine vel privilegio addictæ sunt.

le Barbosam de *Offic. Paroch.* c. 24. Catd. de Luca hic. 19, & Fagnanum in c. 9 de *Hir quæ sunt a Præ* 1894.

er clericorum redditus recensentur etiam distri- totidianæ, quæ debentur Canoniciis, qui divinis rsunt. Nulla enim est vel Cathedralis, vel Col- lesia, quæ communem arcam non habeat, unde nec præmia, quæ singulis diebus atque horis ad- t, ut Choro addicti facilius hac illecebra ducti, tius ad illum convenient (1). Non tamen hujus emolumenti ratio, sed pietatis studium & obse- deum ad chorum vocare unumquemque debet; geret simoniæ labem, qui tantum distributionum aheretur (2).

irnotensis Ep. 219 ad Paschalem Ep. 93 ad Paris. 1647. S. Thomam in *Quolibet* 8. quæst. 6. art. 1.

odus Tridentina distributiones approbat, atque am perducere jubet, ubi veteri instituto receptæ. Propterea statuit, ut in cunctis cathedralibus is Ecclesiis tertia pars fructum, aliorumque rei ad Capituli Dignitates aut ad Canonicos parti- iscopo, etiam tamquam Apostolicæ Sedis delea- otidianas distributiones convertantur (1).

luna Tridentinum *Sess. 21 c. 5 de Reform.*

istributiones, quas absentes amittunt, capitulum iittere, & condonare potest (1); sed Ecclesiæ iive pio loco Episcopi arbitrio adscribendæ sunt ies eorum, qui redditus habent a capituli mensa orum vero, quibus ex eadem mensa communes is, inter præsentes dividuntur (2). Sunt tamen

qui iustis de causis abesse coguntur, & hi distributiones acquirunt, perinde ac praesentes essent; quales sunt & graviter aegrotantes, carceribus injuria detenti, & ab-
sentes propter pestem, vel propter Ecclesiae utilitatem (5).

(1) Confer Suarezium *de Relig. l. 4. de bonis canonic. c. 10 ca. opp. l. 2.* & Benedictum XIV *Instit. Eccl. Institut. 107 §. 7 n. 4.*

(2) Dux sunt ea de re Tridentini Concilii leges *Sess. 21 c. 12 Sess. 22 c. 3 de Reform.* Altera absentium distributiones praebendis, & altera Ecclesiae fabricae, aut alii pio loco arbitrio Episcopi adscribit. Sed lex illa locum habet, cum communis est omnium canonicorum reditus; altera vero, cum illi absint, quia sua a capitulari mensa distincta praebenda est. Consule Gualdum in *c. Quia nonnulli n. 22 & seq. de Cleric. non resident.*

(3) Bonifacius VII in *c. unic. de Cleric. non resident.* ad hanc legem renovavit Synodus Tridentina *Sess. 23 c. 12 de Episc.* postquam generatim constituit, absentes distributionibus non accipiant, addit haec: *Exceptis illis, quos infirmitas, seu iuxta & rationabilis corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiae utilitas excuset.* Itaque quaesitum est quae infirmitas, quae item corporalis avaritas, quae denique Ecclesiae utilitas requiratur, ut absentium distributiones accipiant. Generatim verus gravisque morbus respiciendus, qui aliquem domo exire prohibeat, quam ea in re boni viriatrium spectare oporteat; neque hic ipse morbus est satis, nisi quis sanus divinis officiis interesse non solebat. Excusantur quoque qui carceribus injuste detinentur, quique ob pestis causam, vel propter inimicitias vel injurias, quas immerito perferunt, ut deorum venire nequeunt. Similiter Canonicus Theologus, & studentarius, itemque Canonicus, qui in eadem Ecclesia & auctoritatem, & curam animarum habet, tamquam praesentes in domo habentur, cum ea praestant, quae sui muneris propria sunt, & cetera, quae ad hunc locum pertinent, diligenter explicat Gualdus XIV *l. c. §. 8 & seq. n. 45 & seq.* Vide etiam Gualdum *Exposit. Jur. Pontific. p. 1 l. 5 Decretal. sect. 558 p. 245 & seq.* a quo omnes, qui etiam absentes quotidianas distributiones accipiunt, accurate recensentur.

§. 11. Denique vicarii, qui exercent curam animarum, quae capitulis aut monasteriis conjuncta est, congruam portionem habere debent. Quo nomine intelligitur certa pars fructuum, quae ex parochiae redditibus Episcopi arbitrario trahitur, quaeque vicario adscribitur unde habeat illud ad decentem ejus tuitionem necessarium est (1). Constituant hos vicarios capitula, monasteria & cetera loca, quae curam habent animarum, ut parochialia gerant officia, verum illi ab Episcopo approbandi sunt (2).

(1) Concil. Trident. *Sess. 7 c. 7 de Reform.* Bened. XIV *Cum semper 195 in ejus Bullar. t. 1 p. 222 §. 10 ed. Rom. 1717.* Confer ea, quae supra diximus *l. 1 tit. 5 reff. 9 §. 847. 23.*

(2) Consule Gualdum *Exposit. Jur. Pontific. par. 2 tit. 21 §.*

T I T U L U S XVIII.

285

De Peculio Clericorum.

aliud ecclesiasticum quid
a patrimonialia clericorum.
a peculii ecclesiastici.

4. Facultas testandi de hoc peculio.
5. Spolia, eorum Collectores.

Ex Ecclesiae bonis, cum ad clericos ea pervenerint, illud, quod in Jure nostro peculium Clericorum appellatur. Peculii nomen ex jure civili desumptum significat *pusillam pecuniam, seu patrimonium pusillum*, ut Ulpianus (1), quod servus permissu domini separata dominicis rationibus habet. Placuit hoc nomen transferri ad res ecclesiasticas, quoniam uti servus verum non dominium peculii sui, ita neque clericus dominus est illius, unde illud peculium conflatum est; imo si dominus est fructuum eorundem bonorum, non merus administrator, ut multi putant, hoc certe dominium & arbitrium non ita late patet, uti patet dominium, quod omnes est in rebus suis.

Leg. 5 de Pecul.

• Verum, praeter hoc peculium, habent etiam clerici privata sive patrimonialia, qualia sunt: acquisita Testamento, legato, contractu aliove jure, quod clerici cum civibus commune habent. Horum quidem bonorum non plenum clericis dominium est, & ideo distractio Consumptio eorum arbitrio relinquitur (1). Moriente Clerico sine testamento, haec bona transeunt ad coproximos ab intestato, ac si nulli fuerint vel ex testamento, vel ab intestato haeredes, ad Ecclesiam deferuntur (2).

*Leg. 4 c. 12 quart. 5 cap. 9 et 12 de Testamenti.
Cap. 1 eod. c. 1 de Succes. ab intest.*

• Sed in ecclesiastico peculio illud saepe quaesitum est, an clerici ejus dominium habeant, an potius tantum & administrationem. Quae disputatio eo spectat, utrum lex justitiae, an pietatis & misericordiae, ut positivum Ecclesiae clericos cogat in pauperes,

aut alios pios usus convertere quidquid ex decenti exhibitione sua superest de redditibus rerum ecclesiasticarum (1). Alterutram sequi opinionem placeat, certum est, ceterum ex bonis ecclesiasticis tantum sumere, quod ipsis est necessarium ad honeste, ac decenter vivendum, reliquum in pios usus conferre oportere.

(1) Controversiam hanc, omnibus excussis argumentis, elegantissime expendit Benedictus XIV *de Synod. diocesi.* l. 7 c. 2. Videndus est etiam Theod. Rapprechtus *Not. bist. in rjus Can.* § tit. 25.

§. 4. Antiqui canones de ecclesiastico peculio clericum testari vetabant, quoniam illud redire debebat ad Ecclesiam, unde profectum erat (1). Sed sensim consuetudo ac privilegio Summorum Pontificum, præsertim ob frequentes lites, quas excitabat difficultas discernendi bona ecclesiastica a patrimonialibus, inductum est, ut clerici etiam de bonis ecclesiasticis testamentum condant. Interim iure ro valent hæc testamenta; sed gravi certe crimine arguantur clerici, qui potius quam in pios, conferunt in profanos usus, aut in ditandis consanguineis insumunt fructus rerum ecclesiasticarum. Non enim consuetudo bonorum futuram mutat, neque privilegium datum censetur cum præiudicio detrimento pauperum & Ecclesiarum (2).

(1) *Can. 40 Apostolor.* apud Cotelierum l. cit. p. 417, c. 2 de iure cleric. c. 7 de Testamen.

(2) Vide Concilium Tridentinum Sess. 25 cap. 1 de Refor.

§. 5. Bona ecclesiastica clericorum post eorum obitum spolia dicta sunt, quoniam clerici, exemplo monachorum, ad vitæ exitum properantes rebus peculiaribus sese cum spoliare consueverunt, ne quid Ecclesia caperet detrimenti. Hæc bona, quæ clericus moriens relinquit, nisi vel consuetudine, vel privilegio Summi Pontificis testandi facultatem habeat (1), iure spoliæ pertinent ad Cameram Apostolicam, quæ ea colligit per collectores in provinciis constitutos, & cuncta in pauperum alimenta, aliosve pios usus convertit (2). Neque quis sibi per hos collectores iniuriam damnum, aut injuriam putet; quoniam spoliæ ad ea pertinent, de quibus clericus liberum non habet statuendi arbitrium, atque illud declinare unusquisque potest, si sit

temperet legi, qua obstringitur, piisque adscribat
reditus ecclesiasticos, qui supersunt ex necessariis
in traducendam (3).

Consule Giraldum *Exposit. Jur. Pontific. par. 1 Decret. l. 3*
p. 306 et 307, & Lucium Ferraris *Biblioth. verb. Spolium*,
omnes, qui vel consuetudine, vel privilegio de ecclesia-
sticis testari possunt, accurate recensentur. Cives & incolæ
omnes, quique procul ab ea decedunt intra decem millia
passuum, eo privilegio fruuntur *per constit. In eminenti 55, Pauli*
Bullar. t. 5 par. 3 p. 197.

Consule Benedictum XIV *de Synod. dioces. l. 5 c. 8 n. 6*.
Spolia instituta sunt a Summi Pontificibus ad coercen-
dam avaritiam clericorum, qui multas ex ecclesiasticis bonis quæ-
runt, ut iis ditarent consanguineos suos, atque ad tuen-
das, quibus sancitum est, ut Ecclesiæ bona in pios usus
verterentur. Narrat inter ceteros Matthæus Paris *ad an. 1246 p.*
Paris. 1644, tres Angliæ Archidiaconos incredibilem quam-
vix vim coacervasse, præter mobilia complurima magni
pretii ex iis duos ab intestato obiisse, quo factum est, ut o-
mnia ad laicos pervenirent. Obierat intestatus, inquit, & pluræ
marcarum cum vasis multis argenteis, saculo, & seculari-
ticiè dimiserat. Episcopi, cum ipsis decedentium clerico-
rum spolia permitteretur, sæpe vel potentia impediri suum mu-
tarc non poterant, vel etiam gratia freti ultro negligere
sæpe etiam in privatam utilitatem suam convertebant
quæ ex hoc spolio clericorum acceperant. Adde, quod multi
eodem, quo ceteri clerici, laborabant morbo, studio vi-
ditandi suos ex rebus ecclesiasticis, neque ullus erat, qui
eorum spoliis eam gereret sollicitudinem, quam gerere
debet. Itaque ut frenum haberet avaritia clericorum, ac sarta
avaritæ vis legum ecclesiasticarum, Sedes Apostolica cu-
piscit bonorum, quæ ad clericum ex ecclesia venerunt, ut
faret in pios illos usus, in quos clerici conferre debuissent.
Sed ecclesia est, quæ spoliis clericorum indigeat, ea facile re-
Sedes Apostolica, ut in illius utilitatem convertantur. Ita
Benedictus XII *const. Inscrutabili 81 Bullar. l. 9 p. 542*, quam
actionem postea confirmarunt Bened. XIII *in const. Sacrosan-*
ctolatus 16, & *const. Romanum decet Pontificem 151 Bul-*
lar. t. 12 p. 524 & 552, ac Bened. XIV *constit. Pastoralis*
ejus Bullarii p. 57 ed. cit. in Regno Neapolitano deceden-
tium Episcoporum ac Prælatorum spolia concessit ecclesiis, qui-
bus præfati fuerant. Recte hinc observat Thomasinus *Vet. &*
reder. disciplin. par. 3 l. 2 c. 57 n. 3, quod si invidiosa sunt spo-
lia invidia & infamia conferenda est in inextinguibilem quam-
vix avaritiam vel beneficiariorum, qui ex stipendiis in pauperes
vendis quidam sibi accumulantes thesauros iniquitatis, vel co-
muni, qui in bona pauperibus & Ecclesiæ dedicata succedere
debet. Idem habet Baronius *ad an. 397 n. 64 t. 6 p. 252 ed. Lu-*
ci etiam animadvertit, quod qui de collectorum importuna
ne queruntur, hoc facile vitabunt, et prudenter arte deludent,
nam Ecclesiæ, quæ supersunt, non congregarint, sed in paupe-
garint.

TITULUS XIX.

De rebus Ecclesiasticis non alienandis.

1. De rebus ecclesiarum non alienandis
vetos regula.	5. Quarum rerum permixta alienari
sint?
2. Quid alienatio comprehendat?	6. Venditio fructuum beneficiorum
& horum locatio solutione
pata.
3. Quæ res alienari nequeant?	
4. Venia Sedis Apostolicæ.	

§. 1. Vetus est regula, Ecclesiæ res alienari non potest
quam regulam & sacri canones (1), & civiles leges (2) tam
firmam haberi voluerunt. Nam sua Ecclesiæ bona, ut
ta testia servanda sunt, ut ex iis habeant clerici & popu-
res unde vivant, & Religionis cultus sustineatur. Hæc
ea in re jure utimur, quod a Paulo II sancitum est (3).

(1) S. Leo M. ep. 17 ad univers. Episc. per Sicil. conc. 421
col. 728 ed. Venet. 1793; cujus epistolæ veritatem adveniens
li ratiunculas egregie ostendunt Fratres Gallerinii
Cacciarius in Monit. ad eand. ep. p. 86 ed. Rom. an. 1735. To-
tius Histor. Eccl. not. 7 in Vit. S. Leon. t. 15 p. 834 ed. Venet.
Eadem lex est Hilarii Pontificis, qui proximus L. —
fuit, ep. 8 c. 5 ad Episc. divers. provinc. Gal. apud Labbæi
conc. col. 67, itemque Symmachi ep. 5 ad Cæsar. eod. t. —
quidem epistola S. Symmachus respondet S. Cæsario
qui eum rogaverat, ut rerum ecclesiasticarum alienationem
stolica auctoritate prohibet ib. col. 424, Concil. Anc. —
t. 1 concil. Labbæi, col. 1498, Carthaginense V c. —
155, Agathense can. 7 t. 5 col. 522, Aurelianense III can. 2
1277, Aurelianense can. 18 c. 1576, & V can. 15 c. —
& Nicænum II can. 12 t. 8 col. 1256, Cyrillus Alex. —
Dominum t. 2 Pandect. can. Beverregii edit. Oxonii 1672 p. 17, &
in locum Balsamon, vasa, inquit, pretiosa Ecclesiæ sunt, ut
& reliqua Deo consecrata, & possessiones immobiles inalienabiles
sunt, & Ecclesiis reservantur. Non igitur nova, ut quidam
tant, sed vetustissima est canonum regula de rebus Ecclesiæ
alienandis. Confer etiam Decretal. titulum de Reb. Eccl. an
vel non.

(2) Leg. 14 & 17 cod. de Sacror. Eccl. Novell. 7 c. 1. Vetus
iam Capitularia Regum Francorum l. 2 c. 29 col. 502 & 15 c. 30
col. 632 t. 1 ed. Balutii cir., aliaque multa eorundem capitularium
loca, quæ laudat & expendit Cl. Mamachius del diritto della
Chiesa d'acquisto e di possedere l. 3 c. 1 p. 61 & 11, ubi
tum hoc argumenti genus graviter & solide pertractatur.

(3) Extravag. Ambrosiana de Reb. Eccl. alien. vel non.

§. 2. Pertinet hoc interdictum etiam ad monasteria,
hospitalia, ceteraque loca pia & religiosa, quorum etiam

clesiastica dicuntur, eaque distrabere nefas est (1).
 onis autem nomen comprehendit venditionem, do-
 n, permutationem, emphytheusim, locationem, com-
 m ultra triennium (2), pignoris constitutionem seu
 & hypothecam, in feudum concessionem (3), de-
 mnem conditionem, per quam res Ecclesie deta-
 citur (4).

1. *Novell. 71, et cit. Extravag. Ambrosiana.*

ita est locatio rerum ecclesiasticarum ultra triennium,
 et ille fructus quoque anno percipiuntur. Nam si ex fru-
 ctu tantum unoquoque biennio aut triennio, tunc respe-
 xit sex aut novem locatio perficitur. Communis haec est
 arum sententia, quam præter ceteros sequitur Fagnanus
de Reb. Eccles. alienan. vel non n. 43.

2. *Extravag. Ambrosiana, et c. 5 de Reb. Eccles. alienat.*
 Vide etiam *const. Humana salus* 15a. Urbani VIII in
 5 par. 5 p. 374, ejusdem decretum edit. die 7 Sept. 1624
 alidum par. 1 *secl.* 451 p. 392, quo sublata sunt privile-
 gium, quibus antea res ecclesiasticas, in hac Sede Apo-
 lienare licebat.

3. hac *conditio* occurrit in *cit. c. 5 de Reb. Eccles.*
 eam tamquam importunam rejiciunt Cujacius & Anto-
 nianus, quod non intelligant, quæ species alienationis
 sit. Sed recte Innocentius Gironius *Paratit. in Decret. l.*
§. 3 p. 257 ed. Vindobonæ 1761, vocem illam retinendam
 edit, quoniam conditio est pactum, per quod rei Eccle-
 siæ inferri potest.

Neque solum res immobiles Ecclesie, uti prædia
 & urbana, alienari nequeunt, sed etiam res immo-
 biles, quæ servari possunt, integra armenta, gre-
 gæ, arbores prædio utiles ac necessariae, jura,
 census, cetera, ex quibus annui fructus capiuntur.
 alienatio valet, si justa de causa, & adhibitis so-
 litibus facta sit. Causa vel est necessitatis, puta æris
 issolvendi, cum ei fructibus satisfieri non possit (1);
 itatis, si Ecclesie utilis futura sit alienatio, puta
 ruinosæ in emphytheusim dentur, vel silvestria
 grique inculti colonis permittantur, aut terræ lon-
 tæ cum vicinis commutentur (2); vel domum pie-
 uta si famis tempore alendi pauperes, aut a capti-
 mendi sint (3).

4. *lemens. 1 de Reb. Eccles. non alien.*

an. 53 cap. 12 qu. 2 c. 1 de *Rer. permut.*

an. 13 & seq., et can. 70 et 71 c. 12 qu. 2.

§. 4. Solemnitates omnes fere pertinent ad consentum Sedis Apostolicæ, a qua causæ expenduntur, iisque rite cognitis alienatio permittitur (1). Sine consensu Sedis Apostolicæ irrita alienatio est; præterea qui rem distraxerunt, aut qui distractam acceperunt, pœna plequatur a communicationis, si Episcopi vel Abbates non sint. In his Ecclesiæ ingressus interdicitur, iidemque, si non sex in interdicto fuerint, ab omni suspenduntur administratione Ecclesiarum aut monasteriorum, quibus præfati sunt Capitula quoque, & aliæ universitates in interdictum cadunt; singuli vero, ex quibus illæ universitates constant, privantur jure electionis & ecclesiasticis officiis, quorum bona alienarunt, atque ab iis aliisque perpetuo removeantur (2). Quod si post alienationem rite factam Ecclesia grave damnum acceperit, ea, non secus ac minor, beneficium debet in integrum restitutionis (3).

(1) Omnes Episcopi in jurejurando, cujus facta mentio est in tit. 4. sect. 1 §. 2, spondere debent se, inconsulto Rom. Pontifice non alienaturos suarum Ecclesiarum bona. Ego: hoc hostes Sedis Apostolicæ hoc juramentum, ejusque originem trahunt a celebri *Extrav. Ambrosiana*, quam Paulus II. evulgavit. si vetustissima, uti demonstratum supra est, regula erat, probata Conciliis, Summisque Pontificibus, quod res Ecclesiæ alienari non possent, equidem non intelligo, neque intelligere potius quam arbitror, qua in re peccarint Rom. Pontif., cum ipsam tam salutarem, tam vetustam, tam probatam & ubique tam firmiorem reddere voluerunt, imposito Episcopis jurejurando, quo ii nihil se inconsulto Romano Pontifice ecclesiasticorum bonorum alienaturos promitterent. Falsum autem est, quod huius iuramenti origo ab extravaganti Pauli II. repetenda sit. Nam hic diurnus Pontif. Roman. a Garnerio illustratus, collectusque ab VII aut initio sæc. VIII, uti ostendit ejus ætatis Codex, qui ipse Garnerius affert in *Prefat. n. 10 & 11*, continet verba, quibus eandem hanc promissionem, qua se quisvis a Sum. Pontif. consecrandus Episcopus obligabat. *Cap. 5 tit. 7 p. 54 ad fin. an. 1680* Cælestinus III, qui sæc. XII Pontificatum obtinuit, c. 8 de *Reb. Eccles. non alien.* memorat *Sacramentum fidelitatis*, quo Ravennatensis Archiepiscopus tenebatur *Apostolicam nihil alienare*. Quam decretalem explanans Glossa *Audientis*, qui floruit sæc. XIV testatur quod ætate sua *quilibet Episcopus, qui immediate D. Pape subest, jurat ei fidelitatem, quod non alienabit bona Ecclesiæ, neque infeudabit; & idem juramentum præstant alii Episcopi suis Metropolitanis*. Ii vero, qui non immediate suberant Romano Pontifici, jusjurandum emittebant multa, quam describit Dorandus Mimatensis Episcopus, qui in exitu sæculi XIII, uti legitur in exemplari Vaticano, laudat *Catalanus Pontific. Roman. t. 5 §. 9 n. 290*, ex quo

251

romittant perpetuam obedientiam B. Petro, Sanctique
Ecclesie, & ipsi Summo Pontifici, & Archiepiscopo, cui
spondebantque praterea, nihil se alienaturos contra jus
sanctam Ecclesiam, apud Catalanum l. 1 Pontific. tit. 15
consule Cl. Mamachium del Diritto libero della Chiesa
c. 1 §. 9 p. 48 et seq.

stant vero periti Juris Canonici, num. *Extravag. Ambi-*
ne vigeat, & num etiam in omnibus locis, in quibus
 locant pœne, quæ ab ea constitutæ sunt. Confer *Schmah-*
5 sis. 15 §. 4 n. 122 et seq., & Giraldum par. 1 l. 3 168.

1 de integr. restit.

ant tamen nonnullæ res ecclesiasticæ, quarum,
 se venia Sedis Apostolicæ, permessa alienatio est.
 rant ea, quæ servando servari ac retineri non
 ati sunt fructus arborum, frumentum & similia;
 isto usu locari, aut in emphytheusim dari consue-
 quoniam hæc finita locatione aut emphytheusi ite-
 eduntur iisdem, quibus antea, pactis & legibus,
 vincolæ non fertiles resque ceteræ exigui pretii
 que collata in monasterium aut locum pium, a quo
 ri nequeunt. Ita legatum Cappucinis, aliisque si-
 ecte distrahitur, modo pretium in Ecclesiam aut
 ii utilitatem convertatur (2).

1 Terrula c. 12 qu. 2.
autem l'agnanum in c. 5 de Reb. Ecclos. alien. vel non
n seq.

ertinet etiam ad alienationem rerum ecclesiasti-
 venditio fructuum beneficiorum, quos aliquis in
 nfert vel ad longum tempus, vel quamdiu vivit;
 pecunia, quæ fructus æquet, quos probabile est
 rum consequuturum esse. Irrita hæc venditio
 æcumfert pœnam excommunicationis constitutam
 omnes, qui res Ecclesiæ alienarunt (1). Nec præ-
 locatio bonorum ecclesiasticorum, ex qua in per-
 accessoris capiuntur fructus, antequam veniat eo-
 endorum dies. Locatio hæc non obstringit succes-
 ui beneficiarius sua illa festinatione fructus præ-
 in potest (2).

editus XIV *Constit. Universalis 20 ejus Bullar. t. 1 p.*
1. 100 Ven. 1754.
101. Trident. Sess. 23 c. 11 de Reform.

Dei, ideoque in hominum commercio versari
(1). Inde repetenda est eorum immunitas a
civilibus, quæ a laicis imponuntur; atque
non hominum privilegio data, sed ex ipsa
in bonis ecclesiasticis penitus affixa atque in
quando Christus, cum inter homines versare
solvit (3), id quidem fecit voluntate & ad
omnem scandali causam removeret (4), non
humana ad solvendum lege cogi posset (5)
solvit voluit ex loculis, in quibus erat patrin-
rum & Apostolorum (6).

(1) Adeundi sunt S. Gregorius Nazianz. *ep.* 80 p.
1 *ed. Colon.* 1690, & S. Ambrosius *de Penitent.* l.
549, & *ep.* 20 *ad soror.* n. 8 p. 903 *opp.* t. 5 *ed.*

(2) Consule Thomass. *Ver. et nov. Eccles. disc.*
c. 33 n. 13, & Cl. Mamachium *del Diritto libero*
acquistare e possedere beni temporali l. 2 par. 1
et l. 2 par. 2 c. 3 p. 93 *seqq.*

(3) Matthæus XVII 25.

(4) S. Hilarius *in Matth.* c. 17 n. 11 p. 696 *ed.*
Joann. Chrysost. *Hom.* 53 *in Matth.* n. 2 p. 535
ep. 7 n. 12 13 18 p. 81 *seqq. opp.* t. 5, S. Augustinus
psalm. 137 n. 16 col. 1533 *opp.* t. 4, S. Hieron. *in*
col. 156 *opp.* t. 7 *ed. Ver.*

(5) Hinc merito ab Joanne XXIII damnatus
Ili Patavini, & Janduni agentium, Christum, cum
scis ore sumptum tributū loco solvit iis, qui peteb

*filii: ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare
nummum, et cum piscem, qui primus ascenderit, tolle, et
ejus, invenies staterem. illum tunc, de eis pro tuo et
loco colligunt Patres, Christum se tributi lege solu-
isse, id tamen solvisse arbitrio suo, ne publicanos
et; præterea non ex loculis, sed ex staterem in ore pri-
mo tributum pendere voluisse, ut ostenderet, tributi onere
loculos, in quibus pauperum & Apostolorum patrimo-
nebat. Ita S. Hieron. l. 5 in Matt. c. 17 col. 156 r. 7 ed.
Vindob. de Dispensat. eccles. c. 19 p. 287 et seq. opp. t. 2
1668, S. Thomas in Summa 22 q. 108 art. 7. Van-
derkuij in fingendis epochis temporum magis semper
, & insignis, ut plurimum, fallacia atque insectis est;
erat in Jur. Eccles. univers. par. 2 tit. 35 n. 51; quasi
primus animadvertit, quod Christus ex loculis tributum
sit, ut ostenderet, nihil ex pauperum, sacerdotumque pa-
trimonio esse detrahendum. Sed erat vehementer
doctus, qui ante quadringentos, eoque amplius, annos,
bardus floureret, vitæ usura fruebatur, hoc ipsum ap-
& ejus loc. cit. verba sunt hæc: *Quod si quis objiciat
quomodo Judas in loculis portabas pecuniam? Respon-
sum pauperum (Christus) in usur suos convertere nefas
bitque idem tribuit exemplum.**

privilegium referri potest ad bona patrimonialis
na; sed hoc privilegium naturali æquitate nititur,
nec hominum voluntate arbitrioque processit.
civitatibus & gratiosos esse decet, qui curam &
nem habent rerum spiritualium, & omnino æ-
, ut quæ illi sustinent, propter sacrum officium
erium onera, compensatione immunitatis a tribu-
tionalibus allevantur (1). His e fontibus hausta est
s bonorum clericorum, & his fundamentis nitun-
tibus eadem probata est.

Thomas Less. 1 in ep. ad Roman. c. 13 ab hoc, loquitur,
vendi tributa, liberi sunt clerici ex privilegio Principum.
quo æquitatem naturalem habet. Hoc autem ideo æquum
sunt reges sollicitudinem habent de bono publico in bonis
ut, ita ministri Dei in spiritualibus ministrant, recon-
gna, quod pro eorum pace laborant.

huare Ecclesiarum & Clericorum bona non sub-
utis, & vefligalibus laicorum, sacrisque interdici-
qui his oneribus sine venia Summi Pontificis, ea
licit. (1). Immo ne a sponte quidem pecuniam dan-
tributis & vefligalibus accipere fas est, quique
uniam sponte dederunt, & qui acceperunt, pari
utis plectuntur pœna (2).

Leonis constitutio, & quæ legi solet in die Cœnæ D
vanda est; quas quidem constitutiones una cum cete
rum decretis, quæ ad ecclesiasticam immunitatem p
omnibus diligenter observati jubet Concil. Tridentin
cap. 25 de Reform.

§. 4. Sed onera, quæ bonis inhærent, etiam
siis pendenda sunt (1); modo ex iis bonis Ec
data & constituta non sit (2), & modo per
set, rei que infixum onus, antequam eadem ad
pervenirent (3). Ecclesiarum bonis æquantur
nasteriorum, hospitalium, similium, itemque
quibus sacrum clærici patrimonium est constitu
hæc similiter insitum habent in se privilegium
tis, cujus gratia laicorum tributis & oneribus
ciuntur; cetera vero patrimonialia bona clericoru
dem omnino censeantur jure, quo bona Eccles
iis tantum gaudent privilegiis, quæ nominati
expressa sunt.

(1) *Can. 22 c. 25 qu. 8 c. 5 de Pignor. c. 35 de Dec*
cunctis tributis, etiam quæ erant imposita, antequam
clesiam perveniret, immunis est situs Ecclesiæ, ac c
sepulturis, hortus juxta Ecclesiam positus, & similia.
25 qu. 8. Adeundus Fagnanus in *c. Non minus 4 n.*
Immun. Eccles.

(2) Consule Fagnanum in *cit. cap. Non minus*, &
Exposit. Juris Pontific. par. 1 l. 5 tit. de dec. 65 l. 1

RECENSIO

TULORUM ET SECTIONUM TOMI II.

LIBER II.

TITULUS I.	
divisione.	Pag. 3
TITULUS II.	
entis.	4
Baptismo.	19
e Confirmatione.	45
De Eucharistia.	51
De Poenitentia.	82
e Extrema Unctione.	102
De Ordine.	108
De Matrimonio.	110
De Sponsalibus.	117
De Matrimonii impedimentis.	121
e Impedimentis impediens.	153
De Divortiiis.	155
TITULUS III.	
ntiis et Remissionibus.	159
TITULUS IV.	
Officio.	165
TITULUS V.	
im Celebratione.	174
TITULUS VI.	
l.	181
TITULUS VII.	
lacrīs, et primum de Ecclesiis.	191
consecrandis, et reconciliandis Ecclesiis.	205
e immunitate Ecclesiarum.	208
De Cappellis et Oratoriis.	217
De sacris vestibulis, vasis, ceteris ad Ecclesiam	
entibus.	219
TITULUS VIII.	
s, et Veneratione Sanctorum.	223
TITULUS IX.	
ris.	226

	TITULUS X.	
De Monasteriis.		Pag. 251
	TITULUS XI.	
De Seminariis Clericorum.		252
	TITULUS XII.	
De Hospitalibus.		253
	TITULUS XIII.	
De Rebus Temporalibus Ecclesiae.		254
	TITULUS XIV.	
De Praebendis, et Beneficiis.		255
Sect. I. De vetita beneficiorum multitudine.		256
Sect. II. De coniungendis, ac dividendis beneficiis.		257
Sect. III. De Commendis Beneficiorum.		258
Sect. IV. De Pensionibus Ecclesiasticis.		259
Sect. V. De adipiscenda beneficiorum possessione.		260
	TITULUS XV.	
De Censibus, Exactionibus, et Procurationibus.		261
	TITULUS XVI.	
De Decimis.		262
	TITULUS XVII.	
De Primitiis, Oblationibus, ceterisque temporalibus bonis Clericorum		263
	TITULUS XVIII.	
De Peculio Clericorum.		264
	TITULUS XIX.	
De Rebus Ecclesiae non alienandis.		265
	TITULUS XX.	
De immunitate bonorum ecclesiasticorum.		266

JOHANNIS DEVOTI

DEI ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA

EPISCOPI OLIM ANANIENSIS

N U N C

ARCHIEPISCOPI CARTHAGINENSIS

INSTITUTIONUM

CANONICARUM

LIBRI IV.

NOVA EDITIO VENETA

OMNINO AD INSTAR ULTIMAE ROMANAE

Ab Auctore recognita et Additionibus locupletata.

TOMUS TERTIUS

Admittitur JACOB. Card. Patr.

VENETIIS

SUMPTIBUS CAJETANI CANCELLARI

MDCCCXXIV.

*Quid adhuc quaeris examen, quod apud Sedem
stolicam factum est?*

S. Augustinus Oper. imperf. contra Julianum lib. 1
tom. 10 col. 993 edit. Maurin. Venet. 1733.

LIBER III.

TITULUS I.

De Judiciaria Ecclesiæ Potestate.

ne bene constituta respublica
bet magistratus cum impe-
jurisdictione.

ia distincta est a civili re-
quæ suos habet cum im-
et jurisdictione magistratus.
Judiciaria pars est hujus
et jurisdictionis.

abet Ecclesia non hominum
o, sed suo imperio, et ju-
oni coherentem

aria potestas vel in personas,
res, quæ ad rempublicam
nt.

ibus æqua sit ecclesiastica,
ne reipublicæ conditio; in
hæc ab illa differat?

potestas a Christo Ecclesiæ
in interiori, tum in ex-
foro.

Joannis, et Lucæ expenditur.

Potestas, quam Apostoli
runt.

is ecclesiasticum judicium
memorat.

Apostolorum Successores,
Antib, non solum

in interiori, sed etiam in exteriori
foro judicia exercuerunt.

15 et 16. Atque hi quidem veri ju-
dices erant, non arbitri litigantium
voluntate electi.

17 et 18. Eorum judiciis nihil dee-
rat, quod verum perfectumque ju-
diciū requirit.

19. Concordia Sacerdotii, et Imperii
sub Christianis Imperatoribus.

20. Utriusque Potestatis regimen et
administratio.

21. Ecclesiæ coercitio.

22. Judicia Ecclesiæ sub Christianis
Imperatoribus.

23. Leges Principum Christianorum
de clericorum causis tantum ab
ecclesiasticis judicandis.

24. Civiles quoque laicorum contro-
versias Episcopi indicant; verum
ex voluntate litigantium.

25. Cur ecclesiasticum judicium sæpe
a forensi distinguatur?

26. Ordo judiciorum a jure Canonico
constitutus etiam in foro civili
receptus.

iam visibilem esse societatem, & ideo visi-
esse gubernatione, sine qua nulla hominum
re, & conservari potest, superiore loco de-

(1). Hæc autem gubernatio non tantum

endas leges, quibus jubeantur, quæ facienda

etque contraria, sed etiam comprehendit

Providendi, ut hæ leges vim, atque exitum

stra enim leges feras, nisi etiam cures, ut

et & obediant, qui societate continentur; &

nisi imperium & potestatem habeas, per

mes ad parendum cogas. Quare in omni be-

republica magistratus esse oportet, qui non

providentia, sed etiam imperio & jurisdi-

ut ab omnibus observentur leges, quæ sunt

commodum, utilitatemve comparatæ.

quæ diximus in Prolegomenis cap. 1 §. 4 et seq.,

pag. 5 seq.

§. 2. Christus Ecclesiam constituit ad instar rei publicæ a civili distinctæ (1), eique dedit magistratus, qui hominum societati cum imperio præessent (2). Quare hos magistratus omnem contulit potestatem, qua ut recte administraretur, regaturque respublica, atque ut optimis abundet legibus, quibus cuncti pareant, & rebus etiam in officio pœnis coerceantur. Nam quomodo poterit respublica sine magistratibus, aut cum magistratibus otiosis & inanibus, qui jurisdictione, imperioque careant

(1) Consule, quæ dicta sunt in *Prolegom. c. 1 §. 6 p. 6* & quæ complexus solide, copiose, diligenter est doctus Minichius in *op. ad. Febron. 11 §. XVIII seq. p. 265 seq. t. 1* ed. Rom. 1776, et *Antiquit. Christianar. l. IV c. III p. 270 seq. t. IV*.

(2) Magistratus a Cujacio ad tit. 2 de *Orig. jur. opp. m. ed. Ven. 1758*, definitur qui *juri dicendo, et assidue servando præest*. Atqui hanc a Christo Episcopis data ecclesia potestatem constat; & huc etiam spectat Apostolus *1 Cor. XIII* *17 obedite Præpositis vestris, et subjacetis eis, sicut Christo, qui est caput ecclesie, quod est corpus ecclesie, quod seipsum subdit, ut ecclesiam perfectam exhibeat, quæ non habet maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed sit sancta, sine macula, sicut ecclesia, quæ seipsum subdit, ut ecclesiam perfectam exhibeat, quæ non habet maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed sit sancta, sine macula*. Quidem verbis imperii potestas in Ecclesiæ Præpositis continetur. Nam si Christiani obedire & subjacere jubentur suis, in his certe imperandi potestas esse debet. præceptorum plenæ sunt literæ Ignatii Martyris, qui in *ep. ad. Ephr.* post. disciplina fuit: *studemus*, inquit ipse in *ep. ad. R. apud Cotelierium PP. Apostol. t. 2 p. 13 ed. Antuerpiæ 1718* *po non resistere, ut simus subiecti Deo*. Magnesianos *p. 21* vult subiectos esse Episcopo, ut Christus Patri, Christo. Iisdem pene verbis alloquitur Trallianos *n. 1* ladelphenos *n. 2, 9, p. 31, 33*, Smyrnæos *n. 9 p. 37*. quidem Origenis, quæ pertinet ad exitum sæculi II III, ita certum, atque exploratum omnibus erat, Ecclesia gerere magistratum, & habere illam, quæ propria, jurisdictionem & potestatem, ut id tamquam ipse Origenes adversus Celsum proponat, Ecclesiam magis cum republica, & cum civilibus ecclesiasticos magistratus *Cels. l. 3 p. 466 & 467 t. 1 ed. Paris. 1733*. Memorat etiam Eusebius imperium & magistratus S. Gregor. Nazianz. *op. 17 n. 15 opp. t. 1 p. 271 ed. Colonia 1690*. Vos quoque, inquit, imperio, ac throno lex Christi subicit. Imperium enim nos quoque gerimus, ad do etiam præstantius ac perfectius; nisi vero æquum sit, quæ carni fasces submittere, et cælestia terrenis cedere. Hunc ipse Gregorius *ep. 46 Africano 807* Episcopatum *τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν* *Ep. ad Coloss. t. 11 p. 349 ed. Monfaucon. Paris. 1734* *ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν* spiritualem magistratum, vocat. Quin omnes univ. Græci Patres Episcopatum *ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν*, hoc est Magistratum, & Principatum appellant. Similiter omnes Græci & Latini Patres divina institutione repetunt hunc ecclesiasticum magistratum, & jusque potestatem & jurisdictionem. Quare nihil agunt, qui tantum potestatis, et auctoritatis, non item jurisdictionis vocabulum

usurpatum purant ante ætatem S. Greg. Magni, quæ abulo usus est *op. 8 l. 14 opp. r. 1 col. 1266 ed. Mau-*
705. Nam si Ecclesia ipsius Christi voluntate & in-
 er habuit magistratus cum potestate condendi leges,
 ifligendi pœnas, habuit certe jurisdictionem; nihil
 , num Ecclesia jus suum potestatis, & auctoritatis,
 urisdictionis vocabulo explicaverit. Modo Ecclesiæ
 certe habet a Christo, otiosum est de vocabulis di-

c autem jurisdictio, quam habent in republica
 cum imperio præpositi, sine dubio comprehen-
 iam potestatem. Nam qui leges condit atque
 observandas curat, imperioque tuetur, qui in
 bet jurisdictionem, is etiam suam explicat po-
 judicii, in quibus ortæ inter subditos contro-
 muntur, legumque observatio præscribitur. Ita-
 ria potestas non cujusquam hominis beneficio
 Ecclesiæ, sed penitus affixa, atque insita est in
 condendi leges, in imperio, atque in jurisdictio-
 Christus in eam contulit.

hanc potestatem aut Ecclesiam habere negant,
 hominum beneficio repetendam putant, si ma-
 omnem jurisdictionem Ecclesiæ adimant ne-
). Nam pugnantia hæc sunt, esse in republica
 cum imperio, ac jurisdictione, et hos magi-
 habere judicandi potestatem, quæ eorum juri
 phæret, quæque in primis est hujus imperii et
 is propria. Atqui Ecclesiam habere magistratus;
 ministratione, cura, potestate, imperio illa Chri-
 hominum societas, illaque a civili distincta res-
 enda sit, hoc est Episcopos a Christos consti-
 catholicos omnes constat.

Ætius omnem Ecclesiæ jurisdictionem, & legisla-
 tem eripere conatus est; ejus errorem sequuti sunt
 Joannes Hussius, Marsilius Patavinus, Jandunus,
 alvinus, Grotius, qui falso putarunt, nullam Ec-
 jurisdictionem, sed omnem ejus in dirigendo & sua-
 m esse auctoritatem. Horum exemplo Protestantes
 jus Principis in sacra tuentur, Ecclesiæ adimunt
 potestatem. Qui cum Puffendorffo Ecclesiam non
 empubicam, aut *statum*, ut inquiunt, sed tantum
 contendunt, ut Mosheimus, Bohemerus, Budæus,
 nem Ecclesiæ esse negant judiciariam potestatem,
 jus majestatis Principis sæcularis pertinere arbitran-

ejus Bullar. p. 163 ed. Rom. seu Venet. 1758, & Patavini, & Janduni error multo ante damnatus est Const. Licet juxta doctrinam apud Raynaldum t. 5 p. Morinus in opere de Penitent. administr. l. 1 c. 10 riosum Ecclesie non distinguit a foro penitentiali tantum post XI aut XII seculum Ecclesiam h Cum Morino sentit Van-Espenius Jur. eccles. univ Favretii celebre est opus de Abusu, quo ipse ecc risdictionem & judiciariam potestatem acriter in du-Pinus de Antiqua Eccles. disciplin. Diss. VII § ecclesiasticum in civilibus & criminalibus clericorum potestatem ex Principis permissu repetit. Petrus Histor. civil. Regn. Neapolis. l. 2 c. ult. t. 1 hostis infatentioso Ecclesie foro, omnem ejus potestatem in do, suadendo, & per censuras corrigendo ponit, & assentitur. Jacobus quoque Gothofredus ad L. 47 C. Epist. & Cleric. t. 6 p. 106 & seq. ed. Lipsie 1743, & eius in Paratit. Cod. de Episcop. audien. opp. t. 2. 1758 judiciariam Ecclesie potestatem negant. Novis Litta in opere iterum edito Ticini an. 1785 del sporre gl'impedimenti dirimenti nel matrimonio, e Tom. II p. 125, Morini sententiam ad VIII seculum atque ante hoc tempus Ecclesie veram judicandilum in rebus Religionis adscribit. Plures viri doctisie potestatem vindicarunt, quos inter præstant Adv. Cathar. & Valden. l. 5 c. 13 §. 5 & seq. p. 552. Dandinus Altaserra in opere de Jurisdic. eccles. a tium, & in libro peculiari adversus Gothofredum, Bianchi Della potestà e della polizia della Chiesa l. nes le Gendre Judicium Episcopale adversus calumfredi acerrime vindicatum. Doctissimus Mamachius

republicam pertinent, habent potestatem; hoc est in personas, ex quibus ea constat, atque in res quibus utuntur personæ ad vitam traducendam. Quare Ecclesiæ magistratus in res & personas suæ reipublice habere debent judiciaria potestatem, quam in res suas reipublice habent ceteri magistratus.

§. 6. His in rebus æqua est conditio civilis & ecclesiæ publicæ, quæ utraque imperium habet in res & personas suas; verum ecclesiastica respublica habet etiam spiritualem potestatem, qua civilis respublica caret. Scilicet Christus non tantum Ecclesiam in qua esset perfecta respublica, & ideo juribus frueretur rerumpublicarum, sed etiam ejus unius præsente rebus sacris atque divinis, & curam rerum, quæ ad æternam hominum felicitatem pertinet. Itaque Ecclesiæ potestas non tantum est potestas cujusvis reipublicæ; sed etiam sese exerit in statu fidei, morumque regulis, in sacramentis administrandis, in cultu Religionis, in sacris ritibus, in ceteris ejusdem.

In hæc quidem omnia Christus expresse dedit uni Ecclesiæ potestatem; & vero ita dedit, ut in ipsum Christum tantum haberetur quisquis Ecclesiæ præceptis obediret (1). Haec autem potestas a Christo data dicitur: altera, quæ in interiori; altera, quæ in exterioro exercetur. Primam expressit Christus his verbis: *quorum remiseritis peccata remittuntur eis, quorum retuleritis, retenta sunt* (2); alteram his: *Si peccaverit frater tuus, vade, & corripe eum inter te et ipsum; si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vel duos testes; si non audierit eos, dic Ecclesiæ* est Conciliis aut Episcopis, accepta eo loco Ecclesiæ sententia Judæorum, quales erant Apostoli, quos Christus compellat; Judæi vero Ecclesiam appellarunt aut conventum in Synagoga habitum, aut Principes Synagogæ (3). *Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus* (5), quos Judæi synagoga excludebant. Habes hic omnia, quæ sunt exterioris judicii propria, accusatorem, reum, judicem, causæ cognitionem, sententiam, coercionem.

clesiam pertinet eo jure, quod ipsi cum ceteris publicis commune est, nullas Christus leges separavit, neque profecto eas dare necesse erat. Nam ecclesia tamquam propria & distincta respublica abstituta fuisse, cum ejus reipublicæ status & gubernacula constituta, cum ei dati magistratus atque inter eos omnibus dignitate & jurisdictione præesset, consequens ut haberet omnem potestatem, quæ reipublicæ neque Christus inter homines versabatur, ut rerum imperium & jura constitueret, sed ut sancta quæ ad Religionem pertinent, atque ad æternam eorum, qui hac republica continentur.

§. 9. Ea de causa declaravit, *regnum suum hoc mundo* (1), & ortam controversiam super ciscunda judicare noluit, quoniam ejus rei juremine constitutus fuerat (2). Non hæc certe dixit hunc etiam mundum non haberet potestatem ab hominibus judex constitui deberet, qui omnino minus erat, quique a Patre *omne judicium* accepit, sed ut demonstraret, maxime se esse sollicitum de Religionis, deque æterna hominum felicitate (3). Verum Christi mortem Apostoli utramque potestatem exercuerunt & quam a Christo nominatim acceperant in res sacras, divinas, et quam habebant tamquam magistratus Chri-

21c ipse Augustinus, *regnum meum non est in hoc mundo,*
~~est~~ *de hoc mundo. Non ait, nunc regnum meum non est*
~~est~~ *regnum meum non est hinc. Confer Cl. Mamachium*
libro della Chiesa l. 1 c. 1 n. 8 p. 64 seq. tom. 1
seq. t. 2 par. 1.

XII. 24. Vide eundem Mamachium l. c. l. i. c. i. d.
seq. l. i.

MAN. V. 22 27.

¶ **S**ime S. Thomas 3 par. qu. 59 art. 4 ad 1: **C**hristus, si quis esset Rex constitutus a Deo, non tamen in terris regnum administrare voluit. Similiter etiam iudicatum exercere noluit super res temporales, qui vultus ad divina transferre. Unde Ambrosius nec iudex esse litium, & arbiter facultatum &c.

subiacere eis. Apostoli autem constituerunt legem, quæ non erat, de sanguine & suffocato. Id vero non fecerunt a Christo potestatem accepissent. Hinc Paulus AET. præcipiens custodire presbiteros, & Seniorum. Negat quidem Whitacherns,

clis codicibus extare; sed in vetusto Codice Alexandrinus
eruditus Milius Anglus in hoc cap. & v. *Act. Apostol.*

Fac tamen non extare; quid tum? Lucas XVI & dicitur autem pertransirent ciuitates, tradebant eis custodiam, quæ erant decreta ab Apostolis, & Senioribus, qui Iherosolymis.

Eaque non tantum de rebus, quæ ad Religionem
gubernationem pertinerent, tum voce, tum scri-
pta constituerunt, quorum quidem sacri libri ple-
sed etiam legibus repugnantes, statumque reipu-
vertentes pœnis compresserunt. In primis Paulus,
quam alius cujusquam Apostolorum, scripta
argam minatur Corinthiis (1); profitetur, habere
omni potestatis ulcisci omnem inobedientiam ex potesta-
dedit, ait, nobis Dominus (2), ac ne eos denun-
potestatis frustra per epistolas terrere videretur,
stemus, inquit, verbo, tales ei præsentem in facto.

*I. ad Corin. IV. 21 Adi-sis Mamachium l. II Del Diritto
della Chiesa c. I. §. III p. 131 seq. Tom. 2 Par. II.*

II. ad Corint. X 6 seq.

11. Thessalonicensibus quoque imperat, ut sibi obedi-
ant, & si quis non paruerit, eum a Christianorum socie-
tate exterminandum jubet: Si quis, inquit, non obedit ver-
bo nostro per epistolam, hunc notate, & ne commiscen-
di cum illo (1). Quam eandem poenam pluribus quoque

§. 12. Qui tantam in Ecclesiæ subditos habentem, ut eos omnino ad parendum cogat, poenā in eorum crimina animadvertat, an non etiam habere poterit, in quo eorum controversias iudicet Paulus (1) vehementer objurgat Corinthios, Christianorum rempublicam iudices quærerent sæcularia negocia cognoscerent, & abjectum quæminem e Christianis aptiorem ad iudicandum potentiores quemlibet, qui Christianus non scitis, inquit, quoniam Angelos iudicabimus magis sæcularia? Ipse Paulus (2) Timotheum cii methodum, quam Episcopum contra Presbiterum velle oportet.

(1) Apostolus I. ad Corinth. VI. 1 et seq., quem interpretatur Jo. Chrysostomus Hom. 16 in I. Ep. ad Corinth. p. 156 t. 10 opp. ed. Montfaucon. Paris. Volens ne cumque tandem fuerit, non oportere nos externis controversiis obijctionem, vel quæ talis esse videbatur, movisset solvit. Hoc enim vult significare. Fortasse dicet quis esse apud vos sapientem, neque ad iudicium fore sed contemptibiles omnes. Es quid hoc? Etiam si es sapiens, inquit, vos minimis permittite. Hoc autem a vobis dico etc.

(2) I. ad Timoth. V. 19 Confer Tertullianum C.

etiam
tum
contro
factum
ci
per
Quæ
runt
Cationis,
diciario

in exteriori foro (1); habueruntque judicia non tan-
de rebus fidei, morumque regulis (2), sed etiam de
roversiis, quæ inter Christianos oriebantur. Id vero
est non modo cum Christiani, sed etiam cum ethni-
ci imperio potirentur. Hoc enim temporis intervallo sem-
per Ecclesiæ Magistratus, hoc est Episcopi, ea curarunt,
quæ ad Religionem pertinent, atque etiam pœnis coercue-
runt crimina Christianorum, præsertim pœna excommuni-
cationis, qua nulla gravior est, & quam servato ordine ju-
diciario inflixerunt (3).

(1) Joannes Morinus *de Administr. sacram. pœnitent. l. 5 c. 26*
num. 18 et 19 et l. 7 c. 25 num. 12 demonstrare conatur, per plura
sæcula in Ecclesia censuras a publica pœnitentia distinctas non
fuisse, recentiori autem disciplina inductum fuisse, ut censuræ
sint actus judiciales in foro contentioso, qui ex jurisdictione pro-
cedunt, atque has a publicis pœnitentiis distingui, & tamquam
judiciales actus haberi cœpisse cum forum exterius ab interiori dis-
tinctum est. Verum falsa prorsus hæc sententia est, & veteri
Ecclesiæ disciplinæ adversatur. Certissimum enim est semper ab
Ecclesia censuram fuisse distinctam a publica pœnitentia, atque
habitam tamquam sententiam, qua servata judicii methodo reus
criminis condemnabatur, ita ut prorsus a Christianorum societa-
te repelleretur, & cum eo reliqui fideles nullam societate, rerum-
que communicationem haberent. At vero publica pœnitentia non
ita gravem afferebat pœnam, atque, ut plurimum, erat signum
reconciliationis, quoniam sæpe imponebatur iis, quibus dabat Ec-
clesia pacem, posteaquam ipsos ab se omnino rejecerat. Qui pu-
blicæ pœnitentiæ subiectus fuerat, semper ecclesiasticæ commu-
nioni restituebatur, eaque imponebatur pœna ut post emensa le-
gitime pœnitentiæ spatia restitueretur; sed alia erat censurarum
ratio. Similiter exploratum est, Ecclesiam semper habuisse forum
exterius ab interiori & pœnitentiali distinctum, neque aliquis i-
gnorare potest, eam semper contra reos criminum accusationes, &
denunciationes accepisse, audivisse testes, cuncta expendisse, ac
denique sententiam in reum protulisse. Certe ad interius forum
non spectat Paulus I. *ad Timoth. V 19*, cum vetat Episcopum
adversus Presbyterum accusationem recipere, nisi sub duobus, aut
tribus testibus. Canon autem Apostolorum 66 & 67 apud Cote-
lerium *PP. Apostolic. t. 1 p. 451 ed. Amstelod. 1724*, itemque
Concilio Antiochenum *sub Julio I. can. 5*, & Carthaginense I.
can. 10 apud Labbæum *t. 2 col. 590 & 1247 ed. Venet.* ut mit-
tam cetera monumenta, quorum magnus est numerus, solemnî ju-
dicii formam, quæ in exteriori foro adhibetur, disertissime propo-
nunt. Videndi quoque sunt Balsamon & Zonaras in *can. 57 Apo-*
stolor. apud Beveregium *Tom. I p. 25*, a quibus multa de eccle-
siasticis judiciis afferuntur. Quin etiam certus erat judicii exer-
cendi dies, nimirum *feria secunda*, uti tradit Auctor *Constit. A-*
postolic. l. 2 c. 47 apud Cotelierum *t. 1 p. 257 ed. cit.* Consulè
Joan. Antonium Bianchi *della Potestà e della Polizia della Chie-*

sa, l. 1 c. 5 §. 2 n. 11 t. 3 seq. p. 443 seq., et Mamachi del Diritto libero della Chiesa Tom. II. Par. 1 p. 151

(2) Confer Doujatium *Prænot. canon. l. 2 cap. 2.*

(3) Cyprianus Ep. ad Cornelium apud Labbæum t. ed. Ven. Nam cum statutum sit, inquit, omnibus nobis sit pariter, ac justum, ut uniuscujusque causa illic audiret crimen admissum oportet utique, eos, quibus præcircumcursare, nec Episcoporum concordiam coherentem dola & fallaci temeritate collidere, sed agere illic tibi ubi et accusatorem habere, et testes sui criminis potest hic accusatores, testes, sententiam; quid aliud ad verum forumque constituendum requiritur? Ipse Cyprianus rat solemne iudicium actum adversus Privatum, & vinum, ac Maximum, qui omnes, re primum diligenter cognita, plurium Episcoporum sententia damnati sunt. referendus est Tertullianus, qui in *Apolog. c. 39 p. 1675 Coimus*, inquit, in catum, & congregationem iam exhortatione, & censura divina. Nam & iudicium cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu: summi iudicii præjudicium est, si quis ita deliquerit, ut catione orationis, et conventus & omnis sancti committitur. Quibus ex verbis intelligitur, censuram ecclesiasticam tum excommunicationem, de qua Tertullianus locum actum iudiciale, eamque ab Ecclesia, re primum pensata diligenter, ferri consuevisse. Quid dicam de canonico, quod habitum est an. 305? In eo duo sunt mirum *can. 74 & 75*, in quibus agitur de accusat contra clericos proponuntur, gravesque contra calanducuntur pœnæ, ac ea de re tota agi dicitur in *corde ecclesiarum*. Duo hi canones sine dubio pertinent ad iudicia ecclesiastica, ut relictissime observat Albespinæus in *Not. opp. pag. 155 ed. Neapoli. 1770.*

§. 14. Temporales quoque causas Christianorum, ethnicis dominantibus, ab Ecclesiæ magistratibus iudicatas fuisse, vel ex eo intelligitur, quod per tria sæcula aliquæ certe inter illam hominum multitudinem existere debuerunt controversiæ, quæ ne defuerunt quidem initio Ecclesiæ et vivis Apostolis, & tamen nullus unquam Christianus ad detulit ad ethnicos magistratus. Manebat enim alta mente repostum præscriptum Pauli, quod Christianos cum ethnicis magistratibus litigare vetabat, et ideo qui Christianæ reipublicæ cum imperio præerant; hanc etiam imperii et officii partem in suum cuique reddendo explicabant (1).

(1) Secundum Apostoli præceptum Auctor *Contr. Apost. l. 1 c. 45* apud Cotelerium *PP. Apost. t. 1 p. 156 ed. Amst. velat, ut quis adeat ad iudicium gentilium, imo ne patiamini, ait, ut iudicet Magistrate de causis vestris iudicant. It. c. 46 p. ed. ut*

lit, *disputationes vestras gentiles cognoscant*. Concilio anni 398 c. 87 t. 2 col. 1444 collect. Labbæi, ed. statuitur, quod catholicus, qui causam suam sive injuriam, ad iudicium alterius fidei iudicis provocat, retineat. Hinc S. Augustinus in *Psal.* 218 *Serm.* 24 opp. 40, & *de Oper. monach.* c. 29 n. 37 col. 499 t. 6 edit. 1750, ex Apostoli præcepto repetit iudicandi munus, quod iam Episcopus fungebatur. Uterque hic Augustini loquens, qui sedulo expendatur, ut pateat, Ecclesiæ iussisse iudicia, & veros item iudices fuisse Episcopos litigantium consensu constitutos, eamque Anse sententiam, quod Episcopi ex Apostoli lege iudicent. Inquit enim ipse Augustinus cit. *Serm.* 24. *Maiores premunt, et causas suas ad nos ferre compellunt, ne non audemus: dic homo, quis nos constituit iudicem, cum inter vos? Constituit enim talibus causis ecclesiasticas cognitores in foro prohibens iurare Christianos. Iudicia acta ab Episcopis in invitos, non id eos, qui auctoritate tamquam arbitros elegerint. Hæc autem ipse de Oper. monach. cit. cap. 29 dicit, mallem manibus ari quam tumultuosissimas perplexitates causarum passi de negotiis secularibus vel iudicando dirimendis, videri præcidendis. Quibus nos molestiis idem afflicti non utique suo, sed ejus, qui per eum loquebatur, artus hic ostendit, Episcopos non solum fuisse arbitros iurum, neque solum eas officii composuisse, quo spe vel interveniendo præcidendis, sed etiam veros fuisse quo referenda sunt verba vel iudicando dirimendis; idem iudicia habuisse tumultuosissimas perplexitates, his judicialis strepitus, cursusque multiplex indicatur. Apostolicum præceptum agnoscit Concil. Carthagin. III collect. 1401 collect. Labbæi, & Concil. Carthagin. V 1454 eod. t. 2.*

It enim Ecclesiæ Magistratus arbitri potius erant, litigantium consensu dissidia componebant, quam res, cum neque jus coercionis haberent, neque essent servatis iudiciorum solemnitatibus, neque librorum sententiis parere cogerentur. Sed primum tum ex consensu litigantium, non item jure suo Ecclesiæ Magistratus fidelium controversias iuxta apostolus Christianos apud ethnicos litigare vequeque id consilii, sed præcepti loco constituit vero consequenti ætate Christiani omnes huic præcepto paruerunt. Si Christiani apud ethnicum exercere non poterant, consequens est ut ea etiam apud Sapientem, quem Paulus eligendum suamque eligi non poterat sine auctoritate eorum, qui ea præerant, vel apud Apostolos et Episcopos,

hoc est apud illos, qui summum in Christiana Repub-
gistratum obtinebant.

(1) Verba Pauli cit. *ep. 1 ad Corintb. VI.* sunt: *Audete, qui vestrum habens negotium adversus alterum, judicari apud nos non apud sanctos? Qui tam graviter objurgat eos, ut non audent facere, nonne evidenter ostendit, indignum esse eo loco modo ferendum? Quare qui in illis Apostoli verbi-
ceptum, sed consilium inesse putant, ii mihi non videntur
madvertisse, Paulum legem dedisse adversus aurum, &
graviter reprehendendum putabat, & in hunc quod
non consilium, sed præceptum cadere debebat. Cor
est electio Sapientis, qui potest judicare inter fratres
quam dissimili ratione id Paulus urget, quam di
eo verbis utitur! Revera Apostoli præceptum mer
ep. ad Jacobum apud Cotelerium t. 11 p. 611, Auctor
& ceteri, quorum paulo ante facta mentio est
Hipponense loc. cit. excommunicationis pœna plebs
qui ad judicium alterius fidei iudicis provocat. A
tiam trium seculorum, quo spatio temporis net
stianis ad ethnicos iudices ivisse scimus. An id
poris cursu, atque inter ingentem illam hominu
tam diligenter observatum fuisset, nisi Christian
suasum fuisset, ab Apostolo datum non consili
ptum, cui omnes parere oportebat? Ipse Augusti
Fide spe caritate c. 78 opp. t. 6 col. 226 edit. ind.
supra descripsi, verbis non merum dedisse con
ribiliter perquisit docet, ne Christiani extra
exercerent. Neque vero obrudi potest factum Pa
sarem provocavit *Act. Apostol. XXV.* Ipse enim
Festo Præside, qui ei vim inferre volebat, nec
debuît ad Cæsarem, hoc est ad eum, cui Festus
ejus vim reprimere posset.*

§. 16. Itaque Christianorum judicium in aliorum Ch-
istianorum controversiis non voluntarium erat, quodque
a litigantium arbitrio penderet, sed necessarium, quon-
iam ipsi extra Christianam rempublicam iudices qua-
rere prohibebantur. Atque hi quidem iudices omnem habe-
bant potestatem & jurisdictionem, qua præditos esse oportet
magistratus, qui Reipublicæ cum imperio præstat,
& quam Apostoli non semel ostenderant, præsertim Paulus
qui se in promptu habere declaraverat ulcisci omnem
inobedientiam (1); qui Alexandrum, quod verbis
restiterat, devitari jusserat (2); qui eum, qui sibi non obedi-
ebat, notari & cum reliquis fidelibus commisceri iu-
luerat (3). Revera toto illo temporis cursu, quo eth-
imperio potiti sunt, adeo certum, fixumque Christiani

nas suas ab Ecclesiæ magistratibus esse definiende, eorum iudicio parere oportere, ut nemo aditque ad ethnicos iudices adversus illorum sententias deferre ausus fuerit.

solus II. *ad Corinb.* X. 6 *seq.*

ad Timoth. IV. 15. (3) II. *ad Thersalonic.* III. 14.

Quod si Ecclesiæ magistratus formidolosis illis jus non reddebant ea pompa & splendore, eorum iudices; si non erant stipati ministris, sus repugnantes vim adhiberent; si illas iudiciores & solemnitates non observabant, non inde ici potest, quod in Christianorum controversias averint. Quando Christiani non alios habere iurant, quam Ecclesiæ magistratus, quanto hi in imperium & potestatem habebant, quando ipsis parere cogebantur, quis neget, eos vera iudicia, aut saltem, quoties opus fuit, suo jure exercere. Pompa, ministri, solemnitates nihil ad iudicii pertinent. An non etiam summarium iudicium, & solemnitates omittuntur, verum iudicium est?

Iudicium faciunt duo litigantes, quorum alter reus est; causa, seu controversia, & magistri iudicat, suaque sententia controversiam dicendo hæc sunt, verum iudicium est; cetera non in rei natura, atque usu fori extrinsecus acceptaque si Christiani controversias, iudicia etiam, & harum controversiarum iudices non alii erunt, quam qui Christianæ reipublicæ cum imperant, quibus omnes parere debebant semper-runt.

Atque hæc quidem in Ecclesia iudiciorum ratio & ethnici rerum potiti sunt. Delato ad Christiano, consequenter, ut illa inter ecclesiasticam, & rempublicam conciliaretur concordia, quæ in-tianorum, atque Ethnicorum societatem esse ne-Ecclesiæ magistratus curam abjecerunt earum ias antea administraverant, quod dedeceret, eth-istratus miscere se in rebus Christianorum, curam-uerunt rerum spiritualium, atque omnem in cleri-

imperio utitur in cives suos, qui clericisunt. publica omnem habet potestatem in res, ci- utraque imperat, poënaque coercet eos, q legibus non obtemperant.

§. 21. Sed ecclesiasticæ coercionis summ- ejectione eorum, qui in religionem, vel in soc- carunt. Si quis religionem violare ausus fu schismate, hæresi, neque monitus redier- mentem, eum sive clericus, sive laicus sit- cit a sacris & societate Christianorum, statem & officium, quod habet in omne- curandi, regendique cuncta, quae ad religio- Qui aliquo crimine societatem laesit, si cl- eclesiae iudicio subest, non propter rem ipsa- pria est civilis reipublicae, sed propter per- scilicet ecclesiasticæ reipublicae civis est. Ita Ecclesia animadvertit carcere, aut alia poe- li (1), et si gravius crimen sit, cui non pa- poenam Ecclesiae lenitas et mansuetudo, eum- deficit, hoc est non amplius suae reipublicae- sinit, sed ad instar ceterorum laicorum subicit- testati. Ipsa vero in hunc hominem, qui jam su- blicae civis est, imperium exercet, quod habe-

am Justinianus. *Novel.* 79 c. 2 & Capitularia Caroli M. ad Balutium s. 1 col. 604 ed. Ven. 1772, ubi dicitur in *in catenis, Ecclesia reclusorum, compotenter p-* in Græcorum paratitlis apud Henricum Justellum *Bi-* *mon.* s. 1 p. 1535 habentur hæc: *αυτην βαλυσιαστικην* *βαλλαντων in claustrum ecclesiasticum conjiciantur.* carcerum mentio est apud Basilium Diaconum in *reclodium & Valentinianum in aſſir Concil. Eſſerini* *am.* 3 col. 977 s. 3 *concilior. collect.* Labbæi ed. Ven., & *am.* II. in *ep. ad Leonem Isaur.* s. 3 *concilior.* col. 671. Consul. Du-Vresinium *Comments, in Paul. Silens.* p. 594, *Thofredum in cis. Leg. 50. cod. Theodor.* s. 6 p. 166 edit. qui tamen vir doctissimus hoc loco deridendum se fatetur in *decanicis, qua procul dubio loca conclu-* *morigeros clericos asseruari consuevisse; inquit ta-* *celesia his temporibus jurisdictionem proprie non habe-* *lianiam tantum.* Sed quomodo sine jurisdictione lesia clericos in carceres detrudere, in illis con- roditus retinere? An signum esse luculentius & pra- lictionis potest? Decanicam secretarii partem fuis- hamus *Orig. Eccles.* l. 8 c. 7 §. 9 s. 3 p. 264 ed. *Halo* 1753. De verberibus, exilio, multis pecuniariis ceteris- um ab Ecclesia dabantur, sequenti libro, suus erit . Confer præterea La Cerdam *Adversar.* c. 59 n. 2.

a sane, postquam ad Christianos Imperatores ma delata est, Ecclesia non solum de rebus s (1), sed etiam de civilibus clericorum contro- adhibitis solemnitatibus, quæ in veris, perfe- ciis adhibentur (3), & in suo quidem foro (4) Quin etiam ne quis clericus minus ecclesiastico entus ad laicum iret, graves constitutæ sunt us hujusmodi facinus coerceretur (5). Hæ au- rum controversiæ, ut plurimum, in provinciali sed sæpe etiam Episcopi judicio dirimeban-

as de religione controversias a sola Ecclesia definiri mper definitas fuisse, inter catholicos omnes constat. definiendis judicariam quoque methodum adversus ibhibitam fuisse, facile intelliget quisquis ad ea ad- in conciliis gesta sunt. Nicæni Patres antequam intentiam ferrent, eum ad synodum vocarunt, cum us accusatores audiverunt; denique re cognita, ex- igenter, cum plane convictus esset, adversus eum protulerunt, sicuri patet ex Socrate l. 1 c. 9 p. 11 *antabr.* 1620 aliisque. A Patribus Ephesisis ter ci- : ad Synodum vocatus est Nestorius, ut adesset *jux-* (quorum nomine Beveregius *Cod. can. Primis. Eccles.* c. 5 n. 4, apud Cotelierum *PP. Apostol.* s. 2 p. 23 i. Tom. III.

belli contra il Breve &c. t. 1 p. 319 seq. a quibus quemadmodum totum illud iudicium contra Nestorium Iustinianus P. actum fuerit. *Trina monitione* Eutyches Constantinopolitano, & *trina item monitione* Dioscorus est a Concilio Chalcedonensi, ac denique expensis omnia utrumque lata sententia est, quæ omnia patent ejusdem Concilii ad Leonem apud Labbæum *t. 4 collect. 1811.* Quid aliud hic restat, ut omnes iudiciorum adhibita videantur? Concilii Patres, qui ejus causas iudices sunt, reum citari jubent, repetunt bis & tertiam citationem, quæ solemnitas iudiciorum est a legibus in non nisi post unam peremptoriam, aut tres simplices adversus contumacem reum sententia proferatur. Emissis citationibus, itemque secundum iudiciariam methodum *terminis*, sententia emittitur. Quid aliud egisset iudex de re sui fori propria iudicare debuisset? Atque in omnibus Episcoporum depositionibus aut hæreticorum condemnationibus occurrunt accusationes, citationes, testes, iudices, ceterum, perfectumque iudicium necessaria.

(2) Concil. Nicæn. *Can. 5 t. 1 collect. Labbæi ed. 35, Constantinopol. I. can. 6 col. 1128 Carthagin. I. col. 1247 eod. t. 2, Carthagin. IV can. 23 eod. t. 3 Andegavense can. 1 col. 18 t. 5 col. 526, Agathense can. 1 col. 526, Aurelianense III can. 32 eod. t. 5 col. 1367, Veneticum can. 20 cit. t. 5 col. 1367, Veneticum can. 81 eod. t. 5, Matisconense I. can. 8 col. 661 t. 6, Innocentius ep. 11 ad Victoric. Rothomag. c. 3, apud Constantium E. Rom. col. 749, Gelasius P. can. 13. c. 12 qu. 1, Joan. can. 11 dist. 96.*

(3) Ecclesiam in exercendis iudiciis adhibuisse methodiariam ostendunt tum ea quæ paulo ante diximus.

Ecclesiasticis fiebant, cursum, atque exitum habuerant, quam ea, quæ a laicis exercebantur, atque ab eis fuisse tricas, ambagesque forenses; verum hæc non ad intimam iudicii naturam, neque iis neglectis minus minusque perfectum iudicium videri potest. In summa iudicia vera erant iudicia, quæ ex litigantium contentiis iudicis potestate, imperioque fiebant, ac iudex audito a-reo, expensisque probationibus, *absolutoriam*, vel *con-*
sentiam sententiam proferebat, cui litigantes parere cogebantur. *pars illa*, inquit S. Joannes Chrysostomus *de Sacerdot.* t. 1 opp. p. 399 *ed. Paris.* 1718, *quam Episcopum tracta-*
licis convenit, infinita certe odia, infinitas offensiones pa-
certe in iudicem odii & offensionis causa queri alium
potest, præter litigantem, qui condemnatus est, ac sen-
tere invitum cogitur? Simile est, quod habet Concil. Tar-
 e I. *can. 4*, apud Labbæum t. 5 col. 698 *ed. Venet.*, quo
 est, ut nullus Episcoporum, aut Presbyterorum, vel Cle-
 ricis dominico propositum cujuscunque causæ negotium au-
 dicere. Ergo clerici exercent actus vere iudiciarios, & con-
 jurisdictionis, qui *die dominico* fieri non possunt. Verum
 perfectumque iudicium ecclesiasticum memorat Sidonius
 t. 1. 2 ep. 12 col. 622, & l. 5 ep. 2 & 4 *ed. Sirmondi int.*
ed. Ven. 1728 col. 576 & 577, Synesius autem ep. 105 p.
 Patavii 1635. Episcopum vult esse *legum doctorem*, ut quæ
 sententia sunt, loquatur. Sed videndus est in primis Am-
 qui graviter reprehendit Syagrium Veronensem Episco-
 dum in iudicando non eam adhibuisset methodum, quam
 oportebat ep. 5 t. 5 p. 479 *opp. ed. Maurin. Venet.* 1781;
 eadem epistola manifestum est, quæ solemnitate ab Epi-
 scopis agerentur, & quemadmodum in iis nihil omitteretur
 ut ad verum & perfectum iudicium requirebantur. Quin-
 pos non solum iudicasse, sed & iudices suo arbitrio de-
 statu Socrates *Histor. l. 7 c. 37 p. 387 ed. Valerii Cantabri*
 narrat, Sylvanum Troadis Episcopum, cum suos cleri-
 cos iudicandis controversiis dare iudices solebat, aliquod in-
 terdum querere animadverteret, laicos iudices elegisse, qui con-
 illas definirent. Hi laici, qui Episcopi jussu, & cleri-
 co iudicabant, quam in iudicando methodum servare de-
 adde ea, quæ in causa S. Athanasii a Liberio Pontifice
 adversus Constantium Imperatorem, qui sanctissimum
 um vehementer condemnari cupiebat, apud Constantium
 an. Pontific. col. 433 *seq.* Ex quibus intelligitur, quam
 diligenterque ab Ecclesia iudicia agerentur, diu multum-
 reo, datis ei defensoribus, excussis omnibus probationi-
 bus demum omnibus quibus opus erat, ut verum, perfe-
 iudicium haberetur.

Ecclesiam vera & propria iudicia exercuisse inficiantur, habuisse territorium, & forum, in quo jus dice-
 re ajunt, Episcopale iudicium non verum, propriumque
 sed *audientiam*, hoc est arbitrium appellari. In primis
 trudent novellam Valentiniani III quæ est *Novel. 12 de*
fic., & qua scriptum extat: *Quoniam constat, Episcopos*
ibus non habere, nec de aliis causis, quam de Religione

posse cognoscere, ut Theodorianum corpus ostendit, aliter
 esse non patimur, nisi voluntas iurgantium sub tunc
 promissi procedat; quod si alteruter nolit, sive laicus,
 cui sit, agent publicis legibus, & jure communi. At
 nomine intelligimus locum intra certum terminum
 quo magistratus jus dicit, & suam jurisdictionem
 neget, jam ab ipso initio Ecclesiam territorium hab
 divisae sunt dioeceses, cum instituta sunt jura metro
 sane Titum & Timotheum habuisse constat, cum item
 chica, quorum initia aut ab Apostolis sunt repeter
 Nicæno Concilio antiquiora sunt, nonne Episcopis,
 Patriarchis datum est territorium, in quo jus dic
 potestatem exercerent? Conc. Nicæno can. 6 apud La
 55 ed. Ven. designata sunt certa loca, quorum omni
 nus & Antiochenus Episcopus haberent potestatem.
 eis eorum Episcoporum territorium est? Postremo
 vocabulum expresse memorat Zozimus P. Ep. 5 apu
 lect. conc. t. 3 col. 409 ed. Ven. Omnes sane, inquit,
 quique finibus, territoriisque suis contenti sint. Quod
 bant territorium, in quo imperabant, jus diceban
 cebant, consequens est, ut etiam forum habere d
 forus locus est in quo inter litigantes jus dicitur
 quod non hoc ipsum fori vocabulum occurrat
 quod fuerit res ipsa, hoc est potestas, & locus re
 deesse non potuerit forus, quo tandem cumque v
 tur. Quid quod Constitutiones Apost. l. 2 cap. 4
 rium PP. Apostol. t. 1 p. 257 ed. Amstelodam
 memorant *δικαστήριον χριστιανῶν* forum? Quod ver
 mine interdum ecclesiastica judicia nuncuparentur, id esse
 tuis arbitria haberentur, quæ sententia est Cajacii in *Pandectis*
de Ep. aud. opp. t. 2 col. 50, Caroli Loysei *des Srignerius*
Fevretii in Libro de Abusu l. 4 cap. 1. Itemque Van-Nop
Jur. Eccles. par. 1 tit. 1 c. 3, Jacobi Gothofredi in *Extravag.*
Episcopali judic. Cod. Theodos. t. 6 p. 340 edit. Lipis 1743
 rumque maxime Protestantium. Principio apud Jurisconsultos
 juris civilis voluminibus *audire causam* idem significat,
 cognoscere & judicare litem L. I. C. de Lit. conti. L. 2
 ex fals. instrum. vel testim. L. 6 §. Super his C. de Ap
 & auditorium saepe pro tribunali foroque judiciario
 54. ff. de Offic. Advers. Deinde vero ad ecclesiasticæ
 gnanda utrumque vocabulum & judicij, & audientie
 constat; quod evidenter ostendit; veteres inter hæc
 la nullum discrimen posuisse. Certe judicium ecclesiasti
 audientiam memorant S. Leo M. ep. 2 ad Rustic. Na
 t. 1 col. 1424 ed. Ballerin. 1753, S. August. ad Pont
 5 t. 10 col. 456 & Serm. 351 n. 10 t. 5 col. 1559 ed. V
 S. Ambrosius ep. 5 ad Syagrum Episc. Veron. opp. t. 5
 Maurin. Ven. 1731, Sozomenus Hist. l. 1 c. 9 p. 2
 Cantabrig. 1720. Gratianus Imperator ep. ad Aquile
 stantium Ep. Roman. Pontific. col. 550, qui ecclesi
 vim tantam attribuit, ut Imperatorem appellare v
 sunt condemnant judicio recte sententiarum sacerdotu

rum, & Conciliorum; ac mitto etiam titulum
 an!, qui est *de Episcopali iudicio*; quoniam de
 is erit agendi locus. Deinde vero titulus ille *Co-*
de Episcopali audientia editus est, posteaquam
 superiorum Imperatorum Constitutiones, quibus
 & potestas confirmata fuerat, adiectis legibus, ut
 iudicatum fuisset, ab omnibus ratum, firmum-
 n iudicia tam solemnia, tam firma, quibus omnes
 mera arbitria videri possunt? Extat ea de re
 titutio in *Extravag. de Episcop. iudic. Cod. Theo-*
z sancitum est ut *omnes causa, qua vel prae-*
i tractantur, Episcoporum sententiis terminata
is iure firmentur, nec liceat ulterius retractari
iscoporum sententia deciderit. Falsam hanc con-
 t Gothofredus, Fevretius, Loyseus *loc. cit.*, sed
 t Altaserra *de Jurisd. Eccles. l. 1 c. 7*, Baronius
 8 r. 5 p. 572 *ed. Luca*, Sirmondus in *Append.*
 2. 5 *edit. Gothofredi Lipsia 1745.* Valesius in *not.*
 . *Constant. l. 4 c. 27 p. 640 ed. Cantabrig. Sel-*
l. 1 c. 10, Joan. Antonius Bianchi *della Poder-*
ia della Chiesa t. 3 p. 704, Fr. Florens *de Ju-*
 2 p. 55 *ed. Norimb. 1756*, Doujat *Prænot. can. l.*
 s le Gendre *Episcopale iudicium advers. calumn.*
ne vindicat. Atque ad hanc quidem legem spe-
 sebius *de Vit. Constantin. l. 4 c. 27 p. 550 ed.*
 1720, & Sozomenus *l. 1 Histor. c. 9 p. 21 ed.*
 Constantino scribit quod *litigantibus permisit, ut*
iudicium provocarent, si magistratus civiles reji-
erant autem sententia rata esset, aliorumque judi-
ciis avileret, perinde ac si ab Imperatore ipso data
 hoc loco, Episcopos habuisse forum, & conten-
 tem; secus enim quomodo episcopale iudicium,
 lare, litigantes elegissent? Ac patet etiam, sen-
 im exitum & vim tantam habere debuisse, quan-
 nam poterant, & ideo non arbitria fuisse, que
 issent. Eandem Constantini legem, cujus nunc
 memorant etiam, atque confirmant Capitularia
 566 t. 1 col. 658 *ed. Baluzii Venet. 1772* ubi ea
sexdecimo Theodosii Imperatoris libro c. XI;
 os in eam opinionem adduxit, ut crederent il-
 lo M. non Constantino, sed Theodosio adscri-
 falluntur egregie; quoniam, ut observat Balu-
 col. 819 iis verbis Theodosianus Codex designa-
 ntino consentiunt Arcadius & Honorius, quo-
 o in *L. 9 Cod. de Episc. audient.*, qua Impera-
 piscopale iudicium ratum sit omnibus, qui se au-
 r elegerint, eamque illorum iudicationi adhiben-
 ius jubemus, quam vobis deferri necesse est
 bus non licet provocare. Quis, nisi plumbeus in-
 merum arbitrium dicat Episcopalem sententiam,
 t, ut ei cuncti parere debeant, atque ab ea ne
 liceat? Est etiam de Episcopali iudicio lex Mar-
 quæ est *Leg. 14 Cod. de Episcop. audient.*, &

Valentinianus III, ut Episcopis jus suum adimeret
ejus successor Majoranus abrogavit, uti ostendit Ba
452 n. 52 t. 8 p. 154 ed. Luca.

(5) Concil. Antiochenum an. 341 can. 5 t. 2 col. 590
ed. Venet., Carthaginense III can. 9 col. 1401 eod. t. 2,
se can. 9 col. 1686 t. 4, Aurelianense IV can. 20
Matisconense I. can. 7 & 8 col. 659 et 660 t. 6, T
can. 13 col. 700 cir. t. 6, Parisiense V can. 3 col.
Cabillonense I. can. 11 col. 397 t. 7.

(6) Id sane Nicæno Concilio statutum est can.
censi can. 3 tom. 2 collect. Labbæi col. 35 et 659.

(7) Concil. Chalcedonense can. 9, Toletanum II
cir. Eodem se munere sæpe functum testatur Augu
lud ex Apostolico præcepto repetit, uti demonstrat
Atque in ejus vita opp. Aug. t. 10 col. 270 t. 19.
rat, qua ipse diligentia, ac pietate causas judicaret,
Possidius, secundum sententiam Apostoli dicentis: a
etc. Idem quoque Ambrosium præstitisse, testatur ip
Confess. l. 6 cap. 3 t. 1 col. 121 cir. ed.

§. 25. Ipsi etiam Christiani Principes non s
te sua, sed etiam hortatu sanctissimorum Ep
bus certum, atque exploratum erat, clericos a
dices non esse trahendos (1), æquissimas tulere
quibus cautum est, ut clerici suarum controve
dices nonnisi ecclesiasticos haberent. Quin eti
Episcopatus, & præclara virtus illorum, qui e
tur, diu fedit ut Episcopi civilium quoque c

et provinciarum administrationes credite sunt, ad quos sollicitudo publicorum negotiorum pertinere debet, a rebus sineant, neque posthac præsument, atque usurpent, et eas cognoscere clericorum. Extat autem in lib. 12 Cod. Episc. et Cleric. Constantii lex, qua cautum est, ut clerici non nisi ab Episcopis judicentur; atque hanc qui Hilarii hortatu editam, putat Baronius ad an. 355 n. 4 ed. Luca. Eadem est Ambrosii sententia ep. 21 n. 1 opp. ed. Maurin. Venet. 1781, qui Laudat ea de re i legem, qui sacerdotes de sacerdotibus voluit judicare; tiam Martini Turonensis, uti testatur Severus Histor. 50 t. 2 p. 263 edit. Veron. 1754. Abutuntur autem Patrum quorundam ii, qui judiciariam potestatem Eccl. eorumque sententias detorquent, praveque interpretantur locus Lactantii de Divin. instit. l. 5 c. 20 t. 1 p. 412 748 pertinet ad infideles, qui invitati ad fidem compelliunt. Chrysostomus de Sacerdot. Lib. 2 n. 3 opp. t. 1 pag. Tonisfauc. Paris. non negat imperium & potestatem quam imo certam habet, cum illud Apostoli ad Timoth. 2 docet ita explicat Hom. 13 n. 1 p. 617 t. 11 vides uti immoderatum necesse sit; tantum dicit Ecclesiam non habere arcendi homines a delictis, & si haberet, eam inutilem esse Deus noster non necessitate submotor a peccato, sed e sponte abstinere sit remuneraturus. Hieronymus in us. 23 qu. 5 inquit, quod regum proprium officium iudicium, et iustitiam, non id dicit quasi id tantum non etiam ad Ecclesiam pertinere statuat: imo in Jerap. 22 opp. t. 4 col. 937 edit. Vallarsii Veron. quidquid Scriptura, id & sacerdotibus datum ostendit. Denique de Consider. ad Eugen. l. 1 c. 6 col. 417 edit. Paris. Maquit: stetit denique lego Apostolos iudicandos, sedisse non lego; non ut judiciariam Ecclesie potestatem adire reprehendat eos, qui neglectis illis, quae potiora sunt, studio rapiuntur. Atque ad hæc fere revocari omnia trum loca, quæ contra judiciariam Ecclesie potestatem

fer ea, quæ paulo ante diximus de legibus a Constantino, & Arcadio, ac Marciano latis. His vero adde Lactantii ac Theodosii, quæ sunt Leg. 12 et Leg. 47 Cod. Episc. et Cleric., tum Justiniani Novellam 76, quæ ad pertinet, qui tantum Episcopali iudicio subduntur, præter, quas a Theodorico, licet Gotho & Ariano, editas memorat Theodorus Var. lib. 1 ep. 9 c. 7 t. 1 ed. Rotomag. 1679. Equando clericos ad laicos magistratus transivisse, memorat, id quidem aut factum a clericis audacibus & prope despicere impune putabant posse ecclesiastici iudicis aut interdum etiam ab ipsis Ecclesie magistratibus, ut quæ magistratus imperio homines in officio continerentque sententiarum exitum haberent faciliorem. Atque huc sunt exempla universa, quæ de hoc rerum genere ex ecclesiastica historia desumi possunt.

spectat Lex Constantini, cujus feci paulo ante mentionem extat in Codice Theodosiano de Episcop. iudic.,

re non potest, nisi acquirat consensu litigantium
cloritate Principis, qui civili reipublicæ impera

§. 25. Atque intra hos quidem fines & leg
respublica suam semper exercuit potestatem,
ca in rebus sacris & divinis, negotiisque cler
vilis in omnibus laicorum controversiis, qua
non attingunt. Initio ecclesiæ judicia minorib
tatibus acta fuisse vide... , ut celerius expedir
sæpe *ecclesiasticum* iudicium *forensi* opponitur
niam ab illo procul aberant trica & ambages,
sem concertationem implicabant. Satis erat esse
qui petitionem proponeret, reum, qui excluderet,
qui rem nosceret, & sententiam ferret, ut oma
tio conclusa haberetur. Non deerat quidem, qua
naturæ procedit, citatio rei, non deerant legitim
tionum exquirendarum modi, neque cetera oppor
media; sed iudicium sine tot solemnitatibus, qua
leges invexerant, celeriter expediebatur.

la ticum iudicium a forensi distinguunt

c. 5 opp. t. 10

Rustic. Narbonen.

lique complures. &

udicium adhibent

um sed quod e

ices ea de re laborarunt, proposita judiciorum me-
 rae neque importuna brevitatem officeret veritati,
 pia multiplicitate & operosa solemnitate ac formu-
 lantes irretiret. Quam hæc methodus apta &
 et quantum ei præstet, quæ a Jure civili pro-
 pte facile intellexerunt, ideoque illa summo o-
 ræ sensu etiam in foro civili ubique recepta est.

TITULUS II.

De Judiciis et eorum divisione.

Quid? Judex ordinarius	Jure.
1. Judicium constitutum	6. Judicium possessorium, & petito- rium.
2. & mixtum Imperium.	7. Ordinarium, & summarium.
3. contentiosum, & volun-	8. Alie Judiciorum divisiones.
4. ecclesiasticum, & sacra-	9. Civile, & Criminale.
	10. Judiciorum ordo.

Judicium vocamus ipsam causæ disceptationem, quæ
 quæque constare debet quatuor præsertim re-
 reo, judice & causa (1). Actor ille est, qui
 Judicium venit aliquid petiturus; reus, qui ab
 eo vocatur, & a quo petitur; causa est ipsum
 quod agitur, & quod materiam judicio præbet; Index
 est, coram quo disputamus, & cujus decreto
 pendenda, ac definienda est. Hic si jure magistratus
 legarum, finiendarumque controversiarum habeat
 potestatem, Judex ordinarius; si non propriam ac suam
 sed ab alio mandatam & commissam, delegatus
 est. De utroque duo sunt tituli in Decretalibus.

10 de Verbor. signific.

Mandat hanc potestatem ordinarius judex, qui eam
 habet, & mandat utiliter, non omnibus sine de-
 re illis qui judices dari possunt (1). Qui non pro-
 priam habet jurisdictionem, sed ab alio mandatam,
 iterum mandare non potest (2); nisi procedat ab
 eo, cujus delegatus alterum recte delegat (3).

§. 3 & 4 ff. de Offic. ejus cui mandat. jurisd., Leg. 5
 jurisdiction. Confer Donellum de Jur. civil. l. 17 cap. 8 §.
 pp. 1. 4 col. 1117 et 1128 edit. Luca 1764.

(2) *Leg. ult. ff. de Offic. ejus, cap. 62 de Appellat.*

(3) *Leg. 5 Cod. de Judic. c. 28 de Offic. & potest. del.*

§. 3. Præter judicandi potestatem, quam notio-
cimus, inest etiam in judice jurisdictio, & ju-
coercitionis, per quam sui munus officii exequi
ri possit, atque in eos, qui parere recusant, ani-
Modica hæc coercitio mixtum imperium dicitur
semper jurisdictioni, sed non semper judican-
cohæret (2). Sunt enim Judices qui solam h-
nem, non item jurisditionem; & hi tantum
versam cognoscunt atque definiunt, imperium
tiam exequantur, adjunctum non habent, ac
jus dicere, sed judicare dicuntur (3).

(1) Mixtum imperium dicitur, quod jurisdictio-
neque separari non potest *L. 1 in fin. ff. de Offic. ejus cui mand.*
est jurisd., *L. 3 ff. de Jurisd.* Frustra enim ma-
cognosceret, atque aliquid decerneret, si non posse
tiam, suæque jurisdictioni parere recusantes coercere. Itaque veris-
sime Paulus in *Leg. ult. de Offic. ejus cui mand.* loquitur, ut
modica coercitione nullam esse jurisditionem, quæ
illa expediri, atque explicari non potest; & huc
III in *cap. 28 Offic. et potest. delegat.* Consule Averanum
terpr. jur. l. 1 c. 4 t. 1 p. 23 ed. Lugdun. Batav. 1753. Dilectum
de Jur. civil. l. 17 c. 6 §. 6 opp. t. 4 p. 1088 ed. Lug. de
Scipionem Gentilem *de Jurisdic. lib. 2 c. 4 et 5 opp. t. 5 p. 7*
et seq. edit. Neapol. 1764. Varia autem sunt modica
genera, quæ, præter ceteros, diligenter explicat Scipio
cis. c. 6 seq. p. 11 et seq.

(2) *Leg. 5 ff. de re judic.*

(3) *Leg. 4 §. ult. ff. de Interrogat. action., L. 57*
Consule Averanum *loc. cit. c. 5 & Scipionem Gentilem*
idid. l. 1 c. 28 opp. t. 3 p. 82 ed. Neapol. 1764.

§. 4. Est autem jurisdictio vel voluntaria, vel
sa (1); illa ex re appellata, quæ in volentes ex-
fit in adoptionibus, in mulierum, minorumve cor-
in ceteris generis ejusdem. Cuncta hæc gerunt
judicium, atque inter volentes, & a magistratu co-
tur, ut eorum rata firma auctoritas sit (2). Consue-
jurisdictio ex re item dicta invitos & contentende-
cetur, eique locus est in judiciis, quæ in invitos reo-
& utriusque litigantis contentionem & disceptatio-
bent de re controversa.

(1) Hugo Donellus *loc. cit. c. 8 §. 7 p. 1124* adjicit et

mediam jurisdictionem, quæ in dandis tutoribus, ad versatur; sed tertium hoc jurisdictionis genus invenit Scipio Gentilis *loc. cit. cap. 18 pag. 43.*

Verò quædam sunt, quæ solam magistratus auctoritatem probationem, quædam, quæ permissum causæ cognitione magistratus decretum postulant. Cuncta explicat *loc. cit. §. 9 p. 1126.*

Laiciorum summa divisio est, ut alia ecclesiastica, alia sint. Ecclesiasticum judicium agitur in foro & in eo quæritur de causis ecclesiasticis, sive natura sua ecclesiasticæ sunt, sive quod sunt laicorum. Sæculare judicium est, in quo de rebus temporalibus coram laico iudice disputatur. Utraque altifariam dividuntur, & primo quidem in possessionem & petitoria.

Possessorium judicium est, in quo de sola possessione quasi possessione quæritur, sive adipiscenda, si qua, sive recuperanda (1). Possessio est rerum temporalium, quasi possessio incorporalium. Petitorium, sive *in litem* Jurisconsultus (2) appellat, est in quo agitur, vel de alio jure seorsim a possessione distinctum. Nam proprietas nihil commune habet cum possessione (3); licet interdum majores quidam iudices utramque agant. Separata autem de possessione quaestio illa, ut eo finito judicio, atque uni data possessione, agatur, eat in petitorio jus suum ostendere, quod nisi agatur, res manebit apud possessorem (4).

De momento possessionis Gregorius IX in c. *de possess. & propriet. causam momenti* vocat, quia nimis omni cunctatione, exceptione celeriter expedienda. *Cod. Si de moment. possors. appell. Leg. ult. in fin. v. p. cap. ult. de ordin. cognit. Isidorus Etymolog. l. 1. t. 1. pag. 18. ed. Rom. 18. momentum dici, inquit, a momento, quod tam cito, quam statim, salvo negotio praeteritio reformetur, nec in ullam moram producat, propterea ex re etiam dicitur momentaria possessio, quod temporaria, cum id fieri potest, emendanda est, resque ad illi, ad quem eam revera pertinere constat. In *Leg. 5. v. de denunci. & ed. rescind. celeris redditio* in *Leg. d. unde vi cleris executio* appellatur. Hinc omne in quo pertinet ad possessionem retinendam, adipiscendam, momentarium est. (1) *Leg. 28 ff. de Uraris. 2 ff. de Acquiren. possors.* (4) *§. 4 Inst. de Interdict.**

videntur etiam judicia in ordinaria, quæ & so-

lemnia, atque in summaria, quæ & extraor-
 pellantur. Ordinaria sunt, in quibus acta om-
 nia, quæ in judiciis leges præscribunt,
 tum in iis, quæ intimam judicii naturam, tum
 solemnitates attingunt. Summaria judicia su-
 bus multiplices illæ solemnitates omittuntur,
 tum servantur, quæ sunt ad judicii naturam,
 noscendam veritatem necessaria (1).

(1) Hæc quidem a Jure Civili & Canonico di-
 traditur. Sed Pragmatici in foro judicia dividu-
 summaria, summarissima, executiva. Et summa-
 ordinaria judicia quæ ad ordinem pertinent, apu-
 fere inter se conveniunt.

§. 8. Digna quoque memoratu sunt judicia realia, quæ
 ad rem, & personalia, quæ ad personam pertinent; tem-
 poralia, ac spiritualia, quæ a re ipsa, de qua queritur,
 nomen accipiunt; simplicia, in quibus alter litigantem
 actor, & alter reus est, ac duplicia, in quibus uterque
 partes eadem sustinet, & uterque alter ab altero vic-
 sim petit judicia, quæ bonæ fidei, & quæ stricti juri ap-
 pellantur. Horum natura est, ut nullus sit judicis arbitrii
 locus, ita ut ipse sententia complecti debeat tantum quod
 pacto conventum est, vel lege constitutum, præterea ni-
 hil. Contra illa arbitrium permittunt judicis, qui ex bono
 & æquo æstimat, quantum auctori restituendum sit, pote-
 statemque suam eo pertrahit, ut suo judicio subiciat, quod
 minime conventum, comprehensumque libello est (1).

(1) De his judiciis actum est tom. 3. Juris Canonici univ. pu-
 blici & privati §. 9 seq. pag. 11 seq.

§. 9. Denique judicia alia sunt civilia, alia criminalia,
 quoniam omnia vel detrahendarum controversiarum, vel
 malefactorum puniendorum causa reperta sunt. Civilia per-
 tinent ad privatorum controversias dijudicandas, crimina-
 lia vero crimina persequuntur, pœnasque irrogant vindicæ
 sceleris, & violatæ publicæ tranquillitatis.

§. 10. Judiciales disceptationes ordine noscendæ, expe-
 diendæque sunt; quoniam ex inordinata rerum ratione
 oritur confusio, quæ jura potius obscurat, quam explicat li-
 tigantium. Ordo hic judicium etiam dicitur, & passim pro-

pellatur. Est autem compositio rerum aptis, & latis locis, ut procul sit confusio & perturbatio, veritas, ac suum cuique tribuatur. Et sane iudicio a legibus est constitutus, quem iudicem ita & moderari oportet, ut litigantes in recta iustitia insistant (1), qua in re nihil pro arbitrio, sed rationum, legumque auctoritate agenda sunt.

- 19 de Judic., cap. 22 de Accusation.

TITULUS III.

De Procuratoribus.

Procurator? Plures Procuratores, quam plures Procuratores esse possint? in causis adhibeantur.

5. Quomodo officium procuratoris spectet?
6. Syndici Universitatum procuratores sunt.
7. In quibus syndici differant a procuratoribus privatorum?

judicia aut per nosmetipsos, aut per procuratores. Procurator, quem *alieni juris vicarium* elegero appellat (1), ab Ulpiano definitur, qui alieno mandato domini administrat (2). Constituitur vel in negotium expedit, vel ut omnia gerat & curat. Generalis, ille autem specialis appellatur. Rursus proceduralis est, si alienam litem iudicio persequitur; iudicialis, si aliena negotia extra iudicium conficit. Procurator tum judicialibus, tum extrajudicialibus praepositus intelligitur, non tamen iis, quae sponte mandatum requirunt (3). Datus autem cum liberatione omnia fere potest, quae ipse dominus, & nunquam donare nequeat (4), tamen res domini potest, non solum cum id necessitas, sed etiam voluntas mandantis postulat (5). Sine hac libera administratione potestate generalis procurator recte distrahitur, & cetera, quae facile corrumpuntur (6).

pro pro A. Cicina n. 20 opp. 1. 4 p. 629 ed. Geneva 1764.

1 ff. de Procur.

5 de Procurat. in 6.

quare enim potius est perdere, quam administrare, Leg. 28 de Pauperibus, Leg. 7 §. 3 ff. de Donation.

ex hac vita migraverint (4) ; per nunciationem procuratoris justas ob causas factam, aut per ejus obitum, quoniam mandatum ad hæredes non transit (5), denique si dominam litem per se agere velit (6).

(1) *Leg. 24 de Procurat.*

(2) *Leg. 22 C. de Procurat., Leg. 17 et seq. ff. cod. c. 3 et 4.*

(3) *Leg. 23 C. de Procurat.*

(4) *Cap. 1 et ult. Ne sede vacan., Clem. ult. de Procur.*

(5) *Leg. 27 §. Morte ff. Mandat.*

(6) *Cap. 8 de Procurat. in 6.*

§. 6. Procuratores universitatis syndici (1) appellantur, atque hoc inter singulos, interque universitates ~~faciunt~~ est, quod illi regulariter non coguntur procuratorem dare (2), sed universitates, & collegia judicio experiri possunt, nisi syndicum constituerint (3). Cum enim universitas personæ tantum vices gerat, uti naturaliter consentire nequit (4), ita naturaliter pro se agere, ac semper defendere non potest (5). Accedit quod a cunctis tractata universitatis negotia perpetuo dissensu facile tractarentur, ac supervacaneum visum est, plures a propriis abstrahi negotiis, & communi vacare causæ universitatis, cui tractandæ potuit unus sufficere. Ea de causa cum olim nondum liceret alieno nomine judicio experiri, tamen pro universitate licebat (6).

(1) Extat in decretalibus Gregorii IX titulus de Syndicis, & ejus quoque mentio est in *Leg. 6 §. Sed si ita ff. Quod ex parte universit., et in Leg. 18 §. 15 ff. de Muner. et honor. Dicitur etiam universitatis actor in Leg. 74 ff. de procurator. et in l. 1 §. Quod si et ult. ff. Quod cujusc. univers. & Ecdicus in l. 3 Cod. de Ep. aud., & Nov. 15 apud Dionysium Gothofredum, cujus Novellæ Græca inscriptio est *περί τῶν ἐκδόντων, & δεόντων* in *Leg. 18 §. 15 ff. de munerib. & honor., & procurator universitatibus*, præcipue si monasterii actor sit *Novel. 125 cap. 17. Responsarii etiam appellantur syndici Novel. 125 cap. 25 et Novel. 125, & responsarii et Nov. 125 c. 42, et Novel. 255 c. 2. Hæc ex parte dicitur, qui universitatis causam agit mandato ipsius, atque interdum ab actore distinguitur quod hic certæ causæ, illæ autem universis negotiis tractandis præpositus est. Apud Græcos vocabantur qui ad leges suadendas a populo electi erant, et observat Carolus Sigonius de Republic. Atheniens. l. 4 cap. 6 *ἢ ἢ* in princ. Confer etiam Du Cangium Glossar. v. Syndicus.**

(2) *Cap. 2 de Procurat.*

(3) *Cap. 7 eod.*

(4) *L. 1 §. 1 ff. de libert. universit.*

(5) *Arg. cit. L. 1 §. 1, et L. 1 §. ult. ff. de Acquir. vel posses.*

1. *de iis per quos agere possunt in princ.*

Quæ de procuratoribus dicta sunt, ea generatim eos quoque pertinent, verum in nonnullis inter se. Nam syndicus ab universitate, aut collegio per majoris partis eligitur (1), procurator ab uno, alius negotium gerendum est, sola nominatione (2); ille necessario eligendus est (3), etiam criminalium exercet pro universitate, si quod ei criminatur (4), suam jurejurando fidem obstringit (5), a collegiis ordinatis, ut plurimum, ad quascunque stat, publicum hoc modo officium sustinet (6); procurator non juris necessitate, sed domini arbitrio, constituitur; repellitur, sicut supra demonstrata criminali judicio, non suam obligat sacramenta, sed mandantis, denique privatum officium gerit.

2. *de In integr. restit.*

m. 1. *de Procurat.*

2. *unic. de Syndic.*

Inter Wessembecium *Paratist. ff. Quod cujusq. univers. n. 6.*

3. *et 4. de Juram. calumn.*

p. *unic. de Syndic.*

T I T U L U S IV.

De Foro Competenti.

Quam competens?

In fide, divino cultu, ecclesiastica, ceteri eiusmodi personarum.

matrimoniales.

beneficiorum.

decimarum, & funerariarum.

de immunitate ecclesiarum, de

re alienandis, de ejus pri-

oribus, ac juribus, de vita, &

clericorum.

maiores.

temporales Clericorum.

Episcoporum Summo Pon-

tifici reservatæ.

11. Causæ viduarum, pupillorum, miserabilium personarum.

12. Reus vocandus ad iudicem, cui subest.

13. Judex domicili.

14. Contractus.

15. Delicti.

16. Loci rei controversæ.

17. Ex privilegio.

18. Continencia causæ.

19. Prorogatio Jurisdictionis ex consensu litigantium.

Illud in primis, cum aguntur judicia, curandum est, ut ea coram legitimo iudice, sive in competente exercentur. Nam acta in foro non competente nulli sunt, & impune non paretur iudici dicenti eos in quos jurisdictionem non habet (1). Forun-

poti. Tom. III.

ex hac vita migraverint (4); per nunciationem pro-
ris justas ob causas factam, aut per ejus obitum, quo
mandatum ad hæredes non transit (5), denique si de
litem per se agere velit (6).

(1) *Leg. 24 de Procurat.*

(2) *Leg. 22 C. de Procurat., Leg. 17 et seq. ff. cod. t. 2 ad*

(3) *Leg. 23 C. de Procurat.*

(4) *Cap. 1 et ult. Ne sede vacan., Clem. ult. de Procur.*

(5) *Leg. 27 §. Morte ff. Mandat.*

(6) *Cap. 8 de Procurat. in 6.*

§. 6. Pro universitatis syndici (1) appellantur
atque hoc nomen quoque universitates dicimus
est, quod illi in rebus suis coguntur procuratorem du-
re (2), sed in collegia judicio experiri non
possunt, si non fuerint (3). Cum enim univer-
sitas persolverat, uti naturaliter com-
petere nequit (4), pro se agere, ac semetipsum
defendere non potest (5). Accedit quod a cunctis tradi-
ta universitatis negotia perpetuo dissensu facile turb-
rentur, ac supervacaneum visum est, plures a propriis ab-
strahi negotiis, & communi vacare causæ universitatis, cui
tractandæ potuit unus sufficere. Ea de causa cum olim non
dum liceret alieno nomine judicio experiri, tamen pro uni-
versitate licebat (6).

(1) Extat in decretalibus Gregorii IX titulus de Syndico, &
ejus quoque mentio est in *Leg. 6 §. Sed si ita ff. Quod cuique
universit., et in Leg. 18 §. 15 ff. de Muner. et honor.* Dicitur et-
iam universitatis actor in *Leg. 74 ff. de procurator. et in Leg. 1
§. Quod si et ult. ff. Quod cujusq. univers. & Ecdicus in L. 2
Cod. de Ep. aud., & Nov. 15 apud Dionysium Gothofredum, et
jus Novellæ Græca inscriptio est τῶν τῶν ἐκδίκων, & defensor in
*Leg. 18 §. 15 ff. de munerib. & honor., & procurator universi-
tis, præcipue si monasterii actor sit Novel. 125 cap. 27. Apocri-
sarii etiam appellantur syndici Novel. 125 cap. 25 et Novel. 6 c. 1
& responsarii et Nov. 125 c. 42, et Novel. 255 c. 2. Est ergo sy-
ndicus, qui universitatis causam agit mandato ipsius, acque in re-
terdum ab actore distinguitur quod hic certæ causæ, ille inter
universis negotiis tractandis præpositus est. Apud Græcos syndici
dicebantur qui ad leges suadendas a populo electi erant, ut ob-
servat Carolus Sigonius de Republic. Atheniens. l. 4 cap. 6 f. 1
princ. Confer etiam Du Cangium Glossar. v. Syndicus.**

(2) *Cap. 2 de Procurat.*

(3) *Cap. 7 eod.*

(4) *L. 1 §. 1 ff. de libert. universit.*

(5) *Arg. cit. L. 1 §. 1, et L. 1 §. ult. ff. de Acquir. v. uni-
versitas.*

ntentiosum deferuntur, exceptis causis matrimonialibus per cursum, ordinemque judiciale expedientium autem matrimonialium controversiarum, de institui solent judicia, triplex est genus. Aliæ enim iam ipsi fœderis, ac firmitatem attingunt, & hæc respiciant naturam intimam sacramenti, tantum in sacro foro tractandæ sunt (1). Aliæ pertinent ad civilium, atque ad jus instituendi divorcii quoad totam mutuum habitationem; & hæc similiter ecclesiastico noscendæ, definiendæque sunt (2). Nam res habent ad sacramentum matrimonii, quoniam ad contrahendum sponsalibus obligamur, ac per divortium rursus conjugi matrimonio quæsitæ relaxantur.

quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad iudicia secularia, anathema sit, inquit Synodus Trident. *Sess. 24 de Matrim.* Tum *Sess. 24 c. 2 de Reform.* hujusmodi causas, *Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio* tradas, sed ab uno Episcopo cognoscendas esse statuit. Acquidem perpetuum Ecclesiæ jus fuit. Cum inter Lotharum Teuthbergam de vi matrimonii inter eos initi quereretur, de re est in synodo Aquisgranensi an. 860 & 862 apud art. 10 *col. 140 et 200*, cumque ab ejus sententia Teuthberga recusat ad Nicolaum I. Summum Pontificem, ipse hanc causam *seculari judicio* submitti non debere respondit, commisit Synodo Metensi apud Labbeum t. 10 *col. 12* p. 859 inter *Script. antiq. Hist. Norm. Duchesni* t. 1619, & Alexandrum II *can. 10 c. 36 qu. 6* præterea in Assisii editum an. 1884 *Su Perenzione de Regulari ec. cause matrimoniali*, quasque ipse scripsi l. 2 *1887* 9 §. 114 t. 1 p. 185 *et seq.* p. 10 *de Sponsal.*, cap. 3 *de Divorc.*

Aliæ denique sunt causæ, quæ aliquam quidem habent matrimonii affinitatem, sed directio spectant res civiles, ac temporales. Hujusmodi sunt causæ de re donatione propter nuptias, de hæreditaria successione, cæteris generis ejusdem; & hæc quidem in judicio committendæ sunt (1). Verum si qua inter hæc in laicali foro expendantur, oriatur controversia jure connubii, puta de impedimento dirimente, in judicio supersedendum est, cunctaque ecclesiastico describenda sunt (2). At ecclesiasticus iudex ipse cognoscit causas de hæreditaria successione, de dissimilibus, si qua de his rebus incidat disputatio, de vi matrimonii, aut jure ad divortium quæritur (3).

(1) Consule Bellarminum *de sac. Matrim.* c. 52 p. 597 t. 3 *opp. ed. Ven.* 1721, & Tannerum t. 4 *Disp.* 8 num. 166.

(2) Confer Altaserram *de Jurisd. eccles.* l. 6 c. 5 §. *Superior*, Renatum Choppinum *de Sac. polit.* l. 2 tit. 1 n. 16, Annzum Robertum *Rer. judicat.* l. 5 c. 5, et l. 4 c. 10.

(3) *Cap. 1 Qui filii sint legit.*, cap. 5 et 7 *de Donat. int. m. et uxor.*

§. 5. Causæ quoque beneficiaræ, quoniam spiritualibus accesserunt, ad ecclesiasticum forum pertinent, sive de ipsa collatione, sive de instituendis, conjungendisve, aut dividendis beneficiis disputetur (1). Eadem est ratio causarum jurispatronatus, quippe quæ spiritualibus adnexæ sunt (2). Sed in locis quibusdam sive expresso privilegio apostolico, sive diuturna consuetudine ab Ecclesia tolerata inductum est, ut cum de his rebus possessorio judicio queritur, laico judici, cum petitorium agitur ecclesiastico committantur (3).

(1) Alexander III *in c. 21 de Jurepatr.*, & *in Ep. ad Episc. Gallie in append. Concil. Lateranens.* c. 33 t. 13 col. 625 *Collect. Labbazi.*

(2) *Cap. 3 de Judic.*

(3) Consule Barbosam *Jur. Eccles.* l. 1 c. 59 n. 161 & m., Thomassinum *Vet. & nov. Eccles. disciplin. par.* 2 l. 1 c. 56 n. 15, & Benedictum XIV *de Synod. dioces.* l. 9 c. 9 n. 7.

§. 6. Eodem loco sunt causæ decimarum; quinimo ecclesiasticis judicis est laicos ad earum solutionem cogere (1): sed hæ quoque causæ, cum de possessione controversia est, alicubi vel privilegio, vel consuetudine a laico iudice expenduntur. Par est ratio causarum funerariarum, in quibus agitur de concedenda negandaque ecclesiastica sepultura, de ejus electione, de stabiliendo tempore effrendorum humandorumque cadaverum, de usu crucis parochialis, de tollendis abusibus, qui forte irrepserunt, de juribus funerariis inter Ecclesias & clericos dividendis (2). Quin etiam laici imperio episcopalis fori coguntur ad præstandas oblationes, quæ dari solent, nisi eæ sponte offerantur (3).

(1) *Cap. 5 de Decim.* Concil. Tridentinum *Sess.* 25 c. 12 *de Reform.*

(2) Vetus est regula, ut Ecclesia moderetur, & regat quæ ad fidelium sepulturam pertinent, ejusque legibus designetur locus, in quo illorum cadavera sepelienda sunt. Confer Concilium Bra-

rum contentiosum deferuntur, exceptis causis matrimonialibus, quæ per cursum, ordinemque judiciale expediantur. Harum autem matrimonialium controversiarum, de quibus institui solent judicia, triplex est genus. Aliæ enim vim ipsam idæi fœderis, ac firmitatem attingunt, & hæc cum respiciant naturam intimam sacramenti, tantum in ecclesiastico foro tractandæ sunt (1). Aliæ pertinent ad vim sponsalium, atque ad jus instituendi divorcii quoad totum, ac mutuam habitationem; & hæc similiter ecclesiastico judicio noscendæ, definiendæque sunt (2). Nam respectum habent ad sacramentum matrimonii, quoniam ad illud contrahendum sponsalibus obligamur, ac per divortium jura utrique conjugum matrimonio quæsitæ relaxantur.

(1) *Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad judicia ecclesiasticos, anathema sit*, inquit Synodus Trident. Sess. 24 cap. 12 de Matrim. Tum Sess. 24 c. 2 de Reform. hujusmodi causas non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio committendas, sed ab uno Episcopo cognoscendas esse statuit. Actus hoc quidem perpetuum Ecclesiæ jus fuit. Cum inter Lotharium & Teuthbergam de vi matrimonii inter eos initi quereretur, statum ea de re est in synodo Aquisgranensi an. 860 & 862 apud Labbeum t. 10 col. 140 et 200, cumque ab ejus sententia Teuthbergæ provocasset ad Nicolaum I. Summum Pontificem, ipse hanc controversiam seculari judicio submitti non debere respondit, atque commisit Synodo Metensi apud Labbeum t. 10 conc. col. 2413. Confer etiam acta Concilii Remensis apud Ordericum Vitalium l. 12 p. 859 inter *Script. antiq. Histor. Norman. Durbini ad Paris.* 1619, & Alexandrum II *can. 10 c. 36 qu. 6* præterea Concilium Assisii editum an. 1884 *Su Petitione de Regulari ec. a de la cause matrimoniali*, quæque ipse scripsi l. 2 1887. 9 §. 114 *leg. nat. 1 p. 185 et seq.*

(2) *Cap. 10 de Sponsal., cap. 3 de Divorc.*

§. 4. Aliæ denique sunt causæ, quæ aliquam quidem habent cum matrimonio affinitatem, sed directo spectant res fore políticas, ac temporales. Hujusmodi sunt causæ de dote, de donatione propter nuptias, de hæreditaria successione, alimentis, cæteris generis ejusdem; & hæc quidem seculari judici committendæ sunt (1). Verum si qua interrim, dum hæc in laicali foro expenduntur, oriatur controversia de jure connubii, puta de impedimento dirimente, inchoato judicio supersedendum est, cunctaque ecclesiastico judici adscribenda sunt (2). At ecclesiasticus iudex ipse etiam cognoscit causas de hæreditaria successione, de dote, de similibus, si qua de his rebus incidat disputatio, cum de vi matrimonii, aut jure ad divortium queritur (3).

(1) Consule Bellarminum *de sacr. Matrim.* c. 52 p. 597 t. 3 *opp. ed. Ven.* 1721, & Tannerum t. 4 *Disp.* 8 num. 166.

(2) Confer Altaserram *de Jurisd. eccles.* l. 6 c. 5 §. *Superius*, Benatum Choppinum *de Sac. polit.* l. 2 tit. 1 n. 16, Annzum Robertum *Rev. judicat.* l. 3 c. 5, et l. 4 c. 10.

(3) *Cap. 1 Qui filii sint legit.*, cap. 3 et 7 *de Donat. int. p. et uxor.*

§. 5. Causæ quoque beneficiaræ, quoniam spiritualibus accesserunt, ad ecclesiasticum forum pertinent, sive de ipsa collatione, sive de instituendis, conjungendisve, aut dividendis beneficiis disputetur. Eadem est ratio causarum juris patronatus, spiritualibus adnexæ sunt (2). Sed in locis quibus expresso privilegio Apostolico, sive diuturna consuetudine ab Ecclesia tolerata inducitur, ut cum de laico possessorio judicio queritur, laico judici, cum agitur ecclesiastico committantur (3).

(1) Alexander III *in c. 21 de Jur. patr.*, & *in Ep. ad Episc. Gallie in append. Concil. Lateranens.* c. 33 t. 13 col. 626 *Collect. Labbzi.*

(2) *Cap. 3 de Judic.*

(3) Consule Barbosam *Jur. Eccles.* l. 1 c. 59, n. 161 & in Thomassinum *Vet. & nov. Eccles. disciplin. par.* 2 l. 1 c. 56 n. 13, & Benedictum XIV *de Synod. diacer.* l. 9 c. 9 n. 7.

§. 6. Eodem loco sunt causæ decimarum; quinimo ecclesiasticis judicis est laicos ad earum solutionem cogere (1): sed hæ quoque causæ, cum de possessione controversia est, alicubi vel privilegio, vel consuetudine a laico iudice expenduntur. Par est ratio causarum funerariarum, in quibus agitur de concedenda negandaque ecclesiastica sepultura, de ejus electione, de stabiliendo tempore effrendorum humandorumque cadaverum, de usu crucis parochialis, de tollendis abusibus, qui forte irrepserunt, de juribus funerariis inter Ecclesias & clericos dividendis (2). Quin etiam laici imperio episcopalis fori coguntur ad præstandas oblationes, quæ dari solent, nisi eæ sponte offerantur (3).

(1) *Cap. 5 de Decim. Concil. Tridentinum Sess. 25 c. 12 de Reform.*

(2) Vetus est regula, ut Ecclesia moderetur, & regat quæ ad fidelium sepulturam pertinent, ejusque legibus designetur locus, in quo illorum cadavera sepelienda sunt. Confer Concilium Bra-

§ 1. f. c. 5, et 26 p. 213, 324 & 356 ed. *Cantabrig.*
 visita ab se contra Ariados legatione ad Damascum
 69 ad Albanar. Ep. Alex. opp. t. 3 p. 161, et Ep.
 Paris. 1730, de Alexandro Episcopo Alexandrino,
 Constant. n. 4 apud Constantium col. 426, de Gal-
 ententium reationibus ad Silvestrum, deque legato
 ex Oriente misso propter haresim Apollinaris, Da-
 vid Oriens., et Ep. 14 apud eundem Constantium
 71, de controversia Spiritus S. Romanæ Ecclesie
 1, Sozomenus *Histor. l. 6 cap. 22 p. 245 edit. Can-*
 le Joanne Hierosolymitano, Venerio Mediolanensi,
 Alexandrino, Anastasius Ep. 2 ad Joannem Hierosolym.
 Constantium col. 723, & Hieronymus Ep. 78 ad
 Marcellam opp. t. 3 col. 577 ed. Vallarsii Veron.
 gii Epist. Conc. Carthagin. inter Epist. Innoc. I.
 eundem Constantium col. 873 & Ep. 28 col. 875,
 Innoc. I scripsit in Ep. 29 ad Concil. Carthag. col.
 o col. 896, & August. Ep. 186 n. 2 opp. t. 2 col.
 in. Ven. 729, & Serm. 131 cap. 10 t. 5 par. 1 col. 643
 licet hæc: *Iam enim de ea causa duo concilia missa*
et Apostolicam, unde etiam rescripta venerunt, causa
nam aliquando finiatur error. Similiter orta hæsi-
llus Alexandr. epistolam, quæ extat apud Coustan-
5, ad Cælestinum Pontif. misit, quod longa Ecclæ-
rudo suadet, ut hujusmodi res cum Sanctitate tua
et; in quaestione Monachorum Scytarum literas ad
edit Justinianus Imp. apud Labb. Collect. Concil. t. 5
orta propter libros Fausti controversia ad eundem
ossessor Episcopus Africanus loc. cit. col. 661; Cæ-
ensis propter eosdem libros ad Felicem IV, ad quem
est, & cuius successor ea, quæ synodo statuta fue-
avit cit. som. 5 Concil. col. 809. Confer etiam Ju-
p. Ep. ad Joan. II P., & ipsius Joannis ad eum-
um Ep. 2 t. 5 Concil. col. 888 & 890 Collect. Lab-
et Constantinum Pogonatum Imp. Epist. ad Leonem
bæzum t. 7 Conc. col. 1142. Mitto cetera, ne longus
sertim multa, eaque præclara testimonia de Sedis
cisionibus in rebus fidei, ac disciplina collegerit
is ad Auctorem op. Quid est Papa? Ep. 3 t. 1 p.
tum addam literas, quas ad Innocent. X P. dedit
anus, ut de Jansenii propositionibus claram certam-
in ferret, caliginem omnem, uti ipsi inquirunt, discus-
fluctuantem componeres, dissidia prohiberes, Ecclesia
m, splendoremque restitueres. Extant hæc literæ in ope-
s Histoire des Cinq. propositions de Jansenius t. 3
pièces p. 64, Trévoux 1702 atque ita exordiantur:
as ad Sedem Apostolicam referre sollemnis Ecclesia
m fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro-
ulat. Acquisitima huic legi obsequentes de gravissimo
um negotio Sanctitati tuæ scribendum esse censuimus,
causas, quæ Sedi Apostolicæ reservatæ sunt, pertinet
natio Ordinum Regularium, de qua late disserit Ma-
cit. §. 14 p. 272 174., eorumque exemplo de qua egi

l. 2 tit. 10 §. 3 not. 1, 4 & 5 p. 565, 566. Sanctorum
de qua agit Mamachius loc. cit. §. 15 p. 264 seq., ipse
disserui lib. 1 tit. 3 Sect. 1 §. 16 p. 160, legum eccle-
relaxatio, de qua dictum est cit. §. 15 p. 160, & dis-
rinus de Potest. eccles. Sum. Pontif. c. 3 §. 2 p. 4
Vindel. 1770, novarum Ecclesiarum cathedralium et
antiquarum uniones ac divisiones, quarum, ne sim
monia non colligam. Satis erit indicare Thomasi
nov. Eccles. disciplin. t. 2 par. 2 l. 1 c. 59 et 45, 54
riam Anti-Febzon. t. 3 par. 2 lib. 1 c. 7, Mamach
Ep. 5 §. 7 p. 208 seq., a quibus luculentissima haru-
stimoniam collecta sunt. Aptæ et egregie S. Bernar-
opp. tom. 1 pag. 118 edit. Vener. 1781. Plenitu-
potestatis super universas Orbis Ecclesias singula-
va Apostoli a Sedi donata est. Qui igitur huic pot-
Dei ordinationi resistit. Potest si utile judicaverit,
Episcopatus, ubi hactenus non fuerunt. Potest inter
alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dic-
de Episcopis creare Archiepiscopos liceat, & e cont-
visum fuerit. Confer etiam quæ a me dicta sunt l. 1 tit.
1 p. 164 seq., ubi cuncta exposui, quæ summo
prema ejus potestate reservata sunt. Late quoque de
sis agit Altaserra de Jurisd. lib. 10 per tot., et David des
ment canoniques chap. 15 art. 5.

§. 9. Causæ vero temporales & profanæ ad ecclesiasticum
forum pertinent, cum clericus in jus vocatur, quoniam
actor rei forum sequi debet (1). Quare in his controversiis
si clericus actor est adversus laicum, judex item laicus
ligendus est, nisi forte aliud ferat locorum consuetudo (2);
contra si clericus a laico in iudicium ducitur, totum iudici-
cium ab ecclesiastico conficiendum est. Quod si fori privi-
gium ita adhæret personis clericorum, ut eo ne volunt
quidem ipsi abdicare se possint (3).

(1) Leg. 3 Codic. Ubi in rem actio, Leg. 2 Cod. de Jurisd.
Cap. 5 & 8 de For. competen. Est hæc vetus quidem ecclesiasti-
gula; ac recte Ambrosius in Actis Concilii Aquilejensis op. de
bros. tom. 5 p. 511 ed. Ven. 1781. Sacerdotes, inquit, de laicis
dicare debent, non laici de sacerdotibus. Et paulo post: *crucem*
ut videatur qui sacerdotium sibi vindicat, a laicis esse damnatum
per hoc quoque, & in hoc ipso damnandus est, qui laicorum re-
sententiam, cum magis de laicis sacerdotes debeant iudicare. Qu-
quidem concilio damnatus est Palladius Episcopus, qui laico-
rum iudicium postulabat. Videndi sunt etiam Athanasius
Arian. ad Monach. n. 52 opp. t. 1 p. 297 ed. Fajan. 1777. Vi-
rimus l. 1 ad Constant. n. 1 et Conr. Constant. n. 16 l. 1 c. 57
& 575 ed. Veron. 1730, Lucifer Calaritanus pro Athanasio l. 1 p. 16
Ven. 1778, Concilium Milevitanum can. 19 l. 5 col. 385 col. Latini
suo etiam honore privat clericos, qui a Principe petierint, ut

missa seculares iudices attribuat. Atque hic quidem videtur esse videtur sensus *can. 11 & 12 Concilli Antiocheni col. 580 cit. collect.*, quem canonem Antonius Augustinidat. *Grat. l. 1 dial. 11 opp. t. 3 p. 64 ed. Luca*, et Barozzi n. 28 t. 4 p. 374 *ed. Luca* minus recte putant ab Ariano contra S. Athanasium, et eundem esse canonem, quem eo ejus adversarii objecerunt, quemque ipse ejusque consequenti aetate rejecerunt. Quod recte ostendit Schelestratus *de Concil. Antioch. p. 541*, qui late de longe alium esse arianum canonem contra Athanasium, ac postea Cyrilliosostomo objectum, & hunc Antiochenonem plane consentaneum esse receptæ antiquæ Ecclesiæ. Neque solum cum inter clericum & laicum lis ejus nonnisi ad ecclesiasticum judicem vocari debebat. Agathense *can. 32 t. 5 col. 526 cit. collect.* Multa ea in *Capitularibus Reg. Francorum* apud Balutium, Caroli M. l. 5 c. 373 & c. 390 et l. 6 c. 156 l. 7 c. 1. 604, 606, 634, 702 *ed. Ven. 1772*, & multa etiam apud in *Capitulis c. 7 et 8 apud Labbam t. 10 col. 61*, id ad Hincmarum Remensem, qui peculiarem ea de re tradit, quem misit ad Carolum Calvum, & quo demonstrari licere ad laicum judicem clericum vocare. Hin tractat. 2 ejus *app. p. 316 ed. Sirmondi Paris. 1745*, ex quoque semper fuisse et antiquæ et recentioris Ecclesiæ discipulus nullus clericus ad laicum judicem duceretur. Late hoc m persecutus sum tit. 1 *hujus libri*.

Benedictum XIV *Inst. eccles. inst. 40.*

Justiniani constitutione in *Leg. 50 Cod. de Episcopo et clerico* clericus in conscribendo instrumento pacisci non utitur, quæ pro se indulta sunt, renunciare unde & numero *Leg. ult. §. pen. ff. et Leg. 23 Cod. ad Vellejan.*, et qui solutus est legibus *Leg. 31 ff. de Leg., & Leg. 25 ff. suo interdum privilegio renunciat Leg. 4 Cod. de Legib. l. ad Leg. Falcid. §. ult. Inst. Quib. mod. testam. Valentii III rescripto in cap. 12 de For. compet. prohibens privilegio fori renunciare, quod sapientissime constituit Ordinis dignitati consuleretur. Non enim fori privilegium est, quod privatam attingit personam, rursusve clerici, sed ad commodum, decusque pertinet ordinis universi. Potest sane unusquisque pacisci contra jus quod privatam personam respicit eique renunciare *c. 6 Privileg., c. 16 & 25 de Regular.*, ut optime distinguit in *cit. cap. 12*, atque ita intelligenda est Justiniani in *Lib. 20 Cod. de Pacis.* Verum fori privilegium non ac privatum est, sed ad totum pertinet ordinem clericorum clericus ei renunciare non potest in perniciem justitiae, ut inquit Honorius III *c. 4 de Judic. apud Ciceronem Compilat. p. 97 edit. Vindeb. 1761.* Ecclesiastica periculum involvit, sed etiam voluntaria non possunt, ut jubeant seculare, pacisci, cum non sit personale hoc beneficium renunciari valeat, sed indultum potius toti collegio, cui privatorum pacto derogari non potest. Sane*

quemadmodum laicorum iudicia, forumque publicum turbare vetat Ecclesia, ita forum suum turbari non sinit; & hoc est contra legem agere, sed *legi facere subsidium*, uti dicitur in c. 2 de Privileg. Late Innocentii rescriptum contra Causam de for. comp. in Decretal. c. 12 opp. t. 6 col. 778. et Vin. 17. tuerentur Cironius in Decretal. paratist. de Passis, et Gonsalvus cit. c. 12 de For. comp., et contra l'evretium Altaera de l'risd. eccles. lib. 3 cap. 4.

§. 10. Ex causis clericorum quædam sunt majores, quæ Episcopos pertinent, & hæ Summi Pontificis iudicio reservatæ sunt. Non enim decet, ab inferioribus clericis iudicari graviora negotia Episcoporum, quorum tanta ætate præclara dignitas est. Lex quidem Ecclesiæ supra Episcopos posuit Metropolitæ & Patriarchas, sed ea nihil tenuit de jure & potestate Summi Pontificis, quem sola lex Christi Episcopis superiorem fecit (1). Quare majores, & omnino ex potestate divinitus in Episcopos acceptæ Summi Pontifices eorum sibi causas reservarunt; & hæc ratione antiquissima est, ac perpetua Patrum traditione firmata Ecclesiæ consuetudo. Sunt autem majores hæc causæ confirmationes (2), translationes (3), depositiones (4), restitutiones (5), resignationes (6) Episcoporum.

(1) Agam ea de re latius in sit. de appellationibus §. VIII ad fin.

(2) Episcoporum electiones semper confirmari consueverunt a Summis Pontificibus, qui id præstabant aut electi consensu, aut consensu ante, vel post consecrationem dato. Hoc tamen inter Orientem & Occidentem discrimen fuisse observat P. Labbeus t. 1 par. 1 l. 3 c. 4 §. 4 p. 515, quod in Oriente id fieri solebat a Patriarchis, quos tamen ipsi Pontifices confirmabant, & deinde qui ab iis confirmatus non esset, verus Patriarcha non haberetur, id patet ex iis, quæ gesta sunt a Theodosio M., qui ad Damasum legationem misit, ut Nestarius Patriarcha Constantinopolitanus ab eo confirmaretur, cujus rei præclarum testimonium est in Epist. 15 S. Bonifacii ad Rufum apud Constantium in 1043; item ex ætis S. Leonis, qui Anatolium Constantinopolitanum, Proterium Alexandrinum, Maximum Antiochenum, & Patriarchas confirmavit, Leo M. epist. 69, 70, 104, 127, 129, 130 ad Theodos. et Pulcher. opp. t. 1 col. 1009, 1151, 1247, 1254, 1255, 1256. Ballerin. Venet., & Conc. Chalcedonense Act. 10 t. 4 Conc. in 1599 collect. Labbei. Simplicius Joannem Alexandrinum, & Callendionem Antiochenum Patriarchas confirmavit, ut constat ex eius Epist. 16 ad Acacium, et Epist. 17 tom. 5 conc. col. 112 et 113 Collect. Labbei. Flavita Constantinopolitanus non consensit Romano Episcopo inronizari, ut testantur Liberatus Epistol. col. 18 p. 127 ed. Garner. Paris. 1675, & Felix P. ep. 15 t. 5 conc. col. 113 collect. Labbei. Ipse Felix Euphemium Orthodoxum, &

um haberi noluit, nisi primum ab se confirmatū
 rant Theophanes *Chronograph.* p. 116 *ed. Paris.* 1655,
 Callixtus *Histor.* l. 16 c. 19 p. 685 s. 2 *ed. Paris.*
 iam educitur ex Felicis *Ep. 14 ad Thalassium Ar-*
conc. col. 215 *collect.* Labbai. Huc etiam refer quod
 memoria prodidit Liberatus *Breviar.* c. 21 p. 147
 675, quodque Joanni Philadelphensi scribit Marti-
 7 *conc. col.* 22 *collect.* Labbai. Ipse Michael Rous-
 te nimii in Sedem Apostolicam studii suspectus ha-
 est, potestatem hanc Sum. Pontif. agnoscit; imo
jurisd. lib. 2 n. 12 scribit hæc: *Quod si non capias, aut*
et prerogativam exercuis (Papa), tribuendum est illi-
qui non putavit summa sua potestate utendum, nisi ubi
erit. Alia ex Oriente exempla collegimus Hallier
et ord. par. 3 *sect.* 5 c. 4 art. 3 p. 60 *ed. Rom.* 1741, &
cis. s. 5 par. 1 p. 513 & 518. In Occidente vero non
 tus, sed etiam Patriarchatus jura Episcoporum or-
 a olim confirmationis loco erant, semper a Sede A-
 consueverunt. Celebre in primis est ea de re testi-
 . I. *Ep. 25 ad Decent. Eugubin.* apud Constantium
 ando ab aliis Episcopis in Occidente absolute sunt
 ordinationes, id cum venia & auctoritate Sedis Apo-
 est. Ita Metropolitae Aquilejensi & Mediolanensi,
 altatem itineris incommodum esset, eos ab Apo-
 permissum est, ut ipsi sese invicem ordinentur,
Fragm. Epist. ad Joannem Patricium in s. 6 *con-*
cl. 482 *ed. Venet.* Quod adeo verum est, ut in illis
 illi Romani Pontifices jus suum agnoverint, & Gre-
 patet ex *Ep. 30 l. 3 opp.* s. 2 *col.* 648 *ed. Paris.* 1706,
 diaconum Legatum miserit, ut Mediolanensis Epi-
 s præset, & nostra, inquit, auctoritatis assensu a
 pis facias consecrare. Similiter Ecclesia Ravenna-
 szculo a Sum. Pontifice Metropolitae est constituta,
 ni subiciebatur, uti colligitur ex Joanne Ravennae
ad Gregorium M. l. 3 Ep. 57 col. 670 *cis. ed.* & A-
Mariniuni par. 2 p. 201, & in *Vit. Theod.* p. 319 par. 2
 rem in locum Bacchinti notæ videnda sunt. Episco-
 tiones, quæ a Ravennatensi Metropolitae debant, ju-
 apostolicæ subjectas fuisse constat ex Simplicio *Ep. 2*
Raven. s. 5 *concil. col.* 95 *collect.* Labbai. In aliis quo-
 jus idem fuisse, ut Episcoporum ordinationes a Se-
 auctoritate penderent, constat ex Vicariis Aposto-
 nicensibus per Illyrium, itemque ex iidem vicariis
 in Anglia constitutis. Confer Siricii *Ep. 4 ad Any-*
n. apud Constantium *col.* 648, atque ut mittam In-
 onificii, Sixti, Celestini literas, Leonem M. *Ep. 5*
Ep. 5 c. 2 col. 621 *opp.* s. 1 *ed. Ballerin.* Bedam *Histor.*
 18 *opp.* s. 3 p. 67 *ed. Basilea* 1563. Idem in Africa
 et Siricius *Ep. 5 ad Episcop. Afric.* apud Constanti-
 in quam epistolam videndus est ipse Constantius,
 primis sunt, quæ graviter & præclare animadver-
 tia *Anti-Febron. par.* 2 l. 1, c. 41 n. 13. Ipse de Marca
d. et imper. l. 1 c. 7 §. 1, 3 et 7 defendit, ordinationes

c. 2 de translat., quam scite explicat, & tueretur
de collect. Isidor. Mercator. *c. 10 §. 2 not.* 1 p. 12
loc. cit. num. 1 p. 590 & seq.

(5) De restitutionibus quoque Episcoporum a
XVIII not. 7 p. 178 ad p. 180. Videndus est e
loc. cit. p. 218 seq.

(6) Renunciationum, quæ ab Episcopis nonnis
auctoritate Sedis Apostolicæ factæ sunt, exem
Leonem M. *Ep.* 167 ad Rustic. Narbon. *col.* 141
lerin., Gregorium M. *l.* 11 *Ep.* 47, & *l.* 13, *Ep.*
col. 1135, 1217, 1218 *ed. Paris.* 1750, Joannem I
Gregor. *l.* 4 *cap.* 59 opp. *S. Gregor.* *t.* 4 *col.* 151
Paris. Mitto cetera, quæ referunt Zaccaria *An*
l. 1 *c.* 5 §. 13 p. 228 seq., Bianchius *par.* 1 *t.* 5 *l.* 3
seq. p. 462 seq. Mamachius *loc. cit.* p. 224 & seq.
dem omnia falsis Isidori decretalibus antiquiora
deridendos præbeant Febronius, Eybelius, ceteri
hanc Pontificiam potestatem repetunt a falsis d
multo post in manus hominum pervenerunt. Co
scum *loc. cit. cap.* 10 §. 2 p. 119.

§. 11. Decretalium jure etiam viduæ, pup
miserabiles personæ ad ecclesiasticum jud
sunt (1); quoniam iis opitulari ab ipsis Ecc
lis non ultimum fuisse constat munus & cu
rum (2). Quin etiam civiles leges laicorum
ecclesiastico judici committunt non solum
gantes consentiunt (5), sed etiam cum eoru
cit (4).

viduarum, ac pupillorum præsertim tuitionem habeant; similia prorsus extant in *Gelasii Ep. 10 ad Episc. Sicil. obæum t. 5 Conc. col. 521 ed. Venet.* Eadem disciplina et probata est in Concilio Aurelianensi I. *Can. 16 ib.* ac passim a Gregorio M. præsertim *Ep. 15 et 59 l. 1 opp. 99 et 549 opp. t. 2 ed. Paris. 1705.* Consentit Conciliumense II *can. 12 col. 677 tom. 6 coll. Labbæi.* Neque verones ita explicandi, intelligendique sunt, quasi significationem tuitionem, ac patrocinium viduarum & pupillorum, rimis Episcopis commissum & commendatum est. Nam omnes Patres non rogant, sed lata lege qua omnes obstant, constituunt, ut sæculares iudices viduas & pupillos opem venia non convenient, & Episcopo absente ab Archiepiscopo, vel Presbytero terminos præfiniri volunt ad illorum adiutivas, pœnamque addunt anathematis adversus iudicem Concilii legi non obtemperaverint. Sunt hæc veri jurisdictionis propria; non meri patronii, ac tuitionis.

¶ 9 *Cod. de Episcop. audient.*
avag. I. de Episc. Judic. in append. Cod. Theodor. t. 6 p. 1743, de qua quidem Constantini lege satis supra *l. 3 tit. 1 §. 22 not. 4 p. 27.* Atque hæc quidem facultate iure laicis concessa deferendi suas causas temporis Episcopi iudicium in exitu sæc. XIII, seu potius initio auctoritate servabatur. Scribit enim Meyerus *Annal. Flan. 1501,* a Synodo provinciali, quam habuit an. 1501. Remensis Episcopus apud Compendium, anathematis pœnam indixit adversus laicos magistratus, qui non pariebantur, ut in ecclesiastico convenirentur; atque id revera colligitur concilii actis apud Labbæum in *collect. concilior. t. 544.*

Sed non est satis considerare, quæ sit natura causæ quæritur, & quæ status personæ, quæ in ius votum constet, num a laico, an potius ab ecclesiastico negotium agendum sit. Non enim omnis ecclesiasticus iudex assumi sine defectu potest, sed illud requiritur, ut proprius iudex sit, qui videlicet in beatam jurisdictionem. Nam reus invitus in iudicium et ideo necesse est eum vocare in iudicem, cui ius vocandi et cogendi.

Reus autem sive in ecclesiasticis, sive in civilibus ex quatuor præsertim causis apud certum iudicem habet, nimirum ex domicilio, ex contractu, ex re delicto (1). Domicilium si cum naturali origine ius non sit, tale esse debet, ut manifesto constet, quod in loco fuisse constitutum. Nam sola habitatio satis, ut domicilii iura acquirantur; sed præterea ius, quod quis in certo loco per decennium commo-

niam communis omnium clericorum patria

(1) *Cap. ult. de For. competen.*

(2) *Leg. 2 cod. de Incolis l. 10.*

(3) *Leg. 7 cod. eod.* Quod si quis plura in di
habeat domicilia, apud unum ex iis quemlibet C
in jus vocabitur *Leg. 29 ff. Ad Municip. c. 15 d*
At sola domus possessio, quæ in aliena civitate e
miciium non facit, ut tradit Papinianus in l.
Ad Municipal.

(4) *Leg. 55 ff. Ad Municip. Leg. Rom. 55 ff. ad*
eor 9 ff. de vocat. num.

(5) *Leg. 2 §. 2 ff. de judic.*

(6) *Cap. ult. de For. competen.*

§. 14. Altera causa, propter quam aliquis
forum & iudicem, est contractus. Nam ubi
ibi actione in personam reus præsens conv
formula contractus locum non expressit, qu
cunia est, is locus intelligitur, in quo res
si expressit, in eo loco, qui designatus est, j
oportet (5). Quod si is, qui certo loco solver
locum non accedat, quod vel data opera fa
alibi necessario detinetur, composita est in
lis actio de eo, quod certo loco (4); qua acti
quid certo loco promissum est, nec tamen d
iam loco iudicium exercet (5); modo idone

87

refer titulum pandectarum *de Re quod cert. loc.*
 hanc sententiam scripta est *Lex 19 ff. de Judic.*, atque
 eandem sententiam actionem de eo, quod certo loco,
 sicut recepit *Cap. 17 de for. competen.*

Delicti causa ubi quis deliquit, ibi iudicio in
 convenitur. Nam ubi crimen est patratum, ibi
 est probationum copia, et majas expensarum com-
 praeterea curandum est, ut reus prosit exemplo
 ubi obfuit exemplo delicti (1). Quod si reus a-
 cti absit, etiam ubi reperitur ea de re quæri
 ; nisi magistratus loci patrati criminis reum ad-
 petat, ut in loco delicti meritis plectatur poenis
 in hoc toto negotio servare oportet locorum
 fines, et pacta conventa inter supremos Principes,
 idem scitum est, neminem extra suum territo-
 rium exercere, sive in suos sive in alienos

7 & 22 ff. de Accusat., Leg. 1 Cod. Ubi de Crimin. ager.
 1 Cod. Ubi Senator, cap. 114 de For. competent. Vide etiam
 eum ep. 59 pag. 266 ed. Amstelodami 1700.

1 Cod. Ubi de Crimin.

7 et 11 ff. de Custod. et exhibit. rer. Nov. 154 c. 2 de Ra-
 4 et 5 caus. 6 qu. 5. In eandem sententiam est can. 1 caus.
 quem canonem Gratianus eduxit ex epistola S. Fabiani
 hoc est ex falsis decretalibus Isidori Mercatoris.

2 de Constit. in 6.

Locus quoque in quo res, de qua quæritur, sita
 tum iudicem facit. Nam ibi in rem actio adversus
 rem instituitur, quasi actio rem ipsam persequi
 (1). Neque refert, immobilis ne, an mobilis res
 sit; quin etiam si possessor absit, actio in-
 rem. Num autem necessarium omnino sit actio-
 nem cum reo agere in loco, in quo sita res est, ad
 actorem liceat exercere iudicium in loco domicilii,
 disputatio est. Sed hoc posterius fori usus recepisse
 videtur. Jure canonico etiam propter beneficium, veluti
 in rem sitam, competens forum evadit (4); ideoque
 beneficiariis recte clerici ad Episcopum benefi-
 ciuntur.

3 Cod. Ubi in rem actio, cap. 3 de For. competent.
 2 cod. Ubi in rem actio.

num monachum, regulares (2), ecclesiarum
item capitula canonicorum sedis Apostolice
vel omnino, vel ex parte ab Episcoporum
subtracta sunt. Itaque horum causæ aut a Sa-
ca, aut ab eo Judice, cui sunt addictæ, cogni-
prætereunda peculiaria quorundam privilegi-
illa concessa certis corporibus, atque collegiis
gymnasiis & academiis, quibus, qui addicti
prius habent judicem, ad quem tantum voc-

(1) *Leg. unic. cod. Quand. Imperator.*

(2) Consule Fagnanum in c. *Cum dilectus* 8 de
n. 17, et in cap. *Taurum* n. 18 de *Privileg.* ubi et
celebris Sixti IV. Constitutio, quam *Mare mag.*
Certum de Regularium exemptione late disserui l.
364 et in *Not.* p. 365 et seq. Sed præter auctores et
vide etiam Gagliardum *Instit. Canonic.* l. 3 tit. 1
ubi harum exemptionum multa habes antiqua mor-
Natali Alexandro, Ughellio, Mabillonio, Muratorio
doctis collecta sunt. Novissime de Regularium ex-
ter solideque disseruit Emmanuel Ituriaga auctor ep-
sisii an. 1785. *Sull' esenzione de' Regolari, della g.*
Vescovi, e su le cause matrimoniali.

(3) Late ac diligenter de hoc privilegio, quo Au-
tur, disputat Scipio Gentilis de *Jurisdic.* l. 3 c. 17 of
Neapol. 1664.

§. 18. Etiam continentia causæ facit, ut ju-
petens non esset, competens evadat; nimirum
princeps in cursu judicii incidentem quæstio-
cujus illi cognitio directe commissa non erat

Denique litigantium consensu jurisdictio profer-
 ive, ut dici solet, prorogatur, & tunc alius, iudex,
 ejus notio est, litigantium voluntate proprius, &
 tens evadit (1). Licet enim jure Romano litiganti-
 alienum judicem consentire, dummodo ipse jurisdi-
 n. habeat (2); nam quæ in privatis viris nulla est,
 ho prorogari non potest (3). Clerici cum Episcopi
 in, in alienum judicem ecclesiasticum recte consen-
 in, in laicum vero consentire nulla ratione pos-
 s.

§ 1 *cod. de Jurisd.* Verum si prius quam adiretur alienas
 mutata voluntas fuerit, procul dubio nemo compellitur huc
 homi stare, inquit Aphricanus *Leg. 18 ff. de Jurisd.*

§. 1 & 2 *ff. de Judic.*

§. 5 *cod. de Jurisd.*

§. 18 *de For. competen.*

§. 12 *cod.* Hanc Innocentii III constitutionem minus ve-
 ritatis recte, uti supra animadverti §. IX *Nor. 5*, reprehendi-
 mus, quem præter Cironium, aliosque ibi laudatos, solide
 graviterque refellit Carolus Gagliardus *Instit. Canon. lib.*
§. 5 & seq.

TITULUS V.

De libelli oblatione, deque in jus vocando.

Quid sit?

1. *libellus*, vel *conventionalis*.

2. *Quid* jus actoris libello expri-

mitur?

3. *Libello* comprehendendum?

4. *Quo* modis plus petatur?

5. *Adversus* plus petentes con-

ferri.

6. *Citatio*, & *mutatio* libelli.

7. *In* jus vocatio, & quemad-

modum facienda?

9. *Citatio*.

10. *Judicium* a citatione inchoandum.

11. *Ea* vel *realis*, vel *verbalis* est.

12. *Citatio* *verbalis* vel *simplex*, vel
peremptoria.

13. *Quomodo* citatio reo significanda?

14. *Citatio* in alieno territorio, ejus-
 que in actis relatio.

15 ad 19. *Quæ* in citatione obser-
 vanda?

20. *Effectus* citationis.

Posteaquam consideravit actor, quis proprius &
 reus iudex sit, in *judicio postulationem* deponit (1),
 & apud acta deponit libellum, quo actio continetur.
 Actio est jus persequendi in iudicio, quod sibi debetur
 brevis scriptura, qua hæc actio, & actoris petitio cla-
 rè distincte proponitur, libellus appellatur (4). Huic
 addet reus; & sic oritur litis contestatio, de qua post-
 erit dicendi locus. Reo post libelli oblationem dantur
devoti. Tom. III.

num Troadis Episcopum supplicantium libellos
judicem dedisse, scribit idem Socrates *lib. 7 cap. 3*.
intelligimus, quod libelli ea jam ætate in eccl
adhibebantur.

(5) *Novell. 53 c. 3*, quam refer Gratianus *can. 4 c*
ratur. Consule Cujacium in *eamd. Novell. 53 c*
et 962 ed. cit.

§. 2. Libellus vel conventionalis, vel ac
Conventionali utimur in civilibus negotiis,
causis criminalibus, cum reum criminis apud
samus. Clarus, & obscuritatis expers libellus
debet, quodque petitur perspicue significat
Non enim suboscuro libello respondere rei
judex recte potest rejicere libellum, in qu
dilucide, & explicate declarentur.

(1) *Cap. 2 de Libell. oblat.*

§. 3. Antiquo jure Romanorum certæ, ac s
constitutæ formulæ, cum quibus actio instit
eas actor a Prætoris impetrabat. Sed postea,
gibus & subtilitatibus formularum (1), placu
mere genus, speciem, & nomen actionis, qu
deduceretur (2). Verum Decretales de expri
actionis, qua quis usurus est, non admodum li
res ipsa ita clare, apteque proponatur, ut ex
tis manifestum sit (3).

re, præterea tempus, locumque criminis. Con-
lis autem contineat oportet nomen actoris, rei,
dicis, rem petitam; & petendi causam. Cum a-
ctione in rem, satis est exprimere causam actionis
in, puta dominium; cum exercetur actio in per-
exprimi debet cum proxima, hoc est obligatio,
iura, hoc est titulus, ex quo obligatio nata est (1).

*ult. de Libell. oblation. Consulo Donellum loc. cit. § ibi-
gerum in Not. col. 57 et seq.*

In offerendo libello præcipue curandum est, ne plus
quod sit quatuor modis, re, tempore, loco, & causa.
petitur, si ex gr. petantur triginta, cum viginti
tur, aut si is, cuius ex parte res est, vel maiorem
suam esse contendat; tempore, si ante statutum
al ante conditionem actio instituat; loco, si quis
certo loco dari stipulatus est, alio petat; nulla
i facta mentione; causa, si quis certam rem petat,
itor posset dare, quod mallet suo arbitrato (1).
eri plus petens actor causa cadebat (2), sed jure
ili alix adversus plus petentium importunitatem
nt constitutæ (3).

§ Inst. de Action.

*ius Recept. semon. l. 1 tit. 10 §. 1, apud Schenkingium
ort. Ante-Justinian. p. 241 ed. Lipsiæ 1757 §. 53 Inst.
illud Plauti in Mostell. act. 5 scen. 1 vers. 125 p.
ed. Lugdun. Batav. 1699; velim quidem batelo, ut uno
us petat. Num autem id Lege XII tabularum, an po-
Prætoris factum fuerit, non satis compertum est. Con-
ardum Varior. l. 3 c. 14 p. 69 s. 2 ed. Neap. 1779.
no Imperator adversus eum, qui ante tactus petit,
nducias duplicari, atque his finis tenti cogui non potest
suscipiendam litem, nisi petitis litis impensæ solutæ
constitutio hæc desideratur, sed ejus epitomen ex Ba-
it Cajacius Observat. l. 12 c. 21 opp. s. § col. 519 edit.
i eos, qui re, aut loco, aut causa plus peterent, tripli
stituit Justinianus tit. §. 53 Instis. de Action.*

jure canonico qui re, aut causa plus petunt, in
condemnantur; qui loco, in id, quod debito-
st; denique qui tempore plus petierint, duplo
nducias reo tribuere debent, neque ipse cogitur
suscipere, nisi antea prioris litis expensæ sol-
) Nunc fere omnes eo jure utuntur, ut reus

ante tempus conventus tantum a iudicii observatione beretur, & actor quidem in litis expensas condemnatur, sed ei tamen integrum sit reum in iudicium vocare, & primum obligationis diem venisse constat. In ceteris huiusmodi petitionibus reo licet offerre plus petenti, quam se debere censet; id vero si non accipiat actor, neque illud revera iudex deberi intelligit actor, uti temere litigans, in expensas condemnatur (2).

(1) *Cap. unic.*

(2) Confer V
Pandect. lib. 5

l. 4 tit. 6 §. 3, et Voetum

§. 7. Emen-
tatur; cum
liquid adjicitur
pudiata, novae
causa mutui

libellus, interdum etiam in-
stituta actione retenta, &
, vel cum prima actione
qui pro decem, quæ sibi et
eadem illa causa petit viginti

ti, libellum emendat; mutat autem qui fundum, quem ex
testamento petierat, deinceps ex stipulatu petit. Utrum-
que fieri potest etiam post litem contestatam (1); sed post
contestata lite actionem mutat, prioris iudicii expensas
solvere debet, & novum dare libellum, novasque ad dele-
berandum inducias reo. At vero libelli solemnitas in co-
sis summariis non est necessaria.

(1) Consula Donellum *de Jur. civil. l. 23 cap. 5 & ad tit. Inst. de Action. §. 27 opp. l. 6 col. 65 & seq.*, & col. 839 et seq. ed. Lips-
cit., & Voetum in *Pandect. l. 2 tit. 13 §. 9 et seq.*

§. 8. Oblato ab actore libello, qui est quasi primus ad-
ditus iudicii, reus in jus vocatur. Vocare autem in ius
nihil est aliud, quam vocare aliquem ad eum, qui ius de-
claturus est ea de re, de qua quaeritur (1). Nullus olim ob-
tus vocationis fuit; sed licebat privato privatum; cum quis
jure agere vellet, per se, & sua auctoritate in jus vocare
& quidem ita, ut vocatus, nisi vadimonium promitteret
hoc est nisi satisfaceret iudicio sisti, etiam invitatus in ius
posset (2). Sed postea mos huiusmodi sublatus est, sive
quod absurdum videretur, rem tantum privati arbitrio per-
mittere, sive quod melius æquius videretur hoc negotium
transigere auctoritate ejus, qui juri dicendo præest (3).

(1) Paulus in *leg. 1 ff. in jus vocans.* ita rem explicat, ut sit

aris experiundi causa vocare. Recte prorsus. Non eatur in jus, nisi ut de suo jure experiatur apud eum, l. facere jus est; idest apud eum jure judicioque agat in in judicium vocat. Id enim significant Jurisconsulti de jure suo, aut de re aliqua experiri, ut *leg. 1 ff. major., leg. 1 ff. Quand. de pec. act. annal. tit.* vel *in leg. 1 ff. de Divers., et temp. præscript., et in leg. aud. credit.,* hoc est rem tentare, & sui juris pericu-

e Duarenium *l. 1 disp. c. 1.* Adversus eos, qui in jus vent, vim adhiberi, & invitos injecta manu, obtor-n jus rapi consuevisse certum est, idque late ostensus *1 Var. leñ. ult. Rævardus ad LL. 12 Tabular. c. 5 de Divers. regul. fur. opp. t. 1 p. 7 et 167 ed. Neap. 1779, rev. l. 10 cap. 10 opp. t. 3 col. 240 et seq. ed. Venet. 1758, inquit. l. 4 tit. 6 §. 14 et seq. opp. t. 3 pag. 429 et seq. ed. alique complures.*

1 & Pauli ætate jam illum obtinuisse morem, ut magistratus auctoritate in jus vocaretur, ostendit *Donellus civil. l. 23 c. 2 §. 6 opp. t. 6 col. 34 et seq. edit. etiam Hiligerum in Notis ad eundem Donellum*

e ipsa libelli oblatio in jus vocatio dici potest; libellus aptus non est ad inducendam litem, ac tantum continet actoris petitionem, non rationes, quibus eadem petitio nititur; hæ sunt oblatum libellum exhibendæ probationes, quibus reus in judicium vocatur, ut respondere possit, & litem contestatio inducatur. Id vero fit per citationem, quæ judicialis est actus, per quem reus, auctore citis auctoritate litem peragendæ causa in judicium vocatur. Hæc citatio in jus vocatio est, & utraque confunditur; quamquam citatio latius pateat, in qualibet judicii parte adhibetur, quoniam citationis actus litigantibus nunciantur; verum in citationem tantum pertinet ad primam citationem, unde dicitur (1). Sed veteri jure Romano in jus vocatio differebant; quoniam illa privata auctoritate, & mandato judicis per præconem, & interdum citationem fiebat; nec tantum reus, verum etiam testes, & testes in judicium citabantur.

Vinnium Commentar. ad Inst. l. 4 tit. 16 §. 3 num. 5.

quia judicia a citatione inchoanda sunt, neque, illa judicii vis & auctoritas est (1). Vetat e-

reum publica auctoritate manibus, vel verba
cedit ab imperio judicis, cujus jussu, verb
quis in judicium vocatur. In civilibus judici
tatione plerumque utimur; nam in iis citat
te sententiam non emittitur, nisi reus sit
de fuga suspectus, & nisi primum res cogn
rata sit,

§. 12. Verbalis citatio alia simplex, alia
est. Simplex continet merum præceptum,
dicium veniat; sed ipse contumax non effi
dem citatio post tres terminos certis dieb
præfinitos tertio repetatur (1). Quæ interval
decem dies singula continebant (2), jure No
pliata sunt ad dies triginta (3); sed jure de
bitrio judicis pro temporum, ac locorum rat
tur (4). Peremptoria citatio instar est omni
plicium, atque ita rem perimit, ut si reus p
in judicium non venerit, contumax habeat
remptorium præcidit, & abscindit omnes a
giversationes, eoque comminatur judex, sese
gnituum, etiam absente illo, qui citatus s
stere recusat (5). Edictum peremptorium ju
titur post tres simplices citationes, interdum
interdum etiam statim, quod vocatur unum

est tertium demum edictum peremptorium emitti. Geratius *Observat. l. 1 c. 8*, ita illum Ulpiani locum legent: quibus propositis, & tertium tunc peremptorium in eo in ejus sententiam facile descendo, neque de ea dimotus ejusdem Ulpiani verbis, quibus dimotus est Antonius in Paulum recept. sentent. l. 5 tit. 5 not. 32 Jurispr. Justinian. p. 450 ed. Lipsiæ 1737. Sunt autem verba Ulp. leg. 72 ff. de Judic. omnino hæc: Nonnumquam hoc edictor numero edicta, quæ præcesserint, datur, nonnumquam vel alterum; nonnumquam statim, quod appellatur omnibus. Hinc quidem Ulpianus etiam post tria edicta peremptorium dari statuit, sed loquitur non de ordinaria edictorum methodo, quæ tribus tantum edictis constat, respicit leg. 70; verum agit de arbitrio judicis, quod exim est. Nam, ut ipse inquit Ulpianus, totum hoc negotium oportet eum, qui jus dixit, & pro conditione causæ, vel temporis ita ordinem edictorum, & compendium. Hinc judici pro suo arbitrio licet tria dare edicta, peremptorium emittat. Itaque Ulpianus in Leg. 70 ordinem & usitatum constituit edictorum methodum; in Leg. 72 eum ponit, ut judex possit hanc methodum omittere, ac quarto, sed quarto loco peremptorium dare.

g. 69 ff. de Judic.

cell. 112 cap. 3.

p. 7 de Dol. & Contumac. Clem. 1 de Judic. Quæ de tribus ut de uno pro omnibus dato a jure civili sancita sunt, datur constituisse Innocent. III in c. 24 de Offic. & potest. Sed & ante Innoc. III Parisiense Concilium apud Gratian. 6 cap. 24 quest. 3. Romanam legem de tribus edictis, pro tribus approbavit.

- 70 & 75 ff. de Judic., cap. 6 de Dol. & contumac.

Ha hæc interdum etiam contestationes, ab Aniano auctor. Recept. sentent. l. 5 tit. 5 §. 7 apud Schultingium p. 1. Ante-justinian. p. 450 ed. Lipsiæ 1727, & in can. 6 c. 3. Auctoritate appellantur. Proprie a Latinis denuntiatio, sed corruptæ Latinitatis scriptores Auctoritates. Multa ejus rei exempla sunt apud Du-Cangium Glossar. Latinit.

- 72 ff. de Judic.

Citatio reo significanda, & demonstranda est, apparitoris, sive publici nuntii opera fieri solet. datur autem vel denunciatione, vel literis, vel (1). Denunciationes per officia & exequutores præ ad reum mittuntur, edicta publico loco affiguntur unde recte legi possint (2). Nuncius reo denuncietum citationis debet vel in faciem, vel ad domum, & præsentem quidem in faciem, absenti ad domum rei copia haberi possit, in faciem, si non possit, tum in qua reus habitat (4), & si plures domos ha-

56
 fuerit, et
 Quod si
 sequi, et
 aliter po-
 aliter

- (1) Tit
- : pal Sch
- (2) am
- (3) Leg
- sup. L7
- ali mult
- (4) A7
- non elen
- (5) E7
- Inde.

§. 14.
 ne non pare
 versatur, citari

gistratu venia petita, atque impetrata sit. Facta vero citatione, nuncius id in acta referre debet, & vero expressis omnibus, quæ scire opus est, nimirum die, loco, modo factæ citationis, ceteris adjunctis, atque ejus relatione datur propter fidem publicam, qua munitus est.

- (1) Leg. ult. ff. de Jurisd. omni. judic.

§. 15. Ut citatio rite & recte fiat, multa sunt observanda. Principio scilicet exprimendum est nomen actoris, qui instante citatio emittitur, quia tantum in causis positæ judex ex officio procedit (1); itemque nomen rei, ne qui in ancipiti persona decipiatur. Deinde continere debet nomen judicis, cujus mandato citatio emittitur, tum quod jure novo sine mandato judicis nemo in jus vocari potest, tum quod citatus scire debet, num proprius & competens judex sit, ad quem vocatur. Et quoniam delegatus iudex alienam jurisdictionem exercet, citationis decreto insertum est exemplum literarum, quibus ei causa commissa est (2): nam secus ejus jurisdictio reo comperta & explorata esse non potest. Si manifestum sit, judicem non esse competentem, reus ad eum ire non cogitur; si id manifesto non constet, reus omnino cogitur sistere se judici, cujus est agere, num sua sit jurisdictio (3).

frequentius committitur, non commorari del-
 us absit, neque desit possit, in quo loco
 publico loco alium evocandus est, ut ita
 propinquos, aut amicos, quibus edictum pat-
 (5).

hac discriminat Paulus Seneca. sentent. L. 5 tit. 5 (1);
 legum l. ult. p. 450.
 de Citationem in aliam Pauli legem ult. 5a.
 5 §. 1 ff. de Exmat. nat. Vide etiam Citationem
 5. tit. 5. l. ult. de offi. ed. Vener. seu Marc. (2).
 ad domum.
 5. tit. 5. l. ult. de offi. ed. Vener. seu Marc. (2).
 5 de Del. & contrum.
 met. int. commut., Clem. 1 a

territorio jus dicenti imp-
 eum, qui in alieno territorio
 potest, nisi ab ejus loci no-

le Accusat.

le Dilat. Qued forte primum jure canonico express-
videtur, sed tamen alienum non est a Juris Ro-
leg. 5 unic. cod. de Mandat. Princ. leg. 5 unic. cod.

10.
Si quis in jus vocat. non lris, leg. 5 ff. de Judic.

rimenda etiam est causa, propter quam reus
s negotium meditetur suum, & paratus ad ju-
it, posteaquam re cognita sese contra actoram
uit. Veteri jure Romano actor postulatum im-
a Praetore actionem edebat reo, cum in ju-
rat, atque ita ipse vocationis causam noscebat
quo vocationis ritu sublato, sancitum est a Ju-
ut in ipsa vocatione libellus conventionalis reo
ue ita in unum judicalem actum in jus voca-
tis editio coaluerunt. Decretales de exprimen-
s causa, reoque simul offerendo libello non
borant; sed jam fere ubique gentium moribus,
receptum est ut decreto ipso citationis causa
vel simul reo libellus offeratur.

sane modis ad fieri potuisse scribit Ulpianus in leg.
Confer Heineccium *Antiquit. l. 4 tit. 6 §. 19 opp. t. 3*
1766, Rzwardum *l. Protribunal, t. 4 opp. t. 2 p.*
cit., Cujacium in *cod. l. 2 tit. 1 opp. t. 10 vol. 828. ed.*
Donellum in *cod. l. 2 tit. 1 opp. t. 7 col. 21 & seq. ad.*
ros interpretes ad titulum *de edendo.*
55 cap. 4.

terea designandus est judicii locus, ut reus
ipse venire, & se judici sistere praesentem
imul intelligat, num locus ille tutus sit. Pre-
si delegatus sit judex, certum in citatoris li-
e locum omnino necesse est; quoniam illi
ujusmodi locus, ad quem reus certo venire
rdinarius est judex, qui certo loco tribunal
attinet hunc locum exprimere, nisi ipse ve-
jus reddere, quam quo reddere consuevit (1).
debet esse locus, in quo judicium est agen-
quem necessario transitus faciendus est reo (2);
manifestum sit, locum tutum non esse, nulla
so jure (3), si non ita sit manifestum, valeat
io, sed reus demonstrare debeat, eum sibi lo-
ion esse (4).

(1) *Leg. 59 ff. de Judic.*

(2) *Clem. 2 de Sentent. et re jud., c. 4 Ut lit. non contem., in qui vide Gonzalesium.*

(3) *Cir. Clem. 2.*

(4) *Cap. 7 §. 5 Senten. excorn. in 6.* At enim reus per primum respondere potest, cum tutus non est iudicii locus. Et licet verum; sed reo justa excusatio ob hanc eandem causam, quod per se ipsum respondere non potest.

§. 18. Certus quoque dies, quo reus in jus venire debet in citatione notandus est, ut ipse intelligat, num dñs vocatus fuit, exercere iudicium liceat. Quis dies citatio boni viri a iudice constituitur, habita ratione temporis locorum, personarum. Nam iniquum esset reum venire ad id tempus, quo ipse sui copiam facere vel omnia non potest, vel saltem cum magno incommodo poterat.

§. 19. Plura efficit citatio, quæ rite & recte fit. Nimirum facit, ut reus ad eum iudicem, ad quem primum vocatus est, venire debeat, quamquam reus deinceps alteri iudici subesse cœperit (1); rumpit præscriptionem (2); perpetuat iudicis delegati iurisdictionem, adeo ut si delegantis obitu non extinguatur (3); litis pendentiam inducit, si tamen in citatione illa sint expressa, et quia reus noscat omnia, quorum causa in jus vocatur (4). Perdet autem lis post citationem quoad hoc, ut nihil deinceps innovari (5); nam alias non nisi post contestationem perdet (6). Ex quo efficitur, ut post citationem, causa causæ certior fit, res litigiosa evadat (7); ideoque alteri non possit (8).

(1) *Leg. 7 de Judic., c. 19 de For. competen.*

(2) *Leg. ult. de Eod. Annul. except., leg. 7 cod. de Praescript. annor.*

(3) *Cap. 20 de Offic. et potest. delegat.*

(4) *Clem. 2 Ut lit. penden.* Id vero constitutum est et in iuris civilis in *Autb. litigiosa cod. de litigios.*

(5) *Cir. Clem. 2.*

(6) *C. 59. Verb. signific., ibique Gonzalez, in c. unic. de Lit. cont.*

(7) *Clem. et Autb. mox laudata.*

(8) *Leg. 18 ff. de Rei vindic., can. ult. c. 11 qu. 1, c. 5 Ut lit. penden.*

T I T U L U S VI.

59

De dolo, et contumacia.

max.

per contumaciam actoris.
no in pentionem pro-
mutuam.

1. Aliam penam in reum contumax.
6. Sequestratio rei litigiosae.

De dolo & contumacia litigantium inutile evadat
penae indicatae sunt adversus eum, qui in jus
non venerit. Dolum malum vocamus omnem calli-
fallaciam, machinationem ad circumveniendum,
, decipiendum alterum adhibitam (1). Hoc loco
fraudulentum consilium litigantis, qui contumax
et judicium detractat. Contumax autem dicitur,
si mandato non obtemperat, hoc est qui tribus
et uno peremptorio evocatus sui copiam non fa-
nullo justo impedimento detineretur (2); vel cum
lici parere recusavit (4); vel impedit; quominus
citatio perveniat (5); vel sine judicis venia su-
judicium deseruit (6).

dolum malum definit Labeo apud Ulpianum *leg. 1 §. 2 ff.*
de consummac., in qua quidem definitione nihil octoniam
strat Huberus *l. 3 observ. 25*.

umax a Graecis *αυδαδης* pervicax & *superbus*, dicitur
ta contemnit, ut eorum consortium fugiat; ideo etiam
Graeca *αυτομαχία* fugientem vocat, in *leg. 10 cod. de Judic.*

53 ff. *de Re judic.* Idque etiam tradit Paulus *Recept.*
3 tit. 5 §. 7, apud Schultingium *loc. cit. p. 450*. Demon-
strum qui proponit, impedimentum debet, iudex autem ex
eius intelligit, iusta ne sit excusatio, an secus *cap. 6 de*
consummac. Saepè etiam a iudice constituitur terminus, in-
citatus venire in iudicium debet, eoque non veniente,
termino contumax habetur. Verum, antequam iudex de
s decernat, adhuc ipse moram purgare potest, ut iudex
t bono ultra terminum condemnationem differre queat

un. ff. Si quis ius dicen. non obtemper.

5 §. 1 *Ue lit. non const.*

3 *de Dol. et consummac.*

Am actor, quam reus contumax esse potest (1),
vero sinunt leges iudici iubenti impune non
rare. Actor si constituto tempore, quo reus ci-
, in iudicium non venerit, in expensas conde-

mnatur, neq[ue] alia ei citatio permittitur, nisi de se ip[s]o dici sistende cautionem præstet (2). Quin etiam non veniente in iudicium a[cto]re, reus illud a iudice petere rogare potest, ut sibi detur probationum afferendarum locus, ac sententia proferatur (3). Verum contestata lite, si a[cto]r contumax evaserit, ejus procurator, si quem reliquerit, vocandus est; aut si nullum reliquerit, vel reus in jus non venerit, ipse absens per edictum ejus demum affixum vocatur, & inde contra eum fertur sententia, cum res satis est comperta, aut saltem, a[cto]re in expensis conde[n]tione judicii reus absolvitur (5).

(1) Hinc ex
Dolo, et con
Dolo, et con
alterius partis

(2) Cap. 1 de

(3) Cap. 5 de

(4) Juris intel

retalium libris inscribitur &
collectionibus inscribitur &
tit puniendæ, ubi contumacia est.
n 6.

constituunt inter a[cto]rem, qui ante contestatam litem, interque a[cto]rem, qui post contestatam litem contumax est. Nituntur Nov. 112 c. 3 §. 1 n 2, ubi de a[cto]re agitur, qui a[cto]ne proposita abesse cœpit, cum apud palatium initium lis non acceperat, hoc est cum nondum erat contestata, & vero si postea, contumax fieri dicitur. Vulgarem hanc distinctionem ridet Gonzalezius in cap. 5 de Dol. et contumacia. In fretus argumento, quod cum reus ab a[cto]re vocatus in iudicium venit, lis contestata intelligitur, quoniam canonico saltem iuratore a[cto]ris, ac rei præsentia non requiritur, ut lis contestata habeatur: & ideo fieri non potest, quod a[cto]r non contestata lite contumax evadat. Illam autem novellam, cujus nunc facta mentio est, ita interpretatur Gonzalezius, ex parte tantum a[cto]ris, non etiam ex parte rei, litem contestatam fuisse, cum a[cto]r abesse cœpit, quæ imperfecta quædam contestatio est; tum a reo veniente, & a[cto]ris petitioni respondente reo, cum ipse a[cto]r abesset, contestationem fuisse perfectam. Sed nego fieri non posse quod a[cto]r, veniente in iudicium reo, ante contestatam litem contumax sit. Nam alia est vadimonii, & alia litis contestatæ desertio. A[cto]r certa die reum in iudicium vocat, reus quidem reus, non item a[cto]r; hic quidem deserere vadimonium dicitur, non litem contestatam. Nam desertio vadimonii est desertio promissionis iudicio sistendi causa factæ ante litem contestatam leg. 4 §. 1 ff. Si quis caus. Contra litis contestatæ desertio est desertio ipsius iudicii, quod iam contestatione litis, hæc est clara a[cto]ris petitione, aptaque rei responsione constituta firmatumque est. Quæ litis contestatæ desertio eremodicium dicitur, quod & a[cto]re & reo absente contrahitur leg. 10 §. Si reus reus cod. de Judic. En igitur duplicem a[cto]ris contumaciam ob desertum vadimonium, & ob desertam litem contestatam, utriusque huic contumaciæ dissimilis pena constituta est.

l. 3 de Dol. et contumac., leg. 10 de Indic.

Quod si absit per contumaciam reus, videndum est id ante, an post litem contestatam faciat. Lite contestata, in actione reali actor mittitur in possessionem rerum, de quibus controversia est; in actione personali mittitur pro modo & ratione debiti vel in possessionem bonorum mobilium ipsius rei, vel in immobilium, si mobilia sunt. Quæ possessio datur ex primo, & decreto. Primi decreti possessio tantum custodia quoniam ea conceditur rei servandæ, & custodiendæ, atque actor non dominus, sed tantum custos. Quare & actor & reus possident, hic quidem ut colat, fructusque colligat, ille autem ut fundum & sive fructuum pretium observet, atque custodiat (2).

Innoc. III in c. ult. §. In aliis vero casibus *Us. lit. vs.* controversiam definivit quæ inter Pilam & Bulgaram, interque Joannem Martenum & Azonem ex parte abatur, probavitque sententiam Pilæ ac Bulgari, quoniam in possessionem actorem tantum rei custodem non & possessorem fieri putabant; quæ sententia probabilior est civili leg. 8 §. Sed et si quis, *Cod. de Prescript.*

l. 4 de Eo qui mittit, in possess., cap. ult. §. In aliis cas. non contest.

Hanc vero possessionem actor adipisci censetur, avis eam potentia, doloque adversarii revera non erit, aut acquisitam amiserit (1); haud tamen si se nulla justa causa impeditus eam intra annum neglexerit (2). Intra anni spatium si reus in iudicium non veniat, solvatque expensas, ac præterea cautionem præstet de se judici sistendo, emittitur secundum decretum, cujus ea vis est ut reus contumax de possessione dimoveatur, fiatque actor unus, & verus possessor, fructus colligat, suosque faciat (3).

l. 9 de Dol. et contum.

l. 2 de Eo qui mittit, in possess.

Secundum decretum in actione tantum personali, non item in qua actor post annum ipso jure possessor efficitur, tum esse putat Glossa in c. 9 verb. *Constitutur de Dol. mac.*, atque hanc vulgus interpretum sententiam sequitur. tamen Cujacium in c. ult. *Us. lit. non contest., et ad lit. de mittit, in possess. opp. l. 6 col. 729, et col. 723 ed. Mutin.* Cironium Parati. in decret. l. 2 tit. 15.

§. 5. Verum si post contestatam litem reus contumax evadat, causaque ex actis satis explorata videatur, iudex sententia sua litem definiet; si non satis de causa liquet, actor in bonorum contumacis rei possessionem mittitur, inque ipse statim verus possessor, ac reo sola domini integritas relinquitur (1). Sed in causis beneficiariis propter rei contumaciam actor in possessionem non mittitur, nisi prius in beneficia ingressus detur (2).

(1) *Cap. 5 §. contumac.*

non contest., c. 4 de Del. &

(2) *Cap. un. de eo qui mittitur in poss. in 6.*

§. 6. Sunt tutæ, quarum lare videtur pecuniaria coercentur.

adversus contumaces contrariam, uti rerum ratio postulat, arbitratu, interdum enim certisve pœnis contumacis unam, aut alteram, quæ plus metus afferat, initio seligat iudex, ad alias nihil minus processurus, si contumax, sua adhuc obstinatione sententiæ, pergat iudici non obtemperare (2). Verum caute, atque sobrie iudices uti debent, neque prohibendæ, nisi cum contumaces re, aut persona coerceri non possunt (3).

(1) *Leg. 2 ff. Si quis in ius vocat., cap. 2, 5, 8 de Del. & contumac., cap. 4 Ut lit. non contest.*

(2) *Cap. 5 §. In aliis lit. non contest.*

(3) *Conc. Trident. Sess. 25 cap. 3 de Reform.*

§. 7. Sæpe etiam actor non mittitur in possessionem servandæ causa, neque ea penes reum contumacem relinquitur, sed penes tertium deponitur (1), & committitur ei cui, qui finita lite rem & fructus victori restituat. Quæ dicitur sequestratio rei litigiosæ, quam iudex ex justa causa decernit, puta si metus sit, ne res, vel fructus dilapidentur (2). Si maritus ad inopiam vergat, dos sequestratur (3); similiter, si persona, a qua res mobilis petitur, suspecta sit (4), si de beneficio ecclesiastico agatur contra possessorem, non triennalem, & contra ipsum in possessionem vel petitorio sit lata sententia, sequester constituitur (5). Sed generatim sequester revocatur, cum reus in iudicium veniens expensas restituit, & cautionem præstat per quam omne, quod timetur, periculum removeatur (6).

hic, apud quem res litigiosa deponitur, *sequester* §. 1 et 2, leg. 6 et 7 ff. *Deposit.* Eodem hoc sensu urpat Plautus in *Mercat. act.* 4 sc. 3 vers. 36; et 4 scen. 3 v. 79 r. 2 p. 748 et 1016 ed. Lugd. Baquestrem autem a sequendo dictum, quod ejus, qui traque pars fidem sequatur, scribit A. Gellius *Noct. c.* 1 p. 1128 ed. Lugd. Batav. 1686. In Glossis Phier explicatur *μισιτης ενκριγος συντηχεφυλαξ*, similiter in *μισιτης sequester arbitrator, mediator.* Quintiliano l. 12 c. 8 r. 2 p. 673 ed. Patav. 1736 sequester am manus; Tullius autem, qui pluries utitur eodem questrem appellat, apud quem pecunia corrumpendi tribuum causa deponetur, ut suffragia obtinerentur. *de appellat., cap. 2 de Sequestrat. possess. et fruct.* §. Si autem ff. *Solut. matrim.*

§. ult. ff. *Qui satisd. cogant.*

de Sequestr. possess. et fruct. Confer Glossam in *sequestr. possess. et fruct.*, ubi diligenter explicatur, strationi locus esse debeat.

de Sequestr. possess. et fruct. Quoniam vero seque-ntio est, animadvertere oportet, illud non tantum epe etiam in ipsas personas cadere. Ita sequestri lo-locantur apud probam & honestam mulierem ob in-sæviciam, quæ impedit, quominus uxor, quæ a it, ei restituatur c. 8 et 15 de *Restit. spol.* Simili-ponsalibus agitur, atque metuitur, ne vis puellæ in-impediatur, quominus ea liberum edere consensum puella collocanda est in domo, in qua nihil eam at, donec de præcipua causa judicium absolutum le *Sponsal.* Jus Pontificium hujus sequestri locum po-tuit monasterium cap. 14 de *Probat.*, quod & ipse omo ex Protestantium numero summopere laudat l. 17 §. 5, cum vix tutior & commodior locus in-

TITULUS VII.

De Litis contestatione.

atio quid?
at?

	3. Ea iudicii initium est.
	4. Effectus litis contestationis.

e per libellum actoris & citationem præparata, entum jacitur, quod in contestatione positum ntestatio legitimus est actus, quo actor coram onit petitionem suam, reus autem negat, se etitioni, judicium, & litem in se recipiens (1). et, necessariam esse contradictionem ad litem m, quia nulla lis est, cum reus affirmat id,

quod ab auctore proponitur (2). Num jure civilis ad contestandam litem auctoris, & rei presentia, ac vice eius, incertum, controversumque est; sed ius civile tantum requirit petitionem in iure propositam, & responsionem sequutam, præterea nihil (3).

(1) *Cap. un. de lit. contest.*

(2) Quare probari non potest, quæ multis probata est, de contestationis litis in negativam, & affirmativam, vel contra Joannes Voetus in *Pandect. l. 5 tit. 1 n. 146*. Confer etiam Joannem Selekt. qu. l. 1 c. 17.

(3) Videndus Gonzales in c. un. n. 8 de *Lit. contes.*

§. 2. Antiquo jure Romanorum lis contestatio dicebatur, cum apud Prætores per mutuam auctoris, & rei rationem controversiæ statu constituto, datoque iuramento litigantes iudicium suscipiebant, ac testes, qui rei veram fidem facerent, vocabantur his verbis, *testes estote* (1). Iste litis contestatio dicta est, qua scilicet testibus adhibitis res tota declarabatur (2). Jure novo quamquam testes non adhibeantur, tamen retentum est vocabulum concertationis ad designandam concertationem verborum inter litigantes, quorum alter petit, alter petitioni adversari. Non enim simplex actoris petitio litis contestatio est, sed eam facit conflictus ille litigantium, quo reus adversam propositam actionem coram iudice profert exceptionem suam, per quam contraria actio vel certo tempore, vel perpetuo depellitur (3).

(1) Consule Festum v. *Contestari*, quem Festi locum exponit Defensiones pro Salmasio *Observ. ad jus Attic. p. 818* edit. Lugd. Batav. 1645, & Cujacius *Observ. l. 9 c. 21 opp. t. 5* edit. Lugd. edit. cit.

(2) Veterem contestationis formam vel ante sublata fore solennia desiisse ex *leg. unic. de lit. contest. ostendit Vind. Selekt. qu. l. 1 c. 17*.

(3) *Leg. 1 cod. de lit. contest. leg. rem. §. Patroni cod. de iudi. cap. 54 §. Partibus de elect.*

§. 3. Contestatio igitur initium est iudicii, ut in per-
vocatio initium actionis (1); illaque intra viginti per
oblatum libellum dies ab actore fieri debet. Antequam
contestationem totum negotium, quod agitur,
aut iudicium, sed controversia censetur (2). Quod
tamen initium sit constitutum, omnino requiritur ep

neque ante eam emitti sententia (3), aut recipi
vel alia probatio admitti potest, nisi aut natura
(4), aut periculum amittendarum probationum
arguat; quia tunc locus est *examine testium ad per-
rei memoriam* (5). Interim poenae causa alterutrius
contumacia contestationis loco habetur; quae
litis contestatio dicitur (6); neque expressa &
contestatio requiritur in causis quibusdam, qua-
summariae causae appellationis, quae contra cer-
sonam institutae non sunt, quae item sine libello ex-
tur (7).

§. 15 ff. *Rem ratam haberi* §. ult. *Instit. de Pen. temer.*

§. 23 ff. *Si ante ff. de Petit. hared.*

§. 4, ibique Glossa c. *Solitum. cod. de Sentent. et interloq.*
Consule c. 20 de *Iurejur.*, c. 4 de *Procurat.*, c. 5 *Us lit.*

§. 5 cit. *Us lit. non contest.*, c. 4 de *Confess. agi l. vel*
Edita ea de re est ann. 1776. *Heidelbergae dissertatio*, cui
tit. *de Examine test. ad perpetuam rei memoriam.*

Confer Voetum *ad Pandect.* l. 5 tit. 1 n. 145.

Consule Voetum l. c. n. 147.

Plura efficit litis contestatio. Nimirum inducit
fidem (1); quasi contractum perficit inter litigan-
tes ut neuter possit, altero invito, a iudicio discede-
re; uterque debeat praestare id, quod iudicabitur (2);
iudicium deductam litigiosam facit, ita ut aliena-
tio possit (3); perpetuat, atque ad haeredes transmissio-
nes tempore, vel morte perituras (4); mandatam
sententiam perpetuam facit (5), exceptiones dilatorias
interdit, ac iudicis recusandi potestatem adimit (6), ni-
si ea causa suspicionis emergerit; inchoatam usucap-
tionem, & praescriptionem interruptit (7).

§. 4 ff. *Fin regund.*, leg. 1 *cod. de Petit. hared.* leg. 22
Rei vindic., leg. 10 *cod. de Acquis. & retinend. possess.*
De litem contestatam etiam motam controversiam ad indu-
cendam malam fidem satis esse, scriptum est in leg. 4 §. *Si ante*
ff. de Petit. hared.

§. 3 §. *Idem scribit ff. de Pecul.*

Amb. *litigiosa cod. de litigios.*, *cod. eod. c. 3 & 4 Us lit.*

Leg. 6 §. ult. *de Re judic.*, leg. ult. ff. *de Fidejuss. et*
us. et hared. tut., leg. 57 ff. *de Action. et obligat.*, leg.
de Regul. jur., leg. unic. *cod. Ex delict. defunct. in quan-*
tuor. ten., §. 2 *Instit. de Perpet. et tempor. actor.*

levoti. Tom. III.

(5) C. 19 *de Offic. delegat.*(6) L. ult. *cod. de Except.*

(7) *Leg. 10 cod. de Præscript. longi tempor.* Verum sola com-
 mune, etiam ante litem contestatam, præscriptionem rumpi-
 citum est: g. ult. *cod. de Annual. except.*, *leg. 1 & 2 cod. de Præscript. long. tempor.*, *leg. 3 47 cod. de Præscript. 30 vel. 40 an.*

T I T U L U S VIII.

De Juramento calumniæ.

1. Juramentum
 2. Petitum il-
 est

3. Num & clerici torent?
 4. Juramentum malitiæ.

§. 1. Lite

ta sint om-
 fidem, ut
 dolenta ve-

est juramentum calumniæ (1), quod in judicio præstant
 actor, tum reus, tum etiam eorum procuratores cum
 speciali mandato venientes (2), generatim omnes litigantes
 sive suo, sive alieno nomine judicium exerçant (3). Alter
 juratus confirmat, nullam se adhibere calumniam, sed ju-
 stam causam agere: reus vero, bona etiam sui juris
 ne sese adversario resistere. Hinc uterque pollicetur, se
 vera in judicio dicturos, nihil acturos judicii corrumpendi
 causa, nullam allaturos probationem aut fallacem, aut
 necessariam neque operam daturus, ut judicium calum-
 niæ differatur (4).

(1) Auctorem jurisjurandi propter calumniam aliqui testi-
 num faciunt, & moventur § 1 *Instit. de Pernit. temer. litig.*
 ubi Tribonianus illud inductum tradit constitutione Justiniani,
 quæ extat in *leg. 2 cod. de Injur. propt. calumn.* Sed reveren-
 tius origo antiquior est. Nam hoc jurisjurandum memorant dis-
 cussio Paulus *Recept. senten. l. 2 tit. 1 §. 2.* apud Schultingium
risprud. vet. Ante-Justinian. p. 263 ed. Lips. cit., itemque
 mentio est in *L. 45 § Si familia ff. Famil. ercisc.* (quam
 gem a Triboniano confectam esse, aut corruptam netheram quibus
 putant) in *leg. 24 § Qui jurisjurandum, & leg. 37 ff de Injur.*
 et nique apud Senecam *Controv. l. 3 c. 19 p. 257 t. 3 ed. Amstel.*
 1672. Sed ante Justinianum tantum speciale calumniæ juramentum
 obtinebat, totiesque locum habebat, quoties pendente lite
 suspicio aderat, atque ita sæpius repetebatur. Solus actor, &
 certis tantum causis de calumnia jurabat, uti ostendunt Paulus
lit. & Ulpianus leg. 13 §. 5 ff. de Damn. infest. Nam in plerisque

omissionē actor cavebat, se nisi vicisset, daturum reo de-
 rtem ejus, quod petebat, unde *repromissionis remedium* in
 Iermogeniano *tit. de Calumniat.* apud Schultingium *loc.*
 9. Atque hæc erat vetus actio calumniæ ex stipulatu, quæ
 statem Justiniani desueverat. Sed Justinianus in om-
 nibus causis, & ab utroque litigante iusjurandum deca-
 mitteri voluit, præterea veteris calumniæ actionis loco sar-
 tum, & expensas restitui jussit §. 1 *inst. de Fenis. te-*
nant. Sed postea *Novel. 112 c. 2* decimariam illam actio-
 nem, atque illud addidit, ut decimæ cautio satisfactionem
 confer Cujacium *Obseru. l. 7 c. 5 opp. t. 3 col. 156 edit.*
 vero cum constet, iuramentum calumniæ, quod initio spe-
 ciale a Justiniano factum fuisse generale, ita ut in primordio
 et universa causa a litigantibus emitti deberet, non ita ex-
 est, num ipse Justinianus illud etiam speciale iuramen-
 tulerit. Nihil ipse ea de re constituit in *leg. 2 cod. de Iur-*
pt. calumn. Sed id demum fecisse videtur in *Nov. 49 c. 5*,
 advertit, quod olim in uno negotio frequenter iusjuran-
 tum solebat: *Sancimus itaque, inquit, hanc perimentes in-*
et nolentes crebro in eodem negotio iusjurandum præbe-
re crebro cogi quinquam sacramenta subire, generaliter se-
modi sacramento prohibito. Quibus ex verbis colligi vi-
 set, a Justiniano fuisse sublatum speciale calumniæ iu-
 ram; idque etiam videtur suadere *Auth. Hoc sacramentum*
mittitur, cum initia juretur, nihil se calumniore in toto
figere. Inde tamen ortum est dubium, quod Justinianus
 eatur de iuramentis, quæ olim ab iis emittebantur, qui
 tum subire volebant; quod in *Nov. 73 c. 7* adhuc specia-
 tum calumniæ desideretur ab eo, qui literarum compa-
 postulavit. Quamvis autem a pluribus animadversum sit,
novella contineri exceptionem, cuius ratio speculatio in *No-*
vasione data est, ut eo magis coetescatur malicia, quæ
 peius erat, eorum, qui documenta vitigare solebant, nihil-
 minus res nondum satis comperta, atque explorata fieri
 sed omnem sustulit dubitationem Bonifacius VIII in *cod.*
vam. calumn. in 6, ubi statuit, quod in omnibus causis
 rano, sed etiam postquam lis fuerit contestata, sive de vo-
 po de calumnia sit juratum in ipsis, potest iudex & parti-
 no iuramentum malitia, quoniam videtur expedire.
 l. a *et ult. de Iuram. calumn. in 6.*
 §. 5. 4 6 *de Iuram. calumn.* (4) *Leg. ult. cod. de Iur-*
pt. calumn. Glossa in *cod. 1 de Iuram. calumn.*

Datur hoc iusjurandum in omnibus causis (1),
 spiritualibus, tam in prima, quam in secunda in-
 stantia. Si non petatur impune omittitur, neque pro-
 iudicium irritum est (3); verum pacto convento
 non potest (4). At petiti omnia præstandum
 si illud litigantes subire recusent, actor quidem
 idet, reus vero pro confesso habebitur (5).

Omnes quidem causas iusjurandum propter calumnia

*in causis spiritualibus . . . canones non indicare
juramentum, se tamen, quia frequenter calumnias
piis, juramenti necessitatem in his quoque causis*

(3) Jure civili *in leg. 1 §. 4 cod. de Iurejur.* pro
juramentum per judicem exigi necessitatis est: ec
ritum esse iudicium plerique interpretes docent. S
co, quo ubique utimur, *in cod. 1 §. de Juram. cal.*
omitti posse, eoque omisso valere iudicium, statuit
quæ Baldi, & aliorum contra Azonem, Martinum
nullos sententia fuit.

(4) Confer Glossam *in cod. 1 v. Tacite de Juram.*

(5) *Cap. ult. de Juram. calumn., leg. ult. cod. 1
calumn.*

§. 3. Clerici olim laicorum more in jud
poterant (1), sed nunc & ipsi jurant de c
cum venia Summi Pontificis, si Episcopi si
autem proprii Antistitis, si sint clerici in
randum emittant (2). Hoc inter laicos &
men est, quod illi tactis, hi vero propos
jurant (3).

(1) *Leg. 25 §. 1 cod. de Episc. et Cleric.*, qua Mar
Ecclesie disciplinam confirmat: *ecclesiasticis, in
canone a beatissimis Episcopis antiquitus instituta
prohibentur.* Eadem hæc disciplina est *in can. 1
can. pen. et ult. c. 22 qu. 5*, eamque laudat Honorius
Juram. calumn. quo loco Marcianus mendose Mar
ipse Honorius describit constitutionem Henrici I

ne olim Flamini Diali, & Sacerdoti Vestali jurare fas
 quod & A. Gellius *Noct. Attic. l. 10 c. 15 p. 534 edit.*
1666 in edicto Prætoris perpetuo expressum fuisse
 his verbis: *Sacerdotem Vestalem, & Flaminem dialem in*
jurisdictione jurare non cogam; quod idem confirmasse
 tradit Dio *l. 59 n. 13 p. 915 t. 2 edit. Hamburgi 1752.*
 tamen recte per alium jurabant; quod plebiscito compro-
 bat apud Livium *l. 51 c. 50 t. 4 p. 595 ed. Drakenborch. Am-*
 Mihi hæc Decretalium interpretatio minus placet: nam
 tricus tum per procuratorem, tum per semetipsum jurare
 & in c. 5 clerici juramentum calumniæ præstare jubent-
 uetudine, *que legi contraria est, non obstante.* Quod ad
 er semetipsos jurantes arbitror pertinere. Equidem cla-
 rispiciam puto causam, propter quam clerici, qui antea
 in calumniæ non præstabant, in *cod. 5 & 7* jurare co-
 traque hæc decretalis recentior est decretali Honorii II
 er quam clerici jurant cum venia Sum. Pontif. Itaque
 & Greg. IX harum Decretalium auctores sese referunt
 tum ab Honorio II constitutum; & licet neque Sum.
 que Prælati veniam exprimant, quam nominatim postu-
 lus II, tamen hujus veniæ necessitas in eorum quoque
 is tacite intelligenda est. Atque hæc quidem pertinent
 ndum, quod in judicio emittitur, & quod calumniæ di-
 n extra iudicium & clerici ob gravem causam jurare so-
 a Episcopos, & clericos, ut se purgarent, jurasse con-
 nastasio Bibliothecario in *Pelag. t. 3 p. 292 edit. Rom.*
can. 10, 18, 19 c. 2 qu. 5, similiter eos interdum jurasse,
 iurgeret causa, ostendunt Sozomenus *Hist. l. 6 c. 30 pag.*
Alexii Cantabrig., 1720, & Justinianus Novel. 23 c. 1, et
7 c. 2; ac Patres Concilii Constantinopolitani Œcume-
 nregorium Diaconum in singulis propositis quæstionibus
 gerunt.

l. 1 de Juram. calumn.

ult. de Juram. calumn. Clericos, ad instar laicorum,
 aut martyrum reliquias manu tangere canones vetue-
 byteri & Episcopi vice juramenti per sanctam consecra-
 rogabantur *can. 4 c. 2 qu. 5*. Interdum etiam ante cor-
 is Sancti tantummodo quæsiiti respondebant, *can. 8 et 9*
et qu. Verum cum gravior aliqua urgere videretur cau-
 plum Diaconos, quod de Evagrio Constantinopolitano
 omenus *loc. cit.*, sed ipsos etiam Episcopos tactis Evan-

Ad hunc sane modum Severum Episcopum iurjurantem
 ac deferre debuisse, non obscure tradit S. Basilii
can. 1 ad Amphiloeb. cap. 10 opp. t. 3 p. 275 ed. Maurin.
 10.

Differt a juramento calumniæ, quod generale est,
 complectitur, quæ in judicio aguntur, juramen-
 tale, quod datur quoties opus est, in singulis a-
 diciariis, etiam si generale sacramentum calumniæ
 fuerit, eoque jurans affirmat, se non ex dolo, aut

calum certum illum actum expedire. Juramen
a Bolzano VIII. malitiæ juramentum dicitur, u
ali juramento calumniæ distinguatur.

TITULUS IX.

De Probatione.

1. Cause Disceptatio.	17 & 18. Examen testium
2. Quid	19. Examinis publicatio.
bandi	20. Instrumenta.
3. Proba	21. Fides publici instrum
4. Cor	22. Fides privata scriptu
5. Pos	23. Juramentum ejusque
6. Pos	24. Juramentum voluntari
7. Tei	diciale.
8. Un...	25. Juramentum necessitati
9. Qualis	ur. 26. Vis juramenti, & qua
10 ad 11	cus sit.
13. Qui	ant 27. Inspectio rei controver
in om...	28. Præsumptio juris, et d
14. Qui in certis causis.	29. Præsumptio juris tantu
15. Qui pro certis personis.	30 & 31. Præsumptio homi
16. Qui contra certas personas?	que species.

§. 1. Jacto litis fundamento, fit progressus ad disceptationem. Si reus in judicium veniens satius d
versario cedere, quam obsistere, & liberaliter cor
ce fateatur, veram, ac justam esse actoris pe
diutius judicio non contenditur; cum reus ipse suo
nio, ac sententia in se condemnationem protuliss
tur. Nullum tamen inde oritur impedimentum
nus judex, audita rei confessione, sententiam
Nam scitum est, judicium semel cœptum senten
absolvendum, nisi litigantes ultro, & mutuo cons
valedicant.

§. 2. At si reus certamen non reformidet, judi
suscipiat, adhibendæ sunt probationes, per qua
rei veritas innotescat. Neque enim ipsi non cog
veritate, sententiam ferre licet (1). Probatio est il
quæ in controversiam venit; legitime judici facta
stratio. Generatim onus probandi ad actorem p
eoque non probante reus absolvitur, quamquam ni
præstiterit (2). Sed interdum probandi onere tene
cum nimirum præsto est actori juris præsumptio
cum reus excipiendo aliquid affirmat quo contra

ac repelli possit, quia tunc ipse in exceptione sua
 scitur (4). Interdum etiam tam actor, quam reus
 debet, quod pro se quisque asseverat, uti fit in
 duplicibus familiæ erciscundæ, communi dividundo,
 regundorum, in quibus uterque litigantium partes
 sustinet (5).

m. 10 l. 30 qu. 5.

l. 4 cod. de Edon., can. 1 c. 6 qu. 5.

p. 2 de Resit. spolias. in 6.

g. 9 & 19 ff. de Probat.

p. 3 & 9 de Probat.

Probatio alia plena sive perfecta, alia semiplena,
 perfecta est (1). Plena est quæ plane, atque evi-
 ostendit id quod proponitur, quæque apta est ad
 in controversiam: semiplena, quæ fidem aliquam
 ad non plenam, ac potius injicit opinionem, ut di-
 vinitus testis, comparatio scripturarum, cetera similia.

trique interpretes hanc trahunt probationum divisionem,
 pro receptissima est. Quinquam enim actor contra reum
 obare debeat. id, quod proponit, tamen despicienda non
 obatio, quæ conjecturam probabilem avertit. Ita quidem
 est ad condemnandum reum, sed tamen iudicis dili-
 excitat ad alias conquerendas probationes, quibus sup-
 id, quod in semiplena probatione deesse videtur. Ita hæc
 probatio necessitatem imponit jurisjurandi, per quod aut
 plane purgat, aut actor probationum inopiam supplet. Sane
 1 ff. de iur. iur. scriptum est: *solen: sape iudices in du-
 exalto iurejurando judicare.* Et in *leg. 3 cod. de Reb.*
 ubentur hæc: *Inopia probationum per iudicem iurejuran-*
reidi oportet. Jam vero *re dubiis causis, & re inopia pro-*
 , cuius gratia *res iurejurando deciduntur*, non nisi ad semiple-
 atione referri potest. Accedit auctoritas Juris Canon. in *cod.*
reg. rest., ubi hæc scripta sunt: *licet non consistat ad plenum;*
de f. g. et mulat., ubi hæc occurrunt: *quomodo semi-*
bis expresseris. Quo utroque loco sine dubio semiplena
 designatur. Sed receptam hanc divisionem probationum
 3, & semiplenas, vehementer improbant Duarenus l. 2
 , Donellus *ad tit. Pandectar. de iurejur. c. 11 n. 5 et seq.*
col. 747 et seq. ed. Luca cit., hæbet *de Error. pragmat. dec.*
 1. Iniquum enim, semiplenam probationem nullam esse,
 robatum haberi posse, quod perfecte probatum non est,
 modum vitiose cautum non videtur cautum *leg. 6 ff. Qui*
gan. neque stipulatio, emptio, testamentum valent, nisi
 aut omnia *leg. 115 ff. de Verb. obligat., leg. 19 ff. de Con-*
pr. Verum hi actus individui sunt, propterea unum non
 non valere, nisi perfecti sint. Sed probatio dividua est,
 eam plus, minusve evidentem sæpe dicimus, & interdum

etiam luce clariorem, qualem causa criminales postulant *leg. ad cod. de Probat.*

§. 4. Inter plenas probationes principem sibi locum vindicat confessio, cum nulla sit probatio major ea, quæ a proprii oris confessione procedit (1). Fit autem confessio vel in iudicio, vel extra iudicium; idcirco dividitur in iudicalem & extrajudicalem. Iudicialis confessio summam vim habet, ut qui eam emisit sua se sententia quodammodo damnassee videatur (2). Sed ut ea vires habere possit, fieri debet a non suspecto, coram competente iudice, sponte, libere, procul ab errore, & sine fraude (3); confessio est (4); denique non ambigua. Extrajudicialis confessio vim non habet, sed ex ea confessus tamquam iudicialis plenam probationem constituit, si coram idoneis, rogatisque testibus emissæ sit.

(1) *Leg. 1 ff. de Confessis leg. 13 cod. de Non numer. pecun.*

(2) *Leg. 1 ff. de Confessis, leg. unic. cod. eod.* Confiteri autem, sicutquit Paulus *Recept. sentent. l. 5 §. 3* apud Schultingium *loc. cit. p. 248*, quis in iudicio non tantum sua voce, sed et literis a quocumque modo potest. Locum hunc Pauli diligenter explicant Cujacius & Scultingius *ibid.*

(3) Confer Glossam *in c. ult. de Conf.* Confessio coram incompetente iudice emissæ extrajudicialis confessionis vim habet.

(4) *Cap. 3 de Confessis, leg. 22 ff. eod.* Verum de errore aliud est a legibus constitutum. Recte, præter ceteros, hoc argumentum persequuntur Donellus *ad leg. 3 ff. de Confessis opp. l. 11 col. 559* & *seq. ed. Luca cit.*, & Cujacius *ad tit. cod. de Confessis opp. l. 9 col. 1052 cit. ed. Mutin.*

(5) *Leg. 3, & Leg. 6 ff. de Confessis, leg. 6 ff. de Iur. fisci.* Non confessus incertum declarare debet, ut omnis dubitatio remouetur *leg. 12 §. Nihil ff. de Interrog. action.*

(6) *Novel. 90 cap. 2, Auth. Rogati cod. de Testib.*

§. 5. Ad eliciendam hanc confessionem jamdiu receptum est, ut litigantium alter alteri proponat positiones, sive articulos respicientes non causam universam, sed facta quædam, quæ ad causam pertinent, ut iis ab adversario constitutis, alteri sit exploratum, quid probare ipse debeat, quid in probatis habere (1). Suffectæ sunt positiones interrogantibus, quæ olim ante contestatam litem fiebant in iure, sive apud Prætores, cum quis experiri vellet actione reali, puta hæreditatis petitione, ac rei

ne, & nescius, possideret ne aut quo jure possideat, ex ejus ore actor exprimebat genus actionis, utrum uti oportebat. Actio descendens ex his interrogationibus actio interrogatoria dicebatur, unde Pandectarum titulus *de interrogationibus in jure factis, & interrogatoriis actionibus*.

Cap. 1 de Confess. in 6. Positiones, quales hodie adhibentur, ille ignoravit, atque earum primum meminerunt Decretales *[de Elect., et cod. un. Lit. confess.]*. Quod vero inquit Clemens. Sape de Verb. signific., eas *longevo usu* in causis ad usum fori ecclesiastici referendum est.

Ille cui sunt oblatæ positiones, iisdem respondere debet, ac si confessus fuerit, urgebitur testimonio nunquam re satis certa & probata; si respondere non, aut ne responderet, a judicio discesserit, conscientia convictus judicabitur (1). Quod quidem obtinet cum respondere jussit, nam qui a judicio discessit, ante illud a iudice mandaretur, contumax, non convictus datur (2). Videre autem in primis iudex, & considerabit, probandæ ne, an rejiciendæ sint positiones; tum litigator positionibus obscuris, captiosis, dubiis, causam non pertinentibus cogitur respondere.

Cap. 2 de Confessis in 6.

Cap. 1 de Confessis in 6.

• Ubi confessione nequeat educi veritas, aliæ in eo afferendæ sunt probationes, & veritas exquirenda testibus, vel instrumentis, vel jurejurando, vel oculari inspectione, vel indiciis, & præsumptionibus. Testes sunt e fide dignæ, quæ rei controversæ veritatem ostendunt, quodque ab iis dictum est; testimonium appellatur. quaestio de testibus ab tria capita facile redigitur; tum numerum, qualitatem, examen.

Quod attinet ad numerum unius porro testis, quamvis sit omni exceptione major (1), nulla tuta fides; tantum facit ne temere fiat, quod sine flagitio fieri non potest. Ita cum dubitatur, num quis bas sit (3), num ecclesia sit consecrata (4), cum agitur impediendo matrimonio, deque avertendo malo, ex illo oriretur (5), uni testi credendum est. Sed & qui ea confirmat, quæ sui officii sunt (6), nuncio,

74
qui se quem citasse testatur (7), Episcopo qui
niales paratas suo sigillo munitas dedit, paracho,
suorum vita & moribus, magistro, qui de studio
testimonium ferunt, omnis habenda fides est.

(1) *Sar- testimonium ab uno licet Episcopo perhibitum*
dices in *stanter accipere oportere, scriptum est in E*
fin. *teodor. sit. de Episc. judic. p. 359 t. 6 ed. Garbi*
174 *hac constitutione, que Constantini M. non*
feri. *am Gothofredus, alique falsam putant, sati*
27 & 109.

1 g. 8 cod. cod.

(3) *Can. 11*

(4) *t. 4.*

(5) *1, ibique Glossa v. Nec*

(6) *22 de Testib.*

(7)

§. 9. *quo saltem, tresve teste*
runtur, *tabeatur (1); nisi forte*
numerus certa *a jure sit definitus. Ne*
certa quædam negotia, quæ plures eo numero te
quirunt (2); & in his quidem præscriptus numeru
no adhibendus est. Ita personæ dignitas fecit, ut
quam duos, tresve, Ecclesia testes postularet, ut
pus condemnaretur (3). Expediit autem universe
afferre testes, ut firmior & luculentior probatio ha
modo adversarius non cogatur graves perferre
propter inanem testium multitudinem. Jus civi
rem permittit arbitrio judicis, cujus est testium nu
moderari (4); sed jure decretalium testes supra qua
ta ex utraque parte in medium afferri non possunt

(1) *Cap. 23 de Testib., Leg. 12 ff. cod.*

(2) *Leg. 1 §. 2 ff. de Testib., cod. 25 mox cit. Consule B*
Select. qu. 1. 2 cap. 17.

(3) *Contra Episcopum testes 72 adhiberi voluisse Zep*
Pontificem, tradit Luitprandus in ejus Vit. p. 155 cap.
1640. Eundem hunc numerum expresserunt Leo IV in
2 qu. 5 & Capitularia Caroli M. l. 1 c. 155 t. 1 col. 491
iii Ven. 1772 ac Macedonium Episcopum Constantinop
ab Episcopis septuaginta duobus de gradu dejectum narra
Chronic. Alexand. Olymp. 255 in Biblioth. PP. t. 12 p. 1
Lugdun. Imperatores Valentinianus, Valens, & Gratianu
20 cod. Theodor. Quor. appellat. non recip. testes 70
adhibitos in causa Chromatii Episcopi; & Augustinus
lat. dicit 3 c. 14 opp. t. 9 col. 509 ed. Ven. cit. mentionem
eilii apud Carthaginem a Donacis habitis, quo Cæ

is fere septuaginta condemnatus fuit. Mitto decretum Con-
 mani sub Silvestro Pontifice, quod est apud Gratianum
 c. 2 qu. 5, & quo habentur hæc: *Præsul non damnabitur,*
72 testibus... *Presbyter Cardinalis nisi cum 44...* *Dia-*
cardinalis urbis Romæ nisi cum 27 testibus... *Subdiacono-*
lytibus, Exorcista, Lector, Ostiarius 7; itemque mitto acta
 Sinnessani, ex quibus constat, adhibitos fuisse testes 72
 Marcellinum, qui idolis thus adoluisse ferebatur. Mit-
 tam, utrumque, quoniam Romanum illud Concilium ab
 Mercatore fuisse confectum, omnes norunt; & similiter
 compertum est, fabulam esse Marcellini lapsum; & acta
 Sinnessanz, quod, præter ceteros, late ostendit Papebro-
 conat. *Chronol. Hist. in S. Marcellin. Dissert. 7 in Propyl.*
SS. Maji p. 42 & seq. ed. Antuerpiæ. Illud in his actis
 observatu dignum est, quod dicitur *hi omnes electi sunt*
a occidua, qui testimoniam perhibent; constat autem ex
 istis *libra occidua* vocabulo testes 72 significari. De li-
 nine parum laboro. Nam veteres nominibus ponderum
 designare solebant, quod præ ceteris ostendunt *libra*, &
 in vocabula usurpata ad significandam integram hæredi-
 quæ duodecim partibus constat. Mirum igitur non est,
 actis Sinnessanis *libra* nomine 72 testes intelligantur,
 Valentiniiani & Valentis constitutione in *leg. 5 cod. de*
r. lib. 10 sancitum est, ut *libra* constaret solidis septua-
 gibus. Neque refert, quod Marcellinus Valentinianus &
 antiquior fuerit. Nam, ut rectissime est a Baronio ad
 n. 94 *seq. t. 3 p. 350 ed. Lucæ* observatum, acta Sy-
 nnessanz, qualia nunc extant, recentiorem habent au-
 qui verba secundum sui temporis consuetudinem usurpa-
 que de *libra* nomine expedita res est; sed non ita facile
 potest, quamobrem auctor eorum actorum hanc *libram*
 m appellet. Joannes Dartis in *Decret. Gratian. c. 2 qu. 5*
iduum, sed *ariduam* legendum putat, hoc est *viram*
nam, uti eam vocem explicat testimonio Isidori *Orig. l.*
ed. Paris. an. 1580; sed id quidem est contra omnium
 fidem & auctoritatem. Cujacius *Obervo. l. 17 c. 9 opp.*
455 ed. cit., & Baronius *loc. mox cit.* *libram occiduam*
 talem explicant. Nam discrimen constituunt inter *libram*
lem, & *Occidentalem*, quarum altera constabat solidis
 ita quatuor secundum Constantini constitutionem in *leg.*
Throd. de Ponderat., altera ex *cir. leg. 5 cod. de Suscepior.*
 idos septuaginta duos continebat. Sed, ut bene monet
Obervo. l. 4 c. 5 p. 80 ed. Vindobonæ 1761, nulla est hæc
 lis & Occidentalis *libra* distinctio; nec quod Constantini
 thochiz, lex autem Valentiniiani & Valentis Romæ lata
 exinde effici potest, quod illa tantum ad Orientem, hæc
 solum Occidentem pertineret. Imo vero cum illi utrum-
 erent imperium, sine dubio tulerunt legem, qua totum im-
 obstringeretur. Ipse *ironius occiduam libram* in actis
 ini interpretatur *stateram*, & parta libramenta accurato
 e; sic ut *occidua libra* sit, quasi vergens, atque ad unam
 inclinans. Rejicit hanc sententiam Jacobus Gothofredus
unic. cod. Theodos. de Oblation. votor. t. 2 p. 455 ed. Li-

pria cit., & occidentem libram explicat *imminutum*, quoniam a scriptoribus occidentum, imminutum, & quod occidit, passim appellari demonstrat.

(4) *Leg. 1 §. ff. de Testib.*

(5) *Cap. 37 eod.*

§. 10. Multa etiam in testibus requiruntur, ut eorum testimonium iudicio probetur. Principio citandi atque invitati cogendi sunt ad ferendum testimonium, et patefacendam veritatem. Vetus est jus cogendorum testium in causis criminalibus (1): sed postea Justinianus etiam in civilibus causas jus idem produxit (2), atque ita factum est, ut in his quoque causis invitati darentur testes, qui prius erant tantum voluntarii (3). Nunc igitur jure civili invitatis denunciatur testimonium, exceptis cognatis, filiis, et quibusdam aliis (4).

(1) *Leg. 4, 5 & 19 ff. de Testib.* Plinius l. 5 ep. 9 ad Maximian. pag. 62 ed. Oxoniæ 1703. Confer Cironium ad l. 1. *De Testib. cogen.*

(2) *Leg. 16 & 19 cod. de Testib.* Antiquiorem illam constitutionem, qua novum hoc jus induxit, Justinianus ipse meminit in *leg. 16*; eam vero ex Basilicis restituit Cujacius *Observat. l. 1 cap. 13 opp. t. 3 col. 186 ed. cit.* De testibus ad ferendum testimonium cogendis est etiam decretum in *Lege Ripuariorum* l. 1 apud Balutium *capitular. Reg. Francor. t. 1 col. 27 ed. Venn.* & in *Lege Salica c. 51*, apud eundem Balutium *loc. cit. col. 101*. Si quis, in *Lege Salica* scriptum est, *testes necessarios habuerit, fortasse ipsi ad placitum (iudicium) venire noluerint, quia nec cessarios habet, monere (monere) illos debet. Si vero venire noluerint, & eos sumnis (legitimum impedimentum) non decernimus, unusquisque illorum sexcentis denariis, qui faciunt solidi quatuordecim, culpabilis iudicetur.*

(3) Confer Quinçil. *Inst. Orat. l. 5 c. 7 p. 245 ed. Fas.*

(4) *Leg. 4, 5, 8, 19 ff. de Testib.*

§. 11. Romana Ecclesia testes hortari, et monere, nec cogere consuevit (1). Tantum ecclesiasticus iudex in testimonium denunciatur, si is odio, vel gratia, vel timore se subtrahat (2); atque alia desit probatio, unde veritas nosci possit (3). Et laicum quidem ipse iudex cogit ad ferendum testimonium per excommunicationem (4), clericum vero per suspensionem ab officio & beneficio, quam, si adhuc pergat obsistere, sequi potest sententia excommunicationis ac depositionis (5). Quod si quis perjurando promiserit, se non dicturum testimonium, nullius sacramenti est (6).

p. 1 & 3 de Testib. cogen.

cap. 1.

p. 5 ult. de Testib. cogen.

p. 1, 5, 9 ult. eod.

p. 2 eod.

p. 18 de Testib., cod. ult. de Testib. cogen.

Sed & jurati debent esse testes, quoniam inju-
n creditur, nisi eis adversarius jusjurandum remi-
) ; præterea non singulares, quales sunt, qui singuli
unctis, diversisque actibus testantur, iique, inter
e eodem actu non convenit (2), neque qui rem ex
prehenderint, quia testes auriti plenam sibi fidem
dicant, nisi alia præsto sint adminicula, aut nisi
usæ natura postulet (3) ; denique nullo vitio labo-
rent, propter quod a testimonio repellantur. Qui-
im ab omnibus judiciis arcentur, quidam ab aliqui-
orumdam testimonia pro certis personis, quorum-
ntra certas personas non recipiuntur.

g. 8 cod. de Testib., c. 39 & 51 eod. Vide etiam Capi-
Caroli M. l. 7 c. 283 t. 1 col. 727 ed. Balutii Ven. 1772.
ujus sacramenti a testibus emittendi necessitas fecit, ut
jejunis testimonium dari deberet. In Capitularibus Caro-
Ludovici Pii l. 5 c. 277, apud Balutium t. 1 col. 584 &
citat. scriptum est : *Omnino nullus, nisi jejunus ad jura-*
vel ad testimonium admittatur. Quod item constitutum
d. 1 de Testib., *Nullus testimonium dicat, nisi jejunus.*
sancitum est in canone, quem Cornelii P. nomine descri-
hardus in *Decret.* l. 12 c. 12, *honestum & justum videtur,*
sanctis audeat jurare, hoc jejunus faciat cum omni honesta-
more Dei. Sane vetus hæc est Ecclesiæ disciplina, ut non-
junis sacra tractentur *can. 6 et 7 dist. de Consecr.* Sed ne
da quidem videtur conjectura eorum, qui testes jeunos
ium ferre debuisse putant, ne onusti vino & cibo per-
p, aut minus veram attestationem emitterent. Sane in
apitularibus Caroli M. & Ludovici Pii cod. 105 l. 5 loc.
365 cautum est, ut nullus ebrius suam causam in mallo
inquirere, nec testimonium, nec placitum Comes habeat,
tur. Illud de Episcopis statutum est *Nov. 123 c. 7*, eos
instar aliorum testium jurejurando, sed fide tantum sua,
Sacerdotes Dei propositis sanctis Evangeliiis, testimo-
re oportere. Triburiensi autem Concilio *an. 89 can. 21*
t. 11 collect. Labbæi sancitum est, ut *Presbyter vice ju-*
per sanctam consecrationem interrogetur, quia sacerdotes
causa jurare non debent. Consule Christianum Lupum *Ap-*
Ephecin. Latrocin. c. 2 abt. 1 opp. t. 2 p. 220 ed. Venet.,
as habes, propter quas clerici jurant.

p. 33 de Testib., cap. 9 de Probat., cap. 25 & 52 de Elest.
p. 5, 27 & 47 de Testib., c. 13 de Probat. Tempus, quod

postulatus, etiamsi nondum confessus, convictus & notatus infamia sit, testimonium dicere pro exceptis gravioribus criminibus, qualia sunt læsæ majestatis (4), in quibus etiam infames tulerunt (5). Nam testes non tantum infamia, & famiæ suspitione vacare oportet (6). Ceteri crimine rejiciuntur, cum adhuc in sceleris contumacia sunt (7). Qui crimen perpetrarunt, modo sint (8), ac deinceps salva existimatione abjudiciis civilibus, non item criminalibus, in quibusmine, pœnaque agitur, testes esse possunt (9).

(1) §. *Item furiori Inst. Quib. non est permitt. leg. 20 §. Ne furior ff. Qui testam. fac. por.*

(2) *Can. 1 & 3 cap. 4 quest. 3, cod. 47 de Testib.*

(3) *Cap. 54 & ult. de Testib.*

(4) *Cap. 7 de Simon., cap. 1 de Testib. in 6. l. 10 p. 27 opp. 1. 2 p. 13 ed. Paris. 1647: Cum in aliis huc, inquit, accusatorum, & testium innocentia que simulationem tamen simoniacorum etiam infames per-*

(5) *Cap. 51 de Simon.*

(6) *Cap. 1 de Except., can. 59 c. 2 qu. 7 can. 2 &*

(7) *Cap. 54 de Testib., cap. 52 de Simon. Confessoria Caroli M. l. 7 cap. 524 tom. 1 col. 732 ed.*

(8) Qui in alia causa aliquando pejerasse probantur perjurio illi damnati non fuerint, testes esse prohibetur. *Test., can. 18 c. 6 qu. 1, can. 7 & 14 c. 22 qu. 5*

70
) , denique omnes in propria causa testes esse pro:
: (5).

et civili a causis criminalibus mulierum testimonium ex-
ai has corpore quantum faciant L. 3 §. 5 ff. de Test. Sed
omnes universae feminas repellunt.

L. 3 Et L. 15 qu. 3.

data in L. 6 de Test. Et leg. ff. epd.

et. 53 c. 2 qu. 3.

mag. Et 2 c. 4 qu. 4, leg. 9 cod. de Test.

Pro certis personis testimonium ferre nequeunt
aut de domo, sive familia, nisi sint spectatus fidei,
tatis (1), vel nisi in controversiam veniat, quod
illo probari non potest; veluti si queratur de co-
n. legitimis natalibus, ætate (2). Similiter neque
testimonium dicunt in causis amicorum (3), neque
similem cum aliis habent controversiam, & quorum
et illud interesse potest (4); itemque monachi, &
in profanis rebus coram laico iudice testimonium fer-
atur, nisi aliud postulet necessitas ostendens ve-
uno casu sunt testes cum sui antistitis venia, aut
testimonia ecclesiasticus iudex recipit.

q. 1 cod. de Testib., c. 24 de Testib.

q. 3 Qui Matrim. accus. poss.

L. 3 ff. de Testib.

q. 10 Et 20 de Testib.

Postremo adversus certas personas testes esse
et reus contra socios criminis (1), exceptis crimi-
bus majestatis, hæresis & simoniæ (2), inimicus
inimicum (3), libertus contra patronum (4), filius
patrem, et pater contra filium; exceptis causis
conialibus (5), hæreticus, ethnicus, judæus contra
mos (6), denique in causis criminalibus laici a fe-
contra clericos testimonio jure decretalium repel-
(7).

q. 1 de Confessis, c. 10 de Testib.

q. 1 dist. 79, c. 4 de Hæres. in 6, c. 1 de Testib. in 6.

q. 32 de Simon.

q. 4 ff. de Testib., leg. 11 cod. de Testib.

an. ult. cap. 4 qu. 2, leg. 3 ff. de Testib. leg. 8 cod. cod.

an. 24 Et 26 c. 2 qu. 7.

q. 14 de Testib.

§. 17. Probi, & honesti testes legitime examinandi, ut ipsis in iudicio fides habeatur. Ergo qui probare de quod est incertum, testes producit, quos inde compellit iudex advocat, posteaquam eos dignos iudicavit, in iudicio recipiantur. In primis autem citandus est adversarius, contra quem testes afferuntur, ut contra ipsum agat, si quid forte objiciendum habeat (1). Sic probi testes initio jurant, se procul habere causas omnes odii, similitatis, eaque dicturos, quæ vere sciunt, & cuiquam gratificentur, neque ut spem aliquam perire habeant, sed quod uno veritatis studio feruntur (2). De a iudice clam, & seorsim ab aliis, singuli interrogantur & examinari debent (3); nisi ex justa causa ad venire impediuntur, quia tunc ad eos mittitur, qui rogat (4).

(1) *Cap. 2 de Test.*, quem in locum vide Cujacium *col. 837 ed. cit.*

(2) *Leg. 8 cod. de Test., cod. 51 & 47 cod.*

(3) *C. 5a de Test.*

(4) *Leg. 15 ff. de Jurejur., cod. 8 de Testib.* Episcopum rendum in iudicio testimonium vocari vetuit Iustinianus 123 c. 7 et 8. Ad personas egregias, eosque qui valetudine diuturnius, domum mitti oportet ad jurandum, scriptum 15 *cod. de jurejur.* Videndus Cujacius in *tit. 20 l. c. 8 opp. t. 6 col. 839 ed. Ven. 1778*, qui verba illa de personis Tribonianis esse arbitratur. Nulla harum personarum egregiarum dicuntur mentio est in c. 8 de test. et attest., & in memorantur valetudinarii senes, vel debilitate confecti, peritatis depressi.

§. 18. Summa in hoc examine diligentia est adhibenda, & responsa testium clara esse debent, ita ut clara sint, iterum illi interrogari debeant (2). Interrogatur autem de circumstantiis, personis, loco, tempore, auctoritate, fama; in primis autem scientiæ causam testes oportet per eum corporis sensum, cui res versa subicitur, veluti per fidem oculorum, si per fidem aurium, si de dicto quaeratur (3). Quæstiones plerumque ab adversario proponuntur, præsentem interrogandi sunt testes, quæ civilis (5) iurisperiti juris (6) disciplina est; sed fori usu jamdiu est, ut clam a iudice interrogentur, ac tantum adversarius, ut adsit, cum illi sacramentum emittit.

l.p. 52 de Testib.

l.p. 53 eod.

l.p. 57 & 47 eod.

l.p. 2 de Testib. in 6.

g. 15 cod. de Test., nov. 90 cap. 9.

l.p. 2 de Test.

ror interpretum, maxime veterum, hunc morem induxit; tem processit ex prave intellecta Zenonis constitutione 13 cod. de Testib. Ea quidem scriptum est intrare testes s secretum. Verum, ut bene monet Polletus *Histor. fori* l. 5 c. 12, secretum est tribunal, ac iudicii locus, non nec verba significant, quod putarunt Interpretes, testes se-errogandos esse. Consule Cujacium *ad c. 2 de Testib. t. 7 ed. cit.*

Peraçio testium examine publicanda, sive vulgan-
itigantibus demonstranda sunt omnia, ut intelligant,
stum, dictumque sit, ac si quid habent obiciendum
it (1). At post publicationem neque super proposi-
ulis, nisi forte aliqui omissi fuerint (2), interrogan-
testes (3); neque in eorum personas aliquid oppo-
t, nisi qui eos refellit, prius juret, se id non dolo
aut nisi ante publicationem protestatus sit, aut ni-
derit, se demum post publicationem didicisse ex-
im causas, quas ignoraverat (4). Testes ab auctore
fellere potest reus contrariis ab se productis te-
nos auctor aliis item testibus refutabit; atque hic
onsistere productio testium, ut lites habeant me-
mandam modum (5). Cum inter auctoris, reique testes
ne, plus fide digni, ac verisimiliora affirmantes, cum
omnibus paria sunt, plures numero præferunt (6).
nia vero in uno iudicio recepta fidem faciunt
in causa, & inter easdem personas coram alio ju-
); sed in summario recepta in plenario non pro-
).

op. 15 et 41 de Testib.

op. 48 eod.

op. 17, 18, 25 eod.

op. 31 eod.

op. 15, 36, 49, 55 eod. Sed interdum, ut his locis explicatur,
causis etiam quarta testium productio conceditur. Illud
lum non est, quod recte observat Cujacius *ad cod. 49 de*
is. t. 6 col. 856, magnum inter refellendos, producendos-
es discrimen intercedere. Nam testes refelli, & refutari
et publicationem recte possunt; cum tamen post publica-
idem, vel alii non producantur.

voti. Tom. III.

eadem est in iudicio, quæ testium, fides & eaque vel publica vel privata sunt. Publicæ sive scripturæ sunt quæ publica auctoritate a personis, quibus id munus datum est, ut tabulæ, instrumenta a notario rite conscribuntur, scripturæ ex publicis archivis educuntur, a persona confectæ. Eodem loco sunt scripturæ authentice sigillo obsignatæ, veluti Prælati, Capituli, Universitatis; itemque libri Parochialis baptismata, matrimonia, funera descriptæ scripturæ a privatis nulla publica auctoritate & huc spectant epistolæ, apochæ, antapochæ.

(1) *Leg. 1 ff. de Fid. instrum.* Ἑρμενοπύλα *ῥησιματά* vocat tam probationes, quam instrumenta probant illud, quod iudicio proponitur; & causæ sunt. In Basilicis vero, & apud eundem Hermenopulam proprie dicuntur *συμβόλαια* pacta conventionalia, ut actum facilius probari possit l. 4 ff.

(2) *Leg. 15 cod. de Fid. inst.*

(3) *Aurb. Ad hac cod. de Fid. inst.*

§. 21. Publica instrumenta plenam in iudicio vim constituunt; modo authentica ipsa, grapha proferantur (1). Nam exemplo non

et 16 cod.

3 cod.

3 cod. *L. scriptura* 14 cod. cod.

cod., cap. 7 de Relig. dom., cod. 14 de Privil.
de Fid. instrum.

vata scriptura, cujus est comperta veritas, tan-
scribentem probat, modo causa debiti expressa
epta liberatoria confessione, in qua creditor
profitetur; quæque nulla etiam adjecta causa,
entem probationem facit (2). Sed scripturæ,
munitæ sunt testibus, vim habent publici in-
); ac libris mercatorum publicæ unitatis; &
ratio tam pro scribentibus, quam contra scri-
n tribuit.

§. ult. ff. de Probat., cod. 14 de Fid. instrum.

ff. de Pañis.

1 cod. *Qui postior. in pignor. habeant.* Necesse tamen
advertit Brunnemannus in cit. *L. num.* 6, quod
anu, & subscriptione testium sive per recognitio-
comparationem, & quod etiam partes ipsæ subscr-
que idonei sint.

& probatio, quæ oritur ex iurejurando, quod
firmatio religiosa, hoc est advocatio Divi-
in testem ejus rei, quæ promittitur; aut as-
iditur Jusjurandum in promissorium, & asser-
futurum respicit, atque in contractibus non
ur; hoc ad præsens, aut ad præteritum tem-
. Assertorium juramentum triplex est, volun-
tiale, & necessarium (1).

io illa tituli Pandectarum *de Iurejurando* sive vo-
necessario, sive judiciali triplicem habet jurisju-
em.

untarium est, quod alter alteri aut ex con-
ne conventu extera judicium defert; vel re-
erre jusjurandum est adversario offerre juris-
tionem; referre autem est non suscipere hanc
eamque in ipsum offerentem rejicere. Judi-
ntum est, quod in judicio alter litigantium
judice non cogente, sed approbante; neces-
quod judex vel actori, vel reo defert, ubi ple-
desit, ut inde veritas innotescat (2).

(1) Recte hoc iusjurandum voluntarium dicitur, quoniam illud ex pacto emittatur, hoc quidem ex libera litigantium voluntate procedit, ac præterea qui idem ex pacto deferre debet, neque extra iudicium ad deferendum cogi, neque item, si deferat, adversarium ad iurandum adigere possit; sive contra bene conventu deferatur, integrum sit deferenti non deferre, integrum ei, cui delatum est, nec præstare, nec referre, nec denique ei, cui relatum est, nec tunc illud præstare, quam semper deest, qui cogat, cum id privatus in privatum efficeret. Consule Voetum in *Pandect.* l. 12 §. 2 n. 7.

(2) De voluntario iusjurando eadem est Latini oratio, quamque sententia, sed de necessario, ac iudiciali magna differentia est, quam jam sua ætate fuisse tradit Azo in *Summa tit. de iurejur.* n. 6. Nam Græci necessarium vocant, quod alter alteri in iudicio desert, iudice suscipiendi, aut referendi iuramenti necessitatem imponente; iudiciale, quod iudex ipse desert, quod Balsamon in *Nomocanon. Photii tit. 13 c. 18*, apud Juscia *Biblioth. Jur. Canon. t. 2 p. 1117 edit. Paris. 1661. Voluntaryum* inquit, quod datur ex voluntate partium extra iudicium; necessarium, quod deferente auctore, & ex interlocutione iudicis iudiciale, quod iudicis sententia, etiam nolentibus iis, qui in controversiam decidit. Cujacius in *Paulum Recept. sentent. l. 31 opp. t. 1 col. 459*, & ad *Edict. Paul. l. 18 leg. 17*, & aliorum rem omnem distinxisse videtur, ut voluntarium iusjurandum, quod alter alteri extra iudicium desert; necessarium, quod alteri in iudicio iudiciale, quod a iudice deferretur. Tum Oben *l. 18 c. 35 t. 3 col. 494* iusjurandum alteri ab altero delatum voluntarium, aut necessarium esse inquit; voluntarium, quod extra iudicium; necessarium, quod in iudicio deferretur. Verum in *Digestor. ad tit. de iurejur. sive voluntar. sive necessar. iudiciale. l. 10 col. 593* voluntarium esse inquit, quod ab altero deferretur in iudicio, vel extra iudicium; necessarium, quod alteri iudiciale, quod a iudice referretur. Ego communem Latini opinionem sequor. Sane Cajus in *leg. 1 ff. de iurejur. materiam* inquit, *remedium expediendarum litium in utrum venit iuramentum di religio, que vel ex pactione ipsorum litigatorum vel ex auctoritate iudicis deciduntur controversiæ.* Duplex hoc loco Cuius iusjurandum proponit: alterum, quod ex pactione litigatorum, alterum, quod ex iudicis auctoritate emittitur. Juramentum, quod ex litigatorum pactione procedit, necessarium esse omnino non potest; cumque huic pactioni opponatur iudicis auctoritas, que necessitatem facit, consequens est, ut necessarium juramentum non potest prorsus haberi, quod in dubiis causis a iudice pro sua auctoritate deferretur. Juramentum autem ex pactione aut in iudicio extra iudicium datur. Hoc plane voluntarium est, illud iudiciale, quoniam coram iudice emittitur. Revera Paulus *leg. 17 ff. de iurejur.* iuramenti ex conventionione unum genus constituit, *iuramentum*, inquit, *quod ex conventionione extra iudicium deferretur, ferri non potest.* Tunc extra iudicium evidenter ostendit, quod iusjurandum ex conventionione, quod in iudicio deferretur; & non nisi iudiciale juramentum esse potest, quod ab alio deferretur propter conventionem, quæ in iudicio facta est. Cuius genus enarrabat iuramentorum finiendæ legis causa instituitur.

est juramentum, quod nos voluntarium & judiciale appellamus. Complexus est uno verbo *ex conventione*; sed Paulus, qui explicabat conventionalis juramenti, addere debuit *extra*, ut ostenderet, non utriusque conventionalis juramenti eadem esse, sed aliud valere juramentum ex conventionem reo, aliud juramentum ex conventionem extra judicium faciem communem Latinorum de iurjurandi distinctione sententia ceteros, late exornant Donellius *in tit. Digest. de iurjur.* l. 10 col. 849 seq., & Voetus *in Pandect. lib. 12 tit. 7*. Vide etiam Ant. Matthæum *de Judic. Disp.* 20 1b.

Juramento necessario locus est in causis dubiis, licitur *suppletorium*, quoniam eo semiplena probatur (1). Dubiæ causæ ex veriori sententia sunt, si plena probatio data non est, puta, quod gra-
vint præsumptiones, quæ non omnem abigunt scrupulum aut quod allati sint testes, in quos aliqua excedere posse videatur. Defertur hoc iusjurandum ei, qui semiplene probavit, modo personarum & causæ ratione (2); & si reus æque atque actor semiplene erit, deferendum est reo, cujus in re dubia potior est (3).

Qui semiplenam probationem contemnunt, juramenti suppletoriam nullam ratione habent. At *in dubiis causis*, ut inquit *leg. 31 ff. de iurjur.*, vel ut loquuntur Diocletianus, & Justinus in *leg. 3 cod. de Reb. cred.*, in probationum inopia elato juramento litem finit. Verum si querimus, *dubiæ et inopia probationum* nihil est aliud, quam causa, in qua re probatum est. Nam si dubiam causam, & inopiam probationis intelligamus causam, in qua pares ab actore & reo probata sunt, par erit utriusque causa, ideoque absolvere reum, cuius in pari causa potior conditio est *leg. 125 de Regul. jur.*, c. 6 *de Fid. instrum.*, c. 65 *de Verb. sig.*; tantum abest, ut iusjurandum a iudice deferendum sit, si probationum inopiam, quod placuit Giphano in *leg. 3, Reb. cred.*, intelligamus causam, in qua nihil ab actore non est, erit omnino judicandum pro reo, quem *actore non* . . . & si nihil ipse præstet, obtinere voluit Imperator in *leg. 4 cod. de Eden.* Restat igitur, ut dubiam causam inopiam probationum omnino referamus ad causam, in qua semiplene probatum est.

ip. ult. §. ult. de iurjur.
leg. 125 et 128 ff. de Regul. jur.

Oblatum juramentum litigantes recusare non possunt, nisi justam habeant recusandi causam: ut si defensor, contra quem nihil probavit actor, aut actori,

qui plenam probationem attulit (1). Delato & emissio
ramento secundum eum, qui juravit, ferendum judicium
est (2). In omnibus autem causis civilibus huic juramento
locus est, non item in criminalibus propter perjuri merum

(1) *Cap. 2 de Probat.*

(2) *Leg. 31 ff. de jurejur.*

(5) Consule Voetum in *Fandect. lib. 12 tit. 2 n. 10*. Juramentum
hoc, quo quis se purgat ob infamiam ex crimine contractam,
purgatio canonica appellatur, de qua titulus est in *Decretis*
de Purgatione canonica, & cujus olim frequens usus erat. *Qui*
ei, qui sunt de apostasia crimine infamati ... per decanum
ecclesiarum coercendi sunt, donec deficiente probatione infamiam
abolendam purgationem canonicam curaverint etc. etc.
quit Innocent. III in c. 5 de *Apostat.* Idem de clericis in
c. 14 de *Homicid. volunt.*, vel *causat.*, de calumnia in
c. 2 de *Calumn.*, de Presbytero accusato in c. 10 de *Heret.*
de clerico concubinator suspecto in c. de *Cobabit. cleric.* etc.
statutum est. Memorant quoque hoc sacramentum Augustinus
ep. 78 opp. t. 2 col. 241 ed. Maurin. Venet. 1759; Gregor. M. l. 14
lib. 7, ep. 18 l. 13, ep. 54 opp. t. 2 col. 597, 864, 1241 ed. Paris.
Gregorius Turonensis *Histor. Francor.* l. 8 c. 9 & 40 col. 504
ed. Paris. 1699. Jurare olim mos fuit ad B. Petri corpus, vel
formula, & similibus videndus Da-Cangius in *Gloss.* etc.
consuetudine, institutoque juraturus, tres, quinque, aut septem
ejusdem prope ordinis vicinos, aut saltem, qui eum place-
rent, ac probatae fidei essent, sibi socios, tamquam adju-
tores, adsciscere *can. 12, 13, 16, 17, 19 c. 2 qu. 5, cod. 7, 9, 11 de*
canon., quo spectant formulae *tertia, quinta, aut septima* etc.
jurare. Interdum plures etiam ad jurandum vocabantur, & si
qui se purgabat, laicus esset, aut gravioris esset infamia om-
nis, qua clericus laborabat *cod. 1 & 10 de Purgat. cano.* etc. etc.
socii *Compurgatores, Conjuratores, et Sacramentales* dicebantur,
quorum crebra mentio est in capitularibus Regum Fran-
corum, praesertim in Capitular. Dagoberti *tit. En. 6 et tit. 9 n. 4*, in
capitularibus Caroli M. l. 3 c. 9 apud Balutium t. 1 col. 68, etc.
& in Leg. Salica *tit. 50 ib. col. 224*. Primum ille, cuius erat
compotium, de quo querebatur, super sancta Evangelia jurabat,
deinde compurgatores jurabant similiter super sancta Evangelia,
cum vere, ut ipsi credebant, jurasse *can. 17 c. 2 qu. 5*. Sed
purgatio canonica fere ubique desuevit, neque amplius in
criminalibus jusjurandum emittitur. Confer Giralduum
Pontific. l. 5 tit. 34 Sess. 8 p. 723. Memorat etiam Gratianus
can. 23 c. 2 qu. 5, ex Concilio Wormaciensi purgationem
per sacramentum communionem, qua hoc modo fiebat, Cum aliquis
suspectus omnem ab se remove cupiebat suspicionem criminis
quod vel non poterat demonstrari, vel non satis evidenter
cludi, is ante altare, & sanctissimam Eucharistiam etc.
Antequam vero Christi corpus acciperet, animum suum ad
sententiam declarabat his, aut similibus verbis: *Corpus Domini*
mibi ad purgationem hodie. Plures hujusmodi purgationes
suevisse testatur Muratorius *Antiq. Italic. diss. 33*, qui illud

est, quod quamquam hæc purgatio parum differret ab
juramentum fiebat, tamen posteriori ætate legitima
ca purgatio juramentum habitum est. Alias quoque
describit Martenius *de Antiq. Eccles. rit. lib. 3 cap. 7*

In probationum ordinem referenda est etiam in-
rei, quæ a iudice adhibetur, ut oculis subjiciat,
a satis certa & explorata sunt, atque ita oculorum
nō controversiam expediat. Hanc inspectionem præ-
accessum vocant, quia iudex ad rem inspicendam
eique locus est in iis rebus quæ sub oculos cadunt;
in iudicio finium regundorum, ac servitutum, in
veris nunciatione, in ætate ex habitu corporis de-
in causis matrimonialibus, in quibus quæritur, num
petus ad matrimonium sit, num unquam venere-
rit. Verum in his causis iudex non solum rem
inspicit, sed viros adhibet peritos rei, de qua
aut ipsis iudicium committit. Quin in causis matri-
monii ubi quæritur, num quis liberis operam dare
viri a medicis & chirurgis, mulieres ab honestis
et obstetricibus inspiciuntur (1).

p. 4 et 14 de Probat., cap. 6 et seq. de Frigid. et malefic.

Denique vim probationis habent præsumptiones (1),
et conjecturæ ex aliquo verisimili ad probandum
(2), eæque vel juris, vel hominis sunt. Præsumptio
lege procedit, hoc est certa lege, vel canone
penditur, neque a iudicis arbitrio pendet, eæque
est, pro diversa ratione, qua proponitur, alia juris
et de jure. Præsumptio juris et de
jure, quam non modo jus probat, sed etiam ita cer-
tæque exploratam habet, ut omnem contrariam
conjecturam excludat. Ita jure Decretalium si quis con-
cum muliere, cum qua prius sponsalia contraxe-
runt, lucitur matrimonii præsumptio, quas læbessaxi
est, et qui ea premitur, aliam uxorem accipere
tur (3).

l. 16 cod. de Probat., cod. ult. de Præsumpt. cod. 7 de Har. in 6.
In primis habet præsumptio, ut ad veritatem refera-
tur de falsis argumentum accipiat, in eoque differt a
quæ fit de eo, quod non est, nec fuit, veluti fictio

legis Cornelie, quæ postliminio reversos in civitate rem fingit, non autem præsumit. Huc etiam spectat Publiciana & ficta traditio; cuius in iure civili frequens usus est, quis sibi rei donatæ & non traditæ usumfructum retinet leg. 28 & 36 §. Sed si quidem cod. de Donat., vel cap. in leg. 76 ff. de Rei vindic., vel precario possidere eo in leg. 18 ff. de Acquir. possess. traditio corporalis rei facta habetur, quamquam revera facta non fuerit, quod donans donatario, rem *kata ovrroputav breviman*. Raro ius canonicum has fisiones admittit; neque assensio, qui *Observat. l. 19 c. 18 opp. t. 3 col. 510*, fisiones argumentum sumit a cap. 2 de Consuet., ubi glebæ fisionem continet, sed signum est datæ possessionis veritatem ostendit. Quæ traditio fit sepe per glebam, per festucam, per cultellum, per ostium, in forma per panem, per librum. Atque ita annulus signum conjugalis, & veri matrimonii, vitæ conjunctionis, qu. 5. Est autem præsumptio diligenter a fisione distincta (3) Cap. 50 de Sponsal. Sed hoc ius antiquatum 2 tit. 2 sect. 7 §. 105 p. 172.

§. 29. Præsumptio juris tantum est ea, quæ habet tamquam verisimilem, non tamquam certam, adeo ut contraria probatione infirmari non hæres, qui inventarium non confecit, hæres distraxisse censetur; sed hæc præsumptio contradictione tolli potest. Huiusmodi sunt pleræque præsumptiones, de quibus agunt Decretales in titulo de præsumptionibus, & harum omnium propriæ sunt fortiori, existimari, intelligi, haberi. Præsumptio iure omnem respuit contrariam probationem (1) præsumptio juris tantum non eam sane respuit, sed onus in illum transfert, qui habet contra se non (2).

(1) Cap. 50 de Sponsal., cap. 4. Qui matrimon.

(2) Leg. 24 ff. de Probat., cap. 10 de Præsumpt.

§. 30. Præsumptio hominis est conjectura alia, quæ nulla certa lege continetur, eaque vel temeraria, vel probabilis, vel violenta. Levis præsumptio est, quæ ex incertis oritur, levis gumentis, & quæ nihil probat. Ad hoc præsumptio referri possunt antiquæ purgationes, quæ utebantur (1), quasque olim interdum adhibebatur stat per aquam frigidam (2), aut ferventem candens (4), monomachiam, seu duellum (5), &

a Summis Pontificibus merito damnata & improba-
(6).

algarium purgationum, quæ etiam appellabantur *judicia* quibus videndus Du-Cangius in *Glossar. verb. Judic. Dei*, sunt species, quas a Longobardis, aliisque e Germanis in Italiam invectas exponunt Gonzalez in c. 3 de *Purgat.* Cujacius *lib. 1 Feudor. rit. 1 §. Si autem controversia* 2 col. 1077 seq. ed. cit., Muratorius *Antiq. Italic. diss.* 2, Martenius de *Antiq. Eccl. rit. l. 5 c. 7* alique per Longobardorum Rex Luitprandus *Leg. 5 Longob. de Hom.* profitetur, se propter suorum consuetudinem impiam illum duelli vetare non potuisse. Canones passim damnant has purgationes *can. 7 §. 1, can. 29 & 21 c. 2 qu. 5, c. 8 canonic.*, & titulus Decretalium de *Purgat. vulgar.* Tristrem Gregorio M. *can. 7*, quem mox laudavi; & certe una pars desumpta est ex ipsius Gregorii *ep. 6 l. 15 ad eundem Franc. Regin. opp. 1. 2 col. 1218 ed. Paris. cit.*, altera, ubi vulgaris per frigidam aquam, ignitumque servatio memoratur, pertinet ad epistol. Alex. II, cujus est in *can. 11 caus. & qu. 22*, post cujus *can. 11* ex-erba pars posterior *can. 7*, continenter legenda est. Re-xx. H. posteriorem hujus canonis partem tribuit Ivo *par.* & *Pann. l. 5 c. 8*, quod rectissime animadversum est a Correctoribus, qui diligenter etiam notant apocryphos, qui in eam rem a Gratiano laudantur. Verum alicubi aquæ, aut ferventis ferri iudicium permissum fuisse in-buriensis Concilii canon apud Gratianum *can. 15 c. 2* ejus canonis sententia est in *cod. 2 de Purgat. canon.* Sed hæc iudicia semper Romana Ecclesia aversata est, ea *voenti aqua, aut candenti ferro* prudens Raymundus omni-garium probationum vestigia usque ad extremam ætatem imper fuisse tradit Van-Elspenius *Jur. eccl. univ. par. 3* 57. Vide etiam Ivonem Carnotensem *op. 74 opp. 1. 2 p. 1617*, & Cironium *Paratit. in Decretal. de Purgat.*

quæ frigida iudicium unum erat ex vulgaribus probatio-nas Dei iudicia appellabant. Gravioris alicujus crimi-nestus, aut accusatus, in aqua mergebatur, ac si super-nocens, ac reus, contra si in imum delaberetur, inno-icabatur. *Conligatur autem fune*, inquit Hincmarus de *Leibar.*, *qui examinandus in aquam demittitur qui causas conligari videtur, scilicet ne aut aliquam possit in iudicio facere, aut si aqua illum velut innoxium, ne in aquam periclitetur, ad tempus valeat retrabi.* habet vetustus Ordo apud Martenium *Antiq. Eccl. rit. 3 c. 7*. Iudicium hoc aquæ frigida etiam a monachis ad-narrat Mabillonius *Annal. Benedic. l. 34 §. 1121. 4 p. 261* & 1739. Quibus autem ritibus & caeremoniis iudicium il-cetera, de quibus mox dicam, perageretur, ostendunt, eteros, Juretus in *Ivon. Carnoten. op. 74 p. 156 seq. ed. Pa-1*, Delrius *Disquis. magic. l. 4 qu. 4 sect. 4*, Pithæus in *Glos-Capital. Caroli Magn. verb. Aqua ferventis & c.*, Balutius

Formul. Exorcism. post Capitular. Reg. Franc. t. 2 col. 445 in ed. Vener. 1733, Mabillonius Analec. t. 1, Martenius de Esclu. n. 13 cap. 7 ord. 8 & 9, Muratorius Antiq. Eccles. Diss. 58.

(3) Judicii, aut examinis aquæ ferventis ratio hæc erat. Criminis accusatus, ut se purgaret, manum in aquam ferventem dato brachio immittebat, ac si illam incolumen educere, incens, si contra, reus pronuntiabatur.

(4) Criminis accusatus ferrum candens nuda manu tenebat, eaque incolumi innocens, eombusta vero reus habebatur. Judicium hoc ferri candentis dicebatur. Huic simile erat iudicium vomerum ignitorum, per quos gravi criminis suspiciosa nudis pedibus transire debebat. In vita S. Henrici apud Baronium cap. 21, 14 Julii scriptum est, hoc sibi iudicium elegisse. Simam feminam Cunegundam Henrici Imperatoris uxorem; quam illud servorum proprium fuisse demonstrat Concilio Moguntinum an. 847 can. 24, apud Labbæum t. 9 cont. a. 1. ed. Venet. Erat & iudicium ignis, per quem transit quisquis rei alicujus veritatem demonstrare cupiebat. Ceterum illud, quod de Petro Monacho Vallis Umbrosæ, qui ipse pellatus, atque Albani Episcopus, & Cardinalis fuit, narratum est. Is, ut ostenderet Florëntinum Episcopum in niace in eam sedem irrepsisse, per medios ignes transiit. Id narrat Baronius ad an. 1063 n. 53 t. 17 p. 249 ed. Luc. & Ughellius Ital. sacr. in Episc. Alban. n. 26 t. 1 col. 114 Ven. an. 1717.

(5) De Monomachia, seu duello late agit Muratorius Ital. Diss. 59. Erat & iudicium crucis, ac panis & casei duo similiter ad vulgares probationes referuntur. Crucis pluries memorant Capitularia Regum Francorum. Du-Cap. Gloss. verb. Crucis iudicium multis quærit, quænam ratio iudicii ratio, ac denique sic statuit, eos, qui hoc iudicium bibant, expansis in crucis formam brachiis, ad crucem accubuisse certo, ac definito tempore, ex. gr. donec Evangelium aut aliqui psalmi recitarentur, qui si immobiles permanerent, nocui, si vero caderent, aut crimen fateri ultro cogerentur, iudicabuntur. Iudicium panis & casei in eo consistebat, ut alicui panis & caseum benedictum dabatur, ac si is utrumque ederet, atque in stomachum mitteret, innocens, contra reus habebatur.

(6) Can. 20 cap. 1 qu. 6, cod. 8 de Purgat. canon.

§. 31. Præsumptio probabilis oritur ex probabilibus conjecturis, quæ prudentibus etiam viris persuaderi possunt, violenta ex indiciis, argumentisque gravissimis, quæ claram probationem constituunt. Cunctæ hominis præsumptiones pendent ab arbitrio iudicis, cujus est pro animæ religione judicare, quanta in singulis vis insit, & quanta fides tribuenda videatur. Coacervantur autem præsumptiones & conjecturæ, quæque singulæ forte inter se non vent, universæ tamen connexæ, atque conjunctæ sunt.

98
Plus præstant præsumptiones in causis civilibus, criminalibus, in quibus nemo ex solis conjecturis, vehementibus, condemnandus est (1); excepto crimine hereseos, cujus suspectus tamquam hæreticus con-
r, nisi omnem suspicionem excusserit (2).

p. 14 de Præsumpt.

p. 13 §. Qui autem de Hæret., cap. 7, 8 eod. in 6.

TITULUS VI.

De exceptionibus et replicationibus.

ones peremptoria, vel di-
rectæ litis finitæ.
iter peremptoria.
toris exceptiones quando
indæ?
forum exceptionum divisio.
riati.
iones contra actorem,

8. Exceptiones contra iudicem.
9. Dilatoris exceptiones quando proponendæ?
10. Exceptio maioris excommunicationis.
11. Effectus exceptionis.
12. Replicationes, duplicationes, triplicationes.

Habet & reus arma sua, quibus in iudicio adver-
sari utitur, eaque sunt exceptiones. Exceptio est
vel intentionis exclusio. Ea si omnino perimit,
actionem, perpetua & peremptoria; si tantum
us agenti obstat, & causam ad aliud tempus, aut
iudicem, vel locum transfert, temporalis & dilato-
ratur.

Ex peremptoriis exceptionibus quædam sunt, quæ
vim habent, & ideo *peremptoriæ litis finitæ* di-
ceteræ *simpliciter peremptoriæ* appellantur. Pri-
oris sunt exceptiones jurisjurandi, rei judicatæ, tran-
s. Hæ litem jam compositam, atque e medio su-
ostendunt, & exordium ipsum impediunt litis, ve-
ne frustra novum iudicium instituat (1). Sed ut
labeant huiusmodi exceptiones, necesse est, quod
m extincta vel jurejurando, vel transactione, vel re
denuo inter easdem personas, de eadem re, atque
m petendi causa instituat (2).

p. 1 de Lit. contest. in 6.

p. 3 12 21 23 41 ff. de Except. rei judic.

Exceptionum, quas *simpliciter peremptorias* dici-
nge major est numerus, cum nulla fere sit actio,

est ratio exceptionum, quæ impediunt exitum
ut si post eam actor acceperit, quod petebat
exceptionem avertit.

(1) *Leg. 4 et 8 cod. de Except., Leg. 2 cod. non posse.*

(2) *Leg. 11 ff. ad S. C. Macedon., Leg. 1 §. 18, leg. judic. Confer Cujacium in cod. 29 de Test. opp. t.*

§. 5. Dilatoriæ exceptiones aut ipsam respiciunt aut actorem, aut judicem. Prioris generis sunt illæ, quæ proponuntur contra libellum ineptus, vel obscurus, quod non cesserit solutio feriarum tempore sit emissa citatio.

§. 6. Feriati dies sunt illi, quibus lege agere & omnis judicialis strepitus conquiescit (1). Quædam civiles, quædam ecclesiasticæ dicuntur, quædam hominum, quædam religionis causa inscriptæ variæ sunt pro more & legibus populorum, tamen pertinent ad commoda messium & vinearum hæ sunt *dies devotionum & orationum* (3), quibus religioni operam dare oportet, et quibus dies opponuntur (4). Jure civili judiciales actus exerceri non possunt (5), nisi litigantes sua sponte veniant (6); sed jure canonico, ne ipsis quidem consentientibus, agere possunt.

de Paschalis diebus datum fuisse, animadvertit Cironius in *l. decretal. de Feriis n. 5 p. 147 ed. Vindobon. 1761*; diebus omnes Christiani sese ab opere servili abstinere, & illa mysteria percipere debebant. Concilium Mariconense a apud Labbeum *t. 6 col. 674*. Sed feriæ vocabulum dieum apud Christianos hac ætate antiquius est. Nam eas mercurianus *de jejuniis c. 2 p. 545 ed. Venet. 1744*, cum rinde nec stationum, quæ & ipsæ suos quidem dies habent, & sexta. Paschale hoc tempus feriatum constantinum M., tradit Alexander Monachus *de Invent.* apud Cironium *loc. cit. n. 6*, & forte exemplo harum, reliqui etiam dies dicti sunt feriæ, distinctione tamen inter ferias simplices, & solemnes *Cod. ult. de Feriis*. Constantiniani memoratur apud Josephum Scaligerum *de Emptor. p. 776 ed. Genæ 1629*, in qua duæ hebdomadæ, quarum altera Pascha antecedit, altera sequitur, ab omni excipiuntur. Nam majores nostri Paschali solemniores dabant dies quindecim, hoc est hebdomadam, quæ antecedebat, & hebdomadam, quæ sequebatur; illa πασχα πρὸς pascha crucis, hæc vero πασχα ἀναστάσις pascha resurrectionis vocabatur. Utriusque generis exempla collegit Joannes vicerus *Thesaur. eccles. t. 1 p. 304 & t. 2 p. 1014 ed. Amst. 1632*. Generale nomen pascha quod ex Hebræo pasach. missum significat, utrumque comprehendit. Nam Pascha forum tum passionem, tum resurrectionem includit servatoris, qui est vere agnus paschalis, qui pro nobis sese præbuit hostiam ad sacrificium. De his quindecim paschalibus lex est Valentiniani, Theodosii, Arcadii *cod. de Feriis*, in qua habentur hæc: Sanctos quoque dies, qui septeno vel præcedunt numero, vel sequuntur, in observatione numeramus. Consule Gothofredum in eadem *cod. Theod. p. 142 ed. Lipsiæ 1736*, ubi multa habes antiqua, ex quibus constat, quæ reverentia majores nostri hos paschales dies, quos rebus dabant Religionis, reverentur. Memorant etiam quindecim hos dies, tamquam feriatos, Papinianus *Resp. lit. 12*, apud Scultingium *Jur. ante-justin. p. 835 ed. cit. S. August. Serm. 259 in die domin. lib. 1. 6 col. 1064 t. 5 par. 1 ed. Venet. 1751*. S. Joannes Chrysostomus, S. Epiphanius, ceteri, quos laudat Gothofredus *loc. cit.* istum feriarum mentio est apud Statium *Silv. lib. 4 v. 59 ed. Lug. Batav. 1671*.

Et jam Latia non miscet jurgia leges,
pacem piger annus habet, messeque reversa
misere forum.

in *Noët. Astic. lib. 9 cap. 15 p. 496 edit. Lugdun. Batav. Ulpianum lib. 8 epist. 21 p. 212 edit. Oxonii 1705*. Ulpianum a, 3 ff. *de feriis*, S. Augustinum *Confess. lib. 9 cap. 2 opp. 157 ed. Venet. cit.*, in *can. 2 c. 15 qu. 7*, in *Leg. 2 & 7 cod. t. In Leg. 2 cod. Theod. de Feriis* omnes dies juridici esse, exceptis duobus mensibus messium & vindemiarum, Kalendarum, natalibus urbium maximarum, Romæ & Constantinis, natalibus Imperatorum, quibus & editi in lucem, & impleti auspiciati erant, quindecim diebus Paschalibus, qui & ecclesiastica & civili lege feriatati erant, & omnibus diebus Solis per-

riis c. 24 de offic. & potest. delegat., tamen quarentiam, venerationem, observationem horum d
75 dist. *can. 1 de consecrat. dist. 5 c. 1 de feriis*
nicorum dierum venerationem incipere pridie
re sequenti vespere, nisi aliud locorum consu
sit, ut *c. 2 de feriis*. Quod inductum est ex
Pasche, quam Dominus inter duas Vesperas ab
ri præceperat.

(5) *Leg. 5 cod. de feriis.*

(6) *Leg. 8 cod. eod.*

(7) *Cap. ult. de Feriis*. Sed obstare videtur *co*
tumat., ubi habentur hæc: *Ipsi mandavimus,*
minicam ... per se, vel procuratorem ... ad pr
accederet; itemque *c. 15 de Accusat.*, ubi scrip
ad festum Dominica peremptorie nos memin
Decretales quidam ita explicant agentes, usque
sæpe esse quod *infra*, ut in *cod. 9 de Fid. inst*
cit. cap. 6 non obscureprehenditur, ut proin
cretalium sententiâ sit. Scilicet utroque loco
jussu Summi Pontificis, qui derogaverat legi,
judicia exerceri vetabat. Ceterum disertissime
cod. ult. de Feriis debere inquit *judicalem in*
quiescere feriatis; idemque jam erat ante Greg
co constitutum. Nam Concilio Compendiensi, *c*
in *cod. 1 de Feriis, in eis*, inquit de Domini
tum minime fiat, neque placitum, hoc est judic
lud vocabulum sæpe usurpatur in Capitularibu
rum, in legibus Ripuarianorum, Longobardorum
rium, unde ortum est verbum *placitare*, nimiru
dere. Idem habet Concilium Triburiense *an.*
conc. col. 647, et Aquisgranense II *can. 18 t.*
Labbæi edit. *Venet. cit.* Quod autem addit G
actus festis diebus gestos plane irritos esse, id

iterum, vel utrumque esse excommunicatum, pro-
m, pupillum, aut alio juris, vel naturæ impedimen-
judicio stare prohibitum, procuratorem mandato ca-
aut non recte esse constitutum.

Postremo exceptiones contra judicem duobus ex
hauriuntur, aut quia non est competens, sive le-
ta, aut quia suspectus est. Judex non competens, sive
gitimus ille dicitur, qui vel extra territorium suum
at, vel inter homines sibi non subiectos, vel sane
tionis modum excedit (1). Suspectus autem judex
hi cognatus, affinis, conjunctus actori, qui cum reo
inimicitias gerit, qui juris imperitus, qui eidem
patronus fuit, qui similem ipse in alio judicio litem
(2).

Confer titulum Codicis, *Si non a competens. judic.*
Cap. 35 de Appellat. Vide etiam *Capitularia Caroli M. leg.*
240 col. 718 tom. 1 ed. Baluzii Venet. 1772.

Omnes dilatoriae exceptiones inter exordia litis (1),
et ante litem contestatam opponendæ sunt (2); nisi
suboriantur, vel postea innotescant (3). Quia etiam
lo, & malitia rei iudicium in longum trahatur, cer-
judice dandus est dies dilatoriis exceptionibus oppo-
quo elapso illæ tantum proponi possunt, quas no-
alit causa, quasque reus tunc sibi primum fuisse co-
juratus affirmaverit (4), itemque illæ, quæ irritum
ne iudicium faciunt (5). Sed præsertim initio litis,
ante ceteras dilatorias exceptiones opponi debet
piptio fori, ne quis, ea ommissa, si ad aliquem actum
licio pergat, in judicem consensisse videatur (6): ni-
ta recusandi judicis causa deinceps exoriatur (7). Ex-
a clericus, qui, uti demonstratum supra est, jurisdic-
ion laici judicis prorogare non potest.

Sic Julianus Imperator, in *Leg. 12 cod. de Except.*
Hæc quidem canonici & civilis Juris regula est in *leg. 4*
de un. jud., & in *cit. Leg. 12 c. 10 de Sentent. & re judic.*
Cap. 4 de Except.

Cap. 4 cit., c. 6. Qui matrim. accus. pos.

Huc spectat exemptio falsi Procuratoris, seu mandato ca-
quæ non solum ante sententiam, verum etiam postea pos-
fici, utpote quæ probata iudicium nullum, & nullius mo-
controversia repellantur, ut inquit Pontifex, in *cap. 4 de*

Procurat. Eadem ratio est exceptionis revocati procuratoris, cum mandatum expiret, posteaquam revocatum est *cod. 5 ed.*

(6) *Leg. 1 & 2 ff. de Judic.*

(7) *Cap. 21 & 25 de Offic. judic. delegat.*

§. 10. Sola exceptio majoris excommunicationis in quolibet parte litis opponi potest, etiamsi reus eam prius tempore omiserit; quod jure singulari cautum est, nequamquam in periculum animæ suæ excommunicatus communicare cogatur (1). Tantum post appellationem præposita hæc exceptio judicii cursum non impedit (2); sed iudex ipse ex officio debet publice excommunicatum a iudicio repellere, quamquam nemo hujusmodi exceptionem objecerit (3). Quoniam vero litigatores exceptione excommunicationis ad vexandos adversarios abutebantur, apertissime ab Innocentio IV certus est constitutus ejus proponendæ modus (4). Scilicet reus, qui illa contra actorem exceptione utitur, exprimere speciem excommunicationis nomenque excommunicatoris debet, illamque demonstrare intra dies octo; secus progrediendum iudici in causa, ac reus in expensas condemnandus. Quod si iterum exceptio objiciatur, atque probetur, actor a iudicio repellitur, sed valent ea quæ gesta sunt; post duas res non amplius eadem exceptio, nisi ob justam causam proponi potest.

(1) *Cap. 12 de Except.*

(2) *Cap. 11 de Except.*

(3) *Cap. 12 cir. & cod. 1 eod. in 6.*

(4) *Cap. 1 de Except. in 6.*

§. 11. Duo potissimum parit exceptio primum, quod recte probata actionem excludit sive ad tempus, sive perpetuo, prout exceptio dilatoria, aut peremptoria est (1); alterum, quod reus exceptione actor efficitur (2). Pro reâ quemadmodum ad actorem probandi onus pertinet, & reus probare debet exceptionem suam (3); quod si non præstet, tamen actor non liberatur ab onere probandi, quoniam reus, qui excipit, actoris intentionem censetur confiteri (4).

(1) *Leg. 2 ff. de Except.*

(2) *Leg. 1 ff. eod.*

(3) *Leg. 19 & 55 ff. de Probat.*

(4) *Leg. 9 ff. de Except.*

2. Adversus exceptiones comparatas sunt replicatio-
ne sunt adjuncta & præsidia, quibus actor utitur
suum reum, ut exceptionem tollat (1). Nam replicatio
exceptionis exclusio (2), quæ tametsi a parte actoris
fit, tamen est potius exceptio, quam actio; quia op-
eratur excipienti reo, qui in exceptione actor est (3).
Admodum vero rei exceptionem remouet actoris re-
sponsio, ita hanc excludit duplicatio rei, atque hanc rur-
sus triplicatio; & sic *deinceps multiplicantur no-*
ndum aut reus, aut actor objicit (4). Non enim ju-
diciali definitus est modus defensionum, quæ ab actore
reo proponuntur. Sed in foro ecclesiastico hæc dupli-
ces, triplicationesque non obtinent; verum iudex ex
his modum constituit, & causam definit.

Leg. 3 cod. de Except.

Leg. 1 §. 1 ff. de Except.

Leg. 1 ff. cod.

Leg. 2, 5 ff. de Except. Quo loco Ulpianus replicationi non
oppositionem, ut Tribonianus §. 1 *Inst. de Replicat.*, sed tripli-
cationem opponit. In eadem cum Ulpiano causa est Julianus in
§. *Curator. ff. de Curat. furior.* Ne a duobus his Juriscon-
sultis Tribonianus dissentiat, sunt qui ex ejus auctoritate utrum-
que Ulpiani & Juliani locum emendandum putant; sed id
est contra omnium veterum exemplarium fidem. Meo ju-
dicio nihil est, quod ea de re multo sermone laboramus. Quæ
vero est *duplicatio*, eam antiqui Jurisconsulti *replicationem*
fecerunt; & certe *replicare* est rursus replicare, idemque prorsus
facere. Merito igitur replicationem *triplicatio* excipere debebat.

TITULUS XI.

De Ordine Cognitionum.

es exceptiones orto ordine
sequendæ.
dones præjudiciales.
incidentes.
Causæ præparatoriæ, earum-
que species.
nam quid?

7. Quemadmodum, & quibus in re-
bus committatur?
8. Spolium actionis, & exceptionis
loco proponitur.
9. Spoliatus ante omnia restituendus.
10 & 11. Quando spoliatus non re-
stituatur.

. Exceptiones, quæ a reo proponuntur, plures sæ-
sas, & quæstiones inducunt, quæ certo ordine a le-
definito tractandæ sunt, qui *ordo cognitionum* ap-
pellatur (1). Causæ autem hujusmodi sunt vel *præjudicia-*
les, quibus ab unius decisione alterius decisio pendet;
noti. Tom. III.

vel *incidentes*, quæ nimirum incident in ipsa lite, cui gratia iudicium exercetur; vel *præparatoria*, quarum decisio alterius decisionem faciliorem reddit; vel quæ eodem ex eodem negotio oriuntur, sed tamen ad diversa tendunt, neque a se invicem pendent.

(1) *Cognitionis* nomen proprie ad principem, vel ad eum tus refertur, cum princeps sua sponte cognoscit, vel cognitionem committit: vel etiam ipsi magistratus et alii cognoſcunt, quia cognitio legitima, & extraordinaria appellatur, uti patet ex titulo *ff. de Extraord. cognit.* Hæc in Svetonii in *Claud. c. 15 p. 450 ed. Trajeçt. ad Rhen. 159.* Interpellatum ab adversario de propria lite, negantemque *quis rem, sed ordinarii juris esse, agere causam confectam esse coegit*; ita intelligendum est, negantem ad principis cognitionem pertinere, atque agentem, ipsum non cognoscere, uti dare debuisset, apud se causam agere coegit. Scilicet cum *quis*, & iure in jurisdictione recepto Prætori liceret iudicare, hoc est jurisdictionis *leg. 3 ff. de jurid.*, ac dare etiam pro potestate solitus esset, extraordinariam esse oportuit cognitionem, quam ipse cogente officio suscipiebat, quam alteri committere non poterat. Atque huc equidem referendum arbitror quod de *Longo* narrat Tacitus *Annal. l. 15 c. 51 t. 1 p. 890 ed. Annal. l. 15* quem ait exidisse, ut *Rome Prætor, per provincias qui prætor, aut Consule essent, iura adversus Publicanos extra ordinem redderent*. Alii extraordinarias cognitiones vocant, de quibus la ordinaria, certoque iure actio erat constituta, quæque iudice extra ordinem, & ex æquitate suscipiebantur, easque ordinariis cognitionibus, quæ ordinariam habebant actionem, quoque iure nitebantur. Contra aliis ordinaria cognitio et iudicibus datis competit. Consule Donellum de *Jur. Civil. l. 2 n. 4 opp. t. 2 col. 693 et l. 17 c. 22 n. 9 et 10 t. 4 ed. Lucæ seq. ed. Lucæ, & Scipionem Gentilem de *Jur. l. 2 c. 20 m. 1 p. 187 et seq. ed. Neap. 1764*. Verum facultas iudicandi, ordinaria, sive extraordinaria, vulgo cognitio dicitur *leg. penult. de Jur. omni. jud.* Quare titulus hic, qui in Gregorianis Decretis est de *Ordine cognitionum*, in prima compilatione instituitur de *Ordine iudiciorum*: quasi idem iudicium, & cognitio dicitur in *c. 1 et penult. de Ordin. cognit.* Cognitionales sententiae vocantur. *Leg. unic. cod. de Senten. prætor., et leg. 15 cod. de Sent. prætor. et leg. 15 cod. de Sent. et interloq.* quæ scilicet causa transferuntur; & in *leg. ult. §. Illud etiam cod. de Temp. et mod. occurrit verbum cognitionaliter*, quo significatur id, quod utraque præsentem, & adhibita causæ cognitione gestum est.*

§. 2. Præjudiciales quæstiones noscendæ, definiendæ que sunt, antequam causa altera, quæ ex illis pendet, agnoscatur. Ita si quæ mulier affirmet, se cum certamine iniisse matrimonium, isque excipiat, illud exco- non potuisse propter impedimentum cognitionis;

exceptio cognoscenda est; quoniam ea cognita, ac de matrimonii quæstio dirimitur (1). Similiter exceptionis ante causam, de qua præcipue quærenda est (2); & si petenti hæreditatem & nem jure cognationis opponatur status natalium, de natalibus, quoniam hæc quæstio præjudicialis ea de successione quæritur (3).

1. de Ordin. cognit. Sed tamen recte est, vereque animam a Jacobo Cujacio in *cit. c. 1 opp. s. 6 col. 802 edit.* idem obtinere; cum reus actoris intentionem confitetur, non præjudiciale, & peremptoriæ exceptionem proponit enim cum reus non confitetur actoris intentionem, non probanda exceptio, sive dilatoria sive peremptoria, quam haberit intentionem suam *l. 9 cod. de Prescript. long. leg. cod. de Except. seu præscript. Leg. 19 cod. de Probat.* qui actore non probante reus absolvitur, quamquam intentionem suam non probaverit *leg. cod. de Edict. C. 3 possess.*

19 de Judic.

5 de Ordin. cognit.

causæ incidentes ab eodem cognoscendæ sunt junctus est de præcipua causa judicare quamquam ipse impetens esset, si de iis præcipue judicium institueret (1): nisi causæ civilis incidens sit ecclesiastica; incidenter quidem cognoscere laicus judex potest contra integrum sit judici ecclesiastico de causâ incidente judicare (2).

1 cod. de Ord. jud., Leg. 3 cod. de Judic.

3 de Ordin. cognit., cod. 7 Qui fil. ius legis.

3 de Donat. inter vir. & uxor.

causam quoque præparatoriam prius definiri, iudici aptum, & conveniens est (1). In quæstionibus, quæ diversæ sunt, neque a se invicem pendet ex eodem negotio oriantur, viderendum est, quopositæ sint. Si per modum actionis separato junque actio in proprio foro expeditur; si per conventionis in eodem foro vicissim tractanda, atque sententia utraque definienda est (2); si per exceptionis peremptoriæ, illa adhibenda ratio est, ut exceptionibus cognoscendis observandam esse, loco demonstravimus.

5 ff. de Acquir. et amitt. possess., L. 13 Cod. de Rei vindic.

(1) *Leg. 3, 5 & 6 cod. de Ord. cognit.* Atque huiusmodi *1 cod. de Ordin. judic.*, ubi Constantinus inquit vilem intermitteri; ex quo patet, interdum civile esse cognoscendam, si causa criminalis inde dependat *Lex 1 cod. de Appellat.*

(2) *Leg. 14 cod. de Testib.*

(3) Id quidem generatim est verum, cum quæstio gravior habeatur. Sed interdum iudex & civilem, & criminalem uno iudicio absolvit, quæstionem utramque proposuit *Lib. 4 §. 4 ff. de Publ. judic. Leg. un. Cod. Quand. civ. act. cri.* si actio criminalis principaliter est proposita, & quæstionem movet, primum illa, tamquam gravior, *5 §. 1 ff. ad leg. Jul. de vi public., leg. 33 c. ad* Quod etiam dicendum videtur, si quæstio civilis reus actorem criminis accusaverit; nam causa civilis pendendum est, quamdiu criminalis absoluta fuerit *Ordin. judic.*

§. 6. Sed & exceptio spoliū hoc præcipue ea sit expendenda, antequam proposita actio
(1). Est autem spoliū facinus indignum, quo quis ex rei suæ possessione, vel quasi dejectus spoliū utrumque requiritur, quod quis habuit in possessione, vel quasi, & quod ea per injuriam

(1) *Cap. 2 & ult. de Ord. cognit.* Est autem inducendum spoliū iudicium, ut quis recuperet per injuriam dejectus est, eoque latius explicatum est *unde vi*, cui non omnia ea de re satis considerant. Consule Vicatum *Vocabul. jur. verb. Spolium in Pand. l. 43 t. 16 n. 7.*

, neque a spolio alienus est, qui illud mandavit, vel habuit (4), imo etiam qui rem spolio ablata sciens cepit (5), non vero tertius bonæ fidei possessor.

2 de Restit. spoliat. in 6, Leg. 6 de Sepult. c. 2, 3, 4, 8 & 13 de spoliat., c. 10 de Probat.

sp. 5 de Caus. possessor. & propriet., c. 6 de Sepult. Spolium patet, adeo ut qui qualicumque possessione, vel quasi et privatus, spoliatus habeatur. Si uxor a marito diverrit, spoliatus dicitur *c. 8 de Restit. spoliat.*, modo per legitimum in ejus domum traducta fuerit *c. 12 eod.* Mulata est, quæ a marito expulsa, & domo ejecta est *c. 10 ff.*, qui suo se beneficio, aut jure per vim, vel inique abactus est *c. 2 & 3 eod.*, quibus denegantur pensiones, quas perceperunt *c. 9 eod.* qui excluduntur ab electionibus, metenus interfuerunt *c. 5 de Caus. possessor. & propriet.*, qui extra parochiam, vel ubi sepultura facienda erat, cadaver de *c. 6 de Sepultur.*, qui propter nullum contractum possessionem amiserunt. (3) *Cap. 7 de Restit. spoliat., c. 22 de Offic. jud. delegat.* (4) *Cap. 15 de Restit. spoliat.*

sp. 15 eod. Jure Civili interdictum unde vi datur tantum eum, qui vi adhibita possessorem dejecit, non adversus quem res ab alio violenter ablata pervenit *leg. 7 de Vi & vi arm.* Nam hoc interdictum scriptum est in personam hoc modo *unde vi dejecisti*. Sed juri civili derogat Cælestinus III 18, ubi interdictum unde vi concedit etiam adversus eum, non ignaram vitii res ab alio per vim ablata delata est. Eadem Jus civile etiam adversus heredem prædonis hoc idem ius tribuere *l. 1 §. ult., & l. 2 ff. de Vi & vi arm.*, quia hæres successor universalis est, ad quem omne defuncti transfertur *l. 11 ff. de Divers. & temporalib. præscript., l. 1 ff. de Acquir. poss.*; sed non item concedit adversus emulsumve successorem singularem, qui non succedit in vi, a quo rem obtinuit. At jure canonico mala fidei emulsum etiam in viciu venditoris; et ideo nihil refert, si rem per vim abstulerit, sive ab alio ablata sciens prounerit. Errant autem vehementer qui hanc Cælestini contum non pertinere existimant ad interdictum unde vi, sed ad beneficium editum in *Can. Redintegranda c. 3 qu. 1*, idem beneficium perpetuum est. Nam si id verum habere- lam esset inter jus canonicum et civile discrimen, quoniam eadem esset juris utriusque regula; ac vero Cælestius & expresse profitetur, sese jure civili derogare, uti patet a non obstante juris civilis rigore sancimus etc. Non igno- & multæ sint turbæ de interpretatione *can. Redintegranda qu. 1*. Sed mihi perspicuum videtur, eum Canonem id- ad etiam jure civili sancitum est, ut quamquam interdi- & vi annale sit *L. 1 ff. de Vi & vi arm.*, tamen perpetua quæstio rerum vi ablatarum *L. penult. ff. de interd.* Nihil fide & auctoritate ejusdem canonis, quem Gratianus ad- & Joanni I. P. in *op. ad Zachariam Archiepisc.*, sed Joani- ra non est. Consule Berardum Gratiani canonis genuini . 2 s. 1 cap. 50.

posteaquam propo
judicii cūrtus ret

- (1) *Cap. 2 de Or*
- (2) *Cap. 16 de R*
- (3) *Cap. 1 de Re*
- (4) *Cap. 1 cit.*
- (5) *Cir. leg. 1 de*

§. 9. Adio spoli
te omnia restituat
test exceptio, qua
nii (1), renunciatio
tutus (3), quod cri
odio habent, impr
cundum rigorem ji
ptionis spoliū antea
rum vis inspicitur,
tantum res ablata
matio datur, sed et
di fructus a spolian
spolium vi, aut doli
bationem, atque aest
re potest (7).

- (1) *Cap. 1 de Restit*
- (2) *Cap. 2 et 3 eod.*
- (3) *Cap. 5 eod.*
- (4) *Cap. 1 & 6 eod.*

1. Atque hæc quidem regula juris est, ut nulla ex-
 agenti de spolio opponi possit. Verum extra ori-
 exceptiones admittuntur. Sic audienda est excep-
 tionis proprietatis, vel quæ petitorium respicit, ubi actor
 stitit (1). Contra spoli actionem admittitur exceptio
 si actor in alia causâ reum spoliavit, adeout pro-
 pter super hac exceptione primum noscendæ sint,
 si absolutis, reus actori de spolio agenti respondere
 cogitur, nisi ab ipso restitutus fuerit, quoniam ex-
 ceptio spoli ex earum numero est, quæ litis ingressum
 habent (2). Exceptio consanguinitatis opponi potest
 et, a quo uxor discessit, si illico demonstrari queat
 et graviolem indagationem postulat, rejicitur, et re-
 lo decernitur (4). Si actor possessorium et petito-
 riumulat, recusare nequit exceptiones, quæ petitorium
 iungunt (5).

Cap. 1 de Restit. spoliat.

Cap. 2 de Ord. cognit.

Cap. 13 de Restit. spoliat.

Cap. 10 ead.

Cap. 2 de Caus. possessor. et propriet.

2. Simili modo audienda est exceptio deficientis
 conditionis (1); vel etiam quod quis ad possidendum in-
 aptus et idoneus fuit, propterea restituendus non est
 qui ex spiritalium possessione dejectus est. Idem sit
 et de exceptione vitiosæ possessionis, cui jus com-
 petere adversatur. Ita qui spoliatus est decimis,
 et in aliena parochia habuisse contendit, non restitui-
 tur nisi primum evidenter ostendat, jure se earum pos-
 sessionem obtinuisse (2). Neque dissimilis ratio est exce-
 ptionis privatæ occupationis in jure permissæ, ac justæ de-
 mænis. Licet enim statim vim vi repellere, nec vis illata
 et ab eo qui illico rejicientem rursus dejicit (5). Eo-
 loco est exceptio damni irreparabilis. Ita mulier non
 est viro restituenda, si insidias suæ vitæ factas oppo-
 nit interim in loco tuto commorari debet (4), nisi
 et idoneam præstet cautionem, per quam illi consu-
 (5). Scandali quoque exceptio admittenda, si evidens
 quoniam ut publica offensio, seu scandalum removea-
 turis regulæ negliguntur.

Cap. 2 de Restit. spoliat. in 6.

(2) *Civ. Cap. 2.*

(3) *Cap. 12 de Restit. spoliat. l. 5 §. Cum igitur. §. de Vi
vi arm. leg. 12 §. 1 ff. Quod met. caus.*

(4) *Cap. 8 de Rest. spoliat.*

(5) *Cap. 13 eod.*

TITULUS XII.

De mutuis Petitionibus.

1. Mutua petitio quid?
2. Quomodo fiat?
3. Ejus finis compensatio.

4. A quibus recte proponatur?
5. Dilatio quid?

§. 1. **D**eductus in iudicium reus non solum amittit
fenditur exceptionum, sed etiam petere a iudice potest
ut sibi ex auctore iustitia exhibeatur; quod fit mutua pe-
titionibus. Mutua petitio est mutua actio, seu reconven-
(1), per quam reus, cognito actoris libello, eundem con-
venit, & vicissim aliquid ab eo petit. Ita si actor petat
decem ex causa mutui, reus vicissim ex testamento per
alia decem, vel amplius, mutua petitio est.

(1) *L. 11 §. 1 ff. de jurid. Mutua petitio actio est, ut
ceptio, ut quibusdam visum, qui tamen a s. 2 §. 2 de Quib.
aperto refutantur.*

§. 2. Si quid igitur causæ sit, cur possit reus con-
re agere, eundem potest reconvenire, sive eadem
alia sit causa (1), aut in personam, aut in rem ad-
stituta sit (2). Id vero fit coram eodem iudice, ad
reus vocatus est, quemque actor repudiare non potest
sive ordinarius sit, sive delegatus (3). Uni reo factum
proponendæ mutuae petitionis; non item actori, ut
habeant medium quemdam modum; quæque in iudicio
conventionis data est agendi ratio, eadem etiam in recon-
ventionem servanda est. Nam una eademque actoris &
conditio esse debet (4). Itaque si actori ex rescripto
iudicis datus sit iudex ita, ut ab eo appellare non
debet etiam idem iudex de mutua petitione rei præter
appellatione remota, ne plus uni, quam alteri tribui
videatur. Illis autem verbis *appellatione remota* non
mnis inhibetur appellatio, sed ea tantum, quæ jure speci-
permissa non est (5).

(1) *Auth. Consequenter cod. de Senten. et interloq., cul. 1
Ord. cognit. Errat autem Antonius Faber conject. l. 20 c. 3
tendenx, non licere reo actorem ex diversa causa reconvenire.*

b omnibus generationem rejecta est opinio Antonii Fabri l. 20 c. 8, qui subtiliter more suo, sed minus verè demonstratur, eum, cum quo actione in rem actum est, reconvenire posse.

p. 3 de Rescript. in 6. Id vero locum habet, si postulante dato fuerit delegatus t. de Mut. petit., quia hic obtinet ratio allata in l. 14 cod. de senten. et interloc. recan. 1 can. 3 qu. 9. Si delegatus motu proprio fuerit actor, locus reconventioni non est, cum actor judicem illum erit. Vid. Gonzalez in cit. cap. 1 de Mut. petit. n. 10. p. 2 de Mut. petit.

p. pastorales 55 de appellat.

Mutue petitionis finis est compensatio (1). Itaque, in quibus compensatio locum non habet, nec ratio quidem proponi potest. Hujusmodi sunt causæ, in quibus agitur criminaliter (1), quoniam, *ia, non relatione criminum reus purgatur* (2), *iales* (4), depositi (5) spoli, in quibus, uti demonstratum supra est, spoliatus respondere non cogitur, nisi restituitur (6), causæ momentaneæ possessionis, celerem exitum postulant (7); denique in negotiis laicis coram laico iudice reconventio fieri non pot-

tullianus Contr. Marcion. l. 2 c. 20 p. 592 ed. Rigaltii 175 inquit, Hebræos Ægyptiis ab se vasa aurea & argentibus opposuisse mutuas petitiones, agentes, sibi etiam mercedem pro labore, atque opera, quam impenderant in lateribus, in civitatibus, atque in villis ædificandis, *ta compensationem* rectissime appellat. Quæ compensatio ipso jure, vel per exceptionem doli inducitur, vel per actionem. Nam mutua hac actione alia actio tollitur, et compensatur, ut est in capitularibus Caroli M. l. 7 c. 730 t. 1 ed. Baiutii Ven. 1772. Ita per *recautionem*, ut Augustinus lib. de Cur. pro mortuis cap. 11 opp. t. 6 cod. de cautio evacuatur, hoc est dissolvitur; & ita per *evacuatum*, quam memorat Marculphus Formul. l. 2 c. 27 & 55 utium Capitular. Reg. Francor. t. 2 col. 289 et 291 ed. est per syngrapham, qua creditor constabatur, suam iam fuisse solutam) *vacua, et inanis permanet obligatio* t. 1, 2 et 4 c. 3 qu. 1, l. 1 et 19 cod. de Hæc, qui accus. p. 5 ff. de Publ. jud.

p. 1 de Ordin. cognit.

t. 2 et ult. de Deposit.

t. 1 de Restit. spoliat. in 6.

etiam in cap. ult. de Ord. cognit.

infer Glossam in can. 1 cap. 4 quart. 8 verb. *judicem*,

. 4 Judic. verb. *Non tenet*.

Cui jus agendi, et reconveniendo jus est; quoniam.

9. 4. Ut definitiva sententia vni maderat. Principio a competente iudice, qui saltem in reum jurisdictionem habeat (1) bunal sedente, ac juris ordine servato Tribunal erat locus sublimis & editus, f hemicycli introrsum curvatus, ad quem p debatur, & in quo magistratus jus reddere auctores sæpe magistratum designant *tribunali præest, qui pro tribunali cognoscere* a Latinis opponitur *locus planus* (5); ut *gnoscere*, videlicet ex æquo loco cognoscere, neque pro tribunali, sed in via, vel lavandi, vel gestandi, vel ludorum g prodierit (6).

(1) Cap. 4 de Judic. cap. 5 de Consuet.

(2) Cap. 19 de Senten. & re jud. cap. 1 seq.

(3) Vitruvius *Architect.* l. 5 c. 1 p. 163 edit.

Item tribunal, inquit, ut in ea æde, hemicyclo curvatura formatum. Ejus autem hemicyclo intervallum pedum XLVI introrsus curvatura p qui apud magistratus starent, negotiantes in rem. Extrema hujus curvaturæ latera a Tacito t. 1 p. 152 ed. Amstelod. 1673 cornua appellata tribunali in sella curuli jus reddebat, quæ Epigr. 98 l. 11 v. 17 & 18 p. 655 ed. Lugd.

2. Locum platum *locum aquam* appellat Cicero, & eundem locum, hoc est tribunali opponit Epin. *ad familiar.* 1. 3. *opp. rom.* 7 p. 79 ed. Oliveti *Genova* 1746. Confer Gerardum *de Jurisdic. et imper.* l. 1 c. 10. Hinc edictalis formula, quae proponi jubebantur *apud forum palatii*, unde *de plano* possint. Ita enim illam in tabula apud Bibliothecam Regiam Casacius Obitero. l. 7 c. 30 *opp. s.* 3 col. 170 ed. cit. 7 ff. *de Manum. vind.*, leg. 1 ff. *de Coactis. Princip.*, *de Plano* ff. *de Offic. Praecons.*, leg. 6 ff. *de Accusat. q.* *Inst. de Libertin.* Ex hujusmodi quidem est *planaria* cognitio, occurrit mentio in leg. 4 *cod. de Dilat.*, licet in vulgatis edimendose prorsus legatur *plenaria*. Qui de plano potest magistratum per libellum adhibere, & Praetor per subeuntem postulanti respondebat leg. 15 ff. *de In juri vocan.*, ff. *ad leg. Cornel. de Fals.* Verum quae decretum, causaeque actum requirebant, non per libellum, ac tantum pro tripliciter poterant leg. 9 §. *Ubi decretum* ff. *de Offic. Praecons.* 1 §. *inscripti* ff. *ad S. C. Turpil.* Ne quis tamen putet, Romanis fuisse de plano, & summariis cognoscere, animadvertendum, multa fuisse, quae summariam, sed tamen pro tribunali oportebat. Ita decretalis bonorum possessio ex Carbone, vel ejus exemplo data summaria erat leg. 3 ff. *de Bon. poss.* edicto, & tamen alibi, quam pro tribunali dari non leg. 3 ff. *de Bon. poss.*, leg. 2 ff. *Quis ordo in bon. poss.*

Sedere judicem leges jubent, cum profert sententiam, sive ut suam ostendat auctoritatem, sive quod prius intendit, quo magis corpus quiescit (a). Sed in Jure civili cautum est, ut sententia a non sedente prolata irrita habeatur, id a solo Jure Canonico sumum est (3). In judiciis summariis nulla est sedentiarum (4). Sedere vero debet judex sententiam dicere publice, non in secreto, adeo ut nulla sit vis sententiae si in secreto dicatur (5).

leg. 6 §. *ult. cod. de Postulando Novel.* 71 c. 1. Hinc *sessions* quarum mentio est in leg. 2 §. 1 ff. *Quis ord. in poss.* Polletum *loc. cit.* l. 1 c. 5.

hanc Tranio apud Plautum in *Mostell.* act. 5 sc. 1 v. 54 t. ed. Lugd. Batav. 1669.

Nimio plus sapio sedens.

opp. 5 *de Sentent. et Re judic.* in 6.

Romans. 2 *de Verb. signific.*

leg. 6 *cod. de Sentent. et interloq.*

Deinde vero sententia ferenda est in scripto, & in scripto lata est ne nomen quidem sententiae merebatur. Nam saepe verba ori pronuntiata menti illudunt,

notarius scripto mandat.

(1) *Leg. 3 cod. de Sentent. ex peric. recit., ca. 5 de Sentent. et re judic. in 6.*

(2) *Leg. 2 cod. de Sentent. ex peric. recit.*

(3) *Auth. nisi breves Cod. eod.,* ubi etiam solvitur sententia Episcopi, qui inter suos subditos, quod retulit Gratianus in decretum suum. Quod autem de Episcopo, idem etiam de capite sancitum est in *C. 43 de Testib.* Sed hodie et suos subditos judicantis sententia in scripto ferenda est *ad c. 43 de Testib. opp. t. 6 col. 853 ed. cit.* ideo vacante sede Capitulo definitivam sententiam ferre licere arbitratur, quod sint illustres iudices, tunc necessitate soluti sunt in *leg. 2 cod. de sentent. et re judic. in 6.* Verum in ea lege id tantum illustribus iudicibus per officium suum, et eor, qui ministerium dant, sententias definitivas recitent ex tabella, eas suo ipsi ore scriptas ex libello partibus legitimum Canonico quoque jure de Episcopo constitutum praeogativam, ut inquit Bonifacius VIII *de Sentent. et re judic. in 6.* Ego id jure sancitum arbitror, ut cum causam cognosceretur aptura solemnitate servare non cogeretur. Similiter Praefecto Praetorio, qui verbo sententiam dicebat, scribit Cassiodorus *Var. l. 6 n. 3 seu Formul. p. 97 ed. Rotomag. 1679,* sed ceteri illustres simile jus editum non fuerat, definitivas mandare debebant, neque certe laudata lex 2 solvit.

§. 7. Collata in libellum sententia ab
tando est. & vero presentibus aut calis

per alios recitentur (i); imò apud nos a nemine a legitur, sed eam *latam*, & *publicatam* notarius i libro scribit, eaque tunc incipit vñ suam ex-

leg. 2 cod. de Sentent. ex peric. recit., C. ult. de Sentent. & in 6. Sententiam ex tabella, seu ex scripto pronunciare civili dicitur *ex periculo recitare*; unde titulus Codicis *de ex periculo recitandis*. Iuxta hic idem titulus in Codicisiano l. 4 tit. 17. De illo autem verbo *periculi*, ex quo recitantur, multæ sunt, interque se discrepantes doctorum opinionēs. Plures sunt, qui utrumque locum se Theodosiano, & Justiniano corruptum putant, ac contendunt *de Sententiis ex breviculo recitandis*, atque ut Alciatus *Disput.* 20, Perrenon. *Animadvers.* 3. 17, us Adduensis *Explic.* l. 2 apud Everardum Oxtonem *Thes.* 2. 2 p. 575 aliique, atque hæc etiam lectio probabilis videtur *de Jur. civ. l. 28 c. 3 n. 10 opp. s. 6 col. 403 cit. ed. Luca.* a lectio est *ex periculo*, quæ solide tueretur Sirmondus *ib.* 2 c. 11, Desiderius Heraldus *Observ.* c. 50 et *Animado. Assic.* 2, 7, 4, Grotius in *Flor. spars. ad cod. Justinian.* 7, acius *Observ.* l. 5 c. 25 opp. t. 3 col. 121 et in *cod. de ex peric. recitan.* t. 9 col. 975 *ed. cit.* De hujus autem interpretatione magnum est sententiarum divortium. Mitigandam explanationes plane ridiculas, & mitto illos, qui *ex periculo* interpretantur *recitare ex memoria*, cum sic recitare *ex scripto*, uti titulum illum in utroque codice facile patebit. Fere inter omnes constat, *periculum* esse id, ex quo sententia recitatur, sed male hujus nominis reddunt, quia scilicet ex sententia semper aliquis pericurret, aut reus, aut judex si male judicavit, quæ etiam sententia est. Ego assentior Jacobo Gothofredo in *leg. 2 cod. de Sentent. ex peric. recitan.* t. 1 p. 435 *ed. Lipsiæ* *periculum* interpretatur experimentum, & tentamen, modum *periculum facere* nihil est aliud, quam rem antea ne quid per errorem fiat. Est igitur *periculum* tabella, illius, in quo judex scribit quod sentit; ac sedulo legens, relegens, quæ scripto mandavit, cuncta emendat, quæ menda putat, ut in hisce scripturis fieri solet, denique contentiam, quod recitare debet. Uno verbo quod a nobis id in Codicibus Theodosiano & Justiniano *periculum* tur.

Leg. 2 cod. de Sentent. ex peric. recitan.

Cap. ult. de Sentent. et re judic. in 6.

Consule Gudelinum *de Jur. novis. lib. 4 c. 12.*

Quod attinet ad idioma, quo sententiam conciperet, id jure Romano tantum Latinum erat, quodendis sententiis, atque in publicis actibus adhibebatur. Quod quidem jus non in urbe solum, sed etiam provinciis, licet alio sermone uteretur populus, obtinebat. Tom. III.

nuisse videtur (2). Sed Arcadii & Honorii lege scilicet est, ut magistratus provinciarum tam latina, quam lingua sententias proferre possint (3). Ecclesia usque usque videtur græco, aut latino sermone, qualem visus populi usus postulabat; quin etiam posteaquam sermo popularis esse desiit, eum in dicendis sententiis Ecclesia retinuit. Nunc etiam forum sæpe multis in locis latina lingua, barbara tamen, et inusitata utitur.

(1) *Leg. 48 ff. de re judic.*

(2) S. August. *de Civit. Dei* l. 19 c. 7 opp. t. 7 col. 55 ed. Venet.

(3) *Leg. 12 cod. de Sentent. et interloq.* Quam legem quidam pugnare existimant cum *diel. leg. 48*, sed revera nulla utramque pugna est.

§. 9. Noctu quoque judicia excerceri, aut sententiam ferri vetant leges Romanorum (1), quod jus profuit auctoritatibus XII Tabularum (2). Nam quidquid iudex agit in tenebris, sed palam, atque in omnium luce agere debet. A Jure Civili Canonicum non abludit (3); sed tamen exempla non desunt iudiciorum, quæ noctu gesta vim suam habuerunt (4). Certo etiam in loco, in quo iudicari solet, sententia ferendi est (5); sed his in rebus spectat decet locorum consuetudinem; & jam plerisque iudiciis subtiliores hæc solemnitates fori usu sublatae sunt.

(1) *Leg. 1 §. 8 ff. Quand. appell.*, *Novell. 82 c. 30* Petrum Tabularum *Semestr. l. 2 c. 9*.

(2) A. Gellius *Noct. Attic. l. 17 cap. 2 p. 925 ed. Lugd.* 1665, Seneca *de Ira lib. 5 c. 18 et 19 p. 124 et 125 Amstel. ed.* 1672. Confer Bavardum *ad Cap. 12 Tabularum* 14 ed. Neap. 1779, & Scipionem Gentilem *de Jurisd. l. 1 opp. t. 3 p. 221 ed. Neap.* 1764.

(3) *Cap. 24 de Offic. et potest. deleg.*

(4) Svetonius in *Augusto c. 55 p. 255 t. 1 ed. Firsi* 1714. Areopagitas noctu iudicasse constat, & multa exempla iudiciorum noctu gestorum aut ex consensu litigantium ex locorum consuetudine.

(5) *Leg. penult. ff. de Just. et Jur.*, *leg. 6 cod. de Sentent. et interloq.* ibique Glossa.

§. 10. Porro sententia debet esse cum Jure consentanea & probatis congruens (1), ut si juri ex parte pugnet, nulla sit (2); si vero litigantis juri adversetur

idem, & si iniqua sit, sed per appellationem sur-
 ar, novoque judicio revocatur (3). Debet etiam es-
 a, & quæ definite absolvat, aut condemnet; quam-
 necesse non sit in ea decidendi rationes enarrare,
 gravis causa postulet (4); postremo controversiam
 mes ejus partes expedire debet. Hinc non tantum
 præcipuo negotio ferenda est, sed etiam super iis,
 otio accedunt, cum eoque sunt connexa & con-
 uti sunt expensæ litis, & fructus percepti; dede-
 um, absoluto judicio, litem alteram ex prima litis
 a exoriri (5).

Si aliud ex actis constet, & aliud judici ex privata con-
 exploratum sit, multi putant, judicem non secundum
 probata, sed secundum conscientiam judicare oportere.
 hæc sententiam longiorem faciet judicii cursum, & gra-
 mptu utrumque litigantem afficiet; neutri tamen prode-
 ho enim judici extra acta credere cogitur; illaque sta-
 o judicio secundum acta revocabitur. Tutius esse judi-
 e prorsus ab eo judicio abstinere, causamque deferre ad
 superiorem, vel de componendo negotio laborare. Quod
 horum facere judex possit, & omnino sententiam ferre
 eum non secundum id quod ipse novit tamquam privata
 sed secundum id quod sibi innotescit tamquam persona pu-
 blica est secundum acta & probata judicare debere tradit S.
 qu. 67 art. 2. Ex iis tamen, quæ judex privatim novit,
 potest, pergit ipse Thomas, ut *districte discernat proba-
 tiones, ut possit earum defectus investigare. Quod si eas
 de jure repellere, debet eas in judicando sequi. Late ea
 statat Covarruvias Var. resol. l. 1 c. 1.*

19 ff. de Appellat., C. 1 de Sentent. & de re judic.,
 Regul. jur. in 6.

2 cod. Quand. protoc. non est necess., C. 5 & 6 de In-
 sist., C. 15 & 21 de Sentent. & rejudic.

16 & 18 de Sentent. et re judic.

3 cod. de Fructib. et lit. expens.

Et quia litem injuste videtur instituisse, qui cau-
 dit, ubique victus in expensas victori condemna-
 præsertim si constet, eum temere, ac per calu-
 litem intulisse (2). Fructus vero, quos victus co-
 stituere, ii præcipue sunt, qui post litem conte-
 tuere percepti, aut saltem percipi potuissent, quo-
 e in judicium deducta, statim in possessore mala-
 itur (5). Quin etiam si quis ante litem contestatam
 malave fide versatus est, etiam fructus antea per-
 restituere debet.

nem imponit, quoniam hæc non ita rem ex negotium plane finitum habeatur. Res judi & exceptionem parit (5); jus facit inter litig tertium obligat, si ex ejus consensu lis acta sam ab alterutra parte habeat (4), veritatis ha & quamquam postea nova prodierint monu lis per rem judicatam extincta, nonnisi ope integrum, redintegrari potest (6).

(1) *Novell. 23 c. 1*, quam Pontifices sequuntur *ten.*, *c. 36 de elect.*, *c. 32 in fin. de elect.*, *c. 3*

(2) *Leg. 1 ff. de Re judic.*

(3) *Cap. 15 de senten. et re judic.*

(4) *Cod. 15 eod.*, *c. 23 in fin. de Preben.*

(5) *Leg. 25 ff. de Stat. homin.* Eleganter Cui 22 t. 4 p. 383 *ed. Genev. 1744.* Statut, inquit, *re judicatis rebus continetur.*

(6) *Leg. 4 cod. de Re judic.*, *C. 21 de Senten.*

§. 15. Multæ tamen causæ sunt, in qu vim nunquam obtinent rei judicatæ, qua latum non fuerit, eæque idcirco recte revo modi sunt causæ, in quibus agitur de vi n item sententiæ latæ a iudice excommunic competente, aut competente quidem, sed pressum (3), aut contra priorem rem judica neglecto juris ordine, aut ex falsis instrumen a quibus iudex deceptus est (5), aut quæ catæ non sunt (6). aut quæ dictæ a iudice

ap. 24 de Sentent. et re judic., C. 13 de Heret.
leg. 1 §. 2 ff. Quæ senten. sine appellat. rescind.
leg. 1 cod. Quand. provocat. non est neces.
leg. 3 cod. Si ex fals. instrum., C. 22 de Sentent. et re ju-
9 de Testib., C. 6 de Except.
ap. ult. de Sentent. et re judic. in 6.
leg. 7 cod. Quand. provocat. non est neces.
rigum. leg. 6 ff. de Appellat. Ceterum sententia nulla esse
odis compluribus, quos late recenset Blasius Altimarus de
sentent.

Rei judicatae finis est executio, per quam ad e-
 auctumque perducitur, quod re judicata definitum
 datum est (1). Nam vana & inanis esset senten-
 exitum haberet, qui finis est, quo referri omnem
 iam discepcionem oportet. Haec autem execu-
 titum in actione reali, si res ipsa, quae extat, tra-
 e; in actione personali dantur induciae quatuor
 m, qui a die, quo edita, vel si provocatum fue-
 ae, quo confirmata sententia est, numerantur (2).
 ex præscriptum tempus vel producere, vel contra-
 test, uti rerum ratio postulare videbitur (3). Nunc
 & consuetudine receptum est, ut vel statim post
 a sententiam, vel post aliquot dies, vel etiam post
 tempus arbitrio judicis constitutum expediantur
 executoriales, quarum vi apparitores, aliique infe-
 ministri sententiam exequantur.

Et executio post rem judicatam; quoniam iudicii initium
 atione sumere non licet *leg. 53 ff. de Re judic., leg. 1 cod.*
2. rei judic. Ac recte monet Cujacius in *cod. tit. de Exe-*
judic. opp. 1. 9 col. 1023 edit. cit., esse contra jus, quod pro-
 illa instrumenta, per quæ debitor non adito iudice, ne-
 a re judicata in carceres detrudi potest.
leg. 68 ff. de Rei vindic., C. 5 de Sentent. & re judic., C. 26 de
potest. jud. delegat. Tempus hoc humanitatis gratia, ut
 anianus in *leg. 16 in fin. ff. de Compensat. debitori a lege*
ur, ut tempus habeat conquirendæ pecuniæ, quam adver-
solvat. Et olim quidem ex jure XII Tabularum tempus
 at triginta dierum; qui in iisdem tabulis iusti dies appel-
 quo eodem vocabulo utitur Cicero *de Legibus l. 2 §. 9 opp.*
198 edit. Oliveri Genev. 1743 Præter Idea matris, inquit,
etque iustis diebus, ne quis stipem cogito; hoc est die-
bus, quibus fas est stipem cogere. Illud vero triginta die-
 tum, quod datur, ut iudicato satisfaciat, modicum tempus
 in *leg. 84 §. In pecunia ff. de leg. et in leg. 1 ff. de Iun.*
 itaque ex lege XII Tabularum recte dici poterat modi-
 tempus, quo iudicato satisfaceret; sed immodicum factum

ipsi suam exequantur (1); eodemque jure
cui a magistratu jurisdictio mandata est (2)
a Summo Pontifice, ut facilius sententiam
ceptam potestatem & jurisdictionem per
(3). Verum datus judex, & arbiter, quorum
pria est rei cognitio, sententiam non exeq
executio pertinet ad magistratum (4), unde
di profectum est.

(1) *Cap. 7 et 11 de Offic. et potest. delegat.*

(2) *Leg. 5 ff. de Offic. ejus cui mand. est ju*

(3) *Cap. 7 et 26 de Offic. et potest. delegat.*

(4) *Leg. 15 ff. de Re judic., C. 4 de For. con*

§. 16. Cum autem sit executio, certus est
do, quem Jus constituit. Nimirum si res. i
restitui debet, ea, vi quoque, ubi opus fuer
ferenda est (1); si nulla ea sit, aut propte
bitum facienda sit executio, primum capie
mobilia, deinde immobilia, postremo, si il
vel satis non sint, jura, & nomina debitor
men pro modo debito, creditori addicenda
tum speciali jure cautum est, ut non nisi i
cutio fiat in stipendia, arma, & equos mili
que ut instrumenta ad agriculturam necess
non subjiciantur (4).

(1) *Leg. 58 ff. de Rei vindic.*

17. Cum executio pertinet ad bona mobilia, ea per-
r ab apparitoribus, qui se in locum conferunt, ubi
bona, quorum partem capiunt, eamque inferunt in lo-
publicum, ubi servanda est, donec auctione constituta
sunt, aut a debitore recuperetur. Quod si bona hæc
publicum locum deferri commodè nequeant, ubi sunt,
sunt; sed clauso, obsignatoque ostio, & edicto pro-
ne quis ostium effringat, locumque ingrediatur (1).
Cum executio de bonis immobilibus est, in ea per-
a, præter apparitores, aut nuncium, sive cursorem,
notarius adhibetur, qui factæ executionis publicum
monium perhibet.

A pragmaticis pagina illa superimposita transverso ligno,
lucis occludit, & qua cautum est, ne quis eas reseret, *biffa*
sunt.

18. Peracta executione pignus distrahitur, nisi quod
debitor impedimentum inferat, cujus gratia ea pi-
s venditio expediri non possit. Pignora autem distra-
in foro, hasta posita (1), non quidem statim, sed
certum temporis intervallum, quod Jure Civili com-
itur duos menses, postquam pignora capta sunt (2).
fori mos est, ut decreto judicis, quod rogante cre-
mittitur, intra dies decem hastæ subiciantur, ve-
que bona mobilia; at in bonis immobilibus primum
creditor, ut hasta ponatur, tum proponuntur edi-
cibus licitatores ad auctionem vocantur; postremo
a, apertisque chirographis auctionariis singulorum,
creditoris, bona intra mensem largiori oblatori adju-
sunt; eoque elapso adhuc debitor habet mensem unum,
pignus luat, hoc est recuperet bona, pretiumque re-
t, quod ab emptore solutum est. Cum nemo ad ha-
accessit auctionem facturus, tertio minoris, quam æsti-
sant, bona creditori addicuntur (5).

Hastam hanc *dominam* Juvenalis *Sat. 3 vers. 53 p. 61 ed.*
sc. Batav. 1664 vocat, quia scilicet hostis potestati, & impe-
nia in venditione subiciuntur.

Es præbere caput domina venale sub hasta.

tertius autem *lib. 4 Eleg. 1 vers. 150 p. 570 ed. Patav. 1710*
hanc hastam *tristem persicam* appellat.

Abistulis excultas persica tristis oper.

ser Brissonium *de Formulis lib. 6 c. 59 p. 486 ed. Hala 1731*,

dium est, ut in carceres detrudantur. Tantostodix causa detrusus in carceribus retineturcato satisfecerit (1). Mulieres jure novisspropter civile negotium in carceres conjici
faciant judicato satis (2); eodem jure a De
nati sunt clerici (3), & huc etiam spectant
dam in pluribus locis concessa privilegia, qu
ubique sunt.

(1) Lege XII Tabularum, sicuti narrat A. Gel
l. 20 c. 1 p. 1101 ed. Lugduni Batav. 1666, nisi debi
ta dies post editum judicatum creditori satisfacisse
tutem addicebatur. Jus hoc vel aliis legibus, ve
consensu abrogatum jam erat, cum Diocletianus
tulerunt leg. 12 cod. de Obligat. & action., qua
as alienum servire liberos creditoribus jura compe
tur. Quidam sunt, qui hac lege sancitum putant,
pter pecuniæ debitum in carceres detrudi neque
eamdem esse ajunt Juris Canonici sententiam in
Sed errant vehementer. Nam lex illa Diocletiani
hoc tantum constituit, ut liberi creditoribus servir
secundum jus ea ætate receptum, nihil vero hab
dis in carceres debitoribus. Quin eos, nisi bonorum
mitterent, in carceres esse conjiciendos, edixit A
1 cod. Qui bon. ceder. poss. A jure civili nulla in
Canonicum, quod in cit. cap. 2 expresse memorat
mat civilem legem his verbis: *Lex habet, ut bon
bito non teneatur, si res defuerint, quæ possint pr*
Ius hoc expressit S. Gregorius M. l. 4 Ep. 15 ad

eorumque pretium obtineant (1); atque ita illi a
 his molestia & squalore liberantur. (2). Quod benefi-
 cis tantum conceditur, qui propter casus adversos in
 opes sunt, non decoloribus, neque iis, qui patrimo-
 nium cum fraude effuderunt, quique cum creditori-
 bus sunt usi, cum scirent, sese solvendo non esse (5).
 Item efficit cessio bonorum, ut debitor in carceres
 conjiciatur, sed a debito liber & solutus non evadit,
 sed bonis satisfieri nequeat creditoribus; & ideo si
 per alia bona adipiscatur, res alienum dissolvere de-
 modo ipse non careat quotidianis alimentis (4).

Bona ipsa a creditoribus retineri non posse, sed ea esse
 ut pretium secundum antiquiorem & potioram, quem
 quis obtinet, locum singulis tribuatur, præter ceteros; do-
 cuit *ad Pandect. l. 4 § 3 n. 8.*

leg. 6 cod. Qui bon. ceder. poss.

consule Hilligerum in *Donellum ad leg. 16 et 17 ff. de Re
 judic. 18 col. 261 s. 11 ed. cit.*

leg. 6 ff. de Cession. bonor.

2. Cessio bonorum ex Theodosii constitutione sola
 nuda professione, & nuda voce peragitur (1); sed in
 pluribus solemniter impetranda est (2), in eaque
 nuda contumeliosi quidam ritus adhibentur (3). Dif-
 fessione bonorum dilatio, seu iustitium quinquennii,
 tantum Principis beneficio, non a jure scripto conce-
 dit Princeps hanc dilationem, cum plerique credi-
 tor consentiunt (4); quique eam impetravit, amplius post
 annum bona cedere non potest (5). Imo ne quis
 hoc beneficio abutatur, dilatio non conceditur, nisi
 doceat, se e, exactis quinquennii induciis, creditoribus
 parum (6).

leg. 6 cod. Qui bon. ceder. poss.

consul Voetum in *Pandect. l. 42 tit. 3 n. 5.*

Verum cessionem bonorum infamiam non irrogare, statu-
 it ab Alexandro Imp. in *leg. 11 cod. Ex quib. caus. infam. ir-*

rogat & innuit Justinianus leg. ult. cod. Qui bon. ceder. poss.

Contium *Loes. subreiv. l. 2 c. 18 p. 34 ed. Neap. 1725, &
 consule ad Donellum in leg. 17 et 16 tit. ff. de Re judic. opp. s.
 22 col. 265 ed. cit.*

Major pars creditorum non ex personarum numero, sed ex
 quantitate æstimatur *leg. ult. cod. Qui bon. ceder. poss.*

consule Cujacium in *cod. l. 7 tit. 71 opp. s. 9 col. 1953 ed. cit.*

leg. 6 cod. de Precib. Imper. cfr.

2. Sunt nonnulli, qui bonorum cessione non indigent.

(1) §. 57 et seq. *Inst. de Action.*

(2) *Leg. 2 ff. Quod cum eo qui in alien. potest. judic., et leg. 3 §. 4 ff. de Minor. 25 an.* Imo & minima tantum parte patri heres exit, eodem be-
ptum est in cit. *leg. 2 ff. Quod cum eo qui in a-*
situm autem est quæ sit hæc minima pars, & i-
gitimam intelligunt. Sed ego assentior iis, qui ha-
nima, quæ minima est, si cum æris alieni mole.

(3) *Cap. Odoardus 3 de Solut.*

(4) Consule Fagnanum in cit. *Cap. 3 de Solut.*
iam librum meum *de Notissimis in jura legibus.*
mæ 1766.

TITULUS XV.

De Appellationibus.

appellatio quid?

appellatio ab interloquutione a
iudice definitiva.

Quotiesque discrimina.

Quis licet appellare?

Appellare oportet a sententia

ante appellationem rejectam?

Quae tempora appellationis.

Tempore interponenda sit ap-

pellatio?

Quo petendi, & accipien-

te loci?

Quae introducenda appellatio ad

iudicem superiorem?

Quae proseguenda, ac finienda

secundum tempus sit?

Quae nostris moribus observan-

da?

Appellatio in devolutivo.

27. Quibus in causis tantum

in devolutivo appellatio detur?

Quis appellare ab eo, qui toti

publicae cum imperio praest.

Appellationum haeret in sum-

ma potestate.

Quae potestas in Ecclesia penes

Romanum Pontificem.

21. Christus Ecclesiae Caput, & Epi-
scopos constituit.

22. Metropolitae, & Patriarchae in-
stituit Ecclesia.

23. Potestas ab Ecclesia data Metro-
politanis, nihil detraxit de potestate
a Christo data Summo Pontifici.

24. Jus appellationum, quod ab Ec-
clesia habent Metropolitae, & Pa-
triarchae, nihil detrahit de iure,
quod a Christo Summus Pontifex
habet.

25 & 26. Appellatio ad Pontificem
omnis prolo.

27. Num aliquando expedit ad Pon-
tificem non appellare?

28. Jus appellationum ad Pontificem
in primatu insitum etiam Ecclesiae
legi, & consuetudine firmatum.

29. Pontifex omnes appellationes se-
re Primatus recipit.

30. Discrimen inter Orientis, & Oc-
cidentis appellationes.

31. Pontifex vel dicitur iudicet in causis
appellationum, vel eas ipse cognos-
cit.

1. **N**e sententia transeat in rem iudicatam, neve vi-
pes omnis eripiat, inventum est remedium appel-
lationis, cuius ope vis editae sententiae suspenditur. Est
autem appellatio ab inferiore iudice ad superiorem facta
vocatio, ut huius sententia id, quod iniuste factum
tollatur, vel emendetur (1). Iure decretalium alia
iudicialis, & alia extrajudicialis appellatio est (2); illa
titur adversus actum iudicalem, postquam iudicium,
a parte, inchoatum est; haec adversus quoscumque
iudiciales actus, sive illatum gravamen, sive infe-
rum sit, interponitur. Ita contra electiones, postula-
tes, provisiones (3), & ita etiam si iudex de facto, non
a cognita iudicet, appellatio permittitur. Quae extra-
iudiciales appellationes fiunt, magis provocationes ad causam
(4).

¶ L. 7 ff. de Minor., leg. 1 ff. de Appellat. C. 15 eod. Licet
latores, inquit Capitularia Caroli M. lib. c. 353 apud Balu-
Capitular. Reg. Franc. t. 1 col. 733 ed. Venet. cit., vitiatam

jurisdictio, & utriusque tribunal unum, idemque est
nelium Bynkershock. *Observ. Jur. Roman.* l. 6 c.
254 *ed. Lugdun. Batav.* 1750.

(2) *Cap. 5 de Appellat.*, c. 8 *cod. in 6 Clem.* 5

(3) *Cap. 21 de Elect.*, c. 1, 19 & 20 *cod. in 6*
pellat. in 6.

(4) *Cap. 5 de Appellat. cap. 1 de appellat. in 6,*
& *contumac. in 6.* Cujus observationis utilitas in
quod non statim ad superiorem confugere oportet
judicem, qui de illato damno in prima instantia
est, quod minime fieri posset, si proprie dicta esset

§. 2. Judicialis appellatio duplex est; alia,
interloquutionem, alia, quæ contra sententiam
emittitur. Appellationem ab interloquutione
vile non probat (1); nisi ei vis definitivæ se
aut nisi ab ea illato gravamini nullum al
remedium possit (2). Sed canones ante Triden
tum editi appellationem permittunt tum
tum a quavis etiam simplici interloquutione
acta ordinantur (3). Verum cum Patres Tri
intelligerent, sæpe ad vexandos longa frus
gantes appellationes interponi, sapienter st
his appellationibus tantum detur locus cum
vim habet sententiæ definitivæ, aut cum ma
gravamen, quod per appellationem a definiti
non potest (4).

(1) *L. 7 cod. Quor. appellat. non recip.*

appellatum est (1); sed non idem efficit ap-
interloquutione, nisi ea irreparabile damnum
inferior iudex appellationi detulerit, aut ju-
r deberit inhibitionis literas (2), quas minime
imū justam appellationis causam deprehen-
Imo expirat hæc appellatio, si ipse iudex in-
um per simplicem interloquutionem ab se illatum

od. de Appellat., c. 7 eod. in 6.

de Appellat. c. 5 & 7 eod. in 6 c. 2 de Dol. & cont. in 6.

& 7 de Appellat. in d.

o de Appellat.

a appellatio ab interloquutione scripto com-
r, eoque exprimenda est appellationis cau-
enim definitivam mutare iudex non possit (2),
oriam possit (3), patefacienda est causa, pro-
hæc emendari possit, ac debeat. Contra a de-
illico (4) apud acta appellemus, etiam viva vo-
mus (5); quamquam libello opus sit, cum ex
appellatio interponitur (6); neque necesse est
s causas exprimere (7). Denique cum a defini-
atur, jus est litiganti novis uti probationibus, &
m non expressas iudicio persequi (8); sed qui
b interloquutoria non alias causas prosequitur,
inatim dumtaxat expresses (9), neque novis
ationibus.

& 9 de Appellat. in 6. Emanuel Gonzalez in c. 59
pellat. tria distinguit tempora, nimirum tempus Ana-
Innocentii III, tempus Innoc. IV. Anacletus can. 3
mit oppressus, inquit, libere sacerdotum, si voluerit, ap-
um. Ex verbo libere colligit Gonzalezius, olim tum
tum ab interloquutoria, nulla expressa causa, ap-
asse. Deinde Innoc. III in c. 61 §. 1 de Appellat. ab
one appellari probabili causa verbo etiam exposita vo-
ue Innocentius IV causam scripto proponi jussit in
Verum Anacleti epistola in cit. can. 3. Isidori Mer-
entum est.

ff. de re judic.

bio de Appellat.

cod. de Appellat., L. 2 ff. eod.

erit, si dicatur appello, inquit cit. 1, 2,

§. ult. ff. de Appellat.

f. eod.

cod. de Tem. & reparat. appellat.,

ent. 5 de Appellat.

§. 6. Nec solum nostro, sed & procuratorem appellamus (1); quin alium etiam ab eo, peregrinum, procuratorem ad appellandum con-
 (2). Nihil autem attinet appellare, cum sententia appellatio pertinet ad sententiam, et non ad rem, est, sed tamen valet, ideoque infirmandam non obligatur; verum sententiam per se nullam non facit, vacaneum est. Ergo inutilis est appellatio in iudicio (3), aut a competente quidem iudice (4), aut contra expressam legem (5) sententia lata sit. Atque ita contra nullas satis est nullitates proponere, ut iis non probatis, nulla earum ratio habeatur. Usus appellatio, quæ nullæ sunt, *circumscribi* dicuntur, ut in iudicio tolli, & abrogari; id vero fit imperio, nisi primum extinxerit, ac deleverit sententiam, per in iudicio rata firma censetur.

(1) *L. 2 ff. Quand. appell.*(2) *L. 4 in fin. ff. de Appellat.*(3) *L. ut. cod. si a non compet. jud.*(4) *L. 4 cod. de Sent. & interl.*(5) *L. 1 §. 2 ff. Quæ sent. sine appellat. Capitulum*

ejiciunt, vel quod celeriter expediendæ sunt, vel appellatio potius ad retardandum judicium, quam ob causam interposita videtur. Ergo frustra provocant sententiam quoquo modo probarunt (1), vel se non ap-
 puros jurati promiserunt (2), qui testibus & argumen-
 vicii crimen confessi sunt (3), qui ob veram, non
 contumaciam damnati sunt (4), denique illi contra
 res conformes sententiæ latæ sunt (5). Similiter non
 appellatio in manifestis, sive notoriis (6), in judiciis
 appellacione actis (7), in causis modicæ summæ (8),
 sententiæ executione, nisi illæ, quem tenere oportet
 odus superatus fuerit (9), in causis disciplinæ, &
 rationis morum (10), nisi ea res præter modum acta

Cap. 20 de offic. & potest. delegat. ibique Glossa verb. recessum.
 Cap. 20 & 21 de Appellat.

Cap. 2 §. Si autem de Appell. in 6 ibique Glossa v. In ju-
 41 §. Nullus etiam c. 2 qu. 6, leg. 2 cod. Quor. appellat
 ip.

L. 22 §. Ult. ff. de Appell., ibique Glossa v. Non reſte, leg.
 de Re judic., ibique Glossa v. Lisit damno.

Ante Justinianum semel tantum provocare licebat; post Ju-
 um etiam his provocare licet leg. unic. cod. Ne liceat. in
 ad. caus. Eandem hanc regulam proponit Clemens III in
 de Appellat. Sed statuta plurimarum gentium redierunt ad
 trimum, ideoque apud eas nunc semel tantum appellatio per-
 quoniam non tres, uti fert Jus Commune, sed duæ sen-
 tem judicatam efficiunt. Atque hoc quidem jus est, quo Ro-
 timur.

Cap. 5 §. ult. & c. 61 §. Porro de Appellat., c. 5 §. Si au-
 ed. in 6.

Cap. 53 de Appellat. c. 1 de Rescript. c. 15 de Offic. et potest. Jud.
 In cap. inquisitioni 71 de appell. quæritur, num clausula appella-
 remota missa in Pontificio rescripto non postremo loco sed
 referenda sit ad ea tantum, quæ præcedunt, an etiam ad ea,
 sequuntur? ac tantum ad præcedentia referenda esse respon-
 est, nisi ea, quæ sequuntur, cum superioribus conjuncta,
 minera sint.

Consule Cornelium Bynkershoek. Obr. jur. Rom. l. 5 capitul.
 t. 2 p. 17 & 189. ed. Lugd. Batav. 1750. Apud nos in
 quæ pertinent ad Urbem Romam, ejusque terminos, &
 sium, sive, ut vocant, *districtum*, quæque summam non su-
 scut. 50, *recursus*, ut vulgo loquimur, non appellatio con-
 tr. Extra Urbis terminos appellatio tantum datur in causis
 tum centum, *recursus* in ceteris; in iis vero causis, quæ non
 tne scuta quinque, neque appellatio, neque *recursus* datur,
 Quis in una sententia acquiescat necesse est.

L. 5 cod. Quor. appellat. non recip., c. 15 de Sentent. &
 de., c. 43 de Appellat.

lationis apud iudicem superiorem, quam
pus est, intra quod litigator prosequi,
tionem debet.

(1) Fatalium dierum mentio est in *leg. 31*
et in leg. 2 et ult. cod. de Tempor. et repar. app
egregie Bodinus *de Repubi. l. 3 cap. 6 n. 524*
ea tempora appellationi præfinita *fatales die*
que potius *stator dies*, *statum tempus* appella
Errorem inde ortum esse arbitratur quod qu
Novellarum in Latinum sermonem verterunt
legerint *xpias* Bodinum refellit, & exagitat
cod. l. 7 opp. t. 9 col. 1045 ed. cis. ubi præclarum
vi de hoc homine iudicium. Fatalis dies etiam
in *L. 52 C. de Appellat. Consule Cujacium Obs*
5 col. 307 ejusd. ed.

§. 6. Jure Digestorum, & Codicis ap
ponendæ tempus biduum erat in causa
triduum (1); sed postea Justinianus co
lare vellet, decem dierum spatium cor
nianeum jus Innocentio III. probatum e
in judiciali, tum in extrajudiciali appella
esse, Bonifacius VIII constituit (4). Ho
tentiis labi incipit a die latæ sententiæ
ex ipso actu, unde appellatur (5). Quo
est, si adversus præsentem fuerit pronu

*infra decem dies, postquam sciverit, perspicuum est, quod vulgo dicitur, appellationis interponendæ tempus initio uti-
nceps vero continuum esse.*

2. Post appellationem interpositam literæ dandæ eo a quo appellatum est, ad eum, qui de appel-
cogniturus est (1). Quæ literæ dicuntur apostoli a
verbo ἀποστέλλω, latine, dimitto. Sunt enim literæ
judice, qui sententiam edidit, per quas causa di-
r ad eum, qui appellatus est (2). Harum literarum
um genus. Nam si appellationem interpositam &
am fuisse testentur, dimissoriæ dicuntur; reveren-
autem, si ob superioris reverentiam probatam ap-
onem ostendant, non quod eam causa postulare
ar, postremo si testentur, eam esse rejectam, re-
iæ appellantur. Interdum Iudex non satis intelli-
um concedenda sit appellatio, an secus; & tunc
it testimoniales, quæ vim accipiunt a jure, ideo-
spendunt causam, si danda appellatio erat; reji-
autem, si erat deneganda. Quin etiam litigantium
pe interpositæ appellationi assentitur; & tunc, quia
ipsæ de appellatione conveniunt, dicuntur aposto-
ventionales.

*Verba hæc sunt Marciani in leg. un. ff. de Libell. dimiss.
descripsit Gratianus in Decreto can. Si c. 2 qu. 9. Tum
atianus formulam proposuit Apostolorum his verbis: Ego
vlla Bononiensis Ecclesiæ Episcopus te Presbyterum Rolan-
apellatum S. Apollinaris ad Apostolicam Sedem, quam
ni ab observatione mei iudicii his apostolis dimitto.
L. 105 ff. de Verb. signifi.*

1. Antiquo jure petebantur, accipiebantur, & red-
tur apostoli intra diem quintum post interpositam
ationem (1); jure novo intra dies triginta a lata
tia petendi, & a iudice, a quo appellatur, litigan-
exhibendi sunt (2). Quin iudex etiam non petenti apo-
dare debet (3): verum hi sunt petendi, si ille officii
artibus non satisficiat. Petuntur autem *instanter*, &
a, ne quis se appellationis beneficio abdicasse videat-
). Nam qui intra tempora præstituta apostolos non
accepit, reddidit, præscriptione repellitur (5); hoc
tempus iudex contrahere potest, producere vero
test (6). Sed nunc fere nullus in foro est apostolo-
toti. Tom. III.

sententia, quæ opinio verior esse videtur. *Con-*
in Paul. loc. cit., & Cujacium *leg. 5 cod. de*
col. 1036 seq. ad. cit.

(5) *L. 6 §. ult. cod. de Appellat.*

(4) *Cap. 6 de Appellat. in 6. Clem. 2 eod.*

(5) Paulus *loc. cit.* §. 2. Atque hæc causa e
Modestinus in libro singulari *de Præscriptionib.*
stolis leg. 106 ff. de Verb. signific. Tantum præse
do submoveri vult Paulus *loc. cit.* eum, qui int
stituta apostolos non petiit, accepit, reddidit, i
busdam postremo additur, quod is *et penam ap*
ecgitur, quæ verba Gratianus etiam descripsit in
2 qu. 6. Sed Cujacius in *Paul. loc. cit. opp. t. 1*
& Schultingius *eod. loc.* hanc lectionem improb

(6) *Cap. 5 de Appellat.*

(7) Confer Voetum in *Pandect. lib. 49 tit. 6*

§. 12. Acceptis literis dimissoriis, qui
ri judici sistere se præsentem debet, eiqu
quod jure civili non eodem temporis spat
corum, & judicum ratione, faciendum est
jus gentium moribus servari vix potuit; n
de eo tempore a Decretalibus constituta
tota res pendet ab arbitrio judicis, a quo
& alicubi hoc tempus municipali jure def
hibitis vero superiori judici literis dimi
insta, ut appellatio recipiatur, adversa
terminum citetur, inhibeaturque judex, a
est (5).

Denique prosequendæ, ac finiendæ appellationis est annus unus, atque ex justa causa etiam alter (1). re juris civilis & canonici magna consensio est. unde id tempus ex jure civili initium sumat, non constat; sed jus canonicum hoc initium ab interpositione repetit (2), quod etiam civilis fori usu reest.

118. ei qui et leg. ult. §. 4 cod. de Tempor. appell., Clem. 5 cod. sp. 8 de Appellat., Clem. 3 cit.

Nostri moribus intra biennium appellationis ne expedire oportet. Primo anno causa committitur quem quis appellavit; altero *transportanda* sunt et pragmatici loquuntur, nimirum exemplum actorum amentorum, quæ priori iudicio gesta dataque sunt, idem est coram altero iudice, ad quem postremo it. Qui intra primum annum alteri iudici causam mittere neglexit, is ne alterius quidem anni beneficiabit ad acta exhibenda; verum id præstare debet tempus a iudice definitum. Quare curandum est, ut utrumque fiat, quique id ob justam causam præcon potest, ampliandi facultatem a iudice petit, antea constitutum tempus elabatur.

Appellatio legitime interposita (1) jurisdictionem iudicis inferioris, causamque deferret ad superiorem ad quem appellatus est (2). Quare interim, dum appellaret, nihil amplius in causa inferior iudex agere & si quid egerit, cuncta a maiore iudice ad pristinum rediguntur (3). Verum cum hæc suspensio iurisdictionis, ejusque executionis in causis quibusdam minus utilis & apta videretur ad rectum ordinem rerum, receptum est, ut sententiis quibusdam suspensiva fierentur; propterea fit interdum, ut quamquam sit definitum, tamen sententia exitum obtineat, & postea cognitio ad superiorem deferatur. Tunc autem iurisdictionis non *suspensivum*, sed *devolutivum effectum* habentur.

Appellationes autem non recipiuntur, neque in earum vires conceduntur, nisi primum constiterit, intra legitimam, atque a legitima persona, item a definitiva, vel habente iurisdictionem, aut gravamine, quod per definitivam reparari non

suspenduntur decreta de alimentis præstatur suspensiva appellatio in causis de ac momentaneæ possessionis (1) in judicio compromisso, in causis, ut ajunt, ex populorum moribus, & legibus privilegiatæ executionis. Apud nos provocatio nulla & tarditatem causis in quibus duo contumacia judicata edita sunt; itemque causis nave mercede, de alimentis futuris, depositis, de explenda solutione, quam quæ se facturum promisit, de oneribus camerarum, de canonibus, pensionibusque domibus cameralibus, ceteris demum, quæ appressa sunt (5).

(1) *Leg. 27 ff. de Inoffic. L. un. C. de momentanea possessione.*

(2) Hæ sunt syngraphæ, quas vulgo appellati appellant.

(5) Confer Benedicium XIV const. Romanæ sequ. tom. 1 ejus Bullarum pag. 28 edit. Romæ 1725.

§. 17. Sed & executionem sententiæ surarum minime appellatio retardat (tinet in causis emendationis morum, supra dictum est, rem egerit supra n

18. Ab omnibus iudicibus provocare fas est, præ-
am a supremis Principibus (1), & a Summo Pon-
tifice, cujus iudicium soli Deo subicitur (2). Nam ab-
ut esset inferiorem iudicem delere, aut emendare
potestatem ejus, cui ipse subest, & cui summa in repu-
blica est. Ea de causa inducta est appellatio, ut
inferiore iudice gradatim provocetur ad superiorem,
atque causa deferatur ad eum, qui reipublicæ cum
iis præest. Is cum in omnes qui in republica con-
sistunt, imperium habeat, & potestatem, omnium tol-
lere, emendare sententias potest; ejus vero sen-
tentia ab iis, qui subiecti sunt, emendari, abrogarique
possunt.

L. 1 ff. A quib. appell. non lic.

*Can. 16 & 17 c. 9 qu. 3. Quid adhuc quæris examen, in-
august. Oper. imperf. contra Iulianum l. 2 opp. t. 10 col. 993
Aurin. Venet. 1755, quod apud Sedem Apostolicam factum
tunc appellantes a Sum. Pontif. iudicio ad futurum Conci-
amnantur a Martino V apud Guerram Epitom. Pontific.
t. 1 p. 175 Venet. 1772, a Pio II constit. Execrabilis 5
r. 3 Bull. Roman. p. 97, Julio II Suscepti 27 p. 512 ibid.,
Sixto XIV constit. Altissimo 132 p. 824 t. 1 ejus Bullar. editi
1754, Bulla in cœna Domini, aliisque Summorum Ponti-
ficationibus. L'Histoire de l'Eglise, inquit Cardinalis
de Melensis Episcopus in Docum. pastor. an. 1728 p. 59
prend, qu'elle a rejeté tous les appels faits contre les Bulles
iques, et qu'elle a regardé comme hérétiques & schismati-
ques, qui les ont formés. Idem ipse habet Ep. ad Episcop.
par. idemque Senonensis Archiepiscopus Languet Docum. pa-
stors. consult. Advocat. p. 9, & ep. 1 ad Episc. Bononiens. p. 26,
Finalis de Mailly Archiepiscopus Remensis Instruât. Pastor.
de la Constitution Unigenitus an. 1719 p. 8, & idem quoque
Thomassinus Diss. 12 in synod. Chalced. n. 25, & Diss. 18 n. 93.
Carrus de Marca Concord. sacerdot. & imper. l. 2 c. 17 n. 1 testat-
ur nunquam in Ecclesia admissa fuit provocatio a Papa ad
eum. Recte S. Bernardus ep. 259 opp. t. 1 p. 193 ed. Horstii &
alii Ven. 1781, Sum. Pontif. sententiam præemptoria vocat,
15 p. 166 Innocentio II dicit hæc: Quis mihi faciet just-
itiam vobis? Si haberem iudicem, ad quem vos trahere possem,
ante ostenderem Extat quidem tribunal Christi, sed ab-
ad illud appellem vos Itaque recurro ad eum, cui in
est datum est judicare de universis, hoc est ad vos: vos ap-
pellat vos: vos judicate inter me & vos. Consule, inter ceteros,
cui titulus Tractatus dello scisma c. 10. Du-Valium de Su-
pplement. Pontif. in eccles. potest. p. 4 qu. ult., Serium de Rom.
Diss. 2 c. 9. Roncagliam Animadvers. in Natal. Alexand.
eccles. sac. 13 & 14. Diss. 9 t. 8 p. 419 & seq. edit. Venet.
Gasparem de Bocken Dissert. Salisburgi edita an. 1725 qua*

loqui illos catholicos, qui ex Primatu Divini iurificem totius Ecclesiae, & Catholicae unitatis cen- & simul ab eius iudicio generale concilium appetunt. Placuit laudare hoc testimonium, ut o- quod ipsi haeretici agnoscunt & confitentur, app- turum Concilium cum catholica veritate de Prim- tificis convenire non posse. Consule Ballerinium *Primat. Pontific. fere per tot., & de Potest. Ecc- tis. & Conc. Gen. c. 5 p. 66 & seq., & c. 9 §. 5 Angusta Vindelic. 1779.*

§. 19. In civili republica summa hæc pot- Principem, cui subiecti sunt omnes, qui- nent. Quare ipse in cunctis negotiis, quæ- cæ propria sunt, ab omnibus appellatur, o- confirmatve sententias, quodque ab eo gest- torum iudicio & potestati subesse non po- autem jus appellationis non solum pars est- potestatis (2), sed etiam est necessaria pa- tenetur quisquis rempublicam cum imperio- ejus custodia tamquam in specula collocatus- spicere, atque observare debet, quemadim- quisque gerat in iudiciis exercendis (3).

(1) Vide Montesquieum *Esprit des loix* lib. 2°

(2) Confer Grotium *de Jure belli, et pacis* l. 2^a neccium *Jur. natur. & gent. l. 2 c. 8 §. 157* opp. t. 8 p

(3) Consule Puffendorhium *de Jure nat. et gent- neccium l. c. §. 250 et seq. p. 210 et seq.*

mi imperii, quod habet in republica, & ex officio, quod annexum curæ & solitudini omnium rerum, quæ in publica geruntur; ita Summus Pontifex pari jure & officio in republica ecclesiastica omnes recipit appellationes, propter res, vel propter personas hujus reipublicæ spectantes sunt. Itaque jus appellationum non extrinsecus accessit Summo Pontifici, sed affixum & insitum est in ipso statu, atque in jurisdictione, quæ hujus Primatus divinitus institutione propria est (1); quemadmodum qui civili reipublicæ cum imperio præest, omnium accipit appellationes subditorum, jure potestatis, & imperii sui.

Eusebiani IV sæculo, cum iniquam tulissent sententiam in Athanasium, atque is ad Julium I. Summum Pontificem confluxisset, hanc appellationem agre tulerunt; sicuti constat ex *Jur. Ep. ad Eusebian.* apud *Constantium Ep. Pontific. Roman.* 55 et seq. & *Sozomeno Histor.* l. 3 c. 7 p. 201 ed. *Cantabrig.* Photius IX sæculo jus appellationum in discrimen revocatum eoque consentiunt Zacharias Episcopus Chalcedonensis, & Zonaras, Theodorus Balsamon, Marcus Ephesius, & Melchior Alexandrinus. In eodem luto hæsitavit Calvinus *Instit.* l. 4 c. 1. Marcus Antonius de Dominis *Apostata de Republ. Christ.* l. 1 c. 1. Melchior Leydekerus in *Dissert. de Libert. Eccles. Afric. et Asiatic. appellat.*, alique similes. Hincmarus Remensis IX sæculo contendit, jus appellationum tantum a Sardicensi Concilio Summo Pontifici fuisse tributum, & eum posse quidem novos hereticos in provincia, in qua Episcopi judicati sunt, ipsum causam Romæ judicare non posse. Eadem est sententia de Marca *Concord. Sacerdot. et imper.* l. 7 c. 3. Quesnellus l. 6 et 8 in opp. *S. Leonis. M. Du-Pinii de Antiq. Eccles. Dissert.* 2 c. 1 §. 3, Bohemerus etiam *Dissert. de Causis, et majoribus multa cumulat tum adversus jus judicandi in causis majoribus, tum adversus jus appellationum, & multa ceteros mittam, habent Basnagius *Annal. politic. eccles.* t. 547 n. 11 seq., Febronius de *Eccles. stat.* c. 5 §. 6 n. 2. Van-Glabbe *Jur. Eccles. par.* 2 tit. 10 cap. 1. Fleuryus *Disc.* 4 n. 1. *Belius in libello Quid sit Papa?* Sed jus ipsum appellationum quod in primatu hæret, solide, copioseque, præter ceteros, arguitur a Baronio ad an. 347 n. 52 t. p. 440, ibique Pagius in *not.* 6 seq. p. 453 seq. & ad an. 419 n. 76 t. 7 p. 179 ed. 1776, Bellarminus *De Roman. Pontif.* l. 2 c. 21 seq. opp. t. 1 c. 1 seq. ed. Ven. 1751. Franciscus de Simeonibus de *Judiciis Roman. Pontific. potest. lib.* 2 c. 20. Natalis Alexander *Histor. de Concilio.* l. 28 in sec. IV t. 4 p. 462 & seq. ed. Venet. 1776, & notatum auctoritate 481 seq., Christianus Lupus peculiari *de Appellationibus. Zalweningus Instit. canonic.* t. 2 qu. 1 c. 5 n. 2. Archiepiscopus Senonensis *Instruction Pastorale donnée une troisième lettre à un Conseiller du Parlement de Paris.* an. 1755. David in opere *Des jugemens canoniques évêques.* t. 1. Gerardus Casteel *Controv. historic. eccles. controuv.* 51.*

Auctor dissertationis Romæ editæ an. 1768 de Appella-
 Fratres Ballerini in edit. opp. S. Leonis M. Obvocat.
 5 Quenelli t. 2 col. 927 & seq., ac Vir clar. Mamachi
 Florem opp. Quid est Papa? Ep. 5 p. 254 & seq. t. 1
 charia Anti-Febron. t. 5 per tot. & in Anti-Febron. vi
 3 Diss. 7 cap. 5 & 6 pag. 451 seq.

§. 21. Certe Christus non alios constituit ma-
 qui ecclesiam regerent, quam Episcopos, & unum
 caput, ac principem Summum Pontificem, qui
 scopis, & cunctis Christianæ reipublicæ civibus
 ac jurisdictione præset. Si secundum hanc
 stitutionem alicujus Episcopi judicium emenda-
 garique debuisset, & vero nemo non fatebitur
 homines errare posse, ideoque inventum est
 appellationis, ut judicis error corrigatur; quis
 re, & quem judicio injuria damnatus appellare
 Haud sane alius Episcopus Episcopi sententiam
 re potuisset; quoniam Christus nullam uni Epi-
 pra ceteros Episcopos potestatem & jurisdictionem
 buit. Atqui appellatio provocatio est ab inferiori
 ad superiorem. Ergo cum omnium hominum
 errori subsint, cum æquum, ac necessarium sit
 re errorem, qui alteri perniciem affert, cum hi
 superiore magistratu per appellationem sit emen-
 cum Christi institutione omnes Episcopi pares
 sint, ac nemo in alium habeat jurisdictionem; ca-
 est, ut tantum Pontifex, cui uni hæc jurisdictio, &
 in omnes data est, aliorum Episcoporum sententia
 dio tollere, atque abrogare possit. Id vero est, quo
 pellationis vocamus.

§. 22. Post Christi mortem visum est alios et
 stituere magistratus, qui Summo Pontifici subesse
 essent tamen Episcopis; sed id sola hominum leges
 est. Nimirum cum Petrus, ejusque successores
 Pontifices nec ubique præsto esse, nec omnibus
 Episcoporum negotiis ubique opportune consulere
 sent, ecclesiastica institutione provisum est, ut
 que provincia haberet Antistitem, qui ejus Episcopi
 in quavis majori diœcesi unus item esset Antistes
 illi, & ei subiectis Episcopis præsideret. Ita Metropolitani
 & Patriarchæ instituti sunt, omnino ex lege Ecclesie

ina, & utrisque data sunt jura eorum præfecturæ, dictionis propria. Inter cetera vero datum est jurisdictionis, quod adversus Episcopi sententiam Metropolitæ, adversus sententiam Metropolitæ Patriarchæ, quod ille Episcopis, hic vero et Episcopis et Metro- superior est (1).

ac sane spectat communis regula, quæ est in Concil. n. III an. 597 *can. 10* apud Labbæum *col. 1401 t. 2.* *ibuscunque judicibus ecclesiasticis ad alios judices eccle-*, *ubi est major auctoritas*, provocare liceat.

. Quidquid vero auctoritatis in Episcopos Patriar- Metropolitæ ecclesiastica lege concessum est, tan- um consensu saltem tacito et præsumpto Summi is concedi potuit. Cum enim ipse unus ex divi- tuto in Episcopos haberet potestatem, ejus sane alios transferri non poterat, nisi assentiretur il- eam totam a Christo potestatem & jurisdictionem at. Sed cum Concilia in Patriarchas & Metro- ntulerunt partem jurisdictionis & potestatis, quæ instituto unius Summi Pontificis propria erat, cum- tificis id fieri siverunt, neque hi se abdicarunt e sua, quam a Christo habebant, neque eam Con- is eripere potuerunt.

Quare Metropolitæ & Patriarchis datum quidem appellationum a sententiis Episcoporum, quoniam superiores fecerat lex ecclesiastica, hoc est ipsis rat partem jurisdictionis & potestatis, quam in Epi- tantum summi Pontifices divina lege obtinebant; emper potestatem, quam habebant initio, retinue- christi instituto, ab Episcopi sententia unus Pontifex i potuisset, lege ecclesiastica appellantur etiam Me- & Patriarchæ; sed semper integrum est jus ap- um, quod in Primatu hæret.

. Et quoniam prima a Christo procedens institutio is erat, ut solus Pontifex confirmaret, infirmareve- as Episcoporum, in quos ipse unus jurisdictionem ha- Ecclesia autem hujus potestatis participes fecit- chas & Metropolitæ, sed non eam ademittit illi, cui s dederat; profecto Summus Pontifex non tantum- ntis Patriarcharum & Metropolitæ, sed etiam

illico a sententiis Episcoporum appellari potest. Illi dem appellationes pertinent ad summam & supream testatem in omnes Episcopos, Metropolitans, Patriarchas; hæc procedunt ex eadem potestate, quæ hactenus communis facta est etiam Patriarchis & Metropolitanis non tamen Summo Pontifici erepta.

§. 26. Itaque si Pontifex statim velit cognoscere sententias Episcoporum, omissis mediis, hoc est Metropolitanis & Patriarchis, quos inter Pontificem & Episcopos mediis posuit; utitur jure, quod a Christo & quod ei integrum est relictum, etiam postquam Patriarchis & Metropolitanis commune factum est. Lex, quæ sola Patriarchas supra Episcopos constituit, iudicandi facultatem dedit, omisso iudice, quem restandi ratio medium interponebat (1). An quod ecclesiastica Patriarchis licet, non licebit Summo, quem unum lex divina Episcopis superiorem fecit. Lex Ecclesiæ semper integram reliquit eam quod statim partem, quam Patriarchis & Metropolitanis fecit?

(1) Confer quæ dixi l. 1 tit. 2 Sect. 3 §. 38 not. 1 p. 2

§. 27. Fieri quidem interdum potest, ut non omittere medios iudices, atque ad Sedem Apostolicam statim confugere; quin etiam interdum locorum fraudis metus, rerum difficultas, periculum ne negligenter curate possint, quæ procul gesta sunt, facere ut non videatur interponenda ad Summum Pontificem appellatio. Tunc autem ipse suo jure non utitur; sed quia peculiaribus de causis interdum non expellitur Summum Pontificem suo jure uti, exinde efficiuntur revera non habeat potestatem (1). Ea de causa Patres, qui Episcoporum appellationes ad Sedem Apostolicam plus semel æquissimo animo probaverant (2) Presbyteri appellationi modeste resisterunt (3); hæc appellatio temporis, locorum, personarum rationi congruere videbatur (4).

(1) Simili modo S. Bernardus l. 5 de consid. c. 47. Mabill. Venet. 1781 aliquas reprehendit exemptiones, afferebant, ab iisque concedendis detertere conatur.

en non ideo negat Pontificis auctoritatem: *Sic facili-
tatis, probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed iusti-
tiam non ita. Facitis hoc, quia potestis; sed utrum & debeat
ratio est.* Sardicenses quoque canones cum innuunt, causas
ionum Episcoporum a Romano Pontifice per delegatos in
a iudices, vel per legatum in eam missum esse cognoscen-
tinent ad illud, quod magis expedire videbatur, non Pon-
tificis auctoritatem in discrimen revocant; imo *can. 4 t. 2 col.
127. Labbæi ed. Venet.* diserte memorantur causæ episco-
pales in Urbe Roma, & in iudicio Romani Episcopi de-
pendere.

lurium appellationum Episcopaliū exempla, quæ consue-
tostendunt, ultro confessi sunt Africani Patres; uti con-
Augustini Epistola, quam Constantius descripsit inter e-
Cælestini *ep. 1 n. 8 col. 1056.* Tum antiqua, ac recentia
di exempla indicans Augustinus inquit: *quæ ut à nostris
his remotissimis non requiram, recentia memorabo;* ac tria
exempla, eaque ex una provincia Cæsariensi, & in parti-
antum iudiciorum specie, quæ Augustini causæ congruebat;
cilis est de aliis quoque provinciis, aliisque iudiciis con-
fesse in hunc locum monet Constantius: *Apostolica Sedis
rum iudiciis potestas* (addenda etiam consuetudo) *hic a-
edicatur.* Ipsa causa Antonii Episcopi Fussalensis, de qua
nus in eadem epistola loquitur, appellatio fuit primum ad
ium Pontif., cui ipse Numidiæ Primas assensus est, tradi-
ommendatitiis ad eundem Bonifacium literis, deinde ad
um, quos iudicio Augustinus obsequutus est, cum ad eum
ansmisit.

este observat Card. Orsius *Histor. Eccles. l. 27 n. 56 p. 150
l. Rom.*, synodicam epistolam Concilii Africani ad Cæle-
non præcipientium, atque audacter obsistentium esse;
os tantum adhibere preces, quibus Pontificem rogant,
lat coerceatque auctoritate sua licentiam Presbyterorum
que clericorum, qui appellationis beneficio abutebantur;
terea non rogare, ut omnes rejiciantur, sed ut *ad aures
et non facilius admittatis, ne præpropere, vel indebite
ut restitui.*

ane, ut animadvertunt Fratres Ballerini *Observat. in t.
ix. 5. Quenelli n. 50 opp. S. Leonis t. 2 col. 971,* sive inspi-
æta Synodi ann. 419 sive literæ in causa Apiarii ad Bo-
n, & Cælestinum datæ, manifestum est, nulla umquam
e jus Sedis Apostolicæ recipiendi appellationes in disci-
asse vocatum. Omnis rei ratio petitur ex fraudis peri-
æ temporum dilationibus, ex testium, locorumque dif-
fibus. Accedit, quod Apiarius simplex erat Presbyter, ne-
ricani Patres ob illas, quas memoravi causas, expedire
it, quod Presbyteris, ceterisque clericis transmarinæ ap-
nes permitterentur. Nam cuius facile concessa appel-
cultare, fere quotidie rediissent pericula, & difficulta-
trum causa illam Apiarii provocationem agre ferebant.
ommodis hætenus obviam ierat Africanæ Ecclesiæ con-
s, per quam receptum erat, ut clericorum causæ in ea
finirentur; quare Africani Patres illa incommoda & pe-

dicat, Principem in civili republica non ha-
summo imperio affixa est. Hanc igitur eos
Patres urgebant ignorantes, eam a Sardice
sublatamque fuisse, eamque ut firmarent
418 novum illum edidere canonem, ne Pe-
transmarina judicia confugerent. Sane Por-
versia proponebat canones Sardicenses, quod
hi illis confirmati fuerant, & quod fi-
ribus Episcopis, qui Nicenâ Synodo inter-
Amortius *Elem. jur. canonic. t. 1 p. 5 seq.* Respon-
canones ignorare, aientes in *Epist. ad Coelen-*
tium *Epist. Pontific. Roman. n. 4 col. 1061* &
qui, tamquam a tua sanctitatis laere, mi-
venimus Patrum synodo constitutum; quia
per eundem Coepiscopum nostrum Faustinus
Nicenâ concilii exinde transmissi, in concilio
le aliquid non potuimus reperire. Quibus e-
est, eos sine cunctatione paruisse, si cano-
censis Concilii, cui, præter ceteros, etiam
nensis Episcopus interfuerat, uti observant
iii. Ep. loc. cit., & Tillemontius *art. 324 in Vit.*
qui de cetero his appellationibus minus favo-
fricani Patres ann. 419 ad Zosimum dedi-
mentio est in *Ep. 2 ad Bonifacium I. apud C.*
& 1014, & quibus ipsis dicunt hæc, *curam*
censia decreta) servari sine ulla injuria pæn-
que ad inquisitionem statutorum Nicenâ Con-
poris Concilia demonstrant, Afros, repertis
bus quærebatur, statim Sum. Pontif. obse-
argumentum persequuntur Fr. Ballerini *cit.*
Dicere 5 Concilii col. 255

rum erat Africanus Canon, quem in illo contro-
 Afri condiderant, ut firmarent consuetudinem, quam
 ; sed de Episcopis nusquam cautum fuerat, ut ipsi
 Scilem non appellarent. Neque scrupulum aliquem
 id, quod Carthagin. Cone. an. 419 *can. 28* apud
ed. can. Eccl. Afric. in Biblioth. Jur. can. Jussell. tom. 1
Paris. 1661 constitutum est; quo quidem canone con-
 quod de vetitis Presbyterorum aliorumque clerico-
 tionibus superiori anno sancitum fuerat, atque ad-
de Episcopis sapientius constitutum est. Verba hæc
 iris doctis, præsertim Natali Alexandro *Hist. Ec-*
in sac. prop. 51. 6 p. 479 ed. cit., & Orsio Cardinali *Hist.*
n. 56 t. 12 p. 415 ed. Rom. fal. 2., ac per fraudem adje-
 Sed utut vera & germana habeantur, certo eo ca-
 eri non possunt Episcoporum appellationes, qua
 dicuntur; & tamen nunquam eas vetitas fuisse con-
 rum *et remotissima et recentia* exempla sunt, ut
 gustinus. Adde, quod Africani Patres in Apicari
ad inquisitionem Nicanorum curarunt servanda n
ta statuta, ut ipsi loquuntur *in cit. Ep. 2 ad Boni-*
 denique cuncta sunt composita, uti patet ex epi-
 sfacium, quam describunt Mansius *tom. 4 concilior.*
 portius *Elem. jur. can. t. 1 in Append. p. 458 ed. Ven.*
 credat, eo ipso anno, quo omnia sunt composita,
 athenus observatum, contra consuetudinem tum an-
 n recentioris temporis Episcopos appellare ad Summ.
 aisse prohibitos? Itaque longe alius hujus canonis
 od solide, nervoseque ostendunt Fratres Ballerini
 6, et Cl. Zaccaria *Anti-Febron. t. 3 c. 4 n. 12.* Scilicet
 constituitur, ut Presbyteri ad transmarina judicium
 ant, sed Primates, aut universale concilium appellent;
 o ad Primates, aut ad universale concilium sæpius
 constituta est. Id vero non excludit transmarinas
 Episcoporum; sed sicuti Episcopi in appellationi-
 provinciis interposuerant, judices habebant Prima-
 ersale concilium, ita etiam Presbyteri, ac Diaconi
 us in posterum uti jubentur.

psu temporum jus hoc appellationum ad Sum-
 m Ecclesiæ lege (1), & consuetudine (2) firma-
 erum utraque non novum jus constituit, sed
 utum, & hærens in Primatu confirmavit (5).

jus quarundam appellationum Sum. Pontifici
 e putant ex jure Patriarchico, ii faciunt, ut
 re Divino Pontifex habet, id ex jure Ecclesia-
 e videatur. Sed Patriarchas supra Episcopos po-
 x Ecclesiæ, Sum. Pontif. ipse Christus. Itaque
 bent Ecclesiæ lege, sine qua Episcopis superio-
 at, ut appellationes recipiant a sententiis Epi-

notus Sardicensis habita est, jus appellationis
licam probatum, confirmatumque fuerat, plan-
bent, qui ea de re initium juris positivi a
talibus ducendum esse arbitrantur. Sunt a
Concilio canones tres, qui ad hunc locum per-
3, 4, 7 seu 5 t. 2 *Concil. col. 659 collect.* Lab-
dunt Frat. Ballerini *loc. cit. col. 947*, non
tiones, quæ post omnia gradatim excussa ju-
ad Sedem Apostolicam interponuntur; sed pe-
judicium, quod statim post primum judicium
constitueretur. Novum id quidem erat ex
suetudine, ut qui primo judicio damnatus fue-
ad Episcopos finitimæ provincie, ut cautum
no *can. 14 conc. 1. 2 col. 591 collect.* Labbzi; p
Si vobis placet, S. Petri Apostoli memoriam h-
tur ab his, qui causam examinarunt, Julio Ro-
judicaverit renovandum esse judicium, renove-
Sed ratio Primatus, & studium coercendi a-
rum, qui Rom. Pontif. in causis Orientis jus-
buntur, fecit, ut novum illud jus constitueret
bus diserte agunt Canones 4 & 7 seu 5, iisq
quod Sum. Pontif. appellationes recipiat, ac
tibus, vel ipse *causa cognita sententiam ferat*
cat interpretatio Dionysii Exigui *cit. can. 4*
pta verbis: *Cum aliquis Episcopus depositus fu-*
porum judicio, & proclamaverit, agendum in
Roma; alter Episcopus in ejus cathedra, post
qui videtur depositus, omnino non ordinatur, &
judicio Episcopi Romani determinata. Baznagi
snellus, & ceteri, qui Sardicenses Canones
negant, refutantur certissimis testimoniis, &

t. 5, & Marchettus *dei Canoni del Concilio di Sardica* par. p. 111, a quibus omnis, quæ contra ius appellationum ex omnibus peti solent, graviter, ac solide refutantur.

Appellationum, quæ ad Sedem Apostolicam ex omnibus partibus interpositæ sunt, tum ante, tum post Sardicense Concilium, magnus numerus est. Anno 142 a iudicio Synopenses Episcopi, a quo ob stuprum de gradu dimotus fuerat, Marcionem venit, ut a Sede Apostolica pacem & communionem peteret. Negant Launojus, de Marca, Du-Pin, pluresque ceteros, Marcionis appellationem, sed aliud ostendunt Belarius *De Rom. Pont.* l. 2 c. 21 opp. t. 1 p. 551 *ed. Ven.* 1721, & Ananus Lupus *de Appellat. Diss.* 1 c. 18, Mansius & Roncarius *Natal. Alexandr. Histor. Eccles. sæc. 4 Diss.* 28 t. 4 p. 481 *Venet.* 1776, Zaccaria *Anti-Febron. par.* 2 l. 5 c. 2 n. 2. Anno 1776 Lamesitanus damnatus a synodo 90. Episcoporum communionis a S. Cornelio Pontif. fraudulenter impetrare coepit; quod sane, nonnisi, cognita & revocata synodi sententia fieri poterat. Unde veram appellationem ipse Constantius *Epist. Pontif. Roman. in notis. Epist. Non extant. Steph.* 1. 4 col. 223. Biennio post fortunatus, alique Africanæ Ecclesiæ presbyteri; anno autem 262. Basilides Asturicensis, & Marmeritensis Episcopus Apostolicam Sedem appellarunt. Cyriacus *ep.* 98 col. 253 *edit. Balutii Venet.* 1728 nullam adversus hanc appellationem querelam proponit; tantum dicit eam obrepticam, ius appellationis agnoscit. Exemplum hoc vetusto iuri appellationum confirmando aptissimum esse, animadvertunt Balutius *ep.* 27 in cit. *ep.* 68 col. 260, & Fratres Ballerini *cit.* t. 2 *Leonis* col. 931. Eodem anno Paulus Samosatenus ab Antiocheno Concilio depositus suam iterum causam apud Felicem Pontificem agendam curavit; qua de re copiose agit Cl. Zacharia *Anti-Febron. par.* 2 l. 3 c. 2 §. 6. Anno 315. Cæcilianus Cartaginensis Episcopus iudicatus, & eiectus a synodo Carthaginensi appellationem provinciarum, Melchiadem Pontif. appellavit, ab eo cognita, absolutus est. Denique anno 541. celebris Athanasii appellatio, de qua agit Sozomenus *Hist.* 1. 3 c. 8 p. 102 *abrig.*, ac Gelasius I. *Ep.* 15 *ad Dardan.* apud Labbeum *529 edit. Venet.* habet hæc: *Sancta memoria quippe Antiochensis Synodus Orientalis addixerat, quem tamen exceptum Synodo Apostolica, quia damnationi Græcorum non consensit, absolutumque hanc quidem appellationem in discrimen revocare non est Constantius Arianus Imperi, sed tantum apud Ligetum, ut ejus quoque iudicio Athanasius damnaretur, sicut et ex Dialog. int. Liberium & Constantium apud Constantium Epist. Pontif. Roman. col. 455 & seq. Sunt & alia harum appellationum Sardinensi Concilio antiquiorum exempla, quæ præter ceteros, collegit Auctor dissertationis Romæ editæ *de Appellationibus ad Romanum Pontificem.* Post Sardicense Concilium plura etiam sunt de his appellationibus monumenta. Nam sæc. IV Eustathius Sebastenus Episcopus cum in Melitinensi Arianorum depositus fuisset, Libertium Pontificem appellavit, a quo restitutus est; qua de re confer ea, quæ habet *lib. 1 tit. 3 sect. 1 §. 18 not. 5 pag. 174.* Eodem sæculo Petrus Hierosolymitanæ Ecclesiæ sacerdos, itemque Instantius, Salvianus,*

saeculum V appellationes Bubalii & Tauriani
 uti patet ex ejus *Ep. ad Episc. Macedon.* ep.
 841; Caelestii Presbyteri & Patrocli Arelaten-
 utramque memorat *ep. 2 ad Aurel. et ep. 5,*
 stantium *col. 944 et 959*, item quatuor illæ e-
 nes, quas ab Augustino recenseri diximus, &
 quo loquitur Bonifacius I. *Epist. ad Rofum*
col. 1036, Eutherii Thyanensis, & Hell-
 nomine Episcoporum Euphratesiæ, utriusque C
 secundæ, Bithyniæ, Thessaliæ, & Mæsiæ ad-
 gerunt, uti constat ex eorum epistola apud C
et seq., Iddæz Smirnenfis Episcopi ad eumde-
 eam memorat *ep. 9 n 3 col. 1266* apud Con-
 nis appellationibus celebre est testimonium S.
 10 *ed. Ballerini. t. 1 col. 654* inquit, *a Gallie*
tionibus esse consultam Sedem Apostolicam, e-
tus consuetudo poscebat, per diversarum appella-
aut retracta ab ea, aut confirmata fuisse judi-
 tiones Chelidoni, Lupicini, Eutychetis, S. F.
 Salomonis Presbyteri, Stephani Larissæi, C
 Rejensis, ceteras, quarum magnus est numer-
 quos supra indicavi, scriptoribus accurate d-
 scam in appellationibus Honorati Archidiacon-
 cissimi & Vincentii diaconorum Hadriani Epis-
 nis Presbyteri Isauriæ, Joannis Presbyteri Cl-
 thanasii Monachi, Claudii Abbatis, Pauli Epis-
 rentii Episcopi Epidauri, Donadei Daconi Nu-
 lacæ, Alcisonis Corcyrensis, quarum appella-
 stis est S. Gregorius M. l. 1 ep. 19, 20 opp.

ei appellationes totius Ecclesie ad hujus sedis examen voluerit; ab ipsa vero nusquam potius appellari debere sanxerit. Late hoc totum argumentum persecutus sum in opere *Juris ei universi publici, ac privati* l. 2 p. 245 seq.

Quæ de Primatus jure dicta sunt, ostendunt, ei prorsus hæc appellationum; idque etiam confirmant exempla appellationum Sardicensi concilio antiquiorum. Nam si jus hoc primum monibus statutum fuisset, nullæ ante eos occurrerent ad Arcem sedem appellationes. Hinc eas ex ipso jure Primatus ait S. Bonifacius I. ep. 14 ad Thersal. Episc. col. 1053 apud Antium, Agapetus Ep. 4 ad Justinianum Imperat. apud Labbeum collect. concil. t. 5 col. 942 ed. Venet., Agatho in Concil. ibid. t. 7 col. 606, Gelasius I. in cit. Common. ad Faustum Labbeum t. 5 concil. col. 297, Valentinianus III. Ep. ad Theop. S. Leon. p. 201 ed. Rom., & S. Bernardus de Considerat. ad l. 3 c. 2 opp. t. 2 p. 370 ed. Ven. 1781 Appellatur, inquit, de iure ad te. Id quidem in testimonium singularis Primatus reliqui Patres, quos inter sunt S. Innocentius I. ep. 2 ad Victor. 6 apud Constantium col. 749, Julius I. Ep. I. ad Euseb. n. ad eundem Constantium col. 586, Leo M. Ep. 10 ad Viennens. c. 2. opp. t. 1 col. 654 ed. Ballerin., ceteri quos mitto, ne nimis, hanc ajunt, perpetuo fuisse Ecclesie consuetudinem, ut in quibus Summus Pontifex appellaretur; quæ perpetua consuetudo tantum ad jus primatus referri potest. Ipse Quesnellus, in studio appellationibus adversatur Diss. 15 in S. Leon. n. 4 fateri vel invitus debuit, Gallicanos, cum appellationes eunt, respexisse ad Primatus Pontificis dignitatem, ac potentiam, ut Irenæus vocat, principalitatem.

ag. Jus Patriarchicum inesse dicimus in Summo Pontifici propterea quod lex Ecclesie, quæ in Oriente inter Imperatorem & Episcopos esse voluit Patriarchas, medium hunc in Occidente non constituit; ideoque Pontifex Occidentis Patriarcha appellatur, quoniam eum quoque occupat in Occidente locum, qui in Oriente datus est certis Principibus, quos Ecclesia ceteris in ea regione superiores. Sed tum in Oriente tum in Occidente Primas, & in Ecclesia est; et jus annexum Potestati superiori, quod est Primatus, ad inferiorem, quæ in illa inest, hoc ad Patriarchatum, referri non potest. Simili modo si Imperator, qui summo potitur imperio, aut ducis in bello, iudicis civilium controversiarum partes velit sustinere, quid in utroque munere gerit, non ex mera iudicis, sed ex potestate gerit, sed ex potestate summi imperii, & utraque illa potestas insita & affixa est (1).

Confer Heineccium *Elem. jur. natur. & gent.* l. 2 c. 8 §. 156 & c. 9 §. 192 opp. t. 8 p. 213 et 229 ed. Neap. cit.

Dei. Tom. III.

si habuissent, illam certe misissent ad Ecclesiam Hispanicam, quæ semper magnam habuit cum Romana Ecclesia consuetudinem. Sane pars altera collectionis Gotico-Hispanicæ constat ex Decretalibus Summorum Pontificum centum, ac duabus, hæc enim sunt certæ fidei, quas sequitur Decretalis *de Libris recipiendis*, & non recipiendis, unde Gratianus desumpsit *Can. Sancta Synodus* 3 *Dist.* 15, qui canon, uti testatur Burrielius *cir. Ep. ad Leonem de Castro*, in omnibus Codicibus non Gelasio, sed Honorius tribuitur. Optandum maxime esset, ut præclara Hispanorum illorum viris abundat ingenio, ac doctrina plenis, in locum emendationem Gotico-Hispanicam, quam duabus illis literis Burrielius memorat, quamque ipse illustravit; magnum exinde locum acciperet ecclesiastica jurisprudentia, & multa forte opera emendanda in operibus eorum, qui antiquas canonum collectiones ediderunt. Certe testatur Burrielius, multa se animadvertisse minus vere, & minus accurate scripta a Card. Aguirrio, & Istanto Cannio, qui hætenus visi sunt Hispanicæ Canonum collectiones omnium diligentissime expendisse. Ceterum de Isidori collectione actum supra est p. 66 *seq.*, & mihi valde probabilis coniectura est totius fraudis auctorem fuisse Benedictum Moguntinum, qui circa annum 845 Capitularium divulgavit.

TITULUS XVI.

De in integrum restitutione.

1. In integrum restitutio quid?	7. Effectus restitutionis in re?
2 & 3. Qui habeant beneficium restitutionis integrum?	8. Supplicatio Principi?
4. Quibus in rebus datur?	9. Confirmatio Apostolica?
5 & 6. Qui in integrum restituant?	10. Oris aperitio.

§. 1. Qui appellationis remedio uti non potest, beneficium habet restitutionis in integrum, per quam omnia antiquum statum restituuntur. Definitur autem in integrum restitutio a Paulo JC. (1) redintegrandæ rei, vel cuncta actio (2). Datur hoc remedium extra ordinem, et non sit iis, quibus aliæ desunt actiones, per quas jussum sequantur. Quare cum actus ipso jure irritus est, nec aliud suppetit ordinarium civile remedium, in integrum restitutio dari non solet (3).

(1) *Recept. sentent. l. 1 tit. 7 §. 1* apud Schulkingium *l. 1 vet. Anse-Justinian. p. 235 ed. Lipsiæ 1757.*

(2) Actionis vocabulum generatim hic accipitur pro quoque remedio, quod quis vel intendit, vel a magistratu petit ut in *L. 57 ff. de Obligat. et action.* Ab Isidoro Origine in integrum restitutio definitur, *causæ, vel rei reparatio.*

(3) *L. 17 ff. de Minor.*

ra dixi, ac suis ipsis principiis Cavallarium urgeo. Si
 lationum *consecutaneum est Primatus Rom. Pontif. in uni-*
Ecclesiam, si ipse appellatur, quia ceteris Episcopis *supe-*
& naturalis ratio dictas, ab interioribus ad superiorem
lum, hoc est si ius appellationum originem habet a Jure
 a quo certe Primatus oritur, qui Summus Pontifex
 uit canonibus Sardicensibus, aut falsis Isidori decreta-
 tion hie decretales, neque illi canones dederunt ius ap-
 tum, sed dedit ipse Christus, qui Primatum instituit.
 tera, quæ Cavallarius cumulat contra ius appellationis
 od in ipso Primatum inesse demonstravimus. Nam ipsa
 umenta Bohmeri, Van-Espenii, Febronii, ceterorum,
 ra refutavimus, ut proinde eadem omnia quadrent etiam
 llarium, qui aliorum errores literis consignavit. Simili
 causa in notis ad titulum de *judiciaria Ecclesie pote-*
 ratim non refutavimus Cavallarium, qui in *Int. canon.*
ap. 2 & 3 adversus judicariam in causis civilibus Eccle-
 statem multa habet, quæ a Du-Pinio, Fevretio, Van-
 , ceterisque similibus desumpta sunt. Nam eorum ine-
 plosis, atque reiectis, etiam Cavallario, cuius par omnino
 t, satisfactum arbitramur. Liceat mihi hoc loco, quo-
 emoravi Isidori Mercatoris collectionem, cuius sape in
 titutionibus mentio occurrit, aliquid animadvertere, quod
 tum Tomum I. earumdem Institutionem, ubi de hæc col-
 disserui p. 67 & seq. intellexi ex Mess. epist. P. Burrie-
 ad Franciscum Ravagum die 22 Decemb. ann. 1752,
 lhi legendam dedit V. Cl. Laurentius Hervas, qui etiam
 item descripsit in opere, cui titulus *Storia della vita dell'*
2 l. 4 c. 11 p. 191. Tradit nimirum Burrielius Isido-
 m præsertim fuisse. Hispanica collectionem canonum,
 a addidit ingenio suo, multaque emendavit, atque detra-
 um illud figmentum componeret, quod & ego observavi
 omenis t. 1 c. 5 §. 64 p. 68 & seq. Illud in primis mo-
 Burrielius, sese omnia Hispaniarum archivia diligentis-
 trasse, neque ullum unquam manuscriptum codicem ejus
 ni reperire potuisse; quod argumento est plane maximo,
 , qui Isidorum conferentes cum ea collectione, quæ in
 manibus versabatur, nullo negotio fraudem detegere po-
 Isidori figmenta penitus ignorasse. Illam autem collectio-
 otico-Hispanicam descripsit Burrielius literis ad Canonis-
 trum de Castro datis die 30 Decembris an. 1754, quas
 literas apud eundem eruditum virum Laurentium Her-
 . Scilicet ea continet canones XX Nicænos, quos conti-
 untur aliarum Græcarum Synodorum Canones in latinum
 m, conversi; sed hæc versio diversa est a Donsiana, at-
 am magna ex parte est, quam dedit Isidorus Mercator, cu-
 ine eam Harduinus edidit. Atque hæc causa est, pro-
 um multi in Gallis putaverint, Isidori collectionem in
 is fuisse absolutam, quia nimirum Isidorus ex collectione
 Hispanica fere integram Græcorum canonum versionem ar-
 Novum hinc argumentum educitur, ex quo patet non mo-
 is fuisse in hac Isidori collectione Pontificium Romano-
 tes, sed ipsos etiam nullam ejus rationem habuisse; quam

(4) *Cap. 2 de in integr. restit.*

(5) *Cap. 2 eod. in 6.*

(6) *Cap. 3 de in integr. restit.*

(7) *Cap. 3 eod.* At enim qui privilegium habet, eo magis potest adversus illum, cui par est privilegium *L. 12 §. 1 ad §. potior. in pignor.* Verum id quidem est, si utraque Ecclesia de damno vitando agat; at si altera de damno vitando, altera de lucro capiendo agat, illam contra hanc restitui æquum est, uti simul contra minorem restituitur *L. 12 §. Item queritur ff. de Mon.*

§. 4. Datur in integrum restitutio etiam contra sententiam Principis (1), aut summi Pontificis (2), sed tam uterque contra propriam sententiam, aut sui delegati constituit (3): datur præterea tam in iudicio, quam extra iudicium, cum quis ex aliquo facto, aut contractu laesus sit. Semel denegata non amplius conceditur, præter quam appellationem omissam; nisi deinceps nova prodierint argumenta, quorum gratia tribuenda videatur (4).

(1) *Leg. 1 et 2 eod. Si sap. restit. in integr. postulat.*

(2) *Cap. 5 de in integr. restit.*

(3) *L. 18 ff. de Minor. 25 an., L. 3 eod. Si alius iudic.*

(4) *Cap. ult. de in integr. restit.*

§. 5. Restituit autem Magistratus urbanus, vel prætor, vel iudex in eam rem a Principe, vel a summo Pontifice (1). Municipalis magistratus sine Principis auctoritate neminem restituere potest (2), quoniam non habet imperium, cuius præsertim est propria in integrum restitutio. Atque hi quidem concedunt in integrum restitutionem, quam ordinariam dicimus, quæ scilicet ab ipso iudice, et intra certum tempus, puta intra quadriennium, conceditur. Nam extra ordinem, hoc est præter scriptum imperium, uti fit in transactionibus, & similibus, tempore a lege constituto, solus Princeps restituit.

(1) Confer Cajacium in *cod. l. 4 tit. 46 opp. t. 20 col. 81a de iur. dict. lib. 1 c. 32 opp. t. 5 p. 96 et seq. ed. Neap. 1744.*

(2) *L. 26 ff. ad Municipal.* Vide Scipionem Gentilem de *jur. dict. lib. 1 c. 32 opp. t. 5 p. 96 et seq. ed. Neap. 1744.* rum jure Codicis etiam municipales magistratus in integrum restituere posse, censet Oddus de *Restit. in integr. par. 1 art. 4.*

§. 6. Magistratus adversus suam, aut iudicis inferioris parive potestatis sententiam restituit; inferior autem magistratus contra superioris sententiam restituit.

(1). Nostris moribus Index ordinarius, qui in Principe jus reddit, quique ex omnibus provinciis atque in integrum restituit adversus judicata magistrum provincialium, & municipalium: sed contra judicatum a Principe in integrum restitutio contraria. Alicubi mos est, ut propter incidentia in lite a ordinario, cum vero agitur de præcipuo negotio, de contractibus, transactionibus, hæreditatum adiuvantibus, aut repudiationibus, præscriptionibus, rebus iuris, ceterisque similibus, non nisi a Principe, vel ab eo si data hæc potestas a Principe est, restitutio tri-
 (2).

Consule Cujacium *l. c.*, et in *Leg. 16 ff. de Minor. 25 an.*
l. col. 868 ed. cit., & Donellum *de Jur. civil. l. 11 c. 14 §.*
l. 5 col. 1243 seq. ed. Luca cis.

Vide Voetum in *Pandect. l. 4 tit. 1 n. 3 et 4.*

7. Petita in integrum restitutione omnia in suo statu manere debent, donec res finita fuerit (1); & ideo latentis executionis suspensio penditur, perinde ac appellatio posita fuisset (2). Ea vero inde impetrata, omnia ad primum statum vocantur, læsio removetur, & quæ suæ unusquisque recuperat (3). Nam restitutio prodest tantum illi, qui eam impetrat, sed etiam illi, contra quem conceditur, quoniam utrique suum tribuendum est. Cum rem recuperat,olvere debet impensas, quas alter fecit (4).

l. un. cod. de in Integr. rest. postul. ne quid novi fiat.

Cap. 6 de In integr. restit.

l. 25 §. Restitutio ff. de Minor.

Cap. 1 de In integr. restit., C. 11 de Reb. Eccles. alien.

- Etiam a supplicatione Principi oblata, quam & rem appellamus (1), adjuvantur ii, qui appellationis uti nequeunt. Quæ supplicatio dici potest querela adversus molestiam, sive gravamen iudicis, a cujus sententia propter ejus excellentiam statuto, aut Principis consuetudine appellare non licet (2). Ea vero si proponatur decem dies post latam sententiam, efficit, ut eadem sententia non aliter exitum habeat, nisi victor fidejussio præbuerit tantum restituendi cum ultimis augmentum fuerit in condemnatione, si sententia revo-

(3) *Auth. Quæ supplicatio cod. de Precib.*
Autentica sumpta est ex *Novel. 119 C. 5. V*
de Sentent. Præfict. Prætor. opp. 1. 9 col. 5
plerisque in locis fori usu receptum est, ut
decem Principi oblata sententiæ executione
ulla habeatur ratio cautionis *de restituendo*,
emittere velit.

(4) Consule Voetum *ad Pandect. l. 49* sit
piose disputat.

§. 9. Quemadmodum vero qui causa
antea gestum infirmari postulat, ita quæ
illi vim majorem sæpe addendam curat,
Apostolicæ Sedis Confirmatione. Agunt
in titulo *de Confirmatione utili vel*
hæc confirmatio, cum facta est causa
omnem controversiam: adeo ut res a
confirmata amplius in discrimen revoca
tra vero si edita est re non cognita, at
muni, ut ajunt, ea quidem impediment
nus judex rem noscat: quia confirmatio
modo justa sit sententia, de qua quære

(1) *Cap. 1 ibique Glossa v. Confirmationem*
Confirmat. util. vel inutil., C. 5 de Concess.
fide, et potest. delegat.

§. 10. In primis autem curandum es

non solet, nisi primum ab ipso Pontifice oris, ut vo-
peritio fuerit impetrata.

Cap. 1 & 2 de Confirmat. util. vel inutil.

TITULUS XVII.

De Arbitris.

Arbitros, & transactiones lites
cur.
arbitr?
er vel necessarius, vel vo-
us.
as in rebus necessarii arbitri
antur?
tri voluntarii nullam habent
ctionem.
entia ab arbitro lata quam
habeat?
arbitri esse possint.
ne, an plures arbitri eligendi?

9. Quomodo plures arbitri judicare debeant, & quid agendum, si inter se dissentiant?
10. Quando arbitri cogendi ad ferendum judicium?
11. Quomodo ab arbitris judicandum?
12. Quæ causæ reliciant arbitrium?
13. Arbitri judicium ad boni viri arbitrium quando redigatur?
14. Quis arbitrii executionem decernat?
15. Quomodo expirent arbitria?

Forensem strepitum, longasque, ac periculosas ju-
tam ambages declinaturi non raro controversias om-
bitrorum fidei dijudicandas committimus, aut initis
consensu pactis & transactionibus sedamus, atque
nimus. Itaque posteaquam de judiciis actum est, ali-
am de arbitris, & aliqua item de pactis & transa-
bus addenda sunt.

Arbiter in libris juris civilis sæpe est judex a Præ-
tatus (1); sed tamen distinguitur ab eo, quem pro-
dicem appellamus (2). Qui bonæ fidei judiciis da-
rbiter; qui stricti juris, judex est: uterque consti-
a magistratu, qui dati ab se judicis, aut arbitri
tiam exequitur (3). Nobis hoc loco arbiter est ju-
ad cognoscendam, finiendamque controversiam liti-
am voluntate constitutus, sive id ipsi legis imperio
ant, sive sponte sua (4).

L. 5 cod. de Commun. divid.

L. 7 ff. ad leg. Jul. repet., leg. 15 ff. de Re judic. §. 1
de Act.

L. 15 cit. ff. de Re judic. Confer Brissonium de Verb. si-
v. Arbitr.

Arbiter ab eo distinguitur, quem nos arbitratorem voca-
quod quidem vocabulum Jus Civile ignoravit, rem tamen
Devoti. Tom. III.

ipsam recte novit. Arbitrator autem dicitur, qui iuxta
 iudicii forma ex æquo & bono lites suo consilio & arbitrio
 det componere, *leg. 14 §. Receperit ff. de Recep. qu. et
 recept.* vel conventiones, aliaque ad finem bonum perducit, ob-
 beturque in contractibus, ut rerum pretia, mercedem operum,
 lucrum, aut damnum, ceteraque similia boni viri arbitrio
 stituat *l. 70 §. Gener. ff. de jur. dot. leg. 78, 77, 74 §. 1 ff.
 socio, §. 1 Inst. de Locat., §. Empt., 2 Inst. de leg. ul.
 de Contrahen. empt.* Confer Cujacium in *l. 4 quæ. Paul.
 77 opp. tom. 5 col. 968 seq.*

§. 5. Nam alii sunt arbitri, quos ipsi quidem eligunt
 sumunt, sed legis jussu; & alii sunt, quos ipsi suo arbitrio
 ac libera voluntate constituunt, & hi voluntarii, alii
 necessarii appellantur (1). Arbitri necessarii veri
 sunt, quoniam dantur a lege, vel Principe, vel Magis-
 tratu, qui eos eligere cogunt: ideoque habent iurisdictionem
 eorumque sententia vim accipit rei judicatz, de qua
 appellatur (2). Retinent tamen nomen arbitratorum, quoniam
 niam mutuo partium consensu eliguntur, ut arbitri
 socio, tutelæ (3).

(1) Arbitri libera litigantium voluntate electi proprie
 voluntarii, legis autem imperio constituti iuris arbitri
 Atque hi quidem originem ducunt a iudicibus, qui electi
 tur in negotiis bonæ fidei partium voluntate electi *leg. 17 ff.
 de iur. dic., qui ex æquo & bono arbitrari de lite poterant, & qui
 in Jure Romano sæpe mentio est leg. 7 ff. de Negot. leg. 1 ff.
 Paet. dotal. leg. 47 ff. Famil. ercisc.* Quia etiam hi dantur
 articulos incidentes definiendos, veluti ad probandos filios
 a quibus etiam appellari poterat, cum instar iudicum
 rum essent *leg. ff. Qui satisd. cogant.*

(2) *L. 9 ff. Qui satisd. cogant., leg. 23 ff. de Appell., C.
 de Offic. deleg. in 6.*

(3) Consule Cujacium in *leg. 16 cod. de Judic. opp. l. 1
 158 ad. cit.*

§. 4. Plura autem negotia sunt, quæ leges ab his
 bitris expediri volunt. Ita jure civili si delegati
 suspecti habeantur, eligendi sunt arbitri, qui ipsam
 cipem causam dijudicent (1): itemque jure canonico
 iudices super revocatione Literarum Apostolicarum
 se non consentiunt (2), aut cum datus iudex suspectus
 est, arbitri constituuntur (3). In Africana Ecclesia
 debebant arbitri, qui noscerent appellationes a syn-
 synodi provincialis (4): & nunc jure municipali quæ
 regionum sancitum est, ut eorum, qui inter se con-

s gradu conjunguntur, lites arbitrorum judicio
tantur.

- 16 *cod. de Judic.*
11 *de Offic. & potest. delegat.*, in 6.
59 *de Offic. & potest. deleg.*, C. 14 *de rescript.*, C. 41 §.
31 *de Appellat.*, C. 4 *de For. compet.*
7. 96 *cod. African.* apud Dionysium Exiguum in *Biblioth.*
32.

Arbitri voluntarii nullam habent jurisdictionem,
tum notionem, nec proprie judices sunt, quos
um consensus facere non potest (1), sed tantum
romissio judicis partes suscipiunt (2). Compromis-
conventio, qua litigantes controversiam alicujus
ubjiciunt, spondentque, se arbitri sententiæ pari-
Accepta ab arbitro conventio *receptum* dicitur (4).
em promittunt litigantes vel mutua stipulatione,
o pacto, & interdum etiam pro eorum arbitrio ad-
ena, per quam ipsi firmiori vinculo obstringuntur.

- 5 *cod. de Jurisd.*
14 §. 2 *ff. de Recept. arbitr. qui arbitr. recept.*
11 §. 2 *ff. cod.*, C. 10 *de Arbitr.*
25 §. 2 *ff. cod.*, C. 4 *de Arbitr.*

Antiquo jure etiam jurisjurandi religione compro-
s suam obligabant fidem; tum id vetuit Justinia-
sed jure canonico recte emittitur jusjurandum,
um valet (2). Cum compromisso adjecta pœna est,
citur, & omittitur arbitrio litigantium (3); tum
tum canonico jure locus est petitioni pœnæ, non
ni rei judicatæ, quam arbitrium minime parit (4);
na est omissa, *incerti actio* a jure civili compara-
stiniani lege (5). Si pactum sine pœna est *arbitri*
et stari, & litigantes aut sententiam subscripse-
decem dierum silentio confirmaverint, reo pacti
actori in factum actio conceditur (6). Sed hodie
jam civilis juris subtilitatibus, quodvis compromis-
iam nudo pacto initum, actionem, & exceptionem
iam passim recepta sententia est, etiam ex nudo
ionem, & exceptionem oriri; sive id ex jure ca-
aut potius ex ejus interpretatione in mores tradu-
erit, sive quod labentibus annis grave & absurdum
erit, etiam in nudis pactis fidem fallere (7).

- (1) *Auth. Decernit cod. de Recept. & arbitr.*, Nov. 82. l. 11 §. 1.
 (2) *C. 2 de Arbitr.*
 (3) *L. 32 §. ult. ff. de Recept., C. 9 de Arbitr.*
 (4) *L. 2 ff. de Recept., C. 9 de Arbitr.*
 (5) *L. 32 §. ult. ff. de Recept.*
 (6) *L. 5 cod. de Recept. et arbitr.*
 (7) Confer Gudelinum *de Jur. noviss. l. 3 c. 5 n. 8 et 10*,
Manud. ad jurispr. Holland. l. 3 c. 1.

§. 7. Omnes, qui judices, ii ferme arbitri esse possunt sive sint privati homines, sive magistratus (1), *judices ordinarii*, aut delegati (2). Quin etiam ab hoc officio repelluntur infames, & libertini (3); filii quoque cum patris cognoscere non prohibentur (4). Haud tamen arbitri constitui possunt servi, pupilli, furiosi, amentes, & miles (5); minores annis viginti (6), itemque ex jure civili mulieres (7); quamquam eis jus canonicum arbitrium permittat, si lege, aut moribus ordinariam habeant jurisdictionem (8). Laici quoque in rebus spiritualibus esse nequeunt (9), nisi cum Episcopi auctoritate cunctis sint adjuncti, aut jussi a Summo Pontifice arbitrium interpretentur (10); denique excommunicati vitandi, quorum societatem refugimus, arbitri munere fungi non possunt.

- (1) *L. 3 et 4 ff. de Recept. arbitr. qui arbitr.*
 (2) Inquit Ulpianus *in leg. 9 ff. eod.* non posse *judicium arbitrium recipere ejus rei, de qua judex est.* Sed civili juri a Canonico derogatum plerique sentiunt. Ut ut sit, certe jure Canonico ordinarii, tum delegati judices arbitri esse possunt, ut patet ex *C. 5, 7, 10 de Arbitris, et C. 14 de Presumpt.*
 (3) *L. 7 ff. de Recept. arbitr. et qui arbitr., can. 2 §. equum c. 5 qu. 7.*
 (4) *L. 6 ff. eod.*
 (5) *L. 9 ff. de Recept. arbitr. et qui arbitr. recip.*
 (6) *L. 46 ff. eod.* Late ea de re disputat Voetus *ad Pandect. l. 4 tit. 8 num. 7.*
 (7) *L. ult. eod. de Recept. et arbitr.*
 (8) *Cap. 4 de Arbitr.* Cujus historiam tradit Mantique *de Cisterciens. t. 3 an. 204 c. 5.* Confer etiam Cujacium *Observ. l. 13 c. 23 opp. t. 3 col. 248 ed. cit.*
 (9) *Cap. 8 de Arbitris.*
 (10) *Cap. 9 eod.*

§. 8. Tam unus, quam plures arbitri constitui possunt, tum pares, tum impares numero; licet satius sit pares numero eligere, ut hoc modo, si dissentiant, tutius firmum habeatur quod a pluribus definitum fuerit (1). Nam

ni est, quod cum omnium, qui iudices dati sunt, sententiae inter se non conveniunt, litem finit iudicium, quod a numero ediderunt; cum autem cuncti sunt opinionum discordes praefertur sententia ejus qui minorem summam constituit, quoniam summa minor in majori continet, adeoque omnes in eam consenserunt (2).

Cap. 1 de Arbitris.

Cap. 1 cod. in 6 leg. 52 §. Si plures ff. de Recept. arbitr. qui

1. Jure civili, cum plures arbitri electi sunt, omnes aequum judicare debent; nisi cautum nominatim sit, quod absente, reliqui negotium expediant (1). At jure Romano si unus citatus, nec impeditus addesse nolit, representantes controversiam finiunt (2); quod rectissime iustum est, ut lites exitum habeant celeriores. Quod si arbitri constituti sint, iique inter se in iudicando dissentiant, secundum jus civile tertius sumitur in commissio designatus, sed eo non designato, solvitur commissum, quoniam in hoc tertio eligendo arbitri dissentire solent (3). Sed hodie semper duobus arbitris, quorum simile iudicium, integrum est tertium, etiam non electum, sumere, qui litem finiat, modo litigantes ex parte non contradicant (4); quod juris canonici disciplinae iustum est (5).

leg. 19 §. Item, & leg. 20 & 21 ff. de Recept. arbitr.

Cap. 2 de Arbitris n. 6.

leg. 19 §. Si in duos ff. de Recept. arbitr.

Arbitris dissentientibus posse litigantes a compromisso reverti est, cum id eis a lege permittatur. Itaque si litigantes actionibus suis denuncient, ne tertius eligatur, aut ne sententia dicat, non intelligo, quomodo hic tertius, in quem nunquam litigantes consenserunt, arbiter efficiatur; cum nemo sine voluntate satis idoneus arbiter esse possit. Consule Voetii *Pandect. lib. 4 tit. 8 n. 13.*

Cap. 61 de Appellat.

2. Arbitri iudicium sponte suscipiunt, quoniam, ut ait inquit Ulpianus (1), haec res libera & soluta est, extra necessitatem jurisdictionis posita. Sed quod initio voluntarium erat, fit postea necessarium; quoniam qui arbitrum susceperunt, videntur suam obligasse fidem, quam servare oportet. Itaque arbitri semel suscepto munere

(1) *L. 3 §. 1 de Recept. arbitr. & qui arbi*

(2) *Leg. 3 §. 1 cit., & leg. 22 ff. eod.*

(5) Confer Huberum *Prælect. ad pandect.*
& Heineccium *eod. loc. §. 540 opp. tom. 2 p.*

§. 11. Pendet autem ex indole præsertim promissi, quo modo, quoque ordine processum habere, quam contra non habere, intra quod tempus, & quibus de recitare debeant (1). Generatim ferenda est sententia loco, in quem compromissum fuit directo (2); tempore convento, nisi litigantes definiverint, vel ejus prorogandi arbitrium, vel arbitri jurent sibi nondum liquet præsentibus publicanda est (3), nisi aliud receptum sit; denique ferenda est de eo quod datum fuit, non de alio (4), & si plura sunt, de omnibus est judicandum (5). Prohibetur alios eligere, qui controversiam de se potestatem a litigantibus acceperunt (6) ea de re nihil actum est (7).

(1) Confer *cap. 1 & 12 de Arbitris.*

(2) *L. 27 §. Si arbitrum ff. de Recept. qui a*

simplicem arbitri notionem expediri non possunt, quæ publicum pertinent & publicam auctoritatem deservunt. Ergo rejiciunt arbitrium causæ restitutionis in integrum, criminales, in quibus criminaliter agitur, item æ status, scilicet ingenuitatis, natalium, libertatis (1), causas populares, & famosæ (2), similiter causæ matrimoniales (3); quippe quæ omnes vires superant privatæ status. Etiam causæ exemptionum, quod in iis agitur ante Summi Pontificis, per compromissum nosci, expediri non possunt (4).

Leg. 57 §. Julianus de Recept. qui arbitr. recep., leg. ult. eod. apud quem cognosc. restit. in integr., Cap. 9 de In Integr.

Leg. 57 §. Julianus ff. de Recept. qui arbitr. recep.

Cap. penult. de In Integr. restit. Verum sponsalia de futuro rejiciunt compromissum, quoniam ea mutuo consensu dissolvuntur. *c. 2 de Sponsal.*

Cap. 5 de Arbitris.

13. Arbitri pronuntiatio sententia proprie non est, sed inconsultis arbitrium (1), passim vero fori usu laudum dicitur (2). Ab eo non datur appellatio quoniam absurdum est diuturna lite vexare eos, qui ad arbitros iverunt, ut litium ambagibus, & impensis liberarent; arguere senectipsum debet qui compromisit, si minus æquum esse elegit (3). Verum ut sententiæ ab arbitrio prolata iniquitas, atque error emendetur, passim in foro receptum est, ut illa ad arbitrium boni viri redigatur. Quam actionem intra decem dies postulat, qui causa cecidit. Magnam autem hæc *reductio* cum appellatione affinitatem habet, ac per eam negotia arbitris antea commissa ordinariam judicem deferuntur.

L. 9 ff. Qui satisd. cog.

Inferiori latinitatis ævo *judicare* dictum est *laudare*. In *de Feudis* c. 20 scriptum est: *laudatum saepe scio*, hoc est *causam*. Consule Hotomannum *de verb. Feudal.* Turnebus *Adl.* 146. 12, vehementer objurgat jurisconsultos, quod barbaro vocabulo utantur, cum arbitri sententia *arbitrium* latine dicitur. Verum hoc quidem est, quod Turnebus dicit de barbarie *buli laudi*; sed elegantiores jurisconsulti *arbitrii* verbo uti & ita sane loquitur Cujas *cit. leg. 9 ff. Qui satisd. cog.*

Leg. 52 §. Stari ff. de Recept. qui arbitr.

Confer Voetium in *Pand. lib. 4 tit. 8 n. 25 et seq.*

14. Ceterum cum arbitri voluntarii nullam habeant

promisso sit, ut uno ex arbitris vita functus (3), lata sententia, interitu rei, de quo tempore constituto, nisi illud justis de causis stratum supra est, prorogatum fuerit.

(1) *Cap. 10 et ult. de Arbitr., leg. 32 §. Si b
cept. arbitr.*

(2) *Cap. 50 de Testib.*

(3) *Cap. 42 de Offic. et potest. delegat.*

TITULUS XVIII

De Pactis, et Transactionibus

1. Quid pactum?	6. Ut ea valeat,
2. Pacti liberatorii exempla.	7. Effectus trans
3. Pacta sacris Canonibus non probata.	8. Qui transiger
4. Pacta observanda.	9. Quibus de re
5. Transactio quid?	nequeat?

§. 1. Non solum arbitris, sed etiam p
tione lites finiri possunt. Pactum ab Ulpia
duorum, vel plurium in idem placitum co
que latissime in jure de pactis disputatio. N
non de pactis universe agimus, sed illud ta
mur genus pactorum, quibus lis extinguitur,
liberatoria pacta appellantur.

(1) *I. 1 §. de Pactis*

pañum honestum, licitum, possibile sit (4), jus ter-
lædat (5), fiatque ab iis, qui paciscendi obtinent
tem.

Si paciscar, ne judicari, vel incensurarum ædium agatur, valet. Si paciscar, ne operis novi nunciacionem exequar ... familiari operis novi nunciatio si facta, liceat pacisci.
Ac liberatorii pañi exempla, quæ proponit Ulpianus in *regulium* 7 §. *Si paciscar ff. de Pañis*. Simile est exem-
pauli in *leg. 27 §. Si cum mihi ff. eod.* cujus hæc verba sunt: *si*
hi decem deberes, pepigero ne a te viginti petam, in decem
desse pañi convenit, vel doli exceptionem placet.

Doli exceptionem subsidium esse pañi exceptionis inquit Ul-
leg. 10 §. Plerumque ff. de Pañis.

Cap. 1 & 5 de Pañis.

Cap. 4, 5 ult. eod.

Cap. 6 eod., Cap. 2 eod. in 6.

Pacta quæ sacris canonibus nominatim improban-
unt pactum de beneficio ecclesiastico pecunia, aut
pretio æstimari solita resignando (1); de conceden-
lesia ea lege, ut post obitum provisi alius succe-
(2), de solvenda graviore pensione, ut quis facilius ec-
cliam obtineat (3); pactum quo monachi aliis sua bona
cedunt; ut hi aut decimas sibi solvant, aut apud eosdem
sepulturam in perniciem ecclesiæ parochialis (4).

Cap. 4 de Pañis.

Cap. 5 eod.

Cap. 6 eod.

Cap. 7 eod.

Cetera pacta, quæ non bonis moribus adversantur,
impossibiles, turpesve continent, non in animæ de-
tum vergunt, postremo, quibus nihil jure obstat, cu-
da, observandaque diligenter sunt. Hinc privilegiis
quæ privatim sua & propria sunt, abdicare se unus-
quisque potest (1); valetque pactum juratum, quo mulier,
nupta, accepta dote promittit, se nihil amplius ex pa-
træ hereditate petituram (2).

Cap. 1 de Pañis in 6.

Cap. 2 de Pañis in 6.

Sed litium dirimendarum causa plerumque utimur
actione, quæ species quædam est pacti, & interdum

(5) *Leg. 53 cod. de Transact.* Atque id quidem complures putant, ut eam statuunt interpreti quando in libris juris pactum re aliqua data, retenta fieri dicitur, ut in *L. 28 ff. de Pactis, et leg. 4 ff. de Jur. fisc.*, semper pactum propiendum esse. Sed qui ita sentiunt, vehementer etio quidem nunquam est gratuita, sed pactum in *leg. 1 ff. de Transact.* & cum pretio, atque *leg. 41 ff. de Pact.*, & in *leg. 6 §. Si quis, & His qui notantur infam.* Non igitur in *l. ff. de adhibenda*, quæ vulgo adhibetur, verborum intelligitur, donationis causa rem certam &c., sed Græci, & horum exemplo Dionysius Gothofrascitur donationis causa, rem certam &c., *leg. 28 §. Si filius ff. de Pactis* scriptum est: *pactus sit.*

§. 6. Porro hæc duo in transactione omnia, ut scilicet detur aliquid, aut aliquid, que de re dubia fiat. Nam promisso, datæ que de re certa transactio fieri non potest post sententiam recte transigimus, quia ad litis exitus, sed non etiam post rem judicatum procul est omnis litis redintegrandæ metum admodum jure Romano transactio super re batur, cum per Aquilianam stipulationem, nem ius ex re iudicata quæsitum in eo iure

L. 7 §. Si paciscar ff. de Pactis, Paulus Recept. venens. lib. 1 tit. ibique Schultingius in Not. n. 15 p. 220 ed. Lipsia 1737.
videndus Groenewegen ad leg. 7 §. 1 ff. de Transact. n. 2.

Transactionalis magnus in jure favor, & auctoritas non ea mutue transigentium renunciacionis vim quo fit, ut omnia eorum jura tollantur (1), petitis finitæ exceptionem (2), intactaque bona fide, & non falsis instrumentis, ne si nova quidem deinde debeant monumenta, e medio tollenda sit, nisi in integrum restitutio impetrata fuerit (3). Jure tum nudo pacto, tum subjecta pacto convento Aquistipulatione transactio perficitur (4). Cum pacto factio, actio exceptione submovetur (5); cum Aquiliana actio est adhibita, actio ipso jure tollitur (6). Sed canon laborant de ista nimis attenuata diligentia futilis, & Aquiliana etiam stipulatione neglecta, obliis quoquo modo contractas transacione omnino perunt (7).

Cap. 1 de Transact.

Cap. 1 de Litis contest. in 8.

L. 10, 19, 42 cod. de Transact.

L. 2 & 15 ff. de Transact.

L. 15 cod. eod.

L. 3 & 4 cod. eod.

Cap. 1 de Transact. ibique Gonzalez n. 15.

Transigere omnes possunt, qui pacisci, & alienare; transactio alienatio est. Hinc minores, pupilli, ameneri similes, qui res suas alienare nequeunt, etiam ere prohibentur; & Prælati, qui sine certis solemnibus res Ecclesiæ alienare non possunt, easdem quoque itates in transactione servare debent (1). Quod din generatim est de omnibus, qui res habent ad Ec-patrimonium pertinentes, uti sunt beneficia (2), de-3), cetera similia, de quibus si fiat transactio sine solemnitatibus, obligare quidem poterit, qui eam it (4), sucessores vero non obligat, neque aliquid Ec-rebus infert detrimenti (5).

Cap. 2 tem. 3 de Transact.

Cap. 7 cod.

Cap. 2 cod.

(4) *Cap. 5.*(5) *Cap. 8.*

§. 9. Sed quæ de rebus omnibus transigere fas est. Jus Canonicum transactionem fieri vetat de ecclesiasticis beneficiis, in quibus omnis non gratuita pactio turpis habetur, planeque rejicitur (1); sed tamen in iis admittitur amicabile compositio (2); item de jure patronatus, quæcepta pecuniæ in aliam conferri non potest (3). Spontanea de futuro tractatio non recipiunt; quoniam mutuo consensu de matrimonii sacramenti tractatio irrita est (5).

(1) *Cap. 4.*(2) Ita si de
lis compositio
rali suo se(3) *Cap.*(4) *Cap. 2. l.*(5) *Cap. ult. de transact.**transact.*

cio litigent, recte fit amicabile
illo accepto pretio, vel se totum
p. 7 de *Transact.*

RECENSIO
TITULORUM TOMI III.
LIBER III.

55

TITULUS I.	
ria Ecclesiae potestate.	Pag. 3
TITULUS II.	
s, et eorum divisione.	45
TITULUS III.	
storibus.	29
TITULUS IV.	
mpetenti.	33
TITULUS V.	
oblatione, deque in jus vocando.	49
TITULUS VI.	
et contumacia.	59
TITULUS VII.	
ntestations.	63
TITULUS VIII.	
nto calumniae.	66
TITULUS IX.	
ionibus.	70
TITULUS X.	
ionibus, et replicationibus.	91
TITULUS XI.	
cognitionum.	97
TITULUS XII.	
petitionibus.	104
TITULUS XIII.	
nibus.	106
TITULUS XIV.	
a, et re judicata.	108
TITULUS XV.	
tionibus.	123
TITULUS XVI.	
grum restitutione.	148
TITULUS XVII.	
s.	153
TITULUS XVIII.	
, et transactionibus.	160

FINIS TOMI TERTII.

JOHANNIS DEVOTI

DEI ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA

EPISCOPI OLIM ANANIENSIS

N U N C

EPISCOPI CARTHAGINENSIS

INSTITUTIONUM

CANONICARUM

LIBRI IV.

NOVA EDITIO VENETA

OMNINO AD INSTAR ULTIMAE ROMANAE

Auctore recognita et Additionibus locupletata.

TOMUS QUARTUS

Admittitur JACOB. Card. Patr.

VENETIIS

IMPETIBUS CAJETANI CANCELLARI

MDCCCLXXXIV.

*Antequam dicant boni filii: concupisc
dissolvi, et esse cum Christo: multi
mali servi, et quodammodo improbi,
minum suum temporalium flagelloru
cantur.*

S. Augustinus Ep. 185 ad Bonifacium cap
col. 652 edit. Maurin. Ven. 1729.

*Si vult haereticus non esse, neque audi
illi, satisfaciat Festinet pro omn
nae satisfacere, hac enim satisfacta
que omnes pium, et orthodoxum pra*

S. Maximus Mart. Ep. ad Petrum Illustr. op
edit. Combefis. Paris. 1675.

LIBER IV.

3

TITULUS I.

De Ecclesiae in coercendis Criminibus potestate.

arum finis, & earum infligen-
n potestas.
esia pœnas irrogat in foro in-
ri, & exteriori.
arum infligendarum potestatem
sta a Christo accepit, eaque
goli usi sunt.
icopi, etiam ethnicis dominan-
, hanc potestatem exercue-
a Ecclesiae pace, eius potestas
a Imperatorum legibus confir-
t est.
lesia quomodo in Clericos, &
modo in laicos animadvertat

7. Civilium, & Ecclesiasticarum pœ-
narum finis, & ratio.
8. Ecclesiae pœnae spirituales, & tem-
porales.
9. Iudicia criminalia Ecclesiae in Cle-
ricos, & in Laicos.
10. Quomodo Clerici ab Ecclesia pu-
niantur.
11. Quomodo Clerici ab Ecclesia lat-
cæ Potestatis coercionem subdiciantur.
12. Partes ecclesiasticæ, & civilis po-
testatis.
13. Potestas Ecclesiae in personis the-
ricorum.

1. **M**alos male habendos, & eum, qui malum fecit;
m ferre debere, non solum civilis, sed etiam divini,
turalis juris docet auctoritas. Nam hoc modo & ce-
a crimine deterrentur, & civium incolumitati con-
er, & damnum, atque injuriam, quam quis suo sce-
naturæ intulit, religioni, reipublicæ, quantum fieri
ipse emendat & corrigit. Quare crimina sequun-
tæ, quibus improbi coercentur, salusque & tran-
tas reipublicæ conservatur, easque infligit, cui pu-
salutis, & tranquillitatis, cura, ac summa potestas
missa est. Non enim par in parèm habet imperium,
isdictionem, per quam pœnam irroget; ac si lædens
eo punitur, non pœna hæc est, sed vindicta, si a ter-
on pœna, sed alia læsio & injuria est. Neutrum ve-
tri sinunt leges; quibus civiles hominum societates
nantur (1).

Puffendorpius *de Jur. nat. & gent. l. 8 c. 2 §. 4 n. 3.* & Heineccius
jur. nat. & gent. l. 2 c. 8 §. 159 opp. s. 8 p. 214 ed. Neap. 1775

2. Utraque potestas civilis & ecclesiastica propriam
t, atque ab altera distinctam rempublicam, utraque
babet imperium & jurisdictionem; subditos, ex qui-

212

ANTHONY DEVO

ANTHONY DEVO

ANTHONY DEVO

*Antequam dicant boni filii: concupiscentiam
dissolvi, et esse cum Christo: multi prius
mali servi, et quodammodo improbi fugi-
minum suum temporalium flagellorum ver-
cantur.*

S. Augustinus Ep. 185 ad Bonifacium cap. 6 opp.
col. 652 edit. Maurin. Ven. 1729.

*Si vult haereticus non esse, neque audire, ne-
illi, satisfaciat Festinet pro omnibus So-
nae satisfacere, hac enim satisfacta commu-
que omnes pium, et orthodoxum praedicabi*

S. Maximus Mart. Ep. ad Petrum Illustr. opp. tom.
edit. Combefus. Paris. 1675.

LIBER IV.

3

TITULUS I.

De Ecclesiae in coercendis Criminibus potestate.

arum finis, & earum infligen-
n potestas.

esia poenas irrogat in foro in-
i, & exteriori.

arum infligendarum potestatem
ia a Christo accepit, eaque
soli usi sunt.

copi, etiam ethnicis dominan-
hanc potestatem exercue-

Ecclesiae pace, eius potestas
Imperatorum legibus confir-

esia quomodo in Clericos, &
odo in laicos animadvertat

7. Civilium, & Ecclesiasticarum poe-
narum finis, & ratio.

8. Ecclesiae poenae spirituales, & tem-
porales.

9. Iudicia criminalia Ecclesiae in Cle-
ricos, & in Laicos.

10. Quomodo Clerici ab Ecclesia pu-
niantur.

11. Quomodo Clerici ab Ecclesia lai-
cae Potestatis coercitioni subician-
tur.

12. Partes ecclesiasticae, & civilis po-
testatis.

13. Potestas Ecclesiae in personas cle-
ricorum.

Malos male habendos, & eum, qui malum fecit,
ferre debere, non solum civilis, sed etiam divini,
naturalis juris docet auctoritas. Nam hoc modo & ce-
crimine deterrentur, & civium incolumitati con-
, & damnum, atque injuriam, quam quis suo sce-
aturae intulit, religioni, reipublicae, quantum fieri
ipse emendat & corrigit. Quare crimina sequun-
tiae, quibus improbi coercentur, salusque & tran-
as reipublicae conservatur, easque infligit, cui pu-
salutis, & tranquillitatis, cura, ac summa potestas
issa est. Non enim par in parē habet imperium,
isdictionem, per quam poenam irroget; ac si laedens
punitur, non poena haec est, sed vindicta, si a ter-
na poena, sed alia laesio & injuria est. Neutrū ve-
ri sinunt leges, quibus civiles hominum societates
nantur (1).

Puffendorus *de Jur. nat. & gent. l. 8 c. 2 §. 4 n. 3*, & Heineccius
Jur. nat. & gent. l. 2 c. 8 §. 159 opp. v. 8 p. 214 ed. Neap. 1775

2. Utraque potestas civilis & ecclesiastica propriam
, atque ab altera distinctam rempublicam, utraque
habet imperium & jurisdictionem, subditos, ex qui-

bus respublica efficitur, res, quæ ad eam pertineat, magistratus, quorum cura, administratione, auctoritate cuncta geruntur (1). Quare utraque punit maleficia; sed civi potestati unum est forum, idque exterius, ecclesiæ duplex, alterum interius, exterius alterum (2). Interius fori potestatem Christus Ecclesiæ dedit his verbis: *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, quorum retinueritis, retenta sunt*; potestatem fori exterioris verbis expressit (4): *si peccaverit in te frater tuus, dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, et tu sicut ethnicus, & publicanus*. Quibus quidem verbis interdicti, sive anathematis pœnam, qua nulla grævis Ecclesiæ coercitio est, contineri Patres docent.

(1) Confer quæ dixi in *Prolegomenis* c. 1 §. 86, & c. 22 §. 16, & l. 3 tit. 1 l. 3 p. 2 et seq.

(2) *Nihil dubitandum est*, inquit Synodus Cameracensis l. c. 1 apud Labbæum t. 20 conc. ed. Venet. col. 1411, duplex potestatum ecclesiasticum a Christo nomine clavium nobis innotuit: alterum sacramenti pœnitentiæ, quod ad conscientiam spectat, quo reus non nisi ex propria confessione solvitur et ligatur; alterum vero jurisdictionis, et regiminis externi, in quo reus non solum ex propria confessione, sed etiam per testes convincitur, et dicatur. Mitto cetera testimonia, quæ superiori loco descripta sunt.

(3) Joanne XX 23.

(4) Matth. XVIII 15 et seq. Huc etiam spectat illud Lucæ apud Luc. X 16 qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit, quibus verbis jubendi & coercendi potestas Apostolis tribuitur, atque in ipsum Christum contumax pronuntiatur, qui illorum mandatis non obtemperavit. Pertinet etiam ad hanc potestatem *parcendi*, hoc est regendi, ut ostendi in *Prolegomenis* §. 18 not. 3 t. 1 p. 18, agnos, & oves, nimirum & pœnitentes, ut observat S. Ambrosius l. 20 in *Lucam* n. 175 et seq. ed. Venet. 1781 & S. Bernardus de *Considerationibus* lib. 2 cap. 11 opp. t. 1 col. 423 ed. Mabillonii Paris. 1719, quam Christus constituit in Petrum, quem Ecclesiæ caput constituit, quemque ejus dignitate & jurisdictione præesse voluit. Præclare Bonaventura in Sermone, quem *de Veritate Ecclesiæ* V. Idus Novembres ad Collegas habuit, qui ad Comititia convenierant opp. t. 1 ed. Argentina 1752: *C'est à Pierre, inquit, qu'il est ordonné de paître, et de gouverner tout, et les brebis, et les pourceaux, et les chiens, et les chats, et les rats, et les pasteurs mêmes. Pasteurs à l'égard des peuples, et à l'égard de Pierre*. Par est ratio potestatis clavium, quæ datur uni Petro, cui omnes Christus subesse jussit, data est etiam ceteris Apostolis, ut in Matth. XVIII 18 et 19, deinde & Petro, & ceteris Apostolis, ut in Matth. XVIII 18. Nihil tamen minus Ecclesiæ in coercendis et potestati adversantur recentiores Protestantes, qui cum & non veram, perfectamque rempublicam, sive, ut inquit, sed Collegium esse defendant, ei licere negant in rebus

animadvertere. Ex eorum numero Bohemerus *Jur. Eccles.* l. 5 tit. 37 §. 16, & Pfaffus *de Orig. jur. Eccles.* p. 250 Ecclesiam nullam propriam habere censent potestatem criminum atque poenis coercendorum, quod si qua ei facultas est annectendi in illos, qui societatem perturbant, eam totam repetitum pacto vel expresso, vel tacito, quo quis in Collegio receptus. Hinc si quid vitii in poenarum *conventionalium* irrogatione videatur, rem omnem subiciendam esse putant judiciali Potestatis, cui collegium subest. Eadem est sententia Thomasi in *Dist. de For. competen. cleric.*, Moshemii, & Protestantium qui Puffendorfi errorem sequuti Ecclesiam collegium faciunt; quem quidem errorem refutavi in *Proleg.* t. 1 §. 6 & seq. t. 1 p. 6 & seq., & ante me multo uberrime luculentius refutavit doctissimus Mamachi Ep. 2 ad *Fel.* §. 6 & 7 p. 207 & seq. t. 1 Protestantibus praeivit vetusque deterrima secta Catharorum, seu Puritanorum, qui ipsa aetate omni non solum ecclesiasticæ, sed etiam civitati obstinebant. Horum errores, ut observat Petavius *de lib. Eccles.* in *Præf.* n. 3 p. 52 t. 6 ed. Venet. 1757, instauratus est Salmasius, qui cum laicos omnes sacerdotes faciat, censens est, ut nulla ab Episcopo poena infligi possit, neque jurisdictionis in coercendis criminibus sita sit. Inquit enim, *Ex* initio non fuisse magistratu, neque eos habere potestatem jurisdictionem, qua imperent, & invitos, ac repugnantes eundem cogant. Catharos sequuti sunt alii hæretici, in primo Marcellus Patavinus, & Joannes Jandunus, qui sine principis Ecclesiam poena coercere neminem posse existimabant. Errores condemnavit Joannes XXII in *constit. Licet juxta* *sententiam* apud Raynaldum *ad an.* 1327 n. 28 & seq. t. 24 *An-* *367* *ed. Luca.* Sed eos tamen in medium revocare ausus Alaricus Apostata *de Republ.* l. 5 c. 1, 2, 3, Joannes Morinus *ministr. panis.* l. 1 t. 10. Ecclesiam usque ad XI, aut XII, tantum interioris fori judicio, & potestate crimina coercent, atque ad hoc tantum forum universam ipsius jurisdictionem referendam esse contendit. Cum Morino sentiant Vanus *Jur. Eccles.* par. 3 tit. 4 c. 1, Giannoni *Hist. civil.* t. 1 cap. ult. Auctor libelli Ticini editi an. 1784. *Del diritto d' impedimenti dirimenti nel matrimonio, e di dispensarne* 125, Cavallarius *Inst. Jur. canon.* par. 3 c. 4. Verum non omnibus eadem prorsus sententia est. Sunt enim qui sæculo tantum qui serius, aut citius interius forum ab exteriori distinguere arbitrantur; adeo incertum, controversumque est his rebus, & effectoribus epocharum, quod ipsis certum, atque eximium esse deberet. Sed potestatem, quam habet Ecclesia, co-invitos & repugnantes, late explicarunt, ac vindicarunt *ius de Potest. Eccles.* *convid.* 4 t. 1 opp. col. 250 *edit. An-* *1706*, Hervæus, Petrus de Alliaco, Joannes Major, qui *de Potestate Ecclesie* tractatus ediderunt, item Almaynus *Hist. Eccles.* c. 2 coroll. 5 *de Potest. Eccles.* & laic. qu. 3 Adversus Salmasium solide, graviterque disputat Petavius *de reb. Eccles.* l. 3 c. 8 & seq. opp. t. 6 p. 150 & seq. *ed. Ven.* 1757. Morinus falso statuit, quæque ejus exemplo literis consignavit Van-Espenius, Litat, et ceteri, refutata sunt l. 3 tit. 1 *fore*

ciantur, atque eorum e numero sunt Basnagi
2 *Dissert. 4 de Eccles. tribun. s. 1 p. 491 ed. I*
neregius Prolegom. ad synodic. seu Pandectas
s. 1 seq. ed. Oxonii 1672.

§. 5. Atque hanc quidem a Christo acc
infligendi pœnas tum in interiori, tum
Apostoli & verbis, & factis ostenderunt,
lus, cujus plura extant scripta, quam alic
in Paulum, atque Alexandrum (1), item
incestus in novercam reum animadvertit
cum resipuisset, pœna solvit atque ecc
restituit; *Virgam* minatur (3), negat
venire cogatur (4); acceptam a Ch
ostendit, per quam *ulcisci* possit omne
& se *durius* acturum profitetur advers
obediant (5). Ipse Paulus Episcopum doc
accipere debeat accusationes, quæ contr
feruntur (6).

(1) 1 *ad Timoth. I. 20, & II. ad Timoth.*

(2) 1 *ad Corinth. I. 5 & seq., & ad Corinth.*

(3) 1 *ad Corinth. IV. 21.*

(4) 2 *ad Corinth. XIII. 2.*

(5) 2 *ad Corinth. X 6 et seq., II. ad Thessalon.*

rum Byzantinum Coriarium animadvertit, & Asianos, qui ipsa luna XIV, Hebræorum more, ebrabant. Similiter a Presbyteratus gradu dejectionis pœnis affectus est Marcio; Paulus Sacerdos de Episcopatu dimotus, atque ab Ecclesia ejecta pœna de Novato, & Felicissimo, de Basilide, & Martiale Emeritensi, de Origene, de ceteris religionem peccaverant. Atque hi quidem omnes sua sponte susceperunt, sed eas Ecclesiæ leges sustinere coacti sunt (1).

Non ægre tulerit depositionis sententiam Marcio, & laboravit, ut gradum suum recuperare posset, narrat *Heret. 22 vel 24 n. 1 p. 302 t. 1 ed. Colonia* us Samosatenus tam audacter & pertinaciter restitit depositionis, quæ adversus eum lata fuerat, ut Christiani rogarint ipsum Aurelianum Imperatorem, qui ipso Episcopali per vim expelleret. Imperator autem, sententiam tulit, qualem Christianus Imperator esset; nam legem dixit, ut domus traderetur iis, qui Christianæ Religionis Antistites, & Romanus Episcopatum indicarent; quæ cuncta constat ex Eusebio *eccl. l. 7 c. 30 p. 564 ed. Valerii Cantabrig. 1720*, & *Heret. fabul. l. 2 c. 8 p. 225 t. 4 opp. ed. Paris.* Similiter quam ægre Novatus, & Felicissimus, itemque Asturicensis, & Martialis Emeritensis contra se latam non tulerint, quantumque laborarint, ut ejus vim declinarent, ostendunt S. Cornelius *Ep. ad S. Cyprianum*, Cypriani epistolæ est 50, ac Cyprianus *Ep. 52 ad Ep. 59 p. 236, 237 et 265 ed. Amstelædam. 1700.* Oriem de se ipso demonstrat, quam ægro, & invito antitri Episcopi sententiæ parere debuerit *in Trifol. t. 6 t. 4 opp. p. 101 edit. Paris. 1759*, quæ de re vide etiam *in Ep. Roman. Pontif. col. 115 et seq.* Confer præcedem Cyprianum *ep. 3 ad Rogation. p. 172, et ep. 43 ad 227*, unde intelligis, quemadmodum Episcopi punire possint. Mitto cetera, ne longus sim.

lata Christianis pace, non solum suo jure, sed etiam Imperatorum (1), Ecclesia de criminibus judicat. Atque hæc quidem judicia non tantum erant deus in religionem (2), sed omnes comprehendebant in quibus Clerici aliquo in rempublicam crimine notati (3). Potestatem illam cognoscendi, puniendi in religionem, a Christo nominatim accepit, in quam ipse contulit clavium potestatem, & cuius esse voluit curare omnia, quæ ad res sacras, aut

ligerent sunt. Id ex collatione juris civilis
historia manifestum est. Jure civili accusato-
ris formula extat in *leg. 3 ff. de. Accusa-*
torium libellum Eusebius Dorilai E-
tychem Presbyterum, & Archimandritam per-
accuset, eumque relegi vult, & inferri monuit
ex Concilio Constantinopolitano S. Flavi-
2 t. 4 concil. col. 930 et 935 collect. Labba-
Chalcedonensi *Act. 5 dict. 1. 4 col. 2267*, a-
dorus præstat; quin & alia ecclesiastica
tuta demonstravi l. 3 tit. 6 §. 1 not. 4
ris inscriptionem, & subscriptionem postu-
tor ostendit, se Titium ex. gr. ex una, a-
re, eumque se reum demonstraturum pro
Exhib. reis; subscriptione vel ipse per se
teras nescit, declarat, suas se implevisse
reciproci pœna, si falso ab se hominem a-
Eusebius cit. *act. 1 & 2 col. 931, 934* &
hibet convincere Eutychem falso habere
lum sua manu subscribit, & *Act. 5* &
obscure significat, vereri se, ne per fraudem
perferat, quem metum Flavianus depelli
Concilio *Act. 3 t. 4 col. 1267*. Paschasius
gatus de Theodoro Diacono Diosco i acci-
fidit probare ea, quæ ingerit proprio o-
regularem adversus se converti sententiam
bellus est offerendus, ut rem omnem
randum temporis spatium conceditur. Na-
cum Eutyche factum est *Act. 1 et 3, al.*
979 seq. Jus Civile in judiciis notari-
acta referri jubet. Utrumque in causa E-
litani Concilii Patres fecisse, constat ex
973, 979, 982, idque etiam in Chalcedon
act. 5 col. 1290 et 1294. Quæ de interro-

populi, quoniam erant clerici, ad Mediolanensem Episcopum
 Los misit apud Cassiodorum *l. 1 t. 1 ep. 9 p. 7 ed. Rot-*
679. Romanoque clericos actione tum civili, tum crimi-
 ad Rom. Pontif., vel iudicem ab eo datum pulsari voluit
 ius apud eundem Cassiodorum *l. 8 t. 1 ep. 25 p. 156 ed.*
 od si aliquando clerici apud laicos iudices propter crimen
 sunt, id quidem iniuria, ac per vim factum est; quin et-
 erdum clerici a laica potestate auxilium perierunt, non
 iudicium ferret, sed ut alienam temeritatem vi adhibita
 et, atque ut repugnantes ad parerendum Ecclesie sententiis

Constantinus Imper. exilio multavit S. Athanasium,
 et quod ecclesiastico iudicio damnatum putavit, cui se na-
 ortere intellexit, sicuti testatur Sozomenus *Hist.*
28 p. 84, ed. Valerii Cantabrig. 1720. Verum ipse ecclesia-
 iudicio habito Antiochie, Romæ, Sardicæ absolutus fuit
 se Athanasius *Apoloq. contr. Arian. in princ. opp. t. 1 p.*
8 ed. Parapii cit. satis esse docet, ut omnis controversia
 nita habeatur. Crimen autem Athanasio obiectum non ec-
 icum, sed læsæ maiestatis erat, in quod præ ceteris Impe-
 nimadvertendum putat. Nolo esse longus in recensendis
 is, quorum ecclesiastica historiarum plenæ sunt. Tantum indi-
 iudicium quod sanctissimi Episcopi dederunt de Itacio, qui
 ones adversus Priscillianum & Iustantium ad laicum
 em detulerunt. Porro cum gravissime improbarunt. S. Mar-
 turonensis, qui cum eo, eiusque socii nunquam communi-
 cavit, ut testatur Severus Sulpicius *l. 2 n. 50 t. 2 p. 165 et*
n. 12 t. 1 opp. p. 140 ed. Veron. 1754. Similiter Theo-
 alique sanctissimi Episcopi ea de causa ab eius commu-
 nio sunt, uti patet ex eodem Sulpicio *t. 1 loc. cit., &*
brozio ep. 24 n. 12 opp. t. 6 p. 80 ed. Maurin. Venet. 1781,
 e abstinuisse testatur a communione Episcoporum, qui cum
 is communicabant: idem quoque iudicium fuit S. Siricii
 is, uti patet ex Concilio Taurinensi *can. 6 t. 2 col. 1396*
 Labbei: & vero Itacius, quod Priscillianum accusaverat,
 e ecclesiasticæ communionis exors decessit, sicuti narrat
 otus *de Vir. illust. c. 15 p. 781 ed. Paris. 1601.*

Matth. XVIII 15 & seq. Ceterum Ecclesie in coercendis
 bus tum interioris, tum exterioris fori potestatem testa-
 m faciant Patres universi, præter ceteros autem Testor
 Apollonius, *l. 2 c. 11, 12, 37, 42, 17 seq. apud Cotelerium*
apollonius, t. 1 p. 220, 222, 250, 254, 257 ed. Amstelod. 1724,
 us Ep. 52 ad Cornel., & Ep. 3 ad Rogatian. p. 133 et 172
Amstelodam. 1700. Gregorius Thaumaturgus *Epist. canon.*
8 et 9 p. 49 et seq. ed. Paris. 1621, unde patet alias iis,
 ante crimen essent confessi, & alias de iis, qui essent con-
 venas sumptas fuisse; Innoc. I. Ep. 6 ad Exuper. Tolosan.
 apud Constantium *Epist. Roman. Pontif. col. 740,* qui præ-
 stituit adversus adulterum, *cujus flagitium delegatur,* qui
 one terrarum vindicta rationem jubet conquerere, qui con-
 verbis nominat uxorem adulteram apud Sacerdotes delatam,
 t accusatas. Omnia hæc, ut quisquis facile intelligit, nonni-
 exterioris fori iudicium refertur possunt. Idem quoque con-
 t August. *Serm. 551 de Patient. c. 3 opp. t. 5 col. 1353*

storia manifestum est. Jure civili accusatio in
jus formula extat in *leg. 3 ff. de. Accusat.* 9
Accusatorium libellum Eusebius Dorilaei Episco-
chem Presbyterum, & Archimandritam propo-
accuset, eumque *relegi* vult, & *inferri monumenta*
tet ex Concilio Constantinopolitano S. Flaviani
2 t. 4 *concil. col. 930 et 935 collect. Labbzi.* Q
Chalcedonensi *Act. 3 dict. 1. 4 col. 2367*, advers
dorus præstat; quin & alia ecclesiastica judic
tuta demonstravi l. 3 tit. 6 §. 1 *not. 4 p. 73*
ris inscriptionem, & subscriptionem postulat.
tor ostendit, se Titium ex. gr. ex una, altera
re, eumque se reum demonstraturum profiter
Exhib. reis; subscriptione vel ipse per se, vel
teras nescit, declarat, suas se implevisse part
reciproci pœna, si falso ab se hominem accusa
Eusebius *cit. act. 1 & 2 col. 931, 934 & 935*
hibet *convincere* Eutychem *falso habere caiba*
lum sua manu subscribit, & *Act. 5 & 7 col.*
obscure significat, vereri se, ne per fraudem Eut
perferat, quem merum Flavianus depellit. It
Concilio *Act. 3 t. 4 col. 1267*. Paschasius
gatus de Theodoro Diacono Diosco i accusato
fidis probare ea, quæ ingeris proprio ore co
regularem adversus se converiti sententiam. E
bellus est offerendus, ut rem omnem nose
randum temporis spatium conceditur *Novel.*
cum Eutychem factum est *Act. 1 et 3, alitiqu*
979 *seq.* Jus Civile in judiciis notarios ad
veta referri jubet. Utrumque in causa Eutyc
lirani Concilii Patres fecisse, constat ex *act.*

in per clericos, laicum per laicos vocari consuevisse. Vistitanum Lupum *Dist. in Conc. Epbes. cap. 3 et Append. ad Catrocin. act. 3 opp. t. 2 p. 3 et 213 edit. Venet. 1424*. Interdum, ecclesiastica lenitatis est proprium, quartam etiam citationem Synodi emitti voluerunt, & vero eandem in causa Nestoriani Synodus Ephesina *Act. 1 t. 3 concil. col. 1006 coll. cit. as accusatum reum ad Concilium invitum duci postulat col. 985*, quamquam eam vim adhiberi tunc Flavianus nomine Romano cum nuncius rei copiam habere nequit, de citationis denunciare in faciem debet; atque id revera Eutyche factum patet ex *Act. 9 col. 985*. Secundum Jus civiliter in causa criminali frustra procurator constituitur. *J. ult. ff. de Publ. judic., leg. 1 ff. An per alium*. Eundem synodum vocatus Abrahamium, aliosque misit, qui gerent causam, ac pro se responderent; at S. Flavianus *col. 990* his Abrahamium verbis alloquitur: *quomodo rogo possibile, altero accusato, pro se alterum dicere?* Romano-ribus statutum erat, ut reus ab accusatore, & iudice iniretur *leg. 6 §. 1 ff. de Cur. reor.* Eutychem in Conc. Constantino. Eusebius accusator, & Flavianus Concilii Præses in-
ant *Act. ~ col. 1010 seq. Loqui nisi interrogato testi non licet* iure civili Romanorum, uti tradit Asconius Pedianus in 3. Theophilus, & Memas Presbyteri, qui Eutychem ad-
m vocaverant, instante Eusebio, ac iubente Flaviano,
contra Eutychem testantur: interroganti autem Flaviano,
on ea pridem in medium protulissent, respondent *Act. 6
302, minime interrogati superfluum putavimus hac dicere*.
quam sententia feratur, ex iure Romanorum proponitur
ius peremptorius, intra quem reus venire in iudicium de-
roque non veniente, sententia in contumacem emittitur,
in Eutychi terminum proposuerunt Constantino, Concil.
i, eoque lapso, *privabitur omnino*, inquit *Act. 5 col. 993*,
byteri dignitate, et alienabitur præse monasterio. Accusa-
n deserere ex iure civili crimen est, quod extra ordinem
et *leg. 2 cod. ad S. C. Turpil.* S. Gregorius M. in *can. 6 cau. 2*
Paulum Diaconum, quod ab Episcopi accusatione desti-
criminis reum iudicat, quamquam ei peculiares, ob cau-
as memorant Romani correctores, veniam tribuat. Dam-
nsentem leges Romanorum vetant *leg. 5 ff. de Penit. leg. 1 ff.*
quir. vel abr., leg. 6 cod. de Accusat. Iudicium, quod a synodo
contra S. Athanasium latum fuerat, multis quidem de-
irritum habitum est, sed ea præsertim de causa, quod
absentem ius dictum fuerat, uti patet ex rescripto Ju-
nomine divulgatum, quod extat in Athanasii operibus t. 3
ed. Patav. 1777, atque ex epistola synodica PP. Alexandri-
a. 2 concil. col. 575 coll. cit. Contumaces etiam absentes re-
amnari statutum est *leg. 5 ff. de Penit., et leg. 10 ff. de*
judic. Nestorium qui ad synodum vocatus non venerat,
tionis penæ ab Ephesinis Patribus subiectum fuisse, tradit
yllus Ep. ad Cler. et Pop. *Alexand. in t. 1 ad Conc. col.*
cit. coll. Similiter Dioscorus a Chalcedonensi Concilio *Act.*
4 concil. col. 1302 absens damnatus est, post quam tertio in-
vocus fuerat. Juris civilis disciplina ita fert, ut reo insi-

§. 6. Potestas animadvertendi in crim-
tur ex imperio, & jurisdictione, quam
perfecta, ac distincta respublica, in suos su-
cui summa potestas & jurisdictio comm-
imperandi, legesque ferendi, ei quoque
niendi fontes, qui legibus non obtempera-
publicæ pervertunt (1). Omnes qui bapti-
proprie Ecclesiæ subditi sunt; sed tamē
& sacerdotii concordia, ut laici tantum
que divinis, clerici autem in rebus omni-
jiciantur; quoniam hi magistratus habent
siastica, & proprie conficiunt ecclesiasti-
sive administrationem, & potestatem,
stinguimus (2).

(1) Puffendorpius & Heineccius *loc. cit.*

(2) Laicos aliquot jam usque ab antiquo
infestos fuisse, tradit Bonifacius VIII in c. 3
Eum reprehendit Cavallarius *Instit. Jur. Can. p.*
quasi id minus vere dictum sit, quoniam ai-
ter clericos & laicos fuisse concordiam, ac
Isidori decretales dissidia erupisse. Sed fal-
vallarius Bonifacium accusat. Nolo longus
exemplis, quorum historiae plenæ sunt. Tan-
Hilarius Pictaviensis Episcopus narrat even-
in IV sæculum incidit. Ipse scilicet *ad Cons-*
opp. t. 2 p. 555 ed. Veron. 1730. Constantium i-
legibus personalem Clericorum immunitatem
hæreticis (laici) occupant, atque nequeunt. Et

emplo pœnæ a crimine deterreantur (1). Civilis
 irrogandis pœnis læsi quoque dignitatem tuetur,
 multationem persequitur. Ecclesiasticarum pœna-
 nus est gradus eos, qui gravissime peccarunt, e-
 expellere; civilis potestas progreditur etiam ad
 as sanguis effunditur, aut fontes morte multan-

are Augustinus Ep. 185 ad Bonifac. n. 7 opp. t. 2 col. 653

*Multi, inquit, per illas correcti sunt, & quotidie
 & se esse correctos, atque ab illa furiosa pernicie
 vitas agunt, & qui oderant, diligunt, molestasque sibi
 prius legas, quantum in insania detestabantur, tan-
 sanitate gratulantur, & in residuos, cum quibus fue-
 t, jam simili dilectionis nobiscum, ut pariter insiste-
 li pereant excitantur. Deinde multis ostendit, utile
 homines pœnarum metu ad veritatem ducere, ac quasi
 multis enim, ait, profuit prius timore, vel dolore cogi,
 scire doceri, aut quod jam verbis didicerant, opere
 sique habet hæc: anequam dicant boni filii, concupi-
 bermus discipuli, & esse cum Christo; multi prius,
 vali servi, & quodammodo improbi fugitivi ad Do-
 um temporalium flagellorum verbera revocantur. Ad
 na Augustini verba diligenter advertant velim, qui
 temporales infligendi pœnas potestatem habere infi-*

quoniam Ecclesiæ potestas duplex est, altera
 ualis a Christo separatim data, quæ tum in in-
 m in exteriori foro exercetur, altera, quam ipsa
 munem cum omni perfecta, ac distincta republ-
 cæ, temporalis dicitur; sequitur, ut duplex etiam sit
 narum, quæ ab ipsa irrogantur. Aliæ scilicet
 sunt, quæ animum affligunt, & aliæ temporales,
 is castigant. Spirituales pœnas infligendi jus est
 qui per baptismum inter Ecclesiæ filios coopta-
 tique in religionem peccant; temporales quoque
 omnes constituit Ecclesia, sed in laicos, & cle-
 ne dispari.

ici, qui tamquam Christiani, Ecclesiæ, tamquam
 publicæ cives, hujus imperio parere debent, Ec-
 clesiæ subsunt in iis criminibus, quorum ju-
 Ecclesiam pertinet, in ceteris a civilibus ma-
 judicandi sunt. In hos quoque utitur Ecclesia
 poralibus, ut eam habeat, quam habere opus

sunt, neque eos Ecclesia ita in rempublica
vit, ut ipsi impune contemnerent, ac p
civitatis. Ergo Ecclesia curat, ut hæc ju
ventur, pœnasque repetit a clerico, qui
est. In quibus sane pœnis suam quoque
partem & potestatem civili reipublicæ
quamdiu ipsa habet pœnas delicto pares,
ponit eo jure, quod omnis respublica ha
& clericum criminisum plectit exilio (1)
multa pecuniaria (3), carceribus (4), c
quibus hoc agitur, ut peccator emendetur
xemplo pœnæ sese a crimine absterneant.

(1) *Hi, qui adversa eis moluntur, inquit C*
Symmacho P. zn. 503 apud Labbæum r. 5
a SS. PP. statutum est (quibus ex verbis con
fuisse eam disciplinam) & bodie Synodali, &
tate firmatur, penitus abjiciantur, & exilio,
tir, perpetuo tradantur. Ante hanc Romanam
exilii pœnam ab ecclesiastico magistratu in
Eusebius Dotilxi Episcopus in Concil. Consta
ni Act. 5 col. 1010 r. 4 ejusd. collect., & e
est in Conc. Aurelianensi IV can. 29 r. 5 can
letano XII can. 10 r. 7 col. 1443, itemque a
M. Ep. 71 l. 11 ad Arthemium Subdiacon. apud
Maurin. Paris. 1706, et in can. 23 dist. 65
et in can. 3 qu. 5.

et, ut post dies paucos vapularet iterum. Idem poenae ge-
 morant etiam S. Gregorius M. l. 4 Ep. 27 ad Januar. &
 c. 65 ad eund. opp. t. 2 col. 707 & 982 ed. cit. & leg. 11
 ad Anibem. Subdiacon. col. 1777, Cassianus l. 4 Inst. c.
 3 ed. Francof. 1622, Palladius Histor. Lauiac. c. 7 p. 908
 PP. Græco Lat. t. 2 ed. Ducii Paris. 1624, Concil. A-
 can. 38 & 41, apud Labbeum t. 5 concil. col. 527 &
 arbonense sub Reccaredo can. 15 t. 6 col. 728, Epaoense
 t. 5 col. 713, Matisconense I. can. 8 t. 6 col. 660.
 Multas pecuniarias ad Ecclesia constitutas fuisse ostendit
 Carthaginense V an. 399 vel 400, can. 2 apud Labbeum
 col. 1454, & S. Gregorius M. Ep. 26 l. 4 ad Januar.
 704 ed. cit. Eadem quoque multa Paganos Calamenses
 eos censebat Augustinus Ep. 104 opp. t. 2 col. 379 ed. Mau-
 rest. 1759.

De Ecclesiarum decanicis, sive carceribus egi l. 3 tit. 1 §. 25
 & 23. Carceris autem loco saepe clericus in monasterium
 batur. Si Episcopus, inquit Concil. Agathense, (aliis autem
 mte) can. 50 apud Labbeum t. 5 concil. col. 529, Presby-
 Diaconus capitale crimen commiserit, aut ebrietatem falsam
 ut testimonium falsum dixerit, ab officii honore depositus in
 erio retrudatur, & ibi, quamdiu vixerit, laicam communio-
 recipiat. Confer etiam Concil. Matisconense I. c. 5 apud
 am t. 6 col. 659; Hispal. can. 3 eod. loc. t. 6 col. 1514,
 onense can. 23 t. 5 cap. 714, S. Gregorius M. Ep. 4 l. 10
 in Subdiacon. t. 2 col. 1044 reum in districtam custodiam
 iubet; & ideo, inquit, quia tanti facinoris iniquitas distri-
 que subtili investigatione querenda, atque plectenda est, hac
 floritate precipimus, ut vigilantissimo studio, & diligenti omni-
 perquiras, & si qua indicia apprehendere hujus rei po-
 eum in custodiam districtam, quousque nobis renunties, ven-
 qualiter immanissimum facinus discussi debeat, ac puni-
 errare possimus.

Quid sibi velit Ecclesia in corporalibus infligendis poenis,
 præter ceteros explicat S. Gregorius M. Ep. 27 l. 4 ad
 t. 2 col. 707. Paulum vero clericum, inquit, qui saepe
 in maleficiis deprehensus, qui despecto habitu suo ad lai-
 perus vitam in Africam fugerat, si ita sit corporali prius
 ente vindicta, praevidimus in poenitentiam dari, quatenus &
 um Apostolicam sententiam, ex carnis afflictione spiritus
 fiat. Quo loco Gregorius memorat & corporalem vindic-
 & poenitentiam, quam utramque distinguit, & utramque
 ex criminis illum clericum constitui iubet. Ad corpora-
 nas referendæ sunt etiam publicæ poenitentiae, jam ab ini-
 elis institutæ, uti constat ex Tertulliano Apol. c. 39 &
 iudicis. c. 5, & l. de Fenis. c. 9 p. 31, 559, 117 ed. Paris.
 & S. Irenæo Contr. hæres. l. 1 c. 15 n. 5 & 6 p. 63 & 65
 p. ed. Venet. 1754, lateque ostendunt Massuetus in Iren.
 art. 7 n. 74 & 75 p. 125 seq. t. 2 opp. Iren., quamquam
 constitutæ videantur solennes illæ Stationes, de quibus
 l. 2 tit. 2 sect. 4 §. 72 p. 129 seq. Nam poenitentes cili-
 ebantur, sibi crines tondebant, jejuniis corpus cruciabant,
 genibus stabant, sese a balneis, conviviis, matrimonii usu

iam ethnicis dominantibus, cum scilicet a
huiusmodi facultas concedi potuit, facile intel-
re hanc potestatem, non cuiusquam beneficio,
nuisse. Certe quod a Petro gestum est adversus
phiram, a Paulo adversus Elimam magum, &
mum, est quidem contra ordinem factum, sed
ecclesiæ potestatem corporales quoque pœnas in
Auctor incertus, sed antiquus sub nomine Au-
Fugant. Donatist. C. 23 t. 9 col. 11 in Appen-
Ven. 1733. Non enim, inquit, maiores persequi p-
et sanctos, et sanctum sanctorum Dominum in-
cutor. Demones namque persecutionem Domini
bant, quid nobis, et tibi Fili Dei venisti perdo-
Elimam magum ulius est cecitate, et blasphemus
didit Satana, et Petrus Ananiam, et Saphiram
dacer occidit, et Simonem magum tandem per
morte perimeret. Sed et David in persona Goliath
persequar inimicos meos, et comprehendam illos
donec deficiant. Affligam illos, nec poterunt sta-

§. 11. Sed cum criminis magnitudo
asperiores, quæ modum superant ecclesi-
nis, Ecclesia non illud suscipit rei patro-
civilis reipublicæ detrimentum redundare
cum flagitiosum de gradu dimovet, atque
subdit civili potestati, quæ de eo pœnas
&c idoneas judicat. Verum non pro quo-
ricus de gradu dimovendus, atque ex ec-

perducenda videatur ad summum gradum, qui ei jus civis reipublicæ ecclesiasticæ, puniendus est a reipublica quam pertinet, & cujus imperio subijcitur.

2. Atque hæc semper fuit ecclesiasticæ, & civilis reipublicæ concordia, utraque suam semper habuit in coercendis criminibus potestatem, neque unquam altera alteram turbavit, aut fecit, quod crimen aliquod inultum, tumque dimitteretur. Civilis respublica habet res, & personas suas; & suas item res, ac personas habet reipublicæ ecclesiasticæ, quæ sine illis vera, ac perfecta res haberi non posset. Laici omnes pertinent ad civilem reipublicam, clerici ad ecclesiasticam, quoniam hi ex his, ex quibus hæ duæ reipublicæ efficiuntur. Civilis reipublicæ propria sunt omnia civilia negotia; quidquid civile, aut divinas respicit, tantum ecclesiæ subest.

3. Verum negotia, quæ sua indole, & natura præsentent civilis reipublicæ, sæpe fiunt subjecta reipublicæ ecclesiasticæ, quoniam ei subsunt personæ, quarum negotia sunt. Nemo enim alicujus negotium expediri imperio & jurisdictione potest, nisi in personam & potestatem. Ita crimina, quæ propter naturam a civili reipublica noscenda, puniendaque essent, ecclesiæ animadversioni subijciuntur, quia patrata sunt a clericis, qui ecclesiæ potestati imperioque subsunt. At facit Ecclesia, ut propter jus in personas animadversione etiam in crimina, quorum sua non esset coercitio, illis respublica efficere non potest, ut propter jus in causas laicorum judicet, etiam de criminibus, quæ ab iis commissa, divinaque admissa sunt. Nam harum rerum coercitio, & animadversio est supra jura meræ reipublicæ, & non est ejusdem reipublicæ, & potestas a Christo tam in Clericos, quam in laicos uni Ecclesiæ data est.

stia est autem delictum, seu crimen (1).
taria actio, vel omissio contraria legibus,
cenda. In omni delicto inest etiam peccatum
quævis improba divini, aut humani juris.
Deus homines parere jussit non tantum legibus
ab ecclesia latis, sed etiam legibus, quas
constitueret, quæque divinis, aut ecclesie
non adversarentur. Contra non omnia peccata
crimina, quia non omnia redundant in de-
tatis, ideoque divinæ ultioni reservantur,
legibus coercentur (2).

(1) Romani Jurisconsulti privata delicta a
distinguebant; horum accusationes cuivis e-
mittebantur; illa autem nonnisi privatis parti-
cium deferebantur. Sed jam ab omnibus utrumque
miscue usurpatur. Alia, quibus item delicta
describit Renatius *Instit. crimin. l. 1 c. 1 §. 1*.

(2) S. August. in *can. 1 dist.* Si peccatum
guir exponens illud Apostoli, oportet Episcopum
crimine esse: *Non ait enim Apostolus*, inquit,
eo est; hoc enim si diceret, omnis homo repre-
henderetur. Sed ait: si quis sine crimine est, sicut e-
terium, aliqua immunditia fornicationis, furti-
gium, et cetera hujusmodi. Crimen est peccatum
ne, et damnatione dignissimum. Et S. Thomas
Ep. ad Titum: Aliud, inquit, est crimen, et a
Peccatum dicitur quodcumque sive magnum, si

atur. Quin etiam publica peccata publicis quoque affertur ab Ecclesia pœnis, ut ita publicæ offensioni satisfiat (1). Multa tamen scelera sunt, in quibus Ecclesia a crimine, quam de peccato iudicat, & in quæ tum exterioris, tum interioris fori potestatem exercet.

Concilium Tridentinum Sess. 24 de Ref. C. 2, 8.

Nam crimina vel mere ecclesiastica, vel civilia, vel mixta dicuntur. Ecclesiastica sunt, quæ directe contra fidem, religionem, resque omnes divinas, & sacras admittuntur. Hujusmodi sunt apostasia, hæresis, schisma, simonia, profanatio sacramentorum, fractio sigilli sacramentalis, transgressio paschalis communionis, aliaque præterea, si sunt generis ejusdem. Omnia hæc crimina subsunt ecclesiasticæ coercitioni, sive a clericis sive a laicis patrata sunt.

Civilia sunt, quæ directe lædunt civilem rempublicam, & aliud habent spirituale, præter criminis in foro exterioris absolutionem, & pœnitentiam, qualia sunt homicidium, furtum, rapina, falsum, calumpnia, cetera similia. Hujusmodi facinorum coercitio pertinet ad civilem rempublicam, eaque tantum cum a clericis admissa sunt, proinde, quod ecclesia habet in personas, ad ecclesiasticum deferuntur. Nos de his criminibus non agemus, quorum tractatio propria est eorum, qui jus civile publice persequuntur.

Mixta demum crimina sunt, quæ simul & religionem lædunt, & civili reipublicæ damnum, atque injuriam intulerunt. Huc spectant sacrilegium, perjurium, blasphemia hæreticalis, sortilegium, delicta venerea, crimen usurarum, similia. Obnoxia sunt hæc crimina tum Ecclesiæ, tum civili reipublicæ coercitioni, quoniam jura utriusque fori, & utraque in his criminibus partem suam curare, debet. Quare Ecclesia pœnas sumit de iis, quæ religionem, civilis respublica de iis, quæ ad læsam hominum societatem pertinent. Ita sane hæc crimina mixta dicenda sunt, quia subsunt utriusque animadversioni; non sine discrimine ad alterutrum forum deferri possint, & que noscantur, cui primum res omnis commissa fuit, si tantum alterutra potestas in hæc crimina inquit-

reret, jus alienum invaderet, eaque cognosceret, quæ potestati, & imperio subjecta non sunt.

§. 6. Sed alicubi in hæc crimina animadversio constituitur mixtis tribunalibus, quæ scilicet ex magistratibus clesiasticis, laicisque constant; alicubi mos est, ut has causas definiat unus iudex, sive ille laicus, sive clesiasticus sit, qui scilicet prior negotium occupavit. id factum fuit tacito, aut expresso convento, & maxima auctoritate; ne qua rerum confusio oriretur. unius criminis duplex iudicium, & duplicem potestatem ferre cogeretur. Ecclesia igitur sibi uni reservavit, ut in foro iudicium, potestatem autem fori exteriori civili reipublicæ permisit, si ipsa primum de his rebus iudicium institueret.

T I T U L U S III.

De Apostasia.

1. Apostasia quid sit	derent.
2 & 3. Ex Apostatis alii ad Judæos, alii ad Ethnicos transibant. Illorum triplex genus.	8. Apostatarum potestas.
4. Ex illis, qui ab Ethnicos abibant, alii Thurificati, alii Sacrificati, alii Libellatici.	9. Regulares deserentes suum Apostatæ, & potestatem constitutæ.
5 & 6. Libellaticorum multæ species.	10. Episcopi officium in Regularibus.
7. Qui proxime ad Apostatas accederent.	11. Clerici quomodo Apostatas & quibus potestas statuerent.

§. 1. *A*postasia græcum est nomen, quod significat defectionem, & apostatæ sunt, qui penitus a sua religione per baptismum suscepta defecerunt. quis apostata habeatur, sufficit quod Christianam religionem deseruerit, quamquam ad aliam non transierit. & ii, qui abjecta christiana religione athei facti sunt, statæ habentur, quamquam nulla ipsis religio sequantur. Latiore sensu inter apostatas recedunt etiam Catechumeni, qui catechesim deserentes ad idola transibant (1), quamquam baptizatorum deterior, quam catechumenorum haberetur. Certæ manu impositione, certisque precibus inter cetera Ecclesia retulerat, generale Christianorum nomen

& in multis quidem rebus tamquam christiani cense-
antur.

L. 2. cod. Theodor. de Apostat.

Confer *canonem* 39 Concilii Elliberitani, *can.* 7 Concilii
Constantinopolitani I, & *can.* 95 Concilii Trullani, quorum om-
nes mentionem *lib.* 2 *tit.* 2 §. 30 *not.* 1 p. 48.

Prioribus Ecclesiæ sæculis ex apostatis alii erant,
idæorum, & alii, qui ethnicorum sacra amplecteban-
tur. eorum triplex erat genus. Unum eorum, qui prorsus
à Christiana religione ab Judaicam accedebant, & hi
se apostatæ erant, ex quorum numero fuit Aquila,
interpres Bibliorum, qui cum ab Ecclesia ejectus fuisset
per studium astrologiæ, ad Hebræos migravit, et novam
eius versionem Christianis infensissimam evulgavit (1).
Alii quoque hujusmodi erant ætatē Barchochabæ, qui
se Christianos Christum ejurare, et maledictis insectari
(2).

Epiphan. *de Pond. et mens.* n. 15 t. 2 p. 171 *ed. Colonia* 1682.
Justinus Mart. *Apolog.* 1 n. 31 p. 62 *ed. Paris.* 1724.

5. Alterum genus erat eorum, qui Christianam re-
ligionem non penitus abjiciebant, sed cum ea Judaicam
mixcebant, atque ita novam quamdam religionem ef-
ficiebant. Hujusmodi erant Cœlicolæ, qui circumcisionem
et baptismum conjungebant, in quos gravissime civilibus
legibus animadvertitur (1). Alii denique erant, qui
prorsus ad Judaicam religionem transibant, neque ali-
ud ejus dogma amplectebantur, sed in remotioribus qui-
busdam ritibus, et consuetudinibus Judæis adhærebant, atque
eorum more in Sabbato otiaiebantur, cum iis cibum
comabant, vel jejunabant, eosque consulebant ad recipien-
da iactura, et amuleta pro morbis depellendis (2), quam
et Judæi sese ex commentitiis quibusdam Salomonis
accepisse ferebant.

L. 45 cod. Theodor. de Hæretic. Ad genus horum apostatarum
pertinent Cerinthiani, Ebionæi, Nazaræi, Elcesæi, Samæi, quos
citavit Augustinus *de Hæres.* C. 8, 9, 10, 32 *opp.* t. 8 *col.* 7 et 11
not. 1733, similiter ii, qui se Hyposistatios vocabant, de qui-
bus Gregorius Nazianzenus *Orat.* 19 *in Eun.* *part.* n. 5 *opp.*
t. 89 *ed. Colonia* 1690.

§. 4. Ex illis, qui ad ethnicos abibant
et alli vi, ac pœnarum metu perterriti
ligionem deserebant. Hi proprie lapsi
rum alii erant *Thurificati*, alii *Sacrificati* (1). *Thurificati* dicebantur, qui thus i
sacrificati, qui immundis sacrificiis ora
hoc est in templo præsertim carnes com
quæ Diis immolatæ fuerant, quod idolol
erat. Sed non eadem prorsus erat omniu
et *sacrificatorum* ratio. Nam gravius
eorum, qui læti, ac pretiosis induti v
impetu fracti, quam eorum, qui mæsti, a
tormentis Christum deseruissent.

(1) Horum crebra mentio est apud Cyprianum
al. 15 ad Cler. Roman. et Ep. 55 al. 52 ad
et 241 edit. Amstelodami 1700.

(1) Ita loquitur Cyprianus cit. Ep. ad Cler.

§. 5. *Libellatici* erant, qui nec thure
Christo deficiebant, sed tamen religione
bellis, quos vel ethnicis magistratibus da
accipiebant, ne publice sacrificia facere
plex eorum genus fuisse. plerique sentiunt

comparabat prioribus libellaticis, qui per se ipsos
admisserant (3).

Baronius *ad an.* 253 *n.* 18 *et seq.* t. 2 p. 580 *edit.* Luca
tantum libellaticorum genus facit; sed alia plerisque viri
qui triplex illorum genus distinguunt, sententia est. Con-
daspineum *Observ.* l. 1 c. 21 p. 54 *ed. Neap.* 1770, & Bin-
en *Origin. eccles.* l. 16 C. 4 §. 6 t. 7 p. 202 *et seq. edit.*
Magdeb. 1761.

Cyprianus *de Lapsis* p. 95 *ed. cit.* hos eodem loco habet,
illos, qui revera sacrificium fecerant. Vide etiam *Epistolam*
Romani ad Cyprianum inter Cyprian. Ep. 30 p. 210.

Confer *laudatam epistolam Cleri Romani ad Cyprianum.*
es Petri Alexandrini can. 6 apud Beveregium *Pandect.* ca-
2 p. 12 *ed. Oxonii* hos quoque libellaticos memorant, iis-
enam imponunt, sed tamen discrimen constituunt inter do-
n, qui servum miserat; interque ipsum servum, qui jussus
lam egerat.

3. Denique alii erant, qui cum magistratus iram pe-
& muneribus extingui posse intelligerent, ipsum adi-
& se Christianos esse, neque idolis thus adolere,
ostiam immolare posse aperte profitebantur, sed ta-
data pecunia libellum immunitatis impetrabant. Hi
erant proprie apostasiæ rei, sed culpa non vacabant,
in libello diceretur, eos jussu magistratus sacrificium
se (1). Ab his non procul aberant, qui se amentes
bant, ut sacrificium declinarent, quique ad aram ipsam
dentes sese epilepticos esse simulabant, ne sacrificare
rentur. Hujus criminis rei pœnam ferebant simulatio-
dignæ homine Christiano, qui turpi animi abjectione
ur prodere religionem, quam præseferre debet (2).

Confer Cyprianum *Ep.* 55 *ad Anton.* p. 245 *ep. cit.*

Vide Petrum Alexandrinum *can.* 5 p. 12 *loc. cit.* Ad hunc
locum referenda est Constitutio *Inter omniagenas* 89 Bene-
XIV t. 1 *ejus Bullar.* p. 183 *ed. Ven.* edita adversus eos,
Christianam fidem in corde retinent, sed tamen eam præde-
entur externis quibusdam ritibus, per quos infideles distin-
ar. Plures enim Christiani in Turcarum imperio vitam a-
religionem simulabant, atque ut Turcæ viderentur, eorum
tribus ac privilegiis frui possent, eorum templa frequenta-
ecclesiasticum jejunium cum esu carniū violabant, matri-
coram eorum judice, quem appellant *Cadi*, celebrabant.
vit Pontifex, ne quis tale aliquid faciat ut Turcæ habeatur;
ei tum in vita, tum in morte sacramenta denegari voluit.
iter in regionibus Alhaniz aliqui Christiani, ut multa one-
incommoda declinarent, nomen aliquod suscipiebant, quod

proprium Turcarum est, & quo Turcæ a ceteris distinguuntur. Id etiam fieri vetuit ipse Benedictus XIV. *Const. Quod pœnitentiale concilium* 37 p. 135 t. 4 ejus *Bullar.*, quia tamen illi animo retineatur, illa tamen fieri nequeunt sine Mahumetorum simulatione, sinceritati Christiana contraria, quæ sacramentum in re gravissima continet, & virtutalem fidei usum, maxima cum Dei injuria, proximique scandalo inclinat. Idcirco quoque est, non ii, qui ad Turcas desciverunt, ac non redierunt ad Christianam religionem, non solum Christiani, sed etiam Turcis præsentibus publice & expresse apostasiam agnoscere debeant; & responsum est a Congregatione Sac. loquens apud Cardin. Albitium *de Inconstant. in fid. C. 8 n. 12* teneantur ad abjurandam apostasiam publice coram infidelibus sufficere, ut eam abjurent in balneo coram fidelibus Christianis actibus infidelitatis, ac deponendo habitum infidelium, cum sit protestativus falsa religionis. Confer Benedictum XIV. *Abnod. dioces. Cap. 20 n. 8 & seq.*

§. 7. Proxime ad apostatas accedebant, & tamquam religionis proditores habebantur, qui superstitiosos errorum ritus adjuvabant, vel imitabantur. Hujusmodi erant ii, qui sacrificantium coronam gestabant (1), & qui Flaminis, hoc est ethnici sacerdotis munus suscepissent, quia Flaminis erat populo exhibere ludos & spectacula, quæ plena superstitionis erant, atque in honorem Deorum celebrabantur. Similiter scenici, histriones, aurigæ, qui circi publicis spectaculis agitabant, qui victimas, aut ibi sacrificio vendebant, idolorum artifices, qui Deorum ædificabant, vel ornabant, idololatriæ favere, adiutores esse videbantur (2).

(1) Confer Concilium Eliberitanum *can. 55*, ibique *Alcibiadum in Not. p. 180 ed. Neap. 1770.*

(2) Late de his omnibus agunt Binghamus *Origine Eccl. 16 Cap. 4 §. 8 et seq. t. 7 pag. 206 & seq. edit. cit.*, & *Schæfferus Antiq. Christian. lib. 4 Cap. 3 §. 3 seq.*

§. 8. Ex veteri disciplina apostatæ, qui vere idololatriæ rei erant, non solum ab Ecclesia ejiciebantur, sed etiam in quibusdam Ecclesiis excludabantur a venia & absolutione, quam tantum in vitæ exitu impetrabant (1). Quia tamen cubi ea erat disciplinæ severitas, ut etiam in exitu reconciliatio denegaretur idololatriæ reis, quibus sperantibus in una Dei misericordia relinquebatur. Sed postea cum inciperet venia, etiam antequam mortis periculum immineret, atque iis imposita poenitentia, quæ brevior, ac

erat pro gravitate criminis, & adjunctis, quæ illud abantur.

Confer quæ ea de re dixi l. 2. *sect.* 4 §. 87 et 6, 7, 8 p. seq.

9. Apostatæ dicuntur etiam Regulares, qui temere institutum, cui se solemnibus emissis votis adant, & clerici, qui a clericali statu deficiunt (1). Regulare institutum deseruerunt, statim arcentur a communione Christianorum (2), præsertim si eam etiam dimiserint (3), amittunt privilegia institute discesserunt (4), susceptorum ordinum munera habere prohibentur (5). Sunt & aliæ pœnæ adversus apostatas inductæ peculiaribus institutis, & legibus Ordinis Regularium, quales sunt carceris, jejunii, similes, quæ neque ipsi alios eligere ad prælaturas, neque ab aliis eligi possunt.

Concil. Chalcedonense *can.* 7 apud Labbæum t. 4 col. 1635 *enct.* For, inquit, qui in clero semel ordinati sunt, et iidem abbas, statuimus nec ad militarem expeditionem, nec ad eandem dignitatem posse venire. Qui autem hoc audient, et non penitentia ducti ad id revertuntur, quod propter Deum prius elegerunt, anathematizari. Similia habent S. Leo M. Ep. 167 ad *sc.* resp. 14 opp. t. 1 col. 1426 edit. Ballerin. Venet., S. Augustinus in *Psalm.* 85 n. 4 col. 101 et in *Psalm.* 99 n. 12 col. 363 et 6 ed. Ven. 1761, Concilium Arelatense II, in *can.* ult. 50. Toletanum VI in *can.* 2 c. 20 qu. 3, Turonense in c. 5 *de cleric. vel monach.*, & Alexander III in c. 1 *de Apostat.* Item revera apostata habetur, qui regulare institutum temeriter, certoque, ac deliberato animo ab eo discedendi; non qui cum legitima venia discedit, aut qui non prorsus regulæ propositum abiecit. Plures hinc oriuntur quæstiones, qui a religione discesserunt, sed tamen habitum adhuc retinent, itemque de iis, qui sine venia superioris instituti deseruerunt, ut laxiorem, arctioremve regulam amittantur. De his omnibus agit Theophilus Raynaudus *de re. a relig. ordin. opp. tom.* 17 p. 5 et seq. Verum Concilium Cardin. Conc. Tridentini interpretum an. 1624 sancit, ut fugitivi, & apostatæ, sive habitum regularem deserant, non possint, ac debeant ab Episcopo loci, ubi moram trahunt, in carceres conjici, ac superioribus regularibus constitutis secundum regularia instituta puniendi. Ex quo patet eas habendos esse regulares, qui venia a superiore non impetrata a claustris discesserunt, atque extra ea temere vagantur, habitum gerant, sive deseruerint; sive redeundi ad religionem animum habeant, sive prorsus abjecerint. Quin etiam, ut adverti l. 1 tit. 9 §. 15 p. 591, a Conc. Trident. C. 4 &

*Act. de Synod. auct. l. 1. c. 11 n. 14, a
jur. pontif. par. 2 sect. 157 p. 1029, ubi etiam
nes eadem de re editas a Sixto V, & Clem. 1*

(2) Cap. 2 N^o cleric. vel monach. in 6.

*(3) Regularem, qui religionem deseruit, no
dimisit, haberi quidem ut apostatam, & fugiti
facto in pœnam excommunicationis incidere, p
dit Pirhingius Jur. canon. l. 3 tit. 50 §. 7.*

(4) Conc. Trid. Sess. 25 de Regul. C. 19.

(5) C. 6 de Apostat.

§. 10. Episcopus in carceres conjicie
statas, qui in sua diœcesi commorantur,
ritis plestantur pœnis, tradit regularibus
sed hi quoque debent eosdem perquirere,
diligentem, ut redeant ad bonam frugen
nicas poenitentias crimen expiare possi
in primis Episcopi est apostatam monere
redeat ad religionem, unde discessit; qu
stiterit, & apostata monitis obtemper
superiores ab Episcopo rogati, jussique
lica abstinere se debent a poenis asperio
in apostatas constitutæ (3). Sæpe etiam
spatium temporis elargitur, quo apostat
eos ad se ultro venientes recipit, pœnasq
bus illos inre animadvertere onorteret (4)

apostolica veniam impetrant, modo a Regulari Superiore
 monem petant, & culpam fateantur suam, atque emendatio-
 nelliceantur. Bened. XIV *Const. Pastoris* 25 §. 1 t. 3 *ejus*
p. 150 ed. cit.

Bened. XIV *Const. Pastor bonus* 95 §. 53 t. 1 *ejus p. 198 ed. cit.*

1. Clerici etiam, qui suo relicto ordine, & habitu
 clericali vitæ instituto deficiunt, & quod laicorum est
 munus, vitæ genus suscipiunt, inter apostatas recensentur.
 Hi plebuntur pœna excommunicationis (2), sunt
 irregulares (3), & irregulares (4), amittunt privilegia clerica-
 lia (5), & frustra moniti ab Episcopo in carceres conjicien-
 tur (6).

Minores clerici, qui beneficium non habent, apostatæ non
 ut omnes sentiant; quoniam suo lubitu clericali vitæ in-
 stituto deserere, & nuptias inire possunt. Sed num clerici mi-
 nores, qui beneficium habent, incidunt in apostasiam saltem la-
 tæ acceptam, disputant Pirhingius *Ius canon. l. 5 tit. 9 n. 4* &
ier par. 2 de Delict. c. 13 n. 73.

Quæ excommunicatio latæ sententiæ est, si clericus apo-
 statæ matrimonium contraxerit *Clem. unic. de Consanguinis*. At-
 tamen quidem pœna contra apostatas, qui clericatum, aut regu-
 laritatem deseruerunt, sane vetus est, eaque jam constituta
 est. Chalcedon. *can. 7* quem describit Gratianus *can. 5 caus.*
3.

Can. 23 caus. 2 qu. 7 & can. 2 caus. 5 qu. 4.

Irregularitas hæc oritur ex infamia, nisi apostata matrimo-
 nium contraxerit, quia tunc ob bigamiam similitudinariam irre-
 gularis fieret *Cap. 4 et 7 de Bigam. non ordin.*

Cap. 23 et 25 de Sentent. excom.

Cap. 5 de Apostat.

TITULUS IV.

De Hæresi.

heresis quid?

heretice Ecclesiæ fidem sequi o-
 mnes debent.

5. Judicium Ecclesiæ & Summi
 pontificis in rebus fidei. Utrum
 errori subesse non potest.
 hereticus etiam qui sciens pro-
 pter in fide dubitat.

pectus de hæresi.

9. Hæreticorum pœnæ ab Ecclesiâ
 constitutæ.

10. Pœnæ in clericos qui in hæresim
 incidunt.

11. Inductæ a Jure civili.

12. Hæretici ad Catholicam Ecclesiam
 redempti.

13. Antiquæ de his Ecclesiæ disci-
 plina.

1. Hæresis Græcis, Latinis est *secta*, atque apud eos
 vocabulum tam in bonam, quam in malam partem ac-
 currit. Sed antiquissima ecclesiasticorum scriptorum con-

suetudine vox hæc male sonat, & significat voluntariam errorem intellectus Christiani hominis in fide cum pertinacia voluntatis. Ergo non omnis error statim aliquem hæreticum facit, sed tantum qui in fide, & qui cum voluntatis pertinacia conjunctus est (1).

(1) Huc sane spectat illud Augustini: *errare possum, si hæreticus non ero*; quia scilicet pertinax in errore non ero, ut cognitum statim abijciam, meque in Ecclesiæ sinum coarctem.

§. 2. Fides, quam omnes sequi debemus, est fides, quam sequitur Ecclesia catholica, quamque ipsa omnibus credendam proponit. Nam ei creditum est doctrinæ deus, & ideo quidquid ipsa probat, probandum omnibus est, reiciendum vero quidquid eadem rejicit (1). Sæpe non errantur errores, qui fidem infuscare, atque homines abstrahere a veritate possent, nisi præsto esset certum, fideique judicium, quod fallere, & falli nequit, & cuius adhærere possumus. Quare hoc judicium reddit Ecclesia, quæ cum errorem aliquem tamquam hæreticum condemnat, quisquis ejus sententiæ obfirmato in errore animus, hæreticus est (2).

(1) Ut quis hæreticus sit, necesse est, quod resistat fidei receptæ ab Ecclesia recepti. Ex quo efficitur ut hæreticus non possit qui opiniones sequitur, de quibus nondum ab Ecclesia judicium latum est.

(2) Judicium Ecclesiæ intelligitur judicium Episcoporum cum unitatis centro, hoc est cum Summo Pontifice coniunctum. Nam hi Ecclesiam efficiunt, quam *docentem*, ut *regulam* appellamus, & quidquid ab ipsis aut de fide aut de moribus definitum est, apud omnes veritatis loco esse debet. Hi qui ægre ferunt Ecclesiæ judicium, quod suis erroribus insensarium maxime esse sentiunt, eo rem adducere conantur, ut vix unquam certum, atque exploratum Ecclesiæ judicium esse possit. Mitto antiquiores hæreticos Montanum, Donatium, Nestorium, Iconomacos, Wiclefium, Lutherum, aliosque nostræ ætatis sectarii potissimum sequuntur Joannem de Ger hominem satis notum nomina Abbatis S. Cyrani, qui testimonio S. Vincentii à Paulo, & Cisterciensis Abbatis Joannis Jovaud de Prieres Ecclesiæ defectum, & contemptum Concilii Tridentini, quod ipse Scholasticorum cœtum appellabat, suis simulatione omnibus persuadere voluisse constat. Hi sunt verissimi hostes Ecclesiæ, licet in externis ejus munione vivant, quorum animis alte hærent errores quos mandantur Jansenius & Quesnellus, quosque sedes doctrinæ, & consensus totius Catholice Ecclesiæ condemnant. Hærent hi homines ab hoc judicio provocare, ne se Ecclesiæ

& doctrinæ impudenter obsistere videantur, ea diver-
 serunt, ut non illud esse videatur, certum, fallique
 Ecclesiæ iudicium, quod catholicis omnibus revera est.
 igitur Romanæ Ecclesiæ auctoritatem in discrimen re-
 deinde vero sic statuunt, Ecclesiam quidem in Synodo
 tam errori haud subesse, non item Ecclesiam per to-
 tam diffusam, atque dispersam, nisi unanimi omnium
 consensu, idemque absolute sit. De his duobus paulo post di-
 scant cetera prosequar, quæ sunt huiusmodi. Inquunt vi-
 in paucis, si ipsi opprimatur, residere veritatem, eos-
 hereticos haberi non posse, quamquam numero pauci obsi-
 derentur, qui cum Summo Pontifice conjuncti sunt; au-
 tem esse vocem plebis, quæ cum Pastoris voce consentiat,
 Ecclesiæ iudicium sit uniuscujusque examini, si præsertim
 integer sit, definitiones esse subjiciendas, ut inde veritas
 patet; denique inferiorum clericorum cum Episcopis iudi-
 cium esse necessarium. De his omnibus dicam pro instituto
 mea. Sane quod ajunt, in paucis inesse veritatem, cum
 videntur, id commune est, semperque fuit hæreticis uni-
 qui semper sese opprimi conquesti sunt, atque hanc fuisse
 sententiam, & Pelagianorum cantilenam, testatur Augustinus
de Perillan. l. 3 c. 45 opp. t. 8 col. 251 ed. Ven. Maurin.
l. 10 col. 848 De Pelagianis id tradit Nestorius ad Cælesti-
ont. apud Labbæum t. 3 concil. col. 899 ed. Venet. Julianus, &
et Oronius, et Fabius saepe tuas causas defleverunt
am orthodoxi temporibus orthodoxis persecutionem passi ...
unt per singulos dies implentes aures omnium vocibus la-
is. Idem constat ex libello, quem Julianus nomine 18 E-
orum dedit ad Zosimum P., & l. de Bon. constant. apud la-
ne in Constit. Unigenitus t. 4 col. 1141. Ipse Nestorius rescri-
ptio Pelagiano apud Marium Mercatorem p. 71 ed. Paris.
Noli agere ferre, inquit, venerabilis, perferens ea, quæ in-
asserunt veritatem, et rejugientibus pollutorum com-
tem; quia et Sanctis, qui ante nostram ætatem existerunt,
erunt ærumna, et ipse quidem temporales erant, veritas
eterna Paulus hoc modo quoque, et Petrus interfelli
quid amplius dici opus est? Ita actum est semper per di-
sentationes pietate corrente. Noli igitur a veritate deficient
edere. Eadem querela fuit Petri Abailardi adversus S. Ber-
ta, ac Sedem Apostolicam, & eadem Calvinii in Præfat. an-
adversus Conc. Tridentinum. Veterum querelam & errorem
orum integravit Quesnellus prop. 6^a ad 100, quem sequi-
Labordius Témoignage de la vérité, omnino contra omnem
eclesiam, & contra omnium Patrum auctoritatem. Quis eni-
& partem fere totam Ecclesiæ, cui Christus semper se ad-
en promisit, veritatem in uno, aut altero membro sitam op-
te posse arbitrabitur? Contra Divinam legem, inquit Libe-
Epist. 4 ad Constantium apud Coustantium Ep. Rom. Pon-
ol. 424, vicium est, cum Episcoporum numerus pro Athana-
major existeret, in parte aliqua commodare consensum; ipse-
athanasius Epist. ad Jovian. Imperat. de Fid. n. 2 opp. t. 1
p. 625 edit. Patav. 1777. Quæ enim sit, inquit, omnium illa-
Ecclesiarum sententia, et experientia novimus, et earum

Conc. Ephesinum in Relat. Synodi ad Imp. ael.
col. 1187 ed. Venet., cuius hæc verba sunt: P
206, et 10 SS. Episcoporum Synodo, quibus et
lium SS. Episcoporum multitudo, et per ipso
rum orbis consensit, triginta tantum numero
terea S. Bernardum Ep. 126 n. 11 opp. t. 1 p. 57
re ac sapienter Clerus Gallicanus *Lettre écrite au
Général du Clergé de France tenu à Paris l'an
et Cler. Gallie. p. 1671* absurdam opinionem i
veritatem residere inquit, perstringit his
objet des Sectaires est de combattre, et de réno
té du corps des Pasteurs unis à leur Chef po
de quatre, ou cinq Eveques Refractaires. Sy
qui sappe les fondemens de la Religion, qui dé
et la visibilité de l'Eglise, et réduit les fidél
stans, à n'avoir plus de règle fixe de leur cr
non intelligit nullam jam hæsim, & nemi
ticum, si patet liceat Ecclesie iudicio resisti
qui propter errores ab Ecclesia condemnantur
rentur, & penes se veritatem esse contende
sia, quæ ab ipsis dissentit, in errore versare
esset, quod ipsa hæreticos condemnaret, ut d
sia catholica, hoc est columna, & firmament
quibus hæreticis non illud præsto esset dive
sia iudicium impune despicerent, erroremque
tueri possent? Ergo Lutherani, Calviniani,
erunt hæretici; quoniam omnibus idem patet
pari iure cum Quesnello veritatem penes
tur. Quos vero ex multiplici illo numero
bus omnibus dissimiles interque se pugnan

o accepit perpetuo custodiendam; hæc hæreticos pronunciat
 ianos, Anabaptistas, Lutheranos, Calvinianos, ceteros,
 cum hi omnes ab ea discrepant, a veritate discrepant
 extra eam esse non potest. Neminem ipsa opprimit, sed
 ut veritas, quam integram custodire debet, hominum
 us non opprimatur, eique semper adest spiritus veritatis
 ad consummationem sæculi, sive pacata & tranquilla sint
 a, sive adversitatibus affligatur. Conset quæ ea de re scri-
 franciscus Simonis Belga de *Fraudibus hæretic. par. 3* fr. 19.
 iudicio Supremi Pastoris, & Episcoporum cum eo morali
 nitate consentientium necessarius est plebis consensus, sive,
 i scribunt, vox testimonii traditionis, ita ut illud sine
 consensu, ac testimonio vim nullam habeat? Hoc quoque
 lantes a Calvino, & Protestantibus arripere non dubita-
 Nam id expresse literis mandavit Calvinus *Intr. l. 4 c. 1*
 eademque est sententia Lutheri de *Captivitat. Babylon. tit.*
dine 6. Quid si cogerentur opp. r. 2 p. 85 ed. Viterberg. 1562, &
ata M. Antonius de Dominis l. 1 c. 12 n. 42. Eodem quoque
Richerius de Potest. eccl. & civ. cujus doctrinam duo con-
provincialia an. 1612 habita gravissima inusta nota confixe-
quippe quæ contiheret multas propositiones, expositiones,
legationes erroneas, scandalosas, schismaticas, & ut sonant
æcar. Hos duces & auctores sequuntur Quesnellus pr. 75 &
emor. Auctor libri Renversement de libere, Labordius, Té-
age de la vérité, Auctor Epistolæ à M. l' Eveque d'Aulun,
operis Apologia des Curez des Paris, Auctor operis, No-
mmoires sur l'appel, Auctor libri De la droic et ca-
de de l'appel, Hebronius, alique similes. Horum com-
egregie refutarunt plures viri docti, præsertim Melchior
de Loc. Theolog. 4 c. 4 concil. 4, Bossuetius Histor. variat. l. 11
& in Conférence de M. Bossuet, Auctor libri Réflexion sur
et, Niccolius Les prétendus Réformez convaincus de schi-
3 c. 9, & de l'Unité de l'Eglise l. 5 c. 14, Scheffmacher lit. 6,
ellius Tract. de Ecclesia par. 2 art. 9 Card. Gottus in vera Eccl.
1. 1 c. 15 & seq. & in colloq. adv. Ficenin. par. 5. colloq. 4 n. 4
Fenelonius Archiepiscopus Cameracensis Instruction Paste-
1728, Card. de Bissy Instruction Pastorale an. 1725, Lan-
Episcopus Svessonensis Instruction 2 an. 1718 n. 24 & seq.
hæc doctrina tamquam hæretica in M. Antonio de Do-
Sorbona damnata est. Revera plura sunt, ut ostendi in Pro-
2. 2 §. 18 p. 17 et 18. 1 sacrarum Scripturarum loca, in quibus
docendi, pascendi, regendi potestas non plebi, sed tan-
apostolis omnibus, aut nominatim Petro data est, atque
um esset ea, quæ Apostolis, hoc est Præfatis dicta sunt,
ebem detorquere. Hujus vero Apostolis, eorumque suc-
bus exercita potestatis pleni sunt sacrarum Scripturarum,
lesiasticæ historiæ libri, eamque testatissimam faciunt Pa-
iversi, præsertim Ignatius M. Ep. ad Trallian. n. 70 apud Co-
m PP. Apostolic. 1. 2 p. 63 ed. Amstelodami 1724, Cyprianus de
Eccl. p. 78 ed. Amstelod. 1700, Gregorius Nazianz. Orat. 9
4. ed. Colonia 1690, Ambrosius, Augustinus, Chrysostomus,
ius, Gregorius, ceteri Patres, quos laudat Niccolius de
de l'Eglise liv. 3 Chap. 14 ubi omnes diluuntur Appellan-

observat Cl. Bolgenius in opere, cui titulus
Cosa è un appellante? n. 323 seq. p. 516 seq.
& spiritum privatum Protestantium, quaerunt
Bellarminus *Controv. l. 3 de Verbo Dei C.*
net. 1721, Bossuetius *Histor. variat. l. 10 c. 1*
Eglise et conference avec le Ministre, Ar-
moi t. 1 Chap. 5, Niccolius *Prejugez legit. et*
formé convaincu de schisme liv. 3 chap. 7,
que, quos longum est recensere. Principi-
men in tanta hominum multitudine fieri
exitum consequetur? Deinde si rem unius
mittimus, eo quod jam erit iudicium om-
nifixum, stabile, errori non subiectum? qui
qui cum privato examine errorem suum
possit? Denique qui consensum secundi
requirunt, ut Ecclesiae iudicium ratum firm-
rorem Aetii, de que loquitur S. Epiphanius
906 & seq. Coloniae 1682, quem antea revo-
cavit, Calviniani, Angli Presbyteriani, Re-
ter ceteros late refutarunt Bellarminus de
p. 75 opp. t. 2 ed. Venet. 1721, Petavius de
2 n. 5 t. 6 p. 178 ed. Venet. 1757, N. Al-
ad sac. 4 Dist. 44 t. 4 p. 618 ed. Venet.
tend. reform. convinc. de schism. liv. 3 ch-
system. confut. sect. 2 §. 54 n. 46 & seq.
nius *Esame della vera idea della S. Sede*
et in cit. lib. *Risposta al quesito cosa è*
p. 437. Sane docendi, pascendi, regendi po-
ris, sed Apostolis, eorumque successoribus
semper Ecclesiarum regimini, & admini-
prapositioni, non Presbyteri; in conciliis ac-
editum est iudicium, quod Christianis omni-
deberet. Atque id adeo verum est, ut set

in Conciliis Episcopos proprie iudices esse; & Icedonensi *Act. 1 col. 886 r. 4 collect.* Labbæi *oras mittite superfluas, concilium Episcoporum est.* egregiis verbis Cleri Gallicani, Harangue faite à Paris le 17 Sept. 1750 pour la Clôture de l'Assemblée du Clergé de France t. 12 Auct. Eccles. Gallic. Paris. an. 1740 quæ verba sunt hæc: Le calme des soupçons, ne sauroit se trouver, que dans la pureté des Decrets de la Foi. & dans l'obéissance à ceux, qui sont les Juges, & les Evêques seuls. Il appartient d'en décider les dogmes, de les expliquer, d'en établir également la certitude, & de s'y soumettre les peuples. Et p. 1654, ubi est écrite au Roy par l'Assemblée Générale du Clergé tenue à Paris en l'année 1751: Nous le disons, la subordination s'affoiblit. Le simple rang des premiers Pasteurs, & prend la place de la Foi. Des Curés de la Capitale de votre Royaume un Memoire imprimé attaquer ouvertement une Instruction Pastorale de leur Archevêque, de toute atteinte ec. "Paucis ab hinc annis Berregius liber Marii Lupii *de Parochis ante annum* 1750, quo in libro evidenter ostenditur, quam sero in Ecclesia fuerint, ut proinde audiri nequeant, eorum institutionem jactant.

Hoc judicium certum, & falli nescium extare Ecclesia debet, ut semper integra sit fides, & non rumpit error, statim condemnari possit, ne fiat. Si illud ab Episcopis expectamus aut in synodo persis (1), aut in concilio congregatis, quam ac sæpe etiam difficile hoc omnium Episcoporum, quæ sententiarum divortia esse poterunt, requiretur, ut expressus, quod item, & id est longius, ut tacitus omnium Episcoporum beatur! Interim Christiani homines in summo maximarum rerum ignorance versarentur, cum, quod illico erat avertendum, serperet, & dies latius, nisi esset in promptu iudex certus, error, qui omnem errorem sua sententia depel-

gatam in œcumenico Concilio, non item per orbem dispersam Ecclesiam erroris expertem esse contendit Bossuetius *Histor. variat. t. 2 l. 15 n. 9* solide accusavit. In eodem luto hæsitavit Theophilus Besguin Auct. operis *Témoignage de l'Univers. de Paris*, itemque Auct. alterius operis *De la nécessité de l'Église*. Errorem hunc Sacra Facultas Parisiensis an. 1644 Tom. IV.

non semper placere erit omnibus, neque con-
poterit, & proponere veritatem, quam o-
sequantur. Ergo, ut recte observat Cl. Mama-
nimab. Iustor. in sinu Abrahe ante Christi
beate visionis Dei, edit. Rom. an. 1766 C. 2
§. 2 p. 189 et 190 seq. et §. 3 p. 203 seq., ut
primum œcumenicum concilium habitum est,
erroris plena esse debuerunt; eademque erit
porum, quibus Ecclesia caruit œcumenicis
habentur. Quo quid magis falsum, & magis
gigue potest? Non utar exemplis Paulis Sa-
Novatiani, Pelagii, & aliorum, qui extra cœ-
dispersæ Ecclesiæ consensu damnati sunt; n-
quæ sunt prope innumera, Patrum testimonia.
mnibus. Illud non omitam, quod ex Augus-
suetius, cujus fidem Appellantes repudiare
autem ipse: *Instruct. sur l'Eglise n. 21 S. A*
jours le sentiment (consensum) *de l'Eglise pa-*
vision de la verité. Alii vero sunt ex Appell-
sæ Ecclesiæ auctoritatem in discrimen non re-
ut ea rata firma sit, omnium consensum post-
eum quidem non moralem, sed physicum, &
certum Ecclesiæ iudicium haberi non possit,
pus, aut aliqua insignis Ecclesia adversatur, q-
unanimitatem etiam ad œcumenicum concili-
nimirum faciunt, ut unius Episcopi sententia
universæ Ecclesiæ consensus, quoniam illi B-
tercedendi facultatem attribuunt; ut unus al-
rare nunquam possit, ut vix unquam haberi
sæ iudicium, quoniam difficile est, in magno
rum, qui in Ecclesia sunt, non aliquem re-

ecclesia iudicium catholicus homo in discrimen fe-
 illustris erat Anglicana Ecclesia, antequam in
 in hæresim, quod tot Episcopi contra sententiam
 siz utrumque tuebantur? Mitto reliquas Ecclesias,
 olicæ erant, & nunc schismaticæ, aut hæreticæ
 istus surrecturos prævidit lupos rapaces ex vobis
) non parcentes gregi, et loquentes prava, sed Chri-
 b iis, esse & firme in Ecclesiæ fide stare voluit,
 promisit, ut recte observat Bossuetius II Instru-
 n. 28, corpori totius Ecclesiæ, non cuius mem-
 ecclesiam semper erroris expertem futuram, non
 os pollicitus est. Confer, inter ceteros, Cl. Bol-
 to libro *Risposta al quesito cosa è un Appellam-*
p. 393 et seq., et n. 282 et seq. p. 441 et seq.

tem iudex, quem in promptu habere debet
 mper sit expers erroris, non alius esse por-
 amus Pontifex, quem Christus Ecclesiæ ca-
 m magistrum, & unitatis centrum constituit:
 ecclesiæ accedente consensu eum errare non
 , sine hoc consensu negant, ii tollunt cer-
 tium, quod semper extare in Ecclesia debet,
 depellatur. Nam antequam compertum, ex-
 it iudicium omnium Episcoporum, quibus
 eta probanda esse putant, incerta erunt o-
 m radices ager altiores, atque impune domi-

inquit S. Franciscus Salesius in ms. opere, quod
 eca Chisiana C. 10 plut. A. n. 71 p. 42, *a toujours*
imateur infallible, au quel on puisse s'adresser,
que les portes d'enfer, et principalement s'
rendre, et que son pasteur ne puisse conduire à
er. Les successeurs donc de S. Pierre ont tout ces
qui ne suivent pas la personne, mais la dignité,
liques. Late hoc argumentum persequitur auctor
ex Galileo in Italicum sermonem conversus edi-
æ cui titulus: D'infallibilità del Papa provata
arto articolo della dichiarazione del Clero di Fran-
1682. Confer etiam Veith Richer. sistem. confut.
16 p. 143.

tiam, ne cognita quidem Episcoporum sen-
 ter se consentientibus, sed tamen a Sum-
 issentientibus, omnis erroris causa remove-
 Episcopi a Summo Pontifice dissentiat (quod
 venire posse existimant, nos autem negamus),
 dicionum, quod omnes tuto sequi possint? E-
 pite, centroque unitatis, a quo cuncti copu-

ut iudicium Summi Pontificis in fidei,
definiendis certum omnibus esse debeat
eo damnatus errores sequitur, hæreticu
Christus Primatum instituit ad unitatem
vandam, & Pontifex omnes ad eandem
in fide, unitatem jure Primatus cogit.
In rebus fidei errori subesset, Ecclesia,
matus ad eandem fidem cogitur, ad as
cogeretur, quod certe fieri non potest.
non est, quod nemo catholicus inficiari
clesiæ præsertim in fide unitatem cum
bus Primatus instituendi causam fuisse,
esse debet quidquid a Summo Pontifice
bonum definitur, & quidquid ab Ecclesia
hanc unitatem cogitur, tenendum est (1)
perpetua Ecclesiæ disciplina, & Patre
cet (2).

(1) Præclare S. Thomas *Sum. Theol. lib. 1. c.*
fides, inquit, *debet esse totius Ecclesiæ secundum*
id ipsum dicatis omnes, ut non sint in vobis
servari non posset, nisi questio fidei de fide
per eum, qui toti Ecclesiæ præest, ut sic
Ecclesia firmiter teneatur; et ideo ad solam
Pontificis pertinet nova editio Symboli, sicut

Nota est ea Christi promissio apud Matthæum XXI 16 & postquam ipse affirmavit, se ædificaturum Ecclesiam super Petri confessionem, seu fidem, quam *petra* nomine designavit, et porta inferi non prævalebunt adversus eam. *Petra* vocabulum firmitatem, ac nunquam defuturam soliditatem ejusdem fidei designat, ex quo plures Patres eandem soliditatem, quæ in Petri fide fuit, ad ejus successores transiisse affirmant. Hinc S. Leo M. *Serm. 5 al. 2 C. 2 t. 1 col. 12 ed. Balle-* Soliditas illius fidei, inquit, quæ in Apostolorum Principe adata, perpetua est; & sicut permanet, quod in Christus credidit, ita permanet, quod in Petro Christus instituit. *en. 3 C. 3 t. eod. col. 12* recitato Evangelii loco, „super petram, quæ in Petri fide fuit, ad ejus successores transiisse affirmat. B. Petrus in accepta fortitudine petreæ perseverans, suæ Ecclesiæ gubernacula non reliquit: Et *serm. 5 C. 4 t. eod. col. 12* Soliditas enim, inquit, illa quam de petra Christo etiam ipse petra factus accepit, in suos quoque se transtulit hæretice. Sane quomodo errori obnoxius esse potest ille, super quem fundata est? Locum hunc evangelii solide expendunt *opus loc. cit. c. 12 §. 2 p. 66 et seq., & Cl. Bolgenius in cit. Hypothesis al. querito etc. n. 129 et seq. p. 207 et seq.* Confer S. Irenæum *de Hæres. l. 3 c. 3 n. 2 opp. t. 1 p. 175 ed. Ven. 1754*, Tertullianum *c. 25 Præscript. p. 215 ed. Paris. 1675*, Optatum Milevitanum *Donat. l. 2 c. 5 p. 35 ed. Antwerp. 1702*, S. Cyprianum *Ep. 55 ad Pontianum p. 245 ed. cit. 1700*, S. Hilarium *de Trinit. l. 6 c. 37 opp. t. 1 ed. Veronæ 1750*, S. Ambrosium *de incarnat. C. 5 n. 33 opp. t. 1 ed. Maurin. Ven. 1781*, S. Augustinum *in Psalm. Contr. part. Donat. l. 9 col. 4 ed. Maurin. Ven. 1755*, & l. 2 *Oper. imperf. contr. Donat. l. 103 t. 10 col. 995*, S. Leonem M. *Ep. 10 ad Episcopos Gallican. Papien. C. 1 opp. t. 1 col. 655 ed. Ballerin. Ven., et Serm. 83 c. 332*, Simplicium P. *Ep. 4 ad Zenonem August. apud Labbeum 3 concil. col. 93 ed. Ven. S. Gelasium In commonit. ad Faust. col. 207*, S. Theodorum Studitam *l. 2 Ep. 129 p. 462 t. 5 oper. t. 5 ed. Ven. an. 1728*, S. Innocentium I. *Ep. ad Synod. Carthag. ad Constantium Ep. Roman. Pontific. col. 888*, cetera Patrum similiorum loca, quæ collegerunt Mamachius, Ballerinus, & loc. cit. Vulgatus est etiam alter Evangelii locus apud **XXV 32**, quo Christus ita Petrum alloquitur: *Simon, ecce satanas expetivit voc. ut cribraret, sicut triticum; & tu aliquantulum confirma fratres tuos. Quo ex loco patet, a Petro, & successoribus fratres in fide esse confirmandos, quod non recte præstrare non possent, si in fidei definitionibus abessent. Commune erat omnibus Apostolis, inquit S. Leo M. l. 4 al. 5 C. 3 t. 1 col. 18 ed. cit. illud explicans Evangelii vericulum de tentatione formidinis, & divine protectionis pariter indigebant, quoniam diabolus omnes exagitare, aspiciat elidere: & tamen specialis a Domino Petri cura erat, & pro fide Petri proprie supplicatur, tamquam aliorum certior sit futurus, si mentis Principis viela non fuerit. Ratio petreæ ex ratione Primatus, ut indicat vox illa Primatus etiam Petri successoribus sit communis, dubitari non quin ad eos quoque transierit vis orationis Christi, quæ*

Meditation. disti 72. Confer Gelasium P. 1. 5 conc. col. 54 ed. Ven., Pelagium II concil. col. 426, S. Bernardum Ep. 190 Abailard. ad Innoc. II opp. 1. 2 p. 1 Thom. in c. 6 Matthæi, & in 2 qu. 1 a rinio collectos loc. cit. §. 3 p. 270 et seq. eodem Ballerinio, Mamachio, Orsio, Bo accurateque sunt.

§. 7. Jam vero hæreticus est haber pervicax in errore perseverat, quem mus Pontifex tamquam hæreticum iam qui sciens prudens in fide dubi dubius est in fide Ecclesiæ catholicæ obstinate peccat; quoniam dubium & potest, quod a catholica Ecclesia vel dendum proponitur. Dubius autem it tantum qui de universa dubitat Ecc etiam qui aliquem fidei articulum ob revocat.

(1) *Cap. 1 de Heret.*

§. 8. Præter hæreticos, sunt etiam qui nimirum ex indiciis, & conjectur sententiæ obstinatione censentur. Es hæresi levis, vehemens, & violenta. I oritur ex signis externis operum, ve

arues manducaverit. Denique violenta suspicio indu-
 -sumptionem juris & de jure, quæ nulla contraria
 -one labefactari potest, quæque satis est, ut quis
 -um hæreticus condemnetur, veluti si quis frequens
 -eorum coetibus interfuerit, vel de hæresi suspectus
 -mento se purgare noluerit, vel hæresim ejurare, &
 -communicatus per annum in excommunicatione
 -eret (1).

Cap. 13 §. 2 de Hæres., cap. 7 eod. in 6, Concilium Tri-
 -m Sess. 25 de Reform. cap. 3.

¶ Multæ in hæreticos poenæ tum ecclesiasticis, tum
 -is legibus constitutæ sunt. Et Ecclesia quidem eos
 - excommunicationis poena, atque ecclesiastica com-
 -ne privat (1); quoniam in Ecclesia retinendi non
 -qui ab ea divortium fecerunt, neque cum fidelibus
 -ommiscendi, qui alios depravare opinionum monstris,
 -templo possunt (2). Eidem poenæ subjiciuntur etiam,
 -sientes in loco sacro hæreticos sepeliverint, eorumque
 -res, hospites, defensores, præterea qui cum iis in sa-
 -communicaverint (3).

Can. 13 Caus. 24 qu. 3, Cap. 8, 9, 15 de Hæres. Confer
 -Bullam in æna Domini.

¶ *Veranda*, inquit Hieronymus *Comment. in Ep. ad Galatas*,
 -8 opp. t. 7 col. 379 ed. Vallarsii Verone, *putrida carnes*,
 -orum animul a caulis ovium repellendum, ne tota domus,
 -et pecora, ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat.
 -in Alexandria una scintilla fuit; sed quia non statim op-
 -ress, totum orbem ejus flamma populata est.

Canon Apostolorum 57 al. 45, apud Cotelierum P.P. Apo-
 -s. 5 p. 448 ed. Amstelodami 1724, Concil. Laodicenum
 -apud Labbæum conc. t. 1 col. 1551 ed. ten. cit.

10. Præterea si clerici sint hæretici, omnibus eccle-
 -is officiis privantur, ac perpetuo deponuntur (1), &
 -atim hæretici irregulares sunt, sive in hæresi bapti-
 -uerint, sive in eam inciderint post acceptum in ca-
 -a fide baptismum; nam reversi ad Ecclesiam catholi-
 -tamquam laici recipiuntur, ac perpetuo a sacro mi-
 -io repelluntur (2). Eadem hæc poena pertinet etiam
 -is, qui hæreticos recipiunt, iisve favent, aut eos de-
 -int, item ad eorum liberos ex paterna linea ad pri-
 -, & alterum gradum, ex materna usque ad primum

§. 11. Civilibus quoque legibus multæ i
næ indictæ sunt, quæ tamen in cuiusvis se
omnes cadunt. Cuncti generatim infamia
quemvis hominem sibi criminis societate
mentum condere, aut donationem conf
aliquid ex alieno testamento, aut donatio
bentur. Præterea eorum bona publicas
pecuniariæ (2), aliisque similibus pœnis s
iam ius Romanum hæreticos nonnullos ul
ficit, quales sunt Encratitæ, Saccophori, &
qui omnes Manicheorum erroribus inquina
qui aliquem rebaptizaverit, & qui reb
modo per ætatem criminis capax sit, mor
Denique a Friderico II aliæ quoque
poenæ statutæ sunt (5).

(1) Confer Codicem Theodosianum *tit. de*
fere habes pœnas, quæ a Jure civili in hæreti

(2) Ipse Augustinus, qui initio æquum no
Donatistas ob errorem vim adhiberi, deinceps
utiles esse contra hæreticos pœnas pecuniari
185 *ad Bonifac. C. 7 opp. ... 2 col. 851 ed. 1*
Nimirum ipsi pœnarum metu perterriti in re
runt, ac doctiores facti ad catholicam Ecclesi

Ecclesiam velint, recipiuntur, sed primum errorem
ari, atque ejurare, fidemque catholicam profiteri
Atque hi quidem ab asperioribus liberantur poenis,
pe, cum ita rerum ratio postulat, perpetuo carceri ad-
ur (1). At eorum, quos *relapsos* vocamus, qui scilicet
emel in hæresim lapsi sunt, tamquam ficta habetur
entia, ideoque ipsi sæculari judici traduntur, ut de-
oenis afficiantur (2). Iis tamen Poenitentiae & Eu-
izæ sacramenta non denegantur, si manifesta dederint
entiae argumenta.

Cap. 15 de Hæret. Confer etiam Bened. XIV Const. Eo-
r. 129 §. 11 t. 1 ejus Bullar. p. 513 ed. Rom. seu Venet. 1754.
Cap. 4 sed. in 6.

5. Vetus disciplina hæreticos, qui ad Catholicam
iam veniebant, cum in hæresi nati, baptizatique
t, ab illis distinguebat, qui ad eam redibant, cum ba-
, & educati in fide catholica fuissent, ac postea descie-
t (1). Illi enim non per poenitentiam solum, sed per
im etiam impositionem, ac si in hæresi uncti non fuis-
etiam persacri chrismatis unctionem recipiebantur (2).
quam enim baptismus valide collatus haberetur, tamen
sa videbatur manere charitas, quæ in sola Ecclesiæ
e habetur, donec ad catholicæ Matris sinum acce-
t. Contra qui primum catholici, deinceps hæretici
nt, excipiebantur per poenitentiam, quæ brevior,
rve erat pro ratione rerum, ac temporum disci-
(3).

Confer S. Augustinum *Epist. 93 ad Vincent. Episc. C. 15*
tom. 2 col. 255 ed. Maurin. Ven. 1719, & lib. 2 Contra Cre-
Donat. C. 16 t. 9 col. 419 cit. ed.

Vide Petrum de Marca in *can. 28 concil. Claromont.*

Concilium Eliberitanum *can. 12*, apud Labbæum *conc. t. 1*
15, hos hæreticos decem annos agere poenitentiam voluit;
lium Agathense *can. 60 t. 5 col. 530*, tempus hoc contra-
annos tres, Concilium Epaonense *can. 29 t. 5 col. 718*
tertio anno poenitentiam mitigavit. Plura ea de re habet
mus Orig. *eccles. lib. 16 C. 6 §. 16, 17 tom. 7 p. 302 & seq. &*
de Magdeburg. 1761.

TITULUS V.

De Schismate.

1. Schisma quid ?

2. An schismatici sint hæretici ?

3. Quotuplex schisma ?

4. Schismaticorum peccata.

§. 1. Schisma etiam Græcorum nomen est, quod scissuram, ac divisionem significat. Schismatici sunt, qui se ab unitate separant Ecclesiæ Catholicæ, quæ in eo posita, ut plures Ecclesiæ particulares, tamquam membra, sub uno omnium capite unum corpus efficiant. Cum autem hujus unitatis centrum sit Summus Pontifex, nec sine hoc centro, in quo omnes particulares Ecclesiæ copulantur, una ex cunctis Ecclesiis effici possit : facit intelligitur, Ecclesiæ unitatem obrumpere, ideoque esse schismaticos, qui a Romano Pontifice discessionem faciunt (1). Nam qui discedunt a centro, in quo unitas existit, profecto ab unitate discedunt, nec cum Ecclesia communicare esse possunt, qui ab ejus capite disjuncti ac dissociati sunt. Itaque schismatici sunt Græci, qui sub Patriarcha Constantinopol. in Turcarum imperio vitam agunt (2); Armenienses (3), ceteri, qui divisi sunt a Sede Romana, et capite Ecclesiæ, centroque unitatis.

(1) Diserte Cyprianus de Unit. Eccles. p. 597 ed. Baisii 1728, (qui locus corruptus est in textu Felli p. 78 ed. Amstel. 1700.) Qui cathedram Petri, inquit, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit? Hieronymus Ep. n. 2 ad Damas. P. de Hypost. opp. t. 1 col. 2 ed. Vallart. non., Beatitudini tue, inquit, idest cathedra Petri communis consocior quicumque extra hanc domum agnum comederit, fanus est. Ambrosius Orat. de Obi. Saur. fr. n. 47 p. 507 ed. Venet. 1751 percontatusque ex eo est, inquit, utrum Episcopis catholicis, b. e. cum Romana Ecclesia conveniendum est sententia Irenæi Contr. heres. l. 5 c. 3 opp. t. 1 ed. Massueti Venet. 1754, qui de Ecclesia Romana dicit. Ad hanc enim Ecclesiam propter potiorem principalitatem est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt uniti ei. Quem clarissimum Irenæi locum frustra convellere, et torquere conantur Protestantes, præsertim Fellus, Giabbius, et Masius, quos solide refellunt Massuetus Diss. 3 in Irenæum p. n. 51 et seq. cit. ed. Venet., Valsecchius La verità della Chiesa Cattolica Romana C. 6, & Mamachius Ep. 4 ad Ebr. seq. et p. 419 seq. Possem & alia afferre Patrum, & Conciliorum quoque testimonia, quæ prope innumera sunt, nisi Institutionum brevitatis impedimento esset. Nolo tamen omittere præclara quæ

ea de re Gallicanæ Ecclesiæ testimonia. „ Il ne faut, inquit
 etius Instruct. sur les promesses faites à l'Eglise p. 96 Pa-
 700, que un peu de bon sens, & de bonne foi, pour avouer,
 l'Eglise Chretienne a eu dès son origine, pour une marque
 d'unité, la communion avec la Chaire de S. Pierre, dans
 le tous les autres Sièges ont gardé l'unité. In qua sola u-
 nibus omnibus servaretur : en sorte qu'en y demeurant, com-
 muns faisons, nous sommes le corps, qui a vu tomber à droit,
 gauche ceux, qui se sont separez eux mêmes. Episcopus Bo-
 nis Docum. pastor. 1724. Il ne me reste, inquit, mes très
 frères, qu'à vous exhorter à ne vous separer jamvis de la
 l'Eglise de Rome. C'est par l'union aut Saint Siège A-
 lique, que l'Eglise est une. Et Cardinalis de Bissy in Do-
 pastor. 14 Juin 1728: L'Eglise de Rome, inquit, que Jesus
 a établie la tête d'un corps, qui doit toujours être un, &
 se peut toutefois conserver son unité, qu'en demeurant uni-
 elle. „ Alia bene multa ea de re Gallicanæ Ecclesiæ testi-
 a collegit Auctor operis, cui titulus *de Romani Pontificis*
vicatæ Ecclesiæ Gallicanæ doctrina l. 1 c. 3 §. 2 & 3. Egre-
 dum hoc argumentum persequitur Auctor tractatus *de schis-*
ma, qui primum Gallice editus est, deinde Italice redditus pro-
 an. 1718 sine loco. Illud postremo animadvertam, adeo ne-
 riam semper habitam fuisse omnium Ecclesiarum cum Ro-
 Ecclesia communionem, & conjunctionem, ut cuncti Epi-
 eam præseferre, atque omnibus testatam facere voluerint.
 le causa in Concilio Nicæno statutum est, ut in literis for-
 quæ catholicam communionem ostendebant, non solum de-
 cretur prima litera nominis trium Personarum Sanctissimæ
 itatis, sed etiam prima litera nominis Petri, ut ita commu-
 unitatis centro Romana Ecclesia designaretur, uti o-
 Baronius *ad an.* 325 p. 145 t. 4 edit. Luca. Hinc etiam,
 que est observatum a Cl. Zaccaria *de Reb. ad hist. atque*
ecclesi. pert. Diss. 12 c. 3 §. 5 p. 251 ed. Fulgin. 781,
 IX catholici Episcopi, ut a schismaticis distinguerentur,
Apostolica Sedis gratia Episcopos appellabant. Hæc quidem
 ala his concepta verbis, quæ nunc etiam Catholici Episcopi
 tar, haud usurpari primum cepit sæc. XIII, ut Thomassinus
 & nov. *Ecclesi. disciplin. par.* 1 l. 1 c. 60 n. 9. Patres Mau-
de Arte diplomatica t. 4 p. 591 nos. 1, aliiq. existimant,
 etiam sæc. XI & XII in usu erat, quod certissimis allatis
 amentis ostendit Zaccaria *loc. cit.* c. 2 p. 235 & seq. Quin-
 a multo ante hoc tempus S. Leo M. Anatolium suæ, hoc
Apostolica Sedis gratia Constantinopol. Episcopum constitutum
 nat, uti sapienter est animadversum a Cl. Mamachio *Ad*
pr. oper. Quid est Papa? Ep. 3 §. 1 tom. 1 p. 251 ad 256,
 loco graviter, nervoseque ostenditur, quam merito ab Episco-
 præsertim Occidentis, ea formula adhibenda sit.

1) Adversus schisma Græcorum late scripserunt Emmanuel Co-
 lib. 4 *Contra Græcos*, Jos. Schegmannus *Refutatio errorum*
rianorum, Michael Nau *Ecclesia Romana Græcæque vera ef-*
fe. Ge. Paris. 1680, Stephanus de Altimura, quo nomine latet
 Le Quienius, *Panoplia contra schisma Græc.* Paris. 1781.

2) Confer *Historiam de Rebus Ecclesiæ Ultrajectensis a tem-*

§. 2. Schismatici proprie hæretici
tegram relinquunt Ecclesiæ doctrina
sma est, si diu stet, quod in hæresim
qui in illo pervicaci animo persevera
tem contemnit, ipsaque pertinacia se
quod catholicæ Ecclesiæ doctrina non
siæ unitatem salutem dari (2). Quia
aliquod dogma confingere solent, ut
causas habere videantur (3).

(1) *Can. 43 Caus. 23 qu. 5.*

(2) Nostro hoc sæculo Thillotsonus,
Jurieus, Marchio de Argens, ceteri simi
quod hæretici et schismatici extra eccle
atque æternam salutem consequi possint.
haud patitur, me longo sermone immor
refutandis, quod post Bossuetium, aliosq
Scriptores egregie præstitit Valserchius
Catholica Romana C. 8. Vide etiam *Lug
cles. C. 6 §. 8 et seq.*

(3) S. Hierony. in *C. 5 Ep. ad Titum
Vallar. Ver.*

§. 3. Est autem schisma vel inter
Interni schismatis reus est, qui a pro
discedit, in eaque turbas excitat, &

lesia communionem, ac societatem retinent. Nam
rsale schisma est, cum aliqua Ecclesia, vel aliqui
iani a catholicæ Ecclesiæ universitate discedunt.

1. Shismatici, qui ab universali Ecclesia discessionem
t, iisdem prope poenis, quibus hæretici, afficiuntur.
quam enim schisma sine hæresi esse possit, tamen
plerumque conjunctionem habet, aut in eandem erum-
t qui a sua Ecclesia, suoque Episcopo injuste sepa-
t, si clerici sint deponuntur, si laici, extra Ecclesiam
untur (1). Quod si Episcopus in pietate peccet, at-
æresis, apostasiæ, schismatis reus sit, recte se Chri-
a peccatore præposito separabunt (2).

Canon Apostolorum 52 apud Cotelerium *PP. Apostolic.*
- 440 *ed. cit.* Clericus Schismatis reus etiam poena excom-
tationis plectitur in *can. 43 Caus. 25 quart. 5.*

Piebr. inquit Cyprianus *Ep. 67 al. 68 p. 238 ed. Amstelod.*
obsequens Prælati Dominici, et Deum mesuens a peccatore
ito reparare se debet, nec se ad sacrilegi sacerdotis sacri-
miscere.

TITULUS VI.

De Velita tolerantia Hostium religionis.

es a catholica veritate dissen-
inter catholicos non tolerandi.
Quid Ecclesia; quid Prin-
æcularis in hoc genus homi-
agere debeat?
recta quidem ratio sinit inter

catholicos versari homines, qui a
veritate abhorrent.

6. Nulla his hominibus justa erroris
excusatio est.

7. Quando, & quomodo hi homi-
nes tolerari possint?

Ne catholicorum animi inficiantur erroribus, præ-
e opinionibus, & factis eorum, quibus aliena a ve-
sententia, & religio est, recte & sapienter Eccle-
stituit, ut hi homines procul a catholicorum socie-
& consortio expellantur (1). Horum autem multi-
genus est. Nam alii sunt, qui Deum prorsus tollunt,
ai otiosum fingunt, & nihil sollicitum rerum huma-
a Deum; alii, qui rerum omnium effectorem faciunt,
creatum est; sunt denique Apostatæ, Hæretici, Schis-
ti. Hi ut inter Catholicos maneant, ferendum non

Vetus est error Apellis, ut testatur Eusebius *Histor. l. 5*

c. 16 p. 226 ed. *Valesii Cantab.* 1720 a gentis fidei rationem nullam querendam, quia si omnes in Christum credunt, atque in eam spem suam ponunt, ad eandem Ecclesiam pertinent, etiam fortasse in aliis rebus dissentiant; quem errorem & Gregorius Cassander Bellarmini astate, ut ipse testatur de *Laici Leq.* 1. 1. opp. t. 2 p. 272 ed. *Venet.* 1721, excitavit. Donatistae Augustinum adversus catholicos contendebant hæreticos esse tolerandos, autem coercendos pœnis temporalibus sive spiritualibus, quod Augustinus ostendit *Contr. ep. Parmenian.* l. 1 c. 8. p. 19. & *Contr. opp. Petil.* l. 2 c. 10 t. 9 col. 223 ed. *Venet.* 1721. Interem hunc integrarunt Joannes Wicleffus, Joannes Hus, Lutherus, Raymundus Lullus, Lælius Socinius, Gertrudus Zimmernannus, Claudius Jurieus, & omnes fere hæretici. In eodem lato hæsitavit Auctor literarum Persarum, Turcicarum, Peruvianarum, Auctor operis *la liberté de produire ses sentimens*, Auctor dei *Mœurs*, de l'Esprit, Voltairius *Traité sur la tolérance*, *Mémorial de l'Esprit des loix* liv. 25 chap. 9 & 10, Alembertus *Defensio des loix v. tolérance*. Novissime hæreticos & theologos a viliter tolerandos esse contendunt Bartholinus a S. P. Monita Monachus, Leopoldus ab Hay Episcopus Gradenus vulgo *Bonigraiz*, quem solide Josephus M. Isotta operis *cellis* edito ann. 1788 *Della Tolleranza Cristiana*, Tunc quem Bartholomæus Cuccagnius peculiari opere refutat. Ipsi Protestantes sunt, qui saniores sunt, ultro fatentur, ostendunt, nullo modo tolerandos illos, qui Deum negant, qui eum nullam omnino habere censent rerum humanarum curationem, quæ monstra opinionum ipsi quoque christiana blicæ maxime perniciosa esse docet Cicero de *Natura Deorum* n. 2 & seq. opp. t. 2 p. 501 & seq. ed. *Genevæ* 1743. Ex eorum sunt Grotius de *Jur. bel. et pac.* l. 2 c. 20 §. 46, Puffendorpius *de Jure nat. et civ.* l. 1 c. 4 §. 2, et de *Jur. natur. et gent.* l. 3 c. 11 §. 1, Thomasius, Bohemerus, Schmidius, alique complures. Jo. Albericus Fabricius laudat, & sequitur duobus operibus, alteri titulus est *Delectus argumentorum*, & syllabum, qui veritatem religionis Christianæ asseruerunt c. 14, de vero salutaris lux *Evangelii* c. 26, item auctor *Epistola de tolerantia*, quæ Lockio tribuitur, quamque describit Clericus *univers.* t. 15. Nostris vero Catholicis certum, fixumque est, tolerandos non esse homines a catholica veritate alienos, etiam si ritibus quoque pœnis esse coercendos; atque id iste demonstrat resius de *Fide Serr.* 5 disp. 20 per tot., Bellarminus de *Laici* t. 31, & 22 opp. t. 2 p. 276 ed. *Venet.* 1721. Rossemus autem *de Castro de Jur. heret. puni.* l. 2, Jacobus Lupolius de *Religion. diversitatibus non admittendis*, Valerianus *fondamenti della religione, e dei fonti dell'impietà* l. 5 par. 1 & *La verità della Chiesa Cattolica Romana* c. 8 §. 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100. Nonnotus *L'Esprit de Voltaire dans ses écrits* cap. 10 *De la tolérance*, Lupolius *Præfati. Jur. Eccl.* lib. 5 c. 5 & 6, Manuel de Ituriaga, *Lettera di M. ... ai Vescovi di Europa* & in ejus apologia, cui titulus *Il sistema della tolleranza*, & hies Damianus Vaccensis Archidiaconus juxta religionem

operis Friburgi editi an. 1785, cui titulus *La tolerance une opposée au tolerantisme philosophique, ou lettres d'un père au roi disant curé sur son dialogue au sujet des protestans*. La est etiam *Apologie de Louis XIV, & de son conseil sur l'occasion de l'édit de Nantes pour servir de réponse à la lettre avouée sur la tolerance civ. des protestans de France*; prædicandum est diarium ecclesiasticum Romæ t. 1 p. 151 & t. 2 p. 36 57 61 65. Præclare Bossuetus, qui totum hoc nuntium late persequitur contra Jurieum *Histor. des variat. averissem. dernière part. t. 5 p. 155 seq. edit. Paris. 1470, pp. 115 p. 311*: „On voit clairement, que ce qui rend cette si odieuse aux Protestans, c'est principalement, & plus les autres dogmes, sa sainte, & inflexible incompatibilité peut parler de cette sorte c'est qu'elle veut être seule, qu'elle se croit l'épouse; titre, qui ne souffre point de part. Car c'est en effet ce qui la rend si sévère, si insociable, si odieuse à toutes les sectes séparées, qui la plupart au commencement ne demandoient autre chose, si non qu'elle bien les tolérer, ou du moins ne les pas frapper de ses aces. Mais sa sainte sévérité, & la sainte délicatesse de ses sens ne lui permettait pas cette indulgence, ou plutôt cette e; & son inflexibilité qui la fait haïr par les sectes schistes, la rend chère, & vénérable aux enfans de Dieu “.

Porro Ecclesiæ est curare diligenter, ut fidei de-
mintegrum conservetur; ut unitas fidei, & chari-
deoque & veritatis a nemine abrumpatur; ut pro-
omnis error, & cuncta removeantur, quæ veritati
, atque ab ea Christianos abstrahere possunt (1).
Jesus omnino proprium est officium, atque munus
ocul ejicere, tum pœnis coercere omnes (2), qui
catholica veritate dissentiant, alios corrumpere, fi-
ie infuscare possunt exemplo, impunitate, licentia,
contagione, quæ ab uno profecta manat latius. Imo
gendi ratio non iis tantum prodest, qui integra fide
a quibus omne removetur periculum depravationis,
iam iis, qui in errore versantur, quibus sæpe Eccle-
dicium, & justa coercitio salutem attulit (3).

„Igitur scintilla statim ut apparuerit, inquit Hieronymus
ent. in Ep. ad Galatas C. 5 vers. 9 opp. t. 7 col. 489 ed.
iii Veron., extinguenda est, & frumentum a massa vicina
endum, secundæ putridæ carnes, & scabiosum animal a cau-
um repellendum, ne tota domus, massa, corpus, pecora ar-
corrumpatur, putrescat, intreat. Arhus una scintilla fuit,
ia non statim oppressa est, totum orbem ejus flamma popu-
c. S. Ambrosius de Fid. ad Gratian. c. 6 opp. t. 5 p. 512
net. 1781 dicit hæc: hæresis velut quedam hydra fabularum,
ibus suis crevit, & dum sæpe redicatur, pullulat, igni debita,
loque peritura “.

§. 3. Atque ita semper Ecclesia, Patre devitari voluerunt, & cum catholicis consociatos esse vetuerunt omnes, qui a fidei rarent; exemplo scilicet, & auctoritate eorum libris continentur (2), quæque ab Apostolis Neque vero alicui vim infert Ecclesia, aut dem violenter adducit, cum eos homines publicorum consociatione esse jubet, & pœnis Tantum ea curat, ut erroribus non inficiant trega sunt, atque ut pœnis moniti errorem fidem redeant, qui ab ea discesserunt.

(1) Confer Polycarpum *Ep. ad Philippen.* nuntium M. *Ep. ad Smyrnen.* n. 4 & 7, utrumque *PP. Apostolic.* t. 2 p. 188 & 84 & 86 *ed. Amnum M. Dialog. cum Tryphon. Jud. n.* 35 p. 151. Irenæum *Contr. hæres.* l. 4 c. 26 n. 4 *opp.* t. 1 1754, Cyprian. *Ep. 56 ad popul. Carthag.* p. 226 *stelod.* 1700, Optatum Milevitanum *Contr. Parm.* 64 *ed. Anuerp.* 1702, Hieronymum *in Epist. ad opp.* t. 7 col. 738 *ed. Vallarsii Veron.*, Augustinum *cent. & Ep.* 185 *opp.* t. 2 col. 250 & 643 *Fract.* 14 t. 3 par. 2 col. 382, & *Contr. Ep. Parm.* l. 3 *ed. Ven.* 1750, Ambrosium paulo ante laudatum 5 *ad Turib. in princ. opp.* t. 1 col. 696, & *Serm.*

licet neque cum *Melitanis schismaticis* quidquam habuit
eccl. neque cum *Manicheis*, aliisque *hæreticis* amice con-
suetudinem Existimabat enim, & aderebat, amicitiam bo-
& consuetudinem animæ perniciem, atque interitum esse :
enique ab omnibus generatim Episcopis contra hæreticos
consuevisse testatur Eusebius *Hist. l. 4 c. 24 p. 160 ed. Tau-*
146. Similia pene sunt, quæ de Paphnutio memoriz prodi-
xiomenus *Hist. l. 2 c. 25 p. 81 ed. Cantab. 1720*.

Joannes Ep. 2 vers. 10 & 11. *Si quis venit ad vos, inquit,*
et doctrinam (Christi) non habet, nolite recipere eum in do-
mos vos ei dixeritis ; qui enim dicit illi ave, communicat
et ejus malignis. Paulus ad Titum III 10 *Hæreticum homi-*
nem unam, vel secundam correptionem devota, sciens quia per-
est ; & ad Romanos XIV 17 Rogo vos, fratres, ait, ut
non sitis eos qui dissensionem, & offendicula præter doctrinam,
vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis ; per dulces enim
verbi, & benedictiones reducant corda innocentium. Idem habet
Paulus II ad Timot. II 17, & seq., II ad Thessalonic. III
4, & Matthæus VII 15.

Joannes Evangelista Cerinthum videns sese in balneo la-
vari, statim fugit, sicuti narrat Irenæus *Contr. hæret. l. 5 c. 3*
177 ed. Venet. cit., qui & hæc addit momentosa verba :
Apostoli, et eorum discipuli habuerunt timorem, ut ne ver-
bum communicarent alicui eorum, qui adulteraverant veritatem,
etiam scriptum reliquit Eusebius *Hist. l. 4 c. 14 p. 161*
et abrig. 1720. Confer etiam quæ de Polycarpo Joannis di-
scribit Hieronymus *de Vir. Illust. c. 17 opp. t. 2 col. 843*
Veron.

1. Sed & Princeps civili reipublicæ præpositus ca-
re religionis hostes expellere, pænisque coercere de-
bet. Nam ejus est tueri veritatem, curare diligenter,
semper integra sit, remove omnia, quæ alios ab-
ducere ab hac veritate possunt, quæque hominum erga
veritatis officii adversantur. Quare cum quis ab Ecclesia ve-
ritati inimicus judicatus est, debet omnino Princeps
prope & opera eniti, ut arceatur contagio sceleris, quo
reipublica corrumpi, & contaminari potest (2). Ac-
tate dissidia, seditiones, confusio, & perturbatio rerum,
et mala, quæ ut plurimum, existunt propter consocia-
tionem eorum, quibus in odio veritas est (3) ; horum vero
timor vel ipse metus, atque periculum ad omnem eo-
rum causam removendam sollicitat eum, cui publica salus,
et tranquillitas commissa est.

Duplex distinguitur tolerantia : altera, quæ ecclesiastica,
et quæ civilis dicitur. Ecclesiastica tolerantia est, cum quis
hæreticos vera Ecclesiæ membra, & veros filios agnoscit.
Devoti. Tom. IV.

l'indifférence des religions sous l'apparence ma-
tolérance civile.

(2) Egregie S. August. *Traçt. 11 in Joan.*
par. 2 col. 392 cit. ed. Venet. „Mirantur autem,
moventur Potestates Christianæ adversus detest
Ecclesiæ. Si non ergo moverentur, quomodo r
de imperio suo Deo? Intendat charitas vestra,
hoc pertinet ad Reges sæculi Christianos, ut t
catam velint matrem suam Ecclesiam habere,
nati sunt... Talia facere volunt (hæretici) &
nolunt. Nam videte, qualia faciunt, & qualia
dunt animas, affliguntur in corpore, sempitern
& temporales se perpeti conquuntur. S. Leo
15 *in princ. 1. 1 col. 696 ed. Ballerin.* dicit h
nostri, sub quorum temporibus hæresis hæc nef
totum mundum, instanter egere, ut impius fun
clesia pelleretur, quando etiam Principes mun
amentiam ita detestati sunt, ut auctorem ejus,
pulos legum publicarum ense prosternerent, &
strictio ecclesiasticæ lenitati, quæ, etsi sacerdota
cruentitas refugit ultiones, severis tamen Christi
constitutionibus adjuvatur, dum ad spirituale n
runt remedium, qui timent corporale supplicium
Isidorus Hispalensis *de Summo bono seu Sente*
ed. Paris. 1601, cujus hæc verba sunt: Sæpe
num celeste regnum proficit, ut qui intra Eccl
fidem, & disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore P
tur, ipsamque disciplinam, quam Ecclesiæ hum
prævalet, cervicibus superborum potestas princ
ut venerationem mereatur, virtutem potestatis in
gorius M. 1. 1 *Ep. 74 opp. 1. 2 col. 558 ed. Par*

et, ac trucidari mandavit, ut testatur Augustinus *contra
 Jovinianum* l. 1 c. 8 opp. t. 9 col. 19 *ed. cit.*, qui recte id factum
 eundemque adversus hæreticos severissimas tulisse leges,
 scribit In *ejus vit.* l. 3 c. 64 p. 630 *ed. Cantabrig.* 1720.
 et omnes hæreticos procul ab imperio expelli voluit, ut
 Auctor *Hist. Miscell.* l. 16, apud Muratorium *Rer. Ital.*
 t. 1 p. 104 *Mediolan.* 1725. Priscillianus hæreticus cum
 Evodio Præfecto jussu Maximi Imperatoris interfec-
 tus, teste Hieronymo *ad Ctesiphont.* Ep. 135 opp. t. 1 col.
Vallarsii Veron. & Leone M. Ep. 15 *ad Turrib.* opp. t.
ed. Ballerin. Michaellem Imperatorem hæreticos capite
 voluisse; scribit laudatus Auctor *Hystor. Miscel.* l. 14
 asilium magum & hæreticum Romæ a catholico populo
 non fuisse, testatur Gregorius M. *Dialog.* l. 1 c. 4 t. 2
ed. cit. Confer etiam *Leg.* 4, 5, 8 *cod. de Hæret.*, L. 3
de Trinit., *Leg.* 1 & *seq. de Apostat.*, item constitutionem
 Imperatoris, quæ integra describitur ab Innocentio Cironio *in
 decretal.* & cujus fragmenta extant in *Aurb. Si vero &
 sentes C. cod.*, præterea quæ de Alexio Comneno Imp.
 prodidit Zonaras *in ejus vita* n. 23 *in Byzantina Hist.*
Paris. 1687 p. 301, de sui vero temporis disciplina S.
in Cantabrig. serm. 66 opp. t. 4 *ed. Venet.* 1765 p. 541.
 quantum mali civili reipublicæ attulerint Ariani, Donati-
 chæi, Viclephitæ, Hussitæ, Anabaptistæ, Lutherani, Cal-
 vinistæ omnes hæretici, satis ex historiis compertum
 etiam ostendit Auctor libri editi an. 1787, cui titulus
*lire au conseil en presence du Roi par un ministre pa-
 le projet d'accorder l'état civil aux Protestans.* Ipse
 pleus multa dat argumenta *in Commentar. Philos. ad
 Compelle intrare*, ut conficiat, puniendos esse atheos, &
 qui morum regulas corrumpunt, qui turbas in repu-
 blicam, qui ministris injuriam irrogant, qui malæ fidei
 societati inferunt detrimentum. Ex quibus omnes pœnas
 contra hæreticos constitutas vindicari, late, ac nervo-
 sa Gauchatus *loc. cit. les.* 144. Confer etiam Bossuetium
hist. l. 10 c. 56.

Quia etiam recta ratio non sinit, nobiscum ver-
 bales, qui abhorrentes a veritate sententias se-
 riunt. Nam ex ea cognitum, comprehensumque ani-
 mus, esse dominatorem, & effectorem omnium,
 tu regentem, præsentem, immortalem, ac præ-
 se Deum, quem eo, quo decet, cultu, prosequi
 & a quo quicquid credendum accepimus, ve-
 nibendum loco est. Non enim ipse falli, aut fal-
 siquam potest. Quisquis igitur ab iis dissidet, quæ
 dicta, & patefacta hominibus sunt, impius est,
 qui resistit; nec recta ratio errorem cum verita-
 te finit, & cum iis, qui veritati adhærent tur-

in veritate hæret, aut quod eam non
habet. Nam Deus, qui homines veritate
sequi voluit, certa dedit signa, quibus
ret. Quisquis hæc signa despicit, neque
tem inquit, culpa non vacat; cum iis
sentiunt voluntate, & pervicacia sua, qua
ste sentientibus consuetudo, societas, si
nis, morum, sententiarum, ex qua co
tis existit?

§. 7. Quod si interdum mali gravioris
riculum expelli non sinit e civitate hæ
similes, licet exlegi necessitati morem g
perare. Tunc autem hi homines in civitat
ita tamen retinendi sunt, ut eorum er
non possit, neque ceteri ex eorum soci
aliquid accipiant.

TITULUS VI

De Libris improbatæ Lect

1. Quam grave ex pravorum libro-
rum lectione malum.	2. Ab Ecclesia
libri, qui le-
3. Horum librorum lectio merito ab	6. Doctrina

nobis vehementer obest, moresque vitiat, & a re-
vendi, atque credendi regulis abducit. Itaque ut a
iosa refugimus societate, ita nobis abstinendum est a
libris, quorum præceptis inbui legendo possumus,
ad eorum mores, consuetudinemque deduci (1). Imo
est, quod ex pravis libris, quam quod ex pravo
ne accipimus, detrimentum. Nam quæ legimus altius,
quæ loquendo audivimus, hærent impressa animo, &
ius e memoria elabuntur.

Adversus vetitam pravorum librorum lectionem multa scri-
Protestantes, aliique complures, quibus nulla religio est,
ægre ferunt, eripi ex manibus hominum libros, a quibus
errorem deducantur, eorumque mores depraventur. Jacobus
tius an. 1719. Amstelodami dissertationem edidit *de Libris*
um, Iudæorum, Turcarum, Patrum, Pontificiorum tolerandis
unium vero prohibendis. Daniel Francus sub disciplina Ja-
thomasii an. 1666 exercitationem evulgavit *de Indicibus*
rum expurgatoriis, quam valde auctam an. 1684 iterum e-
Lipsiæ cum titulo *Disquisitio academica de Papistarum*
ut librorum prohibitorum, & expurgatoriorum, in qua de
r, auctoribus, occasione, contentis, fine, et jure indicum il-
dissertitur. In eodem argumenti genere versati sunt Ber-
Von Sanden, cujus est *Exercitatio Theologica de indicibus*
et prohibitoriis, et expurgatoriis apud Pontificios; Jonas
lus Schramm, a quo edita est disputatio *de Librorum pro-*
um indicibus, horumque utilitate, et abusu; Justus Hen-
a Bohemerus, cujus dissertatio *de Jure circa libros impro-*
lellonis ad leg. 4 §. 1 ff. Famil. erisc. prodit an. 1724
Magdeburgica, quam deinceps ipse Bohemerus inseruit *Juri*
iano 1. 4 l. 5 tit. 7 de Heret. §. 67 ad 124; Christo-
Schoettgenius, qui Dresdæ evulgavit commentarios quin-
uorum tres sunt *de Indicibus librorum prohibitorum, & ex-*
dum, quartus *de Navis literariis*, quintus *de Navis poli-*
indicum prohibitorum, & expurgatoriorum, præterea tracta-
Expurgatione Pontificia librorum prohibitorum. Est etiam
ll apus, quod an. 1771 in italicum sermonem conversum
is prodit *delle Proibizioni de' libri*. In eodem luto hasi-
taltairius, auctor literarum Judaicarum, itemque auctor li-
tus titulus *Essai sur la liberté de produire ses sentimens*,
similes, qui bellum religioni, bonisque moribus indixe-
Ecclesiæ potestatem vetandi lectionem pravorum librorum,
duos Protestantes Daniele Colberum, & Andream Ku-
n, in discrimen revocare ausi sunt Paulus Sarpus, Febro-
& paucis ab hinc annis Camillus Manettus Antecessor
nus, cujus anno 1767, Venetiis editi *Avvertimenti politici*
canonico-legali al Principi Cristiano intorno all' uso della
vesta sulle cose ecclesiastiche e sacre; item auctor operis
biera, e la repubblica dentro i loro limiti. Sed de pravorum
am merito vetita lectione, deque Ecclesiæ, & Romani Pon-

multa item in medium allata sunt a Mari
qui Arcadico nomine Gilasci Eutclidensis
dico Romano de' libri proibiti, atque ab
Episcopo *de Justa prohibitione, & abolitione*
etionis. Sed omnium copiosissime, accur
argumentum pertrahavit Cl. Zaccaria, qu
sertationem, quæ extat t. 3 *Annal. literar.*
ceps vero anno 1777 peculiare opus, cui ti
delle proibizioni de' libri. Habes hoc opere u
tum quidquid ad justam nocuorum librorum
clesizque, & Romani Pontificis in ea re pot
atque ad hæreticorum, aliorumque similia
pertinet. Videndi sunt etiam Gauchatus *I*
Valsecchius *dei Fondamenti della Religione*
piera l. 3 par. 3 C. 3 et 4, & Cl. Mamachius
est Papa? §. 22 t. 1 p. 504 et seq., a quibus
præclare, ac solide animadversa.

§. 2. Recte igitur & sapienter Eccle
re, ut cunctis sana religio, moresque i
nes mali, atque erroris auferatur occas
librorum, quos rectis moribus, ac fide
esse animadvertit. Quin etiam, ut om
damni suspicio & periculum arceatur,
sinit eos libros, quos aliquis legere cur
dens, & a quibus infici errore potest
sia non tantum prospicit & consulit sa
Christianorum. sed etiam ab impetu &

loc. cit. l. 2 Dissert. 1 cap. 1, 2, 5, ubi etiam recensentur libri, in lectio merito improbat.

5. Atque hic sane mos fuit Hebræorum (1), Ethnico- (2), sectarum omnium (3), e medio tollere, atque et- comburere libros, qui eorum religioni, bonisve mo- adversarentur. Nimirum recte omnes intelligebant, um religio, quantum mores, atque ipsa respublica ca- detrimenti ex lectione librorum, qui in omnium ma- impune, ac sine delectu versarentur. An non catho- adhibenda erit cautio tam salutaris, tam necessaria, ta consensu Patrum (4), & Ecclesiæ disciplina (5), ne eorum abstrahatur a veritate, quæ tantum in Catho- Ecclesia est?

Narrat Michael Glica 2 p. ann. p. 182 ed. Paris. 1660 in u. *hisor. collect.*, qui Eusebium laudat, quod Ezechias Rex aliquot, qui Salomoni tribuebantur, comburi jussit, ne for- ulus ex eorum lectione in idolatriam raperetur. Sed quan- librorum lectione cautio esset, & provisio Hebræorum, it in primis agendi ratio, quæ in ipsis sacris Bibliis ad- tur. Nimirum adolescentes, qui nondum trigesimum æta- tum attigerant, ut scribit Hieronymus *Fœm. in comment. reb. opp. t. 5 col. 5 ed. cit.*, aut potius ex vigesimo anno cesserant, uti tradit Gregorius Nazianzenus *Apolog. opp. t. ed. fol. 1690*, legere non sinebant Genesim, quædam Eze- capita, & librum Canticæ, quod etiam memoria prodigines *Prologo in Cant. opp. t. 5 p. 26 ed. Paris. 1740 ne* ut inquit auctor librorum *de Vit. contemplativ.* qui olim to tribuebantur, nunc Juliano Pomerio adscribuntur, *l. 5 6 in append. opp. 5 Prosperi p. 55 ed. Paris. 1711*, hæc illa secundum carnem adhuc carnales acciperent, nec vir- ogitarent, quas mulieres illæ (quarum scilicet in iis libris est) significant, sed ipsas cogitando carnaliter deperirent; rea consulto juniores legere sunt illa prohibiti, quæ sicut aliter accepta vivificant, ita carnaliter intelligentibus ipsa intelligentiæ occasiones carnalis concupiscentiæ submi-

Abderitem Protagoram, quod in principio libri sui sic at: *de Diis neque ut sint, neque ut non sint, habeo dicere*, sensium jussu urbe, atque agro exterminatum fuisse, libros- in concione combustos, scribunt Cicero *de Natura Deor. 23 opp. t. 2 p. 525 ed. Oliveti Geneva 1743*, & Lactantius *c. 9 p. 142 t. 2 ed. Paris. 1748*. Sed Romanorum in pri- agna fuit cura & sollicitudo removendi, tollendique libros tra, quæ mores hominum depravare, eosque a religione avo- ossunt. Multa ejus rei monumenta sunt apud Livium *l. 25 3 p. 939 l. 39 c. 16 l. 40 c. 29 t. 5 p. 530 & 490 ed. Dra- chii Lugd. Batav. 1743*, Valerium Maximum *l. 2 c. 1 t. 1 ed. Terronii Leide 1726*, Svetonium in *August. c. 51 n. 1*

p. 225 t. 1 edit. *Leopardia* 1714, Senecam *Controv. poem.* l. 5.5 opp. 348 edit. *Amstel.* 1682, Tacitum *Annal.* l. 4 n. 38 & l. 50 p. 597 t. 1 & p. 735 t. 2 ed. *Venez.* 1708.

(5) Catholicorum libros ab Arianis, ac praesertim Gregorio Cappadoce Patriarcha Alexandrino, Genserico, & Vnderio Thedorum Rege, ab Iconoclastis crematos fuisse, testatur Martinus Encyclica ad Episcopos ab Ep. ad Orizodex. de poenit. n. 3 opp. t. 1 p. 90 ed. *Patav.* 1777, Victor Virensis ab his Vandal. l. 2 n. 12 p. 16 & l. 4 n. 2 p. 66 ap. *Ruinart. Hist. Vand.* ed. *Paris.* 1694, Theodorus Studites Ep. ad *Parisi.* l. 1. apud Baronium *ad an.* 817 n. 27 t. 13 *Annal.* p. 594 & c. Notum est, Lutherum corpus Juris Canonici igni tradidit quid actum ab Anabaptistis fuerit, narrat Sleidanus l. 10.1 Calvinianis, patet ex eorum synodo apud Schultingum l. 1.1. *macris.* p. 31. Quin etiam Haeretici tollendos, removerunt rarunt libros aliorum haeticorum, qui ex diversis sectis Gaspar Radecherus Lutheranus ea de re libellum Vindictae edidit an. 1556, ut conficeret, a magistratu tollendos libros eorum omnium, qui Lutherani non essent, quem libellum narrat Gretserus in *Epimet.* seu *Audiar.* ad opus de *Lib. re bibl.* cap. 1. Revera Lutherani magnopere resisterunt deeriorum libris, uti narrat Hospinianus *Hist. sacram.* p. 21. quaeque libris Zuinglianorum, & Calvinianorum, quae de re Calviniani quererentur, responsum ab illis est in *Refut. anabapt.* p. 14, jam quod conquerantur aliquibus in locis, in Zuinglianorum, & Calvinistarum locum datum non est, Theodosii, Valentiniani, & Marciani piissimorum Imperatorum exempla, qui ne quis Nestorii, Eutychetis, & Apollinaris describeret, aut legeret, edixerunt... nostrorum Principum mandata excusant. Idem a Calvinianis adversus Lutheranos libros factum est, quod multis collectis exemplis ostenditur *loc. cit. Dissert.* t. 1 c. 7.

(4) Confer S. Dionysium Alexandrinum apud Eusebium l. 7 c. 7 p. 326 ed. *Valerii Cantabrig.* 1720, S. Hieronymum l. 1 & 107 col. 297 & 682 t. 1 edit. *Vallarsii Veronae.* Theodorus tam l. 11 Ep. 167 p. 658 ed. *Paris.* *Sirmondi* 1696.

(5) Cum Paulus divinum verbum Ephesi nuntiaret, multis eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, confutatos coram omnibus, uti scriptum est in *Act. Apostol.* XIX. hoc monumentum esse monet Gretserus de *Jur.* & *mor.* p. 1. t. 1 c. 5 moris Ecclesiae praevidendi libros ex manibus Christianorum. Canon Apostolorum 52, 59 & 60 apud *Cateches. Apostol.* t. 1 p. 450 ed. *Amstelod.* 1724 divulgari verat scriptor impiorum libros, itemque libros schismaticorum a priano vetitos fuisse, constat ex eius Ep. 45 p. 251 ed. *Amstelod.* 1700 p. 128, Ariani Thalamia a Patribus Concilii Nicea demnatam fuisse scribunt Socrates *Hist.* l. 1 c. 21 p. 40 & l. 11 *Cantabrig.* 1720, & Nicephorus l. 8 c. 18 p. 569 t. 1 ed. 1650, quod Patrum decretum ab omnibus observari Iulianus Constantinus edicto, quod memorat Sozomenus *loc. cit.*, tandem Socrates similiter *laudato loco.* Concil. *Carthago.* IV et Gratianum *can.* 1 *dist.* 57 cautum est, ut Episcopi *Gregorianos* non legat, haeticorum autem pro necessitate et tempore.

ed Origenis libris? Eos sane pluries damnatos, lectionem-
 orum veritatem fuisse testantur Sozomenus *Histor.* l. 8 c. 14
 , Socrates l. 6 c. 9 p. 324 *ed. cit.*, & Hieronymus l. 2 *Contr.*
 n. 22 t. 2 col. 515 *ed. cit.* Confer etiam Africæ Episcopo-
 literas contra Pelagii libros ad Innoc. I. apud Coustantium
Tom. Pontific. col. 884, itemque literas PP. Conc. Ephesi-
 tra libros Nestorii ad Theodosium, & Valentinianum Im-
 Alt. 1 t. 3 concil. col. 1102 *Collect.* Labbzi, præterea Si-
 m M. Ep. 15 ad Turibium c. 15 & 16 opp. t. 1 col. 706
 Ballerin. ubi in Hispaniis in nulla lectionis usu haberi ju-
 miscillianistarum libros atque apocryphas scripturas non so-
 mterdicendas esse pronunciat, sed etiam penitus auferen-
 que ignibus concremandas; quod idem ipse Romæ fecerat
 us Manichæorum libros, sicuti narrat Prosper in *Chronica*
 69 *ed. Paris.* 1711. Mitto cetera, ne nimius sim. Tantum
 bo celebre decretum Gelasii Pont., quod pertinet ad exi-
 culi V, & quod vel unum ostendit, quanta jam esset
 te cura & sollicitudo Sedis Apostolicæ, ne in Christiano-
 nanibus versarentur libri, ex quibus ipsi damni aliquid
 e possent. De hoc decreto copiose disserit Zaccaria loc.
 1 Ep. 2, ubi etiam plura habes monumenta, quæ ad rem
 a pertinent. Videndi sunt etiam Binghamus *Orig. eccles.*
 7 §. 4 p. 103 *seq. t. 7 ed. Hale Magdeburg.* 1761, &
 huius ad auctores. *op. Quid est Papa?* ep. 3 §. 22 t. 1 p. 304 *seq.*

4. Jamvero quemadmodum leges, quibus pravorum le-
 brorum interdictur, huc spectant, ut omnibus sancta,
 a, inviolata Religio sit, damnumque arceatur & pe-
 m animarum; ita totum hoc negotium pertinet ad
 iasticam potestatem, cujus curam, diligentiamque de-
 ne sanctitas religionis, atque animarum salus. Et quo-
 religioni infertur injuria, animi imbuuntur er-
 us, sive publice sive privatim hi libri legantur;
 ivata lectio, quæ fieri diligentius solet, plus af-
 trimenti; idcirco utraque lectio vetanda est ab ea
 ate, quæ homines deterreat ab iis, quæ in aperto,
 opatulo, quæque in occulto fiunt. Atqui tantum eccle-
 a potestas, quæ animis imperat, & eos pœna constringit,
 e potest, ut se homines ab iis abstineant, quæ non
 in luce & conspectu omnium, sed etiam in abdito,
 in tenebris fugienda sunt.

5. Cunctos generatim libros, qui religioni & mori-
 ficiunt, prout a nobis esse oportere, omnes facile
 ligunt, quibus cordi religio, & integritas morum est.
 nisi Ecclesiæ judicio constaret, quos speciatim libros
 e sine periculo liceat, quos contra fugere oporteat,

Concilium ad Pictas. *Alexand.* apud Labb.
omnesque compulsi ad subscribendam
Hist. l. 1 c. 8 p. 31 *ed. Cantabrig.* 1720,
ac Theognius Nicænus subscribere nolens
siti, neque restituti, nisi antea probasset
creta fuerant, Socrates *Hist.* l. 1 C. 8 et
quem in locum videndus est. Valesius
sino tamquam Catholica probata est. S.
rium, ipsius autem Nestorii epistola ad
tica ab omnibus damnata est, proscripti
desumpti *ex libris, commentariisque ip*
1007 & 1008. In Conc. Chalcedonens
Leonis Mag. *Act.* 4 t. 4 col. 1382 *seq.*
stola cui omnis sancta synodus consenti
Concilii Patres *Act.* 4 col. 1405. In Co
natus est Origenes, ejusque doctrina, &
can. 11 ejusd. Conc. apud Labbæum t.
puli aut damnationi subscribere, aut de
teste Hieronymo *Epist.* 84 *ad Pamm.*
522 *cit. ed.* Qua eadem synodo damnata
hoc est scripta Theodori Mopsuesteni, a
Cyrillum, & epistola Iba Edesseni ad
magna animorum contentione querebat
errores continerentur. Synodus hæc tri
que omnes qui catholici haberi vellent
coegit, uti constat ex facundo Hermiane
edit. Paris. 1686, & S. Gregorio M. l.
rom. 2 col. 632 et 719 *cit. edit. Paris.*
factum est, uti ostendunt Augustinus *de*
t. 10 col. 256, et *de Gest. Pelag.* C. 6
Innoc. I. *Ep.* 31 *ad 5 Episc.* apud Cou

ditionis vocatur, quoniam ejus est inquirere in erroribus, qui contaminare animos catholicorum possunt, eos salutaribus doctrinæ pascuis abducere. Initio unusquisque Episcopus in dioecesi sua, vel plures Episcopi in provinciali Concilio congregati in eos, qui in dioecesi, aut provincia orirentur, errores inquirebant (1); semper tam graviora negotia ad Sedem Apostolicam referebantur, & ita Episcopus, vel Concilium provinciale ad exitum faciendum curabat, quod a Sede Apostolica decretum erat (2).

Vide Dudinum Altaserra de *Jurisdic. Eccles.* l. 4 c. 3, & *Summ. Delp. exterior polizia della Chiesa* t. 3 c. 3 §. 10 n. 2 & 3. Confer quæ dixi in *Prologomenis* §. 35, & in not. t. 1 p. 50 & lib. 3 tit. 4 §. 8 in not. 1 p. 55 seq.

Lapsu temporum, cum gravius malum urgere videretur, oportuit Summos Pontifices in eas regiones, in quibus hæresis longe, lateque serpebat, Legatos mittere, & cum Episcopis opem adjungerent, ut ita facilius per hominum audacia coerceri, & Christiani deterre- rentur, pravisque doctrinis possent (1). Sed cum quotidie errores erumperent, & numerus augetur errorum, Legati autem neque semper præsentibus es- seque semper satis aptum malo remedium adhiberent, est perpetuos instituere magistratus, qui semper præ- essent, ac semper in unaquaque regione ad fidei in- tuitum animum intenderent, erroresque omnes vix natos emerent, & repellerent (2). Ita instituti sunt Inqui- sitores; nimirum probatæ pietatis, & doctrinæ viri, præ- ex Dominicanarum (3), aut Franciscanorum familia, varia funguntur opera Sedis Apostolicæ in averten- dis, & tollendis erroribus, atque in fide integra & in- conservanda.

Innocent. III. ante exitum sæc. XII, hoc est ann. 1198 Ray- mundum & Guidonem in Narbonensem provinciam ad retundendos errores Legatos misisse constat ex *ejus Ep.* 122 & 123 l. 2 & 3. *Salutis* p. 420. Quam autem ob causas hujusmodi homines Legatos auctoritate in regiones mitteret Sedes Apostolica, & accederent Episcopis, qui ordinaria auctoritate potiebantur, Innocent. III. literæ ad Cistercienses apud Manri- cum *Annal. Cisterciens.* t. 5 p. 420 et seq.; quibus quidem sunt historicorum monumenta.

heretici, quidam erronei, alii temerarii
aurium offensivi“. Atque hæc quidem
condemnatio *in globo* recte, & sapiente
defendatur, aut animo retineatur, licet
suram mereantur, eo fere modo quo pi-
pienter vetat, ne ulla utatur ex dapibi-
vio paratæ sunt, quoniam omnes ægrot-
cus non definiat, quomodo singulæ, au-
Confer Pallavicinum *Hisor. Conc. Tri-*
nelyan Frælect. Theolog. de censur. s.
bes ea de re testimonia. Sunt qui h-
les, & *in globo* recentioris disciplinæ e-
tis esse deberet homini Catholico, ut
eo, quo decet, obsequio veneretur. Ver-
ajunt. Sane cum in Concilio Nicæno
ac nominatim ejus Thalia, non eodem
omnia, quæ iisdem scriptis continebant
Alexandriæ a Theophilo damnata fuer-
a S. Epiphanio Cypri, a S. Anastasio
Origenes scripserat pari modo improba
V. Ecumenico tria capitula damnata f-
pistola Iba Edesseni ad Marim Persan
Mopsuesteni ac Theodoreti adversus S-
bant, similibus infecta erroribus, & par
In eodem Concilio damnatæ fuerunt li-
& Pirrhi Constantinop. ad Joannem
mnatum pro criptumque similiter fuisse
ris scriptum fuerat?

rdinalem aliquem eligebat, qui rerum omnium curam
 Ita Urbanus IV an. 1263. Cardinalem S. Nicolai in
 Tulliano generalem Inquisitorem constituit, ut ex ve-
 noniensi authographo deprehendit Pegna in *Decret. in-*
ur. 3 *comm.* 11. Similiter Nicolaus III Cardinalem Lati-
 rsinium consanguineum suum, Clemens IV Cardinalem
 num Tholosanum inquisitorem creavit, ut testatur Paramus
Inquir. tit. 2 C. 2 n. 11, atque id quidem a ceteris quo-
 rum Pontificibus factum fuisse, credibile est. Decessorum
 consuetudinem consequutus Paulus III, & Inquisitionis
 consulens an. 1542, edita Constitutione *Licet ab initio* 41
ar. Rom. t. 4 par. 1 p. 211 sex Cardinales elegit, qui in
 Christiana Republica super negociis fidei Commissarii es-
 generales Inquisitores, atque hunc Cardinalium cœtum,
 gregationem præesse voluit ceteris Tribunalibus ea de re
 s, ad eamque ardua quæque referri, ut ita singula mem-
 suo unitatis centro copularentur. Quam Pauli constitutio-
 IUS IV & V confirmarunt, quorum alter duos addidit
 les, idque deinceps SIXTO V probatum est in *Constit.*
a 118 Bullar. Roman. t. 4 par. 4 p. 592. Atque hi sunt
 rdinales, qui præside ipso Romano Pontifice, ac pluribus
 fidei, & doctrinæ ministris stipati Congregationem con-
 quam S. Officii, aut Supremæ Inquisitionis vocamus, &
 munera, partesque describit Cardinalis de Luca in *Relat.*
man.

Sed ut his Inquisitionibus in re tam gravi, qualis
 egritas fidei, ea sit copulatio, conjunctioque ani-
 ac sententiarum, quæ cum Sede Apostolica, centro
 itatis esse debet, Romæ a Summis Pontificibus in-
 est cœtus, seu Congregatio Cardinalium, cui ipse
 præst, & quæ præter ministros, plure habet
 ores spectatæ integritatis, atque doctrinæ, quorum
 atque consilio utuntur Cardinales, ut enucleatius
 sentius difficiliora quæque expédiantur. Hæc Con-
 o præst omnibus Inquisitoribus, qui per totum
 diffusi sunt, atque ad eam cuncti deferunt difficilio-
 que negotia, ut ejus auctoritate & judicio finian-
 mod recte, atque sapienter constitutum est, coheret-
 meri & potestati Summi Pontificis.

Nam eum esse unitatis centrum, & caput Eccle-
 que a Christo Domino datam fuisse Christianos o-
 nascendi, docendi, regendi, gubernandi plenam po-
 (1); & ad Romanam Ecclesiam *propter potiorem*
atem Ecclesias omnes convenire oportere (2),
 licos constat. Quare in unum commune cen-

primū existant monachi quousque
tim vero Arnaldo, B. Petro de Castrono
Innocentii III auctoritate. Contra alii
Echardo *de Script. Ord. Præd.* t. 1 p. 89
a Gregorio IX an. 1231 munus & nome
ac primū ad Fratres Ord. Præd. delatus
landiani litem hoc modo dirimere voluer
riorem esse Echardi sententiam, si de
quærat, contra vero si quæstio sit de p
reticos, in qua totum est positum officiu
ris, dubitari non posse, quin primū C
Dominicus eo munere functi sint. V
Ord. Præd. Scriptores *ad an. 1207 n.*
grarunt defendentes, primū Inquisito
cum, laudantque testimonium Petri
scriptoris, graviterque & copiose contra
susceperunt. Meum non est in hac tan
viros agitur, controversia iudicium in
dicam, non satis exploratum videri, q
bigensium inquisitionis Tribunal prim
nunc est, ac plane firmatum fuerit. Re
nire solet, a quibusdam veluti rudimen
nino stabilita, absolutaque est. Itaque
rado Marpurgensi ex Ord. Præd. a Gre
sitoris ad capiendos, condemnandos, ac
ri tradendos hæreticos commissum fuit
Ord. Præd. t. 1 p. 20 *constit.* 7. Eodem an
Ord. Præd. officium inquirendi in hæ
tet ex Bulla Gregorii IX *apud Annal.* 6
deincepsque annis consequentibus in pl
sitio constituta est, qua de re videndi a

ardinalem aliquem eligebat, qui rerum omnium curam. Ita Urbanus IV an. 1263. Cardinalem S. Nicolai in Tulliano generalem Inquistorem constituit, ut ex v. Bononiensi authographo deprehendit Pegna in *Decret. in-
var. 3 comm. 11*. Similiter Nicolaus III Cardinalem Lati-
nium consanguineum suum, Clemens IV Cardinalem
lmum Tholosanum inquistorem creavit, ut testatur Paramus.
Inquir. tit. 2 C. 2 n. 11, atque id quidem a ceteris quo-
rum Pontificibus factum fuisse, credibile est. Decessorum
a consuetudinem consequutus Paulus III, & Inquisitionis
ti consulens an. 1542, edita Constitutione *Licet ab initio 41
llar. Rom. t. 4 par. 1 p. 211* sex Cardinales elegit, qui in
sa Christiana Republica super negociis fidei Commissarii es-
se generales Inquistores, atque hunc Cardinalium cœtum,
ingregationem præse voluit ceteris Tribunalibus ea de re
tis, ad eamque ardua quæque referri, ut ita singula mem-
n suo unitatis centro copularentur. Quam Pauli constitutio-
PIUS IV & V confirmarunt, quorum alter duos addidit
ales, idque deinceps SIXTO V probatum est in *Constit.
ca 118 Bullar. Roman. t. 4 par. 4 p. 592*. Atque hi sunt
ardinales, qui præside ipso Romano Pontifice, ac pluribus
fidei, & doctrinæ ministris stipati Congregationem con-
quam S. Officii, aut Supremæ Inquisitionis vocamus, &
munera, partesque describit Cardinalis de Luca in *Relat.
oman.*

4. Sed ut his Inquisitionibus in re tam gravi, qualis
integritas fidei, ea sit copulatio, conjunctioque ani-
n, ac sententiarum, quæ cum Sede Apostolica, centro-
mitatis esse debet, Romæ a Summis Pontificibus in-
us est cœtus, seu Congregatio Cardinalium, cui ipse
lex præest, & quæ præter ministros, plure habet
lores spectatæ integritatis, atque doctrinæ, quorum
, atque consilio utuntur Cardinales, ut enucleatius
igentius difficiliora quæque expediantur. Hæc Con-
tio præest omnibus Inquisitoribus, qui per totum
i diffusi sunt, atque ad eam cuncti deferunt difficilio-
æque negotia, ut ejus auctoritate & judicio finian-
Quod recte, atque sapienter constitutum est, cœret-
neri & potestati Summi Pontificis.

5. Nam eum esse unitatis centrum, & caput Eccle-
ique a Christo Domino datam fuisse Christianos o-
pascendi, docendi, regendi, gubernandi plenam po-
em (1); & ad Romanam Ecclesiam *propter potiorem
ipalitatem* Ecclesias omnes convenire oportere (2),
catholicos constat. Quare in unum commune cen-

trum convenire debent ii, ad quos in singul
fidei custodia pertinet, & quorum est erro
avertere.

C. Synodus XXV 15 Synodus Florentina in
526 Collect. Labbzi.
Cenzus lib. 4 Contra Hæres. C. 5 s. 1 ed.

§. Illud tamen Inquisitoris munus quide
hit episcopi officio, & potestati. Nam ejus i
curam gerere na s Ecclesiæ, quam re
cepit. Ergo & integritati consulere
que in errores inquirere, & dare operam di
quis e populo sibi commisso a vera, & catho
siæ probata doctrina abducatur. Officium hoc,
testas Episcopo non adimitur per Inquisitores
instituti sunt, ut ei opem ferant, ut quas ip
partes expleant, ut pluribus subjecta oculis t
tegritas fidei, ut qui unam particularem, &
universalem Ecclesiam regit simul collatis
opibus custodiant Religionem, qua nihil Chris
antiquius esse debet.

(1) Illud in primis Episcopi est curare dilige
contra orthodoxam doctrinam in diœcesim irrepac
diserte scripsit Apostolus *I. ad Timoth. c. 3* & u
Itaque nemo dubitat, quin præsertim ad Episcopum
hæreticos inquirere atque in eos, qui obfirmato ani
perseverant, meritis pœnis animadvertere. Hoc Epi
expressit Auctor epistolæ *ad Episc. Gall. atque*
Labbzum Concil. s. 1 col. 745 ed. Venet., quæ Luc
præsefert, revera tamen alium habet auctorem, uti
rardus *Gratiani Canones genuini &c. par. 2 c. 20.*
Concilium Remense an. 625, vel 630 *can. 4* apud L
6 *Concil. col. 1433*; ac ne multis utar in re satis
lium Lateranense IV c. 5 apud eundem Labbzum
decrevit, ut Episcopi singulis annis vel per se, vel p
conos diœcesim lustrent, quantæque diligenter, nun
tet aliquis hæretica contagione infectus; qui vero
neglexerint tamquam gravioris flagitii rei, ac minu
scopato e gradu deliciantur. Lapsu temporum a Se
ca institutum est Tribunal Inquisitionis, sed non i
soluti sunt onere, aut iis adempta facultas est in
quiritendi, sicuti declaravit Bonifacius VIII *in C.*
in 6. Nam quivis Episcopus omni ope & opera en
pestis hæreseos a sua diœcesi arceatur, idque unum c
sunt fidei Quæsitores ab Apostolica Sede constituti,
impedimentum inferat, quominus suum munus exer

dio & animorum consensione uterque debet in tam is incumbere, servata lege, quæ datur in *cit. C. 17. tit. 1. eod. tit.*, & in *Extravag. 2 de Hæret. int. com-* tam inquisitor, quam Episcopus potest resipiscenti hærese sponte venienti, aut ad suum forum adducto venire, & pro utroque foro laxare censuram, in quam esim incidit; & potest etiam eundem hæreticum, postejuravit errores, mittere ad simplicem Confessarium, pro pœnitentiæ absolvatur, quæ absolutio etiam in foro dest. Id ostendit Benedictus XIV *de Synod. dioces. l. 1.*, qui deinceps *n. 3 seq.* illam expendit controversiam, ipus in foro pœnitentiæ absolvere possit reum hæreseos ultæ, quæ nondum ad ejus forum delata est.

ere semper, & nunc sunt, qui Tribunal Inquire ferant. Nam iis, quibus nulla, aut erroribus religio est, qui libere genio indulgere cupiunt, centia delectantur, nonnisi grave & molestum estribunal, quod religionem, ejusque sanctitatem, inique custodit, quod errores avertit, quod improbam coeracet (1). Atque hi crudelitatis accusant Inquisi- uasi plures ejus jussu dirum in modum necati erum ab iudicibus sæculi ex legibus Principum, istris sacrorum reis hæreseos supplicium fuit m (2). Quod quidem merito factum est: tum es tueantur religionem, quam imperio potio- rem ebent, tum ut comprimant audaciam eorum, vili republica turbas excitant, ejusque statum t.

o generatim hæreticos omnes, quorum in tribunal In- magnæ sunt, semperque erunt querelæ, atque calumniæ, em non parcunt etiam aliqui, qui se catholicos professim vero ægre ferunt, atque reprehendunt Tribunal s Voltairius, Rousseus, Bulangerus, Sarpius, Gianno- esquieus *Esprit des loix liv. 25 chap. 13 & liv. 26 chap. libelli*, cui titulus *Le manuel des Inquisiteurs*: *Scriclopediæ verb. Inquisition.*, Cavallarius *Instit. Canonie. 3*, Eybelius *libello Quid est Papa?* quem postremum anal Inquisitionis impudenter garrientem gravissime e- Mamachius *Ep. 5 §. 22 t. 2 p. 304 & seq.* il. Lateranense *IV can. 3 t. 15 conc. col. 926 collect. ammati*, inquit, *hæretici sæcularibus potestatibus, aut is relinquuntur animadversione debita puniendi.* Eo- idit, quod a Gregorio IX contra Patarenos constitu- *Concil. p. 163 Collect. Harduini.* Leges autem Impera- us contra hæreticos capitales pœnæ indicuntur, multæ c porro spectant leges Constantini M. apud Socratem

ssolod. 1602, alique similes, id certe nihil imma-
enim omnia multo leviora iis, quæ prioribus
multo minora crimina pœnitentibus imponi con-
aliquis qui recte sentiat, immanes, dirosque præ-
tres, qui eas pœnas constituerunt. Quod si etiam
videatur paulo severius actum ab Inquisitoribus
ti, curandæque communis salutis sollicitudini, n-
buendum est. S. Augustinus Ep. 91 *ad Sixtum*.
in fine opp. t. 2 col. 709 ed. Ven. 1729. Prefuit.
inquit S. Leo M. Epist. 15 *ad Turribium Artur.*
t. 1 opp. edit. Ballerin. Venet. 1753, „Ecclesia
etsi sacerdotali contenta iudicio, civitas refug-
ris tamen Christianorum Principum constitutio-
dum ad spirituale nonnumquam recurrunt reme-
corporale supplicium... Ex quo autem inter Sa-
ficiles comatus, & rari ceperunt esse convent-
blicam perturbationem secreta perfidia, libertate
rum mentium subversionem his malis est incitat-
esse correpta.“ Ac Synodus incerti loci in Ga-
circiter 860 *t. 5 concil. p. 672 Collect. Harduini:*
„Legis Romanæ, lege decreta Damasi, percurrere
& ceterorum Pontificum de diversi conciliis ad I-
missas; revolve Augustorum edicta de hæreticis a-
tificum promulgata, scrutare Cæsarium nostrorum
venies, quantum profuerit, atque prosit legum se-
ecclesiasticæ lenitati, verum totius christianitat-
& colendæ tranquillitati.“ Quod si in eos, qui
rant, aut aliorum graviorum criminum rei sun-
capitis pœnam constituere, cur non eadem pœna
rit adversus eos, qui adulterant, atque corru-
mam religionem, extra quam nemo æternam

in re quis reprehendat Inquisitores, quod omni ope vera enituntur, ut arceatur error ab iis, qui integra sunt? Qui vero in errore sunt, non vi coguntur amittere religionem, sed potius metu pœnæ ab errore detentur, ut divino præsidio adducantur ad colendam amantissimam, quam in discrimen revocaverant (1).

Vetus hæc est conquestio Donatianorum agentium, pœnas hereticos non esse constituendas, quoniam amore, non vi a religio est. Sed horum inertiis satisfacit Augustinus *Ep. Tertium*, & *Ep. 185 ad Bonifac. opp. t. 2 col. 219 & 109. & 3 & 109. ed. Venet. 1729.*

Valdensium quoque, præterea (2) eum, Heguardorum, Wicleffitarum: Hussitarum opinio erat, *Deus non vult pseudo apostolos, & hereticos extinguere, sed ut, si forte recipiant, & a tyrantibus vertantur in irridere. Quod si non recipiant, serventur suo iudici, cui pœnas dabit aliquando.* Quem errorem Synodus Senonensis an. 1528 t. *meil col. 1178 cit. coll.* extatque hic error n. 35 in eo, quem ipse exhibet *ibidem*, indiculo. Confer etiam eiusdem Synodum *ad Principes Christianos de elaborando pro hereticis exterminandis col. 1180 ibid.*

9. Quod si aliqui Inquisitores fuerunt aliquando, qui decepti, aut auctoritate sua abusi sunt, id quidem, alteriusve hominis, non Tribunalis vitium est. Fœderes ex magistratibus, qui in civium perniciem convertunt potestatem, quam in eorum utilitatem acceperunt. An ideo magistratus omnes abrogandos putabis? Inquisitoris semper committitur viris, quorum spectatur integritas, atque doctrina; si quis forte eo, qui tam gravi funguntur munere, huic deest, superest, cujus imperio, & auctoritate omnis mali causa detur, & qui pares noxæ pœnas reperit ab Inquisitoribus, qui suo muneri defuerunt (1). Alicubi cum auctoritate Sedis Apostolicæ Assessores etiam adstant e numero, per quos eorum quoque, quæ ad civilem remissionem pertinent, ratio habetur.

Vide Hymericum *Direct. par. 2 c. 1 p. 112 edit. Rom. 1587*, tribus aliis locis, ibique Pœnam, & Albitium in *cit. Respons. Istoria dell' Inquisiz. di F. Paolo p. 77 109.*

10. Est etiam reprehensionis causa injusta & inanis, Inquisitores sunt Regulares, qui forte partium studiis abripi posse videntur. Principio quid vetat Summum

a recta judiciorum methodo, a legibus, æquitate discedat.

§. 11. Jam ad tribunal Inquisitionis, omnes res est, & hæreses, atque hæreticos, aut seos deferre, atque accusare debent. Quod sentaneum est Apostoli præcepto, & legibus omnis bene constituta respublica administrat. Apostoli præceptum est (1), ut omnes *attentes dissensiones faciant, & depositum fidei peremerito in causa Religionis unumquemque militem esse oportet, ut in reos majestatis hostes omnis homo miles est* (2). Leges autem reipublicæ bene constitutæ sunt, ut omnis civis tu significare debeat, si quis studeat rebus reipublica turbas excitet, si quid in publica tranquillitatemque molitur, si quis patriæ. An quod in civili republica sapientissimis legibus est, non etiam faciendum erit in republica quam suis erroribus hæretici perturbant, & pene discrimen adducunt ?

(1) *Epist. ad Rom. XVI 17 seq.*

(2) *Textullianus Apologetici C. 2 pag. 5 ed. Ven.*

accusatoris, aut testium; primum quia pœnarum se-
te provisum est, ne quis falso accuset, aut testimo-
ferat (1); deinde quia nemo accusatoris, ac testium
idoneorum fide condemnatur. Hæc testimonia, &
ratio faciunt, ut Inquisitores in denunciatum intentos
int oculos, atque ut quærant diligenter, qui ejus mo-
rux vita, doctrinaque sit, & cum re diu multumque
ta, ex certis monumentis evidenter constat, aliquem
revera esse, qualis accusatus est; tum demum con-
um, non propter vitiosos testes, aut accusatorem, sed
er certissimas probationes judicium emittitur.

Adversus falsos accusatores, aut testes, præter spirituales,
rales etiam, emque gravissimæ pœnæ sunt constitutæ. Cele-
n primis ea de re est Constitutio *Intelleximus* 52. Leonis
ta ad Hispaniæ Quæsitores an. 1518 in *Bullar. Roman.* t. 5
p. 465. Neque vero has pœnas declinare potest quisquis fal-
etulit accusationem, aut falsum testimonium dixit. Nam
accusatio, & quodvis testimonium Inquisitoris excitat di-
iam, ut magno studio, atque cura veritatem quærat. Necess-
autem invenienda veritas quærendo est. Unum autem de
a effici debet, aut ut verum constet esse crimen, & tunc
accusatio, itemque vera testimonia sunt, aut contra crimen
sum, & tunc de falso accusatore, falsisque testibus pœna
ar. Si ad hæc advertisset Cavallarius *Instit. Canonic. par.* 3
§. 8 haud certe exagitasset Tribunal Inquisitionis, quod
ad accusandum, atque ad dicendum testimonium admit-
Nemo enim propter hanc accusationem, aut testimonium
mnatur, & sunt inanitatis plenissima illa ejus verba: *Quæ*
æquitas, quæ iustitia esse potest, ubi indiscriminatim o-
ad accusandum, ubi omnes ad dicendum testimonium ad-
mittuntur?

13. Accusatoris autem, ac testium nomina non di-
ntur, atque omnibus arcani sacramentum impositum
d vero sapienter est constitutum, ut omnis accusato-
ac testium invidia, metusque arceatur, ut procul
gratia, favor, seductio, ut liberius iudices sententiam
t, & magis tutum judicium sit. Accedit, quod rerum
gerendarum anima arcanum est, & ideo in civilibus
e negotiis, quæ graviora & difficiliora sunt, arcani
bservatur.

14. In expendendis causis, judicandisque personis nihil
quod non plane consonum æquitati sit. Nam mentiu-
qui etiam hominum cogitationes ab Inquisitione judi-

accusatus confitetur, ac detestatur, non a-
nas, quam quæ sunt ad salutem animæ co-

(1) Atque adeo falsum est, ab Inquisitoribus cogitationes judicari, ut quivis Confessarius facili solvendi ab hæresi tantum interna, ac sola mente nullo exteriori signo patefacta est. Nam in hæresi tifici reservatum est jus dandæ veniæ propter cæresi adjuncta est. Verum Ecclesia sicuti non potest & immediate præcipere, aut prohibere actum a communis est Theologorum sententia, uti docet *qu. 91 art. 4 qu. 100 art. 9*, ita non potest certum in hæresim, quæ exteriori actu manifeste deprehenditur. Benedicimus XIV *de Synod. dioces. l. 9 c. 1*.
(2) Confer Pasqualonium *Pratica del S. Off.*

§. 15. Inquiritur in omnes Catholicos, neminem criminis rei facti sunt; exceptis Prælatibus, Episcopis, quorum ea de re crimina Pontificem ab Inquisitoribus referuntur. Illi qui in hæresi, aut in schismate nati, educati in ea regione tolerantur, dummodo contra religionem nihil agant, Inquisitorum judicio subiacent. Qui aliquid contra catholicam religionem tantum propter hoc crimen, non propter

16. Sed non tantum contra hæreticos, & omnes, qui se defecerunt, iudicium exercet Tribunal Inquisitionis, sed etiam contra illos, qui facinus aliquod, quod manifestum hæresim sapiat, admiserunt. Huc sane spectant sortilegium, blasphemia hæreticalis, poligamia carnalis, abusus sacramentorum, sacrarum imaginum profanatio; quæ crimina Deum oppugnant, & catholicam veritatem, gravemque afferunt hæreseos suspicionem. Similiter qui libros damnatos legunt, aut vendunt, qui contra præcepta, vetitis vescuntur cibis, erroris, aut voluntatis suspicionem ingerunt, & ideo iudicium Inquisitionis subeunt (2). Quo iudicio tenentur etiam Sacerdotes, qui aliquem in Sacramentali confessione turpia sollicitant (2), quique a pœnitentibus exquirunt secreta eorum, quos criminis socios habuerunt (3); quod hi sacramenti dignitate, ac sanctitate abutuntur.

Consule Cardinal. Albitium *l. c.* p. 125 & seq. p. 151 & seq. ubi de his omnibus præsertim contra Paulum Sarpium disputatur.

Benedictus XIV *Const. Sacramentum Penitentiae* 20 *l. 1.* Ballar. pag. 50 edit. Ven. 1754.

Benedictus XIV *Const. Ubi primum* 8 p. 33 & *Const. Ad mandatum* 22 pag. 87 *l. 2.*

TITULUS IX.

De Simonia.

Simonia quid?

Simoniae divisio.

Quomodo committitur?

Ubi sit locus semper, cum data

Simonia est?

Quæ spirituales, quæ pretio dari possunt.

Quæ oblatæ simoniam non inducunt.

Quæ oblatæ in his oblationibus adhi-

benda.

8. Simonia palliata.

9. Redemptio vexationis.

10 ad 12. Pœnæ in simoniacos.

13 & 14. An propter ingressum in religionem, & professionem religiosam quidquam dari possit?

15. Præstationes Canoniceorum.

16. Pœnæ propter simoniam confidentialem.

1. Proximum hæresi crimen ecclesiasticum est simonia, quam passim canones *simoniacam hæresim* appellant (1). Nomen accepit a Simone Mago, qui primus in evangelicâ hujus sceleris auctor fuit; eaque committitur, cum quis pecunia, vel re alia, quæ pretio aestimatur, vel accipit rem spiritualem, aut spirituali animam. Quin etiam animo contrahitur simonia, quæ men-

vel conventionalis, vel realis, vel confidentialis est, quæ tantum pacto constat, vel ex una solum parte rei traditio accipitur quando ad pacta factum ipsum accessit, et pecunia, ac per eam spiritualia sunt criminis rei sunt non modo contrahente pretes, quos *mediatores* vocamus, spo- Denique confidentialis simonia contrahitur beneficium recipit, ut ejus fructus alteri reddere tempore titulum restituat, aut cum usque tantis ætatem alicui beneficium tribuit deinceps in adultum transferat. Item res sine superioris auctoritate, & beneficii facto ad idem regressu, ceteraque hujusmodi *ciaria* vocamus, ad simoniam confidenti-

(1) Concilium Tridentinum *Sess. 25 C. 7 de Roman. Pontific. t. 4 par. 2 p. 191 Bullar. Const. Intelligibilis 117 t. 4 par. 5 p. 67.*

§. 5. Tribus modis committitur si manu, ab obsequio, a lingua, (1); nam datur pecunia, vel res, quæ pretio æstimantur manu simoniacus est, qui res sacras emendat, cuius nomine continetur quidquid

ad Deum sit, qui digno quidem viro rem spiritualem tribuit, sed tamen gratia, aut metu rogantis, non pro merito; contra simoniæ vitium abest, cum preces pauperum tantum movent antistitem ad inquirendum ipsius merita, & inde non ob preces, sed ob vera meriti principis beneficium confert (5).

Can. 114 C. 1 qu. 1, & can. 8 qu. 3. Eamdem hanc sententiam expressit Conc. Aquisgranense an. 816 *can. 58* apud Labbæum *concil. col. 446*, & multo ante divisionem ipsam non obscure S. Hieronymus in *Epist. ad Tit. c. 1 vers. 5 opp. t. 7 par. 1* 4 *edit. Vallartii Venet. 1769*, cujus locum describit Gratianus *an. 6 c. 8 qu. 1*. Confer etiam S. Thom. in *4 Sent. dist. 25 & 2, 2 qu. 100 art. 5*.

Ita loquitur Augustinus *Can. 6 Caus. 1 qu. 3*. Ad hoc quimoniam genus pertinet *C. 11 & 20 de Simon. & C. 6 de*

Sic Gregorius M. cit. *Can. 114*. Aulici quidam clerici Peramiano suppres, licet indebitis obsequiis beneficia inhiasse tamen simoniacos non existimabant, quod pecuniam non. Eos ita reprehendit Petrus Damianus *Ep. ad Episc. Card. p. 26 opp. edit. Paris. 1664*. Dic mihi, o clerice quisque redemptio quolibet auro vase, vel prædio, distractior exigenti apud te vice pretii, hujusmodi sibi sedulitatis immum exhiberes, numquid non postmodum constanter assereres, ad acceptum est, justo pretio comparasse? Vide etiam S. Ananum *Ep. 44 p. 383 edit. Paris. 1675*. Recte igitur, atque sanctus Carolus Borromæus in *concil. Mediolanen. II Const. 1. simoniacos n. 15* monet, rogatque Episcopos, ut certam fabricis suis mercedem constituent, ne quis eorum tamquam pretium operæ ecclesiastica beneficia quærat.

Can. 6 Caus. 8 qu. 1 S. Th. 2, 2 qu. 100 art. 5. Si aliquis palatier, inquit, ad hoc intendit, simoniam committit. Videtur enim ad hoc principaliter intendere, qui preces pro indigno porrexaudivit: unde ipsum factum est simoniacum. Si autem preces pro digno porriguntur, ipsum factum non est simoniacum; subest debita causa ex qua illi, pro quo preces porriguntur, quale aliquid conferatur; tamen potest esse simonia in intentione si non attendatur ad dignitatem persone, sed ad favorem unum. (5) S. Thomas cit. *qu. 200 art. 5*.

4. Cum autem simoniace acta res est, nihil refert, ille, qui rem spiritualem, aut quasi spiritualem accepit, improbum contractum noverit, an potius ignoraverit. Quare si beneficii collator revera pecuniam acceperit, dicitur simonia, quamquam beneficiario compertum non sit, cum quo beneficium accepit (1). Semper enim verum est, pretio data fuisse Ecclesiæ ministeria, quicumque tandem sit, qui pretium dederit (2). Verum si quis

Devoti. Tom. IV.

puta potestas imponendi manus, quam volebat Simon, gratia Spiritus Sancti, solutio a censuris, voti relaxatio, ordo Ecclesiarum, benedictiones Abbatum, similia, ecclesiastica beneficia, cetera generis ejusdem. Horum quædam ritualia sunt, & quædam ob Ecclesiæ bonum censum jure ecclesiastico relata sunt juris divini simonia, & alia ecclesiastici tamen omnibus distinguenda sunt diligenter ab iis, quæ ideo dantur, ut spiritualia ac oblata sine vitio simoniæ in rerum spiritualium recipi possunt (1). Non enim pretium rerum spiritualium, sed potius de ope Ecclesiæ ministri vitam traducant.

(1) Consule Thomassinum *Vet. & nov. Eccles. C. 69 & seq.*, itemque consule, quæ ego scripsi 64 pag. 117, & *tit. 17 §. 6 pag. 458.*

§. 6. Sane Christus Dominus Apostolos omnem terrarum eos vivere voluit de Evangelio. Ex qua doctrina sive in administratione, sive in aliis ecclesiasticis officiis per Ecclesiam recte ac merito sponte obla-

cavendum est diligenter, ut in his quoque rebus ab
 esia ministris omnis procul absit turpis quæstus, &
 itia suspicio. Quare Synodus Eliberitana sancivit, ut
 chumeni baptismum suscepturi de more nummos in
 am non mitterent, *ne sacerdos quod gratis acce-*
retio distrahere videatur (1). Hinc etiam a Triden-
 Patribus (2) Episcopi, eorumque ministri quidquam
 ris ordinationibus, quamquam sponte sit oblatum,
 re vetiti sunt: & S. Carolus Borromæus Sacerdo-
 sacramenta administrantem nihil etiam eleemosynæ
 datum, accipere voluit (3).

Conc. Eliberitanum *Can. 58* apud Labbæum *Concil. t. 1 col.*
 Quo loco observandum est verbum illud *videatur*, quo Eli-
 mi Patres utuntur, quodque ostendit, non malum, sed ma-
 iem canoni causam dedisse. Verum non eadem ubique ob-
 disciplina. Nam eam consuetudinem sua ætate aqud Græ-
 misse tradit Gregorius Nazianzenus *Orat. 44 opp. t. 1 p. 55*
Colonia 1690, qui eam non reprehendit, & idem etiam scri-
 reliquit Paulinus *Ep. 32 n. 3 col. 195 edit. Ver. 1756*. Quin
 in Hispaniis Eliberitanus Canon non diu observatus est. Nam
 lium Bracarense II aliis III an. 572 *can. 7* apud Labbæum
conc. col. 580 sponte oblata accipi permisit, quæ generatim
 Ecclesiæ disciplina fuit.

Concilium Tridentinum *Sess. 21 cap. 1 de Reformat.*

Confer Jussanum in *Vit. S. Caroli lib. 8 C. 4.*

8. Sed quoniam nihil est tam sanctum, quod non ho-
 m malitia violetur, inventa sunt a quibusdam invo-
 & effugia quædam, quibus sese ipsos excusare, &
 tiam, ut vulgo loquimur, *palliare* conantur. Nam alii
 temporalia dare inquit, non propter ipsa sacra mi-
 ria, sed propter opes, & redditus, qui ex iis percipiun-
 & alii solvere se pecuniam dicunt non tamquam pre-
 rei spiritualis, sed tamquam honorarium, & tamquam
 m impellentem, per quam aliquis ad rem spiritualem
 dendum impellitur. Seddarvæ hæ sunt, quibus frustra-
 iaci tegunt scelus suum. Nam redditus ecclesiastici sa-
 ministerio adhærent, & ideo qui pecuniam dedit,
 troque dedisse censetur (1); illa autem species & si-
 tio honorarii nullam in Ecclesia simoniam relinque-
 præterea non lucrum temporale, sed personarum me-
 & Ecclesiæ utilitas impellentes tantum causæ esse
 tur, propter quas beneficia concedantur (2).

to sit, quominus alter rem spiritualem, a
tur. Qua in re videndum est, num ille,
tum infert, jus in re habeat, & num al
movere conatur, rei possessionem obti
Cum illi jus est, atque alter nondum rei
quisivit, simonia contrahitur (1); contra
si nullum ipse jus habet, atque alter jus
siverit, quia revera nihil spirituale preti
cet injuste agat, qui pecuniam accipit, n
mento sit (2). Sed quoniam hic etiam la
est, neque nos in rebus nostris iudices e
S. Carolo Borromeo sancitum est, ut nen
dimendam vexationem, *ne in casibus qu*
missis pecuniam dare, quidquamve pac
gere, nisi Episcopi consensus accesserit

(1) *Cap. 25 de Simonia.*

(2) *Cap. 28 eod. ibique Glossa. Vide S. Th*
ad 5. Verum si agatur de obtinenda gratia, v
dem Apostolicam etiam super jure quæsito, si
spirituali, sive de temporali, & mixta e
Gregorii XIII in Bullar. Roman. t. 4 par.
Inter gravissimas 100 Alexandri VII t. 6 pa
vetitum plane est aliquid dando vexationem r

(3) S. Carolus Borromæus *Conc. 1 Mediola*

ais canonibus constituta proprie ad simoniacas ordinationes pertinebat. Non enim beneficia sejuncta erant ab ordinatione; sed clericus, cum ordinabatur, certæ adscribere Ecclesiæ, cui servire debebat, & cujus redditibus a-

Conc. Toletanum VIII an. 653 *Can. 3* apud Labbæum t. ii. col. 419. *Si clerici fuerint, inquit, honoris amissione mul-*
3 si vero laici, anathemate perpetuo condemnentur. Idem an-
 creverat Conc. Chalcedonense *can. 2* apud Labbæum t. 4
 32, Bracarense an. 572 *can. 3* t. 6 col. 579, & Aurelianen-
 can. 4 t. 5 col. 927. Confer etiam Gelasium Ep. 9 ad E-
 Lucan. c. 24 apud eundem Labbæum t. 5 col. 519, Hormis-
 Ep. 25 ad Episc. Hispan. C. 2 t. eod. col. 604, Symmachum
 ad Cæsar. Arel. c. 2 t. eod. col. 425, Gregorium M. Ep. 13
 pp. t. 2 col. 694 edit. Paris. 1705. Verum Can. Apostolo-
 30 al. 22, apud Cotelerium PP. *Aporcolic. t. 1 p. 446 edit.*
 ledami 1724 adversus clericum simoniace ordinatum utram-
 enam tum depositionis, tum excommunicationis constituit.
Can. 7 Caus. 1 quest. 1, et Can. 4 Caus. 1 qu. 7.

11. Cum beneficia ab ordinatione sejungi cœperunt, et
 ti canones de simoniacis ordinationibus ad simoniacas
 ficiorum collationes traducti sunt (1). Quin hujusmodi
 ones plane irritæ, inanesque sunt (2); idque obtinet
 ab utraque parte simonia perfecta sit, sive conventio-
 tatur (3), tam si ipse electus, quam si eo ignaro ejus
 3, et consanguinei pecuniam dederint, aut promise-
 (4). Itaque simoniaci abdicare se beneficio debent,
 e suos faciunt fructus si quos interim percipiant, per-
 que omnes restituere coguntur (5). Simonia tamen
 e concepta beneficiarium non cogit ad beneficium di-
 endum, sed ea tantum per pœnitentiam apud Deum e-
 (6).

Can. 9 Caus. 1 qu. 3

Extrav. 2 de Simon. inter communi.

Can. 5 Caus. 1 qu. 4.

Cap. 27 de Simonia.

Extrav. 2 cit. S. Pius V Const. Cum primum 9 §. 8 Bul-
Roman. t. 4 par. 2 p. 285. Vide etiam S. Thomam 2, 2 qu.
100, 6 et in Respons. ad 3.

Cap. ult. eod. Confer Fagnanum in Cap. ex parte 12 de
delegat. n. 19.

2. Jure novo depositionis pœna, qua simoniace ordina-
 ti plectebantur, suspensio iuxta affecta est. Et ordi-

R E C E N S I O

TITULORUM TOMI IV.

	T I T U L U S I.	
• Ecclesiae in coercendis criminibus potestate.		Pag. 3
	T I T U L U S II.	
• Delictis, et eorum divisione.		18
	T I T U L U S III.	
De Apostasia.		20
	T I T U L U S IV.	
De Haeresi.		37
	T I T U L U S V.	
De Schismate.		42
	T I T U L U S VI.	
De Vetita tolerantia hostium religionis.		45
	T I T U L U S VII.	
De Libris improbatæ lectionis.		52
	T I T U L U S VIII.	
De haereticae privati inquisitoribus.		68
	T I T U L U S IX.	
De Simonia.		79
	T I T U L U S X.	
De Maledicto, sive blasphemia.		88
	T I T U L U S XI.	
De Sacrilegio.		91
	T I T U L U S XII.	
De Perjurio.		93
	T I T U L U S XIII.	
De Divinatione.		96
	T I T U L U S XIV.	
De Magia.		99
	T I T U L U S XV.	
De Delictis venereis.		101
	T I T U L U S XVI.	
De Usuris.		106
	T I T U L U S XVII.	
De Poenis, et censuris ecclesiasticis.		128

TITULUS XVIII.

De excommunicatione.

TITULUS XIX.

De Interdicto.

TITULUS XX.

De Suspensione.

TITULUS XXI.

De Absolutione a censuris.

FINIS TOMI QUARTI.

um & injuriam redundar, ideoque blasphemia dici-
(3).

De Christianis, qui a religione defecerant, scribit Plinius Trajanum l. 10 Ep. 97 n. 6 p. 629 ed. Cellarii *Lyria* 1711 om-
- *imaginem tuam, deorumque simulacra venerati sunt, iique*
- *risso maledixerunt.*

Id ex iis constat, quæ de Polycarpo narrat Eusebius l. 4
- C. 15 p. 167 ed. cit. Cum enim Asiæ præconsul juberet, eum
- Christum convicia proferre, ut ita ab se abjectam Christianam
- nem ostenderet, ipse respondit, *tres & octuaginta annos*
- *ei ministravi, nec ulla me unquam affectis injuria, & quo-*
- *porum impie loqui adversus Dominum meum, auctoremque*
- *meæ?* Idem quoque constat ex Dionysii Alexandrini epi-
- apud eundem Eusebium lib. 6 C. 41 p. 304 ed. Cantabrig. cit.

Justino Mart. *Apol.* 2 n. 51 p. 62 ed. Paris. 1742.

S. Th. 2, 2 qu. 15 art. 1. Sicut Deus, inquit, in sanctis suis
- tur, in quantum laudantur opera, quæ in sanctis suis effi-
- ta & blasphemia, quæ fit in sanctis, ex consequenti in Deum
- dat.

3. Utrumpue genus blasphemiae, sive enunciativæ,
- imprecativæ, semper atrocissimum habitum est cri-
- planeque dignum, quod gravioribus pœnis coercea-
- (1). Antiquo jure canonico blasphemii, maxime si hæ-
- zalem blasphemiam effudissent, iisdem, quibus hæreti-
- cœnis pledebantur. Quare clerici depositioni, laici ex-
- communicationi suberant; civilibus legibus erat etiam pœ-
- mortis constituta (2). In veteri lege blasphemii lapi-
- obruebantur (3): nunc variæ contra blasphemos
- æ sunt, sed tamen omnes judicis arbitrio, habita ra-
- e criminis, & personarum infliguntur (4). In hæreti-
- m blasphemiam tantum judex ecclesiasticus (5); in
- phemiam non hæreticalem, quod crimen est mixti fori,
- m laicus inquirat (6).

) Hinc Synesius Episcopus, cum ei multa & gravia nuncia-
- issent crimina ab Andronico Ptolemaidis Præside admissa,
- monendum, & mitius corripiendum censuit; verum cum re-
- t, eo Præsidem impudentia processisse, ut diceret, neminem
- e manibus elabi permissurum, ne si ipsius quidem Christi
- amplecteretur, ipsum non amplius admonendum, sed de Ec-
- solemnî ritu ejiciendum duxit. Synesius Ep. 58 p. 201 ed.
- 1635. Omnium autem deterrima est blasphemia in Spiri-
- S., de qua ipse Christus apud Matth. XII 32 dicit hæc:
- *umque dixerit verbum contra filium hominis, non remittetur*
- *que in hoc sæculo, neque in futuro.* Verum de blasphemia in Spi-
- n S. non eadem Patrum sententia est. Cyprianus Ep. 16. p.
- ed. Amstel. 1700 grande hoc peccatum ad eos refert, qui in
- asiam, & idololatriam lapsi essent, Christumque abnegassent;

accusatus confitetur, ac detestatur, non a
nas, quam quæ sunt ad salutem animæ co

(1) Atque adeo falsum est, ab Inquisitoribus cogitationes judicari, ut quivis Confessarius facti solvendi ab hæresi tantum interna, ac sola mentis nullo exteriori signo patefacta est. Nam in hæresi reservatum est jus dandæ veniæ propter ceteri adjuncta est. Verum Ecclesia sicuti non potest & immediate præcipere, aut prohibere actum in communis est Theologorum sententia, uti docet *qu. 91 art. 4 qu. 100 art. 9*, ita non potest censurari in hæresim, quæ exteriori actu manifeste deprehensibile Benedictum XIV *de Synod. diocess. l. 9 c. 1*.

(2) Confer Pasqualonium *Pratica del S. Officio*

§. 15. Inquiritur in omnes Catholicos, neminem criminis rei facti sunt; exceptis Principalibus, Episcopis, quorum ea de causa crimine Pontificem ab Inquisitoribus. Itaque qui in hæresi, aut in schismate, aut in heretico in ea regione tolerantur, contra religionem nihil agant, Inquisitorum officio tur. Qui aliquando in ea religione ii tantum propter

corporali poena plectendus est, pro altera in carceres detrusus, atque ad trémes mittendus. Qui in Sanctos blasphemias agit, cum S. Pius V iudicis arbitrio, ratione criminis, ac earum habita, puniri voluit. Verum, uti monet Cardinalis Ius de *Inconstant. in Fid. C. 31 n. 159 & seq.*, nunc a Trib. Sac. Inquisit. contra blasphemos, respectu habito ad crimineque ad personas, arbitrarie poenae constituuntur.

Cap. 18 de Hæres. in 6.

Cap. 2 de Malèdic. ibique Gonzalez n. 7.

T I T U L U S XI.

De Sacrilegio.

<p>sacrilegium quid, & quotuplex? quomodo personale, aut locale sacrilegium admittitur.</p>	<p>3. Quomodo sacrilegium reale? 4. Poenae in sacrilegos.</p>
---	--

Ut blasphemia verbis, ita sacrilegium facto injuria Deo irrogat. Est autem sacrilegium violatio rei sacrae scilicet cultui divino addicta est, ac triplex evenus distinguitur (1). Aliud nimirum est sacrilegium male, per quod injuria personae sacrae, clerico, regummoniali infertur; aliud locale, per quod debitus sacro honor, & reverentia denegatur; denique aliud reale, admittitur contra res sacras, quae speciatim ad cultum divinum pertinent, uti sunt sacramenta, calices, Sanctae imaginis, reliquiae.

Confer S. Thomam 2, 2 qu. 99 art. 1.

2. Personale sacrilegium committunt, qui ecclesiam clericorum immunitatem violant, aut in eos violent manus injiciunt, quique cum personis coeunt Deo iniuria. Localis sacrilegii reus est, qui localem violat ecclesiam immunitatem, aut in loco sacro vetitos exercet, qui speciatim Ecclesiae lege loci sanctitati adversant. Hujusmodi sunt homicidium, humani sanguinis, aut sanguinis effusio, sepultura infidelis, aut excommunicati violatio, per sacrum quod omnia locum pollui, superire locum monstratum est.

3. Sacrilegium reale pluribus modis admittitur. Gra- hujusmodi sacrilegia sunt, cum in profanos & multo s cum in pravos, turpesque usus convertuntur Eccle-

vel conventionalis, vel realis, vel confidentialis est, quæ tantum pacto constat, seu vel ex una solum parte rei traditio accessit, quando ad pacta factum ipsum accessit, hæc pecunia, ac per eam spiritualia sunt danda criminis rei sunt non modo contrahentes, pretes, quos *mediatores* vocamus, sponso. Denique confidentialis simonia contrahitur, beneficium recipit, ut ejus fructus alteri reddat, tempore titulum restituat, aut cum usque tantis ætatem alicui beneficium tribuitur, deinceps in adultum transferat. Item reser sine superioris auctoritate, & beneficii recepto ad idem regressu, ceteraque hujusmodi *ciaria* vocamus, ad simoniam confidentiale

(1) Concilium Tridentinum *Sess. 25 C. 7 de Reformatione Roman. Pontific. t. 4 par. 2 p. 191 Bullar. Roman. Const. Intollerabilis 117 t. 4 par. 3 p. 67.*

§. 5. Tribus modis committitur simonia, ab obsequio, a lingua, (1); nam hic datur pecunia, vel res, quæ pretio æstimantur, manu simoniacus est, qui res sacras emit,

Jurejur. Eadem est perpetua Ecclesie disciplina. E-
 constantinopolitanum Diaconum lectis Evangelis jurasse,
 Sozomenus *Histor.* l. 6 c. 30 par. 263 ed. *Cantabrig.* 1720,
 Toletanum VIII *can.* 2 s. 7 col. 414 *collect.* ejusd. justas
 causas describit. Patres Concilii Constantinop. Œcumen.
 . 14 s. 7 col. 1011. Georgium Diaconum in singulis pro-
 quæstionibus jurare coeperunt; de jurejurando a Marcel-
 lino interposito in collatione inter Catholicos, ac Dona-
 stimonium perhibet Augustinus *Collat. Carsbag. die 1 c. 5*
col. 546 edit. cit. Constantinus M. juramentum Arii acce-
 que L. 4 *cod. Theod. de Accusat.* jurejurando concludit. Si-
 jurisjurandi mentionem facit Arcadius L. 8 *cod. Theod. de*
 atque illud ad dirimendas lites, præcidendasque calumnias
 si vult Justinianus in L. 3 *cod. de Juram. propt. calumn.*
 ria persequar, quæ prope innumera sunt, Concil. Constan-
 econciliandos singulis propositis articulis jurejurando re-
 e jussit, ac Synodus Tridentina a Magistris, a novis (a-
 , atque ab aliis sacramentum emitti voluit. Quæ ex Sacris
 contra jusjurandum educi solent, præclare diluuntur a S.
 . *Serm. 180 cit. col. 859 seq.*, S. Hieron. *Comment. in Matth.*
 14 s. 7 col. 30 ed. *Vallarsii Verona*, S. Th. *cit. qu. 89 art.*
 2. 1 & 2. Pilichdorff *contr. Valdenses. c. 36 s. 25 Biblioth.*
 298 ed. *Lugdun.*, Ebrardo in *Antihæresi advers. Valdenses*
 24 *ejusd. Biblioth.* p. 1555, Ven. Moneta *loc. cit. par. 1*
seq. p. 463 et seq., Innoc. III. *cit. c. 26 de Jurejur.* S. Joann.
 nomum ab ea, quam alii Anabaptistæ impingunt, calumnia
 liberat doctus Auctor notationum in Ven. Moneta *loc. cit.*
 p. 475. Consule Catechismum Romanum de 2 *Præcept.* par.
 n. 15 & 16, Interpretes Sac. Scripturæ in *Ecclesi.* c. 23, &
 16. c. 5, Præterea PP. Maurinos in *Hilarium in Matth.*
 13 *lit. 8 col. 687 s. 1 ed. Verona 1730*, P. la Fontaine s. 4
Unig. theol. prop. ult., P. Paulum a Lugluno s. 2 *Ani-*
op. ult., Vivam *prop. dammat. Quersnelli 101.*

. Cum autem jurisjurandi fides sancta esse debeat,
 intelligitur, quam grave sit scelus eorum, qui hanc
 fallunt, hoc est perjurium admittunt. Nam hi non
 fidem, sed etiam graviter negligunt reverentiam
 in Deo, quem fidei testem advocarunt (1). Hinc
 adversus perjuros poenæ sunt constitutæ. Eos non
 ac fures, & adulteros sese ab altari rejecturum mi-
 Chrysostomus (2); per undecim vero annos com-
 nis expertes esse Basilius jubet (3). Jure civili, &
 co perjuri infames sunt (4), arcantur a ferendo
 onio (5), atque ab ecclesiasticis beneficiis (6), &
 tiam pro rerum, criminisque ratione poenis subji-
 r.

Confer S. August. *Serm. 180 al. 28 c. 6 & 7 opp. s. 7 col.*

talis dicitur, cum quis per simulationem officii aliquid offert collatori, spe beneficii ab eo impetrandi; sed hæc simonia cum intus lateat, non mortalem judicem, sed solum Deum habet ultorem (2).

(1) *Can. 3, 11, 13, 20, 21, 28, 105, 117 C. 1 qu. 1 C. 32 de Sim.* Tertullianus *Apolo. c. 13 p. 15 edit. Ven. 1744* ethnicos Deos quos se colere profitebantur, revera contemptores, & irritos fuisse demonstrat, quia nimirum illos vendebant.

(2) *Cap. 33 & 34 de Simonia.*

§. 2. Est igitur, quæ humanis punitur legibus, *simonia* vel conventionalis, vel realis, vel confidentialis. Conventionalis est, quæ tantum pacto constat, sed tamen una, vel ex una solum parte rei traditio accessit. Realis est, quando ad pacta factum ipsum accessit, hoc est numerata pecunia, ac per eam spiritualia sunt data, atque hæc criminis rei sunt non modo contrahentes, sed etiam interpretes, quos *mediatores* vocamus, sponsores, depositarios. Denique confidentialis simonia contrahitur, cum quis beneficium recipit, ut ejus fructus alteri reddat, aut certo tempore titulum restituat, aut cum usque ad certam ætatem alicui beneficium tribuitur, ut illud deinceps in adultum transferat. Item reservatio personæ sine superioris auctoritate, & beneficii renunciatio, & postea ad idem regressu, ceteraque hujusmodi pacta, quæ *simoniaria* vocamus, ad simoniam confidentialem pertinent.

(1) Concilium Tridentinum *Sess. 25 C. 7 de Reformat.* Pius IV *Constitutio Roman. Pontific. t. 4 par. 2 p. 191 Bullar. Roman., S. P. B. Const. Intollerabilis 117 t. 4 par. 5 p. 67.*

§. 3. Tribus modis committitur simonia, munere *manu*, ab *obsequio*, a *lingua*, (1); nam his omnibus modis datur pecunia, vel res, quæ pretio æstimatur. Munere *manu* simoniacus est, qui res sacras emit, aut vendit pecunia, cujus nomine continetur quidquid homines in terra possident (2). Munere *ab obsequio* simoniacus habetur, qui subjectione, vel servitute indebite impensa res sacras obtinet (3); nam hujusmodi obsequium pretio æstimatur. Denique munere *a lingua* admittitur simonia, cum spiritualis, aut quasi iis detur, pro quibus *majaram* percipiendam rogaverit (4). Quod adeo verum est, ut simoniacus

matici appellati sunt, atque etiam *Mathematici & Chaldaei*, ipsa eadem fuit, ac *Apologia judiciaria*, quam vocamus. Jam Emissenum accusatum fuisse, quod hanc artem tractaque de causa relicto Episcopatu fugam arripuisse, scribit Ennius *Histor. l. 5 c. 6 p. 99 ed. Cantabrig.*; & Aquilam Ponticodasum mirum Mathematicorum artibus tribueret, ab Epiphanius *de Mensur., et pond. §. 15 p. 171 ed. Colonia 1782.* Aliud simile de Astrologo exornat Augustinus *de Mathematic. ad calc. Tract. in Psalm. s. 5 col. 805 ed. cit.*

Consule utrumque Codicem Theodosianum, & Justinianum *Mathem. et malefic.*

. Augurium comprehendit *Haruspicium*, & *Aruspicium*, quibus signa & indicia quaeruntur in extis victimarum, & *augurium* angustiori significatione acceptum, volatibus avium, cantibusque, ut certissimis signis, ari res futuras docet, & *omen*, per quod ex homine, atque etiam ex sternutamento indicia capiuntur, *romantiam*, *metoposcopiam*, & *notomantiam*, quicquid ex manibus, ex vultu, ac fronte, vel ex dorso cultas & latentes indagare conatur. Quantum Romanissimis hisce artibus operam dederint, est res nota, & mandata monumentis; sed eas semper Ecclesia improbavit (1).

Consule Auctorem *Constit. Apostol. l. 8 c. 52* apud Cotelæ *P. Apostol. t. 1 p. 417 ed. cit.* S. Cyrillum Hieros. *Catech. b. 19 n. 8 p. 309 ed. Venet. 1763*, S. Augustinum *de Doctrin. Christi. 2 c. 20 seq. opp. t. 3 col. 40 ed. Ven. 1759*, S. Thom. 2, 2 *art. 2*, Conc. Eliberitanum *can. 62 s. 1 concil. col. 999* Labbæi, Agathense *can. 42 s. 5 col. 529*, Veneticum *can. col. 82*, Aurelianense *I. Can. 30 s. eod. col. 547.*

. Sortilegium, sive divinatio per sortes fit, cum per quaeritur, quid agendum quidve vitandum sit. Ethniciabant per sortes, quas *Virgilianas* vocabant; cum tamen temere arrepto Virgilii Poetae libro, quicumque primum occurreret pro sorte, & oraculi loco habebat Hadrianum, & Alexandrum Severum *Virgilianas*, de Imperio consuluisse Spartianus (1), & Lampridius memoriae prodiderunt. Eodem prorsus modo supersticiosa quidam Christiani sacris Biblis abutebantur, quod *sortes* appellabant, quodque complurium Synodorum libris damnatum est (5). Haud tamen vetitum est ad sortes, quas *politicas* vocamus (4), ut si agri sortevoti. Tom. IV.

(1) *Reſſe Paſchalis P. Can. 7 t. 1 qu. 5. Quisquis horum, loquitur, alterum vendit, ſine quo nec alterum provenit, neutrum in venditum derelinquit.*

(2) *Confer Decretum Innoc. XI apud Schmalzgrueber Jur. cler. l. 5 par. 1 tit. 3 n. 72. Hinc merito damnata ſunt tum Alex. VII, tum ab Innoc. XI propoſitiones quædam, quæ ſimulandam quodammodo, aut obtegendam ſimoniam pertinebant, quasque deſcribit Natalis Alexander Theolog. dogm. et mor. 2 c. 7 art. 2.*

§. 9. Eſt etiam ſimoniz tegumentum redemptionis, quæ fit, cum temporalia dantur ne quis impedimento ſit, quominus alter rem ſpiritualem, aut quaſi conſequatur. Qua in re videndum eſt, num ille, qui impedimentum inferit, juſ in re habeat, & num alter, qui illud removere conatur, rei poſſeſſionem obtinuerit, an ſecus. Cum illi juſ eſt, atque alter nondum rei poſſeſſionem acquisivit, ſimonia contrahitur (1); contra nulla ſimonia eſt, ſi nullum ipſe juſ habet, atque alter juſ perfectum acceperit, quia revera nihil ſpirituale pretio comparatum, licet injuſte agat, qui pecuniam accipit, ne alteri impedimento ſit (2). Sed quoniam hic etiam latere ſimonia poeſt, neque nos in rebus noſtris judices eſſe decet, recte a S. Carolo Borromeo ſancitum eſt, ut nemini liceat, ad evadendam vexationem, ne in caſibus quidem juſe commiſſis pecuniam dare, quidquamve paſciſci, aut trahere, niſi Episcoporum conſenſus acceſſerit (3).

(1) *Cap. 25 de Simonia.*

(2) *Cap. 28 eod. ibique Gloſſa. Vide S. Th. 2, 2 qu. 100 art. ad 5. Verum ſi agatur de obtinenda gratia, vel juſtitia apud ſedem Apoſtolicam etiam ſuper juſte quaſſito, ſive petitio ſit de ſpirituale, ſive de temporali, & mixta ex Conſt. ab ipſo S. Gregorio XIII in Bullar. Roman. t. 4 par. 5 p. 285, et Conſt. Inter graviffimas 100 Alexandri VII t. 6 par. 5 Bullar. p. 10. vetitum plane eſt aliquid dando vexationem redimere.*

(3) *S. Carolus Borromeus Conc. 1 Mediolanen. tit. Qua poeſt ad collat. benefic. par. 1 t. 1 pag. 15 edit. Patav. 1754.*

§. 10. Improbum ſimoniz crimen ſemper Eccleſia detenta eſt; & ideo ſemper contra hujus criminis reos graviffima poenæ animadvertit. Ex veteri diſciplina poena clericorum erat depositio, laicorum excommunicatio (1). Illa autem clerici depositio perpetua erat, adeout ipſe nunquam gratiam ſuam recuperaret, & poenitentiam, quamdiu viveret, in monaſterio agere cogeretur (2). Perpetua depositio ab

Romani Pontifices pro cura, & sollicitudine, quam totius Ecclesiæ, saluberrimas edidere leges, quique antiquiora ecclesiastica decreta confirmata sunt, & tam est diligentius, ut Christiani homines ab inani Probo divinationis studio deterreantur. Huc sane et Decretales a Gregorio IX descriptæ (1), & hinc Constitutiones Leonis X (2), Sixti V (3), Gregorii XV (4), Urbani VIII (5), quibus sortilegiorum poenitentia subijciuntur, & infamia notantur; perseverantem autem in scelere, laici excommunicationis, clerici cessionis poena plectuntur, atque ecclesiasticis beneficiis privantur, aliisque etiam tam clerici, quam laici pro criminalitate poenis afficiuntur. Non tantum autem poenis subsunt, sed etiam a sacrificio Missæ celebrando perpetuo repelluntur Sacerdotes, qui ipso sacrificio abusum sortilegia ausi sunt (6).

Cap. 1 & 2 de Sortileg.

Leo X Const. *Superna* 8 §. 41 in Bull. Rom. ult. ed. t. 3 par. 100.

Sixtus V Const. *Celi et terræ* 26 s. 4 par. 4 p. 176 Bullar. Rom. Huius est etiam Thomassinus vet. & nov. Eccl. disciplin. par. 3 s. 51 n. 8, a quo recensentur leges, quæ septem prioribus sacra de re ab Ecclesia latæ sunt.

Greg. XV Const. *Omnipotentis Dei* 101, 5 par. 5 Bull. Rom.

Urbanus VII Const. *Inscrutabilis* 362 t. 6 par. 1 Bullar. p. 176. Huius quidem constitutione præsertim gravissimis afficiuntur Astrologi, qui de statu Christianæ Reipublicæ, vel Sedis Apostolicæ, aut de vita Summi Pontificis, ejusque consanguineo iudicio ferunt.

Decretum Sac. Romanæ Inquisitionis die 5 Augusti 1743, a Benedicto XIV comprobatum est.

TITULUS XIV.

De Magia.

1. Magia quid? 2. Poenæ in magos.

Divinationi affinis est magia superstitiosa, quæ a rei Canonice Scriptoris magia nuncupatur, tam scilicet ope dæmonis magna & mirabilia fieri solentur (1); eaque sic distinguitur a magia naturali, per quam philosophis per causas naturales sæpe mira patran-

§. 2. Ecclesiæ legibus magi iisdem, quibus
 nō afficiuntur, nimirum excommunicatione
 cū fuerint, depositione (1). Qui sortilegi
 suo alienæ mortis causa fuit, sæculari
 est, ut meritis plectatur pœnis; qui
 legio mortis causam non dedit, in po-
 detruditur (2). Etiam consulentes ma-
 gicos in excommunicationem incidunt,
 rint, gradu, ac dignitate moti perpetu-
 jiciuntur (3). Sed his in rebus, ut plu-
 trio est iudicis, qui pro criminis & re-
 do leviores, & modo asperiores pœna i-

(1) Consule Decretum *caus. 26 qu. 5*, &
Sortileg., item Concil. Laodicenum *can. 36*,
1^a ed. Labbæi, Ancyranum *can. 13*, *1^a col.* 150
 89 *t. 2 col.* 1444, ut mittam quæ Auctor *Re-
 et seq.*, apud Cotelierum *PP. Apostol. t. 1 p. 3*.
 Tertullianus *de Idololatr. c. 9 p. 89 ed. Paris.*
Cels. l. 1 n. 24 p. 542, et l. 4 n. 54. opp. t. 1 p. 52
 adversus hoc crimen scriptum reliquerunt.

(2) Gregorius XV *cit. const. Omnipotentis*

(3) Concil. Toletan. IV *can. 29 conc. t. 6 c.*
 Confer etiam paulo ante laudatam Urbani V

TITULUS XV.

De Delictis Venereis.

reorum criminum species.

Pœnæ fornicationis, & con-

atus.

terii.

6. Incestus.

7. Sacrilegii.

8. Raptus.

9. Sodomiz, & concubitus cum be-

stiis.

Venereorum criminum species sunt fornicatio sim-
concubinatus, stuprum, adulterium, incestus, sacrile-
raptus, sodomia, conjunctio cum bestiis, quæ vulgo
litas appellatur. Fornicatio est voluntarius concubi-
ti cum muliere, qui duo inter se inire matrimonium
t, quoniam neuter alio vinculo obstrictus est. Con-
tus est conjunctio, seu consuetudo viri soluti, hoc
matrimonio non obligati, cum soluta item foemina,
xoris loco est: stuprum vetita compressio virginis;
rium alieni thori violatio (1); incestus conjunctio
a, aut consanguineorum; sacrilegium concubitus
ersona, quæ se Deo vovit; raptus violenta abductio
e personæ libidinis explendæ causa (2). Sodomia est
tio duarum personarum ejusdem sexus, quæ sodo-
rseña dicitur; eam vero proxime sequitur sodomia
ecta, quam admittunt duæ personæ dissimilis sexus,
rporum copulatione violarunt ordinem, quem libero-
ocreandorum causa natura constituit. Denique est
itas, cum quis libidine sua bestias appetivit.

Adulterium jure civili tantum in alienam conjugem L. 34 ff.
el. de Adulter.; jure vero canonico a marito alieno in quam-
ciam innuptam sceminam committitur can. 13, 15 can. 32
Also autem Cujacius in Decretal. c. 4 tit. 1 l. 1 opp. t. 6 col.
Vener. reprehendit Alexandr. III, quod, ut ipse inquit, in c. 4
ic. adulterium inter leviora crimina recensuit. Cujacium
tur hæretici complures, quorum in Romanos Pontifices in-
dium est, atque inter eos Antonius Matthæus de Crimin.
c. 6 eo usque impudentia progreditur, ut ad hoc vitium
em audacissime dicat sanctissimum Pontificem, cujus con-
a omnibus monumentis testata est, ac ne in suspicionem
adducta in eo diro, ac diuturno schismate, quo ipse ve-
sult, opera præsertim Friderici I. Imperatoris, qui contra
es aut quatuor, ut alii putant, Anti-Papas impense fovit.
prudenter calumniam invicte refutavit Carolus Bla-
Diatrib. 2 ad c. 4 de Judic. inter ejus opuscul. can. Neapoli
m. 1757 t. 1 p. 163 seq.

(2) De his, ceterisque criminibus, quorum hoc loco mentio copiose agit Renazzius *Inst. Criminal. l. 4. par. 10.*

§. 2. Simplex fornicatio, præsertim clericorum, in quibus canonibus variis puniebatur poenis (1); nunc omnes iudicis arbitrio relictæ sunt. De concubinato iure novo Concilii Tridentini (2) sapienter sunt constituta. Nimirum qui in ejus sceleris contagione versantur, a Episcopo monendi, & si monitis non obediant, excommunicandi, aliisque etiam plectendi sunt poenis, cum periculum censuras neglexerunt. Concubinæ vero ab Episcopo ex officio graviter puniendæ sunt, atque extra diocesim vel diocesim relegandæ.

(1) Canon Apostolicus 55 apud Cotelierum *loc. cit. p. 60.* Concil. Neocesariense *can. 9 t. 1 Concil. col. 1511* collat. Litem hujus criminis reos nunquam inter clericos cooptari, & quoslibet per ignorantiam offerendi munere privari voluerunt. Viginti quæ virginitatem suam non custodierint, poenitentiam Conc. Eliberitanum *can. 15 col. 994 t. 1 conc. coll. Labbe.*

(2) Concil. Trident. *Sess. 24 c. 8 de Reform. marin.*

§. 3. Clerici concubinarij, si nullum habeant beneficium in carceres detruduntur, suspenduntur ab ordine, ab omnibus in posterum beneficiis repelluntur, aliisque rebus pro Episcopi arbitrio, & prudentia, criminisque poena poenis subjiciuntur. Clericus autem beneficiarius, si monitus, & in scelere perseverans privatur parte fructuum beneficiorum, qui ab Episcopo vel alteri pio loco adscribuntur. Si iterum monitus non resipiscat, cunctis privatur fructibus, atque etiam Episcopi arbitrio a beneficii administratione suspenditur; si contra his monitis pareat, cuncta ei beneficia, & officia amittuntur, spesque omnis præciditur aliorum in posterum obtinendorum; denique si nondum deserat pravam vitam, poena excommunicationis plectitur. Episcopus hujus criminis reus a provinciali Synodo monendus est, si non despicies suspenditur, & adhuc flagitiose vivens a Summo Pontifice Episcopatu privatur (1).

(1) Concil. Trident. *Sess. 25 c. 14 de Reform.*

§. 4. Stuprum a Clerico illatum Ecclesie leges multo poena depositionis ab officio, & onere dotandi puellæ quæ vim passa est (1). Hodie, præter dotationem, super

ulta pecuniaria, carcer etiam perpetuus, aliæque Episcopi arbitrio infliguntur. Laicus, qui hujusmodi patravit, aut dotare, aut uxorem ducere debet eam, cum qua concubuit (2); nisi aliud status per se, aut rerum conditio postulet, quia tunc pecunia exco danda est. Verum qui mulierem compressit, dationis fide, is eandem fidem liberare omnino debet. Civiles leges capitis etiam condemnant hominem mulierem per vim stupravit, præsertim valde honestam puellam nondum maturam viro (4). Qui vim in se ad stuprum perficere non potuit, subest pœnis, quæ arbitrio infliguntur.

ap. 1 de Adult. et stupr.

1 C. 1 cit. statuitur, ut qui stuprum intulit; utrumque scilicet & dotet, & uxorem ducat mulierem, cum qua sit. Verum Juris Canonici Interpretes conjunctivam partem & disjunctivam accipiunt, ut scilicet criminis reus alterutrum præstare cogatur. Confer Fagnanum in c. 2 de Adult. et stupr. n. 2 & 3, & Maschatum Inst. Canon. l. 5 tit. 2.

insule Giraldum Exposit. jur. pontific l. 5 tit. 16 sed. 834.
1 §. ult. ff. de Extraord. crim.

Adulterium a Jure Civili gladio (1), a Jure Canonico laico excommunicatione, in clerico depositione (2), aut uterque certæ pœnitentiæ subjiciuntur (3). Res autem in monasterium ad perpetuam pœnitentiam eas viri recipere noluerint, detruduntur (4). Flos adulteri in carceres conjiciuntur, atque aliis subsumuntur quæ legibus, moribusque populorum receptæ sunt; ubi adulterium etiam morte multatur (5). Ubique receptum est, ut propter adulterium perpetuum conjuges divortium fiat, uti demonstratum supra est.

50 cod. ad L. Jul. de Adultor., §. 4 Inst. de Publ. indic. ap. 6 de Adult. & stupr.

Confer Basilium Ep. Can. 1 ad Amphiloeb. can. 3 apud in som. 2 concil. col. 1509 ed. Vener. Concilium Ancyran. n. 20 t. 1 col. 1494, Eliberitanum can. 64 & 69 s. cod. 1 & 1000 coll. Labbzi.

19 de Convers. conjug., Auth. Sed bodio cod. ad L. Jul. cit.

Confer Maschatum Inst. Jur. Canon. l. 5 tit. 16 n. 15. Huc pœstat Constitutio Ad compescendam 70 in Bullar. t. 4 p. am contra adulteros et adulteras, itemque contra lenones & iustus V evulgavit.

Hilarius in *Matth. C. 15* opp. t. 1 col. 730 *ed. Venet. 1750*, & Achanasius in *illud quicumque dixeris verbum* opp. t. 1 p. 385 & 519 & 570 & 785 *ed. Patav. 1777* ad eos qui Christum Deum esse negant; Ambrosius de *Spiritu S. l. 1 C. 3* opp. t. 6 p. 405 *ed. Venet. 1781* scelus hoc Pneumatomachorum proprium suum credit, atque eadem sententia est Epiphani *Heret. 75* *Pneuma. c. 14 t. 1 p. 903 ed. Colonia 1632*, & Philastrii de *Heret. C. 67* *Coll. PP. Briziana Reel edit. Prizic an. 1738* & idem et antequam videtur Chrysost. *Homil. 41 in Matth. n. 5 t. 7 p. 443 ed. Lugdun. Montfauconii*; Basilius *Ep. 188 can. 1* opp. t. 3 p. 269 *ed. Lugdun. 1730*, illud attribuit Pepuzenis, qui in *Spiritum S.*, inquit, blasphemaverunt, Montani, & Priscilla Paracleti appellatum efferre, impudenterque attribuentes. Sed Augustinus, quem Augustinus, atque alii sequuntur, cum in *Spiritum S.* peccare etiam, qui perditam voluntate scelus sceleris addit, divinaque miscuit incitamenta aut desperans, aut etiam negligens usque ad vitium flagitiosum animum obfirmate retinet, atque, in scelus perseverat. Ille peccat., inquit Augustinus in *Epist. 1 ad Romanos t. 14* opp. t. 3 par. 2 col. 953 *edit. Venet. 1750*, „in *Spiritum S.* desperans, vel irridens, vel contemnens prædicationem gratiam quam peccata diluuntur, & pacis, per quam reconciliamus illi decreverat agere poenitentiam in peccatis suis, & in eorum impietate atque mortifera quadam suavitate perdurandem sibi esse demerit, & in finem usque perdurat.“ Tum paulo post ostendit, Hæreticos quos Christus huius sceleris arguit, in id incidisse, propter quod Belzebubo *Spiritus S.* miracula tribuentes, ejusdem *Spiritus S.* gratiam, qua ad vitam redirent, recusabant, & ideo, si ea remansissent, merito nullam iis spem vite futuram intulerat. Eodem fere redit sententia Hieronymi in *Matth. lib. 2 c. 2 t. 7 col. 81 edit. Vallarsii Venet. 1769*. Confer Galmetum in *Peccat. in Spiritum S.*

(2) *Novell. 77*; idemque ius etiam in *Capitularibus* *Leg. Francorum* constitutum est *C. 101 lib. 6 Addit. 3 C. 84 t. 1 ed. Baluzii Venet. 1772*.

(3) *Levit. XXIV. 16*.

(4) Adversus blasphemos alias indixit poenas Leo X *Constitutione Superne dispositionis* apud Giraldum *Exposit. jur. Pontific. l. 1 c. 1 t. 1 p. 607*, & alias Julius III. *Const. In multis 51 p. 607 t. 1 par. 1 Bullar. Roman.* His recentior S. Pius V. *Const. Cum promissis 9. 10 p. 284 t. 4 par. 2 Bullar. Roman.* sancivit, ut laicus, qui Iesum et Dominum nostrum Iesum Christum, vel gloriosam Virginem Mariam ejus Genetricem expresse blasphemaverit, pro prima vice poenam vigintiquinque ducatorum incurrat, pro secunda poena multiplicabitur, pro tertia autem centum ducatos solvet, et ignominie notatus exilio multabitur. „Plebeius, qui solvendo non sit, prima vice manibus post tergum ligatis ante fores Ecclesie constituetur per diem integrum, pro secunda fustigabitur per poenam, pro tertia ei perforabitur lingua et mittetur ad triremes.“ Qui vero blasphemus ex eadem Pii constitutione pro prima poena privandus est fructibus unius anni omnium beneficiorum, pro tertia ipsis beneficiis, pro tertia demum omnibus etiam beneficiis privatus deponendus, atque in exilium mittendus est. Qui vero, qui beneficium non habet, pro prima vice poenam

constitutæ (5). Jus Civile pœna capitis animadvertit in eam mulieris, præsertim nuptæ, & illius bona addicit mulieri, quæ rapta est, modo ingenua, non ancilla, aut a sit (4).

Can. 1 caus. 56 qu. 2.

Concil. Trident. Sess. 24 c. 6 de Reform. matrim. plures aut pœnas contra eos, qui matrimonii ineundi causa mulierum. Verum hoc decretum non pertinere ad eos, qui ut impleant libidinem, raptum committunt, fere omnes sentiunt. Adversus eos obtinere debent pœnæ, quæ gentium moribus & sunt constitutæ, quod recte observat Maschatus *Instit. Jûr. l. 5 tit. 17 n. 4.*

Can. 2 et seq. caus. 56 qu. 2.

L. un. cod. de Raptor. virg.

. Sodomia, & conjunctio cum bestiis non delicta, sed ra, & prodigia sunt. Olim quisquis tam scœda & impatrasset crimina, quæ contra naturam dicuntur, non a limine, verum etiam ab omni Ecclesiæ templo reantur (1). Hodie *sodomia perfecta* Jure civili morte it, quæ pœna ita exasperatur, ut infandi criminis rei vel saltem eorum cadavera igne comburantur (2). Jure iico excommunicatio in laicum, in clericum vero de ab officio, beneficio, ordine clericali, & in monasterio detrusio constituta est (3). Eodem quoque modo put, qui sua cum bestiis corpora commiscuerunt.

Tertullianus de Pudicit. c. 4 p. 517 ed. Rigaltii Paris. 1675: iuas autem, inquit, libidinum furias & in corpora, & in ltra jura naturæ non modo limine, verum omni Ecclesiæ abmovemus, quia non sunt delicta, sed monstra. "Atque quos *hyemantes* appellat Sinodus Ancyrana, quique ob immanitatem ne digni quidem habebantur, qui locum ent inter *flentes*, qui primus erat pœnitentiæ gradus. Vide ipsi *l. 2 tit. 2 §. 74 nos. 1 p. 150.*

L. 31 cod. ad L. Jul. de Adulter., §. 4 Inst. de Publ. juvell. 77 c. 1, L. 6 cod. Theod. ad L. Jul. de Adul. quam integram describit Auctor *Collas. Moraic. & Rom. leg. de Siupratoribus* apud Schultingium *Jurispr. veter. ante ju pag. 755 ed. Lipsiæ 1757.*

Cap. 3 de Excess. Prælat. Clerici, qui se spurcissimo cri- luries inquinaverunt, degradari, & curia sæculari tradi de- icut demonstravi *lib. 1 tit. 8 §. 23 p. 592.*

decretum est Concilii Tridentini *Sess. 4 in Decr. sacr. libror.*

(2) Non desunt, qui semper sacrilegium ad res aliqua ex loco sacro aufertur, licet ea sacra-
rique distinguunt res non sacras, quæ Ecclesiæ
diæ sunt creditæ, a rebus non sacris, quæ nulla
modi tutelam, quæque casu in Ecclesia reperiuntur
illæ, non item cum hæ auferuntur, sacrilegium
fer Gonzalezium in c. 8 de For. competen. n. 4
lorum 62 al. 64 apud Cotelierium PP. *Apostoli*
Amstelod. 1724, segregari jubet clericum, aut lai-
rit ex Sancta Ecclesia ceram, vel oleum. Huc et
Traditores, vel Proditores, qui scilicet persecutione
codices, vel sacra vasa ethnicis tradidissent, &
Concilium Arelatense I. can. 13 t. 1 col. 1452
Hujus criminis reum Gæcilianum accusabant D
respondet August. Ep. 185 n. 4 ad Bonifac. opp.
Ven. 1729. Si vera essent, quæ ab eis Gæciliano
psium jam mortuum anathematizarem. Revera
no objiciebant, ipsi Traditores erant, uti ex acti-
sis ostendunt Optatus Milevitanus l. 1 de Schism.
14 p. 4 & 15 edit. cit., Augustinus Ep. 76 al. 1
n. 2 opp. t. 2 col. 80 ed. cit.

(3) Ita loquitur Conc. Carthaginense IV
cil. col. 1444 collect. Labbzi, cum quo consen-
can. 4 t. 4 col. 718, & Turonense II can. 25 t. 6
dus quoque Ambrosius de penitent. l. 2 c. 9 opp.
Maurin. Ven. 1781.

§. 4. Poenæ in sacrilegos partim legibus
& partim judicis arbitrio infliguntur. Poen-
stituta est excommunicatio, in quam incidi-
ut aiunt, qui in clericum, aut monachum viol-

ff. de Pecul., quam etiam memorat Seneca *de Benefic.* l. 7 c. 10
 2. 1 p. 846 *ed. Amstelod.* 1672 quid sanus, inquit, & *Kalendarium*,
usura, nisi humana cupiditatis extra naturam quasita nomina?
 Basilii in *Psalm.* 14 n. 2 opp. 1. 1 p. 108 *ed. Paris.* 1721 men-
 surarum parentes vocat; & Ambrosius *de Tobia* c. 12 opp. 1.
 4 *ed. Ven. cit.* habet hæc: *toxos Græci appellaverunt usuræ*,
cod doloris partus animi debitoris excitare videantur. Veniunt
 unda, parit sors centesimam. Veniunt menses singuli: genera-
 tura. Hæ usuræ legitime appellantur in l. 8 *codic. Theod. de*
usur., ut observant Gironius *Observ.* l. 4 c. 5 n. 5 p. 81 *ed. Vindobon.*
 & Brissonius *Select. antiq.* l. 3 c. 1 p. 64 & *seq. ed. Lugdu-*
ni. 1749, ac dicuntur etiam *unciaria*, quod singulis mensibus
 m darent, quæ postea uti testatur Tacitus *Annal.* l. 6 n. 19
 2 p. 50 *ed. Venet.* 1708, rogatione tribunica ad *semmuncias* re-
 sunt. Scilicet cautum est, ut ex centenis non amplius duo-
 m, sed tantum sex quoque anno solverentur. Non enim eadem
 per usurarum ratio fuit. Theodosio M. Imperatore centesima
 erat uno semisse, & aliæ etiam aliis temporibus fuerunt cen-
 usuræ vices, quas narrat Gothofredus in l. 1 *cod. Theod. de*
usur. l. 1 p. 270 & *seq. ed. Lipsiæ* 1756. A Græcis centesima usura
toxos επιδραχμην cum pro mina singulis mensibus drachma
 batur, quod drachma esset centesima pars minæ. Genus o-
 usurarum, quibus Romani utebantur, præter ceteros, explicat
 hamus *Origin. eccles.* l. 6 c. 2 § 6 t. 2 p. 518 *seq. ed. Halle Magde-*
 1751.

L. 1 *col. Theod. de Usur.*, L. 16 *cod. de Usur.* Usuras vetuit Ba-
 Macedo Imperator, uti constat ex ejus constitutione apud
 nopulum in *Prompt.* l. 3 tit. 7 in fin., sed Patris constitutio-
 rogata eas restituit Leo filius *Novel.* 34. Anatocismus vero,
 suræ usurarum civilibus quoque legibus vetitæ sunt, & solu-
 ditione indebiti repetuntur L. 26 §. 1 *ff. de condiç. indeb.*,
cod. de Usur. rei judic.

Constantinus M. in *cit. L. 1 cod. Theod. de Usur.* usurarum
 n definivit, statuitque, ut ex pecunia tantum una centesima,
 gibus vera usura exigeretur, quæ dimidiam partem sortis
 ret, quod postremum usuræ genus describit, et nominatim da-
 Hieronymus in *Ezechiel.* l. 6 c. 18 opp. t. 5 col. 211 *ed. Vallar-*
one. Atque hæc quidem sunt, ut animadvertit Contius *Le-*
subreciv. l. 2 c. 2 p. 26 *edit. Neap.* 1724, usuræ *sescupla*, seu
 at quas una cum centesimis a clericis exerceri vetat Synodus
 na *can.* 17 t. 2 *conci.* col. 47 *collect.* Labbæi. Hemiolia scilicet
 sunt, cum tertia pars sortis usurarum nomine accedit, sive,
 quit Dionysius Exiguus, cum ad summam capituli dimidiam
 na accedit. A. Gellius *Noël. Artic.* l. 18 c. 14 p. 1019 *ed. Lu-*
Batav. 1666 inter Græca numerorum vocabula, quibus La-
 Lingua carebat, hemiolion ponit, atque ita definit: *est au-*
hemiolios qui numerum aliquem totum in se habet, dimidium-
jus, ut tres ad duo, quindecim ad decem, triginta ad viginti.
 hemiolis, deque centesimis usuris copiose disputat Jacobus Go-
 redus in L. 1 *codic. Theod. de Usur.* t. 1 p. 268 et *seq. ed. Li-*
 1756.

2. Hebræis cum exteris gentibus usuras exercere lice-

862 *ed. Ven.* 1762. S. Joann. Damascenum *Sacr. parallel.* l. 1 c. 12 *opp.* t. 2 p. 631 *ed. Lequienii Venet.* 1743, S. Th. 2, 2 *quæst.* 2, Catech. Roman. p. 5 c. 5 n. 20.

(2) S. Joan. Chrysost. *Homil.* 17 in *Mattb.* n. 5 *opp.* t. 7 col. 228 *ed. Paris.* 1727.

(3) S. Basilii *Epist. canon. can.* 64, apud Labbeum *concl.* 1536 *ed. Ven.*

(4) L. 8 *Cod. Theod. de Pactis, Can.* 9 *Caus.* 5 *qu.* 5, *Can.* 17 l. 6 *qu.* 1, *Can.* 7 *caus.* 22 *qu.* 5.

(5) *Cap.* 7 & 54 *de Testib.*

(6) Confer Gonzalezium in c. 11 *de Iurejur.* n. 8.

TITULUS XIII.

De Divinatione.

1. Divinatio quid, & quotuplex?
2. Augurium.
3. Sortilegium.

4. Pactum cum Satana.
5. Poenæ in eos, qui divinationis sortilegio student.

§. 1. **D**ivinatio significat præsentionem, & scientiam rerum futurarum. Hæc autem ars non solum vana & inutilis, sed etiam impia comprehendit astrologiam, iurium, sortilegium, divinationem per pactum, quod cum Satana conventum dicitur. Astrologia pertinet ad observationes, motusque stellarum, & qui ex earum rerum observatione significari, prædicique putant, quid cuique venturum, & quo quisque fato natus sit, Astrologi dicuntur; olim & Mathematici vulgo dicebantur. Gentilium minime ineptissimorum vehementer improbant non ecclesiasticæ solum (1), sed etiam civiles leges (2).

(1) Vide Tertullianum *de Idololatr.* c. 9 p. 90 *ed. Paris.* 1675. Auctorem *Const. Apostolic.* l. 8 c. 32, apud Catechet. PP. *Apostolic.* t. 1 p. 417 *ed. cit.*, S. Leonem M. *Serm.* 1 et 4 *opp.* t. 1 col. 94 et *serm.* 57 c. 5 col. 217 *ed. Ballerini Venet.* 1753, S. August. *de Doctrin. Christ.* l. 2 c. 23 *opp.* t. 1 col. 45 et *serm.* 9 c. 3 t. 7 col. 50 *edit. Venet.* 1762, S. Hieronymum *in Isaiam* l. 13 c. 48 *opp.* t. 4 col. 453 et 455 *ed. Vallarsii Venet.* præterea Concil. Toletanum I. in *Regul. fidei contr. Prænit.* t. 2 *concil. col.* 1467 *collect.* Labbei, quod ob hoc summum crimen anathematis poenam in Priscillianistas consecutus enim, ut testantur Leo M. *Ep.* 25 *ad Turribium* c. 11 *opp.* 705 *edit. Ballerin. Venet.* 1755, & August. *de Hæres.* c. 70 t. 1 25 *ed. cit.* omnia fato, ac syderum conversioni adscriberebat: dem ars dicta etiam fuit Astrologia *Apotelesmatica*: quoniam culti effectus & potestates astrorum in conjunctione, & oppositione *Apotelesmata* vocabantur. Hinc qui eam artem exercerebat

Pecul., quam etiam memorat Seneca *de Benefic.* l. 7 c. 10
 346 ed. *Amstelod.* 1672 quid sanus, inquit, & *Kalendarium*,
 nisi humana cupiditatis extra naturam quaesita nomina?
 Ius in *Psalm.* 14 n. 2 opp. t. 1 p. 108 ed. *Paris.* 1721 men-
 tum parentes vocat; & Ambrosius *de Tobia* c. 12 opp. i.
Ven. cit. habet hæc: τοκοις Græci appellaverunt usuras,
 loris partus animi debitoris excitare videantur. Veniunt
 parit pars centesimam. Veniunt menses singuli: genera-
 Hæ usuræ legitime appellantur in l. 8 codic. *Theod.* de
 observant. Cironius *Oberv.* l. 4 c. 5 n. 5 p. 81 ed. *Vindobon.*
 Brissonius *Select.* antiq. l. 3 c. 1 p. 64 & seq. ed. *Lugdun-*
 9, ac dicuntur etiam unciaria, quod singulis mensibus
 rent, quæ postea uti testatur Tacitus *Annal.* l. 6 n. 19
 50 ed. *Venet.* 1708, rogatione tribunica ad remunciat te-
 Scilicet cautum est, ut ex centenīs non amplius duo-
 tantum sex quoque anno solverentur. Non enim eadem
 rarum ratio fuit. Theodosio M. Imperatore centesima
 uno semisse, & aliæ etiam aliis temporibus fuerunt cen-
 ræ vices, quas narrat Gothofredus in L. 1 cod. *Theod.* de
 270 & seq. ed. *Lipsia* 1756. A Græcis centesima usura
 τοκοις ἐπιδραχμῶν cum pro mina singulis mensibus drachma
 , quod drachma esset centesima pars minæ. Genus o-
 rum, quibus Romani utebantur, præter ceteros, explicat
Origin. eccles. l. 6 c. 2 § 6 t. 2 p. 518 seq. ed. *Hale Magde-*
col. *Theod.* de *Usur.*, L. 16 cod. de *Usur.* Usuras vetuit Ba-
 do Imperator, uti constat ex eius constitutione apud
 alium in *Prompt.* l. 3 tit. 7 in fin., sed Patris constitutio
 a eas restituit Leo filius *Novel.* 34. Anotocismus vero,
 usurarum civilibus quoque legibus vetitæ sunt, & solu-
 one indebiti repetuntur L. 26 §. 1 ff. de *condict. indeb.*,
 de *Usur.* rei judic.
 tantinus M. in cit. L. 1 cod. *Theod.* de *Usur.* usurarum
 inivit, statuitque, ut ex pecunia tantum una centesima,
 vera usura exigeretur, quæ dimidiam partem sortis
 od postremum usuræ genus describit, et nominatim da-
 bynymus in *Ezechiel.* l. 6 c. 18 opp. t. 5 col. 211 ed. *Vallæ-*
 Atque hæc quidem sunt, ut animadvertit Contius *Le-*
riv. l. 2 c. 2 p. 26 edit. *Neap.* 1724, usuræ serecuplæ, seu
 as una cum centesimis a clericis exerceri vetat Synodus
 171. 2 concil. col. 47 collect. Labbxi. Hemiolix scilicet
 cum tertia pars sortis usurarum nomine accedit, sive,
 Dionysius Exiguus, cum ad summam capituli dimidium
 edit. A. Gellius *Noct. Attic.* l. 18 c. 14 p. 1019 ed. *Lup-*
 p. 1666 inter Græca numerorum vocabula, quibus La-
 carebat, hemiolion ponit, atque ita definit: est au-
 tor qui numerum aliquem totum in se habet, dimidium
 e tres ad duo, quindecim ad decem, triginta ad viginti.
 is, deque centesimis usuris copiose disputat Jacobus Go-
 n L. 1 codic. *Theod.* de *Usur.* t. 1 p. 268 et seq. ed. *Li-*

ebrais cum exteris gentibus usuras exercere lice-

tibus dividantur, aut in exercitu definiatur, quis primus impetum in hostem facere debeat. Verum ecclesiastica officia, & canonicæ electiones sortibus committi non debent (5); nisi ea de re peculiare Christi mandatum sit, uti in electione Matthiæ Apostoli factum est (6).

(1) Spartianus in *Vit. Hadrian.* p. 19 et 20 inter *Hist. de Script.* t. 1 ed. Lugd. Batav. 1671.

(2) Lampridius in *Vit. Alex. Sever.* p. 899 eod. loc. t. 1.

(3) Confer Concilium Agathense, Veneticum, Aurelianense loc. mox. cit. & vide etiam S. Augustinum *Epist.* 55 t. 209 tom. 2 col. 189 ed. Ven. 1759.

(4) Consule August. *Ep.* 228 ad *Honorat. n.* 12 opp. t. 2 col. 104 cit. et de *Doctrin. Christian.* l. 1 c. 28 t. 3 col. 17.

(5) *Cap. ult. de Sortileg.*

(6) De hac Matthiæ per sortes facta electione Hieronymus *Jonam* c. 1 v. 7 opp. t. 6 col. 598 ed. Vallarsii *Veron.* habet: „Nec statim debemus sub hoc exemplo sortibus credere, sed illud de actibus Apostolorum huic testimonio copulare, ubi sanctus Apostolorum Matthias eligitur; cum privilegia singulorum non possint facere legem communem.“ Confer N. Alexandrum *Hist. eccles.* I. sac. c. 1 t. 3 p. 6 ed. Ven. 1776.

§. 4. Deterior est divinatio per explicitum pactum cum Satana; nimirum cum ipse Satanas dat responsa contra ti aut per imagines, & idola, quæ oracula dicebantur aut per suos vates, quos *Pythones*, aut *Pythonissæ* vocabant, hoc est genio familiari, sive spiritu fatidico uti solent; aut per somnia, quod appellabant *ονειρομαντιαν* hoc est vaticinationem per somnia; aut per spectra, & visum mortuorum, quod proprie dicebant *νεκρομαντεיא* hoc est vaticinationem, quæ fiebat evocatis mortuis; aut per os nium hominis mortui, quod *χραιομαντεיא* dicebatur; aut per certa signa, & figurat factas in terra, vel aqua, vel igne, vitro, cribro, & sexcentis aliis fallaciarum modis. Gravissimum hoc crimen, quod aliquid in se admittit, habet ex idolatria, hæresi, incredulitate, & amara semper asperioribus pœnis non ecclesiasticæ solum, sed etiam civiles leges (3) coercuerunt.

(1) Late de his omnibus agunt, præter ceteros, Martini *Disquisit. magic.* l. 4 c. 2, & Leonardus Lessius *de lib. iur.* l. 2 c. 43 dub. 5.

(2) Confer Auctorem *Constit. Apostol.* l. 8 c. 52 cit., & *Conc. Ancyranum can.* 25 t. 1 *concil.* col. 1400 *collect.* Labbei.

(3) *L. 4 cod. Theod. de Malefic. & magicis.* quam in lege Gothofredum.

o *ed. Vallarsii Veron.*, S. Hilarius in *Psalm.* 14 n. 15 *opp.* t. 1
edit. Ver. 1750, Laetantius *Divin. inst.* l. 6 c. 18 p. 483 *opp.* t. 1
ps. 1648.

Excd. XXII 25, Deuteronom. XXIII 19, Levitic. XXV
 cles. XXIX 2, Ezechiel. XVIII 22, Psal. XIV 6, LIV 12,
 14, Lucas VI 34 & 35.

— In mutuo cum minus est datum, & plus exigitur,
 ati & accepti æqualitas est; aut quo jure illud, quod
 superat, percipi potest? Res ipsa data incremen-
 tespuit, ne dati & accepti tollatur æqualitas; an for-
 as, quem alter alteri concedit, lucrum & accessio-
 fferret? Sed qui rem mutuo accipit, is ejusdem rei
 ñum adipiscitur (1). Ergo habet usum, quia domi-
 et rei, quæ usum præstat. Cur igitur dominus, qui
 habet jure domini sui, non alieno beneficio, usuras
 solvet pro usu rei non alienæ, sed suæ? Lucrum
 ex re data est contra æqualitatem contractus; lu-
 ex usu rei omni juri adversatur, quoniam facit, ut
 ius ex re sua fructus non domino persolvat.

L. 1 §. 2 ff. de *Obligat.*, & *act.* Simile argumentum urget S.
 2 qu. 78 art. 1. Atque hanc quidem domini translationem ex
 nte in mutuatarium fieri, ipsi etiam fatentur Carolus Mo-
 de *Usur.* n. 449, Salmasius de *Mod. usur.* lib. 1 c. 1 & 14,
 ius de *Favor.* & *usur.* l. 1 c. 8, atque alii, qui usuras cum
 vino, & naturali æquitate pugnare inficiantur. Est hic sane
 in quo primum hæsitaverunt Pataveni, vel Cathari, ut testa-
 r. Moneta in *opere Adversus Catharos & Valdenios* l. 5 c.
 2 edito a Ricchinio. Per duodecim sæcula nullum dogmati-
 le usuris errorem, sed tantum falsam ex imperitia, natam
 nem fuisse observat Ballerinius de *Usur.* in *pref.* §. 3. Ca-
 aliquanto post sequuti sunt Christiani quidam, qui non ve-
 ur asserere, usuram non esse peccatum, uti constat ex lite-
 exandri V apud Wadingum *Annal.* t. 5 p. 61, & Marti-
 apud Bremondum *Bullar. Dominic.* t. 2 n. 51 p. 567. Er-
 hunc integravit Calvinus, qui non omnem quidem usuram
 æt, sed tamen a divite, non item a paupere, modicum ali-
 lucrum propter mutui rationem exigi posse censuit. Calvi-
 complures hæretici sequuti sunt, inter ceteros autem Clau-
 Salmasius in duplici tractatu, altero de *Usur.* altero de *Trac-*
 o *favore*, Carolus Molinæus in *Tract. de Usur.* quem iterum
 ps edidit nomine Gasparis Caballini, Petrus Heingius l. 2
 Gerardus Noodtius de *Favor.*, & *usur.* l. 1, Puffendorffius
 r. *nat.* & *gens.* l. 5 c. 7 §. 9 et seq., Gronovius, & Bar-
 cas in *Not. ad Grosium* l. 1 c. 12 et ad Puffendorffium de
 iatur. et *gens.* l. 5 c. 7 §. 9 et seq. not. 7, Bohemerus *Jur. eccles.*
 ians. t. 5 l. 5 tit. 19. Mitto ceteros, qui hunc eundem de u-
 errorem literis mandare ausi sunt. Quod ad Græcos attinet,

§. 2. Ecclesiæ legibus magi iisdem, quibus
 nis afficiuntur, nimirum excommunicatione
 ci fuerint, depositione (1). Qui sortilegio,
 suo alienæ mortis causa fuit, sæculari cu
 est, ut meritis plectatur pœnis; qui malef
 legio mortis causam non dedit, in perpet
 detruditur (2). Etiam consulentes magos,
 gos in excommunicationem incidunt, & s
 rint, gradu, ac dignitate moti perpetuæ po
 jiciuntur (3). Sed his in rebus, ut plurimum
 trio est judicis, qui pro criminis & rerum
 do leviores, & modo asperiores pœna infligi

(1) Consule Decretum *caus. 26 qu. 5*, & *Decre
 Sortileg.*, item Concil. Laodicenum *can. 36 t. 1 cont
 lect.* Labbzi, Ancyranum *can. 15 t. 1 col. 1500*, Car
 89 *t. 2 col. 1444*, ut mittam quæ Auctor *Recogniti
 et seq.*, apud Cotelerium *PP. Apostol. t. 1 p. 545 ed.
 Tertullianus de Idololatr. c. 9 p. 89 ed. Paris. 1675.
 Cels. l. 1 n. 24 p. 342, et l. 4 n. 34. opp. t. 1 p. 527 seq.*
 adversus hoc crimen scriptum reliquerunt.

(2) Gregorius XV *cir. const. Omnipotentis Dei.*

(3) Concil. Toletan. IV *can. 29 conc. t. 6 col. 146*
 Confer etiam paulo ante laudatam Urbani VIII *co*

at de usurarum onere, quo premetur in posterum, dato die pecuniam restituat (2).

S. Thomas 2, 2^æ qu. 78 art. 2 ad 1 ibique Nicolaus in *Notic.* etiam Card. de Lugo de *Iust. & jur.* t. 2 ad 25 sect. 6 n. 72. in de *Iust. & jur.* d. 314 num. 7, Canisium de *Usur.* cap. 1.

Atque hoc est, quod Pragmatici dicunt, necessariam esse *rationem*, ut usura debeantur.

Monitio hæc, & lapsus temporis, quo expediens est, facit, ut debitor in mora constitutus dicatur mora nullam quidem per se tantum inducere debitionem potest (1), inducit autem, cum eam affert, aut lucrum intercipit. Atque hæc mora, quam veram, & propriam, aut regularem dicimus, fieri intelligitur non ex re, sed ex persona, idest expellatus opportuno loco, & tempore non solverit cui moræ alia opponitur, quæ irregularis appellatur, si locus est, cum sine ulla creditoris petitione debitori constituto die æs alienum non dissolvit, ipso jure præstare id, quod creditoris interest, ratione habilius rei debitor, quam opportuno tempore, condigne loco non solvit (3).

Solam certe moram satis non esse, ut ex pecunia mutuo usura percipiantur, ex Catholica Ecclesiæ sententia docent Juris Canonici, & Scriptores rerum Theologicarum, quam aliud scripserint antiqui Romani Jurisconsulti, quos hæc complures sequuti sunt. Sane re cognita, & expensa dilecti Alex. VII in Congregat. generali S. Rom. Ecclesiæ deddito die 18 Martii 1666 hanc damnavit propositionem: *ut esse mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obligat repetendam sortem usque ad certum tempus.* Nam ratio ætas naturalis ostendit, nullam habendam esse rationem quæ neque lucrum ademit, neque aliquid attulit detrimen-
tibilis interit actoris, inquit Paulus in *L. 2 ff. Si quis in catat, non ierit, adversarium in jus vocatum venisse condigne, Prætor moram panam remittit.* Cum quo consentit Cajus *8 ff. Siquis cautionem in judic. sisten. caus. fact. non obtemper.* in omnibus generatim causis constitui desiderat Hottoman-
a disp. de Mora c. 3 n. 13. Vehementer autem errant, qui item pecuniam ex se ipsa pretiosorem, quam futuram putant, eosque merito refellit Innoc. XI, dum inter damnatas pro-
positionem 41 conceptam his verbis: *cum numerata sit pretiosior sit, quam numeranda, & nullus sit, qui non sit faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest creditor id ultra sortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab usura* ari.

§. 6. Adulterorum quoque poenis, aliisque gravioribus aut levioribus, uti fert ratio criminis & prudentia iudicis, plectuntur incesti, qui scilicet cum consanguineis, et affinibus usque ad gradus prohibitos concubuerunt. Eoque jure censentur, qui liberis dedere operam cum a quam de sacro fonte susceperunt, vel in chrismate inrunt. Illud præsertim est proprium incestus, quod quis sciens commisit cum conjugis consanguineis, conjugis abbitum petere non potest (1).

(1) *C. 1 & 4 de eo qui cognov. consanguin. uxor. in Unica* que in Ecclesiastica ditione etiam ultimi supplicii poena habebus quibusdam constituta est a Sixto V *Cons. Volens* 244 par. 4 *Bullar. Roman.* 294.

§. 7. Fornicatio clerici, qui in sacris ordinibus versatur, quamquam verum sit sacrilegium, tamen ut fornicatio punitur. At sacrilegium cum moniali consumsum graviori poenæ subicitur. Nam Jus Civile hujus criminis reum morte multat, ejusque bona monasterio describit (1). Jure canonico laicus, qui monialem composuit, excommunicatur, clericus privatur beneficio, & depositus ab ordine in monasterium, seu potius in carcerem detruditur; ipsa vero monialis, quæ se violari preest, aut in arctius monasterium, aut in carcerem coactur (2). Concubitus Christiani hominis cum Judæa, vel etiam cum muliere, licet a simplici fornicatione non differat, tamen gravius punitur ob injuriam Christiano regi illatam; ac si promissio accesserit matrimonii, etiam alterius, non tamen capitis poena a jure civili coercetur (3).

(1) *L. 5 cod. de Episc. cleric., Nov. 123 c. 43.* Sed hodie criminosi bona hæredibus relinqui solent *Aust. Bona cod. ut in proscript.*

(2) *Can. 6, 11, 25, 28 caus. 27 q. 1.*

(3) *L. 6 cod. de Judæis.*

§. 8. Raptores virginum, nisi assentiente puella crimine matrimonio purgetur, excommunicatione puniuntur, aut depositione, si clericus raptor fuerit (1). Raptores mulieris, qui virum habet, subsunt poenis adulterorum, ac ceteris singularum gentium moribus receptæ sunt (2); sacrarum virginum, sive monialium raptores poenas perfectas quæ a sacris Canonibus contra raptores simul & sacrile-

ius" *de Jur. marit. l. 2 c. 6 de Fœnor. naut. §.* in maritima, sed etiam in terrestri negotiatione creditori periculum, usuras exigi posse tractat. *Jur. Rom. t. 5 l. 22 tit. 2 de Nautic. fœnor.*; sponsum Scævola a Triboniano propositum in *L. fœnor.*, in quam legem videndus est Cujacius *opp. Venet. 1773.*

de Usur. habentur hæc : „ Naviganti veleunti ad mutuans pecuniæ quantitatem, eo quod suscipit recepturus aliquid ultra sortem usurarius est cense ex hac decretali, quam edidit Gregor. IX, con-
int. Quidam enim per eam nauticum fœnus plan- nullas omnino a creditore propter periculum, cui capi posse arbitrantur. Alii usuras pecuniæ tra- IX tunc solum in mutuo vetitas putant, cum nane, vel simulatum est periculum, cujus specio obitatem suam tegere conarentur; secus ubi pro- periculum sit. Alii tantum inmodicum & in- iustum & regitimum periculi pretium improba- Gregorianum textum corruptum esse putant, in i negationem, quam ipsi addunt, atque ita le- non est censendus. Verum hæc lectio est contra i fidem, a quibus certe negatio abest. Alii denique periculi tunc usuræ labe infectum censent, cum onsequi vult a navigante, vel eunte ad nundinas ad contractum perniciendum, non item cum pe- sua sponte & voluntate a debitore oblatum est. erpretationum nullam probo, neque a Gregorio improbari, sed tantum induci arbitror *presum-* traria probatione tolli potest. Non enim ipse in- qui naviganti, vel eunti ad nundinas pecuniam a usurarium, sed tantum esse censendum, hoc est nisi aliud ostendatur. Nam qui pecuniam hoc ile potest periculi speciem obijcere, ut usuras ex Itaque ut omnem fraudem, & periculisimulatio- ntifex, statuit ut etiam ille, qui *aliquid ultra* o quod suscipit in se periculum, usurarius cen- quidem verbis non usurarium esse decernit eum, ipit eo quod suscipit in se periculum, quod sane gorum sententiæ adversaretur. Nam iis certum, hujusmodi creditorem accipere fructus posse non uod nullos parit fructus, sed propter periculum, e creditor contra naturam mutui, atque ita do- tract. *de Usur. opus. 75 qu. 9.* S. Antonius in §. 21, Cajetanus in *Summa verb. usura exterior* c. 10, & late Covarruvias *Var. resol. l. 3 c. 2* onstitutio tota est in inducenda *juris præsump-* i hujusmodi creditor censendus est usurarius, nisi Quoties igitur aliqua de nautico fœnore contro- er creditori obstat Juris præsumptio, quæ fert, ut rius censetur, scilicet ut periculi simulatione fru- oluti videantur. Verum hæc mera præsumptio est, robatique tolli potest, ut cetera hujusmodi præ-

TITULUS XVI

De Usuris.

1. Usura quid sit.
2. Usuræ vetitæ.
- 3 ad 5. Non solum humano, sed etiam divino, ac naturali iure.
6. Num usuræ aliquando percipi possint?
7. Lucrum cessans.
8. Damnum emergens.
9. Pactum de solvendis usuris.
10. Mora, & interpellatio.
11. Periculum amittendæ sortis, & fœnus nauticum.
12. Contractus *Mohatra*.
13. Pactum *Antichresis*.
14. Quando hoc pactum non impro-

- bet Jus Canonicum?
15. *Commissoria* lex in pipis.
 - 16 ad 18. Montes pietatis.
 - 19 et 20. Census realis.
 - 21 & 22. Census personalis.
 23. Census vitalitius.
 24. Cambium.
 25. Cambium siccum.
 - 26 ad 29. Cambium obligum.
 30. Societas ad caput saltem.
 - 31 ad 35. Contractus omni.
 36. Pœna in nautarios.
 37. Quomodo aliquem committit se constet?

§. 1. Criminis loco est etiam usura, cujus nomine intelligimus lucrum, quod ex mero mutuo percipitur, cum licet post statutum tempus plus exigitur, quam mutuum est (1). Ethnicis permittebat usuras jus divinum a veritate, quo ipsi utebantur (2), & antiquo errore, falsæ ratione decepti ipsi etiam Christiani Imperatores suis legibus usuras ferendas putarunt (3). Verum hi omnes in illis que tenebris erroris malum in usuris inesse intellexerunt, easque propterea certis coercuere legibus, modumque constituerunt, quem in exercendis usuris tenere oportebat.

(1) Usuræ nomen etiam rei suum, partamque ex re aliam significat: sed proprie Theologi & Canonistæ comprehendunt lucrum, quod ex mutuo percipitur. Videlicet usuram, qui committit, qui ex ipso mutuo, ut inquit Bened. XIV. *apud alios. Vix pervenit 145 ad Episcop. Ital. t. 1 ejus Bullar. p. 206 Ven.*, „quod suapte natura tantumdem reddi postulat, quantum receptum est, plus sibi reddi velit quam est receptum, et ultra sortem lucrum aliquod ratione mutui sibi debet tendat.“

(2) *L. 1 ff. de Pignor., L. 29 ff. de Usur.* Apud Athenienses quædam erant usuræ, ut ostendit Samuel Petitus *L. Antiqu. p. 1*. eas tamen vehementer improbant Plato, Aristoteles, Plinius alique antiqui scriptores. Usitatissima apud Romanos erat *re centesima*, quæ scilicet centesimam sortis partem quoque se reddebant, ac duodecim ex centenis per annum conducebant. Nam Romani usuras per menses, nimirum ipsis Kalendis, primo cujusque mensis die accipiebant, ut late demonstrat *Antiquit. Roman. ad Inst. l. 5 tit. 15 §. 4 opp. r. 5 p. 52 ad 1769*, unde orta est a 210 Kalendarum *L. pen. ff. Si cor. p. 5*.

d. 8 c. 17 opp. t. 5 col. 189 edit. Venet. 1758, & Vinnium qu. l. 2 c. 7. Confer etiam Jo. Franciscum Arcasium Com-jur. Civil. l. 5 c. 2 §. 13 et 14. Quoniam vero a jure Ca-antichresis improbat, facile intelligitur, quam falsa sit illorum, qui probant contractum antichresis, ex quo alte-contrahentium facultatem habet suo lubitu repetendi, quod atque altera interim credita pecunia fruitur, alter re pi-ra, ex qua fructus percipit. Quem contractum Itali appellant

ratto a godere.
Hinc merito statutum est ab Innoc. III in c. 6 de Pignor., si creditor, vel ille, qui ab eo causam habet, tot ex pigno-ripit fructus, quod est opus, ut totum debitum dissolvatur, debitori restitui debeat.

14. Casus tamen interdum eveniunt, quibus a Jure nico *antichresis* non improbat. Nimirum qui dat no feudum loco pignoris, ut fructus capiat, atque ipse im solutus sit omni onere servitii, quod ei propter um præstare deberet; nihil agit, quod Canonici Juris plinz adversetur. Nam hi fructus quasi pretium sunt, ompensatio servitii, non locum obtinent usurarum (1). modo si pro dote numeranda socer genero prædia dam obligaverit, ut gener sibi integros habeat eorum us, & nullam interim dotis jacturam faciat, procul ab-omne usurarum vitium, quoniam jure percepti sunt us, ut matrimonii onera sustinerentur (2).

(1) C. 1 de Feudis, C. 8 de Usur.
(2) C. 16 de Usur. Confer Cujacium in Decretal. C. 2 tit. 20 d. 3 opp. tom. 6 col. 1002 et seq. edit. citat.

§. 15. Sed & pactum legis commissoriæ in pignoribus lenum usuræ, & iniquitatis habetur. *Commissoria lex* ppellatur pactum, quo venditio committitur, ac dissolvi-ur, quoties videlicet placuit, ut si intra diem pretium olutum non fuerit, res inempta fiat (1): quæ etiam *com-missoria* simpliciter appellatur (2). Commissoria lex in signoribus reprobat, hoc est improbat pactum, quo, nisi debitor certa die solverit, pignus in dominium, & po-estatem creditoris transeat (3).

(1) L. 1 et tot. tit. ff. de Leg. commiss.
(2) L. 4 §. 2 et 3 ff. cod.
(3) L. 5 Cod. de Pact. Pignor. et L. commissor. c. 7 de Pignor.
S. Carolus Borromæus in Concil. Mediol. 1 tit. de Usur. ad. Es-plet. Mediol. par. 1 p. 36 ed. Patavii 1754. Id autem plane di-versum est a pacto de distrahendo pignore, de quo agitur in L. 4

præf. n. 51. Inter eos principem locum obtinet Nitsen Pastor Delphensis, qui tractatum edidit *de Utili. jr.*, quo quidem tractatu Calvinianorum de usu fenditur; sed tamen non despiciuntur traditiones Calviniani, potius hæ secundum eorum sententiam Huic præsertim Scriptori favere visus est Scipio M. *dell' impiego del denaro*, quod quidem opus doctissimique refutarunt. Catholicam vero sententiam demonstrant, atque tuentur Pougetus *Instit. catholice* 5 c. 8 §. 2 p. 654 seq. ed. *Augustæ Vindelicorum* 1771 xander *Theolog. dogmat. et moral.* t. 2 l. 5 c. 7, Gennaral. t. 1 tract. 4 de Mutuo et usur. qu. 6 seq., Seintebaconsiens. tom. 2 car. 210 p. 422 et seq. ed. *Paris.* 1708 teau seu Bultellus *Apojeg. pro Lactant. in mater. usu de Synod. Dioces.* l. 10 c. 4, Zecchius in l. *Rigor. moderat.*, Daniel Concina *de Usuris*, Auctor operis Insulis editulus *Dogma Ecclesie circa usuras*, Ballerinius alios præterea describunt, a quibus eadem materia

§. 5. Accedit, quod inter officia humanitatis, quibus homines mutuæ charitatis lege illud præcipuum est, ut alteri concedamus, saria, nobis vero inutilia sunt (1). Quod est contractum, quos gratuitos appellamus, ut in Sane amico denegari non potest officium ejus pecuniam ea diligentia, qua suam ipsam quisque & injustus esset, qui ob hoc officium præmiu Pari ratione amico, cujus est explorata & co deneganda non est pecunia, quæ est ei, qui a saria, danti autem inutilis, quæ si stato tem

dato pignore, per quod res montis in tuto esset, obine-
 pecuniam, qua indigebant. Primum Urbs vetus hunc Mon-
 struit, cujus statuta *de Monte Christi*, ut vocabant, ex-
 etque approbata fuerunt a Cardinali Ostiensi Camerario,
 et etiam confirmata a Pio II per Breve edit. die 3 Jun.
 Eadem tempestate Civitas Perusiana suum erexit Montem,
 Paulus II ann. 1467 approbavit. Lapsu temporum alii
 in aliis civitatibus tum intra, tum extra Italiam Montes
 ti Instituti fuerunt, ut nosci potest apud Wadingum *An-*
nuer. s. 14 & 15 passim, Ballerinium *de Usur. diss. 2 c. 1 sed.*
 36. 362, Zypzum *Jur. Pontif. nov. l. 5 tit. de Usur. n. 11*,
 lum Jos. de Ferriere *Distion. de drois & de pratique s. a*
mont de pieté.

17. Sustulit omnem dubitationem Leo X in Con-
 Lateranensi V, qui re diligenter cogita definivit,
 hos Montes fuisse institutos, planeque nullum in iis
 usurarum vitium (1). Non enim modici hi fructus
 inter mutuum solvuntur, sed ut Mons Pietatis integram
 rem suam, cum qua pluribus opitulari debet, ac
 detrimenti capiat propter impensas, quas facere o-
 ret pro domo, pro ministris, pro ceteris, quibus est
 ut, ut petentibus credatur pecunia, & accepta pigno-
 custodiantur. Simili modo nullum quidem ex mutuo
 rum facere licet, sed jure repetuntur impensæ, quas
 quis fecit, ut pignus conservaret, aut ut mutuum ad
 absentem debitorem mitteret (2).

(1) Conc. Lateranense V Sess. 10 conc. s. 19 col. 965 coll. Labbat.

(2) Consule Sylvium in S. Thom. 2, 2 qu. 78 art. 4 qu. 1, Gon-
 zalezum in c. 4 de Usur. n. 5, Bened. XIV in Synod. dioces. l. 10
 n. 5. n. 1 & seq., Ballerinium *de Usur. in append. de Montib. pias.*
Ballerinium de Usur. diss. 2 c. 1 sed. 6 n. 253 & seq. Sed pro Mon-
 tium Pietatis utilitate, aequitate, sanctitate ostendenda præ ceteris
 præsto est auctoritas Conc. Tridentini, quod eos inter loca pia
 censuit, & Episcopi visitationi subiecit Sess. 22 cap. 8 de Reform.
 Confer etiam S. Carolum Borromeum Conc. Mediol. 1 tit. de
 Pior. loc. administr. Aft. Eccles. Mediolan. par. 1 p. 57 ed. cis.

§. 18. Et quoniam fieri aliquando potest, ut quod a
 Præfatis Montis exigitur, impensas superet, quæ pro reti-
 nendo, custodiendoque pignore sunt necessaria, idcirco, ne
 qua usurarum suspicio exoriat, recte cautum est, ut ab
 iis, quibus accepto pignore pecunia creditur, nihil exigi
 possit nisi primum a Sede Apostolica facultas impetrata
 sit (1). Multoque minus sine Apostolicæ Sedis venia plus
 exigi potest, quam antea consueverat, quamquam dissol-

& iudex in ejus rei æstimatione rationem habebit periculi dubii eventus, laboris, sumptuum, remque omnem ex adiunctis personarum, loci, ac temporis, regionisque æstimationem (5).

(1) Vide S. Thomam 2, 2 q. 68 art. 2 ad 1 & q. 68.

(2) Ut creditor propter amissum lucrum, quod e sua parte consequi potuisset, recte usuras petat, tria demonstrare debet. Primum est, quod ipse pecuniam suam non otiosam & inutili tenere, sed cum ea negotiationem exercere soleat. Alterum est, quod habueris in promptu venales merces, quas sine dubio comparasset, nisi pecunia sua caruisset. Postremum, quod debitor in nouerit, hoc est idoneo tempore alienam pecuniam non restituisse, quæ ita lucrum interceperit. Quæ tria vulgo dicuntur *tria Pauli de Castro*, quoniam ea primus numeraverit, & expressit, quam ceteri, tradidit Paulus de Castro in L. 2 §. ult. ff. de legat. cert. loc.

(3) L. 3 ff. de eo quod certo loc. §. 7 & ult. Inst. de oblig.

§. 8. Eadem accepti damni causa est. Nimirum si quod ob datam alteri pecuniam, damnum pertulit, hoc quod resarcire oportet, atque ejus causa recte a debitore recipiuntur. Ita qui domus ruinam avertere, qui ager colere, & cultura fructuosum facere non potuit, quia pecunia sua, qui res alienum cum foenore contrahere debuit, ut suis creditoribus satisfaceret, jure agit, ut actor, qui causam damni dedit, damni teneatur (1).

(1) L. un. Cod. de Sen. que pro eo quod interest. Recte præter ceteros, animadvertit Carolus Gagliardus *inst. loc. non. l. 4 tit. 17 §. 51*, quod creditor non tantum accipere damnum perspicuum facere, sed etiam demonstrare debet, se alio modo damnum avertere non potuisse. Quare si ipse potuisset, nullæ a debitore usuræ ex mutuo accepta pecunia dæduntur.

§. 9. Atque hæc quidem debitis usurarum tum in prædictum deduci potest, tum postea lapsu temporis. Videlicet si initio cum contractus perficitur, quod tuo dat pecuniam, statim damnum capit, idque exploratum, non dubium & simulatum est, propter hoc damnum usuræ initio constituuntur (1). Si lapsu temporis oriatur damnum, quod initio procurat, eo demum orto solvendæ erunt usuræ: sed monendus est debitor, ut rem omnem intelligat, ac

S. Plus V *cis. Const. Cum onus* §. 11.

21. Atque hic quidem census *realis* dicitur, quoniam ret rei, hoc est fundo, qui ejus hypothecæ subest, quo fructus percipiuntur. Dissimilis est ratio census quem *personalem* vocamus, quoniam non super re frugifera constituitur, sed super ipsa persona venditoris, qui sibi vel suis etiam hæredibus onus imponit in quoque anno pecuniam solvendi emptori ex ingenio & labore suo. Qui quidem census *realis* non efficitur, quamquam interdum detur hypotheca, ut res sua venditori cautior; quoniam pereunte re, quæ hypothecatur, non perit census, uti evenit in censu *reali*, tollitur, & perimitur, perempto fundo, super quo census est.

22. Contractus hic quibusdam est visus expers turpis, quæ in usuris inest (1); & hoc exploratum est, cum vendi non jus percipiendi fructus ex certo fundo, frugifero, sed ipsam vendi annuam præstationem iacere, quæ ex persona debitoris capienda est. Merito hujusmodi contractus improbandus est, quoniam censum consistere, nisi in re immobili, eaque fructifera, certa, & nominatim designata sit constitutus (2). Accurrit etiam inest usura in censu personali, qui ab utroque contrahente deleri & extinguï potest, quoniam hic census merum est mutuum, præterea nihil (3).

Scriptores, qui personalem censum defendunt, enumerat Benedictus XIV *de Synodo Diacer. l. 10 c. 5 n. 4.*

Confer constitutionem S. Pii V, quam paulo ante laudatam, quæ dubitari non potest, quin personalem censum facere debeat in iis locis, in quibus Piana Constitutio recepta est, in ea postulat rem immobilem eamque fructiferam, ac certè nominatim designatam, ut in ea census constituatur. Sed certum est, num idem sit ferendum judicium de iis locis, ubi eadem constitutio non obtinet. Non enim ea viget ubi supra animadverti; & porro narrat Guttierrez *Pract. l. 2 c. fin.*, & Felicianus *de Solis de Centib. l. 1 c. 7 n. 2*, Pium tu Philippo II hanc Hispanis dedisse veniam, ut ejus Constitutionis præscripta, quæ Juris naturalis, aut Divini non sunt, re non cogerentur. Contrario quoque usu, seu legitime præconsecratione effici potest, ut aliæ gentes iisdem legibus, imponendis censibus a S. Pio V constitutæ sunt, non liberentur. Itaque his in locis videndum est, num in censu personalis aliquid insit, quod juri naturali, & divino adversetur. Venerunt tamen suspicatur Benedictus XIV *loc. cit. n. 5*, quod in

testatur Bagnanus in cap. In civitate n. 16 a
gis cavendus est census personalis, qui abu
tingui potest.

§. 23. Est & census, qui *vitalitius* d
vivo creditore persolvitur, eoque nu
Census hic emitur & venditur super r
quolibet anno solvendus, donec vitæ
is, qui pecuniam dedit, sive alius quili
bus designatus (1). Solus debitor cen
dem redimere suo lubitu potest, inte
nia, quam accepit, non item credito
ravit; sed hic contentus esse debet fi
sibi, aut alteri ab se designato quotannis
Hic quoque census vel *realis* vel *person*
utrumque eadem pertinent, quæ de re
lo supra dicta sunt.

(1) Vitalitium hunc realem censum tum
canones probant. Clemens V in Conc. Vien
Eccl. non alien. Ecclesiæ aut Monasterii bon
ejus vitam concedi permisit, cum id ipsius
sterii utilitas, ac necessitas postularet. S. l
qua definivit, censum annuum recte constitui
mobili, certa, ac nominatim designata, vit
item fructifera constitutos haud sane impro
perpetuum censum certis illis legibus obstric
to magis censum temporarium cum iisdem

Non solum ex pecunia, quæ ad emendum con-
d etiam ex pecunia, quæ pro collybo (1), aut
numerata est, rite, ac recte fructus percipiuntur.
In cambium permutatio pecuniæ cum justo men-
lucro, quod tribus modis fieri potest. Scilicet
ens datur pecunia, ut cum alia specie dissimili-
tur, ex gr. aurea cum argentea; vel uno in loco
mensario traditur, ex gr. Romæ, ut in alio lo-
natur, ex gr. Parisiis; vel contra ab ipso men-
unia Romæ accipitur, ut ei Parisiis restituatur.
Illud cambium *minutum*, & *manuale* dicitur;
uo cambia *localia*, ac *per literas* appellantur;
per literas pecunia restituitur alio in loco, quam
a, aut accepta est.

Collybi vocabulo pluries Cicero, alique Latini Scriptores
proprie collybus est pecuniæ permutatio.
isarii dicuntur etiam argentarii, et argenti distractores,
sic. *cod. Negotias. n. milit.*, atque argentaria mensæ exer-
in *Leg. 4 ff. de Edon.* Consule Brissonium *de Verb. si-*
argentarii 1. 1 p. 102 edit. *Hala Magdeburg.* 1743, et Ma-
bis p. 49 n. 22 t. 2 p. 221 & seq. ed. *Lugdun. Batav.*

Ex his porro cambiis mensarium jure & merito
consequi, inter omnes constat; quoniam illud
mutuo procedit, sed percipitur propter onera,
isarius cogitur sustinere, ut eam negotiationem
(1). Necesse tamen est, quod in cambio locali
pecuniæ translatio, aut saltem quod qui pecu-
cipit, certum, ac deliberatum habeat animum
ei restituendi; nam si eam ab se restituendam
accepta est, quamquam alium in locum misse
gerentur, cambii specie vera lateret usura, quæ
cium hominum posset effugere, Dei certe non
atque hoc quidem cambium *fictum*, & *siccum*
is (2).

ter Sotum *de Jurt. l. 6 qu. 10*, Navarrum *manual. c. 27*
195, Molinam *de Cambiis qu. 4*, et Molinam *de Contract.*
pus. 404.
bia *sicca* improbantur a Pio IV in *Const. Cum sicut* 1
Bullar. *Roman. p. 1* et a S. Pio V in *Const. In eam*, 16
p. 145.

Sed hominum calliditate aliud est inventum cam-
, quod *obliquum* appellatur. Hæc autem ejus

sumptiones tolluntur. Itaque creditor non prohibetur ex transacta pecunias usuras exigere; sed primum debet removere iuræ præsumptionem, atque ostendere, se non simulato periculo, ut illa fert præsumptio, ex mutuo usuras percepisse, sed revera commutui causas procul habuisse, atque ob unum a se susceptum periculum lucrum obtinuisse. Hæc quidem meo iudicio vera germana est interpretatio Gregorianæ Decretalis *in c. ut. de usur.*, de qua tam variz, interque se dissentientes Canonistarum sententia circumferuntur. Atque ita sane Jus Canonicum omnia sustulit nauticum fœnus quod Jure Civili probatum est. Hoc enim inter utrumque Jus discrimen inducit, quod Canonicum inducit præsumptionem, quam non inducit Jus Civile, simul periculi, ut usuræ ex mutuo solvantur.

§. 12. At quoniam legum ratio sanctissime & providentissime constituta sæpe hominum malitia pervertitur, inveniuntur diverticula, & simulata rerum species, de quibus præcidendis, avertendisque oportuit cogitare. Quidam pro usurarum tegumenta quærunt contractu emptionis relationis; cum quis videlicet rem alteri vendit summo pretio, justa non accepta pecunia, cum pacto, ut adumbrata hic venditor statim ab ipso emptore rem minoris emat, & pretium enumeret. Contractum hunc plenum fraudis & deceptionis, quem Hispani *mohatram* appellant, recte improbant Ecclesiæ leges, atque inter usurarios contractus censet (1).

(1) Innocent. XI hujusmodi contractum damnavit propositum 40 inter propositiones ab eo damnatas his concepta verbis: *Contractus mohatras licitus est etiam respectu ejusdem personæ, cum contractu retrovenditionis prævia initio cum intentione lucris*. Confer etiam S. Carolus Borromæus *in Synod. Provinc. Eccles. Mediol. par. 1 p. 36 ed. Patav. 1754*, & Covarruvias *resol. lib. 2 c. 5 de Usur. n. 6 in fin.*

§. 13. Eodem loco Jus Canonicum habet *antichresin* scilicet pactum, quo res pignori datur, ut creditorem pignore utatur fruatur creditæ pecuniæ loco, aut fructus pro usuris accipiat (1). Nam pignus creditori traditur, ut in eo cautionem habeat, non ut capiat fructus qui ad dominum pertinent; & ideo merito a Jure Canonico pactum antichresis improbat (2).

(1) C. 1, 2, 8 *de Usur.*, c. 4 & 6 *de Pignor.* Atque his Pontificiis constitutionibus derogatum est juri Civili, quod solum expressam antichresim probat *in L. 11 §. 1 ff. de Fy.* sed etiam tacitam, uti multi putant, *in L. 8 ff. In quis. in pign. vel hypoib. tacit. contrahit.*, quamquam non ignorem, de recta hujus legis interpretatione controversiæ sint inter cursium, Irnerium, Bacovium, Hartmannum, Cuiacium &

lesia, & regimen habet a Christo institutum. E
andi homines, qui hac societate continentur,
esse est, cum nullum sine eo jure sit verum, &
um regimen; & verò Christus jus ipsum in ea
nominatim, dum ei claves dedit, quibus solve
ret, atque in fontes animadverteret (1).

Matth. XVIII 15 seq. Quare divinæ institutioni a
assius, Bohemerus, & ceteri Protestantes, qui
jurisdictionem, & nullum sacrum imperium eccle
contendunt, & pœnas ecclesiasticas initio non ven
existimant, sed potius ex pacto, & conventu pendem
Christiani in societatem convenientes sese pactis a
ad illius leges observandas, atque ad eos, qui his leg
nt, jure fraternitatis, & officio privandos.

2. Ecclesiasticarum pœnarum omnium est fini
re videlicet, ut reus criminis emendetur, &
plo pœnæ in officio contineantur. Sed non
ndem pœnarum ratio; sicuti non unum for
una Ecclesiæ potestas est. Ei nimirum duplex
, internum, atque externum, & duplex item p
ra, quam ipsa habet communem cum omni
fecta republica, & altera spiritualis, quæ ejus
propria, quoniam ei uni a Christo data est. Ita
re, perfectæque reipublicæ pœnas, quæ corpus,
spiritualis potestatis pœnas irrogat, quæ animum a
quæ ad corpus pertinent, proprio nemine dicuatu
quæ animum attingunt censuræ appellantur (1).

(1) Inter ecclesiasticas pœnas, atque censuras nullum
rimen fuisse, cunctasque Ecclesiæ pœnas fuisse, tantum
as, quæ animum solum affligebant, non corpus castigab
er ceteros putant Van-Espenius *Jur. Eccles. univers. par*
1 & seq., Petrus de Marca *de Collect. can. c. 8 n. 6*, Cava
1. Jur. Can. par. 3 c. 34 §. 2 seq., Selvagius *Antiq. Eccl*
§. 2 seq. Eadem est sententia Joannis Morini, et ceter
Ecclesiam tantum internum, non item externum forum
contendunt. Nam si tantum interni fori potestatem Ec
cedimus, consequens est, ut ea jus tantum habeat infli
pœnarum, quæ animum affligunt, nullam vero in repug
ternam vim adhibere possit. Sed satis est demonstratus
1 §. 7 et seq. p. 9 et seq., Ecclesiam semper habuisse non
modo, sed etiam externum forum, itemque habuisse p
qua invitos, et repugnantes ad parendum cogeret; id
præstiti *lib. 4 tit. 1 §. 2 nos. 3 p. 4 et seq.*, ubi præterea
nis XXII constitutionem editam adversus Marsilium
Devoti. Tom. IV.

§. 16. Verum fructus recte exiguntur ex
quorum nomine intelligimus cumulum
ti, similium, quæ hominibus ope indigent
accepto pignore quod statò tempore re
Nisi id debitor præstet, pignus ipsum dis
Mons Pietatis habet rem, quam credidit
ex pignoris pretio reliquum est; interim
obligavit, modici quidam fructus persol
fructus percipi recte possent, magna anim
disputatum est; cum quidam essent, qui
tuum dari, & ideo labem usurarum in iu
rent (1).

(1) Contra hos Montes præ ceteris disputa
Comment. de Mont. Piet. c. 1., & *Sotus lib. 6 de J.*
mirum est, quod hæretici, qui usuras probant,
probare potuerint, quorum e numero sunt *C.*
crim. qu. 92 n. 4 & seq., & Mathias Zimmerma
nomine Dorothei Asciani librum edidit cum t
tatis Romanenses historice, canonice, theologicæ
hæc, & secum ipsa confligens agendi ratio ex
ipsi in Sedem Apostolicam feruntur. Scilicet q
tur Montes Pietatis, improbantur ab hæreticis,
cipiis adversentur. Bohemerus in *Jur. Canon. l.*
n. 2. Montes Pietatis valde commendat, licet
uxuris, quæ a Jure Canonico improbantur, quo
dicat in *Not. ad Instit. Canon. Fleury par. 5 c.*

que sancitum est in regula Isidori Hispalensis *cap. 17*
stenium Cod. Regul. tom. 1 p. 195 ed. Augusta Vindelic. 17
entur hæc: in minori ætate constituti non sunt coercendi
ia excommunicationis; sed pro quantitate negligentie co
adandi sunt plagis. Eadem occurrunt in regula Macarii c.
eumdem Holstenium, in regula Benedicti c. 70 ib. p. 1
la Aureliani C. 41 ib. p. 151 eodemque referenda sunt ea
ciplina maxime Ecclesie in monte Nitæ tradit Pal
Lauriac. cap. 6 p. 908 in Bibliotb. PP. Græco Lat. 2. edi
iris. 1624. His quidem pœnis, quæ corpus cruciabant, l
bates propositum habebant, ut monachi criminosi en
r. Sed hic idem finis est omnium ecclesiasticarum pœn
ontis emendationem, ceterorumque exemplum respiciun
ex eo constat, antiquis Ecclesie Patribus ita certum
tum fuisse ecclesiasticos Prælatos jus habere infligend
pirituales et corporales, ut etiam Abbates Regulares
constituerint propter potestatem, quam habebant in
quibus præsidebant. Falsus igitur est Van-Espenius qui
tantum spirituales pœnas irrogasse, easque meras
*aras, quæ animum affligebant, quique ante *evulgata**
inquit par. 5 tit. 11 n. 2, et receptam Isidorianam colle
etiam nec pœnis pecuniariis, nec corporis afflictionis in
criminum, aut adversus suorum decretorum violatores
æ contendit. Quid? An pecuniariæ pœnæ numero ha
est ea, quam Marcioni Eleutherium Pontificem alte
æ sæculo infixisse scribit Tertullianus l. 5 de Præscript.
er. c. 50 p. 212 ed. Venet. 1774? An exilii loco habendum
æi ex Ecclesia, ac relegari? Tertullianus ib. De Carpon
Jeaneum l. 3 Contr. heres. c. 4 n. 3 opp. 1. 1 p. 178 et 179 ed.
154. De Pæssione Schismaticorum vide S. Cyprianum Ep
d Cornelium p. 259 ed. Amstelodami 1700 & p. 260 seq. Ag
ejici de gradu, temporariæ pœnæ loco habendum non est?
ant jure usi Episcopi III sæculo, quæ de re consuli poter
rianus Ep. 67 ad Eleber Legionis, Arturic. &c. p. 289, &
d Stephanum Papam p. 292 seq. An non pœnæ corporis af
ustigationes; carcer, exilium, similes, quibus omnibus l
sa est, multo ante quam Isidorianæ Decretales ad manus
um pervenirent? Eodem cum Van-Espenio ponendi sun
avallarius, & ceteri, qui cum eo sentiunt. Ex his autem
upra dixi, manifestum est etiam, quam immerito a quib
eprehendatur Innoc. III, quasi ipse rem novam invenerit
de Verb. signific., cum respondit, censuras esse tantum tr
ommunicationem, suspensionem, & interdictum. Non en
primus censuras a pœnis distinxit, quæ quidem distinctio a
quissimis usque temporibus semper in Ecclesia agnita, atq
bata fuerat; sed tres illas numeravit censurarum species,
nas, quæ proprio nomine censuræ appellantur.

§. 3. Corporales poenæ, quas ab antiquissimis usque
 poribus Ecclesiam adhibuisse constat, præcipuæ sun
 fustium, aut flagellorum, detrusio in monasterium,
 carcerem (1), exilium (2), mulcta pecuniaria (3).

huiusmodi censu, præsertim utrinque redimibili, desiderantur conditiones, quas non solum Pontificia constitutio, sed etiam iustitiae, ac divinum postulant, *ne sit laevissimus contractus moris, & propterea coram Deo usurarius*. Itaque recte monet, quod cum res nondum a Sede Apostolica definita sit, id unum ab Episcopo faciendum est. Scilicet si diocesi præest, in qua viget Pænstitutio, curare diligenter debet, ne personales census eadem Constitutionis præscriptum contrahantur; contra si pater sit diocesi, in qua eadem Constitutio moribus recepta non est, monebit, atque hortabitur Christianos, ut se ab his censibus abstineant, quoniam, eorum inspecta indole, usurae periculum suspicione non caret.

(3) Sane si omnes fere Juris Canonici interpretes periculi penam esse statuunt emptionem census realis ad certum tempus, testatur Fagnanus *in cap. In civitate n. 16 de Censuris*, multo magis cavendus est census personalis, qui ab utroque contrahentibus tingui potest.

§. 23. Est & census, qui *vitalitius* dicitur, quis tantum vivo creditore persolvitur, eoque moriente extinguitur. Census hic emitur & venditur super re quoque fructibus quolibet anno solvendus, donec vitæ usura frustetur ei, qui pecuniam dedit, sive alius quilibet a contrahentibus designatus (1). Solus debitor censum vendens eadem redimere suo lubitu potest, integra restituta pecunia, quam accepit, non item creditor, qui eam accepit; sed hic contentus esse debet fructibus, quasi sibi, aut alteri ab se designato quotannis solvi pactus sit. Hic quoque census vel *realis* vel *personalis* esse potest, utrumque eadem pertinent, quæ de reliquis censibus dicta supra sunt.

(1) Vitalitium hunc realem censum tum mores, tum leges canones probant. Clemens V in Conc. Viennensi *Clem. l. c. Eccl. non alien.* Ecclesie aut Monasterii bona & redditus *ad ejus vitam* concedi permisit, cum id ipsius Ecclesie, aut Monasterii utilitas, ac necessitas postularet. S. Pius V. Constitutio qua definivit, censum annum recte constitui in re fructibus mobili, certa, ac nominatim designata, vitalitios censum item fructifera constitutos haud sane improbat; sed cum perpetuum censum certis illis legibus obstrictum approbasset, magis censum temporarium cum iisdem legibus approbatum datur.

(2) Ex consuetudine autem, atque ex peculiaribus singulorum regionum legibus notandum est, quanti esse debeant fructus ex vitalitio censu quotannis solvendi sunt. Cum nulla sit lex, & consuetudo, res tota definitur arbitrio boni & pacis contrahentium, ratione habita ætatis & valetudinis. Cum obitu census extinguitur. Consule Covarruviam *l. c. n. 6. 9 n. 7.*

criminibus interitum quærit, neque illatas Reipublicæ as ulciscitur, quo poenæ civilis Potestatis intendunt. Im illa curat, ut reus criminis emendetur, & ceteri plô poenæ sese a criminibus absterneant; ideo procul poenam sanguinis (1), & in poenis, quas infligit, in quemdam, & rationem adhibet, ut levioribus criminibus leviores, gravioribus autem graviores poenas icuat. Ita excommunicatione, per quam aliquis a tianâ republica excluditur, non multat eum, qui er levius crimen dignus quidem est, qui in exilium a hoc est, qui ex una civitate, aut regione, non vero iversa Christiana societate expellatur.

Consule Joannis XXII constitutionem adversus Marsilium inum, & Joannem Jandunum, cujus supra facta mentio est.

5. Inter ecclesiasticas poenas recensentur etiam deo, & degradatio; sed nos hanc tractationem primo occupavimus. Itaque omnis nostra nunc erit de ecsticis censuris disputatio.

T I T U L U S XVIII.

De Excommunicatione.

censura quid?
 isio censurarum.
 eras excommunicandi a Chri-
 Ecclesiæ data.
 omunicatio mortalis, & me-
 talis.
 quos medicinalis excommunicatio
 erebatur?
 quos excommunicatio morta-
 jor, minorque excommunicatio
 & anathema.
 omunicatio lata, vel feren-
 sententia.

9. Effectus excommunicationis ma-
 joris.
10. Excommunicatus vitandus.
11. Ab hæretici, schismatici, simi-
 les vitandi sint?
12. Summus Pontifex, & Episcopi
 censuras ferunt.
13. In quos feratur excommunica-
 tio, & quomodo ea ab omnibus
 metuenda sit?
14. Quibus de causis irrogetur?
15. Præmittendæ monitiones.
16. Excommunicatus a suo Episcopo
 ubique excommunicatus est.

1. Spirituales poenas proprio nomine censuras appel-
 liximus. Censura apud Romanos erat nota censoria,
 quam aliquis gradu, vel dignitate movebatur. Nam
 Censores in censu, sive descriptione Senatorum, E-
 ma, Civium præteriissent, is infamia notatus habeba-
 ac si Senator esset, a Senatu ejiciebatur, si Eques,

tiquis monumentis, *segregatio, abstensio*, & aliis
busque nominibus appellatur. Quod cujusque
est, id Ecclesiae quoque jus esse debet, ut
ejiciat. Sane non solum Hebraei gravissimi
infamia notatos e Synagoga, & communione
ejiciebant, sed etiam ethnici hoc genus hominum
vovebant, sive execrabant, quod nos dicimus
care, eosque sacrificiis interdicebant, &
mercio privabant (1).

(1) Insignis est quod de Druidis Galliae sacris
Cæsar de Bello Gallic. l. 6 c. 13 p. 299 et 300 ed.
1737. „ Si quis, inquit, privatus, aut publicus ec-
ceteris, sacrificiis interdicitur. Hæc pœna apud
nos; quibus ita est interdictum, illi numero impiorum
habentur; iis omnes decedunt, aditum eorum
defugiant; neque iis petentibus jus redditur, nec
communicatur.“

§. 3. Præceptum autem interdicendi criminum
communione, & societatem tam sacrarum
rerum, nos ab ipso Christo accepimus
lo (2), qui nos cum scelestis communi me-
rebat, ac nullam vult esse societatem cum eo, qui
non audit, ut pudore afficiatur, atque ita
gem redeat. Quem deinde morem Ecclesia
tinuit; & certe ab Ecclesia execrati non inter-
dicti, sed etiam ab omnium aditu, & se-

vino tribuendum putant. Cathari, & Albanenses, teste Prateolo
Vitii haretic. l. 1 tit. 22 negarunt, adesse institutam potesta-
 tem infligendi censuras, quos quidem refellit Moneta *l. 5 Adv.*
causar. c. 5 §. 6 p. 439 ed. Romæ 1743 & his Wicleffus, & Joan-
 es Hussius adhæserunt, ex testimonio Concil. Constantiensis *Sess.*
error. 50 & Sess. 15 err. 19 t. 16 Concil. col. 121, 249 collect. Lab-
zei. lxx Wicleffo Lutherus sumpsisse videtur articulum suum 18,
 quo inquit, excommunicationes esse tantum pœnas externas, nec
 privare hominem bonis spiritualibus. Erasmus *Colloq. inquisit. de*
ed. hæreticorum more petulanter excommunicationem irridet. Sel-
 enius *de Sinæd. Habr. l. 1 c. 9*, juris divini esse negat in aliquem
 excommunicatione animadvertere, quem graviter ad hunc locum
 flagitat Calmetus, & aliud quoque sentiunt Hammondus, & Cle-
 mens *in comment. ad Matth. XVIII 17 & 18*, licet hæretici, qui jus
 ferendi censuras referunt ad clavium potestatem, quæ Apostolis,
 eorumque successoribus data est. Pfaffus etiam, similiter hæreticus,
 eidem adversatur *Orig. jur. eccles. art. 2 p. 66 ed. Tubingæ 1756*, ac
 ferendi excommunicationem contineri statuit eo Pauli præcepto
ad Corinth. V 13 auferte malum de medio vestri: licet deinde
 potestatem illam ad Jus extraordinarium, vel solum collegiale re-
 ferendum putet. Bohemerus *Jur. eccles. inst. l. 5 tit. 39 §. 6 & seq.* jus
 communicandi non a Christo repetit, sed ortum putat ex mu-
 tuo fœdere, atque ex conjunctione Ecclesiarum; ut scilicet colle-
 gii status integer servaretur. Id vero consentaneum est parâdoxo,
 quod ipse tuetur, de Ecclesiæ collegio; atque hinc §. 17 cum
 Masnagio *Diss. de Excom. Christian. §. 13 int. 3 annal.* putat excom-
 municationem tantum adimi externam communionem. Petrus
 Giannoni *Histor. l. 1 c. ult. n. 6* existimat, ad similitudinem cen-
 suræ Romanorum apud Christianos excommunicationem humano
 jure indutam fuisse. Auctor libelli *La Chiesa, e la Repubblica*
lento i loro confini satis indicat, sese ab humano jure ortam
 excommunicationem credere. Canonicus Litta in libro *Del Dirit-
 to d'impone gl' impedimenti, e di dispensarne*, ad jus & systema
 societatis, humanamque institutionem Christianorum excommu-
 nicationem commodè referri posse arbitratur. Huc etiam spe-
 ctant ceteri, qui omnem Ecclesiæ adimunt potestatem, per quam
 ipsa repugnantes ad parendum cogat. Sed jus infligendi censu-
 ras a Christo Ecclesiæ datum, tam certum, tamque exploratum
 est, ut illud in discrimen revocare insignis impudentiæ sit.
 Nam ut mitram ligandi & solvendi potestatem, qua certe etiam
 excommunicatio comprehenditur, ejusdem excommunicationis
 pœna diserte, & perspicue designatur iis verbis, quibus Christus
 tamquam *tribunicum, & publicanum* haberi voluit eum, qui Ec-
 clesiam non audiret. Quibus quidem verbis excommunicationem
 intelligi, non solum omnes Patres, atque interpretes sentiunt,
 sed etiam patet ex more Hebræorum, qui ab externæ gentis, ac
 religionis hominum consortio sese penitus abstinebant ex divino
 præcepto in *Exod. XXXIV 12, 15, 16*, quod tam diligenter ob-
 servabant, ut ceteras nationes execrarentur, sicuti præ ceteris
 observavit Tacitus *Histor. l. 5 n. 5 opp. t. 5 p. 797 edit. Vener. 1703*.
 Nec minus Hebræi odio habebant eos, qui cum essent Judaicæ
 nationis, publica vestigalia redimebant, sive quod lucri faciendi
 studio fratres usuris vexarent, sive quod externis gentibus tribu-

pelavit, statim in excommunicationem incipit
aliarum populorum moribus, ac legibus inducitur
suo arbitrio aut lenioribus utitur, aut
rerum ratio postulare videtur.

(1) *Can. 2 §. Porro Caus. 5 qu. 7, C. 11 de Exco-
Cod. Ex quib. caus. infam. irrog.*

(2) *Can. 2 dist. 33, Can. 8 dist. 46, Can. 4 dist. 1*

(3) *C. 2 de Usur.*

(4) *C. 7 eod.*

(5) *C. 3 de Usur., c. 2 eod. in 6.*

(6) *Clement. 1 de Sepultur.*

§. 57. Constat autem manifesto, aliquem
minis reum vel ex facti evidentia, quia p
fœnus exercet, vel ex propria confessione
vel ex idoneis, ac fide dignis testibus, vel
diciis, librisve rationum, quos reus edere
crimen appareat, vel ejus suspicio removen

(1) *C. 15 de Usur. Clement. unic. §. Ceterum eod.
Probat.*

TITULUS XVII

De Poenis, et Censuris Ecclesie

1. Ecclesia jus habet infligendi pœ- | 3. Pœnæ corpor

statum Pougetum *Inst. Carbol. de Sacr. Fenis. c. 9 de Car. re-
po. et censur.* Les conferences de Lucon 1. 7 *conf.* 20 qu. 1 p.
et seq. Bianchium *loc. cit.*, Mamachium *ad auctorem oper.*
quid est Papa? Ep. 4 n. 2 t. 2 p. 7 et seq., & Zaccariam cum
libro *Le morte ides raddrizzate et cap. ult.*, tum Diss. 5 *Della*
vera obbligatoria della disciplina num. 23.

(3) Cum iis, qui ab Ecclesia execrati sunt, hoc est mortali,
et majori excommunicationi subiecti, civile quoque commer-
cium semper interdictum fuisse constat; & id quidem sumptum
detur ex iis Pauli verbis *I. ad Corinth. V 4.* „Nunc scripsi vo-
bis, ne commisceamini. Si quis, cum frater nominatur, sit scor-
dator, aut alieni avidus, aut idololatra, aut convitiator, aut
briosus, aut rapax; cum ejusmodi, inquam, ne edatis quidem.“
Et iterum *ad Roman. XVI 17.* „Precor vos, fratres, ut observetis
istudiorum, & offendiculorum auctores, contra doctrinam, quam
vos didicistis, & declinetis ab eis. Et *II ad Thessalonic. III 14.*
„Si quis non auscultat nostro per epistolam sermoni, hunc notate,
ne commercium habete cum eo, ut erubescat.“ Itemque ex illis
1 Cor. II 10 11. „Si quis venit ad nos, & hanc doctrinam non af-
fert, nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis, qui
nomen dicit ei ave, communicat operibus ejus malignis.“ Secundum
has regulas multis Ecclesie legibus sancitum est, ut Christiani
namque auditum, sermonemque defugiant eorum, qui mortali excom-
municatione tenentur, nequid ex contagione incommodi accipiant.
Canon 8 Apostolorum apud Cotelierum *PP. Apostolic. s. 1 p. 445*
Antiq. Amsel. vetat, ne quis etiam in domo privata cum excom-
municato preces fundat. Concil. Toletanum *I. Can. 715, 16, 18*
2 conc. col. 1472 & seq. coll. Labbai nec cibum, aut potum
sumi, neque ullam prorsus accietatem cum excommunicatione haberi
permittit. Eadem sententia est Conc. Carthagin. *IV Can. 75 t. 2*
col. 1443 coll. Labbai, Arelatensis *II Can. 8 t. 5 col. 3 ib.*, Concilii
Venetici *Can. 3 ib. col. 8.* Herdensis *Can. 4 t. 5 col. 725*, Thronensis *I.*
Can. 8 ib. col. 76, Aurelianensis *I Can. 3 ib. col. 544.* Idem quoque
docent antiqui Patres, atque Scriptores, quos ne omnes percen-
seam, contentus ero testimonio S. Irenzi *Contr. heres. l. 3 c. 3 opp.*
l. 1 p. 175 ed. Ven. 1734, S. Epiphani *Harer. 30 Ebionis. opp. t. 1 p.*
148 ed. Colonia 1682, S. Basilii *Ep. 61 ad Albanas. opp. t. 3 p. 156*
ed. Paris. 1730, S. Leonis M. *Ep. 32 ad Faustum &c. opp. t. 1*
col. 859 edit. Ballerin. Venet. 1753, S. Innoc. *Ep. ad Carthag.*
Concilii Patres inter epistol. August. Ep. 181 opp. August. t. 2 col.
638 ed. Ven. 1729, S. Ambrosii *Ep. 40 ad Theodor. opp. t. 6 p. 134*
ed. Venet. 1751, S. Augustini *Const. Ep. Parmenian. l. 5 n. 13*
col. 64 opp. t. 9 edit. cit., S. Hilarii *in Fragm. II oper. bistor. n. 8*
col. 628 t. 2 ed. Verona 1750, Eusebii *Hist. l. 5 c. 28 p. 123 ed. Can-*
sabrig., Synesi *Ep. 58 p. 201 ed. Paris. 1655.*

§. 4. Vetus Ecclesie disciplina duplicem habuit excom-
municationem, mortalem, & medicinalem (1). Hæc pro le-
vioribus criminibus, & in eos infligebatur, qui peccata sua
agnoscebant, & pœnitentiam, pacemque postulabant. Hu-
jasmodi excommunicatio ἀποκλεισμός, hoc est separatio dice-

batur, eaque duos gradus habebat. Alii enim a sola Eucharistiae participatione, & alii etiam a fidelium precibus excludebantur, ac tantum cum catechumenis preces facere debebant (2). Horum neuter arcebat ab Ecclesia; ut gravior erat majori excommunicationi affixa poena.

(1) Mortalem, & medicinalem excommunicationem apponit stinguat August. *Serm. 351 de Fecis. opp. t. 6 par. 2 in 159. cii.* his verbis: „Nos vero a communione prohibere quoniam non possumus (quamvis hæc prohibitio nondum mortalis, sed medicinalis) sed nisi aut sponte confessum, aut in aliquo seculari, sive ecclesiastico iudicio nominatum, atque convictum. Cujusmodi regulam etiam Paulus Apostolus in eadem ad Corinthios epistola insinuasse intelligitur, cum quibusdam talibus memoratis criminibus, ecclesiastici iudicii formam ad omnia milia ex quibusdam daret. At enim: scripsi vobis in quædam non commisceri fornicariis &c. Quibus verbis satis ostendit, ut temere, aut quomodolibet, sed per iudicium auferendos non potest ab Ecclesia communione, ut si per iudicium auferri non possent, tolerentur potius, ne perverse malos quisque evitando, in Ecclesia ipse discedens eos, quos fugere videtur, vinciat ad gehennam. Locus hic Augustini duo in primis ostendit evidenter: primum est, quod externum forum haberet Ecclesia, alterum autem, quod minor excommunicatio non solum in foro poenitentiae, sed etiam in foro externo infligeretur. Nam inquit Augustinus, *tam mortalem, tam medicinalem excommunicationem non esse irrogabilem, nisi adversus sponte confessum, aut in aliquo sive seculari, sive ecclesiastico iudicio nominatum, atque convictum.* Quæstio quæ ad forum poenitentiae referendam putet poenam inflictam deus eum, qui in seculari, sive ecclesiastico iudicio nominatus, & quæ convictus sit? Magnus est etiam error illorum, qui medicinalem excommunicationem cum publica poenitentia confundunt, quod nullum inter unam atque alteram discrimen intercedat. Una quidem publica poenitentia erat medicinalis excommunicatio, utriusque in poenæ genere conveniebat; sed non omnis medicinalis excommunicatio erat publica poenitentia, aut nec necessario secumferebat. Patet id ex Conc. Eliberitano *can. 14* ubi hæc verba sunt: „Virgines, quæ virginitatem suam non custodierint, si eosdem qui eam violaverint, duxerint, & teneant, eo quod solas nuptias violaverint, post annum sine poenitentia reconciliari debebunt“. Hæc mulieres medicinali excommunicatione tenebantur, ideoque Eucharistiae participes esse non poterant, & tamen nullam publicam poenitentiam agere debebant, ut illud canonem interpretatur Alaspizæus p. 163 *ed. Neap. 1774* sed post annum sine poenitentia reconciliari debebant.

(2) Theodoretus *Ep. 77 ad Eulaliam opp. t. 3 p. 967 ed. Paris. 1845* „Arceantur, inquit, a participatione sacrorum mysteriorum, & catechumenorum autem oratione non prohibeantur, neque divinarum Scripturarum auditione, neque magistrorum auditione“. Eodem spectant Gregorius Thaumaturgus *Ep. canon. cap. 5 ed. Paris. 1621*, Basiliius *Epist. canon. 1 ad Amphilect. can. 4 opp. t. 5 p. 271 et 272 ed. Paris. 1730*, Conc. Nicaense *can. 4 cont. t. 5 ed.*

quoque sancitum est in regula Isidori Hispalensis *cap. 17* apud Holstenium *Cod. Regul. tom. 1 p. 195 ed. Augusta Vindelic. 1759* ubi habentur hæc: *in minori ætate constituti non sunt coercendi sententia excommunicationis; sed pro quantitate negligentia congruis emendandi sunt plagis.* Eadem occurrunt in regula Macarii *cap. 15* apud eundem Holstenium, in regula Benedicti *c. 70 ib. p. 135*, in regula Aureliani *C. 41 ib. p. 151* eodemque referenda sunt ea, quæ de disciplina maxime Ecclesiæ in monte Nittæ tradit Palladius *Histor. Lausiæ. cap. 6 p. 908 in Bibliotb. PP. Græco Lat. 1. edit. Ducæi Paris. 1624.* His quidem pœnis, quæ corpus cruciabant, hoc sibi Abbates propositum habebant, ut monachi criminosi emenderentur. Sed hic idem finis est omnium ecclesiasticarum pœnarum, quæ sontis emendationem, ceterorumque exemplum respiciunt. Interim ex eo constat, antiquis Ecclesiæ Patribus ita certum et exploratum fuisse ecclesiasticos Prælatos jus habere infligendi pœnas spirituales et corporales, ut etiam Abbates Regulares utrasque constituerint propter potestatem, quam habebant in monachos, quibus præsidebant. Falsus igitur est Van-Espenius qui Ecclesiæ tantum spirituales pœnas irrogasse, easque meras fuisse censuras, quæ animum affligebant, quique ante *evulgatam*, ut ipse inquit *par. 5 tit. 11 n. 2, et receptam Isidorianam collectionem Ecclesiæ nec pœnis pecuniariis, nec corporis afflictivis in vindictam criminum, aut adversus suorum decretorum violatores usam fuisse* contendit. Quid? An pecuniariæ pœnæ numero habenda non est ea, quam Marcioni Eleutherium Pontificem altero Ecclesiæ sæculo inflixisse scribit Tertullianus *l. 3 de Præscript. hæreticor. c. 30 p. 212 ed. Venet. 1774?* An exilii loco habendum non est illi ex Ecclesia, ac relegari? Tertullianus *ib. De Corpore contra Irenæum l. 3 Contr. hæres. c. 4 n. 3 opp. t. 1 p. 178 et 179 ed. Venet. 1734.* De Pactione Schismaticorum vide S. Cyprianum *Epist. 59 ad Cornelium p. 259 ed. Amstelodami 1700 & p. 260 seq.* Age vero iei de gradu, temporariæ pœna loco habendum non est? At eo ture usi Episcopi III sæculo, quæ de re consuli poterit Cyprianus *Ep. 67 ad Fleber Legionis, Arturic. &c. p. 289, & ep. 68 Stephanum Papam p. 292 seq.* An non pœnæ corporis afflictivæ tigationes; carcer, exilium, similes, quibus omnibus Ecclesia est, multo ante quam Isidorianæ Decretales ad manus hominum pervenirent? Eodem cum Van-Espenio ponendi sunt loco vallarius, & ceteri, qui cum eo sentiunt. Ex his autem, quæ præ dixi, manifestum est etiam, quam immerito a quibusdam reprehendatur Innoc. III, quasi ipse rem novam invenerit *in c. 20 Verb. signific.*, cum respondit, censuras esse tantum tres, excommunicationem, suspensionem, & interdictum. Non enim ipse censuras a pœnis distinxit, quæ quidem distinctio ab antiquissimis usque temporibus semper in Ecclesia agnita, atque probata fuerat; sed tres illas numeravit censurarum species, seu pœnas, quæ proprio nomine censuræ appellantur.

§. 3. Corporales pœnæ, quas ab antiquissimis usque temporibus Ecclesiæ adhibuisse constat, præcipuæ sunt ictus verberum, aut flagellorum, detrusio in monasterium, aut in carcerem (1), exilium (2), mulcta pecuniaria (3). Ac de

shyterum defuisse ferebatur, Siricius P. Episc.
stantium col. 629 monachos, & moniales, a qui-
stitatem admissum fuerit, in *ergastulis* includi
Toletanum II c. 6 apud Labbæum t. 7 col. 566 p
mnationis *ergastulo* retineri vult Presbyterum, qu-
nis agitaverit.

(2) *Potestatem habetis*, inquit Carosus Monach
Chalcedonen. apud Labbæum t. 4 col. 1422, Episcopo
exilium mittere, vultis damnare? Quidquid vultis
Vide l. 4 tit. 1 §. 10 not. 1.

(3) In comitiis Tridentinis cum Regis Catholi-
rerentur, sicuti ex actis Concilii in arce S. Ang-
stare testatur Fagnanus in C. *Licet de Fœnit* nu-
piscopi nimia facilitate in laicos censuras ferren-
sultum est a Concilii patribus, dicta lege, ut iud-
ad continendos in officio subditos primum alias
tur, antequam censuras infligerent. Nam *Sess. 2*
sancitum est, ut iidem iudices, quandoecumque
vel personalis in qualibet parte iudicii propria au-
fieri poterit, abstineant se a censuris, seu inter-
eis contra quoscumque etiam laicos multas pecu-
captionem pignorum, personarumque distractione
prios, aut alienos executores faciendam, sive eti-
nem beneficiorum, aliaque juris remedia proceden-
finire. Quod si executio realis, vel personalis a-
ratione fieri non poterit, sitque erga iudicem con-
etiam anathematis mucrone arbitrio suo, præter
rire poterit. Ex quo manifestum est, Trident.
visse & confirmasse potestatem, quem habent iud-
corporales pœnas infligendi.

(4) Cap. 15 de Offic. ordin. cap. 5 de Fœnit.

ost, *Herm. 44 in I. ad Corinth. n. 3 opp. t. 10 p. 410*
1732 hoc vocabulum Hebraicum esse dicit, & signifi-
 cat *noster venit*. Quod hebraica voce Apostolum expressis-
 sim ut „dispensationis Domini sermonem confirmaret,
 maxime composuerit semina resurrectionis,“ tum ut eos
 ret, quasi diceret : „communis omnium Dominus t. n.
 est descendere ; vos autem in iisdem estis, & per-
 care.“ S. Hieronymus *Ep. 26 ad Marcellam n. 4 opp.*
ed. Vallarsii Verona verbum *Maranatha* magis Syrum,
 eum putat, eoque Apostolum Hebraeis perversitatem
 basse inquit, *ut sit sensus, si quis non amat Domi-*
anathema sit : & illo completo deinceps inferatur,
ter venit. Quod superfluum sit adversus eum odii per-
 iculi contendere, quem venisse jam coniter : eadem est
 Hilarii Diaconi, cuius opera olim Ambrosii nomine
 ntur, in *I. ad Corinth. XVI vers. 22 in oppend. opp. S.*
p. 198 ed. Venet. 1781. S. Augustinus *Maranatha* Sy-
 lum esse affirmat *Ep. 20 n. 15 opp. t. 2 col. 964 ed. cit.*, &
onec Dominus redeat. Henricus Hammondus, plures-
 centiores Interpretes, uti patet ex *Poli Synopsis. critic.*
mb. XVI 22, verbum hoc ita explicant, *Dominus ve-*
dicium, quemadmodum Judas Apostolus ait : *ecce ve-*
us eum sanctis millibus, ut ferat judicium adversus
edarguat quicumque ex iis sunt impii. Atque id qui-
 esse statuunt gravissimæ excommunicationi, qua He-
 tur, quamque *schammatba* appellabant. Inquirent enim,
 tres excommunicationes adhibitas fuisse *7772 Nid-*
berem, & שחמטב Schammatba. Postrema hæc excom-
 muniū gravissima erat, ac per eam reus criminis post
 ana remedia cum execrationibus a reipublicæ & fide-
 anjone sine spe veniæ ejiciebatur, & soli divino judi-
 batur. Memorat *Anathema maranatha* Conc. Toletan.
75 t. 6 Conc. col. 1471 Coll. Labbei, eoque verbo hoc
 locet, *ut perditio in adventu Domini iis*. Cui simile est
 onc. Toletani *XVI c. 10 t. 8 Conc. col. 69 ib.*, & *ana-*
anatha est etiam excommunicatio lata a Concilio Re-
 900 t. 11 col. 672 adversus eos, qui Fulconem Remen-
 piscopum rerum ecclesiæ suæ defensorem jussu Baldui-
 Comitis interfecerant. Late ea de re disputant Ba-
 m. 57 n. 173 t. 1 p. 475 edit. Luca, Binghamus *Orig. ec-*
5. 16, 17 t. 7 p. 115 & seq. ed. cit. & Selvagus *Antiq.*
. 4 c. 1 §. 8.

t item excommunicatio vel latæ, vel ferendæ
 Hæc a iudice per sententiam irrogatur, illa
 lam iudicis sententiam postulat, sed a jure ipso
 eique locus est *ipso facto*, nimirum statim ac
 imen admisit, & canonis decreta violavit. Ex
 quæ in Ecclesiæ legibus usurpantur, facile in-
 quæ ferendæ, quæ latæ sententiæ excommuni-
 Illa enim concepta est verbis, quæ pœnam in-

publicum equum amittebat, denique si Plebejus, in C
tum tabulas referebatur. Idem hoc nomen suis qu
pœnis, quæ aliquem vel ex Christiana republica expel
vel communione precum, & Eucharistiæ, vel dignitate
vant, Ecclesia accommodavit.

§. 2. Dividuntur censure in excommunicationem,
spensionem, interdictum. Cunctis gravior est excommu
tio, quæ ipsa vi nominis eadem est, ac ejectio de cor
Ecclesiæ, vel participatione sacramentorum, atque in
tiquis monumentis, *segregatio, abstensio, abjectio*, si
busque nominibus appellatur. Quod cujusque societatis
est, id Ecclesiæ quoque jus esse debet, ut noxios hoc
ejiciat. Sane non solum Hebræi gravissimi criminis
infamia notatos e Synagoga, & communione sacra
ejiciebant, sed etiam ethnici hoc genus hominum Diris
vovebant, sive exsecrabant, quod nos dicimus excommu
care, eosque sacrificiis interdicebant, & civium co
mercio privabant (1).

(1) Insignis est quod de Druidis Gallia sacerdotibus et
Cæsar de Bello Gallic. l. 6 c. 13 p. 299 et 300 ed. Lugdun. Pa.
1757. „ Si quis, inquit, privatus, aut publicus eorum decretis
steterit, sacrificiis interdicitur. Hæc pœna apud eos est gravi
ma; quibus ita est interdictum, ii numero impiorum, ac sceler
rum habentur; iis omnes decedunt, aditum eorum, sermones
defugiunt; neque iis petentibus jus redditur, neque hunc
communicatur.“

§. 3. Præceptum autem interdicensi criminosis cor
communione, & societatem tam sacrarum, quam
lium rerum, nos ab ipso Christo accepimus (1), & a
lo (2), qui nos cum scelestis communi mensa uti
ac nullam vult esse societatem cum eo, qui Dei ve
non audit, ut pudore afficiatur, atque ita ad bonam
gem redeat. Quem deinde morem Ecclesia perpetu
tinuit; & certe ab Ecclesia execrati non modo sacra
terdicti, sed etiam ab omnium aditu, & sermone se
exclusi fuerunt (3).

(1) Matthæi VIII 17.

(2) Paulus I. ad Corinth. V 11, & II Thessalonic. III 1
sunt ex hæreticis & aliqui item, qui Catholicorum nomen
ferunt, sed tamen cum illis revera sentiunt, qui jus exco
candi, quod habet Ecclesia, tantum juri humano non esse

ersetur. Ipso Paulus *ad Titum* III 10 & 11 post
 n correptionem scelestum devitari jubet *sciens*, in-
 rius est qui ejusmodi sit, & delinquit, cum sit
 condemnatus. Quem Pauli locum ita interpretatur
 an. 29 caus. 24 quæst. 3, quia subvertitur est hujusmo-
 est a semetipso damnatus. Hæreticus, quem defu-
 ia proprio judicio, vel a semetipso damnatus est,
 ticus, qui propter ipsum crimen, non propter ho-
 m huic pœnæ subicitur? S. Judas Apost. Ep. con.
 hæreticos & scelestos, qui segregant semetipsos, a-
 m non habentes. Certe hi homines non per judi-
 sed per crimen semetipsos segregant a fidelium
 or latæ sententiæ excommunicatio est. S. Iustinus
 leg. cum Tryphone *Judeo* n. 55 p. 152 ed. Paris.
 aticis, & hæreticis inquit: „ cum horum nomine
 cum atheos, & impios esse, ac injustos, & exle-
 Cur Christiani cum schismaticis, & hæreticis non
 ? Propter ipsum crimen, quod ab iis admissum fuis-
 propter aliquam hominis sententiam, quæ contra
 Etate Martyrum Christianos, quia fide defece-
 ab Ecclesiæ unitate & communione excidisse, o-
 rimis tum S. Cypriani ad Clerum Romanum, &
 am Cleri Romani ad eundem Cyprianum literæ,
 141, 206, 209 opp. Cypriani ed. Amstelod. 1700.
 num *Can.* 1, 2, 3 t. 1 conc. col. 992 col. Labbæi ed.
 post Baptismum idolis immolassent, ipso facto a
 mione rejicit. Sane adversus Christianos, qui idolis
 ilissent, non propria confessione, non sententia o-
 eos facto ipso in excommunicationem incidisse re-
 advertunt Cavæus *Prim. Christian. par.* 3 c. 5, &
 g. *Rech. l.* 16 c. 3 §. 10 t. 7 p. 165 ed. cit. Eadem
 li Ancyranæ *Can.* 1 et seq. t. 1 col. 1437, & eadem
 Antiocheni, quod *Can.* 2 t. 2 col. 583 ipso facto ex-
 et ecclesia ejedlor statuit eos, qui contra Nicæni
 a pascha celebraverint, similiter propter idem faci-
 alienos ab Ecclesia judicat Episcopos, Sacerdotes,
 ue deponit, atque eandem pœnam ad eos quoque
 uident iis communicare post depositionem. Synodus
 nnes canones, qui sunt viginti numero, conclusit
 ia viz, ut patet ex t. 8 conc. col. 569, quibus qui-
 omunicatio ipso jure contra repugnantes consti-
 r. Similiter Synodus Turonensis I. *Can.* 8 conc. t.
 enetica *Can.* 3 t. 5 col. 80 contra criminosos quos-
 excommunicationem ferunt, eandemque excommu-
 morat Concilium Constantinopolitanum S. Fla-
 l. 965, 966, 970, 971 t. 4 conc. Synodus Toletana IV
 6 col. 1471, contra rebelles, & regni proditores ipso
 constituit his verbis: „ qui contra hanc nostram
 tæsumperit, anathema maranatha, hoc est perditum
 mini sit. Sola præsumptio contra Synodi definitio-
 ut quis anathema maranatha sit. Quod aliud la-
 recommunicatio est? Quid dicam de duodecim ana-
 S. Cyrillo Alexandrino adversus Nestorum con-

ta libero populo imponentibus obsequerentur; quod ut
 contra divinæ legis præceptum erat. Atque hanc quidem a
 sto acceptam potestatem non semel & verbis, & factis
 Paulus, cujus in primis celebris est pœna ab eo constituta
 Corinthium civem, quem sacrorum communione prohib
 Satanz etiam tradidit, ut pœnz mœrore confectus resip
 Quam gravis autem hæc pœna habita fuerit, ostendit
 quo non tantum ipse Corinthius, in quem illa fuerat co
 ta, sed etiam ceteri affecti sunt, uti patet ex II ad Corin
 10 seq. Atque omnes quidem Patres potestatem ferendi ce
 quam habet Ecclesia, a Christo repetunt. Ne longus sin
 cabo Cyprianum Ep. 55 ad Antonian., & Ep. 59 ad Cornelium
 & 261. ed. Amstel. 1700, Tertullianum Apolog. c. 39 p. 51
 rit. 1675, Jo. Chrysost. Hom. 4 in Ep. ad Hebr. opp. t. 12 p. 1
 Paris. an. 1735, cujus hæc verba sunt: „Nemo contemnat vici
 clestastica, non enim homo est, qui ligat, sed Christus, qui
 hunc potestatem dedit,“ Hieronymum in Matth. c. 18 n. 18
 col. 141 edit. Vallarsii Verona, Augustinum Ep. 250 ad An
 opp. t. 2 col. 878 edit. Venet. 1729, Gregorium Nyssenum in
 advers. eos qui ægre ferunt reprehens. opp. t. 2 p. 746 edit. Paris.
 Quanti autem Christiani omnes semper excommunicatione
 cerint, ostendunt Eusebius Histor. l. 6 cap. 34 p. 298 edit.
 tabrig. Basilium Ep. 61 ad S. Albanianum p. 156 opp. t. 3
 Paris. 1730, Ambrosius Ep. 13 ad Theodorum Imper. n.
 opp. t. 6 p. 11 Venet. 1781, Jo. Chrysost. Orat. in S. Ba
 contra Julianum, et contra Gentiles n. 6 opp. t. 2 p. 53
 Paris. 1708, Paulinus in Vir. S. Ambrosii n. 24 opp. Amb.
 7 p. 7, Synesius Ep. 58 p. 201, et Ep. 67 p. 203 seq. edit.
 1640, Gelasius P. Ep. 7 ad Episc. Dardani. t. 5 Contin.
 collect. Labbei, Theodorus Histor. ecclesiast. l. 5 c. 18
 edit. Cantabrig. 1720, Conc. Valentinum an. 584 t. 6 Conc.
 689 collect. cit., Conc. Toletanum III an. 589 Can. 23 t. 1
 702, Concil. Toletanum XII an. 681 c. 4 tom. 7 col. 2
 col. 1436, Conc. Toletanum XIII an. 683 can. 9 t. 7 col.
 Acta Cleri Gallicani t. 12 p. 10 edit. Paris. an. 1740, et
 seq. Ceterum nomen ipsum censuræ, cujus species est exco
 nicatio, a Romanis arreptum haberi potest, non item res
 recte observat Bianchius in Giannonium t. 3 l. 1 c. 5
 45, cum longe dissimilis sit vis, ac ratio Christianæ cen
 censuræ Romanorum. Omnis sane Respublica jus habe
 lendi sones e societate sua; sed Ecclesiæ eadem est potest
 tantum quia jus habet veræ, & perfectæ Reipublicæ, sed
 quia illam a Christo potestatem accepit. Si Ecclesia tantum
 Respublica, ejus censura vim eandem haberet, quam habent
 ræ ceterarum Rerumpublicarum. Sed quoniam ei sunt iura p
 blicæ, & est etiam spiritualis potestas a Christo data, con
 est, ut in ejus censura non tantum vis insit, quæ Reip
 propriæ est, sed etiam potestas spiritualis, quæ animarum
 Consule, præter Interpretes ad c. XVIII Matthæi, et Le
 rinib. c. 5, Suarezium de Centur. Disp. 1 sect. 1. Theopha
 naudum de Monit. eccles. par. 2 c. 15 num. 6 seq. opp.
 490 edit. Lugd. 1665, Gregorium de Valentia Theolog. t. 1
 q. 17 punct. 1, Coletum Theol. mor. tr. de Cens. qu. 1, Me

et societatem & communionem defugerè jubemur. Scilicet Martinus V, ut mala & pericula removeret, quæ vetita communicatio cum omnibus excommunicatis attulisset, sapienter constituit (1) ut eos tantum evitemus, in quos excommunicationis sententia a iudice publicata, vel denunciata specialiter, & expresse est, itemque eos, qui palam clericum sacrilegas manus injecerunt, quos etiam a iure non denunciatos devitare debemus. Hinc ortum discriminis inter excommunicatos vitandos, & toleratos; & inter illorum, non autem horum vetita communicatio est (2).

(1) Martinus V P. in *Extravag. Ad evitanda*, quam integram describit S. Antoninus in *Summa Theolog. tit. 25 c. 3 par. 3 col. 414 ed. Verona 1740*. Sunt qui hujus decreti veritatem in discrimine revocant, quoniam, ajunt, nulla ejus mentio est in actis Concilii Constantiensis, atque ejus veritas tantum nititur testimonio Antonini, aliorumque scriptorum, qui Antonini fidem sequuti sunt. Ita, præter ceteros, Van-Espenius *Jur. eccles. par. 3 tit. 11 §. 15*. Sed, ut recte observat Bened. XIV *de Synod. Dioces. 12 c. 5 n. 4* Antonini fides nutare non potest, quoniam ejus ætate decretum illud Martini V in hominum manibus versabatur, & plures erant qui illud in Constantiensi Concilio propositum viderent, sed rejectum, aut saltem ad quinquennium arctatum conderunt; contra quos ipse Antoninus ostendit, decretum Concilio fuisse probatum, eique vim perpetuam attributam, ac testem appellat Julianum tunc Auditorem Generalem Camere Apostolicæ, deinde Cardinalem, ea ætate insignem doctrina virum. Accedunt, quod decreti veritatem ostendunt certa & authentica documenta edita a Dumontio *cod. jur. gent. diplom. t. 2 par. 2 111*, et ab Hermanno Vander Hardt *t. 1 Concilii Constantiensis p. 1035 ed. 1710*, qui ex tribus Ms. Casareæ Brunsvincensis Bibl. Concilicibus Concilio corævis illa edidit, Senkebergero *Recens. Imper. t. 1 p. 111 & seq. ed. Francofurt. 1647*, & Hartzheim *t. 5 Conc. Germania p. 127 & seq. & p. 142 & seq. ed. Colonia 1763*. Hæc autem monumenta in Germania reperta sunt, præsertim in civitate Magdeburgensi, aliisque, uti Hartzheimius ostendit, neque sunt Bullæ sub plumbo, sed capitula pacti conventi, sive concordati inter Martinum V, & Nationem Germanicam in Conc. Constantiensi an 1413 firmata; cujus quidem concordati illud est caput VII. Hæc autem concordata Romæ servantur in Cancellaria Cardinalis Joannis Episcopi Ostiensis, & Vice-Cancellarii, qui ex voluntate ipsius Martini præcipientis, quod capitula prædicta, & quodlibet eorum dentur cuilibet ea habere volenti communiter, seu divicim in authentica forma sub sigillo D. Vice-Cancellarii cum subscriptione notarii; sic quod fidem faciant exhibita ubicumque, ea distribuit. Revera eadem concordata cum illa forma, quam Martinus præscripserat, descripta extant apud Hartzheimium *loc. c.* Hujus quoque decreti veritatem ostendunt Concilium Basileense *Sess. 20 c. 2 t. 17 conc. col. 315 coll. Labbzi*, Gallicanus conventus Bituricensis an. 1438 *n. 56* apud Cabassutium, Conc. Lateranense V *Devoti. Tom. IV.*

thios epistola insinuasse intelligitur, cum quibus memoratis criminibus, ecclesiastici iudicii formam ex quibusdam daret. Ait enim: scripsi non committeri fornicariis &c. Quibus verbis scilicet temere, aut quomodolibet, sed per iudicium aufertur ab Ecclesia communione, ut si per iudicium aufertur tolerentur potius, ne perverse malos quisque evitans ipse discedens eos, quos fugere videtur, vinciat. Locus hic Augustini duo in primis ostendit evidenter, quod externum forum haberet Ecclesia, altera minor excommunicatio non solum in foro poenitentiae in foro externo infligeretur. Nam inquit Augustinus, tum *medicinalem* excommunicationem non nisi adversus sponte confertum, aut in aliquo *sic ecclesiastico iudicio nominatum, atque convictum*. ad forum poenitentiae referendam putet poenam suscipi eum, qui in *saeculari, sive ecclesiastico iudicio convictus sit*? Magnus est etiam error illorum, qui excommunicationem cum publica poenitentia nullum inter unam atque alteram discrimen interponunt, quidem publica poenitentia erat medicinalis excommunicationem utraque in poenae genere conveniebat; sed medicinalis excommunicatio erat publica poenitentia necessario secumferebat. Patet id ex Conc. Eliberitani hanc verba sunt: „ Virgines, quae virginitatem studierint, si eosdem qui eam violaverint, duxerint eo quod solas nuptias violaverint, post annum reconciliari debebunt “. Haec mulieres medicinali poena tenebantur, ideoque Eucharistiae participes esse debent & tamen nullam publicam poenitentiam agere debent, illam canonem interpretatur Alastinus.

quos in quos sententia excommunicationis a *Judice publicata, vel
 nunciata specialiter, et expresse est*, quique palam in clericum
 trilegas manus iniecerunt. Ergo si tantum certi excommunicati
 sunt excepti, non ceteri *cujuscumque sententia aut censura ec-
 clesiastica ab homine, vel a jure*, quibus verbis etiam hæreticos
 & schismaticos comprehendendi nemo inficiabitur, manifestum est,
 & etiam, cum speciatim excommunicati non sunt, ad Martini
 decretum pertinere. Adde quod novum illud jus a Martino V
 constitutum est, ut devitarentur scandala, quæ oriebantur ex con-
 tractu hæreticorum, & schismaticorum, quorum magnus erat nu-
 merus, cum Constantiensis Synodus habita est. Illa autem Basi-
 lensis, & Lateranensis Concilii decreta, quibus jus a Martino
 ductum, e medio sublatum fuisse videtur, minime observata
 sunt Benedictus XIV de *Synod. dioces. l. 6 c. 5 n. 2*. Confer
 iam Suarezium de *Fid. disp. 21 sect. 3 n. 2*, Sanchezium de *Præ-
 po. decalog. l. 2 c. 8 n. 3*, Pirhingium *In canon. l. 5 tit. 39 sect. 5*
 1, Azorium *Inst. moral. l. 8 c. 11*, Card. de Lugo de *Virg. disp. 22*
 1, 1 n. 1, Card. Petram ad *Constit. Apost. t. 5 n. 39 p. 183*, Amor-
 um *Theolog. moral. t. 1 tract. 5 sect. 2* Ballerinum in *Not. ad S. An-
 thonium l. et ed. cit. col. 1414 et seq.* At enim duæ sunt ejusdem
 Martini constitutiones, altera *In eminenti*, quæ extat apud Lab-
 beum t. 16 *Conc. col. 675*, & altera *Inter cunctas* quæ ab eodem
 abbate descripta est *loc. cit. col. 755*, & in his quidem constitu-
 tionibus omnis videtur cum hæreticis vetita communicatio. Idem
 quoque a Martino V decretum est in Concil. Senensi an. 1423
 apud Labbeum t. 17 *Conc. col. 99*, atque a Paulo IV in *Const. Cum*
 1 *Apostolatus 27 t. 4 par. 1 p. 354 Bullar. Roman.* Verum recentio-
 res hæ constitutiones, quibus Martini V constitutioni *Ad evitan-*
dam derogatum videtur, nihil obstant, quoniam, ut testatur Bene-
 dictus XIV de *Synod. Dioces. l. 6 c. 5 n. 2*, eadem constitutio *in*
no semper vigore permansit, non obstantibus subsequentibus Constitutio-
onibus etc. Accedit quod duæ illæ ipsius Martini constitutiones
In eminenti, et *Inter cunctas* antiquiores sunt extravaganti *Ad*
evitanda, & ideo recentiori constitutione jus comprehensum anti-
 quioribus, si forte obstat, e medio sublatum est. Quamquam si recte
 expendatur constitutio *In eminenti* Martini V, ea forte pertinet
 ad illos, qui hæreticorum errorum participes fuerint, aut vetat
 communionem cum hæreticis, qui uti tales denunciati sunt apud
 iudices, qui in eam rem inquirere jubentur. Eodem etiam decre-
 tum Concilii Senensis, & constitutio Pauli V referri commodè
 possunt. Mirum vero non est, quod in Martini constitutione *In-*
ter cunctas hæretici in Ecclesiis catholicorum sepulturam habere
 prohibeantur; neque vero effici ex eo potest, quod ut catholici
 sepulcrum, ita societatem & communionem cum hæreticis habe-
 re nequeant. Nam illa, quæ catholicis permessa est communica-
 tio cum hæreticis sine metu excommunicationis, commodum re-
 spicit, & utilitatem Catholicorum, qui liberati sunt a metu, quo
 timebantur, contrahende excommunicationis, si cum hæreticis ita,
 ut supra monui, communicarent. Verum sepultura ecclesiastica ce-
 dit in commodum hæreticorum, atque in dedecus Ecclesiæ, &
 ideo vetita hæreticis ecclesiastica sepultura argumento esse non
 potest, quod etiam catholicis sub pœna excommunicationis vetita
 est cum hæreticis communicatio. Comprehendam paucis. Consti-

(2) Anathema ab excommunicatione differt p
tes, & caremonias, quæ in eo ferendo adhibentur
buntur in *can. 106 c. 5 qu. 3*, reipsa utrumqu
est. Hinc olim excommunicationis, & anathe
promiscue accipiebatur. Sed recentiori ætate an
municatione distingui cœpit. Gratianus *can. 12*
Engeltrudam uxorem Bosonis *non solum excom*
itiam anathemato crebro percussam fuisse. Simil
excommunicatione distinguitur in *can. 41 c. 11*
Turonensi II *can. 34* apud Labbeum *t. 6 con*
Ven., & ab Adriano II *Ep. 15*, apud eumdem
Pontificale Romanum *par. 3 tit. 17 §. 1 p.*
Roma 1740, respectu habito ad solemnitates, quæ
communicationem discriminant, tres excommunic
minorem, majorem, & anathema. Illud hoc loc
dum videtur, quod excommunicatio etiam inter
rum recensetur in Regula S. Benedicti *c. 23 et*
nium Cod. Regular. t. 1 p. 124 ed. Aug. Vindelic
la S. Isidori c. 16 et 17 p. 195, in Regul. Mag
p. 251, 254, 278. Erat autem hæc excommunicatio
sa, interdum ab *oratorio*, illa pro levioribus, hæc
culpæ infligebatur. Confer Regulam S. Benedicti
44 p. 124 et 128. A mensa excommunicatum sequi
appellat Regula Magistri *loc. cit. c. 23 p. 254*, n
genere tenebatur cum reliquis Monachis ad men
terat, uti excommunicatus ab oratorio repellebat
Monachi preces fundebant.

(3) In antiquis canonibus, atque in omnium
reticorum sane frequens est anathematis nomen.
grese singulos canones suos concludit verbis *an*
thema etc. hoc est ab omni *U*tilitatem

communicationis pœna animadvertunt in Christianos, gravius deliquerunt, atque huic pœnæ subiecti sunt, qui Ecclesiæ potestati subsunt, sive divites, sive pauperes sint, sive alieno pareant, sive summo potius imperio (3). Nam qui quoque Ecclesiæ legibus parere debent, quamquam eorum summa sit in re civili potestas; ipsis vero non licet aut censuras ferre, aut in eorum justiciam inquirere (4), quoniam ea res tota tantum sacræ potestati commissa est.

(1) Cum Romano Pontifice, quem Christus constituit unitatis centrum atque Ecclesiæ fundamentum, convenire omnes debent, catholici haberi, ac revera esse volunt. Ex quo facile intelligitur, quæ sit vis excommunicationis, quæ a Summo Pontifice latetur. Nimirum cum ille, qui jus in omnes catholicos habet, aliam excommunicationem, & anathemate plectit, eum non solum a Romanæ particularis Ecclesiæ communione sejungit, verum etiam eam ejicit, atque præcidit ab unitate & communione totius Ecclesiæ catholicæ, quæ ipsi tamquam capiti, & catholicæ communionis centro adhæret, ac jure Primatus adherere debet, nec fieri potest, ut quis ab eo præcisus non sit etiam præcisus ab ipsa Ecclesia, quæ ex divina institutione cum ipso unitatis centro annexa & conjuncta est. Hinc *jura communionis* ab unitate cum Sede Apostolica dimanare. S. Ambrosius cum Aquilejensi Synodo *locut* Ep. 6 opp. t. 3 col. 850 *ed. Ven.* 1751, & excommunicationes ad aliis Episcopis latæ nullius momenti sunt, cum eos qui ab aliquo etiam majorum Sedium Antistite excommunicati fuerunt, suæ communionis participes, & sibi *inconulse unitos* Apostolica judicavit *authoritas*, ut inquit Vigilius P. in *Constit.* apud Labbæum t. 5 *Conc.* col. 1343 *ed. Venet.* Hinc merito S. Cyrillus Alexandr. *Episc.*, etsi Nestorii Constantinopolitani errorem, ac pertinaciam exploratam haberet, tamen ab ejus communione discedere noluit, nisi primum Cœlestini Rom. Pontif. sententiam audiret apud Constantium *int. Cœlest.* Ep. 8 col. 1085, ipse autem Cœlestinus aliorum Episcoporum sententias haud metuendas dixit, si ab ipsis excommunicati, vel depositi in Apostolicæ Sedis communione permanerent. Confer ejusdem Cœlestini Ep. 11 n. 3, Ep. 12 n. 2 *Epist.* 14 n. 7 apud Constantium col. 1106 1111 1146. Quare perperam ac nimio abreptus æstu Firmilianus Ep. 75 *inter opp. S. Cypriani* col. 556 *ed. Ven.* 1758 schismatis accusat Stephanum Pontificem, qui plures Episcopos in controversia de Baptismo hæreticorum communione privasse credebatur, dum Stephanum his verbis alloquitur: *Excidisti enim te ipsum; noli te fallere; siquidem ille est vere schismaticus, qui se a communione ecclesiastica unitatis apostatam fecerit.* Perperam, inquam, nam Summus Pontifex excommunicatione in aliquos animadvertens sese quodammodo ab illis quidem separat, sed cum eisdem præcidat a centro unitatis, quod sibi adhæret ex divina institutione, non se, sed illos a communione ecclesiasticæ unitatis, & ab Ecclesia amputat, atque secernit; & ideo recte S. Irenæus, qui non eo, quo Firmilianus, æstu

ethnicus & publicanus habeatur. Itaque quod per Baptismum acquisiverat, sacramentis, ecclesiastica potestate, communibus omni fraternitatis jure privatur (1). Inter Christiani pro eo preces fundere possunt, ut nam mentem; quoniam hoc merum est cordis, nullam autem in sacris communionem

(1) Solebant Apostoli Christianos excommunicare in infernum carnis, uti patet ex *I. ad Corinth. XII 21*, *I. ad Timoth. I. 20*. Hinc autem est, quid per hanc hominis traditionem significat? Alii autem sunt, qui eam fuisse putant neminem, quæ hoc quoque nomine appellabatur, quæ non corpus afficiebat. Alii contra existimant, ac Satanae traditos non solum spirituales poenitentiam etiam corpore a Satana fuisse vexatos. Atque hanc sententiam est Joannis Chrysostomi, Ambrosii, Hieronymi. Sed hæc extraordinaria potestas fuit, quæ Apostolica est, quæque post eorum mortem desiit. Fusiorem expendit Binghamus *Orig. Eccles. l. 15 c. 106 & seq. ed. cit.*

(2) S. Th. in *4 Sentent. dist. 11 qu. 1 art. 4. ne X Constit. Exurge 44 t. 3 par. 3 437 Bullae* damnatus est error Lutheri *art. 25* agentis, quæ cationes sunt tantum æternæ poenitentiae, nec privationibus spiritualibus Ecclesiae orationibus. "S. Cyprianus *Pompon. col. 244 ed. Venet. 753* excommunicati rituales gladium, quo superbi & contumaces

sententia Dupinii de *Antiq. Eccles. disc. Diss. 6 c. 1* Febronii de *statu Eccles. c. 1 §. 6*, ceterorum, qui damnatam Edmundi Richerii sententiam sequuntur, et clavium potestatem collectim membris Ecclesiarum omnibus inesse arbitrantur, sed ejus usum et exercitium Episcopos, et sacerdotes pertinere. His vero praeivit Lutherus, in nefario opere, quod *captivitatem Babylonicam* inscripsit, opp. p. 85 ed. *Wnemberg. 1562* omnes, inquit, sumus sacerdotes quos Christiani sumus; sacerdotes vero quos vocamus, ministri sunt nobis electi, uti nostro nomine omnia faciant, & Sacerdotium suum nihil est, quam ministerium... Neque Papa, neque Episcopus, neque ullus hominum habet jus unius syllabae constituende super Christianum hominem, nisi id fiat ejusdem consensu, & quid aliud aliter fit, tyrannico spiritu fit. At innumera sunt testimonia veterum, qui uno omnium consensu docent, clavium, seu ligandi, loquendi potestatem Ecclesiae Pastoribus a Christo datam fuisse, illorum autem nemo omnino est, ut animadvertit Bossuetius in *Histoire des variations l. 15 n. 120 & 121*, qui hanc potestatem cunctis Ecclesiarum membris sive collectim traditam existimet. Inosci potest ex Clemente Romano Petri auditore *Epist. 1 ad Corinthios. n. 40* apud Constantium *Ep. Rom. Pont. col. 28* Ignatio *Ep. ad Ephes. n. 6* apud Cotelierium *PP. Apost. t. 2 p. 13* ed. *Amstelod. 724*. Ireneo cujus ex *l. 3 contr. haeres. c. 3* seq. descripsit egregie lucem illustravit loca Renatus Massuetius *Diss. 5 in Oper. S. Irenaei ss. 3 n. 17* seq. t. 2 p. 103 ed. *Ven.*, Polycrate Ephesio, cujus ex eistola sententiam refert Eusebius *Histor. l. 5 c. 24 p. 243* ed. *Cunab.*, Clemente Alexandrino *Pedagog. l. 1 c. 6 p. 120* ed. *Venet. 1757*, Origene *Hom. 22 in Num. n. 4 t. 2* opp. ed. *Maurin. Paris. & Comment. in Matth. tract. 12 n. 14 t. 3 p. 529*, Saturnino Tolosatium Episcopo apud Ruinartium *Aët. martyr. n. 1* seq. p. 109 seq. ed. *Venon. 1731*, Demetrio Alexandrino, Alexandro Hierosolymitano, Theodisto Czsariensi, Babyla Antiocheno, Dionysio Alexandrino apud Eusebium *Histor. l. 6 c. 10 11 p. 265* seq. c. 27 p. 292, c. 24 p. 298 cap. 44 & 45 p. 316 & 319 l. 7 c. 5 p. 327 329 334, Cornelio Romano *Epist. ad Cyprianum* apud Constantium *Ep. Rom. Pont. col. 136* seq., Cypriano *Epist. 3 ad Regation. p. 172* ed. *Amstelod. 1700*, Ambrosio de *Penitent. l. 1 c. 2 n. 7 p. 253 t. 5* ed. *Venet. 1781*, Athanasio *Ep. ad Const. in Hist. Arian. ad Mon. n. 34* opp. t. 1 p. 293 ed. *Patauii 1777*, Gregorio Nazianzeno *Orat. 1 p. 31* ed. *Colonic 1740* Orat. 9 p. 154 & Orat. 17 p. 271, Basilio *Ep. 42 ad Cbilon. n. 4* cap. t. 3 p. 1 p. 125 *Ep. 69 ad Asbanat. n. 1* *Ep. 161 ad Amphiloc. n. 2 p. 250* *Ep. 189 p. 427* ed. *Maur. Paris. 1730*, Paciaro *Ep. 1 ad Sympronian. in Biblioth. PP. t. 4 p. 306 & seq. ed. Lugdun. 1677*, Optato Milevitano *contr. Donatist. l. 1 c. 4 & seq. p. 35, & l. 7 c. 5 p. 111 & seq. ed. iiii.*, Joanne Chrysostomo de *Sacerd. l. 2 n. 2* opp. t. 2 p. 572 ed. *Montfaucon. Paris.*, & l. 3 n. 5 p. 553 *Homil. 3 ad Pop. Antiochen. n. 2 t. 2 p. 54*. Mitto ceteros Ecclesiarum Patres, ut aliquem faciam scriberdi modum, & mitto auctoritatem tot Conciliorum, quot usque ad hanc nostram aetatem numerantur, quae semper ab Episcopis habita sunt, & in quibus contra haereticos lata est excommunicatio, legesque ecclesiasticas ab Episcopis constitutae. Placet tamen adhuc pauca quaedam seligere ex innumeris, quae dari possent, Gallicanae Ecclesiae testimonia. Anno 1728 cum ex vo-

stimoniis confirmant Suarezius *de Censur. disp. 9*
dinalis Petra *ad Const. 18 Innocent. IV c. 5 Com*
Apostolic., Cabassutius *Novit. Eccler. de Concil.*
Lugduni 1580, Bened. XIV *de Synod. diocesan. l.*

§. 11. Itaque cum hæreticis, schismatici, c
bus, qui expresse, ac speciatim excommunicat
tita in re civili communicatio non est (2). Hi q
sunt, sicuti demonstratum supra est, propter p
discrimen, in quod vocantur, qui ex eorum s
sortio iisdem infici erroribus possunt, quibus
non autem sunt devitandi propter excommuni
generatim hæretici & schismatici obligant
his hominibus caute & prudenter, tamquam
re debemus, memores omnium, quæ de ve
lerantia sancita sunt; at si quis ob justam
cum iis sermones conferat, aut etiam eorum
sus ingrediatur, minime incidit in excommu
adversus eos, qui cum excommunicato vit
cant, est constituta.

(1) Sunt qui constitutionem Martini V ad
schismaticos pertinere inficiantur, & sunt qui
ni derogatum putant a Concilio Lateranensi V
mur, a quo confirmatum est id quod pridem a F
Sess. 10 §. 2 sancitum fuerat. Ita, præter cetero

98 *ed. Cantabrig.* Jo. Chrysost. in *S. Babylon contr. Julian. et gentem*. 6 opp. t. 2 p. 545 *edit. Monifauconii Paris.*, Paulinum in *Vit. Ambrosii* n. 19 opp. *Ambrosii* t. 7 p. 6 *ed. cit.*, Theodoretum *Histor. l. 1. c. 18 p. 1 ed. Cantabrig.* Confer etiam *Acta Cleri Gallicani tom. p. 10 & p. 569 seq. ed. Paris. 1740.* Henricus Hungariz Rex ab *noc. III P. petit*, atque impetravit, ut ejus consilarii, & familiares, nisi pro manifesta & rationabili causa, & canonica monitione premissa excommunicatione non afficerentur, sicuti patet ejus *Ep. 511 l. 1. r. 1 p. 295 ed. Baluzii Paris. 1682.* Quin etiam Galliarum Regibus a Romanis Pontificibus concessum est, ut in *Regia nemo sine speciali mandato Sedis Apostolicæ excommunicationem, vel interdictum ferre posset, sicuti constat ex literis Philippi VI an. 1335 apud de Lauriere t. 2 Ordinat. Reg. Franc. p. 103.*

(4) Marsilius Patavinus in *Defensor. pacis* sæculo XIV aliquem excommunicare, atque a divinis officiis arcere sine *fidelis Legislatoris*, hoc est sine Principis auctoritate nulli Episcopo, aut Sacerdoti, vel eorum collegio licere existimavit. Quotquot sunt Protestantes, qui vel Anglicano schismati adherent, vel Principi in sacra jus omne tribuunt, vel Ecclesiam collegium merum esse arripuntur, & ceteri, qui ei cogentem potestatem adimunt, quique supra descripti sunt, Marsilii errorem sequuntur. Sed antea etiam Petrus de Corbaria Anti-Papa aliique, quorum meminit Joannes XXII in *Extrapag. Dudum ad audientiam* apud S. Antoninum *42 Theol. tit. 11 cap. 7 §. 5* asseruerunt omnem jurisdictionem, quam Prælati habent majorem, quam alii, ab Imperatore procedere, quod est a Principe etiam jus excommunicationis repetere. Idem est error Valdensium, Wicleffii, Joannis Hussi, Lutheri, Calvini, Melanctonis. Van-Espenius de *Censur. c. 2 §. 5*, laici Principis in judicio censurarum auctoritatem tuetur. Anonymus auctor opusculi, cui titulus *la Chiesa, e la Repubblica dentro i loro limiti*, Principes jus habere contendit cognoscendi justitiam, aut injustitiam excommunicationis, idemque sentiunt Manetus, Continius Auctor libri *Riflessioni sulla Bolla Cæna*, Pereira *Dottrina dell'antica Chiesa intorno la suprema potestà de' Re*. Antonius Genovesius de *jure & offic. c. 8 §. 38 in externis actionibus*, quo divina jura propagantur, & in Republica administrantur, *Sacerdotium imperio civili subiectum* putat. His præiverunt Paulus Sarpius, Ferretus, Simon Vigorius, Dupinius, Giannonius, ceteri similes. Sed horum deliramenta late refutarunt M. Antonius Capellus Minorita in *l. Bononia edito an. 1610 Advers. prat. primat. Reg. Angliæ t. 13 & seq.*, Altaserra *Eccles. jurisdict. vindic. advers. Feoretum*, Bianchius *Adversus Giannonium t. 4 p. 603 & seq.*, Duvalius de *Supr. Pontif. in Eccles. potest. in Bibliob. Pontif. Roberti t. 3 p. 405 & seq.*, Franciscus Antonius de Simonibus de *Rom. Pontif. judiciar. potest. t. 3 c. 21 de Marca in libello*, quem an. 1646. Barcinonæ edidit atque iterum impressit Ealutius in *prolegomenis* ad opus de *Concord. Sacerdot. & Imper.*, Cardinalis Tencin Arch. Ebreunensis *mandement contre les mémoires des MM. les 40 Avocats de Paris pour le Sieur Samton. p. 17*, Auctor *trattatus de la Jurisdiction Ecclesiastique in t. 6. Auctor. Cleri Gallicani*, Archiepiscopus Parisiensis Beaumont in *Celebr. Instruction an. 1756. De l'autorité de l'Eglise*. Auctor operis *Des deux puis-*

cum hæreticis, qui tolerantur ... non idcirco tolerant catholici, fas sibi esse indistinete cum hæreticis non denunciatis in rebus sacris, & divinis communicare. Paulus V post maturam rei discussionem definit Catholicis regni Angliæ hæreticorum tamen interesse, quos inibi exercent. " Tum ostendit Theologos, qui alicuius culpæ reos negant esse cum hæreticis, & schismaticis nominatim non divinis communicant, atque ab iis etiam sacramentis modo id faciant ob gravissimam, aut necessariam causam administrantur ritu plane catholico, a schismaticis valide ordinatis, communicatio in eis non præbeat indicium, aut conjecturam faciat de illo homine approbati, neque scandalum, aut odium. Monet tamen ipse Benedictus, primum quod cum hæreticis in sacris, divinisque communiceantur, tum quod cum omnes enumeratæ circumstantiæ junctim adesse debeant ... fere impossibile est, quod se cum hæreticis in sacris, divinisque communiceant possint. Quare Urbis Congregat., inquit, illicitam putarunt communicationem, de qua est sermo, de qua prænarunt instructionem ad Missionarios, ubi opus esset, ubi rationes expenduntur propter quas cavere potest, ut in praxi sit innoxia catholicorum communicatio in divinis. Confer etiam Giraldus Pontific. l. 5 tit. 39 sect. 926 p. 761 & seq., a quo Urbis Congregationum ea de re declarationes eduntur, quibus tamen catholicus hæreticorum, aut schismaticorum ingrediatur, ut ea curiosus inspiciat atque etiam inquisitionis causa intersit, non ut eorum sit particeps, approbet, quod catholica veritati adversetur.

universam. Parere autem excommunicationi, etiam in-
sta, quæ tamen a legitima potestate lata sit, Christia-
omnes debent (3); quoniam subjeetorum est obedire
gibus, quæ a Præpositis feruntur, neque ipsis de earum
stitia agere iudicium licet.

(1) *Quid mihi de his, qui foris sunt, judicare?* Inquit Aposto-
s I. ad Corintb. V 12.

(2) Ad Episcopos, qui sunt Apostolorum successores, pertinet
s excommunicandi. Præclare S. Thomas in 4 Sentent. dist. 18
quest. 2 art. 1 questum. 1 „In foro conscientie, inquit, causa agitur
ter hominem, & Deum; in foro autem exterioris iudicii causa
gitur hominis ad hominem, & ideo absolutio, vel ligatio, quæ
num hominem obligat quod Deum, tantum pertinet ad forum
conscientie. Sed illa, quæ hominem obligat in comparatione ad
illos homines, ad forum publicum exterioris iudicii pertinet, &
iula per excommunicationem homo a communione fidelium separa-
tur, ideo excommunicatio ad forum exterius pertinet, & illi so-
um possunt excommunicare, qui habent jurisdictionem in foro ju-
diciali, & propter hoc soli Episcopi propria auctoritate, majores
Prælati possunt excommunicare, non Presbyteri Parochiales“. Hinc
in Can. 1 c. 16 qu. 2 excommunicatio *Mucro Episcopi* appellatur.
Paulus Mengonius dissertatione Florentie edita an. 1752 de
Eminentiori Parochorum dignitate supra canonicos nixus Decreta-
li Alex. III in c. 5 de Offic. judic. ordin. demonstrare conatur, etiam
Parochos ordinariam in foro externo jurisdictionem habere, eo-
que idcirco ferre excommunicationem posse. Sed eum refutavit
Joan. Dominicus Larius alia dissertatione Pisis edita ann. 1755.
Revera Parochos ea potestate carere, inter omnes constat, id-
que, præter ceteros, late ostendit Gonzalez in cit. c. 5 n. 2. Illa
aurem Alexandri constitutio, qua Mengonius nititur, pertinet
ad Parochum, qui non ordinario, sed extraordinario jure, vi-
delicet ex peculiari privilegio, aut ex præscripta consuetudine,
vel ex alio simili jure excommunicationem infligerat.

(3) S. Gregor. M. Hom. 27 in Evang. S. Joan. n. 6 opp. t. 1 col. 1556
ed. Parit. 175. „Id autem, inquit, qui sub manu Pastoris est,
ligari timeat vel juste, vel injuste, nec Pastoris sui iudicium te-
mere reprehendat, ne etsi injuste ligatus est, ex ipsa tumide re-
prehensionis superbia, culpa, quæ non erat, fiat.“ Confer etiam
S. August. de Baptismo Contr. Donatist. l. 1 c. 17 opp. t. 9 col. 95 ed.
Venet. 1755. Nicolaum I. P. ad Episc. & Cleric. Patriarch. Constans-
inop. Ep. 10 n. 6 apud Labbeum. 9 Conc. col. 131, & Concil. Quin-
tilineburgense ann. 1085 Can. 1 apud eundem t. 12 col. 651. Id vero
est intelligendum de excommunicatione, quæ evidenter injusta
non sit. Nam excommunicatione, quam injustam esse manife-
sto constat, neque in interno, neque in externo foro aliquem
obstringi fere omnes sentiunt, ut ostendit Paganus in c. 11 de
Solut. n. 10 & seq. Sed Quesnellus Prop. 91, 92, 93 generatim sta-
tuit, omnem injustam excommunicationem non esse metuen-
dam, quoniam per eam ab Ecclesia non eximus, sed potius est
imitari S. Paulum, & Jesus sanat vulnera, quæ præceptis Primo-

Repubblica dentro i loro limiti p. 127. Adversus
se, accurateque scripserunt Paulus a Lugduno An
et seq. t. 2, Viva Ther. Quenell. prop. cit. Fontana
theol. prop. t. 3 et 4 cit. prop. Languetius Prem. As
pellani. an. 1718 n. 14. Bianchius in Giannonium.
Cl. Zaccaria Diss. 3 della Forza obbligatoria dell
et Anti-Febron. t. 3 Diss. 3 c. 2 Videndæ sunt et
ces de Lacon Conf. 19 p. 3 p. 533 et seq. t. 7. Sane
clesiam non audierit, tamquam ethnicum, et po
voluit; & hoc quidem loco habere potestatem
constituendi disciplinam, inter Catholicos om
lus I. ad Corinth. V 5 excommunicavit incestum
pter scandalum, quod ad disciplinam pertinet.
pe innumera ex antiquitate ecclesiastica monu
nicationem, quae propter disciplinam in rebus
mixtis infliguntur sunt. Seligam S. Leonem M. Ep
ad. Ballerin. Venet. cujus hæc verba sunt: „ Ho
tio nostra denuntiat, quod si quis fratrum contr
venire tentaverit, & prohibita fuerit ausus admitti
rit officio submovendum, nec communionis no
consortem, qui socius esse noluit disciplinæ“. P.
relatensis an. 314 contra Donatistas habiti Can.
1451 col. Labbæi: „ de Præsidibus, inquit, q
sidatum prosiliunt, placuit, ut cum promoti fuer
piant ecclesiasticas communicatorias, ita tamen,
que locis gesserint, ab Episcopo ejusdem loci cu
tur, & cum ceperint contra disciplinam agere,
communione excludantur“. Similiter adversus
disciplinam in rebus temporalibus, aut mixtis st
municatio a Conc. Carthagin. IV c. 95 t. 2 Co
ejusd. a Conc. Aurelianensi III Can. 22 & 15
Conc. Arvenensi an. 535 Can. 15 t. 5 col. 952,
anni 585 Can. 5 t. 6 col. 675, a Conc. Trullano

u, congressuque orthodoxorum. Hinc cum ferenda est communicatio, primum expendere oportet genus criminis, ut noscatur, num illud tam gravi poena sit dignum; deinde monendus est criminosus, ut se corrigat, atque pravo instituto removeatur (2). Quæ monitio bis, ac tertio repetitur, eaque *competens & canonica* appellatur (3), quoniam ex ea satis constat criminosum in peccatis confirmato animo hærrere.

(1) *Can. 41, 42, 43 c. 11 q. 3.* Vide etiam August. *de Fid. & oper.* 19 & 26 *opp. t. 11 col. 550 & 658 ed. Venet. 1776* & S. Leonem M. *p. 10 c. 8 opp. t. 1 col. 640 ed. Ballerin. Venet. 1753.*

(2) Conc. Triden. *Sess. 45 c. 5 de Reformat., Cap. 42 c. 111 q. 3.*
(3) *Cap. 48 de Sent. excomm., c. 5 eod. in 6.*

§. 15. Synodus Lugdunensis, quæ habita est Gregorio X Pontifice, iudicibus sive tres admonitiones, sive unam pro omnibus adhibere permisit; verum una hæc admonitio instar omnium est; nam aliquot dierum intervalla sunt observanda, antequam sententia feratur, nisi aliud necessitas fieri jubeat (1) Tridentina Synodus (2), ut coerceret arbitrium iudicium, qui etiam non admonitos excommunicabant, suas saltem monitiones emittendas statuit, antequam ea poena irrogetur.

(1) *Cap. 9 eod. in 6.*
(2) Conc. Trid. *loc. cit.*

§. 16. Excommunicatus a suo Episcopo ab alio absolvi nequit (1), excepto Summo Pontifice, qui ab aliis inflictam excommunicationem ex ampla, quam habet in tota Ecclesia, jurisdictione remove potest (2). Lata vero ab una Ecclesia excommunicationis sententia in aliis quoque servanda est (3). Nam ea poena territorio non circumscribitur, sed criminosum sequitur, quocumque ipse venerit (4); ac præterea mutuum fœdus & conjunctio Ecclesiarum ita postulat, ut ab aliis quoque Ecclesiis ratæ firmæ habeantur poenæ, quas una Ecclesia in fontes constituit. Hinc mos inolevit, ut Ecclesiæ per literas encyclicas certiores facerent ceteras Ecclesias de iis, quos communionem prohibuerant (5); neque alia nunc disciplina est (6).

(1) *Can. 2 can. 11 q. 3, Concilium Cartaginense Lugdunense II Can. 4 r. 6 col. 530, Ivo Carnotensis Ep. 76 opp. par. 2 p. 38 ed. Paris. 1647* Vide Eagnanum in c. 12 de *Pœniten. & remiss. n. 80.*

74 ad Deuterium opp. t. 2 col. 848 ed. cit., Soci
c. 6 p. 10 ed. Cantabrig., Conc. Toletanum I. C
col. 1472 coll. cit.

(6) Consule Pontificale Romanum tit. 17 par.
Catalani Romæ.

TITULUS XIX

De Interdicto.

1. Interdictum locale, personale,	6. In quos ferat
mixtum.	7. Pœnæ eorum
2. Generale, vel particulare.	violant.
3. Quod generale, quod particulare sit.	8. Cessatio a Div
4 & 5. Generalis interdicti modus.	

§. 1. Interdictum est censum, qua quibus
personis divinis officiis, Sacramentis, atque
cæ sepulturæ interdicitur. Est autem vel
cum ipsum afficit, ita ut eo quidem loc
quisquis debeat a Sacramentis, ab usu ecc
turæ, non item cum non amplius in eo loc
personale, quod personam attingit, & quoc
sona, eandem sequitur; vel mixtum, quod
personam comprehendit.

§. 2. Est item tum locale, tum persona
vel generale, vel particulare. Locale inter
le est, quod ad integram nationem, regnu
civitatem, diocesim, particularem, quod

§. 3. Personale interdictum generale fertur vel in totum Clerum, quo nomine reliquus populus minime contingitur, vel populum, & hoc quidem interdicti genus non comprehendit clerum, nisi aliud cautum nominatim sit (1). Articulare autem personale interdictum certos obstringit homines nominatim expressos, ceteros non obstringit. Generalium interdictorum non recens, ut quidam putant, (2) institutio, institutioque est. Nam antiquissima ætate interdictio quandoque subjecta constat universa collegia, & civitates, & provincias, & regna ipsa ob atrox aliquod Regum & Magistratum facinus, ut populus interdicti tædio victus suo luctu & querelis principem ad officium revocaret (3).

(1) *Cap. 16 de Sensen. excom. in 6.*

(2) Rousselius *l. 3 Pont. jurid. c. 1 n. 31* nondum constare inquit, quoniam tempore generalis interdicti usus invaluerit. Morinus *l. 2 Exerc. c. ult. a sac. X* ejus initium repetit; eademque est sententia Van-Espenii *Jur. Eccles. univers. par. 5 tit. 11 c. 9 §. 19*, Claudius Fleuryus *In. t. Canonic. par. 3 c. 21 §. 2*, primum generalis interdicti exemplum se deprehendisse inquit sæculo VI, sed tamen generales excommunicationes, & interdicta tantum post S. Gregor. VII invaluisse. Binghamus *Orig. Eccles. l. 16 c. 3 §. 7*, 156 & seq. s. 7 *ed. cit.* multis exagitat generalia interdicta, requirit illa est sententia Cavallarii *In. t. Canonic. par. 3 c. 36 §. 4 & 5*, Continius Auctor *delle Riflessioni sulla Bolla Cona p. 18* interdictum vocat *Nuovo metodo di scomuniche, che per mille anni era stato ignoto nella Chiesa*. Ante hos Apostata M. Antonius de Dominis *de Republ. l. 5 c. 9 n. 34*, & Paulus Sarpisus in *Tract. Theolog. Venet.*, & peculiari opere *dell' Interdeto* multa contra generale præsertim, ac locale interdictum scripserunt. Graviter tamen, ac solide contra hostes interdicti disserunt Bellarminus *Risposta al trattato dei sette teologi di Venezia sopra l' interdeto di N. S. P. Paolo V.*, Rutilius Henzonius *de Justit. Pontific. interdict.*, Baronius *Fragmen. ad Republ. Venet.*, Fagnanus *de Justit. et validit. censur. Pauli V.* Videndi sunt etiam Auctor operis *Conferentia Ecclesiarum Angers pour l'année 1772 t. 1 p. 324*, et Cl. Zaccaria *Diss. 3 della Forza obbligatoria della disciplina n. 57*.

(3) Generalis interdicti satis clarum exemplum est in Canone 29 Apostolorum apud Cotelierum *PP. Apostolic. t. 1 p. 44-45. cit.*, cujus hæc verba sunt: *Si quis ordinatus Episcopus administrationem et curam populi sibi traditam non suceperit, hic sit segregatus ... Sin vero profectus Episcopus non recipiatur, sed propter populi malitiam, ipse quidem sit Episcopus, Clerus vero civitatis segregetur, quia ejusmodi populi contumacia non fuerunt correptores*. Habes hic generale interdictum in totum clerum constitutum. Etiam Basilus *Ep. 270 opp. t. 3 p. 417 ed. Paris. 1750* integrum pagum, quod raptorem cum rata puella susceperat, neque eam restituerat, interdictio subjecit. Generalis quoque in-

sances, virique clarissimi Gerbertus *princ. Theol. Can. 117. 1 de Jur. Sacr. p. 22 seq. & c. 3 rest. 2 §. 83 & seq. Princ. Theol. enq.* Zaccaria de *Discipl. diss. 2 et 3, et Anti-Febron. vindic. Diss. 121. 1*, Mamachius de *Febron. Ep. 1 §. 19 t. 1 p. 301 et seq.* Sane Christus non Principibus, sed solis Apostolis, atque in primis Petro tribuit excommunicandi potestatem quæ in potestate ligandi fundata est, eam ab uno Christo Paulus repetit, eaque semper Ecclesia usa est jure suo, neque ulla unquam in eo negotio pars laici Principis fuerunt. Sunt autem prope innumera testimonia Patrum, qui laicos Principes in res omnes ecclesiasticas imperium aliquod & auctoritatem habere negant; atque hi, præter ceteros, sunt Athanasius *Histor. Arianæ. ad Monach. n. 11 p. 277 n. 14 & 15 p. 73 n. 17 p. 279 n. 33 p. 247. et n. 52 p. 297 opp. t. 1 ed. Parisi 1777*, Osius Cordubensis apud Athanasium *ib. n. 44 p. 292*. Lucius Calaritanus *l. 1 pro Athanas. p. 6 ed. Venet. 1778*, Hilarius Pictavensis *l. 1 ad Constant. n. 1 t. 1 col. 555 ed. Veronæ 1730*, Liberius P. apud Athanasium *Histor. Arian. n. 36 p. 288, & apud Constantium Ep. Rom. Pont. col. 421 et seq., Basilium M. Ep. 225 p. 344 t. 3 ed. Paris 1730*, Gregorius Nazianzenus *Orat. 17 opp. t. 1 p. 271 edit. Colonia 1690*, Gregorius Nyssenus *Opp. t. 3 p. 306 ed. Paris. an. 1639*, Ambrosius *ep. 20 n. 19 p. 43 ep. 21 ad Valentinian. p. 52 opp. t. 6 ed. Ven. 1781 et serm. contr. Auxent. n. 5 p. 56 et n. 30 et seq. p. 62, et 36 p. 73 n. 6*, Martinus Turonensis apud Sulpitium Severum *l. 2 Histor. eccl. p. 348 t. 6 Biblioth. PP. ed. Lugdun. 1677*, Hieronymus in *Isaia c. 17 v. 10 opp. t. 5 col. 725 ed. Vallarsii Veron., et ep. 14 ad Euseb. n. 8 col. 55 t. 1*, Joannes Chrysost. *Hom. 5 ad P. p. Antiochen. 25 n. 1 opp. ed. Paris. 1718 l. 3 de Sacerd. c. 15 p. 590 t. 1 et ep. ad Euseb. Presbyteros detinuit in carcer. t. 5 p. 526, et ep. ad Innoc. I P. 1 t. 1 eod., Optatus Milevitanus de *Schism. Donatist. n. 15 p. 14 eod. tuerp. 1702*, August. *Ep. 43 ad Glorium ex Eleusium n. 20 t. 1 97 opp. t. 2 ed. Maurin. Ven. 1729*, Isidorus Pelusiotes *l. 5 c. 249 p. 279 ed. Ven. 1745*, Gelasius P. *Epist. ad Anastas. Imp. apud Labbeum t. 5 Conc. col. 308*, Felix III P. *Ep. ad Luitp. Imp. apud eundem ib. col. 147*, Joannes Damascenus de *Imag. 2 §. 16 opp. t. 1 p. 559 edit. Le-Quenii Paris. 1712*. Idem quæ agnoverunt ac discrete confessi sunt pii Imperatores Constantini post habitum Concilium Arelatense, (vide Augustinum *de F. 45*). Theodosius *Ep. ad Synod. Ephes. an. 143 Par. I. C. 506*, jusd. *Conc. apud Labbeum t. 5 Conc. col. 990 ed. cit., et Valentinianus apud Sozomenum Histor. lib. 6 c. 7 p. 227 edit. Carabrig., & Ambrosium Ep. 2 ad Valentinian. opp. t. 6 p. 521 Ven. 1781*. Vide etiam Concil. Trid. *Sess. 25 t. 5 de Reform.**

§. 13. Excommunicatio tantum fertur in Christianos quoniam ex Ecclesia expelli non possunt infideles, qui jam extra Ecclesiam sunt (1), & vero fertur a legitima Potestate in eos, qui sibi subiecti sunt. Quare excommunicatio Episcopi illos afficit (2), qui in ejus diocesi sunt, excommunicatio Summi Pontificis omnes obstringit, quotquot Ecclesiæ in orbe Christiano subsunt, quoniam ejus potestas & jurisdictio completitur Ecclesiæ

anathematis abusum pertinet. Species quædam generalis continetur in *can. 8 caus. 17 qu. 4*, quem canonicus tribuit Augustino *Ep. 187 ad Bonifac.* Verum hæc tituli revera non est, eamque idcirco post Erastum Theologos repudiarunt PP. Maurini, atque inter ini opera descripserunt in *Append. Ep. 6 t. 16 opp. col. 1768*. At enim per generale interdictum etiam qui non sunt, poenam perferre coguntur. Principio non insolens non est, quod pro alicujus crimine tota facta, quod multis ex Sacris Literis petitis exemplis notus initio *qu. 3 Caus. 24*, & in *L. 5 cod. ad l. Jul. filii* pro patris scelere poena afficiuntur. Confer etiam *L. 5 c. 118, 119 p. 108 ed. Londini 1679*, Q. Curtium *l. lib. 6 c. 11 n. 20 p. 411*, & *l. 8 c. 6 n. 28 p. 558 ed. 1695*. Producit autem pro crimine ejus, qui facti præst, poena etiam ad totam familiam, ac sole hujus saltem amore, ac pietate motus, aut victus scelere facilius absteineat, aut redeat ad bonam crimen perpetravit. Atque hoc quidem generale inimi remedi loco est, & quasi cogente necessitate scilicet personale interdictum prorsus inutile fore ut experiundo deprehensum est. Ita necessitas, quæ remedium adhiberi jubet, injustitiæ notam absteruod si per generale interdictum etiam insontes poenam, eam quidem perferunt tamquam membra societatis merito poena constituitur. Fac duas esse respublicas, sese alteri res quasdam, quibus ea caret, daturam modo ipsa certa servet pacta, quæ mutuo conventa t hæc pacta ii, qui reipublicæ sunt præpositi; quæ publica nihil præstat eorum, quæ servatis pactis let. Magnum exinde capiunt detrimentum non so- Præfecti, qui pacta contempserunt, sed etiam ce- reipublica continentur, quoniam carent rebus, quilibet; & hi quidem quamquam nulla propria culpa poenam tamen perferunt propter culpam Præfecto- quis jure reprehendat rempublicam, quæ alteri non arias, quas tantum servatis pactis dare debuisset? et Præfectorum, qui pactis defuerunt, quod omnes re- subiecti, quamquam insontes, damnum capiunt; vitium alterius reipublicæ, a qua spretis, contem- nihil dandum est. Simili modo inter ecclesiasticam, publicam pactum conventum videtur, ut alter alte- nimenta, & cetera ad æternam salutem necessaria, is ministros alat, Ecclesiæ legibus obediat, cetera d æternam salutem consequendam ab Ecclesia ne- tur. Si ii, qui præsunt civili reipublicæ, eamque ecclesiam contempnunt, neque mutuis pactis obtem- ndam putabimus Ecclesiam, quod negat civili rei- æ tantum sub certis pactis danda sunt, præsertim Ecclesia, ut populi salutem curet? Adde denique, le interdictum minus lædat innocuos, provisum est, ad vitæ exitum properantes ea habeant, quæ ad n necessaria sunt.

rum Pastorum festinatio infligit, sine ipsius mandato. Petrus de Marca *Concord. Sacerd. & imper. l. 1 c. 3 §. 6 et 7* crimina ecclesiastica, ac seculari distinguit, & pro his postremis non nisi iniuste & illegitime censuras infligi posse contendit. Doctrinam hanc, quam pridem Jo. Parisiensis, Gersonius & quidam alii traherant, arripuit Giannonius a Bianchio notatus, & arripuit etiam Pereira in libro *Dottrina della Chiesa etc.* Continuis Auctor libri *Riflessioni sulla Bolla Cane* excommunicationem tantum propter hæresim, morumque doctrinam ferre posse asservat, neque despicit censuras, quæ propter disciplinam in causis temporalibus aut mixtis infligunt. In idem fere recidit sententia Hebronii c. 9 §. 7 n. 8 de *stat. Eccl. et Auctoris libri La Chiesa e la Repubblica dentro i loro limiti p. 127*. Adversus hoc omnes copiose, accurateque scripserunt Paulus a Lugduno *Anti-Ex apl. prop. et seq. t. 2*, Viva *Tbes. Quernell. prop. cit. Fontana Constit. Unigenit. theol. prop. t. 3 et 4 cit. prop. Languetius Prem. Avertissem. au de pellant. an. 1718 n. 14*. Bianchius in Giannonium t. 2 l. 6 §. 5 p. 411, Cl. Zaccaria *Diss. 3 della Forza obbligatoria della disciplina p. 179 et Anti-Febron. t. 3 Diss. 3 c. 2*. Videndæ sunt etiam les *Confesses de Lucon Conf. 19 p. 533 et seq. t. 7*. Sanè Christus, qui Ecclesiam non audierit, tamquam ethnicum, et publicanum haberi voluit; & hoc quidem loco habere potestatem etiam Ecclesiam constituendi disciplinam, inter Catholicos omnes constat. Paulus I. *ad Corinib. V 5* excommunicavit incestum Corinthium propter scandalum, quod ad disciplinam pertinet. Sunt autem prope innumera ex antiquitate ecclesiastica monumenta excommunicationem, quæ propter disciplinam in rebus temporalibus, aut mixtis inflictæ sunt. Seligam S. Leonem M. *Ep. 4 t. 1 col. 101 ed. Ballerin. Venet.* cujus hæc verba sunt: „Hoc itaque admonitio nostra denuntiat, quod si quis fratrum contra hæc constituta venire tentaverit, & prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ“. Patres Concilii Arelatensis an. 314 contra Donatistas habiti *Can. 7 t. 1 Concil. 1451 col. Labbæi*: „de Presidibus, inquit, qui fideles ad heresidatum prosiliunt, placuit, ut cum promoti fuerint, literas accipiant ecclesiasticas communicatorias, ita tamen, ut in quibusque locis gesserint, ab Episcopo ejusdem loci cura de illis agatur, & cum cæperint contra disciplinam agere, tum demum i communione excludantur“. Similiter adversus eos qui violant disciplinam in rebus temporalibus, aut mixtis statuta est excommunicatio a Conc. Carthagin. *IV c. 95 t. 2 Concil. col. 1411 ejusd. a Conc. Aurelianensi III Can. 22 & 13 t. 5 col. 1262 Conc. Arvenensi an. 555 Can. 15 t. 5 col. 952*, Matisconensi anni 585 *Can. 5 t. 6 col. 675*, a Conc. Trullano seu Quinisæculo *Can. 69, 71, 74, 76 t. 7 col. 1579 & seq.* Constantinopolitano *IV & cumenico C. 17 t. 10 col. 644 ed. Venet.*

§. 14. Quando autem excommunicatio gravissima est inter poenas ecclesiasticas, non nisi ob grande crimen infligi debet, cum nihil pejus Christiano homini possit accidere, quam ab Ecclesia separari, eique interdici sacris, atque

7^a apud Giraldum *Expotis. Jur. Pontific. par. 1 lib. 5 tit. 59*
 2. 911 p. 745. Fratribus Minoribus S. Francisci etiam diebus fe-
 -stis S. Francisci, Bonaventuræ, Antonii Patavini, Ludovici, Ber-
 -dini, Clare, Elisabeth, ac Martyrum ejusdem Ordinis, Didaci,
 -Portiuncule Missam solemniter celebrare permisit.

§. 6. Interdictum nonnisi ob gravem culpam est feren-
 -tum (1), neque comprehendit Episcopos, aliosque superio-
 -res Prælatos, quamquam generale sit, nisi expressa eorum
 -sententia facta fuerit (2). Emissum autem ab Episcopo in-
 -terdictum etiam a Regularibus observandum est (3).

(1) Confer Benedictum XIV *de Synod. Dioces. 10 c. 1 n. 3.*

(2) *Can. 4 de Sentent. excommunicat. in 6.*

(3) *Conc. Trid. Sess. 25 c. 12 de Regul.*

§. 7. Violantes interdictum gravis criminis rei sunt,
 -quoniam Ecclesiæ auctoritatem contemnunt. Clerici, qui
 -scienter in loco interdicto divina officia celebraverint, ir-
 -regulares fiunt, eaque irregularitas tantum a Summo Pon-
 -tifice tolli potest (1). Item qui interdictos in loco sacro
 -repeliunt, excommunicationem contrahunt, cujus absolutio
 -Episcopo reservata est (2). Excommunicatur quoque Re-
 -gulares, etiam exempti, qui generale, aut locale interdi-
 -ctum a Summo Pontifice, vel ab Episcopo inflictum non
 -servaverint (3).

(1) *Cap. 18 §. 1 de Sentent. excomm. in 6.*, quæ decretalis
 -ametsi loquatur de sola celebratione, quæ ad celebrationem Mis-
 -sæ referenda videretur, tamen Interpretum sententia ad omnia di-
 -vina officia producitur.

(2) *Clement. 1 de Sepultur.*

(3) *Clem. 1 de Sentent. excomm.*

§. 8. Locale interdictum cessatio a divinis interdum ap-
 -pellatur (1); quoniam divina cessant in locis interdictis.
 -Sed proprie cessatio a divinis sine judicis decreto ipso ju-
 -re inducitur, ac per eam prohibentur clerici divina offi-
 -cia per agere, ac sacramenta administrare in aliqua pe-
 -culiari ecclesia, quæ homicidio, aut adulterio, aut alio
 -crimine polluitur (2); ut salutaris populo terror, & cri-
 -minis horror incutiatur. Non est tamen censura, cum
 -non sit pœna, quæ ad emendationem irrogetur, sed po-
 -tius gravis ab Ecclesia concepti doloris indicium est. Ita-
 -que ejus violatio gravis quidem culpa est, haud tamen ir-

TITULUS XIX.

De Interdicto.

1. Interdictum locale, personale, mixtum.	6. In quos feratur
2. Generale, vel particulare.	7. Poenæ eorum, violent.
3. Quod generale, quod particulare sit.	8. Cessatio a Divinis
4 & 5. Generalis interdicti modus.	

§. 1. Interdictum est censum, qua quibusd personis divinis officiis, Sacramentis, atque u cæ sepulturæ interdicatur. Est autem vel lo cum ipsum afficit, ita ut eo quidem loco quisque debeat a Sacramentis, ab usu eccle turæ, non item cum non amplius in eo loco personale, quod personam attingit, & quocum sona, eandem sequitur; vel mixtum, quod personam comprehendit.

§. 2. Est item tum locale, tum personale vel generale, vel particulare. Locale interdi le est, quod ad integram nationem, regnum, civitatem, dioccesim; particulare, quod ad t Ecclesiam pertinet. De utroque hoc interdic est, quod interdicta civitate, etiam *suburbia*

facio repellit, quoniam angustior in odiosis significatio, interpretatio est (1). Denique suspensio a beneficio simul & officio facit, ut clericus beneficii fructibus carere debeat, & simul ecclesiastica munera exercere prohibeatur (2).

(1) Quæstio tamen est, num suspensio ab officio secum ferat etiam suspensionem a beneficio, quod propter officium datur. Pleque id negant, quia si suspensus ab officio etiam a beneficio suspensus haberetur, frustra in iure suspensiones modo ab officio, modo a beneficio infligerentur.

(2) Suspensionis poena antiquissima in Ecclesia est, eaque a rebus abstinendi, aut prohibendi vocabulis significatur. Confer. Cyprianum *Ep. 4 ad Pompon.*, & *Ep. 34 ad Presbyt.* & *Dianam* p. 174 & 217 *ed. Amstelod.* 1700, S. Ambrosium *Serm. 2 in alms.* 118 n. 24 *opp. t. 3 p. 244 ed. Venet.* 1781, Concil. Eliberitanum *Can. 50 t. 1 conc. col. 998 coll.* Labbæi, Carthaginense IV *an. 68 ib. t. 2 col. 1444*, & vide etiam Beveragium in *Can. 11 persol.* apud Cotelærium *PP. Apostol. t. 1 p. 455 ed. cit.*, item concilium Ancyranum in *Can. 32 dist. 50*. Quia etiam vetus est reclusio suspensionis a iure percipiendi redditus ecclesiasticos, & iure ecclesiastica officia exercendi. S. Cyprianus *cit. Ep. 34 ad Presbyt.* p. 218 de quibusdam inferioribus clericis, qui deliquissent, ait: *Interim se a divisione mensuræ tantum contineant, non aut a ministerio ecclesiastico privati esse videantur*. Quibus verò hi clerici tantum a redditibus ecclesiasticis, non item ab ecclesiastico officio excluduntur. Similiter S. Gregor. Turonensis *Hist. 3 c. 20 col. 392 ed. Paris.* 1699 narrat, Ursicium Cadurcensem episcopum ab Episcopali ordine fuisse suspensum, sed ei tamen etiam Ecclesiæ rerum administrationem. Synodus autem Aulaniensis I. in *Can. 14 dist. 81* universam suspensionem ob græva crimina irrogatam nominatim expressit.

§. 3. Generalis suspensio tum officium, tum beneficium comprehenditur, quique ea poena affectus est, eorum, quæ alterutrum pertinent, quidquam agere, aut attingere prohibetur. Sed interdum aliquis tantum pro parte suspenditur, & is quidem ea, quibus ei interdictum est, gerere nequit, non item reliqua; veluti si quis prohibitus confessiones excipere, is recte exercet cetera, quæ suspensionis poena comprehensa non sunt. Suspensio hæc *artialis* dicitur, cui *plena*, seu *generalis* opponitur. Est tem suspensio perpetua, ac temporaria; illa clericum perpetuo, salva tamen dignitate, a sacris officiis excludit, ac tantum ad certum tempus, ultra quod poena non refertur. Quævis autem suspensio, sicuti excommunicatio, vel latæ, vel ferendæ sententiæ est, quarum altera

terdicti exempla sunt apud S. Gregor. Turonensem *Hist. Franc.* l. 8 c. 31 col. 404 *ed. Paris. 1699*, & in Concilio Agathensi sa. 3°,
cujus decretum extat in c. 2 de *Purgat. canon.*, ab *populo* *hanc*
Christianitatis constrictus memoratur. Nam *bannus Christianita-*
tis eo loco est interdictum, quod in *can. 6. Synodi Constanti-*
næ dicitur *bannus Dei*, & in Concil. Tiburiensi *can. 8* *hanc*
Episcopalis. Confer Gonzalezium in *cit. c. 2*, & Gironium *Omn.*
jur. canon. l. 1 c. 16. Recentiori ætate generalia interdicta oc-
curreunt in Constitutionibus Synodalibus Gualterii Archiepiscopi
Senonensis, quæ editæ sunt an. 828 ubi interdictum compe-
henditur his verbis *antiquum statutum Concilii provincialis* *re-*
novantes, Harduinus t. 6 *conc. par.* 1 col. 560, item apud Marti-
rium *Annali d'Italia* an. 873 t. 5 p. 135 *ed. Romæ 1752*, qui cum
Hadrianum II P. Neapolitanam civitatem interdicto obnox-
fecisse, apud Hincmarum Remensem Ep. 30, 31, 34 *opp. t. 11*
et seq. ed. Paris. 1645, qui interdictum memorat initio sæculi 10,
ab Hincmaro Laudunensi latum adversus Ecclesiam suam, et
Nicolauum II Ep. 5 in *Hist. Franc. Duchernii* t. 4 p. 1199 *ed. Par.*
1641, in Concil. Lemovicensi II *Sess. 2 t. 11 conc. coll. Labb.*
col. 1244 ed. Venet., apud Ivonem Carnotensem Ep. 50, 121 *et*
opp. t. 2 p. 23, 54, 113 ed. Paris. 1647, apud S. Gregorium VIII
Ep. 81, *et lib. 2 Ep. 5 t. 12 conc. ejusd. coll. Labbzi col. 294* *et*
apud Alexandr. III in c. 11 de *Spontal.*, *et in c. 22 de Offi. n. p. in*
jud. deleg., in Chronico Mauriniacensi l. 5, apud eundem Do-
chesnium *Hist. Franc. t. 4 p. 387*. Qui minus probant gene-
ralia interdicta, laudant S. August. Ep. 150 *ad Auxiliam* *opp.*
col. 573 et. cit., qui reprehendit Auxiliam juvenem Episcopo
quod inconsulto, ob Classicani peccatum, totam eius domum
themati subjecerat. Sunt autem hæc Augustini verba: *audierat*
taute aliquos magni nominis sacerdotes quemquam cum domo
anubem ituisse peccantium. Sed forte si essent interrogati, re-
ventur idoneam reddere inde rationem. Ego autem, quoniam
ex me quærat, utrum recte fiat, quid ei repondeam, non inter-
numquam hoc facere ausus sum de quorundam facinoribus
minister adversus Ecclesiam perpetratis, nisi gravissime commemo-
rationem, si animas innocentes pro scelere alieno spirituali suppon-
namus? Quibus quidem verbis non negat Augustinus, quædam
magni nominis Episcopus ob crimen patri-familias totam eius
domum anathemati subiecisse, idque eos fecisse iustis de causis
eoat idoneam reddere sui facti rationem possent; quamquam
numquam eorum exempla sequutus fuerit. Ergo ex hoc Augu-
testimonio manifestum est, ea ætate generalia interdicta adeo
& vero iustis de causis ab egregiis Episcopis adhiberi consue-
Damnat deinceps Augustinus abusum generalis anathematis
parvulis etiam domus excommunicata baptismus, aliisque in
tibus sacra mysteria cum æternæ salutis periculo adhibere
sed non item damnat minores censuras, et interdicta sacra
quamquam generalia, cum nimirum publica ratio ea postulat
contaminata domus, aut gentis flagitia coercenda, vel specta-
liorem frugem revocandi principes familiarum peccantes pro-
priis ad filios, & subditos, sive ii criminis essent participes
flagitio implicati non essent. Sane quæ Augustinus dicit, et

§. 7. Clericus suspensus, si quo interim fungatur munere, unde prohibitus est, irregularis efficitur (1). Nullam tamen irregularitatem contrahit, si quid gerat eorum, quæ ordine necessario non pendent, & id porro gerat non officio clericali, sed tamquam laicus quilibet, uti sunt ædam minorum ordinum munera, quæ in ecclesiis ex recepta consuetudine etiam a laicis exercentur (2).

(1) *Cap. 1 de Sentent. & re judic. in 6.*

(2) *Consule Fagnanum in c. 2 n. 15 et seq. de Cleric. excom. ministr.*

TITULUS XXI.

De Absolutione a Censuris.

Absolutio a censuris quid?

Quotuplex?

& 4. Quis censuras tollat?

Absolutio ad cautelam.

6. Absolutio ad relucidentiam.

7. Censuræ in mortuos, earumque relaxatio.

§. 1. Semel inflicta censura per absolutionem, aut relaxationem tollenda est, ut quis potestatem, gradum, locumque recuperet, unde dejectus fuit. Est autem absolutio a censuris, quæ in antiquis monumentis *pax, relaxatio, venia, communitio* appellatur, relaxatio poenæ, sive oculi, quæ præscripta ab Ecclesia forma conceditur. Danda hæc venia, seu relaxatio non facile, & imprudenter, sed cum ejus qui pridem deliquerat, comperta emendatio (1).

(1) *Can. 53 Caus. 25 quest. 4.*

§. 2. Et quoniam duplex est Ecclesiæ forum, interius, & exterius, ac censuræ in utroque irrogantur, duplex est absolutio, altera, quæ in foro interiori, altera in foro exteriori conceditur. Absolutio in foro interiori datur a Sacerdote, qui Poenitentiae sacramentum administrat, eaque hominem Deo reconciliat; absolutio in foro exteriori tribuitur a iudice, qui censuram infligit, eaque post sententiam externam pacem restituit. Utraque absolutio suis finibus continetur. Itaque qui in interno, aut externo foro solutus censura est, non item in altero foro solutus habetur.

regularitatem inducit (5). Verum Regulares eam vi-
tes excommunicantur (4).

- (1) *Clement. 1 de Sentent. excom.*
- (2) *Cap. ult. de Consecr. Eccles.*
- (3) *Cap. 18 de Sentent. excom. in 6.*
- (4) *Clern. 1 de Sentent. excom.*

TITULUS XX.

De Suspensione.

1. Suspendio quid, & quomodo a reliquis censuris differat?	4. Quando, & quomodo imponi irroganda?
2. Quotuplex suspendio est?	5 & 6. Quomodo suspendio tollatur?
3. Suspendio generalis, & partialis, item perpetua, ac temporaria.	7. Poena clerici violentis suspensio nem.

§. 1. Suspensionis vocabulo intelligimus illud censuræ genus, quo clericis ob proprium delictum ecclesiasticæ potestatis & jurisdictionis usu interdicitur. Ex quo nascitur discrimen, quod inter suspensionem, aliasque censuras intercedit. Nam hæc pertinent ad omnes fideles, illa autem tantum adversus clericos constituitur, quoniam eorum tantum est propria ecclesiastica potestas, & jurisdictio. Etiam excommunicatio aliquem privat ecclesiastica potestate, verum id facit propter communionem cum reliquis fide- libus, a qua excommunicatus repellitur; at suspensio autem postetatem, quæ cum officio & beneficio conjuncta est. Dostat etiam ab interdicto suspensio, quod per illud clerici prohibentur usu rerum sacrarum, sed ea ratione, quia hæc fidelibus omnibus communes sunt; at vero suspensio earum usu interdicitur, quod ab officio, aut beneficio pendet.

§. 2. Triplex suspensio est, nimirum ab officio, ac beneficio, atque ab utroque simul. Suspensio ab officio clericum exercere vetat universa ecclesiastica officia vel ab ordine, vel a jurisdictione pendere, modo sunt omnia officia ecclesiastica; non enim suspensi ab iis relinquantur, quæ etiam laicis sunt communia, uti sunt legatus in ecclesiam, publicæ preces, sacramenta. Suspensio a beneficio clericum excludit a percipiendis beneficiis, atque aliis, quæ ab eo pendunt, non tamen

amentali absolutioni præmittitur, ne propter censuram injure illatam, & ignotam inutilis absolutio sit. Denique incertus est generatim absolutioni ad cautelam, cum incertum sit, num quis censuram contraxerit, aut cum de vi illarum censuræ dubitatur (1).

(1) *Cap. 40 de Sentent. excomm.*

§. 6. Est & absolutio *ad reincidentiam*, quæ datur ad certum tempus, aut ad certum actum, ita ut tempore elapso, aut actu peracto ita absolutus iterum censura implicetur. Quæ absolutio dari solet cum certa lege, videlicet ut lædens intra definitum tempus læso satisfaciatur, aut certa pietatis opera suscipiat, cui legi satisfaciendum est constituto tempore, quo elapso censura reviviscit, & qui legi non satisfecit, cum nulla justa causa impediretur, rursus in censuram incidit.

§. 7. Nec tantum vivis excommunicatis, sed etiam post eorum obitum sæpe ab Ecclesia censuras relaxatas fuisse constat. Nimirum si quis moriens ante impetratam pacem certa dedisset poenitentiae, aut emendationis argumenta, vel eo mortuo appareret, injustas esse censuras in eum latas, ab Ecclesia censuræ ipsæ removebantur, ut omnibus constaret, eum in Catholica communione decessisse. Dabatur olim hæc absolutio factis ipso, quia defuncti nomen vel crucis dyptichis restituebatur, vel ejus nomine factæ oblationes ab Ecclesia accipiebantur, atque ita ipse catholicæ communioni restitutos habebatur (1). Sed nunc ii, morientes censuris solvi non potuerunt, atque ab Ecclesia eo beneficio digni judicantur, certa precum, ac verborum formula absolvuntur (2).

(1) Ita Theodoretus *Hist. l. 5 c. 35 p. 255 ed. Cantabrig.* narrat, Alexandrum Antiochenum sacris dyptichis restituisse S. Joannis Chrysostomi nomen, quod in illis plures annos omissum fuerat. Sunt & alia absolutiones a censuris post obitum concessæ exempla apud Millanum *Annot. Benedict. l. 3 c. 37 c. l. 61 n. 43 p. 45 t. 4 p. 409, 543, 544 ed. Luca 1739*, locisque aliis. Neque tantum absolutionis mortuis concessæ, sed etiam excommunicationis a mortuis latæ in ecclesiasticis historiis exempla sunt. Ita Cyrillus *Ep. 1 ad Cyp. Furnian p. vi edit. Amstel. 1700* oblationem fieri, precesque in Ecclesia fundi vetat pro Geminiis Viore, quod contra ecclesiasticam regulam Presbyterum tatorem in testamentum constituerat. Pene simile decretum extat in Codic-

juris auctoritate ipso facto, altera judicis sententia in-
gatur.

§. 4. Nulla suspensio sine causa ferenda est, quamquam ea non ita gravem requirat culpam, qualem excommunicatio, atque interdictum postulant (1). Quæ causa primenda est in scriptis, in quibus suspensio infligitur, verum in suspensionibus latæ sententiæ lex ipsa iudicis instar est (3). Est autem a Prælato ferenda suspensio tantum in suos subditos, atque ab uno Episcopo suspensus tamquam suspensus ab omnibus habendus est, donec legitime a proprio Episcopo absolvatur.

(1) Clericos ob culpas non ita graves suspensos fuisse, videtur ex Concilio Epaonensi *Can. 4 t. 5 Concil. 712 Collect. Labbei.*

(2) *Cap. 1 de Sentent. excom. in 6.* Id vero locum habet, quando suspensio adhibita judiciali methodo infligitur. Non enim prohibetur Episcopos ob causas sibi notas, quæ in foro externo actis judiciariis minime patent, suspensionem infligere, & clerici, qui huic Episcopi mandato non obtemperant, irregulares evadunt. Quod quidem consentaneum est Tridentini Concilio *bus in c. 1 Sess. 13 de Reform. Consule Benedictum XIV de Synod. Diacer. l. 12 c. 8 n. 5, 4, 5.*

(3) Suspensionum latæ sententiæ plura in jure exempla sunt. Huc enim spectant *cap. 3 de Urur. c. 3 de Clandest. depon. c. ult., c. 25 c. 43 & 44 de Elect., c. 14 de Vit. & honest. Cleric., & Trident. c. 1 & 6 Sess. 24 de Reform. matrim.,* aliaque similia.

§. 5. Indicta ad certum tempus suspensio, eo elapso expirat ipso jure, neque opus habet hominis sententia qua removeatur. Sed suspensio, quæ nullo definito tempore inflicta est, relaxari debet ab eo, qui eamdem inflixit; relaxatur autem, si suspensus resipuerit.

§. 6. Nunquam autem suspensio, quamquam nullo modo tempore obstricta sit, spem veniæ, & ac restitutionis claudit, in eoque differt a depositione, quæ perpetua, sine ulla spe veniæ, exercitii, atque usus ordinum privationem inducit. Accedit, quod clerici sacris officiis, ecclesiasticis stipendiis suspensi dignitatem & beneficia non amittunt, sed tantum privantur fructibus beneficii, aliisque inde pendentibus, sui que ordinis, ac dignitatem munera exercere prohibentur. Verum depositio non solum clericum ab omni munere ordinis, ac beneficio privat, sed eum etiam officio & beneficio omnino privat, titulumque aufert, ita ut ad illud sine nova collatione edire nequeat.

RECENSIO TITULORUM TOMI IV.

	TITULUS I.	
De Ecclesiae in coercendis criminibus potestate.		Pag. 3
	TITULUS II.	
De Delictis, et eorum divisione.		18
	TITULUS III.	
De Apostasia.		20
	TITULUS IV.	
De Haeresi.		27
	TITULUS V.	
De Schismate.		42
	TITULUS VI.	
De Vetita tolerantia hostium religionis.		45
	TITULUS VII.	
De Libris improbatæ lectionis.		52
	TITULUS VIII.	
De hæreticæ privati inquisitoribus.		68
	TITULUS IX.	
De Simonia.		79
	TITULUS X.	
De Maledicto, sive blasphemia.		88
	TITULUS XI.	
De Sacrilegio.		91
	TITULUS XII.	
De Perjurio.		93
	TITULUS XIII.	
De Divinatione.		96
	TITULUS XIV.	
De Magia.		99
	TITULUS XV.	
De Delictis venereis.		101
	TITULUS XVI.	
De Usuris.		106
	TITULUS XVII.	
De Poenis, et censuris ecclesiasticis.		128

§. 3. Abrogat autem; tollitque censuras Iudex, qui easdem inflixit, aut ejus in munere successor, aut delegatus, aut superior (1). Quæ vero a lege sunt constitutæ, vel ab Episcopo, vel etiam a Sacerdote, qui potestatem habet administrandi sacramentum pœnitentiæ, tolli possunt (2); unde fere generalis omnium censurarum absolutio præmitti solet. Sed Presbyter remove nequit censuras, quæ Summo Pontifici, aut Episcopo reservatæ sunt, nisi & facultas hæc speciatim concessa fuerit.

(1) *Cap. 20 de Offic. Jud. ordin. Vide etiam Concil. Nicæn. Can. 5 t. Concil. col. 33 Collect. Labbæi.*

(2) *Cap. 29 de Sentent. excommunic.*

§. 4. Excommunicatio minor a quovis Presbytero præ excipiendis confessionibus approbato tolli potest (1); & quovis Presbyter etiamsi approbatus non fuerit, in articulo mortis, ut dimittendi peccata, ita relaxandi censuras habet potestatem (2). Verum qui ita absoluti sunt, sublato mortis periculo, in quo antea versabantur, sistere se Romano Pontifici, aut ejus Legato debent mandata accepturi; & si recus, eandem excommunicationem contrahunt (3). Sed in iis, quæ Summo Pontifici reservata sunt, suam inter Episcopos potestatem exercet. Nam ipse suos subditos solvit a casibus occultis Pontifici reservatis (4), tollit censuras etiam Papæ reservatas, quibus obstricti sunt, qui Romanum iter suscipere nequeunt, quales sunt mulieres, senes, valetudinarii (5).

(1) Confer Giraldum *Exposit. Jur. Pontif. par. 1 l. 5 c. 1 sect. 94 pag. 772.*

(2) *Concil. Trident. Sess. 14 de Sacram. pœnit. c. 7.*

(3) *Cap. 22 de Sentent. excomm. in 6.*

(4) *Conc. Trident. Sess. 24 c. 6 de Reform.*

(5) *Cap. 15 de Sent. excomm.*

§. 5. Præter absolutionem a censuris, quæ post satisfactionem, aut finitam causam iis conceditur, qui eas admiserunt, est etiam absolutio *ad cautelam*, quæ ad majorem cautionem, ut omnis, quæ forte esse potest dubitationis causa removeatur. Ea porro adhibetur in casibus rescriptis, bullisque Apostolicis, ne quid impedimentum quominus concessa gratia vim & exitum habeat, item a Sacerdotibus, qui sacramentum poenitentiae adminis-

I N D E X

173

RERUM PRÆCIPUARUM.

Index Romanus tomum, Arabicus paginam indicat.

A

Vide *Prælati*.
in sacramento poenitentiae

a censuris. V. *Censura*.
in jejunio. V. *Jejunium*.
Forum III 47.

II 85 V. *Inspectio rei*.
inscriptio IV 10.
100 Eorum officium, &
praesertim Romae II. Or-
151 seq.

48 Eius edendae forma 54
lerat a vocatione in Ius ibi-
is ubi instituenda III 46.

III 25 Ad eum proban-
tiner 98 seq. V. *Probatio*.
I quid IV 100 Poenae in a-
105 seq. Quando nuptias
idulterium. II 146.

id II 150 Quomodo indu-
tumentum dirimens matri-
151 Discrimen inter Jus
m & civile 145.

eclesia, e usque usus circa
ones ad Sedem Apostoli-
135 seq. Jus Primatus in
Pontifice semper agnovit.
Probavit appellationes &
um ad Summum Pontifi-
Cur Apicarii appellationi
ibi. seq.

246 288.
is vetita I 75.

Actio I 62.

III. vindicatur IV 100.
erum Ecclesiae. V. *Bona*
rum.

udicii mutandi causa facta
III 149.

98 Plura in una Ecclesia
9 Eorum ornatus 198 Con-
106 Altare portatile 217.
lesis II 196.

I 259.

an ab excommunicatione
IV 135 Anathema *Mara-*
140 V. *Excommunicatione*.
1 quæ II 218.

us Marcensis an auctor ca-
a sub nomine Hadriani

ordinationes II 109.

Annata, earum origo, natura, equi-
tas I 216 seq.

Anniversaria pro defuncti II 67.

Annulus episcopalis I 179 seq.

Annulus nuptialis II 117.

Antichresis quid IV 116 An iure ca-
nonico permessa ibi. seq.

Apocrisarii I 131.

Apostoleum II 191.

Apostoli, eorumque potestas I 107
seq. II 16.

Apostolorum canones I 36 seq. Apo-
stolicæ Constitutiones ibi.

Apostoli in Iure qui dicantur III 126

Eorum divisio 126 Quo tempore
& quomodo petendi, atque exhi-
bendi sint. ibi. Eorum forma, &
usus, ibi. seq.

Apostasia quid, & quomplex IV 20
seq. Apostasia Clericorum IV 25
Regularium ibi. Apostatarum poe-
nae ibi.

Apotelesmatici IV 96.

Appellantes refutati III 127 seq.

Appellatio quid, & quomplex III
134 seq. Appellatio a definitiva, &

ab interlocutoria 120 seq. Quibus
in causis, et a quibus appellati pos-
sit 122 seq. Appellationis interpo-
nendæ, introducendæ, finiendæque

tempus 123 seq. Eius effectus 123
126 seq. Appellatio in suspensivo,

vel in devolutivo 128 A quibus
appellare liceat 135 Num a Summo

Pontifice, et a supremis Principi-
bus 135 Appellatio ad Summum

Pontificem 131 seq. Jus appellatio-
num separari nequit a Primatu ibi.

seq. Unde hoc Jus repetendum 132
seq. Discrimen inter Orientis et Oc-
cidentis appellationes 141 seq.

Appellatio omisso medio 134 In cau-
sis appellationum Pontifex vel dat

indices, vel causas ipse cognoscit
ibi. seq. Appellatio, ad Metropoli-
tam, et ad Patriarcham 133.

Apis sanctuarii II 197 seq.

Aqua benedicta II 203.

Arbiter quis sit III 150 Arbitrorum
distinctio 152 Quomodo, et qui-
bus in rebus constituantur 154 Qui-
nam arbitri esse possint ibi. seq.

Quot numero constituendi ibi. Quid
si inter se dissimulant ibi. An ad se-

iarum. Ea necessaria so-
ciastica II 246 Ea sem-
per fuerint ib. seq. Quo
er fuerint ib. Eorum di-
distributio 247 seq. Alie-
eunt 290 seq. Quid alie-
prehendat 300 Alienatio-
, & solemnitates ib. seq.
m Episcoporum de non
Ecclesie bonis ib. Pœnæ
ienandum 294 Quæ alie-
nt 295.
iæ quoad immunitatem
nitas.

VIII. vindicatur IV 12
retalium collectio I 66.
ia II 245.

ificia I 69 Brevium Se-
b.

II 165.
nitas irreformabile conti-
postolicæ iudicium IV 66.
norum Pontificum I 69
m species ib. Earundem
es 70 seq.

riæ, & Cancellariæ pro
ous beneficiorum I 217.
tæ II 190.

Vormatiensis I 61.

C

V. Sacramentum.

tio III 65 seq.

lio IV 122 Manuale ib.

Siccum ib. Obliquum ib.

arum origo II 221 seq.
ib.

Apostolica I 71 seq.

regulæ I 70 seq. 215 & seq.

I 200 202.

I 92 & seq.

nitentiales I 58.

rum Origo I 157 Divi-
lunia, & redditus ib. & seq.

59.

Capitula I 160 Horum
ede Episcopali vacante

heologus I 163 Eius in-
officium ib. & seq.

penitentiarius I 164 Ori-
nus ib.

regulæ I 164.

lectiones I 39 & seq. Col-
modo Calcedonensi me-
Collectio Jo. Scholasti-
ctiones Græcorum ib. seq.

44 & seq. Collectio A-
licana, Hispanica 47 seq.

alique 52.

8 V. etiam Oratorium.

edralia, & Collegiata I

sonici.

Capitula Trila damnata IV 65.

Capitularia I 60.

Carcer III 117 seq. IV 15.

Cardinales qui I 127 Eorum Origo ib.
seq. Dignitas ib. & seq. Distinctio,
numerus, & insignia 131 seq. Of-
ficium 133 Jura, & privilegia 135
Quæ beneficia conferre possint 220
A quo creentur 131.

Cardinalis Legatus. V. Legatus.

Cardinalium Congregationes I 71.

Carnevale unde dicatur II 177.

Carthaginensis Concilii IV auctoritas
I 62 seq.

Casuum reservatio I 92.

Catechesis II 33 seq.

Catechismus an impediatur matrimo-
nium II 153.

Catechista, ejusque munus II 34 seq.

Catechumeni qui I 75 II 314 V. Ba-
ptismus.

Cathedralis Ecclesia I 157 Hujus Di-
gnitates 163. V. Dignitas. An pen-
sionibus subiciatur. V. Pensio.

Cathedraticum I 93 II 270 seq.

Causa III 26 Causæ disceptatio 25 & 69

Conclusio 111 Causarum genus mul-
tiplex 34 & seq. Quæ ad forum ec-
clesiasticum spectant ib. Causæ be-
nificiarum 36 Causæ Clericorum 17

seq. 40 Causæ criminales 98. V. Ju-
dicia Criminalia. Decimarum 35

Dubie quæ 84 seq. funerariæ, &

oblationum 34 Causæ de Ecclesie

immunitate, ejusque Juribus 35

Matrimoniales 57 seq. 160 Præju-
diciales, præparatoriæ, & inciden-
tes 97 seq. Temporales 40 Spiritua-
les 34 Quæ ex his majores dicantur

42 Causæ Summo Pontifici re-
servatæ ib. I 114 seq.

Censuales Tabulæ III 81.

Censura quid, & quotuplex IV 134

Censurarum finis 133 earum a pu-
blica penitentia distinctio III 11 &

seq. Quomodo actus Judiciales ib.

& seq. Censuras infligendi Jus IV

148 134 seq. Absolutio a censuris

quid, & quotuplex IV 167 Quis

Censuram tollat 167 Absolutio ad

cautelam ib. Ad reincedentiam 178

Censuræ in mortuos, earumque re-
laxatio ib.

Census quid IV 120 Quotuplex ibid.

Realis, qui, & quomodo constituen-
dus ib. & seq. Personalis ib. An li-
citus ib. Censuræ vitalitius 122.

Census Ecclesiasticus II 268 & seq. a

quo constitui possit & quomodo ib.

Censatio a Divinis IV 164.

Censio honorum quid III 119 Eius

origo, & natura ib. seq. Quibus pa-
teat ib. An irroget infamiam 120

TITULUS XVIII.
communicatione.

TITULUS XIX.
icto.

TITULUS XX.
S nsione.

TITULUS XXI.
tione a censuris.

FINIS TOMI QUARTI.

nus 126 Vetus de ejus æquino-
dio *ib.* Quam periculi ple-
An ab Apostolica Sede ex-
amatus *ib.* Qui ejus sic in-
us *ib.* Contractus societatis.
45. Pignoria. V. *Antichresis.*
II 8.

a quid III 59 Ea vel actor-
rei *ib.* Actor quando con-
stusque pœna *ib.* *seq.* Con-
rei quomodo coercenda 60
etiam Censuris 63 *seq.*
s Romani I 61.

ejusque collectio cano-
o *seq.*

Delictum. Crimina in re-
a quo cognoscenda IV 7
mina Clericorum. V. *Cle-*
id si in Rempubl. deliquit-
Quomodo hæc a Laicis
ib.

Ecclesiis II 198 201 Crux
num I 180.

aritas nuptias impedit II 52.
D

emergens quid IV 114 *seq.*

127 221.

orosus quis. V. *Mora.*
obærat III 117 Eorum pœ-
eq. quæ eas effugiendi re-
b. *seq.*

id II 174 Earum origo *ib.*
visio 176 *seq.* Quibus præ-

79 Quid de Laicis decimas
li percipientibus 178 A qui-
endæ, & quibus ex bonis 179.
s. Pontificum I 25.

quæ I 65 *seq.* Quomodo
erentur 25 Collectio eorum
3 Secunda 64 Tertia *ibid.*
& quinta *ib.* Collectio Gre-
c. *ib.* Decretalium Sextus 66
es Clementis V. *ib.* Decre-
ta. XXII. 67 Decretalium Se-
b. Decretales recentiores.
4.

quid I 250 An simplici de-
e diversa 250 *seq.* Quotus
Coram quibus, & quo-
eragenda 257 *seq.* Delicta
mæ obnoxia *ib.*

quis III 21 A quo consti-
b. An possit subdelegare *ib.*
lo citationem emittat 56.
quid & quodplex IV 18 *seq.*
ecclesiastica 19 Civilia *ib.*
b. Quibus eorum Judicium
t 20 Delicta venerea 100-
iones in matrimonio II 114.

V. *Degradatio.*
174 Earum munia *ib.* An
acciperent impositionem
Quo tempore sublata 186.
1011. Tom. IV.

177
Diaconi I 96 Horum institutio, & nu-
merus *ib.* Quibus officiis olim ad-
dicti 97 *seq.* Quibus modo *ib.*

Diaconicon II 205.

Dies fatales III 127 Feriat. V. *Pe-*
riæ. Justi 115 Stati 45 Devotio-
num, & Orationum 91 Festi. V. *Fe-*
sti dies.

Dignitas quid I 111 Capitulorum di-
gnitates *ib.*

Dilatio quid & quodplex III 105 *seq.*

Dilationum usus 106 Effectus *ibid.*

Quæ Judicis potestas in illis conce-
dendis *ib.*

Diœcesium divisio I 109 Visitatio 89

Hujus finis, & modus *ib.* Cui vi-
sitandi munus *ib.* 144 Diœcesana
lex 91.

Dionysius Exiguus I 46 *seq.*

Diptrycha I 100.

Dispensatio matrimonii. V. *Matri-*
monium.

Distributiones Quotidianæ II 293.

Divinatio IV 96 *seq.*

Divortium quid II 179 Eius natura
156 Causæ ob quas permixtum 153
seq. Judicii forma 153.

Dominica II 152 173 Dominica in al-
bis 21 Dominicæ resurrectionis dies
qui I 176.

Dominicani I 256.

Duplicatio quid III 93 *seq.* Cui op-
ponenda, & a quo *ib.*

K

Ecclesia quid I 7 Eius institutio 8 ad
instar Reipublicæ a civili distin-
ctæ I 10 III 4 Societas inæqualis &
visibilis I 8 *seq.* Non merum col-
legium 10 *seq.* Eius signa, quibus
a sectis Hæreticorum distinguitur I
12 *seq.* Eius regimen necessarium,
& quale sit I 17 Eius imperium di-
stinctum a civili potestate & Rep.
I 10 *seq.* Imperii vis & ratio I 12
seq. 17 *seq.* Eius vis administrandi
sacra, & divina III 7 *seq.* & 16 Fi-
dei depositum custodit IV 52 Potes-
tas a Christo data exterioris & in-
terioris fori III 7 *seq.* IV 3 9 *seq.*
Ecclesiæ coercitio III 17 IV 3 *seq.*
Animadversio in crimina IV 12 18
Potestas spirituales, ac temporales
pœnas infligendi IV 4 *seq.* 12 128
seq. Ecclesiæ Judicium falli nescium
IV 28 Qui Ecclesiam constituunt *ib.*
An in paucis residere huc Judicium
possit 30 An plebis consensus ne-
cessarius 30 *seq.* An Ecclesiæ Judi-
cium uniuscuiusque examini subli-
ciendum 31 An omnium consensus
absolute unanimis sit necessarius 33
seq. An Ecclesiæ Judicium consen-
sum requirat secundi ordinis Presby-

rendum iudicium cogi possint 155
 Justæ arbitrium abliciendi, aut dif-
 ferendi causæ *ib.* Quibus in causis
 arbitri admittantur 156.
 Arbitrium quid III 150 & 156 Quo
 tempore, ac loco, & quibus de re-
 bus ferri debeat 160 An proprie
 sententia sit 156 An rei iudicatæ
 exceptionem pariat 152 Quando
 redigatur ab arbitrium boni viti *ib.*
 Quis arbitrium exequatur *ib.* An
 ab eo detur appellatio 156 Quo-
 modo arbitria finiantur *ib.*
 Arcani disciplina II 28 *seq.*
 Archidiaconus, ejusque electio, offi-
 cium, potestas I 162 *seq.*
 Archipresbyter, ejusque officium, &
 potestas I 165 *seq.*
 Archivium, seu scrinium, & cartha-
 rium Sedis Apostolicæ I 43 *seq.*
 Argentarii IV 126.
 Arrhæ in nuptiis II 118.
 Aruspicina IV 99.
 Ascensio Domini II 177.
 Asseræ an a Monachis diversi I 156.
 Asiani, eorum sententia de celebra-
 do Paschate II 177 *seq.*
 Asylum ecclesiasticum quid II 211
seq. Ejus antiquitas, & origo *ib.*
 Quæ loca asyli jure fruuntur 215
 Qui ab asylo excludantur *ib.* Mo-
 dus extrahendi eum ex asylo ec-
 clesiastico 216.
 Astrologia IV 96.
 Attritio in sacramento pœnitentiæ
 II 83.
 Atrium Ecclesiæ II 204.
 Audientes II 32 87 *seq.*
 Augurium IV 96.
 Aulici beneficia inhiantes a S. Petro
 Damiano reprehensis IV 81.
 Azymi usus. V. *Eucharistia.*
 B
 Baculus pastoralis I 180.
 Baptismus quotuplex II 20 Discremen
 Baptismi Joannis & Christi *ib.* *seq.*
 Ejus materia remota 21 Aquæ bap-
 tismalis benedictio 20 *seq.* Mate-
 ria proxima ablutio, eaque triplex
 22 *seq.* Aspersio, & effusio *ib.* Im-
 mersio, ejusque ritus 24 Forma
 Baptismi apud Latinos, & apud
 Græcos 25 Minister ordinarius, &
 extra ordinem 27 Baptizantur in-
 fantes, & adulti 29 An partus non-
 dum plene editus, an filii infidelium
 valide, & licite baptizetur *ib.*
 Adulti, & catechumeni, atque ho-
 rum gradus 31 Signum crucis in
 catechumenis, & oratio super eos
 32 Catechesis, & disciplina arca-
 ni 34 Catechistæ, & locus cateche-
 sis *ib.* Scrutinium ante baptismum,

ceterique ritus 36 Catechismi po-
 hibentur nummos in concumen-
 tere 41 Cereemoniæ baptis-
 mi tempus 38 *seq.* Solemnitas bap-
 tismi tempus 37 Locus baptismi, & ba-
 ptisterium 39 206 Baptismi
 unctio, professio fidei, or-
 vestes, cereæ facies, liliæ,
 confirmatio, & Eucharistia 41
 Baptizatorum nomen, facies
 que horum qualitas, nomen
 officium 43 *seq.* Cognatio quæ
 patrinorum 44 145 Baptismi
 panarum. V. *Compana.*
 Benedictio duplex I 95.
 Beneficia ecclesiastica, & cano-
 doles, atque institutio liti-
 neficium distinguitur a liti-
 250 Beneficiatorum officia ab
 unctio beneficiorum *ib.* ab
 rum pluralitas, sive *multitudo*
seq. Eorumdem unio quæ
 plex; quibus de causis *quæ*
 & quibus solemnitatibus *ib.*
seq. Quæ beneficia unio *ib.*
 259 Cui faciendæ unio *ib.*
 sit *ib.* Divisio beneficiorum
 mendæ, earumque origo *ib.*
 260 Varia de iis *ib.*
 Commendæ dantur a Superi-
 261 Officium, & ob-
 262 Commendatarii 211
 rum collatio I 212 Ad
 tio pertineat 213 *seq.*
 Beneficiorum reservationes
 Ram origo, & equitatis
 Affectiones 215 Beneficia
 conferenda 210 *seq.* Quæ
 pellantur 247 Beneficia
 266 Effectus annalis, ac
 possessionis 266 *seq.* Profectus
 a Beneficiato in possessione
 tendæ *ib.* Beneficium quæ
 quiritur I 195 *seq.* Quomodo
 244 *seq.* Quomodo
 tur *ib.* Renunciatio heredi-
 pressa 245 Pura, & sub
 ne 253 Renunciationis
 lemmitates, effectus 246
 mutatio beneficiorum 24
 ea observandum *ib.* & 24
 Bibliotheca II 206.
 Bestialitas quid IV 101 Quæ
 puniatur 104.
 Bernardi Circa Breviarium
 gantium I 64.
 Bernardi Maioris collectio
 Biffa Pagmatica quid III 10
 Bigama quid, & quotuplex
 Irregularitas ex bigamia
 Blasphemia quid, quotuplex
 90 *seq.* Blasphemia in Spiritu
 90 *seq.* Cujus fori cognitio

seq. Communio quotidiana, & p^{ri}-
schalis *ib.* Ordo, & ritus sumendæ
Eucharistiæ *ib.* *seq.* Viaticum quid
& a quo datur 56 58 64 Necessitas
illud sumendi *ib.* Usus conservandæ
Eucharistiæ *ibid.* In Ecclesiis non
parochialibus conservari nequit sine
venia Sedis Apostolicæ 69 *seq.* Ad-
ministratio Eucharistiæ ex precon-
secratis *ib.* Eucharistiæ circumge-
statio, expositio, festum Corporis
Christi 64 66 Eucharistia verum sa-
crificium *ib.* *seq.* sacrificium Eucha-
ristiæ Missa nuncupatur; hujus vo-
cabuli significatio 67 Missæ liturgia
ib. *seq.* Preces secretæ 70 Quibus
diebus, quo tempore, ac loco olim
Missa celebraretur 73 Quo idiomate
73 Missa prima quando, quomodo,
& a quo Apostolo celebrata 220
Fructus & valor sacrificii Missæ 67
80 Missæ pro defunctis 66 Pro certa
& designata persona 78 *seq.* Plures
uno die Missæ a Sacerdote celebra-
tæ 74 Missa Præstantificatorum *ib.*
Missa publica, & privata conven-
tualis, canonica, sive parochialis
76 *seq.* Solitaria quæ 77 Missæ sa-
crificium sine venia Sedis Aposto-
licæ in privato oratorio celebrari
nequit 78 218 Quibus diebus fideles
Missæ sacrificio interesse debeant
78 Missæ honorarium, ejusque ori-
go, & antiquæ oblationes *ib.* Mis-
sæ catechumenorum I 100.

Examen ordinationi præmittendum I
68 *seq.*

Examinator Synodalis, & ejus judi-
cium I 230.

Exceptio quid, & quonplex III 90
Dilatatorie exceptiones, earumque
divisio 91 Quæ actorem, quæ cau-
sam, quæ iudicem, quæ procura-
torem respiciant *ib.* *seq.* Perempto-
riæ, & earum divisio *ib.* Quando
peremptoriæ, & quando dilatorie
exceptiones proponendæ *ibid.* For-
ti præscriptionis exceptio quæ, &
quando opponenda 91 Quando ex-
ceptio majoris excommunicationis
94 Ea antecausam expendenda 98
Exceptio doli 91 *seq.* Exceptionis
effectus 96 Cui probandæ exceptio-
nis onus *ib.* Exceptionum contraria
ib. *seq.* Exceptio rei judicatæ. V.
Res judicata.

Excommunicatio quid, & quonplex
IV 131 Excommunicandi potestas
a Christo Ecclesiæ data 134 Ex-
communicatio mortalis quæ, in quos
ferebatur 137 Medicinalis quæ, &
a publica penitentia distincta 138
Excommunicatio major, ac minor,

& anathema 139 Excommunicatio
Hebræorum 141 Excommunicatio
latæ, & ferendæ sententiæ *ib.* illius
antiquitas 142 Effectus majoris ex-
communicationis 144 Traditio Sa-
tanæ quid *ib.* Excommunicati vi-
tandi, & tolerati qui 145 *seq.* An
cum excommunicatis toleratis etiam
in sacris, & divinis permitti com-
municatio sit 148 Cui potestas ex-
communicandi sit 149 Vis excom-
municati latæ a Summo Pon-
tifici *ib.* In quos feratur excom-
municatio 155 Etiam Principes, &
magistratus excommunicationi sub-
jici possunt 153 An excommunica-
tio iniusta metnenda 160 Excom-
municatio propter res disciplinæ 157
Quas ob causas ferenda excommu-
nicatio *ib.* Prævia motivio *ib.* Ex-
communicatus a quo absolvendus
158 Excommunicationis sententia
ab aliis quoque Ecclesiis observan-
da *ib.* Excommunicatio Monacho-
rum 141.

Fixæ Ecclesiæ II 205.

Exempti qui I. 92. V. *Episcopus.*

Exilium ab Ecclesia irrogatum IV 14
140 *seq.*

Exomologesis II 82.

Exorcista, & ejus officium I 104 *seq.*

Extravagantium collectiones I 67.

Ezechias comburi jubet libros Salo-
moni triburos IV 55.

F

Factum dogmaticum IV 62 *seq.* Ec-
clesiæ, & Summi Pontifici in eo
definiendo inerrantia 61 *seq.* Factum
mere personale *ib.* Facti, jurisque
distinctio *ib.*

Feræ III 90 Earum divisio *ib.* Ec-
clesiasticæ quæ *ib.* Cui hebdomadæ
dies feræ dicantur 91 Num actus
judiciales fieri possint diebus feriæ-
tis *ibid.* Caput ultimum de feriis
illustratum 93 Feræ carnis privi-
lii 117-8.

Feri dies II 174 Forum origo, &
distinctio *ib.* *seq.* Feræ mobilia,
& immobilia 177 *seq.* Feræ Do-
mini B. M. V. Martyrum, Con-
fessorum *ib.* Sancti patroni 176
Festa constituendi ius penes quem
ib. *seq.* Festorum sanctificatio 182
Eorundem deminutio 186.

Fides Ecclesiæ Catholicæ IV 27 *seq.*
Cui de rebus fidei Judicium. V. *Eccle-
sia*, *Pontifex.* In fide dubius
quis 32 An hæreticus. V. *Hæresis.*

Flamines IV 24.

Fœtus nauticum IV 112 *seq.* An utro-
que iure probetur *ib.* *seq.* An idem
in merenti negotiatione *ib.* *seq.* Cap.

- Chiromantia** IV 96.
Chirotheca I 179 seq.
Chorepiscopi I 150 Eorum ordo 155 seq. Officium & potestas ib. Quando desierunt ib.
Christus V. *Confirmatio*.
Christiani apud Ethnicos Indices litigare vetiti III 13.
Ciborium II 188 200.
Citatio quid III 52 Eius in iudiciis usus, & necessitas 53 Verbalis, & rediti ib. Verbalis quatuorplex ibid. Quomodo reo significanda 53 Quid si reus absens fuerit 55 Vel in alieno territorio versetur ib. Quae comprehendendi debeant in citatione 48 seq. Eius rite peractae effectus 57 Quae vis Citationum Generalium 127.
Clement I. eius gentiline litterae I 39 seq. 42 seq. Supposititiae ib. Num Auctor Constitutionum Apostolicarum 39 164.
Clementinae I 66.
Clerici qui I 72 Horum Hierarchia 74 Ordinatio 181 seq. Jurisdictio 75 Privilegia ib. seq. Vita & honestas 77 seq. Vestes, & tonsura 78 seq.
Clerici conjugati I 106 seq.
Clerici criminosi a quibus coercendi III 16 Horum de grado defectio ib. ad laicam communionem redactio I 250 An ad laicum iudicem trahantur III 14 seq. 40 An possint Privilegio fori renunciare ib. seq. Num procuratores esse possint 30.
Conditor s. I 149 Eorum origo ibid. Species 150 seq. Officium ib. A quibus constituantur ib.
Codex Canonum universae Ecclesiae I 39 Codex Graecorum ib. seq. Latinarum ib. seq.
Conlibatus ordinibus sacris annexus I 109 num ex voto, an ex lege ib. Orientalis, & Occidentalis Ecclesiae disciplina 106 235.
Cimiterium unde dictum II 228 Eius situs ib. seq. Locus relig. osus est 237. V. *sepultura*.
Conobium quid I 260 seq. Conobitarum 260.
Contra antelucani II 100 seq.
Cognatio naturalis impedit matrimonium II 121 seq. Cognationis gradus quomodo numerentur ex Jure civili, & canonico ib. seq. Quo gradu vetitae nuptiae sint 121 Quomodo vetitae sit graduum numerandorum ratio ex Jure Canonico 121 seq. Cognatio Civilis 121 Spiritualis 129.
Cognitio cui competat III 81 Ordinalis, & extraordinaria ib. Pro tribunali 108 Plenaria 100 Summaria ib. V. *Ordo cognitionum*.
Collatio beneficiorum I 211 212 *Beneficium*.
Calibus quid IV 121 seq.
Commenda V. *Beneficium*.
Commisoria lex IV 116 121.
Communio laica, & peregrina seq. Communio ex praesente II 69 V. *Eucharistia*.
Competentia beneficium III 116 bus tribuantur ib. seq.
Completorium II 176 seq.
Compromissum quid III 121 incutendi modus ib. Pienam patitur ib. Recentum 111 Quae actionem pariat ib. Quomodo patitur 157 Quamnam compromissum respuant 156.
Compurgatores qui III 84.
Concilia I 28 seq. Ecumenica seq. An ea sint necessaria ad tam Auctoritas 30 Iam confirmanda sunt a R. Rom. Qui iis intersint, argumentum 30 An aliquid detrahatur monarchiae I 20 An sint iurificem ib. seq. Nationalia 32.
Concilium ridendum I 170 seq. Concil. Tridentinum V. *Cardinales*.
Concordata I 70 204.
Concubina quae II 111.
Concubitus quid II 110 204 Improbatus II 112 seq. 114 IV 101.
Condemnatio propositionum ib. IV 65 seq.
Conditio impedit matrimonium
Confessio probationis prope & quatuorplex III 73 Iuramentum vis ib. extrajudiciale plene probet ib.
Confessio Sacramentalis V. 17.
Confirmatio Sacramentalis eius materia 46 Causa consecratio is rursus ib. 48 Minister 47 Quae 48 Subiectum eiusque effectus 41 tempus eorumque officium ib. cognatio V. *cognatio*.
Confirmatio electio, V. *Confraternitates II 245.
Consuetudo quid, & quomodo inducitur ib. 245 Trilicentini Decretis ib.
Contractus assecurationis ib. Cur inductus, & quomodo tractus dictus a *goldere* tractus mutui V. *mutui*.*

242 Quid si ejus pater Beneficio ministraverint *ib.*
 sacra in Ecclesiis II 202 seq.
 tas Ecclesiastica II 209 Unde
ib. Ejus partes. Prima ut in
 ia profani actus non exerceat
ib. Altera jus asyli 211 Quid
 de hoc *ib.* v. *Asylum*.
 tas realis, unde repetenda I
 211 seq. Ejus vindicte *ib.*
 cerna imponentis, & solventis
 a ex bonis ecclesiasticis *ib.*
 Quibus comperat privilegium
 unitatis *ib.*
 tas personalis clericorum I 75
 mentum. V. *Mairimonium*.
 um mixtum quod III 26.
 tia impedit nuptias II 141.
 quid IV 100 Ejus poenae
 An incestus contrahatur ob
 sionem spirituales *ib.* Quid
 re statutum *ib.*
 ntiae unde sumptus, & earum
 tus II 159 seq. Has conceden-
 stas Ecclesiae data *ib.* Cujus
 varius est 160 Plenariae, quae
 o Romano Pontifice, partiali,
 etiam ab Episcopo concedun-
 tur. Quibus delegari possit haec
 tas *ib.* Qui indulgentias con-
 antur 161 seq. Earum conce-
 arum causae ac variae species
 162. Earumdem finis 164 Indul-
 gentiae pro vivis, & defunctis *ib.*
 modo acquirantur, & nuncien-
 b. An Capitulo Sede vacante
 gentiae concedi possint I 162.
 Irregularitatem inducit I 247.
 tio, ejusque Congregatio Ro-
 IV 68 Ad eam graviora ex-
 orbe negotia deferenda 76 In-
 toris munus, & Episcopi ea-
 officium 72 Quibus exosum
 isitionis tribunal *ib.* Qual fal-
 uidelitate accusetur 73 Poena
 quas infligit, modus *ib.* Fi-
 75 Inlusae haereticorum quere-
 73 Manus Inquisitoris quibus
 mittatur 69 seq. Quid si in-
 tores auctoritate abutantur 75
 uores alicubi adhibentur *ib.*
 recte hoc munus Regularibus
 nistum *ib.* Quinam ad hoc
 nal deferendi 76 Qui deferre
 ntur *ib.* seq. Num infames ac-
 tores, ac testes esse possint *ib.*
 ab inquisitoribus horam ac-
 torum, ac testium ratio ha-
 77 Falsi accusatores & te-
 quomodo puniantur *ibid.* Sa-
 entum judici, accusatori, te-
 sti impositum *ib.* Modus, &
 as iudicii Inquisitionis *ib.* Ap-

pellatio ad supremam Inquisitionem
ib. Quinam iudicio Inquisitionis
 obnoxii 78 Qualia ob crimina quis
 deferendus *ib.*
 Innocentius III vindicatus III 41 E-
 jus decretalium collectiones I 64.
 Inspectio rei quid, & quando adhi-
 benda III 86.
 Institutio quid I 221 seq. V. *Juspa-
 tronatus*.
 Instrumentum, ejusque distinctio, fi-
 desque, auctoritas in iudicio III 81.
 Interdictum quid, & quocumque IV
 158 Generalis interdicti antiquitas
 159 Eius modus 161 seq. in quos
 feretur 158 Poenae eorum, qui in-
 terdictum violant 162 An cessatio
 a divinis alia ab interdicto 163.
 Interloquutio quid III 108.
 Joannes Evangelista fugit a balneo,
 in quo erat Cerinthos haereticus
 IV 49.
 Interrogationes, quae olim in iure
 fiebant III 71 Interrogatorio actio
 quid *ib.*
 Interstitia ordinum I 187.
 Irregularitas quid, & unde procedat
 I 234 seq. Ex crimine 234 seq. Ex
 vitio, aut defectu, vel animi vel
 corporis 236 seq. Quomodo, & a
 quo tollatur 242 seq.
 Isidori Collectio canonum I 44.
 Isidorus Mercator qui fuerit I 50
 seq. Eius collectio *ib.* Auctor ca-
 pitulorum, quae Hadriano L. tri-
 buuntur 52 seq. Eius collectio Ro-
 mae sero cognita 54 Eius auctori-
 tas, finis & falsitas monumentorum
 56 seq. An per eam novum
 aliquod jus inductum fuerit *ib.* Un-
 de praesertim sumpta 50 III 134.
 Inhibere quid II 163 seq.
 Index quis III 25 Ordinarius, vel
 Delegatus *ib.* seq. Legitimus, seu
 competens 34 Non competens *ib.*
 Suspectus 35 Qui iudices iurisdic-
 tionem, & qui tantum notionem
 habeant 26 Qui iudicent, & qui
 ius dicant *ib.* Index re cognita iu-
 dicare debet 69 seq. Quid si iudicet
 contra expressam legem 112.
 Iudicium quid III 25 Quibus rebus
 constet *ib.* & 15 Variae species iudi-
 ciorum 27 seq. Iudiciorum ordo 28
 Iudicia coram competente Iudice
 exercenda 33 Iudicia Ecclesiae A-
 postolorum aetate 8 seq. Sub Apo-
 stolorum successoribus 11 seq. De
 controversis Christianorum sub
 ethnicis Imperatoribus 13 An ea
 vera iudicia fuerint, seu potius
 arbitria *ib.* seq. Quomodo nihil ab
 iis abfuerit, quod ad iudicium sub-

terorum *ib. seq.* An Ecclesia per orbem diffusa erroris expert *ibid.* In Ecclesia semper extare debet iudicium falli nescium *ib. seq.*

Ecclesia Romana unitatis centrum, & caput omnium Ecclesiarum I 12 IV 33 *seq.* Cum ea necessaria communio, & conjunctio omnium Ecclesiarum *ib.* Quid ad eam ostendam in Synodo Nicæna statutum, quid deinceps actum fuerit 43 Reliqua. V. *Pontifex Romanus.*

Ecclesiæ significatio II 201 Christianorum Ecclesiæ, & varia earum nomina *ib.* An Christiani initio habuerint Ecclesias *ib.* Simplicitas & inde splendor Ecclesiarum a prioribus sæculis, & hujus vindiciæ 193 *seq.* Verus forma, & situs 192 Partes interiores earumque distributio 197 *seq.* Narthex *ib.* Navis *ib.* Sanctuarium *ib.* Apsis, & Sedes Episcopi, & Presbyterorum 198 Ara sive altare 199 Ciborium, & Crux, ejusque forma, & situs *ib. seq.* Candelabra, & luminaria 201 Sacræ imagines 202 *seq.* Partes exteriores Ecclesiarum 200 *seq.* Ecclesia matris & filialis I 171.

Ecclesiarum consecratio, ejusque ritus ex antiqua & nova disciplina II 206 *seq.* An idem consecrare, & dedicare 207 *seq.* Cuius sit Ecclesiam consecrare, quando facienda consecratio, & num Ecclesiæ, aut altaris consecratio iteranda sit *ib.*

Ecclesiarum reconciliatio ob pollutionem quid, a quo, & quomodo facienda II 208.

Ecclesiarum reverentia ab omnibus habita II 209 *seq.*

Ecclesiarum immunitas. V. *Immunitas Ecclesiarum bona.* V. *Bona Ecclesiarum.*

Electio quid I 199 Antiquus electionis modus *ib. seq.* Quando ius eligendi ad Clerum 201 *seq.* Quando ad Canonicos delatum 203 Quando Sedi Apostolicæ reservatum, ejusque ratio 204 *seq.* Electio quatuorplex 207 *seq.* Quomodo, & intra quod tempus facienda *ib. seq.* Inferiorum Prælatorum electio quæ 205 *seq.* Qui elegi, vel eligere possint *ib.* Confirmationis necessitas, ejusque vis, & ratio 209.

Episcopæ I 277.

Episcopus, ejusque officium I 88 *seq.* Potestas in foro interno, & externo 91 Legislativa, judicialis, & criminalis 92 Potestas ordinis, & jurisdictionis 91 *seq.* Ut Episcopus utrumque habeat, necessaria ordi-

natio, & legitima missio ministratus ab eo gestum in III 4 Episcopi potestas trahit Monarchiæ Ecclesiæ testas jurisdictionis archiepiscopali 130 *seq.* 160 Episcoporum titia supra Presbyteros I 91 pale iudicium II 19 *seq.* Actio, & delegatio in exercitio *seq.* II 217 Jurisdictio in foro Regularium *ib.* Ius Confraternitates laicorum conferendi beneficia in II 211 Ius in hospitalia, & habeat in exempta II 244 statutale Episcopi conjugum ecclesia vindicatum I 182 890 *seq.* An ea divini Juris Quanto tempore, & quomodo abesse possit 91 Pœnæ Episcopi residentis *ib. seq.* Obligatio Missam pro populo I 174 intercedendi pro reo 219 Episcopus cogatur eligere in generali 170 An cogatur testimonium ferendum II Episcopus quis, & quomodo eligendus. V. *Electio.* Episcopi confirmatio Pontifici reservata Episcopus cur appelletur apostolicæ gratia, & quæ formula adhiberi cœrit *ib.* Ejus consecratio I 179 olim facta, & a quo, & facienda 181 *seq.* Ejusque eam protrahentium 182 & varia in ea præsentia negotiorum *ib. seq.* Juramentum Episcopi in consecratione 183 quo ritu in exteriori foro exercuerint IV 10 *seq.* Hæresis, apostasia, & quomodo se tunc separant Christiani IV 44 *seq.*

Erreudicium quid III 16 Error quo modo matrimonii perdat II 148.

Eucharistia quid, & varia nomina II 51 *seq.* Ejus dogma transubstantiationis azymi, & fermenti *ib.* Quid panis 52 & 54 Quotidum vinum, & eundem aquæ admisceatur 54 *seq.* Ejus forma, & minister plures Sacerdotes conferri possint 55 Quis vel distributor ordinarius, & ordinem sit *ib.* Qui suscipiant 56 *seq.* Deprecandi Eucharistiam, & junio 57 *seq.* Communio quæ, & sub una tantum

ib. Prava hæc lectio vetan-
Ecclēsia ab eaque designan-
libri, qui legi nequeunt 57
Laico Principe hæc lectio
possit 58 Jus Summi Pon-
di, improbandive libros 59
in Ecclesiæ, aut Summi
cis *ib.* An ab Episcopo, &
ciati Concilio libri damnari
ib.

matrimonium impedit II 140.
necratio quid III 61 Unde
b. An multiplex *ib.* An ne-
actoris, & rei præsentia 63
do fiat *ib.* Et iudicii initium
Ficta quæ dicatur 63 Qui-
causis non necessaria *ib.*
ei ejusdem effectus *ib.*

Mozaraba II 69 70.
earum plures judicantur
Quæ Petri, Jacobi, Mat-
thæ dicuntur, an istorum
9.

usus apud Apostolos 67.
cessans quid IV 124 Quomo-
dari debeat *ib.* Quomodo
um amissum recte perci-
usur *ib.*

M
nid, & quotuplex IV 99
do a divinatione distincta *ib.*
in unquam extiterint *ib.* Cur
i, & malefici dicti *ib.* Ro-
mæ *ib.* An iisdem obnoxii
entes magos *ib.* Quid arbitrio
relictum 100.

us qui III 3 Ecclesiæ a
dati 4 In Republica necesse
Sine imperio, & jurisdictione
si *ib.* Ecclesiæ magistratibus
a jurisdictione *ib.*

Bracarenſis, ejusque colle-
gionum I 59.

, & forma Sacramentorum
mutari ab Ecclesia possit 16.
nium quid II 110 Huius ma-
forma, minister 113 Con-
in matrimonio quomodo ex-
it 113 Matrimonium legiti-
ratum, consummatum *ib.*
, præsumptum, putativum
inſcientiæ, & ad morganati-
onem
Huius origo, & vocabuli
tio 115 Impedimenta diri-
, et impediētia 120 121
impedimenta matrimonii con-
tollant 120 An Episco-
are possit impedimenta di-
a 124 An impediētia 131
Summi Pontificis laxandi-
menta late vindicantur *ib.*
pedimenta laxari soleant 132
usæ requirantur et quomo-

do 133 Dispensatio alia publica, alia
occulta *ib.* Impedimentorum di-
rimentum divisio, et natura 134
Matrimonium clandestinum, ejus-
que vis ante, et post Tridentinum
135 Impedimenta impediētia 132
An dissensus parentum in Matri-
monio filiorum fam. impediāt 133
Quomodo consummatum et ratum
dissolvatur 137 Matrimonium
quoad thori separationem, ejusque
causæ 137 Judex causarum matri-
monii. An sint Prælati inferiores
Episcopis 138 Censuræ matrimo-
nii methodus ac defensor *ib.*

Matutina preces II 166.

Mercatorum libris quæ fides III 86.

Messium tempus feriatum III 90.

Metaposcopiam IV 96.

Metropolis. Horum origo, et po-
testas I 141 Ab Ecclesia institui et
quare 85 109 An Apostolis et
ante Nicænum I 141 Eorum juris-
dictio 143 Eorum pallium. V. *Pal-
lium.*

Militia Clericis vetita I 77.

Missa. V. *Eucharistia.*

Missio in possessionem quid, quotu-
plex, & quando detur II 60 Mis-
sio ex 1 et 3 Decreto quæ, et ejus
effectus. An sola dominium trans-
ferat 60 An danda propter rei con-
tumaciam in causis beneficiariis 61.

Mitra Episcoporum I 180.

Mohatra quid. An contractus usura-
rius IV 119.

Monachi, eorum nomen, origo, et
genera I 158 Propagatio per orien-
tem et occidentem 160 Eorum re-
gula primitiva, et status I 162 An
centes esse possint III 78 Labor
manualis antiquorum monachorum
I 162 Quam immerito revocari
nunc vellet II 137 Monachi olim
laici I 164 Utilitas studiorum Mo-
nachorum II 135.

Monasterium quid, et ubi primum
institutum II 115 Nova Monaste-
ria quibus legibus ædificanda 137
Exemptionum eorum vetustas, et
æquitas I 165 II 137.

Moniales quæ, et earum origo I 170
Earum regula, clausura, et ejus
lex *ib.* Earum dotes IV 87 Earum
regimen Episcopo commissum, et
quid circa electiones Abbatissarum
I 174 Extraordinarius confessorius
iis concedendus I 171 Earum Mo-
nasteria intra urbes ædificanda II 177.

Monitiones ante sententiam excom-
municationis IV 155.

Montes Pietatis quid IV 16 Forum
origo et causa *ib.* Cui protestanti-

- Naviganti interpretario. V. Usura.*
Forma sacramenti. V. Sacramentum.
Formae literæ I 152 188 IV 43.
Fornicatio quid IV 103 Huius cri-
minis poenæ 101.
Forum quid, & quod duplex III 33 45
Forum competens 33 Domicilii 45
Contractus 46 Delicti 47 Rei sitæ
ib. Ob causæ continentiam 48 Ob
Jurisdictionis prorogationem 49
Forum privilegiatum ib.
Forum Ecclesiæ III 5 IV 5 Internum,
& Externum III 7 10 IV 4 Causæ
ad hoc forum spectantes. V. Causæ.
Franciscani I 263.
Fulgentii Ferrandi Breviatio cano-
nica I 38.
Furtum rei sacræ. V. Sacrilegium.
G
Gazophylacium II 105 182.
Gerontocomia II 244.
Gradus Cathecumenatus. V. Baptis-
mus. Pœnitentiæ. V. Pœnitentia.
Græci sine venia Sedis Apostolicæ ad
ritum Latinum transire nequeunt
II 19 Græci schismatici IV 41 seq.
Græcorum collectiones. V. Cano-
nica Collectioes.
Gratia sacramentalis. V. Sacramentum.
Gratianus Auctor decreti I 59 Eius
methodus, laudes, vitia ib. seq.
Juris emendatio 60 Quid in eo Pa-
leæ nomen significet 62 Eius au-
thoritas 63.

H

- Hadrianus I. P. Dionysianam colle-*
ctionem offert Carolo M. I 42 An
anctor capitulorum ad Angilram-
num 53 seq.
Haruspicium IV 96.
Hasta publica pro distrahendis pigno-
ribus III 117.
Hebræorum præcepta I 121 seq. Hebræi
non omnes ab adolescentibus legi
sinebant S. Scripturæ libros IV 55
Eorum peccatum in Spiritum S. 60
Eorum templum II 109 Concubi-
tus Christiani hominis cum Hebræa,
vel Ethnica muliere, quibus poenæ
puniatur IV 104.
Hæresis unde dicta, & quid IV 27
Hæreticus qui 38 Num hæreticus
qui sciens prudens in fide dubitat
ib. De hæresi suspectus quis ib. Sus-
picio de hæresi quod duplex ib. Hæ-
retici irregulares 39 Inter Catholi-
cos non tolerandi 45 A Justiniano
Imp. expelluntur 51 A Michaelæ
Imp. capite mutantur ib. Eorum
libri cremati 59 Hæreticorum poena
40 seq. Num hæc crudeles haberi
possint 73 Hæretici ad Inquisitionis
tribunal deferendi 76 Num ab E-

- piscopo, aut ab Inquisitione*
solvi possint 72 seq. Adtolle
Ecclesiam redeuntes quomodo
piendi 41 Catholicorum mu-
nia cum hæreticis II 147 160
Hierarchia quid I 75 & seq. Ali-
nis, alia Jurisdictionis ib. An
que a Christo instituta 81 Et
ratio, discrimen, tractatio 82
Hierarchia Ordinis 87 Jun-
nis, & ejus Magistratus 88
Postulat unum omnium epis-
coporum unitatem 110 seq.
Hincmarus Rhemensis I 14 III 11
Hispanica collectio. V. Canonica
collectioes.
Homicidium quale irregularitas
ducat I 236 seq.
Honorarium Missæ II 80 seq.
V. Eucharistia.
Honorii III. Decretalium ubi
I 64.
Horæ canonicæ II 167 seq. Horæ
eternæ ib. V. Officium Dei.
Hospitale quid II 241 242
Hospitalium species 243 An
simus eorum usus apud Cato-
ib. Quæ ospitalia episcopi
sint 243.
Hostes Religionis non toler-
45 seq. An eos armis per-
porteat 49 seq. Num in
terari possint & quomodo
tum Ecclesiæ, & civi Rep-
damnum infer ut 50.
Hyemantes qui IV 104.
Hypositatio IV 21.
I
Idolatriæ rei quibus poenæ
IV 24.
Jejunium, & abstinencia II.
Jejunium quadragesimæ 17
go, institutio, tempus 17
Tempus, quod hoc jejunium
cedit ib. Jejunium quatuor
xæ feriæ, & Sabbati 181
tuor temporum, ejusque
finis I 185 II 186 seq. Vbi
de vigiliis, peragendis
orationibus 183 Absinentia
nil, & eius ratio, vitia
ib. seq. Unica comestio
tempore, ratione, carnis
tura 189 seq. Subjectum
seq. Dispensatio & ratio
ac ciborum esumalium ib.
ante Eucharistiam. V. Eu-
charistia.
Illegitimus ordinari nequit
Quomodo legitime
Religione arceretur Prefectus
Legitimus pro ordinibus
tiam pro beneficiis legiti-

iusus nominis ethymon I
qua. V. *Pontifex Romanus*.
ius origo, et nomen I 172
erenda est per concursum,
ratio 230 Non fit in ec-
cispatronatus laicorum 232
us in ecclesiis exemptis 138
officium, & potestas 177
ichi sint ex iure divino 173
An sint iudices in rebus
An excommunicare possint
chorum libri M 113 Paro-
entia in matrimonium 150.
elebratio II 177.

am II 205.
qui, & eorum sententiæ
anonico I 34.
eiusque origo, & nomen I
iarchæ Majores, & Mino-
141 Patriarcha totius Oc-
tom. Pontifex 126 138 Pa-
Orientis, eorumque ordo,
tio 138. Hi nunc tantum
140 Patriarcharum jura
ites ib. Patriarchæ ab Ec-
tituti, & cur III 135.
titulus, ejusque origo I

astro requisita IV 101.
aid IV 18 Unius Ecclesiæ
subiectum 19 Peccatum
II 85 IV 18.
sient an futura pretiosior
Mutuum.

286 Ecclesiasticum, ejus-
penes Clericos ib. An de
possint ib. Spolium in
ericorum 287.
istica quid II 265 Origo
ib. Qui pensionem con-
Quibus de causis pensio
ib. Quæ beneficia pen-
sibici nequeant 273 Quod
onarius habeat ib. Quo-
sio extinguatur ib.

153.
usque pœnæ 124.
quid, & qui auctoritate
V. *Beneficia*.
divisio I 72.
uid I 111.
lum quid significet IV 36.

II 122.
mobilia, tum immobilia
utrahenda III 117 Quid
I harram accesserit au-
stus 117.
datur I 139 II 85 101

quid, & quodplex III
tentium pœnæ 63.
a quo infligantur IV 1
otexas in iis infligend.

etque tum interioris, tum exterioris
fori ib. Ecclesiasticarum pœnarum
finis 13 132 Finis pœnarum civi-
lium 13 Pœnæ ecclesiasticæ quoru-
plicitis generis 14 132 Temporales quæ
14 Hæ cur ab ecclesia infligantur 15
Semper a spiritualibus distinctæ 16
133 Unde hoc pœnarum discrimen
ib. Temporales pœnæ in Ecclesia
vetustissimæ 15 Earundem species
183.

Pœnitentiæ, ejusque effectus, neces-
sitas, definitio &c. II 82 usque ad
100 Publicæ pœnitentiæ ad corpo-
rales pœnas referendæ IV 14.

Pontifex Romanus Ecclesiæ caput, &
centrum unitatis I 111 112 IV 59 69
hjus jura, & potestas in totam Ec-
clesiam I 111 113 III 132 Cum eo
convenire, eique parere omnes de-
bent I 25 Habet Primatum hono-
ris, & jurisdictionis 18 Causæ ma-
jores ad eum semper delatæ 119
Hjus leges 25 Rescripta 27 Jus ac-
cipiendarum relationum 118 Con-
dendi, & abrogandi leges 113 Pœnis
coercendi ib. Concedendi Indulgen-
tias 119 Aliquem eximendi a juris-
dictione Ordinarii ib. 266 II 219
Indicendi, & confirmandi Concilium
Œcumenicum, eique præsidendi 97
Missalis, & Breviarii constituen-
di I 123 II 173 Pios homines inter
beatos aut sanctos referendi I 124
Regulares Ordines approbandi, aut
tollendi ib. Hjus iudicium soli Deo
subjicitur I 123 Falli nescium I 115
IV 33 Damnat libros noxios 53 Ejus
potestas Episcopalis. Metropolitica,
Patriarchica I 126 III 134 Tempo-
ralis I 126 Elus potestas auferri ne-
quit III 134 Primatus ab eo dis-
jungi non potest I 125 Constituit,
ac dimittit dies festos II 175 Con-
fert Beneficia. V. *Beneficia*. Ejus
jus in recipiendis appellationibus.
V. *Appellatio*. In laxandis impedi-
mentis matrimonii. V. *Matrimo-
nium*. Potestas in Episcopos, &
episcopatus I 119 Osculatio pedum
Summi Pontificis, & genuflexiones
II 89 Pontifex cur non utatur ba-
culo I 180 Electio Summi Pontifi-
cis 197.

Portio canonica II 274.

Portio congrua II 290.

Positiones earumque origo, & causa
III 72 Quales esse debeant ib. Ea-
rum effectus ib.

Possessio, ejus questio cur seorsim
a proprietate cognoscenda III 27
Possessorum iudicium quid, &
quodplex 28.

Postulatio quid I 211 In quo diffi-
ab electione, & in quo cum ea
conveniat ib.

Præconizatio, & propositio quid I 210.
Prælati inferiores, eorumque distin-
ctio, & potestas I 154.

Præsumptio quid, & quoduplex III 86
Quæ præsumptio iuris, & ejus ef-
fectus 87 Quæ, & quoduplex, præ-
sumptio hominis ib. Præsumptio in
civilibus & criminalibus 88.

Presbyter, ejusque officium, & po-
testas I 95 Eius jurisdictio pendet
ab arbitrio Episcopi 96 sine venia
Episcopi prædicare non potest 90
An Presbyteri secundi ordinis sint
judices in rebus fidei. V. *Parochi*.
Presbyteræ I 278.

Primates, earumque origo, dignitas,
potestas I 141 An alii a Metropol-
ititis, & Patriarchis fuerint ib.

Primitiæ, earumque usus, & anti-
quitas II 279 Earum præstandarum
ratio, & hodierna de iis Ecclesiæ
disciplina 283.

Princeps laicus in res sacras ius non
habet IV 156.

Privilegium quid I 27.

Probatio quid III 69 Cui probandi
onus sit ib. Probatio plena, & se-
miplena 70 Num semiplena probe-
tur in iure ib. Plenæ probationis
species 71.

Processus quid III 28.

Procuratio, ejusque solvendæ tem-
pus, & quantitas II 272 Quibus
solvenda, & qui ejus onore tenean-
tur 271.

Procurator quis III 29 Procuratorum
distinctiones 30 Quot numero con-
stitui possint ib. Qui procuratores
esse possint *ibid.* Num clerici *ibid.*
Quibus in causis adhibeantur 31
Quomodo constituentur ib. Quo-
modo hoc officium expiret *ibid.*
Procuratores Communis V. *Syn-*
dicus.

Professio religiosa. V. Regulares.
Solvit matrimonium ratum I 270
II 181.

Protestantes non habent signa veræ
Ecclesiæ I 14 Eorum de regimine
Ecclesiæ sententiæ 16.

Publica honestas matrimonium impe-
dit II 141.

Purgatio canonica, ejusque usus III
85 Purgationes vulgares, & earum
usus, et auctoritas 87 Ab Ecclesiæ
damnata ib.

Pythones, et Pythonissæ IV 99.

Quadragesima. V. Jejunium.

Quæstiones eleemosynarum II 265.

Quarta Funeraria II 271. V. *Sepul-*
crum. **Quatuor temporum infamia** V. *ni-*
um.

Raptus quid I IV 100 Raptorum
104 Raptores matrimonium qui
II 151.

Raymundus de Penafort I 16.

Recautio III 97.

Receptum qui III 151.

Reconventio. V. Mors pœnit.

Recurus qui quibusque in causis
cessariis III 129.

Regino, ejusque collectio fuit
I 58.

Regradatio. V. Depositum.

Regulares qui &c. I 27 *omnibus*
Apostatæ quando dicuntur I 2.

Eorum pœnit. V. Amicitia
qui Religionem desunt, nec re-
dimuntur habitum, & commu-
natus 16.

Reliquiæ Sanctorum singulis
randæ 224 Harum virtus & re-
quissima ib. Quomodo in Ec-
clesiis dedicationis adhiberi de-
center custodiendæ in suis
modo colendæ ib.

Renunciatio. V. Beneficentia.

Reparatio. V. Restitutio & *re-*
stitutum.

Replicatio quid III 91 *quod*
dæ ratio ib.

Res ecclesiastica quid I 20
II 4 Spirituales quæ & tempo-
rales. V. *Bona Ecclesiæ*. *San-*
ctæ Religionis & Communis boni
exemptæ 21.

Res iudicata III 114 Eius effectus
Finis 114 Executio, & execu-
tio 115. A quibus facienda, & in
quos 115 Eius peragendi ratio
Fori usus 116.

Rescripta Pontificum quid I 16
tuplicis generis ib. *Rescripta*
Rescriptio henehiorum. V. *Res-*
criptum. *Cancellaria Regia*.

Restitutio in integrum quid III
145 usque ad 156.

Revisio quid, & cur invenitur
An a supplicatione dicitur & tem-
pus eam proponendi, & *re-*
visio.

Riparia lex I 71 III 71.

Ritus Sacri. V. Cereemonie

Sabbati Jejunium II 157 *Sabbatum*
in abstinentiam ib.

Sabinus Heracleensis I 41.

Sacellum. V. Capella.

Sacerdos unde dicitur I 24 *Sacer-*
dos testas, & officium. V. *Presbyter*.

Ad turpia sollicitas in confessione
li confessione I 27 IV 79.

Imperii fines I 9 III 16

. *Res ecclesiastica.*

ura I 24.

nquid &c. II 4 usque ad 18.

V 21.

V. *Eucharistia.*

teris Legis II 6.

quid, & quotuplex IV 90

ib. Locale ib. Reale ib.

rebus committitur ib. In

pœnæ 92.

venereum crimen IV 91.

73 III 74.

a II 298.

menis datus II 36 38.

canones III 143 An fue-

riente recepti 140.

ncialio II 39 Pactum cum

I 97.

uando publicum Instru-

ditur III 83 Quid si ra-

gi nequeat ib.

nd, & quotuplex IV 41

ei qui ibid. An hæretici

forum Status extra Ecclē-

tem ib. Pœnæ ib. Inter Ca-

non tolerandi 45.

205 230.

desit Romanæ I 45.

in baptismo II 36 39 Scr-

electiōne I 207.

I II 206.

us I 159 Tunc penes quem

potestas, & regimen ib.

a innovandum 161.

eorumque origo II 238

episcoporum seminarium habere

240 Institutio juvenum in

s ib. Horum regimen, &

ratio ib.

quid &c. III 106 usque

&c. II 210 usque ad 239.

pūs III 61.

o quid III 61 Quando a

recutienda ib. An etiam in

beneficiis ib. Eius revoca-

tionum manumissio 74.

ndictio quando impedit nu-

119.

teratium I 66.

nd, & quotuplex &c. IV 79

I 88.

Religionis IV 23 Eius cri-

tera ib.

contractus IV 124 Injustus

125 Societas Leonina ib. An

divum ib.

quid, & quotuplex IV 100

pœnis coercita 104 Quibus

6.

Sortes, Virgilianæ, Sacræ, Politicæ,

in Ecclesiasticis officiis cur vetim

IV 97 Marthæ per sortes electio ib.

Sortilegium IV 97 Eius pœnæ 98.

Speciosæ portæ 197.

Spolium quid III 98 Quæ spolium

efficiant ib. Quibus in rebus com-

mitti possit ib. Spolii rei ib. Actio

quibus, & adversos quos compe-

tat 100 Eius finis, & effectus ib.

Spolii exceptio 101 Quæ contra

spolium exceptiones admittantur

ib. An competat exceptio de spolio

tertiæ ib. Eius vis, & probationis

tempus 102.

Spolium ecclesiasticum II 290 Cur

introducitur ib. Eius æquitas, &

ratio ib. Spolii Collectores ib.

Sponsalia quid & quotuplicis generis

II 116 Quæ de præsentis dicuntur ib.

A quibus contrahentur ib. Spon-

salia filiorum familias ib. Sponsalia

solemnia 118 Vis, & obligatio 119

Quomodo solvantur 120.

Statio quid? II 182.

Stuprum quid IV 100 Eius pœna in

Clericos 102 Quæ in Laicos. ib.

Quid si matrimonij fides data fue-

rit. ib.

Subdiaconatus ordo, V. *Ordinationes.*

Ordo. Quando inter sacros ordines

relatus I 101 An ab Abbatibus con-

ferri possit. 155.

Subdiaconi qui I 103 Forum munus

101 Ordinatio 183 Græci, latinique

ritus discrimen ib.

Subsidium charitativum quid II 278

Cui & a quibus præstandum ib.

Quantum, & quo tempore ib.

Susceptores in Baptismo II 43 In

confirmatione 42 Eorum officia 40.

Suspensio quid IV 164 Eius Origo ib.

Suspensio ab officio IV 163 A bene-

ficio ib. Ab utroque simul ib. Ge-

neralis 164 Partialis perpetua, &

temporaria ib. Laxæ, vel terendæ

sententiæ ib. Quando, & quomodo

Suspensio irroganda ib. A quo ib.

Adversus quos ib. Modi quibus

cessat ib. Pœna violentis suspensio-

nem 166.

Syndici qui III 32 Forum manus ib.

A quibus constituuntur ib.

Synvesiana Synodus commentitia III 73.

T

Territorium Ecclesiæ III 20 Extra

territorium suum jus dicenti impu-

ne non patetur 56.

Testamentum de quibus bonis a cle-

rico fiat II 201.

Tertes qui III 72 Eorum numerus ad

probationem necessarius 73 Quot

in Episcopi condemnatione requisi-

ti *ib.* Unius testis fides *ib.* An testes inviti cogi possint ad ferendum testimonium 75 Debeat esse jurati 76 Olim Jelsani, et cur *ib.* Non singulares *ib.* Auditi quando admittendi *ib.* Partitio eorum, qui a testimonio repelluntur *ib.* Qui omnino testes esse nequeant 77 Qui in quibusdam tantum causis 78 Qui pro certis personis *ib.* Qui contra certas personas *ib.* Testes quando examinandus 79 De quibus rebus interrogandi 80 An presentem adversario *ib.* Qualia eorum responsa esse debeant *ib.* Examinis publicatio *ib.* An post publicationem testes refelli, aut alii dari possint *ib.* An testimonia in uno iudicio recepta in alio fidem faciant *ib.*

Thurificati IV 21.

Tituli qui I 188 II 192 Titulus in ordinatione I 194 Unde tractum tituli nomen *ib.*

Tonsura clericorum quæ, & quando emerit I 81 Triplex tonsuræ species *ib.* Eius ritus, ac privilegia 81 An sit ordo 107.

Traditio quid I 35 Eius divisio *ib.* Eius auctoritas *ib.* Traditionum discrimen 35 Reclusus est de Traditione iudicium *ib.*

Transactio quid III 158 Transactio- nis, & pacti discrimen *ib.* Transactio non fit super re iudicata 159 Nec super re certe *ib.* Quomodo ex iure civili, & canonico transactio fiat 189 Transactio- nis auctoritas *ib.* An ob nova monumenta tollatur *ib.* Qui transigere possint *ib.* Quibus de rebus transigere non liceat *ib.*

Translatio quid I 247 Veritas sine in- sta causa *ib.* Quando, & a quo permittatur 247.

V

Vadimonium promittere III 52 De- terere 54.

Vasi sacra. Eorum consecratio II 211.

Vaticinatio IV 98.

Venerio clericis vetita I 77.

Vespertinæ preces II 167.

Vestes clericorum I 79.

Vestes sacræ. An pecuniis Apostoli uti sint in sacris II 220 Vana

in hoc disciplina, ubi de Pauli quid intelligendum an li- ria sacrorum indumentorum, et & benedictio *ib.*

Vaticum quid II 158 A Passio ministratur I 178.

Vicarius Apostolicus qui, a quibus quando datur I 171 Eius im- tas 172 Cum datur ex 173 postolica, Vicarius capitis u- eligitur 160.

Vicarius Capitularis qui, & quibus eligendus I 160 Ratio quomodo constituitur, & potestas si possit circa Indigentia et quæ circa institutiones, electiones, & dimissiones *ib.*

Vicarii Curati I 171 Quæ, et quibus, et quomodo constituitur & Eorum potestas congrua

Vicarius Generalis. Europæus 172 usque ad 170.

Vicarius Foraneus. Originis, potestatis, et potestas I 171.

Vicarius natus. Quis, et quæ potestas I 172.

Vidua Ecclesiastica, eorum de- cimum I 276.

Vigiliæ quæ II 186.

Vindictæ. Tempus & quæ

Virgines sacre. Quæ, et quæ

Devotæ. Eorum origo, & consecratio I 275.

Vis gravis nuptiarum impedimentum V. Episcopatus.

Visitator Episcopatus 223.

Vota Regulatorum I 101.

Votum sollemniter contractum

facit II 137 Votum

U

Ultracentenses scholæ II 4.

Universitatis Libris Quæ, et quæ

clent III 81.

Unctio extrema V. Quæ, et quæ

Unctio in baptismo, & con-

firmatione II 171

Unctio episcoporum I 171

Unctio presbyterorum I 171

Unde vi interdictum III 6.

Usurpatio litis contestatione

pitur III 64.

Usura quid, etc. IV 101

Xenodochium II 138.

Χρησθης II 188.

FINIS.

Ex Typ. Molinariana.

